

ऋग्वेद-संहिता ।

महाराष्ट्रीयानेकवैदिकानां साहाय्येन विविधप्राचीनलिखितपुस्तकपाठानुसारेण च

संशोध्य

भट्टाचार्येण श्रीपादशर्मणा दामोदरभट्टसूनुना
सान्तबलेकरकुलजेन संपादिता ।

सा च

द्वितीयवारम्

औन्धराजधान्यां

स्वीये भारतमुद्रणालये मुद्रयित्वा स्वाध्यायमण्डलद्वारा प्रकाशिता ।

विक्रमीयसंवत् १९९६; शालिवाहनशकः १८६२; ख्रिष्टाब्दः १९४०

मूल्यं पञ्चरूप्यकम् ।

मुद्रकः प्रकाशकश्च

वसन्त-श्रीपाद-सातवळेकरः (B.A.)
भारतमुद्रणालयम्, औन्ध-नगरम् (सातारा-प्रदेशे)

ऋग्वेदमुद्रणस्य प्रस्तावः ।

तस्माद्यज्ञात्सर्वहुत ऋचः सामानि जज्ञिरे ।
छन्दांसि जज्ञिरे तस्माद्यजुस्तस्मादजायत ॥

(ऋग्वेदे १०।९०।९; वा० यजुर्वेदे ३१।७; अथर्ववेदे १९।६।१३)

यस्मादृचो अपातक्षन् यजुर्यस्मादपाकषन् ।
सामानि यस्य लोमान्यथर्वाङ्गिरसो मुखम्
स्कम्भं तं ब्रूहि कतमः सिद्धेव सः ॥

(अथर्ववेदे १०।७।२०)

अस्य महतो भूतस्य निःश्वसितमेतद्
यदृग्वेदो यजुर्वेदः सामवेदोऽथर्वाङ्गिरसः ॥

(बृ० उ० २।४।१०)

वेदानां सर्वाङ्गमुन्दरं स्खलनरहितं निर्दोषं मुद्रणं कर्तव्यमिति विचारोऽस्माकं मनसि चिरकालात्समुत्पन्नः । तदनुसारेणैकदा श्रीमतां औन्धराज्याधिपतीनां श्रीभवानीरायाभिधानां पण्डितप्रतिनिधीनां सकाशे वेदमुद्रणविषयकः प्रस्तावोऽस्माभिः संस्थापितः । तदा तत्रभवद्भिः शुक्लयजुर्वेदसंहिताया मुद्रणार्थं पञ्चसहस्रपरिमिता मुद्राः प्रादायिषत । तेन धनेन शुक्लयजुर्वेदीय-माध्यन्दिन-संहिताया मुद्रणं कृतं, वेदाध्ययनशालायां प्रस्तावः तत्पुस्तकं प्रकाशितं च ।

शुक्रयजुर्वेदप्रकाशनानन्तरमीशप्रेरणया श्रीस्वामी-हरिप्रसाद-वैदिकमुनीनां प्रोत्साहनेन डाक्टरेत्युपपदधारिभिः लालचन्द्रामिधैः शोभारामपुत्रैः सखूजाकुलभूषणैः, पञ्चनदप्रदेशान्तर्गत-सरगोधास्थानीय-शाहुपुरनिवासिभिः, साम्प्रतं हरिद्वारसमीपे ज्वालापुरक्षेत्रे वानप्रस्थाश्रमं स्वीकृत्य निवसद्भिर्वैदिकधर्मानुयायिभिर्द्विसहस्रपरिमिता रौप्यमुद्रा ऋग्वेदमुद्रणार्थं प्रदत्ताः । एतेन दानेन प्रोत्साहितः स्वाध्यायमण्डलस्थप्रबन्धकगणः ऋग्वेदस्य मुद्रणार्थमयतत ।

ऋग्वेदस्यान्तिमं संशोधनं केन कथं वा कर्तव्यमिति चिन्तायां भाग्यान्महाराष्ट्रीयया वेदमूर्तयो धनपाठिनो ब्राह्मणाः पुण्येऽस्मिन् संशोधनकर्मणि स्वाध्यायमण्डलस्य साहाय्यार्थं समागताः । ते वेदमूर्तयः सखारामभट्ट-येड्डरकरप्रमुखाः श्रुतिमहोदधयो वेदभास्कराः सर्वथात्र धन्यवादार्हाः समानार्हाश्च । विशेषतया यैः पूण्यमूर्तिभिः ऋग्वेदीयपत्रसंशोधनं व्यधायि, तेषां पुण्यश्लोकानामेतानि नामधेयानि—

११

वैदिकाः ।

- १ वेदमूर्तयः सखारामभट्ट-बालकृष्णभट्ट-येड्डरकराः,
वेदाचार्या नृसिंहवाटिकास्थाः ।
- २ वेदमूर्तयो गोविन्दभट्ट-भिक्रमभट्ट-फाटकाः,
वेदाचार्या वेदपाठशालाप्रधानाध्यापकाः पुण्यपत्तनस्थाः ।
- ३ वेदमूर्तयः कृष्णभट्ट-रामचन्द्रभट्ट-प्रभुणे,
वेदाचार्या याज्ञिकभूषणाः पुण्यपत्तनीयाः ।
- ४ वेदमूर्तयो बालभट्ट-वासुदेवभट्ट-माणगांवकराः,
वेदपाठशालाप्रधानाध्यापका इचलकरंजीयाः ।
- ५ वेदमूर्तयः शङ्करभट्ट-गङ्गारामभट्ट-कशाळीकराः,
वेदपाठशालाप्रधानाध्यापकाः सावन्तवाडीयाः ।
- ६ वेदवाचस्पतयः शास्त्रपञ्चानना महादेव-गोपाळभट्ट-पुरोहिताः,
वेदपाठशालाप्रधानाध्यापकाः मलकापुरदेशीयाः ।
- ७ वेदमूर्तयः काशीनाथभट्ट-नारायणभट्ट-केळकराः,
वैदिकचूडामणयो वेदपाठशालाप्रधानाध्यापकाः साङ्गलीयाः ।
- ८ वेदमूर्तयो गोविन्दभट्ट-रामकृष्णशास्त्री-माण्डवगणे,
वेदपाठशालाध्यापकाः साङ्गलीयाः ।
- ९ वेदमूर्तयो गणेशभट्ट-नारायणभट्ट-आठल्ये,
वेदाचार्याः साखेपेनिवासीया रत्नागिरीयाः ।
- १० वेदमूर्तयः केशवभट्ट-कृष्णभट्ट-दामले,
वेदपाठशालाप्रधानाध्यापका रत्नागिरीयाः ।

शास्त्रिणः ।

११ वेदशास्त्रसम्पन्ना अनन्त-यज्ञेश्वरभट्ट-धूपकरा विद्यालङ्काराः,
विद्याविहारमन्दिरसंस्थापका, मासौल-गोमान्तकीयाः ।

संशोधकाः ।

१२ श्रीयुता नारायण-श्रीपाद-सोनटके,
चिन्तामणि-गणेश-काशीकराः
ति०-मु०-वरदराजशर्माणश्च
वैदिक-संशोधनमण्डलस्थाः, सभाध्ये ऋग्वेदमुद्रणे कृतपरिश्रमाः
पुण्यपत्तनीयाः ।

अध्यापकाः ।

१३ श्रीयुता दत्तात्रेय-गोविन्द-पाध्ये
संस्कृताध्यापकाः पुण्यपत्तनीयाः ।
एते सर्वेऽपि विद्वांसो धन्यवादाहर्हाः । एभिः स्वाध्यायमण्डलस्थैः पण्डितैश्च संशोधित एष ऋग्वेदः पाठकानां पुरस्तात्स्थाप्यते ।

आदर्श-ग्रन्थाः ।

- (१) अस्य ऋग्वेदस्य मुद्रणसमये शर्मण्यदेशोद्भवैः पण्डितमोक्षमुल्लरभट्टैः आक्सफोर्डप्रदेशीये यन्त्रालये मुद्रितं ऋग्वेदपुस्तकं अतीवपरिशुद्धं समीचीनतया मुद्रितं चेति प्रमुखतयाऽस्माकमालम्बनीयमासीत् । अस्य पुस्तकस्य प्रथमं द्वितीयं च संस्करणमत्र आदर्शरूपत्वेनास्माभिः स्वीकृतम् ।
- (२) मुम्बय्यां निर्णयसागराख्ये यन्त्रालये मुद्रितं वेदशास्त्रज्ञैर्वासुदेव-लक्ष्मण-पणशीकरैः संशोधितं पुस्तकं वैदिक-पाठदृष्ट्या अतीव-शुद्धम् । तत्रैव मुद्रितः पदपाठः कुम्भकोणप्रकाशितः परिशुद्ध एव । तथा च पं० मोक्षमुल्लरभट्टप्रकाशितं युरोपमुद्रितं, ऋग्वेदस्य पदपाठयुतं पुस्तकमपि समीचीनमासीत्, महामहोपाध्यायै राजारामशास्त्री-बोडसैः संशोधितं गणपति-कृष्णाजी-यन्त्रालयमुद्रितं ऋग्वेदपुस्तकं च । मुद्रितेषु ग्रन्थेष्वेत एव ग्रन्थाः समीचीना इत्यस्माभिराहता आसन् ।
- (३) लिखितेषु कतिपयेषु काशी-नासीक-त्र्यम्बकेश्वर-पुण्यपत्तन-वाई-मिरज-साङ्गली-नृसिंहवाटिका-सावन्तवाडी-गोमान्तकादि-स्थानेभ्य आनीतानि वैदिकब्राह्मणैः कुलपरम्परया परिशोधितानि वर्षशतकात्पूर्वं लिखितानि ऋग्वेदस्यातीवशुद्धानि पुस्तकानि सम्प्राप्त-वतामस्माकं ऋग्वेदपरिशोधनरूपं कर्म अतीव सुकरं जातम् । यैरेतानि पुस्तकानि दत्तानि ते सर्वेऽपि धन्यवादाहर्हाः ।
- ऋग्वेदस्य मुद्रणसमये पं० मोक्षमुल्लरभट्टमुद्रितं पुस्तकं निर्धारिता मन्त्रपाठाः प्रयत्नविशेषेणानेकविदुषां साहाय्येन च निश्चिता इति मत्वाऽस्माभिः प्रथमं तदेव पुस्तकं अन्तिमप्रमाणत्वेन स्वीकृतमासीत् । परन्तु यथा यथा स्वाध्यायमण्डले ऋग्वेदसंशोधनं मुद्रणं च प्रावर्तत, तथा तथा तत्रापि पं० मोक्षमुल्लरीये पुस्तके कतिपयानि स्खलितानि, कतिपये च मुद्रणदोषाः, कतिपयान्यक्षराणि मुद्रणयन्त्रवेगवशात्त्रुटितानि च सन्तीति सुस्पष्टमभूत् । पं० मोक्षमुल्लरभट्टस्वीकृतः पाठ ऋग्वेदे सर्वत्र 'स्पन्द्र' इत्येवासीत्, परन्तु वैदिकानामभिमतः पाठः सर्वत्र, 'स्पन्द्र' इत्येवास्ति, तथा 'मथा रजांस्यदिवना' (ऋ० १।१८।१।५) इत्यत्र 'मथा' इति पाठस्तैः स्वीकृतः । यथा—

मोक्षमुल्लरपाठः ।

‘ स्यन्द्रा ’

१ महिना रथस्य प्र स्यन्द्रा

(मं० ११९८०१९)

२ ते स्यन्द्रासो नोक्षणो०

(५१५२१३)

३ ते शुभे नरः प्र स्यन्द्राः

(५१५२१८)

४ प्र स्यन्द्रासो धुनीनाम् ।

(५१८७१३)

५ सद्यो यः स्यन्द्रो विषितो०

(६१९२१५)

६ धनं न स्यन्द्रं बहुलम् ।

(१०१४२१५)

‘ मथ्ना ’

१ मथ्ना रजांस्यश्विना वि घोषैः ।

(११९८११५)

शुद्धो वैदिकः पाठः ।

‘ स्पन्द्रा ’

महिना रथस्य प्र स्पन्द्रा

ते स्पन्द्रासो नोक्षणो०

ते शुभे नरः प्र स्पन्द्राः

प्र स्पन्द्रासो धुनीनाम् ।

सद्यो यः स्पन्द्रो विषितो०

धनं न स्पन्द्रं बहुलम् ।

‘ मथ्रा ’

मथ्रा रजांस्यश्विना वि घोषैः ।

ऋग्वेदे सर्वत्र शुद्धो वैदिकः पाठः ‘ स्पन्द्र० ’ इत्येव वर्तते, परन्तु पं० मोक्षमुल्लरभट्टैः ‘ स्यन्द्र० ’ इत्येव सर्वत्र स्वीकृतः । ‘ मथ्रा रजांस्यश्विना ’ ((ऋ० ११९८११५) इत्यस्य स्थाने ‘ मथ्रा ’ इति पाठस्तैरनुमोदितः । अप्रतो गत्वा ‘ मथ्रा नेमि ’ (ऋ० ८१४६१२३) इत्यत्र च तैः शुद्धः पाठो ‘ मथ्रा ’ इत्येव स्वीकृतः, परन्तु प्रथमं (ऋ० ११९८११५ इत्यत्र) ‘ मथ्रा ’ इति अशुद्धः पाठो रक्षितः ! तथाविधपाठस्वीकरणे च प्रमाणानि तैः स्वकीयप्रस्तावनायां वाऽन्यत्र वा कुत्रापि न दत्तानि ।

पं० मोक्षमुल्लरानुयायिभिः पं० ब्लूमफील्डमहोदयैः स्वकीये (Vedic Concordance) वैदिकपादानुक्रमणीयमोक्षमुल्लराणामपपाठा एव शुद्धा इति मत्वा स्वीकृताः । पं० विलसनमहोदयैः स्वकीये कोशेऽपि शुद्धम् ‘ स्पन्द्रा ’ इति पाठं दत्त्वा ऋग्वेदे ‘ स्यन्द्रा ’ एव दृश्यत इत्युक्तम् ।

यौरोपीया भट्टमोक्षमुल्लराः, अमेरिका-पातालनिवासिनो भट्टब्लूमफील्डाः, ग्रीवाणाङ्गलकोशकाराः विलसनाः, एते सर्वेऽपि वेदसंशोधनकर्माणि कुशलतयाः कथं नामैवं प्रमाद्येयुरिति मनस्यस्माकं महान् संदेहः प्रथमं संजातः । सर्वाण्येव वैदिकानां हस्त-लिखितानि, सर्वाणि वैदिकैर्मुद्रितानि च ऋग्वेदपुस्तकानि खल्वैकमन्येन ‘ स्पन्द्र ’ इत्येव पाठमुररीकुर्वन्ति, नैकमपि वैदिकस्य पुस्तकं ‘ स्यन्द्र ’ इति पाठं स्वीकरोतीति पश्यन्तो, नूनं तस्य अस्तीति सम्यगिति ।

Digitized by eGangotri Trust
 'स्पन्द' इत्यस्य च शुद्धपाठस्य विनिश्चयाय मस्माभिर्भारतवर्ष आ-काशि-रामेश्वरं विविधेषु नगरेषु निवसद्भ्यः शतादध्याधि-
 केभ्यो वेदपाठिभ्यो माननीयब्राह्मणेभ्यः पत्राणि लिखितानि । तेषामध्ययनपरम्परायां कः पाठोऽभिमत इति च पृष्टास्ते सर्वेऽपि
 एकमत्येन 'स्पन्द' इत्येव पाठः प्राचीनवैदिकपरम्पराभिमत इत्यत्र न कोऽपि व्युत्क्रमं कर्तुं शक्नोतीत्येवावोचन् । वैदिकानां
 पुस्तकेषु वैदिकानां पठनपाठनपरम्परासु च 'स्यन्द' इति पाठस्याभावात्, 'स्पन्द' इत्यस्य सद्भावाच्च, 'स्यन्द' इति
 भट्टमोक्षमुल्लादिभिरभिमतः पाठः सर्वथा अशुद्धोऽवैदिकोऽपपाठ इति, नास्त्यत्र सन्देहः । विद्वद्वरिष्ठैर्भट्टमोक्षमुल्लैः कथं नाम
 सोऽपपाठः स्वीकृत इतीदानीं नैव ज्ञातुं शक्यते ।

एक एव पाठभेदः ।

ऋग्वेदे वैदिकैः सर्वैरपि वेदपाठिभिरकं एव पदं पाठभेदेन स्वीक्रियते नान्यत्, यत्—

‘ब्रध्नं मैश्वतोर्वरुणस्य वधुं’

इति वा

‘ब्रध्नं मौश्वतोर्वरुणस्य वधुं’

(ऋ० अ० ४४।३)

इति वा । पाठद्वयेऽपि ‘मैश्वतोः’ इति पाठो बहुसम्मत इति कृत्वास्माभिः स एव पाठोऽस्मिन् ऋग्वेदे स्वीकृतः । सम्पूर्णे
 ऋग्वेदे नान्यः कोऽपि पाठभेदो वर्तते इति सर्ववैदिकैरकमत्येन मन्यते । वस्तुतस्तु नैषोऽपि पाठभेदः किन्तु कम्पस्यैव सानुनासिकस्य
 अकारस्य विवृतसंवृत-भेदेनोच्चारणवैचित्र्यमात्रमिति ।

विस्तरशो विवरणम् ।

अस्मिन् ऋग्वेदे ऋषि-देवता-छन्दांसि कात्यायनीयसर्वानुक्रमणीं शौनकीयवृहदेवतां चानुसृत्य मुद्रितानि । अन्यत्रोल्लिखितानि
 ऋषिदेवतादीनि भाष्यकारादिभिः स्वीकृतानि च सर्वाण्यपि परिशिष्टविभागे विस्तरशः प्रदर्शयिष्यामः । अस्मिन्विषये, ऋग्वेदस्य
 शाखाभेदादिविषये च यत्किञ्चिदपि विशेषेण द्रष्टव्यं विचारयितव्यं चास्ति, तत्सर्वं वयं ‘ऋग्वेदस्वाध्याय’-नामके ग्रन्थे
 विस्तरशो विशदीकरिष्यामः ।

सादरं निवेदनम् ।

वैदिकधर्मिणां पुरस्तादेष ऋग्वेदः सादरं समवस्थाप्यते । यावच्छक्यं तावत्संयत्यात्र स्थूलनाभावः साधितः । तथापि मानवस्य
 स्थूलनशीलत्वाद्यदि कुत्रापि केचन प्रमादा भवेयुः, ते ‘पुस्तकं संशोध्यं व्रणिनोऽङ्गवदिति’ न्यायेन संशोध्य संशोध्य
 पाठकैर्निवेदनीयाः । अस्य मुद्रणविषयेऽपि यदि किञ्चिदपि विशेषेण सूचनीयं स्यात्, तदपि निवेद्य चानुग्राह्योऽयं स्वाध्यायमण्डलस्य
 जनः सर्वैरपि पाठकप्रवरैरिति सविनयमुक्त्वा विरमामः ।

प्रकाशकाः

श्रीबाबू दामोदरभट्ट-सान्तबलेकर-प्रमुखाः ।

मण्डलानुक्रमणिका ।

१	प्रथमं मण्डलम्	पृष्ठसंख्या	१-१४८
२	द्वितीयं मण्डलम्	,,	१४९-१८४
३	तृतीयं मण्डलम्	,,	१८५-२३२
४	चतुर्थं मण्डलम्	,,	२३३-२७८
५	पञ्चमं मण्डलम्	,,	२७९-३३४
६	षष्ठं मण्डलम्	,,	३३५-३९२
७	सप्तमं मण्डलम्	,,	३९३-४६०
८	अष्टमं मण्डलम्	,,	४६१-५६०
९	नवमं मण्डलम्	,,	५६१-६२६
१०	दशमं मण्डलम्	,,	६२७-७६६

अष्टकानुक्रमणिका ।

१	प्रथमोऽष्टकः	पृष्ठसंख्या	१- ९२
२	द्वितीयोऽष्टकः	,,	९२-१९१
३	तृतीयोऽष्टकः	,,	१९१-२८५
४	चतुर्थोऽष्टकः	,,	२८६-३८१
५	पञ्चमोऽष्टकः	,,	३८१-४७८
६	षष्ठोऽष्टकः	,,	४७८-५७६
७	सप्तमोऽष्टकः	,,	५७६-६६५
८	अष्टमोऽष्टकः	,,	६६५-७६६

ऋग्वेदमन्त्राणामृषिदेवता-सूची ।

सू.	मन्त्रसंख्या	ऋषिः	देवता	मन्त्रसंख्या	सू.	मन्त्रसंख्या	ऋषिः	देवता	मन्त्रसंख्या		
प्रथमं मंडलम् ।					१२	१२	मेधातिथिः काण्वः १-५	अग्निः	५		
१	९	सधुच्छंदा	१-९	अग्निः	९			६-२	निर्मथ्याहव-		
		वैश्वामित्रः							नीयावमी	१	
२	९	"	१-३	वायुः	३	१३	१३	"	७-१२	अग्निः	६
			४-६	इन्द्रवायू	३				१	समिद्धोऽग्निः*	१
			७-९	मित्रावरुणौ	३				२	तनूनपात्	१
३	१२	"	१-३	अश्विनौ	३				३	नराशंसः	१
			४-६	इन्द्रः	३				४	इळः	१
			७-९	विश्वे देवाः	३				५	वर्हिः	१
			१०-१२	सरस्वती	३				६	देवीद्वारः	१
४	१०	"	१-१०	इन्द्रः १०	२३				७	उपासानक्ता	१
५	१०	"	१-१०	" १०					८	दैव्यौ होतारौ	
६	१०	"	१-३	" ३						प्रचेतसौ	१
			४	मरुतः	१				९	सरस्वतीळा-	
			५	इन्द्रमरुतः	१					भारत्यः	१
			६	मरुतः	१				१०	त्वष्टा	१
			७	इन्द्रमरुतः	१				११	वनस्पतिः	१
			८-९	मरुतः	२	१४	१२	"	१-१२	विश्वे देवाः+	१२
			१०	इन्द्रः १	५१	१५	१२	"	१	इन्द्रः ७	१
			१-१०	" १०					२	मरुतः	१
७	१०	"	१-१०	" १०					३	त्वष्टा	१
८	१०	"	१-१०	" १०					४	अग्निः	१
९	१०	"	१-१०	" १०					५	इन्द्रः	१
१०	१२	"	१-१२	" १२					६	मित्रावरुणौ	१
११	८	जेता	१-८	" ८					७-१०	द्विणिषोदा अग्निः ४	
माधुच्छंदसः											

ॐ (१।१३।१) इध्मो वा ।

+ (१।१४।१-१२) (१-२) अग्निः २, (३) विश्वे देवाः १, (४-१२) अग्निः ९, एवं द्वादश । अत्र विशेषः-अस्य सूक्तस्य विद्वैदेवैः सहितोऽग्निर्देवता । (३) इन्द्रवायुवृहस्पतिमित्राग्निपूषभगादित्यमरुद्गणाः १ । (१०) विश्वदेवामीन्द्रवायुमित्राधामानि १; (११) अग्निः १ ।

११	अश्विनौ	१	२४	१५ शुनःशेष आजीगर्तिःX१	कः	१
१२	अग्निः	१		२	अग्निः	१
१६	९ मेघातिथिः काण्वः १-९	९		३-५	सविता ॐ	३
१७	९ " १-९	९		६-१५	वरुणः	१० ३१
१८	९ " १-३	३	२५	२१ " १-२१	"	२१
	४ इन्द्रब्रह्मणस्पति-		२६	१० " १-१०	अग्निः	१० २२
	सोमाः	१	२७	१३ " १-१२	"	१२
	५ ब्रह्मणस्पति			१३	देवाः	१
	सोमेन्द्रदक्षिणाः १		२८	९ " १-४	इन्द्रः	४
	६-८ सदसस्पतिःX ३			५-६	उल्लसलं	२
	९ नराशंसः	१		७-८	उल्लसलमुसले	२
१९	९ " १-९	९		९	प्रजापतिर्हरिश्चन्द्रः+	१
(इति प्रथमाष्टके प्रथमोऽध्यायः)			२९	७ " १-७	इन्द्रः	७ २३
			३०	२२ " १-१६	"	१६
२०	८ " १-८	८		१७-१९	अश्विनौ	३
२१	६ " १-६	६		२०-२२	उषसः	३
२२	२१ " १-४	४	३१	१८ हिरण्यस्तूप		
	५-८ सविता	४		आङ्गिरसः १-१८	अग्निः	१८
	९-१० अग्निः	२	३२	१५ " १-१५	इन्द्रः	१५ ३०
	११ देव्यः	१	(इति प्रथमाष्टके द्वितीयोऽध्यायः)			
	१२ इन्द्राणीवरुणा-		३३	१५ " १-१५	"	१५
	न्यमार्चयः	१	३४	१२ " १-१२	अश्विनौ	१२
	१३-१४ द्यावापृथिव्यौ	२	३५	११ " १	अग्निमित्रवरुण-	
	१५ पृथिवी	१			रात्रीसवितारः	१
	१६-२१ विष्णुः ॐ	६		२-११	सविता	१०
२३	२४ " १	१	३६	२० कण्वो घोरः १-१२	अग्निः	१२
	२-३ इन्द्रवायू	२		१३-१४	यूपः	२
	४-६ मित्रावरुणौ	३		१५-२०	अग्निः	६
	७-९ मरुतः+	३	३७	१५ " १-१५	मरुतः	१५ ४०
	१०-१२ विश्वे देवाः	३	३८	१५ " १-१५	"	१५
	१३-१५ पूषा	३	३९	१० " १-१०	"	१०
	१६-२२ आपः	७	४०	८ " १-८	ब्रह्मणस्पतिः	८
	२३ अन्यापः	१	४१	९ " १-३	वरुणमित्रार्थमणः	३
	२४ अग्निः	१		४-६	आदित्याः	१

X (१।१८।६-९) चतुर्णामपि वा सदसस्पतिः । * (१।२२।१६) देवा वा । + (१।२३।७-९) मरुत्वानिन्द्र इति केचित् । X (१।२४।१-१५) शुनःशेष आजीगर्तिः स कुक्षिमोक्षेणामित्रो देवरात ऋषिः ।
 * (१।२४।५) भगवन्मरुतस्य भगो वा । + (१।२८।९) अधिवरणचर्म वा देवता । सोमो वा ।

१	४२	१०	कण्वो घोरः	७-९	वरुणमित्रार्यमणः	३	६३	९	नोधा गौतमः	१-९	"	९
२	४३	९	"	१-१०	पूषा	१०	६४	१५	"	१-१५	मरुतः	१५
३	४३	९	"	१-२	रुद्रः	२	६५	१०	पराशरः शाकल्यः	१-१०	अग्निः	१० १३२
३१				३	रुद्रमित्रवरुणाः	१	६६	१०	"	१-१०	"	१०
				४-६	रुद्रः	३	६७	१०	"	१-१०	"	१०
२२				७-९	सोमः	३	६८	१०	"	१-१०	"	१०
	४४	१४	प्ररुणवः	१-२	अग्न्यश्म्युपसः	२	६९	१०	"	१-१०	"	१०
१			काण्वः				७०	११	"	१-११	"	११
४			"	३-१४	अग्निः	१२ २१	७१	१०	"	१-१०	"	१०
२	४५	१०	"	१-९	"	९	७२	१०	"	१-१०	"	१०
२				१०	अग्निदेवाः	१	७३	१०	"	१-१०	"	१०
१	४६	१५	"	१-१५	अश्विनौ	१५ २५	७४	९	गौतमो राहूगणः	१-९	"	९
२३	(इति प्रथमाष्टके तृतीयोऽध्यायः)						७५	५	"	१-५	"	५
	४७	१०	"	१-१०	"	१०	७६	५	"	१-५	"	५
३	४८	१६	"	१-१६	उपसः	१६ २०	७७	५	"	१-५	"	५
३	४९	४	"	१-४	"	४	७८	५	"	१-५	"	५
	५०	१३	"	१-१३	सूर्यः	१३	७९	१२	"	१-१२	"	१२
१८	५१	१५	सव्य आंगिरसः	१-१५	इन्द्रः	१५ ७२	८०	१६	"	१-१६	इन्द्रः	१६ ५७
३०	५२	१५	"	१-१५	"	१५	(इति प्रथमाष्टके पंचमोऽध्यायः)					
	५३	११	"	१-११	"	११	८१	९	"	१-९	"	९
	५४	११	"	१-११	"	११	८२	६	"	१-६	"	६
१२	५५	८	"	१-८	"	८	८३	६	"	१-६	"	६
	५६	६	"	१-६	"	६	८४	२०	"	१-२०	"	२०
१	५७	६	"	१-६	"	६	८५	१२	"	१-१२	मरुतः	१२ ३४
१०	५८	९	नोधा गौतमः	१-९	अग्निः	९	८६	१०	"	१-१०	"	१०
१२	५९	७	"	१-७	वैश्वानरोऽग्निः	७	८७	६	"	१-६	"	६
२	६०	५	"	१-५	अग्निः	५	८८	६	"	१-६	"	६
६	६१	१६	"	१-१६	इन्द्रः	१६ ३८	८९	१०	"	१-१०	+विश्वे देवाः	१० १९
४०	(इति प्रथमाष्टके चतुर्थोऽध्यायः)						९०	९	"	१-९	"	९
	६२	१३	"	१-१३	"	१३						

(११७१९) सूर्यो मित्रावरुणौ च । X (११७९१-३) मध्यमोऽग्निर्वा । (११८०१६) अथर्वामनुर्दध्यङ्च ।
 + (११८९१-४) विश्वे देवाः ४, (५) इन्द्रापूर्वणौ १, (६-९) विश्वे देवाः ४, (१०) अदितिः १, (११९०१९) विश्वे
 देवाः ९ (एवं १९) (११८९१-१०) अथवा (१-२, ८-९) देवाः किंवा (१) क्रतुदेवाः १, (२) देवाः १, (३) भगमित्रादिति-
 दक्षार्यमवरुणसोमाश्विनरस्वत्यः १, (४) वातपृथिवीद्युमावाश्विनः १, (५) ईशपूर्वणौ १, (६) इन्द्रपूर्वाताक्षर्यवृहस्पतयः १,
 (७) मरुतः १, (८-९) देवाः २, (१०) अदितिः १।
 (११९०११-९) (१-३) वरुणमित्रार्यमणः ३, (४) इन्द्रमरुत्पूर्वभगाः १, (५) पूषाविष्णू १, (६) वातसिन्धुवोषधयः १,
 (७) नक्तोषारजोषावः १, (८) वनस्पतिसूर्यभावाः १, (९) मित्रावरुणमर्त्यमन्द्रवृहस्पतिविष्णवः १।

९१	२३	गोतमो राहुगणः १-२३	सोमः	२३	१००	१९	ऋजाश्वंवरीष-
९२	१८	" १-१५	उषसः	१५			सहदेवभय-
		१६-१८	अश्विनौ	३			मानसुराधसो
९३	१२	" १-१२	अग्निषोमौ	१२			वार्षागिराः १-१९ इन्द्रः १९ ५८
९४	१६	कुत्स आंगिरसः १-७	अग्निः	७	१०१	११	कुत्स आंगिरसः १-११ " ११
		८	देवाग्नी	१	१०२	११	" १-११ " ११
		९-१५	अग्निः	७	१०३	८	" १-८ " ८
		१६	अग्निमित्रवरुणा-		१०४	९	" १-९ " ९
			दितिसिंधु-		१०५	१९	त्रित आप्यः, कुत्स आंगि-
			पृथिवीद्यावः+	१			रसो वा १-१९ *विश्वे देवाः १९ २९
(इति प्रथमाष्टके षष्ठोऽध्यायः।)					१०६	७	कुत्स आंगिरसः १-७ " ७
९५	११	" १-११	औषसोऽग्निः×	११	१०७	३	" १-३ " ३
९६	९	" १-९	द्रविणोदा अग्निः	९	१०८	१३	कुत्स आंगिरसः १-१३ इन्द्राग्नी १३ २१+
९७	८	" १-८	शुचिरग्निः	८	१०९	८	" १-८ " ८
९८	३	" १-३	वैश्वानरोऽग्निः	३	११०	९	" १-९ ऋभवः ९ १४
९९	१	कश्यपो मारीचः १	जातवेदा अग्निः	१	१११	५	" १-५ " ५

+ (१।९४।१६) यद्देवस्य वा सूक्तमिति पक्षेऽग्निरेव देवता ।

* द्वे विरूप (१।९५) इत्यारभ्य जातवेदस (१।९९) इत्यंतं शुद्धोऽग्निर्विकल्पेन ।

५ (१।१००।१-१९) इन्द्रो मरुत्वान् १८। (१९) इन्द्रमित्रवरुणादितिसिन्धुपृथिवीद्यावः १।

(१।१०१।१-११) इन्द्रो मरुत्वान् १०। (११) मरुदिन्द्रमित्रवरुणादितिसिन्धुपृथिवीद्यावः १।

(१।१०२।११) इन्द्रमित्रवरुणादितिसिन्धुपृथिवीद्यावः ।

(१।१०३।११) " "

* (१।१०५।१-१९) (१) रोदसीभ्यां सहिताश्चन्द्ररश्मयः १, (२) रोदसी १, (३) देवाः १, (४) अग्निः १, (५) देवाः १।

(६) देववरुणार्यमाणः १, (७) देवाः १, (८) इन्द्रः १, (९) रश्मयः १, (१०) इन्द्रवरुणाग्न्यर्यमसवितारः (पञ्च उक्षणः) १, (११) सुपर्णाः, (रश्मयः) १, (१२) देवाः १, (१३) अग्निः १, (१४) अग्निः १, (१५) वरुणः १, (१६) आदित्यः १, (१७) बृहस्पतिः १, (१८) अरुणः चन्द्रः १, (१९) इन्द्रमित्रवरुणादितिसिन्धुपृथिवीद्यावः १।

(१।१०६।१-७) (१) इन्द्रमित्रवरुणाग्निमरुददितयः १, (२) आदित्या देवाः १, (३) पितृद्यावापृथिव्यः, १ (४)

नराशंसपूषर्णा १, (५) बृहस्पतिः १, (६) इन्द्रः १, (७) अदितिदेवसविमित्रवरुणादितिसिन्धुपृथिवीद्यावः १। (सर्वे वसुभिः सहिताः) (१।१०७।१-३) (१) आदित्याः १, (२) इन्द्रमरुददितयः १, (३) इन्द्रवरुणाग्न्यर्यमसवितृमित्र-

* पश्चान्तरे (१।१०५) (१) विश्वे देवाः १, (२) रोदसी १, (३) विश्वे देवाः १, (४) अग्निरोदसी १, (५-७)

विश्वे देवाः ३, (८) इन्द्रोदसी १, (९) सूर्यरश्मीरोदसी १, (१०) विश्वे देवाः १, (११) सूर्यरश्मीरोदसी १, (१।१०६) (१) विश्वे देवाः १, (२-३) रोदसी २, (४) वरुणोदसी १, (५-६) विश्वे देवाः २, (७) रोदसी १, (१।१०७।१-३) विश्वे देवाः ११ (एवं २९)

+ (१।१०८।१-१३) (१३) इन्द्राग्नीमित्रवरुणादितिसिन्धुपृथिवीद्यावः १।

(१।१०९-११५) सर्वेषामेषां सप्त सूक्तानां अन्तिमस्य सूक्तस्य अन्तिममिति सिन्धुपृथिवीद्यावः ।

११२	२५	कुल आंगिरसः	१	द्यावापृथिव्य- ग्न्यश्विनः	१
			२-२५	अश्विनौ	२४
(इति प्रथमाष्टके सप्तमोऽध्यायः ।)					
११३	२०	"	१	उषोरात्री	१
			२-२०	उषसः	१९
११४	११	"	१-११	रुद्रः	११
११५	६	"	१-६	सूर्यः	६
११६	२५	कक्षीवान् औशिजो			
		दैवतमसः	१-२५	अश्विनौ	२५ ८३
११७	२५	"	१-२५	"	२५
११८	११	"	१-११	"	११
११९	१०	"	१-१०	"	१०
१२०	१२	"	१-१२	"	१२
१२१	१५	"	१-१५	इन्द्रः	१५

(इति प्रथमाष्टके अष्टमोऽध्यायः ।)

[इति प्रथमोऽष्टकः]

१२२	१५	"	१-१५	विश्वे देवाः X	१५
१२३	१३	"	१-१३	उषसः	१३ २६
१२४	१३	"	१-१३	"	१३
१२५	७	"	१-७	स्वनयः	७
१२६	१-५	"	१-५	भावयव्यः	५
	६	भावयव्यः	६	रोमशा	१
	७	रोमशा ब्रह्मा- वादिनी	७	भावयव्यः	१
१२७	११	परुच्छेपो			
		दैवोदासिः	१-११	अग्निः	११ १९

१२८	८	परुच्छेपो	१-८	"	८
		दैवोदासिः			
१२९	११	"	१-५	इन्द्रः	५
			६	इन्द्रः	१
			७-११	इन्द्रः	५ २७
१३०	१०	"	१-१०	"	१०
१३१	७	"	१-७	"	७
१३२	६	"	१-५	"	+५
			६	इन्द्रापरवर्तदेवाः	१
१३३	७	"	१-७	इन्द्रः	७
१३४	६	"	१-६	वायुः	६ ९
१३५	९	"	१-३	"	३
			४-८	इन्द्रवायू	५
			९	वायुः	१
१३६	७	"	१-५	मित्रावरुणौ	५
			६	सूर्यरोदसीमित्र-X वरुणरुद्रेन्द्राग्न्य- र्यमभगसोमाः	१
			७	देवमरुदग्निमित्र- वरुणमघवानः	१

(इति द्वितीयाष्टके प्रथमोऽध्यायः)

१३७	३	"	१-३	मित्रावरुणौ	३
१३८	४	"	१-४	पूषा	४
१३९	११	"	१	विश्वे देवाः	१
			२	मित्रावरुणौ	१
			३-५	अश्विनौ	३
			६	इन्द्रः	१
			७	अग्निः	१
			८	मरुतः	१

X (१।१२२) (१) रुद्रामरुतः १, (२) उषासानक्ते १, (३) विश्वे देवाः १, (४) अश्विनौ १, (५) विश्वे देवाः १, (६) मित्रावरुणसिन्धवः १, (७-८) विश्वे देवाः २, (९-१०) मित्रावरुणौ २, (११-१५) विश्वे देवाः ५ (एवं १५)
 X यद्वा (१।१२२) (१) रुद्रमरुतः १, (२) उषासानक्ते १, (३) अग्नि- (आदित्य)-वातेन्द्रपरवर्तदेवाः १, (४) अपा-
 नपावहोरात्राणि १, (५) देवपूषग्नयः १, (६) मित्रवरुणसिन्धवः १, (७) वरुणमित्रदेवाः १, (८) देवसङ्घः १, (९-१०)
 मित्रावरुणौ २, (११-१४) विश्वे देवाः ४, (१५) मित्रावरुणौ १।

(१।१३२) ६ प्रथमार्धस्य इन्द्रापरवर्तौ, मध्यमस्य वज्रः, अन्त्यस्य इन्द्रः ।

X (१।१३९) (६) सूर्यरोदसीमित्रवरुणरुद्राग्न्यर्यमभगसोमाः १, (७) देवेन्द्रमरुदग्निमित्रवरुणाः १। (१-५) देवाश्च ५।

(१।१३९) (९) दध्यङ्गङ्गिरःप्रियमेधकण्वाग्निमनवः १।

	९	इन्द्राग्नी	१	१४४	७	दीर्घतमाः	१-७	"	७
	१०	बृहस्पतिः	१	१४५	५	"	१-५	"	५
	११	विश्वे देवाः	१	१४६	५	"	१-५	"	५
१४०	१३	दीर्घतमा		१४७	५	"	१-५	"	५
	औचध्यः	१-१३	अग्निः १३	२६	१४८	५	"	१-५	"
१४१	१३	"	१-१३	"	१४९	५	"	१-५	"
१४२	१३	"	१	समिद्धोऽग्निः	१	१५०	३	"	३
					१५१	९	"	१ मित्रः	१
								२-९ मित्रावरुणौ	८ १९
					१५२	७	"	१-७	" ७
					१५३	४	"	१-४	" ४
					१५४	६	"	१-६	विष्णुः ६
					१५५	६	"	१-३	इन्द्राविष्णू
								४-६	विष्णुः ३ ८
					१५६	५	"	१-५	" ५
					१५७	६	"	१-६	अश्विनौ ६ १२
								(इति द्वितीयाष्टके द्वितीयोऽध्यायः)	
					१५८	६	"	१-६	" ६
					१५९	५	"	१-५	द्यावापृथिवी ५ १०
					१६०	५	"	१-५	" ५
					१६१	१४	"	१-१४	ऋभवः १४
					१६२	२२	"	१-२२	अश्वः २२ ३५
१४३	८	"	१-८	अग्निः ८ ४३	१६३	१३	"	१-१३	" १३

॥ (१।१५४) १-६ वैष्णवानि गृहाणि वा ।

॥ (१।१६२) (१) मित्रावरुणार्थमवाच्यिन्द्रप्रजापतिमरुतः १, (२) अजेन्द्रापूषणः १, (३) छागाः, त्वष्टा १, (४) अजः १, (५) होत्रध्वज्यग्नीद्वावस्तुच्छंस्तृत्रद्वाणः १, (६) यूपसंस्कृताद्या ऋत्विजः १, (७) ऋपयो ऋत्विजश्च १, (८) अश्वदामपादबंधनखलीनघासाः १, (९) अश्वक्रविः १, (१०) अश्वोदर्यंतृणानि १, (११) अश्वाङ्गरसः १, (१२) अश्वसंस्कृताः १, (१३) मांस्यचनपात्रलेदनशस्त्रादीनि १, (१४) अश्वनिषदनादीनि १, (१५) देवाः १, (१६) वासोऽधिवासपात्रबन्धनादीनि १, (१७) अश्वः १, (१८) स्वधितिः विशास्तारः १, (१९) विशास्तुनियन्तृक्रतुद्यावापृथिव्याः १, (२०) स्वधितिः विशास्तासिः, २१ देवाः, २२ अदितिः । (एते अश्वेन सहिता देवाः)

(१।१६३) (२) यमवाच्यिन्द्रगंधर्ववसवः १, (३) यमादित्यसोमाः १, (१०) नीयमाना अश्वाः १, (१२) अज ऋत्विजः ।

(१।१६४) (१) अग्निवायुसूर्याः १, (२-३) सूर्यरथः २, (४) ईश्वरः १, (५-८) आदित्यरूप आत्मा ४, (९) द्यावापृथिव्यौ, वृष्टिः १, (१०) आदित्यः १, (११) आदित्यचक्रम् १, (१२-१४) संवत्सरचक्रम् ३, (१५) सप्तर्षयः १, (१६) किरणाः ज्ञानी वा १, (१७) गौ १, (१८) विद्वान् १, (१९) सोमभूर्यौ १, (२०) जीवपरमात्मानौ १, (२१) आदित्यमण्डलम्, आत्मा वा १, (२२) दृष्टकाम आदित्य आत्मा १, (२३) सयनत्रयलक्ष्मणविधानम् १,

१६४	५२	दीर्घतमाः	१-४१	विश्वे देवाः	४१	१७२	३	अगस्त्यः	१-३	मरुतः	३
			४२	वाक्समुद्राक्षरापः	१	१७३	१३	"	१-१३	इन्द्रः	१३ ४५
			४३	शकधूमसोमौ	१	१७४	१०	"	१-१०	"	१०
			४४	अग्निवायुसूर्याः	१	१७५	६	"	१-६	"	६
			४५	वाचः	१	१७६	६	"	१-६	"	६
			४६-४७	सूर्यः	२	१७७	५	"	१-५	"	५
			४८	कालचक्रम्	१	१७८	५	"	१-५	"	५
			४९	सरस्वती	१	१७९	६	१-२ लोपासुद्रा	१-६	रतिः	६
			५०	साध्याः	१			३-४ अगस्त्यो			
			५१	सूर्यः+	१			मैत्रावरुणः			
			५२	सरस्वान्	१			५-६ अगस्त्यशिष्यो			
१६५	१५		१-१५	मरुत्वानिन्द्रः	१५			ब्रह्मचारी			
	१, २, ४, ६	इन्द्रः				१८०	१०	अगस्त्य	१-१०	अश्विनौ	१० ३९
	८, १०-१२	"				१८१	९	"	१-९	"	९
	३, ५, ७, ९	मरुतः				१८२	८	"	१-८	"	८
	१३-१५	अगस्त्यो				१८३	६	"	१-६	"	६
		मैत्रावरुणः						(इति द्वितीयाष्टके चतुर्थोऽध्यायः।)			
(इति द्वितीयाष्टके तृतीयोऽध्यायः)						१८४	६	"	१-६	"	६
१६६	१५	अगस्त्यो				१८५	११		१-११	यावापृथिवी+	११
		मैत्रावरुणः	१-१५	मरुतः	१५	१८६	११	"	१-११	विश्वे देवाः	११
१६७	११	"	१	इन्द्रः	१	१८७	११	"	१-११	अन्नं	११
			२-११	मरुतः	१० २०	१८८	११	"	१	समिद्धोऽग्निः	१
१६८	१०	"	१-१०	"	१०				२	तनूनपात्	१
१६९	८	"	१-८	इन्द्रः	८ १३				३	इलः	१
१७०	५	१, ३, ४, इन्द्रः	१-५	"	५				४	बर्हिः	१
		२, ५, अगस्त्यो							५	देवीद्वारः	१
		मैत्रावरुणः							६	उपासानक्ते	१
१७१	६	"	१-२	मरुतः	२				७	दैव्यौ होतारौ	१
			३-६	मरुत्वानिन्द्रः	४					प्रचेतसौ	१

(१११६४) (२४) अक्षरम् १, (२५) जागतरथन्तरगायत्रसामानि १, (२६) धेनुसवितारौ १, (२७-२९) सवत्सा गौः ३, (३०) शरीरं जीवश्च १, (३१) आदित्यः १, (३२) मध्यस्थानवायवादित्यौ, आत्मा वा १, (३३) शुपृथिव्यादित्यवृष्टयः १, (३४-३५) वेदियज्ञसोमब्रह्माणः २, (३६) आदित्यरश्मयः, महदहंकारपञ्चतन्मात्ररूपाणि सप्ततत्त्वानि वा १, (३७) आत्मज्ञानम् १, (३८) देहार्मजीवात्मानौ १, (३९) अक्षरज्ञानिनः १, (४०) गौः १, (४१) माध्यमिका वाक्, गौरी वा १।

X (४८) संवत्सरः कालः । + (५१) पर्जन्यामी वा । * (५२) सूर्यो वा । १११६९। १-८ मरुत्वानिन्द्रः ।

+ १११८५। ९ देवाश्च । * (१११८६) (१-४) विश्वे देवाः ४, (५) अहिर्बुध्न्यः १, (६) त्वष्टा १, (७) इन्द्रः १, (८-९) मरुतः २, (१०-११) विश्वे देवाः २ (एवं ११) X (१११८७। १-११) ९ सोमः, १० करम्भः ।

	८	सरस्वतीला-	१०	६	गृत्समदः शौनकः १-६	१	६
		भारत्यः	१	११	२१	१-२१	इंद्रः २१ १२६
	९	त्वष्टा	१	१२	१५	१-१५	१५
	१०	वनस्पतिः	१	१३	१३	१-१३	१३
	११	स्वाहाकृतयः	१	१४	१२	१-१२	१२
१८९	८	अगस्त्यः	१-८	अग्निः	८	१५	१०
१९०	८	"	१-८	बृहस्पतिः	८	१६	९
१९१	१६	"	१-१६	अप्सृणसूर्याः	१६	१७	९

इति प्रथमं मंडलम् ।

अथ द्वितीयं मंडलम् ।

१	१६	गृत्समदः			
		शौनकः X	१-१६	अग्निः	१६ २९
२	१३	"	१-१३	"	१३
३	११	"	१	समिद्धोऽग्निः	१
			२	नराशंसः	१
			३	इळः	१
			४	बर्हिः	१
			५	देवीद्वारः	१
			६	उषासानक्ते	१
			७	दैव्यौ होतारौ	
				प्रचेतसौ	१
			८	सरस्वतीळा-	
				भारत्यः	१
			९	त्वष्टा	१
			१०	वनस्पतिः	१
			११	स्वाहाकृतयः	१
४	९	सोमाहुतिर्भार्गवः	१-९	अग्निः	९ ४९
५	८	"	१-८	"	८
६	८	"	१-८	"	८
७	६	"	१-६	"	६
८	६	गृत्समदः शौनकः	१-६	"	६

(इति द्वितीयाष्टके पंचमोऽध्यायः ।)

९	६	"	१-६	"	६
---	---	---	-----	---	---

(इति द्वितीयाष्टके पंचमोऽध्यायः ।)

१०	६	गृह्यमदः शौनकः	१-६	॥	६	
११	२१	॥	१-२१	इंद्रः	२१	१२६
१२	१५	॥	१-१५	॥	१५	
१३	१३	॥	१-१३	॥	१३	
१४	१२	॥	१-१२	॥	१२	
१५	१०	॥	१-१०	॥	१०	
१६	९	॥	१-९	॥	९	
१७	९	॥	१-९	॥	९	
१८	९	॥	१-९	॥	९	
१९	९	॥	१-९	॥	९	
२०	९	॥	१-९	॥	९	
२१	६	॥	१-६	॥	६	
२२	४	॥	१-४	॥	४	
२३	१९	॥	१	ब्रह्मणस्पतिः	१	
			२-४	बृहस्पतिः	३	
			५	ब्रह्मणस्पतिः	१	
			६-८	बृहस्पतिः	३	
			९	ब्रह्मणस्पतिः	१	
			१०	बृहस्पतिः	१	
			११	ब्रह्मणस्पतिः	१	
			१२-१६	बृहस्पतिः	५	
			१७	ब्रह्मणस्पतिः	१	
			१८	बृहस्पतिः	१	
			१९	ब्रह्मणस्पतिः	१	
(इति द्वितीयाष्टके पद्योऽध्यायः)						
२४	१६	॥	१	बृहस्पतिः	१	
			२-९	ब्रह्मणस्पतिः	८	
			१०	बृहस्पतिः	१	
			११	ब्रह्मणस्पतिः	१	
			१२	इंद्राब्रह्मणस्पति	१	
			१३-१६	ब्रह्मणस्पतिः	५	१३
२५	५	॥	१-५		५	
२६	४	॥	१-४		४	

(इति द्वितीयाष्टके षष्ठोऽध्यायः)

२४	१६	"	१	बृहस्पतिः	१
			२-२	ब्रह्माणस्पतिः	८
			१०	बृहस्पतिः	१
			११	ब्रह्माणस्पतिः	१
			१२	इन्द्राब्रह्माणस्पति	१
			१३-१६	ब्रह्माणस्पतिः	५ १३
२५	५	"	१-५		५
२६	४	"	१-४		४

● (१।१२१) (२) विषय्योपधिः १, (३) दर्भादयस्तृणविशेषाः १, (८-१०) सूर्यः ३, (११) कपिलजली १, (१२) चटिका १, (१३) नद्यः १, (१४) मयूरीयं नद्यश्च, (१५-१६) नकुलः १। × (२।२) जातवेदा अग्निः ।
● (२।१-३) गृहसमद (आंगिरसः शौनहोत्रः पञ्चांगिरसः शौनहोत्रः) अथर्ववेदः शौनहोत्रः ।

२७	१७	गृत्समदः शौनकः १-१७	आदित्याः+	१७	३६	६	गृत्समदः शौनकः १	इन्द्रः×	१
२८	११	"	१-११ वरुणः×	११		२	मरुतः		१
२९	७	"	१-७ विश्वे देवाः॥	७		३	त्वष्टा		१
३०	११	"	१-५ इन्द्रः	५		४	अग्निः		१
			६ इन्द्रासोमौ	१		५	इन्द्रः		१
			७ इन्द्रः	१		६	मित्रावरुणौ		१
			८ सरस्वतीर्द्वौ	१	(इति द्वितीयाष्टके सप्तमोऽध्यायः)				
			९ बृहस्पतिः	१	३७	६	"	१-४ द्रविणोदाः	४
			१० इन्द्रः	१		५	अश्विनौ		१
			११ मरुतः	१		६	अग्निः		१
३१	७	"	१-७ विश्वे देवाः॥	७	३८	११	"	१-११ सविता	११
३२	८	"	१ द्यावापृथिव्यौ	१	३९	८	"	१-८ अश्विनौ	८
			२-३ इन्द्रः	२	४०	६	"	१-५ सोमापूषणौ	५
			४-५ राका	२				६ सोमापूषणा-	
			६-७ सिनीवाली	२				दितयः	१
			८ गुंगूसिनीवाली-		४१	२१	"	१- २ वायुः	२
			राकासरस्वती-					३ इन्द्रवायू	१
			द्राणीवरुणानीः१					४-६ मित्रावरुणौ	३
३३	१५	"	१-१५ रुद्रः	१५				७-९ अश्विनौ	३
३४	१५	"	१-१५ मरुतः	१५				१०-१२ इन्द्रः	३
३५	१५	"	१-१५ अपानपात्	१५				१३-१५ विश्वे देवाः	३

+ (२।२७) (१) मित्रार्थमभगवरुणदक्षांशाः १, (२) मित्रार्थमवरुणादित्याः १, (७-८) अदितिश्च २, (१०) वरुणः १, (१४) इन्द्रः १, (१७) वरुणः १। (२।२७-२९) कूर्मो गार्त्समदो वा ऋषिः ।

× (२।२८) (३) आदित्याः १, (९) ऋणनाशिनी १।

॥ (२।२९) (१-६) विश्वे देवाः ६, (७) वरुणः १, (एवं ७) अथवा (१) आदित्यमित्रावरुणाः १, (३) वसुमित्रवरुणादित्येन्द्रमरुतः १, (७) वरुणः १।

(२।३०) (१) मध्यमा वाक् १।

० (२।३१) (१) मित्रावरुणौ १, (२) विश्वे देवाः १, (३-४) विश्वे देवाः २, (५) उपासानक्ता १, (६) द्यावापृथिवी १, (७) इन्द्रः १ (एवं ७)

यद्वा (२।३१) (१) मित्रावरुणौ १, (२) देवाः १, (३) इन्द्रः १, (४) त्वष्ट्रीलाभगरोदःपूषाश्विनः १, (५) उपासानक्ताद्यावापृथिव्याः १, (६) अहिर्बुध्न्याजैकपादिन्द्राः १।

(२।३३) ११ मृगरूपो रुद्रः, १३ मरुतः ।

(२।३७) १ द्रविणोदा इषश्च, २ द्रविणोदा ऊर्जश्च, ३ द्रविणोदा सहश्च, ४ द्रविणोदा सहस्यश्च, ५ अश्विनौ तपश्च, ६ अमिस्तपस्यश्च इति केचित् । × (२।३६) इन्द्रमित्रावरुणाः पृथग्वारुणौ वा ।

	१६-१८	सरस्वती	३
	१९-२१	द्यावापृथिव्यौ+	३
४२	३	गृःसमदः शौनकः १-३	शकुंतः ३ ६
४३	३	" १-३	" ३

(इति द्वितीयं मंडलम् ।)

अथ तृतीयं मंडलम् ।

१	२३	विश्वामित्रो	
		गायिनः १-२३	अग्निः २३
२	१५	" १-१५	वैश्वानरोऽग्निः १५ २६
३	११	" १-११	" ११
४	११	" १	समिद्धोऽग्निः १
		२	तनूनपात् १
		३	इलः १
		४	बर्हिः १
		५	देवीर्द्वारः १
		६	उपासानक्ता १
		७	दैव्यो होतारौ
			प्रचेतसौ १
		८	सरस्वतीला-
			भारत्यः १
		९	त्वष्टा १
		१०	वनस्पतिः १
		११	स्वाहाकृतयः १

५	११	विश्वामित्रो	
		गायिनः १-११	अग्निः ११ ३३
६	११	" १-११	" ११

(इति द्वितीयाष्टके अष्टमोऽध्यायः)

[इति द्वितीयोऽष्टकः]

७	११	" १-११	अग्निः ११
८	११	" १-५	यूपः ५
		६-१०	यूपाः ५
		११	वज्रधनः १
९	९	" १-९	अग्निः ९ २७
१०	९	" १-९	" ९
११	९	" १-९	" ९
१२	९	" १-९	इंद्राग्नी ९
१३	७	ऋषभो वैश्वामित्रः १-७	अग्निः ७ ४१
१४	७	" १-७	" ७
१५	७	उत्कीलः कात्यः १-७	" ७
१६	६	" १-६	" ६
१७	५	कनो वैश्वामित्रः १-५	" ५
१८	५	" १-५	" ५
१९	५	गाथी कौशिकः १-५	" ५

+ (१४१) १९-२१) इविधाने वा । ४ (३१) (६) अपः १, (७) अपो द्यावापृथिव्यौ च १ । (३२) शुस्थानोऽग्निः ।

X (३५) प्रत्यग्निः (३६) प्रकारवो इति सूक्तयोरन्यासां द्यावापृथिव्यादीनां निपाता दृश्यन्ते अतस्तयोल्लिङ्गोक्ता देवताः पाक्षिकाः ।

(३५) (१-२) उपाः २, (३-४) मित्र २, (६) अपः १, (७) द्यावापृथिव्यौ १, (८) पितरौ १, (९) देवाः १ (वृ०) ।

+ (३६) (१) स्रक् १, (२-५) मध्यस्थानोऽग्निः ४, (६-९) विश्वेदेवाः ४, (१०) रोदसी । अत्र निपातिनः = २-५, १० द्यावापृथिव्यौ देवाश्च ।

४ (३७) निपातिनः- (१) द्यावापृथिव्यौ १, (२) अग्न्यश्वाः, मध्यमा वाक् १, (३) अग्न्यश्वाः १, (४-६) देवाः १, (८) पार्थिवमध्यमौ १, (९) देवाः रोदसी १ (भा०) । ४ (३७) अत्र सूक्तेऽष्टम्या विश्वे देवा वा ।

(३९) आप्योऽग्निः, ८ ऋत्विजः ।

(३९१) जातवेदाः ।

(३९३) अग्निः प्रदाता ।

(३९५) रक्षोहासिः ।

२०	५	गाथी कौशिकः १ विश्वे देवाः	१	४, ६, ८, १० नदी	
		२-४ अग्निः	३	ऋषिका ४ विश्वामित्रः	१
		५ विश्वे देवाः	१	५ नदी	१
२१	५	१-५ अग्निः ५	८	६-७ इन्द्रः	२
२२	५	१-३ " ३		८ विश्वामित्रः	१
		४ पुरीष्याग्निः	१	९ नदी	१
		५ अग्निः १	१४	१० विश्वामित्रः	१
२३	५	देवधवा देववातश्च		११-१३ नदी	३
		आरतौ १-५ " ५		३४ ११ विश्वामित्रो गाथिनः १-११ इन्द्रः	११ १५३
२४	५	विश्वामित्रो गाथिनः १-५ " ५		३५ ११ " १-११ " ११	
२५	५	१-३ " ३		३६ ११ " १-११ " ११	
		४ अग्नीर्द्रौ	१	३७ ११ " १-११ " ११	
		५ अग्निः	१	३८ x १० " १-१० " १०	
२६	९	१-३ वैश्वानरोऽग्निः	३	३९ ९ " १-९ " ९ ३	
		४-६ मरुतः	३	(इति तृतीयाष्टके द्वितीयोऽध्यायः ।)	
		७-८ आत्मा +	२	४० ९ विश्वामित्रो गाथिनाः १-९ " ९	
		९ उपाध्यायः	१	४१ ९ " १-९ " ९	
२७	१५	१-१५ अग्निः १५	३७	४२ ९ " १-९ " ९	
२८	६	१-६ " ६		४३ ८ " १-८ " ८	
२९	१६	१-१६ " १६		४४ ५ " १-५ " ५	
		(इति तृतीयाष्टके प्रथमोऽध्यायः ।)		४५ ५ " १-५ " ५	
३०	२२	१-२२ इन्द्रः २२	६१	४६ ५ " १-५ " ५	
३१	२२	१-२२ " २२		४७ ५ " १-५ " ५	
३२	१७	१-१७ " १७		४८ ५ " १-५ " ५	
३३	१३	१-३, ५, ७, ९, ११-१३ विश्वामित्रो		४९ ५ " १-५ " ५	
		गाथिनः १-३ नदी	३	५० ५ " १-५ " ५	
				५१ १२ " १-१२ " १२	
				५२ ८ " १-८ " ८	

(३।२०) (१) अग्न्युषोऽश्विदधिकदेवाः १ (५) दधिकान्युषोऽबृहस्पतिसवित्रश्चित्रवर्णभगवसुहृदादिभ्यः १ ।
(३।२२) (१) आहवनीयः १, (२-३) द्युस्थानः २ । (३।२३) (१-३) निर्मथ्यः ३; (४) आहवनीयः १ ।
(३।२४) (५) अग्निर्दाता १ । (३।२५) मध्यस्थानोऽग्निः । + (३।२६) ७ ब्रह्म वा अग्निर्वा ।
* (३।२७।१) प्र वो वाजा इत्यस्य आयाया (३।२९।१०) अयं ते योनिरित्यस्याश्च ऋत्विजो वा । (३।२७)
ऋतवो वा । ऋतुर्वा । (३।२८) जातवेदोऽग्निः । (३।२९।५) ऋत्विजो वा । (३।३१) (१-२) दुहिता २,
(३) अग्निश्च १ । (३।३१) कुशिक ऐषीरथिर्वा ऋषिः । (३।३२) मरुत्वानिन्द्रः । (३।३३।६) इन्द्रसधितारौ ।
(३।३५) मरुत्वानिन्द्रः । * (३।३६।१०) घोर आक्रिरसो वा ऋषिः । x (३।३८) प्रज.पतिर्वैश्वामित्रः प्रजापतिर्वाच्यो
वा, तावुभावपि वा । (३।४७) (१-२, ४-५) मरुत्वानिन्द्रः ४, (३) ऋतवः १ । (३।५१) मरुत्वानिन्द्रः ।

५३	२४	१	हंद्रापर्यंतौ	१	१
		२-१४	हंद्रः		१३
		१५-१६	ससर्परी वाक्		१
		१७-२०	रथांगानि		४
		२१-२४	हंद्रोऽभिशापो वा		४
५४	२२	प्रजापतिवैश्वामित्रः	१-२२	विश्वे देवाः	२२ × ५८
५५	२२	१-२२	१-२२	२२	
(इति तृतीयाष्टके तृतीयोऽध्यायः ।)					
५६	८	१-८	१-८	८	
५७	६	विश्वामित्रो माथिनः	१-६	१-६	६
५८	९	१-९	अश्विनौ	९	
५९	९	१-९	मित्रः	९	
६०	७	१-७	ऋभवः	७	
		५-७	हंद्रभूः	३	
६१	७	१-७	उपसाः	७	
६२	१८	१-३	हंद्रावरुणौ	३	
		४-६	बृहस्पतिः	३	
		७-९	पूषा	३	
		१०-१२	सविता	३	
		१३-१५	सोमः	३	
		+ १६-१८	मित्रावरुणौ	३	

इति तृतीयं मण्डलम् ।					
अथ चतुर्थं मण्डलम् ।					
१	२०	वामदेवो गौतमः	१	अग्निः	१
		२-५	अग्निवरुणौ		४
		६-२०	अग्निः	१५	३५
२	२०	१-२०	१-२०	२०	
३	१६	१	रुद्रः		१
		२-१६	अग्निः		१५
४	१५	१-१५	रक्षोहाऽग्निः		१५
(इति तृतीयाष्टके चतुर्थोऽध्यायः ।)					
५	१५	१-१५	वैश्वानरोऽग्निः		१५
६	११	१-११	अग्निः	११	७४
७	११	१-११	१-११	११	
८	८	१-८	१-८	८	
९	८	१-८	१-८	८	
१०	८	१-८	१-८	८	
११	६	१-६	१-६	६	
१२	६	१-६	१-६	६	
१३	५	१-५	१-५	५	
१४	५	१-५	१-५	५	
१५	१०	१-६	१-६	६	

(३।५३) १७-१८ अनहुहौ च । X (३।५४) (१) अग्निः १, (२-३) विश्वे देवाः २, (४) द्यावापृथिवी १, (५) विश्वे देवाः १, (६) सूर्यद्यावापृथिव्यः १, (७-८) द्यावापृथिवी २, (९) द्यौः १, (१०) विश्वे देवाः १, (११) सविता १, (१२-१३) विश्वे देवाः २, (१४) विष्णुः १, (१५) हंद्रः १, (१६) अश्विनौ १, (१७-२१) विश्वे देवाः ५, (२२) अग्निः १ । यद्वा (३।५४) (१) द्यावापृथिव्यौ १, (१०) द्यावापृथिव्यौ १, (१२) स्वष्टृभवः १, (१३) मरुतः, सरस्वती १, (१७) देवेन्द्रभैरवः १, (१८) अर्यमादितिदेववरुणाः १, (१९) अग्निपृथिवीदृष्टवसूर्यान्तरिक्षाणि १, (२०) पर्वतादित्यादितिमरुतः १, (२१) देवाः अश्विः १, (२२) अग्निः १ ।

(३।५५) (१) उपासादनी १, (२-१०) अग्निः २, (११) अहोरात्रे १, (१२-१४) रोदस्यौ ३, (१५) अहोरात्रे रोदस्यौ वा १, (१६) दिशः १, (१७-१८) हंन्द्रो वर्पन् २, (१९) स्वष्टृसवितारौ १, (२०-२२) हंन्द्रः ३ ।

(३।५६) (१ ३) संवत्सरादित्याः ३, (४) सिंधुः १, (५) सविता १ । यद्वा (३।५६) (१) देवाः १, (२-३) संवत्सराः २, (४) संवत्सरादित्याः १, (५) सिंधुसंवत्सरेळासरस्वतीभारत्यः १, (६) सविनृषिपते १, (७) सवितृ-मित्रवरुणात्रोदांसि १, (८) अग्निवायुसूर्याः १ । (३।५७) (१-४) विश्वे देवाः ४, (५-६) अग्निः २ । यद्वा (३।५७) (१) हंन्द्राग्निदेवाः १, (२) हंन्द्रपूषाश्विविश्वेदेवाः १, (३) ओषधयः सूर्यमरीचयो वा १, (४) रोदोऽग्निदीप्तयः १, (५-६) अग्निः १ (पूर्व ५८) (३।६०) ३-४ हंन्द्रश्च । + (३।६२) १६-१८ जमदग्निर्वा ऋषिः ।

(३।६१) (१३-१६) अङ्गिरसः, १८ विश्वेदेवमित्रवरुणाः । (३।६२) (४) अर्यमवरुणमित्रेन्द्राविष्णुमरुदश्विनः ।

(३।६३) (१) अग्निरश्विनौ च १, (२) सविनृवरुणमित्राः १, (३) सूर्यः १, (४) रक्षोहाग्निः १, (५) रश्मयः १, (५) सूर्यः १, (५) सूर्यः १ ।

७-८ सोमकः				२३-२४ इंद्राश्वौ			
९-१० अश्विनौ				(इति तृतीयाष्टके षष्ठोऽध्यायः ।)			
१६	२१	१-२१ इंद्रः	२१ ४२	३३	११	वामदेवो गौतमः १-११ ऋभवः	११ ४८
१७	२१	१-२१ "	२१	३४	११	" १-११ "	११
१८	१३ (२-३॥, ८-१३			३५	९	" १-९ "	९
	वामदेवो गौतमः)	१ वामदेवः	१	३६	९	" १-९ "	९
	(१ इंद्रः)	२-३ इंद्रः	२	३७	८	" १-८ "	८
	४ (उत्तरोऽर्धर्चः			३८	१०	" १ यावापृथिवी	१
	७ अदितिः)	४ इंद्रवामदेवौ	१			२-१० दधिका	९ १९
		५-७ वामदेवः	३	३९	६	" १-६ "	६
		८-१३ इंद्रः	६ ८०	४०	५	" १-४ "	४
(इति तृतीयाष्टके पञ्चमोऽध्यायः ।)						५ सूर्यः	१
१९	११	वामदेवो गौतमः १-११	११	४१	११	" १-११ इंद्रावरुणौ	११
२०	११	" १-११	११	४२	१०	त्रसदस्युः	
२१	११	" १-११	११			पौरुकुस्यः १-६ त्रसदस्युः X	६
२२	११	" १-११	११			७-१० इंद्रावरुणौ	४
२३	११	" १-११	११	४३	७	पुरुमीळहाज-	
२४	११	" १-११	११			मीळहौ सौहोत्रौ १-७ अश्विनौ	७ २१
२५	८	" १-८	८	४४	७	" १-७ "	७
२६	X ७	" १-३ इंद्रात्मानौ	३	४५	७	" १-७ "	७
		" ४-७ इयेनः	४ ९	४६	७	" १ वायुः	१
२७	५	" १-५	५			२-७ इंद्रवायू	६
२८	५	" १-५ +	५ १८	४७	४	" १ वायुः	१
२९	५	" १-५	५			२-४ इंद्रवायू	३
३०	२४	" १-८ इंद्रः	८	४८	५	" १-५ वायुः	५
		९-११ इंद्रोपसौ	३	४९	६	" १-६ इंद्राबृहस्पती	६
		१२-२४ इंद्रः	१३ ५०	५०	११	" १-९ बृहस्पतिः	९
३१	१५	" १-१५	१५			१०-११ इंद्राबृहस्पती	२
३२	२४	" १-२२	२२	(इति तृतीयाष्टके सप्तमोऽध्यायः ।)			

(४।१४) (१) उषा १, (२) सवितायावापृथिविसूर्यान्तरिक्षसूर्यरश्मयः १ । (३) उषासूर्यरश्मयः १, (४) उषसः १, (५) दिवः स्कम्भः सूर्यः १, (४।१३-१४) प्रत्यग्नीतिसूक्तद्वयेऽत्रायं पाक्षिको देवताविभागः । (४।१३) (१) अग्न्युषोऽश्विसूर्याः १, (२) सवित्रवरुणमित्रदेवाः १, (३) देवसूर्याः १, (४-५) सूर्यः २ । (४।१४) (१) अग्न्युषोऽश्विनः १, (२) सूर्यः १, (३) उषाः १, (४) अग्न्युषसः १, (५) सूर्यः १ । X (४।२३) कथामहामिति सूक्त-
त्यतिसृणां ऋतं वा देवता । X (४।२६) १-३ इन्द्रो वा ऋषिः । ॥ इयेन देवताया अष्टर्चत्वे (४।२७।५) अधश्चेत-
मित्यस्या इंद्रदेवता पाक्षिकी । + अत्र (४।२८) वायुजेति पंचर्चे सूक्ते इन्द्रासोमौ वा देवते । (४।३१) १५ सूर्यः
(बृ०) । X (४।४२) (अहं राजा वरुणः ।) आत्मा वा । (४।५०) ७-९ पुंरोहितकर्म ।

५१	११	वामदेवो गौतमः	१-११ उषाः	११	१८
५२	७	"	१-७ "	७	
५३	७	"	१-७ सविता	७	१३
५४	६	"	१-६ "	६	
५५	१०	"	१-१० विश्वे देवाः	१०	१०
५६	७	"	१-७ द्यावापृथिवी	७	
५७	८	"	१-३ क्षेत्रपतिः	३	
			४ शुनः	१	
			५ शुनासीरौ	१	
			६-७ सीता	२	
			८ शुनासीरौ	१	
५८	११	"	१-११ अग्निः X	११	३७
			(इति चतुर्थं मंडलम् ।)		

अथ पंचमं मण्डलम् ।

१	१२	बुधगविष्टिरावात्रेयौ	१-१२	"	१२
२	१२	कुमार आत्रेयः,			
		वृशो वा जानः,			
		उभौ वा,	१-१२	"	१२
		२, ९ वृशो जानः			
३	१२	वसुश्रुत आत्रेयः	१-२	"	२
		३ मरुद्भुविष्णवः	१		
		४-१२ अग्निः	९	२०	
४	११	"	१-११	"	११
५	११	"	१	समिद्धोऽग्निः +	१
		२ नराशंसः			१
		३ इलः			१
		४ बर्हिः			१
		५ देवीर्द्वारः			१
		६ उषासानक्ता			१
		७ दैव्यौ होतारौ			
		प्रचेतसौ			१
		८ सरस्वतीलाभारतः			१

		९ त्वष्टा			१
		१० वनस्पतिः			१
		११ स्वाहाकृतयः			१
६	१०	वसुश्रुत आत्रेयः	१-१०	अग्निः	१० १२७
७	१०	इष आत्रेयः	१-१०	"	१०
८	७	"	१-७	"	७
		(इति तृतीयाष्टके अष्टमोऽध्यायः ।)			
९	७	गय आत्रेयः	१-७	"	७
१०	७	"	१-७	"	७
११	६	सुतंभर आत्रेयः	१-६	"	६
१२	६	"	१-६	"	६
१३	६	"	१-६	"	६
१४	६	"	१-६	"	६
१५	५	धरुण आङ्गिरसः	१-५	"	५
१६	५	पुरुआत्रेयः	१-५	"	५
१७	५	"	१-५	"	५
१८	५	द्वितो मृक्त्वाहा			
		आत्रेयः	१-५	"	५
१९	५	वज्रिरात्रेयः	१-५	"	५
२०	४	प्रयस्वन्त आत्रेयाः	१-४	"	४
२१	४	सस आत्रेयः	१-४	"	४
२२	४	विश्वसामा आत्रेयः	१-४	"	४
२३	४	द्युन्नो विश्वचर्पणि-			
		रात्रेयः	१-४	"	४
२४	४	बन्धुः सुबन्धुः			
		श्रुतबन्धुर्विप्रबन्धुश्च			
		क्रमेण गोपायना			
		लौपायना वा	१-४	"	४
२५	९	वसूयव आत्रेयाः	१-९	"	९
२६	९	"	१-८	"	८
		९ विश्वे देवाः			१
२७	६	धरुणस्त्रैवृष्णः,			
		त्रसदस्युः पौरुकुलः,			

७ (४।५५) (१-७) विश्वे देवाः ७, (८) अग्निः १, (९) उषाः १, (१०) विश्वे देवाः १, (एवं १०)
 * (४।५७।८) रुविः, रुषिजीविनः, पर्जन्यः, धनं (शुनं) च (पादशो देवताः) ।
 X (४।५८) सूर्यो वा गावो वा धनस्तुतिर्वा आदित्यो वा । + (५।५१) इप्सो वा ।

अश्वमेधश्च				३८	५ अग्निर्भोमः	१-५	"	५
भारता राजानः +	१-५ अग्निः	५		३९	५ "	१-५	"	५
"	६ इंद्राग्नी	१		४०	९ "	१-४	"	४
२८ ६ विश्ववारात्रेयी	१-६ अग्निः	६				५ सूर्यः		१
२९ १५ गौरिवीतिः शावत्यः १-१५ इंद्रः X	१५	२६				६-९ अग्निः		४
३० १५ बभ्रुरात्रेयः	१-११ "	११		४१ २०	"	१-२० विश्वे देवाः	२०	३०
	१२-१५ ऋणंचयेंद्रौ	४		४२ १८	"	१-१० "	१०	
३१ १३ अवस्युरात्रेयः	१-८ इंद्रः ४	८				११ रुद्रः		१
	९ इंद्राकुत्सौ ४	१				१२-१८ विश्वे देवाः	७	५६
	१०-१३ इंद्रः	४	६८	४३ १७	"	१-१७ "	१७	
३२ १२ गानुरात्रेयः	१-१२ "	१२		४४ १५ अवत्सारः				
(इति चतुर्थाष्टके प्रथमोऽध्यायः ।)					काश्यपः *	१-१५	"	१५
३३ १० संवरणः प्राजापत्यः १-१० "		१०		४५ ११ सदापृण आत्रेयः	१-११	"	११	
३४ ९ "	१-९ "	९		४६ ८ प्रतिश्वन्न आत्रेयः	१-६	"	६	
३५ ८ प्रभूवसुराङ्गिरसः	१-८ "	८				७-८ देवपत्नी		२
३६ ६ "	१-६ "	६				(इति चतुर्थाष्टके द्वितीयोऽध्यायः ।)		
३७ ५ अग्निर्भोमः	१-५ "	५						

+ (५।२७) अग्निर्भोम इति केचित् । X (५।२९।९) प्रथमपादस्य उशना वा । (५।३०) १२-१५ मध्यमोऽग्निर्वा (बृ०) । ४ (५।३१।८) तृतीयपादस्य कुत्सो वा, चतुर्थपादस्य उशना वा ।

(५।४१) (१) मित्रावरुणौ १, (२) विश्वे देवाः १, (३) अश्विनौ १, (४) विश्वे देवाः १, (५) मरुतः १, (६) विश्वे देवाः १, (७) उषासानक्ता १, (८-९) विश्वे देवाः २, (१०) अग्निः १, (११-१२) विश्वे देवाः २, (१३) मरुतः १, (१४) विश्वे देवाः १, (१५) भूमिः १, (१६-१८) विश्वे देवाः ३, (१९) भूमिरिह्वा १, (२०) विश्वे देवाः १, (एवं २०) ।

(५।४२) (१४) इहस्पतिः, पर्जन्याग्नी, पूषा, इन्द्रो, वैश्वानरो वा १ (बृ०) । यद्वा (५।४२) (१-२) विश्वे देवाः २, (३) सविता १ (४) इंद्रः १, (५) विश्वे देवाः १, (६) इंद्रः १, (७-९) बृहस्पतिः ३, (१०) मरुतः १, (११) रुद्रः १, (१२) विश्वे देवाः १, (१३-१४) पर्जन्यः २, (१५) मरुतः १, (१६-१७) विश्वे देवाः २, (१८) अश्विनौ १, (एवं १८) । (५।४३) ९ वायुः, (१०) अग्निर्देवाः १, (११) मध्यमा वाक् १, (१२) बृहस्पतिः १ । यद्वा (५।४३) (१) नदी १, (२) यावापृथिवी १, (३) वायुः १, (४) सोमः १, (५) इंद्रः १, (६) अग्निः १, (७) घर्मः १, (८) अश्विनौ १, (९-१०) विश्वे देवाः २, (११) सरस्वती १, (१२) बृहस्पतिः १, (१३-१५) अग्निः ३, (१६) विश्वे देवाः १, (१७) अश्विनौ १ (एवं १७) ।

(५।४४) (१-२) इंद्रः २, (३) अग्निः १, (४) सूर्यः १, (५) अग्निः १, (६) विश्वे देवाः १, (७) सूर्यः १, (८) अग्निः १, (९-१०) सूर्यः २, (११-१२) विश्वे देवाः २, (१३) सुतंभरः १, (१४-१५) अग्निः २ (एवं १५) । यद्वा (५।४४) १२ अवत्सारेण सह सदापृण-यजत-बाहुवृक्त-भुतवित्-तर्याः वा ऋषयः १३ सुतंभरश्च । यद्वा (१०) क्षत्र-मनस-पुत्रावद-यजत-सग्नि-अवत्साराः १, (११) विश्ववार-यजत-मायी-अवत्साराः १ ।

(५।४५) (१) इंद्रसूर्यौ १, (२-३) विश्वे देवाः २, (४) इंद्राग्नी १, (५-१०) विश्वे देवाः ६, (११) आपः १ एवं (११) । (५।४६) (१-६) विश्वे देवाः ६, (७-८) देवपत्नी २ (एवं ८) ।

४७	+	७	प्रतिरथ आत्रेयः	१-७	विश्वे देवाः+	७	२५
४८		५	प्रतिमानु आत्रेयः	१-५	"	"	५
४९		५	प्रतिप्रभ आत्रेयः	१-५	"	"	५
५०		५	स्वस्त्यात्रेयः	१-५	"	"	५
५१	१५	"	"	१-३	"	"	३
			४ इंद्रवायू				१
			५ वायुः				१
			६-७ इंद्रवायू				२
			८-१५ विश्वे देवाः				८
५२	१७	इयावाश्च आत्रेयः	१-१७	मरुतः	१७	९१	
५३	१६	"	१-१६	"	१६		
५४	१५	"	१-१५	"	१५		
५५	१०	"	१-१०	"	१०		
५६	९	"	१-९	"	९		
५७	८	"	१-८	"	८		
५८	८	"	१-८	"	८		
५९	८	"	१-८	"	८		
६०	८	"	१-८	अग्नामरुतः	८		
६१	१९	"	१-४	मरुतः	४		
			५-८	तरंतमहिषी			
				शशीयसी	४		
				९ पुरुमीकः	१		
				१० तरंतः	१		
			११-१६	मरुतः	६		
			१७-१९	रथवीतिः	३		
६२	९	श्रुतविदात्रेयः	१-९	मित्रावरुणौ	९	५९	
			(इति चतुर्थाष्टके तृतीयोऽध्यायः)				
६३	७	अर्चनाना आत्रेयः	१-७	"	७		
६४	७	"	१-७	"	७		

६५	६	रातहव्य आत्रेयः	१-६	"	६		
६६	६	"	१-६	"	६		
६७	५	यजत आत्रेयः	१-५	"	५		
६८	५	"	१-५	"	५		
६९	४	उरुचक्रिआत्रेयः	१-४	"	४		
७०	४	"	१-४	"	४		
७१	३	बाहुवृक्त आत्रेयः	१-३	"	३		
७२	३	"	१-३	"	३		
७३	१०	पौर आत्रेयः	१-१०	अश्विनौ	१०	४८	
७४	१०	"	१-१०	"	१०		
७५	९	अवस्युरात्रेयः	१-९	"	९		
७६	५	अत्रिभौमः	१-५	"	५		
७७	५	"	१-५	"	५		
७८	९	सप्तवधिरात्रेयः	१-९	"	९		
७९	१०	सत्यश्रवा आत्रेयः	१-१०	उषा	१०	१६	
८०	६	"	१-६	"	६		
८१	५	इयावाश्च आत्रेयः	१-५	सविता	५	१४	
८२	९	"	१-९	"	९		
८३	१०	अत्रिभौमः	१-१०	पर्जन्यः	१०		
८४	३	"	१-३	पृथिवी	३		
८५	८	"	१-८	वरुणः	८		
८६	६	"	१-६	इंद्राग्नी	६		
८७	९	एवयामरुदात्रेयः	१-९	मरुतः	९		

इति पंचमं मण्डलम् ।

अथ षष्ठं मण्डलम् ।

१ १३ भरद्वाजो

बार्हस्पत्यः १-१३ अग्निः १३ ५४

(इति चतुर्थाष्टके चतुर्थोऽध्यायः ।)

२ ११ " १-११ " ११

+ (५१४७) (१) उषाः १, (२) सूर्यरश्मयः १, (३-५) सूर्यः ३, (६) विश्वे देवाः १, (७) मित्रावरुणामयः १, (एवं ७) । (५१४८) (१) वैश्वतोऽग्निः १, (२) उषाः १, (३) इंद्रसूर्यौ १, (४-५) अग्निः २, (एवं ५) । (५१४९) (१) विश्वे देवाः १, (२) सूर्यः १, (३-५) विश्वे देवाः ३ (एवं ५) । (५१५०) (१-२) सविता २, (३) विश्वे देवाः १, (४-५) सविता २, (एवं ५) । (५१५१) (१-२) अग्निः २, (३) विश्वे देवाः १, (४) इंद्रवायू १, (५) वायुः १, (६-७) इंद्रवायू २, (८-१५) विश्वे देवाः ८ (एवं १५) ।
X (५१६०) मरुतो वा । (८) पार्थिवमध्यमावसी मरुतश्च १ ।
* (५१७८५-९ गर्भस्त्राविष्णुपनिषद्) (७-६) गर्भः ।

× (६।३) मित्रावरुणौ निपातिनौ (वृ०) । + (६।१५) वीतहव्य भाङ्गिरसो वा ।
 (६।३७।३) इन्द्रवायू, वायुर्निपातभाक्वा (वृ०) (६।४४।२२-२४) सोमो वा । (वृ०) (६।४५।३३) शंभोः पिता । (वृ०)
 (६।४७) (५) इन्द्रः सोमो निपातभाक् १, (२०) (क्रमेणपादाः) देवः, भूमिः, बृहस्पतिः, इन्द्रः १,
 (६।४७।२२-२५) सार्जयस्य प्रस्तोकस्य दानस्तुतिः । ४ (३१) (चक्रार्धस्य) इन्द्रः । (वृ०)

४८	२२ शंयुर्बार्हस्पत्यः १-१० अग्निः १०	
	११-१५ मरुतः ५	
	१६-१९ पूषा ४	
	२०-२१ मरुतः २	
	२२ द्यावाभूमिर्वा	
	पृथिवी १	
४९	१५ कजिश्वा भारद्वाजः १-१५ विश्वे देवाः + १५ ६३	
५०	१५ " १-१५ " १५	
५१	१६ " १-१६ " १६	
५२	१७ " १-१७ " १७	
५३	१० भारद्वाजो बार्हस्पत्यः १-१० पूषा १० ३२	
५४	१० " १-१० " १०	
५५	६ " १-६ " ६	
५६	६ " १-६ " ६	
५७	६ " १-६ इन्द्रापूषणौ ६	
५८	४ " १-४ पूषा ४	
५९	१० " १-१० इन्द्रासौ १० २५	
६०	१५ " १-१५ " १५	
६१	१४ " १-१४ सरस्वती १४	
(इति चतुर्थष्टके अष्टमोऽध्यायः ।)		
६२	११ " १-११ अश्विनौ ११ २२	
६३	११ " १-११ " ११	
६४	६ " १-६ उषाः ६ १२	
६५	६ " १-६ " ६	
६६	११ " १-११ मरुतः ११	
६७	११ " १-११ मित्रावरुणौ ११	

६८	११ भारद्वाजो बार्हस्पत्यः १-११ इन्द्रावरुणौ ११	
६९	८ " १-८ इन्द्राविष्णू ८	
७०	६ " १-६ द्यावापृथिवी ६	
७१	६ " १-६ सविता ६	
७२	५ " १-५ इन्द्रासोमौ ५	
७३	३ " १-३ बृहस्पतिः ३	
७४	४ " १-४ सोमारुद्रौ ४	
७५	१९ पायुर्भारद्वाजः १ वर्म १	
	२ धनुः १	
	३ ज्या १	
	४ धनुर्कोटिः १	
	५ इषुधिः १	
	६ सारथिरश्मिः १	
	७ अश्वः १	
	८ रथः १	
	९ रथगोपाः १	
	१० ब्राह्मणपितृसोम- द्यावापृथिविपूषाणः १	
	११-१२ इषवः २	
	१३ प्रतोदः १	
	१४ हस्तत्राणः १	
	१५-१६ इषवः २	
	१७ युद्धभूमिकवच- ब्राह्मणस्पत्यादयः १	
	१८ वर्मसोमवरुणाः १	
	१९ देवब्रह्माणि १	
[इति षष्ठं मंडलं ।]		

(६।४८) (१३-१५) लिङोक्ताः ३, (१३) धेनुः । १ (१४) इन्द्र-वरुणा-यम-विष्णवः । १ (१५) मरुतपूषाः । १ (ऋषिः शंयुर्बार्हस्पत्यः, वृणपाणिः) ।
+ यद्वा (६।४९) (१) विश्वे देवाः १, (२) अग्निः १, (३) अहोरात्रे १, (४) वायुः १, (५) अश्विनौ १, (६) विश्वे देवाः १, (७) सरस्वती १, (८) पूषा १, (९) अग्निस्वष्टारौ १, (१०) रुद्रः १, (११-१२) मरुतः २, (१३) विष्णुः १, (१४-१५) विश्वे देवाः २ (एवं १५) ।
(६।५०) (१) विश्वे देवाः १, (२) सूर्यः १, (३) द्यावापृथिवी १, (४-५) रोदसी, मरुतः २, (६) इन्द्रः १, (७) अपः १, (८) सविता १, (९) अग्निः १, (१०) अश्विनौ १, (११-१५) विश्वे देवाः ५ (एवं १५) (६।५१) (१-२) सूर्यः २, (३-१२) विश्वे देवाः १०, (१३) अग्निः १, (१४) सोमः १, (१५-१६) विश्वे देवाः २, (एवं १६) । (६-५२) (१-२) विश्वे देवाः २, (३) सोमः १, (४-११) विश्वे देवाः ८, (१२) अग्निः १, (१३-१५) विश्वे देवाः ३ (१६) अग्निपर्जन्यौ २, (१७) विश्वे देवाः १, (एवं १७)

अथ सप्तमं मण्डलम् ।

१	२५	वसिष्ठो मैत्रावरुणिः १	अग्निः	२५
(इति पञ्चमाष्टके प्रथमोऽध्यायः ।)				
२	११	"	१ समिद्धोऽग्निः	१
			२ नराशंसः	१
			३ इळः	१
			४ बर्हिः	१
			५ देवीद्वारः	१
			६ उपासानक्ते	१
			७ दैव्यौ होतारौ	१
			प्रचेतसौ	१
			८ सरस्वतीळाभारत्यः	१
			९ त्वष्टा	१
			१० वनस्पतिः	१
			११ स्वाहाकृतयः	१
३	१०	"	१-१० अग्निः	१० २०
४	१०	"	१-१० "	१०
५	९	"	१-९ वैश्वानरोऽग्निः	९ १६
६	७	"	१-७ "	७
७	७	"	१-७ अग्निः	७ ३३
८	७	"	१-७ "	७
९	६	"	१-६ "	६
१०	५	"	१-५ "	५
११	५	"	१-५ "	५
१२	३	"	१-३ "	३
१३	३	"	१-३ वैश्वानरोऽग्निः	३
१४	३	"	१-३ अग्निः	३ ७
१५	१५	"	१-१५ "	१५

१६	१२	वसिष्ठो मैत्रावरुणः	१-१२	अग्निः	१२
१७	७	"	१-७ "	७	
१८	२५	"	१-२५ इन्द्रः	२१	
			२२-२५ सुदाः	पैजवनः	४
१९	११	"	१-११ इन्द्रः	११	१२२
(इति पञ्चमाष्टके द्वितीयोऽध्यायः ।)					
२०	१०	"	१-१० "	१०	
२१	१०	"	१-१० "	१०	
२२	९	"	१-९ "	९	
२३	६	"	१-६ "	६	
२४	६	"	१-६ "	६	
२५	६	"	१-६ "	६	
२६	५	"	१-५ "	५	
२७	५	"	१-५ "	५	
२८	५	"	१-५ "	५	
२९	५	"	१-५ "	५	
३०	५	"	१-५ "	५	
३१	१२	"	१-१२ "	१२	
३२	२७	"	१-२७ "	२७	
३३	१४	१-९	१-९ वसिष्ठपुत्राः	९	
	१०-१४	वसिष्ठपुत्रः	१०-१४ वसिष्ठः	५	
३४	२५	वसिष्ठो			
		मैत्रावरुणिः	१-१५ विश्वे देवाः	१५	
		१६ अहिः		१	
		१७ अहिर्बुध्न्यः		१	
		१८-२५ विश्वे देवाः	८	४०	
३५	१५	"	१-१५ "	१५	
(इति पञ्चमाष्टके तृतीयोऽध्यायः ।)					

(६।७५) (१) वर्मी १, (८) आयुधागारं १, (१२) कवचं १, (१५) [प्रथमपादे] दिग्धइषुः, [द्वितीयपादे] अयोमुखी, [उत्तरार्धे] वारुणास्त्रं १, (१६) धनुर्युक्त इषुः १, (१७) कवचं १, (१८) युयुत्सुः १ ।

❖ [७।३२] २६ ऋषिः— पूर्वाधेय्य शक्तिर्वासिष्ठो वा (शाक्यायने ब्राह्मणे), २६-२७ शक्तिर्वासिष्ठो वा (ताण्ड्यब्राह्मणे) ।

❖ (७।३३।१-९) इन्द्रो वा । X (७।३४) (१) देवाः १, (२) अपः १, (३-४) इन्द्रः २, (५-७) यज्ञः ३, (८-९) देवाः २, (१०) वरुणः १, (११-१३) देवाः ३, (१४) अग्निः १, (१५) अपांनपात् १, (१६) अहिः १, (१७) अहिर्बुध्न्यः १ (१८-१९) देवाः २, (२०) देवपत्नीत्वष्टारौ १, (२१) त्वष्टा १, (२२-२५) विश्वे देवाः ४ (एवं २५)

❖ (७।३४।१८-२५) यज्ञा (१८-२०) विश्वे देवाः ३, (२१) त्वष्टा १, (२२) रोदसी १, (२३) आपः १, (२४) वरुणेन्द्र-मरुतः १, (२५) इन्द्रवरुणमित्राभिरबोषधिमरुतः १ ।

३६	९	वसिष्ठो मैत्रावरुणिः १-९	विश्वे देवाः ९	५८	६	वसिष्ठो मैत्रावरुणिः १-६	मरुतः ६
३७	८	" १-८	" ८	५९	१२	" १-११	" ११
३८	८	" १-६	सविता ६		१२	रुद्रः १	१
		७-८	वाजिनाः २	(इति पंचमाष्टके चतुर्थोऽध्यायः ।)			
३९	७	" १-७	विश्वे देवाः ७ १४	६०	१२	" १	सूर्यः १
४०	७	" १-७	" ७		२-१२	मित्रावरुणौ ११	१८
४१	७	" १	अग्नीर्द्विमित्रारुणा-	६१	७	" १-७	७
			श्विभगपूषब्रह्मण-	६२	६	" १-३	सूर्यः ३
			स्पतिसोमरुद्राः १	६३	६	" ४-६	मित्रावरुणौ ३
		२-६	भगः ५		१-४	सूर्यः ४	४
		७	उषाः १		५	सूर्यमित्रावरुणाः १	१
४२	६	" १-६	विश्वे देवाः ६ ११		६	मित्रावरुणौ १	१४
४३	५	" १-५	" ५	६४	५	" १-५	५
४४	५	" १	दधिक्राइयुषोऽग्नि-	६५	५	" १-५	५
			भगेंद्रविष्णुपूषब्रह्म-	६६	१९	" १-३	३
			णस्पत्यादित्यद्यावा-			४-१३	आदित्यः १०
			पृथिव्यापः १			१४-१६	सूर्यः ३
		२-५	दधिक्षाः ४			१७-१९	मित्रावरुणौ ३
४५	४	" १-४	सविता ४	६७	१०	" १-१०	अश्विनौ १० ५६
४६	४	" १-४	रुद्रः ४	६८	९	" १-९	" ९
४७	४	" १-४	आपः ४	६९	८	" १-८	" ८
४८	४	" १-४	ऋभवः ४	७०	७	" १-७	" ७
४९	४	" १-४	आपः ४	७१	६	" १-६	" ६
५०	४	" १	मित्रावरुणौ १	७२	५	" १-५	" ५
		२	अग्निः १	७३	५	" १-५	" ५
		३	विश्वे देवाः १	७४	६	" १-६	" ६
		४	नदी १	७५	८	" १-८	उषाः ८ ४०
५१	३	" १-३	आदित्याः ३	७६	७	" १-७	" ७
५२	३	" १-३	" ३	७७	६	" १-६	" ६
५३	३	" १-३	द्यावापृथिवी ३	७८	५	" १-५	" ५
५४	३	" १-३	वास्तोष्पतिः ३ ४	७९	५	" १-५	" ५
५५	८	" १	" १	८०	३	" १-३	" ३
		२-८	प्रस्तापिनी (इंद्रः) ७	८१	६	" १-६	" ६
५६	२५	" १-२५	मरुतः २५ ४९				
५७	७	" १-७	" ७				

(इति पंचमाष्टके पंचमोऽध्यायः ।)

* (७।३८।६ उत्तरार्धः) भगो वा । * (७।४९।४) विश्वे देवाः वा ।

८२	१०	वसिष्ठो मैत्रावरुणिः १-१०	इन्द्रावरुणौ १० ३०
८३	१०	" १-१०	" १०
८४	५	" १-५	" ५
८५	५	" १-५	" ५
८६	८	" १-८	वरुणः ८ २७
८७	७	" १-७	" ७
८८	७	" १-७	" ७
८९	५	" १-५	" ५
९०	७	" १-४	वायुः ४
		५-७	इन्द्रवायू ३
९१	७	" १	वायुः १
		२	इन्द्रवायू १
		३	वायुः १
		४-७	इन्द्रवायू ४
९२	५	" १	वायुः १
		२	इन्द्रवायू १
		३	वायुः १
		४	इन्द्रवायू १
		५	वायुः १
९३	८	" १-८	इन्द्राग्नी ८ २०
९४	१२	" १-१२	" १२
९५	६	" १-२	सरस्वती २
		३	सरस्वान् १
		४-६	सरस्वती ३ ६
९६	६	" १-३	" ३
		४-६	सरस्वान् ३
९७	१०	" १	इन्द्रः १
		२	बृहस्पतिः १
		३	इन्द्राग्रक्षणास्पती १
		४-८	बृहस्पतिः ५
		९	इन्द्राग्रक्षणास्पती १
		१०	इन्द्राबृहस्पती १
९८	७	" १-६	इन्द्रः ६
		७	इन्द्राबृहस्पती १

९९	७	वसिष्ठो मैत्रावरुणिः १-३	विष्णुः ३
		४-६	इन्द्राविष्णू ३
		७	विष्णुः १ ८
१००	७	" १-७	" ७
(इति पंचमाष्टके षष्ठोऽध्यायः)			
१०१	६	" १-६	पर्जन्यः ६ ९
१०२	३	" १-३	" ३
१०३	१०	" १-१०	मंजूकाः १०
१०४	२५	" १-७	इन्द्रासोमौ ७
		८	इन्द्रः १
		९	सोमः १
		१०	अग्निः १
		११	विश्वे देवाः १
		१२-१३	सोमः २
		१४	अग्निः १
		१५	इन्द्रासोमौ १
		१६	इन्द्रः १
		१७	आवाणः १
		१८	मरुतः १
		१९-२२	इन्द्रः ४
		२३	वसिष्ठाग्नीः पृथि-
			व्यंतरिक्षाणि १
		२४-२५	इन्द्रासोमौ २

(इति सप्तमं मंडलं ।)

अथाष्टमं मण्डलम् ।

१	३४	१-२	प्रगाथः काण्वः	
		३-२९	मेधातिथि-	
		मेध्यातिथी १-२९	इंद्रः	२३
		३०-३३	आसङ्गः	
		आयोगिः ३०-३३	आसंगमात्मा	४
		३४	शश्वती आङ्गिरसी	
		ऋषिका ३४	आसंगः	१
२	४२	१-४०	मेधातिथिः	
		काण्वः प्रियमेध-		
		आङ्गिरसः १-४०	इंद्रः	

× (७।१०१, १०२) वैसिष्ठो मैत्रावरुणिः (वृष्टिकामः) कुमार आमेयो वा । (७।१०३) पर्जन्योः वा ।

४१-४२ मेध्यातिथिः				१९	३७ सोमरिः काण्वः १-३३	अग्निः	३३	
काण्वः	४१-४२	विभिन्दुः	२		३४-३५	आदित्याः	२	
३ २४ मेध्यातिथिः काण्वः १-२०		इन्द्रः	२०		३६-३७	असदस्युः पौरुक्त्स्यः	२	
	२१-२४	पाकस्थामा	४	२०	२६	१-२६	मरुतः	२६
४ २१ देवातिथिः काण्वः १-१८		इन्द्रः X	१८	(इति षष्ठाष्टके प्रथमोऽध्यायः ।)				
	१९-२१	कुरुंगः	३	२१	१८	१-१६	इन्द्रः	१६
(इति पंचमाष्टके सप्तमोऽध्यायः ।)						१७-१८	चित्रः	२
५ ३९ ब्रह्मातिथिः काण्वः १-३६		अश्विनौ	३६	२२	१८	१-१८	अश्विनौ	१८
	३७	अश्विकशुः	१	२३	३०	विश्वमना		
	३८-३९	कशुः	२		वैयश्वः	१-३०	अग्निः	३०
६ ४८ वरसः काण्वः १-४५		इन्द्रः	४५	२४	३०	१-२७	इन्द्रः	२७
	४६-४८	तिरिंदिरः	३			२८-३०	वरुः सौषाम्निः	३
७ ३६ पुनर्वसुः काण्वः १-३६		मरुतः	३६	२५	२४	१-९	मित्रावरुणौ	९
८ २३ सध्वंसः काण्वः १-२३		अश्विनौ	२३ ५०			१०-१२	विश्वे देवाः	३
९ २१ शशकर्णः काण्वः १-२१		"	२१			१३-२४	मित्रावरुणौ	१२
१० ६ प्रगाथो वौरः काण्वः १-६		"	६	२६	२५	१-१९	अश्विनौ	१९
११ १० वरसः काण्वः १-१०		अग्निः	१०			२०-२५	वायुः	६
(इति पंचमाष्टके अष्टमोऽध्यायः ।)				२७	२२	मनुर्वैवस्वतः १-२२	विश्वे देवाः	२२ ४१
१२ ३३ पर्वतः काण्वः १-३३		इन्द्रः	३३ १२१	२८	५	१-५	"	५
१३ ३३ नारदः काण्वः १-३३		"	३३	२९	१०	१-१०	"	१०
१४ १५ गोपूक्यश्चसूक्तिनौ				३०	४	१-४	"	४
काण्वायनौ	१-१५	"	१५	३१	१८	१-२	यज्ञः	२
१५ १३	१-१३	"	१३			३-४	यजमानः	२
१६ १२ हरिम्बिठिः						५-९	दंपती	५
काण्वः	१-१२	"	१२			१०-१८	दंपत्याशिपः	९
१७ १५	१-१५	"	१५	(इति षष्ठाष्टके द्वितीयोऽध्यायः ।)				
१८ २२	१-३	आदित्याः	३	३२	३०	मेधातिथिः काण्वः १-३०	इन्द्रः	३० ६७
	४	अदितिः	१	३३	१९	१-१९	"	१९
	५	आदित्याः	१	३४	१८	नीपातिथिः काण्वः १-१५	"	१५
	६-७	अदितिः	२		१६-१८	सहस्रं वसु-		
	८	अश्विनौ	१		रोचिपोऽङ्गिरसः १६-१८	"	३	
	९	अग्निसूर्यानिताः	१	३५	२४	इयावाश्च आत्रेयः १-२४	अश्विनौ	२४
	१०-२२	आदित्याः	१३					

X (८११५-१८) पूषा वा । (८११२-१७) शौनकीयमते तु इन्द्रः ११९, (८११७) (१४) वास्तोष्पतीर्द्वौ १, (१५) इन्द्रः १, इति विशेषः (पुनं १२१) । (८११७/१४) वास्तोष्पतीर्द्वौ । (८१२६) व्यश्वो वाङ्गिरसः । (८१२९) कश्यपो मारीचो वा ।

३६	७ इयावाश्व आत्रेयः १-७	इन्द्रः	७ १४
३७	७ " १-७	"	७
३८	१० " १-१०	इन्द्राग्नी	१०
३९	१० नाभाकः काण्वः १-१०	अग्निः	१०
४०	१२ " १-१२	इन्द्राग्नी	१२
४१	१० " १-१०	वरुणः	१० १३
४२	६ " १-३	"	३
	४-६	अश्विनौ	३
४३	३३ विरूप आङ्गिरसः १-३३	अग्निः	३३ ६३
४४	३० " १-३०	"	३०
४५	४२ त्रिशोकः काण्वः १	अग्नीन्द्रौ	१
	२-४२	इन्द्रः	४१ ६१
(इति षष्ठाष्टके तृतीयोऽध्यायः ।)			
४६	३३ वशोऽङ्ग्यः १-२०	"	२०
	२१-२४	पृथुश्रवाः कानीतः ४	
	२५-२८	वायुः	४
	२९-३१	इन्द्रः	३
	३२	वायुः	१
	३३	इन्द्रः	१
४७	१८ त्रित आप्यः १-१३	आदित्याः	१३
	१४-१८	आदित्योषसः	५
४८+	प्रगाथो घोरः		
	काण्वः १-१५	सोमः	१५
६०	२० अर्गः प्रागाथः १-२०	अग्निः	२०
६१	१८ " १-१८	इन्द्रः	१८ ४१
६२	१२ प्रगाथः काण्वः १-१२	"	१२
६३	१२ " १-११	"	११
	१२	देवाः	१
६४	१२ " १-१२	इन्द्रः	१२ ३९

६५	१२ प्रगाथः काण्वः १-१२	इन्द्रः	१२
६६	१५ कलिः प्रागाथः १-१५	"	१५
६७	२१ मत्स्यः साम्मदः, मान्यो मैत्राव- रुणिः, वहवो वा मत्स्या जालनद्धाः १-९	आदित्याः	९
	१०-१२	अदितिः	३
	१३-२१	आदित्याः	९
(इति षष्ठाष्टके चतुर्थोऽध्यायः ।)			
६८	१९ प्रियमेध आङ्गिरसः १-१३	इन्द्रः	१३
	१४-१९	ऋक्षाश्वमेधौ	६
६९	१८ " १-१०	इन्द्रः	१०
	११	विश्वदेववरुणाः	१
	१२	वरुणः	१
	१३-१८	इन्द्रः	६ २१
७०	१५ पुरुहन्मा आङ्गिरसः १-१५	"	१५
७१	१५ सुदीतिपुरुमीळहौ १-१५	अग्निः	१५ ३३
७२	१८ हर्यतः प्रागाथः १-१८	"	१८
७३	१८ गोपवन आत्रेयः सप्तषवध्रिर्वा १-१८	अश्विनौ	१८
७४	१५ गोपवन आत्रेयः १-१२	अग्निः	१२
	१३-१५	श्रुतर्वा आर्क्षः	३
७५	१६ विरूप आङ्गिरसः १-१६	अग्निः	१६
७६	१२ कुरुसुतिः काण्वः १-१२	इन्द्रः	१२ ३३
७७	११ " १-११	"	११
७८	१० " १-१०	"	१०

× अत्र २७ विश्वश्रोत्रं बभ्रुसूक्ते भेदपक्षे (८।२९) (१) सोमः १, (२) अग्निः १, (३) त्वष्टा १, (४) इन्द्रः १, (५) रुद्रः १, (६) पूषा १, (७) विष्णुः १, (८) अश्विनौ १, (९) मित्रावरुणौ १, (१०) अश्विनौ १, (एवं १०) (८।३१) (१-२) इन्द्रः २, (३-४) यजमानः २, (५-९) दंपती ५, (१०) यजमानपत्न्याशिषः १, (११-१२) पूषा २, (१३) मित्रार्यमावरुणाः १, (१४) अग्निः १, (१५-१८) यजमानः ४ (एवं १८) ।
(+अत्र वालखिल्यसूक्तानि सू० ४९-५९ न संगृहीतानि) ✻ (८।४२) अर्चनानां वात्रेयः ।
+अत्रैकादशसूक्तात्मकवालखिल्याध्यायस्य देवतान्वाधानुसूतायां (८।४९-५४) इन्द्रः ५०, (३-४) विश्वे देवाः २, (५-८) इन्द्रः १३, अग्निसूर्यौ १, अश्विनौ ४, विश्वे देवाः ३, इन्द्रावरुणौ ७, इति क्रमः । परमभियुक्ताः स्वाहाकारे नेममुपयुज्यन्ति ।
(८।७१) सुदीतिपुरुमीळहावाङ्गिरसौ तयोर्वाव्यतरः । (८।७३) हवीर्निषिक्ताः ।

७९	९ कृत्तुर्भागवः	१-९	सोमः	९
८०	१० एकधूनौधसः	१-९	इन्द्रः	९
		१०	देवाः	१
८१	९ कुसीदी काण्वः	१-९	इन्द्रः	९ १८

(इति षष्ठाष्टके पंचमोऽध्यायः ।)

८२	९	"	१-९	"	९
८३	९	"	१-९	विश्वे देवाः	९
८४	९	उशाना काण्वः	१-९	अग्निः	९
			६४	इन्द्रर्भवः	१
८५	९	कृष्ण			
		आङ्गिरसः	१-९	अश्विनौ	९ २०
८६	५	"	१-५	"	५
८७	६	"	१-६	"	६
८८	६	नोधा गौतमः	१-६	इन्द्रः	६ ९२
८९	७	नृमेध-पुरुमेधा-			
		वाङ्गिरसौ	१-७	"	७
९०	६	"	१-६	"	६
९१	७	अपाला आत्रेयी	१-७	"	७
९२	३३	श्रुतकक्षः	१-३३	"	३३
९३	३४	सुकक्ष			
		आङ्गिरसः	१-३३	"	३३
			३४	इन्द्र-ऋभवश्चः	१

९४	१२	विन्दुः पूतदक्षो			
		वा आङ्गिरसः	१-१२	मरुतः	१२
९५	९	तिरश्चीराङ्गिरसः	१-९	इन्द्रः	९ २२
९६	२१	"	१-२३	"	२३
			२४	इन्द्रामरुतौ	१
			२५	इन्द्रावृहस्पती	१
			२६-२१	इन्द्रः	६ ४८
९७	१५	रेमः काश्यपः	१-१५	इन्द्रः	१५

(इति षष्ठाष्टके षष्ठोऽध्यायः ।)

९८	१२	नृमेध आङ्गिरसः	१-१२	इन्द्रः	१२
९९	८	"	१-८	"	८
१००	१२	१-३, ६-१२			
		नेमो भार्गवः			
		४-५	इन्द्रः	१-७	" ७
		८-१२	नेमः	८	सुपर्णः
				९	वज्रः
			१०-११		वाक्
			१२		इन्द्रः
१०१	१६	जमदग्निर्भागवः	१-४		मित्रावरुणौ
			५		मित्रावरुणादित्याः
			६		आदित्याः
			७-८		अश्विनौ
			९-१०		वायुः
			११-१२		सूर्यः
			१३		उषाः
			१४		पवमानः
			१५-१६		गौः
१०२	२२	प्रयोगो भार्गवः	१-२२	अग्निः	२२ ३५
१०३	१४	सोभरिः काण्वः	१-१३	"	१३
			१४		अग्न्यामरुतः

[इति अष्टमं मंडलं ।]

अथ नवमं मंडलम् ।

१	१०	मधुच्छंदा	१-१०	पवमानः	१० ४०
		वैश्वामित्रः		सोमः	
२	१०	मेधातिथिः काण्वः	१-१०	"	१०
३	१०	शुनः शेषः आजी-			
		गर्तिः	१-१०	"	१०
४	१०	हिरण्यस्तूप			
		आंगिरसः	१-१०	"	१०

(८१८३) (१-३) विश्वे देवाः ३, (४) अर्यमावरुणौ १, (५-९) विश्वे देवाः

(८१८४) विश्वको वा कार्यिः ।

(८१८७) शुक्लीको वा वासिष्ठः प्रियमेध आङ्गिरसो वा ।

(८१९२) सुकक्षो आङ्गिरसोः वा ।

(८१९६) शुतानो मारुतो वा ।

(८११०२) पावकोऽग्निर्वाहस्पत्यो वा ।

गृहपति-मविष्ठी सहसः पुत्रान्यवतरो वा ।

५	११ असितः	१ समिद्धोऽग्निः	१	१६	८ असितः	१-८ पवमानः सोमः	८
		२ तनूनपात्	१	१७	८	१-८	८
		३ इलः	१	१८	७	१-७	७
		४ बहिः	१	१९	७	१-७	७
		५ देवीद्वारः	१	२०	७	१-७	७
		६ उपासानक्तं	१	२१	७	१-७	७
		७ दैव्यौ होतारौ		२२	७	१-७	७
		प्रचेतसौ	१	२३	७	१-७	७
		८ सरस्वतीलाभारत्यः	१	२४	७	१-७	७
		९ खष्टा	१	२५	६ दृढहच्युत		
		१० वनस्पतिः	१		आगस्थः	१-६	६
		११ स्वाहाकृतीः	१	२६	६ इधमवाहो		
६	९	१-९ पवमानः			दार्ढ्युतः	१-६	६
		सोमः	९ ५१५	२७	६ नृमेध आङ्गिरसः	१-६	६
७	९	१-९	९	२८	६ प्रियमेध		
८	९	१-९	९		आङ्गिरसः	१-६	६
९	९	१-९	९	२९	६ नृमेध आङ्गिरसः	१-६	६
१०	९	१-९	९	३०	६ बिन्दुराङ्गिरसः	१-६	६
११	९	१-९	९	३१	६ गोतमो राहुगणः	१-६	६
१२	९	१-९	९	३२	६ श्यावाश्व आत्रेयः	१-६	६
				३३	६ त्रित आप्यः	१-६	६
				३४	६	१-६	६
				३५	६ प्रभूवसुराङ्गिरसः	१-६	६
				३६	६	१-६	६

(इति षष्ठाष्टके सप्तमोऽध्यायः ।)

(१.५-२४) काश्यपो देवलो वा ।

(१) अस्मिन्नवमे मण्डले सर्वा देवताः पवमानगुणविशिष्टाः । प्रायः सर्वत्र सोमो देवता, निपातभाजस्तु लिख्यन्ते ।

(१.१) १.९-१० इन्द्रः, ४ देवाः, ६ श्रद्धा । (१.२) १.९ इन्द्रः, ६ सूर्यः । (१.३) ९ देवाः । (१.४) ४ इन्द्रः, ५-६ सूर्यः । (१.५) ९ इन्द्रप्रजापती, ११ विश्वे देवाः, वायुबृहस्पतिसूर्याग्नीन्द्राः । (१.६) ४, ७, ९ इन्द्रः । (१.७) ७ वायु-न्द्राश्विनः, ८ मित्रावरुणभगाः, ९ रोदसी । (१.८) १, ३, ९ इन्द्रः, २ वायुश्विनः, ५ देवाः । (१.९) ३ श्यावाश्वपृथिव्यौ, ५ इन्द्रः । (१.१०) ५ इन्द्रोषोभगाः, ९ सूर्यः । (१.११) ६, ८, ९ इन्द्रः । (१.१२) १-२ इन्द्रः । (१.१३) १, ८ इन्द्रः । (१.१४) ३ विश्वे देवाः । (१.१५) १ इन्द्रः । (१.१६) ३, ५ इन्द्रः । (१.१७) २ इन्द्रः, ५ सूर्यः । (१.१८) ३ विश्वे देवाः, ५-६ रोदसी । (१.१९) २ इन्द्रः । (१.२१) १ इन्द्रः । (१.२३) ६ इन्द्रदेवाः, ७ इन्द्रः । (१.२४) २, ३, ५ इन्द्रः । (१.२५) १ देवमरुद्वायवः, २ देवाः, ५-६ इन्द्रः । (१.२६) ६ इन्द्रः । (१.२७) २ इन्द्रवायू, ५ सूर्यः, ६ इन्द्रः । (१.२८) ५ सूर्यः । (१.२९) १ देवाः । (१.३०) ५-६ इन्द्रः । (१.३२) २ इन्द्रः । (१.३३) ३ इन्द्रवायुवरुणमरुद्दिग्वाः । (१.३४) २ इन्द्रवायुवरुणमरुद्दिग्वाः ।

३७	६	रहूगण आङ्गिरसः १-६	पवमानः सोमः ६
३८	६	" १-६	" ६
३९	६	बृहन्मति- राङ्गिरसः १-६	" ६
४०	६	" १-६	" ६
४१	६	दमेध्यातिथिः काण्वः १-६	" ६
४२	६	" १-६	" ६
४३	६	" १-६	" ६
(इति षष्ठाष्टकेऽष्टमोऽध्यायः)			
४४	६	अयास्य आङ्गिरसः १-६	" ६
४५	६	" १-६	" ६
४६	६	" १-६	" ६
४७	५	कविर्भागीवः १-५	" ५
४८	५	" १-५	" ५
४९	५	" १-५	" ५
५०	५	उचध्य आंगिरसः १-५	" ५
५१	५	" १-५	" ५
५२	५	" १-५	" ५
५३	४	अवत्सारः काश्यपः १-४	" ४
५४	४	" १-४	" ४
५५	४	अवत्सारः काश्यपः १-४	" ४
५६	४	" १-४	" ४
५७	४	" १-४	" ४
५८	४	" १-४	" ४

५९	४	अवत्सारः काश्यपः १-४	पवमानः सोमः ४
६०	४	" १-४	" ४
६१	३०	अमहीयुराङ्गिरसः १-३०	" ३०
६२	३०	जमदग्निर्भागीवः १-३०	" ३०
६३	३०	निध्रुविः काश्यपः १-३०	" ३०
६४	३०	कश्यपो मारीचः १-३०	" ३०
(इति सप्तमाष्टके प्रथमोऽध्यायः ।)			

६५	३०	भृगुर्वारुणिर्जम- दग्निर्भागीवो वा १-३०	" ३०
६६	३०	शतं वैखानसाः १-३८	" ३८
		१९-२१	अग्निः पवमानः ३
		२२-३०	पवमानः सोमः ९ ३१
६७x	३२	१-३ भरद्वाजो १-२२	" २२
		बार्हस्पत्यः ४-६	
		कश्यपो मारीचः	
		७-९ गौतमो राहूगणः,	
		१०-१२ अग्निर्भौमः	
		१३-१५ विश्वामित्रो	
		गाथिनः १६-१८,	
		जमदग्निर्भागीवः	
		१९-२१, वसिष्ठो	
		मैत्रावरुणिः	
		२२-३२, पवित्र २३-२७	अग्निः पवमानः ५
		आंगिरसो वा २८-३०	पवमानः सोमः ३
		वसिष्ठो वा । ३१-३२	पवमानाध्येता २

(१।३७) ६ इन्द्रः । (१।३८) २ इन्द्रः । (१।३९) ५ इन्द्रः । (१।४०) ४-५ देवाः । (१।४१) २ इन्द्रः ।
 (१।४२) १, ३ देवाः, ५ भगवायुदेवाः । (१।४३) १ इन्द्रः, २ इन्द्रदेवाः । (१।४४) ३, ६ इन्द्रः । (१।४५) ३-४ सुपर्णः ।
 (१।४६) ४ देवाः, ५ इन्द्रः । (१।४७) १-२ इन्द्रः, ३ देवाः । (१।४८) ४ इन्द्रः । (१।४९) २ इन्द्रः,
 ४ इन्द्राविष्णुः । (१।५०) ३-४ इन्द्रः । (१।५१) ७ आदिष्याः, ८ इन्द्रवायुसूर्यरश्मयः, ९ भगवायुपृथ्वरुणाः, १२
 इन्द्रवरुणमरुतः, १४-२५ इन्द्रः, १६ वैखानरः । (१।५२) ८, १४-१५, २९ इन्द्रः, २०-२१ देवाः । (१।५३) २-३, ५-६,
 ९-१०, १५, १७, १९, २२ इन्द्रः । (१।५४) १२, १५, २२ इन्द्रः, २४ मित्रार्यमवरुणमरुतः । (१।५५) ३ देवाः, ८, १०, १४
 इन्द्रः, २० इन्द्रवायुवरुणमरुद्विष्णवः । (१।५६) ७, १५, २९ इन्द्रः, २६ मरुतः । (१।५७) २, ७-८, १६ इन्द्रः ।

×यद्वा [१।६७] (१-९) पवमानः सोमः ९, (१०-१२) पवमानः पूषा वा ३, (१३-२२) पवमानः सोमः ११, (२३-२४)
 पवमानोऽग्नि ३, (२५) पवमानः सविता वा १, (२६) पवमानाग्नि सवितारः १, (२७) विश्वे देवाः वा १, (२८-३०)
 पवमानः सोमः ३, (३१-३२) पवमानाध्येता २।

६८ १० वत्सप्रिर्भालन्दनः १-१० पवमानः
सोमः १० ४९८

६९ १० हिरण्यस्तूप
आङ्गिरसः १-१० ,, १०
७० १० रेणुवैश्वामित्रः १-१० ,, १०
७१ ९ ऋषभो वैश्वामित्रः १-९ ,, ९
७२ ९ हरिमन्त आङ्गिरसः १-९ ,, ९
७३ ९ पवित्र आङ्गिरसः १-९ ,, ९
७४ ९ कक्षीवान्दैर्घतमसः १-९ ,, ९
७५ ५ कविर्भागवः १-५ ,, ५

(इति सप्तमाष्टके द्वितीयोऽध्यायः)

७६ ५ ,, १-५ ,, ५
७७ ५ ,, १-५ ,, ५
७८ ५ ,, १-५ ,, ५
७९ ५ ,, १-५ ,, ५
८० ५ वसुभारद्वाजः १-५ ,, ५
८१ ५ ,, १-५ ,, ५
८२ ५ ,, १-५ ,, ५
८३ ५ पवित्र आङ्गिरसः १-५ ,, ५
८४ ५ प्रजापतिर्वाच्यः १-५ ,, ५
८५ १२ वेनो भार्गवः १-१२ ,, १२

८६ ४८ १-१० अकृष्टा भावाः,
११-२० सिकता निवावरी, ✓
२१-३० पृथिव्योऽजाः,
३१-४० (अकृष्टाभाषादयः) त्रयः,

४१-४५ अत्रिर्भौमः,
४६-४८ गृत्समदः शौनकः ।

१-४८ पवमानः सोमः ४८

८७ ९ उशना काव्यः १-९ ,, ९
८८ ८ ,, १-८ ,, ८
८९ ७ ,, १-७ ,, ७
९० ६ वसिष्ठो मैत्रावरुणिः १-६ ,, ६

(इति सप्तमाष्टके तृतीयोऽध्यायः)

९१ ६ कश्यपो मारीचः १-६ ,, ६
९२ ६ ,, १-६ ,, ६
९३ ५ नोधा गौतमः १-५ ,, ५
९४ ५ कण्वो घौरः १-५ ,, ५
९५ ५ प्रस्कण्वः काण्वः १-५ ,, ५
९६ २४ प्रतर्दनो दैवोदासिः १-२४ ,, २४
९७ ५८ १-३ वसिष्ठो मैत्रावरुणिः

४-६ इन्द्रप्रमतिर्वासिष्ठः

७-९ वृषगणो वासिष्ठः

१०-१२ मन्युर्वासिष्ठः

१३-१५ उपमन्युर्वासिष्ठः

१६-१८ व्याघ्रपाद्वासिष्ठः

१९-२१ शक्तिर्वासिष्ठः

२२-२४ कर्णश्रुद्वासिष्ठः

२५-२७ मृळीको वासिष्ठः

२८-३० वसुक्रो वासिष्ठः

३१-४४ पराशरः शाक्यः

(१।६८) १० यावापृथिव्यौ (तृ.) देवाः (च) । (१।६९) ६ इन्द्रधाम, १० इन्द्रः, यावापृथिव्यौ देवाः (च) ।
(१।७०) ८ मित्रवरुणवायवः, ९-१० इन्द्रः । (१।७२) ४-५ इन्द्रः । (१।७३) २ इन्द्रः, ७ वाक्, मरुतः । अग्नीरक्षोहा (बृ०
दे०) (१।७४) २ यावापृथिव्यौ, ३ इन्द्रः, ५ आदितेर्गर्भः, ९ इन्द्रः । (१।७५) ५ इन्द्रः । (१।७६) इन्द्रः । (१।७७) १ इन्द्रः ।
(१।७८) २ इन्द्रः । (१।८०) २, ३, ५ इन्द्रः, ४ विश्वेदेवाः । (१।८१) १ इन्द्रः, ४, पूषामित्रवरुणबृहस्पतिमरुद्वायवश्चित्तृ-
सधितृसरस्वत्यः, ६ युपृथिव्यर्थादितिधातृभगविश्वेदेवाः । (१।८३) १ ब्रह्मणस्पतिः, ३ सोमः, सूर्यात्मा, (बृ० दे०।) (१।८४)
१ इन्द्रावरुणौ, ३ इन्द्रः । (१।८५) १, ४-६ इन्द्रः, ६ इन्द्रमित्रवरुणवायुबृहस्पतयः, १२ आदित्यः । (१।८६) २, ९,
१३, १६, १९, २२-२३, ३५, ४१ इन्द्रः, २० इन्द्रवायू । (१।८७) ३ उशनाः, (द्वि) (बृ० दे०) ; ४, ९ इन्द्रः । (१।८८) १
इन्द्रः । (१।८९) ७ इन्द्रः । (१।९०) १ इन्द्रः, ५ वरुणमित्रेन्द्रविष्णुमरुदेवाः । (१।९४) ५ देवाः । (१।९५) ५ इन्द्रः । (१।९६)
३, ८-९, १२, २१ इन्द्रः, ११ पितरः सोमवन्तः (आश्वः०।) (१।९७) १, ४, ७, १२, २०, देवाः, ५-६ इन्द्रदेवाः, २५ इन्द्रवायू,
१२, १४, ३२, ३६, ४४, ४६ इन्द्रः, २७ रोदसी, ४२ वायुमित्रवरुणमरुदेवयुपृथिव्यः, ४९ वायुमित्रवरुणाश्वीन्द्राः, ५८
मित्रवरुणादितिसिन्धुपृथिवीधावाः ।

४५-५८ कुत्स आङ्गिरसः १-५८ प० सोमः ५८
९८ १२ अन्धरीषो वार्षागिरः,
ऋजिश्वा भारद्वाजश्च १-१२ ,, १२
९९ ८ रेभसून् काश्यपो १-८ ,, ८
१०० ९ ,, १-९ ,, ९

(इति सप्तमाष्टके चतुर्थोऽध्यायः)

१०१ १६ १-३ अन्धीगुः श्यावाश्विः
४-६ ययातिर्नाहुषः
७-९ नहुषो मानवः
१०-१२ मनुः सांवरणः
१३-१६ प्रजापतिर्वैश्वामित्रो
वाच्यो वा । १-१६ ,, १६

१०२ ८ त्रित आप्यः १-८ ,, ८
१०३ ६ द्वित आप्यः १-६ ,, ६
१०४ ६ पर्वतनारदो काण्वो,
शिखण्डिन्यावप्सरसौ
काश्यपो वा १-६ ,, ६

१०५ ६ पर्वतनारदो काण्वो १-६ ,, ६

१०६ १४ १-३, १०-१४ अग्निश्वाश्रुपः
४-६ चक्षुर्मानवः
७-९ मनुराप्सवः १-१४ ,, १४

१०७ २६ सप्तर्षयः
१ भरद्वाजो बार्हस्पत्यः,
२ कश्यपो मारीचः,
३ गोतमो राहुगणः,

४ अग्निर्भौमः,
५ विश्वामित्रो गाथिनः,
६ जमदग्निर्भार्गवः,
७ वसिष्ठो मैत्रावरुणिः ।) १-२६ प० सोमः २६

१०८ १६ १-२ गौरिवीतिः शाक्यः,
३, १४-१६ शक्तिर्वासिष्ठः,
४-५ ऊरुराङ्गिरसः,
६-७ ऋजिश्वा भारद्वाजः,
८-९ ऊर्ध्वसन्ना आङ्गिरसः,
१०-११ कृतयशा आङ्गिरसः
१२-१३ ऋणचयो राजर्षिः १-१६ ,, १६

१०९ २२ अग्नयो धिष्ण्या ऐश्वराः १-२२ ,, २२

११० १२ अरुणस्त्रैवृणाः,
त्रसदस्युः पौरुकुत्स्यः १-१२ ,, १२
१११ ३ अनानतः पारुच्छेपिः १-३ ,, ३
११२ ४ शिशुराङ्गिरसः १-४ ,, ४
११३ ११ कश्यपो मारीचः १-११ ,, ११
११४ ४ ,, १-४ ,, ४

(इति नवमं मण्डलं समाप्तम् ।)

अथ दशमं मण्डलं ।

१	७ त्रित आप्यः	१-७ अग्निः	७	५५
२	७ ,,	१-७ ,,	७	
३	७ ,,	१-७ ,,	७	
४	७ ,,	१-७ ,,	७	
५	७ ,,	१-७ ,,	७	

(इति सप्तमाष्टके पञ्चमोऽध्यायः)

(१०५८) ६, १० इंद्रः, ७ विश्वे देवाः । (१०५९) ३, ८ इंद्रः, ७ देवाः । (१०६०) ५ इंद्रमित्रवरुणाः, ६ इंद्रदेव-
विष्णवः । (१०६१) ४ इंद्रदेवाः, ५, १६ इंद्रः । (१०६२) ४ विश्वे देवाः । (१०६३) ५ इंद्रः, ६ देवाः । (१०६४) ३
मित्रवरुणौ । (१०६५) ३ देवाः । (१०६६) १-५ इंद्रः, ६ देवाः, ८ इंद्रदेवाः । (१०६७) १५ मित्रावरुणौ, १७ इंद्रः,
१८, २२, २३ देवाः । (१०६८) १-२, १५, इंद्रः, १४ इंद्रमरुदर्यमभगमित्रवरुणाः, १६ इंद्रमित्रवरुणवायवः ।
(१०६९) १ इंद्रमित्रवरुणभगाः, २ इंद्रविश्वदेवाः, ४ देवाः, ५ देवशुश्रूषिण्यः, १२ देवाः, १३ इंद्रः, १५ विश्वदेवाः,
१८-२० इंद्रः । (१०७०) ८, ११ इंद्रः । (१०७१) ३ इंद्रः । (१०७२) इंद्रः । (१०७३) इंद्रः । (१०७४) इंद्रः, ३ दिक्सूर्याद्विगादिस्थाः ।

दशमं मण्डलम् ।

(१०७१) १ अग्निर्ज्योतिष्मान् (आश्व. सू. ३, १२,) ३ विष्णुः, ५ अग्निरतिथिः, ६-७ अग्निदेवाः । (१०७२) १-५ अग्नि-
देवाः, ३ अग्निः पथिकृत् (आ. श्रौ. ३, १०,) ४ अग्निर्व्रतपतिः (आश्व. ६, १,) । (१०७३) ७ अग्निर्व्रतपतिः (आश्व. ३, १) ।
(१०७४) ५ अग्निपृषणी (उद्गी. भा.)

६ ७ त्रित आपः १-७ पचमानः सोमः ७					१३-१६ यमः ४
७ ७ " १-७ " ७					१५ १४ शङ्खो यामायनः १-१४ पितरः १४
८ ९ त्रिशिरास्वाष्टः १-६ " ६					१६ १४ दमनो यामायनः १-१४ अग्निः १४
		७-९ इंद्रः ३			१७ १४ देवश्रवा यामायनः १-२ सरण्युः २
९ ९ त्रिशिरास्वाष्टः					३-६ पूषा - ४
सिंधुद्वीप आम्बरीषो वा १-९ आपः ९					७-९ सरस्वती ३
१० १४ १ यमी १ यमः १					१०-१४ आपः ५
		२ यमः २ यमी			१८ १४ संकुसुको
		३ यमी ३ यमः १			यामायनः १-४ मरुतुः ४
		४ यमः ४ यमी १			५ धाता १
५-७ यमी ५-७ यमः ३					६ स्वष्टा १
८-१० यमः ८-१० यमी ३					७-१४ पितृमेधाः ८
११ यमी ११ यमः १					(इति सप्तमाष्टके षष्ठोऽध्यायः ।)
१२ यमः १२ यमी १					१९ ८ मधितो यामायनः, १ अग्नीषोमै १
१३ यमी १३ यमः १					२-८ आपः ७
१४ यमः १४ यमी १					२० १० विमद ऐन्द्रः, १-१० अग्निः १० १८
११ ९ हविर्धान आङ्गिः १-९ अग्निः ९ १८					२१ ८ " १-८ " ८
१२ ९ " १-९ " ९					२२ १५ " १-१५ इंद्रः १५ २५
१३ x ५ हविर्धान आङ्गिः १-५ हविर्धानः ५					२३ ७ " १-७ " ७
१४ ६ १६ यमो वैवस्वतः १-५ यमः ५					२४ ६ " १-३ " ३
		६ अंगिरःपित्रथर्व-			४-६ अश्विनौ ३
		भृगुसोमाः १			२५ ११ " १-११ सोमः ११
		७-९ यमः ३			२६ ९ " १-९ पूषा ९
		१०-१२ यमश्वातौ ३			२७ २४ वसुक ऐन्द्रः १-२४ इंद्रः २४

(१०१७) १ अग्निः स्वस्तिमान् (आश्व. २, ८,) ६ अग्निदेवाः । (१०१८) ६ अग्निर्मूर्धन्वान् (आश्व. २, १०,) । (१०१९) ९ अग्निदेवरोदस्यः । (१०१२) १. ४ अग्निरोदस्यः, ४ अग्निदेवाः, ८ अग्निः । वरुणः । (१०१३) ३ यमपितृदेवाः । (१०१४) ६ पितरोऽङ्गिरोऽथर्वभृगवः । ७-९ प्रेतात्मा, १०-११ यमश्वातौ, १२ यमदूतौ, १५ यमः । पूर्वे ऋषयः । (१०१५) १. ५ पितरः सोमवन्तः (आश्व. २-१९,) २-४ पितरो बर्हिषदः ९, १२, १३ अग्निः कव्यवाहनः, १० पितृदेवेन्द्राग्रयः, ११ पितरोऽग्निष्वात्ताः, । (१०१६) ३, ७ प्रेतः, ६ मृतशरीरम्, ९. ११ अग्निः कव्यवाहनः, १४ पृथिवी । (१०१९) १ अपः अग्नीषोमौ, २ ऋषेरात्मा, इन्द्रः, अग्निः, ३ अग्निः (तृ), ६ इन्द्रः, ७ देवाः । (१०२०) १ मनः (उद्गी०) ६ अग्निदेवाः । (१०२७) १३-१४, २४ इन्द्र आदित्यात्मा, १४ इन्द्रो विष्णुदपः (उद्गी०) १५ इन्द्रः प्रजापतिरूपः मरुतः (बृ. दे.) । १६ पर्जन्यः (बृ. दे.) । १७ अग्नीन्द्रसोमाः पर्जन्यवायू (बृ. दे.) । १८ प्रजापतिः सविता, अग्निः (बृ. दे.) । १९ सूर्यः, २१ यमः, २२ ऐन्द्र धनुः, २३ पर्जन्यानिलसूर्याः, सूर्यानिलौ (च) (बृ. दे.) । २४ इन्द्रोऽन्तरात्मा, इन्द्रः सूर्यो वा (बृ. दे.) ।

x (१०१३) विष्वानादित्यो वा ऋषिः । ॥ (१०१४१०-९) लिंगोक्तदेवताः पितरो वा । (१०१७११-१३) सोमो वा । (१०१८१४) प्रजापतिर्वा । (१०१९) भृगुर्वाङ्गिर्वा, च्यवनो भार्गवो वा ऋषिः । गावो वा । (१०१९१) उत्तरार्धर्चस्य अग्नीषोमौ वा देवते । (१०२० २६) प्राजापत्यो वा, वसुकृद्वा वासुकः ऋषिः ।

२८	१२	१	इन्द्रस्तुषा	१	इन्द्रः	१	२५	३४	१४	१	अक्षाः	१
			वसुकपत्नी	२	वसुकः	१				२-६	अक्षकितवः	५
			ऋषिका, २, ६, ८,							७	अक्षाः	१
			१०, १२ इन्द्रऋषिः ३-५ इन्द्रः			३				८	अक्षकितवः	१
			३, ४, ५, ७, ९, ११							९	अक्षाः	१
			वसुकऋषिः	६	वसुकः	१				१०-११	अक्षकितवः	२
				७	इन्द्रः	१				१२	अक्षाः	१
				८	वसुकः	१				१३	ऋषिः	१
				९	इन्द्रः	१				१४	अक्षकितवः	१
				१०	वसुकः	१	३५	१४	लुशो धानाकः	१-१४	विश्वे देवाः	१४ २८
				११	इन्द्रः	१	३६	१४	॥	१-१४	॥	१४
				१२	वसुकः	१	३७	१२	अभितपाः सौर्यः	१-१२	सूर्यः	१२
२९	८	वसुक पेन्द्रः	१-८ इन्द्रः	८		३८	५	इन्द्रो सुष्कवान्	१-५ इन्द्रः			५
३०	१५	कवष ऐलपः	१-१५ आपः	१५		३९	१४	वोषा काक्षीवती	१-१४ अश्विनौ	१४		३१
३१	११	॥	१-११ विश्वे देवाः	११		४०	१४	॥	१-१४ ॥	१४		
३२	९	॥	१-९ इन्द्रः	९		४१	३	सुहस्यो घोषेयः	१-३ ॥	३		
			(इति सप्तमाष्टके सप्तमोऽध्यायः ।)			४२	११	कृष्ण आङ्गिरसः	१-११ इन्द्रः	११	३३	
३३	९	॥	१ विश्वे देवाः	१		४३	११	॥	१-११ ॥	११		
			२-३ इन्द्रः	२		४४	११	॥	१-११ ॥	११		
			४-५ कुरुश्रवण-			४५	१२	वत्सप्रिर्भालन्दनः	१-१२ अग्निः	१२	२२	
			स्त्रासदस्यवः	२				(इति सप्तमाष्टकेऽष्टमोऽध्यायः ।)	॥			
			६-९ उपमश्रवाः	४		४६	१०	॥	१-१० ॥	१०		
						४७	८	सप्तगुरागिरसः	१-८ इन्द्रो वैकुण्ठः	८		

(१०।२८) ८, ११-१२ इन्द्रदेवाः । (१०।२९) १ अश्विनौ वा । (१०।३०) १ अपः मित्रावरुणौ, ७, १३ इन्द्रापः, १० अप आवृताः (कौ. ब्रा. १२, १,) १३ अपः प्रतिलयाताः (कौ. ब्रा. १२, १,) १४ अल्पः साधमानाः, १५ आपः सन्तः (कौ. ब्रा.) । (१०।३१) ४ सवितृभगार्यमदेवाः ५, देवर्भवाः, ७-८ हिरण्यगर्भः, ९ आदित्यवातप्रजापतिमित्रवरुणाः, १० क्षमी गोत्वेन रूपिता, ११ कवषः । (१०।३२) २ इन्द्रः प्रजापतिर्वा । (१०।३४) १, ८-९, १२ अक्षाः, २-५, १०-११ कितवनिन्दा, ६ कितवाक्षनिन्दा, ७, १४ अक्षनिन्दा, १३ कृषिः । (१०।३५) १ अग्निद्युपृथिविदेवाः, २ युपृथिवीसिन्धुपर्वत सूर्योपःसोमाः, ३ युपृथिव्युपोऽग्नयः, ४-५ उपासामयः, ६ उपोऽग्न्यश्विनः, ७ सविता, धिष्यणा, अग्निः, ८ देवप्रवाचनम् । सूर्यः, अग्निः । ९, १२ आदित्याग्नी, १० देवेन्द्रमित्रवरुणभगार्यमीत्, ११ आदित्याः । बृहस्पतिपुषाश्विभगार्यनयः, १३ मरुद्ब्रह्मन्निदेवाः, १४ देवाः । (१०।३६) १ उपोन्काद्युपृथिवीवरुणमित्रार्यमेन्द्रमरुत्पर्वतावादित्यान्तरिक्षस्वर्गोः, २ यावापृथिवी । निर्वृतिः, ३ आदितिः । देवाः, ४ यावा । देवाः, ५ इन्द्रेकाबृहस्पतिदेवाः, ६ अश्विनौ, ७ मरुद्गणः, ८ सोमः, ९-११ देवाः, १२ अग्निमित्रवरुणसवितारः, १३ देवाः, १४ सविता । (१०।३७) ५ सूर्यदेवाः, ६ युपृथिव्यविन्द्रमरुत्सूर्याः, ११-१२ देवाः । (१०।४०) १० पतयः । (१०।४२) १ अश्विरथः, ११ बृहस्पतिः । इन्द्रः । (१०।४३) ९ वज्रः । वाक् । इन्द्रः । (१०।४५) ४ अग्निर्दावरूपः, अग्निः क्षामवान् (ऐ. ब्रा. ३२।५,) १२ अग्निर्वैश्वानरः । यावापृथिवी, देवाः । (१०।४७) ६ सप्तमोः, स्ववर्णनम्, ८ यावापृथिवी ।

४८	११	इन्द्रो वैकुण्ठः	१-११	इन्द्रः	११	२९	५९	१०	बन्धुः०	१-३	निर्ऋतिः	३				
४९	११	,,	१-११	,,	११					४	निर्ऋतिसोमौ	१				
५०	७	,,	१-७	,,	७					५-६	असुनीतिः	१				
५१	९	१ देवाः	१	अग्निः		१				७	पृथिवीद्यावन्तरिक्ष- सोमपूषपथ्या-					
		२ अग्निः	२	देवाः		१					स्वस्त्यः	१				
		३ देवाः	३	अग्निः		१				८-९	द्यावापृथिवी	२				
		४ अग्निः	४	देवाः		१				१०	इन्द्रद्यावापृथिव्यः	१				
		५ देवाः	५	अग्निः		१				६०	१२	,,	१-४	असमातिः	४	
		६ अग्निः	६	देवाः		१					५	इन्द्रः	१			
		७ देवाः	७	अग्निः		१					६	असमातिः	१			
		८ अग्निः	८	देवाः		१				७-११	जीवः	५				
		९ देवाः	९	अग्निः		१				१२	हस्तः	१				
५२	६	अग्निः सौचीकः	१-६	विश्वे देवाः	६					६१	२७	नाभानेदिष्ठो				
५३	११	देवाः,	१-३	अग्निः	३						मानवः	१-२७	विश्वे देवाः	२७	३४	
		४-५	सौचीकोऽग्निः	४-५	देवाः	२					(इत्यष्टमाष्टके प्रथमोऽध्यायः ।)					
				६-११	अग्निः	६				६२	११	,,	१-७	,,	७	
५४	६	बृहदुक्थो वामदेव्यः	१-६	इन्द्रः	६	१४					८-११	सविर्णिः	४			
५५	८	,,	१-८	,,	८					६३	१७	गयः प्लातः	१-१४	विश्वे देवाः	१४	
५६	७	,,	१-७	विश्वे देवाः	७	१३					१५-१६	पथ्यास्वस्तिः	२			
५७	६	बन्धुःश्रुतबन्धु-	१-६	,,	६						१७	विश्वे देवाः	१	४८		
		विप्रबन्धुर्गोपायनाः								६४	१७	,,	१-१७	,,	१७	
५८	१२	,,														
		,,	१-१२	मनः	१२											

(१०।४८) ११ आदित्यवसुरुद्रे (मरुत्) न्द्राः । (१०।५०) ४ इन्द्रो ज्येष्ठः (भाश्वः ४, १३.) । (१०।५०) २ मित्रावरुणौ, ४, ६ वरुणः । (१०।५२) २ मरुदग्निचन्द्राः । (१०।५३) २ अग्निदेवाः, ३ अग्निः सुरभिमान् (ऐ. ब्रा. ३२, ८.) ५ देवाः । पृथिव्यन्तरिक्षे, ६ प्रजापतिः अग्निस्तन्तुमान् (ऐ. ब्रा. ८), अश्वमन्वती नदी, ९ त्वष्टा, १० त्वष्टृशिष्यः । (१०।५५) ३ इन्द्रः सूर्यात्मकः, ४ उषाः, ५ इन्द्रः कालात्मकः, सूर्याचन्द्रमसौ (बृ. दे.) ६ इन्द्रः सुपर्णात्मा, ७ इन्द्रमरुतः । (१०।५६) १ अग्निवायुसूर्याः, प्राण आत्मा वा, २ पृथिवीदेवसूर्याः, ३ धुधर्मदेवादित्याः, ४ अङ्गिरसः ऋषेः पितरः, ७ बृहदुक्थः । (१०।५७) १ इन्द्रः, २ तन्तुरग्न्याख्यः ३-५ पितरा मनभावर्तनम्, ६ सोमः । (१०।५९) ६ अनुमतिः (च.) (बृ. दे.) । (१०।६१) १-६ रुद्रः, ३-४ अश्विनौ, ५-६ रुद्रसृष्टिः, ७-८ रुद्रोवास्तोष्पतिः, ९ वास्तोष्पत्याग्नी, १० अङ्गिरसः ११-१३, २२, इन्द्रः, १४, २० अग्निः, २५ नासत्येन्द्रौ, १६ सोमः, १७ अग्निमित्रवरुणार्थमाणः, १८ आदित्यद्यावौ, १९ माध्यामिकावाक्, नाभानेदिष्ठश्च, २१ इन्द्राग्नी, २३, २५ मित्रावरुणौ, २४-२६ वरुणः, २७ देवाः । (१०।६२) गाराशराम् (नृणां स्तुतिः) कौ. ब्रा. २३, ८, ७ विश्वे देवाः । (१०।६३) ९ इन्द्राग्निमित्रवरुणभगद्युपृथिविमरुतः, १० द्यौः, अदितिः (बृ. दे.) १४ इन्द्र देवाः, १७ विश्वदेवादितयः । (१०।६४) ३ नराशंसपूषाग्निःसूर्यचन्द्रमोयमेन्द्रवायुषोरात्र्यश्विनः, ४ अग्निबृहस्पत्यजैकपादहि-
र्बुध्न्याः, ५ आदित्यर्यमाणौ, ६ देवाश्वाः, ७ वान्निन्द्रपूषाणः, ८ एकविंशतिनदीवनस्पतिपर्वताग्निःकृशान्वस्तुतिव्यरुद्राः, ९ एकविंशतिनद्यः, १० देवमातृ (देवदेवपत्नी) त्वष्टिन्द्रवाजभगमरुतः, ११ मरुतः, १२ मरुदिन्द्रवरुणमित्राः, १३ मरुतः । अदितिः, १४ द्यावापृथिव्यौ, १५ होत्रायज्ञौ, १६ गयः, १७ विश्वदेवादितयः ।

६५	१५ वसुकर्णो वासुकः १-१५	१५	७२	९ बृहस्पतिर्लोक्यः, बृहस्पतिराङ्गिरसो वा, अदिति- र्दाक्षायणी वा १-९ देवाः	९
६६	१५ " १-१५	१५	७३	११ गौरिवीतिः शाक्यः १-११ इन्द्रः	११ १७
६७	१२ अयास्य आङ्गिरसः १-१२ बृहस्पतिः	१२ २४	७४	६ " १-६ "	६
६८	१२ " १-१२	१२	७५	९ सिन्धुक्षिप्रैयमेधः १-९ नदी	९
६९	१२ सुमित्रो वाष्पयश्चः १-१२ अग्निः	१२	७६	८ जरत्कर्णः सर्प पेरावतः १-८ प्रावाणः	८
७०	११ " १ समिद्धोऽग्निः	१	७७	८ स्यूमरश्मिभार्गवः १-८ मरुतः	८ १६
	२ नराशंसः	१	७८	८ " १-८ "	८
	३ इलः	१	७९	७ अग्निः सौचीको, वैश्वानरो वा, ससिर्वाजंभरो वा १-७ अग्निः	७ १४
	४ बर्हिः	१	८०	७ " १-७ "	७
	५ देवीर्द्वारः	१	८१	७ विश्वकर्मा भौवनः १-७ विश्वकर्मा	७ १४
	६ उषासानक्ते	१	८२	७ " १-७ "	७
	७ दैव्यौ होतारौ प्रचेतसौ	१	८३	७ मन्युस्तापसः १-७ मन्युः	७ १४
	८ सरस्वतीळा- भारत्यः	१	८४	७ " १-७ "	७
	९ त्वष्टा	१	८५	४७ सूर्या सावित्री ✓ ऋषिका १-५ सोमः	५
	१० बृहस्पतिः	१			
	११ स्वाहाकृत्यः	१			
७१	११ बृहस्पति- राङ्गिरसः १-११ ज्ञानं	११			

(इत्यष्टमाष्टके द्वितीयोऽध्यायः) ।

(१०।६५) १ अग्नीन्द्रवरुणामित्रार्यमवायुपूषसरस्वत्यादित्यविष्णुमरुत्स्वः सोमरुद्रादितिब्रह्मणस्पतयः, २ इन्द्राग्नि-
सोमाः, ५ मित्रावरुणौ, ६ गौः, वाक् बृ. दे., ८ द्यावापृथिव्यौ, ९ पर्जन्यवातेन्द्रवायुवरुणामित्रार्यमादित्यादितिपार्थिवदिव्या-
न्तरिक्षदेवाः, १० ऋभुसोमाः, १२ अश्विनौ, १३ माध्यमिकवागजैकपात सिन्ध्वन्विश्वदेवसरस्वत्यः । (१०।६६) १ देवा
इन्द्रज्येष्ठाः (मरुतः), २ मरुतः, ३ इन्द्रवस्त्रादित्यादितिरुद्रमरुत्वष्टुदेवपतनयः, ४ अदितिष्टुपृथिव्यग्नीन्द्रविष्णुमरुदादित्य-
वसुद्वरुणसवितारः, ५ सरस्वद्वरुणपूषवायवश्चिन्तः, ६ यज्ञदेवर्विगंधर्वर्वादिष्टुपृथिवीन्द्राः, ७ अग्नीषोमौ, १० देववात
पर्जन्यायोषधिमगार्यमवाजिनः, ११ सिन्ध्वन्तरिक्षाजैकपातमेधाहिर्बुध्न्यदेवाः, १२ देवादित्यवसुरुद्राः, १३ अग्न्यादित्यक्षेत्र-
पतिदेवाः । (१०।६७) ६ इन्द्रः (आ. ऋ.), ७ ब्रह्मणस्पतिः, ११ देवरोदस्यः, १२ इन्द्रः, देवद्यावापृथिव्यः (च.), ३
बृहस्पतिर्वाचस्पतिः (आश्व. ४. १३) । (१०।७०) ११ अग्निवरुणेन्द्रमरुद्विश्वदेवाः । (१०।७१) १ बृहस्पतिर्वाचस्पतिः
(आश्व. ४. १३) । १० सोमः (पृ. ब्रा. ३, २) । ११ होत्रादिकृत्विक्कर्माणि ।

(१०।७२) ५ अदितिः आश्व. सू. । (१०।७३) इन्द्रोमरुत्वान् कौ. ब्रा. १. ५. ३ । ३-४ इन्द्राश्विनः । (१०।७४) २-३
इन्द्रदेवाः । (१०।७५) । (१०।७५) १ प्राच्याः प्रतीच्या दक्षिणात्यश्चमसमनद्यः २-४, ६ सिन्धुः, ५ गङ्गायमुना-
सरस्वतीशुतुद्रिरुक्थयसिक्ती मरुद्बृहधावितस्तार्जकीयासुषोमाः, ६ सिन्धुतृष्टामयासुसर्तुरसाश्वेत्यातिकुभामेहस्तुगोमत्यः,
७-८ सिन्धुः, ९ सिन्धुसिन्धुरथौ । (१०।७६) १ प्रावेन्द्रमरुद्रोदस्यः । (१०।७७) ७ मरुदेवाः । (१०।७९) ४ आग्निरोदस्यः ।
(१०।८४) ७ वरुणमन्युः । (१०।८५) १ सत्यसूर्यर्तसोमाः, २-४ सोमाओषधि, ५ चन्द्रमाः, १४-१५ अश्विनौ, १६ सूर्या
सूर्यः । चन्द्रमाः, २० सूर्य, पत्यूरथमास्तेग्नी, २१-२२ विश्वावसुः, २३ दम्पतीयान्तौ (अर्यमभगदेवाः, २४ वधूः, २५

६-१६ सूर्याविवाहः	११	९४ अर्जुनः काद्वेयः	
१७ देवाः	१	सर्पः	१-१४ ग्रावाणः १४
१८ सोमाकौ	१	(इति अष्टमाष्टके चतुर्थोऽध्यायः)	
१९ चंद्रमाः	१	९५ १८ १, ३, ६, ८-१०,	
२०-२८ सूर्यासावित्री आशीः	९	१ पुरुरवाः	१ उर्वशी १
२९-३० वधूवासः संस्पर्शनिंदा	२	२ उर्वशी	२ पुरुरवाः १
३१ दंपतीराजयक्षमहा	१	३ पुरुरवाः	३ उर्वशी १
३२-४७ सूर्यासावित्री	१६	४-५ उर्वशी	४-५ पुरुरवाः २
(इत्यष्टमाष्टके तृतीयोऽध्यायः ।)		६ पुरुरवाः	६ उर्वशी १
८६ २३ १, ८, ११-१२, १४,		७ उर्वशी	७ पुरुरवाः १
१९-२२ इंद्रः		८-१० पुरुरवाः	८-१० उर्वशी ३
७, १३, २३ वृषा		११ उर्वशी	११ पुरुरवाः १
कपिरिन्द्रः, २-६,		१२ पुरुरवाः	१२ उर्वशी १
९-१०, १५-१८		१३ उर्वशी	१३ पुरुरवाः १
इंद्राणी १-२३ इंद्रः	२३	१४ पुरुरवाः	१४ उर्वशी १
८७ २५ पायुर्भारद्वाजः १-२५ रक्षोहाग्निः	२५	१५-१६ उर्वशी	१५-१६ पुरुरवाः २
८८ १९ मूर्धन्वानाङ्गिरसो,		१७ पुरुरवाः	१७ उर्वशी १
वामदेव्यो वा १-१९ सूर्यवैश्वानरो	१९	१८ उर्वशी	१८ पुरुरवाः १
८९ १८ रेणुवैश्वामित्रः १-४ इंद्रः	४	९६ १३ बरुराङ्गिरसः, १-१३ इंद्रः (हरिः)	१३
५ इंद्रासोमौ	१	९७ २३ मिषगाथर्वणः १-२३ ओषधयः	२३
६-१८ इंद्रः	१३	९८ १२ देवापिराष्टिषेणः	
९० १६ नारायणः १-१६ पुरुषः	१६	(वृष्टिकामः) १-१२ देवाः	१२
९१ १५ अरुणो वैतहव्यः १-१५ अग्निः	१५	९९ १२ वज्रो वैश्वानसः १-१२ इंद्रः	१२
९२ १५ शार्यातो मानवः १-१५ विश्वे देवाः १५	३०	१०० १२ दुवस्युर्वान्दनः १-१२ विश्वे देवाः १२	२४
९३ १५ तान्वः पार्थ्यः १-१५	१५		

इंद्रः, २-६ पूषाश्विनः), २४-२८ वधूगृहान्प्रपद्यमाना (बृ. दे.), ३६ भगार्यमसवितृपूषाणः, ३७ पूषा, ३८-३९ अग्निः, ४०-४१ सोमगन्धर्वाग्नयः, ४३ प्रजापत्यार्यमाणौ, ४५ इंद्रः, ४७ विश्वदेवाःमातरिश्वधातृसरस्वत्यः। (१०।८६) ६-१३ इंद्राणी । (१०।८७) १५ देवाः, १८ सविता । (१०।८८) अग्निःसूर्यवैश्वानराः (बृ. दे.) । (१०।८९) सोमेन्द्रौ, सोम एव वा (बृ. दे.) । (१०।९०) १६ यज्ञोपास्तिः ।

(१०।९२) २-४ अग्निः, ५ अम्मरुदिन्द्रपर्जन्याः, ६ मरुद्वरुणमित्रार्यमेन्द्राः, ७ इन्द्रासूर्यौ, ८ इंद्रः, ९ रुद्रः, १० बृहस्पतिसोमजास्यथर्वदेवभृगवः, ११ ध्रुपृथिवीनराशंसयमादितित्वष्ट्रविणोदक्कभुरोदसीमरुद्विष्णवः, १२ अहिर्बुध्न्य-सूर्यचन्द्रमोक्षुपृथिव्याः । (१०।९२) १३ पूषापांनपाद्वाश्वश्विनः, १४ अग्निदेवपत्न्यदितिचन्द्रसूर्येन्द्राः, १५ अङ्गिरोमावेन्द्र-वस्वदितयः । (१०।९३) १ ग्रावापृथिव्यौ, ४ अर्यममित्रवरुणरुद्रमरुत्यूषभगाः, ५ अश्विसूर्यचन्द्रमोऽहिर्बुध्न्याः, ६ अश्विमित्रवरुणाः, ७ अश्विपूषर्भुविश्वदेवर्भुक्षणः, ८, ११ इंद्रः, ९ सवित्रिन्द्रमरुतः, १० ग्रावापृथिव्यौ, १२-१४ देवस्तुतिः, १५ गोयावजा । (१०।९४) १, ४, ९ इन्द्रग्रावाणः । (१०।९६) इन्द्राश्वौ । (१०।९८) १-३, ७ बृहस्पतिः, ४-६ देवाः, ८-१२ अग्निः । (१०।१००) १ इन्द्रदेवसवित्रदितयः (सर्वत्रादितिरस्येवात्र सूक्ते), २ इन्द्रवायू, ३ सवितृदेवाः, ४ इन्द्रसोमौ, ५ इन्द्रबृहस्पतियज्ञमनुप्रमतयः, ६ इन्द्राग्निःयज्ञाः, ७ देवाः, ९ सवितृग्रावाणः, १० गावः, ११-१२ इंद्रः ।

१०१ १२ बुधः सौम्यः १-१२ ,, १२	४ बर्हिः १
१०२ १२ मुद्गलो भार्गवः १-१२ बुधः १२	५ देवीद्वारः १
१०३ १३ अप्रतिरथ ऐन्द्रः १-३ इंद्रः ३	६ उषासानक्ते १
४ बृहस्पतिः १	७ दैव्यौ होतारौ १
५-११ इंद्रः ७	प्रचेतसौ १
१२ आपोदेवी १	८ सरस्वतीलाभारत्यः १
१३ मरुतः १	९ त्वष्टा १
१०४ ११ अष्टको वैश्वामित्रः १-११ इंद्रः ११ २२	१० वनस्पतिः १
१०५ ११ दुमित्रः (सुमित्रो वा) कौत्सः १-११ ,, ११	११ स्वाहाकृतिः १
१०६ ११ भूतांशः काश्यपः १-११ अश्विनौ ११	१११ १० अष्टादंष्ट्रो वैरूपः १-१० इंद्रः १० ३०
१०७ ११ दिव्य आङ्गिरसः १-११ दक्षिणा ११	११२ १० नभःप्रभेदनो वैरूपः १-१० ,, १०
१०८ ११ १, ३, ५, ७, ९	११३ १० शतप्रभेदनो वैरूपः १-१० ,, १०
१ पणयः (असुराः) १ सरमा १	११४ १० सध्रिवैरूपः १-१० विश्वे देवाः १०
२ सरमा २ पणयः १	११५ ९ उपस्तुतो वार्धिहव्यः १-९ अग्निः ९
३ पणयः ३ सरमा १	११६ ९ अग्नियुतः १-९ इंद्रः ९
४ सरमा ४ पणयः १	११७ ९ भिक्षुराङ्गिरसः १-९ धनाज्जदानं ९
५ पणयः ५ सरमा १	११८ ९ उरुक्षय आमहीयवः १-९ रक्षोहऽग्निः ९
६ सरमा ६ पणयः १	११९ १३ लव ऐन्द्रः १-१३ पेंद्रो लवः (आरमा) १३
७ पणयः ७ सरमा १	(इत्यष्टमेऽष्टके पष्ठोऽध्यायः)
८ सरमा ८ पणयः १	१२० ९ बृहद्विव आथर्वणः १-९ इंद्रः ९
९ पणयः ९ सरमा १	१२१ १० हिरण्यगर्भः प्राजापत्यः १-१० कः (प्रजापतिः) १०
१०-११ सरमा १०-११ पणयः २	१२२ ८ चित्रमहा वासिष्ठः १-८ अग्निः ८
१२० ८ जुह्वंस्त्राजाया १-९ विश्वे देवाः ७	
१२० ११ जमदग्निर्भागवः १ समिद्धोऽग्निः १	
२ तनूनपात् १	
३ इळः १	

(१०।१०१) १ दधिक्राग्न्युषद्वन्द्वर्त्विजः, १२ द्वन्द्वर्त्विजः । (१०।१०२) १, ३, ७, १२ द्वन्द्वः । (१०।१०३) ८ द्वन्द्वबृहस्पतिदक्षिणायाजसोममरुतः, ९ द्वन्द्ववरुणादित्यमरुतः । देवाः, ११ द्वन्द्वः, इषवः, वीराः, देवाः । (१०।१०४) ८ द्वन्द्वायः । (१०।१०७) ८-११ भोजाः, (वृ. दे.) ।

(१०।१०८) ११ पणिगोबृहस्पतिसोमप्रावर्षयः । (१०।१०९) आदित्यवरुणवायवग्निः सोमापः, २ सोमवरुणमित्राः, ३ देवव्रह्मजायाः, ४ देवसप्तर्षिबृहस्पतिव्रह्मजाया, ५ देवबृहस्पतयः, ६ देवमनुष्यराजानः, ७ देवाः । (१०।१११) ७ द्वन्द्वः सूर्याग्निः (उपसः) ८-१० द्वन्द्वायः । (१०।११३) १ द्वन्द्वयुष्टिवीविश्वदेवाः, २ विष्णुदेवेन्द्राः, ३ द्वन्द्वामरुतः, ८ द्वन्द्व-विश्वेदेवाः । (१०।११४) १ अग्न्यादित्यवायुसूर्यरश्मयः, २ अग्निवायुसूर्याः, ३ वेदिदम्पती (यजमानव्रह्माणौ वा) देवाः, ४ अग्निर्मध्यमः (वृ. दे.), ५ अग्निच्छन्दांसि, कवयो वा, ६-७ यजः, ८ ब्रह्मसर्वरूपा वाक्, ९ छन्दोयोगादिवेत्तृप्रभः, १० सप्ताश्वसूर्याः । (१०।११६) अग्निर्जातवेदाः (की. प्रा. २१, ३) । १९ द्वन्द्वाग्निदेवाः । (१०।१२०) ३ आप्याः (नि.) (वृ. दे.), ९। नद्यः । (१०।१२२) अग्निर्जातवेदाः (की. प्रा. २२, ९) ।

१२३	८ वेनो भार्गवः	१-८ वेनः	८	१३५	७ कुमारो यामायनः	१-७ यमः	७
१२४	९ २-४ अग्निः १, ५-९ अग्निवरुण -सोमाः	१-४ अग्निः ५ वरुणः ६ सोमः ७-८ वरुणः ९ सोमैन्द्रौ	४ १ १ २ १	१३६	७ १ जूतिः, २ वात- जूतिः, ३ विप्रजूतिः ४ वृषाणकः, ५ करिकतः, ६ एतशः, ७ ऋष्यशृङ्गः, एते वातरशना मुनयः		
१२५	८ वागाभृणिः	१-८ आभृणीवाक्	८	१३७	७ १ भरद्वाजः, २ कश्यपः, ३ गोतमः, ४ अत्रिः, ५ विश्वामित्रः, ६ जम-	१-७ केश्यमिसूर्यवायवः	७
१२६	८ कुलमलबर्हिषः शैल्युषिः	१-८ विश्वे देवाः	८	१३८	६ अङ्ग औरवः	१-६ इन्द्रः	६
१२७	८ कुशिकः सौभरः	१-८ रात्रिः	८	१३९	६ विश्वावसुर्देवगंधर्वः	१-३ सविता ४ देवगंधर्वः	३ १
१२८	९ विहव्य आंगिरसः	१-९ विश्वे देवाः	९			५-६ विश्वावसुः	२
१२९	७ प्रजापतिः परमेष्ठी	१-७ भाववृत्तम्	७ १४	१४०	६ अग्निः पावकः	१-६ अग्निः	६
१३०	७ यज्ञः प्राजापत्यः	१-७ "	७	१४१	६ अग्निस्तापसः	१-६ विश्वे देवाः	६
१३१	७ सुकीर्तिः काक्षीवतः	१-३ इन्द्रः ४-५ अश्विनौ ६-७ इन्द्रः	३ २ २	१४२	८ १-२ जरिता, ३-४ द्रोगः, ५-६ सारिसृक्, ७ ८ स्तम्बमित्रः (एते शाङ्गाः) १-८ अग्निः (इति अष्टमाष्टके सप्तमोऽध्यायः।)		
१३२	७ शक्रपूतो नार्मेधः	१ शुभ्रम्यश्विनः २-६ मित्रावरुणौ	१ ६	१४३	६ अत्रिः सांख्यः	१-८ अश्विनौ	६
१३३	७ सुदाः पैजवनः	१-७ इन्द्रः	७ ११	१४४	६ सुपर्णस्ताक्षर्यः	१-६ इन्द्रः	६
१३४	७ (१-५) मान्धाता यौवनाश्वः, ६ पूर्वार्धः मान्धाता यौवनाश्वः ६(उत्तरार्धः), ७ गोधा ऋषिका १-४ " ४ ५-७ गोधेन्द्रः		३	१४५	६ इन्द्राणी	१-६ सपत्नीनाशनम्	६
				१४६	६ देवमुनिरैरम्भदः	१-६ अरण्यानी	६

(१०।१२३) इन्द्रः (कौ. ब्रा. ६, ५) प्रजापतिः (ऐ. ब्रा.) । (१०।१२४) सोमः, इन्द्रः (च) (वृ. दे.) ।
(१०।१२६) १ देवार्थममित्रवरुणाः, २-४, ६ वरुणमित्रार्थमाणः, ५ आदित्यवरुणमित्रार्थममरुद्रेन्द्राश्वयः, ७ वरुण-
मित्रार्थमादित्याः, ८ अग्निः (च) । (१०।१२८) १, ६ अग्निः, २ देवेन्द्रविष्णुमरुदग्न्यन्तरिक्षवायवः, ५ षड्देवी (शुपृथि-
व्यहोरात्र्यवोषधि) देवसोमाः, ७ सवित्र (इन्द्रो वा) श्विबृहस्पतिदेवाः ८ इन्द्रः, ९ इन्द्राग्निरुद्रादित्याः । (१०।१२९)
परमेष्ठी, (वृ० दे०) परमात्मा । (१०।१३०) परमेष्ठी (वृ० दे०) परमात्मा । (१०।१३४) ७ विश्वेदेवाः (वृ० दे०) । (१०।१३५)
आदित्यो वा, ३-४ नचिकेतः, ७ यमगृहम् । (१०।१३६) २-३ वातरशनाः, ४ वृषाणकः । (१०।१३७) २ वातौ, ३ वातः,
४ स्तोता, ५ देवमरुद्वृतानि, ६ आपः, ७ हस्तजिह्वे । (१०।१४१) १ अग्निः, २ अर्यमभगबृहस्पतिदेववारदेव्यः, ३ सोमा-
ग्न्यादित्यविष्णुसूर्यब्रह्मबृहस्पतयः, ४ इन्द्रवायुबृहस्पतयः, ५ अर्यमबृहस्पतीन्द्रवातविष्णुसरस्वतीः सवितारः । (१०।१४५)
१ ओषधिलेखनम्, २-५ ओषधिः (पा०), ६ पतिः । (१०।१४६) २ अपानपाः सवितारौ, ३ सवित्रसुपर्णौ ।

१४७	५ सुवेदाः शैरीषिः १-५	इन्द्रः	५	५	१६७	४ विधामित्र-जमदग्नी १-२	इन्द्रः	२
१४८	५ पृथुर्वैन्यः १-५	"	५	५		३ सोमवरुणबृहस्पत्यनु-		
१४९	५ अर्चन् हरैण्यस्तूपः १-५	सविता		५		मतिधातृविधाताः १		
१५०	५ मृलीको वासिष्ठः १-५	अग्निः		५		४ इन्द्रः	१	
१५१	५ श्रद्धा कामायनी १-५	श्रद्धा		५	१६८	४ अनिलो वातायनः १-४	वायुः	४
१५२	५ शासो भारद्वाजः १-५	इन्द्रः	५	१०	१६९	४ शबरः काक्षीवतः १-४	गौवः	४
१५३	५ देवजामय				१७०	४ विभ्राद् सौर्यः १-४	सूर्यः	४
	इन्द्रमातरः १-५	"	५		१७१	४ इटो भार्गवः १-४	इन्द्रः	४
१५४	५ यमी वैवस्वती १-५	भाववृत्तम्	५		१७२	४ संवर्त आङ्गिरसः १-४	उषाः	४
१५५	५ शिरिम्बिठो				१७३	६ ध्रुव आङ्गिरसः १-६	राजा	६ ११
	भारद्वाजः १	अलक्ष्मीनाशनम्	१		१७४	५ अभीवर्त आङ्गिरसः १-५	"	५
	२-३ ब्रह्मणस्पतिः	२			१७५	४ ऊर्ध्वप्रावा आर्बुदिः		
	४ अलक्ष्मीनाशनम्	१				सर्पः १-४	प्रावाणः	४
	५ विश्वे देवाः	१			१७६	४ सूनुराभ्वः	१	१
१५६	५ केतुराज्ञेयः १-५	अग्निः	५			२-४ अग्निः	३	
१५७	५ भुवन आप्त्यः १-५	विश्वे देवाः	५		१७७	पतङ्गाः प्राजापत्यः १-३	मायाभेदः	३
१५८	चक्षुः सौर्यः १-५	सूर्यः	५		१७८	३ अरिष्टनेमिस्ताक्षर्यः १-३	ताक्षर्यः	३
१५९	६ शची पौलोमी १-६	शची	६		१७९	३ १ शिविरौशानरः,		
१६०	५ पूरणो वैश्वामित्रः १-५	इन्द्रः	५			२ प्रतर्दनः काशिराजः,		
१६१	५ यक्षमनाशनः					३ वसुमना रौहिदश्वः १-३	इन्द्रः	३ ६
	प्राजापत्यः १-५	इन्द्राग्नी	५		१८०	३ जय ऐन्द्रः १-३	"	३
१६२	६ रक्षोहा ब्राह्मः १-६	प्रजापतिः	६		१८१	१ प्रभो वासिष्ठः,		
१६३	६ विवृहा काश्यपः १-६	यक्षमनाशनम्	६			२ सप्रथो भारद्वाजः		
१६४	५ प्रचेता आङ्गिरसः १-५	दुःस्वप्ननाशनम्	५			३ घर्मः सौर्यः १-३	विश्वे देवाः	३
१६५	५ कपोतो नैर्ऋतः १-५	विश्वे देवाः	५		१८२	३ तपुर्मूर्धा बार्हस्पत्यः १-३	बृहस्पतिः	३
१६६	५ ऋषभो वैराजः १-५	सपरननाशनम्	५		१८३	३ प्रजावान् प्राजापत्यः १	यजमानः	१
						२ यजमानपरनी	१	
						३ होता	१	

(१०।१५०) १ अग्न्यादित्यरुद्रवसवः, ३ अग्निदेवाः । (१०।१५४) विश्वे देवाः (बृ०दे०) त्रियमाणा यजमानादयः (सा०) ।
 (१०।१५५) ४ इन्द्रः (बृ०दे०) (१०।१५७) १ इन्द्रदेवाः, २ इन्द्रादित्याः, इन्द्रादित्यमरुतः । (१०।१५८) १ सूर्यवातामयः,
 ३ सवितृपर्वतधातारः । (१०।१६१) ४ इन्द्राग्निमवितृवृहस्पतयः । (१०।१६२) १-२ ब्रह्माग्नी । (१०।१६३) इन्द्रोऽग्निश्च
 (बृ०दे०), ३ अग्निः, ४ इन्द्राब्रह्मणस्पती । (१०।१६५) ४ यमः । (१०।१६६) १-२ इन्द्रः, ३ वाचस्पतिः, ४-५ सपत्ताः ।
 (१०।१६९) १ रुद्रगाः, २ पर्जन्यगाः, ३ इन्द्रगाः, ४ प्रजापतिदेवपितृगाः । (१०।१७३) ३ इन्द्रसोमब्रह्मणस्पतयः, ४
 सुपृथिवीपर्वतराजानः, ५ वरुणबृहस्पतीन्द्राग्रयः, ६ इन्द्रः । (१०।१७४) १ ब्रह्मणस्पतिः, ३ सवितृसोमविश्वभूतानि, ४ देवाः ।
 (१०।१७६) अग्निः प्रणीयमानः (ऐ० ब्रा०, ५-२) । (१०।१७७) वायुः (कौ० ब्रा० ८.४) सूर्यः (बृ०दे०) । (१०।१७७)
 २ वाक्, ३ आदित्यः । (१०।१८०) १ इन्द्रो ज्येष्ठः (आश्वः श्रौ० ४.१३) । (१०।१८१) १ धातृसवितृविष्णवः, २ धातृ-
 सवितृविष्णवसयः, ३ धातृसवितृविष्णुपूयाः । (१०।१८२) यजमानादयः (बृ०दे०) । २ अग्निवृहस्पती । (१०।१८३)
 १ पुषकामः, २ पुषकामा, ३ प्रजावान् ।

१८४	३ स्वष्टा गर्भकर्ता	१	विष्णुत्वष्टप्रजापति-	१८७	५ वत्स आग्नेयः	१-५	अग्निः	५	
			धातारः	१	१८८	३ इथेन आग्नेयः	१-३	जातवेदोमिः	३
		२	सिनीवालिसरस्वस्थ-	१८९	३ सार्पराज्ञी	१-३	सूर्यः	३	
			श्विनः	१	१९०	३ अधमर्षणो			
		३	आश्विनौ	१		माधुच्छन्दसः	१-३	भाववृत्तम्	३
१८५	३ सख्य धृतिर्वारुणिः	१-३	आदित्यः	३	१९१	४ संवनन आङ्गिरसः	१	अग्निः	१
१८६	३ उलो वातायनः	१-३	वायुः	३			२-४	संज्ञानम्	३

(इति अष्टमाष्टके अष्टमोऽध्यायः)

इति दशमं मण्डलम् ।

(१०।१८५) मित्रार्यमचरुणाः (बृ० दे०) । (१०।१८७) अग्निर्जातवेदाः (ऐ० ब्रा०) । (१०।१८९) १ क्षितिस्थाना वाक्, २ अन्तरिक्षस्थाना वाक्, ३ द्यस्थाना वाक् (बृ० दे०) । (१०।१९०) १ ऋतसत्यतपोरात्रि-समुद्राः, २ समुद्र-संवत्सराहोरात्रविधातारः, ३ सूर्यचन्द्रमोधातृदिवपृथिव्यन्तरिक्षस्तः । (१०।१९१) २-४ स्तोतारः ऋत्विजो वा ।

अनुक्रमणिकानुक्तदेवतासूचिका मिता । कृता धूपकरेण्यं प्रीणातु परमेश्वरम् ॥

ऋग्वेदीयसर्वानुक्रमण्यनुक्तदेवता-तद्विशेष-सूची ।

नामाक्षराणि कथमप्यधिगम्य यस्मिन् । स्वीयान्यहम्प्रथमिकामवलम्ब्य देवाः ॥

धावन्यधीतिजनवाञ्छितपूरणाय । तं वेदमादिममनादिमुपाश्रितोऽस्मि ॥

कात्यायनेन मुनिना नानुक्रान्ताः कुतोऽपि याः । देवतास्ताः प्रदर्श्यन्ते सायणोक्त्यनुसारतः ॥

कौपीतक्यैतरेयाख्ये ब्राह्मगारण्यके तथा । आश्वलायनसूत्रं च बृहद्देवतया सह ॥

कचिद्वस्तुनन्दस्वामिभाष्यमौद्गीथमपि च कचित् । दृष्ट्वार्थमनुसन्धाय लिख्यन्त इह देवताः ॥

अनन्तयशेश्वरशर्मा, धूपकरः महाशालीक्षेत्रम्, गोवा; १८६२ शकाब्दे, ऋषिपञ्चमी

प्रथमं मण्डलम् ।

(१) १ अग्निराहवनीयः, ५ अग्निर्वैः सहितः । (४) १ प्रजापतिः (ऐ० ब्रा० १३।६), ४ (यजमानः, इंद्रः), ५ (ऋत्विजः, इंद्रः), ७ (यजमानः, इंद्रः) । (५) १ (ऋत्विजः, इंद्रः), ५ सोमाः । (६) १ आदित्याग्निवायुनक्षत्ररूपीन्द्रः १ इंद्राश्वौ हरी, ३ आदित्यरूपीन्द्रः, ६ (ऋत्विजः), ८ मरुतः, इन्द्रश्च । (८) ८ इन्द्रवाक् । (१२) ६ अग्निरग्निवान् (ऐ० ब्रा० ३२।६), अग्निः समिद्धमानः (श्रौ० ब्रा० ८।१), ९ अग्निर्वीतिः (ऐ० ब्रा० ३२।६), १० अग्निः पावकः (श्रौ० ब्रा० २।१), देवाः । (१३) इध्मादिरूपोऽग्निरेव (बृ० दे०), १२ विश्वे देवाः (ष० शि०) (१४) १-२ देवैः सहितोऽग्निः, ३-४ इन्द्रवायुबृहस्पतिमित्राग्निपूषभगादित्यमरुद्गणाः, ५ अग्निः, ६-९ अग्निः देवाश्च, १० देवाग्निर्वायुमित्राः, ११ अग्निः, १२ अग्निर्वैर्वाश्च (१५) १ अस्तुना खड्गश्च, २ अस्तुना मरुतः, ३ अस्तुना खड्गः, ४ अस्तुनाग्निः,

५ ऋतुमिन्द्रः, ६ ऋतुना मित्रावरुणौ, ७-१० ऋतुभिर्द्विविणोदाः, ११ ऋतुनाश्विनौ, १२ ऋतुना गार्हपत्यः । (१८)
 ७-८ अग्निः (स० भा०) । (१९) मध्यमस्थानैर्मरुद्भिः पार्थिवोऽग्निः । (२२) ९ अग्निदेवपत्नीत्वष्टारः (कौ० ब्रा० २८१२),
 १० अग्निदेवपत्नीधिवणाः, १७-१८ विष्णुस्त्रिविक्रमः, २०-२१ विष्णोःपदम् । (२३) १०-१२ मरुतः, १३-१५ पूषा-
 आशुणिः (बृ० दे०), २२ उ० धं० अग्निः पयस्वान्, २४ देवाः, ऋषिमिन्द्रः । (२५) ६ मित्रावरुणौ, (२६) ४ वरुण-
 मित्रार्यमाणः, १० विश्वैरग्निभिः सहितोऽग्निः । (२७) ४ अग्निर्देवाश्च, १० मध्यमोऽग्निः सूर्यः (बृ० दे०) । (३१) अग्नि-
 र्जातवेदाः (कौ० ब्रा० २२-५), १८ अग्निर्ब्रह्मणवान् (श्रौ० सू० ३-१) । (३४) ११ त्रयस्त्रिंशद्देवैः सहाश्विनौ, (३५) ५
 इयावाः=सवितुरश्वाः । ७ सूर्यः, (३७) ७ मरुतः क्रीलिनः (आ० श्रौ० २।१९) । (३८) ६ निर्व्रतः, १३-१७ मरुत्स्रोता
 ऋत्विग्गणः । (४०) १ ब्रह्मणस्पतिर्मरुदिन्द्रश्च, २ ब्राह्मणस्पतिर्मरुतश्च, ३ ब्राह्मणस्पतिर्वाग्देवाः, ४ यजमानब्रह्मणस्पतीका
 ६ देवाः । (४३) ३ मित्रवरुणरुद्राविश्वे देवाः (बृ० दे०) । (४४) ६-७, ९ अग्निर्देवाः, ८ अग्निसवित्रोऽथोऽश्विमगाः,
 १३ अग्निमित्रार्यमप्रातर्यावाणः, १४ मरुद्वरुणाङ्गुषसः । (४५) १ अग्निवसुरुद्रादित्याः (बृ० दे०), २ अग्निस्त्रयस्त्रिंश-
 द्देवाश्च, १० देवाः (बृ० दे०) । (४६) १, १४ उषाः अश्विनौ च, ४ आदित्यः (बृ० दे०) । (५०) ३ सूर्यरश्मयः, ६ सूर्यो
 वरुणस्वरूपः, वरुणः (भाक्ताः) । (५८) जातवेदाः (कौ० ब्रा० २२।२) । (५९) ६ वैद्युतोऽग्निः, (६०) यज्ञियोऽग्निः । (६१)
 ७ विष्णुः (भाक्ताः) । (६२) ८ रात्र्युषसी, १० हस्ताङ्गुल्यः । (६४) ३ रुद्राः (भाक्ताः), ६ मरुदिन्द्रविष्णवः
 (ऐ० ब्रा० १२।७) । (७१) २ (अंगिरसः), ९ सूर्यो मित्रावरुणौ । (७३) ६ धेनवो नद्यश्च । (७४) ६ अग्निर्देवाः । (७५) ५
 मित्रावरुणदेवयज्ञानयः । (७६) २ अग्निरौदस्यः, ३ अग्नीरक्षोहा, ४ अग्निदेवाः । (७७) ५ अग्निर्जातवेदाः (७८) १
 अग्निर्जातवेदाः । (७९) १-२ अग्निर्हिरण्यवान् (ऐ० ब्रा० ३२।८), ३ अर्यममित्रवरुणमरुतः, ४ अग्निर्जातवेदाः, ११-१२
 अग्निर्द्विषद्भरक्षोहा वा । (८२) ६ इन्द्रःपृषण्वान् । (३) २ वसतीवरीरेकधनाश्चापः (ऐ० ब्रा० ८।२) होतृचमसेऽवनीयमाना
 आपः (कौ० ब्रा० १२।१) ४ अङ्गिरसः, ५ अथर्वी, सूर्यरुग्निन्द्रः, उशनाकाव्यः । (८४) १०-१२ इन्द्रस्य गावः १५ चन्द्रमाः,
 आदित्यरश्मयश्च, १६-१८ कः प्रजापतिः (आ० श्रौ०) । (८५) २ रुद्राः (भाक्ताः), ६ ऋभवः (ऐ० ब्रा० २८।४) ९ त्वष्टा
 इन्द्रश्च । (८६) १ इन्द्रामरुतः (ऐ० ब्रा० २८।२), अग्निर्मरुवान् (ऐ० ब्रा० ३२।८) । (८९) १ ऋतुदेवाः, २ देवाः, ३ भग-
 मित्रादितिदक्षमरुदर्यमवरुणसोमाश्विसरस्वयः, ४ वातपृथिवीद्युगनावाश्विनः, ५ इन्द्रः पूषा, ६ (१ इन्द्रः, २ पूषा, ३ तार्क्ष्यः
 ४ बृहस्पतिः), ७ मरुतः, ८-९ देवाः, १० अदितिः । (९०) १-३ वरुणमित्रार्यमणः, ४ इन्द्रमरुपूषभगाः, ५ पूषाविष्णु-
 मरुतः, ६ वातसिन्ध्वोषधयः, ७ नक्तोपाःपृथिवीद्यावः, ८ वनस्पतिसूर्यगावः, ९ मित्रवरुणार्यमिन्द्रबृहस्पतिविष्णवः ।
 (९१) १, २० सोमः पितृमान् (आ० श्रौ० २।१९), ६ सोमोवनस्पतिः (आ० श्रौ० ४।३) । (९४) जातवेदाः (कौ० ब्रा०
 २३।८), इन्द्रर्भवः (ऐ० ब्रा० २८।१२) । (९५) १ अहोरात्रे, अदित्याग्नी, ५ अग्निर्द्यावापृथिव्यौ च, ११ अग्निमित्र-
 वरुणादितिमिन्धुपृथिवीद्यावः । (९६) ५ नक्तोषसी । (१००) इन्द्रो मरुवान् (आ० श्रौ०) ८।१, विव०), १६ इन्द्रस्याश्व-
 पङ्क्तिः, १९ इन्द्रमित्रवरुणादितिमिन्धुपृथिवीद्यावः । (१०१) इन्द्रो मरुवान् (स० वि०), ७ रुद्राः (भाक्ताः), ११ इन्द्र-
 मित्रवरुणा०... । (१०२) २ [सूर्याचन्द्रमसौ, इन्द्रश्च] ११ इन्द्रमित्र०... । (१०३) ८ इन्द्रमित्र०... । (१०४) २। १ यजमानाः
 २ इन्द्रः, ७ देवाः, ३-५ कृयवाख्यासुगनाशक इन्द्रः । (१०५) १ चन्द्ररश्मिः (अस्मिन् सूक्ते सर्वत्र रोदसी देवते अनुवर्तते)
 २ रोदसी, ३ देवाः, ४ अग्निः, ५ देवाः, ६ देवाः वरुणः, अर्यमा, ७ देवाः, ८ इन्द्रः, ९ सूर्यरश्मयः १० इन्द्र-
 वरुणाग्न्यर्यमसवितारः, अग्निवायुसूर्यश्चन्द्रविद्युतो वा ११ सूर्यरश्मयः, १२ देवाः, १३-१४ अग्निः, १५ वरुणः, १६
 आदित्यः, १७ बृहस्पतिः, १८ चन्द्रः, १९ इन्द्रमित्र०... । (१०६) १ इन्द्रमित्रवरुणाग्निमरुददितः (वसवः सर्वमन्त्रेऽव-
 धिकाः), २ आदित्याः, ३ पितरः, द्यावापृथिव्यौ, ४ नराशंसपूषणौ, ५ बृहस्पतिः, ६ इन्द्रः ७ देवादितिसवितृमित्र०...
 (१०७) १ आदित्याः, २ देवाः, इन्द्रमरुदादित्यादित्यः, इन्द्रवरुणाग्न्यर्यमसवितृमित्र० । (१०८) १३ इन्द्राग्निमित्र० ।
 (१०९) ७ इन्द्राग्निः, सूर्यरश्मयः, ८ इन्द्राग्निमित्र० । (११०) ७ ऋभ्विन्द्रो, देवाः, ८ ऋभुमान्, इन्द्रमित्र० ।
 (१११) ४ इन्द्रर्भुमरुन्मित्रवरुणाश्विनः, ५ ऋभुयः मित्र० । (११२) १ द्यावापृथिव्यौ, २ अग्निः, अश्विनौ, २५ अश्विनौ
 मित्र० । (११३) २-३ रात्र्युषसी, २० उषीः मित्र० । (११४) १ सूर्यस्याश्वाः, ५ सूर्यः सूर्याश्वा रश्मयो वा ६ सूर्याः, मित्र०

(११९) १-३ अश्विनः । (१२०) १०-११ अश्विनः । (१२२) रुद्रः, मरुतः, २ उपासानक्ते, ३ अग्निरादित्यौ वा, वातः । इन्द्रापूर्वतौ, देवाः, ४ अश्विनौ, अपां नपात्, अहोरात्रे, ५ अश्विनौ, पूषा, अग्निः, ६ मित्रावरुणौ, सिन्धुः, ७ वरुणमित्रौ, देवाः, ८ देवसङ्घः, ९-१०, १५ मित्रावरुणौ । (१२३) ११ दक्षिणा, ३ सविता । (१२९) १ इन्द्रोमरुत्वान् ३ इन्द्रयुद्धमित्रवरुणाः, ११ इन्द्रो रक्षोहा । (१३०) ९ सूर्यो वा । (१३२) ६ इन्द्रापूर्वतौ, वज्रः, इन्द्रः । (१३६) ३, ५ मित्रावरुणौ, अर्यमा च निपातभाक्, ४ मित्रावरुणौ, विश्वे देवाः (नि०), ६ द्युरोदसीमित्रवरुणरुद्रेन्द्रगन्धर्मभगसोमाः । ७ देवेन्द्रमरुदग्निमित्रवरुणाः । (१३९) ९ दध्यङ्कुः प्रियमेधकण्वात्रिमनवः (वृ० दे०) । (१४०) जातवेदाः (कौ० ब्रा० २५।१), ३ अरण्यौ, ४, ७-८ अग्नेर्वाला, ५ स्फुलिङ्गाः, ९ दावाग्निः । (१४१) जातवेदाः (कौ० आ० २।१८) । (१४३) जातवेदाः (कौ० ब्रा० २२।१) । (१४४) जातवेदाः (कौ० ब्रा० २०।२) । (१४६) ३ पत्नीयजनानौ । (१५२) ४ आदित्यः । ६ धेनवः अदितिः (वृ० दे०) । (१५४) १-५ विष्णुस्त्रिविक्रमः, ६ इन्द्राविष्णु (वृ० दे०), ६ विष्णोर्गृहाणि (वृ० दे०) । (१५५) विष्णुस्त्रिविक्रमः, ६ विष्णुरादित्यात्मा । (१५६) ४-५ विष्णुर्यजात्मा । (१५७) १ अश्विनौ, सविता, ३ अश्विनः । (१५८) ६ दीर्घतमाः । (१५९) ५ (पू०) सविता । (१६०) १ सूर्यः (ऐ० ब्रा० १७।४) । (१६१) १ अग्निः, २ ऋभयः, २ अग्निः । (१६२) १ मित्रवरुणार्यमवाचिवन्द्रप्रजापतिमरुद्राजिनः, ५ होत्रध्वर्युप्रतिप्रस्थात्रप्नीद्वावस्तुप्रशा-स्तृब्रह्माणः, ६ अश्वयूपकर्तारः, १२ अश्वमांसकामा देवाः, १५ देवाः (नि०), २ इन्द्रापूर्वतौ (नि० वृ० दे०) ३ पूष-विश्वेदेवत्वष्टारः (नि०) ४ पूषा (नि०) । (१६३) २ वसवः, १० अश्वः (वृ० दे०) । (१६४) १ आदित्यवाचवसवः, २ सूर्यरथचक्राश्वः, ३ आदित्यमण्डलरश्मयः, सावयवं संवत्सरचक्रं वा, ४-६ दुर्जयमादित्यसत्यम् ७ आदित्यस्रद्धरश्मयश्च, ८ पृथिव्यादित्यौ, ९ धुपृथिवीवृष्टयः, १० आदित्यदेवाः, संवत्सराख्यकालो वा, ११ आदित्यचक्राग्नी, १२-१४ संवत्सरचक्रम्, १५ सप्तर्षयः, १६ सूर्यरश्मयः तत्त्वविद्वा, १७ गोरूपिण्याहुतिः, १८ अग्न्यादित्ययोर्व्यतिहारेणोपासकः, १९ सोमसूर्यचक्रभ्रमणानि, २० जीवपरमात्मानौ, २१ परमात्मा, आदित्यतश्मयो वा, २२ परमात्मा, आदित्यो वा वृक्ष-रूपः, २३ अग्निवाय्वादित्यपदाधानवेत्तारः, २४ अक्षरम्, २५ सूर्यगात्रसामनी, २६ गोसवितारौ, मेघवायू वा २७-२८ गौः, २९ वत्सगावौ, ३० शरीरजीवौ, ३१ आदित्यः, परमात्मा, ३२ संसारः, ३३ धुपृथिवीन्द्रवृष्टयः, ३४ अश्वमेधकर्ता-यजमानः (प्रश्नाः), ३५ होत्रादयः (प्रतिवचनानि), ३६ आदित्यरश्मयः, विष्णुर्वा (भाक्ताः), ३७ अनात्मज्ञः (तत्परिदेवनम्) ३८ देहात्मपरमात्मनौ, ३९ आत्मज्ञानाज्ञाने, ४० गौः, ४१ वाक् माध्यमिका । (१६६) २ रुद्राः (भाक्ताः) । (१६७) ३ ऋष्टिः, ८-९ रोदसी-मरुत्पत्नी, १० इन्द्रः । (१६८) १ मरुतः रोदसी, ९ पृथ्वीमरुत्माता (पू०) । (१६९) इन्द्रो मरुतश्च (निपातिनः) (वृ० दे०) । (१७०) २, ५ इन्द्रोमरुतश्च, ४ ऋत्विजः । (१७३) ३ अग्निः, ११ इन्द्रयज्ञमार्गानभिज्ञः, १२ इन्द्रोमरुतश्च । (१७४) १ इन्द्रदेवाः । (१७५) ५ सोमः, ६ अगस्त्यः । (१८०) १० (अश्विनः), (१८१) २ (अश्विनः), ३ (अश्विनः), ४ चन्द्रादित्यौ । (१८६) १ इन्द्राग्निसवितारः, २ मित्रार्यमवरुणदेवाः, ३ देवाग्निरवरुणाः, ४ देवोपासानक्ताः (नि०) ५ अहिर्बुध्न्यः, सिन्धुः, अपांनपात्, ६ त्वष्टा, इन्द्रः, ७ इन्द्रः, ८-९ मरुतः, १० अश्विनौ, पूषा विष्णुवाचिवन्द्रदेवाः, ११ देवदीधितिः । (१८७) ९ सोमः, १० करम्भः । (१९१) २ विषध्न्योषधिः, ३ तृणानि, ६-७ सर्पाः, ८-१० सूर्यः ।

द्वितीयं मण्डलम् ।

(१) जातवेदाः [कौ० ब्रा० २१।४], अग्निदेवतारूपः । (२) जातवेदाः [कौ० ब्रा० २१।३] । (४) जातवेदाः [कौ० ब्रा० २१।९] । (५) अग्निर्ऋत्विग्रूपः । ५ अग्निपरिचारिका अङ्गुष्ठयः, ६ अध्वर्युः । (८) ६ अग्नीन्द्रसोमदेवाः । (९) १-२ अग्निः प्रणीयमानः [ऐ० ब्रा०], ६ अग्निर्नीकवान् [आश्व० सू० २।१८] । (११) इन्द्रो मरुत्वान् [कौ० ब्रा० २२।७] [आश्व० ७.११], ८ माध्यमिका वाक् । (१३) १ सोमरसः, २ नद्यः, इन्द्रः, ३ यजमानहोत्रध्वर्युब्रह्मेन्द्राः । (१८) १ इन्द्ररथः, यज्ञो वा, २ यज्ञः सोमो वा । (२३) १९ देवाः । (२४) ६-७ अङ्गिरसः, १६ देवाः । (२६) २ ऋषेः संबन्धी पुरुषः । (२७) मित्रार्यमभगतुविजातवरुणाः [वृ० दे०], ७ अदितिः [अ० पा०], १० वरुणः, १२-१३ आदित्यानां

परिचारको यजमानः, १५ (पूर्ववदेव), १४ इन्द्रः [तृ० पा० भाक्तः], १७ वरुणः । (२८) ३ आदित्याः । (२९) १ आदित्याः, वरुणमित्रेदेवाः, २ देवाः, ३ वसवः, मित्रवरुणादितीन्द्रमरुतः, ४-६ देवाः, ७ वरुणः । (३०) ४ बृहस्पतिः (भाक्तः) । (३१) १ आदित्यरुद्रवसुसहितौ मित्रावरुणौ, २ देवाः, (३१) ३ इन्द्रो मरुत्वान्, ४ त्वष्टा, इळाभगरोदःपुषाश्विनः, ५ उषासानक्ता, द्यावापृथिव्यौ, ६ देवाहिर्बुध्न्याजैकपादिन्द्रसवित्रपांनपातः, ७ देवाः । (३२) ८ गुड्गुसिनीवालीराकासर-स्वतीन्द्राणीवरुणान्यः । (३३) ११ रुद्रो मृगरूपः, (३३) १३ मरुद्गुद्रा, (३४) १३ रुद्राः [भाक्ताः], (३५) ३ आपः समायतीः [कौ० ब्रा० १२।१], ५ तिस्रो देव्योऽपांनपाच्च, १५ अग्निः, देवाः, (३६) ३ ऋभवश्च (ऐ० ब्रा०), (३७) १ द्रविणोदा इषश्च, २ द्रविणोदा ऊर्जश्च, ३ द्रविणोदा सहश्च, ४ द्रविणोदा सहस्यश्च, ५ अश्विनौ तपाश्च, ६ अग्निः तपस्यश्च, (३८) ५ अग्निसवितारौ, ८ वरुणः, १० भगनराशंससवितारः

तृतीयं मण्डलम् ।

(१) अग्निरप्सुमान् (ऐ० ब्रा०) । (५) आग्नेये एतदादिसूक्तत्रये (वृ० दे०) मतेन भाष्यार्थपर्यालोचनेन च एता देवता निपातिन्यो दृश्यन्ते—, १-२ उषाः, ३-४ मित्रः, ७ द्यावापृथिव्यौ, ८ आपः, द्यावापृथिविमित्रवायुदेवाः । (६) १ कारवः, स्रूक्, २-५ द्यावापृथिव्यौ, ६-९ देवाः, १० रोदसी । (७) १, ६ पितरौ, ४ आपः, ७ देवाः, ८ देव्यौ होतारौ, ९ देवरोदांसि, १० उषाः । (८) १, ३ वनस्पतिः (वृ० दे०), ६ यूपाः, वनस्पतिः, ७ यूपाः, ८ आदित्यरुद्रवसुधुपृथि-व्यन्तरिक्षयूपाः, ११ वनस्पतिः । (९) १-२ अपांनपात् । ४ (१०) देवैः सहाग्निः । (११) ५ जातवेदाः (कौ० ब्रा० २६।१७), ४ अग्निदेवाः । (१३) ३ अग्निर्दाता (आश्व० सू० ३।१३) । (१४) ३ अग्न्युषामानक्ताः, ४ अग्निः सूर्यश्च (भाक्तः) । (१७) अग्निदेवाः । (२०) १ अग्न्युषोऽश्विदधिकाः, ५ दधिक्राग्न्युषो बृहस्पतिसवित्रश्चित्रवरुणभगवसुरुद्रादित्याः । (२२) ४ अग्नयो धिष्ण्याः (वृ० दे०) । (२३) १-३ अग्निर्मथितः । (२४) ५ अग्निर्दाता (आश्व० सू० ३।१३) । (२५) २ अग्निदेवाः, ३ अग्निद्यावापृथिव्यः । (२६) ९ विश्वामित्रोपाध्यायरोदस्यः । (२८) अग्निः पुरोळाशादः । (२९) १, ३ अग्न्यध्वर्यू, ५-६ अग्निरध्वर्याद्या ऋत्विजश्च, ७-९ अग्निदेवाः, १० अग्न्यरणी, १२ अग्निदेवाः, १३ ऋत्विगग्नयः, १५ अग्निकुशिकाः, १६ होता (भाक्तः) । (३०) इन्द्रसूर्यौ, १५-१७ इन्द्रो रक्षोहा । (३१) १ पुत्रिकाकरणम्, २ पुत्रिकायाः पितृरिक्थाभागिस्त्वम्, ४ इन्द्रमरुदुपसः, ५ इन्द्राङ्गिरसः, ६ सरमेन्द्रौ, ११ इन्द्रः, गौः । १६ इन्द्रापः, १७ इन्द्रद्यावा-पृथिव्यः, २० अविन्द्राः । (३२) इन्द्रो मरुत्वान् (कौ० ब्रा० २२।९), २-३ इन्द्रमरुद्गुद्राः । (३३) १-३ विपाक्षुतुष्टौ, ६ इन्द्र-सवितारौ (वृ० दे०) । (३५) इन्द्रो मरुत्वान् (कौ० ब्रा० २१।४) । (३८) ५-६ इन्द्रावरुणौ, ७ इन्द्रयष्टारः, ८ सविता ९ इन्द्रावरुणौ । (३९) १-२ इन्द्रस्तववाक्, ३ अग्न्युपसः, ४-५ इन्द्राङ्गिरसः, ७ इन्द्रः सूर्यात्मा, ८ सूर्यवसवः । (४०) ३ विश्वेदेवैः सहेन्द्रः । (४७) इन्द्रो मरुत्वान् । (५०) इन्द्रो मरुत्वान् । (५१) ७-९ इन्द्रो मरुत्वान्, (आश्व० श्रौ० ८।९) (५२) इन्द्रः पुरोळाशादः । (५३) ३ अध्वर्युरिन्द्रश्च, ७ भोजाङ्गिरोमरुतः, ९ विश्वामित्रेन्द्रौ, १० देवकुशिकाः, ११ कुशिकसुदासाः, १२ रोदसीन्द्राः, १७, १९ अनङ्गेन्द्रौ, २० वनस्पतिः, कौशिकस्यात्मश्रेय आशंसा । (५४) १ अग्निः, २, ४-८ द्यावापृथिव्यौ, ३ द्यावापृथिव्यग्नयः, ९ द्यौः, १० रोदोमित्रवरुणादित्याः, ११ सविता, १२ त्वष्टृपूषर्भवः, १३ मरुत्सरस्वलाः, १४ विष्णुः, १५ इन्द्रः, १६ अश्विनौ, १७ देवेन्द्रर्भवः, १८ अर्यमादितिदेववरुणाः, १९ अग्निपृथिवीध्वप्सूर्यान्तरिक्षाणि, २० पर्वतादित्यादितिमरुतः, २१ अग्निदेवाः, २२ अग्निः । (५५) १ उपसः, (अस्मिन् सूक्ते सर्वत्र देवाः सन्त्येव), २-५ अग्निः, ६ सूर्यमित्रावरुणाः, ७ अग्निः सूर्यात्मा, ८ अग्निः, ९ अग्निस्सूर्यौ, १० विष्णवग्नी, ११ अहोरात्रे, १२-१३ द्यावापृथिव्यौ, १४ भूम्यादित्यौ, १५ अहोरात्रे, द्यावापृथिव्यौ वा, १६ दिशः, मेघा वा १७ इन्द्रो वर्षन्, १८ इन्द्रः कालात्मा, १९ त्वष्टा, २०-२१ इन्द्रः, २२ इन्द्रः पर्जन्यात्मा । (५६) १ देवाः, २-३ संवत्सरः, ४ संवत्सरादित्यापः, ५ सिन्धुसंवत्सर (सूर्य) तिस्रो देव्यः, ६ सवितृधिषणे, ७ सवितृमित्रावरुणावरोदांसि, ८ अग्निवायुसूर्याः । (५७) १ इन्द्राग्निदेवाः, २ इन्द्रपूषादिवदेवाः, ३ ओषधीन्द्राः, ४ रोदसी, अग्निदीप्तयः, ५ अग्नि-जिह्वा विद्महे देवाः, ६ अग्निप्रमल्यौ । (८६०) प्र० ३३ मित्रः सत्यः (आश्व० सू० ४।११-१२) । (६०) ३-४ ऋभवः

इन्द्रश्च (नि० बृ० दे०) । (६१) ६ उपोऽग्नी । (६२) २ इन्द्रावरुणौ मरुद्भिर्द्यावापृथिविभ्यां च सहितौ, ३ इन्द्रवरुणमरु-
देवपत्नीभारत्यः, ७ पूषा आशुणिः, १८ मित्रावरुणावृतावृधौ ।

चतुर्थं मण्डलम् ।

(१) १६ अङ्गिरसः, १७ प्रातःकालः, १८ विश्वेदेवमित्रवरुणाः । (२) ३ अग्नेरश्वौ । अग्निः, ४ अग्निः (अर्यम-
वरुणमित्रेन्द्रविष्णुमरुदश्वितः, नि.), १४-१८ अग्न्यङ्गिरसः, १६ अग्निः क्षामवान् (ऐ० ब्रा० ३२।५), १९ अग्न्युपसः ।
(३) १० सूर्यः (च० पा०), ११ अग्न्यङ्गिरसः, १२ अग्निनद्यः, १४ अग्नी रक्षोहा । (४) ८ अग्निः क्षत्रभृत् (आश्व०
सू० ४-१), १० अग्नी रथवान् (कौ० ब्रा० ८, २), १२-१३ अग्निरश्मयः । (५) १३ उपसः । (६) ३ सुहृस्वरु-
स्वधितयः, ४ यज्ञकर्म, ९ अग्न्यश्वाः, १० अग्निरश्मयः । (८) जातवेदाः (कौ० ब्रा० २६।१३) । (११) ६ अग्निः
स्वास्तिमान् (आश्व० सू० २.८) । (१२) ३ अग्निः क्षत्रभृत् (आ० सू० ४-१) । (१३) १ अग्न्युपसः, अश्विनौ, सूर्यः,
२ सविता, वरुणमित्रदेवाः, ३ देवसूर्याः, ४ सूर्यः, सूर्यरश्मयः, ५ सूर्यः । (१४) १ अग्न्युपसी, अश्विनौ, २ सूर्यः,
३ उषाः, ४ अश्विनौ, ५ सूर्यः । (१५) १-३ अग्निर्हवींषि परितः क्रियमाणः । (१६) ५ स्वर्गः, सूर्यः । (१८) ६ नद्यः,
११ विष्णुः । (२१) ३ इन्द्रो मरुत्वान् (कौ० ब्रा० २२-२ आ. सू. ७.१), ९ इन्द्रः प्रदाता (आ० सू० ३-१३) ।
(२४) ९ कयविक्रयव्यवहारनियमः, १० वामदेवस्य इन्द्रविचिकीपया प्रश्नः । (२५) ३ देवादित्यादित्यश्वीन्द्रागतयः,
४ अग्नीन्द्रौ । (३०) ७ इन्द्रस्य मन्वुदूरीकरणम् (पू०) (बृ० दे०), २४ इन्द्रार्यनपूषभगाः । (३१) १ कः
(आश्व० २-२७), ५-६ इन्द्रः ससूर्यः, १५ सूर्यः (बृ० दे०) । (३२) १९-२१ इन्द्रो भूरिदाः । (३४) ६ ऋभव
इन्द्रवन्तः, ७ इन्द्रो वरुणमरुदुपमास्पत्नीसहितः, ८ ऋभव आदित्यपर्वतसवितृसिन्धुसहिताः, ११ ऋभव इन्द्रमरुदेवो-
पेताः । (३५) १, ७ इन्द्रर्भवः (सर्वा० भा०) । (३७) ६ इन्द्रर्भवः, ८ ऋभ्विन्द्राश्विनः । (३९) १ उपसः, २
मित्रावरुणौ, ३ अदितिमित्रवरुणाः (नि०), ४ वरुणमित्राग्नीन्द्राः, ५ दधिक्रामित्रवरुणाः । (४०) १ दधिक्राः,
उपसः । अवग्न्युपः सूर्यवृहस्पत्याङ्गिरसजिष्णवः (नि०), ५ अग्निवायुसूर्याः (बृ० दे०) । (४२) १-६ त्रसदस्युः,
८ त्रस ऋषयः । (४३) १ कः, २ अश्विरथः । (५०) ७-९ पुरोहितप्रशंसा (बृ० दे०), १० ऋभवः (ऐ० ब्रा०-
२८-४) । (५१) ११ उपसः, द्यावापृथिव्यौ । (५४) ४ सविता सत्यप्रसवः (आश्व० सू० ४-१३), ६ सविता,
इन्द्रद्युष्टिविसिन्ध्वादित्यादितयः (नि०) । (५५) १ देवद्युभूमिवरुणमित्राः, २ देवाः, ३ अदितिसिन्धुस्वस्युषासानक्ताः,
४ अर्यमवरुणाग्नीन्द्रविष्णवः, ५ पर्वतमरुद्भगवरुणमित्राः, ६ रोदस्यहिर्बुध्न्याः, ७ देवादितीन्द्रमित्रवरुणाभयः, ८ अग्निः,
९ उषाः, १० सवितृभगवरुणमित्रार्यमेन्द्राः । (५७) ७ सीतेन्द्रपूषणः, ८ कृषिः, कर्षकाः, पर्जन्यः, धान्यप्रार्थना
(बृ०) । (५८) आदित्यो वा ।

पञ्चमं मण्डलम् ।

(१) ६ अग्निः सुरभिमान् (ऐ० ब्रा० ३२.८), ११ अग्निदेवाः । (२) ७ अग्निराहवनीयः (ऐ० ब्रा० ७-१७) ।
(४) २ अग्निर्गृहपतिः (आश्व० सू० १-१३), ४ अग्निदेवाः, १० अग्निः पुत्रीदः (आश्व० सू० २-८) । (५) ११ अग्नि-
वरुणेन्द्रमरुदेवाः । (८) जातवेदाः (कौ० ब्रा० २०-४), ३ अग्निर्विविचिः (ऐ० ब्रा० ३२-५) । (११) जातवेदाः
(कौ० ब्रा० २१-२) । (१३) जातवेदाः (कौ० ब्रा० २६-१०) । (१४) १ अग्निर्बुद्धिमान् (कौ० ब्रा० ३.४) । (२२)
१ अग्निदेवाः । (२५) ५-६ अग्निः पुत्रदः । (२६) १ अग्निः पावकः (आश्व० सू० २-१), १-२ अग्निः सदेवः, ४-५ अग्निः,
सदेवः । (२७) १-२ व्यरुणाग्नी, ३ व्यरुणत्रसदस्यवभयः, ४-६ अश्वमेधो राजा । (२८) अग्निः समिद्धः । (२९)
इन्द्रो मरुत्वान् (कौ० ब्रा० २२-४), ७ अग्नीन्द्रौ । (३०) इन्द्रो मरुत्वान् (कौ० ब्रा० २१-३), १२-१५ ऋणञ्जयेन्द्राभयः
(बृ० दे०), (३१) इन्द्रो मरुत्वान् (कौ० ब्रा० २०-२) । (३३) ८ त्रसदस्योर्दानम्, ९ विदथस्य दानम्, १० ध्वन्यस्य
दानम् । (३४) ९ शन्यग्नी (शत्रीन्द्रौ) । (३६) ६ श्रुतस्य दानम्, मरुतः । (३७) १ इन्द्राग्न्युपसः, २ यजमानाध्वर्युः

३ इन्द्राग्निर्द्वौ, ४-५ इन्द्रयष्टस्तुतिः । (३८) ३ इन्द्रमरुतः । (३९) ५ इन्द्राग्नी (वृ० दे०) । (४१) १ मित्रावरुणौ, २ मित्रवरुणार्थमवाचिविन्द्रमरुद्वाः, ३ अश्विनौ, रुद्रः, ४ वाताग्निपूषभगाः, ५ मरुतः, ६ वायुः, देवपत्न्यः, ७ उपासानक्ते, ८ वास्तोष्पतित्वष्टृधिरणावनस्पत्योषधयः, ९ पर्वताः, आपः (मेवादिष्वौ), १० अश्विनपात्, अग्निः, ११ मरुत-गावोषधियुवनगिरयः, १२ वायुः, आपः, १३ मरुतः, १४ मरुद्दीर्घाः, १५ मर्ही, १६ मरुतः, अहिर्बुध्न्यः, १७ देवाः, निर्वृतिः, १८ इन्द्र, १९ इल्वोर्वश्यौ, २० देवसङ्घः, उर्वशी, मरुद्गणो वा, (४२) १ वरुणमित्रभगादितयः, वायुः, २ अदितिः, मित्रावरुणौ, ३ सविता (वृ० दे०), ४ इन्द्रः, ५ भगसवित्रंशेन्द्राः, ६ इन्द्रो मरुत्वान्, ७-९ बृहस्पतिः (वृ० दे०), १० मरुतः, ११ रुद्रः (वृ० दे०), १२ ऋभिवन्द्रपत्नीनदीसरस्वतीराकाः, १३ इन्द्रः पर्जन्यो वा, १४ इन्द्रस्पतिः पर्जन्याग्नी पूषा इन्द्रः, वैश्वानरो वा (वृ० दे०), १५ मरुतः (वृ० दे०), १६ पृथिव्यन्तरिक्षवनस्पत्योषधयः, १७ देवाः, १८ अश्विनौ (वृ० दे०) । (४३) १ एकधना आपः (ऐ० ब्रा० ८-२), २ द्यावापृथिव्यौ, ३ वायुः (वृ० दे०), ४ सोमः (वृ० दे०) इन्द्रो वा, ५ इन्द्रः (वृ० दे०), ६ अग्निः (वृ० दे०) मा वा, ७ घर्मः, अज्यमानो महावीराख्यः पात्रविशेषः (ऐ० ब्रा०) ८ अश्विनौ (वृ० दे०), ९ पूषवायू (वृ० दे०), १० अग्निः, देवाः (वृ० दे०), मरुतः, ११ सरस्वती (वृ० दे०), १२ बृहस्पतिः (वृ० दे०), १३-१४ अग्निः, १५ अग्निः, पृथिवी (च० पा०), १६ देवाः, १७ अश्विनौ । (४४) १ सोम-इन्द्रो देवाः प्रजापतिर्वा (वृ० दे०), २ इन्द्रः, ३ अग्निः, ४ अग्निरादित्यो वा, ५ अग्निः, ६ देवाः, ७-९-१० सूर्यः, ८ अग्निः सूर्यो वा, ११ मरुतः, १२ सदापृणयजतबाहुवृक्षश्रुतवित्तर्यदेवाः, १३ सुतम्भरः, १४-१५ अग्निः । (४५) १ इन्द्रोष-आदित्याः, २ सूर्यः, उषाः, नद्यः, द्यौः, ३ पर्वतद्व्यङ्गिरसः, ४ इन्द्राग्नी (मरुतश्च), ५-६ अङ्गिरसः, ७-८ अङ्गिरः सरमाः, ९-१० सूर्यः, ११ देवाः । (४६) १ प्रतिक्षत्रानार्थमिणौ, २ अग्नीन्द्रवरुणमित्रदेवमरुद्विष्णुनासत्यरुद्रमा-पूषभगसरस्वत्यः, ३ इन्द्राग्निमित्रवरुणादितिस्वः पृथिवीद्युमरुतपर्वताविष्णुपूषप्रह्लाणस्पतिभगसवितारः, ४ विष्णुवातसोम-श्वश्विः, ५ मरुद्वृहस्पतिपूषवरुणमित्रार्थमागः, ६ पर्वताः, नद्यः, भगः, अदितिः, ७-८ देवपत्न्यः (वृ० दे० ८), इन्द्राण्यन्तायश्विनीरोदसीवरुणान्यः । (४७) १ उषाः, २ सूर्यरश्मयः, ३-५ सूर्यः, ६ सूर्य-सूर्यरश्मयः, ७ मित्रावणा-ग्नयः । (४८) १ अग्निर्वैद्युतः, २ उपसः, ३ इन्द्रः, इन्द्रात्मादित्यः, ४ अग्निः ५ अग्निवरुणसवितारः, (४९) १ सवितृभगश्विनः, २ सविता, ऋषेरात्मा, ३ पूषभगादितिसूर्येन्द्रविष्णुवरुणमित्राग्नयः, ४ सवितृनदीः, ५ देवमित्रवरुणाः । (५०) १-२ नेता (सविता), ३ देवदेवपत्नीः, ४ अगनासवितारौ, ५ नेता (सविता) । (५१) १-३ अग्निदेवाः, ८ देवाश्च्युषोऽग्नयः, ९ मित्रावरुणसोमविष्णुवग्नयः, १० आदित्यवस्विन्द्रवायवग्नयः, ११ अश्विभगादि-तिपूषद्यावापृथिव्यः, १२ वायुसोमबृहस्पत्यादित्याः, १३ देवाग्न्युमुद्राः, १४ मित्रवरुणपथ्यास्वस्तीन्द्राग्न्यदितयः, १५ प्रवसतां तद्वन्धूनां चाशंसा (पत्न्याः) । (५६) ८ मरुद्वयत्रयमदस्यौ (वृ० दे०), ९ मरुन्मीळहुष्यौ । (५७) १ रुद्राः (भाक्ताः) । (५८) ५ अग्निर्मरुत्वान् । (ऐ० ब्रा० ३२.८) । (५९) ८ द्व्यदित्युपोमरुतः । (६०) १, ६-८ अग्रामरुतः । ८ पृथिव्यस्यमाग्निमरुतः । (६१) १-४ ऋषेर्मरुद्विषयिणी जिज्ञासा, १७-१८ रात्री (वृ० दे०) । (६२) ७ मित्रावरुण-यो रथः । (६३) ४ मित्रवरुणसूर्यपर्जन्याः, ५, ६ मरुन्मित्रवरुणाः । (६४) ३ मित्रः । (६५) ४ मित्रः । (६६) ५ पृथिवी । (६७) १, ३, ४ वरुणमित्रार्थमग्नयः । (६९) २ वरुणमित्रधेनुसिन्धुमित्राद्यादित्याः, ३ अदितिमित्रवरुणाः, ४ मित्रवरुणदेवाः । (७५) ९ उपोऽग्न्यश्विनः । (७६) १ उपोऽग्न्यश्विनः, ७-९ गर्भः । (८२) १-३ भगो वा, ४-५ सविता दुःस्वप्नः, ६ अदितिसवितारौ, ७ सविता सत्यप्रसवः (आश्व० सू० ४-१३) । (८३) ६ मरुत्पर्जन्याः । (८४) भूमिर्मेध्यस्थाना । (८७) १ इन्द्रो विष्णुर्वा मरुत्वान्, मरुतः, ७ रुद्राः (भाक्ताः),

पठं मण्डलम् ।

(१) १-३ अग्निः शत्रवान् । (आश्व० सू० ४-१) । (२) ९ अग्निर्धामच्छत्, ११ अग्निदेवाः । (३) १ अग्निः मित्रावरुणौ (नि. प्र.) । (४) १ अग्निदेवाः । (७) ७ अग्निः शत्रवान् । (आश्व० सू० ४-१) । (८) २ अग्निर्वतपाः । (९) १ अग्निर्वा, द्यावापृथिव्यौ, २ यज्ञस्य वस्त्राभ्यानां रूपकम्, २-३ यज्ञस्य जगत्पृष्ठेर्वा दुर्जयत्वम् । (११) १

अग्निमरुन्मित्रवरुणाश्विद्युपृथिव्यः, ४ अग्निरोदस्यः । (१२) १ अग्निरोदस्यः । (१३) ३ अग्निरपां नपाच्च । (१४)
 ६ अग्निदेवाः । (१५) अग्निर्जातवेदाः (कौ० ब्रा० २३-३), १३, १९, अग्निर्गृहपतिः, १६ प्रणीयमानः (ऐ० ब्रा०
 ५-२), १८ अग्निदेवाः । (१६) अग्निर्होता, ३ अग्निः पथिकृत् । (आश्व० ३-१०), १० अग्निर्वीतिः, १३-१५ अग्नि-
 र्मथितः, १६ अग्निरसुरग्नः (ऐ० ब्रा० १६-५), २४ मित्रवरुणादित्यमरुद्रोदस्यग्नयः, ४० अग्निर्जायमानः, ४१ अग्निः
 प्रहियमाणः (ऐ० ब्रा० ३-६), ४४ अग्निदेवाः । (१९) १ इन्द्रो मरुत्वान् (कौ० ब्रा० २१-४) । (२१) इन्द्रो मरुत्वान्
 (कौ० ब्रा० २०-३; आश्व० ८, ८), ९ वरुणमित्रेन्द्रमरुः पूषन्विष्णवग्निसवित्रोषधिपर्वताः, ११ इन्द्रदेवाः । (२४) ५
 इन्द्रमित्रवरुणपूषसवितारः (सा० भा०) । (२६) ८ इन्द्रक्षत्रश्रियौ । (२७) ८ अग्निः । (२८) १ इन्द्रगाः, २
 इन्द्रः, ५, ८ इन्द्रगाः । (३६) १-३ इन्द्रं प्रति प्रश्नाः (३७) २ इन्द्रासोमौ, ३ इन्द्रवायू (वृ० दे०) । (४०) १२ इन्द्रो
 मरुत्वान् । (४४) २२-२४ सोमः (वृ० दे०) । (४६) ३३ शंयोः पिता । (च० पा०) (वृ० दे०) । (४७) १-५
 इन्द्रः (ऐ० ब्रा०), सोमो निपाती वा (वृ० दे०), ११ इन्द्राता (आश्व० सू० २.१०) २० देवाः, भूमिः, बृहस्पतिः,
 इन्द्रः, (वृ० दे०), १२-१३ इन्द्रः सुत्रामा, १८ परमात्मा वा । (४८) ११-१२ धेनुः (मरुतः), १३ धेनुः, इष्ट (च०)
 १४ इन्द्रवरुणार्थमविष्णवः, १७ वनस्पतिः । (४९) १ मित्रवरुणाग्निदेवाः, २ अग्निः, ३ अहोरात्रे, ४ वायुः
 ५ अश्विरथाश्विनः, ६ पर्जन्यवातौ, मरुतः, ७ सरस्वती (ऐ० ब्रा० १३-१३ वाक्), ८ पूषा, ९ त्वष्टा, १० रुद्रः,
 ११ मरुतः, १२ मरुद्गणः, १३ विष्णुः, १४ अहिर्बुध्न्यपर्वतसवितृदेवभगाः, १५ विश्वे देवाः । (५०) १ देवादितिवरुण-
 मित्राग्न्ययमसवितृभगाः, २ सूर्यादेवाः, ३ द्यावापृथिव्यौ, ४-५ मरुतः, ५ रोदसी (वृ० दे०), ६ इन्द्रः, ७ अपः,
 ८ सविता, ९ अग्निदेवाः, १० अश्विनौ, ११ आदित्यवसुमरुद्गणाः, १२ रुद्रसरस्वतीविष्णुवायव्यभुवाजविधातृपर्जन्यवाताः,
 १३ सवितृभगापानपात्रवृष्ट्युपृथिव्यः (देवसमुद्राः), १४ अहिर्बुध्न्याजैकपात्पृथिवीसमुद्रविश्वदेवाः, १५ देवदेवपत्नयः ।
 (५१) १-२ सूर्यः, ३ अदितिमित्रवरुणार्थमभगाः, ४ आदित्यादितयः, ५ द्युपृथिव्यग्निवरुणादित्यादितयः, ६-९ देवाः,
 १० वरुणमित्राग्नयः, ११ इन्द्रपृथिवीपूषभगादितिपञ्चजनाः, १२ देवाः, १३ अग्निः, १४ सोमः, १५ देवा इन्द्रज्येष्ठाः,
 १६ पत्न्याः । (५२) १ अतियाजछागः (तन्निराकृतिः), २ मरुद्वायवः, ३ सोमः, ४ उषाः, सिन्धवः, पर्वताः, पितरः,
 ५ देवसूर्याग्नयः, ६ इन्द्रसरस्वतीपर्जन्यौषधग्नयः, ७-१० विश्वे देवाः, ११ इन्द्रमरुतः मित्राग्नयः, १२ अग्निः, १३
 विश्वे देवाः, १४ विश्वे देवाः रोदस्यपानपाताः, १५ देवाः, १६ अग्निपर्जन्यौ, १७ विश्वे देवाः । (५६) २ पूषेन्द्रौ ।
 (६०) १० अग्निः । (६१) १ सरस्वती देवतारूपा, २ सरस्वती नदीरूपा । (६२) ८ रोदस्यादित्यवसुमरुतः,
 ९ मित्रवरुणाश्विनः । (६६) १, ३ पृथिमरुतः, ९ अग्नमरुतः । (६८) ४ मित्रवरुणद्युपृथिव्यः । (७५) ८ आयुधा-
 गारम् (वृ० दे०), १२ कवचम् (वृ० दे०), १५ दिग्धा इषुः, अयोमुखी इषुः, वारुणाखम्, १६ धनुर्मुक्ता इषुः (वृ० दे०),
 १७ योक्तुः कवचबन्धः (वृ० दे०), १८ युयुत्सुस्तुतिः (वृ० दे०), १९ क्रोरात्मन आशीः (च० पा०) (वृ० दे०) ।

सप्तमं मण्डलम् ।

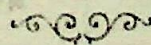
(१) अग्निर्जातवेदाः (ऐ० ब्रा० २१-५) । (५) ८ औरसपुत्रप्रशंसा । (६) ९ अग्निः सरुद्रवसुः । (९) ५
 विश्वदेव सरस्वतीमरुद्रादित्यवृहस्पतयः । (१०) २ अग्निर्विविचिः । (ऐ० ब्रा० ३२-५) ४ अग्नीन्द्ररुद्रादित्यवृहस्पतयः,
 (११) १-५ अग्निः सदेवः । (१४) ३ अग्निः सदेवः । (१५) ११ अग्निर्भगी (आश्व० सू० २-८), भगाः,
 (निपा.), १२ अग्निसवितृभगादितयः । (१६) ४ अग्निदेवाः । (१७) २ अग्निर्द्विदेवाः, ३, ४, ६ अग्निर्द्विदेवाः । (१९)
 ७ इन्द्राता (आश्व० सू० २-८) । (२१) ३ सोमाभिपवग्रावाणः । (३०) ३ इन्द्राग्निदेवाः । (३१) ८ इन्द्र-
 वायौ । (३२) १० इन्द्रो मरुत्वान् (ऐ० ब्रा० २१-१) (श्रौ० सू० ७-१), २२ सूर्यः (ऐ० ब्रा०) । (३४)
 १ देवाः, २ अपाः, ३-४ इन्द्रः, ५ ७ यज्ञः, ८-९ देवाः, १०-११ वरुणः, १२-१३ देवाः, १४ अग्निः, १५ अपानपात्, १६
 अहिः, १७ अहिर्बुध्न्यः, १८-१९ देवाः, २० देवपत्नीत्वष्टारः, २१ त्वष्टा, २२ देवपत्नीरोदसीवरुणानीत्वष्टारः, २३ पर्वता-
 देवपत्न्योषधिद्युवनस्पत्यन्तरिक्षद्यावापृथिव्यः, २४ द्युपृथिवीवरुणमरुतः, २५ इन्द्रवरुणमित्राग्न्योषधिवृक्षमरुतः ।

(३५) १ इंद्राग्नी, इंद्रावरुणौ, इंद्रासोमौ, इंद्रावृषणौ, २ भगनराशंसपुरंधिरैसत्यार्यमणः, ३ धातृधर्तृपृथिवीरोदस्यादि-
देवस्तुतयः, ४ अग्निमित्रावरुणाधिसुकृतवाताः, ५ द्यावापृथिव्यौ, अन्तरिक्षम्, ओषधिवृक्षाः, इंद्रः, ६ इंद्रवरुणादित्यवरुणरुद्र
त्वष्टदेवपत्नयः, ७ सोमब्रह्मधावयज्यूपमित्योषधिवेदयः, ८ सूर्यः, चतस्रो दिशः, पर्वताः, सिन्धवापः, ९ अदितिमरुद्विष्णु-
सवित्रवायवः, १० सविता, उषसः, पर्जन्यः, क्षेत्रपतिः, ११ देवसरस्वतीध्यभिषाडूतिषाद्विष्यपार्थिवाण्यान्, १२ सत्य-
पत्नयः, अर्वागावः, ऋभवः, पितरः, १३ अजैरुपादहिर्बुध्न्यसमुद्रापांनपात्पृथ्वयः, १४ आदित्यरुद्रवसुदेवाः, १५ देवदेवाः ।
(३६) १ ब्रह्म, सूर्यः, पृथिवी, अग्निः, २ मित्रावरुणौ, ३ वातः, धेनवः, पर्जन्यः, ४ इंद्रः, अर्यमा, ५ रुद्रः, ६ सर-
स्वती, नद्यः, ७ मरुद्वाचः, ८ मही, पूषा, भगः, वाजः, ९ मरुद्विष्णवः । (३७) १-२ ऋभवः, ३-७ इंद्रः, ८ सविता,
पर्वतः, इंद्रः देवाः । (३८) ५ सवित्रहिर्बुध्न्यवरुण्येकधेनवः, ६ सवितृभगौ । (३९) १ अग्निः उषाः, पत्नीयजमानौ, होता,
२ वह्निर्वायुपूषणः, ३ वसुमरुतः, ४ विश्वदेवाग्निभगाश्वीन्द्राः, ५ मित्रवरुणेन्द्राग्न्यर्यमादितिविष्णुसरस्तीमरुतः, ६ देवाः
७ रोदसीवरुणमित्राग्निदेवाः । (४०) १ देवाः, सविताः, २ मित्रवरुणरोदसीन्द्रार्यमादितिवायुभगाः, ३ मरुदभिसर-
स्वत्यः, ४ वरुणमित्रार्यमादितयः, ५ विष्णुः, रुद्रः, अश्विनौ, ६ पूषसरस्वतीदेवपत्नीवायवः, ७ रोदसीवरुणमित्राग्निदेवाः ।
(४१) ४-५ भगदेवाः, ६ भगोषसी । (४२) १ अङ्गिरसः, पर्जन्यः, नद्यः, पत्नीयजमानौ, २ अग्निदेवाः, ३ देवाः,
होता, यजमानः, ४ अग्निः, ५ अग्निमरुदिन्द्राव्युपोमित्रवरुणाः, ६ अग्निदेवाः । (४३) १ देवद्यावापृथिव्यः, २ देव-
विराग्नयः, ३ देवाग्नयः, ४ देवाः ५ अग्निः, देवाः । (४४) १ दधिकाइत्युपोऽग्निभगेन्द्रविष्णुपूषब्रह्मणस्पत्यादित्ययु-
पृथिव्यप्सूयाः, २ दधिकाः, यज्ञः, इळा, अश्विनौ, ३ दधिकावाग्न्युषःसूर्यगोवरुणाश्वदेवाः, ४ दधिकावोपःसूयादित्य-
वस्वङ्गिरसः, ५ दधिकाग्निविश्वेदेवाः । (४५) २ सवितृसूर्यो, ४ सवितृदेवाः । (४६) २-३ ऋश्विद्राः । (५१)
३ आदित्यमरुदेवभिन्द्राग्न्यश्विनः । (५२) १ आदित्यमित्रावरुणद्यावापृथिव्यः, २ मित्रवरुणादित्याः, ३ सवितृवरुण-
(प्रजापति) विश्वेदेवाः । (५३) २ द्यावापृथिव्यौ दैव्यजनसहितौ । (५५) २-४ सारमेयः, ५-६ वारुणो जनः, ७ सूर्यः
वारुणजनाश्च, ८ वारुण्यः स्त्रियः । (५६) १६ मरुतः क्रीळिनः । (आश्व. श्रौ. २-१९), २५ इन्द्रवरुणमित्राग्न्यवोषधि-
वृक्षमरुतः । (५९) १ देवाग्निवरुणमित्रार्यममरुतः, २ देवाः, ६-९ मरुतः सान्तपनाः । (आश्व० सू० २-१८-१०)
मरुतो गृहमेधाः, ११ मरुतः स्वतवसः । (६०) १ अर्यमा (उ०), २-३ सूर्यमित्रवरुणाः, ४-११ मित्रार्यमवरुणाः ।
(६१) मित्रवरुणसूर्याः, ४ यज्ञा (उ०) । (६२) २ मित्रवरुणार्यमाग्नयः (नि०), ३ वरुणमित्राग्नयः, ४ द्यावाभूमी,
वरुणवायुमित्राः । (६३) ६ मित्रवरुणार्यमणः । (६४) १३-५ मित्रवरुणार्यमणः । (६५) २ मित्रवरुणाहोरात्राणि ॥
(६६) ४-६ मित्रार्यमसवितृभगाः, ७ मित्रवरुणार्यमणः, ९ वरुणमित्रो, १० सूर्यः, (ऐ० ब्रा० ११-१२), मित्रवरुणार्यमणः ।
(६७) २ अग्निः, सूर्यः । (७२) ३ अद्व्युपोरोदस्यः, ४ अद्व्युपःसवित्राग्नयः । (७६) ४-५ अङ्गिरसः । (७७)
१ अग्न्युपसी । (७८) १ अग्न्युपसी । (७९) १ सूर्योपसी । (८१) २ सूर्योपसी । (८२) १० इंद्रवरुणमित्रार्य-
मादितिसवितारः । (८३) ७ देवाः । (८७) ७ वरुणदेवाः । (८८) २ अग्निवरुणौ । (९०) ४ अङ्गिरसः । (९१)
३ वायुर्नियुत्वान् (आश्व० सू०) । (९२) ५ वायुर्नियुत्वान् । (आश्व० सू०) । (९३) ७ अग्निमित्रवरुणेन्द्रार्यमादि-
तयः, १६ अग्नीन्द्रविष्णुमरुतः । (९९) ७ विष्णुः शिपिविष्टः (आश्व० सू० ३-१३) । (१००) ५ विष्णुः शिपिविष्टः
(आ० सू० ३-१३) । (१०४) वशिष्टस्य शपथः ।

अष्टमं मण्डलम् ।

(१) १ सोमः, १८ देवाः । (५) १ उषाः । (६) २९-३० इंद्रः सूर्यामा । (९) १६-१८ उषोऽश्विनः ।
(१०) २ गृहस्पतिविश्वदेवेन्द्रविष्णवश्विनः । (११) १ अग्निर्ब्रतपतिः (आश्व० सू०) । (१३) २० रुद्रः, २८ इंद्र-
रुद्रमरुतः । (१७) १० इंद्रः प्रजाता (आश्व० सू० ३-१३) । (१८) ३ सवितृभगवरुणमित्रार्यमणः, १६ पर्वतायु-
पृथिव्यः, २० इन्द्राश्विमित्रवरुणाः, २१ मित्रार्यमवरुणमरुतः । (१९) ३५ वरुणमित्रार्यमणः । (२१) १७ इंद्रसरस्वती-
चित्राः (बृ० दे०) । (२३) ३० मित्रावरुणौ (नि०) । (२४) २८-३० उषाः (बृ० दे०) । (२५) १०

अदित्यश्चिमरुतः, ११ मरुतः, १२ विष्णुः, १३ मित्रवरुणार्यमणः, १४-१५ पर्जन्यमरुदङ्गीन्द्रविष्णवः, १६-१७-१८ मित्रः, २१ सूर्यरोदस्यः, २२-२४ वरोदानम् । (२६) ११ अश्विवरुणमित्रार्यमणः, १८ अश्विश्वेतयावर्यौ । (२७) १ अग्नि-मरुदङ्गीन्द्रविष्णवः, २ अग्निः, विश्वे देवाः, ३ यज्ञादित्यवरुणमरुतः, ४ विश्वे देवाः, ५ देवमरुदादित्यः, ६ मरुन्मित्रेन्द्र-वरुणादित्याः, ७ वरुणाद्या देवाः, ८ मरुद्विष्णवश्चिपूषाणः, इंद्रः, ९-११ देवा (वसवः), १२ मरुत्सवितारः, १३-१४ विश्वे देवाः, १५ वरुणमित्रदेवाः, १६ देवाः, १७ अर्यममित्रवरुणः, १८-२२ देवाः । (२८) १ त्रयस्त्रिंशदेवाः, २-३ वरुणमित्रार्यमाग्निदेवपत्नयः, ४ देवाः, ५ मरुतः । (२९) १ सोमः, २ अग्निः, ३ त्वष्टा, ४ इंद्रः, ५ रुद्रः, ६ पूषाः, ७ विष्णुः, ८ अश्विनौ, ९ मित्रावरुणौ, १० अत्रयः । (३१) १-२ यजमानेन्द्रो (वृ० दे०), ३ यजमानः, ४ इज्या, ११ पूषा, १२ पूषा, आदित्याः, १३ मित्रार्यमवरुणाः, १४ अग्निः (वृ० दे०) । (३२) २९-३० इंन्द्रेन्द्राश्चौ । (३३) १९ ऋषयोः, स्त्रीरूप इंद्रः (वृ० दे०) । (३५) [सूक्तेऽत्र, २१ पर्यन्तं उपःसूर्यसहितावश्विनौ, तन्मध्ये निपातिन्यस्तु ददर्श्यन्ते,] १ अग्नीन्द्रवरुणविष्णवादित्यरुद्रवसवः, २ विश्वधीभुवनद्युपृथिव्यद्रयः, ३ त्रयस्त्रिंशदेवाः मरुदङ्गीन्द्रावः, १३ मित्र-वरुणधर्ममरुतः, १४ अङ्गिरोविष्णुमरुतः, १५ मरुतः । (३६) इंद्रो मरुत्वान् (आश्व० सू० ७-१) । (३८) १० इन्द्राग्नी सरस्वतीचिन्तौ । (४०) ९-११ इंद्रः । (४२) २ वरुणः, द्यावापृथिव्यौ । (४३) ९ अग्निरप्सुमान् (ऐ० ब्रा० ३२-७-१४) अग्निमान् (ऐ० ब्रा० ३२-५ २८), अग्निरप्सुमान् (आश्व० सू० ३-१३) । (४४) १ अग्नि-रतिथिः । (ऐ० ब्रा० ३-६) ३-१४ अग्निदेवः, १६ अग्निर्मूर्ध्ववान् (आश्व० सू० २-११), १७ अग्निः शुचिः (ऐ० ब्रा०), अग्निज्योतिमान् (आश्व० सू० ३-१२), २१ अग्निः शुचिः (ऐ० ब्रा० ३२-७) । (४६) ४-५ मरुदर्यममित्राः (वृ० दे०), २१-३३ पृथुश्रवसो दानप्रशंसा, ३३ कानीतदत्ता स्त्री, (२९-३१-३३ इंद्रः इति केचित्) (४७) १ वरुणमित्रादित्याः, ५ इन्द्रादित्याः, ९ अदितिः (वृ० दे०) । (४८) १० सोमोन्द्रौ, १३ सोमः पितृमान् (आश्व० सू० २-१९), १४ देवसोमाः । (६१) १३ इन्द्रोऽभयंकरः । (६३) १० इन्द्रो मरुत्वान् । (६५) १०-१२ इंद्रदेवाः विश्वे देवा वा (वृ० दे०) । (६६) १५ कलयः । (६७) २, ४ वरुणमित्रार्यमणः, १०-११ अदितिः (वृ० दे०) १४-१८ आदित्यादित्याः । (६८) इन्द्रो मरुत्वान्, १४ ऋतवः (वृ० दे०) । (६९) २ इंद्रः सूर्यपर्जन्यादिरूपी, ३ गावः, ११ इन्द्राग्निविश्वदेववरुणापः । (७१) ३ अग्निविश्वदेवाः । (७२) ३ रुद्रः (भाक्तः), १२-१४ गावः, इन्द्राग्नी, १६ वायुसूर्यवाचः, १७ मित्रावरुणौ । (७३) १६ उषाः, १८ सप्तवह्निः । X

X अवशिष्टा नवमदशममण्डलयोरेपाऽनुक्तदेवतासूची (पूर्वत्र ३२-४५ पृष्ठेषु) नवमदशममण्डलयोरधस्तादेव

ऋक्सूची ।

[संग्राहकः- श्रीपण्डितः अनन्तशर्मा दिनकरसुनु रास्ते इत्युपाह्वः पुण्यपत्तनस्थः]

अंहोसुक् वामदेव्यः x १०।१२६ । (८) । [८]

अकृष्ट (ष्टाः) माषाः, 'माषाः' अकृष्टाः । पश्य ।

अधो मौजवान् १०।३४ । (१४) । [१४]

अगस्त्यो मैत्रावरुणः १।१६५ । १३-१५ (२); १६६-
१६९ । (४४); १७० । २, ५ (२);
१७१-१७८ । (५४); १७९ । ३, ४
(२); १८०-१९१ । (१६५) । [२२०]

अगस्त्यशिष्यो ब्रह्मचारी १।१७९ । ५, ६ । [२]

अगस्त्यस्वसा ऋषिका १०।६० । (६) । [६]

अग्निः १०।१२४ । २, ३, ४ । [३]

" चाक्षुषः ९।१०६ । १-३, १०-१४ । [८]

" तापसः १०।१४१ । (६) । [६]

" पावकः ८।१०२ । (२२); १०।१४० । (६); [२८]

" बार्हस्पत्यः ८।१०२ । (२२) [२२]

" वैश्वानरः १०।७९-८० । (१४) । [१४]

" सौचीकः १०।५१ । २, ४, ६, ८ (४); ५२ । (६); ५३।
४, ५ (२) । ७९-८० । (१४) । [२६]

अरनयः विष्ण्याः ऐश्वराः ९।१०९ । (२२) । [२२]

अग्नियुतः स्थौरः १०।११६ । (९) । [९]

अग्नियूपः स्थौरः १०।११६ । (९) [९]

अग्निवरुणसोमाः १०।१२४ । १, ५-९ । [६]

अवमर्षणः माधुच्छन्दसः १०।१९० । (३) । [३]

अङ्ग औरवः १०।१३८ । (६) । [६]

अङ्गिरसः सहस्रं वसुरोचिषः ८।३४ । (१६-१८) [३]

अजमीळहः सौहोत्रः ४।४३ । (७); ४४ (७) । [१४]

अजाः पृथिनयः, 'पृथिनयः अजाः' पश्य ।

अग्निः १०।१३७ । ४ [१]

अग्निः भौमः ५।२७ । (६); ३७-४३ । (७९); ७६ । (५);

७७ । (५); ८३-८६ । (२७); ९।६७ ।

१०-१२ (३); ८६ । ४१-४५ । (५) । [१३०]

अग्निः भौमः (सप्तर्षीणां एकः) सप्तर्षयः (४) अग्निः भौमः ।

अग्निः सांख्यः १०।१४३ । (६) । [६]

अदितिः ऋषिका ४।१८ । ७ । [१]

" दाक्षायणी १०।७२ । (९) । [९]

अनानतः पारुच्छेपिः ९।१११ । (३) । [३]

अनिलः वातायनः १०।१६८ । (४) । [४]

अधोगुः श्यावाक्षिः ९।१०१ । १-३ । [३]

अपाला आत्रेयी ८।९१ । (७) । [७]

अप्रतिरथः ऐन्द्रः १०।१०३ । (१३) । [१३]

अप्सरसौ शिखण्डिन्यौ 'शिखण्डिन्यौ अप्सरसौ'

अभितपाः सौर्यः १०।३७ । (१२) । [१२]

अभीवर्तः आंगिरसः १०।१७४ । (५) । [५]

अमहीयुः आंगिरसः ९।६१ । (३०) । [३०]

अम्बरीषः वार्षांगिरः १।१०० । (१९); ९।९८ । (१२) । [३१]

अयास्यः आंगिरसः ९।४४-४६ । (१८); १०।६७ । (१२);
६८ । (१२) । [४२]

अरिष्टनेमिः ताक्ष्यः १०।१७८ । (३) । [३]

अरुणः वैतहव्यः १०।९१ । (१५) । [१५]

अर्चन् हिरण्यस्तूपः १०।१४९ । (५) । [५]

अर्चनाना आत्रेयः ५।६३ । (७); ६४ । (७);
८।४२ । (६) । [२०]

अर्बुदः काद्रवेयः (सर्पः) १०।९४ । (१४) । [१४]

अवत्सारः काश्यपः ५।४४ । (१५); ९।५३-६० । (३२) [४७]

अवस्युः आत्रेयः ५।३१ । (१३); ७५ । (९) । [२२]

अश्वमेधः भारतः राजा ५।२७ । (६) । [६]

अश्वसूक्ती काण्वायनः ८।१४ । (१५); १५ (१३) [२८]

अश्व्यः वसः 'वसः अश्व्यः'

अष्टकः वैश्वामित्रः १०।१७४ । (११) । [११]

अष्टादंष्ट्रः वैरूपः १०।१११ । (१०) । [१०]

असितः काश्यपः ९।५-२४ । (१६४) । [१६४]

(काश्यपः देवलः ?)

x अत्र प्रथमं मण्डलाङ्कः, तदूर्ध्वं सूक्ताङ्कः, अनन्तरं सूक्तस्था () मंत्रसंख्या, तत्पश्चात् तस्यैव मन्त्राणां सर्वयोगस्य [] संख्यास्तीति बोद्धव्यम् ।

असुराः पणयः	पणयः असुराः
आगस्थः दकहच्युतः	दकहच्युतः आगस्थः
आग्नेयः कुमारः	कुमारः आग्नेयः
" केतुः	केतुः "
" वरसः	वरसः "
" इयेनः	इयेनः "
आंगिः हविर्धानः	हविर्धानः आंगिः
आंगिरसः अभीवर्तः	अभीवर्तः आंगिरसः
" अमहीयुः	अमहीयुः "
" अयास्यः	अयास्यः "
" उचथ्यः	उचथ्यः "
" ऊरुः	ऊरुः "
" ऊर्ध्वसना	ऊर्ध्वसना "
" कुरसः	कुरसः "
" कृतयशाः	कृतयशाः "
" कृष्णः	कृष्णः "
" घोरः	घोरः "
" तिरश्चीः	तिरश्चीः "
" दिव्यः	दिव्यः "
" धरुणः	धरुणः "
" ध्रुवः	ध्रुवः "
" नृमेधः	नृमेधः "
" पवित्रः	पवित्रः "
" पुरुमीकहः	पुरुमीकहः "
" पुरुमेधः	पुरुमेधः "
" पुरुहन्मा	पुरुहन्मा "
" पूतदक्षः	पूतदक्षः "
" प्रचेताः	प्रचेताः "
" प्रभूवसुः	प्रभूवसुः "
" प्रियमेधः	प्रियमेधः "
" वरुः	वरुः "
" बिन्दुः	बिन्दुः "
" बृहन्मतिः	बृहन्मतिः "
" भिक्षुः	भिक्षुः "
" मूर्धन्वान्	मूर्धन्वान् "
" रहुगणः	रहुगणः "

आंगिरसः विरूपः	विरूपः आंगिरसः
" विहव्यः	विहव्यः "
" वीतहव्यः	वीतहव्यः "
" व्यभ्यः	व्यभ्यः "
" शिशुः	शिशुः "
" शौनहोत्रः (भागवः)	शौनहोत्रः "
" श्रुतकक्षः	श्रुतकक्षः "
" संवननः	संवननः "
" संवर्तः	संवर्तः "
" सप्तगुः	सप्तगुः "
" सव्यः	सव्यः "
" सुकक्षः	सुकक्षः "
" सुदीतिः	सुदीतिः "
" हरिमन्तः	हरिमन्तः "
" हिरण्यस्तूपः	हिरण्यस्तूपः "
आंगिरसी शश्वती (कषिका)	शश्वती आंगिरसी ।
आजीगर्तिः शुनःशेषः	शुनःशेषः आजीगर्तिः ।
आत्रेयः अर्चनाना	अर्चनाना आत्रेयः ।
" अवस्युः	अवस्युः "
" इषः	इषः "
" उरुचक्रिः	उरुचक्रिः "
" एवयामरुत्	एवयामरुत् "
" कुमारः	कुमारः "
" गयः	गयः "
" गविष्ठिरः	गविष्ठिरः "
" गातुः	गातुः "
" गोपवनः	गोपवनः "
" युम्नः विश्वचर्षणिः	युम्नः विश्वचर्षणिः "
" द्वितः मृक्तवाहाः	द्वितः मृक्तवाहाः "
" पुरुः	पुरुः "
" पौरः	पौरः "
" प्रतिक्षत्रः	प्रतिक्षत्रः "
" प्रतिप्रभः	प्रतिप्रभः "
" प्रतिभानुः	प्रतिभानुः "
" प्रतिरथः	प्रतिरथः "
" बभ्रुः	बभ्रुः "
" बाहुवृकः	बाहुवृकः "

आत्रेयः बुधः	बुधः	आत्रेयः
" यजतः	यजतः	"
" रातहव्यः	रातहव्यः	"
" वनिः	वनिः	"
" वसुश्रुतः	वसुश्रुतः	"
" विश्वसामा	विश्वसामा	"
" श्यावाश्वः	श्यावाश्वः	"
" श्रुतवित्	श्रुतवित्	"
" सत्यश्रवाः	सत्यश्रवाः	"
" सदापृणः	सदापृणः	"
" सप्तवधिः	सप्तवधिः	"
" ससः	ससः	"
" सुतम्भरः	सुतम्भरः	"
" स्वस्ति	स्वस्ति	"
आत्रेयाः प्रयस्वन्तः	प्रयस्वन्तः	आत्रेयाः ।
" वसूयवः	वसूयवः	"
आत्रेयी अपाला	अपाला	आत्रेयी ।
" विश्ववारा	विश्ववारा	"
आथर्वणः बृहद्विः	बृहद्विः	आथर्वणः ।
" भिषक्	भिषक्	"
आदित्यः विवस्वान्	विवस्वान्	आदित्यः ।
आप्यः त्रितः	त्रितः	आप्यः ।
" द्वितः	द्वितः	"
" भुवनः	भुवनः	"
आप्सवः मनुः	मनुः	आप्सवः ।
आमहीयवः उरुक्षयः	उरुक्षयः	आमहीयवः ।
आम्बरीषः सिन्धुद्वीपः	सिन्धुद्वीपः	आम्बरीषः ।
आम्भृणी वाक्	वाक्	आम्भृणी ।
आयुः काण्वः ८।५२ । (१०) [१०]		
आर्बुदिः ऊर्ध्वयावाः (सर्पः)	ऊर्ध्वयावाः आर्बुदिः (सर्पः)	
आर्भवः सूनुः	सूनुः आर्भवः ।	
आष्टिपेणः देवापिः (वृष्टिकामः)	देवापिः आष्टिपेणः (वृष्टिकामः)	
आसंगः ह्यायोगिः ८।१ । (३०-३३) [४]		
इटः आर्गवः १०।१७१ । (४) [४]		
इन्द्रः १।१६५ । १, २, ४, ६, ८, १०-१२, (८); १७० । १, ३, ४ (३); ४।१८ । १, ४		

उत्तरार्धः (१॥); ४।२६। १-३। (३); ८।१००।
४, ५ (२); १०।८६ । १, ८, ११, १२, १४,
१९-२२ (९)। [२६॥]
इन्द्रः ऋषिः १०।२८ । २, ६, ८, १०, १२ । [५]
इन्द्रः सुष्कवान् १०।३८ । (५) [५]
इन्द्रः वैकुण्ठः १०।४८ । (११); ४९ । (११); ५० । (७) [२९]
इन्द्रप्रमतिः वासिष्ठः ९।९७ । ४-६ [३]
इन्द्रमातरः देवजामयः, 'देवजामयः इन्द्रमातरः ।'
इन्द्रस्तुषा वसुकपनी (ऋषिका) १०।२८ । १ [१]
इन्द्राणी १०।८६ । २-६, ९, १०, १५-१८ (११);
१४।५ । (६) [१७]
हरिम्बिदिः काण्वः ८।१६ । (१२); १७ । (१५);
१८ । (२२) [४९]
इषः आत्रेयः ५।७ । (१०); ८ । (७) [१७]
इधमवाहः दार्ढ्युतः ९।२६ । (६) [६]
उच्चथ्यः आंगिरसः ९।५०। (५); ५१। (५); ५२। (५) [१५]
उत्कीलः कात्यः ३।१५ । (७); १६ । (६) [१३]
उपमन्युः वासिष्ठः ९।९७ । १३-१५ । [३]
उपस्तुतः वाष्टिहव्यः १०।११५ । (९) [९]
उरुक्षयः आमहीयवः १०।११८ । (९) [९]
उरुचक्रिः आत्रेयः ५।६९ (४); ७०। (४) [८]
उर्वशी (ऋषिका) १०।९५ । २, ४, ५, ७, ११, १३,
१५, १६, १८ । [९]
उलः वातायनः १०।१८६ । (३) [३]
उशना काव्यः ८।८४ । (९); ९।८७ । (९); ८८ । (८);
८९ । (७) । [३३]
ऊरुः आंगिरसः ९।१०८ । ४, ५ । [२]
ऊर्ध्वकृशनः यामायनः १०।१४४ । (६) [६]
ऊर्ध्वप्रावा आर्बुदिः (सर्पः) १०।१७५ । (४) [४]
ऊर्ध्वनाभा ब्राह्मः १०।१०९ । (७) [७]
ऊर्ध्वसद्या आंगिरसः ९।१०८ । ८-९ । [२]
ऋजिश्वा भारद्वाजः ६।४९-५२ । (६३); ९।९८ । (१२);
१०८ । ६, ७ (२) । [७७]
ऋज्राश्वः वार्यांगिर १।१०० (१९) [१९]
ऋणचयः (राजर्षिः) ९।१०८ । १२, १३ । [२]
ऋषभः वराजः १०।१६६ । (५) [५]

ऋषभः वैश्वामित्रः ३।१३।(७), १४।(७), १७।(९)। [२३]

" शाकरः १०।१६६।(५)। [५]

ऋषिः इन्द्रः इन्द्रः ऋषिः ।

" पुरुरवाः ऐलः पुरुरवाः ऐलः "

ऋषिः यमः वैवस्वतः यमः वैवस्वतः (ऋषिः)

" वसुकः वसुकः (ऋषिः)

ऋषयः सप्त ९।१०७।(२६) [२६]

✓ ऋषिका अगस्त्यस्वसा अगस्त्यस्वसा (ऋषिका)

" अदितिः अदितिः "

" इन्द्रस्नुषा इन्द्रस्नुषा "

✓ " उर्वशी उर्वशी "

" गोधा गोधा "

" नदी नदी "

✓ " यमी वैवस्वती यमी वैवस्वती "

" शश्वती आंगिरसी शश्वती आंगिरसी (ऋषिका)

" सरमा देवशुनी सरमा देवशुनी "

" सूर्या सावित्री सूर्या सावित्री "

ऋष्यशृंगः (वातरशनः) १०।१३६।७। [१]

एकधूः नौधसः ८।८०।(१०)। [१०]

एतशः (वातरशनः) १०।१३६।६। [१]

एरम्मदः देवमुनिः देवमुनिः एरम्मदः ।

एवयामरुत् आत्रेयः ५।८७।(९)। [९]

एवावदः ५।४४।१०। [१]

ऐन्द्रः अप्रतिरथः अप्रतिरथः ऐन्द्रः ।

ऐन्द्रः जयः जयः ऐन्द्रः

" लवः १०।११९।(१३) [१३] लवः "

" वसुकः वसुकः "

" विमदः विमदः "

" वृषाकपिः वृषाकपिः "

" सर्वहरिः सर्वहरिः "

ऐरावतः जरत्कर्णः (सर्पः) जरत्कर्णः ऐरावतः (सर्पः)

ऐलः पुरुरवाः (ऋषिः) पुरुरवाः ऐलः (ऋषिः)

ऐल्लूषः कवषः कवषः ऐल्लूषः ।

ऐश्वराः धिष्ण्याः अग्नयः अग्नयः ऐश्वराः धिष्ण्याः ।

ऐषीरथिः कुशिकः कुशिकः ऐषीरथिः ।

औचध्यः दीर्घतमाः दीर्घतमाः औचध्यः ।

औरवः अङ्गः अङ्गः औरवः ।

औशजः दैर्घतमसः

कक्षीवान् औशजः

कक्षीवान्

दैर्घतमसः

औशीनरः शिविः

शिविः औशीनरः

कक्षीवान् औशजः दैर्घतमसः १।११६-१२५।(१४६)

१२६।१-५ (५)। [१५१]

कक्षीवान् दैर्घतमसः ९।७४।(९) [९]

कण्वः वौरः १।३६-४३ (९६), १।९४।(५)। [१०१]

कतः वैश्वामित्रः ३।१७।(५), १८।(५) [१०]

कपोतः नैर्ऋतः १०।१६५।(५) [५]

करिकतः (वातरशनः) १०।१३६।५। [१]

कर्णश्रुत् वासिष्ठः ९।२७।२२-२४।३। [३]

कलिः प्रागाथः ८।६६।(१५)। [१५]

कवषः ऐल्लूषः १०।३०-३४।(५८)। [५८]

कविः भार्गवः १।४७-४९।(१५), ७५-७९।(२५)। [४०]

कश्यपः मारीचः १।९९।(१), ८।२९।(१०); ९।६४।

(३०), ६७।४-६ (३), ९१।(६), ९२।

(६), ११३।(११), ११४।(४)। [७१]

मारीचः १०।१३७।२। [१]

" (सप्तर्षीणां एकः)

सप्तर्षयः-कश्यपः मारीचः ।

काक्षीवतः शबरः

शबरः काक्षीवतः ।

" सुकीर्तिः

सुकीर्तिः "

✓ काक्षीवती घोषा

घोषा काक्षीवती ।

काण्वः आयुः

आयुः काण्वः

" हरिम्बिठिः

हरिम्बिठिः "

" कुसीदी

कुसीदी "

" कुरुसुतिः

कुरुसुतिः "

" कृशः

कृशः "

" त्रिशोकः

त्रिशोकः "

" देवातिथिः

देवातिथिः "

" नाभाकः

नाभाकः "

" नारदः

नारदः "

" नीपातिथिः

नीपातिथिः "

" पर्वतः

पर्वतः "

" पुनर्वत्सः

पुनर्वत्सः "

" पुष्टिगुः

पुष्टिगुः "

" पृषधः

पृषधः "

" प्रगाथः

प्रगाथः "

काण्वः प्रगाथः (घौरः)	प्रगाथः (घौरः) काण्वः ।
” प्रस्कण्वः	प्रस्कण्वः काण्वः ।
” ब्रह्मातिथिः	ब्रह्मातिथिः ”
” मातरिश्वा	मातरिश्वा ”
” मेधातिथिः	मेधातिथिः ”
” मेध्यः	मेध्यः ”
” मेध्यातिथिः	मेध्यातिथिः ”
” वत्सः	वत्सः ”
” शशकर्णः	शशकर्णः ”
” श्रुष्टिगुः	श्रुष्टिगुः ”
” सध्वंसः	सध्वंसः ”
” सुपर्णः	सुपर्णः ”
” सोभरिः	सोभरिः ”

काण्वायनः अश्वसूक्ती	अश्वसूक्ती काण्वायनः ।
काण्वायनः गोपूक्ती	गोपूक्ती काण्वायनः ।
कात्यः उत्कीलः	उत्कीलः कात्यः ।
काद्रवेयः अर्बुदः (सर्पः)	अर्बुदः काद्रवेयः (सर्पः) ।
कामायनी श्रद्धा	श्रद्धा कामायनी ।
कार्णिः विश्वकः	विश्वकः कार्णिः ।
काव्यः उशना	उशना काव्यः ।
काशिराजः प्रतर्दनः १०१७७ । २ [१]	प्रतर्दनः काशिराजः ।

काश्यपः अवत्सारः	अवत्सारः काश्यपः ।
” असितः	असितः ”
” देवलः	देवलः ”
” निध्रुविः	निध्रुविः ”
” भृतांशः	भृतांशः ”
” रेशः	रेशः ”
” विवृद्धा	विवृद्धा ”

काश्यपी रेशमन्	रेशमन् काश्यपी ।
” शिखण्डिन्यौ	शिखण्डिन्यौ ”

कुम्भः आंगिरसः १०१४-१८ । (४७), १०१-११५ (१६५), १०१७४५-५८ । (१४) । [२२६]	
कुमारः आग्नेयः ७१०१ । (६), १०२ । (३) । [९]	
” आग्नेयः ५१२ । (१२) । [१२]	
” यामायनः १०१३५ । (७) । [७]	

कुरुसुतिः काण्वः ८१७६ । (१२), ७७ । (११), ७८ । (१०) । [३३]	
कुलमलवर्हिषः शैलपिः १०१२६ । (८) । [८]	
कुशिकः ऐषीरथिः ३३१ । (२२) । [२२]	
” सौभरिः १०१२७ । (८) । [८]	
कुसीदी काण्वः ८१८१ । (९), ८२ । (९), ८३ । (९) । [२७]	
कूर्मः गार्त्समदः २१२७ । (१७), २८ । (११), २९ । (७) । [३५]	
” गृत्समदः २१२७ । (१७), २८ । (११), २९ । (७) । [३५]	
कृतयशाः आंगिरसः ९११०८ । १०, ११ । (२) । [२]	
कृत्नुः भार्गवः ८१७९ । (९) । [९]	
कृशः काण्वः ८१५५ [७] । (५) । [५]	
कृष्णः आंगिरसः ८१८५ (९), ८६ । (५), ८७ । (६), १०४२ । (११), ४३, (११), ४४ । (११) । [५३]	
केतुः आग्नेयः १०१५६ । (५) । [५]	
कौत्सः दुर्मित्रः	दुर्मित्रः कौत्सः ।
” सुमित्रः	सुमित्रः ”
कौशिकः गायी	गायी कौशिकः ।
क्षत्रमनसः ५१४४ । १० । [१]	
गयः आग्नेयः ५१९ । (७), १० (७) । [१४]	
” छातः १०६३ । (१७), ६४ । (१७) । [३४]	
गर्गः भारद्वाजः ६१४७ । (३१) । [३१]	
गर्भकर्ता स्वष्टा	स्वष्टा गर्भकर्ता ।
गविष्टिः आग्नेयः ५११ । (१२) । [१२]	
गानुः ” ५१३२ । (१२) । [१२]	
गाथिनः विश्वामित्रः	विश्वामित्रः गाथिनः ।
गायी कौशिकः ३१२९-२२ । (२०) । [२०]	
गार्त्समदः कूर्मः	कूर्मः गार्त्समदः ।
गृत्समदः २१२७ । (१७), २८ । (११), २५ । (७) । [३५]	
गृत्समदः शौनकः (आंगिरसः शौनहोत्रः) भार्गवः २११-३१ । (४०), ८-२६ । (१८८), ३०-४३ । (१३५), ९८६ । ४६-४८ (३) । [३६६]	
गृहपतिः सहसः पुत्रः ८११०२ । (२२) । [२२]	

गोतमः (सप्तर्षीणां एकः) १०।१३७।३ [१]

" राहूगणः १।७४-९३।(२०४), ९।३१।(६),
६७।७-९।(३)। [२१३]

" " (सप्तर्षीणां एकः) सप्तर्षयः गोतमो

राहूगणः

गोधा (ऋषिका) १०।१३४।६ उत्तरार्धः- ७। [१॥]

गोपवनः आत्रेयः ८।७३।(१८), ७४।(१५)। [३३]

गोपायनः बन्धुः बन्धुः गोपायनः।

" विप्रबन्धुः विप्रबन्धुः "

" श्रुतबन्धुः श्रुतबन्धुः "

" सुबन्धुः सुबन्धुः "

गोपूक्ती काण्वायनः ८।१४।(१५), १५।(१३)। [२८]

गौतमः नोधा नोधा गौतमः।

" वामदेवः वामदेवः "

गोपायनः बन्धुः बन्धुः गोपायनः।

" विप्रबन्धुः विप्रबन्धुः "

" श्रुतबन्धुः श्रुतबन्धुः "

गौरिवीतिः शाकल्यः ५।२९।(१५), ९।१०८।१-२(२),

१०।७३।(११), ७४।(६)। [३४]

वर्मः तापसः १०।११४।(१०)। [१०]

" सौर्यः १०।१८१।३। [१]

घोरः आंगिरसः ३।३६।१०। [१]

घोषा काक्षीवती १०।३९।(१४), ४०।(१४)। [२८]

घौरः कण्वः कण्वः घौरः।

घौरः काण्वः प्रगाथः प्रगाथः काण्वः घौरः।

घौषेयः सुहस्यः सुहस्यः घौषेयः।

चक्षुः मानवः १।१०६।४-६ (३)। [३]

" सौर्यः १०।१५८।(५) [५]

चाक्षुषः अग्निः अग्निः चाक्षुषः।

चित्रमहा वासिष्ठः १०।१२२।(८)। [८]

व्यवनः भार्गवः १०।१९।(८)। [८]

जमदग्निः ३।६२।१६-१८ (३); १०।१३७।६

(१)। [४]

" भार्गवः ८।१०१।(१६); ९।६२।(३०); ६५।

(३०), ६७।१६-१८ (३)। [७९]

जमदग्निः भार्गवः (सप्तर्षीणां एकः) सप्तर्षयः

(६ जमदग्निः भार्गवः)

जमदग्निविश्वामित्रौ १०।१६७।(४)। [४]

जयः ऐन्द्रः १०।१८०।(३)। [३]

जरत्कर्णः ऐरावतः (सर्वः) १०।७६।(८)। [८]

जरिता (शार्ङ्गः) १०।१४२।१-२। [२]

जानः वृशः वृशः जानः।

जामदग्निः परशुरामः परशुरामः जामदग्निः।

जामदग्न्यः रामः रामः जामदग्न्यः।

जुहूः ब्रह्मजाया १०।१०९।(७)। [७]

जूतिः (वातरशनः) १०।१३६।१। [१]

जेता माधुच्छन्दसः १।११।(८)। [८]

तपुर्मूर्धा बार्हस्पत्यः १०।१८२।(३)। [३]

तयः ५।४४।१२ [१]

तान्वः प्रार्थ्यः १०।९३।(१५)। [१५]

तापसः अग्निः अग्निः तापसः।

" धर्मः धर्मः "

" मन्युः मन्युः "

तार्क्ष्यः अरिष्टनेमिः अरिष्टनेमिः तार्क्ष्यः।

" सुपर्णः सुपर्णः "

तिरश्नीः आंगिरसः ८।९५।(९), ९६(२१)। [३०]

तृणपाणिः ५।४९।५ (१), ६।४८।(२२)। [२३]

वसदस्युः पौरुकुस्यः ४।४२।(१०), ५।२७।(६),

९।११०।(१२)। [२८]

त्रितः आप्यः १।१०५।(१९); ८।४७।(१८), ९।३३।

(६), ३४।(६), १०।२।(८); १०।१-७।

(४९) [१०६]

त्रिशिराः त्वाष्ट्रः १०।८।(९), ९ (९)। [१८]

त्रिशोकः काण्वः ८।४५।(४२)। [४२]

त्रैवृष्णः द्यरुणः (भारतः राजा) द्यरुणः त्रैवृष्णः।

द्यरुणः त्रैवृष्णः (भारतः राजा) ५।२७।(६),

९।११०।(१२)। [१८]

त्वष्टा गर्भकर्ता १०।१८४।(३)। [३]

त्वाष्ट्रः त्रिशिराः त्रिशिराः त्वाष्ट्रः।

दक्षिणा प्राजापत्या १०।१०७।(११)। [११]

दमनः यामायनः १०।१६ (१४)। [१४]

दाक्षायणी अदितिः अदितिः दाक्षायणी।

दार्ढ्युतः इधमवाहः इधमवाहः दार्ढ्युतः।

दिव्यः आंगिरसः १०।१०७।(११) [११]

दीर्घतमाः औचध्यः १।१४०-१६४। (२४२)। [२४२]
 दुर्मित्रः कौत्सः १०।१०५। (११)। [११]
 दुवस्युः चान्दनः १०।१००। (१२)। [१२]
 दृढहृद्युतः आगस्त्यः ९।२५। (६)। [६]
 देवगन्धर्वः विश्वावसुः विश्वावसुः देवगन्धर्वः।
 देवजामयः इन्द्रमातरः १०।१५३। (५)। [५]
 देवमुनिः ऐरम्भदः १०।१४६। (६) [६]
 देवरातः वैश्वामित्रः (शुनःशेषः आजीमर्तिः)
 १।२४। (१५) [१५]
 देवलः काश्यपः ९।५-२४। (१६४)। [१६४]
 देववातः भारतः ३।२३। (५)। [५]
 देवशुनी सरमा(ऋषिका) सरमा देवशुनी(ऋषिका)
 देवश्रवाः भारतः ३।२३। (५)। [५]
 " यामायनः १०।१७। (१४)। [१४]
 देवाः १०।५१। १,३,५,७,९ (५);
 ५३।१-३, ६-११ (९)। [१४]
 देवातिथिः काण्वः ८।४।२१। [२१]
 देवापिः आष्टिषेणः (वृष्टिकामः) १०।९८। (१२) [१२]
 दैर्घतमसः कक्षीवान् कक्षीवान् दैर्घतमसः।
 दैर्घतमसः कक्षीवान् कक्षीवान् औशिजः
 औशिजः दैर्घतमसः।
 दैवोदासिः परुच्छेपः परुच्छेपः दैवोदासिः।
 " प्रतर्दनः प्रतर्दनः "
 द्युतानः मारुतः ८।९६। (२१)। [२१]
 द्युन्नः विश्वचर्पणिः आत्रेयः ५।२३। (४)। [४]
 द्युन्नीकः वासिष्ठः ८।८७। (६)। [६]
 द्रोणः (शाङ्गः) १०।१४२। ३,४ (२)। [२]
 द्वितः आप्यः ९।१०३। (६)। [६]
 द्वितः मृक्तवाहाः आत्रेयः ५।१८। (५)। [५]
 धरुगः आंगिरसः ५।१५। (५)। [५]
 धानाकः लुशः लुशः धानाकः।
 धिष्ण्याः ऐश्वराः अग्रयः अग्रयः धिष्ण्याः ऐश्वराः।
 ध्रुवः आंगिरसः १०।१७३। (६)। [६]
 नदी ऋषिका ३।३३। ४,६,८,१०। (४)। [४]
 नभः प्रभेदनः वैरूपः १०।११२। (१०)। [१०]
 नरः भारद्वाजः ६।३५। (५), ३६। (५)। [१०]
 नहुषः मानवः ९।१०१। ७-९ (३)। [३]

नाभाकः काण्वः ८।३९ (१०), ४० (१२), ४१ (१०),
 ४२ (६)। [३८]
 नाभानेदिष्ठः मानवः १०।६१ (२७), ६२ (११)। [३८]
 नारदः काण्वः ८।१३ (३३), ९।१०४ (६), १०५ (६)।
 [४५]
 नारायणः १०।२०। (१६)। [१६]
 नार्मेधः शकपूतः शकपूतः नार्मेधः।
 नाहुषः ययातिः ययातिः नाहुषः।
 निधुविः काश्यपः ९।६३ (३०)। [३०]
 निवावरी सिकता सिकता निवावरी।
 नीपातिथिः काण्वः ८।३४। १-१५। [१५]
 नृमेधः आंगिरसः ८।८९ (७), ९० (६), ९८ (१२),
 ९९ (८), ९।२७ (६), २९। (६)। [४५]
 नेमः भार्गवः ८।१०० (१-३, ६-१२)। [१०]
 नैर्ऋतः कपोतः कपोतः नैर्ऋतः।
 नोधा गौतमः १।५८-६४ (७४), ८।८८। (६),
 ९।९३। (५)। [८५]
 नौधसः एकद्यूः एकद्यूः नौधसः।
 पणयः असुराः १०।१०८। १, ३, ५, ७, ९। [५]
 पतङ्गः प्राजापत्यः १०।१७७। (३)। [३]
 परमेष्ठी प्रजापतिः प्रजापतिः परमेष्ठी।
 पराशरः शाक्यः १।६५-७३। (९१),
 ९।९७। ३१-४४ (१४)। [१०५]
 परुच्छेपः दैवोदासिः १।१२७-१३९। (१००)। [१००]
 पर्वतः काण्वः ८।१२। (३३), ९।१०४। (६),
 १०५। (६), [४५]
 पवित्रः आंगिरसः ९।६७। २२-३२ (११)। ७३। (९)
 ८३। (५)। [२५]
 परशुरामः जामदग्निः १०।११०। (११)। [११]
 [निर्णयसागरोक्तः पाठः]
 पायुः भारद्वाजः ६।७५। (१९), १०।८७। (२५)। [४४]
 पारुच्छेपिः अनानतः अनानतः पारुच्छेपिः।
 पावकः अग्निः ८।१०२। (२२), १०।१४०। (६)। [१८]
 पुनर्वसुः काण्वः ८।७। (३६)। [३६]
 पुरुमीकः आंगिरसः ८।७१। (१५)। [१५]
 " सौहोत्रः ४।४३। (७), ४४। (७)। [१४]

पुरुमेधः आंगिरसः ८८९ । (७), ९० । (६) । [१३]
 पुरुरवाः गेलः (ऋषिः) १०१५ । (१, ३, ६, ८-१०,
 १२, १४, १७) । [९]

पुरुहन्मा आंगिरसः ८७० । (१५) । [१५]
 पुष्टिगुः काण्वः ८५० [२] । (१०) । [१०]
 पूनदक्षः आंगिरसः ८१४ । (१२) । [१२]
 पूरणः वैश्वामित्रः १०१६० । (५) । [५]
 पूरुः आत्रेयः ५१६ । (५), १७ । (५) । [१०]

पृथुः वैश्वः ११४८ । (५) । [५]
 पृथिव्यः अजाः ९१८६ । (२१-३०, ३१-४०) । [२०]
 पृथ्वः काण्वः ८५६ [८] । (५) । [५]

पैजवनः सुदाः सुदाः पैजवनः ।
 पौरः आत्रेयः ५७३ । (१०), ७४ । (१०) । [२०]
 पौरकुत्स्यः त्रसदस्युः त्रसदस्युः पौरकुत्स्यः ।

पौलोमी शची १०१५९ । (६) । [६]
 प्रगाथः काण्वः ८६३ । (१२), ६४ । (१२),
 ६५ । (१२) । [३६]

प्रगाथः घौरः काण्वः ८११ । १, २ (२), १० । (६),
 ४८ । (१५), ६२ । (१२) । [३५]
 प्रचेताः आंगिरसः १०१६४ । (५) । [५]

प्रजापतिः परमेष्ठी १०१२९ । (७) । [७]
 प्रजापतिः वाच्यः ३३८ । (१०), ५४ । (२२), ५५ ।
 (२२), ५६ । (८), ९८४ । (५),
 १०१ । १३-१६ (४) । [७१]

„ वैश्वामित्रः ३३८ । (१०), ५४ । (२२), ५५ ।
 (२२), ५६ । (८), ९१०१ ।
 १३-१६ (४) । [६६]

प्रजावान् प्राजापत्यः १०१८३ । (३) । [३]
 प्रतर्दनः काशिराजः १०१७९ । [१]
 „ देवोदासिः ९१९६ । (२४) । [२४]

प्रतिक्षत्रः आत्रेयः ५४६ । (८) । [८]
 प्रतिप्रभः „ ५४९ । (५) । [५]
 प्रतिभानुः „ ५४८ । (५) । [५]
 प्रतिरथः „ ५४७ । (७) । [७]

प्रथः वासिष्ठः १०१८१ । (१), [१]
 प्रभूवसुः आंगिरसः ५३५ । (८), ३६ । (६), ९३५ ।
 (६), ३६ । (६) । [३६]

प्रयस्वन्तः आत्रेयाः ५१२० । (४) । [४]
 प्रयोगः भार्गवः ८१०२ । (२२) । [२२]
 प्रस्कण्वः काण्वः ११४४-५० । (८२), ८४९ [१] ।
 (१०), ९१५ । (५) । [९७]

प्रागाथः कलिः कलिः प्रागाथः ।
 „ भर्गः भर्गः प्रागाथः
 „ हर्यतः हर्यतः „

प्राजापत्यः पतङ्गः पतङ्गः प्राजापत्यः ।
 „ प्रजावान् प्रजावान् „
 „ यक्षमनाशनः यक्षमनाशनः „

„ यज्ञः यज्ञः „
 „ विमदः विमदः „
 „ विष्णुः विष्णुः „

„ संवरणः संवरणः „
 „ हिरण्यगर्भः हिरण्यगर्भः „
 प्राजापत्या दक्षिणा दक्षिणा प्राजापत्या ।

प्रार्थ्यः तान्वः तान्वः प्रार्थ्यः ।
 प्रियमेधः आंगिरसः ८११-४० (४०), ६८ । (१९),
 ६९ । (१८), ८७ । (६), ९१८ । (६) । [८९]

प्रैयमेधः सिन्धुक्षित् सिन्धुक्षित् प्रैयमेधः ।
 प्लातः गयः गयः प्लातः ।
 प्लायोगिः आसंगः आसंगः प्लायोगिः ।

बन्धुः गोपायनः ५१२४ । १ । [१]
 „ गौपायनः १०५७-६० । (४०) । [४०]
 „ लौपायनः ५१२४ । (१) । [१]

बभ्रुः आत्रेयः ५१३० । (१५) । [१५]
 बरुः आंगिरसः १०१९६ । (१३) । [१३]
 बार्हस्पत्यः (अग्निः) ८१०२ । (२२) । [२२]

„ तपुर्मूर्धा तपुर्मूर्धा बार्हस्पत्यः ।
 „ भरद्वाजः भरद्वाजः „
 „ शंयुः शंयुः „

बाहुवृक्तः (आत्रेयः) ५१४४ । १२ (१), ५१७१ ।
 (३), ७२ । (३) । [७]
 बिन्दुः आंगिरसः ८१९४ । (१२), ९३० । (६) । [१८]

बिभ्राद् सौर्यः १०१७० । (४) । [४]
 बुधः आत्रेयः ५११ । (१२) । [१२]
 सौम्यः १०१०१ । (१२) । [१२]

बृहदुक्थः वामदेव्यः १०।५४।(६), ५५।(८),
५६।(७), [२१]
बृहद्विवः आथर्वणः १०।१२०।(९)। [९]
बृहन्मतिः आंगिरसः ९।३९।(६), ४०।(६),
१०।७१।(११), ७२।(९)। [३२]
बृहस्पतिः लौक्यः १०।७२।(९)। [९]
ब्रह्मचारी अगस्त्यशिष्यः अगस्त्यशिष्यः ब्रह्मचारी ।
ब्रह्मजाया जुहुः जुहुः ब्रह्मजाया ।
ब्रह्मवादिनी रोमशा रोमशा ब्रह्मवादिनी ।
ब्रह्मातिथिः काण्वः ८।५।(३९)। [३९]
ब्राह्मः ऊर्ध्वनाभा ऊर्ध्वनाभा ब्राह्मः ।
ब्राह्मः रक्षोहा रक्षोहा ब्राह्मः ।
भयमानः वार्षांगिरः १।१००।(१९)। [१९]
भरद्वाजः बार्हस्पत्यः ६।१-३०।(३१६), ३७-४३।
(३३), ५३-७४।(१८०), ९।६७।
१-३(३)। [५३२]
भरद्वाजः १०।१३७।(१)। [१]
भरद्वाजः बार्हस्पत्यः (सप्तर्षीणां एकः) सप्तर्षयः (१
भरद्वाजो बार्हस्पत्यः)
भर्गः प्रागाथः ८।६०।(२०), ६१।(१८)। [३८]
भारतः देववातः देववातः भारतः ।
भारतः राजा अश्वमेधः अश्वमेधः भारतः राजा ।
" " त्रसदस्युः त्रसदस्युः " "
" " व्यरुणः व्यरुणः " "
भारद्वाजः क्रजिश्वा क्रजिश्वा भारद्वाजः ।
भारद्वाजः गर्गः गर्गः भारद्वाजः ।
" नरः नरः "
" पायुः पायुः "
" वसुः वसुः "
" शासः शासः "
" शिरिम्बिठः शिरिम्बिठः "
" शुनहोत्रः शुनहोत्रः "
" सप्रथः सप्रथः "
" सुहोत्रः सुहोत्रः "
भारद्वाजी रात्रिः रात्रिः भारद्वाजी ।
भार्गवः इटः इटः भार्गवः ।
" कविः कविः "

भार्गवः कृत्नुः कृत्नुः भार्गवः ।
" गृत्समदः शौनकः गृत्समदः शौनकः भार्गवः ।
" आंगिरसः शौनहोत्रः " "
च्यवनः च्यवनः भार्गवः ।
" जमदग्निः जमदग्निः " "
" नेमः नेमः " "
" प्रयोगः प्रयोगः " "
" वेनः वेनः " "
" सोमाहुतिः सोमाहुतिः " "
" स्यूमरश्मिः स्यूमरश्मिः " "
भार्म्यश्चः मुद्गलः मुद्गलः भार्म्यश्चः ।
भालन्दनः वत्सप्रिः वत्सप्रिः भालन्दनः ।
भावयव्यः १।१२६।६। [१]
भिष्णुः आंगिरसः १०।११७।(९)। [९]
भिषक् आथर्वणः १०।९७।[२३]। (२३)
भुवनः आप्यः १०।१५७।(५)। [५]
भूतांशः काश्यपः १०।१०६।(११)। [११]
भृगुः वारुणिः ९।६५।(३०), १०।१९।(८)। [३८]
भौमः अत्रिः अत्रिः भौमः ।
भौवनः विश्वकर्मा विश्वकर्मा भौवनः ।
" साधनः साधनः " "
मत्स्यः साम्मदः ८।६७।(२१)। [२१]
मत्स्याः (जालनद्धाः बहवः) ८।६७।(२१)। [२१]
मथितः यामायनः १०।१९।(८)। [८]
मधुच्छन्दाः वैश्वामित्रः १।१-१०।(१०२),
९।१।(१०)। [११२]
मनुः आप्सवः ९।१०६।७-९। [३]
" वैवस्वतः ८।२७-३१।(५९)। [५९]
" सांवरणः ९।१०१।१०-१२(३)। [३]
मन्युः तापसः १०।८३।(७), ८४।(७)। [१४]
" वासिष्ठः ९।९७।१०-१२(३)। [३]
मरुतः १।१६५।३, ५, ७, ९(४)। [४]
मातरिश्वा काण्वः ८।५४[६]।(८)। [८]
माधुच्छन्दसः अधमर्षणः अधमर्षणः माधुच्छन्दसः ।
" जेता जेता " "
सजिजः चक्षुः चक्षुः मानवः ।
" नहुषः नहुषः "

मानवः नाभानेदिष्ट नाभानेदिष्टः मानवः
 ,, शार्यातः शार्यातः ,,
 मान्धाता यौवनाश्वः १०।१३४। १-५, ६पूर्वार्धः । [५॥]
 मान्यः मैत्रावरुणिः ८।६७ । (२१) । [२१]
 मायी ५।४४ । ११ । [१]
 मारीचः कश्यपः कश्यपः मारीचः ।
 मारुतः घुतानः घुतानः मारुतः ।
 माषाः अकृष्टाः ९।८६ । १-१०, ३१-४० (२०) [२०]
 मुद्रकः भार्गवः १०।१०२ । (१२) । [१२]
 मुष्कवान् इंद्रः इंद्रः मुष्कवान् ।
 मूर्धन्वान् आंगिरसः १०।८८ । (१९) । [१९]
 ,, वामदेव्यः १०।८८ । (१९) । [१९]
 मृक्तवाहाः आत्रेयः द्वितः द्वितः मृक्तवाहाः आत्रेयः ।
 मृलीकः वासिष्ठः ९।९७ । २५-२७ (३);
 १०।१५० । (५) । [८]
 मेधातिथिः काण्वः १।१२-२३ । (१४३); ८।१ ।
 ३-२९ (२७); २ । १-४२ (४२) ।
 ३२ । (३०); ९।२ । (१०),
 ४१ । (६), ४२ । (६),
 ४३ । (६) । [२७०]
 मेध्यः ,, ८।५३ [५] । (८), ५७ [९]
 (४), ५८ [१०] । (३) । [१५]
 मेध्यातिथिः ,, ८।१ । ३-२९ (२७); ३ । (२४);
 ३३ । (१९), [७०]
 मैत्रावरुणः अगस्त्यः अगस्त्यः मैत्रावरुणः ।
 मैत्रावरुणिः मान्यः मान्यः मैत्रावरुणिः
 ,, वासिष्ठः वासिष्ठः ,, ।
 यक्षमनाशनः प्राजापत्यः १०।१६१ । (५) । [५]
 यजतः ५।४४ । १०-१२ (३) । [३]
 यजतः आत्रेयः ५।६७ । (५), ६८ । (५) । [१०]
 यज्ञः प्राजापत्यः १०।१३० । (७) । [७]
 यमः वैवस्वतः (ऋषिः) १० । १०।२, ४, ६, ८, ९, १०,
 १२, १४ (८); १४। (१६) । [२४]
 यमी वैवस्वती (ऋषिका) १०।१० । १, ३, ५, ७,
 ११, १३ (६), १५४ । (५) । [११]
 ययातिः नाहुषः ९।१०१ । ४-६ । [३]
 यविष्ठः सहसः पुत्रः ८।१०२ । (२२) । [२२]

यामायनः ऊर्ध्वकृशनः ऊर्ध्वकृशनः यामायनः ।
 ,, कुमारः कुमारः ,,
 ,, दमनः दमनः ,,
 ,, देवश्रवाः देवश्रवाः ,,
 ,, मथितः मथितः ,,
 ,, शंखः शंखः ,,
 ,, संकुसुकः संकुसुकः ,,
 यौवनाश्वः मान्धाता मान्धाता यौवनाश्वः ।
 रक्षोहा ब्राह्मः १०।१६२ । (६) [६]
 रङ्गगणः आंगिरसः ९।३७ । (६), ३८ । (६) [१२]
 राजर्षिः ऋणचयः ऋणचयः राजर्षिः ।
 रातहव्यः आत्रेयः ५।६५ । (६), ६६ । (६) [१२]
 रात्रिः भारद्वाजी १०।१२७ । (८) [८]
 रामः जामदग्न्यः १०।११० । (११) [११]
 राहुगणः गौतमः गौतमः राहुगणः ।
 रेणुः वैश्वामित्रः ९।७० । (१०), १०।८९ । (१८) [२८]
 रेभः काश्यपः ८।९७ । (१५) [१५]
 रेभसूनुः काश्यपः ९।९९ । (८), १०० । (९) [१७]
 रेभसूनुः काश्यपौ ९।९९ । (८), १०० । (९) [१७]
 रोमशा ब्रह्मवादिनी १।१२६ । ७ । [१]
 रौहिदश्वः वसुमनाः वसुमनाः रौहिदश्वः ।
 लघः ऐन्द्रः १०।११९ । (१३) [१३]
 लुशः धानाकः १०।३५ । (१४), ३६ । (१४) [२८]
 लोपासुद्रः १।१७९ । १, २ । [२]
 लौक्यः बृहस्पतिः बृहस्पतिः लौक्यः ।
 लौपायनः बन्धुः बन्धुः लौपायनः ।
 ,, विप्रबन्धुः विप्रबन्धुः ,,
 ,, श्रुतबन्धुः श्रुतबन्धुः ,,
 ,, सुबन्धुः सुबन्धुः ,,
 वस्तः आग्नेयः १०।१८७ । (५) [५]
 ,, काण्वः ८।६ । (४८), ११ । (१०) [५८]
 वस्तप्रिः भालन्दनः ९।६८ । (१०), १०।४५ । (१२),
 ४६ । (१०) [३२]
 वसुः वैखानसः १०।९९ । (२२) [२२]
 वरुणः अग्निः सोमः १०।१२४ । (१, ५-९) [६]
 वसिः आत्रेयः ५।१९ । (५) [५]
 वशः अश्विनः ८।४६ । (३३) [३३]

वसिष्ठः मैत्रावरुणिः ७।१-३२ । (२९२), ३३ । १-९
(९), ३४-१०४ । (५३५); ९।६७ ।
१९-२१ (३), ९० । (६), ९७ ।
१-३ (३) । [८४८]

वसिष्ठः ९।६७ । २२-३२ (११);
१०-१३७ । ७ (१) । [१२]

वसिष्ठः मैत्रावरुणिः (सप्तर्षीणां एकः) सप्तर्षयः ।

वसिष्ठपुत्राः ७।३३ । १०-१४ (५) । [५]

वसुः भारद्वाजः ९।८० । (५), ८१ । (५),
८२ । (५) । [१५]

वसुकर्णः वासुकः १०।६५ । (१५), ६६ । (१५) । [३०]

वसुकृत् वासुकः १०।२०-२६ । (६६) । [६६]

वसुकः ऋषिः १०।२८ । ३, ४, ५, ७, ९, ११ । [६]

„ ऐन्द्रः १०।२७ । (२४), २९ । (८) । [३२]

„ वासिष्ठः ९।९७ । २८-३० (३) । [३]

वसुकपत्नी इन्द्रस्तुषा (ऋषिका) १०।२८ । १ । [१]

वसुमनाः रौहिदश्वः १०।१७९ । ३ । [१]

वसुरोचिषः अंगिरसः सहस्रम् ८।३४ । १६-१८ । [३]

वसुश्रुतः आत्रेयः ५।३ । (१२), ४ । (११), ५ ।
(११), ६ । (१०) । [४४]

वसुयवः आत्रेयाः ५।२५ । (९), २६ । (९) । [१८]

वाक् आम्भृणी १०।१२५ । (८) । [८]

वाच्यः प्रजापतिः प्रजापतिः वाच्यः ।

वाजम्भरः सतिः सतिः वाजम्भरः ।

वातजूतिः (वातरशनः) १०।१३६ । २ । [१]

वातरशनाः (१ ऋष्यशृंगः, २ एतशः, ३ करिकृतः, ४
जूतिः, ५ वातजूतिः, ६ विप्रजूतिः, ७ वृषा-
णकः ।) १०।१३६ । (७) । [७]

वातायनः अनिलः अनिलः वातायनः ।

„ उलः उलः „

वाच्यश्वः सुमित्रः सुमित्रः वाच्यश्वः

वान्दनः दुवस्युः दुवस्युः वान्दनः ।

वामदेवः गौतमः ४।१-१७ । (२०६); १८ । २-३॥,
८-१३ (८॥), १९-४१ । (२३९),
४५-५८ । (१०७) । [५६०॥]

वामदेव्यः अंहोमुक् अंहोमुक् वामदेव्यः ।

„ बृहदुक्थः बृहदुक्थः „

वामदेवः मूर्धन्वान्

मूर्धन्वान् वामदेव्यः ।

वारुणिः भृगुः

भृगुः वारुणिः ।

„ सत्यधृतिः

सत्यधृतिः „

वाष्पांगिरः अम्बरीषः

अम्बरीषः वाष्पांगिरः ।

„ ऋज्राश्वः

ऋज्राश्वः „

„ भयमानः

भयमानः „

„ सहदेवः

सहदेवः „

„ सुराधाः

सुराधाः „

वाष्टिहव्यः उपस्तुतः

उपस्तुतः वाष्टिहव्यः ।

वासिष्ठः इन्द्रप्रमतिः

इन्द्रप्रमतिः वासिष्ठः ।

„ उपमन्युः

उपमन्युः „

„ कर्णश्रुत्

कर्णश्रुत् „

„ चित्रमहाः

चित्रमहाः „

„ शुम्भीकः

शुम्भीकः „

„ प्रथः

प्रथः „

„ मन्युः

मन्युः „

„ मृलीकः

मृलीकः „

„ वसुकः

वसुकः „

„ वृषगणः

वृषगणः „

„ व्याघ्रपाद्

व्याघ्रपाद् „

वासुकः वसुकर्णः

वसुकर्णः वासुकः ।

„ वसुकृत्

वसुकृत् „

विप्रजूतिः (वातरशनः) १०।१३६ । ३ । [१]

विप्रबन्धुः गोपायनः ५।२४ । (४) । [४]

„ गौपायनः १०।५७-६० । (४०) । [४०]

„ लौपायनः ५।२४ । (४) । [४]

विमदः ऐन्द्रः १०।२०-२६ । (६६) । [६६]

„ प्राजापत्यः १०।२०-२६ । (६६) । [६६]

विरूपः आंगिरसः ८।४३ । (३३), ४४ । (३०),

७५ । (१६) । [७९]

विवस्वान् आदित्यः १०।१३ । (५) । [५]

विवृहः काश्यपः १०।१६३ । (६) । [६]

विभ्राद् सौर्यः १०।१७० । (४) । [४]

विश्वकः कार्णिः ८।८६ । (५) । [५]

विश्वकर्मा भौवनः १०।८१ । (७), ८२ । (७) । [१४]

विश्वचर्यणिः आत्रेयः शुम्भः शुम्भः विश्वचर्यणिः आत्रेयः ।

विश्वमनाः वैश्वः ८।२३-२६ । (१०९), [१०९]

विश्ववारः ५।४४। ११। [१]
 विश्ववारा आश्रेयी ५।२८। (६)। [६]
 विश्वसामा आश्रेयः ५।२२। (४)। [४]
 विश्वामित्रः गाथिनः ३।१-१२ (१४०), २४-३२
 (११७), ३३।१-३, ५, ७, ९, ११-
 १३। (२), ३४। (११)। ३५।
 (११), ३६। १-९, ११। (१०),
 ३७-५३ (१४४)। ५७-६२।
 (५६)। ९। ६७। १३-१५
 (३)। [५०१]

विश्वामित्रः गाथिनः (सप्तर्षीणां एकः) सप्तर्षयः ।
 विश्वामित्रः १०।१३७। ५। [१]
 विश्वामित्रः जमदग्निः १०।१६७। (४)। [४]
 विश्वावसुः देवगन्धर्वः १०।१३२। (६)। [६]
 विष्णुः प्राजापत्यः १०।१०४। (३)। [३]
 विह्व्यः आंगिरसः १०।१२८। (९)। [९]
 वीतह्व्यः " ६।१५। (१९)। [१९]
 वृशः जानः ५।२। (१२)। [१२]
 वृषगणः वासिष्ठः ९।९७। ७-९ (३)। [३]
 वृषाकपिः ऐन्द्रः १०।८६। ७, १३, २३ (३)। [३]
 वृषाणकः वातरशनः १०।१३६। ४। [१]
 वेनः भार्गवः ९।८५। (१२); १०।१२३। (८)। [२०]
 वैकुण्ठः इन्द्रः इन्द्रः वैकुण्ठः।
 वैखानसः वज्रः वज्रः वैखानसः।
 वैखानसाः (शतम्) ९।६६। (३०)। [३०]
 वैतह्व्यः अरुणः अरुणः वैतह्व्यः।
 वैन्यः पृथुः पृथुः वैन्यः।
 वैयश्वः विश्वमनाः विश्वमनाः वैयश्वः।
 वैराजः ऋषभः ऋषभः वैराजः।
 वैरूपः अष्टादंष्ट्रः अष्टादंष्ट्रः वैरूपः।
 " नभःप्रभेदनः नभःप्रभेदनः "
 " शतप्रभेदनः शतप्रभेदनः "
 " सध्रिः सध्रिः "
 वैवस्वतः मनुः मनुः वैवस्वतः।
 " यमः यमः "
 वैवस्वती यमी यमी वैवस्वती।

वैश्वानरः अग्निः अग्निः वैश्वानरः।
 वैश्वामित्रः अष्टकः अष्टकः वैश्वामित्रः।
 " ऋषभः ऋषभः "
 " कतः कतः "
 " देवरातः देवरातः "
 " पूरणः पूरणः "
 " प्रजापतिः प्रजापतिः "
 " मधुच्छन्दाः मधुच्छन्दाः "
 " रेणुः रेणुः "

व्यश्वः आंगिरसः ८।२६। (२५)। [२५]
 व्याघ्रपाद् वासिष्ठः ९।९७। १६-१८ (३)। [३]
 शंसुः बार्हस्पत्यः ६।४४। (२४), ४५। (३३), ४६
 (१४), ४८। (२२)। [९३]
 शकपतः नामेधः १०।१३२। (७)। [७]
 शक्तिः वासिष्ठः ७।३२। २६। २७ (२), २। ९७। १९-२१
 (३) १०८। ३, १४-१६ (४)। [९]
 शंखः यामायनः १०।१५। (१४)। [१४]
 शची पौलोमी १०।१५९। (६)। [६]
 (शतम्) वैखानसाः वैखानसाः (शतम्)।
 शतप्रभेदनः वैरूपः १०।११३। (१०)। [१०]
 शवरः काक्षीवतः १०।१६९। (४)। [४]
 शशकर्णः काण्वः ८।९। (२१)। [२१]
 शश्वती आंगिरसी (ऋषिका) ८।१। ३४। [१]
 शाक्यः गौरिवीतिः गौरिवीतिः शाक्यः।
 " पराशरः पराशरः "
 शाकरः ऋषभः ऋषभः शाकरः।
 शाङ्गः जरिता १-२
 " द्रोणः ३-४ १०।१४१। (८) [८]
 " सारिष्टकः ५-६
 " सत्वमित्रः ७-८

शार्यातः मानवः १०।९२। (१५)। [१५]
 शासः भारद्वाजः १०।१५२। (५)। [५]
 शिखण्डिन्यौ अप्सरसौ ९।१०४। (६)। [६]
 " काश्यपौ
 शिबिः आश्वीनरः १०।१७९। (१)। [१]
 शिरिम्बिठः भारद्वाजः १०।१५५। (५)। [५]

सिन्धुः आंगिरसः ९।११२। (४) । [४]

शुनःशेषः आजीगतिः १।२५-३० (८२) ; ९। ३। (१०) ।
[९२]

शुनःशेषः आजीगतिः कृत्रिमः देवरातः वैश्वामित्रः वा-
१।२४। (१५) । [१५]

शुनहोत्रः भारद्वाजः ६।३३। (५) । ३४। (५) ; [१०]

शैरीषिः सुवेदाः सुवेदाः शैरीषिः ।

शैलूषिः कुलमलवर्हिषः कुलमलवर्हिषः शैलूषिः ।

शौनकः गृत्समदः गृत्समदः शौनकः ।

शौनहोत्रः आंगिरसः आंगिरसः शौनहोत्रः ।

इयावाश्वः आत्रेयः ५।५२-३१ (११८) ; ८१। (५) ,
८२। (९) , ८।३५-३८। (४८) ,
९।३२। (६) । [१८६]

इयावाश्विः अन्धीगुः अन्धीगुः इयावाश्विः ।

इयेनः आत्रेयः १०।१८८। (३) । [३]

अद्वा कानायनी १०।१५१। (५) । [५]

श्रुतकक्षः आंगिरसः ८।९२। (३३) । [३३]

श्रुतवन्दुः गोपायनः १०।५७। (६) , ५८। (१२) , ५९। (१०) ,
६०। (१२) । [४०]

" गोपायनः ५।२४। (३) । [३]

" लोपायनः ५।२४। (३) । [३]

श्रुतयित् ५।२४। १२ । [१]

" आत्रेयः ५।६२। (९) । [९]

श्रुतिगुः काश्यपः ८।५१ [३]। (१०) । [१०]

संवननः आंगिरसः १०।१९१। (४) । [४]

संयुगः प्राजापत्यः ५।३३। (१०) ; ३४। (९) । [१९]

संयतेः आंगिरसः १०।१७२। (४) । [४]

संकुसुकः सामायनः १०।१८। (१४) । [१४]

सम्ययतिः वायुनिः १०।१८५। (३) । [३]

सम्यश्रवाः आत्रेयः ५।७१। (१०) । ८०। (६) । [१६]

सदायुगः " ५।२४। १२ (१) , ४५। (११) । [१९]

सम्ययः काश्यपः ८।८। (३३) । [३३]

समिः " ५।२४। १०। [१]

समिः वैक्यः १०।११४। (१०) । [१४]

समययः शुभ्रिः सीमः

एकद्वययः मारीचः

उगोवमः राहुगणः

देजमदग्निः भार्गवः

भारद्वाजः बार्हस्पत्यः

उत्रसिष्टः मैत्रावरुणिः

५विश्वामित्रः गाथिनः ९।१०७। (२६) । [२६]

ससगुः आंगिरसः १०।४७। (८) । [८]

ससवग्निः ८।७३। (१८) । [१८]

" आत्रेयः ५।७८। (९) । [९]

ससिः वाजम्भरः १०।७९। (७) , ८०। (७) । [१४]

सप्रथः भारद्वाजः १०।१८१। २। [१]

सरमा देवशुनी (ऋषिका) १०।१०८। २, ४, ६, ८, १०,
११, (६) । [६]

(सर्पः) अर्बुदः काद्रवेयः अर्बुदः काद्रवेयः सर्पः ।

" ऊर्ध्वग्रावा आर्बुदिः ऊर्ध्वग्रावा आर्बुदिः "

" पुरावतः जरत्कर्णः पुरावतः जरत्कर्ण "

सर्वहरिः पेन्द्रः १०।९६। (१३) । [१३]

सव्यः आंगिरसः १।५१-५७। (७२) । [७२]

ससः आत्रेयः ५।२१। (४) । [४]

सहदेवः वार्पागिरः १।१००। (१९) । [१९]

सहसःपुत्रः गृहपतिः गृहपतिः सहसःपुत्रः ।

" " यविष्ठः यविष्ठः " "

सहस्रम् वसुरोचिषः आंगिरसः ८।३४। १६-१८। (३) । [१]

सांवरणः मनुः मनुः सांवरणः ।

सांख्यः अत्रिः अत्रिः सांख्यः ।

साधनः भौवनः १०।१५७। (५) । [५]

साम्मदः मत्स्यः मत्स्यः साम्मदः ।

सारिसृकः शार्ङ्गः १०।१४२ । ५, ६ (२) । [१]

सापराजी १०।१८९। (३) । [३]

सावित्री सूर्या (ऋषिका) सूर्या सावित्री ऋषिका ।

सिकता निवावरी ९।८६। ११-२०, ३१-४० २०। [२०]

सिन्धुक्षित् प्रैयमेधः १०।७५। (९) । [९]

सिन्धुद्वीपः आम्बरीषः १०।९। (९) । [९]

सुकक्षः आंगिरसः ८।९२। (३३) , ९३। (३४) । [६७]

सुकीर्तिः काक्षीवतः १०।६३१। (७) । [७]

सुतंभरः ५।४४ । १३ । [१]

सुतंभरः आत्रेयः ५।११। (६) , १२। (६) , १३। (६) ,

१४। (६) । [९४]

सुदाः पैजवनः १०१३३ । (७) । [७]
 सुदासः " १०१३३ । (७) । [७]
 सुदीतिः आंगिरसः ८१७१ । (१५) । [१५]
 सुपर्णः काण्वः ८१५९ [११] । (७) । [७]
 " ताक्ष्यः १०१४४ । (६) । [६]
 सुबन्धुः गोपायनः ५१२४ । २ । [१]
 " लौपायनः ५१२४ । २ । [१]
 सुमित्रः चाप्रयधः १०१६९ । (१२), ७०१ ११ । [२३]
 सुमित्रः कौत्सः १०१०५ । ११ । [११]
 सुराधाः चार्वागिरः ११०० । १९ । [१९]
 सुवेदाः शैरीषिः १०१४७ । (५) । [५]
 सुहस्यः चौषेयः १०१४१ । (३) । [३]
 सुहोत्रः भारद्वाजः ६१३१ । (५), ३२ । (५) । [१०]
 सूनुः आर्भवः १०१७६ । (४) । [४]
 सूर्या सावित्री ऋषिका १०१८५ । (४७) । [४७]
 सोमरिः काण्वः ८१९९-२२१ (९९), १०३१ (१४) । [११३]
 सोमः अग्निः वरुणः १०१२४ । १, ५-९ (६) । [६]
 सोमाहुतिः भार्गवः २१४१ (९), ५१ (८), ६१ (८),
 ७१ (६) । [३१]

सौचीकः अग्निः अग्निः सौचीकः ।
 सौभरिः काण्वः काण्वः सौभरिः ।
 सौम्यः बुधः । बुधः सौम्यः ।
 सौर्यः अभितपाः अभितपाः सौर्यः ।
 " वर्मः वर्मः " ।
 " चक्षुः चक्षुः " ।
 " विभ्राट् विभ्राट् " ।
 सौहोत्रः अजमीढः अजमीढः सौहोत्रः ।
 " पुरुमीढः पुरुमीढः " ।
 सन्धिमित्रः शार्ङ्गः १०१४२ । ७, ८ (२) । [२]
 स्यौरः अग्नियुतः अग्नियुतः स्यौरः ।
 " अग्नियूपः अग्नियूपः " ।
 स्वस्त्यात्रेयः ५१५० (५), ५११ (१५) । [२०]
 हरिमन्तः आंगिरसः २१७२ । (९) । [९]
 हर्यतः प्रागाथः ८१७२ । (१८) । [१८]
 हविर्धानः आंगिः १०१११ (९), १२१ (९), १३१ (५) । [२३]
 हिरण्यगर्भः प्राजापत्यः १०१२१ । (१०) । [१०]
 हिरण्यस्तूपः आंगिरसः ११३१-३५१ (७६), २१४१ (१०),
 ६९१ (१०) । [९१]
 हिरण्यस्तूपः अर्चन् अर्चन् हिरण्यस्तूपः ।

॥ अनुवाकसूत्रम् ॥

अग्निमीळे, सूरूपकृत्नु, —मे३द्रं सान॒सि, —म॒ग्निं द्रुतं, सो॒मानं॑ स्वर॒णं, के॒स्य नूनं, त्व॑मग्ने
 प्रथ॒मः, प्र॒ वो य॒ह, —मे॒ग्ने वि॒वस्व, —दु॒भि त्वं मे॒पं, नू चि॒त्सहो॒जाः, पु॒श्वा न ता॒यु, —मु॒पप्र॒
 यंतः, प्र॒ ये शु॒भंते, इ॒मं स्तोम॑, —मि॒न्द्रं मि॒त्रं वरु॑णं, नो॒सत्या॒भ्यां, के॒द्वि॒त्था, —मि॒ हो॒ता॒र,
 —मां त्वा जु॒वो, वे॒दिष॑दे, ऽवो॒ध्यग्निः, के॒या शु॒भा, यु॒वो रजा॑सि; त्व॑मग्ने द्यु॒भि, —यो जा॒त
 ए॒व, गु॒णानां॑ त्वा, ऽऽते॒ पित॑ः; सोम॑स्य मा, प्र वो दे॒वाये, —च्छं॒तित्वे, —द्रं म॒तिरि, —मं म॒हे;
 त्वां, ह्य॑ग्ने, म॒द्रं ते, च॒न्द्र इ॒न्द्रः, प्र॒ क्र॒भुभ्यो, —ऽग्रं पि॒बा; —ऽवो॒ध्यग्निः, प्र॒ वे॒धसे, म॒हि म॒हे,
 वि॒दा वि॒व, ओ॒ रु॒द्रासो, य॒दुद्य॑ स्थ; —स्त्वं ह्य॑ग्ने प्रथ॒म, —स्त्व॑मग्ने य॒जानां॑, वृ॒षां म॒दो, यो
 र॒षिषो, हु॒वे वः, स्तु॒पे नरा॑, —मि॒ नर, —स्त्वे ह॒ पत॑, प्र शु॒केतु, के॒ इ॒व्य॒क्ता, अ॒प स्व॒सु;

प्र^६ वीर्या; मां चिदुन्य, —^{५९} नैहो इन्द्र, ^{६०} इन्द्रः सुतेषु, वयमु त्वां, यो यजाती, —^{६१} मे विप्रस्या, —
^{६२} भू आ याहि, यो राजा, ^{६३} ऽऽतू न इन्द्र क्षुमंतं, ^{६४} गौर्धेयति; [] स्वादिष्ठया, ^{६५} पर्वस्व दक्षसाधनो,
^{६६} ऽर्था वीती, प्रं देवमच्छा, प्रं त आशवो, —^{६७} ऽस्य प्रेषा, ^{६८} संखायऽआ निर्णीहता; —^{६९} ऽग्ने बृहन्, —
^{७०} त्वंष्टा दुहित्रे, प्रं देवत्रा, ^{७१} ऽच्छां म इन्द्रमि, —^{७२} दमि तथा, ^{७३} भद्रा अग्नेः, ^{७४} संत्येनोत्तमिता, ^{७५} स
^{७६} जागृवद्भि, —^{७७} रिद्धि दृष्ट्य, ^{७८} तमस्य द्यावापृथिवी, ^{७९} नोसदासीत्, ^{८०} छीस इत्थेत्यनुवाकाः पंचाशीतिः
 ॥८५॥

अनुवाकानुक्रमणी ।

अनु- वाकः	प्रारंभः	सूक्तानि	मंत्र- संख्या	मंडलानां मंत्रसंख्या
१	अग्निमीळे	३(१-३)	३०	
२	सुरूपकृन्तुमृतये	४(४-७)	४०	
३	एन्द्र सानसि	४(८-११)	४०	
४	अग्निं दत्तं	६(१२-१७)	६६	
५	सोमानं स्वरणं	६(१८-२३)	७७	
६	कस्य नूनं	७(२४-३०)	९७	
७	त्वमग्ने प्रथमो	५(३१-३५)	७१	
८	प्र वो यद्दं	८(३६-४३)	९६	
९	अग्ने विवस्वद्	७(४४-५०)	८२	
१०	अभि त्वं मेघं	७(५१-५७)	७२	
११	नू चित् सहोजा	७(५८-६४)	७४	
१२	पश्चा न तायुं	९(६५-७३)	९१	
१३	उपप्रयन्तो	११(७४-८४)	९८	
१४	प्र ये शुम्भन्ते	९(८५-९३)	१०६	
१५	इमं स्तोममर्हते	१२(९४-१०५)	१२५	
१६	इष्टं मित्रं	१०(१०६-११५)	१०७	
१७	नासत्याभ्यां	५(११६-१२०)	८३	
१८	कदिस्था नूः	३(१२१-१२६)	७०	
१९	अग्निं होतारं	७(१२७-१३३)	६०	
२०	आ स्वा जुवो	६(१३४-१३९)	४०	
२१	वेदिषदे	१७(१४०-१५६)	११९	
२२	अयोध्यतिनर्म	८(१५७-१६४)	१२६	
अनु- वाकः	प्रारंभः	सूक्तानि	मंत्र- संख्या	मंडलानां मंत्रसंख्या
२३	कया शुभा	१५(१६५-१७९)	१२४	
२४	युवो रजांसि	१२(१८०-१९१)	११५	
		१९१		
		प्रथम-मंडलस्य मंत्रसंख्या २००		
२५(१)	त्वमग्ने शुभिः	११(१-११)	११०	
२६(२)	यो जात एव	११(१२-२२)	१०५	
२७(३)	गणानां त्वा	१०(२३-३२)	१०५	
२८(४)	आ ते पितः	११(३३-४३)	१०९	
		४३		
		द्वितीय-मंडलस्य मंत्रसंख्या ४२९		
२९(१)	सोमस्य मा	१२(१-१२)	१४०	
३०(२)	प्र वो देवाय	१७(१३-२९)	११८	
३१(३)	दृच्छन्ति त्वा	९(३०-३८)	१२८	
३२(४)	इन्द्रं मतिर्हृद्	१५(३९-५३)	१२३	
३३(५)	इमं महे	९(५४-६२)	१०८	
		६२		
		तृतीय-मंडलस्य मंत्रसंख्या ६१७		
३४(१)	त्वा अग्ने	१०(१-१०)	१३२	
३५(२)	अग्ने ते अग्ने	११(११-२१)	१२०	
३६(३)	यज्ञ इन्द्रो	११(२२-३२)	१२६	

अनुवाकः प्रारंभः सूक्तानि मंत्र- मंडलानां
संख्या मंत्रसंख्या

३७(४) प्र ऋभुभ्यो १३(३३-४५) १११
३८(५) अग्रं पिवा १३(४६-५८) १००
५८
चतुर्थ-मंडलस्य मंत्रसंख्या ५८९
३९(१) अबोधयिनिः १४(१-१४) १२३
४०(२) प्र वेधसे १८(१५-३२) १३०
४१(३) महि महे १२(३३-४४) १२७
४२(४) विदा दिवो १२(४५-५६) १२३
४३(५) आ रुद्रासः १६(५७-७२) ११०
४४(६) यदद्य स्थः १५(७३-८७) ११४

८७

पंचम-मंडलस्य मंत्रसंख्या ७२७

४५(१) त्वं ह्यग्ने १५(१-१५) १२५
४६(२) त्वमग्ने यज्ञानां ८(१६-२३) १३७
४७(३) वृषा मदः २०(२४-४३) ११७
४८(४) यो रयिवो ६(४४-४९) १३९
४९(५) हुवे वो १२(५०-६१) १२९
५०(६) स्तुषे नरा १४(६२-७५) ११८

७५

षष्ठ-मंडलस्य मंत्रसंख्या ७६५

५१(१) अग्निं नरो १७(१-१७) १४५
५२(२) त्वे ह यत् १६(१८-३३) १६१
५३(३) प्र शुक्रैतु २२(३४-५५) १४६
५४(४) क ई व्यक्ता १५(५६-७०) १४४
५५(५) अप स्वसुः १९(७१-८९) ११९
५६(६) प्र वीरया १५(९०-१०४) १२६

१०४

सप्तम-मंडलस्य मंत्रसंख्या ८४१

५७(१) मा चिद्वन्यद् ५(१-५) १६०
५८(२) महौ इन्द्रो ७(६-१२) १७७
५९(३) इन्द्रः सुतेषु ८(१३-२०) १७३
६०(४) वयसु त्वाम् १०(२१-३०) १८६
६१(५) यो यजाति १२(३१-४२) १७१
६२(६) इमे विप्रस्य ६(४३-४८) १७१

अनुवाकः प्रारंभाः सूक्तानि मंत्र- मंडलानां
संख्या मंत्रसंख्या

६३(७) अग्न आ १०(६०-६९) १५९
६४(८) यो राजा ११(७०-८०) १४९
६५(९) आ तू न १३(८१-९३) १४९
६६(१०) गौर्धयति १०(९४-१०३) १४१
९२ १६३६

[वालखिल्यस्य सूक्तानि (४९-५९) ११ मंत्रसंख्या ८०]
१०३

अष्टम-मंडलस्य मंत्रसंख्या १७१६

६७(१) स्वादिष्ठया २४(१-२४) २०४
६८(२) पवस्व दक्ष ३६(२५-६०) १९४
६९(३) अया वीती ७(६१-६७) २१२
७०(४) प्र देवमच्छा १८(६८-८५) १२८
७१(५) प्र त आशवः ११(८६-९६) १२९
७२(६) अस्य प्रेषा ७(९७-१०३) ११७
७३(७) सखाय आ ११(१०४-११४) १२४
११४

नवम-मंडलस्य मंत्रसंख्या ११०८

७४(१) अग्ने बृहन्तु १६(१-१६) १४८
७५(२) त्वष्टा दुहित्रे १३(१७-२९) १४६
७६(३) प्र देवत्रा १३(३०-४२) १४५
७७(४) अच्छा म १८(४३-६०) १६८
७८(५) इदमित्था ८(६१-६८) १२६
७९(६) भद्रा अग्नेः १६(६९-८४) १३५
८०(७) सत्येनोत्तमिता ६(८५-९०) १४२
८१(८) सं जागृवन्निः ९(९१-९९) १४३
८२(९) इंद्र दद्या १३(१००-११२) १४२
८३(१०) तमस्य द्यावा १६(११३-१२८) १४६
८४(११) नासदासीञो २३(१२९-१५१) १४४
८५(१२) शास इत्था ४०(१५२-१९१) १६९

१९१

दशम-मंडलस्य मंत्रसंख्या १७५४

सूक्तानि १०२८ दशानां मंडलानां मंत्रसंख्या १०५५९

अध्यायानुक्रमणी ।

अध्या- प्रारंभः वर्गः सूक्तानि मंत्र- अष्टकानां
यः संख्या मंत्रसंख्या

१ अग्निमीळे ३७	१९(१-१९)	१९४
२ अयं देवाय ३८	१३(२०-३२)	१८९
३ एतायामोष ३५	१४(३३-४६)	१७३
४ अयं वां मधु २९	१५(४७-६१)	१५२
५ प्र मन्महे ३१	१९(६२-८०)	१८५
६ इन्द्रो मदाय ३२	१४(८१-९४)	१६३
७ द्वे विरूपे ३७	१८(९५-११२)	१७९
८ इदं श्रेष्ठं २६	९(११३-१२१)	१३५
	२६५	१२१

प्रथमाष्टकस्य मंत्रसंख्या १३७०

९ प्र वः पान्तं २६	१५(१२२-१३६)	१३७
१० सुषुमा यातम् २७	२१(१३७-१५७)	१४३
११ वसु रुद्रा २६	८(१५८-१६५)	१३२
१२ तन्नु वोचाम २९	१८(१६६-१८३)	१४२
१३ ता वामद्य २९	१६(१८४-१९९)	१५९
	२११-८)	१५९
१४ नि होता ३२	१५(२०-२३)	१५७
१५ सेमामविड्वि २५	१३(२४-३६)	१३७
१६ मन्दस्त्र द्योत्रा २७	१३(३७-४३)	१४०
	३११-६)	१४०
	२२१	११९

द्वितीयाष्टकस्य मंत्रसंख्या ११४७

१७ प्र य आरुः ३४	२३(७-२९)	१७६
१८ इच्छन्ति त्वा २६	१०(३०-३९)	१३७
१९ इन्द्र त्वा ३१	१६(४०-५५)	१५८
२० न ता मिनन्ति २५	११(५६-६६)	१३५
	४११-४)	१३५
२१ वैश्वानराय २६	१४(५-१८)	१४८
२२ एवा त्वा ३०	१४(१९-३२)	१५०
२३ प्र अश्विन्यो २७	१८(३३-५०)	१४४

अध्या- प्रारंभः वर्गः सूक्तानि मंत्र- अष्टकानां
यः संख्या मंत्रसंख्या

२४ इवमुष्य २६	१६(५१-५८)	१५२
	५११-८)	
	२२५	१२२
	तृतीयाष्टकस्य मंत्रसंख्या १२०९	
२५ त्वामग्ने हवि ३३	२४(९-३२)	१६८
२६ महि महे २८	१४(३३-४६)	१४६
२७ प्रयुञ्जती ३१	१६(४७-६२)	१६४
२८ ऋतस्य गोपा ३६	२६(६३-८९)	१७७
२९ त्वं हि क्षैत ३०	१५(२-१६)	१६०
३० पिबा सोम २५	१२(१७-२८)	१३२
३१ इन्द्रं वो ३५	१९(२९-४७)	१७६
३२ यज्ञा यज्ञा ३२	१४(४८-६१)	१६६
	२५०	१४०

चतुर्थाष्टकस्य मंत्रसंख्या १२८९

३३ स्तुपे नरा २७	१५(६२-७५)	१४३
३४ जुषस्व नः ३०	१८(२-१९)	१६६
३५ उग्रो जज्ञे ३०	१६(२०-३५)	१५५
३६ प्र ब्रह्मैतु ३०	२४(३६-५९)	१५६
३७ यदद्य सूर्य २७	२१(६०-८०)	१५०
३८ प्रयु २५	२०(८१-१००)	१४५
३९ तिस्रो वाचः ३३	८(१०१-१०४)	१६५
	८११-४)	१६५
४० दूरादिदेव ३६	७(५-११)	१८३
	२३८	१२९

पंचमाष्टकस्य मंत्रसंख्या १२६३

४१ य इन्द्र ४०	९(१२-२०)	२०६
४२ वयसु त्वाम् ४०	११(२१-३१)	२०४
४३ प्र कृताम्यु ४९	१४(३२-४५)	२५८
४४ त्वावितः ५४	२२(४६-६७)	२६८

अध्या- प्रारंभः	वर्गः	सूक्तानि	मंत्र- अष्टकानां संख्या मंत्रसंख्या
यः			
४५ आत्वा रथं ३८	१४(६८-८१)	१९५	
४६ आ प्र द्वव ३८	१६(८२-९७)	१९७	
४७ इन्द्राय साम ३९	१८(९८-१०३ः ९१-१२)	१९८	
४८ सोमः पुनानो ३३	३१(१३-४३)	२०४	
	३३१ १३५		
	पष्ठाष्टकस्य मंत्रसंख्या १७३०		
४९ प्र ण इन्द्रो ४१	२१(४४-६४)	२००	
५० हिन्वन्ति ३३	११(६५-७५)	१६३	
५१ धर्ता दिवः २६	१५(७६-९०)	१३५	
५२ असर्जि वक्ता २८	१०(९१-१००)	१३८	
५३ पुरोजिती वो ३३	१९(१०१-११४ः १०१-५)	१८९	
५४ अयं स यस्य २८	१३(६-१८)	१४१	
५५ नि वर्तध्वं ३०	१४(१९-३२)	१५३	

अध्या- प्रारंभः	वर्गः	सूक्तानि	मंत्र- अष्टकानां संख्या मंत्रसंख्या
यः			
५६ प्र मा युयुत्रे २९	१३(३३-४५)	१४४	
	२४८ ११६		
	सप्तमाष्टकस्य मंत्रसंख्या १२६३		
५७ प्र होता ३०	१६(४६-६१)	१६१	
५८ ये यज्ञेन २४	१०(६२-७१)	१३३	
५९ देवानां तु २८	१४(७२-८५)	१४८	
६० वि हि सोतोः ३१	९(८६-९४)	१६०	
६१ हये जाये २७	११(९५-१०५)	१४९	
६२ उभा उ नूनं २७	१४(१०६-११९)	१४०	
६३ तदिदास ३०	२३(१२०-१४२)	१७२	
६४ त्वं चिदत्रिम् ४९	४९(१४३-११९)	२१८	
	२४६ १४६		
	अष्टमाष्टकस्य मंत्रसंख्या १२८१		
अध्यायाः ६४, वर्गाः २०२४, सूक्तानि १०२८, मन्त्राः १०५५२।			

अथ ऋग्वेदीयः सांख्यायन-सांहिताक्रमः ।

अभिर्माळे० (ऋ० १।१।१)...वा पुरस्तात् ॥ [ऋ० ८।४८।१५]	
अभि प्र चः० [ऋ० ८।४९।१]...न आयुः ॥ [ऋ० ८।५९।७]	
अम आ याष्ट० [ऋ० ८।६०।१] सुसहासति ॥ ऋ० १०।१९१।४	
संज्ञानमुशना० ॥१॥ [परिशिष्टं. ३६]	
संज्ञानं वः० ॥२॥ "	
यत् कक्षीर्वो० ॥३॥ "	
सं वो मनांसि० ॥४॥ "	
तच्छंयोरा वृणीमहे० ॥१५॥ [१] "	
नैर्हस्थं सेनादरणं० ॥५॥ "	
परिवर्मान्येषा० ॥६॥ "	
पेषु नक्षत्राणां० ॥७॥ [२] "	
प्राध्वराणां० ॥८॥ "	
गोकामो अक्षकामः० ॥९॥ "	
यदक्षरं भूतकृतं० ॥१०॥ "	

जमदग्निराप्यायते० ॥११॥ [परिशिष्टं. ३६]	
शिवा नः प्रदिशः सत्या नः प्रदिशो दिशः ॥१२॥ [३] "	
अजो यत्तेजो ददशे शुक्रं ज्योतिः परो गुहा ॥१२॥ "	
यदधिः कश्यपः० ॥१३॥ "	
यदेवानां ध्यायुषं० ॥१४॥ "	
तच्छंयोरा वृणीमहे० ॥१५॥ [४] "	
इति सांख्यायनीय सांहिता ।	
[१] सांख्यायनीये ऋग्वेदे वालखिल्यसूक्तानि सांहितान्त- र्गतान्येव सन्ति । अतोऽत्र 'अथ वालखिल्यं । इति वालखिल्यं ।' इत्यारम्भान्तसूचकं न विद्यते ।	
[२] 'संज्ञानमुशना' इति शाकलकेऽन्ते यत्परिशिष्टं वर्तते, तच्च सांख्यायनीय-सांहिताया अन्ते एव सांहितांगभूतं वर्तते, तस्य चत्वारो वर्गास्ते त्वष्ट्र वर्गकमं दाशिताः ।	

अथ ऋग्वेदीयो वाष्कलसंहिताक्रमः ।

गौतमादौशिजः कुत्सः परुच्छेपाद्वेः परः । कुत्सादीर्घतमा इत्येष तु वाष्कलकः क्रमः ॥२१॥
(अनुवाकानुक्रमणी)

ऋषयः	प्रारंभाः	अन्ताः	ऋषयः
(मधुच्छन्दा वैश्वामित्रः)	अग्निमीले १।१।१—	श्रुष्टिमन्तम् १।९३।१२	(गौतमो राहूगणः)
(कक्षीवान् औशिजः)	नासत्याभ्यां १।११६।१—	जुषध्वम् १।१३९।११	(परुच्छेपो देवोदासिः)
(कुत्स आंगिरसः)	इमं स्तोमम् १।९४।१—	उत द्यौः १।११५।६	(कुत्स आंगिरसः)
(दीर्घतमा औचध्यः)	वेदिषदे प्रियं १।१४०।१—	हरिश्चिरम् ८।५०।१०	(पुष्टिगुः काण्वः)
(भर्गः प्रागाथः)	अग्न आ याह्यं ८।६०।१—	सोमस्य पीतये ८।९४।१२	(विन्दुराङ्गिरसः)
(श्रुष्टिगुः काण्वः)	यथा मनौ सां ८।५१।१—	चन संनशे ८।५५।५	(कृशः काण्वः)
(तिरश्चिरांगिरसः)	आ त्वा गिरे ८।९५।१—	विघ्नने कम् १०।८८।१८	(मूर्धन्वानाङ्गिरसः)
(मेध्यः काण्वः)	एक एवाग्निं ८।५८।२—	सर्वम् ८।५८।२	(मेध्यः काण्वः)
" "	यमृत्विजो ८।५८।१—	संवित् ८।५८।१	" "
(मूर्धन्वानाङ्गिरसः)	यावन्मात्रमुपसो १०।८८।१९—	सुसहासति १०।१९१।४	(संवन्नन आङ्गिरसः)
	संज्ञानमुशनां ० —	चतुष्पदे [१५ ऋचः (परिशिष्टं ३६)]	

॥ इति ऋग्वेदीया वाष्कलसंहिता ॥

(३७) परिशिष्टम् ।

[७ निविदुपनिषदौ ब्रह्मवादिन्यौ । अश्विनौ, ७ इन्द्रावरुणौ । त्रिष्टुप्, ६ छिपदा ।]

प्रधारयन्तु मधुनो घृतस्य	यदविन्दधुः सुरीं उस्त्रियायाः ।	
मित्रावरुणौ भुवनस्य कारु	तावश्विना जुपतां समीके	१
आवां रथं शतयावानमाशुं	प्रातर्यावाणं सुपदं हिरण्ययम् ।	
अतिष्ठद्यत्र दुहिता विवस्वतम्	तं मामर्वाश्चमवसे करामहे	२
आवामश्वासो रथिरा विपश्चितो	वाग्धूपजः सुयुजो घृतश्रुतः ।	
येभिर्याथोप सूर्यां वरेयं	तेभिर्नो दस्त्राववतं समत्सु	३
यद्वा रेतो अश्विना पोषयित्सु	यद्वासभो वधिमत्यै सुदानू ।	
यस्माज्जज्ञे देवकामः सुदक्षस	स्तदस्यै दत्तं भिषजावभिद्यु	४
यन्नासत्या भेषजं चित्रमानु	येनावथुस्तोककामां च घोषाम्	
तदस्यै दत्तं त्रिषु पुंसुवर्धये	येनाविन्दुत्तनयं सा सुहस्त्यम्	५
वर्षद् वा दस्त्रावस्मिन् सुतो	नासत्या होता कृणोतु वेधाः	६
इन्द्रावरुणा सौमनसमर्हते	रायस्पोषं यजमानेषु धत्तम् ।	
पुजां पुष्टिं भूतिमस्मासु धत्तं	दीर्घायुत्वाय प्र तिरतं न आयुः	७

ऋग्वेद-संहिता ।

प्रथमं मण्डलम् ।

॥ प्रथमोऽष्टकः ॥

[प्रथमोऽध्यायः ॥१॥ वर्गः १-३७]

[प्रथमोऽनुवाकः ॥१॥ सूक्तानि १-३]

(१)

१ मधुच्छन्दा वैश्वामित्रः । अग्निः । गायत्री ।

॥३॥ अग्निमीळे पुरोहितं यज्ञस्य देवमृत्विजम् । होतारं रत्नधातमम् १	
अग्निः पूर्वेभिर्ऋषिभिरीड्यो नूतनैरुत । स देवाँ एह वक्षति २	
अग्निना रयिमश्नवत् पोषमेव दिवेदिवे । यशसं वीरवत्तमम् ३	
अग्ने यं यज्ञमध्वरं विश्वतः परिभूरसि । स इद् देवेषु गच्छति ४	
अग्निर्होता कविक्रतुः सत्यश्चित्रश्रवस्तमः । देवो देवेभिरा गमत् ५ [१]	
यदुङ्ग दाशुषे त्वमग्ने भद्रं करिष्यसि । तवेत् तत् सत्यमङ्गिरः ६	
उप त्वाग्ने दिवेदिवे दोषावस्तर्धिया वयम् । नमो भरन्त एमसि ७	
राजन्तमध्वराणां गोपामृतस्य दीदिविम् । वर्धमानं स्वे दमे ८	
स नः पितेव सूनवे ऽग्ने सृपायनो भव । सचस्वा नः स्वस्तये ९ [२] (१)	

(२)

१ मधुच्छन्दा वैश्वामित्रः । १-३ वायुः । ४-६ इन्द्र-वायुः

७-९ मित्रा-वरुणौ । गायत्री ।

वायवा याहि दर्शति मे सोमा अरंकृताः । तेषां पाहि श्रुधी हवम् १	
वाय उक्थेभिर्जरन्ते त्वामच्छां जरितारः । सुतसोमा अहर्विदः २	
✓ वायो तव प्रपृच्छती धेना जिगाति दाशुषे । उरुची सोमपीतये ३	
इन्द्रवायू इमे सुता उप प्रयोभिरा गतम् । इन्द्रवो वामुशन्ति हि ४	
वायविन्द्रश्च चेतथः सुतानां वाजिनीवसू । तावा यातमुप ब्रवत् ५ [३]	
वायविन्द्रश्च सुवत आ यातमुप निष्कृतम् । मक्षि त्था धिया नरा ६ (१५)	

मित्रं हुवे पूतदक्षं वरुणं च रिशादसम् । धियं धृताचीं साधन्ता ७
 क्रतेन मित्रावरुणा वृतावृधावृतस्पृशा । क्रतुं बृहन्तमाशाथे ८
 कवी नो मित्रावरुणा तुविजाता उरुक्षया । दक्षं दधाते अपसम् ९ [४] (१२)

(३)

१२ मधुच्छन्दा वैश्वामित्रः । १-३ अश्विनौ; ४-६ इन्द्रः; ७-९ विश्वे देवाः; १०-१२ सरस्वती । गायत्री ।

अश्विना यज्वरीरियो द्रवत्पाणी शुभस्पती । पुरुभुजा चनस्यतम् १
 अश्विना पुरुदंससा नरा शवीरया धिया । धिष्ण्या वनतं गिरः २
 दसा युवाकवः सुता नासत्या वृक्तबर्हिषः । आ यातं रुद्रवर्तनी ३
 इन्द्रा याहि चित्रभानो सुता इमे त्वायवः । अण्वीभिस्तना पूतासः ४
 इन्द्रा याहि धियोपितो विप्रजूतः सुतावतः । उप ब्रह्माणि वाघतः ५
 इन्द्रा याहि तूनुजान उप ब्रह्माणि हरिवः । सुते दधिष्व नश्चनः ६ [५]

ओमासश्चर्पणीधृतो विश्वे देवास आ गंत । दाश्वांसो दाशुषः सुतम् ७
 विश्वे देवासो अप्तरः सुतमा गन्त तूर्णयः । उमा इव स्वसराणि ८
 विश्वे देवासो अस्मिध एहिमायासो अदुहः । मेधं जुपन्त वह्नयः ९
 पावका नः सरस्वती वाजंभिर्वाजिनीवती । यज्ञं वष्टु धियावसुः १०
 चोदयित्री सूनृतानां चेतन्ती सुमतीनाम् । यज्ञं दधे सरस्वती ११
 महो अर्णः सरस्वती प्र चेतयति केतुना । धियो विश्वा वि राजति १२ [६] (१३)

(४)

[द्वितीयोऽनुवाकः ॥२॥ सू० ४-७]

१० मधुच्छन्दा वैश्वामित्रः । इन्द्रः । गायत्री ।

सुरूपकृन्मुतये सुदुर्धामिव गोदुहे । जुहूमसि द्यविद्यवि १
 उप नः सवना गहि सोमस्य सोमपाः पिब । गोदा इद रेवतो मदः २
 अथा ते अन्तमानां विद्याम सुमतीनाम् । मा नो अति ख्य आ गहि ३
 परेहि विग्रमस्तुत मिन्द्रं पृच्छा विपश्चितम् । यस्ते सखिभ्य आ वरम् ४
 उत भुवन्तु नो निदो निरन्यतश्चिदारत । दधाना इन्द्र इद दुवः ५ [७]
 उत नः सुभगा अरिर्वोचयुर्दस्म कृष्टयः । स्यामेदिन्द्रस्य शर्माणि ६
 एमाशुमाशवे भर यज्ञश्रियं नृमादनम् । पतयन् मन्दुयत्सखम् ७
 अस्य पीत्वा शतक्रतो घ्नो वृत्राणामभवः । प्रावो वाजेषु वाजिनम् ८

तं त्वा वाजेषु वाजिनं वाजयामः शतक्रतो । धनानामिन्द्र सातये ९
यो रायोऽवनिर्महान्त् सुपारः सुन्वतः सखा । तस्मा इन्द्राय गायत १० [८] (४०)

(५)

१० मधुच्छन्दा वैश्वामित्रः । इन्द्रः । गायत्री ।

आ त्वेता नि पीदुतेन्द्रमभि प्र गायत । सखायः स्तोमवाहसः १
पुरुतमं पुरुणा मीशानं वार्याणाम् । इन्द्रं सोमे सचा सुते २
स चानो योग आ भुवत् स राये स पुरंध्याम् । गमद्वाजेभिरा स नः ३
यस्य संस्थे न वृण्वते हरी समत्सु शत्रवः । तस्मा इन्द्राय गायत ४
सुतपात्रे सुता इमे शुचयो यन्ति वीतये । सोमासो दध्याशिरः ५ [९]
त्वं सुतस्य पीतये सद्यो वृद्धो अजायथाः । इन्द्र ज्यैष्ठ्याय सुक्रतो ६
आ त्वा विशन्त्वाशवः सोमास इन्द्र गिर्वणः । शं ते सन्तु प्रचेतसे ७
त्वां स्तोमा अवीवृधन् त्वामुक्था शतक्रतो । त्वां वर्धन्तु नो गिरः ८
अक्षितोतिः सनेदिमं वाजमिन्द्रः सहस्रिणाम् । यस्मिन् विश्वानि पौस्या ९
मा नो मर्ता अभि दुहन् तनूनमिन्द्र गिर्वणः । ईशानो यवया वधम् १० [१०] (५०)

(६)

१० मधुच्छन्दा वैश्वामित्रः । १-३ इन्द्रः, ४, ६, ८, ९ मरुतः,

५, ७ मरुत इन्द्रश्च, १० इन्द्रः । गायत्री ।

युञ्जन्ति ब्रध्नमरुधं चरन्तं परि तस्थुषः । रोचन्ते रोचना द्विवि १
युञ्जन्त्यस्य काम्या हरी विपक्षसा रथे । शोणा धृष्णू नृवाहसा २
केतुं कृण्वन्नकेतवे पेशो मर्या अपेशसे । समुषन्तिरजायथाः ३
आदह स्वधामनु पुनर्गर्भत्वमेरिरे । दधाना नाम यज्ञियम् ४
वीळु चिदारुजत्नुभिर्गुहा चिदिन्द्र वह्निभिः । अविन्द उमिया अनु ५ [११]
वेवयन्तो यथा मतिमच्छा विद्वंसु गिरः । महामनूषत श्रुतम् ६
इन्द्रेण सं हि दृक्षसे संजग्मानो अविभ्युषा । मन्द्र समानवर्चसा ७
अनवद्यैरभिद्युभिर्मखः सहस्वदर्चति । गणैरिन्द्रस्य काम्यैः ८
अतः परिज्मन्ना गहि दिवो वा रोचनादधि । समस्मिन्नृञ्जते गिरः ९
इतो वा सातिमीमहे दिवो वा पार्थिवादधि । इन्द्रं महो वारजसः १० [१२] (६०)

१० मधुच्छन्दा वैश्वामित्रः । इन्द्रः । गायत्री ।

इन्द्रमिद्राथिनो बृह—दिन्द्रमर्केभिरर्किणः ।	इन्द्रं वाणीरनूषत	१
इन्द्र इन्द्रयोः सचा संमिश्र आ वचोयुजा ।	इन्द्रो वज्री हिरण्ययः	२
इन्द्रो दीर्घाय चक्षस आ सूर्य रोहयद् दिवि ।	वि गोभिरदिमैरयत्	३
इन्द्र वाजेषु नोऽव सहस्रप्रधनेषु च ।	उग्र उग्राभिस्तृतिभिः	४
इन्द्र वयं महाधन इन्द्रमर्भे हवामहे ।	युजं वृत्रेषु वज्रिणम्	५ [१३]
स नो वृषन्नमुं चरुं सत्रादावन्नपा वृधि ।	अस्मभ्यमप्रतिष्कृतः	६
तुश्चेतुश्चे य उत्तरे स्तोमा इन्द्रस्य वज्रिणः ।	न विन्दे अस्य सुष्टुतिम्	७
वृषा यूथेव वंसगः कृष्टीरियत्योर्जसा ।	ईशानो अप्रतिष्कृतः	८
य एकश्चर्यणीनां वसूनामिरज्यति ।	इन्द्रः पञ्च क्षितीनाम्	९
इन्द्रं वो विश्वतस्परि हवामहे जनेभ्यः ।	अस्माकमस्तु केवलः	१० [१४] (७०)

१० मधुच्छन्दा वैश्वामित्रः । इन्द्रः । गायत्री ।

एन्द्र सानसिं रयिं सजित्वानं सदासहम् ।	वर्षिष्ठमूतये भर	१
नि येन मुष्टिहत्यया नि वृत्रा रुणधामहे ।	त्वोतासो न्यर्वता	२
इन्द्र त्वोतास आ वयं वज्रं घना ददीमहि ।	जयेम सं युधि स्पृधः	३
वयं शूरेभिरस्तृभि—रिन्द्र त्वया युजा वयम् ।	सासह्याम पृतन्यतः	४
महो इन्द्रः परश्च नु महित्वमस्तु वज्रिणे ।	द्यौर्न प्रथिना शवः	५ [१५]
समोहे वा य आशत नरस्तोकस्य सनितौ ।	विप्रासो वा धियायवः	६
यः कुक्षिः सोमपातमः समुद्र इव पिन्वते ।	उर्वीरापो न काकुदः	७
एवा ह्यस्य सुनृता विरुक्षी गोमती मही ।	पक्वा शाखा न दाशुपे	८
एवा हि ते विभूतय ऊतय इन्द्र मावते ।	सद्यश्चित् सन्ति दाशुपे	९
एवा ह्यस्य काम्या स्तोम उक्थं च शंस्या ।	इन्द्राय सोमपीतये	१० [१६] (८०)

१० मधुच्छन्दा वैश्वामित्रः । इन्द्रः । गायत्री ।

इन्द्रेहि मत्स्यन्धसो विश्वेभिः सोमपर्वभिः ।	महो अभिष्टिरोर्जसा	१
एमेनं सृजता सुते मन्दिमिन्द्राय मन्दिने ।	चक्रिं विश्वानि चक्रये	२ (८२)

मत्स्वा सुशिप्र मन्दिभिः स्तोमेभिर्विश्वचर्षणे । सचैषु सर्वनेष्वा ३
 असृग्रमिन्द्र ते गिरः प्रति त्वामुदहासत । अजोषा वृषभं पतिम् ४
 सं चोदय चित्रमवर्गि राध इन्द्र वरेण्यम् । असदित ते विभु प्रभु ५ [१७]
 अस्मान्सु तत्र चोदयेन्द्र राये रभस्वतः । तुविद्युम्न यशस्वतः ६
 सं गोमदिन्द्र वाजवदस्मे पृथु श्रवो बृहत् । विश्वायुर्धेह्याक्षितम् ७
 अस्मे धेहि श्रवो बृहद् द्युम्नं सहस्रसातमम् । इन्द्र ता रुथिनीरिषः ८
 वसोरिन्द्रं वसुपतिं गीर्भिर्गुणन्तं ऋग्मियम् । होम गन्तारमृतये ९
 सुते सुते न्योकसे बृहद् बृहत् एदुरिः । इन्द्राय शूषमर्चति १० [१८] (९०)

(१०)

१२ मधुच्छन्दा वैश्वामित्रः । इन्द्रः । अनुष्टुप् ।

गायन्ति त्वा गायत्रिणो ऽर्चन्त्यर्कमर्किणः । ब्रह्माणस्त्वा शतक्रत उद वंशमिव येमिरे १
 यत् सानोः सानुमारुहद् भूर्यस्पष्ट कर्त्वम् । तदिन्द्रो अर्थं चेतति यूथेन वृष्णिरेजति २
 युक्त्वा हि केशिना हरी वृषणा कक्ष्यप्रा । अथा न इन्द्र सोमपा गिरामुपश्रुतिं चर ३
 एहि स्तोमो अभि स्वरा ऽभि गृणीह्या रुव । ब्रह्म च नो वसो सचेन्द्र यज्ञं च वर्धय ४
 उक्थमिन्द्राय शंस्यं वर्धनं पुरुनिष्विधे । शक्रो यथा सुतेषु णो रारणत् सख्येषु च ५
 तमित् सखित्व ईमहे तं राये तं सुवीर्ये । स शक्र उत नः शक्र दिन्द्रो वसु दयमानः ६ [१९]

सुविवृतं सुनिरजमिन्द्र त्वादातमिद्यशः । गवामप व्रजं वृधि कृणुष्व राधो अद्रिवः ७
 नहि त्वा रोदसी उभे ऋधायमाणमिन्वतः । जेषः स्वर्वतीरपः सं गा अस्मभ्यं धूनुहि ८
 आश्रुत्कर्ण श्रुधी हवं नू चिह्वधिष्व मे गिरः । इन्द्र स्तोममिमं मम कृष्वा युजश्चिदन्तरम् ९
 विद्वा हि त्वा वृषन्तमं वाजेषु हवनश्रुतम् । वृषन्तमस्य हूमह ऊतिं सहस्रसातमाम् १०
 आ तू न इन्द्र कौशिक मन्दसानः सुतं पिब । नव्यमायुः प्र सूतिर कृधी सहस्रसामृषिम् ११
 परि त्वा गिर्वणो गिर इमा भवन्तु विश्वतः । वृद्धायुमनु वृद्धयो जुष्टा भवन्तु जुष्टयः १२ [२०]
 (१०२)

(११)

८ जेता माधुच्छन्दसः । इन्द्रः । अनुष्टुप् ।

इन्द्रं विश्वा अवीवृधन्त समुद्रव्यचसं गिरः । रुथीतमं रुथीनां वाजानां सत्पतिं पतिम् १
 सख्ये तं इन्द्र वाजिनो मा भेम शवसरस्पते । त्वामभि प्र णोनुमो जेतारमपरराजितम् २
 पूर्वीरिन्द्रस्य रातयो न वि दस्यन्त्युतयः । यद्वीवाजस्य गोमतः स्तोतृभ्यो मंहते मघम् ३
 (१०५)

पुरां भिन्दुर्युवा कवि—रमितौजा अजायत । इन्द्रो विश्वस्य कर्मणो धर्ता वज्री पुरुष्टुतः ४
 त्वं वलस्य गोमतो ऽपावरद्विवो बिलम् । त्वां देवा अबिभ्युपस तुज्यमानास आविषुः ५
 तवाहं शूर रातिभिः प्रत्यायं सिन्धुमावदन् । उपातिष्ठन्त गिर्वणो विदुष्टे तस्य कारवः ६
 मायाभिरिन्द्र मायिनं त्वं शुष्णमवातिरः । विदुष्टे तस्य मेधिरास् तेषां श्रवांस्युत्तिर ७
 इन्द्रमीशानमोजसा—भि स्तोमा अनूपत । सहस्रं यस्य रातय उत वा सन्ति भूयसीः ८ [२१]
 (११०)

(१२)

[चतुर्थोऽनुवाकः ॥३॥ सू० १२-१७]

१२ मेधातिथिः काण्वः । अग्निः, ६ प्रथमपादस्य [निर्मथ्याहवनीयौ] अग्नी । गायत्री ।

अग्निं दूतं वृणीमहे होतारं विश्ववेदसम् । अस्य यज्ञस्य सुक्रतुम् १
 अग्निमग्निं हवीमभिः सदा हवन्त विश्पतिम् । हव्यवाहं पुरुप्रियम् २
 अग्ने देवाँ इहा वह जज्ञानो वृक्तवर्हिषे । असि होता न ईड्यः ३
 ताँ उगतो वि बोधय यदग्रे यासि दूत्यम् । देवैरा सत्सि बर्हिषि ४
 घृताहवन दीदिवः प्रति प्म रिषतो दह । अग्ने त्वं रक्षस्विनः ५
 अग्निनाग्निः समिध्यते कविर्गृहपतिर्युवा । हव्यवाङ् जुह्वास्यः ६ [२२]
 कविमग्निमुप स्तुहि सत्यधर्माणमध्वरे । देवममीव चार्तनम् ७
 यस्त्वामग्ने हविष्पति—दूतं देव सपर्यति । तस्य स्म प्राविता भव ८
 यो अग्निं देववीतये हविष्माँ आविवासति । तस्मै पावक मृळय ९
 स नः पावक दीदिवो ऽग्ने देवाँ इहा वह । उप यज्ञं हविश्रं नः १०
 स नः स्तवान् आ भर गायत्रेण नवीयसा । रयिं वीरवतीमिषम् ११
 अग्ने शुक्रेण शोचिषा विश्वाभिर्देवहूतिभिः । इमं स्तोमं जुषस्व नः १२ [२३] (१२२)

(१३)

१२ मेधातिथिः काण्वः । (आग्नीसूक्तं, अग्निरूपा देवताः=) १ इधमः समिद्धोऽग्निर्वा, २ तनूनपात्, ३ नराशंसः,
 ४ इलः, ५ बर्हिः, ६ देवीर्द्वारः, ७ उपासानक्ता, ८ दैव्यौ होतारौ प्रचेतसौ, ९ तिस्रो
 देव्यः सगस्वतीन्नाभारत्यः, १० त्वष्टा, ११ वनस्पतिः, १२ स्याद्वाकृतयः । गायत्री ।

सुसामिन्द्रो न आ वह देवाँ अग्ने हविष्मते । होतः पावक यक्षि च १
 मधुमन्तं तनूनपाद् यज्ञं देवेषु नः कवे । अद्या कृणुहि वीतये २
 नराशंसमिह प्रिय—मस्मिन् यज्ञ उप ह्वये । मधुजिह्वं हविष्कृतम् ३
 अग्ने सुखतमं रथं देवाँ ईळित आ वह । असि होता मनुहितः ४
 स्तूणीत बर्हिर्गानुपग घृतपृष्ठं मनीषिणः । यत्रामृतस्य चक्षणम् ५ (१२७)

वि श्रयन्तामृतावृधो द्वारो देवीरसश्चतः	। अद्या नूनं च यष्टवे ६ [२४]
नक्तोषासां सुपेशसा ऽस्मिन् यज्ञ उप ह्वये	। इदं नो बर्हिःसदे ७
ता सुजिह्वा उप ह्वये होतारा देव्या कवी	। यज्ञं नो यक्षतामिमम् ८
इळा सरस्वती मही तिस्रो देवीर्मयोभुवः	। बर्हिः सीदन्त्वसिधः ९
इह त्वष्टारमग्रियं विश्वरूपमुप ह्वये	। अस्माकमस्तु केवलः १०
अव सृजा वनस्पते देव देवेभ्यो हविः	। प्र दातुरस्तु चेतनम् ११
स्वाहा यज्ञं कृणोतनेन्द्राय यज्वनो गृहे	। तत्र देवाँ उप ह्वये १२ [२५] (१३४)

(१४)

१२ मेधातिथिः काण्वः । विश्वे देवाः (विश्वेदेवैः सहितोऽग्निः), ३ इन्द्रवायुबृहस्पतिमित्रा-
ग्निपूषभगादित्यमरुद्गणाः, १० विश्वदेवाग्नीन्द्रवायुमित्रधामानि, ११ अग्निः । गायत्री ।

ऐभिरग्ने दुवो गिरो विश्वेभिः सोमपीतये	। देवेभिर्याहि यक्षि च १
आ त्वा कण्वा अहूपत गुणान्ति विप्र ते धियः	। देवेभिरग्ने आ गहि २
इन्द्रवायू बृहस्पतिं मित्राग्निं पूषणं भगम्	। आदित्यान् मारुतं गणम् ३
प्र वो श्रियन्त इन्द्रवो मत्सरा मादयिष्णवः	। हप्सा मध्वश्चमूपदः ४
ईळते त्वामवस्यवः कण्वासो वृक्तबर्हिषः	। हविष्मन्तो अरंकृतः ५
घृतपृष्ठा मनोयुजो ये त्वा वहन्ति वह्नयः	। आ देवान्सोमपीतये ६ [२६]
तान् यजत्राँ कृतावृधो ऽग्ने पत्नीवतस्कृधि	। मध्वः सुजिह्व पायय ७
ये यजत्रा य ईड्यास् ते ते पिबन्तु जिह्वा	। मधोरग्ने वर्षद्वृति ८
आकीं सूर्यस्य रोचनाद् विश्वान्देवाँ उपबुधः	। विप्रो होतेह वक्षति ९
विश्वेभिः सोम्यं मध्व-ऽग्ने इन्द्रेण वायुना	। पिबा मित्रस्य धामभिः १०
त्वं होता मनुर्हितो ऽग्ने यज्ञेषु सीदसि	। सेमं नो अध्वरं यज ११
युक्ष्वा ह्यरुषी रथे हरितो देव रोहितः	। ताभिर्देवाँ इहा वह १२ [२७] (१४६)

(१५)

१२ मेधातिथिः काण्वः । [प्रतिदेवतं क्रतुसहितम् =] १ इन्द्रः, २ मरुतः, ३ त्वष्टा, ४ अग्निः,
५ इन्द्रः, ६ मित्रावरुणौ, ७-१० द्रविणोदाः, ११ अश्विनौ, १२ अग्निः । गायत्री ।

इन्द्र सोमं पिब क्रतुना ऽऽ त्वा विशन्तिवन्दवः	। मत्सरास्तदोक्तसः १
मरुतः पिबत क्रतुना पोत्राद् यज्ञं पुनीतन	। यूयं हि ष्ठा सुदानवः २
अभि यज्ञं गृणीहि नो ग्नावो नेष्टुः पिब क्रतुना	। त्वं हि रत्नधा असि ३
अग्ने देवाँ इहा वह सादया योनिषु त्रिषु	। परि भूष पिब क्रतुना ४ (१५०)

ब्राह्मणादिन्द्र राधसः पिबा सोममूर्तुरु	। तवेन्द्रि सख्यमस्तुतम्	५
युवं दक्षं धृतवत मित्रावरुण दूळभम्	। ऋतुना यज्ञमाशाथे	६ [२८]
द्विणोदा द्विणसो शर्वहस्तासो अध्वरे	। यज्ञेषु देवमीळते	७
द्विणोदा ददातु नो वसूनि यानि शृण्वरे	। देवेषु ता वनामहे	८
द्विणोदाः पिपीषति जुहोत प्र च तिष्ठत	। नेष्ट्राहृतुभिरिष्यत	९
यत् त्वा तुरीयमृतुभिर्द्विणोदो यजामहे	। अध स्मा नो दुदिर्भव	१०
अश्विना पिबतं मधु दीद्यग्नी शुचिवता	। ऋतुना यज्ञवाहसा	११
गार्हपत्येन सन्त्य ऋतुना यज्ञनीरसि	। देवान् देवयते यज	१२ [२९] (१५८)

(१६)

९ मेधातिथिः काण्वः । इन्द्रः । गायत्री ।

आ त्वा वहन्तु हरयो वृषणं सोमपीतये	। इन्द्रं त्वा सूरचक्षसः	१
इमा धाना घृतस्नुवो हरी इहोष वक्षतः	। इन्द्रं सुखतमे रथे	२
इन्द्रं प्रातर्हवामह इन्द्रं प्रयत्यध्वरे	। इन्द्रं सोमस्य पीतये	३
उप नः सुतमा गहि हरिभिरिन्द्र केशिभिः	। सुते हि त्वा हवामहे	४
सेमं नः स्तोममा ग ह्युपेदं सर्वनं सुतम्	। गौरो न तृषितः पिब	५ [३०]
इमे सोमास इन्द्रवः सुतासो अधि बर्हिषि	। ताँ इन्द्र सहसे पिब	६
अयं ते स्तोमो अग्रियो हृदिस्पृगस्तु शंतमः	। अथा सोमं सुतं पिब	७
विश्वमित्सर्वनं सुतमिन्द्रो मदाय गच्छति	। वृत्रहा सोमपीतये	८
सेमं नः काममा पृण गोभिरश्वैः शतक्रतो	। स्तवाम त्वा स्वाध्यः	९ [३१] (१६७)

(१७)

९ मेधातिथिः काण्वः । इन्द्रावरुणौ । गायत्री, ४-५ पादनिचृत् (५ हसीयसी वा) गायत्री ।

इन्द्रावरुणयोरहं सम्राजोरव आ वृणे	। ता नो मृळात ईदृशे	१
गन्तारा हि स्थोऽवसे हवं विप्रस्य मावतः	। धर्तारा चर्षणीनाम्	२
अनुकामं तप्येथा मिन्द्रावरुण राय आ	। ता वां नेदिष्ठमीमहे	३
युवाकु हि शचीनां युवाकु सुमतीनाम्	। भूयाम वाजुदाज्ञाम्	४
इन्द्रः सहस्रदानां वरुणः शंस्यानाम्	। ऋतुर्भवत्युक्थ्यः	५ [३२]
तयोरिद्वसा वयं सनेम नि च धीमहि	। स्यादुत प्ररेचनम्	६ (१७३)

इन्द्रावरुण वामहं हुवे चित्राय राधसे । अस्मान्तु जिग्युषस्कृतम् ७
 इन्द्रावरुण नू नु वां सिपासन्तीषु धीष्वा । अस्मभ्यं शर्मं यच्छतम् ८
 प्र वामश्रोतु सुष्टुतिरिन्द्रावरुण यां हुवे । यामूधार्थे सधस्तुतिम् ९ [३३] (१७६)

(१८)

[पञ्चमोऽनुवाकः ॥५॥ सू० १८-२३]

१ मेधातिथिः काण्वः । १-३ ब्रह्मणस्पतिः, ४ इन्द्रो ब्रह्मणस्पतिः सोमश्च, ५ ब्रह्मणस्पतिः सोम इन्द्रो
 दक्षिणा च, ६-८ सदसस्पतिः, ९ सदसस्पतिर्नराशंसो वा । गायत्री ।

सोमानं स्वरणं कृणुहि ब्रह्मणस्पते । कक्षीर्वन्तं य औंशिजः १
 यो रेवान् यो अमीवहा वसुवित् पुष्टिवर्धनः । स नः सिपक्तु यस्तुरः २
 मा नः शंसो अररूपो धूर्तिः प्रणङ् मर्त्यस्य । रक्षा णो ब्रह्मणस्पते ३
 स वा वीरो न रिप्यति यमिन्द्रो ब्रह्मणस्पतिः । सोमो हिनोति मर्त्यम् ४
 त्वं तं ब्रह्मणस्पते सोम इन्द्रश्च मर्त्यम् । दक्षिणा पात्वंहसः ५ [३४]
 सदसस्पतिमजुतं प्रियमिन्द्रस्य काम्यम् । सनिं मेधामयासिपम् ६
 यस्माहृते न सिध्यति यज्ञो विपश्चितश्चन । स धीनां योगमिन्वति ७
 आहृणोति हविष्कृतिं प्राश्नं कृणोत्यध्वरम् । होत्रा देवेषु गच्छति ८
 नराशंसं सुधृष्टम् मर्षयं सप्रथस्तमम् । द्विवो न सन्नमस्वसम् ९ [३५] (१८५)

(१९)

१ मेधातिथिः काण्वः । अग्निर्मस्तश्च । गायत्री ।

प्रति त्यं चारुमध्वरं गोपीथाय प्र हूयसे । मरुद्भिरग्न आ गंहि १
 नहि देवो न मर्त्यो महस्तव क्रतुं परः । मरुद्भिरग्न आ गंहि २
 ये महो रजसो विदुर्विश्वे देवासो अदुहः । मरुद्भिरग्न आ गंहि ३
 य उग्रा अर्कमानुचु रनाधृष्टास ओजसा । मरुद्भिरग्न आ गंहि ४
 ये शुभ्रा घोरवर्षसः सुक्षत्रासो रिशादसः । मरुद्भिरग्न आ गंहि ५ [३६]
 ये नाकस्याधि रोचने द्विवि देवास आसते । मरुद्भिरग्न आ गंहि ६
 य ईह्यन्ति पर्वतान् तिरः समुद्रमर्णवम् । मरुद्भिरग्न आ गंहि ७
 आ ये तन्वन्ति रश्मिभिस् तिरः समुद्रमोजसा । मरुद्भिरग्न आ गंहि ८
 अभि त्वा पूर्वपीतये सृजामि सोम्य मधु । मरुद्भिरग्न आ गंहि ९ [३७] (१९४)

[द्वितीयोऽध्यायः ॥२॥ व० १-३८]

(२०)

८ मेधातिथिः काण्वः । ऋभवः । गायत्री ।

अयं देवाय जन्मने	स्तोमो विप्रेभिरासया	।	अकारि रत्नधातमः	१
य इन्द्राय वचोयुजा	तत्क्षुर्मनसा हरी	।	शमीभिर्यज्ञमाशत	२
तक्षन् नासत्याभ्यां	परिज्मानं सुखं रथम्	।	तक्षन् धेनुं सर्वर्दुधाम्	३
युवाना पितरा पुनः	सत्यमन्त्रा ऋजूयवः	।	ऋभवो विष्ट्यक्रत	४
स वो मदासो अगमते	न्द्रेण च मरुत्वता	।	आदित्येभिश्च राजभिः	५ [१]
उत त्वं चमसं नवं	त्वष्टुर्वेवस्य निष्कृतम्	।	अकर्त चतुरः पुनः	६
ते नो रत्नानि धत्तन्	त्रिरा सात्तानि सुन्वते	।	एकमेकं सुशस्तिभिः	७
अधारयन्त बह्व्यो	ऽभजन्त सुकृत्या	।	भागं देवेषु यज्ञियम्	८ [२] (२०२)

(२१)

६ मेधातिथिः काण्वः । इन्द्राग्नी । गायत्री ।

इहेन्द्राग्नी उप ह्वये	तयोरित स्तोममुश्मसि	।	ता सोमं सोमपातमा	१
ता यज्ञेषु प्र शंसते	न्द्राग्नी शुम्भता नरः	।	ता गायत्रेषु गायत	२
ता मित्रस्य प्रशस्तय	इन्द्राग्नी ता हवामहे	।	सोमपा सोमपीतये	३
उग्रा सन्ता हवामह	उपेदं सर्वनं सुतम्	।	इन्द्राग्नी एह गच्छताम्	४
ता महान्ता सदस्पती	इन्द्राग्नी रक्ष उज्जतम्	।	अप्रजाः सन्वत्रिणः	५
तेन सत्येन जागृत	मधि प्रचेतुने पदे	।	इन्द्राग्नी शर्म यच्छतम्	६ [३] (२०८)

(२२)

२१ मेधातिथिः काण्वः । १-४ अश्विनौ, ५-८ सविता; ९-१० अग्निः ११ देव्यः; १२ इन्द्राग्नी-वरुणान्यग्नाय्यः; १३-१४ द्यावापृथिव्यौ; १५ पृथिवी; १६ विष्णुर्देवा वा, १७-२१ विष्णुः । गायत्री ।

प्रातर्युजा वि बोधया	श्विनावेह गच्छताम्	।	अस्य सोमस्य पीतये	१
या सुरथा रथीतमो	भा देवा दिविस्पृशा	।	अश्विना ता हवामहे	२
या वां कशा मधुमत्य	श्विना सूनृतावती	।	तया यज्ञं मिमिक्षतम्	३
नहि वामस्ति दूरके	यत्रा रथेन गच्छथः	।	अश्विना सोमिनो गृहम्	४
हिरण्यपाणिमृतये	सवितारमुप ह्वये	।	स चेत्ता देवता पदम्	५ [४]
अपां नपातमवसे	सवितारमुप स्तुहि	।	तस्य व्रतान्युश्मसि	६ (२१४)

विभक्तारं हवामहे वसोश्चित्रस्य राधसः ।	सवितारं नृचक्षसम्	७
सखाय आ नि पीदत सविता स्तोम्यो नु नः ।	दाता राधांसि शुम्भति	८
अग्ने पत्नीरिहा वह देवानामुशतीरुप ।	त्वष्टारं सोमपीतये	९
आ ग्ना अग्न इहावसे होत्रा यविष्ठ भारतीम् ।	वरुत्रीं धिषणां वह	१० [५]
अभि नो देवीरवसा महः शर्मणा नृपत्नीः ।	अच्छिन्नपत्राः सचन्ताम्	११
इहेन्द्राणीमुप ह्वये वरुणानीं स्वस्तये ।	अग्नार्यां सोमपीतये	१२ ✓
मही द्यौः पृथिवी च न इमं यज्ञं भिमिक्षताम् ।	पिपृतां नो भरीमभिः	१३
तयोरिद्ध घृतवत् पयो विप्रा रिहन्ति धीतिभिः ।	गन्धर्वस्य ध्रुवे पदे	१४
स्योना पृथिवि भवा नृक्षरा निवेशनी ।	यच्छा नः शर्म सप्रथः	१५ [६]
अतो देवा अवन्तु नो यतो विष्णुर्विचक्रमे ।	पृथिव्याः सप्त धामभिः	१६
इदं विष्णुर्वि चक्रमे त्रेधा नि दधे पदम् ।	समूहमस्य पांसुरे	१७
त्रीणि पदा वि चक्रमे विष्णुर्गोपा अदाभ्यः ।	अतो धर्माणि धारयन्	१८
विष्णोः कर्माणि पश्यत यतो व्रतानि पस्पशे ।	इन्द्रस्य युज्यः सखा	१९
तद् विष्णोः परमं पदं सदा पश्यन्ति सूरयः ।	दिवीव चक्षुराततम्	२०
तद् विप्रांसो विपन्यवो जागृवांसः समिन्धते ।	विष्णोर्यत् परमं पदम्	२१ [७] (२२९)

(२३)

२४ मेधातिथिः काण्वः । १ वायुः; २-३ इन्द्रवायुः; ४-६ मित्रावरुणौ; ७-९ इन्द्रो मरुत्वान्;
१०-१२ विश्वे देवाः; १३-१५ पूषा; १६-२२, २३ (पूर्वार्धस्य) आपः; २३ (उत्तरार्धस्य), २४ अग्निः ।

१-१८ गायत्री, १९ पुरउष्णिक्, २१ प्रतिष्ठा; २०, २२-२४ अनुष्टुप् ।

तीवाः सोमांस आ गह्या शीर्वन्तः सुता इमे ।	वायो तान् प्रस्थितान् पिब	१
उभा देवा दिविस्पृशेन्द्रवायू हवामहे ।	अस्य सोमस्य पीतये	२
इन्द्रवायू मनोजुवा विप्रा हवन्त ऊतये ।	सहस्राक्षा धियस्पती	३
मित्रे वयं हवामहे वरुणं सोमपीतये ।	जज्ञाना पूतदक्षसा	४
कृतेन यावृतावृधा वृतस्य ज्योतिषस्पती ।	ता मित्रावरुणा हुवे	५ [८]
वरुणः प्राविता भुवन् मित्रो विश्वाभिरूतिभिः ।	करतां नः सुराधसः	६
मरुत्वन्तं हवामहे इन्द्रमा सोमपीतये ।	सजूर्गणेन तृम्पतु	७
इन्द्रज्येष्ठा मरुद्गणा देवांसः पूषरातयः ।	विश्वे मम श्रुता हवम्	८
हव वृत्रं सुदानव इन्द्रेण सहसा युजा ।	मा नो दुःशंस ईशत	९
विश्वान् देवान् हवामहे मरुतः सोमपीतये ।	उग्रा हि पृश्निमातरः	१० [९] (२३९)

जयतामिव तन्यतु—मरुतामेति धृष्णुया	१ यच्छुभं याथना नरः	११
हस्काराद् विद्युतस्पर्श—ऽतो जाता अवन्तु नः	१ मरुतो मृळयन्तु नः	१२
आ पूषश्चित्रबर्हिष—माघृणे धरुणं दिवः	१ आजा नष्टं यथा पशुम्	१३
पूषा राजानमाघृणि—रपगूहं गुहा हितम्	१ अविन्दच्चित्रबर्हिषम्	१४
उतो स मह्यमिन्दुभिः षड् युक्ता अनुसेषिधत्	१ गोभिर्यवं न चर्कपत्	१५ [१०]
अम्बयो यन्त्यध्वभि—जामयो अध्वरीयताम्	१ पृश्नतीर्मधुना पयः	१६
अमूर्या उप सूर्ये याभिर्वा सूर्यः सह	१ ता नो हिन्वन्त्वध्वरम्	१७
अपो देवीरुप ह्वये यत्र गावः पिबन्ति नः	१ सिन्धुभ्यः कर्त्वं हविः	१८
अप्स्वन्तरमृतमप्सु भेषज—मपामुत प्रशस्तये	१ देवा भवत वाजिनः	१९
अप्सु मे सोमो अववी—दन्तर्विश्वानि भेषजा	१ अग्निं च विश्वशंभुव—मार्पश्च विश्वभेषजीः	२० [११]

आपः पूर्णीत भेषजं वरुथं तन्वेऽ मम	१ ज्योक् च सूर्यं दृशे	२१
इदमापः प्र वहत यत् किं च दुरितं मयि	१ यद् वाहमभिदुद्राह यद् वा शेष उतानृतम्	२२
आपो अद्यान्वचारिषं रसेन समगस्महि	१ पर्यस्वानग्न आ गहि तं मा सं सृज वर्चसा	२३
सं मार्गे वर्चसा सृज सं प्रजया समायुपा	१ विद्युर्मे अस्य देवा इन्द्रो विद्यात सह ऋषिभिः	२४ [१२]

(२४)

[पष्ठोऽनुवाकः ॥६॥ सू० २४-३०]

१५ आजीगतिः शुनःशेषः स कृत्रिमो वैश्वामित्रो देवरातः । १ कः (प्रजापतिः); २ अग्निः, ३-५ सविता, ५ भगो वा, ६-१५ वरुणः । १, २, ६-१५ त्रिष्टुप्, ३-५ गायत्री ।

कस्य नूनं कतमस्यामृतानां मनामहे चारु देवस्य नाम ।	
को नो मह्या अदितये पुनर्दात पितरं च हृशेयं मातरं च	१
अग्नेर्वयं प्रथमस्यामृतानां मनामहे चारु देवस्य नाम ।	
स नो मह्या अदितये पुनर्दात पितरं च हृशेयं मातरं च	२
अभि त्वा देव सवित—रीशानं वार्याणाम् । सदावन् भागमीमहे	३
यश्चिद्धि तं हृत्था भगः शशमानः पुरा निदः । अद्वेपो हस्तयोर्दधे	४
भगभक्तस्य ते वय—मुदशेम तवार्यसा । मूर्धानं राय आरभे	५ [१३]

नहि ते क्षत्रं न सद्मो न मन्युं वयश्चुनामी पतयन्त आपुः ।

नेमा आपो अनिमिषं चरन्ती—न ये वातस्य प्रमिनन्त्यभ्वम्

अबुध्ने राजा वरुणो वनस्यो—ध्वं स्तुपं ददते पतदक्षः ।

नीचीनाः स्थुरुपरि बुध्न एषा—मस्मे अन्तर्निहिताः केतवः स्युः

उरुं हि राजा वरुणश्चकार सूर्याय पन्थामन्वेतवा उ ।	
अपदे पादा प्रतिधातवेऽक—रुतापवक्ता हृदयाविधाश्चित्	८
शतं ते राजन् भिषजः सहस्र—सुर्वी गभीरा सुमतिष्टे अस्तु ।	
बाधस्व दूरे निर्कृतिं पराचैः कृतं चिदेनः प्र मुमुग्ध्यस्मत्	९
अमी य ऋक्षा निहितास उच्चा नक्तं ददृथे कुहं चिद दिव्यैः ।	
अदब्धानि वरुणस्य व्रतानि विचाकंशच्चन्द्रमा नक्तमेति	१० [१४]
तत् त्वा यामि ब्रह्मणा वन्दमानस् तदा शास्ते यजमानो हविर्भिः ।	
अहेळमानो वरुणेह बोध्यु—रुशंस मा न आयुः प्र मोषीः	११
तदिन्नक्तं तद् दिवा मह्यमाहुस् तदयं केतो हृद आ वि चंष्टे ।	
शुनःशेषो यमहृद् गृभीतः सो अस्मान् राजा वरुणो मुमोक्तु	१२
शुनःशेषो ह्यहृद् गृभीतस् त्रिष्वादित्यं दुपदेषु बद्धः ।	
अवेनं राजा वरुणः ससृज्याद् विद्रो अदब्धो वि मुमोक्तु पाशान्	१३
अव ते हेळो वरुण नमोभि—रव यज्ञेभिरीमहे हविर्भिः ।	
क्षयन्नस्मभ्यमसुर प्रचेता राजन्नेनांसि शिश्रथः कृतानि	१४
उदुत्तमं वरुण पाशमस्म—दवाधमं वि मध्यमं श्रथाय ।	
अथा वयमादित्य व्रते तवा—नागसो अदितये स्याम	१५ [१५] (२६८)

(२५)

२१ आजीगर्तिः शुनःशेषः स कृत्रिमो वैश्वामित्रो देवरातः । वरुणः । गायत्री ।

यच्चिन्द्रि ते विशो यथा प्र देव वरुण व्रतम् ।	मिनीमसि द्यविद्यवि	१
मा नो वधाय हृत्तवे जिहील्लानस्य रीरधः ।	मा हृणानस्य मन्यवे	२
वि मूळीकाय ते मनो रथीरश्वं न संदितम् ।	गीर्भिरुण सीमहि	३
परा हि मे विमन्यवः पतन्ति वस्येदृष्टये ।	वयो न वसतीरुप	४
कदा क्षत्रभियं नर—मा वरुणं करामहे	मूळीकायोरुचक्षसम्	५ [१६]
तदित् समानमाशाते वेनन्ता न प्र युच्छतः ।	धृतव्रताय दाशुषे	६
वेदा यो वीनां पद—मन्तरिक्षेण पतताम्	वेद नावः समुद्रियः	७
वेद मासो धृतवतो द्वादश प्रजावतः ।	वेदा य उपजायते	८
वेद वातस्य वर्तनि—मुरोर्ऋष्वस्य बृहतः	वेदा ये अध्यासते	९
नि पसाद धृतवतो वरुणः पस्त्या—रुष्वामाज्याय सुकतुः		१० [१७] (२७८)

अतो विश्वान्यद्भुता चिकित्वाँ अभि पश्यति ।	कृतानि या च कर्त्वा ११
स नो विश्वाहा सुक्रतु रादित्यः सुपथा करत् ।	प्र ण आयूँषि तारिषत् १२
बिभ्रद् द्रापिं हिरण्ययं वरुणो वस्त निर्णिजम् ।	परि स्पशो नि पैदिरे १३ ✓
न यं दिप्सन्ति दिप्सवो न दुह्वाणो जनानाम् ।	न देवमभिमातयः १४
उत यो मानुषेष्वा यशश्चक्रे असाभ्या ।	अस्माकमुदरेष्वा १५ [१८]
परा मे यन्ति धीतयो गावो न गव्यूतीरनु ।	इच्छन्तीरुरुचक्षसम् १६
सं नु वोचावहै पुनर्यतो मे मध्वाभृतम् ।	होतेव क्षदसे प्रियम् १७
दर्शं नु विश्वदर्शतं दर्शं रथमधि क्षमिं ।	एता जुषत मे गिरः १८
इमं मे वरुण श्रुधी हवमद्या च मृळय ।	त्वामवस्युरा चके १९
त्वं विश्वस्य मेधिर दिवश्च गमश्च राजसि ।	स यामनि प्रति श्रुधि २०
उदुत्तमं मुमुग्धि नो वि पाशं मध्यमं चृत ।	अवाधमानि जीवसे २१ [१९] (२८९)

(२६)

१० आजीगर्तिः शुनःशेषः स कृत्रिमो वैश्वामित्रो देवरातः । अग्निः, । गायत्री ।

वसिष्ठा हि मियेध्य वस्त्राण्यूर्जा पते ।	सेमं नो अध्वरं यज १
नि नो होता वरेण्यः सदा यविष्ठ मन्मभिः ।	अग्ने दिवित्मता वचः २
आ हि प्मा सूनवे पिता पिर्यजत्यापये ।	सखा सख्ये वरेण्यः ३
आ नो बर्ही रिशादसो वरुणो मित्रो अर्यमा ।	सीदन्तु मनुषो यथा ४
पूर्व्य होतरस्य नो मन्दस्व सख्यस्य च ।	इमा उ पु श्रुधी गिरः ५ [२०]
यच्चिद्धि शश्वता तना देवदेवं यजामहे ।	त्वे इद्धयते हविः ६
प्रियो नो अस्तु विशपति होता मन्द्रो वरेण्यः ।	प्रियाः स्वग्नयो वयम् ७
स्वग्नयो हि वार्य देवासो दधिरे च नः ।	स्वग्नयो मनामहे ८
अथा न उभयेषा ममृत मर्त्यानाम् ।	मिथः सन्तु प्रशस्तयः ९
विश्वेभिरग्ने अग्निभि रिमं यजमिदं वचः ।	चनो धाः सहसो यहो १० [२१] (२९९)

(२७)

१३ आजीगर्तिः शुनःशेषः स कृत्रिमो वैश्वामित्रो देवरातः । १-१२ अग्निः १३ देवाः । १-१२ गायत्री, १३ त्रिष्टुप् ।

अश्वं न त्वा वारवन्तं वन्दध्या अग्निं नमोभिः ।	सम्राजन्तमध्वराणाम् १
स वा नः सनुः शश्वसा पृथुप्रगामा सुशेवः ।	मीढाँ अस्माकं बभूयात् २ (३०१)

स नो दूराच्चासाच्च नि मर्त्यादद्यायोः । पाहि सदमिद विश्वायुः ३
 इमम् पु त्वमस्माकं सनिं गायत्रं नव्यांसम् । अग्ने देवेषु प्र वोचः ४
 आ नो भज परमेष्वा वाजेषु मध्यमेषु । शिक्षा वस्वो अन्तमस्य ५ [२२]

विभक्तासि चित्रभानो सिन्धोरुर्मा उपाक आ । सद्यो दाशुषे क्षरसि ६
 यमग्ने पूत्सु मर्त्यमवा वाजेषु यं जुनाः । स यन्ता शश्वतीरिषः ७
 नकिरस्य सहन्त्य पर्येता कयस्य चित् । वाजो अस्ति श्रवाय्यः ८
 स वाजं विश्वचर्यणि र्वन्दिस्तु तरुता । विप्रैभिरस्तु सनिता ९
 जराबोध तद् विविद्धि विशेविशे यज्ञियाय । स्तोमं रुद्राय दृशीकम् १० [२३]

स नो महां अनिमानो धूमकेतुः पुरुश्चन्द्रः । धिये वाजाय हिन्वतु ११
 स रेवां इव विरपति देव्यः केतुः शृणोतु नः । उक्थैरग्निर्वृहद्भानुः १२

नमो महद्भ्यो नमो अर्भकेभ्यो नमो युवभ्यो नम आशिनेभ्यः ।

यजाम देवान् यदि शक्रवाम मा ज्यायसः शंसमा वृक्षि देवाः १३ [२४] (३१२)

(२८)

९ आजीगर्तिः शुनःशेषः स कृत्रिमो वैश्वामित्रो देवरातः । १-४ इन्द्रः, ५-६ उलूखलं, ७-८ उलूखलमुसले,

९ प्रजापतिर्हरिश्चन्द्रः, (अधिषवण-) चर्म सोमो वा । १-६ अनुष्टुप्, ७-९ गायत्री ।

यत्र गावा पृथुर्धुध ऊर्ध्वो भवति सोतवे । उलूखलसुताना मवेद्विन्द्र जलगुलः १
 यत्र द्वाविंश जघना धिषवण्या कृता । उलूखलसुताना मवेद्विन्द्र जलगुलः २
 यत्र नार्यपच्यव मुपच्यवं च शिक्षते । उलूखलसुताना मवेद्विन्द्र जलगुलः ३
 यत्र मन्था विवधते रश्मीन् यमितवा इव । उलूखलसुताना मवेद्विन्द्र जलगुलः ४
 यच्चिद्धि त्वं गृहेगृह उलूखलक युज्यसे । इह द्युमत्तमं वद जयतामिव दुन्दुभिः ५ [२५]
 उत स्म ते वनस्पते वातो वि वात्यग्रमित् । अथो इन्द्राय पातवे सुनु सोममुलूखल ६
 आयजी वाजसातमा ता ह्युच्चा विजर्भतः । हरीं इवान्धांसि बप्सता ७
 ता नो अद्य वनस्पती ऋष्वावृष्वेभिः सोतृभिः । इन्द्राय मधुमत् सुतम् ८
 उच्छिष्टं चम्बोर्भर सोमं पवित्र आ सृज । नि धेहि गोरधि त्वचि ९ [२६] (३२१)

(२९)

७ आजीगर्तिः शुनःशेषः स कृत्रिमो वैश्वामित्रो देवरातः । इन्द्रः । पंक्तिः ।

यच्चिद्धि सत्य सोमपा अनाशस्ता इव स्मसि ।

आ तू न इन्द्र शंसय गोष्वश्वेषु शुभिषु सहस्रेषु तृतीमघ

१

(३२२)

शिप्रिन् वाजानां पते	शचीं वस्तव दुंसना ।	
आ तू न इन्द्र शंसय	गोष्वश्वेषु शुभिषु	सहस्रेषु तुवीमघ २
निष्वापया मिथुहशा	सस्तामबुध्यमाने ।	
आ तू न इन्द्र शंसय	गोष्वश्वेषु शुभिषु	सहस्रेषु तुवीमघ ३
ससन्तु त्या अरातयो	बोधन्तु शूर रातयः ।	
आ तू न इन्द्र शंसय	गोष्वश्वेषु शुभिषु	सहस्रेषु तुवीमघ ४
समिन्द्र गर्दभं मृण	नुवन्तं पापयामुया ।	
आ तू न इन्द्र शंसय	गोष्वश्वेषु शुभिषु	सहस्रेषु तुवीमघ ५
पताति कुण्डूणाच्या	दूरं वातो वनादधि ।	
आ तू न इन्द्र शंसय	गोष्वश्वेषु शुभिषु	सहस्रेषु तुवीमघ ६
सर्वं परिक्रोशं जहि	जम्भया कृकदाश्वम् ।	
आ तू न इन्द्र शंसय	गोष्वश्वेषु शुभिषु	सहस्रेषु तुवीमघ ७ [२७] (३२८)

(३०)

२२ आजीगर्तिः शुनःशेषः स कृत्रिमो वैश्वामित्रो देवरातः । १-१६ इन्द्रः, १७-१९ अश्विनौ, २०-२२ उपाः । १-१०, १२-१५, १७-२२ गायत्री, ११ पादनिचृद्गायत्री, १६ त्रिष्टुप् ।

आ व इन्द्रं किर्विं यथा वाजयन्तः शतक्रतुम् ।	महिष्ठं सिञ्च इन्दुभिः १
शतं वा यः शुचीनां सहस्रं वा समाशिराम् ।	एदुं निम्नं न रीयते २
सं यन्मदाय शुष्मिणं एना ह्यस्योदरे ।	समुद्रो न व्यचो दधे ३
अयमु ते समतसि कपोत इव गर्भधिम् ।	वचस्तच्चिन्न ओहसे ४
स्तोत्रं राधानां पते गिर्वाहो वीर यस्य ते ।	विभूतिरस्तु सूनृता ५ [२८]
ऊर्ध्वस्तिष्ठा न ऊतये ऽस्मिन् वाजे शतक्रतो ।	समन्येषु ब्रवावहे ६
योगेयोगे तवस्तरं वाजेवाजे हवामहे ।	सखाय इन्द्रमूतये ७
आ वा गमद्यद्वि श्रवत् सहस्रिणींभिरुतिभिः ।	वाजेभिरुप नो हवम् ८
अनु प्रत्नस्योक्तसो हुवे तुविप्रतिं नरम् ।	यं ते पूर्वं पिता हुवे ९
तं त्वा वयं विश्ववारा ऽऽ शास्महे पुरुहूत ।	सखे वसो जरितृभ्यः १० [२९]
अस्माकं शिप्रिणीनां सोमपाः सोमपात्राम् ।	सखे वज्रिन्तसखीनाम् ११
तथा तदस्तु सोमपाः सखे वज्रिन तथा कृणु ।	मथा त उश्मसीष्टये १२
रेवतीर्नः सधमाव इन्द्रं सन्तु तुविवाजाः ।	क्षुमन्तो यामिर्मदेम १३

आ घ त्वावान् त्मनासः स्तोतृभ्यो धृष्णवियानः । ऋणोरक्षं न चक्रयोः १४
 आ यद् दुर्वः शतक्रतुवा कामं जरितृणाम् । ऋणोरक्षं न शचीभिः १५ [३०]

शश्वदिन्द्रः पोषुथद्भिर्जिगाय नानदद्भिः शाश्वसद्भिर्धनानि ।
 स नो हिरण्यस्थं दुंसनावान् त्स नः सनिता सनये स नोऽदात् १६
 आश्विनावश्वावत्येपा यातं शवीरया । गोमदं दस्रा हिरण्यवत् १७
 समानयोजनो हि वां रथो दस्रावमर्त्यः । समुद्रे अश्विनेयते १८
 न्यध्न्यस्य मूर्धनि चक्रं रथस्य येमथुः । परि द्यामन्यदीयते १९
 कस्तं उपः कधप्रिये भुजे मर्तो अमर्त्ये । कं नक्षसे विभावरी २०
 वयं हि ते अमन्मह्याऽऽन्तादा पराकात । अश्वे न चित्रे अरुषि २१
 त्वं त्येभिरा गहि वाजेभिर्दुहितर्दिवः । अस्मे रयि नि धारय २२ [३१] (३५०)

(३१)

[सप्तमोऽनुवाकः ॥ ७ ॥ सू० ३१-३५]

१८ हिरण्यस्तूप आङ्गिरसः । अग्निः । जगती; ८, १६, १८ त्रिष्टुप् ।

त्वमग्ने प्रथमो अङ्गिरा ऋषिर्देवो देवानामभवः शिवः सखा ।
 तव व्रते कवयो विद्वानापसो ऽजायन्त मरुतो भ्राजद्दृष्टयः १
 त्वमग्ने प्रथमो अङ्गिरस्तमः कविर्देवानां परि भूपसि व्रतम् ।
 विभुर्विश्वस्मै भुवनाय मेधिरो द्विमाता शयुः कतिधा चिदायवे २
 त्वमग्ने प्रथमो मातरिश्वन आविर्भव सुक्रतूया विवस्वते ।
 अरेजितां रोदसी होतृवूर्ये ऽसन्नोभारमयजो महो वसो ३
 त्वमग्ने मनवे द्यामवाशयः पुरुषवसे सुकृते सुकृत्तरः ।
 श्वात्रेण यत् पित्रोर्मुच्यसे पर्या ऽऽ त्वा पूर्वमनयन्नापरं पुनः ४
 त्वमग्ने वृषभः पुष्टिवर्धन उद्यतसुचे भवसि श्रवाय्यः ।
 य आहुतिं परि वेदा वर्षद्रुति मेकायुरग्रे विश आविवांससि ५ [३२]

त्वमग्ने वृजिनवर्तनि नरं सकमन् पिपारि विदथे विचर्षणे ।
 यः शूरसाता परितक्म्ये धने दुभ्रेभिश्चित् समृता हंसि भूर्यसः ६
 त्वं तमग्ने अमृतत्व उत्तमे मर्तं दधासि श्रवसे दिवेदिवे ।
 यस्तातृषाण उभयाय जन्मने मयः कृणोषि प्रय आ च सूरये ७

(३५७)

- त्वं नो अग्ने सनये धनानां यशसं कारुं कृणुहि स्तवानः ।
 ऋध्याम कर्मापसा नवेन देवैर्द्यावापृथिवी प्रार्वतं नः ८
- त्वं नो अग्ने पित्रोरुपस्थ आ देवो देवेष्वनवद्य जागृविः ।
 तनुकृद् बोधि प्रमतिश्च कारवे त्वं कल्याण वसु विश्वमोषिषे ९
- त्वमग्ने प्रमतिस्त्वं पितासि नस् त्वं वयस्कृत तव जामयो वयम् ।
 सं त्वा रायः शतिनः सं सहस्रिणः सुवीरं यन्ति व्रतपामदाभ्य १० [३३]
- त्वमग्ने प्रथममायुमायवे देवा अकृण्वन् नहुषस्य विशपतिम् ।
 इळामकृण्वन् मनुषस्य शशनीं पितुर्यत् पुत्रो मर्मकस्य जायते ११
- त्वं नो अग्ने तव देव पायुभिर्मघोनो रक्ष तन्वश्च वन्द्य ।
 ज्ञाता लोकस्य तनये गवामस्यनिमेषं रक्षमाणस्तव व्रते १२
- त्वमग्ने यज्यवे पायुरन्तरो ऽनिषङ्गाय चतुरक्ष इध्यसे ।
 यो रातहव्यो ऽवृकाय धार्यसे कीरेश्चिन् मन्त्रं मनसा वनोषि तम् १३
- त्वमग्ने उरुशंसाय वाघते स्पार्हं यद् रेक्णः परमं वनोषि तत् ।
 आधस्य चित्र प्रमतिरुच्यसे पिता प्र पाकं शास्सि प्र दिशो विदुष्टरः १४
- त्वमग्ने प्रयतदक्षिणं नरं वमेव स्यूतं परि पासि विश्वतः ।
 स्वादुक्षन्ना यो वसतौ स्योनकृज् जीवयाजं यजते सोपमा दिवः १५ [३४]
- इमामग्ने शरणिं मीमृषो न इममध्वानं यमगाम दूरात् ।
 आपिः पिता प्रमतिः सोम्यानां भूमिरस्यृषिकृन् मर्त्यानाम् १६
- मनुष्वदग्ने अङ्गिरस्वदङ्गिरो ययातिवत् सदेने पूर्ववच्छुचे ।
 अच्छं याह्या वहा देव्यं जनमा सादय बर्हिषि यक्षि च प्रियम् १७
- एतेनाग्ने ब्रह्मणा वावृधस्व शक्तीं वा यत् ते चकृमा विदा वा ।
 उत प्र णोष्यभि वस्यो अस्मान् त्सं नः सृज सुमत्या वार्जवत्या १८ [३५] (३६९)

(३२)

१५ हिरण्यस्तूप आङ्गिरसः । इन्द्रः । त्रिष्टुप् ।

इन्द्रस्य नु वीर्याणि प्र वोचं यानि चकार प्रथमानि वृद्धी ।

अहन्नहिमन्वपस्ततर्द प्र वक्षणा अभिनत पर्वतानाम्

- अहन्नहिं पर्वते शिथियाणं त्वष्टास्मै वज्रं स्वयं ततक्ष ।
वाश्वा इव धेनवः स्यन्दमाना अञ्जः समुद्रमव जग्मुरापः २
- वृषायमाणो ऽवृणीत सोमं त्रिकदुकेष्वपिबत् सुतस्य ।
आ सायकं मघवादत्त वज्रमहन्नेन प्रथमजामहीनाम् ३
- यदिन्द्राहन् प्रथमजामहीनामान्मायिनाममिनाः प्रोत मायाः ।
आत् सूर्यं जनयन् द्यामुपासं तादीन्ता शत्रुं न किला विविस्ते ४
- अहन् वृत्रं वृत्रतरं व्यसमिन्द्रो वज्रेण महता वधेन ।
स्कन्धासीव कुलिशेना विवृक्णाऽहिः शयत उपपृक् पृथिव्याः ५ [३६]
- अयोद्धेव दुर्गदु आ हि जुह्वे महावीरं तुविबाधमृजीषम् ।
नातारीदस्य समृतिं वधानां सं रुजानाः पिपिष इन्द्रशत्रुः ६
- अपादहस्तो अपृतन्यदिन्द्रमास्य वज्रमधि सानौ जघान ।
वृष्णो वधिः प्रतिमानं बुभूषन् पुरुत्रा वृत्रो अशयद् व्यस्तः ७
- नदं न भिन्नममुया शयानं मनो रुहाणा अति यन्त्यापः ।
याश्चिद् वृत्रो महिना पर्यतिष्ठत् तासामहिः पत्सुतः शीर्षभूव ८
- नीचावया अभवद् वृत्रपुत्रेन्द्रो अस्या अव वर्धर्जभार ।
उत्तरा सूरधरः पुत्र आसीद् दानुः शये सहवत्सा न धेनुः ९
- अतिष्ठन्तीनामनिवेशनानां काष्ठानां मध्ये निहितं शरीरम् ।
वृत्रस्य निण्यं वि चरन्त्यापो दीर्घं तम आशयदिन्द्रशत्रुः १० [३७]
- वृषपत्नीरहिगोपा अतिष्ठन् निरुद्धा आपः पणिनेव गावः ।
अपां बिलमपिहितं यदासीद् वृत्रं जघन्वा अप तद् ववार ११
- अश्व्यो वारो अभवस्तदिन्द्रसूके यत् त्वा प्रत्यहन् देव एकः ।
अजयो गा अजयः शूर सोममवासृजः सर्तवे सप्त सिन्धून् १२
- नास्मै विद्युन्न तन्यतुः सिषेध न यां मिहमकिरद् धादुनि च ।
इन्द्रश्च यद् युयुधाते अहिश्चोतापरीभ्यो मघवा वि जिग्ये १३
- अहेयातारं कर्मपश्य इन्द्र हृदि यत् ते जघ्नुषो भीरुच्छत ।
नव च यन् नवतिं च स्रवन्तीः श्येनो न भीतो अतरो रजांसि १४ (३८२)

इन्द्रो यातो ऽवसितस्य राजा शर्मस्य च शृङ्गिणो वज्रबाहुः ।
सेदु राजा क्षयति चर्षणीना मरान् न नेमिः परि ता बभूव

१५ [३८] (३८३)

[तृतीयोऽध्यायः ॥३॥ व० १-३५]

(३३)

१५ हिरण्यस्तूप आङ्गिरसः । इन्द्रः । त्रिष्टुप् ।

एतायामोषं गव्यन्त इन्द्र मस्माकं सु प्रमतिं वावृधाति ।
अनामृणः कुविदादस्य रायो गवां केतं परमावर्जते नः
उपेदुहं धनदामप्रतीतिं जुष्टां न श्येनो वसतिं पतामि ।
इन्द्रं नमस्यन्नुपमेभिर्कैर्यः स्तोतृभ्यो हव्यो अस्ति यामन्
नि सर्वसेन इषुधीरसक्त समर्यो गा अजाति यस्य वष्टि ।
चोष्कृयमाण इन्द्र भूरि वामं मा पणिभूरस्मदधि प्रवृद्ध
वधीर्हि दस्युं धनिर्न धनेन एकश्चरन्नुपशाकेभिरिन्द्र ।
धनोरधि विपुणक् ते व्यायन्नयज्वानः सनकाः प्रेतिमीयुः
परां चिच्छीर्षा ववृजुस्त इन्द्रा ऽयज्वानो यज्वभिः स्पर्धमानाः ।
प्र यद् द्विवो हरिवः स्थातरुग्र निर्व्रतां अधमो रोदस्योः

१

२

३

४

५ [१]

अयुयुत्सन्नवद्यस्य सेना मयातयन्त क्षितयो नवग्वाः ।
वृषायुधो न वध्र्यो निरष्टाः प्रवद्भिरिन्द्राच्चितयन्त आयन्
त्वमेतान् रुदतो जक्षतश्चायोधयो रजस इन्द्र पारे ।
अवाद्दहो द्विव आ दस्युमुच्चा प सुन्वतः स्तुवतः शंसमावः
चक्राणासः परीणहं पृथिव्या हिरण्येन मणिना शुम्भमानाः ।
न हिन्वानासस्तिरुस्त इन्द्रं परि स्पशो अदधात् सूर्येण
परि यद्विन्द्र रोदसी उभे अबुभोजीर्महिना विश्वतः सीम् ।
अमन्यमानां अभि मन्यमानैर्निर्व्रताभिरधमो दस्युमिन्द्र
न ये द्विवः पृथिव्या अन्तमापुर्न मायाभिर्धनदां पर्यभूवन् ।
युजं वज्रं वृषभश्चक्र इन्द्रो निज्योतिषा तमसो गा अदुक्षत

६

७

८

९

१० [२]

अनु स्वधामक्षरन्नापो अस्या ऽवर्धत मध्य आ नाव्यानाम् ।
सधीचीर्नन मनसा तमिन्द्र ओजिष्ठन हन्मनाहन्नाभि द्यून्

११

(३९४)

न्याविध्यदिलीविशस्य हृह्ला वि शृङ्गिणमभिनच्छुणामिन्द्रः ।	
यावत्तरो मघवन् यावदोजो वज्रेण शत्रुमवधीः पृतन्युम्	१२
अभि सिध्मो अजिगादस्य शत्रून् वि तिग्मेन वृषभेणा पुरोऽभेत् ।	
सं वज्रेणासृजद् वृत्रमिन्द्रः प्र स्वां मतिमतिरच्छाशदानः	१३
आवः कुत्समिन्द्र यस्मिश्चाकन् प्रावो युध्यन्तं वृषभं दशद्युम् ।	
शफच्युतो रेणुर्नक्षत द्या मुच्छ्वेयो नृपाहाय तस्थौ	१४
आवः शर्म वृषभं तुग्न्यासु क्षेत्रजेपे मघवन्निष्ठ्यं गाम् ।	
ज्योक् चिदत्र तस्थिवांसो अकञ्छन्नयतामर्धगा वेदनाकः	१५ [३] (३९८)

(३४)

१२ हिरण्यस्तूप आङ्गिरसः । अश्विनौ । जगती; ९, १२ त्रिष्टुप् ।

त्रिश्चिन् नो अद्या भवतं नवेदसा विभुर्वा याम उत रातिरश्विना ।	
युवोर्हि यन्त्रं हिम्येव वासंसो ऽभ्यायंसेन्या भवतं मनीषिभिः	१
त्रयः पवयो मधुवाहने रथे सोमस्य वेनामनु विश्व इद् विदुः ।	
त्रयः स्कम्भासः स्कमितास आरभे त्रिर्नक्तं याथस्त्रिर्वश्विना दिवा	२
समाने अहन् त्रिरवद्यगोहना त्रिरथ यज्ञं मधुना मिमिक्षतम् ।	
त्रिर्वाजवतीरिषो अश्विना युवं द्रोणा अस्मभ्यमुषसश्च पिन्वतम्	३
त्रिर्वर्तिर्यीतं त्रिरनुव्रते जने त्रिः सुप्राव्ये त्रेधेव शिक्षतम् ।	
त्रिर्नान्यं वहतमश्विना युवं त्रिः पृक्षो अस्मे अक्षरेव पिन्वतम्	४
त्रिर्नो रयिं वहतमश्विना युवं त्रिर्देवताता त्रिरुतावतं धियः ।	
त्रिः सौभगत्वं त्रिरुत श्रवांसि नस् त्रिष्ठं वां सूरं दुहिता रुहद् रथम्	५
त्रिर्नो अश्विना दिव्यानि भेषजा त्रिः पार्थिवानि त्रिरु दत्तमन्त्र्यः ।	
ओमानं शंयोर्ममकाय सुनवे त्रिधातु शर्म वहतं शुभस्पती	६ [४]
त्रिर्नो अश्विना यजता दिवेदिवे परि त्रिधातु पृथिवीमशायतम् ।	
तिस्रो नासत्या रथ्या परावत आत्मेव वातः स्वसराणि गच्छतम्	७
त्रिरश्विना सिन्धुभिः सप्तमातृभिस् त्रय आहावास्त्रेधा हविष्कृतम् ।	
तिस्रः पृथिवीरुपरि प्रवा दिवो नाकं रक्षेथे शुभिः कुभिर्हितम्	८ (४०६)

क॒३ त्री च॒क्रा त्रि॒वृतो रथ॑स्य क॒३ त्रयो व॒न्धुरो ये सनी॑ळाः ।
क॒दा योगो॑ वा॒जिनो रास॑भस्य येन॑ य॒ज्ञं ना॑सत्योपयाथः

९

आ ना॑सत्या गच्छ॑तं हूयते॑ ह॒विर्मध्वः॑ पिब॑तं मधु॒पेभि॑रासभिः ।
युवो॑र्हि पूर्वं स॒वितोष॑सो रथ॑मृताय॑ चि॒त्रं घृत॑वन्त॒मिष्य॑ति

१०

आ ना॑सत्या त्रि॒भिरे॑कादु॒शैरिह॑ दे॒वेभि॑र्यातं मधु॒पेय॑मश्विना ।
प्रायु॑स्तारि॒ष्टं नी र॑पांसि मृक्ष॑तं से॒धतं॑ द्वेषो भव॑तं स॒चाभु॑वा

११

आ नो॑ अश्विना त्रि॒वृता रथे॑ना—ऽर्वाश्च॑ र॒यिं वह॑तं सु॒वीर॑म् ।
शृण्व॑न्ता वाम॑वसे जोह॒वीमि वृ॒धे च॑ नो भव॑तं वा॒जसा॑तौ

१२ [५] (४१)

(३५)

११ हिरण्यस्तूप आङ्गिरसः । १ (पादानां क्रमेण) अग्निः, मित्रावरुणौ, रात्रिः, सविता च ।
२-११ सविता । त्रिष्टुप्, १, ९ जगती, ।

ह॒व्याम्य॑ग्निं प्रथ॑मं स्वस्तये॑ ह॒व्यामि मि॒त्रावरु॑णाविहा॒वसे॑ ।
ह॒व्यामि रा॒त्रिं जग॑तो नि॒वेश॑नीं ह॒व्यामि दे॒वं स॑विता॒रमु॑तये॑

१

आ कृ॒ष्णेन॑ रज॑सा वर्त॑मानो नि॒वेश॑यन्नमृतं॑ म॒र्त्यं च॑ ।
हि॒रण्यये॑न स॒विता रथे॑ना—ऽऽ दे॒वो या॑ति भुव॑नानि पश्य॑न्

२

याति॑ दे॒वः प्र॒वता॑ यात्यु॒द्रता॑ याति॑ शु॒भ्राभ्या॑ यज॑तो हरि॑भ्याम् ।
आ दे॒वो या॑ति स॒विता परा॑वतो ऽप॒ विश्वा॑ दुरि॒ता बा॑ध॒मानः॑

३

अ॒भीवृ॑तं कृ॒शनैर्वि॒श्वरू॑पं हि॒रण्यश॑म्यं यज॑तो बृ॒हन्त॑म् ।
आस्था॑द् रथं स॒विता चि॒त्रभा॑नुः कृ॒ष्णा रजा॑ंसि तवि॑पीं द॒धानः॑

४

वि जना॑ञ्छ॒द्यावाः शि॒तिपा॑दो अख्य॑न् रथं हि॒रण्यप्र॑उगं वह॑न्तः ।
शश्व॑द् विशः स॒वितु॑र्दे॒व्यस्यो॑प॒स्थे वि॒श्वा भुव॑नानि तस्थुः

५

तिस्रो॑ द्यावः स॒वितु॑र्द्वा उ॒पस्थाँ॑ एका॑ यमस्य॑ भुव॑ने वि॒राणा॑द् ।
आ॒णि न रथ॑ममृताधि॑ तस्थु॒रिह ब॑वीतु य उ॒ तच्चि॑क॑तत्

६ [६]

वि सु॒प॒र्णो अ॒न्तरि॑क्षाण्यख्य॑द् गभी॑रवे॒पा असु॑रः सु॒नीथः॑ ।
क्रे॒ड॒दानीं॑ सूर्यः कश्चि॑क॑त॒ कत॑मां द्यां र॒श्मिर॑स्या त॒तान॑
अ॒ष्टौ व्य॑ख्यत् क॒कुभः॑ पृथि॒व्यास् त्री धन्व॑ यो॒जना॑ सप्त॑ सिन्धून् ।
हि॒रण्य॑क्षः स॒विता दे॒व आगा॑द् द॒ध॒द्रता॑ द्वा॒शुष॑ वा॒याणि॑

७

८ (४१८)

हिरण्यपाणिः सविता विचर्षणि—रुमे द्यावापृथिवी अन्तरीयते ।
 अपामीवां बाधते वेति सूर्य—मभि कृष्णेन रजसा द्यामृणोति ९
 हिरण्यहस्तो असुरः सुनीथः सुमृळीकः स्वर्वा यात्वर्वाङ् ।
 अपसेधन् रक्षसो यातुधाना—नस्थाद् देवः प्रतिदोषं गृणानः १०
 ये ते पन्थाः सवितः पूर्यासो ऽरेणवः सुकृता अन्तरिक्षे ।
 तेभिर्नो अद्य पृथिभिः सुगेभी रक्षां च नो अधि च ब्रूहि देव ११ [७] (४२१)

(३६)

[अष्टमोऽनुवाकः ॥८॥ सू० ३६-४३]

२० कण्वो घौरः । अग्निः, १३-१४ यूपो वा । प्रगाथः= विषमा बृहत्यः,
 समाः सतो बृहत्यः (१३ उपरिष्ठाद्बृहती । ऐ० ब्रा० २।२ चरणच्छेदः)

प्र वो यद्दं पुरुणां विशां देवयतीनाम् ।
 अग्निं सूक्तेभिर्वचोभिरीमहे यं सीमिदुन्य ईळते १
 जनासो अग्निं दधिरे सहोवृधं हविष्मन्तो विधेम ते ।
 स त्वं नो अद्य सुमना इहाविता भवा वाजेषु सन्त्य २
 प्र त्वा दूतं वृणीमहे होतारं विश्ववेदसम् ।
 महस्ते सतो वि चरन्त्यर्चयो दिवि स्पृशन्ति भानवः ३
 देवासस्त्वा वरुणो मित्रो अर्यमा सं दूतं प्रत्नमिन्धते ।
 विश्वं सो अग्ने जयति त्वया धनं यस्ते दुदाश मर्त्यः ४
 मन्द्रो होता गृहपति—रग्ने दूतो विशामसि ।
 त्वे विश्वा संगतानि व्रता ध्रुवा यानि देवा अकृण्वत ५ [८]
 त्वे इदग्ने सुभगे यविष्ठ्य विश्वमा हूयते हविः ।
 स त्वं नो अद्य सुमना उतापरं यक्षि देवान्सुवीर्या ६
 तं धेमिन्ध्या नमस्विन उप स्वराजमासते ।
 होत्राभिरग्निं मनुषः समिन्धते तितिर्वासो अति सिधः ७
 भन्तो वृत्रमतरन् रोदसी अप उरु क्षयाय चक्रिरे ।
 भुवत् कण्वे वृषा द्युमन्याहुतः क्रन्दुदश्वो गर्विष्टिषु ८
 सं सीदस्व मह्यं असि शोचस्व देववीतमः ।
 वि धूममग्ने अरुपं मियेध्य सृज प्रशस्त दर्शतम् ९
 यं त्वा देवासो मनवे दुधुरिह यजिष्ठं हव्यवाहन ।
 यं कण्वो मेध्यातिथिर्धनस्पृतं यं धृषा यमुषस्तुतः १० [९] (४३१)

यमग्निं मेध्यातिथिः कण्व ईध ऋतादधि ।	
तस्य प्रेषो दीदियुस्तमिमा ऋचस् तमग्निं वर्धयामसि	११
रायस्पूधि स्वधावोऽस्ति हि ते ऽग्ने देवेष्वाप्यम् ।	
त्वं वाजस्य श्रुत्यस्य राजसि स नो मृळ महाँ असि	१२
ऊर्ध्व ऊ पु ण ऊतये तिष्ठा देवो न संविता ।	
ऊर्ध्वो वाजस्य सनिता यदुक्षिभिर्वाघद्विर्विहियामहे	१३
ऊर्ध्वो नः पाह्यंहसो नि केतुना विश्वं समन्त्रिणं दह ।	
कृधी न ऊर्ध्वाश्चरथाय जीवसे विदा देवेषु नो दुर्वः	१४
पाहि नो अग्ने रक्षसः पाहि धूर्तेररावणः ।	
पाहि रीषत उत वा जिघांसतो बृहद्भानो यविष्ठय	१५ [१०]
घनेव विष्वग्वि जह्यरावणस् तपुर्जम्भ यो अस्मधुकू ।	
यो मर्त्यः शिशीति अत्यक्तुभिर्मा नः स रिपुरीशत	१६
अग्निर्वित्रे सुवीर्यं मग्निः कण्वाय सौभगम् ।	
अग्निः प्रार्वन् मित्रोत मेध्यातिथि मग्निः साता उपस्तुतम्	१७
अग्निना तुर्वशं यदु परावत उग्रादेवं हवामहे ।	
अग्निर्नयन्नववास्त्वं बृहदथं तुर्वीति दस्यवे सहः	१८
नि त्वामग्ने मनुर्दधे ज्योतिर्जनाय शश्वते ।	
दृदिथ कण्व ऋतजात उक्षितो यं नमस्यन्ति कृष्टयः	१९
त्वेषासो अग्नेर्मवन्तो अर्चयो भीमासो न प्रतीतये ।	
रक्षस्विनः सदुमिद् यातुमावतो विश्वं समन्त्रिणं दह	२० [११] (४४१)

(३७)

१५ कण्वो घोरः । मरुतः । गायत्री ।

क्रीळं वः शर्धो मारुत मनर्वाणं रथेशुभम् । कण्वा अभि प्र गायत	१
ये पृषतीभिर्कृष्टिभिः साकं वाशीभिरक्षिभिः । अजायन्त स्वभानवः	२
इहेव शृण्व एषां कशा हस्तेषु यद् वदान् । नि यामश्चित्रमृञ्जते	३
प्र वः शर्धाय घृष्टये त्वेषद्युम्नाय शुष्मिणे । देवत्तं ब्रह्म गायत	४
प्र शंसा गोष्वध्वं क्रीळं यच्छधी मारुतम् । जम्भे रसस्य वावृधे	५ [१२] (४४२)

को वो वर्षिष्ठ आ नरो	दिवश्च रमश्च धूतयः । यत् सीमन्तं न धूनुथ	६
नि वो यामाय मानुषो	दुध उग्राय मन्यवे । जिहीत पर्वतो गिरिः	७
येणामज्मेपु पृथिवी	जुजुर्वो इव विरपतिः । भिया यामेषु रेजते	८
स्थिरं हि जानमेपां	वयो मातुर्निरेतवे । यत् सीमन्तु द्विता शवः	९
उदु त्ये सूनवो गिरः	काक्षा अज्मेष्वन्नत । वाश्चा अभिजु यातवे	१० [१३]
त्यं चिद् वा दीर्घं पृथुं	मिहो नपातममृध्रम् । प्र च्यावयन्ति यामभिः	११
मरुतो यद्ध वो बलं	जनां अचुच्यवीतन । गिरिरचुच्यवीतन	१२
यद्ध यान्ति मरुतः	सं हं ब्रुवतेऽध्वन्ना । शृणोति कश्चिदेषाम्	१३
प्र यात शीर्भमाशुभिः	सन्ति कण्वेषु वो दुवः । तत्रो पु मादयाध्वे	१४
अस्ति हि ष्मा मदाय वः	स्मसि ष्मा वयमेषाम् । विश्वं चिदायुर्जीवसे	१५ [१४] (४५६)

(३८)

१५ कण्वो घोरः । मरुतः । गायत्री ।

कद्ध नूनं कंधप्रियः	पिता पुत्रं न हस्तयोः । दुधिध्वे वृक्तवर्हिषः	१
कं नूनं कद् वो अर्थं	गन्तां दिवो न पृथिव्याः । कं वो गावो न रणयन्ति	२
कं वः सुम्ना नव्यांसि	मरुतः कं सुविता । क्रोडं विश्वानि सौभगा	३
यद् यूयं पृथिमातरो	मर्तांसः स्यातन । स्तोता वो अमृतः स्यात्	४
मा वो मृगो न यवसे	जरिता भूदजोप्यः । पथा यमस्य गादुप	५ [१५]
मो पु णः परापरा	निर्कृतिर्दुर्हणा वधीत् । पृथीष्ट तृष्ण्या सह	६
सत्यं त्वेषा अमवन्तो	धन्वाश्चिदा रुदियांसः । मिहं कृण्वन्त्यवाताम्	७
वाश्रेव विद्युन्मिमाति	वत्सं न माता सिपक्ति । यदेषां वृष्टिरसर्जि	८
दिवा चित तमः कृण्वन्ति	पर्जन्येनोदवाहेन । यत् पृथिवीं व्युन्दन्ति	९
अध स्वनान्मरुतां	विश्वमा सद्वा पार्थिवम् । अरेजन्त प्र मानुषाः	१० [१६]
मरुतो वीळुपाणिभिश्च	चित्रा रोधस्वतीरनु । यातेमसिदयामभिः	११
स्थिरा वः सन्तु नेमयो	रथा अश्वास एषाम् । सुसंस्कृता अभीशवः	१२
अच्छा वदा तना गिरा	जरायै ब्रह्मणस्पतिम् । अग्निं मित्रं न दर्शतम्	१३
मिमिहि श्लोकमास्ये	पर्जन्य इव ततनः । गाय गायत्रमुक्थ्यम्	१४
वन्दस्व मरुतं गुणं	त्वेपं पनस्युमर्किणम् । अस्वे वृद्धा असन्निह	१५ [१७] (४७१)

(३९)

१० कण्वो घौरः । मरुतः । प्रगाथः= विषमा बृहत्याः, समाः सतोबृहत्याः ।

प्र यद्वि॒त्था परा॒वतः॑ शोचि॒र्न मान॒मस्य॑थ ।

कस्य॑ क॒त्वा मरुतः॑ कस्य॑ वर्ष॒सा कं या॑थ कं ह॑ धूतयः १

स्थि॒रा वः स॒न्त्वायु॑धा परा॒णुदे॑ वी॒ळू उ॒त प्र॑ति॒ष्कमे॑ ।

यु॒ष्माक॑मस्तु तवि॒षी पर्नी॑यसी मा म॒र्त्यस्य॑ मा॒यिनः॑ २

परा॒ ह यत् स्थि॒रं ह॒थ नरो॑ वर्तय॒था गुरु॑ ।

✓ वि या॑थन व॒निनः॑ पृथि॒व्या व्या॒शाः पर्व॑तानाम् ३

न॒हि वः शत्रु॑र्वि॒विदे॑ अधि॒ द्यवि॑ न भू॒म्यां रि॒शाद॑सः ।

यु॒ष्माक॑मस्तु तवि॒षी तना॑ यु॒जा रुद्रा॑सो नू चि॒द्राधृ॑पे ४

प्र वे॑पयन्ति पर्व॒तान् वि वि॑श्र॒न्ति वन॑स्पतीन् । ✓

प्रो आ॑रत मरुतो दुर्मदा इव दे॒वासः॑ सर्व॒या वि॒शा ५ [१८]

उपो॑ रथेषु पृष॒तीरयु॑ध्वं प्र॒ष्टिर्व॑हति रो॒हितः॑ ।

आ वो॑ यामाय पृथि॒वी चि॒द्रो द॒वीभ॑यन्त मानु॒पाः ६

आ वो॑ म॒क्षू तना॑य कं रुद्रा॒ अवो॑ वृणीमहे ।

गन्ता॑ नूनं नोऽव॒सा यथा॑ पु॒रे त्था॑ कण्वाय वि॒भ्युपे॑

यु॒ष्मेपि॑तो मरुतो म॒र्त्येपि॑त आ यो नो॒ अभ्व॑ ईषते । ७

वि तं यु॑योत शर्व॒सा व्यो॑जसा वि यु॒ष्माका॑भि॒रुति॑भिः ८

असा॑मि हि प्र॒यज्य॑वः कण्वं॑ दु॒द प्र॑चेतसः ।

असा॑मिभिर्मरुत आ न उ॒तिभि॑र्गन्ता॑ वृ॒ष्टिं न वि॒द्युतः॑ ९

असा॑म्यो॒जो वि॒भृथा॑ सु॒दान॒वो ऽसा॑मि धूतयः शर्वः ।

ऋ॒षिद्वि॑पे मरुतः परि॒मन्य॑व इ॒पुं न सृ॑जत द्वि॒पम् १० [१९] (४८१)

(४०)

८ कण्वो घौरः । ब्रह्मणस्पतिः । प्रगाथः= विषमा बृहत्याः, समाः सतोबृहत्याः ।

उत्तिष्ठ ब्रह्मणस्पते दे॒वय॑न्तस्त्वेमहे ।

उ॒प प्र॑ यन्तु मरुतः सु॒दान॑व इन्द्रं प्रा॒शूभ॑वा सचा १

त्वामि॒न्द्रि स॒हस॑स्पुत्र म॒र्त्य उप॑कृते भवे॒ उ॒ति॑ वि॒श्वे २

सु॒वीर्यं॑ मरुत आ स्व॒रव्यं॑ द॒धीति॑ यो व॑ आचूके ३

(४८१)

प्रेतु ब्रह्मणस्पतिः प्र देव्येतु सूनृता ।	
अच्छा वीरं नर्यं पङ्क्तिराधसं देवा यज्ञं नयन्तु नः ।	३
यो वाघते ददाति सूनरं वसु स धत्ते अक्षिति श्रवः ।	
तस्मा इळां सुवीरामा यजामहे सुप्रतूर्तिमनेहसम् ।	४
प्र नूनं ब्रह्मणस्पति मन्त्रं वदत्युक्थ्यम् ।	
यस्मिन्निन्द्रो वरुणो मित्रो अर्यमा देवा ओकांसि चक्रिरे ।	५ [२०]
तमिद् वोचेमा विदथेषु शंभुवं मन्त्रं देवा अनेहसम् ।	
इमां च वाचं प्रतिहर्यथा नरो विश्वेद् वामा वो अश्रवत् ।	६
को देवयन्तमश्रवज् जनं को वृक्तवर्हिषम् ।	
प्रप दाश्वान् पुस्त्याभिरस्थिताऽन्तर्वावत् क्षयं दधे ।	७
उप क्षत्रं पृथ्वीत हन्ति राजभिर्भये चित् सुक्षितिं दधे ।	
नास्य वर्ता न तरुता महाधने नार्भे अस्ति वज्रिणः ।	८ [२१] (४८९)

(४१)

९ कण्वो घौरः । वरुणमित्रार्यमणः, ४-६ आदित्याः । गायत्री ।

यं रक्षन्ति प्रचेतसो वरुणो मित्रो अर्यमा । नू चित् स दभ्यते जनः १	
यं बाहुतेव पिप्रति पान्ति मर्त्यं रिषः । अरिष्टः सर्व एधते २	
वि दुर्गा वि द्विषः पुरो घ्नन्ति राजान एषाम् । नयन्ति दुरिता तिरः ३	
सुगः पन्था अनृक्षर आदित्यास क्रतं यते । नात्रावखादो अस्ति वः ४	
यं यज्ञं नयथा नर आदित्या क्रजुना पथा । प्र वः स धीतये नशत् ५ [२२]	
स रत्नं मर्त्यो वसु विश्वं तोकमुत त्मना । अच्छा गच्छत्यस्तृतः ६	
कथा राधाम सखायः स्तोमं मित्रस्यार्यमणः । महि प्सरो वरुणस्य ७	
मा वो घ्नन्तं मा शपन्तं प्रति वोचे देवयन्तम् । सुमैरिद् व आ विवासे ८	
चतुराश्चिद् ददमानाद् बिभीयादा निधातोः ✓ । न दुरुक्ताय स्पृहयेत् ९ [२३] (४९८)	

(४२)

१० कण्वो घौरः । पूषा । गायत्री ।

सं पूषन्नध्वनस्तिर व्यंहो विमुचो नपात् । सक्षा देव प्र णस्पुरः १	
यो नः पूषन्नघो वृको दुःशेव आदिवेशति । अप स्म तं पथो जहि २	(५००)

अप त्वं परिपन्थिनं मुषीवाणं हुरश्चितम् । दुरमधि सुतेरज ३
 त्वं तस्य द्वाविनो ऽघशंसस्य कस्य चित् । पदाभि तिष्ठ तपुषिभ ४
 आ तत् ते दस्र मन्तुमः पूषन्नवो वृणीमहे । येन पितृनचोदयः ५ [२४]

अर्धा नो विश्वसौभग हिरण्यवाशीमत्तम । धनानि सुषणां कृधि ६
 अति नः सुश्रुतो नय सुग नः सुपथा कृणु । पूषन्निह क्रतुं विदः ७
 अभि सुयवसं नय न नवज्वारो अध्वने । पूषन्निह क्रतुं विदः ८
 शुग्धि पूर्धि प्र यंसि च शिशीहि प्रास्युदरम् । पूषन्निह क्रतुं विदः ९
 न पूषणं मेथामसि सूक्तैरभि गृणीमसि । वसूनि दुस्ममीमहे १० [२५] (५०८)

(४३)

९ कण्वो घौरः । रुद्रः, ३ रुद्रः, मित्रावरुणौ च, ७-९ सोमः ।
 गायत्री, ९ अनुष्टुप् ।

कद्र रुद्राय प्रचेतसे मील्लुष्टमाय तव्यसे । वोचेम शतमं हृदे १
 यथा नो अदितिः करत पश्वे नृभ्यो यथा गवे । यथा तोकाय रुद्रियम् २
 यथा नो मित्रो वरुणो यथा रुद्रश्चिकेतति । यथा विश्वे सजोषसः ३
 गाथर्पति मेधर्पति रुद्रं जलापभेषजम् । तच्छ्रयोः सुभ्रमीमहे ४
 यः शुक्र इव सूर्यो हिरण्यमिव रोचते । श्रेष्ठो देवानां वसुः ५ [२६]

शं नः करत्यर्वते सुगं मेपाय मेप्ये । नृभ्यो नारिभ्यो गवे ६
 अस्मे सोम श्रियमधि नि धेहि शतस्य नृणाम् । महि श्रवस्तुविनृष्णम् ७
 मा नः सोमपरिवाधो मारातयो जुहुवन्त । आ न इन्द्रो वाजे भज ८
 यास्ते प्रजा अमृतस्य परम्मिन् धामन्नृतस्य ।
 मृधा नार्भा सोम वेन आभूवन्तीः सोम वेदः ९ [२७] (५१७)

(४४)

(नवमोऽनुवाकः ॥९॥ सू० ४४-५०)

१४ प्रस्कण्वः काण्वः । अग्निः, १-२ अग्निः, अश्विनौ, उषाश्च ।
 प्रगाथः= विपमा बृहत्याः, सभाः सतोबृहत्याः ।

अग्ने विवस्वदुपसंशु चित्रं राधो अमर्त्यम् ।
 आ दाशुषं जातवेदो बह्व त्वमद्या देवा उपबृधः

जुष्टो हि द्रुतो असि हव्यवाहनो ऽग्ने रथीरध्वराणाम् ।
सजूरश्विभ्यामुपसा सुवीर्यमस्मे धेहि श्रवो बृहत्

२

अद्या द्रुतं वृणीमहे वसुमग्निं पुरुप्रियम् ।
धूमकेतुं भाकंजीकं व्युष्टिषु यज्ञानामध्वरश्रियम्
श्रेष्ठं यविष्ठमतिथिं स्वाहुतं जुष्टं जनाय दाशुषे ।
देवाँ अच्छा यातवे जातवेदसमग्निमीळे व्युष्टिषु

३

४

स्तविष्यामि त्वामहं विश्वस्यामृत भोजन ।
अग्ने ज्ञातारममृतं मियेध्य यजिष्ठं हव्यवाहन

५ [२८]

सुशंसो बोधि गृणते यविष्ठय मधुजिह्वः स्वाहुतः ।
प्रस्कण्वस्य प्रतिरन्नायुर्जीवसे नमस्या दैव्यं जनम्
होतारं विश्ववेदसं सं हि त्वा विश इन्धते ।
स आ वह पुरुहूत प्रचेतसो ऽग्ने देवाँ इह द्रवत्
सवितारमुपसमश्विना भगमग्निं व्युष्टिषु क्षपः ।
कण्वांसस्त्वा सुतसोमास इन्धते हव्यवाहं स्वध्वर

६

७

८

पतिर्ह्यध्वराणामग्ने द्रुतो विशामसि ।

उषर्बुध आ वह सोमपीतये देवाँ अद्य स्वर्दशः

९

अग्ने पूर्वा अनुपसो विभावसो द्विदेथ विश्वदर्शतः ।
असि ग्रामेष्वाविता पुरोहितो ऽसि यज्ञेषु मानुषः

१० [२९]

नि त्वा यज्ञस्य साधनमग्ने होतारमृत्विजम् ।

मनुष्वद् देव धीमहि प्रचेतसं जीरं द्रुतममर्त्यम्

११

यद् देवानां मित्रमहः पुरोहितो ऽन्तरो यासि द्रुत्यम् ।
सिन्धोरिव प्रस्वनितास ऊर्मयो ऽग्नेभ्रीजन्ते अर्चयः

१२

शुधि श्रुत्कर्णं वह्निभिर्देवैरग्ने सयावभिः ।

आ सीदन्तु बर्हिषि मित्रो अर्यमा प्रातर्यावाणो अध्वरम्

१३

शृण्वन्तु स्तोमं मरुतः सुदानवो ऽग्निजिह्वा कृतावृधः ।
पिबन्तु सोमं वरुणो धृतवतो ऽश्विभ्यामुपसा सजूरः

१४ [३०] (५३१)

(४५)

१० प्रस्कण्वः काण्वः । अग्निः, १० (उत्तरार्धस्य) देवाः । अनुष्टुप् ।

त्वमग्ने वसूरिह रुद्राँ आदित्याँ उत । यजाँ स्वध्वरं जनं मनुजातं घृतपुषम् १
श्रुष्टीवानो हि दाशुषे देवा अग्ने विचेतसः । तान् रोहिदश्व गिर्वणस् त्रयस्त्रिंशत्मा वह २
प्रियमेधवदन्निवज् जातवेदो विरूपवत् । अङ्गिरस्वन्महिवत् प्रस्कण्वस्य शुधी हवम् ३
महिकेरव ऊतये प्रियमेधा अहूषत । राजन्तमध्वराणां मग्निं शुकेण शोचिषा ४
घृताहवन सन्त्येमा उ पु शुधी गिरः । याभिः कण्वस्य सूनवो हवन्तेऽवसे त्वा ५

[३१]

त्वां चित्रश्रवस्तम् हवन्ते विक्षु जन्तवः । शोचिष्केशं पुरुप्रियाऽग्ने हव्याय वोह्वे ६
नि त्वा होतारमृत्विजं दधिरे वसुवित्तमम् । श्रुत्कर्णं सप्रथस्तमं विषा अग्ने दिविष्टिषु ७
आ त्वा विषा अचुच्यवुः सुतसोमा अभि प्रयः । बृहद् भा बिभ्रतो हवि रग्ने मर्ताय दाशुषे ८
प्रातर्याणिः सहस्कृत सोमपेयाय सन्त्य । इहाद्य दैव्यं जनं बहिरा सादया वसो ९
अवाञ्चं दैव्यं जन मग्ने यक्ष्व सहूतिभिः । अयं सोमः सुदानवस् तं पात तिरोअह्वयम् १०

[३२] (५४१)

(४६)

१५ प्रस्कण्वः काण्वः । अश्विनौ । गायत्री ।

एषो उषा अपूर्व्या व्युच्छति प्रिया दिवः । स्तुपे वामश्विना बृहत् १
या इमा सिन्धुमातरा मनोतरा रयीणाम् । धिया देवा वसुविदा २
वच्यन्ते वां ककुहासो जूणायामधि विष्टिपि । यद् वां रथो विभिष्पतात् ३
हविषा जारो अपां पिपतिं पपुर्निरा । पिता कुट्स्य चर्षणिः ४
आदारो वाँ मतीनां नासत्या मतवचसा । पातं सोमस्य धृष्णुया ५ [३३]
या नः पीपरदश्विना ज्योतिष्मती तमस्तिरः । तामस्मे रासाथामिषम् ६
आ नो नावा मतीनां यातं पाराय गन्तवे । युञ्जाथामश्विना रथम् ७
अरित्रं वां दिवस्पृथु तीर्थं सिन्धूनां रथः । धिया युयुज् इन्दवः ८
दिवस्कण्वास इन्दवो वसु सिन्धूनां पदे । स्वं वविं कुह धित्सथः ९
अमृदु भा उ अंशवे हिरण्यं प्रति सूर्यः । व्यख्यजिह्वयासितः १० [३४]

अमृदु पारमेतवे पन्थां क्रतस्य साधुया । अदशिं वि स्रतिर्विवः ११
तत्तदिवश्विनोरवां जरिता प्रति भूषति । मद् सोमस्य पिप्रतोः १२

(५५१)

वावसाना विवस्वति	सोमस्य पीत्या गिरा । मनुष्वच्छंभू आ गतम्	१३
युवोरुपा अनु श्रियं	परिज्मनोरुपाचरत् । ऋता वनथो अक्तुभिः	१४
उभा पिबतमश्विनो	भा नः शर्म यच्छतम् । अविद्रियाभिरुतिभिः	१५ [३५] (५५६)

[चतुर्थोऽध्यायः ॥४॥ व० १-२९]

(४७)

१० प्रस्कण्वः काण्वः । अश्विनौ । प्रगाथः=विषमा बृहत्यः, समाः सतोबृहत्यः ।

अयं वां मधुमत्तमः	सुतः सोमं ऋतावृधा ।	
तमश्विना पिबतं तिरोअह्वयं	धत्तं रत्नानि दाशुषे	१
त्रिवन्धुरेण त्रिवृता सुपेशसा	रथेना यातमश्विना ।	
कण्वासो वां ब्रह्म कण्वन्त्यध्वरे	तेषां सु शृणुतं हवाम	२
अश्विना मधुमत्तमं	पातं सोममृतावृधा ।	
अथाद्य दक्षा वसु विभ्रता रथे	दाश्वांसमुप गच्छतम्	३
त्रिषधस्थे बर्हिषि विश्ववेदसा	मध्वा यज्ञं मिमिक्षतम् ।	
कण्वासो वां सुतसोमा अभिद्यवो	युवां हवन्ते अश्विना	४
याभिः कण्वमभिष्टिभिः	प्रावतं युवमश्विना ।	
ताभिः प्वस्मां अवतं शुभस्पती	पातं सोममृतावृधा	५ [१]
सुदासे दक्षा वसु विभ्रता रथे	पृक्षो बहतमश्विना ।	
रयिं समुद्रादुत वा दिवस्पयस्मे	धत्तं पुरुस्पृहम्	६
यन्नासत्या परावति	यद् वा स्थो अधि तुर्वशे ।	
अतो रथेन सुवृता न आ गतं	साकं सूर्यस्य रश्मिभिः	७
अर्वाश्वा वां सप्तयोऽध्वरश्रियो	बहन्तु सवनेदुष ।	
इषं पृश्नन्ता सुकृते सुदानव	आ बर्हिः सीदतं नरा	८
तेन नासत्या गतं	रथेन सूर्यत्वचा ।	
येन शश्वद्बृहथुर्दाशुषे वसु	मध्वः सोमस्य पीतये	९
उक्थेभिर्वागवसे पुरुवसू	अर्कैश्च नि ह्वयामहे ।	
शश्वत् कण्वानां सदासि प्रिये हि कं	सोमं पृथुरश्विना	१० [२] (५६६)

(४८)

१६ प्रस्कण्वः काण्वः । उषाः । प्रगाथः = विषमा बृहत्यः, समाः सतो बृहत्यः ।

सह वामेन न उषो व्युच्छा दुहितर्दिवः ।

सह द्युम्नेन बृहता विभावरि राया देवि दास्वती १

अश्वावतीर्गोमतीर्विश्वसुविदो भूरि च्यवन्त वस्तवे ।

उदीरय प्रति मा सूनृता उषश् चोद राधो मघोनाम् २

उवासोषा उच्छाच्च नु देवी जीरा रथानाम् ।

ये अस्या आचरणेषु दधिरे समुद्रे न श्रवस्यवः ३

उषो ये ते प्र यामेषु युञ्जते मनो दानाय सूरयः ।

अत्राह तत् कण्वं एषां कण्वतमो नाम गृणाति नृणाम् ४

आ घा योषेव सूनर्युषा याति प्रभुञ्जती ।

जरयन्ती वृजनं पद्वदीयत उत्पातयति पक्षिणः ५ [३]

वि या सृजति समनं व्युत्थिनः पदं न वेत्योदती ।

वयो नक्तिष्ठे पत्तिवांस आसते व्युष्टौ वाजिनीवति ६

एषायुक्त परावतः सूर्यस्योदयनादधि ।

ज्ञतं रथेभिः सुभगोषा इयं वि यात्यभि मानुषान् ७

विश्वमस्या नानाम चक्षसे जगज् ज्योतिष्कृणोति सूनरी ।

अप द्वेपो मघोनी दुहिता दिव उषा उच्छदप सिधः ८

उष आ भाहि भानुना चन्द्रेण दुहितर्दिवः ।

आवहन्ती भूर्यस्मभ्यं सौभगं व्युच्छन्ती दिविष्टिषु ९

विश्वस्य हि प्राणनं जीवनं त्वे वि यदुच्छसि सूनरि ।

सा नो रथेन बृहता विभावरि श्रुधि चित्रामघे हवम् १० [४]

उषो वाजं हि वंस्व यश्चित्रो मानुषे जने ।

तेना वह सुकृतो अध्वरो उष ये त्वा गृणन्ति वह्नयः ११

विश्वान् देवा आ वह सोमपीतये ऽन्तरिक्षादुपस्त्वम् ।

सास्मासु धा गोमदश्वावदुक्थ्य मुपो वाजं सुवीर्यम् १२

यस्या रुशन्तो अर्चयः प्रति भद्रा अहक्षन् ।

सा नो रयि विश्ववारं सुपेक्षस मुपा ददातु सुगम्यम् १३ (५७९)

ये चिद्धि त्वामृषयः पूर्वं ऊतये जुहुरेऽवसे महि ।
 सा नः स्तोमो अभि गृणीहि राधसोऽवः शुक्रेण शोचिषा
 उपो यदुद्य भानुना वि द्वारावृणवो दिवः ।
 प्र नो यच्छतादवृकं पृथु च्छर्दिः प्र देवि गोमतीरिषः
 सं नो राया बृहता विश्वपेशसा मिमिक्ष्वा समिळाभिरा ।
 सं द्युमेन विश्वतुरोपो महि सं वाजैर्वाजिनीवति

१४

१५

१६ [५] (५८२)

(४९)

४ प्रस्कण्वः काण्वः । उपाः । अनुष्टुप् ।

उपो भदेभिरा गहि दिवश्चिद् रोचनादधि । वहन्त्वरुणप्सव उप त्वा सोमिनो गृहम् १
 सुपेशसं सुखं रथं यमध्यस्था उपस्त्वम् । तेना सुश्रवसं जने प्रावाद्य दुहितर्दिवः २
 वयश्चित् ते पतत्रिणो द्विपचतुष्पदजुनि । उषः प्रारब्रूतूरनु दिवो अन्तेभ्यस्परि ३
 व्युच्छन्ती हि रश्मिभि विश्वमाभासि रोचनम् । तां त्वामुपर्वसूयवो गीर्भिः कण्वा अहूपत ४ [६]
 (५८६)

(५०)

१३ प्रस्कण्वः काण्वः । सूर्यः (११-१३ रोगन्त्य उपनिषदः, १३ अन्त्योऽर्धर्चः द्विषद्ग्नश्च) ।

गायत्री, १०-१३ अनुष्टुप् ।

उदु त्यं जातवेदसं देवं वहन्ति केतवः । हृशे विश्वाय सूर्यम् १
 अप त्ये तायवो यथा नक्षत्रा यन्त्यक्तुभिः । सूराय विश्वचक्षसे २
 अहश्मस्य केतवो वि रश्मयो जना अनु । भ्राजन्तो अग्रयो यथा ३
 तरणिर्विश्वदर्शतो ज्योतिष्कृदसि सूर्य । विश्वमा भासि रोचनम् ४
 प्रत्यङ् देवानां विशः प्रत्यङ् देवि मानुषान् । प्रत्यङ् विश्वं स्वर्हृशे ५ [७]
 येना पावक चक्षसा भुरण्यन्तं जना अनु । त्वं वरुण पश्यसि ६
 वि द्यामेपि रजस्पृथ्व ह्य मिमानो अक्तुभिः । पश्य अन्मानि सूर्य ७
 सप्त त्वा हरितो रथे वहन्ति देव सूर्य । शोचिष्केशं विचक्षण ८
 अयुक्त सप्त शुन्ध्युवः सूरौ रथस्य नृपत्यः । ताभिर्याति स्वयुक्तिभिः ९
 उद वयं तमसस्पारि ज्योतिष्पश्यन्त उत्तरम् । देवं देवत्रा सूर्य मर्गन्म ज्योतिरुत्तमम् १०
 उद्यन्नय मित्रमह आरोहन्नुत्तरां दिवम् । हृद्रोगं मम सूर्य हरिमाणं च नाशय ११

शुक्लेषु मे हरिमाणं रोपणाकासु दध्मसि । अथो हारिद्रवेषु मे हरिमाणं नि दध्मसि १२
उदगादयमादित्यो विश्वेन सहसा सह । द्विषन्तं मह्यं रन्धयन् मो अहं द्विषते रधम् १३

[८] (५९९)

(५१)

[दशमोऽनुवाकः ॥ १० ॥ सू० ५१-५७]

१५ सव्य आङ्गिरसः । इन्द्रः । जगती, १४-१५ त्रिष्टुप् ।

अभि त्वं मेघं पुरुहूतमृगमिय मिन्द्रं गीर्भिर्मदता वस्वो अर्णवम् ।

यस्य द्यावो न विचरन्ति मानुषा भुजे मंहिष्ठमभि विप्रमर्चत १

अभीमवन्वन्स्वमिष्टिमतयोऽन्तरिक्षप्रां तविषीभिरावृतम् ।

इन्द्रं दक्षास ऋभवो मदच्युतं शतक्रतुं जवनी सूनृतारुहत २

त्वं गोत्रमङ्गिरोभ्योऽवृणोरपो तात्रये शतदुरेषु गातुवित् ।

ससेन चिद् विमदायावहो वस्वा जावद्वि वावसानस्य नर्तयन् ३

त्वमपामपिधानावृणोरपाऽधारयः पर्वते दानुमद् वसु ।

वृत्रं यदिन्द्र शवसावधीरहि मादित सूर्यं दिव्यारोहयो हृशे ४

त्वं मायाभिरप मायिनोऽधमः स्वधाभिर्ये अधि शुप्तावजुह्वत ।

त्वं पिप्रोर्नृमणः प्रारुजः पुरः प्र ऋजिश्वानं दस्युहृत्येष्वाविथ ५ [९]

त्वं कुत्सं शुष्णहृत्येष्वाविथाऽरन्धयोऽतिथिग्वाय शम्बरम् ।

महान्तं चिदबुधं नि क्रमीः पदा सनादेव दस्युहृत्याय जज्ञिषे ६

त्वे विश्वा तविषी सधर्यग्विता तव राधः सोमपीथाय हर्षते ।

तव वज्रश्रिकिते बाह्वोर्हितो वृश्वा शत्रोरव विश्वानि वृष्ण्या ७

वि जानीह्यार्यान् ये च दस्यवो बर्हिष्मते रन्धया शासदवतान् ।

शाको भव यजमानस्य चोदिता विश्वेत् ता ते सधमादेषु चाकन ८

अनुवताय रन्धयन्नपवता नाभूमिरिन्द्रः श्रथयन्ननाभुवः ।

वृद्धस्य चिद् वर्धतो द्यामिनक्षतः स्तवानो वस्रो वि जघान सुदिहः ९

तक्षद् यत् त उशना सहसा सहो वि रोदसी मज्मना बाधते शवः ।

आ त्वा वार्तस्य नृमणो मनोयुज आ पूर्यमाणमवहन्नभि श्रवः १० [१०]

मन्दिष्ट यदुशने काव्ये सचा इन्द्रो वद्धुः वद्धुतरार्धि तिष्ठति ।

उग्रो ययिं निरपः स्रोतसासृजद् वि शुष्माऽऽव हंक्षिता ऐस्यत् पुरः ११ (६१०)

आ स्मा रथं वृषपाणेषु तिष्ठसि शार्यातस्य प्रभृता येषु मन्दसे ।

इन्द्र यथा सुतसोमेषु चाकनो ऽनर्वाणं श्लोकमा रोहसे दिवि १२

अदवा अभी महते वचस्यवे कक्षीवते वृचयामिन्द्र सुन्वते ।

मेनाभवो वृषणश्वस्य सुक्रतो विश्वेत् ता ते सर्वनेषु प्रवाच्या १३

इन्द्रो अश्रायि सुध्यो निरेके पजेषु स्तोमो दुर्यो न यूपः ।

अश्वयुर्गव्यू रथयुर्वसूयु रिन्द्र इद्रायः क्षयति प्रयन्ता १४

इदं नमो वृषभाय स्वराजे सत्यशुष्माय तवसे ऽवाचि ।

अस्मिन्निन्द्र वृजने सर्ववीराः स्मत् सूरिभिस्तव शर्मन्त्स्याम १५ [११] (६१४)

(५२)

१५ सव्य आङ्गिरसः । इन्द्रः । जगती; १३, १५ त्रिष्टुप् ।

त्यं सु मेघं महया स्वर्विदं ज्ञातं यस्य सुभ्वः साकमीरति ।

अत्यं न वाजं हवनस्यदं रथ मेन्द्रं ववृत्यामवसे सुवृक्तिभिः १

स पर्वतो न धरुणेज्वच्युतः सहस्रमूतिस्तविषीषु वावृधे ।

इन्द्रो यद् वृत्रमवधीन्नदीवृतं मुजन्नणींसि जहपाणो अन्धसा २

स हि दूरो द्रिषु वव्र ऊधनि चन्द्रबुध्नो मद्वृन्द्रो मनीषिभिः ।

इन्द्रं तमहे स्वपस्यया धिया मंहिष्ठारातिं स हि पप्रिरन्धसः ३

आ यं पूणन्ति दिवि सद्मबर्हिषः समुद्रं न सुभ्वः स्वा अभिष्टयः ।

तं वृत्रहत्ये अनु तस्थुरूतयः शुष्मा इन्द्रमवाता अहुतप्सवः ४

अभि स्ववृष्टिं मदे अस्य युध्यतो रध्वीरिव प्रवणे संस्रुतयः ।

इन्द्रो यद् वज्री धृषमाणो अन्धसा भिनद् वलस्य परिधीरिव त्रितः ५ [१२]

परी घृणा चरति तित्विषे शवो ऽपो वृत्वी रजसो बुध्नमाशयत् ।

वृत्रस्य यत् प्रवणे दुर्गृभिश्वनो निजघन्थ हन्वोरिन्द्र तन्यतुम् ६

हृदं न हि त्वा न्युषन्त्यूर्मयो ब्रह्माणीन्द्र तव यानि वर्धना ।

त्वष्टा चित् ते युज्यं वावृधे शवस्ततक्ष वज्रमभिभूत्योजसम् ७

जघन्वा उ हरिभिः संभृतकत विन्द्र वृत्रं मनुषे गातुयन्नपः ।

अयच्छथा बाहोर्वज्रमायस मधास्थो दिव्या सूर्य हृशे ८

बृहत् स्वश्चन्द्रममवद् यदुक्थ्यः । मकृण्वत् भियसा रोहणं दिवः ।

यन्मानुषप्रधना इन्द्रसूतयः स्वर्नृपाचो मरुतोऽमदुन्ननु

द्यौश्चिदुस्यामवाँ अहेः स्वना दयोयवीद् भियसा वज्र इन्द्र ते ।

वृत्रस्य यद् बद्धधानस्य रोदसी मदे सुतस्य शवसाभिर्नच्छिरः

यदिन्विन्द्र पृथिवी दशभुजि र्हानि विश्वा ततनन्त कृष्टयः ।

अत्राह ते मघवन् विश्रुतं सहो द्यामनु शवसा बर्हणा भुवत्

त्वमस्य पारे रजसो व्योमनः स्वभूत्योजा अवसे धृपन्मनः ।

चकृषे भूमिं प्रतिमानमोजसो ऽपः स्वः परिभूरेण्या दिवम्

त्वं भुवः प्रतिमानं पृथिव्या ऋष्ववीरस्य बृहतः पतिभूः ।

विश्वमाप्रा अन्तरिक्षं महित्वा सत्यमज्झा नकिरन्यस्त्वावान्

न यस्य द्यावापृथिवी अनु व्यचो न सिन्धवो रजसो अन्तमानशुः ।

नोत् स्ववृष्टिं मदे अस्य युध्यन्त एको अन्यच्चकृषे विश्वमानुषकृ

आर्चन्नत्र मरुतः सस्मिन्नाजौ विश्वे देवासो अमदुन्ननु त्वा ।

वृत्रस्य यद् भृष्टिमता वधेन नि त्वमिन्द्र प्रत्यानं जघन्थ

(५३)

११ सव्य आङ्गिरसः । इन्द्रः । जगती, १०-११ त्रिष्टुप् ।

न्यूँ पु वाचं प्र महे भगामहे गिर इन्द्राय सदेने विवस्वतः ।

नू चिद्धि रत्नं ससतामिवाविदुन्न दुदुतिर्दविणोदेपु शस्यते

दुरो अश्वस्य दुर इन्द्र गोरसि दुरो यवस्य वसुन इनस्पतिः ।

शिक्षानरः प्रदिवो अकामकर्शानः सखा सखिभ्यस्तमिदं गृणीमसि

शर्चाव इन्द्र पुरुकृद् द्युमत्तम् तवेदिदमभितश्चेकिते वसु ।

अतः संगृभ्याभिभूत आ भर मा त्वायतो जरितुः काममूनयीः

एभिर्द्युभिः सुमना एभिर्दिदुभिर्निरुन्धानो अमतिं गोभिर्श्विना ।

इन्द्रेण दस्युं दुरयन्त इन्दुभिर्युतद्वेपसः समिषा रभेमहि

समिन्द्र शया समिषा रभेमहि सं वाजेभिः पुरुश्चन्द्रैरभिर्द्युभिः ।

सं देव्या प्रमत्या वीरशुष्मया गोअग्रयाश्वावत्या रभेमहि

ते त्वा मदा अमदन् तानि वृष्ण्या ते सोमांसो वृत्रहत्येषु सत्पते ।

यत् कारवे दश वृत्राण्यप्रति बर्हिष्मते नि सहस्राणि बर्हयः ६

युधा युधमुप वेदेपि धृष्ण्या पुरा पुरं समिदं हंस्योजसा ।
नम्या यदिन्द्र सख्या परावति निबर्हयो नमुचिं नाम मायिनम् ७

त्वं करञ्जमुत पर्णयं वधी स्तेजिष्ठयातिथिग्वस्य वर्तनी ।
त्वं शता वज्रदस्याभिनत पुरो ऽनानुदः परिपूता ऋजिर्बना ८

त्वमेताञ्जनराजो द्विर्दश ऽबन्धुना सुश्रवसोपजग्मुपः ।
पष्टिं सहस्रा नवतिं नव श्रुतो नि चक्रेण रथ्या दुष्पदावृणक् ९

त्वमाविथ सुश्रवसं तवोतिभिस्तव त्रामभिरिन्द्र तूर्वयाणम् ।
त्वमस्मै कुत्समतिथिग्वमायुं महे राजे यूने अरन्धनायः १०

य उहर्चीन्द्र देवगोपाः सखायस्ते शिवतमा असांम ।
त्वां स्तोषाम त्वया सुवीरा द्राघीय आयुः प्रतरं दधानाः ११ [१६] (६४०)

(५४)

११ सव्य आङ्गिरसः । इन्द्रः । जगतीः ६, ८-९, ११ त्रिष्टुप् ।

मा नो अस्मिन् मधवन् पूत्स्वंहसि नहि ते अन्तः शवसः परीणशे ।
अक्रन्दयो नद्योऽरुवद् वना कथा न क्षोणीर्भियसा समारत १

अर्चा शक्राय शाकिने शचीवते शृण्वन्तमिन्द्रं महयन्त्राभि ष्टुहि ।
यो धृष्णुना शवसा रोदसी उभे वृषा वृषत्वा वृषभो न्युञ्जते २

अर्चा दिवे बृहते शृण्वं वचः स्वक्षत्रं यस्य धृषतो धृषन्मनः ।
बृहच्छ्रवा असुरो बर्हणा कृतः पुरो हरिभ्यां वृषभो रथो हि षः ३

त्वं दिवो बृहतः सानु कोपयो ऽव त्मना धृषता शम्बरं भिनत् ।
यन्मायिनो व्रन्दिनो मन्दिना धृषच्छ्रितां गभास्तिमशानिं पृतन्यसि ४

नि यद् वृणाक्षि श्वसनस्य मूर्धनि शुष्णास्य चिद् व्रन्दिनो रुरुवद् वना ।
प्राचीनेन मनसा बर्हणावता यदद्या चित् कृणवः कस्त्वा परि ५ [१७]

त्वमाविथ नर्यं तूर्वशं यदु त्वं तूर्वीतिं वय्यं शतक्रतो ।
त्वं रथमेतशं कृत्वये धने त्वं पुरी नवतिं दम्भयो नव ६ (६४६)

स वा राजा सत्पतिः शूशुवज्जनो रातहव्यः प्रति यः शासमिन्वति ।
उक्था वा यो अभिगृणाति राधसा दानुरस्मा उपरा पिन्वते दिवः ।

७

असमं क्षत्रमसमा मनीषा प्र सोमपा अपसा सन्तु नेमे ।

ये त इन्द्र दुदुषो वर्धयन्ति महि क्षत्रं स्थविरं वृष्णयं च

८

तुभ्येदेते बहुला अद्रिदुग्धाश्चमूषदश्चमसा इन्द्रपानाः ।

व्यश्रुहि तर्पया काममेषा मथा मनो वसुदेयाय कृष्व

९

अपामतिष्ठद्वरुणह्वरं तमो ऽन्तर्वृत्रस्य जठरेषु पर्वतः ।

अभीमिन्द्रो नद्यो वविणा हिता विश्वा अनुष्ठाः प्रवणेषु जिघ्रते

१०

स शेवृधमधि धा युध्ममस्मे महि क्षत्रं जनापाळिन्द्र तव्यम् ।

रक्षा च नो मघोनः पाहि सूरिन् राये च नः स्वपत्या इषे धाः

११ [१८] (६५)

(५५)

८ सव्य आङ्गिरसः । इन्द्रः । जगती ।

दिवश्चिदस्य वरिमा वि पप्रथ इन्द्रं न महा पृथिवी चन प्रति ।

भीमस्तुर्विष्माश्चर्षणिभ्य आतपः शिशीति वज्रं तेजसे न वंसंगः

१

सो अर्णवो न नद्यः समुद्रियः प्रति गृभ्णाति विश्रिता वरीमभिः ।

इन्द्रः सोमस्य पीतये वृषायते सनात् स युध्म ओजसा पनस्यते

२

त्वं तमिन्द्र पर्वतं न भोजसे महो नृम्णस्य धर्मणामिरज्यसि ।

प्र वीर्येण देवताति चेकिते विश्वस्मा उग्रः कर्मणे पुरोहितः

३

स इद वने नमस्युभिर्वचस्यते चारु जनेषु प्रब्रुवाण इन्द्रियम् ।

वृषा छन्दुर्भवति हर्यतो वृषा क्षमेण धेना मघवा यदिन्वति

४

स इन्महानि समिथानि मज्मना कृणोति युध्म ओजसा जनेभ्यः ।

अधा चन श्रद् दधति त्विषीमत इन्द्राय वज्रं निघनिघ्नते वधम्

५ [१९]

स हि श्रवस्युः सर्वनानि कृत्रिमा क्षमया वृधान ओजसा विनाशयन् ।

ज्योतीषि कृण्वन्नवृकाणि यज्यवे ऽव सुक्रतुः सतवा अपः सृजत

६

वानाय मनः सोमपावन्नस्तु ते ऽर्वाश्वा हरी वन्दनश्रुदा कृधि ।

यमिष्ठासः सारथयो य इन्द्र ते न त्वा केता आ दस्तुवन्ति भूर्णयः

७ (६५८)

अप्रक्षितं वसुं विभर्षि हस्तयो रणाह्णं सहस्तन्वि श्रुतो दधे ।
आवृतासोऽवृतासो न कर्तृभिस्तनूषु ते कर्तव इन्द्र भूर्यः

८ [२०] (६५९)

(५६)

६ सव्य आङ्गिरसः । इन्द्रः । जगती ।

एष प्र पूर्वैरिव तस्य चन्निषो ऽत्यो न योषामुदयंस्त भुवणिः ।
दक्षं महे पाययते हिरण्ययं रथमावृत्या हरियोगमृभ्वसम्
तं गूर्तयो नेमन्निषः परीणसः समुद्रं न संचरणे सन्निष्यवः ।
पतिं दक्षस्य विदथस्य नू सहो गिरिं न वेना अधि रोह तेजसा
स तुर्वणिर्महां अरेणु पौर्ये गिरेर्भूटिर्न भ्राजते तुजा शवः ।
येन शुष्णं मायिनमायसो मदे दुध आभूषु रामयन्नि दामनि
देवी यदि तविषी त्वावृधोतय इन्द्रं सिषक्त्युषसं न सूर्यः ।
यो धृष्णुना शवसा बाधते तम इयति रेणुं बृहदहर्हिष्वणिः
वि यत् तिरो धरुणमच्युतं रजो ऽतिष्ठिपो दिव आतासु बर्हणा ।
स्वर्मीह्ये यन्मद इन्द्र हर्ष्याहन् वृत्रं निरपामौजो अर्णवम्
त्वं दिवो धरुणं धिष ओजसा पृथिव्या इन्द्र सदनेषु माहिनः ।
त्वं सुतस्य मदे अरिणा अपो वि वृत्रस्य समया पाप्यारुजः

१

२

३

४

५

६ [२१] (६६५)

(५७)

६ सव्य आङ्गिरसः । इन्द्रः । जगती ।

प्र महिषाय बृहते बृहदये सत्यशुष्माय तवसे मतिं भरे ।
अपामिव प्रवणे यस्य दुर्धरं राधो विश्वायु शवसे अपावृतम्
अध ते विश्वमनु हासदिष्टय आपो निम्नेव सर्वना हविर्मतः ।
यत् पर्वते न समशीत हर्यत इन्द्रस्य वज्रः श्रथिता हिरण्ययः
अस्मै भीमाय नमसा समध्वर उषो न शुभ्र आ भरा पनीयसे ।
यस्य धाम श्रवसे नामेन्द्रियं ज्योतिरकारि हरितो नायसे
इमे त इन्द्र ते वयं पुरुहुत ये त्वारभ्य चरामसि प्रभूवसो ।
नहि त्वन्यो गिर्वणो गिरः सघत क्षाणीरिव प्रति नो ह्ये तद् वचः

१

२

३

४

(६६९)

भूरि त इन्द्र वीर्यं तव स्मस्य—स्य स्तोतुर्मधवन् काममा पृण ।
अनु ते द्यौर्बृहती वीर्यं मम इयं च ते पृथिवी नैम ओजसे
त्वं तमिन्द्र पर्वतं महामुरुं वज्रेण वज्रिन् पर्वशश्चकतिथि ।
अवासृजो निवृताः सर्तवा अपः सूत्रा विश्वं दधिषे केवलं सहः

५

६ [२२] (६७)

[एकादशोऽनुवाकः ॥११॥ सू० ५८-६४]

(५८)

९ नोधा गौतमः । अग्निः । जगती, ६-९ त्रिष्टुप् ।

नू चितं सहोजा अमृतो नि तुन्दते होता यद् दूतो अभवद् विवस्वतः ।

वि सार्धिष्ठेभिः पृथिभी रजो मम आ देवताता हविषा विवासति

१

आ स्वमघ्न युवमानो अजर—स्तृप्स्वविष्यन्नत्सेषु तिष्ठति ।

अत्यो न पृष्ठं प्रुषितस्य रोचते दिवो न सानु स्तनयन्नचिक्रदत्

२

क्राणा रुद्रेभिर्वसुभिः पुरोहितो होता निषत्तो रयिपाळमर्त्यः ।

रथो न विक्ष्वस्त्रसान आयुषु व्यानुषग्वार्या देव क्रणवति

३

वि वार्तजूतो अतसेषु तिष्ठते वृथा जुहूभिः सृण्या तुविष्वणिः ।

तृषु यदग्ने वनिनो वृषायसे कृष्णं त एम रुशदूर्मे अजर

४

तपुर्जम्भो वन आ वार्तचोदितो यूथे न साह्वौ अव वाति वंसंगः ।

अमित्रजन्नक्षितं पार्जसा रजः स्थातुश्चरथं भयते पतत्रिणः

५ [२३]

वृधुद्वा भृगवो मानुषेष्वा रयिं न चारुं सुहवं जनेभ्यः ।

होतारमग्ने अतिथिं वरेण्यं मित्रं न शेवं द्विव्याय जन्मन

६

होतारं सप्त जुहोः यजिष्ठं यं वाघतो वृणते अध्वरेषु ।

अग्निं विश्वेपामरतिं वसूनां सपर्यामि प्रयसा यामि रत्नम्

७

अच्छिद्रा सूनो सहसो नो अद्य स्तोतृभ्यो मित्रमहः शर्म यच्छ ।

अग्ने गृणन्तमंहस उरुप्यो—जो नपात् पुर्भिरायसीभिः

८

भवा वरुथं गृणते विभावो भवा मधवन् मधवञ्च्यः शर्म ।

उरुप्याग्ने अंहसो गृणन्तं सतमश्च शिवावमुर्जगम्यात्

९ [२४] (६८)

(५९)

७ नोधा गौतमः । अग्निर्वैश्वानरः । त्रिष्टुप् ।

व्या इदं अग्नये अग्नये त्वे विश्वे अमृता मादयन्ते ।	
वैश्वानर नाभिरसि क्षितीनां स्थूणेव जना उपमिद् ययन्थ	१
मूर्धा दिवो नाभिरग्निः पृथिव्या अथाभवदरती रोदस्योः ।	
तं त्वा देवासोऽजनयन्त देवं वैश्वानर ज्योतिरिदारीय	२
आ सूर्ये न रुमयो ध्रुवासो वैश्वानरे दधिरेऽग्रा वसूनि ।	
या पर्वतेष्वोषधीष्वप्सु या मानुषेष्वसि तस्य राजा	३
बृहती इव सूनवे रोदसी गिरो होता मनुष्योऽन दक्षः ।	
स्वर्वते सत्यशुष्माय पूर्वी वैश्वानराय नृतमाय यहीः	४
दिवश्चित् ते बृहतो जातवेदो वैश्वानर प्र रिरिचे महित्वम् ।	
राजा कृष्टीनामसि मानुषीणां युधा देवेभ्यो वरिवश्चकथ	५
प्र नू महित्वं वृषभस्य वोचं यं पूर्वो वृत्रहणं सचन्ते ।	
वैश्वानरो दस्युमग्निर्जघन्वा अधूनोत् काष्ठा अव शम्बरं भेत्	६
वैश्वानरो महिम्ना विश्वकृष्टिर्भरद्वाजेषु यजतो विभावा ।	
शातवनेये शतिनीभिरग्निः पुरुणीथे जरते सूनृतावान्	७ [२५] (६८७)

(६०)

५ नोधा गौतमः । अग्निः । त्रिष्टुप् ।

वहिं यशसं विदथस्य केतुं सुप्राव्यं द्रुतं सद्योऽर्थम् ।	
द्विजन्मानं रयिमिव प्रशस्तं रातिं भरद् भृगवे मातरिश्वा	१
अस्य शासुरुभयासः सचन्ते हविष्मन्त उशिजो ये च मर्ताः ।	
दिवश्चित् पूर्वो न्यसादि होता ऽऽपृच्छ्यो विश्वपतिर्विक्षु वेधाः	२
तं नव्यसी हृद् आ जायमान मस्मत् सुकीर्तिर्मधुजिह्वमश्याः ।	
यमृत्विजो वृजने मानुषांसः प्रयस्वन्त आयवो जीजनन्त	३
उशिक पावको वसुर्मानुषेषु वरेण्यो होताधायि विक्षु ।	
दमूना गृहपतिर्दम आ अग्निर्भुवद् रयिपती रयीणाम्	४ (६९१)

तं त्वा वयं पतिमग्ने रयीणां प्र शंसामो मतिभिर्गोतमासः ।
आशुं न वाजंभरं मर्जयन्तः प्रातर्मक्षू धियावसुर्जगम्यात्

५ [२६] (६१)

(६१)

१६ नोधा गौतमः । इन्द्रः । त्रिष्टुप् ।

अस्मा इदु प्र तवसें तुराय प्रयो न हर्मिं स्तोमं माहिनाय ।

ऋचीपमायाधिगव ओह मिन्द्राय ब्रह्माणि रातर्तमा

अस्मा इदु प्रयं इव प्र यंसि भराभ्याङ्गुयं बाधे सुवृक्ति ।

इन्द्राय हुदा मनसा मनीषा प्रत्नाय पत्ये धियो मर्जयन्त

अस्मा इदु त्यमुषमं स्वर्षा भराभ्याङ्गुपमास्येन ।

महिष्ठमच्छोक्तिभिर्मतीनां सुवृक्तिभिः सूरिं वावृधधै

अस्मा इदु स्तोमं सं हिनोमि रथं न तदेव तत्सिनाय ।

गिरिश्च गिर्वाहसे सुवृक्तीन्द्राय विश्वमिन्वं मेधिराय

अस्मा इदु सप्तमिव श्रवस्येन्द्रायार्कं जुह्वाते समञ्जे ।

वीरं वानौकसं वन्दधै पुरां गूर्तश्रवसं कुर्माणम्

अस्मा इदु त्वष्टा तक्षद् वज्रं स्वपस्तमं स्वयं रणाय ।

वृत्रस्य चिद् विदद् येन मर्मं तुजन्नीशानस्तुजता कियेधाः

अस्येदु मातुः सर्वनेषु सद्यो महः पितुं पपिवाश्चार्वन्ता ।

मुषायद् विष्णुः पचतं सहीयान् विध्यद् वराहं तिरो अद्रिमस्ता

अस्मा इदु ग्राहिचिद् देवपत्नी रिन्द्रायार्कमहिहत्य ऊवुः ।

परि द्यावापृथिवी जभ्र उर्वी नास्य ते महिमानं परि द्यः

अस्येदेव प्र रिरिचे महित्वं दिवस्पृथिव्याः पर्यन्तरिक्षात् ।

स्वराळिन्द्रो दम आ विश्वगूर्तः स्वरिरमत्रो ववक्षे रणाय

अस्येदेव शर्वसा शुपन्तं वि वृश्चद् वज्रेण वृत्रमिन्द्रः ।

गा न बाणा अवनीरमुश्च कुमि श्रवो द्रावने सचेताः

अस्येदु त्वेषसा रन्त सिन्धवः परि यद् वज्रेण सीमयच्छत ।

ईशानकृद् वाशुपे दशस्यन् तूर्वातिबे माधं तूर्वाणिः कः

१

२

३

४

५

६

७

८

९

१०

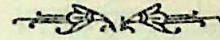
११

[२७]

[२८]

(७०३)

अस्मा इदु प्र भरा तूतुजानो वृत्राय वज्रमीशानः कियेधाः ।	
गोर्न पर्व वि रंदा तिरश्चे—प्यन्नर्णास्यपां चरध्वै	१२
अस्येदु प्र ब्रूहि पूर्व्याणि तुरस्य कर्माणि नव्य उक्थैः ।	
युधे यदिष्णान आयुधा—न्युधायमाणो निरिणाति शत्रून्	१३
अस्येदु भिया गिरयश्च हृक्का द्यावा च भूमा जनुपस्तुजेते ।	
उपो वेनस्य जोगुवान ओणि सद्यो भुवद् वीर्याय नोधाः	१४
अस्मा इदु त्यदनु दाम्येषा मेको यद् वत्रे भूरेरीशानः ।	
प्रेतशं सूर्ये पस्पृधानं सौवश्ये सुष्विमावदिन्द्रः	१५
एवा ते हारियोजना सुवृक्ती—न्द्र ब्रह्माणि गोतमासो अक्रन् ।	
एषु विश्वपेशसं धियं धाः प्रातर्मक्षू धियावसुर्जगम्यात्	१६ [२९] (७०८)

पञ्चमोऽध्यायः ॥५॥ व० १-३१]

(६२)

१३ नोधा गौतमः । इन्द्रः । त्रिष्टुप् ।

प्र मन्महे शवसानाय शूष—माङ्गुपं गिर्वणसे अङ्गिरस्वत् ।	
सुवृक्तिभिः स्तुवत ऋग्मियाया—ऽर्चामार्कं नरे विश्रुताय	१
प्र वो महे महि नमो भरध्व—माङ्गुष्यं शवसानाय साम ।	
येना नः पूर्वे पितरः पदुज्ञा अर्चन्तो अङ्गिरसो गा अविन्दन्	२
इन्द्रस्याङ्गिरसां चेष्टौ विदत् सरमा तनयाय धासिम् ।	
बृहस्पतिर्भिन्दद्रिं विदद् गाः समुस्त्रियाभिर्वावशन्त नरः	३
स सुदुभा स स्तुभा सप्त विप्रैः स्वरेणाद्रिं स्वर्योऽ नवग्वैः ।	
सरण्युभिः फलिगमिन्द्र शक्र वलं रवेण दरयो दशग्वैः	४
गृणानो अङ्गिरोभिर्दस्म वि व—रुषसा सूर्येण गोभिरन्धः ।	
वि भूम्या अप्रथय इन्द्र सानुं दिवो रज उपरमस्तभायः	५ [१]
तदु प्रयक्षतममस्य कर्म वृस्मस्य चारुतममस्ति दंसः ।	
उपह्वरे यदुपरा अपिन्वन् मध्वर्णसो नद्यश्चतस्रः	६
द्विता वि वत्रे सनजा सनीळे अयास्यः स्तवमानेभिरकैः ।	
भगो न मेने परमे व्योम—न्नधारयद् रोदसी सुदंसाः	७ (७१५)

सनाद् दिवं परि भूमा विरूपे पुनर्भुवा युवती स्वेभिरेवैः ।

कृष्णेभिर्कोषा रुशन्ति—वर्षुभिरेव चरतो अन्यान्या

सनेमि सख्यं स्वपस्यमानः सनुर्दाधार शर्वसा सुदंसाः ।

आमासु चिद् दधिषे पक्वमन्तः पयः कृष्णासु रुशद् रोहिणीषु

सनात् सनीळा अवनीरवाता व्रता रक्षन्ते अभृताः सहोभिः ।

पुरु सहस्रा जनयो न पत्नी—दुवस्यन्ति स्वसारो अह्रयाणम्

सनायुवो नमसा नव्यो अर्के—वसूयवो मतयो दस्म ददुः ।

पतिं न पत्नीरुशतीरुशन्तं स्पृशन्ति त्वा शवसावन् मनीषाः

सनादेव तव रायो गर्भस्तौ न क्षीयन्ते नोप दस्यन्ति दस्म ।

द्युमाँ असि क्रतुमाँ इन्द्र धीरः शिक्षा शचीवस्तव नः शचीभिः

सनायते गोतम इन्द्र नव्य—मतक्षद् ब्रह्म हरियोजनाय ।

सुनीथार्य नः शवसान नोधाः प्रातर्मक्षू धियावसुर्जगम्यात्

(६३)

९ नोधा गौतमः । इन्द्रः । त्रिष्टुप् ।

त्वं महां इन्द्र यो ह शुष्मे—द्यावा जज्ञानः पृथिवी अमे धाः ।

यद्ध ते विश्वा गिर्यश्चिदभ्वा भिया हृल्लासः किरणा नैजन्

आ यद्धरी इन्द्र विव्रता वे—रा ते वज्रं जरिता बाह्वोर्धात् ।

येनाविहर्यतक्रतो अमित्रान् पुर इष्णासि पुरुहूत पूर्वीः

त्वं सत्य इन्द्र धृष्णुरेतान् त्वमृभुक्षा नर्यस्त्वं पाद ।

त्वं शुष्णं वृजने पृक्ष आपौ यूने कुत्साय द्युमते सचाहन

त्वं ह त्यदिन्द्र चोदूः सखा वृजं यद् वज्रिन् वृषकर्मन्नुभ्नाः ।

यद्ध शूर वृषमणः पराचै—र्वि दस्यूर्योनावकृतो वृथापाद

त्वं ह त्यदिन्द्रारिषण्यन् हृल्लस्य चिन्मर्तानामजुष्टौ ।

व्यस्मदा काष्ठा अर्वते व—र्धनेव वज्रिच्छथिह्यमित्रान्

त्वां ह त्यदिन्द्राणांसातो स्वर्मल्लि नर आज्ञा हवन्ते ।

तव स्वधाव ह्यमा समर्य अतिवाजेष्वतसाय्या भूत्

त्वं ह त्यदिन्द्र सप्त युध्यन् पुरो वज्रिन् पुरुकुत्साय ददः ।

बर्हिर्न यत् सुदासे वृथा व—र्गहो रोजन् वारवः पुरवः कः

त्वं त्यां न इन्द्र देव चित्रा—मिषमापो न पीपयः परिज्मन् ।
 यया शूर प्रत्यस्मभ्यं यंसि त्मनमूर्जं न विश्वध क्षरध्वै
 अकारि त इन्द्र गोतमेभि—ब्रह्माण्योक्ता नमसा हरिभ्याम् ।
 सुपेशसं वाजभा भरा नः प्रातर्मक्षू धियावसुर्जगम्यात्

९ [५] (७३०)

(६४)

१५ नोधा गौतमः । मरुतः । जगती, १५ त्रिष्टुप् ।

वृष्णे शर्धाय सुमंसाय वेधसे नोधः सुवृक्तिं प्र भरा मरुद्भ्यः ।
 अपो न धीरो मनसा सुहस्त्यो गिरः समञ्जे विदथेष्वाभुवः १
 ते जज्ञिरे दिव ऋण्वासं लक्ष्णो रुद्रस्य मया असुरा अरेपसः ।
 पावकासः शुचयः सूर्या इव सत्वानो न द्रप्सिनो घोरवर्पसः २
 युवानो रुद्रा अजरा अभोग्धनो ववक्षुरधिगावः पर्वता इव ।
 हृत्वा चिद् विश्वा भुवनानि पार्थिवा प्र च्यावयन्ति दिव्यानि मज्मना ३
 चित्रैरस्त्रिभिर्वपुषे व्यञ्जते वक्षःसु रुक्मां अधि येतिरे शुभे ।
 अंसेष्वेषां नि मिमृक्षुर्कृष्टयः साकं जज्ञिरे स्वधया दिवो नरः ४
 ईशानकृतो धुनयो रिशादसो वातान् विद्युतस्तविषीभिरकत ।
 दुहन्त्यूर्धादिव्यानि धूतयो भूमिं पिन्वन्ति पर्यसा परिज्रयः ५ [६]
 पिन्वन्त्यपो मरुतः सुदानवः पयो घृतवद् विदथेष्वाभुवः ।
 अत्यं न मिहे वि नयन्ति वाजिन—मुत्सं दुहन्ति स्तनयन्तमक्षितम् ६
 महिषासो मायिनश्चित्रभानवो गिरयो न स्वतवसो रघुज्यदः ।
 मृगा इव हस्तिनः खादथा वना यदारुणीषु तविषीरयुर्ध्वम् ७
 सिंहा इव नानदति प्रचेतसः पिशा इव सुपिशो विश्ववेदसः ।
 क्षपो जिन्वन्तः पृषतीभिर्कृष्टिभिः समित् सबाधः शवसाहिमन्यवः ८
 रोदसी आ वदता गणश्रियो नृषाचः शूराः शवसाहिमन्यवः ।
 आ वन्धुरेष्वमतिर्न दर्शता विद्युन्न तस्थौ मरुतो रथेषु वः ९
 विश्ववेदसो रयिभिः समोकसः संमिश्लासस्तविषीभिर्विरुप्तिनः ।
 अस्तार इषुं दधिरे गर्भस्त्यो—रनन्तशृष्मा वर्षखादयो नरः १० [७] (७४०)

हिण्ययेभिः पविभिः पयोवृध उज्जिघ्नन्त आपथ्योऽं न पर्वतान् ।

मखा अयासः स्वसृतो ध्रुवच्युतो दुधकृतो मरुतो भ्राजदृष्टयः ११

घृषु पावकं वनिनं विचर्षणिं रुद्रस्य सूनुं हवसां गृणीमसि ।

रजस्तुरं तवसं मारुतं गणमृजीषिणं वृषणं सश्वत श्रिये १२

प्र नू स मर्तः शवसा जनां अतिं तस्थौ व ऊती मरुतो यमावत ।

अवीर्द्धिर्वाजं भरते धना नृभि रापृच्छयं क्रतुमा क्षेति पुष्यति १३

चकृत्यं मरुतः पुत्सु दुष्टं द्युमन्तं शुष्मं मघवत्सु धत्तन ।

धनस्पृतमुक्थ्यं विश्वचर्षणिं तोकं पुष्येम तनयं शतं हिमाः १४

नू छिरं मरुतो वीरवन्त मृतीषाहं रयिमस्मासु धत्त ।

सहासिणं शतिनं शूशुवांसं प्रातर्मक्षू धियावसुर्जगम्यात् १५ [८] (७५५)

(६५)

[द्वादशोऽनुवाकः ॥१२॥ सू० ६५-७३]

१० पराशरः शाक्यः । अग्निः । द्विपदा विराट् ।

पश्वा न तायुं, गुहा चतन्तं नमो युजानं, नमो वहन्तम् १

सजोषा धीराः, पदैरनु गम च्रुप त्वा सीदुन्, विश्वे यजत्राः ॥१॥ २

ऋतस्य देवा, अनु व्रता गु मुवत् परिष्टिद्यौर्न भूम ३

वर्धन्तीमार्षः, पुन्वा सुशिश्वि मृतस्य योना, गर्भे सुजातम् ॥२॥ ४

पृष्टिर्न रण्वा, क्षितिर्न पृथ्वी गिरिर्न भुजम्, क्षोदो न शंभु ५

अत्यो नाज्मन्, त्सर्गप्रतक्तः सिन्धुर्न क्षोदुः, क ई वराते ॥३॥ ६

जामिः सिन्धूनां, भ्रातृव स्वस्रा मिभ्यान्न राजा, वनान्यत्ति ७

यद् वातजूतो, वना व्यस्था दुग्निर्ह दाति, रोमा पृथिव्याः ॥४॥ ८

श्वसित्यप्सु, हंसो न सीदुन् क्रत्वा चेतिष्ठो, विशामुपभुत् ९

सोमो न वेधा, ऋतप्रजातः पशुर्न शिश्वा, विभुर्दुर्माः ॥५॥ १० [९] (७५५)

(६६)

१० पराशरः शाक्यः । अग्निः । द्विपदा विराट् ।

रयिर्न चित्रा, सरो न संह गायुर्न प्राणो, नित्यो न सूनुः १

तक्वा न भृर्णिर्वना सिपक्ति पयो न धेनुः, शुचिर्विभावा ॥१॥ २

वृधाक्षेप्योको न रण्वो यवो न पक्वो, तेना जन्मानाम् ३

ऋषिर्न स्तुभ्वा, विश्व प्रशस्तो वाजी न प्रीतो, वयो दधाति ॥२॥	४
दुरोकशोचिः, क्रतुर्न नित्यो जायेव योनावरं विश्वस्मै	५
चित्रो यदभ्राद्, ह्येतो न विश्व रथो न रुक्मी, त्वेषः समत्सु ॥३॥	६
सेनेव सुष्ठामं दधात्यस्तुर्न दिद्युत, त्वेपप्रतीका	७
यमो ह जातो, यमो जनित्रं जारः कनीनां, पतिर्जनीनाम् ॥४॥	८
तं वश्वरथा, वयं वसत्यास्तं न गावो, नक्षन्त इन्द्रम्	९
सिन्धुर्न क्षोदुः, प्र नीचीरेनो ज्वन्त गावः, स्वर्हशीके ॥५॥	१०[१०](७६५)

(६७)

१० पराशरः शाक्यः । अग्निः । द्विपदा विराट् ।

वनेषु जायुर्मतेषु मित्रो वृणीते श्रुष्टिं, राजेवाजुर्म	१
क्षेमो न साधुः, क्रतुर्न भद्रो भुवत् स्वाधी, हर्ता हव्यवाट् ॥१॥	२
हस्ते दधानो, नृम्णा विश्वा न्यमै देवान् धाद्, गुहा निषीदन्	३
विदन्तीमत्र, नरो धियं धा हृदा यत् तष्टान्, मन्त्रा अशीसन् ॥२॥	४
अजो न क्षां, वृधार् पृथिवीं तस्तम्भ द्यां, मन्त्रेभिः सत्यैः	५
प्रिया पदानि, पश्वो नि पाहि विश्वायुर्गमे, गुहा गुहं गाः ॥३॥	६
य ई चिकेत, गुहा भवन्त मा यः ससादु, धारामृतस्य	७
वि ये चृतन्त्युता सपन्त आदिद् वसूनि, प्र ववाचास्मै ॥४॥	८
वि यो वीरुत्सु, रोधन्महित्वो त प्रजा, उत प्रसूष्वन्तः	९
चित्तिरपां, दमे विश्वायुः सद्येव धीराः, संमाय चक्रुः ॥५॥	१०[११](७७५)

(६८)

१० पराशरः शाक्यः । अग्निः । द्विपदा विराट् ।

श्रीणन्तुपं स्थाद्, दिवं भुरण्युः स्थातुश्चरथमकून् व्यूर्णोत्	१
परि यदेवामेको विश्वेषां भुवद् देवो, देवानां महित्वा ॥१॥	२
आदित ते विश्वे, क्रतुं जुषन्त शुष्काद् यद् देव, जीवो जनिष्ठाः	३
भजन्त विश्वे, देवत्वं नाम क्रतं सपन्तो, अमृतमेवैः ॥२॥	४
क्रतस्य प्रेषा, क्रतस्य धीति विश्वायुर्विश्वे, अपांसि चक्रुः	५
यस्तुभ्यं दाशाद्, यो वा ते शिक्षात् तस्मै चिकित्वा, ययिं दयस्व ॥३॥	६ (७८१)

होता निषत्तो, मनोरपत्ये स चित्रवासां, पतीं रयीणाम्
इच्छन्त रेतो, मिथस्तनूषु सं जानत स्वैर्दक्षैर्मूराः ॥४॥
पितुर्न पुत्राः, कर्तुं जुषन्त श्रोषन् ये अस्य, शासं तुरासः
वि राय और्णोद, दुरः पुरुक्षुः पिपेश नाकं, स्तुभिर्दमूनाः ॥५॥

७
८
९
१० [१२] (७८)

(६९)

१० पराशरः शाक्त्यः । अग्निः । द्विपदा विराट् ।

शुकः शुशुकाँ, उषो न जारः पृथा समीची, दिवो न ज्योतिः
परि प्रजातः, कृत्वा बभूथ भुवो देवानां, पिता पुत्रः सन् ॥१॥
वेधा अहसो, अग्निर्विजानन् ब्रूधर्न गोनां, स्वाद्वा पितृनाम्
जने न शेव, आहूयः सन् मध्ये निषत्तो, रण्वो दुरोणे ॥२॥
पुत्रो न जातो, रण्वो दुरोणे वाजी न प्रीतो, विशो वि तारीत्
विशो यदहे, नृभिः सनीळा अग्निर्देवत्वा, विश्वान्यश्याः ॥३॥
नर्किष्ट एता, व्रता मिनन्ति नृभ्यो यदेभ्यः, श्रुष्टिं चकथ
तत् तु ते दंसो, यदहन्त्समानैर्नृभिर्यद् युक्तो, विवे रपांसि ॥४॥
उषो न जारो, विभावोसः संजातरूपश्चिकेतदस्मै
त्मना वहन्तो, दुरो व्यृण्वन् नवन्त विश्वे, स्वर्हृशीके ॥५॥

१
२
३
४
५
६
७
८
९
१० [१३] (७९)

(७०)

११ पराशरः शाक्त्यः । अग्निः । द्विपदा विराट् ।

वनेम पूर्वीर्यो मनीषा अग्निः सुशोको, विश्वान्यश्याः
आ देव्यानि, व्रता चिकित्वा ना मानुषस्य, जनेस्य जन्म ॥१॥
गर्भो यो अपां, गर्भो वनानां गर्भश्च स्थातां, गर्भश्चरथाम्
अद्रीं चिदस्मा, अन्तर्दुरोणे विशां न विश्वो, अमृतः स्वाधीः ॥२॥
स हि क्षपावी, अग्नी रयीणां दाशद् यो अस्मा, अरं सूक्तैः
एता चिकित्वा, मूमा नि पाहि देवानां जन्म, मर्ताश्च विद्वान् ॥३॥
वधान्यं पूर्वीः, क्षपो विरूपाः स्थातुश्च रथमृतप्रवीतम्
अराधि होता, स्वर्निषत्तः कृण्वन् विश्वान्यपांसि सत्या ॥४॥
गोषु प्रशस्ति, वनेषु धिपे मरुतु विश्वे, अलिं स्वर्णः

१
२
३
४
५
६
७
८
९

वि त्वा नरः, पुरुत्रा संपर्यन् पितुर्न जित्रेर्वि वेदो भरन्त ॥ ५ ॥ १०
साधुर्न गृध्नुरस्तेव शूरो यातेव भीमस्त्वेवः समत्सु ॥ ६ ॥ ११ [१४] (८०६)

(७१)

१० पराशरः शाक्त्यः । अग्निः । त्रिष्टुप् ।

उप प्र जिन्वन्नुशतीरुशन्तं पतिं न नित्यं जनयः सनीळाः ।
स्वसारः श्यावीमरुपीमजुपूत्र चित्रमुच्छन्तीमुषसं न गावः १
वीळु चिद् दृह्ला पितरो न उक्थे—रद्विं रुजन्नाङ्गिरसो रवेण ।
चक्रुर्विवो बृहतो गातुमस्मे अहः स्वर्विविदुः केतुमुन्नाः २
दर्धन्नृतं धनयन्नस्य धीति—मादिदुर्यो दिधिष्वोऽ विभृत्राः ।
अतृप्यन्तीरपसो यन्त्यच्छा देवास्तन्म प्रयसा वर्धयन्तीः ३
मथीद् यदीं विभृतो मातरिश्वा गृहेगृहे श्येतो जेन्यो भूत् ।
आदीं राजे न सहीयसे सचा सत्रा दूत्यं भृगवाणो विवाय ४
महे यत् पित्र ई रसं दिवे क—रव त्सरत् पृथग्यश्चिकित्वान् ।
सृजदस्ता धृपता विद्युमस्मै स्वायां देवो दुहितरि त्विधिं धात् ५ [१५]
स्व आ यस्तुभ्यं दम आ विभाति नमो वा दाशादुशतो अनु द्यून् ।
वर्धो अग्ने वयो अस्य द्विबर्हा यासद् राया सरथं ये जुनासि ६
अग्निं विश्वा अभि पृक्षः सचन्ते समुद्रं न स्रवतः सप्त यहीः ।
न जामिभिर्वि चिकिते वयो नो विदा देवेषु प्रमतिं चिकित्वान् ७
आ यद्विपे नृपतिं तेज आनन् द्युचि रेतो निषिक्तं द्यौरभीके ।
अग्निः शर्धमनवद्यं युवानं स्वाध्वं जनयत् सूदयच्च ८
मनो न योऽध्वनः सद्य एत्ये—कः सत्रा सूरौ वस्व ईशे ।
राजाणा मित्रावरुणा सुपाणी गोषु प्रियममृतं रक्षमाणा ९
मा नो अग्ने सुख्या पित्र्याणि प्र मर्षिष्ठा अभि विदुष्कविः सन् ।
नमो न रूपं जरिमा मिनाति पुरा तस्या अभिशस्तेरधीहि १० [१६] (८१६)

(७२)

१० पराशरः शाक्त्यः । अग्निः । त्रिष्टुप् ।

नि काव्या वेधसः शश्वतस्क—हस्ते दधानो नर्या पुरुणि ।
अग्निर्भुवद् रयिपती रयीणां सत्रा चक्राणो अमृतानि विश्वा १ (८१७)

अस्मे वत्सं परि पन्तं न विन्दन्निच्छन्तो विश्वे अमृता अमूराः ।

अमयुवः पद्व्यो धियंधा स्तस्थुः पदे परमे चार्वमेः

तिस्रो यदग्ने शरदुस्त्वामिच्छुचिं घृतेन शुचयः सपर्यान् ।

नामानि चिद् दधिरे यज्ञियान्य सूदयन्त तन्वः सुजाताः

आ रोदसी बृहती वेविदानाः प्र रुद्रिया जग्निरे यज्ञियासः ।

विदन्मतो नेमधिता चिकित्वा नग्निं पदे परमे तस्थिवांसम्

संजानाना उप सीदन्नाभिजु पत्नीवन्तो नमस्यं नमस्यन् ।

रिक्तांसस्तन्वः कृण्वत स्वाः सखा सख्युर्निमिषि रक्षमाणाः

त्रिः सप्त यद् गुह्यानि त्वे इत् पदाविदुन्निहिता यज्ञियासः ।

तेभी रक्षन्ते अमृतं सजोषाः पशूश्च स्थातृश्चरथं च पाहि

विद्राँ अग्ने वयुनानि क्षितीनां व्यानुषक् दुरुधो जीवसे धाः ।

अन्तर्विद्राँ अध्वनो देवयाना नतन्द्रो दूतो अभवो हविर्वाट्

स्वाध्वो द्विव आ सप्त युही रायो दुरो व्यृतज्ञा अजानन् ।

विदद् गव्यं सरमा हृह्ममूर्ध्व येना नु कं मानुषी भोजते विट्

आ ये विश्वा स्वपत्यानि तस्थुः कृण्वानासो अमृतत्वाय गातुम् ।

महा महद्भिः पृथिवी वि तस्थे माता पुत्रैरदितिर्धायसे वेः

अधि थियं नि दधुश्चारुमस्मिन् दिवो यदक्षी अमृता अकृण्वन् ।

अध क्षरन्ति सिन्धवो न सृष्टाः प्र नीचीरग्ने अरूपीरजानन्

(७३)

१० पराशरः शाकत्यः । अग्निः । त्रिष्टुप् ।

रयिर्न यः पितृवित्तो वयोधाः सुप्रणीतिश्चिकितुषो न शासुः ।

स्योनशीरर्तयिर्न प्रीणानो होतेव सद्म विधतो वि तारीत्

देवो न यः सविता सत्यमन्मा कत्वा निपाति वृजनानि विश्वा ।

पुरुप्रशस्तो अमतिर्न सत्य आत्मेव शेवो दिधिपाय्यो भूत

देवो न यः पृथिवी विश्वधाया उपक्षेति हितमिन्द्रो न राजा ।

पूरःसदः शर्मसदो न वीरा अनवद्या पतिजुष्टेव नारी

तं त्वा नरो दम आ नित्यमिद्धमग्ने सचन्त क्षितिषु ध्रुवासु ।
 अधि द्युम्नं नि दधुर्भूर्यस्यिन् भवा विश्वायुर्धरुणो रयीणाम्
 वि पृक्षो अग्ने मधवानो अश्व्युर्वि सूरयो ददतो विश्वमायुः ।
 सनेम वाजं समिथेज्वर्यो भागं देवेषु श्रवसे दधानाः

४

५ [१९]

ऋतस्य हि धेनवो वावशानाः स्मद्वधीः पीपयन्त द्युभक्ताः ।
 परावतः सुमतिं भिक्षमाणा वि सिन्धवः समया ससुरद्रिम्
 त्वे अग्ने सुमतिं भिक्षमाणा दिवि श्रवो दधिरे यज्ञियासः ।
 नक्ता च चक्रुरपसा विरूपे कृष्णं च वर्णमरुणं च सं धुः ।
 यान् राये मर्तान्तसुषूदो अग्ने ते स्याम मधवानो वयं च ।
 छायेव विश्वं भुवनं सिसक्ष्यापप्रिवान् रोदसी अन्तरिक्षम्
 अर्वद्विग्ने अर्वतो नृभिर्नृन् वीरैर्वीरान् वनुयामा त्वोताः ।
 ईशानासः पितृवित्तस्य रायो वि सूरयः शतहिमा नो अश्व्युः
 एता ते अग्न उचथानि वेधो जुष्टानि सन्तु मनसे हृदे च ।
 शकेम रायः सुधुरो यमं ते ऽधि श्रवो देवभक्तं दधानाः

६

७

८

९

१० [२०] (८३६)

(७४)

[त्रयोदशोऽनुवाकः ॥१३॥ सू० ७४-८४]

९. गोतमो राहृगणः । अग्निः । गायत्री ।

उपप्रयन्तो अध्वरं मन्त्रं वोचेमाग्नये । आरे अस्मे च शृण्वते १
 यः स्नीहितीषु पूर्यः संजग्मानासु कृष्टिषु । अरक्षद् दाशुषे गयम् २
 उत भुवन्तु जन्तव उदग्निर्वृत्रहाजनि । धनंजयो रणोरणे ३
 यस्य दूतो असि क्षये वेधि हव्यानि वीतये । दुस्मत् कृणोष्यध्वरम् ४
 तमित् सुहव्यमङ्गिरः सुदेवं सहसो यहो । जना आहुः सुबर्हिषम् ५ [२१]

आ च वहासि तां इह देवां उप प्रशस्तये । हव्या सुश्रन्द्र वीतये ६
 न योरुपद्विरश्व्यः शृण्वे रथस्य कच्चन । यदग्ने यासि दूत्यम् ७
 त्वोतो वाज्यहृयो ऽभि पूर्वस्मादपरः । प्र दाश्वो अग्ने अस्थात् ८
 उत द्युमत सुवीर्यं बृहदग्ने विवाससि । देवेभ्यो देव दाशुषे ९ [२२] (८४५)

(७५)

५ गोतमो राहूगणः । अग्निः । गायत्री ।

जुषस्व सप्रथस्तमं वचो देवर्षारस्तमम् । हव्या जुह्वान आसनि १
अथा ते अङ्गिरस्तमाग्ने वेधस्तम प्रियम् । वोचेम ब्रह्म सानसि २
कस्ते जामिर्जनाना मग्ने को दाश्वध्वरः । को ह कस्मिन्नसि श्रितः ३
त्वं जामिर्जनाना मग्ने मित्रो असि प्रियः । सखा सखिभ्य ईड्यः ४
यजा नो मित्रावरुणा यजा देवाँ ऋतं बृहत् । अग्ने यक्षि स्वं दमम् ५

[२३] (८५०)

(७६)

५ गोतमो राहूगणः । अग्निः । त्रिष्टुप् ।

का त उपेतिर्मनसो वराय भुवदग्ने शंतमा का मनीषा । १
को वा यज्ञैः परि दक्षं त आप केन वा ते मनसा दाशेम २
एह्यग्र इह होता नि पीदा दग्धः सु पुरेता भवा नः । ३
अवतां त्वा रोदसी विश्वमिन्वे यजा महे सौमनसाय देवान् ४
प्र सु विश्वान् रक्षसो धक्ष्यग्ने भवा यज्ञानामभिशास्तिपावा । ५
अथा वह सोमपतिं हरिभ्या मातिथ्यमस्मै चक्रमा सुदात्रे ६
प्रजावता वर्चसा वहिरासा ॥ च हवे नि च सत्सीह देवैः । ७
वेपि होत्रमुत पोत्रं यजत्र बोधि प्रयन्तर्जनितर्वसूनाम् ८
यथा विप्रस्य मनुषो हविर्भि देवाँ अयजः कविभिः कविः सन् । ९
एवा होतः सत्यतर त्वमद्याग्ने मन्द्रया जुहा यजस्व ५

[२४] (८५५)

(७७)

५ गोतमो राहूगणः । अग्निः । त्रिष्टुप् ।

कथा दाशेमाग्रये कास्मै देवर्ष्योच्यते भामिने गीः । १
यो मर्त्येष्वमृतं कृतावा होता यजिष्ठ इत कृणोति देवान् २
यो अध्वर्यु शंतम कृतावा होता तमू नमोभिरा कृणुध्वम् । ३
अग्रियं वेभर्ताय देवा न्स चा बोधाति मनसा यजाति ४
स हि क्रतुः स मर्यः स साधु मित्रो न भूदन्तस्य रथीः । ५
तं मेधेषु प्रथमं देवयन्ती विश उप वृषते शुभमार्गः । ६

(८५६)

स नो नृणां नृतमो रिशादा अग्निर्गिरिर्वसा वेतु धीतिम् ।

तना च ये मघवानः शविष्ठा वाजप्रसूता इषयन्त मन्म

४

एवाग्निर्गोतमेभिर्कृतावा विप्रैर्भिरस्तोष्ट जातवेदाः ।

स एषु द्युम्नं पीपयत् स वाजं स पुष्टिं याति जोषमा चिकित्वान्

५[२५] (८६०)

(७८)

५ गोतमो राहूगणः । अग्निः । गायत्री ।

अभि त्वा गोतमा गिरा जातवेदो विचर्षणे । द्युम्नैरभि प्र णोनुमः १

तमु त्वा गोतमो गिरा रायस्कांमो दुवस्यति । द्युम्नैरभि प्र णोनुमः २

तमु त्वा वाजसातम मङ्गिरस्वद्ध्रुवामहे । द्युम्नैरभि प्र णोनुमः ३

तमु त्वा वृत्रहन्तम यो दस्यूरवधूनुषे । द्युम्नैरभि प्र प्रणोनुमः ४

अवोचाम राहूगणा अग्रये मधुमद् वचः । द्युम्नैरभि प्र णोनुमः ५[२६] (८६५)

(७९)

१२ गोतमो राहूगणः । १-३ अग्निः मध्यमोऽग्निर्वा; ४-१२ अग्निः । १-३ त्रिष्टुप्;

४-६ उष्णिक्; ७-१२ गायत्री ।

हिरण्यकेशो रजसो विसारे ऽहिर्धुनिर्वात इव धर्जीमान् ।

शुचिभ्राजा उषसो नवेदा यशस्वतीरपस्युवो न सत्याः १

आ ते सुपर्णा अमिनन्त एवैः कृष्णो नोनाव वृषभो यद्रीदम् ।

शिवाभिर्न स्मयमानाभिरागात् पतन्ति मिहः स्तनयन्त्यभ्रा २

यदीमृतस्य पर्यसा पियानो नयन्नृतस्य पथिभी रजिष्ठैः ।

अर्यमा मित्रो वरुणः परिजमा त्वचं पृश्नन्त्युपरस्य योनौ ३

अग्ने वाजस्य गोमत ईशानः सहसो यहो । अस्मे धेहि जातवेदो महि श्रवः ४

स ईधानो वसुष्कवि रग्निरीलेन्यो गिरा । रेवदुस्मभ्यं पूर्वणीक दीदिहि ५

क्षपो राजन्नृत त्मनाग्ने वस्तोरुतोपसः । स तिमजम्भ रक्षसो दह प्रति ६ [२७]

अवा नो अग्न ऊतिभिर्गायत्रस्य प्रभर्मणि । विश्वासु धीषु वन्द्य ७

आ नो अग्ने रयिं भर सत्रासाहं वरेण्यम् । विश्वासु पृत्सु दुष्टरम् ८

आ नो अग्ने सुचेतुना रयिं विश्वायुपोषसम् । माडीकं धेहि जीवसे ९

(८७४)

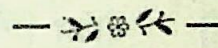
प्र पूतास्तिग्मशोचिषे वाचो गोतमाग्रये । भरस्व सुम्नयुर्गिरः १०
यो नो अग्नेऽभिदासत्यन्ति दूरे पदीष्ट सः । अस्माकमिदं वृधे भव ११
सहस्राक्षो विचर्षणि रग्नी रक्षांसि सेधति । होता गृणीत उक्थ्यः १२ [२८] (८७७)

(८०)

१६ गोतमो राहगणः । इन्द्रः, १६ इन्द्रः, (अथर्वा, मनुः दध्यङ्. च) । पंक्तिः ।

इत्था हि सोम इन्मदे ब्रह्मा चकार वर्धनम् ।
शर्विष्ठ वज्रिन्नोजसा पृथिव्या निः शशा अहि-मर्चन्ननु स्वराज्यम् १
स त्वामदुद वृषा मदुः सोमः श्येनाभृतः सुतः ।
येना वृत्रं निरुद्धयो जघन्थ वज्रिन्नोजसा-र्चन्ननु स्वराज्यम् २
प्रेह्यभीहि धृष्णुहि न ते वज्रो नि यंसते ।
इन्द्र नृम्णं हि ते शवो हनो वृत्रं जया अपो ऽर्चन्ननु स्वराज्यम् ३
निरिन्द्र भूम्या अधि वृत्रं जघन्थ निर्दिवः ।
सृजा मरुत्वतीरव जीवधन्या इमा अपो ऽर्चन्ननु स्वराज्यम् ४
इन्द्रो वृत्रस्य दोधतः सानु वज्रेण हीळितः ।
अभिक्रम्याव जिघ्रते ऽपः समीय चोदय-र्चन्ननु स्वराज्यम् ५ [२९]
अधि सानौ नि जिघ्रते वज्रेण शतपर्वणा ।
मन्दान इन्द्रो अन्धसः सखिभ्यो गातुमिच्छ-त्यर्चन्ननु स्वराज्यम् ६
इन्द्र तुभ्यमिदं द्विवो ऽनुत्तं वज्रिन् वीर्यम् ।
यद्ध त्यं मायिनं मृगं तमु त्वं माययावधी-र्चन्ननु स्वराज्यम् ७
वि ते वज्रासो अस्थिर ब्रवति नान्याऽनु ।
महत त इन्द्र वीर्यं बाहोस्ते बलं हित-मर्चन्ननु स्वराज्यम् ८
सहस्रं साकमर्चत परि द्योभत विंशतिः ।
शतैनमन्वनोनवु रिन्द्राय ब्रह्मोद्यत-मर्चन्ननु स्वराज्यम् ९
इन्द्रो वृत्रस्य तविषीं निरहन्त्सहसा सहः ।
महत तदस्य पौंस्यं वृत्रं जघन्वा असृज-दर्चन्ननु स्वराज्यम् १० [३०]
इमे चित तव मन्यवे वेपते म्रियसा मही ।
यदिन्द्र वज्रिन्नोजसा वृत्रं मरुतां अक्रधी-र्चन्ननु स्वराज्यम् ११ (८८०)

न वेपसा न तन्यते न्द्रं वृत्रो वि बीभयत् ।	
अभ्येनं वज्र आयसः सहस्रभृष्टिरायता चन्ननु स्वराज्यम्	१२
यद् वृत्रं तव चाशनिं वज्रेण समयोधयः ।	
अहिमिन्द्र जिघांसतो दिवि ते बद्धधे शवो ऽचन्ननु स्वराज्यम्	१३
अभिष्टे ते अद्रिवो यत् स्था जगच्च रेजते ।	
त्वष्टा चित् तव मन्यव इन्द्र वेविज्यते भिया चन्ननु स्वराज्यम्	१४
नहि नु यदधीमसी न्द्रं को वीर्या परः ।	
तस्मिन्मृण्मृत क्रतुं देवा ओजांसि सं दधुर चन्ननु स्वराज्यम्	१५
यामथर्वा मनुषिता दध्यङ् धियमन्नत ।	
तस्मिन् ब्रह्माणि पूर्वथे न्द्रं उक्था समरमता चन्ननु स्वराज्यम्	१६ [३१] (८९३)

(८१)

पष्ठोऽध्यायः ॥६॥ व० १-३२]

९ गोतमो राहूगणः । इन्द्रः । पंक्तिः ।

इन्द्रो मदाय वावृधे शवसे वृत्रहा नृभिः ।	
तस्मिन्महत्स्वाजिषू तेमर्भे हवामहे स वाजेषु प्र नोऽविषत्	१
असि हि वीरु सेन्यो ऽसि भूरि परादुदिः ।	
असि दध्रस्य चिद् वृधो यजमानाय शिक्षसि सुन्वते भूरि ते वसु	२
यदुदीरित आजयो धृष्णवे धीयते धना ।	
युक्त्वा मवृच्युता हरी कं हनः कं वसौ दधो ऽस्माँ इन्द्र वसौ दधः	३
कत्वा महाँ अनुष्वधं भीम आ वावृधे शवः ।	
श्रिय ऋष्व उपाकयो नि शिप्री हरिवान् दधे हस्तयोर्वज्रमायसम्	४
आ पप्रौ पार्थिवं रजो बद्धधे रोचना दिवि ।	
न त्वावाँ इन्द्र कश्चन न जातो न जनिष्यते ऽति विश्वं ववक्षिथ	५ [१]
यो अर्यो मर्तभोजनं पराददाति दाशुषे ।	
इन्द्रो अस्मभ्य शिक्षतु वि भजा भूरि ते वसु भक्षाय तव राधसः	६
सर्वमेवे हि नो वृदि यूथा गवामृजुक्रतुः ।	
सं गृमाय पुत्र शतो भयाहस्त्या वसु शिशीहि राय आ भर	७ (९००)

मादयस्व सुते सचा शवसे शूर राधसे ।
विद्या हि त्वा पुरुवसुमुप कामान्त्ससृज्महे ऽथा नोऽविता भव
एते त इन्द्र जन्तवो विश्वं पुण्यन्ति वार्यम् ।
अन्तर्हि ख्यो जनाना मर्यो वेदो अदाशुषां तेषां नो वेद आ भर

८

९ [२] (१०२)

(८२)

६ गोतमो राहृगणः । इन्द्रः । पंक्तिः; ६ जगती ।

उपो पु शृणुही गिरो मघवन् मातथा इव ।
यदा नः सुनृतावतः क आदुर्थयास इद योजा न्विन्द्र ते हरीं
अक्षन्नमीमदन्त ह्य व प्रिया अधूषत ।
अस्तोषत स्वभानवो विप्रा नविष्ठया मती योजा न्विन्द्र ते हरीं
सुसंहशं त्वा वयं मघवन् वन्दिषीमहि ।
प्र नूनं पूर्णवन्धुरः स्तुतो याहि वशां अनु योजा न्विन्द्र ते हरीं
स घा तं वृषणं रथ मधि तिष्ठाति गोविदम् ।
यः पात्रं हारियोजनं पूर्णमिन्द्र चिकेतति योजा न्विन्द्र ते हरीं
युक्तस्ते अस्तु दक्षिण उत सव्यः शतक्रतो ।
तेन जायामुप प्रियां मन्दानो याह्यन्धसो योजा न्विन्द्र ते हरीं
युनज्मि ते ब्रह्मणा केशिना हरी उप प्र याहि दधिषे गर्भस्त्योः ।
उत त्वा सुतासो रभसा अमन्दिषुः पूषण्वान् वज्रिन्त्समु पत्न्यामदः

१

२

३

४

५

६ [३] (१०८)

(८३)

६ गोतमो राहृगणः । इन्द्रः । जगती ।

अश्वावति प्रथमो गोपु गच्छति सुग्रावीरिन्द्र मर्त्यस्तवोतिभिः ।
तमित पृणक्षि वसुना भवीयसा सिन्धुमापो यथाभितो विचेतसः
आपो न देवीरुप यन्ति होत्रिय मवः पश्यन्ति विततं यथा रजः ।
प्राचैर्देवासः प्र णयन्ति देवयुं ब्रह्मप्रियं जोषयन्ते वरा इव
अधि द्वयोर्दधा उक्थ्यं वचो यतसुचा मिथुना या सपर्यतः ।
असंयतो वृते ते क्षेति पुण्यति भद्रा अतिर्यजमानाव सुन्वते

१

२

३

(१११)

आदङ्गिराः प्रथमं दधिरे वयं इन्द्रायः शम्या ये सुकृत्यया ।

सर्वं पुणेः समविन्दन्त भोजनं मश्वावन्तं गोमन्तमा पशुं नरः

४

यज्ञैर्यथा प्रथमः पथस्तते ततः सूर्यो व्रतपा वेन आजनि ।

आ गा आजदुशना काव्यः सचा यमस्य जातममृतं यजामहे

५

वर्हिर्वा यत् स्वपत्याय वृज्यते ऽर्को वा श्लोकमाघोषते दिवि ।

ग्रावा यत्र वदति कारुरुक्थ्यः । स्तस्येदिन्द्रो अभिपित्वेषु रणयति

६ [४] (९१४)

(८४)

२० गोतमो राहगणः । इन्द्रः । १-६ अनुष्टुप्; ७-९ उष्णिक्; १०-१२ पंक्तिः;

१३-१५ गायत्री; १६-१८ त्रिष्टुप्; (प्रगाथः=) १९ बृहती; २० सतोबृहती ।

असावि सोमं इन्द्र ते शर्विष्ठ धृष्णवा गहि ।

आ त्वा पृणक्त्विन्द्रियं रजः सूर्यो न रश्मिभिः

१

इन्द्रमिन्द्ररीं बहतो ऽप्रतिधृष्टशवसम् ।

ऋषीणां च स्तुतीरुपं यज्ञं च मानुषाणाम्

२

आ तिष्ठ वृत्रहन् रथं युक्ता ते ब्रह्मणा हरी ।

अर्वाचीनं सु ते मनो ग्रावा कृणोतु वग्नुना

३

इममिन्द्र सुतं पिब ज्येष्ठममर्त्यं मदम् ।

शुक्रस्य त्वाभ्यक्षरन् धारां क्रतस्य सादने

४

इन्द्राय नूनमर्चतो कथानि च ब्रवीतन ।

सुता अमत्सुरिन्दवो ज्येष्ठं नमस्यता सहः

५ [५]

नकिङ्गद रथीतरो हरी यदिन्द्र यच्छसे ।

नकिङ्गानु मज्मना नकिः स्वश्व आनशे

६

य एक इदं विदयते वसु मर्ताय दाशुषे ।

ईशानो अप्रतिष्कृत इन्द्रो अङ्ग

७

कदा मर्तमराधसं पदा क्षुम्पामिव स्फुरत् ।

कदा नः शुश्रवद् गिर इन्द्रो अङ्ग

८

(९२२)

यश्चिद्धि त्वा बहुभ्य आ सुतावाँ आविवांसति ।

उग्रं तत् पत्यते शव इन्द्रो अङ्ग

९

स्वादोरित्था विषुवतो मध्वः पिबन्ति गौर्यैः ।

या इन्द्रेण सयावरी वृष्णा मदन्ति शोभसे वस्वीरनु स्वराज्यम्

१० [६]

ता अस्य पृशनायुवः सोमं श्रीणन्ति पृश्नयः ।

प्रिया इन्द्रस्य धेनवो वज्रं हिन्वन्ति सायकं वस्वीरनु स्वराज्यम्

११

ता अस्य नमसा सहः सपर्यन्ति प्रचेतसः ।

व्रतान्यस्य सश्विरे पुरुणि पूर्वचित्तये वस्वीरनु स्वराज्यम्

१२

इन्द्रो दधीचो अस्थमि वृत्राण्यप्रतिष्कृतः । जघान नवतीर्नव

१३

इच्छन्नश्वस्य यच्छिरः पर्वतेष्वपश्रितम् । तद् विदच्छर्यणावति

१४

अत्राह गोरमन्वत नाम त्वष्टुरपीच्यम् । इत्था चन्द्रमसो गृहे

१५ [७]

को अद्य युङ्क्ते धुरि गा ऋतस्य शिमीवतो भामिनो दुर्हणायून् ।

आसन्निधून् हृत्स्वसो मयोभून् य एषां भृत्यामृणधत् स जीवात्

१६

क ईपते तुज्यते को विभाय को मंसते सन्तमिन्द्रं को अन्ति ।

कस्तोकाय क इभायोत राये ऽधि ब्रवत् तन्वेष्ट को जनाय

१७

को अग्निमीष्टे हविषा घृतेन सुचा यजाता ऋतुभिर्धुवेभिः ।

कस्मै देवा आ वहानाशु होम को मंसते वीतिहोत्रः सुदेवः

१८

त्वमङ्ग प्र शंसिषो देवः शविष्ठ मर्त्यम् ।

न त्वदुन्यो मधवन्नस्ति मर्दितेन्द्र ब्रवीमि ते वचः

१९

मा ते राधांसि मा त ऊतयो वसो ऽस्मान् कदा चना दभन् ।

विश्वा च न उपमिमीहि मानुष वसूनि चर्षणिभ्य आ

२० [८] (९३४)

(८५)

[चतुर्दशोऽनुवाकः ॥१४॥ सू० ८५-९३]

१२ गीतमो राहगणः । मरुतः । जगती, ५, १२ त्रिष्टुप् ।

प्र ये शुम्भन्ते जनयो न सतयो यामन् रुद्रस्य सूनवः सुदंससः ।

रोदसी हि मरुतश्चक्रिरे वृधे मदन्ति वीरा विदथेषु घृष्वयः

१

त उक्षितासो महिमानमाशत विवि रुद्रासो अधि चक्रिरे सदः ।

अर्चन्तो अर्कं जनयन्त इन्द्रिय मधि श्रियो दधिरे पृश्निमातरः

२

गोमार्तरो यच्छुभयन्ते अस्त्रिभिस्तनूषु शुभ्रा दधिरे विरुक्मन्तः ।	
वार्धन्ते विश्वमभिमतिनमप वत्मान्येषामनु रीयते धृतम्	३
वि ये भ्राजन्ते सुमखास ऋष्टिभिः प्रच्यावयन्तो अच्युता चिदोजसा ।	
मनोजुवो यन्मरुतो रथेष्ववा वृषवातासः पृषतीर्युग्ध्वम्	४
प्र यद् रथेषु पृषतीर्युग्ध्वं वाजे अद्रिं मरुतो रंहयन्तः ।	
उतारुपस्य वि प्यन्ति धाराश्चर्मैवोदभिव्युन्दन्ति भूमं	५
आ वो वहन्तु सप्तयो रघुप्यदो रघुपत्वानः प्र जिगात बाहुभिः ।	
सीदुता बर्हिरुरु वः सदस्कृतं मादयध्वं मरुतो मध्वो अन्धसः	६ [९]
तैऽवर्धन्त स्वर्तवसो महित्वना नाकं तस्थुरु चक्रिरे सदः ।	
विष्णुर्यद्वावद् वृषणं मदच्युतं वयो न सीदुन्नधि बर्हिषि प्रिये	७
शूरा इवेद् युयुधयो न जग्मयः श्रवस्यवो न पृतनासु येतिरे ।	
भयन्ते विश्वा भुवना मरुद्भ्यो राजान इव त्वेषसंहशो नरः	८
त्वष्टा यद् वज्रं सुकृतं हिरण्ययं सहस्रभृष्टिं स्वपा अवर्तयत् ।	
धत्त इन्द्रो नर्यपांसि कर्तवे ऽहन् वृत्रं निरपामौजदर्णवम्	९
ऊर्ध्वं नुनुदेऽवतं त ओजसा दाहृहाणं चिद् विभिदुर्वि पर्वतम् ।	
धमन्तो वाणं मरुतः सुदानवो मदु सोमस्य रण्यानि चक्रिरे	१०
जिह्वां नुनुदेऽवतं तया दिशा सिञ्चुत्सं गोतमाय तृष्णजे ।	
आ गच्छन्तीमवसा चित्रभानवः कामं विप्रस्य तर्पयन्त धामभिः	११
या वः शर्म शशमानाय सन्ति त्रिधातूनि द्वाशुषे यच्छताधि ।	
अस्मभ्यं तानि मरुतो वि यन्त रयिं नो धत्त वृषणः सुवीरम्	१२[१०](९४६)

(८६)

१० गोतमो राहूगणः । मरुतः । गायत्री ।

मरुतो यस्य हि क्षये	पाथा द्विवो विमहसः । स सुगोपातमो जनः	१
यज्ञैर्वा यज्ञवाहसो	विप्रस्य वा मतीनाम् । मरुतः शृणुता हवम्	२
उत वा यस्य वाजिनो	ऽनु विप्रमतक्षत । स गन्ता गोमति व्रजे	३
अस्य वीरस्य बर्हिषि	सुतः सोमो दिविष्टिषु । उक्थं मदश्च शस्यते	४
अस्य श्रोषन्त्वा भुवो	विश्वा यश्चर्षणीरभि । सूरं चित् समुषारिषः	५[११](९५१)

पूर्वाभिर्हि दंदाशिम	शरान्द्रिर्मरुतो वयम् । अवोभिश्चर्षणीनाम्	६
सुभगः स प्रयज्यवो	मरुतो अस्तु मर्त्यः । यस्य प्रयांसि पर्षथ	७
शशमानस्य वा नरः	स्वेदस्य सत्यशवसः । विदा कामस्य वेनंतः	८
यूयं तत् सत्यशवस	आविष्कृतं महित्वना । विध्यता विद्युता रक्षः	९
गूहता गुह्यं तमो	वि यात विश्वमत्रिणम् । ज्योतिष्कर्ता यदुश्मसि	१० [१२] (९५६)

(८७)

६ गोतमो राहुगणः । मरुतः । जगती ।

प्रत्वक्षसः प्रतवसो विरिणिनो	ऽनानता अविथुरा ऋजीषिणः ।	
जुष्टमासो नृतमासो अस्त्रिभिर्व्यानज्रे	के चिदुसा इव स्तृभिः	१
उपह्वरेषु यदचिध्वं ययिं	वयं इव मरुतः केन चित् पथा ।	
श्रोतन्ति कोशा उप वो रथेष्वा	घृतमुक्षता मधुवर्णमर्चते	२
प्रेषामज्मेषु विथुरेव रेजते	भूमिर्यामेषु यन्द्र युञ्जते शुभे ।	
ते क्रीळयो धुनयो भ्राजदृष्टयः	स्वयं महित्वं पनयन्त धूतयः	३
स हि स्वमृत पृषदश्चो युवा गणोऽ	ऽया ईशानस्तविषीभिरावृतः ।	
असि सत्य ऋणयावानेद्यो	ऽस्या धियः प्राविताथा वृषा गणः	४
पितुः प्रतस्य जन्मना वदामसि	सोमस्य जिह्वा प्र जिगाति चक्षसा ।	
यदीमिन्द्रं शम्यृक्काण आशता	दिन्नामानि यज्ञियानि दधिरे	५
श्रियसे कं भानुभिः सं मिमिक्षिरे	ते रश्मिभिस्त ऋकाभिः सुखादयः ।	
ते वाशीमन्त इप्मिणो अभीरवो	विद्रे प्रियस्य मारुतस्य धाम्नः	६ [१३] (९६२)

(८८)

६ गोतमो राहुगणः । मरुतः । त्रिष्टुप्, १, ६ प्रस्तरपंक्तिः, ५ विराड् रूपा ।

आ विद्युन्मन्द्रिर्मरुतः स्वर्के	रथेभिर्यात ऋष्टिमन्द्रिश्चर्षणीः ।	
आ वर्षिष्ठया न इषा	वयो न पतता सुमायाः	१
तेऽरुणेभिर्वरमा पिशङ्गैः	शुभे कं यान्ति रथतृभिश्चैः ।	
रुक्मो न चित्रः स्वधितीवान्	पुढ्या रथैश्च जङ्घमन्त भूम्	२ (९६४)

धिये कं वो अधि तनूषु वाशीर्मेधा वना न कृणवन्त ऊर्ध्वा ।

गुप्सभ्यं कं मरुतः सुजातास्तुविद्युन्नासो धनयन्ते अद्रिम् ३

अहानि गृध्राः पर्या व आगुरिमां धियं वार्क्यया च देवीम् ।

ब्रह्म कृण्वन्तो गोतमासो अर्केरूर्ध्वं नुनुद्र उत्सधिं पिबध्वै ४

एतत् त्यन्नं योजनमचेति सस्वर्हं यन्मरुतो गोतमो वः ।

पश्यन् हिरण्यचक्रानयोदंष्ट्रान् विधावतो वराहून् ५

एषा स्या वो मरुतोऽनुभर्त्री प्रति द्योभति वायतो न वाणी ।

अस्तोभयद् वृथासा मनु स्वधां गर्भस्त्योः ६ [१४] (९६८)

(८९)

१० गोतमो राहगणः । विश्वेदेवाः (१-२, ८-९ देवाः, १० अदितिः) । जगती;
६ विराट्-स्थाना; ८-१० त्रिष्टुप् ।

आ नो भद्राः क्रतवो यन्तु विश्वतो ऽदब्धासो अपरीतास उद्भिदः ।

देवा नो यथा सदमिद् वृधे असन्नप्रायुवो रक्षितारो दिवेदिवे १

देवानां भद्रा सुमतिर्ऋजूयतां देवानां रातिरभि नो नि वर्तताम् ।

देवानां सख्यमुप सेदिमा वयं देवा न आयुः प्र तिर्न्तु जीवसे २

तान् पूर्वया निविदा हूमहे वयं भगं मित्रमदितिं दक्षमसिधम् ।

अर्यमणं वरुणं सोममश्विना सरस्वती नः सुभगा मयस्करत् ३

तन्नो वातो मयोभु वातु भेषजं तन्माता पृथिवी तत् पिता द्यौः ।

तद् प्रावाणः सोमसुतो मयोभुवस्तदश्विना शृणुतं धिष्ण्या युवम् ४

तमीशानं जगतस्तस्थुस्पर्तिं धियंजिन्वमवसे हूमहे वयम् ।

एषा नो यथा वेदसामसद वृधे रक्षिता प्रायुरदब्धः स्वस्तये ५ [१५]

स्वस्ति न इन्द्रो वृद्धश्रवाः स्वस्ति नः पूषा विश्ववेदाः ।

स्वस्ति नस्तार्क्ष्यो अरिष्टनेमिः स्वस्ति नो बृहस्पतिर्दधातु ६

पृषदश्वा मरुतः पृश्निमातरः शुभंयावानो विदथेषु जग्मयः ।

अग्निजिह्वा मनवः सूरचक्षसो विश्वे नो देवा अवसा गमन्निह ७

भद्रं कर्णेभिः शृणुयाम देवा भद्रं पश्येमाक्षभिर्यजत्राः ।

स्थिरैर्द्वैस्तुष्टुवांसस्तनूभिर्व्यशेम देवहितं यदायुः ८ (९७६)

शतमिन्नु शरंदो अन्ति देवा यत्रा नश्चका जरसं तनूनाम् ।
 पुत्रासो यत्र पितरो भवन्ति मा नो मध्या रीरिषतायुर्गन्तोः
 अदितिद्यौरदितिरन्तरिक्षमदितिर्माता स पिता स पुत्रः ।
 विश्वे देवा अदितिः पञ्च जना अदितिर्जातमदितिर्जनित्वम्

९

१० [१६] (९७८)

(९०)

९ गोतमो राहूगणः । विश्वेदेवाः । गायत्री; ९ अनुष्टुप् ।

ऋजुनीती नो वरुणो मित्रो नयतु विद्वान् । अर्यमा देवैः सजोषाः १
 ते हि वस्वो वसवानास्ते अप्रमूरा महोभिः । व्रता रक्षन्ते विश्वाहा २
 ते अस्मभ्यं शर्म यंसन्नमृता मर्त्येभ्यः । बार्धमाना अप द्विषः ३
 वि नः पथः सुविताय चियन्त्विन्द्रो मरुतः । पूषा भगो वन्द्यासः ४
 उत नो धियो गोअग्राः पूषन् विष्णवेवयावः । कर्ता नः स्वस्तिमतः ५ [१७]

मधु वाता ऋतायते मधु क्षरन्ति सिन्धवः । माध्वीनः सन्त्वोषधीः ६
 मधु नक्तमुतोपसो मधुमत पार्थिवं रजः । मधु द्यौरस्तु नः पिता ७
 मधुमात्रो वनस्पतिर्मधुमाँ अस्तु सूर्यः । माध्वीर्गावो भवन्तु नः ८

शं नो मित्रः शं वरुणः शं नो भवत्वयमा ।

शं न इन्द्रो बृहस्पतिः शं नो विष्णुरुक्रमः

९ [१८] (९८७)

(९१)

२३ गोतमो राहूगणः । सोमः । त्रिष्टुप्; ५-१६ गायत्री; १७ उष्णिक् ।

त्वं सोम प्र चिकितो मनीषा त्वं रजिष्ठमनु नेषि पन्थाम् ।
 तव प्रणीती पितरो न इन्दो देवेषु रत्नमभजन्तु धीराः १
 त्वं सोम कर्तुभिः सुकर्तुभूस्त्वं दक्षैः सुदक्षो विश्ववेदाः ।
 त्वं वृषा वृषत्वेभिर्महित्वा द्युम्नेभिर्द्युमन्यभवो नृचक्षाः २
 राज्ञो नु ते वरुणस्य व्रतानि बृहद् गभीरं तव सोम धाम् ।
 शुचिद्वर्मसि प्रियो न मित्रो वृक्षाप्यो अर्यमेवांसि सोम ३
 या ते धामानि विवि या पृथिव्यां या पर्वतेष्वोषधीष्वप्सु ।
 तेर्मिर्नो विश्वेः सुमना अहेलन् राजन्सोम प्रति हव्या गुभाय ४

(९९१)

त्वं सोमासि सत्पति—स्त्वं राजोत वृत्रहा । त्वं भद्रो असि क्रतुः ५ [१९]

त्वं च सोम नो वशो जीवातुं न मरामहे । प्रियस्तोत्रो वनस्पतिः ६
 त्वं सोम महे भगं त्वं यून् क्रतायते । दक्षं दधासि जीवसे ७
 त्वं नः सोम विश्वतो रक्षां राजन्नघायतः । न रिष्येत् त्वावतः सखा ८
 सोम यास्ते मयोभुव ऊतयः सन्ति दाशुषे । ताभिर्नोऽविता भव ९
 इमं यज्ञमिदं वचो जुजुषाण उपागहि । सोम त्वं नो वृधे भव १० [२०]

सोम गीर्भिर्द्वा वयं वर्धयामो वचोविदः । सुमृच्छीको न आ विश ११
 गयस्फानो अमीवहा वसुवित् पुष्टिवर्धनः । सुमित्रः सोम नो भव १२
 सोम रारन्धि नो हृदि गावो न यवसेष्वा । मर्य इव स्व ओक्ये १३ ✓
 यः सोम सख्ये तव रारणाद् देव मर्त्यः । तं दक्षः सचते कविः १४
 उरुण्या णो अभिशस्तेः सोम नि पाह्यंहसः । सखा सुशेव एधि नः १५ [२१]

आ प्यायस्व समेतु ते विश्वतः सोम वृष्णयम् । भवा वाजस्य संगथे १६
 आ प्यायस्व मदन्तिम् सोम विश्वेभिर्गुभिः । भवानः सुश्रवस्तमः सखा वृधे १७
 सं ते पर्यासि समु यन्तु वाजाः सं वृष्णयान्यभिमातिषाहः । १८
 आप्यार्यमानो अमृताय सोम द्विवि श्रवांस्युत्तमानि धिष्व १९
 या ते धामानि हविषा यजन्ति ता ते विश्वा परिभूरस्तु यज्ञम् । २०
 गयस्फानः प्रतरणः सुवीरो ऽवीरहा प्र चरा सोम दुर्यान् २१
 सोमो धेनुं सोमो अर्वन्तमाशुं सोमो वीरं कर्मण्यं ददाति । २२
 सावुन्यं विवृष्यं सभेयं पितृश्रवणं यो ददाशदस्मै २० [२२]

अपाहं युत्सु पृतनासु पथि स्वर्षामप्सां वृजनस्य गोपाम् । २१
 भेषुजां सुक्षितिं सुश्रवसं जयन्तं त्वामनु मदेम सोम २२
 त्वमिमा ओषधीः सोम विश्वा—स्त्वमपो अजनयस्त्वं गाः । २३
 त्वमा ततन्थोर्वन्तरिक्षं त्वं ज्योतिषा वि तमो ववर्थ २४
 वृषेन नो मनसा देव सोम रायो भामं सदसावन्नभि युध्य । २५
 मा त्वा तनदीशिषे वीर्यस्यो भयेभ्यः प्र चिकित्सा गर्विष्ठौ २३ [२३] (१०१०)

१८ गोतमो राहूगणः । उपाः, १६-१८ अश्विनौ । १-४ जगती;
५-१२ त्रिष्टुप्; १३-१८ उष्णिक् ।

- एता उ त्या उपसः केतुमक्रत पूर्वे अर्धे रजसो भानुमश्नते ।
निष्कृण्वाना आयुधानीव धृष्णवः प्रति गावोऽरुषीर्यन्ति मातरः १
- उदपत्नन्नरुणा भानवो वृथा स्वायुजो अरुषीर्गा अयुक्षत ।
अक्रन्नुषासो व्युनानि पूर्वथा रुशन्तं भानुमरुषीरशिश्युः २
- अर्चन्ति नारीरपसो न विष्टिभिः समानेन योजनेना परावतः ।
इपं वहन्तीः सुकृते सुदानवे विश्वेदह यजमानाय सुन्वते ३
- अधि पेशांसि वपते नूतुरिवापोर्णुते वक्ष उस्नेव बर्जहम् ।
ज्योतिर्विश्वस्मै भुवनाय कृण्वती गावो न व्रजं व्युपा आवर्तमः ४
- प्रत्यर्ची रुशदस्या अदर्शि वि तिष्ठते बाधते कृष्णमश्वम् ।
स्वरं न पेशो विदथेऽश्वञ्च चित्रं द्विवो दुहिता भानुमश्नते ५ [२४]
- अतारिष्म तमसस्पाग्मस्योपा उच्छन्ती व्युना कृणोति ।
श्रिये छन्दो न स्मयते विभाती सुप्रतीका सौमनसायाजीगः ६
- भास्वती नेत्री सूनृतानां द्विवः स्तवे दुहिता गोतमेभिः ।
प्रजार्वतो नृवतो अश्वबुध्यानुषो गोअग्रौ उप मासि वाजान् ७
- उपस्तमश्यां यशसं सुवीरं दासप्रवर्गं रयिमश्वबुध्यम् ।
सुदंससा श्रवसा या विभासि वाजप्रसूता सुभगे बृहन्तम् ८
- विश्वानि देवी भुवनाभिचक्ष्या प्रतीची चक्षुरुर्विया वि भाति ।
विश्वं जीवं चरसे बोधयन्ती विश्वस्य वाचमविदन्मनायोः ९
- पुनःपुनर्जयमाना पुराणी समानं वर्णमभि शुभ्रमाना ।
श्वघ्नीव कृत्तुर्विज आमिनाना मर्तस्य देवी जरयन्त्यायुः १० [२५]
- व्यूण्वती द्विवो अन्ता अन्नोध्यप स्वसारं सनुतयुयोति ।
प्रमिनती मनुष्या युगानि योषां जारस्य चक्षसा वि भाति ११
- पशून् चित्रा सुभगा प्रथाना सिन्धुर्न क्षोद उर्विया व्यश्वेत ।
अमिनती देव्यानि व्रतानि सूर्यस्य चेति सविमिदृशाना १२ (१०२२)

उपस्तच्छिन्नमा भरा—स्मभ्यं वाजिनीवति । येन तोकं च तनयं च धामहे १३
 उपो अद्येह गोम—त्यश्वावति विभावरि । रेवदुस्मे व्युच्छ सूनृतावति १४
 युश्वा हि वाजिनीव—त्यश्वा अद्यारुणां उपः । अथा नो विश्वा सौभगान्या वह १५[२६]

अश्विना वर्तिरस्मदा गोमद दसा हिरण्यवत् । अर्वाग्रथं समनसा नि यच्छतम् १६
 याविथा श्लोकमादिवो ज्योतिर्जनाय चक्रथुः । आ न ऊर्जं वहतमश्विना युवम् १७
 एह देवा मयोभुवा दसा हिरण्यवर्तनी । उपबुधो वहन्तु सोमपीतये १८[२७](१०२८)

(९३)

१२ गोतमो राहगणः । अग्नीषोमौ । १-३ अनुष्टुप्; ४-७, १२ त्रिष्टुप्; ८ जगती त्रिष्टुप्;
 ९-११ गायत्री ।

अग्नीषोमाविमं सु मे शृणुतं वृषणा हवम् ।
 प्रति सूक्तानि हर्यतं भवतं दाशुषे मयः १
 अग्नीषोमा यो अद्य वा—मिदं वचः सपर्यति ।
 तस्मै धत्तं सुवीर्यं गवां पोषं स्वश्व्यम् २
 अग्नीषोमा य आहुतिं यो वां दाशाज्जुविष्कृतिम् ।
 स प्रजया सुवीर्यं विश्वमायुर्व्यश्वत् ३
 अग्नीषोमा चेति तद् वीर्यं वां यदमुष्णीतमवसं पणिं गाः ।
 अवातिरतं वृसयस्य शेषो ऽविन्दतं ज्योतिरेकं बहुभ्यः ४
 युवमेतानि दिवि रोचना—न्यग्निश्च सोम सकृत् अधत्तम् ।
 युवं सिन्धूरभिर्गस्तेरवद्या—दग्नीषोमावमुश्चतं गृभीतान् ५
 आन्यं दिवो मातरिश्वा जभारा—मथनादुन्यं परि श्येनो अद्रेः ।
 अग्नीषोमा ब्रह्मणा वावृधानो—रुं यज्ञाय चक्रथुरु लोकम् ६ [२८]
 अग्नीषोमा हविषः प्रस्थितस्य वीतं हर्यतं वृषणा जुषेथाम् ।
 सुशर्माणा स्ववसा हि भूत—मथा धत्तं यजमानाय शं योः ७
 यो अग्नीषोमा हविषा सपर्याद् देवद्रीचा मनसा यो घृतेन ।
 तस्य वृतं रक्षतं पातमंहसो विशे जनाय महि शर्म यच्छतम् ८
 अग्नीषोमा सवेदसा सहृती वनतं गिरः । सं देवत्रा बभूवथुः ९
 अग्नीषोमावनेन वां यो वां घृतेन दाशति । तस्मै दीदयत बृहत् १० (१०३८)

अग्नीषोमाविमानि नो युवं हव्या जुजोषतम् । आ यातमुप नः सचा ११

अग्नीषोमा पिपृतमर्वतो न आ प्यायन्तामुस्रिया हव्यसूदः ।

अस्मे बलानि मघवत्सु धत्तं कृणुतं नो अध्वरं श्रुष्टिमन्तम् १२ [२९] (१०४०)

(९४) [पञ्चदशोऽनुवाकः ॥ १५ ॥ सू० ९४-१०५]

१६ कुत्स आङ्गिरसः । अग्निः (जातवेदाः) ; ८ (त्रयः पादाः) देवाः, १६ उत्तरार्धस्य अग्निः, मित्रवरुणादितिसिन्धुपृथिवीद्यावो वा । जगती; १५-१६ त्रिष्टुप् ।

इमं स्तोममर्हते जातवेदसे रथमिव सं महेमा मनीषया ।

भद्रा हि नः प्रमतिरस्य संसद्यग्ने सख्ये मा रिषामा वयं तव १

यस्मै त्वमायजसे स साधत्यन्वा क्षेति दधते सुवीर्यम् ।

स तूताव नैनमश्नोत्यंहतिरग्ने सख्ये मा रिषामा वयं तव २

शक्रेम त्वा समिधं साधया धियस्त्वे देवा हविरदुन्त्याहुतम् ।

त्वमाङ्गित्याँ आ वह तान् ह्युश्मस्यग्ने सख्ये मा रिषामा वयं तव ३

भरामेधं कृणवामा हवीषि ते चितयन्तः पर्वणापर्वणा वयम् ।

जीवातवे प्रतरं साधया धियो ऽग्ने सख्ये मा रिषामा वयं तव ४

विशां गोपा अस्य चरन्ति जन्तवो द्विपच्च यदुत चतुष्पदकुभिः ।

चित्रः प्रकेत उपसो महौ अस्याग्ने सख्ये मा रिषामा वयं तव ५ [३०]

त्वमध्वर्युत होतासि पूर्यः प्रशास्ता पोता जनुषा पुरोहितः ।

विश्वा विद्राँ आत्विज्या धीर पुष्यस्याग्ने सख्ये मा रिषामा वयं तव ६

यो विश्वतः सुप्रतीकः सहङ्कुसि दूरे चित सन्तुज्जिद्विवर्ति रोचसे ।

राज्यादिचदन्धो अतिं देव पश्यस्याग्ने सख्ये मा रिषामा वयं तव ७

पूर्वा देवा भवतु सुन्वतो रथो ऽस्माकं शंसो अभ्यस्तु दृढ्यः ।

तदा जनीतोत पुष्यता वचो ऽग्ने सख्ये मा रिषामा वयं तव ८

वधेदुःशंसो अर्प दृढ्यो जहि दूरे वा ये अन्ति वा के चिदुचिणः ।

अथा यज्ञाय गृणते सुगं कृष्यग्ने सख्ये मा रिषामा वयं तव ९

यदयुक्था अरुपा रोहिता रथे वार्तजूता वृषभस्येव ते रवः ।

आदिन्वासि वनिनो धूमकेतुना ऽग्ने सख्ये मा रिषामा वयं तव १० [३१] (१०५०)

अधं स्वनादुत बिभ्युः पतत्रिणो	द्रप्सा यत् ते यवसादो व्यस्थिरन् ।	
सुगं तत् ते तावकेभ्यो रथेभ्यो	ऽग्नें सख्ये मा रिषामा वयं तव	११
अयं मित्रस्य वरुणस्य धार्यसे	ऽवयातां मरुतां हेळो अद्भुतः ।	
मृळा सु नो भूत्वेपां मनः पुन	ऽग्नें सख्ये मा रिषामा वयं तव	१२
देवो देवानामसि मित्रो अद्भुतो	वसुर्वसूनामसि चारुरध्वरे ।	
शर्मन्स्याम तव सप्रथस्तमे	ऽग्नें सख्ये मा रिषामा वयं तव	१३
तत् ते भद्रं यत् समिद्धः स्वे दमे	सोमाहुतो जरसे मृळयत्तमः ।	
दधासि रत्नं द्रविणं च दाशुषे	ऽग्नें सख्ये मा रिषामा वयं तव	१४
यस्मै त्वं सुद्रविणो ददाशो	ऽनागास्त्वमदिते सर्वताता ।	
यं भद्रेण शर्वसा चोदयासि	प्रजावता राधसा ते स्याम	१५
स त्वमग्ने सौभगत्वस्य विद्रा	नस्माकमायुः प्र तिरेह देव ।	
तन्नो मित्रो वरुणो मामहन्ता	मदितिः सिन्धुः पृथिवी उत द्यौः	१६[३२](१०५६)

[सप्तमोऽध्यायः ॥७॥ व० १-३२]

(९५)

११ कुत्स आङ्गिरसः । अग्निः, औषसोऽग्निर्वा । त्रिष्टुप् ।

द्वे विरूपे चरतः स्वर्थे	अन्यान्या वृत्समुप धापयेते ।	
हरिरन्यस्यां भवति स्वधावाञ्	द्रुको अन्यस्यां दृष्टो सुवर्चाः	१
दशेमं त्वष्टुर्जनयन्त गर्भं	मतेन्द्रासो युवतयो विभृत्रम् ।	
तिग्मानीकं स्वयंशसं जनेषु	विरोचमानं परि पीं नयन्ति	२
त्रीणि जाना परि भूषन्त्यस्य	समुद्र एकं दिव्येकमप्सु	
पूर्वामनु प्र दिशं पार्थिवाना	मृतून् प्रशासद् वि दधावनुष्टु	३
क इमं वो निण्यमा चिकेत	वृत्सो मातृर्जनयत स्वधाभिः ।	
वृद्धीनां गर्भो अपसामुपस्था	न्महान् कविर्निश्चरति स्वधावान्	४
आविष्टयो वर्धते चारुरासु	जिह्वानामूर्ध्वः स्वयंशा उपस्थे ।	
उमे त्वष्टुर्विभ्यतुर्जायमानात्	प्रतीची सिंहं प्रति जोषयेते	५ [१]
उमे भद्रे जोषयेते न मेने	गावो न वाथा उप तस्थुरेवैः ।	
स दक्षाणां दक्षपतिर्बभूवा	अन्ति यं दक्षिणतो हविर्भिः	६

(१०६२)

उद् यंयमीति सवितेव बाहू उभे सिचौ यतते भीम ऋञ्जन् ।
 उच्छृक्कमत्कमजते सिमस्मा ब्रवा मातृभ्यो वसना जहाति
 त्वेषं रूपं कृणुत उत्तरं यत् संपृञ्चानः सदनं गोभिरन्दिः ।
 कविर्बुधं परिं मर्मुज्यते धीः सा देवताता समितिर्वभूव
 उरु ते जयः पर्येति बुधं विरोचमानं महिषस्य धाम ।
 विश्वेभिरग्रे स्वयंशोभिरिन्द्रो ऽदग्धेभिः पायुभिः पाह्यस्मान्
 धन्वन्तोतः कृणुते गातुमूर्मि शुक्रैरुर्मिभिरभि नक्षति क्षाम् ।
 विश्वा सनानि जठरेषु धत्ते ऽन्तर्नवासु चरति प्रसूषु
 एवा नो अग्रे समिधा वृधानो रेवत् पावक श्रवसे वि भाहि ।
 तन्नो मित्रो वरुणो मामहन्ता मदितिः सिन्धुः पृथिवी उत द्यौः

७

८

९

१०

११[२] (१०६७)

(९६)

९ कुत्स आङ्गिरसः । अग्निः, द्रविणोदा अग्निर्वा । त्रिपुष् ।

स प्रत्नथा सहसा जायमानः सद्यः काव्यानि बलधत्त विश्वा ।
 आपश्च मित्रं धिपणां च साधन् देवा अग्निं धारयन् द्रविणोदाम्
 स पूर्वया निविदा कव्यतायो रिमाः प्रजा अजनयन्मनूनाम् ।
 विवस्वता चक्षसा द्यामपश्च देवा अग्निं धारयन् द्रविणोदाम्
 तमीळत प्रथमं यज्ञसाधं विश आरीराहुतमृञ्जसानम् ।
 ऊर्जः पुत्रं भरतं सुप्रदानु देवा अग्निं धारयन् द्रविणोदाम्
 स मातरिश्वा पुरुवारपुष्टि विदेद् गातुं तनयाय स्ववित् ।
 विशां गोपा जनिता रोदस्यो देवा अग्निं धारयन् द्रविणोदाम्
 नक्तोपासा वर्णमामेभ्यानि धापयेते शिशुमेकं समीची ।
 द्यावाक्षामा रुक्मो अन्तर्वि भाति देवा अग्निं धारयन् द्रविणोदाम् ।

१

२

३

४

५ [३]

रायो बुधः संगमनो वसूनां यज्ञस्य केतुर्मन्मसाधनो वेः ।
 अमृतत्वं रक्षमाणास एनं देवा अग्निं धारयन् द्रविणोदाम्
 नू च पुरा च सदनं रयीणां जातस्य च जायमानस्य च क्षाम् ।
 सतश्च गोपां भवतश्च भूरे देवा अग्निं धारयन् द्रविणोदाम्
 द्रविणोदा द्रविणसस्तुरस्य द्रविणोदाः सनरस्य प्र यंसत् ।
 द्रविणोदा वीरवतीमिषं नो द्रविणोदा ससंतं वीरमायुः

६

७

८

(१०७५)

एवा नो अग्ने समिधा वृधानो रेवत् पावक श्रवसे वि भाहि ।
तन्नो मित्रो वरुणो मामहन्ता मर्दितिः सिन्धुः पृथिवी उत द्यौः

१ [४] (१०७६)

(९७)

८ कुत्स आङ्गिरसः । अग्निः, शुचिरग्निर्वा । गायत्री ।

अप नः शोशुचदुधमग्ने शुशुग्ध्या रयिम् ।	अप नः शोशुचदुधम् १
सुक्षेत्रिया सुगातुया वसूया च यजामहे ।	अप नः शोशुचदुधम् २
प्र यद् भर्दिष्ठ एषां प्रास्माकासश्च सूरयः ।	अप नः शोशुचदुधम् ३
प्र यत् ते अग्ने सूरयो जायेमहि प्र ते वयम् ।	अप नः शोशुचदुधम् ४
प्र यद् अग्नेः सहस्वतो विश्वतो यन्ति भानवः ।	अप नः शोशुचदुधम् ५
त्वं हि विश्वतोमुख विश्वतः परिभूरसि ।	अप नः शोशुचदुधम् ६
द्विषो नो विश्वतोमुखा ति नावेव पारय ।	अप नः शोशुचदुधम् ७
स नः सिन्धुमिव नावया ति पर्षा स्वस्तये ।	अप नः शोशुचदुधम् ८

[५] (१०८४)

(९८)

३ कुत्स आङ्गिरसः । अग्निः, वैश्वानरोऽग्निर्वा । त्रिष्टुप् ।

वैश्वानरस्य सुमतौ स्याम राजा हि कं भुवनानामग्निश्रीः ।
इतो जातो विश्वमिदं वि चष्टे वैश्वानरो यतते सूर्येण १
पृथो विवि पृथो अग्निः पृथिव्यां पृथो विश्वा ओषधीरा विवेश ।
वैश्वानरः सहसा पृथो अग्निः स नो दिवा स रिषः पातु नक्तम् २
वैश्वानर तव तत् सत्यम् स्त्वस्मान् रायो मघवानः सचन्ताम् ।
तन्नो मित्रो वरुणो मामहन्ता मर्दितिः सिन्धुः पृथिवी उत द्यौः ३

[६] (१०८७)

(९९)

१ कश्यपो मारीचः । अग्निः, जातवेदा अग्निर्वा । त्रिष्टुप् ।

जातवेदसे सुनवाम सोम मरातीयतो नि दहति वेदः ।
स नः पर्यवति दुर्गाणि विश्वा नावेव सिन्धुं दुरितात्यग्निः १

[७] (१०८८)

(१००)

१९ वार्षागिराः ऋज्राश्वाऽम्बरीष-सहदेव-भयमान-सुराधसः । इन्द्रः । त्रिष्टुप् ।

- स यो वृषा वृष्ण्येभिः समोका महो दिवः पृथिव्याश्च सम्राट् ।
सतीनसत्वा हव्यो भरेषु मरुत्वान् नो भवत्विन्द्र ऊती १
- यस्यानाप्तः सूर्यस्येव यामो भरेभरे वृत्रहा शुष्मो अस्ति ।
वृषन्तमः सखिभिः स्वेभिरेवै मरुत्वान् नो भवत्विन्द्र ऊती २
- दिवो न यस्य रेतसो दुर्धानाः पन्थासो यन्ति शवसापरीताः ।
तरद्वेषाः सासहिः पौंस्येभि मरुत्वान् नो भवत्विन्द्र ऊती ३
- सो अङ्गिरोभिरङ्गिरस्तमो भूद् वृषा वृषभिः सखिभिः सखा सन् ।
ऋग्भिर्ऋग्मी गातुभिर्ज्येष्ठो मरुत्वान् नो भवत्विन्द्र ऊती ४
- स सनुभिर्न रुद्रेभिर्ऋग्वा नृपाह्ये सासह्यो अमित्रान् ।
सर्नीळेभिः श्रवस्यानि तूर्वन मरुत्वान् नो भवत्विन्द्र ऊती ५ [८]
- स मन्युमीः समदनस्य कृता ऽस्माकंभिर्नृभिः सूर्यं सनत् ।
अस्मिन्नहन्तसत्पातिः पुरुहूतो मरुत्वान् नो भवत्विन्द्र ऊती ६
- तमृतयो रणयज्ज्वरसातौ तं क्षेमस्य क्षितयः कृण्वत त्राम् ।
स विश्वस्य करुणस्येश एको मरुत्वान् नो भवत्विन्द्र ऊती ७
- तमप्सन्त शवस उत्सवेषु नरो नरमवसि तं धनाय ।
सो अन्धे चित् तमसि ज्योतिर्विदन् मरुत्वान् नो भवत्विन्द्र ऊती ८
- स सुव्येन यमति ब्राधतश्चित् स दक्षिणे संगृभीता कृतानि ।
स कीरिणा चित् सनिता धनानि मरुत्वान् नो भवत्विन्द्र ऊती ९
- स ग्रामेभिः सनिता स रथेभिर्विदे विश्वाभिः कृष्टिभिर्वाय ।
स पौंस्येभिरभिभूरशस्ती मरुत्वान् नो भवत्विन्द्र ऊती १० [९]
- स जामिमिर्यत् समजाति मीहे ऽजामिभिर्वा पुरुहूत एवैः ।
अपां तोकस्य तनयस्य जेपे मरुत्वान् नो भवत्विन्द्र ऊती ११
- स वज्रभृद् दस्युहा भीम उग्रः सहस्रचिताः शतनीथ ऋग्वा ।
चक्षीपो न शवसा पाश्चजन्यो मरुत्वान् नो भवत्विन्द्र ऊती १२

तस्य वज्रः क्रन्दति स्मत् स्वर्षा दिवो न त्वेषो र्वथः शिमीवान् ।
 तं संचन्ते सनयस्तं धनानि मरुत्वान् नो भवत्विन्द्र ऊती १३
 यस्याजस्रं शर्वसा मानमुक्थं परिभुजद् रोदसी विश्वतः सीम् ।
 स परिषत् क्रतुभिर्मन्दसानो मरुत्वान् नो भवत्विन्द्र ऊती १४
 न यस्य देवा देवता न मर्ता आपश्च न शर्वसो अन्तमापुः ।
 स प्ररिक्वा त्वक्षसा क्षमो दिवश्च मरुत्वान् नो भवत्विन्द्र ऊती १५ [१०]

रोहिच्छयावा सुमदंशुर्लामी द्युक्षा राय ऋज्राश्वस्य ।
 वृषण्वन्तं विभ्रती धूर्धु रथं मन्द्रा चिकेत नाहुपीपु विश्व १६
 एतत् त्यत् त इन्द्र वृष्ण उक्थं वार्षागिरा अभि गृणन्ति राधः ।
 ऋज्राश्वः प्रष्टिभिरम्बरीषः सहदेवो भयमानः सुराधाः १७
 दस्यूच्छिर्म्यश्च पुरुहूत एवैर्हत्वा पृथिव्यां शर्वा नि बर्हीत् ।
 सन्त क्षेत्रं सखिभिः श्वित्त्वेभिः सन्त सूर्य सनदुपः सुवज्रः १८
 विश्वाहेन्द्रो अधिवक्ता नो अस्त्वपरिहृताः सनुयाम वाजम् ।
 तन्नो मित्रो वरुणो मामहन्ता मदितिः सिन्धुः पृथिवी उत द्यौः १९ [११] (११०७)

(१०१)

११ कुत्स आङ्गिरसः । इन्द्रः (१ गर्भस्त्राविष्णुपनिषद्) । जगतीः ८-११ त्रिष्टुप् ।

य मन्दिने पितुमदर्चता वचो यः कृष्णगर्भा निरहंभूजिष्वना ।
 अस्यवो वृष्णं वज्रदक्षिणं मरुत्वन्तं सख्याय हवामहे १
 यो व्यसं जाहपाणेन मन्युना यः शम्बरं यो अहन् पिप्रुमव्रतम् ।
 इन्द्रो यः शुष्णमशुष्णं न्यावृणद् मरुत्वन्तं सख्याय हवामहे २
 यस्य यावापृथिवी पौंस्य महद् यस्य व्रते वरुणो यस्य सूर्यः ।
 यस्येन्द्रस्य सिन्धवः सश्वति व्रतं मरुत्वन्तं सख्याय हवामहे ३
 यो अश्वानां यो गवां गोपतिर्वशी य आरितः कर्मणिकर्मणि स्थिरः ।
 वीळोश्चिदिन्द्रो यो असुन्वतो वधो मरुत्वन्तं सख्याय हवामहे ४
 यो विश्वस्य जगतः प्राणतस्पतिर्यो ब्रह्माणे प्रथमो गा अविन्दत् ।
 इन्द्रो यो दस्युरधरां अवातिरन् मरुत्वन्तं सख्याय हवामहे ५

(१११२)

यः शूरेभिर्हव्यो यश्च भीरुभिर्यो धावन्निर्ह्वयते यश्च जिग्युभिः ।
इन्द्रं यं विश्वा भुवनाभि संदधु मरुत्वन्तं सख्याय हवामहे

६ [१२]

रुद्राणामेति प्रदिशा विचक्षणो रुद्रेभिर्योषा तनुते पृथु जयः ।

इन्द्रं मनीषा अभ्यर्चति श्रुतं मरुत्वन्तं सख्याय हवामहे

७

यद् वा मरुत्वः परमे सधस्थे यद् वावमे वृजने मादयासे ।

अत आ याह्यध्वरं नो अच्छा त्वाया हविश्चकृमा सत्यराधः

८

त्वायेन्द्र सोमं सुषुमा सुदक्ष त्वाया हविश्चकृमा ब्रह्मवाहः ।

अर्धा नियुत्वः सर्गणो मरुद्धि रस्मिन् यज्ञे बर्हिषि मादयस्व

९

मादयस्व हरिभिर्ये तं इन्द्र विष्यस्व शिप्रे वि सृजस्व धेने ।

आ त्वा सुशिप्र हरयो वहन्तु शन् हव्यानि प्रति नो जुषस्व

१०

मरुत्स्तोत्रस्य वृजनस्य गोपा वयमिन्द्रेण सनुयाम वाजम् ।

तन्नो मित्रो वरुणो मामहन्ता मदितिः सिन्धुः पृथिवी उत द्यौः

११ [१३] (१११८)

(१०२)

११ कुत्स आङ्गिरसः । इन्द्रः । जगती; ११ त्रिष्टुप् ।

इमां ते धियं प्र भरे महो मही मस्य स्तोत्रे धिषणा यत त आनजे ।

तमुत्सवे च प्रसवे च सासहि मिन्द्रं देवासः शर्वसामवृक्षन्तु

१

अस्य श्रवो नद्यः सप्त विभ्रति द्यावाक्षामा पृथिवी दर्शतं वपुः ।

अस्मे सूर्याचन्द्रमसाभिचक्षे श्रद्धे कर्मिन्द्र चरतो वितर्तुरम्

२

तं स्मा रथं मघवन् प्राव सातये जैत्रं यं ते अनुमदाम संगमे ।

आजा न इन्द्र मनसा पुरुषुत त्वायन्द्रयो मघवच्छर्मं यच्छ नः

३

वयं जयेम त्वया युजा वृत मस्माकमंशमुदवा भरेभरे ।

अस्मभ्यमिन्द्र वरिवः सुगं कृधि प्र शत्रूणां मघवन् वृष्ण्या रुज

४

नाना हि त्वा हवमाना जना इमे धनानां धर्तुर्वसा विपन्यवः ।

अस्माकं स्मा रथमा तिष्ठ सातये जैत्रं हीन्द्र निभृतं मनस्तव

५ [१४]

गोजिता बाहू अमितक्रतुः सिमः कर्मन्कर्मच्छतमूतिः खजंकरः ।

अकल्प इन्द्रः प्रतिमानमोजसा द्या जना वि हव्यन्ते सियासवः

६

(११२५)

उत ते शतान्मघवन्नुच्च भूर्यस उत सहस्राद् रिरिचे कृष्टिषु श्रवः ।

अमात्रं त्वां धिषणां तित्विषे म ह्यधा वृत्राणि जिघ्रसे पुरंदर
त्रिविष्टिधातुं प्रतिमानमोजस स्तिस्रो भूमीर्नृपते त्रीणि रोचना ।

अतीदं विश्वं भुवनं ववक्षिथा शत्रुरिन्द्र जनुषां सुनादसि
त्वां देवेषु प्रथमं हवामहे त्वं बभूथ पृतनासु सासहिः ।

सेमं नः कारुमुपमन्युमुद्भिदु मिन्द्रः कृणोतु प्रसवे रथं पुरः
त्वं जिगेथ न धनां रुरोधिता भेषवाजा मघवन् सहसु च ।

त्वामुग्रमवसे सं शिशीम स्यथा न इन्द्र हवनेषु चोदय

विश्वाहेन्द्रो अधिवक्ता नो अ स्त्वपरिहृताः सनुयाम वाजम् ।

तन्नो मित्रो वरुणो मामहन्ता मदितिः सिन्धुः पृथिवी उत द्यौः

(१०३)

८ कुत्स आङ्गिरसः । इन्द्रः । त्रिष्टुप् ।

तत् त इन्द्रियं परमं पराचै रधारयन्त कवयः पुरेदम् ।

क्षमेदमन्यद् दिव्यं न्यदस्य समीं पृच्यते समनेव केतुः

स धारयत् पृथिवीं प्रप्रथच्च वज्रेण हत्वा निरपः संसर्ज ।

अहन्नहिमभिन्नद्रौहिणं व्यहन् व्यंसं मघवा शचीभिः

स जातूर्भर्मा श्रद्धधान ओजः पुरो विभिन्दन्नचरद् वि दासीः ।

विद्वान् वज्रिन् दस्यवे हेतिमस्याऽऽर्यं सहो वर्धया द्युम्नामिन्द्र

तद्वचुषे मानुषेमा युगानि कीर्तेन्यं मघवा नाम बिभ्रत् ।

उपप्रयन् दस्युहत्याय वज्री यन्द्रं सूनुः श्रवसे नाम दुधे

तदस्येदं पश्यता भूरि पुष्टं श्रदिन्द्रस्य धत्तन वीर्याय ।

स गा अविन्दुत् सो अविन्दुदश्वान् त्स ओषधीः सो अपः स वनानि

भूरिकर्मणे वृषभाय वृष्णे सत्यशुष्माय सुनवाम सोमम् ।

य आहत्या परिपन्थीव शूरो ऽयज्वनो विभजन्नेति वेदः

तदिन्द्र प्रेव वीर्यं चकर्थ यत् ससन्तं वज्रेणाबोधयोऽहिम् ।

अनु त्वा पत्नीर्हपितं वयश्च विश्वे देवासो अमदन्ननु त्वा

शुष्णं पिपुं कुर्यवं वृत्रमिन्द्र यदावधीर्वि पुरः शम्बरस्य ।

तन्नो मित्रो वरुणो मामहन्ता मदितिः सिन्धुः पृथिवी उत द्यौः

७

८

९

१०

११[१५](११२९)

१

२

३

४

५[१६]

६

७

८[१७](११३७)

(१०४)

९ कुत्स आङ्गिरसः । इन्द्रः । त्रिष्टुप् ।

येनिष्ठ इन्द्र निषदे अकारि तमा नि षीद स्वानो नार्वा ।	
विमुच्या वयोऽवसायाश्वान् दोषा वस्तोर्वहीयसः प्रपित्वे	१
ओ त्ये नर इन्द्रमूतये गु नू चित् तान् त्सद्यो अध्वनो जगम्यात् ।	
देवासो मनुं दासस्य श्रमन् ते न आ वक्षन् त्सुविताय वर्णम्	२
अव त्मना भरते केतवेदा अव त्मना भरते फेनमुदन् ।	
क्षीरेण स्नातः कुर्यवस्य योषे हते ते स्यातां प्रवणे शिफायाः	३
युयोप नाभिरुपरस्यायोः प्र पूर्वाभिस्तिरते राष्ट्रि शूरः ।	
अञ्जसी कुलिशी वीरपत्नी पयो हिनवाना उदभिर्भरन्ते	४
प्रति यत् स्या नीथार्दशि दस्यो रोक्यो नाच्छा सदनं जानती गात ।	
अर्ध स्मा नो मधवश्चकृतादि न्मा नो मधेव निष्पपी परा दाः	५ [१८]
स त्वं न इन्द्र सूर्ये सो अप्सव नागास्त्व आ भज जीवशंसे ।	
मान्तरां भुजमा रीरिपो नः श्रद्धितं ते महत इन्द्रियाय	६
अर्धा मन्ये श्रत ते अस्मा अधायि वृषा चोदस्व महते धनाय ।	
मा नो अकृते पुरुहूत योना विन्द्र क्षुध्यन्द्वा वय आसुतिं दाः	७
मा नो वधीरिन्द्र मा परा दा मा नः प्रिया भोजनानि प्र मोषीः ।	
आण्डा मा नो मधवञ्छक्र निर्भे न्मा नः पात्रा भेत सहजानुपाणि	८
अर्वाडेहि सोमकामं त्वाहु रयं सुतस्तस्य पित्रा मदाय ।	
उरुव्यचा जठर आ वृषस्व पितेव नः शृणुहि ह्वयमानः	९ [१९] (११४६)

(१०५)

१९ त्रित आप्त्यः, कुत्स आङ्गिरसो वा । विश्वे देवाः । पंक्तिः

८ यवमध्या महाबृहती । १९ त्रिष्टुप् ।

चन्द्रमा अप्सवन्तरा सुपुणो धावते द्विवि ।	
न वो हिरण्यनेमयः पदं विन्दन्ति विद्युतो वित्तं मे अस्य रोदसी	१
अर्थमिदं वा उ अर्थिन आ जाया युवते पतिम् ।	
तुञ्जाते वृष्णं पर्यः परिदाय रसं दुह वित्तं मे अस्य रोदसी	२ (११४७)

मो पु देवा अदः स्वः— <u>खं पादि दिवस्पतिं ।</u>		
मा सोम्यस्य शंभुवः शूने भूम कदा चन	वित्तं मे अस्य रोदसी	३
यज्ञं पृच्छाम्यवमं स तद् दूतो वि वोचति ।		
कं क्रतुं पूर्व्यं गतं कस्तद् विभर्ति नूतनो	वित्तं मे अस्य रोदसी	४
अमी ये देवाः स्थनं त्रिष्वा रोचने दिवः ।		
कद् वं क्रतुं कदनृतं कं प्रजा व आहुति	वित्तं मे अस्य रोदसी	५[२०]
कद् वं क्रतस्य धर्णसि कद् वरुणस्य चक्ष्णम् ।		
कदर्यम्णो महस्पथा—तिं कामेम दूढ्यो	वित्तं मे अस्य रोदसी	६
अहं सो अस्मि यः पुरा सुते वदामि कानि चित् ।		
तं मा व्यन्त्याध्योऽं वृको न तुष्णजं मृगं	वित्तं मे अस्य रोदसी	७
सं मा तपन्त्यभितः सपत्नीरिव पशवः ।		
मूषो न शिक्षा व्यदन्ति माध्यः स्तोतारं ते शतक्रतो	वित्तं मे अस्य रोदसी	८
अमी ये सप्त रश्मयस्तत्रा मे नाभिरातता ।		
त्रितस्तद् वेदापत्यः स जामित्वाय रेभति	वित्तं मे अस्य रोदसी	९
अमी ये पञ्चोक्षणो मध्ये तस्थुर्महो दिवः ।		
वेवत्रा नु प्रवाच्यं सधीचीना नि वावृतु	वित्तं मे अस्य रोदसी	१०[२१]
सुपुर्णा एत आसते मध्यं आरोधने दिवः ।		
ते संधन्ति पथो वृकं तरन्तं युहतीरपो	वित्तं मे अस्य रोदसी	११
नव्यं तदुक्थ्यं हितं देवासः सुप्रवाचनम् ।		
क्रतुर्मपन्ति सिन्धवः सत्यं तातान् सूर्यो	वित्तं मे अस्य रोदसी	१२
अग्रे तव त्यदुक्थ्यं देवेष्वस्त्याप्यम् ।		
स नः सुतो मनुष्वदा देवान् यक्षि विदुष्टरो	वित्तं मे अस्य रोदसी	१३
सुतो होता मनुष्वदा देवाँ अच्छाँ विदुष्टरः ।		
अग्निर्हव्या सुपूदति देवो देवेषु मेधिरो	वित्तं मे अस्य रोदसी	१४
ब्रह्मा कृणोति वरुणो गातुविदं तमीमहे ।		
व्यूणीति हवा मतिं नव्यो जायतामृतं	वित्तं मे अस्य रोदसी	१५[२२]
असौ यः पन्था आवित्यो द्विवि प्रवाच्यं कुतः ।		
न स देवा अतिक्रमे तं मर्तासो न पश्यथ	वित्तं मे अस्य रोदसी	१६ (११६२)

त्रितः कूपेऽवहितो देवान् हवत ऊतये ।

तच्छुभावा बृहस्पतिः कृण्वन्नहरणादुरु वित्तं मे अस्य रोदसी १७

अरुणो मा सकृद् वृकः पथा यन्तं दुदर्श हि ।

उज्जिहीते निचाय्या तथैव पृष्ठ्यामयी वित्तं मे अस्य रोदसी १८

एनाङ्गुणेण वयमिन्द्रवन्तो ऽभि प्याम वृजने सर्ववीराः ।

तन्नो मित्रो वरुणो मामहन्ता मदितिः सिन्धुः पृथिवी उत द्यौः १९ [२३] (११६५)

(१०६) [षोडशोऽनुवाकः ॥१६॥ सू० १०६-११५]

७ कुत्स आङ्गिरसः । विश्वे देवाः । जगती; ७ त्रिष्टुप् ।

इन्द्रं मित्रं वरुणमग्निमूतये मारुतं शर्धो अदितिं हवामहे ।

रथं न दुर्गाद् वसवः सुदानवो विश्वस्मान्नो अंहसो निष्पिपर्तन १

त आदित्या आ गता सर्वतातये भूत देवा वृत्रतूर्येषु शंभुवः ।

रथं न दुर्गाद् वसवः सुदानवो विश्वस्मान्नो अंहसो निष्पिपर्तन २

अवन्तु नः पितरः सुप्रवाचना उत देवी देवपुत्रे कृतावृथा ।

रथं न दुर्गाद् वसवः सुदानवो विश्वस्मान्नो अंहसो निष्पिपर्तन ३

नराशंसं वाजिनं वाजयन्निह क्षयद्वीरं पूषणं सुमैरीमहे ।

रथं न दुर्गाद् वसवः सुदानवो विश्वस्मान्नो अंहसो निष्पिपर्तन ४

बृहस्पते सदुमित्रः सुगं कृधि शं योर्यत् ते मनुहितं तदीमहे ।

रथं न दुर्गाद् वसवः सुदानवो विश्वस्मान्नो अंहसो निष्पिपर्तन ५

इन्द्रं कुत्सो वृत्रहणं शचीपतिं काटे निबाल्ह कर्षिरह्वदूतये ।

रथं न दुर्गाद् वसवः सुदानवो विश्वस्मान्नो अंहसो निष्पिपर्तन ६

देवेर्नो देव्यदितिर्नि पातु देवस्त्राता त्रायतामप्रयुच्छन् ।

तन्नो मित्रो वरुणो मामहन्ता मदितिः सिन्धुः पृथिवी उत द्यौः ७ [२४] (११७२)

(१०७)

३ कुत्स आङ्गिरसः । विश्वे देवाः । त्रिष्टुप् ।

यज्ञो देवानां प्रत्येति सुन्न—मादित्यासो भवता मृलयन्तः ।

आ वोऽर्वाचीं सृमतिर्ववृत्त्या—वृंहोश्चिद्या वरियोवितरासत

१ (११७३)

उप नो देवा अवसा गम्—न्वज्जिंसां सामभिः स्तूयमानाः ।
इन्द्र इन्द्रियैर्मरुतो मरुद्भि—रादित्यैर्नो अदितिः शर्म यंसत्
तन्न इन्द्रस्तद् वरुणस्तदग्नि—स्तदर्यमा तत् सविता चनो धात् ।
तन्नो मित्रो वरुणो मामहन्ता—मदितिः सिन्धुः पृथिवी उत द्यौः

२

३ [२५] (११७५)

(१०८)

१३ कुत्स आंगिरसः । इन्द्राग्नी । त्रिष्टुप् ।

य इन्द्राग्नी चित्रतमो रथो वा—मभि विश्वानि भुवनानि चष्टे ।
तेना यात सरथं तस्थिवांसा—था सोमस्य पिबतं सुतस्य
यावद्विदं भुवनं विश्वम—स्त्युरुव्यचा वरिमता गभीरम् ।
तावा अयं पातवे सोमो अ—स्त्वरमिन्द्राग्नी मनसे युवभ्याम्
चक्राथे हि सध्यङ्गाम भद्रं संधीचीना वृत्रहणा उत स्थः ।
ताविन्द्राग्नी सध्यश्चा निषद्या वृष्णः सोमस्य वृष्णा वृषेथाम्
समिद्धेष्वग्निष्वानजाना यतसुचा बर्हिर् तस्तिराणा ।
तीवैः सोमैः परिषिक्तेभिरवा—गेन्द्राग्नी सोमनसाय यातम्
यानीन्द्राग्नी चक्रथुर्वीर्याणि यानि रूपाण्युत वृष्ण्यानि ।
या वा प्रनानि सख्या शिवानि तेभिः सोमस्य पिबतं सुतस्य

१

२

३

४

५

[२६]

यदववं प्रथमं वा वृणानोऽ—ऽयं सोमो असुरैर्नो विहव्यः ।
तां सत्यां श्रद्धामभ्या हि यात—मथा सोमस्य पिबतं सुतस्य
याविन्द्राग्नी मदथः स्वे दुरोणे यद् ब्रह्मणि राजनि वा यजत्रा ।
अतः परि वृष्णावा हि यात—मथा सोमस्य पिबतं सुतस्य
याविन्द्राग्नी यदुषु तुर्वशेषु यद् द्रुह्युष्वनुषु पूरुषु स्थः ।
अतः परि वृष्णावा हि यात—मथा सोमस्य पिबतं सुतस्य
याविन्द्राग्नी अवमस्यां पृथिव्यां मध्यमस्यां परमस्यामुत स्थः ।
अतः परि वृष्णावा हि यात—मथा सोमस्य पिबतं सुतस्य
याविन्द्राग्नी परमस्यां पृथिव्यां मध्यमस्यामवमस्यामुत स्थः ।
अतः परि वृष्णावा हि यात—मथा सोमस्य पिबतं सुतस्य

६

७

८

९

१०

(११८५)

यदिन्द्राग्नी दिवि षो यत् पृथिव्यां यत् पर्वतेष्वोषधीष्वप्सु ।

अतः परि वृषणावा हि यात मथा सोमस्य पिबतं सुतस्य

११

यदिन्द्राग्नी उदिता सूर्यस्य मध्ये दिवः स्वधया मादयेथे ।

अतः परि वृषणावा हि यात मथा सोमस्य पिबतं सुतस्य

१२

एवेन्द्राग्नी पपिवांसां सुतस्य विश्वास्मभ्यं सं जयतं धनानि ।

तन्नो मित्रो वरुणो मामहन्ता मदितिः सिन्धुः पृथिवी उत द्यौः

१३ [२७] (११८८)

(१०९)

८ कुत्स आंगिरसः । इन्द्राग्नी । त्रिष्टुप् ।

वि ह्यस्य मनसा वस्य इच्छन्दिन्द्राग्नी ज्ञास उत वा सजातान् ।

नान्या युवत् प्रमतिरस्ति मह्यं स वां धियं वाजयन्तीमतक्षम्

१

अश्रवं हि भूरिदावत्तरा वां विजामातुरुत वां घा स्यालात् ।

अथा सोमस्य प्रयती युवभ्यामिन्द्राग्नी स्तोमं जनयामि नव्यम्

२

मा च्छेद्व रश्मीरिति नाधमानाः पितृणां शक्तीरनुयच्छमानाः ।

इन्द्राग्निभ्यां कं वृषणो मदन्ति ता ह्यद्रीं धिषणाया उपस्थे

३

युवाभ्यां देवी धिषणा मदायेन्द्राग्नी सोममुशती सुनोति ।

तार्वाश्विना भद्रहस्ता सुपाणी आ धावतं मधुना पृङ्गमप्सु

४

युवामिन्द्राग्नी वसुनो विभागे तवस्तमा शुश्रव वृत्रहत्ये ।

तावासद्या बर्हिषि यज्ञे अस्मिन् प्र चर्षणी मादयेथां सुतस्य

५ [२८]

प्र चर्षणिभ्यः पृतनाहवेषु प्र पृथिव्या रिरिचाथे दिवश्च ।

प्र सिन्धुभ्यः प्र गिरिभ्यो महित्वा प्रेन्द्राग्नी विश्वा भुवनात्यन्या

६

आ भरतं शिक्षतं वज्रबाहू अस्मां इन्द्राग्नी अवतं शचीभिः ।

इमे नु ते रश्मयः सूर्यस्य येभिः सपित्वं पितरो न आसन्

७

पुरंदरा शिक्षतं वज्रहस्तास्मां इन्द्राग्नी अवतं भरेषु ।

तन्नो मित्रो वरुणो मामहन्ता मदितिः सिन्धुः पृथिवी उत द्यौः

८ [२९] (११९९)

(११०)

१. कुत्स आङ्गिरसः । ऋभवः । जगती; ५, ९ त्रिष्टुप् ।

तत् मे अपस्तुतुं तायते पुनः स्वादिष्ठा धीतिरुचथाय शस्यते ।
 अयं समुद्र इह विश्वदेव्यः स्वाहाकृतस्य समु तृष्णुत ऋभवः १
 आभोग्यं प्र यद्विच्छन्त एतना पाकाः प्राञ्चो मम के चिदापयः ।
 सौधन्वनासश्चरितस्य भूमना गच्छत सवितुर्दाशुपो गृहम् २
 तत् सविता वोऽमृतत्वमासुव दगोह्यं यच्छ्रवयन्त एतन ।
 त्वं चिच्चमसमसुरस्य भक्षणे मेकं सन्तमकृणुता चतुर्वयम् ३
 विद्वी शमी तरणित्वेन वायतो मर्तासः सन्तो अमृतत्वमानशुः ।
 सौधन्वना ऋभवः सूरचक्षसः संवत्सरे समपृच्यन्त धीतिभिः ४
 क्षेत्रमिव वि ममस्तेजनेन एकं पात्रमृभवो जेहमानम् ।
 उपस्तुता उपमं नार्धमाना अमर्त्येषु श्रव इच्छमानाः ५ [३०]

आ मनीषामन्तरिक्षस्य नृभ्यः सुचेव घृतं जुह्वाम विद्मना ।
 तरणित्वा ये पितुरस्य सश्चिर ऋभवो वार्जमरुहन् दिवो रजः ६
 क्रभुर्न इन्द्रः शर्वसा नवीया नृभुर्वाजेभिर्वसुभिर्वसुर्दुदिः ।
 युष्माकं देवा अवसाहनि प्रियेऽऽभि तिष्ठेम पृत्सुतीरसुन्वताम् ७
 निश्चर्मण ऋभवो गार्मपिंशत सं वत्सेनासृजता मातरं पुनः ।
 सौधन्वनासः स्वपस्यया नरो जित्री युवाना पितराकृणोतन ८
 वाजैभिर्नो वार्जसातावविद्धृष्ट भुमाँ इन्द्र चित्रमा दर्षि राधः ।
 तन्नो मित्रो वरुणो मामहन्ता मदितिः सिन्धुः पृथिवी उत द्यौः ९ [३१] (१२०५)

(१११)

५ कुत्स आङ्गिरसः । ऋभवः । जगती; ५ त्रिष्टुप् ।

तक्षन् रथं सुवृत्तं विद्मनापस स्तक्षन् हरीं इन्द्रवाहा वृषण्वसू ।
 तक्षन् पितृभ्यामृभवो युवद् वयं स्तक्षन् वत्साय मातरं सचाभुवम् १
 आ नो यज्ञाय तक्षत क्रभुमद्वयः कत्वे दक्षाय सुप्रजावतीमिषम् ।
 यथा क्षयाम् सर्ववीरया विशा तन्नः शर्धाय धासथा सिन्ध्वियम् २ (१२०७)

आ तक्षत सातिमस्मभ्यमृभवः सातिं रथाय सातिमर्वते नरः ।
 सातिं नो जैत्रीं सं महेत विश्वहा जामिमजामिं पृतनासु सक्षणिम्
 ऋभुक्षणमिन्द्रमा हुव ऊतय ऋभून् वाजान् मरुतः सोमपीतये ।
 उभा मित्रावरुणा नूनमश्विना ते नो हिन्वन्तु सातये धिये जिषे
 ऋभुर्भराय सं शिशातु सातिं समर्यजिद्राजो अस्माँ अविष्टु ।
 तन्नो मित्रो वरुणो मामहन्ता मदितिः सिन्धुः पृथिवी उत द्यौः

३

४

५

[३२] (१२१०)

(११२)

२५ कुत्स आङ्गिरसः । १ (आद्यपादस्य) द्यावापृथिव्यां, १ (द्वितीयपादस्य) अग्निः,
 १ (उत्तरार्धस्य) अश्विनौ; २-२५ अश्विनौ । जगती; २४-२५ त्रिष्टुप् ।

ईळे द्यावापृथिवी पूर्वचित्तये ऽग्निं घर्मं सुरुचं यामन्निष्टये ।
 यामिर्भरे कारमंशाय जिन्वथ स्तामिरु पु ऊतिभिरश्विना गतम्
 युवोर्दानाय सुभरा असश्चतो रथमा तस्थुर्वचसं न मन्तवे ।
 यामिर्धियोऽवथः कर्मान्निष्टये तामिरु पु ऊतिभिरश्विना गतम्
 युवं तासां दिव्यस्य प्रशासने विशां क्षयथो अमृतस्य मज्जना ।
 यामिर्धनुमस्वः पिन्वथो नरा तामिरु पु ऊतिभिरश्विना गतम्
 यामिः परिज्मा तनयस्य मज्जना द्विमाता तृषु तरणिर्विभूषति ।
 यामिस्त्रिमन्तुरभवद् विचक्षण स्तामिरु पु ऊतिभिरश्विना गतम्
 यामी रेभं निवृतं सितमद्भ्य उद् वन्दनमैरयतं स्वहंशे ।
 यामिः कण्वं प्र सिषासन्तमावतं तामिरु पु ऊतिभिरश्विना गतम्

१

२

३

४

५

[३३]

यामिरन्तकं जसमानमारणे भुज्युं यामिरव्यथिभिर्जिजिन्वथुः ।
 यामिः कर्कन्धुं व्यर्थं च जिन्वथ स्तामिरु पु ऊतिभिरश्विना गतम्
 यामिः शुचन्ति धनसां सुपंसदं तप्तं घर्ममोम्यावन्तमत्रये ।
 यामिः पृश्निगुं पुरुकुत्समावतं तामिरु पु ऊतिभिरश्विना गतम्
 यामिः शचीभिर्वृषणा परावृजं प्रान्धं श्रोणं चक्षस एतवे कूथः ।
 यामिर्वर्तिकां ग्रसिताममुश्चतं तामिरु पु ऊतिभिरश्विना गतम्
 यामिः सिन्धुं मधुमन्तमसश्चतं वसिष्ठं यामिरजरावजिन्वतम् ।
 यामिः कुत्सं श्रुतयं नर्यमावतं तामिरु पु ऊतिभिरश्विना गतम्

६

७

८

९

याभिर्विश्वपलां धनसामथर्व्यं सहस्रमीह आजावजिन्वतम् ।
 याभिर्विश्वमश्व्यं प्रेणिमावतं ताभिर्ह पु ऊतिभिरश्विना गतम् १० [३४]

याभिः सुदानू औशिजाय वणिजे दीर्घश्रवसे मधु कोशो अक्षरत् ।
 कक्षीवन्तं स्तोतारं याभिरावतं ताभिर्ह पु ऊतिभिरश्विना गतम् ११

याभी रसां क्षोदसोद्गः पिपिन्वथु रनश्वं याभी रथमावतं जिपे ।
 याभिस्त्रिशोक उस्त्रिया उदाजत ताभिर्ह पु ऊतिभिरश्विना गतम् १२

याभिः सूर्यं परियाथः परावति मन्धातारं क्षैत्रपत्येष्वावतम् ।
 याभिर्विप्रं प्र भरद्वाजमावतं ताभिर्ह पु ऊतिभिरश्विना गतम् १३

याभिर्महामतिथिग्वं कशोजुवं दिवोदासं शम्बरहत्य आवतम् ।
 याभिः पूभिद्ये त्रसदस्युमावतं ताभिर्ह पु ऊतिभिरश्विना गतम् १४

याभिर्विप्रं विपिपानमुपस्तुतं कलिं याभिर्वित्तजानिं दुवस्यथः ।
 याभिर्विश्वमुत पृथिमावतं ताभिर्ह पु ऊतिभिरश्विना गतम् १५ [३५]

याभिर्नरा जयवे याभिरत्रये याभिः पुरा मनवे गातुमीपथुः ।
 याभिः शारीराजतं स्यूमरश्मये ताभिर्ह पु ऊतिभिरश्विना गतम् १६

याभिः पठर्वा जठरस्य मज्जना भिर्नादीदिच्चित इन्द्रो अज्मन्ना ।
 याभिः शर्यातमवथो महाधने ताभिर्ह पु ऊतिभिरश्विना गतम् १७

याभिरङ्गिरो मनसा निरण्यथो ऽग्रं गच्छथो विवरे गोअर्णसः ।
 याभिर्मानुं शूरमिषा समावतं ताभिर्ह पु ऊतिभिरश्विना गतम् १८

याभिः पत्नीर्विमदाय न्युहथु रा घ वा याभिररुणीरशिक्षतम् ।
 याभिः सुदास ऊहथुः सुदेव्यं ताभिर्ह पु ऊतिभिरश्विना गतम् १९

याभिः शंताती भवथो दवाशुषे भुज्युं याभिरवथो याभिरधिगुम् ।
 ओम्यावतीं सुभरामृतस्तुभं ताभिर्ह पु ऊतिभिरश्विना गतम् २० [३६]

याभिः कूशानुमसने दुवस्यथो जवे याभिर्यूनो अर्वन्तमावतम् ।
 मधु प्रियं भरथो यत सरङ्गभ्यस्ताभिर्ह पु ऊतिभिरश्विना गतम् २१

याभिर्नरं गोपुयुधं नृपाह्ये क्षेत्रस्य साता तनयस्य जिन्वथः ।
 याभी रथां अवथो याभिरवतस्ताभिर्ह पु ऊतिभिरश्विना गतम् २२

याभिः कुत्समार्जुनेयं शतक्रतु प्र तुर्वीतिं प्र च द्रुमीतिमावतम् ।
 याभिर्विश्वान्तिं पुरुषन्तिमावतं ताभिर्ह पु ऊतिभिरश्विना गतम् २३ (१२३३)

अप्रस्वतीमश्विना वाचमस्मे कृतं नो दत्ता वृषणा मनीषाम् ।
अद्युत्येऽवसे नि ह्वये वां वृधे च नो भवतं वाजसातौ
द्युभिरक्तुभिः परि पातमस्मान्नरिष्टेभिरश्विना सौभगेभिः ।
तन्नो मित्रो वरुणो मामहन्ता मदितिः सिन्धुः पृथिवी उत द्यौः

२४

२५ [३७] (१२३५)

[अष्टमोऽध्यायः ॥ ८॥ व० १-२६]

(११३)

२० कुत्स आङ्गिरसः । १ उपाः (उत्तरार्धस्य) रात्रिश्च; २-२० उपाः । त्रिष्टुप् ।

इदं श्रेष्ठं ज्योतिषां ज्योतिरागां चित्रः प्रकृतो अजनिष्ट विश्वा ।

यथा प्रसूता सवितुः सुवायं एवा रात्र्युषसे योनिमारैक
रुशद्वत्सा रुशती श्वेत्यागा दारैर्गु कृष्णा सदनान्यस्याः ।

१

समानवन्धू अमृते अनुची द्यावा वर्णं चरत आमिनाने
समानो अध्वा स्वप्नोरनुन्त स्तमन्यान्या चरतो देवशिष्टे ।

२

न मेथेते न तस्थतुः सुमेके नक्तोपासा समनसा विरूपे
भास्वती नेत्री सूनृताना मचेति चित्रा वि दुरो न आवः ।

३

प्राप्या जगद्वयुं नो रायो अख्य दुषा अजीगर्भुवनानि विश्वा
जिह्मश्रेष्ठं चरितवे मधो न्याभोगय इष्टये राय उ त्वम् ।

४

दुध्नं पर्यद्भ्य उर्विया विचक्ष उपा अजीगर्भुवनानि विश्वा

५ [१]

क्षत्राय त्वं श्रवसे त्वं महीया इष्टये त्वमर्थमिव त्वमित्यै ।

विसदृशा जीविताभिप्रचक्ष उपा अजीगर्भुवनानि विश्वा

६

एषा द्विवो दुहिता प्रत्यदशि व्युच्छन्ती युवतिः शुक्रवासाः ।

७

विश्वस्येशाना पार्थिवस्य वस्व उपो अद्येह सुभगे व्युच्छ

परायतीनामन्वेति पार्थ आयतीनां प्रथमा शश्वतीनाम् ।

८

व्युच्छन्ती जीवमुदीरय न्युपा मृतं कं चन बोधयन्ती

उपो यदृग्निं समिधे चकर्थ वि यदावश्चक्षसा सूर्यस्य ।

९

यन्मानुषान् यक्ष्यमाणं अजीग स्तद देवेषु चक्रुपे भद्रमप्रः

क्रियात्या यत समया भवति या व्यपर्याश्च ननं व्युच्छान् ।

अनु पूर्वाः कृपते वावशाना प्रदीध्याना जोषमन्याभिरेति

१० [२] (१२४५)

इयुष्टे ये पूर्वतरामपश्यन् व्युच्छन्तीमुषसं मर्त्यासः ।

अस्माभिर्नू प्रतिचक्ष्याभूदो ते यन्ति ये अपरीषु पश्यान्

११

यावयद् द्वेषा क्रतुपा क्रतेजाः सुम्नावरीं सुनृतां ईरयन्ती ।

सुमङ्गलीर्विभ्रती देववीति मिहाद्योषः श्रेष्ठतमा व्युच्छ

१२

शश्वत् पुरोपा व्युवास देव्यथो अद्येदं व्यावो मघोनी ।

अथो व्युच्छादुत्तरां अनु द्यू नजरामृतां चरति स्वधाभिः

१३

व्यः श्रिभिर्दिव आतास्वद्यौ दप कृष्णां निर्णिजं देव्यावः ।

प्रबोधयन्त्यरुणेभिरश्वैरोपा याति सुयुजा रथेन

१४

आवहन्ती पोष्या वार्याणि चित्रं केतुं कृणुते चेकिताना ।

इयुषीणामुपमा शश्वतीनां विभातीनां प्रथमोपा व्यश्वैत्

१५ [३]

उदीर्ध्व जीवो असुर्न आगादप प्रागात् तम आ ज्योतिरेति ।

आरैक् पन्थां यातवे सूर्याया गन्म यत्र प्रतिरन्त आयुः

१६

स्यमना वाच उदियति वह्निः स्तवानो रेभ उपसो विभातीः ।

अद्या तदुच्छ गृणते मघो न्यस्मे आयुर्नि दिदीहि प्रजावत्

१७

या गोर्मतरुषसः सर्ववीरा व्युच्छन्ति दाशुषे मर्त्याय ।

वायोरेव सुनृतानामुदुर्के ता अश्वदा अश्ववत् सोमसुत्वा

१८

माता देवानामदितेरनीकं यज्ञस्य केतुर्बृहती वि भाहि ।

प्रशस्तिकृद् ब्रह्मणे नो व्युच्छा नो जने जनय विश्ववारे

१९

यच्चित्रमप्र उपसो वहन्ती जानाय शशमानाय भद्रम् ।

तन्नो मित्रो वरुणो मामहन्ता मदितिः सिन्धुः पृथिवी उत द्यौः

२० [४] (१२५५)

(११४)

११ कुत्स आङ्गिरसः । रुद्रः । जगती, १०-११ त्रिष्टुप् ।

इमा रुद्राय तवसे कपर्दिने क्षयद्वीराय प्र भरामहे मतीः ।

यथा शमसद् द्विष्वे चतुष्पदे विश्वं पुष्टं ग्रामे अस्मिन्ननातुरम्

१

मूला नो रुद्रोत नो मर्यस्कृधि क्षयद्वीराय नमसा विधेम ते ।

यच्छं च योश्च मनुरायेजे पिता तदश्याम तव रुद्र प्रणीतिषु

२

(१२५७)

अश्याम ते सुमतिं देवयज्यया क्षयद्वीरस्य तव रुद्र मीढुः ।
 सुम्नायन्निद विशो अस्माकमा चरा रिष्टवीरा जुह्वाम ते हविः
 त्वेषं वयं रुद्रं यज्ञसाधं वहुं कविमवसे नि ह्वयामहे ।
 आरे अस्मद् दैव्यं हेळो अस्यतु सुमतिमिद वयमस्या वृणीमहे
 द्विवो वराहमरुषं कपर्दिनं त्वेषं रूपं नमसा नि ह्वयामहे ।
 हस्ते विभ्रद भेषजा वार्याणि शर्म वर्म च्छर्दिस्मभ्यं यंसत्

३

४

५ [५]

इदं पित्रे मरुतामुच्यते वचः स्वादोः स्वादीयो रुद्राय वर्धनम् ।
 रास्वा च नो अमृत मर्तभोजनं त्मने तोकाय तनयाय मृळ
 मा नो महान्तमुत मा नो अर्भकं मा न उक्षन्तमुत मा न उक्षितम् ।
 मा नो वधीः पितरं मोत मातरं मा नः प्रियास्तन्वो रुद्र रीरिषः
 मा नस्तोके तनये मा न आयौ मा नो गोषु मा नो अश्वेषु रीरिषः ।
 वीरान् मा नो रुद्र भामितो वधी हविष्मन्तः सद्रुमित त्वा हवामहे
 उप ते स्तोमान् पशुपा इवाकरं रास्वा पितर्मरुतां सुम्नमस्मे ।
 भद्रा हि ते सुमतिर्मृळयत्तमाथा वयमव इत ते वृणीमहे
 आरे ते गोघ्नमुत पूरुषघ्नं क्षयद्वीर सुम्नमस्मे ते अस्तु ।
 मृळा च नो अधि च ब्रूहि देवाथा च नः शर्म यच्छ द्विवर्हाः
 अवोचाम नमो अस्मा अवस्यवः शृणोतु नो हवै रुद्रो मरुत्वान् ।
 तन्नो मित्रो वरुणो मामहन्ता मर्दितिः सिन्धुः पृथिवी उत द्यौः

६

७

८

९

१०

११ [६] (१२६६)

(११५)

६ कुत्स आङ्गिरसः । सूर्यः । त्रिष्टुप् ।

चित्रं देवानामुदगादनीकं चक्षुर्मित्रस्य वरुणस्याग्नेः ।
 आप्रा द्यावापृथिवी अन्तरिक्षं सूर्य आत्मा जगत्स्तस्थुषश्च
 सूर्यो देवीमुषसं रोचमानां मर्यो न योषामभ्येति पश्चात् ।
 यत्रा नरो देवयन्तो युगानि वितन्वते प्रति भद्राय भद्रम्
 भद्रा अश्वा हरितः सूर्यस्य चित्रा एतंवा अनुमाद्यासः ।
 नमस्यन्तो द्विव आ पृष्ठमस्थुः परि द्यावापृथिवी यन्ति सद्यः

१

२

३

(१२६५)

तत् सूर्यस्य देवत्वं तन्महित्वं मध्या कर्तोर्विततं सं जभार ।
 यदेदयुक्त हरितः सधस्था दाद्री वासस्तनुते सिमस्मै ४
 तन्मित्रस्य वरुणस्याभिचक्षे सूर्यो रूपं कृणुते द्यौरुपस्थे ।
 अतन्तमन्यद् रुशदस्य पाजः कृष्णमन्यद्वरितः सं भरन्ति ५
 अद्या देवा उदिता सूर्यस्य निरंहसः पिपृता निरवद्यात ।
 तन्नो मित्रो वरुणो मामहन्ता मदितिः सिन्धुः पृथिवी उत द्यौः ६ [७] (१२७२)

(११६) [सप्तदशोऽनुवाकः ॥१७॥ सू० ११६-१२०]

२५ कक्षीवान् दैर्घ्यतमस औशिजः । अश्विनौ । त्रिष्टुप् ।

नासत्याभ्यां बर्हिर्वि प्र वृञ्जे स्तोमौ इयम्यश्रियेव वातः ।
 यावभगाय विमदाय जायां सेनाजुवा न्यूहतु रथेन १
 वीळुपत्माभिराशुहेमाभिर्वा देवानां वा जुतिभिः शाशदाना ।
 तद् रासभो नासत्या सहस्रमाजा यमस्य प्रधने जिगाय २
 तुषो ह भुज्युमश्विनोदमेवे रयिं न कश्चिन्ममूवा अवाहाः ।
 तमूहथुर्नोभिरात्मन्वतीभि रन्तरिक्षमुद्गिरपोदकाभिः ३
 तिस्रः क्षपश्चिरहातिवजन्दि नासत्या भुज्युमूहथुः पतङ्गैः ।
 समुद्रस्य धन्वन्त्रार्द्रस्य पारे त्रिभी रथैः शतपन्दिः षष्ठैः ४
 अनारम्भणे तदवीरयेथा मनास्थाने अग्रभणे समुद्रे ।
 यदश्विना ऊहथुर्भुज्युमस्तं शतारित्रां नावमातस्थिवांसम् ५ [८]
 यमश्विना वृद्धुः श्वेतमश्वमघाश्वाय शश्वदित् स्वस्ति ।
 तद् वा वृत्रं महिं कीर्तेन्यं भूत पैद्वो वाजी सदमिन्द्रव्यो अर्यः ६
 युवं नरा स्तुवते पञ्जियाय कक्षीवते अरदत्तं पुरंधिम् ।
 कारोतराच्छपादश्वस्य वृष्णः शतं कुम्भां असिञ्चत् सुरायाः ७
 हिमेनाग्निं घंसमवारयेथा पितुमतीमूर्जमस्मा अधत्तम् ।
 ऊचीसे अत्रिमश्विनावनीत् मुन्निन्यथुः सर्वगणं स्वस्ति ८
 परावृतं नासत्यानुदेथा मुच्चाबुधं चक्रथुर्जिह्वावारम् ।
 क्षत्रापो न पायनाय राये सहस्राय तृष्यते गोतमस्य ९ (१२८१)

जुजुरुषो नासत्योत वृविं प्रामुञ्चतं द्वापिमिव च्यवानात् ।

✓ प्रातिरतं जहितस्यायुर्वस्रा दित् पतिमकृणुतं कनीनाम्

१० [९]

तद् वां नरा शंस्यं राध्यं चाभिष्टिमन्नासत्या वरुथम् ।

यद् विद्वांसा निधिमिवापगूह्य मुद् दर्शितादुपथुर्वन्दनाय

११

तद् वां नरा सनये दंस उग्रमाविष्कृणोमि तन्यतुर्न वृष्टिम् ।

दुध्यद् ह यन्मध्वाथर्वणो वा मश्वस्य शीष्णां प्र यदीमुवाच

१२

अजोहवीन्नासत्या कुरा वां महे यामन् पुरुभुजा पुरंधिः ।

श्रुतं तच्छासुरिव वधिमत्या हिरण्यहस्तमश्विनावदत्तम्

१३

✓ आस्यो वृकस्य वर्तिकासभीके युवं नरा नासत्यामुमुक्तम् ।

उतो कवि पुरुभुजा युवं ह कृपमाणमकृणुतं विचक्षे

१४

चरित्रं हि वेरिवाच्छेदि पूर्णमाजा खेलस्य परितक्म्यायाम् ।

✓ सद्यो जङ्घामार्यसीं विष्पलयै धने हिते सतवे प्रत्यधत्तम्

१५ [१०]

शतं मेपान् वृक्ये चक्षवान् मृज्राश्वं तं पितान्धं चकार ।

तस्मा अक्षी नासत्या विचक्ष आधत्तं दस्रा भिषजावनर्वन्

१६

आ वां रथं दुहिता सूर्यस्य कार्मेवातिष्ठदर्वता जयन्ती ।

विश्वे देवा अन्वमन्यन्त हृद्भिः समु श्रिया नासत्या सचेथे

१७

यदयातं दिवोदासाय वर्ति भर्द्वाजायाश्विना हयन्ता ।

रेवदुवाह सचनो रथो वां वृषभश्च शिशुमारश्च युक्ता

१८

रयि सुक्षत्रं स्वपत्यमायुः सुवीर्यं नासत्या वहन्ता ।

आ जह्वावीं समनसोप वाजैश्चिरहो भागं दधतीमयातम्

१९

परिविष्टं जाहृषं विश्वतः सीं सुगोभिर्नक्तमूहयू रजोभिः ।

विभिन्दुना नासत्या रथेन वि पर्वतां अजरयू अयातम्

२० [११]

एकस्या वस्तोरावतं रणाय वशमश्विना सनये सहस्रा ।

निरहतं दुच्छुना इन्द्रवन्ता पृथुश्वसो वृषणावरातीः

२१

शरस्य चिदार्चत्कस्यावतादा नीचादुच्चा चक्रथुः पातवे वाः ।

✓ शयवे चिन्नासत्या शचीभिर्जसुरये स्तुर्य पिप्यथुर्गाम्

२२

अवस्यते स्तुवते कृष्णिनाय कजूयते नासत्या शचीभिः ।

पशुं न नृधमिव दर्शनाय विष्णाव ददथुर्विश्वकाय

२३

(१२९५)

दश रात्रीरश्विना नव द्यू—नवनद्धं श्रुतितमस्व१न्तः ।
 विप्रुतं रेभमुदनि प्रवृक्तं मुचिन्न्यथुः सोममिव सुवेण
 प्र वां दंसांस्यश्विनाववोच—मस्य पतिः स्यां सुगवः सुवीरः ।
 उत पश्यन्नश्रुवन् दीर्घमायु—रस्तमिवेज्जिमाणं जगम्याम्

२४

२५ [१२] (१२९७)

(११७)

२५ कक्षीवान् दैर्घतमस औशिजः । अश्विनौ । त्रिष्टुप् ।

मध्वः सोमस्याश्विना मदाय प्रजो होता विवासते वाम् ।
 बर्हिष्मती रातिर्विश्रिता गी—रिषा यातं नासत्योप वाजैः
 यो वामश्विना मनसो जवीयान् रथः स्वश्वो विश आजिगाति ।
 येन गच्छथः सुकृतो दुरोणं तेन नरा वर्तिरस्मभ्यं यातम्
 ऋषिं नरावहंसः पाञ्चजन्य—मृवीसादत्रिं मुञ्चथो गणेन ।
 मिनन्ता दस्योरशिवस्य माया अनुपूर्वं वृषणा चोदयन्ता
 अश्वं न गृह्णमश्विना दुरेवै—ऋषिं नरा वृषणा रेभमप्सु ।
 सं तं रिणीथो विप्रुतं दंसांभि—र्न वां जूर्यन्ति पूव्या कृतानि
 सुपुष्पांसं न निर्कतेरुपस्थे सूर्यं न दंसा तमसि क्षियन्तम् ।
 शुभे रुक्मं न दर्शतं निखात—मुदूपथुरश्विना वन्दनाय

१

२

३

४

५ [१३]

तद् वां नरा शंस्यं पज्रियेण कक्षीवता नासत्या परिज्मन् ।
 शफादश्वस्य वाजिनो जनाय शतं कुम्भां असिञ्चतं मधूनाम्
 पुवं नरा स्तुवते कृष्णिनाय विष्णाप्वं ददथुर्विश्वकाय ।
 घोषाय चित् पितृपदे दुरोणे पतिं जूर्यन्त्या अश्विनावदत्तम्
 पुवं श्यावाय रुशतीमदत्तं महः क्षोणस्याश्विना कण्वाय ।
 प्रवाच्यं तद् वृषणा कृतं वां यन्नार्पदाय श्रवो अध्यधत्तम्
 पुरु वर्षीस्यश्विना दर्धाना नि पेदव ऊहथुराशुमश्वम् ।
 सहस्रां वाजिनमप्रतीत महिहनं श्रवस्यं तुरुत्रम्
 एतानि वां श्रवस्या सुदान ब्रह्माङ्ग्यं तदन्नं रोदयोः ।
 पद् वां पञ्चासौ अश्विना हवन्ते यातमिषा च विदुषे च वाजम्

६

७

८

९

१० [१४] (१३०७)

- सूनोर्मनेनाश्विना गृणाना वाजं विप्राय भुरणा रदन्ता ।
अगस्त्ये ब्रह्मणा वावृधाना सं विष्पलां नासत्यारिणीतम् ११
कुह यान्ता सुष्टुतिं काव्यस्य दिवो नपाता वृषणा शयुत्रा ।
हिरण्यस्येव कलशं निखात मुदूपथुर्दशमे अश्विनाहन १२
युवं च्यवानमश्विना जरन्तं पुनर्युवानं चक्रथुः शचीभिः ।
युवो रथं दुहिता सूर्यस्य सह श्रिया नासत्यावृणीत १३
युवं तुग्राय पूर्व्येभिरेवैः पुनर्मन्यावभवतं युवाना ।
युवं भुज्युमर्णसो निः समुद्राद् विभिर्बुधुर्बुधेभिरेवैः १४
अजोहवीदश्विना तौग्यो वां प्रोह्लः समुद्रमव्यथिर्जगन्वान् ।
निष्टमूहथुः सुयुजा रथेन मनोजवसा वृषणा स्वस्ति १५ [१५]
अजोहवीदश्विना वर्तिका वा मास्नो यत् सीममुञ्चतं वृकस्य ।
वि जयुषा ययथुः सान्वद्रे जातं विष्वाचो अहतं विपेण १६
शतं मेपान् वृक्ये मामहानं तमः प्रणीतमश्विन पित्रा ।
आक्षी क्रज्राश्वे अश्विनावधत्तं ज्योतिरुधाय चक्रथुर्विचक्षे १७
शुनमन्धाय भरमहयत् सा वृकीरश्विना वृषणा नरेति ।
जारः कनीन इव चक्षवान क्रज्राश्वः शतमेकं च मेपान् १८
मही वामूतिरश्विना मयोभू रुत सामं धिष्ण्या सं रिणीथः ।
अथा युवामिदहयत् पुरंधि रागच्छतं सीं वृषणाववोभिः १९
अधेनुं दसा स्तर्य विपक्ता मर्पिन्वतं शयवे अश्विना गाम् ।
युवं शचीभिर्विमदाय जायां न्यूहथुः पुरुमित्रस्य योषाम् २० [१६]
यवं वृकेणाश्विना वपन्ते पं दुहन्ता मनुषाय दसा ।
अभि दस्युं बर्कुरेणा धर्मन्तो रु ज्योतिश्चक्रथुरायाय २१
आथर्वणायाश्विना दधीचे ऽश्व्यं क्षिरः प्रत्यैरयतम् ।
स वां मधु प्र वोचद्वतायन् त्वाष्ट्रं यदं दसावपिकृक्ष्यं वाम् २२
सदा कवी सुमतिमा चके वां विश्वा धियो अश्विना प्रावतं मे ।
अस्मे रयिं नासत्या बृहन्त मपत्यसाचं धुत्वै रराथाम् २३
हिरण्यहस्तमश्विना रराणा पुत्रं नरा वधिमत्या अदत्तम् ।
विधा ह श्यावमश्विना विकस्त मुज्जीवसं पेरयतं सुदान् २४ (१३११)

एतानि वामश्विना वीर्याणि प्र पूर्याण्यायवोऽश्विनौ । नू चिन्नु मर्ते अक्रौ २
 ब्रह्म कृण्वन्तो वृषणा युवभ्यां सुवीरांसो विदथन् ३ । प्रार्चद् दयमानो युवाकुः ३
 सा । पातं च सह्यसो युवं च रभ्यसो नः ४
 (१२०) । प्रैषयुर्न विद्वान् ५ [२२]

११ कक्षीवान् देवतमस औ ६ । आक्षी शुभस्पती दन् ६

आ वां रथो अश्विना श्येनपत्वा सुमृळीकः स ७ । सुगोपा स्यातं पातं नो वृकादद्यायोः ७
 यो मर्त्यस्य मनसो जवीयान् त्रिवन्धुरो वृषणा धेनवो गुः । स्तनाभुजो अशिन्धीः ८
 त्रिवन्धुरेण त्रिवृता रथेन त्रिचक्रेण सुवृता यात ९ । इषे च नो मिमीतं धेनुमत्यै ९
 पिन्वतं गा जिन्वतमर्वतो नो वर्धयतमश्विना वी १०

प्रवद्यामना सुवृता रथेन दस्राविमं शृणुतं श्लोक ३
 किमङ्ग वां प्रत्यवर्ति गमिष्ठा—हुर्विप्रांसो अश्विना ३

आ वां श्येनासो अश्विना वहन्तु रथे युक्तासं पतङ्गाः । ४
 ये अप्तुरो दिव्यासो न गृध्रा अभि प्रयो नासत् ४
 आ वां रथं युवतिस्तिष्ठदन्न जुष्टी नरा दुहिता ५
 परि वामश्वा वपुषः पतङ्गा वयो वहन्त्वरूपा अभि ५ [१८]

उद वन्दनमैरतं दुंसनाभि—रुद्रेभं दस्रा वृषणा शची ६
 निष्टौद्यं पारयथः समुद्रात् पुनश्च्यवानं चक्रथुर्युवान् ६
 युवमन्त्रयेऽवनीताय तप्त—मूर्जमोमानमश्विनावधत्तम् । ७

युवं कण्वायापिरिप्ताय चक्षुः प्रत्यधत्तं सुष्टुतिं जुजुषणा ७
 युवं धेनुं शयवे नाधिताया—पिन्वतमश्विना पूर्याय ८
 अमुञ्चतं वर्तिकामंहसो निः प्रति जङ्घां विशपलाया ८

युवं श्वेतं पेदव इन्द्रजुत—महिहनमश्विनादत्तमश्वम् । ९
 जोह्वमयो अभिभूतिमुग्रं सहस्रसां वृषणं वीङ्गङ्गम् ९
 ता वां नरा स्ववसे सुजाता हवामहे अश्विना १०
 आ न उप वसुमता रथेन जिह्व जुषाणा सु १०
 आ श्येनस्य जवसा नूतनेना—पातं ना ११
 हवे हि वामश्विना रातहव्यः श ११ [१९] (१३३३)

सुनोमर्निनाश्विना गृणाना वाजं विप्र
अगस्त्ये ब्रह्मणा वावृधाना सं विरुप
कुह यान्ता सुहृति काव्यस्य दिवो न
हिरण्यस्येव कलशं निखात मुद्रपथुर्द
युवं च्यवानमश्विना जरन्तं पुनर्युवानं
युवो रथं दुहिता सूर्यस्य सह श्रिया ता
युवं तुग्राय पूर्व्येभिरेवः पुनर्मन्त्रवर्भव
युवं भुज्युमर्णसो विभिर्गतं स्वयुति
अजोहवीर्दत्ता विविषणा विजेन्यं दिवोदा
युवोरश्विना वपुषे युवायुजं रथं वाणी
आ वां पतित्वं सूर्याय जग्मुषी योप
युवं रेभं परिपूतेरुस्यथो हिमेन द्यु
युवं ज्योर्वसं पिप्यथुर्गवि प्र वीर्घण
युवं वृद्धं निर्देतं जरण्यया रथं न
युवं जगन् जनथो विपन्यया प्र वा
युवं वामो गगनां परावति पितुः स
अगस्त्ये गमिदे गगर्ह चित्रा अभी
स्वर्वतीरि नर्यं विपक्ता मपिन्व
उत स्या वां मयु जायां न्यहथु
युवं दधीचो मन आ न्मवे
युवं पेदेवं पुरुवारमश्विना न्वस्यथः
शर्यभिर्युं पृतनारु दुदरं चपण

१ शिजः । आश्विनौ । जगती ।
२ मि प्रयः
३ समयन्त आ दिशः ।
४ मश्विनारुहत्
५ मिता जायवो रणे ।
६ सूरमा वरम्
७ पिता पितृभ्य आ ।
८ चेति वामवः
९ शर्ध्यम् ।
१० जिण्या युवां पती
११ मत्रये ।
१२ तार्यायुषा
१३ सन्निवथः ।
१४ विद्यते वंसना भुवत्
१५ तजसा निवाधितम् ।
१६ मवन्नभिष्टयः
१७ शिजो हुवन्यति ।
१८ प्रति वामश्च्यं वदत्
१९ न्वस्यथः ।
२० चपण

(१२०)

१२ कक्षीवान् दधन्तमस औ
१३ ककुपः, १४ का-विरादः, १५ न
१६ शिरा, १७ उज्जि, १८ विष्टार-वृहती,
१९ कृतिः, २० विष्टार-वृहती, २१ गायत्री

का राधुन्द्रोत्राश्विना वां को वां जोष उमेथो
का राधुन्द्रोत्राश्विना वां को वां जोष उमेथो

(१२४४)

विद्वांसाविद् दुरः पृच्छेद्विद्वानित्थापरो अचेताः । नू चिन्तु मर्ते अक्रौ २
 ता विद्वांसा हवामहे वां ता नो विद्वांसा मन्म वोचेतमद्य । प्रार्चद् दयमानो युवाकुः ३
 वि पृच्छामि पाक्याः न देवान् वर्षद्भुतस्याद्भुतस्य दक्षा । पातं च सह्यसो युवं च रभ्यसो नः ४
 प्र या घोषे भृगवाणे न शोभे यया वाचा यजति पञ्जियो वाम । प्रैषयुर्न विद्वान् ५ [२२]

श्रुतं गायत्रं तर्कवानस्याहं चिन्धि रिरिभाश्विना वाम । आक्षी शुभस्पती दन् ६
 युवं ह्यास्तं महो रन् युवं वा यज्ञिरतंतंसतम् । तानो वसू सुगोपा स्यातं पातं नो वृकादद्यायोः ७
 मा कस्मै धातमभ्यमित्रिणे नो माकुत्रा नो गृहेभ्यो धेनवो गुः । स्तनाभुजो अशिन्धीः ८
 दुहीयन् मित्रधितये युवाकु राये च नो मिमीतं वाजवत्यै । इषे च नो मिमीतं धेनुमत्यै ९
 अश्विनोरसनं रथं मनश्च वाजिनीवतोः । तेनाहं भूरि चाकन १०
 अयं समह मा तनु ह्याते जनां अनु । सोमपेयं सुखो रथः ११
 अध स्वप्नस्य निर्विदे ऽभुञ्जतश्च रेवतः । उभा ता वसि नश्यतः १२ [२३] (१३५५)

(१२१) । अष्टादशोऽनुवाकः ॥ १८ ॥ सू० १२१-१२६]

१५ कक्षीवान् दैर्घतमस औशिजः । अष्टा विश्वे देवा वा । त्रिष्टुप् ।

कवित्था नूः पात्रं देवयतां श्रवद् गिरो अङ्गिरसां तुरपमन् ।
 प्र यदानङ्गिश आ हर्म्यस्यो रु क्रंसते अध्वरे यजत्रः १
 सत्मीन्द्र द्यां स धरुणं पुषाय ह्रमुवाजाय द्रविणं नरो गोः ।
 अनु स्वजां महिषश्चक्षत वां मेनामश्वस्य परि मातरं गोः २
 नक्षद्भवमरुणीः पूर्व्यं राट् तुरो विशामङ्गिरसामनु शुभ ।
 तक्षद् वज्रं नियुतं तस्तम्भद् द्यां चतुष्पदे नर्याय द्विपादे ३
 अस्य मदे स्वयं दा क्रताया पीवृतभुक्षियाणामनीकम् ।
 यद्ध प्रसर्गे त्रिककुम्भिवर्त दप दुहो मानुषस्य दुरो वः ४
 तुभ्यं पयो यत् पितरावनीतां राधः सुरेतस्तुरणे भुरण्यू ।
 शुचि यत् ते रेक्ण आर्यजन्त सबर्दुघायाः पर्य उस्त्रियायाः ५ [२४]
 अध प्र जज्ञे तरणिर्ममत्तु प्र रोच्यस्या उपसो न सूरः ।
 ननुयैभिराह स्वेदुहव्यैः सुवेण सिञ्चश्चरणाभि धाम ६
 विध्मा यद् वनधितिरपस्यात् सूरौ अध्वरे परि रोमा गोः ।
 यद्ध प्रमासि कृत्वाँ अनु द्यू ननर्विशि पाश्वर्य तुरीय ७
 (१३६२)

अष्टा महो दिव आदो हरीं इह द्युम्नासाहमाभि योधान उत्सम् ।	
हरिं यत् ते मन्दिनं दुक्षन् वृधे गोरभसमद्रिभिर्वाताप्यम्	८
त्वमायसं प्रति वर्तयो गोर्दिवो अश्मानमुपनीतमृध्वा ।	९
कुत्साय यत्र पुरुहूत वन्व ञ्छुष्णमननैः परियासि वधैः	१० [२५]
पुरा यत् सूरस्तमसो अपीति स्तमद्रिवः फलिगं हेतिमस्य ।	
शुष्णस्य चित्र परिहितं यदोजो दिवस्पति सुग्रथितं तदादः	११
अनु त्वा मही पार्जसी अचके द्यावाक्षामा मदतामिन्द्र कर्मन् ।	१२
त्वं वृत्रमाशयानं सिरासु महो वज्रेण सिध्वपो वराहुम्	१३
त्वमिन्द्र नयो याँ अवो नृन् तिष्ठा वातस्य सुयुजो वहिष्ठान् ।	१४
यं ते काव्य उशना मन्दिनं दाद वृत्रहणं पायं ततश्च वज्रम्	१५ [२६] (१३७०)
त्वं सूर्यो हरितो रामयो नृन् भरच्चक्रमेतशो नायमिन्द्र ।	१६
प्रास्य पारं नवति नाव्याना मपि कर्तमवतयोऽयज्यन्	१७
त्वं नो अस्या इन्द्र दुर्हणायाः पाहि वज्रिवो दुरितादुभीके ।	१८
प्र नो वाजान् रथ्योऽ अश्वबुध्या निषे पन्धि श्रवसे सूनृतायै	१९
मा सा ते अस्मत् सुमतिर्वि दसद् वाजपमहः समिपो वरन्त ।	२०
आ नो भज मघवन् गोष्वर्यो मंहिष्ठान्ते सधमादः स्याम	२१

॥ इति प्रथमोऽष्टकः ॥ १ ॥

[प्रथमोऽध्यायः ॥ १ ॥ व० १-२६]

(१२२)

१५ कक्षीवान् दैर्घतमस औशिजः । विद्ये देवाः । त्रिष्टुप्, ५-६ विराड् रूपा ।

प्र वः पान्तं रघुमन्यवोऽन्धो यज्ञं रुद्राय मीढुषं भरध्वम् ।	
दिवो अस्तोप्यसुरस्य वीरै र्निषुध्येव मरुतो रोदस्योः	१
पत्नीव पूर्वहृति वावुध्या उपासानका पुरुधा विदानि ।	
स्तरीनात्कं व्युतं वसाना सूर्यस्य भिया सहशी हिरण्यैः	२
ममत्तु नः परिज्मा वसर्हा ममत्तु यतो अयो वृषण्वान् ।	
शिशीतमिन्द्रापर्वता युवं न स्तनो विशो वरिवस्मन्तु देवाः	३
उत त्या मे यशसा श्वेतनायै व्यन्ता पान्तिजो ह्यध्वै ।	
प्र वो नपातमपां कृणुध्वं प्र मातरा रास्विनेभ्योः	४

(१३७४)

आ वो रुवण्युमौशिजो हवधये घोषेव शंसमर्जुनस्य नंशे ।
प्र वः पूष्णे द्वावन आँ अच्छा वोचेय वसुतातिमग्नेः

५ [१]

श्रुतं मे मित्रावरुणा हवेमो—त श्रुतं सदेने विश्वतः सीम् ।
श्रोतुं नः श्रोतुरातिः सुश्रोतुः सुक्षेत्रा सिन्धुरद्भिः

६

स्तुपे सा वां वरुण मित्र राति—र्गवां ज्ञाता पृक्षयामेषु पञ्चे ।
श्रुतरथे प्रियरथे दधानाः सद्यः पुष्टिं निरुन्धानासो अगमन्

७

अस्य स्तुपे महिमघस्य राधः सचां सनेम नहुपः सुवीराः ।
जनो यः पञ्चेभ्यो वाजिनीवा—नश्वावतो रथिनो मह्यं सूरिः

८

जनो यो मित्रावरुणावभिधु—गपो न वां सुनोत्यक्षणाधुकृ ।
स्वयं स यक्ष्मं हृदये नि धत्त आप यदीं होत्राभिर्कृतावा

९

स वार्धतो नहुपो दंसुजूतः शर्धस्तरो नरां गूर्तश्रवाः ।
विसृष्टरातिर्याति बाल्लसृत्वा विश्वासु पृत्सु सदुमिच्छरः

१० [२]

अधु गमन्ता नहुपो हवं सूरैः श्रोता राजानो अमृतस्य मन्द्राः ।
नभोजुवो यन्निरवस्य राधः प्रशस्तये महिना रथवते

११

एतं शर्धं धाम यस्य सूरै—रित्यवोचन् दशतयस्य नंशे ।

द्युम्नानि येषु वसुताती रारन् विश्वे सन्वन्तु प्रभूथेषु वार्जम्
मन्दांमहे दशतयस्य धासे—द्विर्यत् पञ्च विभ्रतो यन्त्यत्रा ।

१२

किमिष्टाश्व इष्टरश्मिरेत ईशानासस्तरूप ऋञ्जते नृन्

१३

हिरण्यकर्ण मणिग्रीवमर्ण—स्तन्नो विश्वे वरिवस्यन्तु देवाः ।

अर्यो गिरः सद्य आ जग्मुषीरो—साश्वाकन्तूभर्येष्वस्मे

१४

चत्वारो मा मशशारस्य शिश्व—स्त्रयो राज आर्यवसस्य जिष्णोः ।
रथो वां मित्रावरुणा दीर्घाप्साः स्यूमंगभस्तिः सूरौ नाद्यौत्

१५ [३] (१३८५)

(१२३)

१३ कक्षीवान् दैर्घतमस औशिजः । उपाः । त्रिष्टुप् ।

पृथु रथो वक्षिणाया अयोज्यै—नं देवासो अमृतांसो अस्थुः ।
कृष्णावुवस्थाव्याः विहाया—श्रिकिस्सन्ती मामुपाय क्षयाय

१

(१३८६)

पूर्वा विश्वस्माद् भुवनादबोधि जयन्ती वाजं बृहती सनुत्री ।
 उच्चा व्यस्यद् युवतिः पुनर्भू-रोषा अगन् प्रथमा पूर्वहूतौ
 यदुद्य भागं विभजासि नृभ्य उषो देवि मर्त्यत्रा सुजाते ।
 देवो नो अत्र सविता दमूना अनागसो वोचति सूर्याय
 गृह्णगृहमहना यात्यच्छा दिवेदिवे अधि नामा दधाना ।
 सिषासन्ती द्योतना शश्वदागा दग्धमग्रमिद् भजते वसूनाम्
 भगस्य स्वसा वरुणस्य जामि-रुषः सूनृते प्रथमा जरस्व ।
 पश्चा स दद्या यो अघस्य धाता जयेम तं दक्षिण्या रथेन

२

३

४

५ [४]

उदीरतां सूनृता उत पुरन्धी रुद्रमयः शुशुचानासो अस्थुः ।
 स्पार्हा वसूनि तमसापगूह्या विष्कृण्वन्त्युषसो विभातीः

६

अपान्यदेत्यभ्यन्यदेति विषुरुपे अहनी सं चरेते ।
 परिक्षितोस्तमो अन्या गुहाक रद्यौदुषाः शोशुचता रथेन
 सहशीरद्य सहशीरिदु श्वो दीर्घं संचन्ते वरुणस्य धाम ।
 अनवद्यास्त्रिशतं योजना न्येकैका क्रतुं परि यन्ति सद्यः
 जानत्यहः प्रथमस्य नाम शुक्रा कृष्णादजनिष्ट श्वितीची ।
 क्रतस्य योषा न मिनाति धामा हरहर्निष्कृतमाचरन्ती
 कन्येव तन्वाः शशदाना एषि देवि देवमियक्षमाणम् ।
 संस्मर्यमाना युवतिः पुरस्ता द्वाविर्वक्षांसि कृणुषे विभाती

७

८

९

१० [५]

सुसंकाशा मातृमृष्टेव योषा विस्तन्व कृणुषे हृशे कम ।
 भद्रा त्वमुपो वितरं व्युच्छ न तत् ते अन्या उपसो नशन्त
 अश्वावतीगोमतीर्विश्ववारा यतमाना रश्मिभिः सूर्यस्य ।
 परा च यन्ति पुनरा च यन्ति भद्रा नाम वहमाना उपासः
 क्रतस्य रश्मिमनुयच्छमाना भद्रंभद्रं क्रतुमस्मासु धेहि ।
 उषो नो अद्य सुहवा व्युच्छा स्मासु रायो मघवत्सु च स्युः

११

१२

१३ [६] (१३९८)

(१२४)

१३ कक्षीवान् देवतमस औशिजः । उपाः । त्रिष्टुप् ।

उपा उच्छन्ती समिधाने अग्रा उद्यन्तसूर्य उर्विया ज्योतिरथेत् ।
 देवो नो अत्र सविता न्वर्थ प्रासाधीद्विषत प्र चतुष्पादृत्ये

१

(१३९९)

अमिनती दैव्यानि व्रतानि प्रमिनती मनुष्या युगानि ।
 इयुषीणामुपमा शश्वतीनां मायतीनां प्रथमोषा व्यद्यौत २
 एषा द्विवो दुहिता प्रत्यदशि ज्योतिर्वसाना समना पुरस्तात् ।
 ऋतस्य पन्थामन्वेति साधु प्रजानतीव न दिशो मिनाति ३
 उपो अदशि शुन्ध्युवो न वक्षो नोधा इवाविरकृत प्रियाणि ।
 अन्नसन्न संसतो बोधयन्ती शश्वत्तमागात् पुनरेयुषीणाम् ४
 पूर्वं अर्धे रजसो अण्यस्य गवां जनिज्यकृत प्र केतुम् ।
 व्यु प्रथते वितरं वरीय ओमा पूणन्ती पित्रोरुपस्था ५ [७]

एवेदेपा पुरुतमां हृशे कं नाजामिं न परि वृणक्ति जामिम् ।
 अरेपसां तन्वाडै शशादाना नार्भादीषते न महो विभाती ६
 अघ्रातेव पुंस एति प्रतीची गतीरुगिव सनये धनानाम् ।
 जायेव पत्य उगती सुवासा उषा हृसेव नि रिणीति अप्सः ७
 स्वसा स्वसे ज्यायस्यै योनिमारे गपैत्यस्याः प्रतिचक्ष्येव ।
 व्युच्छन्ती रश्मिभिः सूर्यस्या ऊज्यङ्के समनगा इव वाः ८
 आसां पूर्वासामहसु स्वसृणा मपरा पूर्वाभ्येति पश्चात् ।
 ताः प्रतनवन्नव्यसीर्नुनमस्मे रेवदुच्छन्तु सुदिना उपासः ९
 प्र बोधयोषः पूणतो मघो न्यबुध्यमानाः पूणयः ससन्तु ।
 रेवदुच्छ मघवद्भ्यो मघोनि रेवत् स्तोत्रे सूनृते जारयन्ती १० [८]

अवेयमश्वेद् युवतिः पुरस्ताद् युक्ते गवामरुणानामनीकम् ।
 वि नूनमुच्छादसति प्र केतु गृहंगृहमुप तिष्ठाते अग्निः ११
 उत ते वयश्चिद् वसतरेपपन्त नरश्च ये पितुभाजो व्युद्यौ ।
 अमा सते वहसि भूरि वाम सुपो देवि वाशुषे मर्त्याय १२
 अस्तौङ्गु स्तोम्या ब्रह्मणा मे ऽवीवृधध्वमुगतीरुषासः ।
 पुष्पाकं देवीरवसा सनेम सहस्रिणीं च शतिनं च वार्जम् १३ [९] (१४११)

(१२५)

७ कक्षीवान् दैर्घतमस औशिजः । स्वनयस्य दानस्तुतिः । त्रिष्टुप्, ४-५ जगती ।

प्राता रत्नं प्रातरित्वा दधाति तं चिकित्वान् प्रतिगृह्या नि धत्ते ।
 तेन प्रजां वर्धयमान् आयू रायस्पोषणं सचते सुवारः ।

सुगुरसत सुहिरण्यः स्वश्वो बृहदस्मै वय इन्द्रो दधाति ।

यस्त्वायन्तं वसुना प्रातरित्वो सुक्षीजयेव पदिमुत्सिनाति ।

२

आर्यमद्य सुकृतं प्रातरिच्छ त्रिष्टेः पुत्रं वसुमता रथेन ।

अंशोः सुतं पायय मत्सरस्य क्षयद्वीरं वर्धय सुनृताभिः

३

उप क्षरन्ति सिन्धवो मयोभुव ईजानं च यक्ष्यमाणं च धेनवः ।

पूणन्तं च पपुंरिं च श्रवस्यवो घृतस्य धारा उप यन्ति विश्वतः

४

नाकस्य पृष्ठे अधि तिष्ठति श्रितो यः पूणाति स ह देवेषु गच्छति ।

तस्मा आपो घृतमर्षन्ति सिन्धवस्तस्मा इयं दक्षिणा पिन्वते सदा

५

दक्षिणावतामिदुमानि चित्रा दक्षिणावतां द्विवि सूर्यासः ।

दक्षिणावन्तो अमृतं भजन्ते दक्षिणावन्तः प्र तिरन्त आयुः

६

मा पूणन्तो दुरितमेन आरन् मा जारिषुः सूरयः सुव्रतासः ।

अन्यस्तेषां परिधिरस्तु कश्चिदपूणन्तमभि सं यन्तु शोकाः

७ [१०] (१४१८)

(१२६)

७ (१-५) कक्षीवान् दैर्घ्यतमस औशिजः, (६) स्वनयो भावयव्यः, (७) रोमशा । १-५ स्वनयो भावयव्यः,

६ रोमशा, ७ स्वनयो भावयव्यः । त्रिष्टुप्, ६-७ अनुष्टुप् ।

अमन्दान् त्सोमान् प्र भरे मनीषा सिन्धावधि क्षियतो भावयस्य ।

यो मे सहस्रमर्मिमीत सुवान्तूतो राजा श्रव इच्छमानः

१

शतं राजो नार्धमानस्य निष्काञ्च हतमश्वान् प्रयतान् त्सद्य आदम् ।

शतं कक्षीवो असुरस्य गोनां द्विवि श्रवोऽजरमा ततान

२

उप मा श्यावाः स्वनयेन दृत्ता बधूमन्तो दश रथासो अस्थुः ।

पष्टिः सहस्रमनु गव्यमागात् सनत् कक्षीवो अभिपित्वे अह्वाम्

३

चत्वारिंशद् दशरथस्य शोणाः सहस्रस्याग्रे श्रेणिं नयन्ति ।

मवृच्युतः कृशनावतो अत्यान् कक्षीवन्त उदमृक्षन्त पृजाः

४

पूर्वामनु प्रयतिमा देवे वस्त्रीन् युक्तां अष्टावरिर्धायसो गाः ।

सुबन्धवो ये विश्या इव वा अनस्वन्तः श्रव ऐषन्त पृजाः

५

आर्गधिता परिगधिता या कक्षीकेव जईहे ।

ददाति मह्यं यादृरी यादृनी भोज्या शता

६

उपोष मे परा मृश मा मे दुभ्राणि मन्यथाः ।
सर्वाहमस्मि रोमशा गन्धारीणामिवाविका

७ [११] (१४२५)

(१२७) [एकोनविंशोऽनुवाकः ॥१९॥ सू० १२७-१३३]

११ परुच्छेपो देवोदासिः । अग्निः । अत्यष्टिः, ६ अतिधृतिः ।

अग्निं होतारं मन्ये दास्वन्तं वसुं सुनुं सहसो जातवेदसं विप्रं न जातवेदसम् ।

य ऊर्ध्वया स्वध्वरो देवो देवाच्या कृपा ।

धृतस्य विभ्राष्टिमुनु वष्टि शोचिषा ऽऽजुह्वानस्य सर्पिषः १

यजिष्ठं त्वा यजमाना हुवेम ज्येष्ठमङ्गिरसां विप्रं मनमभिर्विप्रेभिः शुक्रं मनमभिः ।

परिजमानमिव द्यां होतारं चर्षणीनाम् ।

शोचिष्केशं वृषणं यमिमा विशः प्रावन्तु जूतये विशः २

स हि पुरु चिदोर्जसा विरुक्मता दीद्यानो भवति दुहन्तरः परशुर्न दुहन्तरः ।

वीलु चिद् यस्य समृतौ श्रुवद् वनेव यत् स्थिरम् ।

निष्पहमाणो यमते नायते धन्वासहा नायते ३

हृक्का चिदस्मा अनु दुयथां विदे तेजिष्ठाभिररणिभिर्वाष्ट्यवसे ऽग्नये द्वाष्ट्यवसे ।

प्र यः पुरुणि गाहते तक्षद् वनेव शोचिषा ।

स्थिरा चिदन्ना नि रिणात्योर्जसा नि स्थिराणि चिदोर्जसा ४

तमस्य पृक्षमुपरासु धीमहि नक्तं यः सुदर्शीतरो दिवातरा द्वाप्रायुषे दिवातरात् ।

आवृस्यायुर्ग्रभणवद् वीलु शर्म न सुनवे ।

भक्तमभक्तमवो व्यन्तो अजरा अग्नयो व्यन्तो अजराः ५ [१२]

स हि शर्धो न मारुतं तुविष्वणि रप्रस्वतीषूर्वरास्विष्टनिरार्तनास्विष्टानिः ।

आवृद्धव्यान्यावृदि र्यज्ञस्य केतुरर्हणा ।

अध स्मास्य हर्षतो हर्षीवतो विश्वे जुपन्त पन्थां नरः शुभे न पन्थाम् ६

क्षिता यदी कीस्तासो अभिद्यवो नमस्यन्त उपवोचन्त भृगवो मभन्तो वाशा भृगवः ।

अग्निरीशे वसुनां शुचिर्यो धर्णिरेषाम् ।

पिषो अपिधीर्वनिपीट मेधिर आ वनिपीट मेधिरः ७ (१४३२)

विश्वासां त्वा विशां पतिं हवामहे सर्वासां समानं दंपतिं भुजे सत्यगिर्वाहसं भुजे ।

अतिथिं मानुषाणां पितुर्न यस्यासया ।

अमी च विश्वे असृतास आ वयो हव्या देवेष्वा वयः

८

त्वमग्ने सहसा सहन्तमः शुष्मिन्तमो जायसे देवतातये रयिर्न देवतातये ।

शुष्मिन्तमो हि ते मदो द्युष्मिन्तम उत क्रतुः ।

अध स्मा ते परि चरन्त्यजर श्रुष्टीवानो नाजर

९

प्र वो महे सहसा सहस्वत उषर्वुधे पशुषे नाग्ये स्तोमो बभूत्वग्ये ।

प्रति यदी हविष्मान् विश्वासु क्षासु जोगुवे ।

अग्रे रेभो न जरत ऋषूणां जूणिर्हीत ऋषूणाम्

१०

स नो नेदिष्ठं ददृशान आ भ्राग्रे देवेभिः सचनाः सुचेतुना महो रायः सुचेतुना ।

महि शविष्ठ नस्कृधि संचक्षे भुजे अस्यै ।

महि स्तोतृभ्यो मघवन् त्सुवीर्य मथीरुग्रो न शवसा

११ [१३] (१४३)

(१२८)

८ परुच्छेपो दैवोदासिः । अग्निः । अत्यग्निः ।

अयं जायत मनुषो धरीमणि होता यजिष्ठ उशिजामनु व्रतमग्निः स्वमनु व्रतम् ।

विश्वश्रुष्टिः सखीयते रयिरिव श्रवस्यते ।

अदब्धो होता नि पदद्विळस्पदे परिवीत द्विळस्पदे

१

तं यज्ञसाधमपि वातयामस्युतस्य पथा नमसा हविष्मता देवताता हविष्मता ।

स न ऊर्जामुपाभृत्यया कृपा न जूर्यति ।

यं मातरिश्वा मनवे परावतो देवं भाः परावतः

२

एवेन सद्यः पर्येति पार्थिवं सुहुर्गी रेतो वृषभः कर्निकदृद् दधद् रेतः कर्निकदत् ।

ज्ञतं चक्षाणो अक्षमि देवो वनेषु तुर्वणिः ।

सदो दधान उपरेषु सानु प्वग्निः परेषु सानुषु ।

३

स सुक्रतुः पुरोहितो दमेदमे अग्निर्यज्ञस्याध्वरस्य चेतति क्रत्वा यज्ञस्य चेतति ।

क्रत्वा वेधा इपूयते विश्वा जातानि पस्पशे ।

यतो घृतश्रीरतिथिरजायत वाद्विदेधा अजायत

४

(१४४०)

क्रत्वा यदस्य तविषीषु पृश्नते ऽग्नेरवेण मरुतां न भोज्ये—पिराय न भोज्या ।

स हि ष्मा दानमिन्वति वसूनां च मज्जना ।

स नन्नासते दुरितादभिद्रुतः शंसादुवादभिद्रुतः

५ [१४]

विश्वो विहाया अरतिर्वसुर्दधे हस्ते दक्षिणे तरणिर्न शिश्रथ—च्छ्रवस्यया न शिश्रथत् ।

विश्वस्मा इदिषुध्यते देवत्रा हव्यमोहिषे ।

विश्वस्मा इत् सुकृते वारमृणव—त्यग्निर्द्वारा व्यृण्वति

६

स मानुषे वृजने शंतमो हितोऽग्निर्गजेषु जेन्यो न विश्रतिः प्रियो यजेषु विश्रतिः ।

स हव्या मानुषाणा—मिळा कृतानि पत्यते ।

स नन्नासते वरुणस्य धूर्ते—महो देवस्य धूर्तेः

७

अग्निं होतारमीळते वसुधितिं प्रियं चेतिष्ठमरतिं न्येरिरे हव्यवाहं न्येरिरे ।

विश्वायुं विश्ववेदसं होतारं यजतं कविम् ।

देवासो रणवमवसे वसूयवो गीर्भी रणं वसूयवः

८ [१५] (१४४४)

(१२९)

११ परुच्छेपो देवोदासिः । इन्द्रः, ६ इन्द्रुः । अत्यष्टिः, ८-९ अतिशक्यौ, ११ अष्टिः ।

यं त्वं रथमिन्द्र मेधसातये ऽपाका सन्तमिषिर प्रणयासि प्रानवद्य नयासि ।

सद्यश्चित्तमभिष्टये करो वशश्च वाजिनम् ।

सास्माकमनवद्य तूतुजान वेधसा—मिमां वाचं न वेधसाम्

१

स श्रुधि यः स्मा पृतनासु कासु चिद् दुक्षाय्य इन्द्र भरहूतये नृभि—रसि प्रतूर्तये नृभिः ।

यः शूरेः स्वर्गः सनिता यो विप्रैर्वाजं तरुता ।

तमीशानास इरधन्त वाजिनं पृक्षमत्यं न वाजिनम्

२

वृस्मो हि ष्मा वृषणं पिन्वसि त्वचं कं चिद् यावीररुं शूर मर्त्यं परिवृणाक्षि मर्त्यम् ।

इन्द्रोत तुभ्यं तद् दिवे तद् रुद्राय स्वयंशसे ।

मित्राय वोचं वरुणाय सप्रथः समृद्धीकाय सप्रथः

३

अस्माकं व इन्द्रमुश्मसीष्टये सखायं विश्वायुं प्रासहं युजं वाजेषु प्रासहं युजम् ।

अस्माकं ब्रह्मोतये ऽवा पृतसुषु कासु चित् ।

नहि त्वा शत्रुः स्तरते स्तृणोषि यं विश्वं शत्रुं स्तृणोषि यम्

४

नि पू नृमार्तिमतिं कयस्य चित् तेजिष्ठाभिरराणिभिर्नोतिभि—रुग्राभिरुग्रोतिभिः ।

नेषि णो यथा पुरा—ऽनेनाः शूर मन्यसे ।

विश्वानि पूरोरप पणि वह्नि—रासा वह्निर्नो अच्छ

५ [१६] (१४४९)

प्र तद् वोचेयं भव्यायेन्दवे हव्यो न य इषवान् मन्म रेजति रक्षोहा मन्म रेजति ।
स्वयं सो अस्मदा निदो वधैरजेत दुर्मतिम् ।
अव सवेदुघशंसोऽवतुर् मव क्षुद्रमिव सवेत ६

वनेम तद्धोत्रया चितन्त्या वनेम रयि रयिवः सुवीर्यं रणवं सन्तं सुवीर्यम् ।
दुर्मन्मानं सुमन्तुभि रेमिषा पृचीमहि ।
आ सत्याभिरिन्द्रं द्युम्रहृतिभि र्यजत्रं द्युम्रहृतिभिः ७

प्रपा वो अस्मे स्वयंशोभिरूती परिवर्ग इन्द्रो दुर्मतीनां दरीमन् दुर्मतीनाम् ।
स्वयं सा रिष्यध्वै या न उपेषे अत्रैः ।
हुतेमसन्न वक्षति क्षिता जूर्णिर्न वक्षति ८

त्वं न इन्द्र राया परीणसा याहि पथाँ अनेहसा पुरो याह्यरक्षसा ।
सचस्व नः पराक आ सचस्वास्तमीक आ ।
पाहि नो दूराद्वारादुभिष्टिभिः सदा पाह्यभिष्टिभिः ९

त्वं न इन्द्र राया तरुषसो ग्रं चित् त्वा महिमा सक्षदवसे महे मित्रं नावसे ।
ओजिष्ठ त्रातरविता रथं कं चिदमर्त्य ।
अन्यमस्मद् रिषिः कं चिदद्रिवो रिरिक्षन्तं चिदद्रिवः १०

पाहि न इन्द्र सुमुत सिधोः स्वयाता सवुमिद दुर्मतीनां देवः सन् दुर्मतीनाम् ।
हुन्ता पापस्य रक्षसं छाता विप्रस्य मावतः ।
अथा हि त्वा जनिता जीजनद् वसो रक्षोहणं त्वा जीजनद् वसो ११ [१७] (१४५५)

(१३०)

१० परच्छेपो दैवोदासिः । इन्द्रः । अत्यष्टिः । १० त्रिष्टुप् ।

एन्द्र याह्युप नः परावतो नायमच्छा विदथानीव सत्पति रस्तं राजेव सत्पतिः ।
हवामहे त्वा वयं प्रयस्वन्तः सुते सचा ।
पुत्रासो न पितरं वाजसातये मंहिष्ठं वाजसातये १

पिबा सोममिन्द्र सुवानमद्रिभिः कोशेन सिक्तमवतं न वंसंग स्तातृपाणो न वंसंगः ।
मदाय हर्यतार्य ते तुविष्टमाय धार्यसे ।
आ त्वा यच्छन्तु हरितो न सूर्य महा विश्वेव सूर्यम् २

अविन्दद् दिवो निहितं गुहा निधिं वेन गर्भं परिवीतमश्म—न्यनन्ते अन्तरश्मनि ।

व्रजं वज्री गवामिव सिपासन्नङ्गिरस्तमः ।

अपावृणोदिष इन्द्रः परीवृता द्वार इषुः परीवृताः ३

वृहद्वाणो वज्रमिन्द्रो गर्भस्त्योः क्षत्रेव तिग्ममसनाय सं श्य दहिहत्याय सं श्यत् ।

संविद्यान ओजसा शवोभिरिन्द्र मज्जमना ।

तष्टेव वृक्षं वनिनो नि वृश्वासि परश्वेव नि वृश्वासि ४

त्वं वृथा नद्य इन्द्र सतवे ऽच्छा समुद्रमसृजो रथा इव वाजयतो रथा इव ।

इत ऊतीर्युञ्जत समानमर्थमक्षितम् ।

धेनूँरिव मनवे विश्वदोहसो जनाय विश्वदोहसः ५ [१८]

इमां ते वाचं वसूयन्त आयवो रथं न धीरः स्वपा अतक्षिषुः सुम्नाय त्वामतक्षिषुः ।

शुम्भन्तो जेन्यं यथा वाजेषु विप्र वाजिनम् ।

अत्यमिव शवसे सातये धना विश्वा धनानि सातये ६

भिनत् पुरो नवतिमिन्द्र पूरवे दिवोदासाय महि द्वाशुषे नृतो वज्रेण द्वाशुषे नृतो ।

अतिथिग्वाय शम्बरं गिरिग्रो अवाभरत् ।

महो धनानि दयमान ओजसा विश्वा धनान्योजसा ७

इन्द्रः समत्सु यजमानमार्यं प्रावद् विश्वेषु शतमूतिराजिषु स्वर्माह्वेष्वजिषु ।

मनवे शासद्व्रतान् त्वचं कृष्णामरन्धयत् ।

दक्षन्न विश्वं ततृषाणमोषति न्यर्शसानमोषति ८

सृश्चक्रं प्र वृहज्जात ओजसा प्रपित्वे वाचमरुणो मुषायती शान आ मुषायति ।

उशाना यत् परावतो ऽजगन्तुतये कवे ।

सुम्नानि विश्वा मनुषेव तुर्वणि—रहा विश्वेव तुर्वणिः ९

स नो नव्येभिर्वृषकर्मन्नुक्थैः पुरां दतः पायुभिः पाहि शग्मैः ।

दिवोवासेभिरिन्द्र स्तवानो वावृधीथा अहोभिरिव द्यौः १० [१९] (१४६५)

(१३१)

७ परुच्छेपो देवोदासिः । इन्द्रः । अत्यष्टिः ।

इन्द्राय हि द्यौरसुरो अनमन्ते न्द्राय मही पृथिवी वरीमभि द्युम्नसाता वरीमभिः ।

इन्द्रं विश्वे सजोषसो देवासो दधिरे पुरः ।

इन्द्राय विश्वा सर्वानानि मानुषा रातानि सन्तु मानुषा

विश्वेषु हि त्वा सर्वनेषु तुञ्जते समानमेकं वर्षमण्यवः पृथक् स्वः सनिष्यवः पृथक् ।
तं त्वा नावं न पर्षणि शूषस्य धुरि धीमहि ।
इन्द्रं न यज्ञैश्चितयन्त आयवः स्तोभेभिरिन्द्रमायवः २

वि त्वा ततसे मिथुना अवस्यवो व्रजस्य साता गव्यस्य निःसृजः सक्षन्त इन्द्र निःसृजः ।
यद् गव्यन्ता द्वा जना स्वयन्ता समूहसि ।
अविष्कर्त्तुं वृषणं सचाभुवं वज्रमिन्द्र सचाभुवम् ३

विदुष्टे अस्य वीर्यस्य पूरवः पुरो यदिन्द्र शारदीरवातिरः सासहानो अवातिरः ।
शासस्तमिन्द्र मर्त्यमय्यं शवसस्पते ।
महीममुष्णाः पृथिवीमिमा अपो मन्दसान इमा अपः ४

आदित ते अस्य वीर्यस्य चर्किरन् मर्देषु वृषन्नृशिजो यदाविथ सखीयतो यदाविथ ।
चकथं कारभेभ्यः पृतनासु प्रवन्तवे ।
ते अन्यामन्यां नद्यं सनिष्णत श्रवस्यन्तः सनिष्णत ५

उतो नो अस्या उपसो जुपेत ह्यर्कस्य बोधि हविषो हवीमभिः स्वर्षाता हवीमभिः ।
यदिन्द्र हन्तवे मृधो वृषा वज्रिञ्चिकेतसि ।
आ मे अस्य वेधसो नवीयसो मन्म श्रुधि नवीयसः ६

त्वं तमिन्द्र वावृधानो अस्मयु रमित्रयन्तं तुविजात मर्त्यं वज्रेण शूर मर्त्यम् ।
जहि यो नो अघायति शृणुष्व सुश्रवस्तमः ।
रिष्टं न यामन्नर्ष भूतु दुर्मतिर्विश्वार्ष भूतु दुर्मतिः ७ [२०] (१४७)

(१३२)

६ परच्छेपो दैवोदासिः । इन्द्रः ६ (१ अर्धर्चस्य) इन्द्रापर्वतो । अत्यष्टिः ।

त्वया वयं मघवन् पूर्व्यं धन इन्द्रत्वोताः सासह्याम पृतन्यतो वनुयाम वनुष्यतः ।
नेदिष्टे अस्मिन्नह न्यधि वोचा नु सुन्वते ।

अस्मिन् युजे वि चयेमा भरे कृतं वाजयन्तो भरे कृतम् १
स्वर्जेष भरे आपस्य वदम न्यपर्वुधः स्वस्मिन्नस्त्रसि क्राणस्य स्वस्मिन्नस्त्रसि ।
अहन्निन्द्रो यथा विदे शीष्णाशीष्णोपवाच्यः ।

अस्मन्ना ते सध्व्यक् सन्तु रातयो भद्रा भद्रस्य रातयः २

तत् तु प्रयः प्रत्नथां ते शुशुक्वनं यस्मिन् यज्ञे वारमकृण्वत क्षयं—मृतस्य वारसि क्षयम् ।
वि तद् वोचेरध द्विता—ऽन्तः पश्यन्ति रश्मिभिः ।

स वा विद्वे अन्विन्द्रो गवेषणो बन्धुक्षिन्द्रो गवेषणः ३

तू इत्था ते पूर्वथा च प्रवाच्यं यदङ्गिरोभ्योऽवृणोरप ब्रज—मिन्द्र शिक्षन्नप ब्रजम् ।
ऐभ्यः समान्या दिशा ऽस्मभ्यं जेषि योत्सि च ।

सुवद्भ्यो रन्धया कं चिदव्रतं हृणायन्तं चिदव्रतम् ४

सं यज्जनान् कर्तुभिः शूर ईक्षय—द्धने हिते तरुषन्त श्रवस्यवः प्र यक्षन्त श्रवस्यवः ।
तस्मा आयुः प्रजावदिद् बाधे अर्चन्त्योर्जसा ।

इन्द्र ओक्यं दिधिषन्त धीतयो देवाँ अच्छा न धीतयः ५

युवं तमिन्द्रापर्वता पुरोयुधा यो नः पृतन्यादप तंतमिद्धतं वज्रेण तंतमिद्धतम् ।
दूरे चत्तारं च्छन्तसद् गहनं यदिर्नक्षत् ।

अस्माकं शत्रून् परि शूर विश्वतो दुर्मा दर्पीष्ट विश्वतः ६ [२१] (१४७८)

(१३३)

७ परुच्छेपो देवोदासिः । इन्द्रः । १ त्रिष्टुप्, २-४ अनुष्टुप्, ५ गायत्री, ६ धृतिः, ७ अष्टिः ।

उमे पुनामि रोदसी क्रतेन द्रुहो दहामि सं महीरनिन्द्राः ।

अभिः ग्लग्य यत्र हता अमित्रा वैलस्थानं परि तृह्णा अशेरन् १

अभिः ग्लग्या चिदद्विवः शीर्षा यातुमतीनाम् ।

छिन्धि वटूरिणा पदा महावटूरिणा पदा २

अवासां मघवश्नहि शर्धो यातुमतीनाम् ।

वैलस्थानके अर्मके महावैलस्थे अर्मके ३

यासां तिस्रः पञ्चाशतो ऽभिः ग्लग्यैरुपावपः ।

तत् सु ते मनायति तत् सु ते मनायति ४

पिशङ्गमृष्टिमम्भूणं पिशाचिमिन्द्र सं मृण ।

सर्वं रक्षो नि बर्हय ५

अवर्मह इन्द्र दाहहि श्रुधी नः शुशोच हि द्यौः क्षा न भीषाँ अद्विवो

शुष्मिन्तमो हि शुष्मिभिर्वधैरुग्रेभिरीयसे ।

अपूरुपमो अपतीत शूर सत्वमि—क्षिप्तैः शूर सत्वमिः ६

घृणाच्च भीषाँ अद्विवः ।

(१४८४)

वनोति हि सुन्वन् क्षयं परीणसः सुन्वानो हि ष्मा यजत्यव द्विषो देवानामव द्विषः ।
 सुन्वान इत् सिंषासति सहस्रा वाज्यवृतः ।
 सुन्वानायेन्द्रो ददात्याभुवं रयिं ददात्याभुवम्

७ [२२] (१५८)

(१३३)

[विंशोऽनुवाकः ॥२०॥ सू० १३४-१३९]

६ परुच्छेपो दैवोदासिः । वायुः । अत्यष्टिः, ६ अष्टिः ।

आ त्वा जुवो रारहाणा अभि प्रयो वायो वहन्त्वह पूर्वपीतये सोमस्य पूर्वपीतये ।

ऊर्ध्वा ते अनु सूनृता मनस्तिष्ठतु जानती ।

नियुत्वता रथेना याहि द्वावने वायो मखस्य द्वावने

१

मन्दन्तु त्वा मन्दिनो वायुविन्द्वो ऽस्मत् क्राणासः सुकृता अभिद्यवो गोभिः क्राणा अभिद्यवः

यद्ध क्राणा इरध्यै दक्षं सचन्त ऊतयः ।

सघ्रीचीना नियुतो द्वावने धिय उप ब्रुवत ई धियः

२

वायुर्युक्ते रोहिता वायुररुणा वायू रथे अजिरा धुरि वोह्वे वहिष्ठा धुरि वोह्वे ।

प्र बोधया पुरंधिं जार आ संसृतीमिव ।

प्र चक्षय रोदसी वासयोषसः श्रवसे वासयोषसः

३

तुभ्यमुपासः शुचयः परावति भद्रा वज्रा तन्वते दंसु रश्मिषु चित्रा नव्येषु रश्मिषु ।

तुभ्यं धेनुः संबर्द्धा विश्वा वसूनि दोहते ।

अर्जनयो मरुतो वक्षणाभ्यो द्विव आ वक्षणाभ्यः

४

तुभ्यं शुक्रासः शुचयस्तुरण्यवो मदेषूग्रा इषणन्त भुर्वण्यपामिषन्त भुर्वणि ।

त्वां त्सारी दसमानो भगमीद्वे तक्ववीये ।

त्वं विश्वस्माद् भुवनात् पासि धर्मणा ऽसुर्यात् पासि धर्मणा

५

त्वं नो वायवेपामपूर्व्यः सोमानां प्रथमः पीतिमर्हसि सुतानां पीतिमर्हसि ।

उतो विहुर्मतीनां विशां ववर्जुषीणाम् ।

विश्वा इत् ते धेनवो दुह आशिरं घृतं दुहत आशिरम्

६ [२३] (१५९)

(१३५)

१ परुच्छेपो दैवोदासिः । १-३, १ वायुः; ४-८ इन्द्रवायू । अत्यष्टिः; ७-८ अष्टिः ।

स्तीर्णं बहिरुप नो याहि वीतये सहस्रेण नियुता नियुत्वते श्रुतिनीभिर्नियुत्वते ।

तुभ्यं हि पूर्वपीतये देवा देवाय येमिरे ।

प्र ते सुतासो मधुमन्तो अस्थिरन् मदाय कृत्व अस्थिरन् ।

१

(१६०)

तुभ्यां सोमः परिपूतो अद्रिभिः स्पर्हा वसानः परि कोशमर्षति शुक्रा वसानो अर्षति ।
तवायं भाग आयुषु सोमो देवेषु हूयते ।

वह वायो नियुतो याह्यस्मयुर्जुषाणो याह्यस्मयुः २
आ नो नियुद्धिः श्रुतिनीभिरध्वरं सहसिणीभिरुप याहि वीतये वायो हव्यानि वीतये ।

तवायं भाग कृत्वियः सरश्मिः सूर्ये सचा ।
अध्वर्युभिर्भरमाणा अयंसत वायो शुक्रा अयंसत ३

आ वां रथो नियुत्वान् वक्षदवसे ऽभि प्रयांसि सुधितानि वीतये वायो हव्यानि वीतये ।
पिबन्तं मध्वो अन्धसः पूर्वपेयं हि वां हितम् ।

वायुवा चन्द्रेण राधसा गतं मिन्द्रश्च राधसा गतम् ४

आ वां धियो ववृत्युरध्वराँ उपे ममिन्दुं मर्मजन्त वाजिनं माशुमत्यं न वाजिनम् ।
तेषां पिबन्तमस्मयू आ नो गन्तमिहोत्या ।

इन्द्रवायू सुतानामद्रिभिर्युवं मदाय वाजदा युवम् ५ [२४]

इमे वां सोमा अग्रस्वा सुता इहा अध्वर्युभिर्भरमाणा अयंसत वायो शुक्रा अयंसत ।
एते वामभ्यसृक्षत तिरः पवित्रमाशवः ।

युवायवोऽति रोमाण्यव्यया सोमासो अत्यव्यया ६
अति वायो ससतो याहि शश्वतो यत्र प्रावा वदति तत्र गच्छतं गृहमिन्द्रश्च गच्छतम् ।

वि सुनुता दहंशे रीर्यते घृतमा पूर्णया नियुता याथो अध्वर मिन्द्रश्च याथो अध्वरम् ७
अत्राह तद वहेथे मध्व आहुतिं यमश्वात्थमुपतिष्ठन्त जायवो ऽस्मे ते सन्तु जायवः ।

साकं गावः सुवते पच्यते यवो न ते वाय उप दस्यन्ति धेनवो नाप दस्यन्ति धेनवः ८
इमे ये ते सु वायो बाह्वोजसो ऽन्तर्नदी ते पतयन्त्युक्षणो महि ब्राधन्त उक्षणः ।

धन्वाश्चिद् ये अनाशवो जीराश्चिदगिरौकसः ।

सूर्यस्येव रश्मयो दुर्नियन्तवो हस्तयोर्दुर्नियन्तवः ९ [२५] (१५००)

(१३६)

७ परच्छेपो दैवोदासिः । १-५ मित्रावरुणौ, ६-७ लिङ्गोक्ताः । अत्यष्टिः, ७ त्रिष्टुप् ।

य सु ज्येष्ठं निचिराभ्यां बृहन्नमो हव्यं मतिं भरता मृळयद्भ्यां स्वादिष्ठं मृळयद्भ्याम् ।
ता सम्राजा घृतासुती यज्ञेयज्ञ उपस्तुता ।

अथेनोः क्षत्रं न कुतश्चनाधृषे देवत्वं न चिदाधृषे

अदशिं गातुरुवे वरीयसी पन्थां क्रतस्य समयंस्त रश्मिभिः—श्वक्षुर्भगस्य रश्मिभिः ।

द्युक्षं मित्रस्य सार्दन—मर्यम्णो वरुणस्य च ।

अथा दधाते बृहदुक्थ्यं वयं उपस्तुत्यं बृहद् वयः

२

ज्योतिष्मतीमदितिं धारयक्षितिं स्वर्वतीमा सचेते दिवेदिवे जागृवांसां दिवेदिवे ।

ज्योतिष्मत् क्षत्रमाशाते आदित्या दानुनस्पती ।

मित्रस्तयोर्वरुणो यातयज्जनो ऽर्यमा यातयज्जनः

३

अयं मित्राय वरुणाय शंतमः सोमो भूत्ववपानेष्वामगो देवो देवेष्वामगः ।

तं देवासो जुषेरत् विश्वे अद्य सजोषसः ।

तथा राजाना करथो यदीमहं क्रतावाना यदीमहे

४

यो मित्राय वरुणायविधज्जनो ऽनुर्वाणं तं परि पातो अंहसो द्वाश्वांसं मर्तमंहसः ।

तमर्यमाभि रक्ष—त्यृजुयन्तमनु व्रतम् ।

उक्थैर्य एनोः परिभूषति व्रतं स्तोमैराभूषति व्रतम्

५

नमो दिवे बृहते रोदसीभ्यां मित्राय वोचं वरुणाय मीळ्वये सुमृळीकाय मीळ्वये ।

इन्द्रमग्निमुप स्तुहि द्युक्षमर्यमणं भगम् ।

ज्योग्जीवन्तः प्रजयां सचेमहि सोमस्योती सचेमहि

६

ऊती देवानां वयमिन्द्रवन्तो मंसीमहि स्वयशसो मरुद्भिः ।

अग्निमित्रो वरुणः शर्म यंसन् तदश्याम मघवानो वयं च

७ [२६] (१५०)

[द्वितीयोऽध्यायः ॥ २॥ वर्गाः १-२७]

(१३७)

३ परच्छेपो दैवोदासिः । मित्रावरुणौ । अतिशक्करी ।

सुपुमा यातमद्रिभिर्गोश्रीता मत्सरा इमे सोमांसो मत्सरा इमे ।

आ राजाना दिविस्पृशा ऽस्मत्रा गन्तमुप नः ।

इमे वां मित्रावरुणा गवांशिरः सोमाः शुक्रा गवांशिरः

१

इम आ यातमिन्द्रवः सोमांसो दध्याशिरः सुतांसो दध्याशिरः ।

उत वामुपसो बुधि साकं सूर्यस्य रश्मिभिः ।

सुतो मित्राय वरुणाय पीतये चारुर्कृताय पीतये

२

तां वां धेनुं न वांसरी मंशुं दुहन्त्यद्रिभिः सोमं दुहन्त्यद्रिभिः ।

अस्मत्रा गन्तमुप नो ऽर्वाञ्चा सोमपीतये ।

अयं वां मित्रावरुणा नृभिः सुतः सोम आ पीतये सुतः

३ [१] (१५१)

४ परच्छेपो दैवोदासिः । पूषा । अत्यष्टिः ।

प्र पूष्णस्तु विजातस्य शस्यते महित्वमस्य तव सो न तन्दते स्तोत्रमस्य न तन्दते ।

अर्चामि सुम्नयन्नहं मन्त्यूतिं मयोभुवं ।

विश्वस्य यो मन आयुयुवे मुखो देव आयुयुवे मुखः १

प्र हि त्वा पूषन्नजिरं न यामनि स्तोमेभिः कृण्व कृणवो यथा मृध उष्ट्रो न पीपरो मृधः ।

हुवे यत् त्वा मयोभुवं देवं सुख्याय मर्त्यः ।

अस्माकमाङ्गुषान् द्युम्निनस्कृधि वाजेषु द्युम्निनस्कृधि २

यस्य ते पूषन् त्सख्ये विपन्यवः कृत्वा चित् सन्तोऽवसा बुभुजिर इति कृत्वा बुभुजिरे ।

तामनु त्वा नवीयसीं नियुतं राय ईमहे ।

अहेळमान उरुशंस सरीं भव वाजेवाजे सरीं भव ३

अस्या ऊ पु ण उप सातये भुवो ऽहेळमानो ररिवाँ अजाश्व श्रवस्यतामजाश्व ।

ओ पु त्वा ववृतीमहि स्तोमेभिर्दस्म साधुभिः ।

नहि त्वा पूषन्नतिमन्य आधृणे न ते सुख्यमपह्वे ४ [२] (१५१४)

(१३९)

११ परच्छेपो दैवोदासिः । १ विश्वे देवाः, २ मित्रावरुणौ, ३-५ अश्विनौ, ६ इन्द्रः, ७ अग्निः, ८ मरुतः,

९ इन्द्राग्नी, १० बृहस्पतिः, ११ विश्वे देवाः । अत्यष्टिः, ५ बृहती, ११ त्रिष्टुप् ।

अस्तु श्रौपद् पुरो अग्निं धिया दध आ नु तच्छधो दिव्यं वृणीमह इन्द्रवायू वृणीमहे ।

यद् क्राणा विवस्वति नाभां सुदायि नव्यसी ।

अध प्र सू न उप यन्तु धीतयो देवाँ अच्छा न धीतयः १

यद् त्यन्मित्रावरुणावृतादध्यादुदाथे अनृतं स्वेन मन्युना दक्षस्य स्वेन मन्युना ।

युवोरित्थाधि सद्यस्वपश्याम हिरण्ययम् ।

धीमिश्चन मनसा स्वोभिर्क्षभिः सोमस्य स्वोभिर्क्षभिः २

युवां स्तोमेभिर्देवयन्तो अश्विना ऽऽश्रावयन्त इव श्लोकमायवो युवां हव्याभ्या इयवः ।

युवोर्विश्वा अधि भियः पृक्षश्च विश्ववेदसा ।

पुष्यन्ते वां पवयो हिरण्यये रथे दसा हिस्वये ३ (१५१७)

अचेति दत्ता व्युत्ताकमृण्वथो युञ्जते वां रथयुजो दिविष्टि—ज्वध्वस्मानो दिविष्टि ।
अधि वां स्थाम वन्धुरे रथे दत्ता हिरण्यये ।

पथेव यन्तावनुशासता रजो ऽश्नसा शासता रजः

४

शचीभिर्नः शचिविसु दिवा नक्तं दशस्यतम् ।

मा वां रातिरुप दसत् कदा चना—स्मद् रातिः कदा चन

५ [३]

वृषन्निन्द्र वृषपाणास इन्द्रव इमे सुता अद्रिपुतास उद्भिदु—स्तुभ्यं सुतास उद्भिदः ।
ते त्वा मन्दन्तु दावने महे चित्राय राधसे ।

गीभिर्गीर्वाहः स्तवमान आ गीहि सुमृच्छीको न आ गीहि

६

ओ पू णो अग्ने शृणुहि त्वमीळितो देवेभ्यो ब्रवासि यज्ञियेभ्यो राजभ्यो यज्ञियेभ्यः ।
यद्ध त्यामाङ्गिरोभ्यो धेनुं देवा अदत्तन ।

वि तां दुहे अर्यमा कर्तरी सचा एष तां वेद मे सचा

७

मो पु वो अस्मद्भि तानि पौस्या सना भूवन् युञ्जानि मोत जारिपु—रस्मत् पुरोत जारिपुः ।
यद् वञ्चित्रं युगेयुगे नव्यं घोषादमर्त्यम् ।

अस्मासु तन्मरुतो यच्च दुष्टरं दिधुता यच्च दुष्टरम्

८

दुध्यद् ह मे जनुषं पूर्वा अङ्गिराः प्रियमधः कण्वो अत्रिर्मनुर्विदु—स्ते मे पूर्वे मनुर्विदुः ।
तेषां देवेष्वायति—रस्माकं तेषु नाभयः ।

तेषां पदेन मह्या नमे गिरे—न्दाग्री आ नमे गिरा

९

होता यक्षद् वनिनो वन्त वार्य बृहस्पतिर्यजति वेन उक्षभिः पुरुवारैभिरुक्षभिः ।
जगृभ्मा दूरआदिशं श्लोकमद्रेरध त्मना ।

अधारयदरिन्दानि सुक्रतुः पुरु सद्मानि सुक्रतुः

१०

ये देवासो दिव्येकादश स्थ पृथिव्यामध्येकादश स्थ ।

अप्सुक्षितो महिनैकादश स्थ ते देवासो यज्ञमिमं जुपध्वम्

११ [४] (१५२५)

(१४०) [एकविंशोऽनुवाकः ॥ २१॥ सू० १४०-१५६]

१३ दीर्घतमा औचथ्यः । अग्निः । जगती, १० त्रिष्टुप्वा, १२-१३ त्रिष्टुप् ।

त्रेविपदे प्रियधामाय सुद्युते धासिमिव प्र भरा योनिमग्रये ।
वर्धणेव वासया मन्मना शुचिं ज्योतीरथ शुक्वर्ण तमोहनम्

अभि द्विजन्मा त्रिवृदन्नमुज्यते संवत्सरे वावृधे जग्धमी पुनः ।
 अन्यस्यासा जिहया जेन्यो वृषा न्यन्येन वनिनो मृष्ट वारणः
 कृष्णपुतौ वेविजे अस्य सक्षिता उभा तरेते अभि मातरा शिशुम् ।
 प्राचाजिह्वं ध्वसयन्तं तृषुच्युतमा साच्यं कुपयं वर्धनं पितुः
 मुमुक्ष्वोऽमनवे मानवस्यते रघुदुवः कृष्णसीतास ऊ जुवः ।
 असमना अजिरासो रघुज्यदो वार्तजूता उप युज्यन्त आशवः
 आदस्य ते ध्वसयन्तो वृथेरते कृष्णमभ्वं महि वर्षः करिक्रतः ।
 यत् सीं महीमवनिं प्राभि मर्षीश दमिष्वसन् तस्तनयन्नेति नानदत्

२
३
४
५ [५]

भूपन् न योऽधि बभूषु नम्रते वृषेव पत्नीरभ्येति रोहवत् ।
 ओजायमानस्तन्वश्च शुम्भते भीमो न शृङ्गा दविधाव दुर्गृभिः
 स संस्तिरो विष्टिरः सं गृभायति जानन्नेव जानतीनित्य आ शये ।
 पुनर्वर्धन्ते अपि यन्ति देव्यमन्यद् वर्षः पित्रोः कृण्वते सचा
 तमगुवः केशिनीः सं हि रोभिर ऊर्ध्वास्तस्थुर्मश्रुणीः प्रायवे पुनः ।
 तासां जरां प्रमुञ्चन्नेति नानदत् दसुं परं जनयञ्जीवमस्तृतम्
 अधीवासं परि मातू रिहन्नहं तुविघ्रेभिः सत्वाभिर्याति वि ज्रयः ।
 वयो दधत् पद्वते रोहिहत् सदाऽनु श्येनीं सचते वर्तनिरहं
 अस्माकमग्रे मघवत्सु दीदि ह्यध श्वसीवान् वृषभो दमूनाः ।
 अवास्या शिशुमतीरदीदे वमेव युत्सु परिजर्भुराणः

६
७
८
९
१० [६]

इदमग्रे सुधितं दुर्धितादधि प्रियादु चिन्मन्मनः प्रयो अस्तु ते ।
 यत् ते शुक्रं तन्वोऽरोचते शुचि तेनास्मभ्यं वनसे रत्नमा त्वम्
 रथाय नावमुत नो गृहाय नित्यारित्रां पद्वतीं रास्यग्रे ।
 अस्माकं वीरा उत नो मघोनो जनाश्च या पारयाच्छर्म या च
 अभी नो अग्न उक्थमिज्जुगुर्या द्यावाक्षामा सिन्धवश्च स्वर्गुताः ।
 गव्यं यव्यं यन्तो दीर्घाहि पं वरमरुणयो वरन्त

११
१२
१३ [७] (१५३८)

(१४१)

१३ दीर्घतमा औचथ्यः । अग्निः । जगती, १२-१३ त्रिष्टुप् ।

वक्षिथा तद् वर्षुषे धायि दर्शतं देवस्य भर्गः सहसो यतो जनि ।
 यमीमूष हस्ते साधते मतिर्कृतस्य धना अनयन्त सुसुतः

१ (१५३९)

पृक्षो वपुः पितृमान् नित्य आ शये द्वितीयमा सप्तशिवासु मातृषु ।
तृतीयमस्य वृषभस्य दोहसे दशप्रमतिं जनयन्त योषणः २

निर्यदीं बुध्नान्महिषस्य वर्षस ईशानासः शर्वसा क्रन्तं सूरयः ।
यदीमनु प्रदिवो मध्व आधवे गुहा सन्तं मातरिश्वा मथायति ३

प्र यत् पितुः परमास्त्रीयते पर्या पृक्षुधो वीरुधो दंसु रोहति ।
उभा यदस्य जनुषं यदिन्वत आदिद् यविष्ठो अभवद् घृणा शुचिः ४

आदिन्मातृराविशद् यास्वा शुचि र्हिस्यमान उर्विया वि वावृधे ।
अनु यत् पूर्वा अरुहत् सनाजुवो नि नव्यसीष्ववरासु धावते ५ [८]

आदिन्द्रोतारं वृणते दिविष्टिषु भगमिव पपृचानासं क्रञ्जते ।
देवान् यत् कत्वा मज्मना पुरुष्टतो मर्तं शंसं विश्वधा वेति धार्यसे ६

वि यदस्थाद् यजतो वातचोदितो ह्यारो न वक्त्रा जरणा अनाकृतः ।
तस्य पत्नम् दृक्षुषः कृष्णजंहसः शुचिजन्मनो रज आ व्यध्वनः ७

रथो न यातः शिक्रभिः कृतो द्यामङ्गेभिररूपेभिरीयते ।
आदस्य ते कृष्णासो दक्षि सूरयः शूरस्येव त्वेषथादीपते वयः ८

त्वया ह्यग्ने वरुणो धृतव्रतो मित्रः शाश्वदे अर्यमा सुदानवः ।
यत् सीमन् क्रतुना विश्वथा विभु ररात्र नेमिः परिभूरजायथाः ९

त्वमग्ने शशमानार्य सुन्वते रत्नं यविष्ठ देवतातिमिन्वसि ।
तं त्वा नु नव्यं सहसो युवन् वयं भगं न कारे महिरत्न धीमहि १०

अस्मे रयिं न स्वर्थं दमूनसं भगं दक्षं न पपृचासि धर्णसिम् ।
रश्मोरिव यो यमति जन्मनी उभे देवानां शंसमृत आ च सुक्रतुः ११

उत नः सुद्योत्मा जीराश्वो होता मन्द्रः शृणवच्चन्द्ररथः ।
स नो नेपन्नेपतमैरमूरो ऽग्निर्वांमं सुवितं वस्यो अच्छ १२

अस्ताव्यग्निः शिमीवन्निर्ऋतः साम्राज्याय प्रतरं दधानः ।
अमी च ये मवर्वानो वयं च मिह न सरो अति निष्टतन्युः १३ [९] (१५५)

(१४२)

१३ दीर्घतमा औचथ्यः । (आप्रीसूक्तं) = १ इधमः समिद्धोऽग्निर्वा, २ तनूनपात्, ३ नराशंसः, ४ इळाः, ५ बर्हिः, ६ देवीः द्वारः, ७ उपासानक्ता, ८ दैव्यौ होतारौ प्रचेतसौ, ९ तिष्ठो देव्यः सरस्वतीळा-भारत्यः, १० त्वष्टा, ११ वनस्पतिः, १२ स्वाहाकृतयः, १३ इन्द्रः । अनुष्टुप् ।

समिद्धो अग्र आ वह देवाँ अद्य यत्सुचे । तन्तुं तनुष्व पुर्व्यं सुतसोमाय दाशुषे १
 घृतवन्तमुप मासि मधुमन्तं तनूनपात् । यज्ञं विप्रस्य मावतः शशमानस्य दाशुषः २
 शुचिः पावको अद्भुतो मध्वा यज्ञं मिमिक्षति । नराशंसस्त्रिरा द्विवो देवो देवेषु यज्ञियः ३
 इल्लितो अग्र आ वहेन्द्रं चित्रमिह प्रियम् । इयं हि त्वा मतिर्ममाच्छा सुजिह्व वच्यते ४
 स्तृणानासो यत्सुचो बर्हिर्यज्ञे स्वध्वरे । वृक्षे देवव्यचस्तम मिन्द्राय शर्म सप्रथः ५
 वि श्रयन्तामृतवृधः प्रये देवेभ्यो महीः । पावकासः पुरुस्पृहो द्वारो देवीरसश्चतः ६ [१०]

आ भन्दमाने उपकि नक्तोपासा सुपेशसा । यद्वा ऋतस्य मात्रा सीदतां बर्हिरा सुमत ७
 मन्द्रजिह्वा जुगुर्वणी होतारा दैव्या कवी । यज्ञं नो यक्षतामिमं सिधमद्य दिविस्पृशम् ८
 शुचिर्देवेष्वर्पिता होत्रा मरुत्सु भारती । इळा सरस्वती मही बर्हिः सीदन्तु यज्ञियाः ९
 तन्नस्तुरीपमद्भुतं पुरु वारं पुरु त्मना । त्वष्टा पोषाय विष्यतु राये नाभा नो अस्मयुः १०
 अवसृजन्नुप त्मना देवान् यक्षि वनस्पते । अग्निर्हव्या सुषूदति देवो देवेषु मेधिरः ११
 पूषण्वते मरुत्वते विश्वदेवाय वायवे । स्वाहा गायत्रवेपसे हव्यमिन्द्राय कर्तन १२
 स्वाहाकृतान्या गृह्युप हव्यानि वीतये । इन्द्रा गंहि श्रुधी हवं त्वां हवन्ते अध्वरे १३ [११]
 (१५६४)

(१४३)

८ दीर्घतमा औचथ्यः । अग्निः । जगती, ८ त्रिष्टुप् ।

प्र तव्यसीं नव्यसीं धीतिमग्रये वाचो मतिं सहसः सुनवे भरे ।
 अपां नपाद् यो वसुभिः सह प्रियो होता पृथिव्यां न्यसीदहृत्वियः १
 स जायमानः परमे व्योम न्याविराग्निरभवन्मातृरिष्वने ।
 अस्य कत्वा समिधानस्य मज्जमना प्र द्यावा शोचिः पृथिवी अरोचयत् २
 अस्य त्वेषा अजरा अस्य भानवः सुसंहशः सुप्रतीकस्य सुद्युतः ।
 मातृक्षसो अत्यक्तुर्न सिन्धवो ऽग्ने रजन्ते असंसन्तो अजराः ३
 (१५६७)

यमेरिरे भृगवो विश्ववेदसं नामा पृथिव्या भुवनस्य मज्जना ।
 अग्निं तं गीर्भिर्हिनुहि स्व आ दमे य एको वस्वो वरुणो न राजति ४
 न यो वराय मरुतामिव स्वनः सेनेव सृष्टा दिव्या यथाशनिः ।
 अग्निर्जम्भैस्तिगितैरिति भवति योधो न शत्रून् त्स वना न्यूञ्जते ५
 कुविन्नो अग्निरुचयस्य वीरसद् वसुङ्कुविद् वसुभिः काममावरत् ।
 चोदः कुवित्तुतुज्यात् सातये धियः शुचिप्रतीकं तमया धिया गृणे ६
 घृतप्रतीकं व क्रतस्य धूर्षद् मग्निं मित्रं न समिधान क्रञ्जते ।
 इन्धानो अक्रो विदधेषु दीद्यच्छुक्रवर्णामिदुं नो यंसते धियम् ७
 अप्रयुच्छन्नप्रयुच्छन्दिग्ने शिवेभिर्नः पायुभिः पाहि शग्मैः ।
 अदग्धेभिरद्वपितेभिरिष्टे ऽनिमिषद्भिः परि पाहि नो जाः ८ [१२] (१५०)

(१४४)

७ दीर्घतमा औचथ्यः । अग्निः । जगती ।

एति प्र होता व्रतमस्य माययो ध्वां दधानः शुचिपेशसं धियम् ।
 अग्निं सुचः क्रमते दक्षिणावृतो या अस्य धाम प्रथमं ह निंसते १
 अभीमृतस्य दोहना अनूपत योनौ देवस्य सवने परीवृताः ।
 अपामुपस्थे विमृतो यदावस दध स्वधा अधयद् याभिरीयते २
 युयूषतः सर्वयसा तदिद् वपुः समानमर्थं वितरित्रता मिथः ।
 आर्द्धां भगो न हव्यः समस्मदा वोह्नुर्न रुग्मीन् त्समयंस्त सारथिः ३
 यमीं द्वा सर्वयसा सपर्यतः समाने योना मिथुना समोकसा ।
 दिवा न नक्तं पलितो युवाजनि पुरु चरन्नजरो मानुषा युगा ४
 तमीं हिन्वन्ति धीतयो दश विशो देवं मर्तास ऊतये हवामहे ।
 धनोरधि प्रवत् आ स कण्वत्यभिन्नजन्निर्वयुना नवाधित ५
 त्वं ह्यग्ने दिव्यस्य राजसि त्वं पार्थिवस्य पशुपा इव त्मना ।
 एनीं त एते बृहती अमिथ्रिया हिरण्ययी वक्ररी बर्हिरीशाते ६
 अग्ने जुपस्व प्रति हयं तद् वचो मन्द्र स्वधाव क्रतजात सुकतो ।
 यो विश्वतः प्रत्यङ्मुसि दर्शतो ऽण्वः सद्यैषी पितुमा इव क्षयः ७ [१३] (१५०)

(१४५)

५ दीर्घतमा औचथ्यः । अग्निः । जगती, ५ त्रिष्टुप् ।

तं पृच्छता स जंगामा स वेदु स चिकित्वा ईयते सा न्वीयते ।
 तस्मिन् त्सन्ति प्रशिषस्तस्मिन्निष्टयः स वाजस्य शवसः शुष्मिणस्पतिः १
 तमित् पृच्छन्ति न सिमो वि पृच्छति स्वेनेव धीरो मनसा यदग्रभीत् ।
 न मृष्यते प्रथमं नापरं वचो ऽस्य कृत्वा सचते अप्रहृषितः २
 तमिद् गच्छन्ति जुह्वस्तमर्वती विश्वान्येकः शृणवद् वचांसि मे ।
 पुरुषैपस्ततुरिर्यज्ञसाधनो ऽच्छिद्रोतिः शिशुरादत्त सं रभः ३
 उपस्थायं चरति यत् समारत सद्यो जातस्तत्सार युज्येभिः ।
 अमि श्वान्तं मृशते नान्द्ये मुदे यदीं गच्छन्त्युशतीरपिष्ठितम् ४
 स ईं मृगो अप्यो वनर्गुरुप त्वच्युपमस्यां नि धायि ।
 व्यववीद् वयुना मर्त्येभ्यो ऽग्निर्विद्रौ क्रतुचिन्द्रि सत्यः ५ [१४] (१५८४)

(१४६)

५ दीर्घतमा औचथ्यः । अग्निः । त्रिष्टुप् ।

त्रिसूर्धानं सतरश्मिं गृणीषे ऽनूनमग्निं पित्रोरुपस्थे ।
 निषत्तमस्य चरतो ध्रुवस्य विश्वा दिवो रोचनापप्रिवांसम् १
 उक्षा महौ अभि ववक्ष एने अजरस्तस्थावितऊतिर्ऋष्वः ।
 उर्व्याः पदो नि दधाति सानौ गृह्णन्त्यूधो अरुषासो अस्य २
 समानं वत्समभि संचरन्ती विष्वग्धेनू वि चरतः सुमेके ।
 अनपवृज्यां अध्वनो मिमानि विश्वान् केतां अधि महो दधानि ३
 धीरासः पदं कवयो नयन्ति नाना हृदा रक्षमाणा अजुर्यम् ।
 सिपासन्तः पर्यपश्यन्त सिन्धुमाविरिभ्यो अभवत् सूर्यो नृन् ४
 विहृक्षेण्यः परि काष्ठासु जेन्य ईळेन्यो महो अर्भीय जीवसे ।
 पुरुत्रा यदभवत् सूरहैभ्यो गर्भेभ्यो मघवा विश्वदर्शतः ५ [१५] (१५८५)

(१४७)

५ दीर्घतमा औचथ्यः । अग्निः । त्रिष्टुप् ।

कथा तं अग्ने शुचयन्त आयो दंदाशुर्वाजेभिराशुषाणाः ।
 उमे यत् तोके तनये दधाना क्रतस्य सामन्तं पुण्यस्त देवाः १ (१५९०)

युवां यज्ञैः प्रथमा गोभिरञ्जत ऋतावाना मनसो न प्रयुक्तिषु ।
भरन्ति वां मन्मना संयता गिरो ऽहृष्यता मनसा रेवदाशाथे
रेवद् वयो दधाथे रेवदाशाथे नरा मायाभिरितऊति माहिनम् ।
न वां द्यावोऽहभिर्नोति सिन्धवो न देवत्वं पणयो नानशुर्मधम्

८

९[२१] (१६१६)

(१५२)

७ दीर्घतमा औचथ्यः । मित्रावरुणौ । त्रिष्टुप् ।

युवं वस्त्राणि पीवसा वसाथे युवोरच्छिद्रा मन्तवो ह सर्गाः ।
अवातिरतमनृतानि विश्वं ऋतेन मित्रावरुणा सचेथे
एतच्चन त्वो वि चिकेतदेषां सत्यो मन्त्रः कविशस्त ऋधावान् ।
त्रिरश्विं हन्ति चतुरश्विरुग्रो देवनिदो ह प्रथमा अजूर्यन्
अपादेति प्रथमा पद्वतीनां कस्तद् वां मित्रावरुणा चिकेत ।
गर्भो भारं भरत्या चिदस्य ऋतं पिपत्यनृतं नि तारीत्
प्रयन्तमित् परि जारं कनीनां पश्यामसि नोपनिपद्यमानम् ।
अनवपृग्णा वितता वसानं प्रियं मित्रस्य वरुणस्य धाम
अनश्वो जातो अनभीशुर्वा कनिकदत् पतयदूर्ध्वसानुः ।
अचित्तं ब्रह्म जुजुष्युवानः प्र मित्रे धाम वरुणे गृणन्तः
आ धेनवो मामतेयमवन्ती ब्रह्मप्रियं पीपयन् तस्मिन्नूधन् ।
पित्वो भिक्षेत वयुनानि विद्रा नासाविवासन्नादिति मुरुष्येत
आ वां मित्रावरुणा हव्यजुष्टिं नमसा देवाववसा ववृत्याम् ।
अस्माकं ब्रह्म पृतनासु सहा अस्माकं वृष्टिर्विव्या सुपारा

१

२

३

४

५

६

७[२२] (१६२३)

(१५३)

४ दीर्घतमा औचथ्यः । मित्रावरुणौ । त्रिष्टुप् ।

यजामहे वां महः सजोषा हव्येभिर्मित्रावरुणा नमोभिः ।
घृतैर्घृतस्नू अध यद् वामस्मे अध्वर्यवो न धीतिभिर्भरन्ति
प्रस्तुतिर्वा धाम न प्रयुक्तिरयामि मित्रावरुणा सुवक्तिः ।
अनक्ति यद् वां विदथेषु होता सुम्र वां सुर्विषणाविर्यक्षन्

१

२

(१६२५)

पीपाय धेनुरदितिर्कृताय जनाय मित्रावरुणा हविर्दे ।
 हिनोति यद् वां विदथे सपर्यन् त्स रातहव्यो मानुषो न होता ३
 उत वां विश्व मद्यास्वन्धो गाव आपश्च पीपयन्त देवीः ।
 उतो नो अस्य पूर्यः पतिर्दन् वीतं पातं पर्यस उस्त्रियायाः ४ [२३] (१६२७)

(१५४)

६ दीर्घतमा औचश्यः । विष्णुः । त्रिष्टुप् ।

विष्णोर्नु कं वीर्याणि प्र वोचं यः पार्थिवानि विममे रजांसि ।
 यो अस्कंभायदुत्तरं सधस्थं विचक्रमाणस्त्रेधोरुगायः १
 प्र तद् विष्णुः स्तवते वीर्येण मृगो न भीमः कुचरो गिरिष्ठाः ।
 यस्योरुषु त्रिषु विक्रमणे प्वधिक्षियन्ति भुव्नानि विश्वा २
 प्र विष्णवे शूपमेतु मन्म गिरिक्षित उरुगायाय वृष्णे ।
 य इदं दीर्घं प्रयतं सधस्थ मेको विममे त्रिभिरित पदेभिः ३
 यस्य त्री पूर्णा मधुना पदा न्यक्षीयमाणा स्वधया मदन्ति ।
 य उ त्रिधातु पृथिवीमुत द्या मेको द्वाधार भुव्नानि विश्वा ४
 तदस्य प्रियमभि पाथो अस्यां नरो यत्र देवयवो मदन्ति ।
 उरुक्रमस्य स हि बन्धुरिस्था विष्णोः पदे परमे मध्व उत्सः ५
 ता वां वास्तून्युश्मसि गमध्वै यत्र गावो भूरिशृङ्गा अयासः ।
 अत्राह तदुरुगायस्य वृष्णः परमं पदमव भाति भूरि ६ [२४] (१६३३)

(१५५)

६ दीर्घतमा औचश्यः । विष्णुः, १-३ इन्द्राविष्णू । जगती ।

प्र वः पान्तमन्धसो धियायते महे शूराय विष्णवे चार्चत ।
 या सानुनि पर्वतानामदाभ्या महस्तस्थतुरर्वतेव साधुना १
 त्वेपमिस्था समरणं शिमीवतो रिन्द्राविष्णू सुतपा वामुरुष्यति ।
 या मत्याय प्रतिधीयमानमित कृशानोरस्तुरसनामुरुष्यथः २
 ता इ वधन्ति मह्यस्य पौंस्यं नि मातरां नयति रेतसे भुजे ।
 दधाति पुत्रोऽवरं परं पितु नमि तृतीयमधि रोचने दिवः ३

(१६३६)

तत्तदितदिदस्य पौंस्यं गृणीमसी—नस्य त्रातुरवृकस्य मीळहुषः ।
यः पार्थिवानि त्रिभिरिदं विगामभि—रुरु क्रमिष्ठोरुगायाय जीवसे ४
द्वे इदस्य क्रमणे स्वर्हशो ऽभिख्याय मर्त्यो भुरण्यति ।
तृतीयमस्य नकिरा दधर्षति वयश्चन पतर्यन्तः पतत्रिणः ५
चतुर्भिः साकं नवतिं च नामभि—श्चक्रं न वृत्तं व्यतीरवीविपत् ।
बृहच्छरीरो विमिमान् ऋक्भि—र्युवाकुमारः प्रत्येत्याहवम् ६ [२५] (१६३)

(१५६)

५ दीर्घतमा औचथ्यः । विष्णुः । जगती ।

भवा मित्रो न शेव्यो घृतासुति—विभूतद्युम्न एवया उं सप्रथाः ।
अधा ते विष्णो विदुषा चिदर्थ्यः स्तोमो यज्ञश्च राध्यो हविष्मता १
यः पूव्याय वेधसे नवीयसे सुमज्जानये विष्णवे ददाशति ।
यो जातमस्य महतो महि ब्रवत् सेदु श्रवोभिर्युज्यं चिदुभ्यसत् २
तमु स्तोतारः पूव्यं यथा विद क्रतस्य गर्भं जनुषा पिपर्तन ।
आस्य जानन्तो नाम चिद विवक्तन महस्ते विष्णो सुमतिं भजामहे ३
तमस्य राजा वरुणस्तमश्विना क्रतुं सचन्त मारुतस्य वेधसः ।
वाधार दक्षमुत्तममहर्विदं व्रजं च विष्णुः सखिवाँ अपोर्णुते ४
आ यो विवार्य सचथाय दैव्य इन्द्राय विष्णुः सुकृते सुकृत्तरः ।
वेधा अजिन्वत् त्रिषधस्थ आर्य—मृतस्य भागे यजमानमाभजत् ५ [२६] (१६४)

(१५७) [द्वाविंशोऽनुवाकः ॥२२॥ सू० १५७-१६४]

६ दीर्घतमा औचथ्यः । अश्विनौ । जगती, ५-६ त्रिष्टुप् ।

अबोध्यग्निर्ज्म उदेति सूर्यो व्यु॑पाश्चन्द्रा मह्यावो अर्चिषा ।
आर्युक्षातामश्विना यातवे रथं प्रासावीद् देवः सविता जगत् पृथक् १
यद् युञ्जाये वृषणमश्विना रथं घृतेन नो मधुना क्षत्रमक्षतम् ।
अस्माकं ब्रह्म पृतनासु जिन्वतं वयं धना शूरसाता भजेमहि २ (१६५)

अर्वाङ् त्रिचक्रो मधुवाहनो रथो	जीराश्वो अश्विनोर्यातु सुष्टुतः ।	
त्रिवन्धुरो मधवा विश्वसौभगः	शं न आ वक्षद् द्विपदे चतुष्पदे	३
आ न ऊर्जं वहतमश्विना युवं	मधुमत्या नः कश्या मिमिक्षतम् ।	
प्रायुस्तारिष्टं नी रपांसि मृक्षतं	सेधतं द्वेषो भवतं सचाभुवा	४
युवं ह गर्भं जगतीषु धत्थो	युवं विश्वेषु भुवनेष्वन्तः ।	
युवमग्निं च वृषणावपश्च	वनस्पतीराश्विनवैरयेथाम्	५
युवं ह स्थो भिषजा भेषजेभि	रथो ह स्थो रथ्याऽ राथ्येभिः ।	
अथो ह क्षत्रमधि धत्थ उग्रा	यो वां हविष्मान् मनसा वृदाश	६ [२७] (१६५०)

[तृतीयोऽध्यायः ॥३॥ व० १-२६]

(१५८)

६ दीर्घतमा औचथ्यः । अश्विनौ । त्रिष्टुप्, ६ अनुष्टुप् ।

वसू रुद्रा पुरुमन्तू वृधन्ता	दशस्यतं नो वृषणावभिष्टौ ।	
दक्षा ह यद् रेक्ण औचथ्यो वां	प्र यत् ससाथे अर्कवाभिरुती	१
को वां दाशत् सुमतये चिदस्यै	वसू यद् धेथे नमसा पदे गोः ।	
जिगृतमस्मे रेवतीः पुरंधीः	कामप्रेणेव मनसा चरन्ता	२
युक्तो ह यद् वां तौग्याय पेरु	वि मध्ये अर्णसो धायि पञ्चः ।	
उप वामवः शरणं गमियं	शूरो नाज्म पतयद्भिरेवैः	३
उपस्तुतिरौचथ्यमुरुष्ये	न्मा मामिमे पंतत्रिणी वि दुग्धाम् ।	
मा मामेधो दशतयश्चितो धाक्	प्र यद् वां बद्धस्त्वनि खार्दति क्षाम्	४
न मा गरन् नद्यो मातृतमा	द्रासा यदीं सुसमुब्धमवाधुः ।	
शिरो यदस्य त्रैतनो वितक्षत्	स्वयं द्रास उरो अंसावपि गध	५
दीर्घतमा मामतेयो	जुजुर्वान् दशमे युगे ।	
अपामर्थं यतीनां	ब्रह्मा भवति सारथिः ।	६ [१] (१६५६)

(१५९)

५ दीर्घतमा औचथ्यः । द्यावापृथिवी । जगती ।

प्र द्यावा यज्ञैः पृथिवी कृतावृधा मही स्तुषे विदथेषु प्रचेतसा ।
 वेवेमिरे वेवपुत्रे सुदंससे तथा धिया दार्याणि प्रभूषतः

१

(१६५७)

उत मन्ये पितरुदुहो मनो मातुर्महि स्वतवस्तद्ववामभिः ।
 सुरेतसा पितरा भूम चक्रतु रुरु प्रजाया अमृतं वरीमभिः
 ते सूनवः स्वपसः सुदंससो मही जंजुमार्तरा पूर्वचित्तये ।
 स्थातुश्च सत्यं जगतश्च धर्मेणि पुत्रस्य पाथः पदमद्वयाविनः
 ते मायिनो ममिरे सुप्रचेतसो जामी सयौनी मिथुना समोकसा ।
 नव्यनव्यं तन्तुमा तन्वते दिवि समुद्रे अन्तः कवयः सुदीतयः
 तद् राधो अद्य सवितुर्वरेण्यं वयं देवस्य प्रसवे मनामहे ।
 अस्मभ्यं द्यावापृथिवी सुचेतुना रयिं धत्तं वसुमन्तं शतग्विनम्

२

३

४

५ [२] (१६६)

(१६०)

५ दीर्घतमा औचथ्यः । द्यावापृथिवी । जगती ।

ते हि द्यावापृथिवी विश्वशंभुव कृतावरी रजसो धारयत्कवी ।
 सुजन्मनी धिषणे अन्तरीयते देवो देवी धर्मणा सूर्यः शुचिः
 उरुव्यचसा महिनी असश्चता पिता माता च भुवनानि रक्षतः ।
 सुधृष्टमे वपुष्ये न रोदसी पिता यत् सीमभि रूपैरवासयत्
 स वह्निः पुत्रः पित्रोः पवित्रवान् पुनाति धीरो भुवनानि मायया ।
 धेनुं च पृश्नि वृषभं सुरेतसं विश्वाहा शुक्रं पयो अस्य दुक्षत
 अयं देवानामपसामपस्तमो यो जजान रोदसी विश्वशंभुवा ।
 वि यो ममे रजसी सुकृतयया ऽजरेभिः स्कम्भनेभिः समानृचे
 ते नो गृणाने महिनी महि श्रवः क्षत्रं द्यावापृथिवी धासथो बृहत् ।
 येनामि कृष्टीस्ततनाम विश्वहा पनाय्यमोजो अस्मे समिन्वतम्

१

२

३

४

५ [३] (१६६)

(१६१)

१४ दीर्घतमा औचथ्यः । ऋभवः । जगती, १४ त्रिष्टुप् ।

किमु श्रेष्ठः किं यविष्ठो न आजगन् किमीयते दूत्यं कद् यद्वचिम ।
 न निन्दिम चमसं यो महाकुलो ऽग्रे भ्रातृवृण इद् भूतिमूदिम
 एकं चमसं चतुरः कृणोतन् तद् वो देवा अंबुवन् तद् व आगमम् ।
 सीधन्वना यद्येवा करिष्यथ साकं देवैर्यज्ञियासो भविष्यथ

१

२

(१६६)

अग्निं दूतं प्रति यदब्रवीतना—श्वः कर्त्तव्यं रथं उतेह कर्त्तव्यः ।
 धेनुः कर्त्तव्यं युवशा कर्त्तव्यं द्वा तानि भ्रातरन्तु वः कृत्वयेमसि ३
 चक्रुवांसं ऋभवस्तदपृच्छत क्रेदंभूद यः स्य दूतो न आजगन् ।
 यदावाख्यच्चमसाञ्चतुरः कृता—नादित त्वष्टा मास्वन्तन्यानिजे ४
 हनमिनाँ इति त्वष्टा यदब्रवी—च्चमसं ये देवपानमनिन्दिषुः ।
 अन्या नामानि कृण्वते सुते सचाँ अन्यैरेनान् कन्यादे नामभिः स्परत् । ५ [४]

इन्द्रो हरीं युयुजे अश्विना रथं बृहस्पतिर्विश्वरूपामुपाजत ।
 ऋमुर्विभ्वा वाजो देवाँ अगच्छत स्वर्पसो यज्ञियं भागमेतन ६
 निश्चर्मणो गामरिणीत धीतिभि—र्या जरन्ता युवशा ताकृणोतन ।
 सौधन्वना अश्वादश्वमतक्षत युक्त्वा रथमुप देवाँ अयातन ७
 इदमुदुकं पिबतेत्यब्रवीतने—दं वा घा पिबता मुञ्चनेजनम् ।
 सौधन्वना यदि तन्नेव हर्यथ तृतीयं घा सर्वे मादयाध्वै ८
 आपो भूयिष्ठा इत्येको अब्रवी—दुग्धिभूयिष्ठ इत्यन्यो अब्रवीत् ।
 वधर्यन्तीं बहुभ्यः प्रैको अब्रवी—हता वदन्तश्चमसाँ अपिशत ९
 श्रोणामेकं उदुकं गामवाजति मांसमेकः पिशति सूनयामृतम् ।
 आ निमृचः शकृदेको अपाभरत् किं स्वित्र पुत्रेभ्यः पितरा उपावतुः १० [५]

उद्वत्स्वस्मा अकृणोतना तृणं निवत्स्वपः स्वपस्यया नरः ।
 अगोह्यस्य यदसस्तना गृहे तदुद्येदमृभवो नानु गच्छथ ११
 संमील्य यद् भुवना पर्यसर्पत कं स्वित्र तात्या पितरा व आसतुः ।
 अशपत यः कुरस्रं व आदुदे यः प्राब्रवीत् प्रो तस्मा अब्रवीतन १२
 सुपुप्वांसं ऋभवस्तदपृच्छता—गोह्य क इदं नो अब्रूबुधत् ।
 श्वानं वस्तो बोधयितारमब्रवीत् संवत्सर इदमद्या व्यख्यत १३

विवा यान्ति मरुतो भूम्याऽग्नि—रयं वारो अन्तरिक्षेण याति ।
 अजिर्याति वरुणः समुद्रे—युष्मो अजिर्याति वरुणः ।

१४ [६] (१६८०)

उत मन्ये पितुरदुहो मनो मातुर्महि स्वतवस्तद्वर्मीमभिः ।
 सुरेतसा पितरा भूमं चक्रतु रुरु प्रजाया अमृतं वरीमभिः
 ते सूनवः स्वपसः सुदंससो मही जंजुमतिरा पूर्वचित्तये ।
 स्थातुश्च सत्यं जगतश्च धर्मेणि पुत्रस्य पाथः पदमद्वयाविनः
 ते मायिनो ममिरे सुप्रचेतसो जामी सयोनी मिथुना समोकसा ।
 नव्यनव्यं तन्तुमा तन्वते दिवि समुद्रे अन्तः कवयः सुदीतयः
 तद् राधो अद्य सवितुर्वरेण्यं वयं देवस्य प्रसवे मनामहे ।
 अस्मभ्यं द्यावापृथिवी सुचेतुना रयिं धत्तं वसुमन्तं शतग्विनम्

२

३

४

५

[२] (१६६१)

(१६०)

५ दीर्घतमा औचथ्यः । द्यावापृथिवी । जगती ।

ते हि द्यावापृथिवी विश्वशंभुव ऋतावरी रजसो धारयत्कवी ।
 सृजन्मनी धिषणे अन्तरीयते देवो देवी धर्मेणा सूर्यः शुचिः
 उरुव्यचसा महिनी असश्चता पिता माता च भुवनानि रक्षतः ।
 सुधृष्टमे वपुष्येड न रोदसी पिता यत् सीमभि रूपैरवासयत्
 स वह्निः पुत्रः पित्रोः पवित्रवान् पुनाति धीरो भुवनानि मायया ।
 धेनुं च पृश्निं वृषभं सुरेतसं विश्वाहा शुक्रं पयो अस्य दुक्षत
 अयं देवानामपसामपस्तमो यो जजान रोदसी विश्वशंभुवा ।
 वि यो ममे रजसी सुक्रतूयया ऽजरेभिः स्कम्भनेभिः समानृचे
 ते नो गृणाने महिनी महि श्रवः क्षत्रं द्यावापृथिवी धासथो बृहत ।
 येनाभि कृष्टीस्ततनाम विश्वहा पनाय्यमोजो अस्मे समिन्वतम्

१

२

३

४

५

[३] (१६६४)

(१६१)

१४ दीर्घतमा औचथ्यः । ऋभवः । जगती, १४ त्रिष्टुप् ।

किमु श्रेष्ठः किं यविष्ठो न आर्जगन् किमीयते दूत्यं कद् यद्वचिम ।
 न निन्दिम चमसं यो महाकुलो ऽग्रे भ्रातर्द्रुण इद् भूतिर्मृदिम
 एकं चमसं चतुरः कृणोतन् तद् वो देवा अब्रुवन् तद् व आगमम् ।
 सीधन्वना यद्येवा करिष्यथ साकं देवैर्यज्ञियासो भविस्यथ

१

२

(१६६८)

अग्निं दूतं प्रति यदब्रवीतना—श्वः कर्त्वा रथं उतेह कर्त्वः । ३
 धेनुः कर्त्वा युवशा कर्त्वा द्वा तानि भ्रातरनु वः कृत्वयेमसि
 चक्रुवांसं ऋभवस्तदपृच्छत केदंभूद यः स्य दूतो न आजगन् । ४
 यदावाख्यच्चमसाश्रतुरः कृता—नादित् त्वष्टा मास्वन्तन्यानिजे
 हनमिनाँ इति त्वष्टा यदब्रवी—चमसं ये देवपानमनिन्दिषुः ।
 अन्या नामानि कृण्वते सुते सचाँ अन्यैरेनान् कन्याः नामभिः स्परत् । ५ [४]

इन्द्रो हरीं युयुजे अश्विना रथं बृहस्पतिर्विश्वरूपामुपाजत । — ६
 ऋभुर्विश्वा वाजोँ देवाँ अगच्छत स्वर्पसो यज्ञियं भागमैतन
 निश्चर्मणो गामरिणीत धीतिभि—र्यां जरन्ता युवशा ताकृणोतन । ७
 सौधन्वना अश्वादश्वमतक्षत युक्त्वा रथमुप देवाँ अयातन
 इदमुक्कं पिबतेत्यब्रवीतने—दं वा वा पिबता मुञ्चनेजनम् ।
 सौधन्वना यदि तत्रेव हर्यथ तृतीये वा सर्वने मादयाध्वै ८
 आपो भूयिष्ठा इत्येको अब्रवी—दुग्धिभूयिष्ठ इत्यन्यो अब्रवीत् ।
 वधर्यन्तीं बहुभ्यः प्रैको अब्रवी—हता वदन्तश्चमसाँ अपिशत ९

श्रोणामेकं उदुकं गामवाजति मांसमेकः पिशति सूनयाभृतम् ।
 आ निघ्रुचः शकृदेको अपाभरत् किं स्वित्र पुत्रेभ्यः पितरा उपावतुः १० [५]

उद्वत्स्वस्मा अकृणोतना तृणं निवत्स्वपः स्वपस्यया नरः । ११
 अगोह्यस्य यदसेस्तना गृहे तदुद्येदमृभवो नानु गच्छथ

समील्य यद् भुवना पर्यसर्पत कं स्वित्र तात्या पितरा व आसतुः । १२
 अशपत् यः कुरक्षं व आदुदे यः प्राब्रवीत् प्रो तस्मा अब्रवीतन

सुपुष्वांसं ऋभवस्तदपृच्छता—गोह्य क इदं नो अब्रुबुधत् । १३
 श्वानं वृस्तो बोधयितारमब्रवीत् संवत्सर इदमद्या व्यख्यत

विवा यान्ति मरुतो भूम्याऽग्नि—र्यं वातो अन्तरिक्षेण याति ।

अग्निर्याति वरुणः समुद्रे—र्युष्माँ वृच्छत्वा श्वसो नपातः

१४ [६] (१६८०)

(१६२)

२२ दीर्घतमा औचथ्यः । अश्वः । त्रिष्टुप् ३, ६ जगती ।

मा नो मित्रो वरुणो अर्यमायु—रिन्द्रं क्रभुक्षा मरुतः परि ख्यन् ।

यद् वाजिनो देवजातस्य सप्तैः प्रवक्ष्यामो विदथे वीर्याणि

यन्निर्णिजा रेक्णासा प्रावृतस्य रातिं गृभीतां मुखतो नयन्ति ।

सुप्राङ्गजो मेम्यद् विश्वरूप इन्द्रापूष्णोः प्रियमप्येति पार्थः

एष च्छागः पुरो अश्वेन वाजिना पूष्णो भागो नीयते विश्वदेभ्यः ।

अभिप्रियं यत् पुरोळाशमर्वता त्वष्टेदेनं सौश्रवसाय जिन्वति

यद्भविष्यमृतुशो देवयानं त्रिर्मानुषाः पर्यश्वं नयन्ति ।

अत्रा पूष्णः प्रथमो भाग एति यज्ञं देवेभ्यः प्रतिवेदयन्नजः

होताध्वर्युरावया अग्निमिन्धो ग्रावग्राभ उत शंस्ता सुविप्रः ।

तेन यज्ञेन स्वरंकृतेन स्विष्टेन वक्षणा आ पूष्णध्वम्

यूपवस्का उत ये यूपवाहा—श्चपालं ये अश्वयुपाय तक्षति ।

ये चार्वते पचनं संभरन्त्युतो तेषामभिगूर्तिर्न इन्वतु

उप प्रागात् सुमन्मेऽधायि मन्म देवानामाशा उप वीतपृष्ठः ।

अन्वेनं विशा कर्षयो मदन्ति देवानां पुष्टे चक्रमा सुबन्धुम्

यद् वाजिनो दामं संदानमर्वतो या शीर्षिण्या रशना रज्जुरस्य ।

यद् वा वास्य प्रभृतमास्येऽं तृणं सर्वा ता ते अपि देवेष्वस्तु

यदश्वस्य क्रविषो मक्षिकाश्च यद् वा स्वरौ स्वर्धितौ रिप्तमास्ति ।

यद्भस्तयोः शमितुर्यन्नखेषु सर्वा ता ते अपि देवेष्वस्तु

यद्वर्धमदरस्यापवाति य आमस्य क्रविषो गन्धो अस्ति ।

सुकृता तच्छर्मितारः कृण्वन्तु—त मेधं शृतपाकं पचन्तु

यत् ते गात्रावग्निना पच्यमाना—दृभि शूलं निहतस्यावधावति ।

मा तद् भूम्यामा श्रिपन्मा तृणेषु देवेभ्यस्तदुशान्द्रयो रातमस्तु

ये वाजिनं परिपश्यन्ति पक्वं य ईमाहुः संरभिर्निहरेति ।

ये चार्वतो मांसमिक्षामुपासत उतो तेषामभिगूर्तिर्न इन्वतु

- पत्नीक्षणं मांस्पचन्या उखाया या पात्राणि यूष्ण आसेचनानि ।
 ऊष्मण्यापिधानां चरुणा—मङ्गाः सूनाः परि भूषन्त्यश्वम् १३
- निकर्मणं निषदनं विवर्तनं यच्च पङ्क्तिशमवतः ।
 यच्च पौ यच्च घासिं जवासः सर्वा ता ते अपि देवेष्वस्तु १४
- मा त्वाग्निध्वनयीद् धूमगन्धि—मोखा आजन्त्यभि विक्त जघ्निः ।
 इष्टं वीतमभिगूर्तं वर्षद्वृतं तं देवासः प्रति गृष्णन्त्यश्वम् १५ [९]
- यदश्वाय वास उपस्तृण—न्त्यधीवासं या हिरण्यान्यस्मै ।
 सदानमवन्तं पङ्क्तिं प्रिया देवेष्वा यामयन्ति । १६
- यत् ते सादे महसा शुकृतस्य पाण्यी वा कशया वा तुतोद ।
 सुचेव ता हविषो अध्वरेषु सर्वा ता ते ब्रह्मणा सूदयामि १७
- चतुस्त्रिंशद् वाजिनो देवबन्धो—वङ्कीरश्वस्य स्वधितिः समेति ।
 अच्छिद्रा गात्रा वयुना कृणोत परुष्परुरुनुघुष्या वि शस्त १८
- एकस्वदुरश्वस्या विशस्ता द्वा यन्तारां भवतस्तथ क्रतुः ।
 या ते गात्राणामृतुथा कृणोमि ताता पिण्डानां प्र जुहोम्यग्नौ १९
- मा त्वा तपत् प्रिय आत्मापियन्तं मा स्वधितिस्तन्व आ तिष्ठिपत् ते ।
 मा ते गृध्नुविशस्तातिहाय छिद्रा गात्राण्यसिना मिथू कः २०
- न वा उ एतन्त्रियसे न रिप्यसि देवा इदं पि पथिभिः सुगेभिः ।
 हरी ते युक्ता पृषती अभूता—मुपास्थाद् वाजी धुरि रासभस्य २१
- सुगव्यं नो वाजी स्वश्व्यं पुंसः पुत्रा उत विश्वापुषं रयिम् ।
 अनागास्त्वं नो अदितिः कृणोत क्षत्रं नो अश्वो वनतां हविष्मान् २२ [१०] (१७०२)

(१६३)

१३ दीर्घतमा औचथ्यः । अश्वः । त्रिष्टुप् ।

यदकन्दः प्रथमं जायमान उद्यन् त्समुद्रादुत वा पुरीषात् ।
 श्वेनस्य पक्षा हरिणस्य बाहू उपस्तृणं महि जातं ते अर्धम् ।

यमेन' वृत्तं त्रित एनमायुन—गिन्द्र' एणं प्रथमो अध्यतिष्ठत् ।
गन्धर्वो अस्य रशनामगृभ्णात् सूरादश्वं वसवो निरतष्ट

२

असि यमो अस्यादित्यो अर्व—न्नसि त्रितो गुह्येन व्रतेन ।
असि सोमेन समया विपृक्त आहुस्ते त्रीणि द्विवि बन्धनानि

३

त्रीणि त आहुर्द्विवि बन्धनानि त्रीण्यप्सु त्रीण्यन्तः समुद्रे ।
उतेव मे वरुणश्छन्त्स्यर्वन् यत्रा त आहुः परमं जनित्रम्

४

इमा ते वाजिन्नवमार्जनानी—मा शफानां सनितुर्निधानां ।
अत्रा ते भद्रा रशना अपश्य—मृतस्य या अभिरक्षन्ति गोपाः

५ [११]

आत्मानं ते मनसारादजाना—मवो दिवा पतयन्तं पतङ्गम् ।
शिरो अपश्यं पृथिभिः सुगेभि—रेणुभिर्जेहमानं पतत्रि

६

अत्रा ते रूपमुत्तममपश्यं जिगीषमाणमिष आ पदे गोः ।
यदा ते मर्तो अनु भोगमान—लादिद् ग्रसिष्ठ ओषधीरजीगः

७

अनु त्वा रथो अनु मर्यो अर्व—न्ननु गावोऽनु भगः कनीनाम् ।
अनु वातासस्तव सख्यमीयु—रनु देवा ममिरे वीर्यं ते

८

हिरण्यशृङ्गोऽयो अस्य पादा मनोजवा अवर् इन्द्र आसीत् ।
देवा इदस्य हविरद्यमायन् यो अर्वन्तं प्रथमो अध्यतिष्ठत्

९

ईमन्तासः सिलिकमध्यमासः सं शूरणासो दिव्यासो अत्याः ।
हंसा इव श्रेणिशो यतन्ते यदाक्षिषुर्दिव्यमज्ममश्वाः

१० [१२]

तव शरीरं पतायिष्णवर्वन् तव चित्तं वात इव धर्जीमान् ।
तव शृङ्गाणि विष्ठिता पुरुत्रा—रण्येषु जर्भुराणा चरन्ति

११

उप प्रागाच्छसनं वाज्यर्वा देवद्रीचा मनसा दीध्यानः ।
अजः पुरो नीयते नाभिरस्या—नु पश्चात् कवयो यन्ति रेभाः

१२

उप प्रागात् परमं यत् सधस्थ—मर्वा अच्छा पितरं मातरं च ।
अद्या देवाश्चुष्टमो हि गम्या अथा शास्ते वाशुषे वार्याणि

१३ [१३] [१७१५]

(१६४)

५२ दीर्घतमा औचश्यः । १-४१ विश्वे देवाः; ४२ आद्यर्धर्चस्य वाक्, द्वितीयस्य आपः; ४३ आद्यर्धर्चस्य शकधूमः, द्वितीयस्य सोमः; ४४ केशिनः (अग्निः सूर्यो वायुश्च;) ४५ वाक्; ४६-४७ सूर्यः; ४८ संवत्सरकालचक्रम्; ४९ सरस्वती; ५० साध्याः; ५१ सूर्यः; पर्जन्याग्नयो वा; ५२ सरस्वान्, सूर्यो वा । त्रिष्टुप्; १२, १५, २३, २९, ३६, ४१ जगती; ४२ प्रस्तारपंक्तिः; ५१ अनुष्टुप् ।

अस्य वामस्य पलितस्य होतुस्तस्य भ्राता मध्यमो अस्त्यश्वः ।

तृतीयो भ्राता घृतपृष्ठो अस्यात्रापश्यं विरपतिं सप्तपुत्रम् १

सप्त युञ्जन्ति रथमेकचक्रमेको अश्वो वहति सप्तनामा ।

त्रिनाभिं चक्रमजरमनर्वं यत्रेमा विश्वा भुवनाधि तस्थुः २

इमं रथमधि ये सप्त तस्थुः सप्तचक्रं सप्त वहन्त्यश्वः ।

सप्त स्वसारो अभि सं नवन्ते यत्र गवां निहिता सप्त नाम ३

को दर्श प्रथमं जायमानमस्थन्वन्तं यदनस्था विभर्ति ।

भूम्या असुरसृगात्मा कं स्वित्र को विद्रांसमुप गात्र प्रष्टुमेतत् ४

पाकः पृच्छामि मनसाविजानन् देवानामेना निहिता पदानि ।

वत्सो वृकयेऽधि सप्त तन्तून् वि तन्तिरे कवय ओतवा उ ५ [१४] वृकयस्तत् वत्सः

अचिकित्वाश्चिकितुपश्चिदन्न कवीन् पृच्छामि विद्वाने न विद्वान् ।

वि यस्तस्तम्भ पळिमा रजांस्यजस्य रूपे किमपि स्विदेकम् ६

इह बवीतु य ईमङ्ग वेदास्य वामस्य निहितं पदं वेः ।

शीर्ष्णः क्षीरं दुहते गावो अस्य वविं वसाना उदकं पदापुः ७

माता पितरमृत आ बभाज धीत्यग्रे मनसा सं हि जग्मे ।

सा बीभत्सुर्गर्भरसा निविद्धा नमस्वन्त इदुपवाकमीयुः ८

युक्ता मातासीद् धुरि दक्षिणाया अतिष्ठद् गर्भो वृजनीष्वन्तः ।

अमीभिद् वत्सो अनु गामपश्यद् विश्वरूप्यं त्रिषु योजनेषु ९

तिस्रो मातृस्त्रीन् पितृन् बिभ्रदेक ऊर्ध्वस्तस्थौ नेमव ग्लापयन्ति ।

मुन्त्रयन्ते द्विवो अमुष्यं पृष्ठे विश्वविदुं वाचमविश्वमिन्वाम् १० [१५]

द्वावशारं नहि तज्जराय वर्वर्ति चक्रं परि द्यामृतस्य ।

आ पुत्रा अग्रे मिथुनासो अत्र सप्त शतानि विशतिश्च तस्थुः ११ (१७२६)

पञ्चपादं पितरं द्वादशाकृतिं दिव आहुः परे अर्धे पुरीषिणम् ।

अथेमे अन्य उपरे विचक्षणं सप्तचक्रे पठेर आहुरर्पितम् १२

पञ्चारे चक्रे परिवर्तमाने तस्मिन्ना तस्थुर्भुवनानि विश्वा ।

तस्य नाक्षस्तप्यते भूरिभारः सनादेव न शीर्यते सनाभिः १३

सनेमि चक्रमजरं वि वावृत उत्तानायां दश युक्ता वहन्ति ।

सूर्यस्य चक्षू रजसैत्यावृतं तस्मिन्नार्पिता भुवनानि विश्वा १४

साकंजानां सप्तथमाहुरेकजं पळिद् यमा ऋषयो देवजा इति ।

तेषामिष्टानि विहितानि धामशः स्थात्रे रेजन्ते विकृतानि रूपशः १५ [१६]

स्त्रियः सतीस्तां उ मे पुंस आहुः पश्यदक्षणां वि चेतदुन्धः ।

कविर्यः पुत्रः स ईमा चिकेत यस्ता विजानात् स पितुष्पितासत् १६

अवः परेण पर एनावरेण पदा वत्सं बिभ्रती गौरुदस्थात् ।

सा कद्रीची कं स्विदधं परागात् कं स्वित् सूते नहि यूथे अन्तः १७

अवः परेण पितरं यो अस्या नुवेद पर एनावरेण ।

कवीयमानः क इह प्र वोचद् देवं मनः कुतो अधि प्रजातम् १८

ये अवाञ्चस्तां उ पराच आहु र्ये पराञ्चस्तां उ अवाच आहुः ।

इन्द्रश्च या चक्रथुः सोम तानि धुरा न युक्ता रजसो वहन्ति १९

द्वा सुपर्णा सयुजा सखाया समानं वृक्षं परि पस्वजाते ।

तयोरन्यः पिप्पलं स्वाद्वत्त्यनश्नन्नन्यो अभि चाकशीति २० [१७]

यत्रा सुपर्णा अमृतस्य भागं मनिमेयं विदथाभिस्वरन्ति ।

इनो विश्वस्य भुवनस्य गोपाः स मा धीरः पाकमत्रा विवेश २१

यस्मिन् वृक्षे मध्वदः सुपर्णा निविशन्ते सुवते चाधि विश्वे ।

तस्येदाहुः पिप्पलं स्वाद्वत् तन्नोन्नशद्यः पितरं न वेद २२

यद् गायत्रे अर्धं गायत्रमाहितं त्रैष्टुभाद् वा त्रैष्टुभं निरतक्षत ।

यद् वा जगज्जगत्याहितं पदं य इत् तद् विदुस्ते अमृतत्वमानशुः २३

गायत्रेण प्रति मिमीते अर्कं मर्केण साम त्रैष्टुभेन वाकम् ।

वाकेन वाकं द्विपदा चतुष्पदा ऽक्षरेण मिमते सप्त वाणीः २४

जगता सिन्धुं विव्यस्तभायद् रथंतरे सूर्यं पर्यपश्यत् ।

गायत्रस्य समिधस्तिष्ठ आहु स्ततो मुहा प्र गिरिच माहित्वा २५ [१८] (१७४०)

उप ह्ये सुदुर्वा धेनुमेतां सुहस्तो गोधुगुत दोहदेनाम् ।
 श्रेष्ठं सवं सविता सविषज्ञो ऽभीन्द्रो घर्मस्तदु पु प्र वोचम् २६
 हिङ्गुवती वसुपत्नी वसूनां वत्समिच्छन्ती मनसाभ्यागात् ।
 दुहामश्विभ्यां पयो अघ्नयेयं सा वर्धतां महते सौभगाय २७
 गौरमीमेदनु वत्सं मिषन्तं मुधानं हिङ्गुकृणोन्मातवा उ ।
 मृकाणं घर्ममभि वावशाना मिमाति मायुं पयते पयोभिः २८
 अयं स शिङ्गे येन गौरभीवृता मिमाति मायुं ध्वसनावधि श्रिता ।
 सा चित्तिभिर्नि हि चकार मर्त्यं विद्युद् भवन्ती प्रति वन्निमौहत २९
 अनच्छये तुरगातु जीव मेजद् भुवं मध्य आ पस्त्यानाम् ।
 जीवो मृतस्य चरति स्वधाभि रमर्त्यो मर्त्येना सयोनिः ३० [१९]

अपश्यं गोपामनिपद्यमान मा च परां च पृथिभिश्चरन्तम् ।
 स सधीचीः स विषूचीर्वसान आ वरीवर्ति भुवनेष्वन्तः ३१
 य ई चकार न सो अस्य वेदु य ई ददर्श हिरुगिन्नु तस्मात् ।
 स मातुर्योना परिवीतो अन्त बहुप्रजा निर्ऋतिमा विवेश ३२
 द्यौर्मै पिता जनिता नाभिरत्र बन्धुर्मे माता पृथिवी महीयम् ।
 उत्तानयोश्चम्वोर्दयोर्निरन्त रत्रा पिता दुहितुर्गर्भमाधात् ३३
 पूच्छामि त्वा परमन्तं पृथिव्याः पूच्छामि यत्र भुवनस्य नाभिः ।
 पूच्छामि त्वा वृष्णो अश्वस्य रेतः पूच्छामि वाचः परमं व्योम ३४
 इयं वेदुः परो अन्तः पृथिव्या अयं यज्ञो भुवनस्य नाभिः ।
 अयं सोमो वृष्णो अश्वस्य रेतो ब्रह्मायं वाचः परमं व्योम ३५ [२०]

सप्तार्धगर्भा भुवनस्य रेतो विष्णोस्तिष्ठन्ति प्रदिशा विधर्मणि ।
 ते धीतिभिर्मनसा ते विपश्चितः परिभुवः परि भवन्ति विश्वतः ३६
 न वि जानामि यद्विवेदमस्मि निणयः संनन्दो मनसा चरामि ।
 यदा मार्गान् प्रथमजा कृतस्या दिद् वाचो अश्रुवे भागमस्याः ३७
 अपाद् प्राडैति स्वधया गृभीतो ऽमर्त्यो मर्त्येना सयोनिः ।
 ता शश्वन्ता विषुचीना वियन्ता न्यन्यं चिक्युर्न नि चिक्युरन्यम् ३८
 कुचो अक्षरं परमे व्योमन् यस्मिन् देवा अधि विश्वे निषेदुः ।
 यस्तन्न वेदु किमुचा करिष्यति य इत् तद् विदुस्त इमे समासिते ३९

सूयवसाद् भगवती हि भूया अथो वयं भगवन्तः स्याम ।
अद्धि तृणमघ्न्ये विश्वदानीं पिब शुद्धमुदुकमाचरन्ती

४० [२१]

गौरीर्मिमाय सलिलानि तक्ष—त्येकपदी द्विपदी सा चतुष्पदी ।
अष्टापदी नवपदी बभूवुषीं सहस्राक्षरा परमे व्योमन्
तस्याः समुद्रा अधि वि क्षरन्ति तेन जीवन्ति प्रदिशश्चतस्रः ।
ततः क्षरत्यक्षरं तद् विश्वमुप जीवति

४१

४२

शक्रमयं धूममारादपश्यं विषूवतां पर एनावरेण ।
उक्षाणं पृश्निमपचन्त वीरा—स्तानि धर्माणि प्रथमान्यासन्
त्रयः केशिनं ऋतुथा वि चक्षते संवत्सरे वपत एकं एषाम् ।
विश्वमेको अभि चष्टे शचीभि—र्धाजिरेकस्य दृष्टो न रूपम्
चत्वारि वाक् परिमिता पदानि तानि विदुर्ब्राह्मणा ये मनीषिणः ।
गुहा त्रीणि निहिता नेङ्गयन्ति तुरीयं वाचो मनुष्या वदन्ति
इन्द्रं मित्रं वरुणमग्निमाहु—रथो दिव्यः स सुपर्णो गरुत्मान् ।
एकं सद् विप्रा बहुधा वद—न्त्यग्निं यमं मातरिश्वानमाहुः

४३

४४

४५

४६ [२२]

कृष्णं नियानं हरयः सुपर्णा अपो वसाना दिवमुत्पतन्ति ।
त आर्ववृत्रन् त्सर्दनादृतस्या—दिद् घृतेन पृथिवी व्युद्यते
द्वादश प्रधर्यश्चक्रमेकं त्रीणि नभ्यानि क उ तच्चिकेत ।
तस्मिन् त्साकं त्रिंशता न शङ्कवोऽर्पिताः पृष्टिनं चलाचलासः
यस्ते स्तनः शशयो यो मयोभू—येन विश्वा पुष्यसि वार्याणि ।
यो रत्नधा वसुविद् यः सुदत्रः सरस्वति तमिह धातवे कः
यज्ञेन यज्ञमयजन्त देवा—स्तानि धर्माणि प्रथमान्यासन् ।
ते ह नाकं महिमानः सचन्त यत्र पूर्वं साध्याः सन्ति देवाः

४७

४८

४९

५०

समानमेतदुदुक—मुच्चैत्यव चाहभिः ।

भूमिं पर्जन्या जिन्वन्ति दिवं जिन्वन्त्यग्नयः

५१

दिव्यं सुपर्णं वायुसं बृहन्त—मुपां गर्भं दर्शतमोर्पधीनाम् ।

अभीपतो वृष्टिभिस्तर्पयन्तं सरस्वन्तमवसे जोहवीमि

५२ [२३] (२०)

(१५) १, २, ४, ६, ८, १०-१२ इन्द्रः; ३, ५, ७, ९ मरुतः; १३-१५ अगस्त्यो
मैत्रावरुणिः । मरुत्वानिन्द्रः । त्रिष्टुप् ।

कया शुभा सर्वयसः सनीलाः समान्या मरुतः सं मिमिक्षुः ।
कया मती कुत एतास एते ऽर्चन्ति ह्युष्मं वृषणो वसूया
कस्य ब्रह्माणि जुजुषुर्युवानः को अध्वरे मरुत आ वर्वत ।
श्येनो इव ध्रजतो अन्तरिक्षे केन महा मनसा रीरमाम
कुतस्त्वमिन्द्र माहिनः सन्नेको यासि सत्पते किं त इत्था ।
सं पृच्छसे समराणः शुभानि वोचिस्तन्नो हरिवो यत् ते अस्मे
ब्रह्माणि मे मतयः शं सुतासः शुष्म इयति प्रभृतो मे अद्रिः ।
आ शासते प्रति हर्यन्त्युक्थे मा हरी वहतस्ता नो अच्छ
अतो वयमन्तमेभिर्युजानाः स्वक्षत्रेभिस्तन्वः शुष्ममानाः ।
महोभिरतो उप युज्महे न्विन्द्र स्वधामनु हि नो बभूथ

१

२

३

४

५ [२४]

६

७

८

९

१० [२५]

११

१२

१३

(१७८०)

क। स्या वो मरुतः स्वधासीद् यन्मामेकं समधत्ताद्विहत्ये ।
अहं ह्युग्रस्तविषस्तुविष्मान् विश्वस्य शत्रोरनमं वधस्नैः
भूरि चकथ युज्येभिरस्मे समानेभिरवृषभ पौंस्येभिः ।
भूरीणि हि कृणवामा शविष्ठेन्द्र क्रत्वा मरुतो यद् वशाभ
वधी वृत्रं मरुत इन्द्रियेण स्वेन भार्मेन तविषो बभूवान् ।
अहमेता मनवे विश्वश्चन्द्राः सुगा अपश्चकर वज्रबाहुः
अनुत्तमा ते मघवन्नकिर्नु न त्वावाँ अस्ति देवता विदानः ।
न जार्यमानो नशति न जातो यानि करिष्या कृणुहि प्रवृद्ध
एकस्य चिन्मे विश्वस्त्वोजो या नु दधृष्वान् कृण्वे मनीषा ।
अहं ह्युग्रो मरुतो विदानो यानि च्यवमिन्द्र इदीश एषाम्
अमन्दन्मा मरुतः स्तोमो अत्र यन्मे नरः श्रुत्यं ब्रह्म चक्र ।
इन्द्राय वृष्णे सुमखाय मह्यं सख्ये सखायस्तन्वे तनूभिः
एवेवेते प्रति मा रोचमाना अनेद्यः श्रव एषो दधानाः ।
संचक्ष्या मरुतरचन्द्रवर्णा अच्छान्त मे हृदयाथा च नूनम्
को न्वत्र मरुतो मामहे वः प्र यातन सखीरच्छा सखायः ।
मन्मानि चित्रा अपिवातर्यन्त एषां भूत नवदा म क्रतूनाम्

आ यद् दुवस्याद् दुवसे न कारु—रस्माञ्चक्रे मान्यस्य मेधा ।
ओ पु वर्त मरुतो विप्रमच्छे—मा ब्रह्माणि जरिता वो अर्चत
एष वः स्तोमो मरुत इयं गी—मन्द्धार्यस्य मान्यस्य कारोः ।
एषा यासीष्ट तन्वे वयां विद्यामेषं वृजनं जीरदानुम्

१४

१५ [२६] (१७८९)

[चतुर्थोऽध्यायः ॥४॥ व० १-२९]

(१६६)

१५ अगस्त्यो मैत्रावरुणिः । मरुतः । जगती; १४-१५ त्रिष्टुप् ।

तच्छु वोचाम रभसाय जन्मने पूर्वं महित्वं वृषभस्य केतवे ।
ऐधेव यामन् मरुतस्तुविष्वणो युधेव शक्रास्तविषाणि कर्तन
नित्यं न सूनं मधु विभ्रत उप क्रीळन्ति क्रीळा विदथेषु घृष्वयः ।
नक्षन्ति रुद्रा अर्वसा नमस्विनं न मर्धन्ति स्वतवसो हविष्कृतम्
यस्मा ऊमासो अमृता अरासत रायस्पोषं च हविषा ददाशुपे ।
उक्षन्त्यस्मै मरुतो हिता इव पुरु रजांसि पर्यसा मयोभुवः
आ ये रजांसि तविषीभिरव्यत प्र व एवासः स्वयतासो अध्रजन् ।
भयन्ते विश्वा भुवनानि हर्म्या चित्रो वो यामः प्रयतास्वृष्टिषु
यत् त्वेषयामा नदयन्त पर्वतान् दिवो वा पृष्ठं नर्या अचुच्यवुः ।
विश्वो वो अजमन् भयते वनस्पती रथीयन्तीव प्र जिहीत ओषधिः

१

२

३

४

५ [१]

यूयं न उग्रा मरुतः सुचेतुना ऽरिष्टग्रामाः सुमतिं पिपर्तन ।
यत्रा वो दिव्युद् रदति क्रिविर्दती रिणार्ति पश्वः सुधितेव बर्हणा
प्र स्कम्भदेण्णा अनवभ्रराधसो ऽलातृणासो विदथेषु सुष्टुताः ।
अर्चन्त्यर्कं मन्दिरस्य पीतये विदुर्वीरस्य प्रथमानि पौंस्या
शतभुजिभिस्तमभिहृतेरघात् पूभीं रक्षता मरुतो यमावत ।
जन्तं यमुग्रास्तवसो विरिग्निनः प्राथना शंसात् तनयस्य पुष्टिषु
विश्वानि भद्रा मरुतो रथेषु वो मिथस्पृध्येव तविषाण्याहिता ।
अंसेष्वा वः प्रपथेषु खादयो ऽक्षो वश्चक्रा समया वि वावृते
भूरीणि भद्रा नर्येषु बाहुषु वक्षःस रुक्मा रभसासो अश्वर्यः ।
अंसेष्वेताः पविषु क्षुरा अधि वयो न पक्षान् व्यनु श्रियो धिरे

६

७

८

९

१० [२] १७९१

महान्तो महा विभ्वोऽ विभूतयो दूरेदृशो ये दिव्या इव स्तुभिः ।
मन्द्राः सुजिह्वाः स्वरितार आसभिः संमिश्रा इन्द्रे मरुतः परिदुभः ११
तद् वः सुजाता मरुतो महित्वनं दीर्घं वो दात्रमदितेरिव व्रतम् ।
इन्द्रश्चन त्यजसा वि हुणाति तज्जनाय यस्मै सुकृते अराध्वम् १२
तद् वो जामित्रं मरुतः परे युगे पुरु यच्छंसममृतास आवंत ।
अया धिया मनवे श्रुष्टिमाव्या साकं नरो दुंसनैरा चिकिचिरे १३
येन दीर्घं मरुतः शूशवांस युष्माकेन परीणसा तुरासः ।
आ यत् ततनन् वृजने जनास एभिर्यज्ञेभिस्तदभीष्टिमश्याम् १४
एष वः स्तोमो मरुत इयं गीर्मान्दुर्यस्य मान्यस्य कारोः ।
एषा यासीष्ट तन्वे वयां विद्यामेधं वृजनं जीरदानुम् १५ [३] (१७२७)

(१६७)

११ अगस्त्यो मैत्रावरुणिः । १ इन्द्रः; २-११ मरुतः । त्रिष्टुप्; (१० पुरस्ताज्ज्योतिः ।)

सहस्रं त इन्द्रोतयो नः सहस्रमिषो हरिवो गूर्ततमाः ।
सहस्रं रायो मादयध्वै सहस्रिण उप नो यन्तु वाजाः १
आ नोऽवोभिर्मरुतो यान्त्वच्छा ज्येष्ठेभिर्वा बृहद् दिवैः सुमायाः ।
अध यदेषां नियुतः परमाः समुद्रस्य चिद् धनयन्त पारे २
मिम्यक्ष येषु सुधिता घृताची हिरण्यनिणिंगुपरा न ऋष्टिः ।
गुहा चरन्ती मनुषो न योषा सभावती विदुथ्येव सं वाक् ३
परा शुभ्रा अयासो यव्या साधारण्येव मरुतो मिमिश्रुः ।
न रोदसी अप नुदन्त घोरा जुषन्त वृधं सख्याय देवाः ४
जोषद् यदीमसुर्या सचध्वै विषितस्तुका रोदसी नृमणाः ।
आ सूर्येव विधुतो रथं गात त्वेषप्रतीका नभसो नेत्या ५ [४]
आस्थापयन्त युवतिं युवानः शुभे निमिश्रां विदथेषु पञ्जाम् ।
अर्को यद् वो मरुतो हविष्मान् गायद् गाथं सुतसोमो दुवस्यन् ६
प्र तं विवक्षिम् वक्म्यो य एषां मरुतां महिमा सत्यो अस्ति ।
सचा यदी वृषमणा अह्युः स्थिरा जिज्जानीर्वहते सुभागाः ७ (१८०४)

पान्ति मित्रावरुणाववद्या चर्यत ईमर्यमो अप्रशस्तान् ।
 उत चर्यन्ते अच्युता ध्रुवाणि वावृध ईं मरुतो दातिवारः
 नही नु वो मरुतो अन्त्यस्मे आरात्ताच्चिच्छवसो अन्तमापुः ।
 ते धृष्णुना शर्वसा शूशुवांसो ऽर्णो न द्वेषो धृषता परि धुः
 वयमद्येन्द्रस्य प्रेष्ठा वयं श्वो वोचेमहि समर्ये ।
 वयं पुरा महि च नो अनु द्यून् तन्न क्रभुक्षा नरामनु ज्यात्
 एष वः स्तोमो मरुत इयं गीर्मान्दुर्यस्य मान्यस्य कारोः ।
 एषा यासीष्ट तन्वे वयां विद्यामेपं वृजनं जीरदानुम्

८

९

१०

११ [५] (१८०८)

(१६८)

१० अगस्त्यो मैत्रावरुणिः । मरुतः । जगती; ८-१० त्रिष्टुप् ।

यज्ञार्यज्ञा वः समना तुतुर्वणिर्धियं धियं वो देवया उ दधिध्वे ।
 आ वोऽर्वाचः सुविताय रोदस्यो महे ववृत्यामवसे सुवृक्तिभिः
 वव्रासो न ये स्वजाः स्वतवस इषं स्वरभिजायन्त धूतयः ।
 सहस्रियासो अपां नोर्मय आसा गावो वन्द्यासो नोक्षणाः
 सोमासो न ये सुतास्तृसांशवो हृत्सु पीतासो दुवसो नासते ।
 ऐषामंसेषु रम्भिणीव रारभे हस्तेषु खादिश्च कृतिश्च सं दधे
 अव स्वयुक्ता विव आ वृथा ययुर्मर्त्याः कर्शया चोदत त्मना ।
 अरेणवस्तुविजाता अचुच्यवुर्हृक्कहानि चिन्मरुतो भ्राजदृष्टयः
 को वोऽन्तर्मरुत क्रष्टिविद्युतो रेजति त्मना हन्वेव जिह्वया ।
 धन्वच्युत इषां न यामनि पुरुषैषा अह्न्योऽ नैतशः

१

२

३

४

५ [६]

क्व स्विदस्य रजसो महस्परं कावरं मरुतो यस्मिन्नायय ।
 यच्चयावयथ विशुरेव संहितं व्यद्विणा पतथ त्वेषमर्णवम्
 सातिर्न वोऽमवती स्ववती त्वेषा विपाका मरुतः पिपिष्वती ।
 भद्रा वो गतिः पृणतो न दक्षिणा पृथुजयी असुर्येव जञ्जती
 प्रति शोभन्ति सिन्धवः पविभ्यो यदुभ्रियां वाचमुदीरयन्ति ।
 अव स्मयन्त विद्युतः पृथिव्यां यदी दूतं मरुतः सुसुवन्ति

६

७

८

(१८१६)

अ० २, अ० ४, व० ७]

असूत पृश्निर्महते रणाय त्वेषमयासां मरुतामनीकम् ।
 ते सप्सरासोऽजनयन्ताभ्वमादित स्वधामिपिरां पर्यपश्यन्
 एष वः स्तोमो मरुत इयं गीर्मान्द्वार्यस्य मान्यस्य कारोः ।
 एषा यासीष्ट तन्वे वयां विद्यामेषं वृजनं जीरदानुम्

९

१० [७] (१८१८)

(१६९)

८ अगस्त्यो मैत्रावरुणः । इन्द्रः । त्रिष्टुप्, २ चतुष्पदा विराट् ।

महश्चित् त्वमिन्द्र यत् एतान् महश्चिदसि त्यजसो वरुता ।
 स नो वेधो मरुतां चिकित्वान् त्सुम्ना वनुष्व तव हि प्रेष्ठा
 अयुञ्जन्त इन्द्र विश्वकृष्टी विद्वानासो निष्पिधो मर्त्यत्रा ।
 मरुतां पृत्सुतिर्हासमाना स्वर्मीळहस्य प्रधनस्य सातौ
 अम्यक् सा त इन्द्र ऋष्टिरस्मे सनेभ्यभ्वं मरुतो जुनन्ति ।
 अग्निश्चिद्धिष्मातसे शुशुक्ता नापो न द्वीपं दधति प्रयांसि
 त्वं तू न इन्द्र तं रयिं द्वा ओजिष्ठया दक्षिणयेव रातिम् ।
 सुतश्च यास्ते चकनन्त वायोः स्तनं न मध्वः पीपयन्त वाजैः
 ते राय इन्द्र तोशतमाः प्रणेतारः कस्य चिद्वतायोः ।
 ते पु णो मरुतो मृळयन्तु ये स्मा पुरा गातूयन्तीव देवाः
 प्रति प्र याहीन्द्र मीळहुषो नृन् महः पार्थिवे सदेने यतस्व ।
 अध यदेपां पृथुबुध्नास एता स्तीर्थे नार्यः पौस्यानि तस्थुः
 प्रति घोराणामेतानामयासां मरुतां शृण्व आयतामुपब्धिः ।
 ये मर्त्यं पृतनायन्तमूर्धैर्ऋणावानं न पतयन्त सर्गैः
 त्वं मानेभ्य इन्द्र विश्वजन्त्या रदा मरुद्भिः शुरुधो गोअग्राः ।
 सतवानिभिः स्तवसे देव देवैर्विद्यामेषं वृजनं जीरदानुम्

१

२

३

४

५ [८]

६

७

८ [९] (१८२६)

(१७०)

(५) १, ३, ४ इन्द्रः; ४ अगस्त्यो वा; २, ५ अगस्त्यो मैत्रावरुणः । इन्द्रः । १ बृहती, २-४ अनुष्टुप्, ५ त्रिष्टुप् ।

न नूनमस्ति नो श्वः कस्तद् वेदं यदद्भुतम् ।

अन्यस्य चित्तमभि संचरेण्य मुताधीनं वि मयति

१

(१८२७)

किं न इन्द्र जिघांससि	भ्रातरो मरुतस्तव ।	
तेभिः कल्पस्व साधुया	मा नः समरणे वधीः	२
किं नो भ्रातरगस्त्य	सखा सन्नतिं मन्यसे ।	
विद्या हि ते यथा मनो	ऽस्मभ्यमिन्न दिंत्ससि	३
अरं कृण्वन्तु वेदिं	समग्निमिन्धतां पुरः ।	
तत्रामृतस्य चेतनं	यज्ञं ते तनवावहै	४
त्वमीशिषे वसुपते वसूनां	त्वं मित्राणां मित्रपते धेष्ठः ।	
इन्द्र त्वं मरुद्भिः सं वदस्वा	ध प्राशान क्रतुथा हवींषि	५ [१०] (१८३)
(१७१)		

६ अगस्त्यो मैत्रावरुणिः । मरुतः, ३-६ मरुत्वानिन्द्रः । त्रिष्टुप् ।

प्रति व एना नमसाहमेमि	सूक्तेन भिक्षे सुमतिं तुराणाम् ।	
र्राणतां मरुतो वेद्याभि	नि हेळो धत्त वि मुचध्वमश्वान्	१
एष वः स्तोमो मरुतो नमस्वान्	हृदा तद्यो मनसा धायि देवाः ।	
उपेमा यात मनसा जुषाणा	यूयं हि धा नमस इद वृधासः	२
स्तुतासो नो मरुतो मृळयन्तु	त स्तुतो मधवा शंभविष्ठः ।	
ऊर्ध्वा नः सन्तु क्रोम्या वना	न्यहानि विश्वा मरुतो जिगीषा	३
अस्मादहं तविषादीपमाण	इन्द्राद् भिया मरुतो रेजमानः ।	
युष्मभ्यं हव्या निशितान्यासन्	तान्यरे चक्रुमा मृळता नः	४
येन मानासश्चितयन्त उम्रा	व्युष्टिषु शर्वसा शश्वतीनाम् ।	
स नो मरुद्भिर्वृषभ श्रवो धा	उग्र उग्रेभिः स्थविरः सहोदाः	५
त्वं पाहीन्द्र सहीयसो नृन्	भवा मरुद्भिर्वयातहेळाः ।	
सुप्रकेतेभिः सासहिर्दधानो	विद्यामेप वृजनं जीरदानुम्	६ [११] (१८४)
(१७२)		

३ अगस्त्यो मैत्रावरुणिः । मरुतः । गायत्री ।

चित्रो वोऽस्तु यामश्चित्त	ऊती सुदानवः । मरुतो अहिमानवः	१
आरे सा वः सुदानवो	मरुत क्रञ्जती शरुः । आरे अश्मा यमस्यथ	२
तूणस्कन्दस्य नु विशः	परि वृद्ध सुदानवः । ऊर्ध्वान्न नः कर्त जीवसे	३ [१२] (१८५)

(१७३)

१३ अगस्त्यो मैत्रावरुणिः । इन्द्रः । त्रिष्टुप् ; ४ विरादस्थाना, विषमपदा वा ।

- गायत्र सामं नभन्यं । यथा वे रचीम तद् वावृधानं स्वर्वत् । १
 गावो धेनवो बर्हिष्यदब्धा आ यत् सद्धानं दिव्यं विवासान् १
 अर्चद् वृषा वृषभिः स्वेदुहव्यै मृगो नाश्रो अति यज्जुगुयात् । २
 प्र मन्नुयुर्मनां गूर्तं होता भरते मर्यो मिथुना यजत्रः २
 नक्षद्रोता परि सद्म मिता यन् भरद् गर्भमा शरदः पृथिव्याः । ३
 क्रन्तुदश्वो नयमानो रुवद् गौ रन्तर्दूतो न रोदसी चरद् वाक् ३
 ता कर्मापतरास्मै प्र च्योतानि देवयन्तो भरन्ते । ४
 जुजोषदिन्द्रो दुस्मर्वचा नासत्येव सुगभ्यो रथेष्ठाः ४
 तमु द्बृहीन्द्रं यो ह सत्वा यः शूरो मघवा यो रथेष्ठाः । ५ [१३]
 प्रतीचश्चिद् योधीयान् वृषण्वान् ववमुपश्चित्तमसो विहन्ता ५
 प्र यद्वित्था महिना नृभ्यो अस्त्यरं रोदसी कक्षयेड नास्मै । ६
 सं विव्य इन्द्रो वृजनं न भूमा भर्ति स्वधावा ओपशमिव द्याम् ६
 समत्सु त्वा शूर सतामुराणं प्रपथिन्तमं परितंसयध्वै । ७
 सजोषसु इन्द्रं मदे क्षोणीः सूरिं चिद् ये अनुमदन्ति वाजैः ७
 एवा हि ते शं सर्वना समुद्र आपो यत् त आसु मदन्ति देवीः । ८
 विश्वा ते अनु जोष्या भूद् गौः सूरिश्चिद् यदि धिषा वेषि जनान् ८
 असाम यथा सुषखाय एन स्वभिष्टयो नरां न शंसैः । ९
 असद् यथा न इन्द्रो वन्दनेष्टा स्तुरो न कर्म नयमान उक्था ९
 विष्पर्धसो नरां न शंसै रस्माकासदिन्द्रो वज्रहस्तः । १० [१४]
 मित्रायुवो न पूर्पति सुशिष्टौ मध्यायुव उप शिक्षन्ति यज्ञैः १०
 यज्ञो हि ष्मेन्द्रं कश्चिद्वृन्ध स्तुहुराणश्चिन्मनसा परियन् । ११
 तीर्थं नाच्छा तातृपाणमोको वृधो न सिधमा कृणोत्यध्वा ११
 सो पू ण इन्द्रात्र पृतसु देवै रस्ति हि ष्मा ते शुष्मिन्नव्याः । १२
 महश्चिद् यस्य मीळहुषो यव्या हविष्मतो मरुतो वन्दते गीः १२
 एष स्तोम इन्द्र तुभ्यमस्मे एतेन गातुं हरिवो विदो नः । १३ [१५] (१८५३)
 आ नो ववृत्याः सुविताय देव विद्यामेघं वृजनं जीरदानुम्

(१७४)

१० अगस्त्यो मैत्रावरुणिः । इन्द्रः । त्रिष्टुप् ।

- त्वं राजेन्द्र ये च देवा रक्षा नृन् पाह्यसुर त्वमस्मान् ।
 त्वं सत्पतिर्मघवा नस्तरुत्र स्त्वं सत्यो वसवानः सहोदाः १
- दनो विश इन्द्र मूधवाचः सप्त यत् पुरः शर्म शारदीर्दत् ।
 ऋणोरपो अनवद्यार्णा यूने वृत्रं पुरुकुत्साय रन्धीः २
- अजा वृत् इन्द्र शूरपत्नी द्यां च येभिः पुरुहूत नूनम् ।
 रक्षो अग्निमशुषं तूर्वयाणं सिंहो न दमे अपांसि वस्तोः ३
- शेषन् नु त इन्द्र सस्मिन् योनौ प्रशस्तये पवीरवस्य महा ।
 सृजदणस्यव यद् युधा गा स्तिष्ठन्दरी धृषता मृष्ट वाजान् ४
- वह कुत्सामिन्द्र यस्मिञ्चाकन् त्सूमन्यू ऋज्रा वातस्याश्वा ।
 प्र सूरश्चक्रं वृहतादुभीके ऽभि स्पृधो यासिषद् वज्रबाहुः ५ [१६]
- जघन्वाँ इन्द्र मित्रेहृ ओदप्रवृद्धो हरिवो अदाशून् ।
 प्र ये पश्यन्नर्यमणं सचायो स्त्वया शूर्ता वहमाना अपत्यम् ६
- रपत् क्विरिन्द्रार्कसातौ क्षां द्रासायोपवर्हिणीं कः ।
 करत् तिस्रो मघवा दानुचित्रा नि दुर्योणे कुर्यवाचं मृधि श्रेत् ७
- सना ता त इन्द्र नव्या आगुः सहो नभोऽविरणाय पूर्वीः
 भिनत् पुरो न भिदो अदेवी ननमो वधरदेवस्य पीयोः ८
- त्वं धुनिरिन्द्र धुनिमती ऋणोरपः सीरा न स्रवन्तीः ।
 प्र यत् समुद्रमति शूर पर्षि पारया तूर्वशं यदुं स्वस्ति ९
- त्वमस्माकमिन्द्र विश्वध स्या अवृकतमो नरां नृपाता ।
 स नो विश्वासां स्पृधां सहोदा विद्यामेपं वृजनं जीरदानुम् १० [१७] (१८६)

(१७५)

६ अगस्त्यो मैत्रावरुणिः । इन्द्रः । १ स्कंधोऽग्नीवी बृहती; २-५ अनुष्टुप्; ६ त्रिष्टुप् ।

मत्स्यपायि ते महः पात्रस्येव हरिवो मत्सरो मदः ।
 वृषां ते वृष्णा इन्दु वाजी सहस्रसातमः १

आ नस्ते गन्तु मत्सरो वृषा मद्रो वरेण्यः । सहार्वा इन्द्र सानसिः पृतनापालमर्त्यः २

तं हि शूरः सन्तिता चोदयो मनुषो रथम् । सहावान् दस्युमवत मोषः पात्रं न शोचिषा ३
 मृषाय सूर्यं कवे चक्रमीशान ओजसा । वह शुष्णाय वधं कुत्सं वातस्याश्वैः ४
 शुष्मिन्तमो हि ते मदो द्युम्निन्तम उत क्रतुः । वृत्रघ्ना वरिवोविदा मंसीठा अश्वसातमः ५
 यथा पूर्वैभ्यो जरितृभ्य इन्द्र मय इवापो न तृप्यते बभूथ ।
 तामनु त्वा निविदं जोहवीमि विद्यामेधं वृजनं जीरदानुम्

६[१८](१८६९)

(१७६)

६ अगस्त्यो मैत्रावरुणिः । इन्द्रः । अनुष्टुप् । ६ त्रिष्टुप् ।

मत्ति नो वस्य इष्ट्य इन्द्रमिन्द्रो वृषा विश ।
 क्रषायमाण इन्वसि शत्रुमन्ति न विन्दसि
 तस्मिन्ना वैशया गिरो य एकश्चर्षणीनाम् ।
 अनु स्वधा यमुप्यते यत्वं न चर्कषद् वृषा
 यस्य विश्वानि हस्तयोः पञ्च क्षितीनां वसु ।
 साशयस्व यो अस्मधु—ग्विव्येवाशानिर्जहि
 असुन्वन्तं समं जहि दूणाशं यो न ते मयः ।
 अस्मभ्यमस्य वेदनं वृद्धि सूरिश्रिदोहते
 आबो यस्य द्विवर्हसो ऽर्केषु सानुपगसत ।
 आजाविन्द्रस्येन्द्रो प्रावो वाजेषु वाजिनम्

१

२

३

४

५

यथा पूर्वैभ्यो जरितृभ्य इन्द्र मय इवापो न तृप्यते बभूथ ।
 तामनु त्वा निविदं जोहवीमि विद्यामेधं वृजनं जीरदानुम्

६[१९](१८७५)

(१७७)

५ अगस्त्यो मैत्रावरुणिः । इन्द्रः । त्रिष्टुप् ।

आ चर्षणिप्रा वृषभो जनानां राजा कृष्टीनां पुरुहूत इन्द्रः ।
 स्तुतः श्रवस्यन्नवसोप मद्रि—ग्युक्त्वा हरी वृषणा याह्यवाङ्
 ये ते वृषणो वृषभास इन्द्र ब्रह्मयुजो वृषरथासो अत्याः ।
 तौ आ तिष्ठ तेभिरा याह्यवाङ् हवामहे त्वा सुत इन्द्र सोमे
 आ तिष्ठ रथं वृषणं वृषा ते सुतः सोमः परिपिक्ता मधूनि ।
 युक्त्वा वृषभ्यां वृषभ क्षितीनां हरिभ्यां याहि प्रवतोप मद्रिक्

१

२

३

(१८७८)

अयं यज्ञो देव्या अयं मियेध इमा ब्रह्माण्ययमिन्द्र सोमः ।
स्तीर्णं बहिरा तु शक्र प्र याहि पिवा निषद्य वि मुचा हरीं इह
ओ सुदुत इन्द्र याह्यर्वा—हुष ब्रह्माणि मान्यस्य कारोः ।
विद्याम वस्तोरवसा गृणन्तो विद्यामेपं वृजनं जीरदानुम्

४

५[२०](१८५)

(१७८)

५ अगस्त्यो मैत्रावरुणिः । इन्द्रः । त्रिष्टुप् ।

यद्ध स्या त इन्द्र श्रुष्टिरस्ति यया बभूथ जरितृभ्य ऊती ।
मा नः कामं महयन्तमा ध—ग्विश्वा ते अश्यां पर्याप आयोः
न या राजेन्द्र आ दभन्नो या नु स्वसारा कृणवन्त योनौ ।
आपश्चिदस्मै सुतुका अवेषन् गमन्न इन्द्रः सख्या वयश्च
जेता नृभिरिन्द्रः पूत्सु शूरः श्रोता हवं नाधमानस्य कारोः ।
प्रभर्ता रथं द्वाष्टुष उपाक उद्यन्ता गिरो यदि च त्मना भूत्
एवा नृभिरिन्द्रः सुश्रवस्या प्रखादः पूक्षो अभि मित्रिणो भूत् ।
समय इषः स्तवते विवाचि सत्राकरो यजमानस्य शंसः
त्वया वयं मधवन्निन्द्र शत्रू नभि प्याम महतो मन्यमानान् ।
त्वं त्राता त्वमु नो वृधे भू—विद्यामेपं वृजनं जीरदानुम्

१

२

३

४

५[२१](१८६)

(१७९)

(६) १-२ लोपामुद्रा; ३-४ अगस्त्यो मैत्रावरुणिः; ५-६ अगस्त्यशिष्यो ब्रह्मचारी । रतिः । त्रिष्टुप्; ५ वृहत्

पूर्वीरहं शरदः शश्रमाणा दोषा वस्तोरुपसो जरयन्तीः ।
मिनाति श्रियं जरिमा तनूना—मप्यु नु पत्नीर्वृषणो जगम्युः
ये चिद्धि पूर्व ऋतसाप आसन् त्साकं देवेभिरवदन्नृतानि ।
ते चिदवा सुर्नह्यन्तमापुः समू नु पत्नीर्वृषभिर्जगम्युः
न मृषां श्रान्तं यदवन्ति देवा विश्वा इत् स्पृधो अभ्यश्नवाव ।
जयावेदत्र शतनीथमार्जि यत सम्यश्चा मिथुनावभ्यजाव
नदस्य मा रुधतः काम आग—न्तित आजतो अमृतः कृतश्चित् ।
लोपामुद्रा वृषणं नी रिणाति धीरमधीरा धयति श्वसन्तम्

१

२

३

४

(१८७)

इमं नु सोममन्तितो हत्सु पीतमुप ब्रुवे ।
 यत् सीमार्गश्चकृमा तत् सु मृळतु पुलुकामो हि मर्त्यः
 अगस्त्यः खनमानः खनित्रैः प्रजामपत्यं बलमिच्छमानः ।
 उभौ वर्णावृषिरुग्रः पुषोष सत्या देवेष्वाशिषो जगाम

५

६ [२२] (१८९१)

(१८०) [चतुर्विंशोऽनुवाकः ॥२४॥ सू० १८०-१९१]

१-१० अगस्त्यो मैत्रावरुणिः । अश्विनौ । त्रिष्टुप् ।

युवो रजांसि सुयमांसो अश्वा रथो यद् वां पर्यर्णांसि दीर्यत् ।
 हिरण्यया वां पवयः प्रुषायन् मध्वः पिबन्ता उपसः सचेथे
 युवमत्यस्याव नक्षथो यद् विपत्मनो नर्यस्य प्रयज्योः ।
 स्वसा यद् वां विश्वगूर्ता भराति वाजायेडे मधुपाविषे च
 युवं पर्य उस्त्रियायामधत्तं पक्रमा मायामव पूर्य गोः ।
 अन्तर्यद् वनिनो वामृतप्सू ह्वारो न शुचिर्यजते हविष्मान्
 युवं ह घर्म मधुमन्तमत्रये ऽपो न क्षोदोऽवृणीतमेघे ।
 तद् वां नरावश्विना पश्वइष्टी रथ्येव चक्रा प्रति यन्ति मध्वः
 आ वां वानाय ववृतीय दसा गोरोहेण तौऽयो न जित्रिः ।
 अपः क्षोणी संचते माहिना वां जूर्णो वामक्षुरंहसो यजत्रा

१

२

३

४

५ [२३]

नि यद् युवेथे नियुतः सुदानू उप स्वधाभिः सृजथः पुरंधिम् ।
 प्रेषद् वेष्टद् वातो न सूरि-रा महे ददे सुव्रतो न वाजम्
 वयं चिद्धि वां जरितारः सत्या विपन्यामहे वि पणिर्हितावान् ।
 अथा चिद्धि ष्माश्विनावनिन्द्या पाथो हि ष्मा वृषणावन्तिदेवम्
 युवां चिद्धि ष्माश्विनावनु द्यून् विरुद्रस्य प्रस्रवणस्य सातौ ।
 अगस्त्यो नरां नृषु प्रशस्तः काराधुनीव चितयत् सहस्रैः
 प्र यद् वहेथे माहिना रथस्य प्र स्पन्द्रा याथो मनुषो न होता ।
 धत्तं सूरिभ्य उत वा स्वश्व्यं नासत्या रयिपाचः स्याम
 तं वां रथं वयमद्या हुवेम स्तोमैरश्विना सुविताय नव्यम् ।
 अरिष्टनेमिं परि द्यामियानं विद्यामेघं वजनं जीरदानुम्

६

७

८

९

१० [२४] (१९०१)

९ अगस्त्यो मैत्रावरुणिः । अश्विनौ । त्रिष्टुप् ।

कटु प्रेष्ठाविषां रयीणा मध्वर्यन्ता यदुन्निनीथो अपाम् ।
अयं वां यज्ञो अकृत प्रशस्तिं वसुधिते अवितारा जनानाम् १
आ वामश्वांसः शुचयः पयस्पा वातरंहसो दिव्यासो अत्याः ।
मनोजुवो वृषणो वीतपृष्ठा एह स्वराजो अश्विना वहन्तु २
आ वां रथोऽवनिर्न प्रवत्वान् त्सुप्रवन्धुरः सुविताय गम्याः ।
वृष्णः स्थातारा मनसो जवीया नहंपूर्वो यजतो धिष्ण्या यः ३
इहेह जाता समवावशीता मरेपसा तन्वाह नामभिः स्वैः ।
जिष्णुर्वात्मन्यः सुमखस्य सूरि दिवो अन्यः सुभगः पुत्र ऊहे ४
प्र वां निचेरुः ककुहो वज्ञां अनु पिशङ्गः सदनानि गम्याः ।
हरी अन्यस्य पीपयन्त वाजैर्ध्या रजांस्यश्विना वि घोषैः ५ [२५]

प्र वां शरद्वान् वृषभो न निष्पाद् पूर्वीरिषश्चरति मध्व इष्णन् ।
एवैन्यस्य पीपयन्त वाजैर्वेषन्तीरुध्वा नद्यो न आगुः ६
असर्जि वां स्थविरा वेधसा गीर्वाळहे अश्विना त्रेधा क्षरन्ती ।
उपस्तुताववतं नाधमानं यामन्नयामञ्जृणुतं हव्यं मे ७
उत स्या वां रुशतो वप्ससो गीर्वाहिषि सदसि पिन्वते नृन् ।
वृषा वां मेघो वृषणा पीपाय गोर्न सेक्रे मनुषो दशस्यन् ८
युवां पूषेवाश्विना पुरंधिग्निमृषां न जर्ते हविष्मान् ।
हुवे यद् वां वरिवस्या गृणानो विद्यामेपं वृजनं जीरदानुम् ९ [२६] (१९१)

(१८२)

८ अगस्त्यो मैत्रावरुणिः । अश्विनौ । जगती; ६, ८ त्रिष्टुप् ।

अभूविदं वयुनमो पु भूपता रथो वृषण्वान् मदता मनीषिणः ।
धियंजिन्वा धिष्ण्या विष्पलावसू दिवो नपाता सुकृते शुचित्रता १
इन्द्रतमा हि धिष्ण्या मरुत्तमा वृसा दंसिष्ठा रथ्या रथीतमा ।
पूर्णं रथं वहेथे मध्व आचितं तेन वाश्वांसमुप याथो अश्विना २ (१९१)

किमत्र दत्ता कृणुथः किमासाथे जनो यः कश्चिदहविर्महीयते ।
 अति क्रमिष्टं जुरतं पणेरसुं ज्योतिर्विप्राय कृणुतं वचस्यवे ३
 जम्भयतमभितो रायतः शुनो हतं वृधो विदथुस्तान्यश्विना ।
 वाचैवाचं जरितू रत्निनीं कृतमुभा शंसं नासत्यावतं मम ४
 युवमेतं चक्रथुः सिन्धुषु प्लवमात्मन्वन्तं पक्षिणं तौद्रयाय कम ।
 येन देवत्रा मनसा निरुहथुः सुपप्तनी पेतथुः क्षोदसो महः ५ [२७]

अवविद्धं तौद्रयमप्स्वन्तं रनारम्भणे तमसि प्रविद्धम् ।
 चतस्रो नावो जठलस्य जुष्टा उदश्विभ्यामिषिताः पारयन्ति ६
 कः स्विद्वृक्षो निष्ठितो मध्ये अर्णसो यं तौद्रयो नाधितः पर्यपस्वजत् ।
 पूर्णा मृगस्य पतरोरिवारम् उदश्विना ऊहथुः श्रोमताय कम ७
 तद् वां नरा नासत्यावनुं प्याद् यद् वां मानास उचथमवोचन् ।
 अस्मावद्य सदसः सोम्यादा विद्यामेपं वृजनं जीरदानुम् ८ [२८] (१९१८)

(१८३)

६ अगस्त्यो मैत्रावरुणिः । अश्विनौ । त्रिष्टुप् ।

तं पुञ्जाथां मनसो यो जवीयान् त्रिवन्धुरो वृषणा यस्त्रिचक्रः ।
 येनोपयाथः सुकृतो दुरोणं त्रिधातुना पतथो विर्न पूर्णैः १
 सुवृद्ध रथो वर्तते यज्ञभि क्षां यत् तिष्ठथः क्रतुमन्तानुं पृक्षे ।
 वपुर्वपुण्या सचतामियं गीर्दिवो दुहिन्नोपसां सचेथे २
 आ तिष्ठतं सुवृत्तं यो रथो वा मनुं व्रतानि वर्तते हविष्मान् ।
 येन नरा नासत्येपयध्वैर्वर्तिर्याथस्तनयाय त्मने च ३
 मा वां वृको मा वृकीरा दधर्षीन्मा परिं वर्त्तसुत मातिं धक्तम् ।
 अयं वां भागो निहित इयं गीर्दस्त्राविमे वां निधयो मधूनाम् ४
 युवां गोतमः पुरुमीळ्हो अत्रिर्दस्त्रा हवतेऽवसे हविष्मान् ।
 विशं न विष्टामृजूयेव यन्ता मे हवं नासत्योप यातम् ५
 अतारिष्म तमसस्पाारमस्य प्रति वां स्तोमो अश्विनावधायि ।
 एह यातं पृथिभिर्देवयानैर्विद्यामेपं वृजनं जीरदानुम् ६ [२९] (१९२४)

[पञ्चमोऽध्यायः । ॥५॥ व० १-३१]

(१८४)

६ अगस्त्यो मैत्रावरुणिः । अश्विनौ । त्रिष्टुप् ।

ता वा॑मद्य ताव॑परं हु॒वेमो॑ च्छन्त्या॑मुष॒सि वह्नि॑रुक्थैः ।
 नास॑त्या कुह॑ चित् सन्ता॑वर्यो दि॒वो नपा॑ता सु॒दास्त॑राय १
 अ॒स्मे ऊ॒ पु वृ॑षणा मादयेथा॑ मुत् प॒णी॑र्हितमूर्ध्या॑ मद॑न्ता ।
 श्रुतं मे॑ अच्छो॑क्तिभिर्मतीना॑ मे॒ष्टा नरा॑ निचे॑तारा च॒ कर्णेः॑ २
 श्रिये॑ पू॒षन्नि॑षुकृते॒व दे॒वा नास॑त्या वह॑तुं सूर्या॑याः ।
 व॒च्यन्ते॑ वां ककुहा॑ अ॒प्सु जा॒ता यु॒गा जू॒र्णेव॑ वरु॒णस्य॑ भूरेः॑ ३
 अ॒स्मे सा वा॑ माध्वी रा॒तिर॑स्तु स्तोमं॑ हि॒नोतं॑ मा॒न्यस्य॑ का॒रोः ।
 अनु॑ यद् वा॑ श्रव॒स्या सु॒दानू सु॒वीर्या॑य च॒र्षण॑यो मद॑न्ति ४
 एष॑ वां स्तोमो॑ अश्वि॒नावका॑रि मा॒नेभिर्म॑घवाना सुवृ॒क्ति ।
 यातं॑ व॒र्तिस्त॑नयाय॒ त्मने॑ चा॒गस्त्ये॑ नास॒त्या मद॑न्ता ५
 अ॒तारि॑ष्म तम॑सस्पा॒रम॑स्य॒ प्रति॑ वां स्तोमो॑ अश्वि॒नावधा॑यि ।
 एह॑ यातं॑ प॒थिभिर्दे॒वयानै॑ वि॒द्यामे॑षं वृ॒जनं॑ जी॒रदानु॑म् ६ [१] (१९३०)

(१८५)

११ अगस्त्यो मैत्रावरुणिः । द्यावापृथिव्यौ । त्रिष्टुप् ।

क॒तरा॑ पूर्वा॑ क॒तरा॑परा॒योः क॒था जा॑ते क॒वयः॑ को वि वे॒द ।
 वि॒श्वं त्मना॑ विभृ॒तो य॒द्ध नाम॑ वि॒ वर्त॑ते अह॒नी च॒क्रिये॑व १
 भूरि॑ द्वे अच॑रन्ती चरन्तं प॒द्वन्तं॑ गर्भ॑मपदी॑ दधाते ।
 नित्यं॑ न सृ॒नुं पि॒त्रोरु॑प॒स्थे द्या॒वा रक्ष॑तं पृथि॒वी नो॒ अभ्वा॑त् २
 अ॒नेहो॑ दा॒त्रम॑दि॒तेर॒नुर्व हु॒वे स्व॑र्वद॒वधं॑ नम॑स्वत् ।
 तद् रो॑दसी जनयतं ज॒रित्रे॑ द्या॒वा रक्ष॑तं पृथि॒वी नो॒ अभ्वा॑त् ३
 अ॒तप्य॑माने अव॒साव॑न्ती अनु॑ प्याम॒ रोद॑सी दे॒वपु॑त्रे ।
 उ॒मे दे॒वाना॑मु॒भये॑मि॒रहा॑ द्या॒वा रक्ष॑तं पृथि॒वी नो॒ अभ्वा॑त् ४
 सं॒गच्छ॑माने यु॒वती॑ सम॑न्ते स्व॒सारा॑ जा॒मी पि॒त्रोरु॑प॒स्थे ।
 अ॒भिजि॑घन्ती भुव॑नस्य॒ नाभिं॑ द्या॒वा रक्ष॑तं पृथि॒वी नो॒ अभ्वा॑त् ५ [२] (१९३५)

उर्वी सन्ननी बृहती ऋतेन	हुवे देवानामवसा जनित्री ।	
बृधाते ये अमृतं सुप्रतीके	द्यावा रक्षतं पृथिवी नो अभ्वात	६
उर्वी पृथ्वी बहुले दूरेअन्ते	उप हुवे नमसा यज्ञे अस्मिन् ।	
बृधाते ये सुभगे सुप्रतीके	द्यावा रक्षतं पृथिवी नो अभ्वात	७
देवान् वा यज्ञकृमा कच्चिदागः	सखायं वा सदुमिजास्पतिं वा ।	
इयं धीर्मूया अवयानमेषां	द्यावा रक्षतं पृथिवी नो अभ्वात	८
उमा शंसा नर्या मामविष्टा	मुभे मामूती अवसा सचेताम् ।	
मूर्ति चिद्वर्यः सुदास्तराये	पा मदन्त इषयेम देवाः	९
ऋतं द्विदे तदवोचं पृथिव्या	अभिश्चावायं प्रथमं सुमेधाः ।	
पातामवद्याद् दुरितादुभीके	पिता माता च रक्षतामवोभिः	१०
इदं द्यावापृथिवी सत्यमस्तु	पितृमतिर्यद्विहोपब्रुवे वाम् ।	
भूतं देवानामवमे अवोभि	विद्यामेघं वृजनं जीरदानुम्	११ [३] (१९४१)

(१८६)

११ अगस्त्यो मैत्रावरुणिः । विश्वे देवाः । त्रिष्टुप् ।

आ न इळाभिर्विदथे सुशस्ति	विश्वानरः सविता देव एतु ।	
अपि यथा युवानो मत्सथा नो	विश्वं जगदभिपित्वे मनीषा	१
आ नो विश्व आस्क्रा गमन्तु देवा	मित्रो अर्यमा वरुणः सजोषाः ।	
सुवन् यथा नो विश्वे वृधासः	करन्तसुषाहां विथुरं न शवः	२
प्रेष्ठो वो अतिथिं गृणीषे	ऽग्निं शस्तिभिस्तुर्वणिः सजोषाः ।	
असद् यथा नो वरुणः सुकीर्ति	रिषश्च पर्षदरिगुतः सूरिः	३
उप व एषे नमसा जिगीषो	पासानक्ता सुदुधेव धेनुः ।	
समाने अहन् विमिमानो अर्क	विपुरुषे पर्यसि सस्मिन्नूधन्	४
उत नोऽहिर्बुध्न्योऽमर्यस्कः	शिशुं न पिप्युषीव वेति सिन्धुः ।	
येन नपातमपां जुनाम	मनोजुवो वृषणो यं वहन्ति	५ [४]

उत न इ त्वष्टा गन्त्वच्छा स्मत् सूरिभिरभिपित्वे सजोषाः ।

आ वृत्रहेन्द्रश्चर्यणिषा स्तुविष्टमो नरां न इह गम्याः

६

(१९४७)

उत न ई मृतयोऽश्वयोगाः	शिशुं न गावस्तरुणं रिहन्ति ।	
तमीं गिरो जनयो न पत्नीः	सुरभिष्टमं नरां नसन्त	७
उत न ई मरुतो वृद्धसेनाः	स्मद् रोदसी समनसः सदन्तु ।	
पृषदश्वासोऽवनयो न रथा	रिशार्दसो मित्रयुजो न देवाः	८
प्र नु यदेषां महिना चिकित्रे	प्र युञ्जते प्रयुजस्ते सुवृक्ति ।	
अध यदेषां सुदिने न शरु	विश्वमेरिणं पुषायन्त सेनाः	९
प्रो अश्विनाववसे कृणुध्वं	प्र पुषणं स्वर्तवसो हि सन्ति ।	
अद्रेषो विष्णुर्वार्त क्रभुक्षा	अच्छा सुन्नाय ववृतीय देवान्	१०
इयं सा वो अस्मे दीधितिर्यजत्रा	अपिप्राणी च सददी च भूयाः ।	
✓ नि या देवेषु यतते वसूयु	विद्यामेपं वृजनं जीरदानुम्	११ [५] (१९५२)

(१८७)

११ अगस्त्यो मैत्रावरुणिः । अन्नं । १ अनुष्टुप्गर्भा उष्णिक्; २, ५-७, ११ अनुष्टुप्; ११ बृहती वा; २, ४, ८-१० गायत्री ।

पितुं नु स्तोपं	महो धर्माणं तविषीम्	। यस्य त्रितो व्योजसा	वृत्रं विपर्वमर्दयत्	१
स्वादो पितो	मथो पितो	वयं त्वा ववृमहे ।	अस्मार्कमविता भव	२
उप नः पितवा चर	शिवः शिवाभिः कृतिभिः ।	मयोभुरद्विपेण्यः	सखा सुशेवो अद्वयाः	३
तव त्वे पितो रसा	रजांस्यनु विष्टिताः ।	दिवि वाता इव श्रिताः		४
तव त्वे पितो ददत	स्तव स्वादिष्ट ते पितो	। प्र स्वाद्वानो रसानां	तुविग्रीवा इवेरते	५ [६]
त्वे पितो महानां	देवानां मनो हितम्	। अकारि चारु केतुना	तवाहिमवसावधीत्	६
यदुदो पितो अजगन्	विवस्व पर्वतानाम्	। अत्रा चित्रो मथो पितो	ऽरं भक्षाय गम्याः	७
यदुपामोर्षधीनां	परिशमारिशामहे	। वातापि पीव इद् भव		८
यत् ते सोम गवाशिरो	यवाशिरो भजामहे ।	वातापि पीव इद् भव		९
करम्भ ओषधे भव	पीवो वृक्क उदारथिः ।	वातापि पीव इद् भव		१०
तं त्वा वयं पितो वचोमि	गावो न हव्या संपूदिम ।			
देवेभ्यस्त्वा सधमाद	मस्मभ्यं त्वा सधमाद			

(१८८)

११ अगस्त्यो मैत्रावरुणिः । आप्रीसुक्तं = [१ इध्मः समिद्धोऽग्निर्वा, २ तनूनपात्, ३ इळः, ४ बर्हिः, ५ देवीर्द्वारः, ६ उषासानक्ता, ७ दैव्यौ होतारौ प्रचेतसौ, ८ तिस्रो देव्यः सरस्वतीळाभारत्यः, ९ त्वष्टा, १० वनस्पतिः, ११ स्वाहाकृतयः] । गायत्री ।

समिद्धो अद्य राजसि	देवो देवैः सहस्रजित्	। द्रुतो हव्या कविर्वह	१
तनूनपाहतं यते	मध्वा यज्ञः समज्यते	। दधत् सहस्रिणीरिषः	२
आजुह्वानो न ईड्यो	देवाँ आ वक्षि यज्ञियान्	। अग्ने सहस्रसा असि	३
प्राचीनं बर्हिरोजसा	सहस्रवीरमस्तृणन्	। यत्रादित्या विराजथ	४
विराट् सम्राड्विम्बीः	प्रभ्वीर्वह्नीश्च भूर्यसीश्च याः	। दुरो घृतान्यक्षरन्	५

[C]

सुक्मे हि सुपेशसा ऽधि श्रिया विराजतः । उपासावेह सीदताम् ६
 प्रथमा हि सुवार्चसा होतांरा दैव्या कवी । यज्ञं नो यक्षतामिमम् ७
 भारतीछे सरस्वति या वः सर्वा उपब्रुवे । ता नश्चोदयत श्रिये ८
 तस्य रूपाणि हि प्रभुः पशून् विश्वान् त्समानजे । तेषां नः स्फातिमा यज ९
 उण तन्या वनस्पते पार्थो देवेभ्यः सृज । अग्निर्हव्यानि सिष्वदत् १०
 पूगेण अग्निर्देवानां गायत्रेण समज्यते । स्वाहाकृतीषु रोचते ११ [९] (१९७४)

(१८९)

८ अगस्त्यो मैत्रावरुणिः । अग्निः । त्रिष्टुप् ।

अग्रे नयं सुपथा राये अस्मान् विश्वानि देव वयुनानि विद्वान् ।	१
युयोध्यः स्मर्जुहुराणमेनो भूर्यिष्ठां ते नमउक्तिं विधेम	२
अग्रे त्वं पारया नवयो अस्मान् त्वस्तिभिरति दुर्गाणि विश्वा ।	३
पृथ्वी बहुला न उर्वी भवां तोकाय तनयाय शं योः	४
अग्रे त्वमस्मद् युयोध्यमीवा अनग्नित्रा अभ्यमन्त कृष्टीः ।	५
पुनरस्मभ्यं सुविताय देव क्षां विश्वेभिरमृतेभिर्यजत्र	६
एहि नो अग्रे पायुभिरजस्रैरुत प्रिये सदन आ शुशुक्रान् ।	७
मा ते मयं जरितारं यविष्ठ नूनं विदुन्मापरं सहस्वः	८
मा नो अग्रेऽव सृजो अघायाऽविष्यवे रिपवे दुच्छुनायै ।	९
मा कुर्वते वशते मावते नो मा रीषते सहसावन् परा दाः	१० [१०] (१९५९)

वि घ त्वावाँ क्रतजात यंसद् गृणानो अग्ने तन्वेडे वरूथम् ।
 विश्वाद् रिश्कोरुत वा निनिस्सो रभिहूतामसि हि देव विष्पट्
 त्वं ताँ अग्र उभयान् वि विद्वान् वेषिं प्रपित्वे मनुषो यजत्र ।
 अभिपित्वे मनवे शास्यो भू-र्मर्मजेन्य उशिग्भिर्नाक्रः
 अवोचाम निवचनान्यस्मिन् मानस्य सूनुः सहसाने अग्रौ ।
 वयं सहस्रमृषिभिः सनेम विद्यामेषं वृजनं जीरदानुम्

६

७

८ [११] (१९८)

(१९०)

८ अगस्त्यो मैत्रावरुणिः । बृहस्पतिः । त्रिष्टुप् ।

अनर्वाणं वृषभं मन्द्रजिह्वं बृहस्पतिं वर्धया नव्यमर्कैः ।
 गाथान्यः सुरुचो यस्य देवा आशृण्वन्ति नवमानस्य मर्ताः
 तमृत्विया उप वार्चः सचन्ते सर्गो न यो देवयतामसर्जि ।
 बृहस्पतिः स ह्यञ्जो वरांसि विभ्वामवत् समृते मातरिश्वा
 उपस्तुतिं नमस उद्यतिं च श्लोकं यंसत् सवितेव प्र बाहू ।
 अस्य कत्वाहन्योडे यो अस्ति मृगो न भीमो अरक्षसस्तुविष्मान्
 अस्य श्लोको द्विवीर्यते पृथिव्या मृत्यो न यंसद् यक्षभृद् विचेताः ।
 मृगाणां न हेतयो यन्ति चेमा बृहस्पतेरहिमायाँ अभि द्यून्
 ये त्वा देवोन्निकं मन्यमानाः प्रापा भद्रमुपजीवन्ति पुत्राः ।
 न दूढयेडे अनु ददासि वामं बृहस्पते चर्यस इत् पियारुम्

१

२

३

४

५ [१२]

सुप्रेतुः सूर्यवसो न पन्था दुर्नियन्तुः परिप्रीतो न मित्रः ।
 अनर्वाणो अभि ये चक्षते नो ऽपीवृता अपोर्णवन्तो अस्थुः
 सं यं स्तुभोऽवनयो न यन्ति समुद्रं न स्रवतो रोधचक्राः ।
 स विद्राँ उभयं चष्टे अन्त बृहस्पतिस्तर आपश्च गृध्रः
 एवा महस्तुविजातस्तुविष्मान् बृहस्पतिर्वृषभो धायि देवः ।
 स नः स्तुतो वीरवद् धातु गोमद विद्यामेषं वृजनं जीरदानुम्

६

७

८ [१३] (१९९)

(१९१)

१६ अगस्त्यो मैत्रावरुणिः । अप्तृणसूर्याः (विषमोपनिषद्) । अनुष्टुप्; १०-१२ महापंक्तिः; १३ महावृहती ।

कङ्कतो न कङ्कतो ऽथो सतीनकङ्कतः ।

द्वाविं प्लुषी इति न्यहृष्टा अलिप्सत

१

अहृष्टान् हन्त्यायत्यथो हन्ति परायती ।

अथो अवघ्नती हन्त्यायति पिपती

२

गरासः कुशरासो दुर्भासः सौर्या उत ।

सौआ अहृष्टा बैरिणाः सर्वे साकं न्यलिप्सत

३

नि गावो गोष्ठे असदुन् नि मृगासो अविक्षत ।

नि केतवो जनानां न्यहृष्टा अलिप्सत

४

एत उ त्वे प्रत्यहश्नन् प्रदोषं तस्करा इव ।

अहृष्टा विश्वहृष्टाः प्रतिबुद्धा अभूतन

५ [१४]

द्यौर्विः पिता पृथिवी माता सोमो भ्रातादितिः स्वसा ।

अहृष्टा विश्वहृष्टा स्तिष्ठतेलयता सु कम्

६

ये अस्या ये अङ्गन्याः सूचीका ये प्रकङ्कताः ।

अहृष्टाः किं चनेह वः सर्वे साकं नि जस्यत

७

उत पुरस्तात् सूर्य एति विश्वहृष्टो अहृष्टहा ।

अहृष्टान् त्सर्वाश्च भयन् त्सर्वाश्च यातुधान्यः

८

उदपतवुसौ सूर्यः पुरु विश्वानि जूर्वन् ।

आदित्यः पर्वतेभ्यो विश्वहृष्टो अहृष्टहा

९

सूर्ये विषमा संजामि हतिं सुरावतो गृहे ।

सो चिन्नु न मराति नो वयं मरामाऽऽरे अस्य योजनं हरिष्ठा मधु त्वा मधुला चकार १० [१५]

इयत्तिका शकुन्तिका सका जघास ते विषम् ।

सो चिन्नु न मराति नो वयं मरामाऽऽरे अस्य योजनं हरिष्ठा मधु त्वा मधुला चकार ११ (२००१)

- त्रिः सप्त विष्णुलिङ्गका विषस्य पुष्पमक्षन् ।
 ताश्चिन्नु न मरन्ति नो व्यं मरामाऽऽरे अस्य योजनं हरिष्ठा मधु त्वा मधुला चकार १२
- नवानां नवतीनां विषस्य रोपुषीणाम् ।
 सर्वासामग्रभं नामाऽऽरे अस्य योजनं हरिष्ठा मधु त्वा मधुला चकार १३
- त्रिः सप्त मयूर्यः सप्त स्वसारो अग्रुवः ।
 तास्ते विषं वि जग्मिरे उदुकं कुम्भिनीरिव १४
- इयत्तकः कुषुम्भकस्तकं भिनदयश्मना ।
 ततो विषं प्र वावृते पराचीरनु संवतः १५
- कुषुम्भकस्तदब्रवीद् गिरेः प्रवर्तमानकः ।
 वृश्चिकस्यासं विषमरसं वृश्चिक ते विषम् १६ [१६] (२००६)

॥ इति प्रथमं मण्डलं समाप्तम् ॥ १ ॥

अथ द्वितीयं मण्डलम् ।

(१)

[प्रथमोऽनुवाकः ॥१॥ सू० १-११]

१६ गृत्समद (आङ्गिरसः शौनहोत्रः पश्चाद्) भार्गवः शौनकः । अग्निः । जगती ।

त्वमग्ने द्युभिस्त्वमाशुशुक्षणि—स्त्वमन्द्ध्यस्त्वमश्मनस्परि ।	
त्वं वनेभ्यस्त्वमोषधीभ्य—स्त्वं नृणां नृपते जायसे शुचिः	१
त्वमग्ने होत्रं तव पोत्रमृत्वियं तव नेष्टं त्वमग्निहृतायतः ।	
त्वं प्रशास्त्रं त्वमध्वरीयसि ब्रह्मा चासि गृहपतिश्च नो दमे	२
त्वमग्ने इन्द्रो वृषभः सतामसि त्वं विष्णुरुरुगायो नमस्यः ।	
त्वं ब्रह्मा रयिविद् ब्रह्मणस्पते त्वं विधर्तः सचसे पुरन्ध्या	३
त्वमग्ने राजा वरुणो धृतव्रत—स्त्वं मित्रो भवसि दुस्म ईड्यः ।	
त्वमर्यमा सत्पतिर्यस्य संभुजं त्वमंशो विदथे देव भाजयुः	४
त्वमग्ने त्वष्टा विधत्ते सुवीर्यं तव श्रावो मित्रमहः सजात्यम् ।	
त्वमाशुहेमा ररिषे स्वश्व्यं त्वं नरां शर्धो आसि पुरुवसुः	५ [१७]
त्वमग्ने रुद्रो असुरो महो विव—स्त्वं शर्धो मारुतं पूक्ष ईशिषे ।	
त्वं वातरुणैर्यासि शंगय—स्त्वं पूषा विधत्तः पासि नु त्मना	६
त्वमग्ने द्रविणोदा अरंकृते त्वं देवः सविता रत्नधा असि ।	
त्वं भगो नृपते वस्व ईशिषे त्वं पायुर्दमे यस्तेऽविधत्	७
त्वमग्ने दम आ विष्पतिं विश—स्त्वां राजानं सुविदत्रमृजते ।	
त्वं विश्वानि स्वनीक पत्यसे त्वं सहस्राणि शता दश प्रति	८
त्वमग्ने पितरमिष्टिभिर्नर—स्त्वां भ्रात्राय शस्या तनुरुचम् ।	
त्वं पुत्रो भवसि यस्तेऽविधत् त्वं सखा सुशेवः पास्याधुषः	९

(९)

- त्रिः सप्त विष्णुलिङ्गका विषस्य पुष्पमक्षन् ।
 ताश्चिन्नु न मरन्ति नो वयं मरामाऽऽरे अस्य योजनं हरिष्ठा मधु त्वा मधुला चकार १२
- नवानां नवतीनां विषस्य रोपुषीणाम् ।
 सर्वासामग्रभं नामाऽऽरे अस्य योजनं हरिष्ठा मधु त्वा मधुला चकार १३
- त्रिः सप्त मयूर्यः सप्त स्वसारो अग्रुवः ।
 तास्ते विषं वि जश्निर उदुकं कुम्भिनीरिव १४
- इयत्तकः कुपुम्भकस्तकं भिनद्वयश्मना ।
 ततो विषं प्र वावृते पराचीरनु संवतः १५
- कुपुम्भकस्तदब्रवीद् गिरेः प्रवर्तमानकः ।
 वृश्चिकस्यासं विषमसं वृश्चिक ते विषम् १६ [१६] (२००६)

॥ इति प्रथमं मण्डलं समाप्तम् ॥ १ ॥

अथ द्वितीयं मण्डलम् ।

(१)

[प्रथमोऽनुवाकः ॥१॥ सू० १-११]

१६ गृत्समद (आङ्गिरसः शौनहोत्रः पश्चाद्) भार्गवः शौनकः । अग्निः । जगती ।

त्वमग्ने धुमिस्त्वमाशुशुक्षणि—स्त्वमन्द्ध्यस्त्वमश्मनस्परि ।	
त्वं वनेभ्यस्त्वमोषधीभ्य—स्त्वं नृणां नृपते जायसे शुचिः	१
त्वमग्ने होत्रं तव पोत्रमृत्वियं तव नेष्टं त्वमग्निहृतायतः ।	
तव प्रशास्त्रं त्वमध्वरीयसि ब्रह्मा चासि गृहपतिश्च नो दमे	२
त्वमग्ने इन्द्रो वृषभः सुतामसि त्वं विष्णुरुरुगायो नमस्यः ।	
त्वं ब्रह्मा रयिविद् ब्रह्मणस्पते त्वं विधर्तः सचसे पुरन्ध्या	३
त्वमग्ने राजा वरुणो धृतव्रत—स्त्वं मित्रो भवसि दुस्म ईड्यः ।	
त्वमर्यमा सत्पतिर्यस्य संभुजं त्वमंशो विदथे देव भाजयुः	४
त्वमग्ने त्वष्टा विधत्ते सुवीर्यं तव श्रावो मित्रमहः सजात्यम् ।	
त्वमाशुहेमा ररिषे स्वइदं त्वं नरां शर्धो आसि पुरुवसुः	५ [१७]
त्वमग्ने रुद्रो असुरो महो विव—स्त्वं शर्धो भारुतं पूक्ष ईशिषे ।	
त्वं वातरुणैर्यासि शंगय—स्त्वं पूषा विधत्तः पासि नु त्मना	६
त्वमग्ने द्रविणोदा अरंकृते त्वं देवः सविता रत्नधा असि ।	
त्वं भगो नृपते वस्व ईशिषे त्वं पायुर्दमे यस्तेऽविधत्	७
त्वमग्ने दम आ विश्पतिं विश—स्त्वां राजानं सुविदत्रमृजते ।	
त्वं विश्वानि स्वनीक पत्यसे त्वं सहस्राणि शता दश प्रति	८
त्वमग्ने पितरमिष्टिभिर्नर—स्त्वां भ्रात्राय शस्या तनुरुचम् ।	
त्वं पुत्रो भवसि यस्तेऽविधत् त्वं सखा सुशेवः पास्याधुषः	९

(९)

त्वमग्नं क्रभुराके नमस्य॑ स्त्वं वाजस्य क्षुमतो राय ईशिषे ।
 त्वं वि मास्यनु दक्षि द्वावने त्वं विशिक्षुरसि यज्ञमातनिः

१० [१८]

त्वमग्ने अदितिर्देव द्वाशुषे त्वं होत्रा भारती वर्धसे गिरा ।
 त्वमिळा शतहिमासि दक्षसे त्वं वृत्रहा वसुपते सरस्वती
 त्वमग्ने सुभृत उत्तमं वयस्त्वं स्पार्हे वर्ण आ संहशि श्रियः ।
 त्वं वाजः प्रतरणो बृहन्नसि त्वं रयिर्बहुलो विश्वतस्पृथुः

११

१२

त्वमग्न आदित्यास आस्यं॑ त्वां जिह्वां शुचयश्चक्रिरे कवे ।
 त्वां रातिषाचो अध्वरेषु सश्विरे त्वे देवा हविरदुन्त्याहुतम्
 त्वे अग्ने विश्वे अमृतासो अद्बुह आसा देवा हविरदुन्त्याहुतम् ।
 त्वया मतींसः स्वदन्त आसुतिं त्वं गर्भो वीरुधां जज्ञिषे शुचिः

१३

१४

त्वं तान् त्सं च प्रति चासि मज्जना अग्ने सुजात प्र च देव रिच्यसे ।
 पुक्षो यदत्र महिना वि ते भुवदनु द्यावापृथिवी रोदसी उभे
 ये स्तोतृभ्यो गोअग्रामश्वपेशस मग्ने रातिमुपसृजन्ति सूरयः ।
 अस्माश्च तांश्च प्र हि नेपि वस्य आ बृहद् वदेम विदथे सुवीराः

१५

१६ [१९] (१९)

(२)

१३ गुत्समद (आङ्गिरसः शौनहोत्रः पश्चाद्) भार्गवः शौनकः । अग्निः । जगती ।

यज्ञेन वर्धत जातवेदस मग्निं यजध्वं हविषा तना गिरा ।
 समिधानं सुप्रयसं स्वर्णरं द्युक्षं होतारं वृजनेषु धूर्षदम्
 अमि त्वा नर्तीरुपसो ववाशिरे अग्ने वत्सं न स्वसरेषु धेनवः ।
 द्विव इवेदरतिमार्नुषा युगा क्षपो भासि पुरुवार संयतः
 तं देवा बुधे रजसः सुदंसं द्विवस्पृथिव्योररति न्येरिरे ।
 रथमिव वेद्यं शुक्रशोचिष मग्निं मित्रं न क्षितिपुं प्रशंस्यम्
 तमुक्षमाणं रजसि स्व आ दमे चन्द्रमिव सुरुचं ह्यार आ दधुः ।
 पृश्न्याः पतरं चितयन्तमुक्षभिः पाथो न पायुं जनसी उभे अनु
 स होता विश्वं परि भूत्वध्वरं तमु हव्यैर्मनुष क्रञ्जते गिरा ।
 हिरिगिप्रो वृधसानासु जर्भुरद द्यौर्न स्पृभिश्चितयद् रोदसी अनु

१

२

३

४

५ [२०] (१९)

त नो वेत समिधानः स्वस्तये	संदृष्ट्वान् रयिमस्मासु दीदिहि ।	
आ नः कृणुष्व सुविताय रोदसी	अग्ने हव्या मनुषो देव वीतये	६
नो अग्ने बृहतो दाः सहस्रिणो	दुरो न वाजं श्रुत्या अपां वृधि ।	
प्राची द्यावपृथिवी ब्रह्मणा कृधि	स्वर्णं शुक्रमुषसो वि दिद्युतुः	७
स इधान उपसो राम्या अनु	स्वर्णं दीदेदरूपेण भानुना ।	
होत्राभिरग्निर्मनुषः स्वध्वरो	राजा विशामतिथिश्चारुरायवे	८
एवा नो अग्ने अमृतेषु पूर्य	धीष्णीपाय बृहद् दिवेषु मानुषा ।	
दुहाना धेनुर्वृजनेषु कारवे	त्यनां शतिनं पुरुरूपमिषणिं	९
वयमग्ने अर्वता वा सुवीर्यं	ब्रह्मणा वा चितयेमा जनां अति ।	
अस्माकं द्युम्नमधि पञ्च कृष्टिषु	चा स्वर्णं शुशुचीत दुष्टरम्	१०
स नो बोधि सहस्य प्रशंस्यो	यस्मिन् त्सुजाता इषयन्त सूरयः ।	
यमग्ने यज्ञमुपयन्ति वाजिनो	नित्ये तोकं दीदुवांसं स्वे दमे	११
उभयांसो जातवेदः स्याम ते	स्तोतारो अग्ने सूरयश्च शर्मणि ।	
वसो रायः पुरुश्चन्द्रस्य भूयसः	प्रजावतः स्वपत्यस्य शग्धि नः	१२
ये स्तोतृभ्यो गोअग्रामश्वपेशस	मग्ने शतिमुपसृजन्ति सूरयः ।	
अस्माश्च तांश्च प्र हि नेषि वस्य आ	बृहद् वदेम विदथे सुवीराः	१३ [२१] (२९)

(३)

११ गृत्समद (आङ्गिरसः शौनहोत्रः पश्चाद्) भार्गवः शौनकः । आप्रीसूक्तं = [१ इधमः समिद्धोऽग्निर्वा,
 २ नराशंसः, ३ इलः, ४ बर्हिः, ५ देवीर्द्वारः, ६ उपासानक्ता, ७ दैव्यौ होतारौ
 प्रचेतसौ, ८ तिस्रो देव्यः सरस्वतीलाभारत्यः, ९ त्वष्टा,
 १० वनस्पतिः, ११ स्वाहाकृतयः] । त्रिष्टुप्, ७ जगती ।

समिद्धो अग्निर्निहितः पृथिव्यां प्रत्यङ् विश्वानि भुवनान्यस्थात् ।
 होता पावकः प्रदिवः सुमेधा देवो देवान् यजत्वग्निर्हन्
 नराशंसः प्रति धामान्यश्नन् तिस्रो दिवः प्रति मृत्वा स्वर्चिः ।
 घृतपूषा मर्नसा हव्यमुन्दन् मूर्धन् यज्ञस्य समनक्तु देवान्
 विलितो अग्ने मर्नसा नो अर्हन् देवान् यक्षि मानुषात् पूर्वी अद्य ।
 स आ वह मरुतां शर्धो अच्युत मिन्द्रं नरो बर्हिषद यजध्वम्

देव बहिर्वर्धमानं सुवीरं स्तीर्णं राये सुभरं वेद्यस्याम् ।
घृतेनाक्तं वंसवः सीदतेदं विश्वे देवा आदित्या यज्ञियांसः
वि श्रयन्तामुर्विया हूयमाना द्वारो देवीः सुप्रायणा नमोभिः ।
व्यचस्वतीर्वि प्रथन्तामजुर्या वर्णं पुनाना यशसं सुवीरम्

४

५ [२२]

साध्वपांसि सनतां न उक्षिते उषासानक्तां व्ययेव रणिवृते ।
तन्तुं ततं संवर्यन्ती समीची यज्ञस्य पेशः सुदुघे पर्यस्वती

६

दैव्या होतारा प्रथमा विदुष्टर ऋजु यक्षतः समृचा वपुष्टरा ।

देवान् यजन्तावृतुथा समञ्जतो नाभा पृथिव्या अधि सानुषु त्रिषु

७

सरस्वती साधयन्ती धियं न इळा देवी भारती विश्वतूर्तिः ।

तिस्रो देवीः स्वधया बहिरेद मच्छिद्रं पान्तु शरणं निषद्य

८

पिशङ्गरूपः सुभरो वयोधाः श्रुष्टी वीरो जायते देवकामः ।

प्रजां त्वष्टा वि ज्यतु नाभिमस्मे अथा देवानामप्येतु पार्थः

९

वनस्पतिरवसृजन्नुप स्था दुग्निर्हविः सूदयाति प्र धीभिः ।

त्रिधा समक्तं नयतु प्रजानन् देवेभ्यो दैव्यः शमितोप हव्यम्

१०

घृतं मिमिक्षे घृतमस्य योनिं धृते श्रितो घृतम्बस्य धाम ।

अनुष्वधमा वह मादयस्व स्वाहाकृतं वृषभ वक्षि हव्यम्

११ [२३] (४०)

(४)

१ सोमाहुतिर्भागवः । अग्निः । त्रिदुष्ट् ।

हुवे वः सुद्योत्मानं सुवृक्तिं विशामग्निमर्तिथिं सुप्रयसम् ।

मित्र इव यो दिधिपाय्यो भूद देव आदेवे जने जातवेदाः

१

इमं विधन्तो अपां सधस्थे द्वितादधुर्भृगवो विश्वाहयोः ।

एष विश्वान्यभ्यस्तु भूमा देवानामग्निरतिर्जीराश्वः

२

अग्निं देवासो मानुषीषु विश्वे प्रियं धुः क्षेप्यन्तो न मित्रम् ।

स दीदयदुशतीरुम्या आ वृक्षाप्यो यो दास्वते दम आ

३

अस्य रणवा स्वस्येव पुष्टिः संहृष्टिरस्य हियानस्य दक्षोः ।

वि यो भरिभ्रदोषधीषु जिह्वा मत्यो न रथ्यो दोधवीति वारांन्

४

(४४)

आ यन्मे अभ्वं वनदुः परन्तो शिरभ्यो नामिमीत् वर्णम् ।
 स चित्रेण चिकिते रंसु भासा जुजुवी यो मुहुरा युवा भूत
 आ यो वना तातृषाणो न भाति वार्ण पृथा रथ्येव स्वानीत् ।
 कृष्णाध्वा तपू रणवश्चिकेत द्यौरिव स्मर्यमानो नभोभिः
 स यो व्यस्थादुभि दक्षदुर्वी पशुर्नैति स्वयुरगोपाः ।
 अग्निः शोचिष्मा अतसान्युष्णन् कृष्णव्यथिरस्वदयन्न भूम
 नू ते पूर्वस्यावसो अधीतौ तृतीये विदथे मन्म शंसि ।
 अस्मे अग्ने संयद्वीरं बृहन्तं क्षुमन्तं वार्जं स्वपत्यं रुपिं दाः
 त्वया यथा गृत्समदासो अग्ने गुहा वन्वन्त उपरां अभि प्युः ।
 सुवीरासो अभिमातिषाहः स्मत् सूरिभ्यो गृणते तद् वयो धाः

५ [२४]

६

७

८

९ [२५] (४९)

(५)

८ सोमाहुतिर्भागवः । अग्निः । अनुष्टुप् ।

होताजनिष्ट चेतनः पिता पितृभ्य ऊतये ।
 प्रयक्षश्चेत्यं वसु शकेम वाजिनो यमम्
 आ यस्मिन् तप्त रश्मयस्तता यज्ञस्य नेतरि ।
 मनुष्यद दैव्यमष्टमं पोता विश्वं तदिन्वति
 वृधन्वे वा यवीमनु वोचद ब्रह्माणि वेरु तत ।
 परि विश्वानि काव्या नेमिश्चक्रमिवाभवत्
 साकं हि शुचिना शुचिः प्रशास्ता क्रतुनाजनि ।
 विद्वो अस्य वता ध्रुवा वया इवानु रोहते
 ता अस्य वर्णमायुवो नेष्टुः सचन्त धेनवः ।
 कुवित तिसृभ्य आ वरं स्वसारो या इदं ययुः
 यदी मातुरूप स्वसा घृतं भरन्त्यस्थित ।
 तासामध्वर्युरागतौ यवो वृष्टीव मोदते
 स्वः स्वाय धार्यसे कृष्णतामृत्विगृत्विजम् ।
 तोमं यज्ञं चादरं वनेमा ररिमा वयम्
 यथा विद्वो अरं करद् विश्वेभ्यो यजतेभ्यः ।
 अपमि त्वे अपि यं यज्ञं चकृमा वयम्

१

२

३

४

५

६

७

८ [२६] (५७)

(६)

८ सोमाहुतिर्भागवः । अग्निः । गायत्री ।

इमां मे अग्ने समिधं मिमामुपसदं वनेः	। इमा उ षु श्रुधी गिरः	१
अया ते अग्ने विधेमो जौ नपादश्वमिष्टे	। एना सूक्तेन सुजात	२
तं त्वा गीर्भिर्गिर्वणसं द्रविणस्युं द्रविणोदः	। सपर्येम सपर्यवः	३
स बोधि सूरिर्मघवा वसुपते वसुदावन्	। युयोध्यस्मद् द्वेषांसि	४
स नो वृष्टिं दिवस्पति स नो वाजमनर्वाणाम्	। स नः सहस्रिणीरिषः	५
ईळानायावस्यवे यविष्ठ दूत नो गिरा	। यजिष्ठ होतरा गहि	६
अन्तर्ह्यग्ने ईयसे विद्वान् जन्मोभया कवे	। दूतो जन्येव मित्र्यः	७
स विद्वान् आ च पिप्रयो यक्षि चिकित्व आनुषक् । आ चास्मिन् त्सत्सि बर्हिषि	८ [२७] (६५)	

(७)

६ सोमाहुतिर्भागवः । अग्निः । गायत्री ।

श्रेष्ठं यविष्ठ भारता अग्ने द्युमन्तमा भर	। वसो पुरुस्पृहं रयिम्	१
मा नो अरातिरीशत देवस्य मर्त्यस्य च	। पर्षि तस्या उत द्विषः	२
विश्वा उत त्वया वयं धारा उदुन्या इव	। अति गाहेमहि द्विषः	३
शुचिः पावक वन्द्यो अग्ने बृहद् वि रोचसे	। त्वं घृतेभिराहुतः	४
त्वं नो असि भारता अग्ने वृशाभिरुक्षभिः	। अष्टार्पदीभिराहुतः	५
द्रुन्नः सर्पिरासुतिः प्रतो होता वरेण्यः	। सहसस्पुत्रो अद्भुतः	६ [२८] (७२)

(८)

६ गृत्समद (आक्षिरसः शौनहोत्रः पश्चाद्) भागवः शौनकः । अग्निः । गायत्री; ६ अनुष्टुप् ।

वाजयन्त्रिव नू स्थान् योगौ अग्रेरुप स्तुहि	। यशस्तमस्य मीळिहुषः	१
यः सुनीथो द्वाशुषे अजुर्यो जरयन्नरिं	। चारुप्रतीक आहुतः	२
य उ श्रिया दमेष्वा द्रोपोषसि प्रशस्यते	। यस्य व्रतं न मीर्यते	३
आ यः स्वर्णं भानुना चित्रो विभात्यर्चिषा	। अस्त्रानो अजरैरभि	४
अत्रिमनु स्वराज्यं मग्निमुक्थानि वावृधुः	। विश्वा अधि श्रियो दधे	५
अग्नेरिन्द्रस्य सोमस्य देवानामृतिभिर्वयम् । अरिण्यन्तः सचेमह्यभि प्याम	पृतन्यतः ६ [२९] (७७)	

[पष्ठोऽध्यायः ॥ ६॥ व० १-३२]

(९)

६ गृत्समद (आङ्गिरसः शौनहोत्रः पश्चाद्) भार्गवः शौनकः । अग्निः । त्रिष्टुप् ।

नि होता होतृपदेन विदानस्त्वेषो दीदिवौ असदत् सुदक्षः ।
 अदब्धव्रतप्रमतिर्वसिष्ठः सहस्रंभरः शुचिजिह्वो अग्निः १
 त्वं दूतस्त्वमु नः परस्पास्त्वं वस्य आ वृषभ प्रणेता ।
 अग्ने तोकस्य नस्तने तनूनामप्रयुच्छन् दीद्यद् बोधि गोपाः २
 विधेम ते परमे जन्मन्त्रमे विधेम स्तोमैरवरे सधस्थे ।
 यस्माद् योनेरुदारिथा यजे तं प्र त्वे हवीर्षि जुहुरे समिन्द्रे ३
 अग्ने यजस्व हविषा यजीया ऊर्ध्वी देष्णमभि गृणीहि राधः ।
 त्वं ह्यसि रयिपती रयीणां त्वं शुक्रस्य वचंसो मनोता ४
 उभयं ते न क्षीयते वसव्यं दिवेदिवे जायमानस्य दस्म ।
 कृधि क्षुमन्तं जरितारमग्ने कृधि पतिं स्वपत्यस्य रायः ५
 सैनानीकेन सुविदत्रो अस्मे यदा देवा आयजिष्ठः स्वस्ति ।
 अदब्धो गोपा उत नः परस्पा अग्ने द्युमदुत रेवद् दिदीहि ६ [१] (८३)

(१०)

६ गृत्समद (आङ्गिरसः शौनहोत्रः पश्चाद्) भार्गवः शौनकः । अग्निः । त्रिष्टुप् ।

जोहूत्रो अग्निः प्रथमः पितेवे लस्पदे मनुषा यत् समिन्द्रः ।
 भियं वसानो अमृतो विचेता मर्मजेन्यः श्रवस्यः स वाजी १
 श्रूया अग्निरिच्छन् भानुर्हव मे विश्वाभिर्गीर्भिरमृतो विचेताः ।
 श्यावा रथं वहतो रोहिता वो तारुषाह चक्रे विभृत्रः २
 उत्तानायामजनयन् त्सुपूतं भुवदग्निः पुरुपेशासु गर्भः ।
 शिरिणायां चिदुक्तुना महोभि रपरीवृतो वसति प्रचेताः ३
 जिघर्म्यग्निं हविषा घृतेन प्रतिक्षियन्तं भुवनानि विश्वा ।
 पृथुं तिरश्चा वयसा ब्रूहन्तं व्यचिष्टमन्नै रभसं दृशानं ४
 आ विश्वतः प्रत्यश्रं जिघर्म्य रक्षसा मनसा तज्जुषेत ।
 मय्यग्निः स्पृहयद्गर्णो अग्निर्नाभिमृशे तन्वा उ जमुराणः ५ (८८)

जेया भागं सहस्रानो वरेण त्वाद्रूतासो मनुवद् वदेम ।
अनूनमग्निं जुह्वा वचस्या मधुपृचं धनसा जौहवीमि

६ [२] (२९)

(११)

११ गृत्समद (आगिरसः शौनहोत्रः पश्चाद्) भार्गवः शौनकः । इन्द्रः । विराट्स्थानाः, २१ त्रिष्टुप् ।

श्रुधी हवामिन्द्र मा रिषण्यः स्याम ते दावने वसूनाम् ।
इमा हि त्वामूर्जो वर्धयन्ति वसूयवः सिन्धवो न क्षरन्तः
सृजो महीरिन्द्र या अपिन्वः परिष्ठिता अहिना शूर पूर्वीः ।
अमर्त्यं चिद दासं मन्यमानं मवाभिनदुक्थैर्वावृधानः
उक्थेष्विन्नु शूर येषु चाकन् त्तोमेष्विन्द्र रुद्रीयेषु च ।
तुभ्येदेता यासु मन्दसानः प्र वायवे सिंस्रते न शुभ्राः
शुभ्रं नु ते शुष्मं वर्धयन्तः शुभ्रं वज्रं बाहोर्दधानाः ।
शुभ्रस्त्वमिन्द्र वावृधानो अस्मे दासीर्विशः सूर्येण सह्याः
गुहा हितं गुह्यं गूळहमप्स्व पीवृतं मायिनं श्रियन्तम्
उतो अपो द्यां तस्तभ्वांस महन्नाहिं शूर वीर्येण

१

२

३

४

५ [३]

स्तवा नु तं इन्द्र पूर्या महा न्युत स्त्वाम नूतना कृतानि ।
स्तवा वज्रं बाहोरुशन्तं स्तवा हरी सूर्यस्य केतू
हरी नु तं इन्द्र वाजयन्ता घृतश्चुतं स्वारमस्वार्थाम् ।
वि समना भूमिरग्रथिष्ठा ऽरस्त पर्वतश्चित् सरिण्यन्
नि पर्वतः साद्यप्रयुच्छन् त्सं मातृभिर्वावृशानो अकान् ।
दूरे पारे वाणीं वर्धयन्त इन्द्रेपितां धमनिं पप्रथन् नि
इन्द्रो मह्यं सिन्धुमाशयानं मायाविनं वृत्रमस्फुरन्निः ।
अरेजेतां रोदसी भियाने कनिकदतो वृष्णो अस्य वज्रो
अरोरवीद् वृष्णो अस्य वज्रो ऽमानुषं यन्मानुषो निजूर्वात् ।
नि मायिनो दानवस्य माया अपादयत् पपिवान् त्सुतस्य

६

७

८

९

१० [४]

पिवापिवेदिन्द्र शूर सोमं मन्दन्तु त्वा मन्दिनः सुतासः ।
पूणन्तस्ते कुक्षी वर्धयन्ति त्वा सुतः पौर इन्द्रमाव

ते इन्द्राण्यभूम विप्रा धियं वनेम क्रतुया सपन्तः ।	
अवस्यवो धीमहि प्रशस्तिं सद्यस्ते रायो वावने स्याम	१२
स्याम ते त इन्द्र ये त ऊती अवस्यव ऊर्जं वर्धयन्तः ।	
शुम्भितं यं चाक्रनाम देवाऽस्मे शयिं रासि वीरवन्तम्	१३
रासि क्षयं रासि मित्रमस्मे रासि शर्धं इन्द्र मारुतं नः ।	
सजोषतो ये च मन्दसानाः प्र वायवः पान्त्यग्रणीतिम्	१४
व्यन्विन्नु येपु मन्दसानस्तुपत् सोमं पाहि द्रुहदिन्द्र ।	
अस्मान् त्व पृत्स्वा तरुत्राऽवर्धयो द्यां बृहद्भिरकैः	१५ [५]
बृहन्त इन्नु ये ते तरुत्रोऽथेभिर्वा सुन्नमाविवासान् ।	
स्तृणानासो बर्हिः प्रस्त्यावत् त्वोता इदिन्द्र वाजमगमन्	१६
उग्रेष्विन्नु शूर मन्दसानः खिकदुकेषु पाहि सोममिन्द्र ।	
प्रदोधुवच्छ्रुषु प्रीणानो याहि हरिभ्यां सुतस्य पीतिम्	१७
शिवा शवः शूर येन वृत्रमवाभिनद दानुमौर्णवाभम् ।	
अपावृणोज्योतिराययि नि संव्यतः सादि दस्युरिन्द्र	१८
सनेम ये त ऊतिभिस्तरन्तो विश्वाः स्पृध आर्येण दस्यून् ।	
अस्मभ्यं तत् त्वाष्ट्रं विश्वरूपमरन्धयः साख्यस्य त्रिताय	१९
अस्य सुवानस्य मन्दिनस्त्रितस्य न्यबुद्धं वावृधानो अस्तः ।	
अवर्तयत् सूर्यो न चक्रं भिनद् वलमिन्द्रो अङ्गिरस्वान्	२०
नूनं सा ते प्रति वरं जरित्रे दुहीयदिन्द्र दक्षिणा मघोनी ।	
शिक्षां स्तोतृभ्यो मातिं धग्भगो नो बृहद् वंदेम विदथे सुवीराः	२१ [६] (११०)

(१२)

[द्वितीयोऽनुवाकः ॥२॥ सू० १२-२२]

१५ गुत्समद (आङ्गिरसः शौनहोत्रः पश्चाद्) भार्गवः शौनकः । इन्द्रः । त्रिष्टुप् ।

यो जात एव प्रथमो मनस्वान् देवो देवान् क्रतुना पर्यभूषत् ।	
यस्य शुष्माद् रोदसी अभ्यसेतां नृम्णस्य मुह्ना स जनास इन्द्रः	१
यः पृथिवीं व्यथमानामहहद यः पर्वतान् प्रकुपितां अरम्णात् ।	
यो अन्तरिक्षं विममे वरीयो यो द्यामस्तभ्नात् स जनास इन्द्रः	२ (११२)

- यो हत्वाहिमरिणात् सप्त सिन्धून् यो गा उदाजदपधा वलस्य ।
 यो अश्मनोरन्तरिणिं जजान संवृक् समत्सु स जनास इन्द्रः ३
- येनेमा विश्वा च्यवना कृतानि यो दासं वर्णमधरं गुहाकः ।
 श्वघ्नीव यो जिगीवाँ लक्षमाद दुर्यः पुष्टानि स जनास इन्द्रः ४
- यं स्मां पृच्छन्ति कुह सेतिं घोर मुतेमाहुर्नैपो अस्तीत्येनम् ।
 सो अर्यः पुष्टीर्विज इवा मिनाति श्रदस्मै धत्त स जनास इन्द्रः ५ [७]
- यो रधस्यं चोदिता यः कृशस्य यो ब्रह्मणो नार्धमानस्य कीरेः ।
 युक्तग्राव्णो योऽविता सुशिप्रः सुतसोमस्य स जनास इन्द्रः ६
- यस्याश्वासः प्रदिशि यस्य गावो यस्य ग्रामा यस्य विश्वे रथासः ।
 यः सूर्यं य उषसं जजान यो अपां नेता स जनास इन्द्रः ७
- यं क्रन्दसी संयती विह्वयेते परेऽवर उभया अमित्राः ।
 समानं चिद् रथमातस्थिवासा नाना हवेते स जनास इन्द्रः ८
- यस्मान्न कृते विजयन्ते जनासो यं युध्यमाना अवसे हवन्ते ।
 यो विश्वस्य प्रतिमानं बभूव यो अच्युतच्युत स जनास इन्द्रः ९
- यः शश्वतो मह्येनो दधाना नमन्यमानाञ्छवां जघान ।
 यः शर्धते नानुददाति शृध्यां यो दस्योर्हिन्ता स जनास इन्द्रः १० [८]
- यः शम्बरं पर्वतेषु क्षियन्तं चत्वारिंश्यां शरद्यन्वविन्दत् ।
 ओजायमानं यो अहिं जघान दानुं शयानं स जनास इन्द्रः ११
- यः सप्तरश्मिर्वृषभस्तुविष्मा नवासृजत् सतैवे सप्त सिन्धून् ।
 यो राहिणमस्फुरद् वज्रबाहु र्यामारोहन्तं स जनास इन्द्रः १२
- द्यावां चिदस्मै पृथिवी नमेते शुष्माच्चिदस्य पर्वता भयन्ते ।
 यः सोमपा निचितो वज्रबाहु र्यो वज्रहस्तः स जनास इन्द्रः १३
- यः सुन्वन्तमवति यः पचन्तं यः शंसन्तं यः शशमानमूती ।
 यस्य ब्रह्म वर्धनं यस्य सोमो यस्येदं राधः स जनास इन्द्रः १४
- यः सुन्वते पचते बुध आ चिद् वाजं वर्दीषि स किलासि सत्यः ।
 वयं तं इन्द्र विश्वहं प्रियासः सुवीरासो विदधमा वदम १५ [९] (१५५)

(१३)

१३ गृत्समद (आङ्गिरसः शौनहोत्रः पञ्चाद) भार्गवः शौनकः। इन्द्रः। जगती; १३ त्रिष्टुप्।

कृतुर्जनित्री तस्या अपस्पतिं मक्षू जात आविशद् यासु वर्धते ।
 तद्वहता अभवत् पिप्युषी पयोः ऽशोः प्रीयूषं प्रथमं तदुक्थ्यम् १
 सधीमा यन्ति परि विभ्रतीः पयोः विश्वप्स्यन्त्याय प्र भरन्त भोजनम् ।
 समानो अध्वा प्रवतामनुष्यदे यस्ताकृणोः प्रथमं सास्युक्थ्यः २
 अन्वेको वदति यद् ददाति तद् रूपा मिनन्तदपा एकं ईयते ।
 विश्वा एकस्य विनुदस्तिक्षते यस्ताकृणोः प्रथमं सास्युक्थ्यः ३
 प्रजाम्यः पुष्टिं विभजन्त आसते रयिर्भिव पूष्ठं प्रभवन्तमायते ।
 अस्मिन् दंष्ट्रैः पितुरन्ति भोजनं यस्ताकृणोः प्रथमं सास्युक्थ्यः ४
 अधाकृणोः पृथिवीं संहशे दिवे यो धौतीनामहिह्नारिणक् पथः ।
 तं त्वा स्तोमेभिरुदभिर्न वाजिनं देवं देवा अजनन् त्सास्युक्थ्यः ५ [१०]

यो भोजनं च दयसे च वर्धनं माद्रादा शुष्कं मधुमद् दुदोहिथ ।
 स शेवधिं नि दधिषे विवस्वति विश्वस्यैकं ईशिषे सास्युक्थ्यः ६
 यः पुष्पिणींश्च प्रस्वश्च धर्मणा ऽधि दाने व्यवनीरधारयः ।
 यश्चासमा अजनो विद्युतो दिव उरुरुर्वो अभितः सास्युक्थ्यः ७
 यो नर्मरं सहवसुं निहन्तवे पृक्षाय च दासवेशाय चावहः ।
 ऊर्जयन्त्या अपरिविष्टमास्य मुतैवाद्य पुरुकृत् सास्युक्थ्यः ८
 शतं वा यस्य दश साकमाद्य एकस्य श्रुष्टौ यद्ध चोदमाविथ ।
 अरजौ दस्युन् त्समुनब्धुभीतये सुप्राव्यो अभवः सास्युक्थ्यः ९
 विश्वेदु रोधना अस्य पौंस्यं ददुरस्मै दधिरे कृत्तवे धनम् ।
 परस्तन्ना विष्टिः पञ्च संहशः परि परो अभवः सास्युक्थ्यः १० [११]

तुवाचनं तव वीर वीर्यं यदेकेन कृतुना विन्दसे वसु ।
 आतृषिरस्य प्र वयः सहस्वतो या चकथे सेन्द्र विश्वास्युक्थ्यः ११
 अरमयः सरपसस्तराय कं तुर्वीतये च वय्याय च सुतिम् ।
 नीचा सन्तमुर्वनयः परावृजं प्रान्धं श्रोणं श्रवयन् त्सास्युक्थ्यः १२
 अस्मभ्यं तद् वसो वानाय राधः समर्थयस्व बहु ते वसव्यम् ।
 इन्द्र यच्चित्रं श्रवस्या अनु द्यून् बृहद् वदेम विदथे सुवीराः १३ [१२] (१३८)

(१४)

१२ गृत्समद (आङ्गिरसः शौनहोत्रः पश्चाद्) भार्गवः शौनकः । इन्द्रः । त्रिष्टुप् ।

अध्वर्यवो भरतेन्द्राय सोममामत्रेभिः सिञ्चता मद्यमन्धः ।

कामी हि वीरः सदर्मस्य पीतिं जुहोत वृष्णे तदिदेष वंष्टि

१

अध्वर्यवो यो अपो वन्निवासं वृत्रं जघानाशन्येव वृक्षम् ।

अशनिः स्त्री च

तस्मा एतं भरत तदृशाय एष इन्द्रो अर्हति पीतिर्मस्य

२

अध्वर्यवो यो हभीकं जघान यो गा उदाजदप हि वलं वः ।

तस्मा एतमन्तरिक्षे न वातमिन्द्रं सोमैरोर्णुत जूर्न वस्त्रैः

३

अध्वर्यवो य उरणं जघान नवं चखांसं नवतिं च बाहून् ।

यो अर्बुदमव नीचा बन्धाधे तमिन्द्रं सोमस्य भूथे हिनोत

४

अध्वर्यवो यः स्वश्रै जघान यः शुष्णमशुषं यो व्यंसम् ।

यः पिपुं नमुचिं यो रुधिकां तस्मा इन्द्रायान्धसो जुहोत

५

अध्वर्यवो यः शतं शम्बरस्य पुरो बिभेदाश्मनेव पूर्वीः ।

यो वचिनः शतमिन्द्रः सहस्रं मपावपद् भरता सोममस्मै

६ [१३]

अध्वर्यवो यः शतमा सहस्रं भूम्या उपस्थेऽवपज्जघन्वान् ।

कुत्सस्यायोरतिथिग्वस्य वीरान् न्यावृणग् भरता सोममस्मै

७

अध्वर्यवो यन्नरः कामयाध्वे श्रुष्टी वहन्तो नशथा तदिन्द्रे ।

गर्भस्तिपूतं भरत श्रुतायेन्द्राय सोमं यज्यवो जुहोत

८

अध्वर्यवः कर्तना श्रुष्टिमस्मै वने निपूतं वन उन्नयध्वम् ।

जुषाणो हस्त्यमभि वावशे व इन्द्राय सोमं मविरं जुहोत

९

अध्वर्यवः पयसोध्वयथा गोः सोमैभिरीं पृणता भोजमिन्द्रम् ।

वेवाहमस्य निमृतं म एतद् दित्सन्तं भूयो यजुतश्चिकेत

१०

अध्वर्यवो यो विव्यस्य वस्त्रो यः पार्थिवस्य क्षम्यस्य राजा ।

तमूर्धरं न पृणता यवेनेन्द्रं सोमैमिस्तदपो वो अस्तु

११

अस्मभ्यं तद् वसो वानाय राधुः समर्थयस्व बहु ते वसव्यम् ।

इन्द्र यच्चित्रं श्रवस्या अनु यन् बहव वदेम विदधे सुवीराः

१२ [१४] (१५०)

(१५)

१० गृत्समद (आङ्गिरसः शौनहोत्रः पश्चाद्) भार्गवः शौनकः । इन्द्रः । त्रिष्टुप् ।

प्र वा न्वस्य महतो महानि सत्या सत्यस्य करणानि वोचम् ।

विकदुकेष्वपिबत सुतस्यास्य मदु अहिमिन्द्रो जघान १

अवंशे द्यामस्तभायद् बृहन्तमा रोदसी अपृणदुन्तरिक्षम् ।

स धारयत् पृथिवीं पप्रथच्च सोमस्य ता मदु इन्द्रश्चकार २

समेव प्राचो वि मिमाय मानैर्वज्रेण खान्यतृणन्नदीनाम् ।

वृथासृजत् पृथिभिर्दीर्घयाथैः सोमस्य ता मदु इन्द्रश्चकार ३

स प्रवोळ्ळन् परिगत्या दुभीते विश्वमधागायुधमिन्द्रे अग्नौ ।

स गोमिरश्चैरसृजद् रथेभिः सोमस्य ता मदु इन्द्रश्चकार ४

स ई मही धुनिमेतोररम्णात् सो अस्नातृनपारयत् स्वस्ति ।

त उत्त्राय रयिमभि प्र तस्थुः सोमस्य ता मदु इन्द्रश्चकार ५ [१५]

सोदञ्च सिन्धुमरिणान्महित्वा वज्रेणान् उपसः सं पिपेष ।

अजवसो ज्विनीभिर्विवृश्चन् त्सोमस्य ता मदु इन्द्रश्चकार ६

स विद्रो अपगोहं कनीनामाविर्भवन्नुदतिष्ठत् परावृक् ।

पति श्रोणः स्थाद् व्यनगचष्ट सोमस्य ता मदु इन्द्रश्चकार ७

मिनद् बलमङ्गिरोभिर्गृणानो वि पर्वतस्य दंहितान्यैरत् ।

णिणयोधांसि कृत्रिमाण्येषां सोमस्य ता मदु इन्द्रश्चकार ८

स्वप्नेनाभ्युष्या चुमुरिं धुनिं च जघन्थ दस्युं प्र दुभीतिमावः ।

एमी चिदत्र विविदे हिरण्यं सोमस्य ता मदु इन्द्रश्चकार ९

नूनं सा ते प्रति वरं जरित्रे दुहीयदिन्द्र दक्षिणा मघोनी ।

शिक्षा स्तोतृभ्यो माति धग्भगो नो बृहद् वदेम विदथे सुवीराः १० [१६] (१६०)

(१६)

१ गृत्समद (आङ्गिरसः शौनहोत्रः पश्चाद्) भार्गवः शौनकः । इन्द्रः । जगती; १ त्रिष्टुप् ।

प्र वः सुतां ज्येष्ठतमाय सुष्टुतिमग्नाविव समिधाने हविर्भरे ।

वन्मजुर्यं जरयन्तमुक्षितं सनाद् युवानमवसे हवामहे १

यस्यापिन्द्राद् बृहत् किं चनेमृते विश्वान्यस्मिन् त्संभुताधि वीर्या ।

अतो सोमं तन्वीः सहो महो हस्ते वज्रं भरति शीर्षणि क्रतुम् २ (१६१)

न क्षोणीभ्यां परिभवे त इन्द्रियं न समुद्रैः पर्वतैरिन्द्र ते रथः ।
न ते वज्रमन्वश्नोति कश्चन यदाशुभिः पतसि योजना पुरु
विश्वे ह्यस्मै यजताय धृष्णवे कर्तुं भरन्ति वृषभाय सश्वते ।
वृषा यजस्व हविषा विदुष्टः पिबेन्द्र सोमं वृषभेण भानुना
वृष्णः कोशः पवते मध्व ऊर्मिर्वृषभान्नाय वृषभाय पातवे ।
वृषणाध्वर्यु वृषभासो अद्रयो वृषणं सोमं वृषभाय सुष्वति

३

४

५

[१७]

वृषा ते वज्र उत ते वृषा रथो वृषणा हरीं वृषभाण्यायुधा ।
वृष्णो मदस्य वृषभ त्वमीशिष इन्द्र सोमस्य वृषभस्य तृष्णुहि
प्र ते नावं न समने वचस्युवं ब्रह्मणा यामि सर्वनेषु दाधृषिः ।
कुविन्नो अस्य वचसो निबोधिष दिन्द्रमुत्सं न वसुनः सिचामहे
पुरा संवाधादभ्या ववृत्स्व नो धेनुर्न वत्सं यवसस्य पिप्युषीं ।
सकृत्सु ते सुमतिभिः शतक्रतो सं पत्नीभिर्न वृषणो नसीमहि
नूनं सा ते प्रति वरं जरित्रे दुहीयदिन्द्र दक्षिणा मघोनीं ।
शिक्षां स्तोतृभ्यो मातिं धग्भगो नो बृहद् वदेम विदथे सुवीराः

६

७

८

९

[१८] (१६१)

(१७)

९ गृत्समद (आङ्गिरसः शौनहोत्रः पश्चाद्) भार्गवः शौनकः । इन्द्रः । जगतीः ८-९ त्रिष्टुप् ।

तदस्मै नव्यमङ्गिरस्वदर्वत शुष्मा यदस्य प्रत्नथोदीरति ।
विश्वा यद् गोत्रा सहसा परीवृता मदे सोमस्य दंहितान्यैरयत्
स भूतु यो हं प्रथमाय धायस ओजो मिमानो महिमानमातिरत् ।
शूरो यो युत्सु तन्वं परिच्यत शीर्षणि द्यां महिना प्रत्यमुश्चत
अधाकृणोः प्रथमं वीर्यं महद् यदस्याग्रे ब्रह्मणा शुष्ममैरयः ।
रथेष्ठेन हर्यश्वेन विच्युताः प्र जीरयः सिस्रते सध्यक् पृथक्
अधा यो विश्वा भुवनाभि मज्जने शानकृत प्रवया अभ्यवर्धत ।
आद् रोदसी ज्योतिषा वह्निरातनोत् सीव्यन् तमीसि दुधिता समव्ययत्
स प्राचीनान् पर्वतान् दंहदोर्जसा ऽधराचीनमकृणोवृषामपः ।
अधारयत् पृथिवीं विश्वधाकृणोः सस्तन्नायया द्यामवस्रसः

१

२

३

४

५

[१९] (१६२)

सास्मा अरं बाहुभ्यां यं पिताकृणोद विश्वस्मादा जनुषो वेदसस्परि ।
 येना पृथिव्यां नि क्रिविं शयध्वै वज्रेण हव्यवृणक् तुविष्वणिः
 अमाजूरिव पित्रोः सचा सती समानादा सदसस्त्वामिये भगम् ।
 कृधि प्रकृतमुप मास्या भर इन्द्रि भागं तन्वोऽ येन मामहः
 भोजं त्वामिन्द्र वयं हुवेम इन्द्रि मिन्द्रापांसि वाजान् ।
 अविर्द्विन्द्र चित्रया न ऊती कृधि वृषान्निद्र वस्यसो नः
 नूनं सा ते प्रति वरं जरित्रे दुहीयदिन्द्र दक्षिणा मघोनी ।
 शिक्षा स्तोतृभ्यो मातिं धग्भगो नो बृहद् वदेम विदथे सुवीराः

६

७

८

९ [२०] (१७८)

(१८)

१ गृत्समद (आङ्गिरसः शौनहोत्रः पश्चाद्) भार्गवः शौनकः । इन्द्रः । त्रिष्टुप् ।

प्राता रथो नवो योजि सस्नि—श्चतुर्युगस्त्रिकशः सत्तरश्मिः ।
 दशारित्रो मनुष्यः स्वर्षाः स इष्टिभिर्मतिभी रंह्यो भूत्
 सास्मा अरं प्रथमं स द्वितीयं—मुतो तृतीयं मनुषः स होता ।
 अन्यस्या गर्भमन्य ऊ जनन्त सो अन्येभिः सचते जेन्यो वृषा
 ह्री नु कं रथ इन्द्रस्य योज—मायै सूक्तेन वचसा नवेन ।
 सो षु त्वामत्र बहवो हि विप्रा नि रीरमन् यजमानासो अन्ये
 आ द्वाभ्यां हरिभ्यामिन्द्र या—ह्या चतुर्भिरा षड्विह्वमानः ।
 आष्टभिर्वृशभिः सोमपेयं—मयं सुतः सुमस्व मा मृधस्कः
 आ विंशत्या त्रिंशता याह्यर्वा—ङा चत्वारिंशता हरिभिर्युजानः ।
 आ पञ्चाशता सुरथेभिरिन्द्रा SS षष्ठ्या सप्तत्या सोमपेयम्

१

२

३

४

५ [२१]

आशीत्या नवत्या याह्यर्वा—ङा शतेन हरिभिरुह्यमानः ।
 अयं हि ते शुनहोत्रेषु सोम इन्द्र त्वाया परिषिक्तो मदाय
 मम ब्रह्मेन्द्र याह्यच्छा विश्वा हरी धुरि धिष्वा रथस्य ।
 पुत्रा हि विहव्यो बभूथा—स्मिञ्छूर सवने मादयस्व
 न म इन्वेण सख्यं वि योष—दुस्मभ्यमस्य दक्षिणा दुहीत ।
 उप ज्येष्ठे वरुथे गर्भस्तौ प्रायेप्राये जिगीवांसः स्याम
 नूनं सा ते प्रति वरं जरित्रे दुहीयदिन्द्र दक्षिणा मघोनी ।
 शिक्षा स्तोतृभ्यो मातिं धग्भगो नो बृहद् वदेम विदथे सुवीराः

६

७

८

९ [२२] (१८७)

(१९)

१ गृत्समद (आङ्गिरसः शौनहोत्रः पश्चाद्) भार्गवः शौनकः । इन्द्रः । त्रिष्टुप् ।

अपाय्यस्यान्धसो मदाय मनीषिणः सुवानस्य प्रयसः ।
यस्मिन्निन्द्रः प्रदिवि वावृधान ओको दुधे ब्रह्मण्यन्तरश्च नरः १
अस्य मन्दानो मध्वो वज्रहस्तो ऽहिमिन्द्रो अर्णोवृतं वि वृश्चत् ।
प्र यद् वयो न स्वसराण्यच्छा प्रयांसि च नदीनां चक्रमन्त २
स माहिन् इन्द्रो अर्णो अपां प्रैरयदहिहाच्छा समुद्रम् ।
अजनयत् सूर्यं विदद् गा अक्तुनाह्वां वयुनानि साधत् ३
सो अप्रतीनि मनवे पुरूणीन्द्रो दाशद् दाशुषे हन्ति वृत्रम् ।
सद्यो यो नृभ्यो अतसाय्यो भूत् पस्पृधानेभ्यः सूर्यस्य सातौ ४
स सुन्वत इन्द्रः सूर्यमा ऽऽ देवो रिण्ड्यर्त्याय स्तवान् ।
आ यद् रयिं गुहद्वद्यमस्मै भरदंशं नैतशो दशस्यन् ५ [२३]

स रन्धयत् सदिवः सारथ्ये गुष्णामशुषं कुर्यवं कुत्साय ।
दिवोदासाय नवतिं च नवेन्द्रः पुरो व्यैरच्छम्बरस्य ६
एवा तं इन्द्रोचथमहेम श्रवस्या न त्मना वाजयन्तः ।
अश्याम् तत् सातमाशुषाणा ननमो वधरदेवस्य पीयोः ७
एवा तं गृत्समदाः शूर मन्मावस्यवो न वयुनानि तक्षुः ।
ब्रह्मण्यन्त इन्द्र ते नवीय इपमूर्जं सुक्षितिं सुम्रमश्रुः ८
नूनं सा ते प्रति वरं जग्निं दुहीयदिन्द्र दक्षिणा मघोनी ।
शिक्षां स्तोतृभ्यो मार्तिं धग्भगो नो बृहद् वंदेम विदथे सुवीराः ९ [२४] (१९६)

(२०)

१ गृत्समद (आङ्गिरसः शौनहोत्रः पश्चाद्) भार्गवः शौनकः । इन्द्रः । त्रिष्टुप्, ३ विराड् रूपम् ।

वयं ते वयं इन्द्र विन्द्रि पु णः प्र भरामहे वाजयुर्न रथम् ।
विपन्यवो दीध्यतो मनीषा सुम्रमियक्षन्तस्त्वावतो नृन् १
त्वं न इन्द्र त्वामिहृती त्वायतो अभिष्टिपासि जनान् ।
त्वामिनो दाशुषो वरुते त्वाधीरभि यो नृक्षति त्वा २ (१९६)

स नो युवेन्द्रो जोहूत्रः सखा शिवो नरामस्तु पाता ।	
यः शंसन्तं यः शशमानमृती पचन्तं च स्तुवन्तं च प्रणेपत्	३
तमु स्तुष इन्द्रं तं गृणीषे यस्मिन् पुरा वावृधुः शाशुदुश्च ।	
स वस्वः कामं पीपरदियानो ब्रह्मण्यतो नूतनस्यायोः	४
सो अङ्गिरसामुचथा जुजुष्वान् ब्रह्मा तूतोदिन्द्रो गातुमिष्णन् ।	
मुष्णन्नपसः सूर्येण स्तवानश्रस्य चिच्छिन्नथत् पूर्याणि	५ [२५]
स ह श्रुत इन्द्रो नाम देव ऊर्ध्वो भुवन्मनुषे वृस्मतमः ।	
अव प्रियमर्शसानस्य साहा जिह्वो भरद् दासस्य स्वधावान्	६
स वृत्रहेन्द्रः कृष्णयोनीः पुरंदुरो दासीरैरयद् वि ।	
अर्जनयन् मनवे क्षामपश्च सत्रा शंसं यजमानस्य तूतोत्	७
तस्मै तवस्य मनु दायि सत्रेन्द्राय देवेभिरर्णसातौ ।	
प्रति यदस्य वज्रं ब्राह्मोर्धु हृत्वी दस्युन् पुर आयसीर्नि तारित	८
नूनं सा ते प्रति वरं जरित्रे दुहीयदिन्द्र दक्षिणा मघोनी ।	
शिक्षा स्तोतृभ्यो मार्ति धग्भगो नो बृहद् वंदेम विदथे सुवीराः	९ [२६] (२०५)

(२१)

१ गृत्समद (आङ्गिरसः शौनहोत्रः पश्चाद्) भार्गवः शौनकः । इन्द्रः । जगतीः ६ त्रिष्टुप् ।

विश्वजिते धनजिते स्वर्जिते सत्राजिते नृजिते उर्वराजिते ।	
अश्वजिते गोजिते अजिते भरेन्द्राय सोमं यजताय हर्यतम्	१
अमिभुवेऽभिभङ्गाय वन्वते ऽपाळ्हाय सहमानाय वेधसे ।	
गुविष्ये वह्नये दुष्टरीतवे सत्रासाहे नम इन्द्राय वोचत	२
सत्रासाहो जनभक्षो जनसह इच्यवन्नो युध्मो अनु जोषमुक्षितः ।	
वृत्तचयः सहुरिर्विश्वारित इन्द्रस्य वोचं प्र कृतानि वीर्या	३
अनानुवो वृषभो दोर्धतो वधो गम्भीर क्रण्वो असमष्टकाव्यः	
रघचोदः श्रथन्नो वीळितस्पृथु रिन्द्रः सुयज्ञ उपसः स्वर्जनत्	४
यज्ञेन गातुमप्तुरो विविदिरे धियो हिन्वाना उशिजो मनीषिणः ।	
अमिस्वरा निपवा गा अवस्यव इन्द्रे हिन्वाना द्रविणान्याशत	५ (२१०)

इन्द्र श्रेष्ठानि द्रविणानि धेहि चित्तिं दक्षस्य सुभगत्वमस्मे ।
पोषं रयीणामरिष्टिं तनूनां स्वाद्यानं वाचः सुदिनत्वमहाम्

६ [२७] (२११)

(२२)

४ गृत्समद (आङ्गिरसः शौनहोत्रः पश्चाद्) भार्गवः शौनकः । इन्द्रः ।
१ अष्टिः; २-३ अतिशक्री; ४ अष्टिः अतिशक्री वा ।

त्रिकटुकेषु महिषो यवाशिरं तुविशुष्मं स्तूपत् सोममपिबद् विष्णुना सुतं यथावशत् ।
स ईं ममाद् महि कर्म कर्तवे महामुरुं सैनं सश्वद् देवो देवं सत्यमिन्द्रं सत्य इन्दुः १
अध त्विषीमां अभ्योजसा किविं युधामवदा रोदसी अपृणदस्य मज्जना प्र वावृधे ।
अधत्तान्यं जठरे प्रेमरिच्यत सैनं सश्वद् देवो देवं सत्यमिन्द्रं सत्य इन्दुः २
साकं जातः क्रतुना साकमोजसा ववाक्षिथ साकं वृद्धो वीर्यैः सासहिर्मुधो विचर्षणिः ।
दाता राधः स्तुवते काम्यं वसु सैनं सश्वद् देवो देवं सत्यमिन्द्रं सत्य इन्दुः ३
तव त्यन्नर्यं नृतोऽप इन्द्र प्रथमं पूर्यं विवि प्रवाच्यं कृतम् ।
यद् देवस्य शवसा प्रारिणा असुं रिणन्नपः ।
भुवद् विश्वमभ्यादेवमोजसा विदादूर्जं शतक्रतुर्विदादिपम

४ [२८] (२१५)

(२३)

[तृतीयोऽनुवाकः ॥३॥ सू० २३-३१]

१९ गृत्समद (आङ्गिरसः शौनहोत्रः पश्चाद्) भार्गवः शौनकः । बृहस्पतिः; १, ५, ९, ११, १७, १९,
ब्रह्मणस्पतिः । जगती; १५, १९ त्रिष्टुप् ।

गणानां त्वा गणपतिं हवामहे कविं कवीनामुपमश्रवस्तमम् ।
ज्येष्ठराजं ब्रह्मणां ब्रह्मणस्पत आ नः शृण्वन्नृतिभिः सीदु सादनम् १
देवाश्रित ते असुर्यं प्रचेतसो बृहस्पते यज्ञिर्यं भागमानशुः ।
उसा इव सूर्यो ज्योतिषा महो विश्वेषामिज्जानिता ब्रह्मणामसि २
आ विबाध्या परिपुस्तमांसि च ज्योतिष्मन्तं रथमृतस्य तिष्ठसि ।
बृहस्पते भीमममित्रदम्भनं रक्षोहर्णं गोत्रभिदं स्वर्विदम् ३
सुनीतिभिर्नयसि त्रायसे जनं यस्तुभ्यं दाशान्न तमंहो अश्रवत् ।
ब्रह्मद्विपस्तर्पनो मन्युमीरसि बृहस्पते महि तत् ते महित्वनम् ४
न तमंहो न दुरितं कुतश्चन नारातयस्तिरुर्न द्वयाविनः ।
विश्वा इवस्माद ध्वरसो वि बाधसे अं सुगोपा रक्षसि ब्रह्मणस्पते ५

५ [२९] (२१५)

तं नो गोपाः पथिकृद् विचक्षणस्तव व्रताय मतिभिर्जरामहे ।	
बृहस्पते यो नो अभि हरो दुधे स्वा तं मर्मतु दुच्छुना हरस्वती	६
उत वा यो नो मर्चयादनागसो ऽरातीवा मर्तः सानुको वृकः ।	७
बृहस्पते अप तं वर्तया पथः सुगं नो अस्यै देववीतये कृधि	८
व्रातारं त्वा तनूनां हवामहे ऽवस्पतरधिवक्तारमस्मयुम् ।	९
बृहस्पते देवनिदो नि बर्हय मा दुरेवा उत्तरं सुन्नमुन्नशन्	१० [३०]
त्वया वयं सुवृधा ब्रह्मणस्पते स्पार्हा वसु मनुज्या ददीमहि ।	११
या नो दूरे तल्लितो या अरातयो ऽभि सन्ति जम्भया ता अनप्रसः	१२
त्वया वयमुत्तमं धीमहे वयो बृहस्पते परिणो सस्मिना युजा ।	१३
मा नो दुःशंसो अभिदिप्सुरीशत प्र सुशंसा मतिभिस्तारिषीमहि	१४
अनानुदो वृषभो जग्मिराहवं निष्टप्ता शत्रुं पृतनासु सासहिः ।	१५ [३१]
असि सत्य क्रणया ब्रह्मणस्पत उग्रस्य चिद् दमिता वीळुहर्षिणः	१६
अदेवेन मनसा यो रिपुण्यति शासामुग्रो मन्यमानो जिघांसति ।	१७
बृहस्पते मा प्रणक् तस्य नो वधो नि कर्म मन्युं दुरेवस्य शर्धतः	१८
मरेषु हव्यो नमसोपसद्यो गन्ता वाजेषु सनिता धनं धनम् ।	१९
विश्वा इदुर्यो अभिदिप्स्वोऽ मृधो बृहस्पतिर्वि ववर्हा रथो इव	२०
तेजिष्ठया तपनी रक्षसस्तप ये त्वा निदे दधिरे दृष्टवीर्यम् ।	२१
आविस्तत कृष्व यदसत त उक्थ्यं बृहस्पते वि परिपो अर्दय	२२
बृहस्पते अति यदुर्यो अहीद् द्युमद् विभाति क्रतुमज्जनेषु ।	२३
यद् वृदिदयच्छवस क्रतप्रजात तदस्मासु द्रविणं धेहि चित्रम्	२४
मा नः स्तेनेभ्यो ये अभि बृहस्पदे निरामिणो रिपवोऽन्नेषु जागृधुः ।	२५
आ देवानामोहते वि वर्यो हृदि बृहस्पते न परः साम्नो विदुः	२६
विश्वेभ्यो हि त्वा भुवनेभ्यस्परि त्वष्टार्जनत् साम्नःसाम्नः कविः ।	२७
स क्रणचिह्णया ब्रह्मणस्पतिर्दुहो हन्ता मह क्रतस्य धर्तरि	२८
तव श्रिये व्यजिहीत पर्वतो गवां गोत्रमुदसृजो यदङ्गिरः ।	२९
हन्तेण युजा तमसा परीवृतं बृहस्पते निरपामौजो अर्णवम्	३०
ब्रह्मणस्पते त्वमस्य युन्ता सूक्तस्य बोधि तनयं च जिन्व ।	३१
विश्वं तद् भद्रं यदवन्ति देवा बृहद् वदेम विदथे सुवीराः	३२ [३२] (२३४)

[सप्तमोऽध्यायः ॥७॥ व० १-२५]

(२४)

१६ गृत्समद (आङ्गिरसः शौनहोत्रः पश्चाद्) भार्गवः शौनकः । ब्रह्मणस्पतिः १, १० बृहस्पतिः ।
१२ इन्द्राब्रह्मणस्पती । जगतीः १२, १६ त्रिष्टुप् ।

सेमामविद्धि प्रभृतिं य ईशिषे ऽया विधेम नवया महा गिरा ।

यथा नो मीढ्वान् त्सर्वते सखा तव बृहस्पते सीषधः सोत नो मतिम् १

यो नन्वान्यनमन्नयोजसोता दर्दमन्युना शम्बराणि वि ।

प्राच्यावयदच्युता ब्रह्मणस्पतिरा चाविशद् वसुमन्तं वि पर्वतम् २

तद् देवानां देवतमाय कर्त्तुमश्रमन् हृळ्हावदन्त वीळिता ।

उद् गा आजदभिन्द ब्रह्मणा वलमगूहत् तमो व्यचक्षयत् स्वः ३

अश्मांस्यमवतं ब्रह्मणस्पतिर्मधुधारमभि यमोजसार्तुणत् ।

तमेव विश्वे पपिरे स्वर्हशो बहु साकं सिंसिचुरुत्समुद्रिणम् ४

सना ता का चिद् भुवना भवीत्वा माद्भिः शरद्भिर्दुरो वरन्त वः ।

अयतन्ता चरतो अन्यदन्यदिद् या चकार वयुना ब्रह्मणस्पतिः ५ [१]

अभिनक्षन्तो अभि ये तमानशु निधिं पणीनां परमं गुहा हितम् ।

ते विद्वांसः प्रतिचक्ष्यानृता पुनर्यत उ आयन् तदुदीयुराविशम् ६

कृतावानः प्रतिचक्ष्यानृता पुनरात् आ तस्थुः कवयो महस्पथः ।

ते बाहुभ्यां धमितमग्निमश्मनि नकिः पो अस्त्यरणो जुहुर्हि तम् ७

कृतज्येन क्षिप्रेण ब्रह्मणस्पतिर्यत्र वहि प्र तदश्नोति धन्वना ।

तस्य साध्वीरिषवो यामिरस्यति नृचक्षसो हृशये कर्णयोनयः ८

स सैनयः स विनयः पुरोहितः स सुष्टुतः स युधि ब्रह्मणस्पतिः ।

चाक्षमो यद् वाजं भरते मती धना ऽऽदित् सूर्यस्तपति तप्यतुर्वृथा ९

विभु प्रभु प्रथमं मेहनावतो बृहस्पतेः सुविदत्राणि राध्या ।

इमा सातानि वेन्यस्य वाजिनो येन जना उभये भुञ्जते विशः १० [२]

योऽर्वरे वृजने विश्वथा विभु महामुं रणवः शर्वसा ववक्षिथ ।

स देवो देवान् प्रति पप्रथे पृथु विश्वेदु ता परिभूर्ब्रह्मणस्पतिः ११

विश्वं सत्यं मघवाना युवोरिदा परचन प्र मिनन्ति व्रतं वाम् ।

अच्छेन्द्राब्रह्मणस्पती हविर्नो ऽहं युजेत्त वाजिनो जिगातम् १२ (२४६)

उताशिष्ठा अनु शृण्वन्ति ब्रह्मयः सभेयो विप्रो भरते मती धना ।	
वीर्युदेषा अनु वशं ऋणमादुदिः स ह वाजी समिथे ब्रह्मणस्पतिः	१३
ब्रह्मणस्पतेरभवद् यथावशं सत्यो मन्युर्महि कर्मा करिष्यतः ।	
यो गा उदाजत स दिवे वि चाभजन सहीव रीतिः शर्वसासरत् पृथक्	१४
ब्रह्मणस्पते सुयमस्य विश्वहा रायः स्याम रथयोऽ वयस्वतः ।	
वीरेषु वीराँ उप पृङ्क्ति नस्त्वं यदीशानो ब्रह्मणा वेपि मे हवम्	१५
ब्रह्मणस्पते त्वमस्य यन्ता सूक्तस्य बोधि तनयं च जिन्व ।	
विश्वं तद् भद्रं यदवन्ति देवा बृहद् वदेम विदथे सुवीराः	१६ [३] (२५०)

(२५)

५ गृत्समद (आङ्गिरसः शौनहोत्रः पश्चाद्) भार्गवः शौनकः । ब्रह्मणस्पतिः । जगती ।

इन्धानो अग्निं वनवद् वनुष्यतः कृतब्रह्मा शूशुवद् रातहव्य इत् ।	
जातेन जातमति स प्र संसृते ययं युजं कृणुते ब्रह्मणस्पतिः	१
वीरिभिर्वीरान् वनवद् वनुष्यतो गोभीं रयिं पप्रथद् बोधति त्मना ।	
तोक् च तस्य तनयं च वर्धते ययं युजं कृणुते ब्रह्मणस्पतिः	२
सिन्धुर्न क्षोदुः शिमीवाँ ऋघायतो वृषेव वर्धोरभि वष्टयोजसा ।	
अग्रेर्वि प्रासितिर्नाह वर्तवे ययं युजं कृणुते ब्रह्मणस्पतिः	३
तस्मा अर्पन्ति दिव्या असश्चतः स सत्वभिः प्रथमो गोषु गच्छति ।	
अनिमृष्टविपिर्हन्त्योजसा ययं युजं कृणुते ब्रह्मणस्पतिः	४
तस्मा इद विश्वे धुनयन्त सिन्धवो ऽच्छिद्वा शर्म दधिरे पुरुणि ।	
देवानां सुप्ते सुभगः स एधते ययं युजं कृणुते ब्रह्मणस्पतिः	५ [४] (२५५)

(२६)

४ गृत्समद (आङ्गिरसः शौनहोत्रः पश्चाद्) भार्गवः शौनकः । ब्रह्मणस्पतिः । जगती ।

ऋजुरिच्छंसो वनवद् वनुष्यतो देवयन्निददेवयन्तमभ्यसत् ।	
सुप्रावीरिद् वनवत् पृत्सु दुष्टं यज्वेदयज्योर्वि भजाति भोजनम्	१
यजस्व वीर प्र विहि मनायतो भद्रं मनः कृणुष्व वृत्रतुर्ये ।	
विष्कृणुष्व सुभगो यथासंस्ति ब्रह्मणस्पतेरव आ वृणीमहे	२ (२५७)

स इजनेन स विशा स जन्मना स पुत्रैर्वाजं भरते धना नृभिः ।
 देवानां यः पितरमाविवांसति श्रद्धामना हविषा ब्रह्मणस्पतिम्
 यो अस्मै हव्यैर्धृतवद्भिरविधत् प्र तं प्राचा नयति ब्रह्मणस्पतिः ।
 उरुघ्यतीमंहसो रक्षती रिषोऽहोश्चिदस्मा उरुचक्रिरुद्धतः

३

४ [५] (२५९)

(२७)

१७ क्रमो गात्समदो, गृत्समदो वा । आदित्याः । त्रिष्टुप् ।

इमा गिर आदित्येभ्यो घृतस्तूः सुनाद् राजभ्यो जुह्वा जुहोमि ।
 गृणोतु मित्रो अर्यमा भगो नस्तुविजातो वरुणो दक्षो अंशः
 इमं स्तोमं सक्रतवो मे अद्य मित्रो अर्यमा वरुणो जुषन्त ।
 आदित्यासः शुचयो धारपूता अवृजिना अनवद्या अरिष्टाः
 त आदित्यासं उरवो गभीरा अदब्धासो दिप्सन्तो भूर्यक्षाः ।
 अन्तः पश्यन्ति वृजिनोत माधु सर्वं राजभ्यः परमा चिदन्ति
 धारयन्त आदित्यासो जगत्स्था देवा विश्वस्य भुवनस्य गोपाः ।
 वीर्घाधियो रक्षमाणा असुर्यमृतावानश्रयमाना क्रणानि
 विद्यामादित्या अवसो वो अस्य यदर्यमन् मय आ चिन्मयोभु ।
 युष्मार्कं मित्रावरुणा प्रणीतौ परि श्वधैव दुरितानि वृज्याम्

१

२

३

४

५ [६]

सुगो हि वो अर्यमन् मित्र पन्था अनृक्षरो वरुण साधुरस्ति ।
 तेनादित्या अर्धि वोचता नो यच्छता नो दुष्परिहन्तु शर्म
 पिपर्तु नो अर्दती राजपुत्रा ऽति द्वेषीस्यर्यमा सुगोभिः ।
 बृहन्मित्रस्य वरुणस्य शर्मोप स्याम पुरुवीरा अरिष्टाः
 तिस्रो भूमीर्धारयन् त्रीरुत द्यून् त्रीणि व्रता विदथे अन्तरेणाम् ।
 ऋतेनादित्या महि वो महित्वं तदर्यमन् वरुण मित्र चारु
 त्री रोचना विव्या धारयन्त हिरण्ययाः शुचयो धारपूताः ।
 अस्वप्नजो अनिमिषा अदब्धा उरुशंसा क्रजवे मर्त्याय
 त्वं विश्वेषां वरुणासि राजा ये च देवा असुर ये च मर्ताः ।
 शतं नो रास्व शरदो विचक्षे

६

७

८

९

[१७१, मं० ७, व० ८]

न दक्षिणा वि चिकिते न सव्या	न प्राचीनमादित्या नोत पश्चा ।	११
पार्या चिद् वसवो धीर्या चिद्	युष्मानीतो अभयं ज्योतिरश्याम्	१२
यो राजभ्य ऋतनिभ्यो वृदाश्च	यं वर्धयन्ति पुष्टयश्च नित्याः ।	१३
त देवान् याति प्रथमो रथेन	वसुदावा विदथेषु प्रशस्तः	१४
शुचिरपः सुयवसा अदब्ध	उप क्षेति वृद्धवयाः सुवीरः ।	१५
तकिष्टं धन्यन्तितो न दूराद्	य आदित्यानां भवति प्रणीतो	१६
अदिते मित्र वरुणोत मृळ	यद् वो वयं चकृमा कच्चिदागः ।	१७
उर्वश्यामभयं ज्योतिरिन्द्र	मा नो दीर्घा अभि नशन्तमिस्राः	१८
उभे अस्मै पीपयतः समीची	दिवो वृष्टिं सुभगो नाम पुण्यन् ।	१९
उमा क्षयावाजयन् याति पुत्सू	भावधौ भवतः साधू अस्मै	२०
या वो माया अभिदुहे यजत्राः	पाशा आदित्या रिपवे विवृत्ताः ।	२१
अश्वीव ताँ अति येपं रथेना	रिष्टा उरावा शर्मन् तस्याम	२२
माहं मघोनो वरुण प्रियस्य	भूरिदात्र आ विदुं शूनमापेः ।	२३
मा रायो राजन् तस्यमादव स्थां	बृहद् वदेम विदथे सुवीराः	२४ [८] (२७६)

(२८)

११ कृमो गार्त्समदो, गृत्समदो वा । वरुणः (१० दुःस्वप्ननाशिनी ।) त्रिष्टुप् ।

द्वं कवेरादित्यस्य स्वराजो	विश्वानि सान्त्यभ्यस्तु मृहा ।	१
अति यो मन्द्रो यजथाय देवः	सुकीर्तिं भिक्षे वरुणस्य भूरः	२
तव व्रते सुभगांसः स्याम	स्वाध्यां वरुण तुष्ट्वांसः ।	३
उपायन उपसां गोमतीना	मग्नयो न जरमाणा अनु द्यून्	४
तव स्याम पुरुवीरस्य शर्म	क्षुरशंसस्य वरुण प्रणेतः ।	५
सुपं नः पुत्रा अदितेरदब्धा	अभि क्षमध्वं युज्याय देवाः	६
प्र सीमादित्यो असृजद् विधृताँ	ऋतं सिन्धवो वरुणस्य यन्ति ।	७
न श्राप्यन्ति न वि मुचन्त्येते	वयो न पपूत रघुया परिजमन्	८
वि मच्छ्रथाय रशनामिवागं	ऋध्याम ते वरुण खामतस्य ।	९
मा तनुर्गच्छेवि वयतो धिर्यं मे	मा मात्रा शार्यपसः पुर ऋताः	१० [९] (२८१)

अपो सु म्यक्ष वरुण मियसं मत् सन्नाळुतावोऽनु मा गृभाय ।
 दामेव वत्साद् वि मुमुग्ध्यहो नहि त्वदारे निमिषश्चनेशे ।
 मा नो वधैर्वरुण ये त इष्टावेनः कृण्वन्तमसुर भ्रीणन्ति ।
 मा ज्योतिषः प्रवसथानि गन्म वि षू मृधः शिश्रथो जीवसे नः ।
 नमः पुरा ते वरुणोत नूनमुतापरं तुविजात ब्रवाम ।
 त्वे हि कं पर्वते न श्रिता न्यप्रच्युतानि दूळभ वतानि ।
परं कृणा सावीरध मत्कृतानि माहं राजन्नन्यकृतेन भोजम् ।
 अव्युष्टा इन्नु भूर्यसीरुषास आ नो जीवान् वरुण तासु शाधि
 यो मे राजन् युज्यो वा सखा वा स्वप्ने भयं भीरवे मह्यमाहं ।
 स्तेनो वा यो दिप्सति नो वृको वा त्वं तस्माद् वरुण पाह्यस्मान् ।
 माहं मघोनो वरुण प्रियस्य भूरिदात्र आ विदुं शूनमापेः ।
मा रायो राजन् त्सुयमादव स्थां बृहद् वदेम विदथे सुवीराः

६

७

८

९

१०

११ [१०] (२८७)

(२९)

७ क्रमो गार्त्समदो, गुत्समदो वा । विश्वेदेवाः । त्रिष्टुप् ।

धृतवता आदित्या इषिरा आरे मत् कर्त रहसूरिवागः ।
 शृण्वतो वो वरुण मित्र देवा भद्रस्य विद्रां अवसे हुवे वः ।
 यूयं देवाः प्रमतिर्युयमोजो यूयं द्वेषांसि सनुतर्युयोत ।
 अमिक्षत्तारो अभि च क्षमध्वमद्या च नो मृळयतापरं च ।
 किम् नु वः कृणवामापरिण किं सनेन वसव आप्येन ।
 यूयं नो मित्रावरुणादिते च स्वस्तिमिन्द्रामरुतो दधात ।
 हुये देवा यूयमिद्रापर्यः स्थ ते मृळत नार्धमानाय मह्यम् ।
 मा वो रथो मध्यमवाळुते भून्मा युष्मावत्स्वापिषु श्रमिष्म ।
 प्र व एको मिमय भूर्यागो यन्मा पितेव कितवं शशास ।
 आरे पाशा आरे अघानि देवा मा मार्धि पुत्रे विमिव प्रभीष्ट ।
 अवाञ्छो अद्या भवता यजत्रा आ वो हार्दि भयमानो व्ययेयम् ।
 त्राध्वं नो देवा निजुगे वृकस्य त्राध्वं कर्तादवपदो यजत्राः ।
 माहं मघोनो वरुण प्रियस्य भूरिदात्र आ विदुं शूनमापेः ।
 मा रायो राजन् त्सुयमादव स्थां बृहद् वदेम विदथे सुवीराः

१

२

३

४

५

६

७ [११] (२९४)

११ गृत्समद (आङ्गिरसः शौनहोत्रः पश्चाद्) भार्गवः शौनकः । इन्द्रः, ६ इन्द्रासोमौ, ८ (पूर्वाऽर्धर्चस्य)
सरस्वती, ९ बृहस्पतिः, ११ मरुतः । त्रिष्टुप्, ११ जगती ।

कृतं देवाय कृण्वते सवित्र इन्द्रायाहिधे न रमन्त आपः ।

अहर्हयात्यकुरपां कियत्या प्रथमः सर्ग आसाम्

१

यो वृत्राय सिनमत्राभरिष्यत प्र तं जनित्री विदुष उवाच ।

एयो रदन्तीरनु जोषमस्मै दिवेदिवे धुनयो यन्त्यर्थम्

२

ऊर्ध्वो ह्यस्थादध्यन्तरिक्षे ऽधा वृत्राय प्र वधं जभार ।

मिहं वसान उप हीमदुद्रोत तिम्रायुधो अजयच्छत्रुमिन्द्रः

३

बृहस्पते तपुषाश्वेव विध्य वृकद्वरसो असुरस्य वीरान् ।

यथा जघन्थ धृषता पुरा चि देवा जहि शत्रुमस्माकमिन्द्र

४

अव क्षिप दिवो अश्मानमुच्चा येन शत्रुं मन्दसानो निजूर्वाः ।

तोक्तस्य सातौ तनयस्य भूरे रस्माँ अर्धं कृणुतादिन्द्र गोनाम्

५ [१२]

प्र हि कर्तुं बृहथो यं वनुथो रधस्य स्थो यजमानस्य चोदौ ।

इन्द्रासोमा युवमस्माँ अविष्ट मस्मिन् भयस्थे कृणुतमु लोकम्

६

न मा तमुन्न श्रमन्नोत तन्द्र न्न वोचाम मा सुनोतेति सोमम् ।

यो मे पूणाद् यो ददुद् यो निबोधाद् यो मा सुन्वन्तमुप गोभिरायत

७

सस्वति त्वमस्माँ अविद्धि मरुत्वती धृषती जेषि शत्रून् ।

त्यं चिच्छर्धन्तं तविषीयमाण मिन्द्रो हन्ति वृषभं शण्डिकानाम्

८

यो नः सनुत्य उत वा जिघत्सु रभिरुयाय तं तिगितेन विध्य ।

बृहस्पत आयुधैर्जेपि शत्रून् दुहे रीषन्तं परि धेहि राजन्

९

अस्माकंभिः सत्वाभिः शूर शूर वीर्या कृधि यानि ते कर्त्वीनि ।

ज्योग्मूवन्ननुधूपितासो हत्वी तेषामा भरा नो वसूनि

१०

तं वः शर्धं मारुतं सुम्नयुर्गिरो प ब्रुवे नमसा देव्यं जनम् ।

यथा रुयि सर्ववीरं नशामहा अपत्यसाचं श्रुत्य दिवोदिवे

११ [१३] (३०५)

(३१)

७ गृत्समद (आङ्गिरसः शौनहोत्रः पश्चाद्) भार्गवः शौनकः । विश्वे देवाः । जगती, ७ त्रिष्टुप् ।

अस्माकं मित्रावरुणावतं रथं मादित्यै रुद्रेर्वसुभिः सत्ताभुवा ।

प्र यद् वयो न पतन्वस्मन्स्परि श्रवस्यवो हृषीवन्तो वनर्षदः ।

अर्धं स्मा न उद्वता सजोषसो रथं देवासो अभि विक्षु वाजयुम् ।

यदाश्वः पद्याभिस्तिव्रतो रजः पृथिव्याः सानौ जङ्घनन्त पाणिभिः ।

उत स्य न इन्द्रो विश्वचर्षणिर्दिवः शर्षेन् मारुतेन सुक्रतुः ।

अनु नु स्थात्यवृकाभिरुतिभी रथं महे सनये वाजसातये ।

उत स्य देवो भुवनस्य सक्षणिस्त्वष्टा प्राभिः सजोषा जूजुवद् रथम् ।

इच्छा भगो बृहद्विवोत रोदसी पूषा पुरंधिरश्विनावधा पती ।

उत त्ये देवी सुभगे मिथुदृशोपासानक्ता जगतामपीजुवा ।

स्तुपे यद् वा पृथिवि नव्यसा वचः स्थातुश्च वयस्त्रिवया उपस्तिरे ।

उत वः शंसमुशिजामिव इमस्यर्हिर्वृध्न्योऽज एकपादुत ।

त्रित क्रभुक्षाः सविता चनो दधेऽपां नपादागृहेमा धिया शमि ।

एता वो वश्युद्यता यजत्रा अतक्षत्रायवो नव्यसे सम ।

श्रवस्यवो वाजं चक्रानाः सप्तिर्न रथ्यो अहं धीतिमश्याः ।

(३२)

८ गृत्समद (आङ्गिरसः शौनहोत्रः पश्चाद्) भार्गवः शौनकः । १ द्यावापृथिवी, २-३ इन्द्रस्त्वष्टा वा,

४-५ राका, ६-७ सिनीवाली, ८ लिङ्गोक्ताः । जगती; ६-८ अनुष्टुप् ।

अस्य मे द्यावापृथिवी कतायतो भूतमवित्री वचसः सिपांसतः ।

ययोरार्युः प्रतरं ते इदं पुर उपस्तुते वसूयुवां महो दधे ।

मा नो गुह्या रिप आयोरहन् दमन् मा न आभ्यो रीरधो दुच्छुनाभ्यः ।

मा नो वि योः सख्या विद्धि तस्य नः सुम्रायता मनसा तत् त्वेमहे ।

अहेळता मनसा श्रुदिमा वह दुर्हानां धेनुं पिप्युपीमसश्चतम् ।

पद्याभिराशुं वचसा च वाजिनं त्वां हिनोमि पुरुहूत विश्वहा ।

रोकामहं सुहवां सुदुती हुवे शृणोतु नः सुभगा बोधतु त्मना ।

सीदयत्वपः सृच्याच्छिद्यमानया ददातु वीर शतदायमुक्थयम् ।

यास्ते राके सुमतयः सुपेशसो याभिर्ददासि द्वाष्टुषे वसूनि ।
 तामिनीं अद्य सुमना उपागहि सहस्रपोषं सुभगे रराणा ५
 सिनीवालि पृथुष्टुके या देवानामसि स्वसां ।
 जुषस्व हव्यमाहुतं प्रजां देवि विविहि नः ६
 या सुबाहुः स्वङ्गुरिः सुपूमा बहुस्रवरी ।
 तस्यै विष्पत्न्यै हविः सिनीवाल्ये जुहोतन ७
 या गुङ्गूया सिनीवाली या राका या सरस्वती ।
 इन्द्राणीमह ऊतये वरुणानीं स्वस्तये ८ [१५] (३२०)

(३३)

[चतुर्थोऽनुवाकः ॥४॥ सू० ३३-४३]

१५ गृत्समद (आङ्गिरसः शौनहोत्रः पदचाद्) भार्गवः शौनकः । रुद्रः । त्रिष्टुप् ।

आ ते पितरुतां सुममेतु मा नः सूर्यस्य संदृशो युयोथाः ।
 अमि नो वीरो अर्वति क्षमेत प्र जायेमहि रुद्र प्रजाभिः १
 त्वादतेभी रुद्र शन्तमेभिः शतं हिमा अशीय भेषजेभिः ।
 व्यस्मद् द्वेषो वितरं व्यंहो व्यमीवाश्वातयस्वा विषूचीः २
 भेषो जातस्य रुद्र श्रियासि तवस्तमस्तवसां वज्रबाहो ।
 पर्षि णः पारमंहसः स्वस्ति विश्वा अभीती रपसो युयोधि ३
 मा त्वा रुद्र चुक्रुधामा नमोभिर्मा दुष्टुती वृषभ मा सहूती ।
 उन्नो वीरा अर्पय भेषजेभिर्भिषक्तमं त्वा भिषजां गृणोमि ४
 हवीमभिर्हवते यो हविर्भिरव स्तोमेभी रुद्रं दिषीय ।
 रुद्रः सुहवो मा नो अस्यै बभ्रुः सुशिपो रीरधन्मनायै ५ [१६]
 उन्मा ममन्द वृषभो मरुत्वान् त्वक्षीयसा वयसा नाधमानम् ।
 वृणीव च्छायामरुपा अशीयाऽऽ विवासेयं रुद्रस्य सुमम् ६
 का स्य ते रुद्र मृळयाकुर्हस्तो यो अस्ति भेषजो जलापः ।
 अपमती रपसो दैव्यस्यामी नु मा वृषभ चक्षमीथाः ७
 प्र बभ्रवे वृषभाय श्वितीचे महो महीं सुष्टुतिमीरयामि ।
 नमस्या कल्मलीकिनं नमोभिर्गृणीमसि त्वेष रुद्रस्य नाम ८ (३२८)

स्थिरेभिरङ्गैः पुरुरूप उग्रो बभ्रुः शुक्रेभिः पिपिशे हिरण्यैः ।
ईशानादस्य भुवनस्य भूरे—र्न वा उ योषद् रुद्रादसुर्यम्
अहंन् विभर्षि सार्यकानि धन्वा—हंन् निष्कं यजतं विश्वरूपम् ।
अहंनिदं दयसे विश्वमभ्वं न वा ओर्जीयो रुद्र त्वदस्ति

९

१० [१७]

स्तुहि श्रुतं गतंसदं युवानं मृगं न भीममुपहत्नुमुग्रम् ।
मृळा जरित्रे रुद्र स्तवानो ऽन्यं ते अस्मन्नि वपन्तु सेनाः
कुमारश्चित् पितरं वन्दमानं प्रति नानाम रुद्रोपयन्तम् ।
भूरेर्द्वीतारं सत्पतिं गृणीषे स्तुतस्त्वं भेषजा रास्यस्मे
या वो भेषजा मरुतः शुचीनि या शंतमा वृषणो या मयोभु ।
यानि मनुर्वृणीता पिता न—स्ता शं च योश्च रुद्रस्य वरिम
परि णो हेती रुद्रस्य वृज्याः परि त्वेषस्य दुर्मतिर्मही गात्र ।
अव स्थिरा मघवद्भ्यस्तनुष्व मीङ्गस्तोकाय तनयाय मृळ
एवा बभ्रो वृषभ चेकितान यथा देव न हृणीषे न हंसि ।
हवनश्रुत्रो रुद्रेह बोधि बृहद् वंदेम विदथे सुवीराः

११

१२

१३

१४

१५ [१८] (३५)

(३४)

१५ गृत्समद (आङ्गिरसः शौनहोत्रः पदचाद्) भार्गवः शौनकः । मरुत् । जगती; १५ त्रिष्टुप् ।

धारावरा मरुतो धृष्णवोजसो मृगा न भीमास्तविषीभिरर्चिनः ।
अग्रयो न शुशुचाना कज्जीपिणो भूमिं धर्मन्तो अप गा अवृण्वत
द्यावो न स्तुर्मिश्चितयन्त स्वादिनो व्यभि्रिया न द्युतयन्त वृष्टयः ।
रुद्रो यद् वो मरुतो रुक्मवक्षसो वृषाजनि पृश्न्याः शुक्र ऊर्धनि
उक्षन्ते अश्र्वाँ अत्याँ इवाजिपु नदस्य कर्णैस्तुरयन्त आशुभिः ।
हिरण्यशिप्रा मरुतो दर्विध्वतः पृक्षं याथ पृषतीभिः समन्यवः
पृक्षे ता विश्वा भुवना ववक्षिरे मित्राय वा सदमा जीरदानवः
पृषदश्वासो अनवभ्राधस कज्जिप्यासो न वयुनेषु धूर्षदः
इन्धन्वमिधेनुभी रृषादूधमि रध्वस्मभिः पृथिभिर्भ्राजहृष्टयः ।
आ हंसासो न स्वसराणि गन्तन मथोर्मदाय मरुतः समन्यवः

१

२

३

४

५ [१९] (३४०)

आ नो ब्रह्माणि मरुतः समन्यवो नरां न शंसः सर्वनानि गन्तन ।

अश्वामिव पिप्यत धेनुमूर्धनि कर्ता धियं जरित्रे वाजपेशसम् ६

ते नो दात मरुतो वाजिनं रथं आपानं ब्रह्म चितयद् दिवेदिवे । ७

इयं स्तोतृभ्यो वृजनेषु कारवे सनि मेधामरिष्टं दुष्टं सहः ७

यद् युञ्जते मरुतो रुक्मवक्षसो ऽश्वान् रथेषु भग आ सुदानवः । ८

धेनुर्न शिश्वे स्वसरेषु पिन्वते जनाय रातहविषे महीमिषम् ८

यो नो मरुतो वृकताति मर्त्यो रिपुर्दधे वंसवो रक्षता रिषः । ९

वर्तयते तपुषा चक्रियाभि तमव रुद्रा अशसो हन्तना वधः ९

चित्रं तद् वो मरुतो याम चेकिते पृश्न्या यदूधरप्यापयो दुहुः । १० [२०]

यद् वा निदे नवमानस्य रुद्रिया छितं जराय जुरतामदाभ्याः १० [२०]

तान् वो महो मरुत एवयात्रो विष्णोरिषस्य प्रभूथे हवामहे । ११

हिरण्यवर्णान् ककुहान् यतसुचो ब्रह्मण्यन्तः शंस्यं राध ईमहे ११

ते दशग्वाः प्रथमा यज्ञमूहिरे ते नो हिन्धन्तूषसो व्युष्टिषु । १२

उषा न रामिररुणैरपोर्णुते महो ज्योतिषा शुचता गोअर्णसा १२

ते क्षोणीभिररुणेभिर्नाञ्जिभी रुद्रा ऋतस्य सदेनेषु वावृधुः । १३

निमेघमाना अत्येन पार्जसा सुश्चन्द्रं वर्णं दधिरे सुपेशसम् १३

तौ ह्यनो महि वरूथमतय उप वेदेना नमसा गृणीमसि । १४

वितो न यान् पञ्च होतृनभिष्टय आववर्तदवराञ्चक्रियावसे १४

यया रुधं पारयथात्यंहो यया निदो मुञ्चथ वन्दितारम् । १५ [२१] (३५०)

अवाची सा मरुतो या व ऊतिरो पु वाश्रेव सुमतिर्जिगातु १५ [२१] (३५०)

(३५)

१५ गृत्समद् (आङ्गिरसः शौनहोत्रः पश्चाद्) भार्गवः शौनकः । अपानपात् । त्रिष्टुप् ।

उपैमसृक्षि वाजयुर्वचस्यां चनो दधीत नाद्यो गिरो मे । १

अपां नपादाशुहेमा कुवित् स सुपेशसस्करति जोषिषद्धि १

इमं स्वस्मै हृद् आ सुतष्टं मन्त्रं वोचेम कुविदस्य वेदत् । २

अपां नपावसुर्यस्य महा विश्वान्युर्यो भुवना जजान २ (३५२)

समन्या यन्त्युप यन्त्यन्याः समानमूर्व नद्यः पृणन्ति ।

तमू शुचिं शुचयो दीदुवांसं मपां नपातं परिं तस्थुरापः

३

तमस्मैरा युवतयो युवानं मर्मज्यमानाः परिं यन्त्यापः ।

स शुक्रोभिः शिक्वभी रेवदुस्मे दीदायानिध्मो घृतनिर्णिगप्सु

४

अस्मै तिस्रो अव्यथ्याय नारीं देवाय देवीर्दिधिपन्त्यन्नम् ।

कृता इवोप हि प्रसर्से अप्सु स पीयूषं धयति पूर्वसूनाम्

५ [२२]

अश्वस्यात्र जनिमास्य च स्वर्द्धुहो रिवः संपृचः पाहि सूरीन् ।

आमासु पूर्षु परो अप्रमृज्यं नारातयो वि नगञ्जानृतानि

६

स्व आ दमे सुदुघा यस्य धेनुः स्वधां पीपाय सुभ्वन्नमत्ति ।

सो अपां नपादुर्जर्यन्नस्वन्तर्वसुदेयाय विधते वि भाति

७

यो अप्स्वा शुचिना दैव्येन क्रतावाजस उर्विया विभार्ति ।

वया इदुन्या भुवनान्यस्य प्र जायन्ते वीरुधश्च प्रजाभिः

८

अपां नपादा ह्यस्थादुपस्थं जिह्वानामूर्ध्वो विद्युतं वसानः ।

तस्य ज्येष्ठं महिमानं वहन्ती हिरण्यवर्णाः परिं यन्ति यद्वाहीः

९

हिरण्यरूपः स हिरण्यसंह गपां नपात् सेदु हिरण्यवर्णः ।

हिरण्ययात्र परि योनेर्निपद्या हिरण्यदा ददुत्यन्नमस्मै

१० [२३]

तदुस्यानीकमुत चारु नामा पीच्यं वर्धते नप्तुरपाम् ।

यमिन्धते युवतयः समित्था हिरण्यवर्णं वृतमन्नमस्य

११

अस्मै बह्वनामवमाय सख्ये यज्ञैर्विधेम नमसा हविर्भिः ।

सं सानु माज्मि दिधिपामि बिल्मैर्दधाम्यन्नैः परि वन्द क्रग्भिः

१२

स ई वृषाजनयत् तासु गर्भं स ई शिशुर्धयति तं रिहन्ति ।

सो अपां नपादनभिम्लातवर्णोऽन्यस्येवेह तन्वा विवेप

१३

अस्मिन् पुहे परमे तस्थिवांसं मध्वस्माभिर्विश्वहा दीदुवांसम् ।

आपो नप्त्रे वृतमन्नं वहन्तीः स्वयमत्कैः परि दीयन्ति यद्वाहीः

१४

अयांसमग्ने सुक्षितिं जनाया यांसमु मध्वं दधः सुवुक्तिम् ।

विश्वं तद् भद्रं यदवन्ति देवा वृद्धं वन्देम विदधे सुवीराः

१५ [२४] (३५५)

(३६)

६ गुत्समद (आङ्गिरसः शौनहोत्रः पश्चाद्) भार्गवः शौनकः । ऋतुदेवताः— १ इन्द्रो मधुश्च, २ मरुतो माधवश्च, ३ त्वष्टा शुक्रश्च, ४ अग्निः शुचिश्च, ५ इन्द्रो नभश्च, ६ मित्रावरुणौ नभस्यश्च । जगती ।

तुभ्यं हिन्यानो वसिष्ठ गा अपो ऽधुक्षन् त्सीमविभिराद्विभिर्नरः ।
 पिवेन्न् स्वाहा प्रहुतं वर्षदुतं होत्रादा सोमं प्रथमो य ईशिषे १
 यज्ञैः संमिश्राः पृषतीभिर्ऋष्टिभिर्—यामिन्द्रासो अत्रिषु प्रिया उत ।
 आसद्या बर्हिर्भरतस्य सूनवः पोत्रादा सोमं पिवता दिवो नरः २
 अमेव नः सुहवा आ हि गन्तं नि बर्हिषि सदतना रणिष्टन ।
 अथा मन्दस्व जुजुषाणो अन्धस—स्त्वष्ट्वेभिर्जनिभिः सुमद्वेणः ३
 आ वक्षि देवाँ इह विप्र यक्षि चो—शन् होतर्नि पदा योनिषु त्रिषु ।
 प्रति वीहि प्रस्थितं सोम्यं मधु पिवाशीधात् तव भागस्य तृष्णुहि ४
 एष स्य ते तन्वो नृम्णवर्धनः सह ओजः प्रदिवि बाह्वोर्हितः ।
 तुभ्यं सुतो मधवन् तुभ्यमाभूत—स्त्वमस्य ब्राह्मणादा तृपत् पिव ५
 जुषेथाँ यज्ञं बोधतं हवस्य मे सत्तो होता निविदः पूर्या अनु ।
 अच्छा राजाना नम एत्यावृतं प्रशास्त्रादा पिवतं सोम्यं मधु ६ [२५] (३७१)

[अष्टमोऽध्यायः ॥ ८ ॥ व० १-२७]

(३७)

६ गुत्समद (आङ्गिरसः शौनहोत्रः पश्चाद्) भार्गवः शौनकः । ऋतुदेवताः— १-४ द्रविणोदा ऋतवश्च, ५ अश्विनौ ऋतवश्च, ६ अग्निः ऋतुश्च । जगती ।

मन्दस्व होत्रादनु जोषमन्धसो ऽध्वर्यवः स पूर्णा वष्ट्यासिचम् ।
 तस्मा एतं भरत तद्वशो दुदि—होत्रात् सोमं द्रविणोदुः पिव ऋतुभिः १
 यमु पूर्वमहुवे तमिदं हुवे सेदु हव्यो दुदिर्यो नाम पत्यते ।
 अध्वर्युभिः प्रस्थितं सोम्यं मधु पोत्रात् सोमं द्रविणोदुः पिव ऋतुभिः २
 मेघन्तु ते वह्नयो येभिरीयसे ऽरिषण्यन् वीळयस्वा वनस्पते ।
 आपूया धृष्णो अभिगूया त्वं नेष्ट्रात् सोमं द्रविणोदुः पिव ऋतुभिः ३
 अपाद्दोत्रावुत पोत्रादमत्तो—त नेष्ट्रादजुषत् प्रयो हितम् ।
 तुरीयं पात्रममृक्तममर्त्य द्रविणोदाः पिवतु द्रविणोदुः ४ (३७५)

अर्वाश्चमद्य यय्यं नृवाहणं रथं युक्ताथामिह वा विमोचनम् ।
 पूङ्गं हवींषि मधुना हि कं गतमथा सोमं पिवतं वाजिनीवसू
 जोष्ये समिधं जोष्याहुतिं जोषि ब्रह्म जन्यं जोषि सुष्टुतिम् ।
 विश्वेभिर्विष्वाँ ऋतुना वसो मह उशन् देवाँ उशतः पायया हविः

५
 ६ [१] (३७७)

(३८)

११ गृत्समद (आङ्गिरसः शौनहोत्रः पश्चाद्) भार्गवः शौनकः । सविता । त्रिष्टुप् ।

उदु प्य देवः सविता सवायं शश्वत्तमं तदपा वह्निरस्थात् ।
 नूनं देवेभ्यो वि हि धाति रत्नमथाभजद् वीतिहोत्रं स्वस्तौ
 विश्वस्य हि श्रुष्टये देव ऊर्ध्वः प्र बाहवा पृथुपाणिः सिसर्ति ।
 आपश्चिदस्य व्रत आ निमृशा अयं चिद् वातो रमते परिज्मन्
 आशुभिश्चिद्यान् वि मुचाति नूनमरीरमदतमानं चिदेतोः ।
 अहर्षूणां चिन्नययाँ अविष्यामनु व्रतं सवितुर्मोक्यागात्
 पुनः समव्यद् विततं वयन्ती मध्या कर्तो न्यधाच्छकम् धीरः ।
 उत सहायास्थाद् व्यृत्तूरदधररमतिः सविता देव आगात्
 नानौकांसि दुर्यो विश्वमायुर्वि तिष्ठते प्रभवः शोको अग्नेः ।
 ज्येष्ठं माता सूनवे भागमाधादन्वस्य केतमिषितं सवित्रा

१
 २
 ३
 ४
 ५ [२]

समावर्वाति विष्ठितो जिगीषु विश्वेषां कामश्चरताममाभूत् ।
 शश्वौ अपो विकृतं हित्यागादनु व्रतं सवितुर्देव्यस्य
 त्वया हितमप्यमप्सु भागं धन्वान्वा मृगयसो वि तस्थुः ।
 वनानि विभ्यो नक्तिरस्य तानि व्रता देवस्य सवितुर्मिनन्ति
 याद्वाध्यं वरुणो योनिमप्यमनिशितं निमिषि जमुंराणः ।
 विश्वो मार्ताण्डो व्रजमा पशुर्गात् स्थशो जन्मानि सविता व्याकः
 न यस्येन्द्रो वरुणो न मित्रो व्रतमयमा न मिनन्ति रुद्रः ।
 नारातयस्तमिदं स्वस्ति हवे देवं सवितारं नमोभिः
 भगं धियं वाजयन्तः पुरंधि नराशंसो ग्रास्पतिर्नो अद्याः ।
 आये वामस्य संगथे रयीणां प्रिया देवस्य सवितुः स्याम

६
 ७
 ८
 ९
 १० (३८०)

अस्मभ्यं तद् दिवो अद्भ्यः पृथिव्या स्त्वया दुत्तं काम्यं राध आ गात ।
 न यत् स्तोतृभ्य आपये भवा त्पुरुशंसाय सवितर्जरेत्रे

११ [३] (३८८)

(३९)

८ गृत्समद (आङ्गिरसः शौनहोत्रः पश्चाद्) भार्गवः शौनकः । अश्विनौ । त्रिष्टुप् ।

श्रावणेव तदिदं जरेथे गृध्रेव वृक्षं निधिमन्तमच्छ ।
 ब्रह्मणेव विदथे उक्थशासां दूतेव हव्यां जन्यां पुरुत्रा
 पातर्यावाणा रथ्येव वीरा ऽजेव यमा वरमा सचेथे ।
 मेने इव तन्वाऽ शुम्भमाने वपंतीव क्रतुविदा जनेषु
 गृध्रेव नः प्रथमा गन्तमर्वाक् छफाविव जर्भुराणा तरोभिः ।
 चक्रवाकेव प्रति वस्तोरुस्रा ऽर्वाश्वा यातं रथ्येव शक्रा
 नावेव नः पारयतं युगेव नभ्येव न उपधीव प्रधीव ।
 श्वानेव नो अरिपण्या तनूनां स्वर्गलेव विस्रसः पातमस्मान्
 वातेवाजुर्या नद्येव रीति रक्षी इव चक्षुषा यातमर्वाक् ।
 हस्ताविव तन्वेऽ शंभविष्ठा पादेव नो नयतं वस्यो अच्छे

१

२

३

४

५ [४]

६

७

८ [५] (३९३)

(४०)

६ गृत्समद (आङ्गिरसः शौनहोत्रः पश्चाद्) भार्गवः शौनकः । सोमापूषणौ,

६ (अन्यार्धर्चस्य) अदितिः । त्रिष्टुप् ।

सोमापूषणा जनना रयीणां जनना दिवो जनना पृथिव्याः ।
 जातौ विश्वस्य भुवनस्य गोपौ देवा अकृण्वन्नमृतस्य नाभिम्
 इमौ देवौ जायमानौ जुषन्ते—मौ तमांसि गूहतामजुष्टा ।
 अभ्यामिन्द्रः पृथ्वमामास्वन्तः सोमापूषणौ जमदग्निपूषणौ

१

२

(३९८)

सोमपूषणा रजसो विमानं सप्तचक्रं रथमविश्वमिन्वम् ।
 विषुवतं मनसा युज्यमानं तं जिन्वथो वृषणा पञ्चरश्मिम्
 दिव्यान्यः सदनं चक्र उच्चा पृथिव्यामन्यो अध्यन्तरिक्षे ।
 तावस्मभ्यं पुरुवारं पुरुक्षं रायस्पोषं विष्यतां नाभिर्मस्मे
 विश्वान्यन्यो भुवना जजान विश्वमन्यो अभिचक्षाण एति ।
 सोमपूषणावर्ततं धियं मे युवाभ्यां विश्वाः पृतना जयेम
 धियं पूषा जिन्वतु विश्वमिन्वो रयिं सोमो रयिपतिर्दधातु ।
 अवतु देव्यदितिरनर्वा बृहद् वदेम विदथे सुवीराः

३

४

५

६ [६] (४०)

(४१)

२१ गृत्समद (आङ्गिरसः शौनहोत्रः पश्चाद्) भार्गवः शौनकः । १-२ वायुः, ३ इन्द्रवायू, ४-६ मित्रावरुणौ,
 ७-९ अश्विनौ, १०-१२ इन्द्रः, १३-१५ विश्वे देवाः, १६-१८ सरस्वती, १९-२१ द्यावापृथिव्यौ
 हविर्धाने वाः (१९ तृतीयपादस्य अग्निर्वा) । गायत्री; १६-१७ अनुष्टुप्; १८ बृहती ।

वायो ये ते सहस्रिणो रथासस्तेभिरा गहि ।

नियुत्वान् त्सोमपीतये

१

नियुत्वान् वायवा गन्धायं शुक्रो अयामि ते ।

गन्तासि सुन्वतो गृहम्

२

शुक्रस्याद्य गवांशिर इन्द्रवायू नियुत्वतः ।

आ यातं पिबतं नरा

३

अयं वा मित्रावरुणा सुतः सोमं कतावृधा ।

ममेदिह श्रुतं हवम्

४

राजानावनभिद्रुहा ध्रुवे सदैस्युत्तमे ।

सहस्रस्थूण आसाते

५ [७]

ता सम्राजा वृतासुती आव्रित्या दानुनस्पती ।

सचेते अनवह्वरम्

६

गोमदं पु नासत्याऽश्वावद यातमश्विना ।

वृती रुद्रा नृपाप्यम्

७

१०१, अ० ८, व० ८]

यत् परो नान्तर आदुर्धर्षद् वृषण्वसू ।

मर्त्यो रिपुः

न आ वोळ्हमश्विना रयिं पिशङ्गसंहशम् ।

विष्या वरिवोविदम्

अङ्ग महद् भय मभी षदप चुच्यवत् ।

हि स्थिरो विचर्षाणिः

इन्द्रश्च मूळयाति नो न नः पश्चादुचं नशत् ।

मद्रं भवाति नः पुरः

इन्द्र आशाभ्यस्परि सर्वाभ्यो अभयं करत् ।

जेता शत्रून् विचर्षाणिः

विश्वे देवासु आ गतं शृणुता म इमं हवम् ।

एदं बर्हिर्नि पीदत्

तीव्रो वो मधुमो अयं शुनहोत्रेषु मत्सरः ।

एतं पिबत् काम्यम्

इन्द्रज्येष्ठा मरुद्गणा देवासः पूर्षरातयः ।

विश्वे मम श्रुता हवम्

अम्बितमे नदीतमे देवितमे सरस्वति ।

अप्रशस्ता इव स्मसि प्रशस्तिमम्ब नस्कृधि

त्वे विश्वा सरस्वति श्रितायूषि देव्याम् ।

शुनहोत्रेषु मत्स्व प्रजां देवि दिदिङ्हि नः

इमा बर्हा सरस्वति जुषस्व वाजिनीवति ।

या ते मन्त्रं गृत्समदा कृतावरि प्रिया देवेषु जुह्वति

प्रेतां यज्ञस्य शंभुवा युवामिदा वृणीमहे ।

अग्निं च हव्युवाहनम्

द्यावा नः पृथिवी इमं सिधमद्य दिविस्पृशम् ।

यज्ञं देवेषु यच्छताम्

आ वासुपस्थमदुहा देवाः सीदन्तु यज्ञियाः ।

इहाद्य सोमपीतये

८

९

१० [८]

११

१२

१३

१४

१५ [९]

१६

१७

१८

१९

२०

२१ [१०] (४२३)

३ गृत्समद (आङ्गिरसः शौनहोत्रः पञ्चाद्) भार्गवः शौनकः । शकुन्तः (= कपिञ्जलरूपीन्द्रः) । त्रिष्टुप् ।
 कर्निकदज्जनुषं प्रब्रुवाण इयति वाचमरितेव नावम् ।
 सुमङ्गलश्च शकुने भवासि मा त्वा का चिदभिभा विश्व्या विदत् १
 मा त्वा इयेन उद वधीन्मा सुपर्णो मा त्वा विदुर्दिषुमान् वीरो अस्ता ।
 पित्र्यामनु प्रदिशं कर्निकदत् सुमङ्गलो भद्रवादी वदेह २
 अव कन्द दक्षिणतो गृहाणां सुमङ्गलो भद्रवादी शकुन्ते ।
 मा नः स्तेन ईशत माघशंसो बृहद् वदेम विदथे सुवीराः ३ [११] (४२४)

(४३)

३ गृत्समद (आङ्गिरसः शौनहोत्रः पञ्चाद्) भार्गवः शौनकः । शकुन्तः (= कपिञ्जलरूपीन्द्रः) ।
 जगती; २ अतिशक्करी अष्टिर्वा ।
 प्रदक्षिणिदुभि गृणन्ति कारवो वयो वदन्त क्रतुथा शकुन्तयः ।
 उमे वाचो वदति सामगा इव गायत्रं च त्रैदुभं चानु राजति १
 उद्गातेव शकुने साम गायसि ब्रह्मपुत्र इव सर्वनेषु शंससि ।
 वृषेव वाजी शिशुमतीरपीत्या सर्वतो नः शकुने भद्रमा वद
 विश्वतो नः शकुने पुण्यमा वद २
 आवतुस्त्वं शकुने भद्रमा वद तूष्णीमासीनः सुमतिं चिकिन्द्रि नः ।
 यदुत्पतन् वदसि कर्करियथा बृहद् वदेम विदथे सुवीराः ३ [१२] (४२५)

॥ इति द्वितीयं मण्डलं समाप्तम् ॥२॥

मंत्रसंख्या—

प्रथममण्डलस्य मंत्रसंख्या

द्वितीयमण्डलस्य मंत्रसंख्या

सर्वयोगः

२००६

४२९

२४३५

अथ तृतीयं मण्डलम् ।

(१)

[प्रथमोऽनुवाकः ॥१॥ सू० १-१२]

२३ गाथिनो विश्वामित्रः । अग्निः । त्रिष्टुप् ।

सोमस्य मा तवसं वक्ष्ये वह्निं चकथं विदथे यजध्वे ।	१
देवां अच्छा दीद्यद् युञ्जे अद्रिं शमाये अग्ने तन्वं जुषस्व	२
प्राञ्चं यज्ञं चकृम वर्धतां गीः समिद्धिरग्निं नमसा दुवस्यन् ।	३
देवः शशासुर्विदथा कवीनां गृत्साय चित् तवसे गातुमीषुः	४
मयो दधे मेधिरः पूतदक्षो दिवः सुबन्धुर्जनुषां पृथिव्याः ।	५
अविन्दन्नु दर्शतमप्स्व॑न्त देवासो अग्निमपसि स्वसृणाम्	६
अवर्धयन् त्सुभगं सप्त यज्ञीः श्वेतं जज्ञानमरूपं महित्वा ।	७
शिगुं न जातमभ्यारुरश्वा देवासो अग्निं जनिमन् वपुष्यन्	८
शुक्रेभिरद्वै रज आततन्वान् क्रतुं पुनानः कविभिः पवित्रैः ।	९
शोचिर्वसानः पर्यायुरपां श्रियो मिमीते बृहतीरनूनाः	[१३]
ववाजा सीमनदतीरदब्धा दिवो यज्ञीरवसाना अनग्नाः ।	१०
सना अत्र युवतयः सयोनी रेकं गर्भं दधिरे सप्त वाणीः	११
स्तीर्णा अस्य संहतो विश्वरूपा घृतस्य योनौ स्रवथे मधूनाम् ।	१२
अस्थुरात्र धेनवः पिन्वमाना मही दुस्मस्य मातरा समीची	१३
प्राणः सूनो सहस्रो व्यद्यौद् दधानः शुक्रा रमसा वपूषि ।	१४
श्रोतन्ति धारा मधूनो घृतस्य वृषा यत्र वावुधे काव्येन	१५
पितृश्चिबूधर्जनुषा विवेद व्यस्य धारा असृजद् वि धेनाः	१६
गुहा चरन्तं सखिमिः शिवेभिर्वितो यज्ञीमिन् गुहा बभूव	१७

(२)

पितुश्च गर्भं जनितुश्च बभ्रे पूर्वीरेको अधयत् पीप्यानाः ।
वृष्णे सपत्नी शुचये सर्वन्धू उभे अस्मै मनुष्येऽनि पाहि

१० [१४]

उरौ महाँ अनिवाधे ववर्धा—ऽऽपो अग्निं यशसः सं हि पूर्वीः ।
ऋतस्य योनावशयद् दमूना जामीनामग्निरपसि स्वसृणाम्
अक्रो न बाध्निः समिथे महीनां दिदृक्षेयः सूनवे भाक्कजीकः ।
उदुस्रिया जनिता यो जजाना—ऽपां गर्भो नृतमो युहो अग्निः
अपां गर्भं दर्शतमोषधीनां वनां जजान सुभगा विरूपम् ।
देवासश्चिन्मनसा सं हि जग्मुः पनिष्ठं जातं तवसं दुवस्यन्
बृहन्त इद् भानवो भाक्कजीक—मग्निं सचन्त विद्युतो न शुक्राः ।
गुहैव वृद्धं सर्वसि स्वे अन्त—रपार ऊर्वे अमृतं दुहानाः
ईळे च त्वा यजमानो हविर्भि—रीळे सखित्वं सुमतिं निकामः ।
देवैरवो मिमीहि सं जरित्रे रक्षा च नो दम्येभिरनीकैः

११

१२

१३

१४

१५ [१५]

उपक्षेतारस्तव सुप्रणीते ऽग्ने विश्वानि धन्या दधानाः ।
सुरेतसा श्रवसा तुञ्जमाना अभि प्याम पृतनायूरदेवान्
आ देवानामभवः केतुरग्ने मन्द्रो विश्वानि काव्यानि विद्वान् ।
प्रति मतीं अवासयो दमूना अनु देवान् रथिरो यासि साधन् ।
नि दुरोणे अमृतो मर्त्यानां राजा ससाद विदथानि साधन् ।
घृतप्रतीक उर्विया व्यद्यौ—दृग्निर्विश्वानि काव्यानि विद्वान्
आ नो गहि सरुयेभिः शिवेभि—महान् महीभिरुतिभिः सरण्यन् ।
अस्मे रयिं बहलं संतरुत्रं सुवाचं भागं यशसं कृधी नः
एता ते अग्ने जनिमा सनानि प्र पूर्व्याय नूतनानि वोचम् ।
महान्ति वृष्णे सर्वना कृतेमा जन्मन्जन्मन् निहितो जातवेदाः
जन्मन्जन्मन् निहितो जातवेदा विश्वामित्रेभिरिध्यते अजस्रः ।
तस्य वयं सुमतौ यज्ञियस्या—ऽपि भद्रे सौमनसे स्याम
इमं यज्ञं सहसावन् त्वं नो देवत्रा धेहि सुक्रतो रराणः ।
प्र यंसि होतवृहतीरिपो नो ऽग्ने महि द्रविणमा यजस्व
इळामग्ने पुरुदंसं सुनि गोः शश्वत्तमं हवमानाय साध ।
स्यान्नः सनुस्तनयो विजावा ऽग्ने सा ते सुमतिर्भूषसो

१६

१७

१८

१९

२०

२१

२२

२३ [१६] (११)

(२)

१५ गाथिनो विद्वामित्रः । वैश्वानरोऽग्निः । जगती ।

- वैश्वानराय धिषणा मृतावृधे घृतं न पूतमग्नये जनामसि ।
 क्षिता होतां मनुषश्च वाघतो धिया रथं न कुलिशः समृण्वति १
 स रौचयज्जनुषा रोदसी उभे स मात्रोरभवत् पुत्र ईड्यः ।
 हव्यवाळगिरजरश्चनोहितो दूळभो विशामतिथिर्विभावसुः २
 कृत्वा दक्षस्य तरुषो विधर्माणि देवासो अग्निं जनयन्त चित्तिभिः ।
 रुरुचानं भानुना ज्योतिषा महा मत्यं न वाजं सनिष्यन्नुपं ब्रुवे ३
 आ मन्द्रस्य सनिष्यन्तो वरेण्यं वृणीमहे अह्वयं वाजमृग्मिर्यम् ।
 राति भृगूणामुशिजं कविक्रतु मग्निं राजन्तं दिव्येन शोचिषा ४
 अग्निं सुम्राय दधिरे पुरो जना वाजंश्रवसमिह वृक्तवर्हिषः ।
 यतसृचः सुरुचं विश्वदेव्यं रुद्रं यजानां साधदिष्टिमपसाम् ५ [१७]
 पावकशोचे तव हि क्षयं परि होतर्यज्ञेषु वृक्तवर्हिषो नरः ।
 अग्रे दुर्व इच्छमानास आप्य मुपासते द्रविणं धेहि तेभ्यः ६
 आ रोदसी अपृणदा स्वर्महज्जातं यदेनमपसो अधारयन् ।
 सो अध्वराय परि णीयते कवि रत्यो न वाजसातये चनोहितः ७
 नमस्यत हव्यदाति स्वध्वरं दुवस्यत दम्यं जातवेदसम् ।
 रथीकृतस्य बृहतो विचर्षणि रग्निर्देवानामभवत् पुरोहितः ८
 तिष्ठो यद्वस्य समिधः परिज्मनो ऽग्नेरपुनन्नृशिजो अमृत्यवः ।
 तासांमेकामदधुर्मर्त्ये भुज मु लोकमु द्वे उपं जामिमीयतुः ९
 विशां कविं विस्पतिं मानुषीरिषः सं सीमकृण्वन् त्वधिधिं न तेजसे ।
 स उद्रतो निवतो याति वेविषत् स गर्भमेषु भुवनेषु दीधरत् १० [१८]
 स जिन्वते जठरेषु प्रजजिवान् वृषां चित्रेषु नानदुन्न सिंहः ।
 वैश्वानरः पृथुपाजा अमर्त्यो वसु रत्ना दयमानो वि दाशुषे ११
 वैश्वानरः प्रत्नथा नाकमारुहद् दिवस्पृष्ठं भन्दमानः सुमन्मभिः ।
 स पूर्ववज्जनयश्नन्तवे धनं समानमज्मं पर्येति जागृविः १२
 कृतावानं यज्ञियं विप्रमुक्थ्य मा यं दूधे मातरिश्वा दिवि क्षयम् ।
 तं चित्रयामं हरिकेशमीमहे सुदीतिमग्निं सुविताय नव्यसे १३ (३६)

शुचिं न यामन्निषिरं स्वर्हशं केतुं दिवो राचनस्थामुषबुधम् ।
अग्निं मूर्धानं दिवो अप्रतिष्कृतं तमीमहे नमसा वाजिनं बृहत्
मन्द्रं होतां शुचिमद्वयाविनं दमूनसमुक्थ्यं विश्वचर्षणिम् ।
स्थं न चित्रं वपुषाय दर्शतं मनुहितं सदमिद् राय ईमहे

१४

१५ [१९] (३८)

(३)

११ गाथिनो विश्वामित्रः । वैश्वानरोऽग्निः । जगती ।

वैश्वानराय पृथुपाजसे विपो रत्ना विधन्त धरुणेषु गातवे ।
अग्निर्हि देवां अमृतो दुवस्य—त्यथा धर्माणि सनता न दूदुषत्
अन्तर्दुतो रोदसी दुस्म ईयते होता निपत्तो मनुषः पुरोहितः ।
क्षयं बृहन्तं परि भूषति द्युभिर्देवेभिरग्निरिषितो धियावसुः
केतुं यज्ञानां विदथस्य सार्धनं विप्रासो अग्निं महयन्त चित्तिभिः ।
अपांसि यस्मिन्नाधि संदधुर्गिरस्तस्मिन्सुन्नानि यजमान आ चके
पिता यज्ञानामसुरो विपश्चितां विमानमग्निर्वयुनं च वाघताम् ।
आ विवेश रोदसी भूरिवर्षसा पुरुप्रियो भन्दते धामाभिः कविः
चन्द्रमग्निं चन्द्रस्थं हरिव्रतं वैश्वानरमप्सुपदं स्वविदम् ।
विगाहं तूर्णिं तविषीभिरावृतं भूर्णिं देवास इह सुश्रियं दधुः

१

२

३

४

५ [२०]

अग्निर्देवेभिर्मनुषश्च जन्तुभिस्तन्वानो यज्ञं पुरुपेशसं धिया ।
रथीरन्तरीयते सार्धदिष्टिभिर्जीरो दमूना अभिशस्तिचातनः
अग्रे जरस्व स्वपत्य आयुर्न्यूजां पिन्वस्व समिधो दिदीहि नः ।
वर्यांसि जिन्व बृहत्श्च जागृव उशिग्देवानामसि सुक्रतुर्विपाम्
निष्पतिं यद्वमतिथिं नरः सदा यन्तारं धीनामुशिजं च वाघताम् ।
अध्वराणां चेतनं जातवेदसं प्र शंसन्ति नमसा जूतिभिर्वृधे
विमावा देवः सुरणः परि क्षितीरग्निर्वभूव शर्वसा सुमद्रथः ।
तस्य व्रतानि भूरिपोषिणो वयमुप भूषेम दम आ सुवृक्तिभिः
वैश्वानर तव धामान्या चके येभिः स्वविदभवो विचक्षण ।
जात आपृणो भुवनानि रोदसी अग्रे ता विश्वा परिभूरसि त्मना
वैश्वानरस्य दंसनाभ्यो बृहदरिणादेकः स्वपस्यया कविः ।
उभा पितरा महयन्नजायता मिर्द्यावापृथिवी भूरिरेतसा

६

७

८

९

१०

११ [२१] (१४)

११ गाथिनो विश्वामित्रः । आप्रीसूक्तं [= १ इधमः समिद्धोऽग्निर्वा, २ तनूनपात्, ३ इळाः,
४ बर्हिः, ५ देवीर्द्वारः, ६ उषासानक्ता, ७ दैव्यौ होतारौ प्रचेतसौ, ८ तिस्रो देव्यः
सरस्वतीळाभारत्यः, ९ त्वष्टा, १० वनस्पतिः, ११ स्वाहाकृतयः] । त्रिष्टुप् ।

समिद्धमिह सुमना बोध्यस्मे शुचाशुचा सुमतिं रांसि वस्वः ।
आ देव देवान् यजथाय वक्षि सखा सखीन् त्सुमना यक्षयमे १
यं देवासन्निरहन्नायजन्ते दिवेदिवे वरुणो मित्रो अग्निः ।
समं यज्ञं मधुमन्तं कृधी न स्तनूनपाद् घृतयोनिं विधन्तम् २
प्र दीधितिर्विश्ववारा जिगाति होतारमिळः प्रथमं यजध्वै ।
अच्छा नमोभिर्वृषभं वन्दध्वै स देवान् यक्षदिषितो यजीयान् ३
ऊर्ध्वो वां गातुरध्वरे अकायूर्ध्वा शोचींषि प्रस्थिता रजांसि ।
विवो वा नाभा न्यसादि होता स्तृणीमहि देवव्यचा वि बर्हिः ४
सप्त होत्राणि मनसा वृणाना इन्वन्तो विश्वं प्रति यन्नृतेन ।
नृपेशसो विदथेषु प्र जाता अभीष्टं यज्ञं वि चरन्त पूर्वीः ५ [२२]

आ भन्दमाने उषसा उपाके उत स्मयेते तन्वाडे विरूपे ।
यथा नो मित्रो वरुणो जुजोष दिन्द्रो मरुत्वा उत वा महोभिः ६
दैव्यो होतारा प्रथमा न्यृञ्जे सप्त पृक्षासः स्वधया मदन्ति ।
कृतं शंसन्त क्रतमित् त आहु रनु व्रतं व्रतपा दीध्यानाः ७
आ भारती भारतीभिः सजोषा इळा देवैर्मनुष्येभिरग्निः ।
सरस्वती सारस्वतेभिरर्वाक् तिस्रो देवीर्बहिरेदं सदन्तु ८
तन्नस्तुरीपमधं पोषयितु देव त्वष्टा रराणः स्यस्व ।
यतो वीरः कर्मण्यः सुदक्षो युक्तग्रावा जायते देवकामः ९
वनस्पतेऽव सजोष देवा नग्निर्हविः शमिता सूदयाति ।
सेतु होता सत्यतरो यजाति यथा देवानां जनिमानि वेद १०
आ याह्यमे समिधानो अर्वा दिन्द्रेण देवैः सरथं तुरेभिः ।
बर्हिः आस्तामदितिः सुपुत्रा स्वाहा देवा अमृता मादयन्ताम् ११ [२३] (६०)

११ गाथिनो विश्वामित्रः । अग्निः । त्रिष्टुप् ।

प्रत्यग्निरुषसश्चेकिता नो ऽबोधि विप्रः पदुवीः कवीनाम् ।

पृथुपाजा देवयज्भिः समिद्धो ऽप द्वारा तमसो वह्निरावः

१

प्रेहृग्निरिवृधे स्तोमेभिर्गीर्भिः स्तोतृणां नमस्य उक्थैः ।

पूर्वीर्कतस्य संदशश्चक्रानः सं दूतो अद्यौदुषसो विरोके

२

अधाय्यग्निरानुषीषु विश्वः—पां गर्भो मित्र ऋतेन साधन् ।

आ हर्षतो यजतः सान्वस्था दभूदु विप्रो हव्यो मतीनाम्

३

मित्रो अग्निर्भवति यत् समिद्धो मित्रो होता वरुणो जातवेदाः ।

मित्रो अध्वर्युरिषिरो दमूना मित्रः सिन्धूनामुत पर्वतानाम्

४

पाति मियं रिपो अग्रं पदं वेः पाति यद्वश्वरणं सूर्यस्य ।

पाति नाभां सप्तशीर्षाणमग्निः पाति देवानामुपमादमृष्वः

५ [२४]

ऋमुश्चक्र ईड्यं चारु नाम विश्वानि देवो वयुनानि विद्वान् ।

ससस्य चर्म घृतवत् पदं वेस्तदिदृशी रक्षत्यप्रयुच्छन्

६

आ योनिमग्निर्घृतवन्तमस्थात् पृथुप्रगाणमुशन्तमुशानः ।

दीद्यानः शुचिर्कृष्वः पावकः पुनःपुनर्मातरा नव्यसी कः

७

सद्यो जात ओषधीभिर्ववक्षे यदी वर्धन्ति प्रस्वो घृतेन ।

आप इव प्रवता शुम्भमाना उरुप्यदृग्निः पित्रोरुपस्थे

८

उदु प्लुतः समिधा यद्वो अद्यौद वर्ष्मन् दिवो अधि नाभां पृथिव्याः ।

मित्रो अग्निरिद्व्यो मातरिश्वा ऽऽ दूतो वक्षद यजथाय देवान्

९

उदस्तम्मीत् समिधा नाकमृष्वोऽग्निर्भवन्नृत्तमो रोचनानाम् ।

यदी मृगुभ्यः परि मातरिश्वा गुहा सन्तं हव्यवाहं समीधे

१०

इळांमग्ने पुरुदंसं सनि गोः शश्वत्तमं हवमानाय साध ।

स्यान्नः सनुस्तनयो विजावा ऽग्ने सा ते समतिर्भूवस्मे

११ [२५]

(७१)

११ गाथिनो विश्वामित्रः । अग्निः । त्रिष्टुप् ।

१ कारवो मनुना वच्यमाना देवद्रीचीं नयत देवयन्तः ।
 २ वृक्षिणावाङ् वाजिनी प्राच्येति हविर्भरन्त्यग्नये घृताचीं
 आ रोदसी अपृणा जायमान उत प्र रिक्था अध नु प्रयज्यो ।
 ३ दिवश्चिदग्रे महिना पृथिव्या वच्यन्तां ते वह्नयः सप्तजिह्वाः
 द्यौश्च त्वा पृथिवी यज्ञियां गो नि होतारं सादयन्ते दमाय ।
 ४ यज्ञी विशो मानुषीर्देवयन्तीः प्रयस्वतीरीळंते शुक्रमर्चिः
 महान् त्वधस्थे ध्रुव आ निर्पत्तो ऽन्तर्द्यावा माहिने हर्यमाणः ।
 आस्त्रे सपत्नी अजरे अमृक्ते सबर्हुधे उरुगायस्य धेनू
 व्रता ते अग्रे महतो महानि तव क्रत्वा रोदसी आ ततन्थ ।
 ५ त्वं दूतो अभवो जायमानस्त्वं नेता वृषभ चर्षणीनाम् [२६]
 ऋतस्य वा केशिना योग्याभिर्धृतस्नुवा रोहिता धुरि धिष्व ।
 अथा वह देवान् देव विश्वान् त्वध्वरा कृणुहि जातवेदः
 ६ दिवश्चिदा ते रुचयन्त रोका उपो विभातीरनु भासि पूर्वाः ।
 ७ अपो यदग्रे उशध्रवनेषु होतुर्मन्द्रस्य पनयन्त देवाः
 उरो वा ये अन्तरिक्षे मदन्ति दिवो वा ये रोचन्ते सन्ति देवाः ।
 ८ ऊमा वा ये सुहवासो यजत्रा आयेमिरे रथ्यो अग्रे अश्वाः
 ऐभिरो सरथं याह्यर्वाङ् नानारथं वा विभवो ह्यश्वाः ।
 ९ पत्नीवतस्त्रिंशतं त्रींश्च देवा ननुष्वधमा वह मादयस्व ।
 स होता यस्य रोदसी चिदुर्वी यज्ञयज्ञमभि वृधे गृणीतः ।
 १० प्राची अध्वरेव तस्थतुः सुमेके ऋतावरी ऋतजातस्य सत्ये
 इलामग्रे पुरुदंसं सनि गोः शश्वत्तमं हवमानाय साध ।
 ११ स्यान्नः सुनुस्तनयो विजावा ऽग्रे सा ते सुमतिर्भूत्वस्मे [२७] (८२)

॥ इति द्वितीयोऽष्टकः ॥ २ ॥

॥ अथ तृतीयोऽष्टकः ॥

[प्रथमोऽध्यायः ॥ १॥ व० १-३४ ॥]

(७)

११ गाथिनो विश्वामित्रः । अग्निः । त्रिष्टुप् ।

प्र य आरुः शितिपृष्ठस्य धासे रा मातरा विविशुः सप्त वाणीः ।
 परिक्षिता पितरा सं चरेते प्र संस्राते दीधमायुः प्रयक्षे

दिवक्षसो धेनवो वृष्णो अश्वा देवीरा तस्थौ मधुमद् वहन्तीः ।
 कृतस्य त्वा सर्दसि क्षेमयन्तं पर्येका चराति वर्तनिं गौः
 आ सीमरोहत् सुयमा भवन्तीः पतिंश्चिकित्वान् रयिविद् रयीणाम् ।
 प्र नीलपृष्ठो अतसस्य धासेस्ता अवासयत् पुरुधप्रतीकः
 महिं त्वाष्ट्रमूर्जयन्तीरजुर्यं स्तभूयमानं वहतो वहन्ति ।
 व्यङ्गेभिर्दिद्युतानः सधस्थ एकांमिव रोदसी आ विवेश
 जानन्ति वृष्णो अरुषस्य शेवमुत ब्रध्नस्य शासने रणान्ति ।
 दिवोरुचः सुरुचो रोचमाना इळा येषां गण्या माहिना गीः

२

३

४

५ [१]

उतो पितृभ्यां प्रविदानु घोषं महो महद्भ्यामनयन्त शूपम् ।
 उक्षा ह यत्र परि धानमक्तो रनु स्वं धाम जरितुर्ववक्ष
 अध्वर्युभिः पञ्चभिः सप्त विप्राः प्रियं रक्षन्ते निहितं पदं वेः ।
 प्राश्नो मदन्त्युक्षणो अजुर्या देवा देवानामनु हि व्रता गुः
 दैव्या होतारा प्रथमा न्यृञ्जे सप्त पृक्षासः स्वधया मदन्ति ।
 कृतं शंसन्त कृतमित् त आहु रनु व्रतं व्रतपा दीध्यानाः
 वृषायन्ते महे अत्याय पूर्वी वृष्णो चित्राय रश्मयः सुयामाः ।
 देव होतमन्द्रतरश्चिकित्वान् महो देवान् रोदसी एह वक्षि
 पृक्षप्रयजो द्रविगः सुवाचः सुकेतव उपसो रेवदूषुः ।
 उतो चिदग्ने महिना पृथिव्याः कृतं चिदेनः सं महे दशस्य
 इळामग्ने पुरुदंसं सनिं गोः शश्वत्तमं हवमानाय साध ।
 स्यान्नः सनुस्तनयो विजावा ऽग्ने सा ते सुमतिभूत्वस्मे

६

७

८

९

१०

११ [२] (१३)

(८)

११ गाथिनो विश्वामित्रः । यूपः, ६-१० यूपाः, ८ विश्वेदेवा घा, ११ वद्वचनः । त्रिष्टुप्, ३, ७ अनुष्टुप् ।

अजान्ति त्वामध्वरे देवयन्तो वनस्पते मधुना दैव्येन ।
 यदूर्ध्वस्तिष्ठा द्रविणेह धत्ताद् यद् वा क्षयो मातुरस्या उपस्थे
 समिन्द्रस्य श्रयमाणः पुरस्ताद् ब्रह्म वन्वानो अजरं सुवीरम् ।
 आरे अस्मदमतिं बार्धमान उच्छ्रयस्व महते सौभगाय

१

२

(१५)

मं० ३, अ० १, व० ३]

उच्छ्रयस्व वनस्पते	वर्ष्मन् पृथिव्या अधि ।	३
सुमिती मीयमानो	वर्चो धा यज्ञवाहसे	४
पुत्रा सुवासाः परिवीत आगात्	स उ श्रेयान् भवति जायमानः ।	५ [३]
तं धीरांसः कवय उन्नयन्ति	स्वाध्वोऽमनसा देवयन्तः	६
जातो जायते सुदिनत्वे अह्ना	समय आ विदथे वर्धमानः ।	७
पुनन्ति धीरा अपसो मनीषा	देवया विप्र उदियति वाचम्	८
यान् वो नरो देवयन्तो निमिष्यु	वर्नस्पते स्वधितिर्वा ततक्ष ।	९
ते देवासः स्वरवस्तस्थिवांसः	प्रजावदुस्मे दिधिपन्तु रत्नम्	१०
ये वृष्णासो अधि क्षमि	निमितासो यतसुचः ।	११ [४] (१०४)
ते नो व्यन्तु वार्यं देवत्रा	क्षेत्रसाधंसः	
आदित्या रुद्रा वसवः सुनीथा	द्यावाक्षामा पृथिवी अन्तरिक्षम् ।	
सजोषसो यज्ञमवन्तु देवा	ऊर्ध्वं कृण्वन्त्वध्वरस्य केतुम्	
हंसा इव श्रेणिशो यतानाः	शुक्रा वसानाः स्वरवो न आगुः ।	
उन्नीयमानाः कविभिः पुरस्ताद्	देवा देवानामपि यन्ति पार्थः	
शृङ्गाणीवेच्छृङ्गिणां सं ददृशे	चपालवन्तः स्वरवः पृथिव्याम् ।	
वायुर्दिवो विहवे श्रोत्रमाणा	अस्माँ अवन्तु पृतनाज्येषु	
वर्नस्पते शतवल्शो वि रोह	सहस्रवल्शा वि वयं रुहेम ।	
यं त्वामयं स्वधितिस्तेजमानः	प्रणिनाय महते सौभगाय	

(९)

९ गाथिनो विश्वामित्रः । अग्निः । बृहती, ९ त्रिष्टुप् ।

ससायस्त्वा ववृमहे	देवं मर्तास ऊतये ।	१
अपां नपातं सुभगं सुदीदिति	सुप्रतूर्तिमनेहसम्	२
कार्यमानो वृना त्वं	यन्मातृरजगन्नपः ।	३
न तत् तै अग्ने प्रमृषे	निवर्तनं यद् दूरे सन्निहाभवः ✓	४
अति तृष्टं ववक्षिथा	थैव सुमना असि ।	५
प्रप्राण्ये यन्ति पर्यन्य	आसते येषां सख्ये असि श्रितः ✓	६
ह्यिवांसमति सिधुः	शश्वतीरति सश्वतः ।	७
अन्वीमविन्दन् निचिरासो अद्बुहो	ऽप्सु सिहामिव श्रितम्	८

(१०८)

ससुवांसमिव त्मना ऽग्निमिथा तिरोहितम् ।

ऐनं नयन्मातरिश्वा परावतो देवेभ्यो मथितं परि

५ [५]

तं त्वा मर्ता अगृभ्णात देवेभ्यो हव्यवाहन ।

विश्वान् यद् यज्ञां अभिपासि मानुष तव क्रत्वा यविष्ठ्य

६

तद् भद्रं तव दुंसना पाकाय चिच्छदयति ।

त्वां यदग्ने पशवः समासते समिन्द्रमपिश्वरे

७

आ जुहोता स्वध्वरं शीरं पावकशोचिषम् ।

आशुं दूतमजिरं प्रत्नमीड्यं श्रुष्टी देवं सपर्यत

८

त्रीणि शता त्री सहस्राण्यग्निं त्रिंशच्च देवा नव चासपर्यन् ।

औक्षन् घृतैरस्तृणान् बर्हिर्स्मा आदिन्द्रोतारुं न्यसादयन्त

९ [६] (११३)

(१०)

९ गाथिनो विश्वामित्रः । अग्निः । उष्णिक् ।

त्वामग्ने मनीषिणः सम्राजं चर्यणीनाम् । देवं मर्तास इन्धते समध्वरे १

त्वां यज्ञेष्वृत्विजं मग्ने होतारमीळते । गोपा क्रतस्य दीदिहि स्वे दमे २

स घा यस्ते ददांशति समिधा जातवेदसे । सो अग्ने धत्ते सुवीर्यं स पुष्यति ३

स केतुरध्वराणां मग्निर्देवेभिरा गमत । अञ्जानः सप्त होतृभिर्हविष्मते ४

प्र होत्रे पूर्य वचो ऽग्नये भरता बृहत् । विपां ज्योतींषि बिभ्रते न वेधसे ५ [७]

अग्निं वर्धन्तु नो गिरो यतो जायत उक्थ्यः । महे वाजाय द्रविणाय दर्शतः ६

अग्ने यजिष्ठो अध्वरे देवान् देवयते यज । होता मन्द्रो वि राजस्यति स्त्रिधः ७

स नः पावक दीदिहि द्युमदस्मे सुवीर्यम् । भवां स्तोतृभ्यो अन्तमः स्वस्तये ८

तं त्वा विषा विपुन्यवो जागृवांसः समिन्धते । हव्यवाहममर्त्यं सहोवृधम् ९ [८] (१२१)

(११)

९ गाथिनो विश्वामित्रः । अग्निः । गायत्री ।

अग्निर्होता पुरोहितो ऽध्वरस्य विचर्यणिः । स वेदं यज्ञमानुषक् १

स हव्यवाहमर्त्य उशिगृत्तश्चनोहितः । अग्निर्धिया समृण्वति २

अग्निर्धिया स चेतति केतुर्यज्ञस्य पूर्यः । अर्थं ह्यस्य तरणि ३

अग्निं सृनुं सनश्नुतं सहसो जातवेदसम् । वह्निं देवा अकृण्वत ४

(१२४)

मं० ३, अ० १, व० ५]

अदीभ्यः पुरएता विशामग्निर्मानुषीणाम्

। तूर्णी रथः सदा नवः ५ [९]

साहान् विश्वा अभियुजः कर्तुर्देवानाममृक्तः । अग्निस्तुविश्वस्तमः ६

अभि प्रयांसि वाहसा द्वाश्वाँ अंश्रोति मर्त्यः । क्षयं पावकशौचिषः ७

परि विश्वानि सुधिताऽग्नेरह्याम् मन्मभिः । विप्रांसो जातवेदसः ८

अग्ने विश्वानि वार्या वाजेषु सनिषामहे । त्वे देवास एरिरे ९ [१०] (१३१)

(१२)

१ गायत्री विश्वामित्रः । इन्द्राग्नी । गायत्री ।

इन्द्राग्नी आ गतं सुतं गीर्भिर्नभो वरेण्यम् । अस्य पातं धियेविता १
 इन्द्राग्नी जरितुः सचा यज्ञो जिगाति चेतनः । अया पातमिमं सुतम् २ गायत्री जुते
 इन्द्रमग्निं कविच्छदा यज्ञस्य जुत्या वृणे । ता सोमस्येह तृप्ताम् ३
 तोशा वृत्रहणा हुवे सजित्वानापराजिता । इन्द्राग्नी वाजसातमा ४
 प्र वामर्चन्त्युक्थिनो नीथाविदो जरितारः । इन्द्राग्नी इष आ वृणे ५ [११]

इन्द्राग्नी नवतिं पुरो दासपत्नीरधूनुतम् । साकमेकेन कर्मणा ६
 इन्द्राग्नी अपसस्पर्युप प्र यन्ति धीतयः । ऋतस्य पथ्याऽनु ७
 इन्द्राग्नी तविषाणि वां सधस्थानि प्रयांसि च । युवोरप्तूर्यं हितम् ८
 इन्द्राग्नी रोचना दिवः परि वाजेषु भूषथः । तद् वां चेति प्र वीर्यम् ९ [१२] (१४०)

(१३)

[द्वितीयोऽनुवाकः ॥२॥ सू० १३-२९]

७ ऋषभो वैश्वामित्रः । अग्निः । अनुष्टुप् ।

प्र वो देवायाग्रये बर्हिष्ठमर्चास्मै ।
 गमद् देवेभिरा स नो यजिष्ठो बर्हिरा सदत् १
 ऋतावा यस्य रोदसी दक्षं सचन्त ऊतयः ।
 हविष्मन्तस्तमीळते तं सन्निष्यन्तोऽवसे २
 स युन्ता विप्र एषां स यज्ञानामथा हि षः ।
 अग्निं तं वो दुवस्यत् दाता यो वनिता मघम् ३
 स नः शर्माणि वीतयेऽग्निर्यच्छतु शतमा ।
 यतो नः पुष्णवद् वसु द्विवि क्षितिभ्या अस्वा ४

(१४४)

द्वीद्विवांसमपूर्व्यं वस्वीभिरस्य धीतिभिः ।
 ऋक्काणो अग्निमिन्धते होतारं विशपतिं विशाम्
 उत नो ब्रह्मन्नविष उक्थेषु देवहूतमः ।
 शं नः शोचा मरुद्वधो ऽग्ने सहस्रसातमः
 नू नो रास्व सहस्रवत् तोकवत् पुष्टिमद् वसु ।
 द्युमदग्ने सुवीर्यं वर्षिष्ठमनुपाक्षितम्

५

६

७

[१३] (१३४)

(१४)

७ ऋषभो वैश्वामित्रः । अग्निः । त्रिष्टुप् ।

आ होता मन्द्रो विदथान्यस्थात् सत्यो यज्वा कवितमः स वेधाः ।
 विद्युद्वधः सहस्रस्पुत्रो अग्निः शोचिष्केशः पृथिव्यां पाजो अश्रेत्
 अयामि ते नमउक्तिं जुषस्व कतावस्तुभ्यं चेतते सहस्वः ।
 विद्रा आ वक्षि विदुषो नि षत्सि मध्य आ बर्हिस्तये यजत्र
 द्रवतां त उपसा वाजयन्ती अग्ने वातस्य पृथ्याभिरच्छ ।
 यत् सीमञ्जन्ति पूर्य हविर्मिरा वन्धुरेव तस्थतुर्दुरोणे
 मित्रश्च तुभ्यं वरुणः सहस्वो ऽग्ने विश्वे मरुतः सुम्रमर्चन् ।
 यच्छोचिषा सहस्रस्पुत्र तिष्ठा अभि क्षितीः प्रथयन् त्सूर्यो नृन्
 वयं ते अद्य ररिमा हि काम सुत्तानहस्ता नमसोपसद्य ।
 यजिष्ठेन मनसा यक्षि देवा नक्षेधता मन्मना विप्रो अग्ने
 त्वद्धि पुत्र सहस्रो वि पूर्वी देवस्य यन्त्यूतयो वि वाजाः ।
 त्वं देहि सहस्रिणं रयिं नो ऽद्रोघेण वचसा सत्यमग्ने
 तुभ्यं दक्ष कविकतो यानीमा देव मर्तासो अध्वरे अकर्म ।
 त्वं विश्वस्य सुरथस्य बोधि सर्वं तदग्ने अमृत स्वदेह

१

२

३

४

५

६

७

[१४] (१५४)

(१५)

७ कात्य उत्कीलः । अग्निः । त्रिष्टुप् ।

वि पार्जसा पृथुना शोशुचानो बार्धस्व द्विपो रक्षसो अमीवाः ।
 सुशर्मणो बृहत् शर्मणि स्या मयेरुहं सुहवस्य मणीतो

१

(१५५)

[१५, मं० १, व० १५]

त्वं नो अस्या उपसो व्युष्टौ	त्वं सूर उदिते बोधि गोपाः ।	
जन्मेव नित्यं तनयं जुषस्व	स्तोमं मे अग्ने तन्वा सुजात	२
त्वं नृचक्षा वृषभानु पूर्वीः	कृष्णास्वग्ने अरूपो वि भाहि ।	
वसो नेषि च पर्षि चात्यहः	कृधी नो राय उशिजो यविष्ठ	३
अपाळ्हो अग्ने वृषभो दिदीहि	पुरो विश्वाः सौभगा संजिगीवान् ।	
यज्ञस्य नेता प्रथमस्य पायो	जातवेदो बृहतः सुप्रणीते	४
अच्छिद्वा शर्म जरितः पुरुणि	देवाँ अच्छा दीद्यानः सुमेधाः ।	
रथो न सस्त्रिभि वक्षि वाज	मग्ने त्वं रोदसी नः सुमेके	५
प्र पीपय वृषभ जिन्व वाजा	नग्ने त्वं रोदसी नः सुदोघे ।	
देवेभिर्देव सुरुचा रुचानो	मा नो मर्तस्य दुर्मतिः परि षात्	६
इळामग्ने पुरुदंसं सनि गोः	शश्वत्तमं हवमानाय साध ।	
स्यान्नः सुनुस्तनयो विजावा	ऽग्ने सा ते सुमतिर्भूत्वस्मे	७ [१५] (१६१)

(१६)

६ कात्य उत्कीलः । अग्निः । प्रगाथः (= १, ३, ५ बृहती; २, ४, ६ सतोबृहती) ।

अयमग्निः सुवीर्यस्ये	शो महः सौभगस्य ।	
राय ईशे स्वपत्यस्य गोमर्त	ईशे वृत्रहथानाम्	१
इमं नरो मरुतः सश्वता वृधं	यस्मिन् रायः शेवृधासः ।	
अभि ये सन्ति पृतनासु दृढ्यो	विश्वाहा शत्रुमावृधुः	२
स त्वं नो रायः शिशीहि	मीढ्वो अग्ने सुवीर्यस्य ।	
तुविद्युम्न वर्षिष्ठस्य प्रजावतो	ऽनमीवस्य शुष्मिणः	३
चक्रियो विश्वा भुवनाभि सासहि	श्चक्रिर्देवेष्व द्रुवः ।	
आ देवेषु यतत आ सुवीर्य	आ शंस उत नृणाम्	४
मा नो अग्नेऽमर्तये	मावीरतायै रीरधः ।	
मागोतायै सहसस्पुत्र मा निदे	ऽप द्वेषास्या कृधि	५
शग्धि वाजस्य सुभग प्रजावतो	ऽग्ने बृहतो अध्वरे ।	
स राया भूर्यसा सृज मयोभुना	तुविद्युम्न यज्ञस्येता	६ [१६] (१६७)

(१७)

५ कतो वैश्वामित्रः । अग्निः । त्रिष्टुप् ।

समिध्यमानः प्रथमानु धर्मा समक्तुभिरज्यते विश्ववारः ।
 शोचिष्केशो घृतनिर्णिक पावकः सुयज्ञो अग्निर्यजथाय देवान् १
 यथार्यजो होत्रमग्ने पृथिव्या यथा दिवो जातवेदश्चिकित्वान् ।
 एवानेन हविषा यक्षि देवान् मनुष्वद् यज्ञं प्र तिरेममद्य २
 त्रीण्यायूषि तव जातवेदस्तिष्ठ आजानीरुषसस्ते अग्ने ।
 ताभिर्देवानामवो यक्षि विद्वा नथा भव यजमानाय शं योः ३
 अग्निं सुद्रीतिं सुदृशं गृणन्तो नमस्यामस्त्वेड्यं जातवेदः ।
 त्वां दूतमरतिं हव्यवाहं देवा अकृण्वन्मृतस्य नाभिम् ४
 यस्त्वद्भोता पूर्वा अग्ने यजीयान् द्विता च सत्ता स्वधया च शंभुः ।
 तस्यानु धर्मं प्र यजा चिकित्वो ऽथा नो धा अध्वरं देववीतौ ५

(१८)

५ कतो वैश्वामित्रः । अग्निः । त्रिष्टुप् ।

भवा नो अग्ने सुमना उपेतौ सखेव सख्ये पितरेव साधुः ।
 पुरुदुहो हि क्षितयो जनानां प्रति प्रतीचीर्दहतादरातीः १
 तपो प्वग्ने अन्तरा अमित्रान् तपा शंसमररुषः परस्य ।
 तपो वसो चिकितानो अचित्तान् वि ते तिष्ठन्तामजरा अयासः २
 इध्मेनाग्न इच्छमानो घृतेन जुहोमि हव्यं तरसे बलाय ।
 यावदीशे ब्रह्मणा वन्दमान इमां धियं शतसेयाय देवीम् ३
 उच्छोचिषा सहसस्पुत्र स्तुतो बृहद् वयः शशमानेषु धेहि ।
 रेवदग्ने विश्वामित्रेषु शं यो मर्ममुज्मा ते तन्वंतु भूरि कृत्वः ४
 कृधि रत्नं सुसनितर्धनानां स घेदग्ने भवसि यत् समिन्द्रः ।
 स्तोतुर्दुरोणे सुभगस्य रेवत सृष्टा करस्त्रा दधिपे वपूषि ५

(१९)

५ गार्गी कौशिकः । अग्निः । त्रिष्टुप् ।

अग्निं होतारं प्र वृणे मियेधे गृत्सं कविं विश्वविदुममूरम् ।
 स नो यक्षद् देवताता यजीयान् सये वाजाय वमते मुधानि ।

[१९९, अ० १, व० १९]

१ ते अग्ने हविर्जमतीमियु—म्यच्छा सुद्युम्नां रातिनीं घृताचीम् ।
 २
 सुक्षिणिद् देवतातिमुराणः सं रातिभिर्वसुभिर्यज्ञमश्रेत्
 ३
 स तेजीयसा मनसा त्वोत् उत शिक्ष स्वपत्यस्य शिक्षोः ।
 अने रायो नृतमस्य प्रभूतौ भूयाम ते सुद्युतयश्च वस्वः
 ४
 भूरीणि हि त्वे दधिरे अनीकाः अग्ने देवस्य यज्यवो जनांसः ।
 स आ वह देवतातिं यविष्ठ शर्धो यदुद्य दिव्यं यजासि
 ५
 यत् त्वा होतारमनजन् मियेधे निषादयन्तो यजथाय देवाः ।
 स त्वं नो अग्नेऽवितेह बोध्य—धि श्रवांसि धेहि नस्तनूपु

(२०)

५ गार्थी कौशिकः । अग्निः; १, ५ विश्वे देवाः । त्रिष्टुप् ।

अग्निमुषसमश्विना दधिकां व्युष्टिषु हवते वह्निरुक्थैः ।
 १
 सुज्योतिषो नः शृण्वन्तु देवाः सजोषसो अध्वरं वावशानाः
 २
 अग्ने त्री ते वार्जिना त्री पृथस्था तिस्रस्ते जिह्वा ऋतजात पूर्वीः ।
 तिस्र उ ते तन्वो देववातास्ताभिर्नः पाहि गिरो अप्रयुच्छन्
 ३
 अग्ने भूरीणि तव जातवेदो देव स्वधावोऽमृतस्य नाम ।
 ४
 याश्च माया मायिनां विश्वमिन्व त्वे पूर्वीः संदुधुः पृष्टबन्धो
 ५
 अग्निर्नेता भग इव क्षितीनां दैवीनां देव ऋतुपा ऋतावा ।
 स वृत्रहा सनयो विश्ववेदाः पर्षद् विश्वातिं दुरिता गृणन्तम्
 ६
 बुधिकामग्निमुषसं च देवीं बृहस्पतिं सवितारं च देवम् ।
 ७
 अश्विना मित्रावरुणा भगं च वसून् रुद्राँ आदित्याँ इह हुवे

(२१)

५ गार्थी कौशिकः । अग्निः । १ त्रिष्टुप्, २-३ अनुष्टुप्, ४ विराड् रूपा, ५ सतो बृहती ।

इमं नो यज्ञममृतेषु धेही—मा हव्या जातवेदो जुषस्व ।
 १
 लोकानामग्ने मेदसो घृतस्य होतः प्राशान प्रथमो निषद्य
 घृतयन्तः पावक ते स्तोकाः श्रोतन्ति मेदसः ।
 २
 स्वधर्मन् देववीतये श्रेष्ठं नो धेहि वायम्

तुभ्यं स्तोका घृतश्चुतो ऽग्ने विप्राय सन्त्य ।
 ऋषिः श्रेष्ठः समिध्यसे यज्ञस्य प्राविता भव
 तुभ्यं श्रोतन्त्यधिगो शचीवः स्तोकासो अग्ने मेदसो घृतस्य ।
 कविशस्तो बृहता भानुनागा हव्या जुषस्व मेधिर
 ओजिष्ठं ते मध्यतो मेदु उद्धृतं प्र ते वयं ददामहे ।
 श्रोतन्ति ते वसो स्तोका अधि त्वचि प्रति तान् देवशो विहि
 (२२)

३

४

५

[२१] (१११)

५ गार्गी कौशिकः । अग्निः, ४ पुरीष्या अग्नयः । त्रिष्टुप् । ४ अनुष्टुप् ।

अयं सो अग्निर्यस्मिन् त्सोममिन्द्रः सुतं दधे जठरे वावज्ञानः ।
 सहस्रिणं वाजमत्यं न सति ससवान् त्सन् त्सूयसे जातवेदः
 अग्ने यत् ते दिवि वर्चः पृथिव्यां यदोषधीष्वप्स्वा यजत्र ।
 येनान्तरिक्षमुर्वीततन्त्र त्वेषः स भानुरर्णवो नृचक्षाः
 अग्ने दिवो अर्णमच्छा जिगास्यच्छा देवा ऊचिषे धिष्ण्या ये ।
 या रोचने परस्तात् सूर्यस्य याश्चावस्तादुपतिष्ठन्त आपः
 पुरीष्यासो अग्नयः प्रावणेभिः सजोषसः ।
 जुषन्तां यजमदुहोऽनमीवा इषो महीः
 इळामग्ने पुरुदंसं सुनि गोः शश्वत्तमं हवमानाय साध ।
 स्यान्नः सुनुस्तनयो विजावा ऽग्ने सा ते सुमतिर्भूत्वस्मे

१

२

३

४

५

[२२] (११२)

(२३)

५ देवश्च वा देववातश्च भारतौ । अग्निः । त्रिष्टुप्, ३ सतोषृहती ।

निर्मथितः सुधित आ सधस्थे युवा कविरध्वरस्य प्रणेता ।
 जूर्यत्स्वग्निरजरो वनेष्वत्रा दधे अमृतं जातवेदाः
 अमन्थिष्ठां भारता रेवकुग्निं देवश्च वा देववातः सुदक्षम् ।
 अग्ने वि पश्य बृहतामि रायेपां नो नेता भवतादनु द्यून्
 दश क्षिपः पूर्य सीमजीजनन् त्सुजातं मातृषु प्रियम् ।
 अग्निं स्तुहि देववातं देवश्च वा यो जनानामसद् वशी

१

२

३

(११३)

नि त्वा दधे वर आ पृथिव्या इळायास्पदे सुदिनत्वे अह्नाम् ।
 दुषद्वत्यां मानुष आपयायां सरस्वत्यां रेवदग्ने दिदीहि
 इळामग्ने पुरुदंसं सनिं गोः शश्वत्तमं हवमानाय साध ।
 स्यान्नः सूनुस्तनयो विजावा ऽग्ने सा ते सुमतिर्भूत्वस्मे

४

५ [२३] (२०२)

(२४)

५ गाथिनो विश्वामित्रः । अग्निः । गायत्रीः १ अनुष्टुप् ।

अग्ने सहस्व पृतना अभिमातीरपांस्य । दुष्टरस्तरन्नरातीर्वर्चो धा यज्ञवाहसे १
 अग्र इळा समिध्यसे वीतिहोत्रो अमर्त्यः । जुषस्व सू नो अध्वरम् २
 अग्ने द्युम्नेन जागृवे सहसः सूनवाहुत । एदं बर्हिः सद्गो मम ३
 अग्ने विश्वेभिरग्निभिर्द्वेवेभिर्महया गिरः । यज्ञेषु य उ चायवः ४
 अग्ने वा दाशुषे रयिं वीरवन्तं परीणसम् । शिशिहि नः सूनुमतः ५ [२४] (२०७)

(२५)

५ गाथिनो विश्वामित्रः । अग्निः, ४ अग्नीन्द्रौ । विराट् ।

अग्ने विवः सूनुरसि प्रचेतास्तना पृथिव्या उत विश्ववेदाः ।
 ऋधगृवाँ इह यजा चिकित्वः
 अग्निः संनोति वीर्याणि विद्वान् त्सनोति वाजममृताय भूषन् ।
 स नो देवाँ एह वहा पुरुक्षो
 अग्निर्यावापृथिवी विश्वजन्ये आ भाति देवी अमृते अमूरः ।
 क्षण् वाजैः पुरुश्चन्द्रो नमोभिः
 अग्न इन्द्रश्च दाशुषो दुरोणे सुतावतो यज्ञमिहोप यातम् ।
 अमर्धन्ता सोमपेयाय देवा
 अग्ने अपां समिध्यसे दुरोणे नित्यः सूनो सहसो जातवेदः ।
 सुषस्थानि मह्यमान ऊती

१

२

३

४

५ [२५] (२१२)

(२६)

९ गायिनो विश्वामित्रः, ७ आत्मा । १-३ वैश्वानरोऽग्निः, ४-६ मरुतः, ७-८ आत्मा (अग्निर्वा),
९ विश्वामित्रोपाध्यायः । १-६ जगती, ७-९ त्रिष्टुप् ।

वैश्वानरं मनसाग्निं निचाय्या हविष्मन्तो अनुषत्यं स्वर्विदम् ।	
सुदानुं देवं रधिरं वसूयवो गीर्भी रण्वं कुशिकासो हवामहे	१
तं शुभ्रमग्निमवसे हवामहे वैश्वानरं मातरिश्वा नमुक्थ्यम् ।	
बृहस्पतिं मनुषो देवतातये विप्रं श्रोतारमर्तिथिं रघुष्यदम्	२
अश्वो न क्रन्दुश्चर्निभिः समिध्यते वैश्वानरः कुशिकेभिर्युगेयुगे ।	
स नो अग्निः सुवीर्यं स्वश्व्यं दधातु रत्नममृतेषु जागृविः	३
प्र यन्तु वाजास्तविषीभिरग्नयः शुभे समिश्रताः पृषतीरयुक्षत ।	
बृहदुक्षो मरुतो विश्ववेदसः प्र वेपयन्ति पर्वतां अदाभ्याः	४
अग्निश्रियो मरुतो विश्वकृष्टय आ त्वेषमुग्रमव ईमहे वयम् ।	
ते स्वानिनो रुद्रिया वर्षनिर्णिजः सिंहा न हेषकृतवः सुदानवः	५ [२६]
वातंत्रातं गुणंगणं सुशस्तिभिर्-रग्नेर्भामं मरुतामोज ईमहे ।	
पृषदश्वासो अनवध्रगधसो गन्तारो यज्ञं विदथेषु धीराः	६
अग्निरस्मि जन्मना जातवेदा घृतं मे चक्षुरमृतं म आसन् ।	
अर्कस्त्रिधातु रजसो विमानो ऽर्जसो घर्मो हविरस्मि नाम	७
त्रिभिः पवित्रैरुपुण्ड्र्यकं हृदा मतिं ज्योतिरनु प्रजानन् ।	
वर्षिष्ठं रत्नमकृत स्वधामि-रादिद् द्यावापृथिवी पर्यपश्यत्	८
शतधारमुत्समक्षीयमाणं विपश्चितं पितरं वक्त्वानाम् ।	
मेळिं मर्दन्तं पित्रोरुपस्थे तं रोदसी पिपृतं सत्यवाचम्	९ [२७] (२१)

(२७)

१५ गायिनो विश्वामित्रः । अग्निः, १ ऋतवो वा । गायत्री ।

प्र वो वाजा अमिध्रवो हविष्मन्तो घृताच्या । देवास्त्रिगाति सुमन्युः	१
इळे अग्निं विपश्चितं गिरा यज्ञस्य सार्धनम् । श्रुष्टीवानं धितावानम्	२
अग्ने शक्नेम ते वयं यमं देवस्य वाजिनः । अति द्वेषांसि तरेम	३
समिध्यमानो अध्वरोऽग्निः पावका इहयः । शोचिष्कशस्तमीमहे	४

(२२)

५० ३, अं० १, व० २८]

युपाजा अमर्त्यो	वृतनिर्णिक स्वाहुतः ।	अग्निर्यज्ञस्य हव्यवाद्	५ [२८]
तं स्वाधो यतसुच	इत्था धिया यज्ञवन्तः ।	आ चक्रुरग्निमृतये	६
होता देवो अमर्त्यः	पुरस्तादिति मायया ।	विदथानि प्रचोदयन्	७
वाजी वाजेषु धीयते	ऽध्वरेषु प्र णीयते ।	विप्रो यज्ञस्य साधनः	८
धिया चक्र वरेण्यो	भूतानां गर्भमा दधे ।	दक्षस्य पितरं तना	९
नि त्वा दधे वरेण्यं	दक्षस्येळा सहस्कृत ।	अग्ने सुदीतिमुशिजम्	१० [२९]
अग्निं यन्तुरमन्तुर	मृतस्य योगे वनुषः ।	विप्रा वाजैः समिन्धते	११
ऊर्जो नपातमध्वरे	दीदिवान्समुप द्यवि	अग्निमीळे कविक्रतुम्	१२
इन्द्रेभ्यो नमस्य	स्तिरस्तमांसि दर्शतः ।	समग्निरिध्यते वृषा	१३
वृषो अग्निः समिन्धते	ऽश्वो न देववाहनः ।	तं हविष्मन्त ईळते	१४
वृषणं त्वा वयं वृषन्	वृषणः समिधीमहि ।	अग्ने दीद्यतं बृहत	१५ [३०] (२३३)

(२८)

६ गायथिनो विश्वामित्रः । अग्निः । १-२, ६ गायत्री, ३ उष्णिक्, ४ त्रिष्टुप्, ५ जगती ।

अग्ने जुषस्व नो हविः	पुरोळाशं जातवेदः ।	प्रातःसोवे धियावसो	१
पुरोळा अग्ने पचत	स्तुभ्यं वा घ्रा परिष्कृतः ।	तं जुषस्व यविष्ठ्य	२
अग्ने वीहि पुरोळाश	माहुतं तिरोअह्नयम् ।	सहसः सूनुरस्यध्वरे हितः	३
मार्घ्यदिने सर्वने	जातवेदः पुरोळाशमिह कवे जुषस्व ।		४
अग्ने यद्वस्य तव	भागधेयं न प्र मिनन्ति विदथेषु धीराः		५
अग्ने तृतीये सर्वने	हि कानिषः पुरोळाशं सहसः सूनवाहुतम् ।		६ [३१] (२४२)
अथा देवेष्वध्वरं	विपन्यया धा रत्नवन्तममृतेषु जागृविम्		
अग्ने वृधान आहुतिं	पुरोळाशं जातवेदः ।	जुषस्व तिरोअह्नयम्	

(२९)

१६ गायथिनो विश्वामित्रः । अग्निः, ५ ऋत्विजो वा । त्रिष्टुप्;
१, ४, १०, १२ अनुष्टुप्; ६, ११, १४, १५ जगती ।

अस्तीदमधिमन्थन	मास्ति प्रजननं कृतम् ।		१
एतां विस्पत्नीमा भरा	ग्निं मन्थाम पूर्वथा		२
अरण्योर्निहितो	जातवेदा गर्भं इव सुधितो गर्भिणीषु ।		
विदिव ईड्यो	जागृवन्ति हविष्मन्निर्मनुष्योभिः		(२४४)

उत्तानायामव भरा चिकित्वान् तस्यः प्रवीता वृषण जजान ।

अरूपस्तूपो रुशदस्य पाज इळायास्पुत्रो व्युनेऽजनिष्ट

इळायास्त्वा पदे वयं नाभा पृथिव्या अधि ।

जातवेदो नि धीम ह्यग्ने हव्याय वोळहवे

मन्थता नरः कविमद्वयन्तं प्रचेतसममृतं सुप्रतीकम् ।

यज्ञस्य केतुं प्रथमं पुरस्तादग्निं नरो जनयता सुशेवम्

यदा मन्थन्ति बाहुभिर्वि रोचते ऽश्वो न वाज्यरूपो वनेष्वा ।

चित्रो न यामन्नाश्विनोरनिवृतः परि वृणक्त्यश्मनस्तृणा दहन

जातो अग्नी रोचते चेकितानो वाजी विप्रः कविशस्तः सुदानुः ।

यं देवास ईड्यं विश्वविदं हव्यवाहमदधुरध्वरेषु

सीदं होतः स्व उ लोके चिकित्वान् त्सादया यज्ञं सुकृतस्य योनों ।

देवावीर्द्वान् हविषा यजा स्यग्ने बृहद् यजमाने वयो धाः

कृणोत धूमं वृषणं सखायो ऽस्मेधन्त इतन वाजमच्छ ।

अयमग्निः पृतनापाद् सुवीरो येन देवासो असहन्त दस्यून

अयं ते योनिर्कृत्वियो यतो जातो अरोचथाः ।

तं जानन्नग्ने आ सीदाथा नो वर्धया गिरः

तनूनपादुच्यते गर्भं आसुरो नराशंसो भवति यद् विजायते ।

मातरिश्वा यदमिमीत मातरि वार्तस्य सर्गो अभवत् सरीमणि

सुनिर्मथा निर्माथितः सुनिधा निहितः कविः ।

अग्ने स्वध्वरा कृणु देवान् देवयते यज

अजीजनन्नमृतं मर्त्यासो ऽस्मेमाणं तरणिं वीळुजम्भम् ।

दश स्वसारो अगुर्वः समीचीः पुमांसं जातमग्निं सं रभन्ते

प्र सुप्तहोता सनकादर्शोचत मातुरुपस्थे यदशोचदूधनि ।

न नि मिपति सुरणो द्विवेदिवे यदसुरस्य जठरादजायत

अमित्रायुधो मरुतामिव प्रयाः प्रथमजा बर्हणो विश्वमिदं विदुः ।

युञ्जवद् बर्हं कुशिकाम् एरिरि एकैको दमे अग्निं समीधिरे

यदुद्य त्वा प्रयति यज्ञे अस्मिन् होतश्चिकित्वोऽवृणीमहीह ।

ध्रुवमया ध्रुवमृताशमिष्ठाः प्रजानन् विद्वां उप याहि सोमम्

मं० ३, मं० २, व० १]

द्वितीयोऽध्यायः ॥२॥ व० १-२६]

२२ गाथिनो विश्वामित्रः । इन्द्रः । त्रिष्टुप् ।

- इच्छन्ति त्वा सोम्यासः सखायः सुन्वन्ति सोमं दधति प्रयांसि ।
 तितिक्षन्ते अभिशस्ति जनानां—मिन्द्र त्वदा कश्चन हि प्रकृतः १
 न ते दूरे परमा चिद् रजां—स्या तु प्र याहि हरिवो हरिभ्याम् । २
 स्थिराय वृष्णे सर्वना कृतेमा युक्ता ग्रावाणः समिधाने अग्नौ
 इन्द्रः सुशिप्रो मघवा तरुत्रो महावातस्तुविकूर्मिर्ऋगावान् । ३
 यदुग्रो धा बाधितो मर्त्येषु कर्तुं त्या ते वृषभ वीर्याणि
 त्वं हि ज्मा च्यावयन्नच्युता—न्येको वृत्रा चरसि जिघ्रमानः । ४
 तव द्यावापृथिवी पर्वतासो ऽनु व्रताय निमितेव तस्थुः
 उतामये पुरुहूत श्रवोभि—रेको हृळ्हमवदो वृत्रहा सन् ।
 इमे चिदिन्द्र रोदसी अपारे यत् संगृह्णा मघवन् काशिरित् ते ५ [१]
- प्र सू त इन्द्र प्रवता हरिभ्यां प्र ते वज्रः प्रमृणन्नेतु शत्रून् ।
 जहि प्रतीचो अनुचः पराचो विश्वं सत्यं कृणुहि विष्टमस्तु ६
 यस्यै धायुर्दधा मर्त्याया—भक्तं चिद् भजते गेह्यं सः ।
 भद्रा त इन्द्र सुमतिर्धृताचीं सहस्रदाना पुरुहूत रातिः ७
 सहदानं पुरुहूत क्षियन्त—महस्तमिन्द्र सं पिणक् कुणारुम् ।
 अभि वृत्रं वर्धमानं पियारु—मपादमिन्द्र तवसां जघन्थ ८
 नि साम्नार्मिषिरामिन्द्र भूमिं महीमपारां सदाने ससत्थ ।
 अस्तन्नाद् द्यां वृषभो अन्तरिक्ष—मर्षन्त्वापस्त्वयेह प्रसूताः ९
 अलातुणो बल इन्द्र व्रजो गोः पुरा हन्तोर्भयमानो व्यार । ✓
 सुगान् पथो अकृणोन्निरजे गाः ग्रावन् वाणीः पुरुहूतं धमन्तीः १० [२]
- एको द्वे वसुमती समीची इन्द्र आ पग्रौ पृथिवीमुत द्याम् ।
 उतान्तरिक्षादुभि नः समीक इषो रथीः सयुजः शूर वाजान् ११
 दिशः सूर्यो न मिनाति प्रदिष्टा दिवेदिवे हर्यश्वप्रसूताः ।
 सं यदानलध्वन् आदिदश्वै—र्विमोचनं कृणुते तत् त्वस्य १२
 विहक्षन्त उपसो यामन्नक्तो—र्विवस्वत्या महि चित्रमनीकम् ।
 विश्वं जानन्ति महिना यदागा—दिन्द्रस्य कर्म सुकृता पुरुषाणि १३ (२७१)

महि ज्योतिर्निहितं वक्षणा—स्वामा पक्वं चरति चिभ्रती गौः ।
विश्वं स्वाद्य संभृतमुन्नियायां यत् सीमिन्द्रो अर्धधाद् भोजनाय
इन्द्र इहा यामकोशा अभूवन् यज्ञाय शिक्ष गृणते सखिभ्यः ।
दुर्मायवो दुरेवा मर्त्यासो निषङ्गिणो रिपवो हन्त्वांसः

१४

१५ [३]

सं घोषः शृण्वेऽवमैरमित्रैर्जही न्येष्वशनिं तपिष्ठाम् ।
वृश्चेमधस्ताद् वि रुजा सहस्व जहि रक्षो मघवन् रन्धयस्व

१६

उद् बृह रक्षः सहमूलमिन्द्र वृश्चा मध्यं प्रत्यग्रं शृणीहि ।

आ कीवतः सल्लूकं चकर्थ ब्रह्मद्विषे तपुषि हेतिमस्य

१७

स्वस्तये वाजिभिश्च प्रणेतः सं यन्महीरिष आसत्सि पूर्वीः ।

रायो वन्तारो बृहतः स्यामा—ऽस्मे अस्तु भग इन्द्र प्रजावान्

१८

आ नो भर भगमिन्द्र द्युमन्तं नि ते देष्णस्य धीमहि प्ररेके ।

ऊर्व इव पप्रथे कामो अस्मे तमा पृण वसुपते वसूनाम्

१९

इमं कामं मन्दया गोभिरश्वैश्चन्द्रवता राधसा पप्रथश्च ।

स्वर्यवो मतिमिस्तुभ्यं विशा इन्द्राय वाहः कुशिकासो अक्रन्

२०

आ नो गोत्रा दर्दहि गोपते गाः समस्मभ्यं सनयो यन्तु वाजाः ।

दिवक्षा असि वृषभ सत्यशुष्मो—ऽस्मभ्यं सु मघवन् बोधि गोदाः

२१

शुनं हुवेम मघवानमिन्द्र—मस्मिन् भरे नृतमं वाजसातौ ।

शृण्वन्तमुग्रमृतये समत्सु घ्नन्तं वृत्राणि संजितं धनानाम्

२२ [४] (२०)

(३१)

२२ कुशिक ऐषीरथिः, गायिनो विश्वामित्रो वा । इन्द्रः । त्रिष्टुप् ।

शासद् वह्निर्दुहितुर्नप्यं गाद् विद्रां क्रतस्य दीधितिं सपर्यन् ।

पिता यत्र दुहितुः सेकमृञ्चन् त्सं शग्म्येन मनसा दधन्वे

१

न जामये तान्वां रिक्थमरिक् चकार गर्भं सनितुर्निधानम् ।

यदी मातरो जनयन्त वह्नि—मन्यः कर्ता सुकृतीरन्य क्रन्धन्

२

अग्निर्जज्ञे जुह्वाहे रेजमानो महस्पुत्रां अरुपस्य प्रयक्षे ।

महान् गर्भो मह्या जातमेपां मदी प्रवृत्तयश्चस्य यज्ञैः

३

मं० ३, अ० २, व० ५]

अभि जैत्रीरसचन्त स्पृधानं	महि ज्योतिस्तमसो निरजानन् ।	
तं जानतीः प्रत्युदायन्नुषासः	पतिर्गवामभवदेक इन्द्रः	४
वीळी सतीरभि धीरा अतुन्दन्	प्राचाहिन्वन् मनसा सम विप्राः ।	५ [५]
विश्वामविन्दन् पथ्यामृतस्य	प्रजानन्नित्ता नमसा विवेश	
विदद् यदी सरमा रुग्णमद्रे	महि पार्थः पूव्यं सध्व्यकः ।	६
अग्रं नयत् सुपद्यक्षराणां	मच्छा रवं प्रथमा जानती गात	७
अगच्छद् विप्रतमः सखीय	नसूदयत् सुकृते गर्भमाद्रिः ।	८
ससान मयी युवभिर्मखस्य	नथाभवदङ्गिराः सद्यो अर्चन्	९
सतःसतः प्रतिमानं पुरोभू	विश्वा वेदु जनिमा हन्ति शुष्णाम् ।	१० [६]
प्र णो विवः पद्वीर्गन्धुरर्चन्	त्सखा सखीरमुञ्चाश्चिरवद्यात्	
नि गव्यता मनसा सेदुरकैः	कृण्वानासो अमृतत्वाय गातुम् ।	११
इदं चिन्तु सदनं भूर्येषां	येन मासाँ असिपासन्नूतेन	१२
संपश्यमाना अमदन्नाभि स्वं	पयः प्रत्नस्य रेतसो दुवानाः ।	१३
वि रोदसी अतपद् घोष एषां	जाते निःष्ठामदधुर्गोषु वीरान्	१४
स जातेभिर्वृत्रहा सेदु हव्यै	रुदुस्रिया अमृजदिन्द्रो अकैः ।	१५ [७]
उरुच्यस्मै घृतवद् भरन्ती	मधु स्वादा दुदुहे जेन्या गौः	१६
पित्रि चिचक्रुः सदनं समस्मै	महि त्विषीमत् सुकृतो वि हि ख्यन् ।	१७
विष्कभन्तः स्कम्भनेना जनित्री	आसीना ऊर्ध्वं रभसं वि मिन्वन्	१८
मही यदि धिषणां शिश्वथे धात्	सद्योवृधं विश्वं रोदस्योः ।	१९
गिरो यस्मिन्ननवद्याः समीची	विश्वा इन्द्राय तविषीरनुत्ताः	२०
मह्य ते सख्यं वरिम शक्ती	रा वृत्रघ्ने नियुतो यन्ति पूर्वीः ।	२१
महि स्तोत्रमव आगन्म सुरे	रस्माकं सु मघवन् बोधि गोपाः	२२
महि क्षेत्रं पुरुश्चन्द्रं विविद्रा	नादित् सखिभ्यश्चरथं समैरत् ।	२३
इन्द्रो नृभिरजनद् दीद्यानः	साकं सूर्यमुषसं गातुमग्निम्	२४
अपश्चिदेष विश्वो दमूनाः	प्र सध्रीचीरमृजद् विश्वश्चन्द्राः ।	२५
मध्वः पुनानाः कविभिः पवित्रै	द्युभिर्हिन्वन्त्यक्तुभिर्धनुत्रीः	२६
अनु कृष्णे वसुधिते जिहाते	उभे सूर्यस्य मंहना यजत्रे ।	२७
पति यत् ते महिमानं वृजध्यै	सखाय इन्द्र काम्या क्रजिष्याः	(२९७)

पार्तिर्भव वृत्रहन् त्सूनृतांनां गिरां विश्वायुर्वृषभो वयोधाः ।
 आ नो गहि सख्येभिः शिवेभिर्महान् महीभिरुतिभिः सरण्यन्
 तमङ्गिरस्वन्नमसा सपर्यन् नव्यं कृणोमि सन्यसे पुराजाम् ।
 दुहो वि याहि बहुला अदेवीः स्वश्च नो मघवन् त्सातये धाः
 मिहः पावकाः प्रतता अभूवन् त्वस्ति नः पिपृहि पारमांसाम् ।
 इन्द्र त्वं रथिरः पाहि नो रिषो मक्ष्मक्ष्म कृणुहि गोजितो नः
 अदेदिष्ट वृत्रहा गोपतिर्गा अन्तः कृष्णो अरुषैर्धामभिर्गात् ।
 प्र सूनृतां विशमानं क्रतेन दुर्श्च विश्वा अवृणोदप स्वाः
 शुनं हुवेम मघवानमिन्द्रमस्मिन् भरे नृतमं वाजसातौ ।
 शृण्वन्तमुग्रमृतये समत्सु ब्रन्तं वृत्राणि संजितं धनानाम्

१८

१९

२०

२१

२२ [८] (३०२)

(३२)

१७ गाथिनो विश्वामित्रः । इन्द्रः । त्रिष्टुप् ।

इन्द्र सोमं सोमपते पिबेम माध्यंदिनं सर्वनं चारु यत् ते ।
 प्रमुष्या शिप्रे मघवन्नृजीपिन् विमुच्या हरीं इह मादयस्व
 गवांशिरं मन्थिनामिन्द्र शुक्रं पिबा सोमं ररिमा ते मदाय ।
 ब्रह्मकृता मारुतेना गुणेन सजोषा रुद्रेस्तृपदा वृषस्व
 ये ते शुष्मं ये तविषीमवर्धन्नचन्त इन्द्र मरुतस्त ओजः ।
 माध्यंदिने सर्वने वज्रहस्त पिबा रुद्रेभिः सर्गणः सुशिप्र
 त इन्वस्य मधुमद् विविप्र इन्द्रस्य शर्धो मरुतो य आसन् ।
 येमिर्वृत्रस्येपितो विवेदा मर्मणो मन्यमानस्य मर्म
 मनुष्वदिन्द्र सर्वनं जुषाणः पिबा सोमं शश्वते वीर्याय ।
 स आ ववृत्स्व हर्यश्व यज्ञैः सरण्युभिरपो अर्णां सिसर्षि

१

२

३

४

५ [९]

त्वमपो यद्ध वृत्रं जघन्वाँ अर्याँ इव प्रासृजः सर्तवाजौ ।
 शयानमिन्द्र चरता वधेन वव्रिवांसं परि देवीरदेवम्
 यजाम इन्नमसा वृद्धमिन्द्रं बृहन्तमृष्वमजरं युवानम् ।
 यस्य प्रिये ममर्तुयज्ञिर्यस्य न सोमसी महिमानं ममात

६

७

(३०९)

[३० ३, अ० २, व० १०]

इन्द्रस्य कर्म सुकृता पुरुणि	व्रतानि देवा न मिनन्ति विश्वे ।	
गुहाय यः पृथिवीं द्यामुतेमां	जजान सूर्यमुपसं सुदंसाः	८
अद्वौघ सत्यं तव तन्महित्वं	सद्यो यज्जातो अपिबो ह सोमम् ।	९
न द्याव इन्द्र तवसस्त ओजो	नाहा न मासाः शरदो वरन्त	
त्वं सद्यो अपिबो जात इन्द्र	मदाय सोमं परमे व्योमन् ।	१० [१०]
यद् द्यावापृथिवी आविवेशी	रथाभवः पूर्यः कारुधायाः	
अहन्नहि परिशयानमर्णं	ओजायमानं तुविजात तव्यान् ।	११
न ते महित्वमनु भूदध द्यौ	र्यदन्यया स्फिग्याः क्षामवस्थाः	
यज्ञो हि त इन्द्र वर्धनो भू	दुत प्रियः सुतसोमो मियेधः ।	१२
यज्ञेन यज्ञमव यज्ञियः सन्	यज्ञस्ते वज्रमहिहत्य आवत	
यज्ञेनेन्द्रमवसा चक्रे अर्वा	गैनं सुस्नाय नव्यसे ववृत्याम् ।	१३
यः सोमैर्भिर्वावृधे पूर्येभि	र्यो मध्यमेभि रूत नूतनेभिः	
विवेय यन्मा धिषणा जजान	स्तवै पुरा पार्यादिन्द्रमहः ।	१४
अंहसो यत्र पीपरद् यथा नो	नावेव यान्तमुभये हवन्ते	
आपूर्णा अस्य कलशः स्वाहा	सेक्तेव कोशं सिसिचे पिबध्वै ।	१५
समु प्रिया आववृत्रन् मदाय	प्रदक्षिणिदुभि सोमास इन्द्रम्	
न त्वा गभीरः पुरुहूत सिन्धु	नाद्रियः परि पन्तो वरन्त ।	१६
इत्था सखिभ्य इषितो यद्विन्द्रा	ऽऽहृळ्हं चिदरुजो गव्यमूर्वम्	
गुनं हुवेम मधवानमिन्द्र	मस्मिन् भरे नृतमं वाजसातौ ।	१७ [११] (३१९)
गुणवन्तमुग्रमूतये समत्सु	घ्नन्तं वृत्राणि संजितं धनानाम्	

(३३)

११ गाथिनो विश्वामित्रः; ४, ६, ८, १० नद्यः ऋषिकाः । नद्यः; ४, ८, १० विश्वामित्रः;
६, ७ इन्द्रः । त्रिष्टुप्, १३ अनुष्टुप् ।

प्र पर्वतानामुशती उपस्था दश्वे इव विषिते हासमाने ।
गावैव शुभ्रे मातरा रिहाणे विपादच्छुतुद्री पर्यसा जवेते
इन्द्रेपिते प्रसवं भिक्षमाणे अच्छा समुद्रं रथ्येव याथः ।
समाराणे ऊर्मिभिः पिन्वमाने अन्या वामन्यामप्याति शुभ्रे

१

२

(३२१)

अच्छा सिन्धुं मातृतमामयासं विपाशमुर्वी सुभगामगन्म ।
वत्समिव मातरां संरिहाणे समानं योनिमनु संचरन्ती
एना वयं पर्यसा पिन्वमाना अनु योनिं देवकृतं चरन्तीः ।
न वर्तवे प्रसवः सर्गतक्तः कियुर्विप्रो नद्यो जोहवीति
रमध्वं मे वचसे सोम्याय ऋतावरीरुपं मुहूर्तमेवैः ।
प्र सिन्धुमच्छा बृहती मनीषा ऽवस्युरहे कुशिकस्य सूनुः

३

४

५ [१२]

इन्द्रो अस्माँ अरदुद् वज्रबाहु रपाहन् वृत्रं परिधिं नदीनाम् ।
देवोऽनयत् सविता सुपाणिस्तस्य वयं प्रसवे याम उर्वीः
प्रवाच्यं शश्वधा वीर्यं त दिन्द्रस्य कर्म यदहिं विवृश्चत् ।
वि वज्रेण परिषदो जघाना ऽऽयन्नापोऽयं नमिच्छमानाः
एतद् वचो जरितर्मापि मृष्टा आ यत् ते घोषानुत्तरा युगानि ।
उक्थेषु कारो प्रति नो जुषस्व मा नो नि कः पुरुषत्रा नमस्ते
ओ षु स्वसारः कारवे शृणोत ययौ वो दुरादनसा रथेन ।
नि षू नमध्वं भवता सुपारा अधोअक्षाः सिन्धवः स्रोत्याभिः
आ ते कारो शृणवामा वचांसि ययाथ दुरादनसा रथेन ।
नि ते नसै पीप्यानेव योषा मर्यायेव कन्या शश्वचै ते

६

७

८

९

१० [१३]

यदुङ्ग त्वा भरताः संतरेयु गव्यन् ग्राम इपित इन्द्रजूतः ।
अर्पादहं प्रसवः सर्गतक्त आ वो वृणे सुमतिं यज्ञियानाम्
अतारिषुर्भरता गव्यवः समभक्त विप्रः सुमतिं नदीनाम् ।
प्र पिन्वध्वमिषयन्तीः सुराधा आ वक्षणाः पूणध्वं यात शीर्भम्
उद् व ऊर्मिः शम्या ह न्त्वापो योक्त्राणि मुञ्चत ।
मादुष्कृतौ व्येनसा ऽहन्यौ शूनमारताम्

११

१२

१३ [१४] (३३९)

(३४)

११ गाथिनो विश्वामित्रः । इन्द्रः । त्रिष्टुप् ।

इन्द्रः पूर्भिदातिरुद् दासमर्के विदद् वसुर्दयमानो वि शत्रून् ।
ब्रह्मजूतस्तन्वा वावृधानो भूरिदात्र आपृणद् रोदसी उभे
मखस्य ते तविषस्य प्र जूति मिर्यमि वाचममृताय भूषन् ।
इन्द्र क्षितीनारमसि मानुषीणां विशां वैवीनाम्न पूर्वमावा

१

२

(३३५)

अ० ३, अ० २, व० १५]

इन्द्रो वृत्रमवृणोच्छर्धनीतिः प्र मायिनाममिनाद् वर्षणीतिः ।
 अहन् व्यसमुशधग्वने ज्वाविर्धेना अकृणोद् शम्याणाम्
 इन्द्रः स्वर्णा जनयन्नहानि जिगायोशिग्भिः पृतना अभिष्टिः ।
 प्रतोचयन्मनेवे केतुमह्ना मविन्दुज्ज्योतिर्वृहते रणाय
 इन्द्रस्तुजो बर्हणा आ विवेश नृवद् दधानो नयां पुरुणि ।
 अचेतयद् धियं इमा जरित्रे प्रेमं वर्णमतिरच्छुक्रमासाम्
 महो महानि पनयन्त्यस्येन्द्रस्य कर्म सुकृता पुरुणि ।
 वृजनेन वृजिनान् त्सं पिपेय मायाभिर्दस्यूरभिभूत्योजाः
 युधेन्द्रो म्हा वरिवश्चकार देवेभ्यः सत्पतिश्चर्षणिप्राः ।
 विवस्वतः सदेने अस्य तानि विप्रा उक्थेभिः कवयो गृणन्ति
 सत्रासाहं वरेण्यं सहोदां सस्रवांसं स्वरपश्च देवीः ।
 ससान यः पृथिवीं द्यामुतेमा मिन्द्रं मनुन्त्यनु धीरेणासः
 ससानात्वाँ उत सूर्यं ससानेन्द्रः ससान पुरुभोजसं गाम् ।
 हिरण्ययमुत भोगं ससान हत्वी दुस्यून् प्रार्थ्य वर्णमावत्
 इन्द्र ओषधीरसनोदहानि वनस्पतीरसनोदन्तरिक्षम् ।
 विभेदं वलं नुनुदे विवाचो ऽथाभवद् दमिताभिकृतूनाम्
 शुनं हुवेम मघवान्मिन्द्रं मस्मिन् भरे नृतमं वाजसातौ ।
 गृण्वन्तमुग्रमूतये सप्तसु घ्नन्तं वृत्राणि संजितं धनानाम्

३

४

५ [१५]

६

७

८

९

१०

११ [१६] (३४३)

(३५)

११ गाथिनो विश्वामित्रा । इन्द्रः । त्रिष्टुप् ।

तिष्ठा हरी रथ आ युज्यमाना याहि वायुर्न नियुतो नो अच्छ ।
 पिवास्यन्धो अभिसृष्टो अस्मे इन्द्र स्वाहा ररिमा ते मदाय
 उपाजिरा पुरुहूताय सप्ती हरी रथस्य धूर्वा युनजिम ।
 इवद् यथा संभृतं विश्वतश्चि दुपेमं यज्ञमा वहात इन्द्रम्
 उपो नयस्व वृषणा तपुष्यो तेमव त्वं वृषभ स्वधावः ।
 ग्रसेतामश्वा वि मुचेह शोणा विवेदिवे सदृशीरन्द्रि धानाः
 बहणा ते बह्ययुजा युनजिम हरी सखाया सधमाद आशू ।
 स्थिरं रथं सुखमिन्द्राधितिष्ठन् प्रजाध्वं बिद्धाँ उप याहि सोमम्

१

२

३

४

(३४७)

मा ते हरी वृषणा वीतपृष्ठा नि रीरमन् यजमानासो अन्ये ।
अत्यायाहि शश्वतो वयं ते ऽरं सुतेभिः कृणवाम सोमैः

५ [१७]

तवायं सोमस्त्वमेह्यर्वाङ् शश्वत्तमं सुमना अस्य पाहि ।
अस्मिन् यज्ञे बर्हिष्या निषद्या दधिष्वेमं जठर इन्दुमिन्द्र
स्तीर्णं ते बर्हिः सुत इन्द्र सोमः कृता धाना अत्तवे ते हरिभ्याम् ।
तदोक्ते पुरुशाकाय वृष्णे मरुत्वते तुभ्यं राता हवींषि
इमं नरः पर्वतास्तुभ्यमापः सभिन्द्र गोभिर्मधुमन्तमक्रन् ।
तस्यागत्या सुमना ऋष्व पाहि प्रजानन् विद्वान् पथ्याऽनु स्वाः
यौ आभजो मरुत इन्द्र सोमे ये त्वामवर्धन्नभवन् गणस्ते ।
तेभिरेतं सजोषा वावशानोऽग्नेः पिब जिह्वया सोममिन्द्र
इन्द्र पिब स्वधया चित् सुतस्या—ऽग्नेर्वा पाहि जिह्वया यजत्र ।
अध्वर्योर्वा प्रयतं शक्र हस्ता—द्धोतुर्वा यज्ञं हविषो जुषस्व
शुनं हुवेम मधवानमिन्द्र—मस्मिन् भरे नृतमं वाजसातौ ।
शृण्वन्तमुग्रमूतये समत्सु व्रन्तं वृत्राणि संजितं धनानाम्

६

७

८

९

१०

११ [१८] (३५४)

(३६)

११ गाथिनो विश्वामित्रः, १० घोर आङ्गिरसः । इन्द्रः । त्रिष्टुप् ।

इमाम् पु प्रभृतिं सातये धाः शश्वच्छश्वद्वृतिभिर्यादमानः ।
सुतेसुते वावृधे वर्धनेभि—र्यः कर्मभिर्महद्भिः सुश्रुतो भूत्
इन्द्राय सोमाः प्रदिवो विद्वाना ऋभुर्येभिर्वृषपर्वा विहायाः ।
प्रयम्यमानान् प्रति पू गृभाये—न्द्र पिब वृषधूतस्य वृष्णाः
पिबार्वा वर्धस्व तव धा सुतासु इन्द्र सोमांसः प्रथमा उतेमे ।
यथार्पिबः पूर्व्या इन्द्र सोमा एवा पाहि पन्यो अद्या नवीयान्
महौ अमत्रो वृजने विरुध्यु—ग्रं शवः पत्यते धृष्णवोजः ।
नाह विव्याच पृथिवी चनैनं यत् सोमासो हर्यश्वममन्दन्
महौ उग्रो वावृधे वीर्याय सुमाचके वृषभः काव्येन ।

१

२

३

४

इन्द्रो भर्गो वाजदा अस्य गावः प्र जायन्ते दक्षिणा अस्य पूर्वीः

५ [१९] (३५९)

- यत् सिन्धवः प्रसवं यथायन्नापः समुद्रं रथ्येव जग्मुः ।
 अतीरिचिन्द्रः सदसो वरीयान् यदीं सोमः पूणति दुग्धो अंशुः ६
- समुद्रेण सिन्धवो यादमाना इन्द्राय सोमं सुपुतं भरन्तः ।
 अंशुं दुहन्ति हस्तिनो भरित्रैर्मध्वः पुनन्ति धारया पवित्रैः ७
- वृद्धा इव कुक्षयः सोमधानाः समीं विव्याच सर्वना पुरुणि ।
 अन्ना यदिन्द्रः प्रथमा व्याश वृत्रं जघन्वाँ अवृणीत सोमम् ८
- आ तू भरे मार्किरेतत् परिं षाद् विव्या हि त्वा वसुपतिं वसूनाम् ।
 इन्द्र यत् ते माहिंनं दत्तम्—स्त्यस्मभ्यं तन्द्र्यंश्च प्र यन्धि ९
- अस्मे प्र यन्धि मघवन्नृजीपि—चिन्द्रं रायो विश्ववारस्य भूरैः ।
 अस्मे शतं शरदो जीवसे धा अस्मे वीराञ्छरवत् इन्द्र शिप्रिन् १०
- शुनं हुवेम मघवानिन्द्र—मस्मिन् भरे नृतमं वाजसातौ ।
 शुण्वन्तमुग्रमतये समत्सु घ्नन्तं वृत्राणि संजितं धनानाम् ११ [२०] (३६५)

(३७)

११ गायिनो विश्वामित्रः । इन्द्रः । गायत्री, ११ अनुष्टुप् ।

- वार्तहत्याय शवसे पृतनाषाह्याय च । इन्द्र त्वा वर्तयामसि १
- अर्वाचीनं सु ते मन उत चक्षुः शतक्रतो । इन्द्रं कुण्वन्तु वाघतः २
- नामानि ते शतक्रतो विश्वाभिर्गीभिरीमहे । इन्द्राभिमातिषाह्ये ३
- पुरुदुतस्य धामाभिः शतेन महयामसि । इन्द्रस्य चर्षणीधृतः ४
- इन्द्रं वृत्राय हन्तवे पुरुदुतमुप ब्रुवे । भरेषु वाजसातये ५ [२१]
- वाजेषु सासहिर्भेव त्वामीमहे शतक्रतो । इन्द्रं वृत्राय हन्तवे ६
- युग्मेषु पृतनाज्ये पृतसुतुर्षु श्रवःसु च । इन्द्र साक्ष्वाभिमातिषु ७
- शुष्मिन्तमं न ऊतये युष्मिन् पाहि जागृविम् । इन्द्र सोमं शतक्रतो ८
- इन्द्रियाणि शतक्रतो या ते जनेषु पञ्चसु । इन्द्र तानि त आ वृणे ९
- अगन्निन्द्र श्रवो बृहद् युष्मं दधिष्व दुष्टरम् । उत ते शुष्मं तिरामसि १०
- अर्वावतो न आ ग—ह्यथो शक परावतः । ११ [२२] (३७६)
- उ लोको यस्ते अद्रिव इन्द्रेह तत् आ पाहि

१० प्रजापतिर्वैश्वामित्रः, प्रजापतिर्वाच्यो वा, तावुभावपि वा गाथिनो विश्वामित्रो वा । इन्द्रः । त्रिष्टुप् ।

अभि तष्टेव दीधया मनीषा—मत्यो न वाजी सुधुरो जिहानः ।

अभि प्रियाणि मर्मशत पराणि कवीरिच्छामि संहर्षे सुमेधाः १

इनोत पृच्छ जनिमा कवीनां मनोधृतः सुकृतस्तक्षत द्याम् ।

इमा उ ते प्रणयोऽवर्धमाना मनोवाता अध नु धर्माणि गमन् २

नि पीमिदत्र गुह्या दधाना उत क्षत्राय रोदसी समञ्जन् ।

सं मात्राभिर्ममिरे येमुरुवी अन्तर्मही समृते धार्यसे धुः ३

आतिष्ठन्तं परि विश्वे अभूष जिह्रयो वसानश्चरति स्वरोचिः ।

महत तद् वृष्णो असुरस्य नामा—ऽऽ विश्वरूपो अमृतानि तस्थौ ४

असूत पूर्वो वृषभो ज्याया निमा अस्य गुरुधः सन्ति पूर्वीः ।

दिवो नपाता विदथस्य धीभिः क्षत्रं राजाना प्रदिवो दधाथे ५ [२३]

त्रीणि राजाना विदथे पुरुणि परि विश्वानि भूषथः सदांसि ।

अपश्यमत्र मनसा जगन्वान् व्रते गन्धर्वा अपि वायुकेशान् ६

तदिह्वस्य वृषभस्य धेनो—रा नामभिर्ममिरे सकर्म्यं गोः ।

अन्यदन्यदसुर्यं वसाना नि मायिनो ममिरे रूपमस्मिन् ७

तदिह्वस्य सवितुर्नकिर्मे हिरण्ययीममतिं यामाशिश्रेत् ।

आ सुष्टुती रोदसी विश्वमिन्वे अर्पाव योषा जनिमानि ववे ८

युवं प्रत्नस्य साधथो महो यद् देवी स्वस्तिः परि णः स्यातम् ।

गोपाजिह्वस्य तस्थुषो विरूपा विश्वे पश्यन्ति मायिनः कृतानि ९

शुनं हुवेम मघवानमिन्द्र मस्मिन् भरे नृतमं वाजसातौ ।

शृण्वन्तमुग्रमृतये समत्सु घ्नन्तं वृत्राणि संजितं धनानाम् १० [२४] (३८६)

(३९)

[चतुर्थोऽनुवाकः ॥४॥ सू० ३९-५३]

९ गाथिनो विश्वामित्रः । इन्द्रः । त्रिष्टुप् ।

इन्द्रं मतिर्हृद् आ वच्यमाना ऽच्छा पतिं स्तोमतटा जिगाति ।

या जागृविर्विदथे अस्यमाने—न्व यत् ते जायते विन्दि तव्यं ।

३० ३, मं० २, व० २५]

विष्विद्विदा पूर्वा जायमाना	वि जागृविर्विदथे शस्यमाना ।	
मद्रा वज्राण्यर्जुना वसाना	सेयमस्मे सनजा पित्र्या धीः	२
यमा विदत्र यमसूरसूत	जिह्वाया अग्रं पतदा ह्यस्थान् ।	३
यूपी जाता मिथुना संचेते	तमोहना तपुषो बुध एता	४
नकिरेषां निन्दिता मर्त्येषु	ये अस्माकं पितरो गोषु योधाः ।	५ [२५]
इन्द्र एषां दंहिता माहिनावा	नुद् गोत्राणि ससृजे दुंसनावान्	६
सखा ह यत्र सखिभिर्नवगवै	रभिज्वा सत्वाभिर्गा अनुगमन् ।	७
सत्यं तदिन्द्रो दशभिर्दशगवैः	सूर्यं विवेदु तमसि क्षियन्तम्	८
इन्द्रो मधु संभृतमुस्त्रियायां	पद्वद् विवेदु शफवन्नमे गोः ।	९ [२६] (३९५)
गुहा हितं गुह्यं गूळहमप्सु	हस्ते दधे दक्षिणे दक्षिणावान्	
ज्योतिर्वृणीत तमसो विजान	द्वारे स्याम दुरितादुभीकै ।	
इमा गिरः सोमपाः सोमवृद्ध	जुषस्वेन्द्र पुरुतमस्य कारोः	
ज्योतिर्यज्ञाय रोदसी अनु प्या	द्वारे स्याम दुरितस्य भूरः ।	
भूरि चिद्धि तुजतो मर्त्यस्य	सुपारासो वसवो बर्हणावत्	
शुनं हुवेम मघवानमिन्द्र	मस्मिन् भरे नृतमं वाजसातौ ।	
गुणवन्तमुग्रमूतये समत्सु	घ्नन्तं वृत्राणि संजितं धनानाम्	

[तृतीयोऽध्यायः ॥३॥ व० १-३१ ॥]

(४०)

९ गाथिनो विश्वामित्रः । इन्द्रः । गायत्री ।

इन्द्र त्वा वृषभं वयं	सुते सोमे हवामहे	। स पाहि मध्वो अन्धसः	१
इन्द्र कतुविदं सुतं	सोमं हर्य पुरुष्टुत	। पिबा वृषस्व तार्तृपिम्	२
इन्द्र प्र णो धितावानं	यज्ञं विश्वेभिर्देवेभिः	। तिर स्तवान विशपते	३
इन्द्र सोमाः सुता इमे	तव प्र यन्ति सत्पते	। क्षयं चन्द्रास इन्द्रवः	४
वृषिष्वा जठरे सुतं	सोममिन्द्र वरेण्यम्	। तव द्युक्षास इन्द्रवः	५ [१]
गिर्विणः पाहि नः सुतं	मधोर्धाराभिरज्यसे	। इन्द्र त्वादातमिद् यशः	६
अभि द्युन्नानि वनिन	इन्द्रं सचन्ते अक्षिता	। पीत्वी सोमस्य वावृधे	७
अवावतो न आ गहि	परावतश्च वृत्रहन्	। इमा जुषस्व नो गिरः	८
यवन्तरा परावत	मवावतं च हूयसे	। इन्द्रेह तव आ गहि	९ [२] (४०४)

(४१)

९ गाथिनो विश्वामित्रः । इन्द्रः । गायत्री ।

आ तू न इन्द्र मद्यग्धुवानः सोमपीतये	हरिभ्यां याहादिवः	१
सुतो होता न कृत्वियस्तिस्तिरे बहिरानुषक्	अयुञ्जन् प्रातरदयः	२
इमा ब्रह्म ब्रह्मवाहः क्रियन्त आ बहिः सीद	वीहि शूर पुरोळाशम्	३
राग्नि सर्वनेषु ण एषु स्तोमेषु वृत्रहन्	उक्थेष्विन्द्र गिर्वणः	४
मतयः सोमपामुरुं रिहन्ति शर्वसस्पतिम्	इन्द्रं वत्सं न मातरः	५ [३]

स मन्दस्वा ह्यन्धसो राधसे तन्वा महे	न स्तोतारं निदे करः	६
वयमिन्द्र त्वायवो हविष्मन्तो जरामहे	उत त्वमस्मयुर्वसो	७
मारे अस्मद् वि मुमुचो हरिप्रियावाङ् याहि	इन्द्रं स्वधावो मत्स्वेह	८
अर्वाश्र्वं त्वा सुखे रथे वहतामिन्द्र केशिना	घृतस्नू बहिरासदे	९ [४] (४१)

(४२)

९ गाथिनो विश्वामित्रः । इन्द्रः । गायत्री ।

उप नः सुतमा गहि सोममिन्द्र गवाशिरम्	हरिभ्यां यस्ते अस्मयुः	१
तमिन्द्र मदुमा गहि बहिःष्ठां ग्रावभिः सुतम्	कुविन्वस्य तृष्णवः	२
इन्द्रमित्था गिरो ममाच्छागुरिषिता इतः	आवृते सोमपीतये	३
इन्द्रं सोमस्य पीतये स्तोमैरिह हवामहे	उक्थेभिः कुविद्वागमत्	४
इन्द्र सोमाः सुता इमे तान् दधिष्व शतक्रतो	जठरे वाजिनीवसो	५ [५]

विद्या हि त्वा धनंजयं वाजेषु दधृषं कवे	अधा ते सुस्रमीमहे	६
इममिन्द्र गवाशिरं यवाशिरं च नः पिब	आगत्या वृषभिः सुतम्	७
तुभ्येदिन्द्र स्व ओक्थेऽ सोमं चोदामि पीतये	एष ररन्तु ते हृदि	८
त्वां सुतस्य पीतये प्रत्नमिन्द्र हवामहे	कुशिकासो अवस्यवः	९ [६] (४२)

(४३)

८ गाथिनो विश्वामित्रः । इन्द्रः । त्रिष्टुप् ।

आ याहावाङ्मुप वन्धुरेष्वास्तवेदनु प्रदिवः सोमपेयम् ।
 प्रिया सखाया वि मुचोर्प बहि स्वामिमे द्यवाहो हवामहे

आ याहि पूर्वीरतिं चर्षणीरौ	अर्य आशिष उष नो हरिभ्याम् ।	
इमा हि त्वा मतयः स्तोमंतष्टा	इन्द्र हवन्ते सख्यं जुषाणाः	२
आ नो यज्ञं नमोवृधं सजोषा	इन्द्र देव हरिभिर्याहि तूयम् ।	३
अहं हि त्वा मतिभिर्जोहवीमि	वृत्प्रयाः सधमादे मधूनाम्	४
आ च त्वामेता वृषणा वहंतो	हरी सखाया सुधुरा स्वङ्गा ।	५
धानावदिन्द्रः सर्वनं जुषाणः	सखा सख्युः शृणवद् वन्दनानि	६
कुविन्मा गोपां करसे जनस्य	कुविद् राजानं मघवन्नृजीपिन् ।	७
कुविन्म ऋषिं पपिवांसं सुतस्य	कुविन्मे वस्वो अमृतस्य शिक्षाः	८
आ त्वा बृहन्तो हरयो युजाना	अर्वाग्निन्द्र सधमादो वहन्तु ।	९
प्र ये द्विता दिव ऋक्षन्त्याताः	सुसंमृष्टासो वृषभस्य मूराः	१०
इन्द्र पिब वृषधूतस्य वृष्ण	आ यं ते इयेन उशते जभारं ।	११
यस्य मदे च्यावयसि प्र कृष्टी	र्यस्य मदे अप गोत्रा ववर्थं	१२
शुनं हुवेम मघवानमिन्द्र	मस्मिन् भरे नृतमं वाजसातौ ।	१३
शृण्वन्तमुग्रमूतये समत्सु	घ्नन्तं वृत्राणि संजितं धनानाम्	१४

(४४)

५ गाथिनो विश्वामित्रः । इन्द्रः । बृहती ।

अयं ते अस्तु हर्यतः सोम आ हरिभिः सुतः ।	१
जुषाण इन्द्र हरिभिर्न आ ग—ह्या तिष्ठ हरितं रथम्	२
हर्यन्तुषसमर्चयः सूर्यं हर्यन्नरोचयः ।	३
विद्वांश्चिकित्वान् हर्यश्च वर्धस इन्द्र विश्वा अभि श्रियः	४
यामिन्द्रो हरिधायसं पृथिवीं हरिर्वर्षसम् ।	५
अधारयन्द्ररितोभूरि भोजनं ययोरन्तर्हरिश्चरत्	६
जज्ञानो हरितो वृषा विश्वमा भाति रोचनम् ।	७
हर्यश्चो हरितं धत्त आयुध—मा वज्रं बाह्वोर्हरिम्	८
इन्द्रो हर्यन्तमर्जुनं वज्रं शुकैरभीवृतम् ।	९
अपावृणोद्धरिभिरादिभिः सुत—मुद् गा हरिभिराजत	१०

५ [८] (४३५)

५ गाथिनो विश्वामित्रः । इन्द्रः । बृहती ।

आ मन्दैरिन्द्र हरिभि—र्याहि मयूररोमभिः ।

मा त्वा के चिन्नि यमन्विं न पाशिनो ऽति धन्वेव ताँ इहि

१

वृत्रखादो वलरुजः पुरां दुर्मो अपामजः ।

स्थाता रथस्य हयोरभिस्वर इन्द्रो हृळ्हा चिदारुजः

२

गम्भीराँ उदुधीरिव क्रतुं पुण्यसि गा इव ।

प्र सुगोपा यवसं धेनवो यथा हृदं कुल्या इवाशत

३

आ नस्तुजं रयिं भरां—शं न प्रतिजानते ।

x वृक्षं पक्वं फलमङ्गीव धूनुही—न्द्रं संपारणं वसु

४

स्वयुरिन्द्र स्वराळसि स्मद्विष्टिः स्वयशस्तरः ।

स वावृधान ओजसा पुरुष्टुत भवा नः सुश्रवस्तमः

५ [९] (४४०)

(४६)

५ गाथिनो विश्वामित्रः । इन्द्रः । त्रिष्टुप् ।

युध्मस्य ते वृषभस्य स्वराज उग्रस्य यूनः स्थविरस्य घृष्वेः ।

अजूर्यतो वज्रिणो वीर्याङ्गी—न्द्रं श्रुतस्य महतो महानि

१

महौ असि महिष वृष्ण्येभि—धनस्पृदुग्र सहमानो अन्यान् ।

एको विश्वस्य भुवनस्य राजा स योधया च क्षयया च जनान्

२

प्र मात्राभी रिरिचे रोचमानः प्र देवेभिर्विश्वतो अप्रतीतः ।

प्र मज्मना द्विव इन्द्रः पृथिव्याः प्रोरोर्महो अन्तरिक्षाहजीपी

३

उरुं गम्भीरं जनुषाभ्युग्रं विश्वव्यचसमवतं मतीनाम् ।

इन्द्रं सोमासः प्रदिवि सुतासः समुद्रं न स्रवत आ विशन्ति

४

यं सोममिन्द्र पृथिवीद्यावा गर्भं न माता बिभृतस्त्वाया ।

तं ते हिन्वन्ति तमु ते मृजन्त्य—ध्वर्यवो वृषभ पातुवा च

५ [१०] (४४५)

(४७)

५ गाथिनो विश्वामित्रः । इन्द्रः । त्रिष्टुप् ।

मरुत्वौ इन्द्र वृषभो रणाय पिब सोममनुष्वधं मदाय ।
आ सिञ्चस्व जठरे मध्व ऊर्मि त्वं राजासि प्रदिवः सुतानाम् १

सृजोषा इन्द्र सर्गणो मरुद्भिः सोमं पिब वृत्रहा शूर विद्वान् ।
जहि शत्रूँष मृधो नुदस्वा—ऽथाभयं कृणुहि विश्वतो नः २

उत ऋतुभिर्ऋतुपाः पाहि सोम—मिन्द्र देवेभिः सखिभिः सुतं नः ।
याँ आभजो मरुतो ये त्वा ऽन्वहेन् वृत्रमदधुस्तुभ्यमोजः ३

ये त्वाहिहत्ये मधवन्नवर्धन् ये शम्भ्वरे हरिवो ये गविष्ठौ ।
ये त्वा नूनमनुमदन्ति विप्राः पिबेन्द्र सोमं सर्गणो मरुद्भिः ४

मरुत्वन्तं वृषभं वावृधान—मकवारिं द्विव्यं ज्ञासमिन्द्रम् ।
विश्वासाहमवसे नूतनायो—ग्रं सहोदामिह तं हुवेम ५ [११] (४५०)

(४८)

५ गाथिनो विश्वामित्रः । इन्द्रः । त्रिष्टुप् ।

सुयो ह जातो वृषभः कनीनः प्रभर्तुमावदन्धसः सुतस्य ।
साधोः पिब प्रतिक्रामं यथा ते रसाशिरः प्रथमं सोम्यस्य १

यजायथास्तदहरस्य कामे—ऽशोः पीयूषमपिबो गिरिष्ठाम् ।
तं ते माता परि योषा जनित्री महः पितुर्दम आसिञ्चदग्रे २

उपस्थाय मातरमन्नमैदृ तिग्ममपश्यदुभि सोममूधः ।
प्रयावयन्नचरद् गृत्सो अन्यान महानि चक्रे पुरुधप्रतीकः ३

उग्रस्तुपाळभिभूत्योजा यथावशं तन्वं चक्र एषः ।
त्वष्टारमिन्द्रो जनुषाभिभूया—ऽऽमुष्या सोममपिबच्चमूषु ४

गुनं हुवेम मधवानमिन्द्र—मस्मिन् भरे नूतमं वाजसातौ ।
गुणवन्तमुग्रमूतये समत्सु घ्नन्तं वृत्राणि संजितं धर्मानाम् ५ [१२] (४५५)

(४९)

५ गाथिनो विश्वामित्रः । इन्द्रः । त्रिष्टुप् ।

शंसा महामिन्द्रं यस्मिन् विश्वा आ कृष्टयः सोमपाः काममव्यन् ।

यं सुकृतुं धिषणे विश्वतष्टं घनं वृत्राणां जनयन्त देवाः

१

यं नु नक्तिः पृतनासु स्वराजं द्विता तरति नृतमं हरिष्ठाम् ।

इनतसः सत्वभिर्यो ह शूषैः पृथुज्या अमिनादायुर्दस्योः

२

सहावा पृत्सु तरणिर्नार्वा व्यानशी रोदसी मेहनावान् ।

भगो न कारे हव्यो मतीनां पितेव चारुः सुहवो वयोधाः

३

धर्ता त्रिवो रजसस्पृष्ट ऊर्ध्वो रथो न वायुर्वसुभिर्नियुत्वान् ।

क्षपां वस्ता जनिता सूर्यस्य विभक्ता भागं धिषणेव वाजम्

४

शुनं हुवेम मयवानमिन्द्रं मस्मिन् भरे नृतमं वाजसातौ ।

शृण्वन्तमुग्रमृतये समत्सु घ्नन्तं वृत्राणि संजितं धनानाम्

५ [१३] (४६०)

(५०)

५ गाथिनो विश्वामित्रः । इन्द्रः । त्रिष्टुप् ।

इन्द्रः स्वाहा पिबतु यस्य सोम आगत्या तुम्रो वृषभो मरुत्वान् ।

ओरुव्यचाः पूणतामेभिरहै रास्य हविस्तन्वः काममृध्याः

१

आ ते सपर्यु जवसे युनजिम ययोरनु प्रदिवः श्रुष्टिमारवः ।

इह त्वा धेयुर्हरयः सुशिप्र पिबा त्वस्य सुपुतस्य चारोः

२

गोभिर्मिमिक्षुं दधिरे सुपारमिन्द्रं ज्यैष्ठ्याय धायसे गुणानाः ।

मन्वानः सोमं पपिवां कजीपिन् त्समस्मभ्यं पुरुधा गा इषण्य

३

इमं कामं मन्द्या गोभिरश्वैश्चन्द्रवता राधसा प्रथश्च ।

स्वर्यवो मतिभिस्तुभ्यं विप्रा इन्द्राय वाहः कुशिकासो अक्रन्

४

शुनं हुवेम मयवानमिन्द्रं मस्मिन् भरे नृतमं वाजसातौ ।

शृण्वन्तमुग्रमृतये समत्सु घ्नन्तं वृत्राणि संजितं धनानाम्

५ [१४] (४६५)

१२ गाथिनो विश्वामित्रः । इन्द्रः । त्रिष्टुप्, १-३ जगती, १०-१२ गायत्री ।

चर्षणीधृतं मघवानमुदथ्य ।—मिन्द्रं गिरो बृहतीरभ्यनूषत ।
 वावृधानं पुरुहूतं सुवृक्तिभि—रमर्त्यं जरमाणं विवेदिवे
 शतकतुमर्णवं शाकिनं नरं गिरो म इन्द्रमुप यन्ति विश्वतः ।
 वाजसनिं पुभिर्दुं तूणिमन्तुरं धामसाचमभिपाचं स्वविदम्
 आक्रे वसोर्जिता पनस्यते स्नेहसः स्तुभ इन्द्रो दुवस्यति ।
 विवस्वतः सदेन आ हि पिप्रिये संत्रासाहमभिमातिहनं स्तुहि
 नृणामु त्वा नृतमं गीभिर्दुक्थै—रभि प्र वीरमर्चता सबाधः ।
 सं सहसे पुरुमायो जिहीते नमो अस्य मदिव एक ईशे
 पूर्वीरस्य निष्पिधो मर्त्येषु पुरु वसूनि पृथिवी विभर्ति ।
 इन्द्राय द्याव ओषधीरुतापो रयिं रक्षन्ति जीरयो वनानि

१

२

३

४

५ [१५]

तुभ्यं ब्रह्माणि गिर इन्द्र तुभ्यं सत्रा दधिरे हरिवो जुषस्व ।
 बोध्याऽपिर्वसो नृतनस्य सखे वसो जरितुभ्यो वयो धाः
 इन्द्र मरुत्व इह पाहि सोमं यथा शार्यते अपिबः सुतस्य ।
 तव प्रणीती तव शूर शर्मन्त्रा विवासन्ति क्रवयः सुयज्ञाः
 स वावृशान इह पाहि सोमं मरुद्धिरिन्द्र सखिभिः सुतं नः ।
 जातं यत् त्वा परि देवा अभूवन् महे मराय पुरुहूत विश्वे
 अप्तूर्ये मरुत आपिरेपो ऽमन्वुद्भिन्मनु दातिवाराः ।
 तेभिः साकं पिबतु वृत्रखादः सुतं सोमं दाशुषः स्वे सधस्थे
 इदं ह्यन्वोजसा सुतं राधानां पते । पिबता त्वस्य गिर्विणः
 यस्ते अनु स्वधामसंत सुते नि यच्छ तन्वम् । स त्वा ममत्तु सोम्यम्
 प ते अश्रोतु कुक्षयोः प्रेन्द्र ब्रह्माणा शिरः । प्र बाहू शूर राधसे

६

७

८

९

१०

११

१२ [१६] (४७७)

८ गाथिनो विश्वामित्रः । इन्द्रः । त्रिष्टुप्, १-४ गायत्री, ६ जगती ।

धानावन्तं करम्भिणामपूपवन्तमुक्थिनम् । इन्द्रं प्रातर्जुषस्व नः
 प्रोक्षाशं पचत्यं जुषस्वेन्द्रा गुरस्व च । तुभ्यं हव्यानि सिञ्चते

१

२

(४७९)

पुरोळाशं च नो घसो जोषयासे गिरश्च नः । वधूयुरिव योषणाम्
पुरोळाशं सनश्नुत प्रातःसावे जुषस्व नः । इन्द्र क्रतुर्हि ते बृहन्
माध्यंदिनस्य सर्वनस्य धानाः पुरोळाशमिन्द्र कृष्णेह चारुम् ।
प्र यत् स्तोता जरिता तूर्यर्थो वृषायमाण उप गीर्भिरीष्टे

३

४

५ [१७]

तृतीयं धानाः सर्वेन पुरुष्टुत पुरोळाशमाहुतं मामहस्व नः ।
ऋभुमन्तं वाजवन्तं त्वा कवे प्रयस्वन्त उप शिक्षेम धीतिभिः
पूष्णवते ते चक्रमा करम्भं हरिवते हर्यश्वाय धानाः ।
अपूपमद्भिः सगणो मरुद्भिः सोमं पिब वृत्रहा शूर विद्वान्
प्रति धाना भरत तूर्यमस्मै पुरोळाशं वीरतमाय नृणाम् ।
दिवेदिवे सहशीरिन्द्र तुभ्यं वर्धन्तु त्वा सोमपेयाय धृष्णो

६

७

८ [१८] (४८)

(५३)

२४ गायिनो विश्वामित्रः । इन्द्रः; १ इन्द्रापर्वतौ; १५, १६ वाक्, (ससर्परी); १७-२० रथाङ्गानि;
२१-२४ अभिशापः । त्रिष्टुप्; १०, १६ जगती; १३ गायत्री;
१२, २०, २२ अनुष्टुप्; १८ बृहती ।

इन्द्रापर्वता बृहता रथेन वामीरिष आ वहतं सुवीराः ।
वीतं हव्यान्यध्वरेषु देवा वर्धेथां गीर्भिरिळ्या मदन्ता
तिष्ठा सु कं मघवन् मा परा गाः सोमस्य नु त्वा सुपुतस्य यक्षि ।
पितुर्न पुत्रः सिचमा रमे त इन्द्र स्वादिष्ठया गिरा शचीवः
शंसावाध्वर्यो प्रति मे गृणीहीन्द्राय वाहः कृणवाव जुष्टम् ।
एदं बर्हिर्यजमानस्य सीदाऽथा च भूदक्थमिन्द्राय शस्तम्
जायेदस्तं मघवन् त्सेदु योनिस्तदित् त्वा युक्ता हरयो वहन्तु ।
यदा कदा च सुनवाम सोममग्निद्वा दतो धन्वात्यच्छ
परा याहि मघवन्ना च याहीन्द्र भ्रातरुभयत्रा ते अर्थम् ।
यत्रा रथस्य बृहतो निधानं विमोचनं वाजिनो रासभस्य

१

२

३

४

५ [१९]

अपाः सोममस्तमिन्द्र प्र याहि कल्याणीर्जाया सुरणं गृहे ते ।
यत्रा रथस्य बृहतो निधानं विमोचनं वाजिनो दक्षिणवत्

६

(४९१)

मं० ३, मं० ३, व० २०]

उभे भोजे अङ्गिरसो विरूपा दिवस्पुत्रासो असुरस्य वीराः ।
 विश्वामित्राय ददतो मघानि सहस्रसावे प्र तिरन्त आयुः ७
 कृपं कृपं मघवा बोभवीति मायाः कृण्वानस्तन्वं । परि स्वाम् ।
 त्रियं दिवः परि मुहूर्तमागात् स्वैर्मन्त्रैरनृतुपा कृतावा ८
 महां कर्षिर्देवजा देवजूतो ऽस्तभ्नात् सिन्धुमर्णवं नृचक्षाः । ९
 विश्वामित्रो यदवहत सुदास—मर्षियायत कुशिकेभिरिन्द्रः
 हंसा इव कृणुथ श्लोकमद्रिभिर्मदन्तो गीर्भिरध्वरे सुते सचा ।
 देवेभिर्विप्रा ऋषयो नृचक्षसो वि पिबध्वं कुशिकाः सोम्यं मधु १० [२०]

उप ग्रेत कुशिकाश्चेतयध्व—मश्वं राये प्र मुञ्चता सुदासः ।
 राजा वृत्रं जङ्घनत् प्रागपागुदु गथा यजाते वर आ पृथिव्याः ११
 य इमे रोदसी उभे अहमिन्द्रमतुष्टवम् । १२
 विश्वामित्रस्य रक्षति ब्रह्मेदं भारतं जनम् १३
 विश्वामित्रा अरासत् ब्रह्मेन्द्राय वज्रिणे । करदिन्नः सुरार्धसः
 किं ते कृण्वन्ति कीकटेषु गावो नाशिरं दुह्रे न तपन्ति घर्मम् ।
 आ नो भर प्रमगन्दस्य वेदो नैचाशाखं मघवन् रन्धया नः १४
 ससर्परीरमतिं बार्धमाना बृहन्मिमाय जमदग्निदत्ता ।
 आ सूर्यस्य दुहिता ततान् श्रवो देवेष्वमृतमजुर्यम् १५ [२१]

ससर्परीरभरत् तूर्यमेभ्यो ऽधि श्रवः पाञ्चजन्यासु कृष्टिषु । १६
 सा पक्ष्याः नव्यमायुर्दधाना यां मे पलस्तिजमदुग्रयो दुदुः
 स्थिरौ गावौ भवतां वीळुरक्षो मेषा वि वहि मा युगं वि शारि । १७
 इन्द्रः पातल्ये ददतां शरीतो ररिष्टनेमे अभि नः सचस्व
 बलं धेहि तनूषु नो बलमिन्द्रानळुत्सु नः । १८
 बलं तोकाय तनयाय जीवसे त्वं हि बलदा असिं
 अभि व्ययस्व खदिरस्य सार—मोजो धेहि स्पन्दुने शिंशपायाम् । १९
 अक्षं वीळो वीळित वीळयस्व मा यामादुस्मादव जीहिपो नः
 अयमस्मान् वनस्पति—र्मा च हा मा च रीरिषत् ।
 स्रस्त्या गृहेभ्य आवसा आ विमोचनीत् २० [२२] (५०५)

इन्द्रोतिभिर्बहुलाभिर्नो अद्य याच्छ्रेष्ठाभिर्मवच्छूर जिव्व ।
यो नो द्वेष्ट्यधरः सस्पदीष्ट यमु द्विष्मस्तमु प्राणो जहातु

२१

परशुं चिद् वि तपति शिम्बलं चिद् वि वृश्चति ।

उखा चिदिन्द्र येषन्ती प्रयस्ता फेनमस्यति

२२

म सार्यकस्य चिकिते जनासो लोधं नयन्ति पशु मन्यमानाः ।

नावाजिनं वाजिना हासयन्ति न गर्दभं पुरो अश्वान्नयन्ति

२३

इम इन्द्र भरतस्य पुत्रा अपपित्वं चिकितुर्न प्रपित्वम् ।

हिन्वन्त्यश्वमरणं न नित्यं ज्यावाजं परि णयन्त्याजौ

२४ [२३] (५०९)

(५४)

[पञ्चमोऽनुवाकः ॥ ५॥ सू० ५४-६१]

२२ प्रजापतिर्वैश्वामित्रः, प्रजापतिर्वाच्यो वा । विश्वे देवाः । त्रिष्टुप् ।

इमं महे विदुथ्याय शूषं शश्वत् कृत्व ईड्याय प्र जभुः ।

शूणोतु नो दम्येभिरनीकैः शूणोत्वग्निर्द्विव्यैरजस्रः

१

महिं महे द्विवे अर्चा पृथिव्यै कामो म इच्छश्चरति प्रजानन् ।

ययोर्ह स्तोमे विदथेषु देवाः संपर्यवो मादयन्ते सचायोः

२

युवोर्कृतं रोदसी सत्यमस्तु महे पु णः सुविताय प्र भूतम् ।

इदं द्विवे नमो अग्ने पृथिव्यै संपर्यामि प्रयसा यामि रत्नम्

३

उतो हि वां पुण्या आविविद्र क्रतावरी रोदसी सत्यवाचः ।

नरश्चिद् वां समिथे शूरसातौ ववन्दिरे पृथिवि वेविदानाः

४

को अद्धा वेदु क इह प्र वोचद् देवाँ अच्छा पृथ्याइ का समेति ।

दहंश्च एषामवमा सदांसि परेषु या गुह्येषु व्रतेषु

५ [२४]

कविर्नृचक्षा अमि पीमचष्ट क्रतस्य योना विवृते मदन्ती ।

नाना चक्राते सवन्नं यथा वेः समानेन क्रतुना संविदाने

६

समान्या विवृते दूरेअन्ते ध्रुवे पदे तस्थतुर्जागुरुके ।

उत स्वसारा युवती भवन्ती आदु ब्रुवाते मिथुनानि नाम

७

विश्वेदेते जनिमा सं विविक्तो महो देवान् विभ्रती न व्यथेते ।

एजद ध्रुवं पत्यते विश्वमेकं चरत पतन्ति निषुआं वि जतम्

८

(५१०)

सना पुराणमध्यैम्यारा न्महः पितुर्जनितुर्जामि तन्नः ।

देवासो यत्र पनितार एवैरुरौ पथि व्युते तस्थुरन्तः

इमं स्तोमं रोदसी प्र ब्रवीम्यदुदराः शृणवन्नग्निजिह्वाः ।

मित्रः सम्राजो वरुणो युवान आदित्यासः कवयः पप्रथानाः

हिरण्यपाणिः सविता सुजिह्व क्षिरा द्विवो विदथे पत्यमानः ।

देवेषु च सवितः श्लोकमश्रे रादुस्मभ्यमा सुव सर्वतातिम्

सुकृत सुपाणिः स्ववाँ कृतावा देवस्त्वष्टावसे तानि नो धात ।

पूषण्वन्त ऋभवो मादयध्व सुध्वग्रावाणो अध्वरमतष्ट

विद्युद्रथा मरुतं ऋष्टिमन्तो द्विवो मर्या कृतजाता अयासः ।

सरस्वती शृणवन् यज्ञियासो धाता रयिं सहवीरं तुरासः

विष्णुं स्तोमासः पुरुदुस्ममर्का भर्गस्येव कारिणो यामनि गमन् ।

उरुक्रमः कंकुहो यस्य पूर्वी न मर्धन्ति युवतयो जनित्रीः

इन्द्रो विश्वैर्वीर्यैः पत्यमान उभे आ पत्रौ रोदसी महित्वा ।

पुंरुरो वृत्रहा धृष्णुपेणः संगृभ्या न आ भरा भूरि पश्वः

नासत्या मे पितरा बन्धुपृच्छा सजात्यमश्विनोश्चारु नाम ।

युवं हि स्थो रयिदौ नो रयीणां दात्रं रक्षेथे अकवैरदब्धा

महत तद् वः कवयश्चारु नाम यद्ध देवा भवथ विश्व इन्द्रे ।

ससं ऋभुभिः पुरुहूत प्रियेभि रिसां धियं सातये तक्षता नः

अर्यमा णो अदितिर्यज्ञियासो ऽदब्धानि वरुणस्य व्रतानि ।

युयोत नो अनपत्यानि गन्तोः प्रजावान् नः पशुमाँ अस्तु गातुः

देवानां दूतः पुरुध प्रसूतो ऽनागान् नो वोचतु सर्वताता ।

शृणोतु नः पृथिवी द्यौरुतापः सूर्यो नक्षत्रैरुर्वन्तरिक्षम्

शृणवन्तु नो वृषणः पर्वतासो ध्रुवक्षेमास इळ्या मदन्तः ।

आदित्यैर्नो अदितिः शृणोतु यच्छन्तु नो मरुतः शर्म भद्रम्

सदा सुगः पितुमाँ अस्तु पन्था मध्वा देवा ओषधीः सं पिपूक्त ।

भगो मे अग्ने सख्ये न मृध्या उद् रायो अश्यां सदनं पुरुक्षोः

स्वदस्व हव्या समिधो दिदी ह्यस्मद्यक् सं मिमीहि श्रवांसि ।

विश्वो अग्ने पूतु तास्तेपि शत्रू नहा विश्वा सुमना दीदिही नः

९

१० [२५]

११

१२

१३

१४

१५ [२६]

१६

१७

१८

१९

२०

२१

२२ [२७] (५३१)

२२ प्रजापतिर्वैश्वामित्रः, प्रजापतिर्वाच्यो वा । विश्वे देवाः । त्रिष्टुप् ।

उषसः पूर्वा अध यद् व्यूषु—महद् वि जज्ञे अक्षरं पदे गोः ।

व्रता देवानामुप नु प्रभूषन् महद् देवानामसुरत्वमेकम्

मो षू णो अत्र जुहुरन्त देवा मा पूर्वे अग्ने पितरः पदुज्ञाः ।

पुराण्योः सन्ननोः केतुरन्त—महद् देवानामसुरत्वमेकम्

वि मे पुरुत्रा पतयन्ति कामाः शम्यच्छा दीद्ये पूव्याणि ।

समिद्धे अग्रावृतमिद् वदेम महद् देवानामसुरत्वमेकम्

समानो राजा विभूतः पुरुत्रा शयं शयासु प्रयुतो वनानु ।

अन्या वत्सं भरति क्षेति माता महद् देवानामसुरत्वमेकम्

आक्षित् पूर्वास्वपरा अनूरुत् सद्यो जातासु तरुणीष्वन्तः ।

अन्तर्वतीः सुवते अप्रवीता महद् देवानामसुरत्वमेकम्

शयुः परस्तादध नु द्विमाता ऽवन्धनश्चरति वत्स एकः ।

मित्रस्य ता वरुणस्य व्रतानि महद् देवानामसुरत्वमेकम्

द्विमाता होता विदथेषु सम्रा—लन्वग्रं चरति क्षेति बुध्नः ।

प्र रण्यानि रण्यवाचो भरन्ते महद् देवानामसुरत्वमेकम्

शूरस्येव युध्यतो अन्तमस्य प्रतीचीनं ददृशे विश्वमायत् ।

अन्तर्मतिश्चरति निष्पिधं गो—महद् देवानामसुरत्वमेकम्

नि वैवेति पलितो दूत आ—स्वन्तर्महांश्चरति रोचनेन ।

वपूषि विभ्रदुमि नो वि चष्टे महद् देवानामसुरत्वमेकम्

विष्णुर्गोपाः परमं पाति पार्थः प्रिया धामान्यमृता दधानः ।

अग्निष्ठा विश्वा भुवनानि वेद महद् देवानामसुरत्वमेकम्

नाना चक्राते यम्याइ वपूषि तयोरन्यद् रोचते कृष्णमन्यत् ।

इयावी च यदरुपी च स्वसारौ महद् देवानामसुरत्वमेकम्

माता च यत्र दुहिता च धेनू संवर्द्धधे धापयेते समीची ।

ऋतस्य ते सवसीले अन्त—महद् देवानामसुरत्वमेकम्

अन्यस्या वत्सं रिहती मिमाय कया भुवा नि दधे धेनुर्बुधः ।

ऋतस्य सा पर्यसापिन्वतेळा—महद् देवानामसुरत्वमेकम्

महद् देवानामसुरत्वमेकम्

१

२

३

४

५ [२८]

६

७

८

९

१० [२९]

११

१२

१३

(५४४)

मं० ३, मं० ३, व० ३०]

पथा वस्ते पुरुखा वपूँ व्युध्वा तस्थौ त्र्यविं रेहिणाणा ।	
कृतस्य सद्य वि चरामि विद्वान् महद् देवानामसुरत्वमेकम्	१४
पदे इव निहिते दुस्मे अन्तस्तयोरन्यद् गुह्यमाविरन्यत् ।	
समीचीना पथ्याऽ सा विषूची महद् देवानामसुरत्वमेकम्	१५ [३०]
आ धेनवो धुनयन्तामशिंश्वीः सवर्दुधाः शशया अप्रदुग्धाः ।	
तर्क्यानव्या युवतयो भवन्ती महद् देवानामसुरत्वमेकम्	१६
यदुन्यासु वृषभो रोरवीति सो अन्यस्मिन् यूथे नि दधाति रेतः ।	
स हि क्षपावान् त्स भगः स राजा महद् देवानामसुरत्वमेकम्	१७
वीरस्य नु स्वश्व्यं जनासः प्र नु वोचाम विदुरस्य देवाः ।	
पोळ्हा युक्ताः पञ्चपञ्चा वहन्ति महद् देवानामसुरत्वमेकम्	१८
देवस्त्वष्टा सविता विश्वरूपः पुषोष प्रजाः पुरुधा जजान ।	
इमा च विश्वा भुवनान्यस्य महद् देवानामसुरत्वमेकम्	१९
मही समैरच्चम्वा समीची उभे ते अस्य वसुना न्युष्टे ।	
गृण्वे वीरो विन्दमानो वसूनि महद् देवानामसुरत्वमेकम्	२०
इमां च नः पृथिवीं विश्वधाया उप क्षेति हितमित्रो न राजा ।	
पुरःसदः शर्मसदो न वीरा महद् देवानामसुरत्वमेकम्	२१
निष्पिध्वरीस्त ओषधीरुतापो रयिं त इन्द्र पृथिवी बिभर्ति ।	
सखायस्ते वामभाजः स्याम महद् देवानामसुरत्वमेकम्	२२ [३१] (५५३)

[वतुथोऽध्यायः ॥४॥ व० १-२५]

(५६)

८ प्रजापतिर्वैश्वामित्रः, प्रजापतिर्वाच्यो वा । विश्वे देवाः । त्रिष्टुप् ।

न ता मिनन्ति मायिनो न धीरा व्रता देवानां प्रथमा ध्रुवाणि ।

न रोदसी अद्रुहा वेद्याभिर्न पर्वता निनमे तस्थिवांसः

पद् भारौ एको अचरन् बिभर्त्युतं वर्षिष्ठमुप गाव आगुः ।

तिष्ठो महीरुपरास्तस्थुरत्या गुहा द्वे निहिते दुर्येका

१

२

(५५५)

त्रि॒णज॒स्यो वृष॑भो विश्व॑रूप उ॒त त्र्यु॒धा पु॒रु॒ध प्र॒जावा॑न् ।
 त्र्य॒नीकः प॑त्यते माहि॑नावान् त्स रेतो॑धा वृष॑भः शश्व॑तीनाम्
 अ॒भीक आ॑सां पदु॒वीर॑वो ध्या॒दित्या॑नाम॒ह्वे चारु॑ नाम ।
 आप॑श्चिद॒स्मा अर॑मन्त दे॒वीः पृथ॑ग् व्रज॑न्तीः परि॑षीमवृ॒ञ्चन्
 त्री पृ॒धस्था॑ सिन्ध॒वस्त्रिः क॑वीना—मु॒त त्रि॑मा॒ता वि॒दथे॑षु स॒म्राट् ।
 ऋ॒ताव॑रीर्योष॑णास्ति॒स्रो अप्या॑—स्त्रि॒रा दि॒वो वि॒दथे॑ पत्य॑मानाः
 त्रि॒रा दि॒वः स॑वि॒तर्वा॑र्याणि दि॒वेदि॑व आ सु॒व त्रि॒र्नो अ॒हः ।
 त्रि॒धातु॑ रा॒य आ सु॒वा वसू॑नि भ॒गं त्रा॑तार्धिषणे सा॒तये॑ धाः
 त्रि॒रा दि॒वः स॑वि॒ता सौष॑वीति रा॒जा॒ना मि॒त्रावरु॑णा सु॒पा॒णी ।
 आप॑श्चिद॒स्य रोद॑सी चिदु॒र्वी रत्नं॑ भि॒क्षन्त॑ स॒वितुः॑ स॒वाय॑
 त्रि॒रु॒त्त॒मा दू॒णशा॑ रो॒च॒नानि॑ त्रयो॑ राज॒न्त्यसुर॑स्य वी॒राः ।
 ऋ॒तावा॑न इ॒षिरा दू॒ळभा॑स—स्त्रि॒रा दि॒वो वि॒दथे॑ सन्तु दे॒वाः

३

४

५

६

७

८ [१] (५६१)

(५७)

६ गाथिनो विश्वामित्रः । विश्वे देवाः । त्रिष्टुप् ।

प्र मे॑ वि॒विक्राँ अ॑विद॒न्मनी॑षां धे॒नुं चर॑न्तीं प्र॒यु॒ताम॑गो॒पाम् ।
 स॒द्यश्चि॑द् या दु॒दुहे भूरि॑ धा॒से रि॒न्द्रस्त॑दृ॒ग्निः प॑नि॒तारो॑ अ॒स्याः
 इ॒न्द्रः सु॑ पू॒षा वृष॑णा सु॒हस्ता॑ दि॒वो न प्री॑ताः श॒शयं॑ दु॒दुहे ।
 विश्वे॑ यद॒स्यां रु॑णय॒न्त दे॒वाः प्र वोऽ॒न्नं वस॑वः सु॒म्रम॑श्याम्
 या जा॒मयो॑ वृष॑ण इ॒च्छन्ति॑ श॒क्तिं न॑म॒स्यन्ती॑र्जान॒ते गर्भ॑म॒स्मिन् ।
 अ॒च्छा पु॒त्रं धे॒नवो॑ वाव॒शाना॑ म॒हश्चर॑न्ति बिभ्र॑तं व॒पूँषि
 अ॒च्छा वि॒वक्मि॑ रोद॑सी सु॒मेके॑ ग्रा॒व्णो यु॒जानो॑ अ॒ध्वरे॑ म॒नीषा॑ ।
 इ॒मा उ॑ ते म॒नवे॑ भूरि॒वारा॑ ऊ॒र्ध्वा भ॑वन्ति द॒र्शता॑ यज॑त्राः
 या ते॑ जि॒ह्वा मधु॑मती सु॒मेधा॑ अ॒ग्ने दे॒वेषू॑च्यत उ॒रु॒ची ।
 तये॒ह विश्वाँ॑ अ॒वसे॑ यज॑त्रा—ना सा॒दय॑ पा॒यया॑ चा मधू॑नि
 या ते॑ अ॒ग्ने पर्व॑तस्ये॒व धा॑रा—स॒श्वन्ती॑ पी॒पर्य॑द् दे॒व चि॒त्रा ।
 ता॒म॒स्मभ्यं॑ प्र॒मति॑ जा॒तवे॒वो वसो॑ रा॒स्व सु॒मति॑ विश्व॑वर्ज॒न्याम्

१

२

३

४

५

६ [२] (५६७)

(५८)

९ गायिनो विश्वामित्रः । अश्विनौ । त्रिष्टुप् ।

धेनुः प्रतस्य काम्यं दुहाना ऽन्तः पुत्रश्चरति दक्षिणायाः । १
 आ द्यौतनि वहति शुभ्रयामो षसः स्तोमो अश्विनावजीगः
 सुयुग्म वहन्ति प्रति वामूतेनो ध्वा भवन्ति पितरेव मेधाः । २
 जेत्यामस्मद् वि पणेर्मनीषां युवोरवश्चकुमा यातमर्वाक्
 सुयुगिरश्चैः सुवृता रथेन दस्त्राविमं गृणुतं श्लोकमद्रेः । ३
 किमङ्ग वां प्रत्यवर्ति गमिष्ठा ऽऽहुर्विप्रासो अश्विना पुराजाः
 आ मन्येथामा गतं कच्चिदेवैर्विश्वे जनासो अश्विना हवन्ते । ४
 इमा हि वां गोक्कजीका मधूनि प्र मित्रासो न दुदुरुसो अग्रे
 तिरः पुरु चिदश्विना रजां स्याङ्गपो वां मघवाना जनेषु । ५ [३]
 एह यातं पथिभिर्देवयानैर्दस्त्राविमै वां निधयो मधूनाम्

पुराणमोकः सख्यं शिवं वां युवोर्नरा द्वविणं जह्वाव्याम् । ६
 पुनः कृण्वानाः सख्या शिवानि मध्वा मदेम सह नू समानाः
 अश्विना वायुना युवं सुदक्षा नियुद्धिश्च सजोषसा युवाना । ७
 नासत्या तिरोअह्नयं जुषाणा सोमं पिबतमस्रिधा सुदानू
 अश्विना परि वामिषः पुरुची रियुर्गीर्भिर्यतमाना अमृधाः । ८
 रथो ह वामृतजा अद्रिजूतः परि द्यावापृथिवी याति सद्यः
 अश्विना मधुपुत्तमो युवाकुः सोमस्तं पातमा गतं दुरोणे । ९ [४] (५७६)
 रथो ह वां भूरि वर्षः करिंक्रत् सुतावतो निष्कृतमार्गमिष्ठः

(५९)

९ गायिनो विश्वामित्रः । मित्रः । त्रिष्टुप्, ६-९ गायत्री ।

मित्रो जनान् यातयति ब्रुवाणो मित्रो दाधार पृथिवीमुत द्याम् । १
 मित्रः कृष्टीरनिमिषाभि चष्टे मित्राय हव्यं घृतवज्जुहोत
 प्र स मित्र मर्तो अस्तु प्रयस्वान् यस्त आदित्य शिक्षति ब्रतेन । २
 न हन्यते न जीयते त्वोतो नैनमंहो अश्रोत्यन्तितो न दुरात (५७८)

अनमीवास इळया मर्दन्तो मितज्ञवो वरिमन्ना पृथिव्याः ।

आदित्यस्य व्रतमुपक्षियन्तो वयं मित्रस्य सुमतौ स्याम
अयं मित्रो नमस्यः सुशेवो राजा सुक्षत्रो अजनिष्ट वेधाः ।

तस्य वयं सुमतौ यज्ञियस्याऽपि भद्रे सौमनसे स्याम
महाँ आदित्यो नमसोपसद्यो यातयज्जनो गृणते सुशेवः ।

तस्मा एतत् पन्यतमाय जुष्टं मग्नौ मित्राय हविरा जुहोत

३

४

५ [५]

मित्रस्य चर्षणीधृतो ऽवो देवस्य सानसि । द्युम्नं चित्रश्रवस्तमम्

६

अभि यो महिना दिवं मित्रो बभूव सप्रथाः । अभि श्रवोभिः पृथिवीम्

७

मित्राय पञ्च येमिरे जना अभिष्टिशवसे । स देवान् विश्वान् विभर्ति

८

मित्रो देवेष्वायुषु जनाय वृक्तबर्हिषे । इष इष्टव्रता अकः

९ [६] (५८५)

(६०)

७ गाथिनो विश्वामित्रः । ऋभवः, ५-७ इन्द्र ऋभवश्च । जगती ।

इहेह वो मनसा बन्धुतां नर उशिजो जग्मुरभि तानि वेदसा ।

यार्भिर्मायाभिः प्रतिजूतिवर्षसः सौधन्वना यज्ञियं भागमानश

१

याभिः शचीभिश्चमसां अपिशत यया धिया गामरिणीत चर्मणः ।

येन हरी मनसा निरतक्षत तेन देवत्वमृभवः समानश

२

इन्द्रस्य सख्यमृभवः समानशुर्मनोर्नपातो अपसो दधन्विरे ।

सौधन्वनासो अमृतत्वमेरिरे विष्टी शर्माभिः सुकृतः सुकृत्यया

३

इन्द्रेण याथ सरथं सुते सचाँ अथो वशानां भवथा सह श्रिया ।

न वः प्रतिमै सुकृतानि वाघतः सौधन्वना ऋभवो वीर्याणि च

४

इन्द्रं ऋभुमिर्वाजवद्भिः समुक्षितं सुतं सोममा वृषस्वा गर्भस्त्योः ।

धियेषितो मधवन् द्राक्षुषो गृहे सौधन्वनेभिः सह मत्स्वा नृभिः

५

इन्द्रं ऋभुमान् वाजवान् मत्स्वेह नो ऽस्मिन् त्सर्वने शच्यां पुरुष्टुत ।

इमानि तुभ्यं स्वसराणि येमिरे व्रता देवानां मनुषश्च धर्माभिः

६

इन्द्रं ऋभुमिर्वाजिभिर्वाजयन्निह स्तोमं जरितुरूपं याहि यज्ञियम् ।

शतं केतेभिरिषिरेभिरायवे सहस्रणीथो अध्वरस्य होमनि

७ [७] (५९२)

(६१)

७ गाथिनो विश्वामित्रः । उषाः । त्रिष्टुप् ।

उषो वाजेन वाजिनि प्रचेताः स्तोमं जुषस्व गृणतो मघोनि । १
 पूराणी देवि युवतिः पुरंधि रनु व्रतं चरसि विश्ववारे
 उषो देव्यमर्त्या वि भाहि चन्द्ररथा सूनृता इरयन्ती । २
 आ त्वा वहन्तु सुयमांसो अश्वा हिरण्यवर्णा पृथुपाजसो ये
 उषः प्रतीची भुव्नानि विश्वो ध्वा तिष्ठस्यमृतस्य केतुः । ३
 समानमर्थं चरणीयमाना चक्रमिव नव्यस्या ववृत्स्व
 अव स्यूमेव चिन्वती मघो न्युषा याति स्वसरस्य पत्नी । ४
 स्वर्जनन्ती सुभगा सुदंसा आन्ताद् दिवः पप्रथ आ पृथिव्याः
 अच्छा वो देवीमुषसं विभातीं प्र वो भरध्वं नमसा सुवृक्तिम् । ५
 ऊर्ध्वं मधुधा द्विवि पाजो अश्रेत् प्र रोचना रुरुचे रण्वसंहक्
 कृतावरी दिवो अर्कैरबो ध्या रेवती रोदसी चित्रमस्थान् । ६
 आयतीमग्न उषसं विभातीं वाममेपि द्रविणं भिक्षमाणः
 कृतस्य बुध्न उषसामिषण्यन् वृषा मही रोदसी आ विवेश । ७ [८] (५९९)
 मही मित्रस्य वरुणस्य माया चन्द्रेव भानुं वि दधे पुरुत्रा

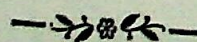
(६२)

१८ गाथिनो विश्वामित्रः, १६-१८ जमदग्निर्वा । १-३ इन्द्रावरुणौ, ४-६ बृहस्पतिः, ७-९ पूषा,
 १०-१२ सविता, १३-१५ सोमः, १६-१८ मित्रावरुणौ । गायत्री, १-३ त्रिष्टुप् ।

इमा उ वां भूमयो मन्यमाना युवावते न तुज्या अभूवन् । १
 कात्यादिन्द्रावरुणा यशो वां येन स्मा सिनं भरथः सखिभ्यः
 अयमु वां पुरुतमो रयीय ऊर्ध्वत्तममवसे जोहवीति । २
 सजोषाविन्द्रावरुणा मरुद्भिर्दिवा पृथिव्या गृणुतं हवं मे
 अस्मे तदिन्द्रावरुणा वसु ष्या वस्मे रयिर्मरुतः सर्ववीरः । ३
 अस्मान् वरुत्रीः शरणैरव न्वस्मान् होत्रा मारती दक्षिणाभिः । (६०२)

बृहस्पते जुषस्व नो हव्यानि विश्वदेव्य	। रास्व रत्नानि वाशुषे	४
शुचिमर्कैर्बृहस्पतिं मध्वरेषु नमस्यत	। अनाम्योज आ चके	५ [९]
वृषभं चर्षणीनां विश्वरूपमदाभ्यम्	। बृहस्पतिं वरेण्यम् ।	६
इयं ते पूषन्नाघृणे सुष्टुतिर्देवं नव्यसी	। अस्माभिस्तुभ्यं शस्यते	७
तां जुषस्व गिरं मम वाजयन्तीमवा धियम्	। वधूयुरिव योषणाम्	८
यो विश्वाभि विपश्यति भुवना सं च पश्यति ।	स नः पूषाविता भुवत्	९
तत् सवितुर्वरेण्यं भर्गो देवस्य धीमहि	। धियो यो नः प्रचोदयात्	१० [१०]
देवस्य सवितुर्वयं वाजयन्तः पुरंध्या	। भर्गस्य श्रुतिमीमहे	११
देवं नरः सवितारं विप्रा यज्ञैः सुवृक्तिभिः	। नमस्यन्ति धियोषिताः	१२
सोमो जिगाति गातुविद् देवानामेति निष्कृतम्	। ऋतस्य योनिमासदम्	१३
सोमो अस्मभ्यं द्विपदे चतुष्पदे च पश्ये	। अनमीवा इषस्करत्	१४
अस्माकमायुर्वर्धयन्नाभिमातीः सहमानः	। सोमः सधस्थमासदत्	१५
आ नो मित्रावरुणा घृतैर्गव्यूतिमुक्षतम्	। मध्वा रजांसि सुक्रतू	१६
उरुशंसा नमोवृधा महा दक्षस्य राजथः	। द्राधिष्ठाभिः शुचिव्रता	१७
गृणाना जमदग्निना योनावृतस्य सीदतम्	। पातं सोममृतावृधा	१८ [११] (६१७)

॥ इति तृतीयं मण्डलं समाप्तम् ॥

मंत्र-संख्या

द्वितीयमंडलस्यान्तपर्यन्तं २४३५

तृतीय-मण्डलस्य

सर्वयोगः-

६१७

३०५१

अथ चतुर्थं मण्डलम् ।

[प्रथमोऽनुवाकः ॥१॥ सू० १-१०]

(१)

१० वामदेवो गौतमः । अग्निः, २-५ अग्नीवरुणौ वा । त्रिष्टुप्, १ अष्टिः, २ अतिजगती, ३ धृतिः ।

त्वां ह्यग्निं सदुमितं समन्यवो देवासो देवमरतिं न्येरिर इति कृत्वा न्येरिरे ।⁺
अमर्त्यं यजत मर्त्येष्वाम देवमादेवं जनत प्रचेतसं विश्वमादेवं जनत प्रचेतसम् ।
स भ्रातरं वरुणमग्र आ ववृत्स्व देवाँ अच्छा सुमती यज्ञवन्सं ज्येष्ठं यज्ञवन्सम् ।
कृतावानमादित्यं चर्षणीधृतं राजानं चर्षणीधृतम् २

सखे सखायमभ्या ववृत्स्वाशुं न चक्रं रथ्येव रथास्मभ्यं दस्म रथा ।
अग्ने मृळीकं वरुणे सचा विदो मरुत्सु विश्वभानुषु ।
तोकार्यं तुजे शुशुचान शं कृध्यस्मभ्यं दस्म शं कृधि ३

त्वं नो अग्ने वरुणस्य विद्वान् देवस्य हेळोऽव यासिसीष्ठाः ।
यजिष्ठो वह्नितमः शोशुचानो विश्वा द्वेषांसि प्र मुमुग्ध्यस्मत् ४
स त्वं नो अग्नेऽवमो भवोती नेदिष्ठो अस्या उपसो व्युद्यौ ।
अव यक्ष्व नो वरुणं रराणो वीहि मृळीकं सुहवो न एधि ५ [१२]

अस्य श्रेष्ठा सुभगस्य संहृग् देवस्य चित्रतमा मर्त्येषु ।
शुचि घृतं न तप्तमध्यायाः स्पार्हा देवस्य मंहनेव धेनोः ६
विरस्य ता परमा सन्ति सत्या स्पार्हा देवस्य जनिमान्यग्नेः ।
अनुन्ते अन्तः परिवीत आगाच्छुचिः शुक्रो अर्यो रोरुचानः ७
स दूतो विश्वेदुभि वष्टि सद्मा होता हिरण्यरथो रंसुजिह्वः ।
रोहिदश्वो वपुष्यो विभावा सदा रण्वः पितुमतीव संसत ८
स चेतयन्मनुषो यज्ञबन्धुः प्र तं मह्या रज्ञनया नयन्ति ।
स क्षेत्यस्य दुर्यासु सार्धन् देवो मर्त्यस्य सधनित्वमाप ९

(१)

स तू नो अग्निंयतु प्रजान्—न्नच्छा रत्नं देवभक्तं यदस्य ।
धिया यद् विश्वे अमृता अकृण्वन् द्यौष्पिता जनिता सत्यमुक्षन्

१० [१३]

स जायत प्रथमः पस्त्यासु महो बुध्ने रजसो अस्य योनौ ।
अपादशीर्षा गुहमानो अन्ता ऽऽयोर्युवानो वृषभस्य नीले
प्र शर्ध आर्त प्रथमं विपन्याँ ऋतस्य योना वृषभस्य नीले ।
स्पर्हो युवा वपुष्यो विभावा सप्त प्रियासोऽजनयन्त वृष्णे
अस्माकमत्र पितरो मनुष्या अभि प्र सेदुर्कृतमाशुषाणाः ।
अश्मवजाः सुदुवा ववे अन्त—रुदुसा आजन्मपसो हुवानाः
ते मर्मजत दहवांसो अद्रिं तदेपामन्ये अभितो वि वोचन् ।
पश्वर्यन्त्रासो अभि कार्मर्चन् विदन्त ज्योतिश्चकृपन्त धीभिः
ते गव्यता मनसा हृध्रमुब्धं गा येमानं परि षन्तमद्रिम् ।
हृब्धं नरो वचसा दैव्येन व्रजं गोमन्तमुशिजो वि ववुः

११

१२

१३

१४

१५ [१४]

ते मन्वत प्रथमं नाम धेनो—स्त्रिः सप्त मातुः परमाणि विन्दन् ।
तजानतीरभ्यनूषत वा आविर्भुवदरुणीर्यशसा गोः
नेशत तमो दुधितं रोचत द्यौ—रुद् देव्या उपसो भानुरर्त ।
आ सूर्यो बृहतस्तिष्ठदग्रौ ऋजु मर्तेषु वृजिना च पश्यन्
आदित पश्चा बुबुधाना व्यस्य—न्नादिद् रत्नं धारयन्त द्युभक्तम् ।
विश्वे विश्वासु दुर्यासु देवा मित्रं धिये वरुण सत्यमस्तु
अच्छा वोचेय शुशुचानमग्निं होतारं विश्वभरसं यजिष्ठम् ।
शुच्यूधो अतृणन्न गवा—मन्धो न पूतं परिपिक्तमंशोः
विश्वेषामदितिर्यजियाणां विश्वेषामतिथिर्मानुषाणाम् ।
अग्निर्देवानामव आवृणानः सुमृलीको भवतु जातवेदाः

१६

१७

१८

१९

२० [१५] (१०)

(२)

२० चामदेवो गौतमः । अग्निः । त्रिष्टुप् ।

यो मर्त्येष्वमृतं कृतावा देवो देवेष्वरतिर्निधायि ।
होता यजिष्ठो मद्वा शुच्यै हव्यैः प्रियं नृप इव्यध्वे

इह त्वं सूनो सहस्रो नो अद्य जातो जातो उभयौ अन्तरंगे ।
 तूत ईयसे युयुजान ऋष्व ऋजुमुष्कान् वृषणः शुक्रांश्च २
 अत्या वृधस्नू रोहिता घृतस्नू ऋतस्य मन्ये मनसा जविष्ठा ।
 अन्तरीयसे अरुषा युजानो युष्मांश्च देवान् विश आ च मर्तान् ३
 अर्यमणं वरुणं मित्रमेघा—मिन्द्राविष्णू मरुतो अश्विनोत ।
 स्वध्वो अग्ने सुरथः सुराधा एदु वह सुहविषे जनाय ४
 गोमौ अग्नेऽविमौ अश्वी यज्ञो नृवत्सखा सदुमिदप्रमूयः ।
 इळावाँ एषो असुर प्रजावान् दीर्घो रयिः पृथुबुध्नः सभावान् ५ [१६]

यस्त इधमं जभरत् सिष्विद्वानो मूर्धानं वा ततपते त्वाया ।
 भुवस्तस्य स्वतवाँः पायुरग्ने विश्वस्मात् सीमघायत उरुण्य ६
 यस्ते भरादन्नियते चिदन्नं निशिषन्मन्द्रमतिथिमुदीरत् ।
 आ देवयुरिन्धते दुरोणे तस्मिन् रयिर्ध्रुवो अस्तु दास्वान् ७
 यस्त्वा दोषा य उषसि प्रशंसात् प्रियं वा त्वा कृणवते हविष्मान् ।
 अश्वो न स्वे दम् आ हेम्यावान् तमंहसः पीपरो दाश्वान्सम् ८
 यस्तुभ्यमग्ने अमृताय दाशद् दुवस्त्वे कृणवते यतस्रुक ।
 न स राया शशमानो वि योष—नैनमंहः परि वरदघायोः ९
 यस्य त्वमग्ने अध्वरं जुजोषो देवो मर्तस्य सुधितं रराणः ।
 प्रीतदसद्भोत्रा सा यविष्ठा—ऽसाम यस्य विधतो वृधासः १० [१७]

चित्तिमचित्तिं चिनवद् वि विद्वान् पृष्ठेव वीता वृजिना च मर्तान् ।
 राये च नः स्वपत्याय देव दितिं च रास्वादितिमुरुण्य ११
 क्वि शशासुः कवयोऽदब्धा निधारयन्तो दुर्यास्वायोः ।
 अतस्त्वं दृश्यौ अग्न एतान् पङ्क्तिः पश्येरुद्धताँ अर्य एवैः १२
 त्वमग्ने वाघते सुप्रणीतिः सुतसोमाय विधते यविष्ठ ।
 त्वं भर शशमानाय घृण्वे पृथुश्चन्द्रमवसे चर्षणिप्राः १३
 अधा ह यद् वयमग्ने त्वाया पङ्क्तिर्हस्तेभिश्चकृमा तनूभिः ।
 राये न क्रन्तो अपसा भुरिजो—ऋतं येमुः सुध्य आशुषाणाः १४
 अधा मातुरुषसः सप्त विप्रा जायेमहि प्रथमा वेधसो नृन् ।
 विवस्वता अङ्गिरसो भवेमा—ऽद्वि रुजेम धनिनं शुचन्तः १५ [१८] (३५)

अधा यथा नः पितरः परांसः प्रत्तासो अग्न क्रतमाशुषाणाः ।
 शुचीदयन् दीर्घितिमुक्थशासः क्षामा भिन्दन्तो अरुणीरप वन
 सुकर्माणः सुरुचो देवयन्तो ऽयो न देवा जनिमा धमन्तः ।
 शुचन्तो अग्निं ववृधन्त इन्द्रं—मूर्ध्वं गव्यं परिषदन्तो अगमन्
 आ युथेव क्षुमतिं पश्वो अरुयद् देवानां यज्जनिमान्त्युग्र ।
 मर्तानां चिदुर्वशीरकृपन् वृधे चिदुर्य उपरस्यायोः
 अकर्म ते स्वपसो अभूम क्रतमवसन्नृषसो विभातीः ।
 अनूनमग्निं पुरुधा सुश्चन्द्रं देवस्य मर्मजतश्चारु चक्षुः
 एता ते अग्न उचथानि वेधो ऽवोचाम क्वये ता जुषस्व ।
 उच्छोचस्व कृणुहि वस्यसो नो महो रायः पुरुवार प्र यन्धि

१६

१७

१८

१९

२० [१९] (४०)

(३)

१६ वामदेवो गौतमः । अग्निः, १ रुद्रः । त्रिष्टुप् ।

आ वो राजानमध्वरस्य रुद्रं होतारं सत्ययजं रोदस्योः ।
 अग्निं पुरा तनयितोरचित्ता—द्विरण्यरूपमवसे कृणुध्वम्
 अयं योनिश्चकृमा यं वयं ते जायेव पत्य उशती सुवासाः ।
 अर्वाचीनः परिवीतो नि पीदे—मा उ ते स्वपाक प्रतीचीः
 आशृण्वते अहंपिताय मन्म नृचक्षसे सुमृळीकाय वेधः ।
 देवाय शस्तिममृताय शंस प्रावेव सोता मधुपुद् यमीळे
 त्वं चिन्नः शम्या अग्ने अस्या क्रतस्य बोध्यतचित स्वाधीः ।
 कदा त उक्था सधमाद्यानि कदा भवन्ति सरया गृहे ते
 कथा ह तद् वरुणाय त्वमग्ने कथा दिवे गहसे कन्न आगः ।
 कथा मित्राय मीळ्दुषे पृथिव्यै ब्रवः कदर्यम्णे कद् भगाय

१

२

३

४

५ [२०]

कद् धिष्ण्यासु वृधसानो अग्ने कद् वाताय प्रतवसे शुभये ।
 परिज्मने नासत्याय क्षे ब्रवः कदग्ने रुद्राय नृधे
 कथा महे पुष्टिमराय पूणे कद् रुद्राय सुमखाय हविर्दे ।
 कद् विष्णाव उरुगायाय रेतो ब्रवः कदग्ने नावे वृहस्पते

६

७

कथा शर्धाय मरुतामृताय कथा सूर वृहते पृच्छयमानः ।
 प्रति ब्रवोऽदितये तुराय साधा दिवो जातवेदश्चिकित्वान्
 कृतेन कृतं नियतमील आ गो रामा सचा मधुमत् प्रक्रमये ।
 कृष्णा सती रुशता धासिनैषा जामर्येण पर्यसा पीपाय
 कृतेन हि प्मा वृषभश्चिदुक्तः पुमाँ अग्निः पर्यसा पृच्छेन ।
 अस्पन्दमानो अचरद् वयोधा वृषा शुक्रं दुदुहे पृश्निरुधः

८

९

१० [२१]

कृतेनाद्वि व्यसन् भिदन्तः समङ्गिरसो नवन्त गोभिः ।
 गुनं नरः परि पदन्नुपास माविः स्वरभवज्जाते अग्नौ
 कृतेन देवीरमृता अमृक्ता अर्णोभिरापो मधुमन्दिरये ।
 वाजी न सर्गेषु प्रस्तुभानः प्र सदुमित् सवितवे दधन्युः
 मा कस्य यक्षं सदुमिन्द्रो गा मा वेशस्य प्रमिनतो मापेः ।
 मा भ्रातुरग्ने अनृजोर्ऋणं वे मा सख्युर्दक्षं रिपोर्भुजेम
 रक्षा णो अग्ने तव रक्षणेभी रारक्षाणः सुमस्व प्रीणानः ।
 प्रति प्फुर वि रुज वीङ्गहो जहि रक्षो माहिं चिद् बावृधानम्
 एभिर्भैव सुमना अग्ने अर्के रिमान् त्स्पृश भन्मभिः शूर वाजान् ।
 उत ब्रह्माण्यङ्गिरो जुषस्व सं ते शस्तिर्वेववाता जरेत
 एता विश्वा विदुषे तुभ्यं वेधो नीथान्यग्ने निण्या वचांसि ।
 निवचना कवये काव्या न्यशांसिषं मतिभिर्विप्र उक्थैः

११

१२

१३

१४

१५

१६ [२२] (५६)

(४)

१५ वामदेवो गौतमः । रक्षोहाऽग्निः । त्रिष्टुप् ।

कृणुष्व पाजः प्रसितिं न पृथ्वीं याहि राजेवामवाँ इभेन ।
 तूष्णीमनु प्रसितिं दूणानो ऽस्तासि विध्य रक्षसस्तपिष्ठैः
 तव भ्रमास आशुया पतन्त्यनु स्पृश धृपता शोशुचानः ।
 तपूष्यग्ने जुहा पतङ्गा नसंदितो वि सृज विष्वगुल्काः
 प्रति स्पशो वि सृज तूर्णितमो भवा पायुर्विशो अस्या अदब्धः ।
 यो नो दूरे अघशंसो यो अन्त्यग्ने माकिष्टे व्यथिसा दधर्षित

१

२

३

(५९)

उदग्ने तिष्ठ प्रत्या तनुष्व न्यमित्राँ ओषतात् तिग्महेते ।
यो नो अरातिं समिधान चक्रे नीचा तं धक्ष्यतसं न शुष्कम्
ऊर्ध्वो भव प्रति विध्याध्यस्म द्वाविष्कृणुष्व दैव्यान्यग्ने ।
अव स्थिरा तनुहि यातुजूनां जामिमजाभिं प्र मृणीहि शत्रून्

४

५ [२३]

स ते जानाति सुमतिं यविष्ठ य ईवते ब्रह्मणे गातुमैरत् ।
विश्वान्यस्मै सुदिनानि रायो द्युम्नान्यर्यो वि दुरो अमि द्यौत्
सेदग्ने अस्तु सुभगः सुदानु र्यस्त्वा नित्येन हविषा य उक्थैः ।
पिप्रीषति स्व आयुषि दुरोणे विश्वेदस्मै सुदिना सासङ्घिष्टिः
अचीमि ते सुमतिं घोष्यर्वाक् सं ते वावाता जरतामियं गीः ।
स्वश्वास्त्वा सुरथा मर्जयेमाऽस्मे क्षत्राणि धारयेरन् द्यून्
इह त्वा भूर्या चरेदुप त्मन् दोषावस्तर्दीङ्वांसमनु द्यून् ।
कीळन्तस्त्वा सुमनसः सपेमाऽभि द्युम्ना तस्थिवांसो जनानाम्
यस्त्वा स्वश्वः सुहिरण्यो अग्र उपयाति वसुमता रथेन ।
तस्य त्राता भवसि तस्य सखा यस्त आतिथ्यमानुष्य जुजोषत्

६

७

८

९

१० [२४]

महो रुजामि बन्धुता वचोभिस्तन्मा पितुर्गोतमादन्वियाय ।
त्वं नो अस्य वर्चसश्चिकिद्धि होतर्यविष्ठ सुक्रतो दमूनाः
अस्वप्रजस्तरणयः सुशेवा अतन्द्रासोऽवृका अश्रमिष्ठाः ।
ते प्रायवः सध्व्यश्चो निषद्याऽग्ने तव नः पान्त्वमूर
ये प्रायवो मामतेयं ते अग्ने पश्यन्तो अन्धं दुरितादरक्षन् ।
ररक्ष तान् त्सुकृतो विश्ववेदा दिप्सन्त इद रिपवो नाह देभुः
त्वया वयं सध्वन्यस्त्वोतास्तव प्रणीत्यश्याम् वाजान् ।
उमा शंसा सूदय सत्यतातेऽनुष्टुया कृणुह्यह्याण
अया ते अग्ने समिधा विधेम प्रति स्तोमं शस्यमानं गृभाय ।
दहाशसो रक्षसः पाह्यस्मान् ब्रह्मो निवो पित्रमहो अब्रूयात्

११

१२

१३

१४

१५ [२५] (७१)

[५० ३, अ० ५, व० १]

[पञ्चमोऽध्यायः ॥५॥ व० १-२६]

(५)

१५ वामदेवो गौतमः । वैश्वानरोऽग्निः । त्रिष्टुप् ।

वैश्वानराय मीळहुषे सजोषाः कथा दाशेमाग्रये बृहद् भाः ।
 अर्ननेन बृहता वक्षथेनो—प स्तभायदुपमिन्न रोधः
 मा निन्दत य इमां मह्यं रातिं देवो वृदौ मर्त्याय स्वधावान् ।
 पाकाय गृत्सो अमृतो विचेता वैश्वानरो नृतमो यद्वा अग्निः
 साम द्विर्वा महि तिग्मभृष्टिः सहस्रेता वृषभस्तुविष्मान् ।
 पदं न गोरपगूळहं विविद्वा नग्निर्मह्यं प्रेढु वोचन्मनीषाम्
 प्र ताँ अग्निर्वभसत् तिग्मजम्भ—स्तपिष्ठेन शोचिषा यः सुराधाः ।
 प्र ये सिनन्ति वरुणस्य धाम प्रिया मित्रस्य चेततो ध्रुवाणि
 अग्रातरो न योषणो व्यन्तः पतिरिपो न जनयो दुरेवाः ।
 पापासः सन्तो अनुता असत्या इदं पदमजनता गभीरम्
 इदं मे अग्रे कियते पावका—ऽमिनते गुरुं भारं न मन्म ।
 बृहद् दधाथ धृषता गभीरं यद्वा पृष्ठं प्रयसा सप्तधातु
 तमिह्वेडव समना समान—मभि क्रत्वा पुनती धीतिरश्याः ।
 सप्तस्य चर्मन्नधि चारु पृश्ने—रग्रे रूप आरुपितं जवारु
 श्वाच्यं वचसुः किं मे अस्य गुहा हितमुप निणिग् वदन्ति ।
 यदुस्रियाणामप वारिव वन् पार्ति प्रियं रूपो अग्रं पदं वेः
 इदमु त्यन्महि महामनीकं यदुस्रिया सचत पुर्व्यं गौः ।
 कृतस्य पदे अधि दीद्यानं गुहा रघुयद् रघुयद् विवेद
 अध द्युतानः पित्रोः सचासा ऽमनुत गुह्यं चारु पृश्नेः ।
 मातृपदे परमे अन्ति पद गो—वृष्णाः शोचिषः प्रयतस्य जिह्वा
 कृतं वोचे नमसा पूच्छ्यमान—स्तवाशसा जातवेदो यवीदम् ।
 त्वमस्य क्षयसि यद्ध विश्वं विवि यदु द्रविणं यत् पृथिव्याम्
 किं नो अस्य द्रविणं कद्ध रत्नं वि नो वोचो जातवेदश्चिकित्वान् ।
 गुहाध्वनः परमं यन्नो अस्य रेकु पदं म मिकृन्त अगन्तम्

१

२

३

४

५ [१]

६

७

८

९

१० [२]

११

१२

(८१)

का मर्यादा वयुना कद्ध वाम—मच्छा गमेम रघवो न वाजम् ।
 कदा नो देवीरमृतस्य पत्नीः सूरौ वर्णेन ततननुपासः
 अनिरेण वचसा फल्गेन प्रतीत्येन कृधुनातृपासः ।
 अधा ते अग्ने किमिहा वद—न्त्यनायुधास आसता सचन्ताम्
 अस्य श्रिये समिधानस्य वृष्णो वसोरनीकं दम आ रुरोच ।
 रुशद् वसानः सुहृशीकरूपः क्षितिर्न राया पुरुवारो अद्यौत्

१३

१४

१५ [३] (६)

(६)

११ वामदेवो गौतमः । अग्निः । त्रिष्टुप् ।

ऊर्ध्व ऊ पु णो अध्वरस्य होत—रग्ने तिष्ठ देवताता यजीयान् ।
 त्वं हि विश्वमभ्यसि मन्म प्र वेधसश्चित् तिरसि मनीषाम्
 अमूरो होता न्यसादि विश्व—ग्निर्मन्द्रो विदथेषु प्रचेताः ।
 ऊर्ध्व भानुं सवितेवाग्ने—न्मेतेव धुमं स्तभायदुष द्याम्
 यता सुजूर्णी रातिनी घृताचीं प्रदक्षिणिद् देवतातिमुराणः ।
 उदु स्वरुर्नवजा नाक्रः पश्वो अनक्ति सुधितः सुमेकः
 स्तीर्णे बर्हिषि समिधाने अग्रा ऊर्ध्वो अध्वर्युर्जुषाणो अस्थात् ।
 पर्यग्निः पशुपा न होता त्रिविष्ट्येति प्रदिव उराणः
 परि त्मना मितदुरेति होता ऽग्निर्मन्द्रो मधुवचा कृतावा ।
 द्रवन्त्यस्य वाजिनो न शोका भयन्ते विश्वा भुवना यदभ्राद्

१

२

३

४

५ [४]

६

७

८

९

(१५)

भद्रा ते अग्ने स्वनीक संहृग् घोरस्य सतो विपुणस्य चारुः ।
 न यत् ते शोचिस्तमसा वरन्त न ध्वस्मानस्तन्वीड रेप आ धुः
 न यस्य सातुर्जनितोरवारि न मातरापितरा नू चिद्विष्टौ ।
 अधा मित्रो न सुधितः पावकोड ऽग्निर्दीदाय मानुषीषु विश्व
 द्विर्य पञ्च जीर्जनन् त्वंसानाः स्वसारो अग्निं मानुषीषु विश्व ।
 उपवृधमथर्योड न दन्तं शुक्रं स्वासं परशुं न तिग्मम्
 तव त्वे अग्ने हरितो घृतस्रा रोहितास कृज्वञ्चः स्वञ्चः ।
 अरुपासो वृषण कजमुष्का आ देवतातिमहन्त क्रस्माः

मं० १, सू० ५, व० ५]

वे ह त्वे ते सहमाना अयासस्त्वेपासो अग्रे अर्चयश्चरन्ति ।
 येनासो न दुवसनासो अर्थं तुविष्णुणसो मारुतं न शर्धः
 अकारि ब्रह्म समिधान तुभ्यं शंसात्युक्थं यजते व्यू धाः ।
 होतारमग्निं मनुषो नि षेदुर्नमस्यन्त उशिजुः शंसमायोः

१०

११ [५] (९७)

(७)

११ वामदेवो गौतमः । अग्निः । त्रिष्टुप्, १ जगती, २-६ अनुष्टुप् ।

अयमिह प्रथमो धायि धातृभिर्होता यजिष्ठो अध्वरेष्वीड्यः ।
 यमप्रवानो भृगवो विरुरुचुर्वनेषु चित्रं विश्वं विशेर्विशे

१

अग्रे कदा त आनुषग् भुवद् देवस्य चेतनम् ।
 अथा हि त्वा जगृभ्रिरे मर्तासो विश्वीड्यम्

२

ऋतावानं विचेतसं पश्यन्तो द्यामिव स्तृभिः ।
 विश्वेषामध्वराणां हस्कृतीरं दमेदमे

३

आशु द्रुतं विवस्वतो विश्वा यश्चर्षणीरभि ।

४

आ जभुः केतुमायवो भृगवाणं विशेर्विशे

तमीं होतारमानुषक् चिकित्वांसं नि षेदिरे ।

५ [६]

एवं पावकशोचिषं यजिष्ठं सप्त धामभिः

तं शश्वतीषु मातृषु वन आ वीतमश्रितम् ।

६

चित्रं सन्तं गुहां हितं सुवेदं कूचिदुर्थिनम्

सप्तस्य यद् वियुता सस्मिन्नूधं ब्रूतस्य धामन् एणयन्त देवाः ।

७

महाँ अग्निर्मसा रातहव्यो वेरध्वराय सदमिहृतावा

वेरध्वरस्य दूत्यानि विद्रा नुमे अन्ता रोदसी संचिकित्वान् ।

८

द्रुत ईयसे प्रदिवं उराणो विदुष्टरो दिव आरोधनानि

कृष्णं त एम रुशतः पुरो भा श्वरिष्ण्वर्चिर्वपुषामिदेकम् ।

९

यवपवीता दधते ह गभै सद्यश्चिज्जातो भवसीदु द्रुतः

सुयो जातस्य ददृशानमोजो यदस्य वातो अनुवार्ति शोचिः ।

एणक्ति तिग्मामृतसेषु जिह्वा स्थिरा चिकित्वा दयते वि जम्भैः

१०

(१०७)

तृषु यदन्ना तृषुणा ववक्ष तृषु दूतं कृणुते यद्वा अग्निः ।
वातस्य मेळिं सचते निजूर्वा न्नाशुं न वाजयते हिन्वे अर्वा

११ [७] (१०८)

(८)

८ वामदेवो गौतमः । अग्निः । गायत्री ।

दूतं वो विश्ववेदसं हव्यवाहममर्त्यम् । यजिष्ठमृत्तसे गिरा १
स हि वेदा वसुधितिं महाँ आरोधनं दिवः । स देवाँ एह वक्षति २
स वेद देव आनमं देवाँ कृतायते दमे । दाति प्रियाणि चिद् वसु ३
स होता सेदु दूत्यं चिकित्वाँ अन्तरीयते । विद्राँ आरोधनं दिवः ४
ते स्याम ये अग्रये ददाशुर्हव्यदातिभिः । य ई पुण्यन्त इन्धते ५
ते राया ते सुवीर्यैः ससवांसो वि शृण्विरे । ये अग्रा दधिरे दुवः ६
अस्मे रायो दिवेदिवे सं चरन्तु पुरुस्पृहः । अस्मे वाजास ईरताम् ७
स विप्रश्चर्षणीनां शर्वसा मानुषाणाम् । अति क्षिप्रेव विध्यति ८

[८] (१११)

(९)

८ वामदेवो गौतमः । अग्निः । गायत्री ।

अग्रं मृळ महाँ असि य ईमा देवयुं जनम् । इयेथ ब्रह्मिरासदम् १
स मानुषीषु दूळभो विक्षु प्रावीरमर्त्यः । दूतो विश्वेषां भुवत् २
स सद्म परि णीयते होता मन्द्रो दिर्विष्टिषु । उत पोता नि पीदति ३
उत ग्रा अगिरध्वर उतो गृहपतिर्दमे । उत ब्रह्मा नि पीदति ४
वेपि ह्यध्वरीयता मुपवृक्ता जनानाम् । हव्या च मानुषाणाम् ५
वेपीद्वस्य दूत्यं यस्य जुजोषो अध्वरम् । हव्यं मर्तस्य वोळहवे ६
अस्माकं जोष्यध्वर मस्माकं यज्ञमङ्गिरः । अस्माकं शृणुधी हवम् ७
परि ते दूळभो रथो ऽस्माँ अश्नोतु विश्वतः । येन रक्षसि द्वाशुषः ८

[९] (११४)

(१०)

८ वामदेवो गौतमः । अग्निः । पदपंक्तिः; ४, ६, ७, उणिगवा, ५ महापदपंक्तिः, ८ उणिक् ।

अग्ने तमद्या ऽश्वं न स्तोमैः कतुं न भद्रं हविस्पृशम् । क्रध्यामां तु ओहिः १
अधा हग्ने कतोर्मवस्य दक्षस्य माधोः । रवीक्रितस्य बृहतो बभूव २

(११४)

अग्निर्नो अर्के—भवा नो अर्वाङ् स्वर्णं ज्योतिः । अग्ने विश्वेभिः सुमना अनीकैः ३
 आग्निं अद्य गीर्भिर्गुणन्तो अग्ने दाशेम । प्र ते दिवो न स्तनयन्ति शुष्माः ४
 तव स्वाविष्ठा अग्ने संहृष्टि—रिदा चिदहं इदा चिदुक्तोः । श्रिये रुक्मो न रोचत उपाके ५
 घृतं न पूतं तनूररेपाः शुचि हिरण्यम् । तत् ते रुक्मो न रोचत स्वधावः ६
 कृतं चिद्विष्मा सनेमि द्वेषो अग्रं इनोषि मर्तात् । इत्था यजमानाहतावः ७
 शिवा नः सख्या सन्तु भ्रात्रा अग्रं देवेषु युष्मे । सा नो नाभिः सदनं सस्मिन्नूधनं ८ [१०] (१३०)

(११)

[द्वितीयोऽनुवाकः ॥२॥ सू० ११-२१]

६ वामदेवो गौतमः । अग्निः । त्रिष्टुप् ।

भद्रं ते अग्ने सहसिन्ननीक—मुपाक आ रोचते सूर्यस्य ।
 रुशद् दृशे दृशे नक्तया चि—दक्षितं दृश आ रूपे अन्नम् १
 वि पाह्ये गृणते मनीषां खं वेपसा तुविजातु स्तवानः ।
 विश्वेभिर्भ्यद् वावनः शुक्र देवे—स्तन्नो रास्व सुमहो भूरि मन्म २
 त्वक्षे काव्या त्वन्मनीषा—स्त्वदुक्था जायन्ते राध्यानि ।
 त्वदेति द्रविणं वीरपेशा इत्थाधिये दाशुषे मर्त्याय ३
 त्वद् वाजी वाजंभरो विहाया अभिष्टिकृज्जायते सत्यशुष्मः ।
 त्वद् रयिर्देवजूतो मयोभु—स्त्वदाशुर्जुवाँ अग्ने अर्वा ४
 त्वामग्ने प्रथमं देवयन्तो देवं मर्ता अमृत मन्द्रजिह्वम् ।
 द्वेषोयुतमा विवासन्ति धीभि—र्दमूनसं गृहपतिममूरम् ५
 आरे अस्मदमतिमारे अंह आरे विश्वां दुर्मतिं यन्निपासि ।
 दोषा शिवः सहसः सूनो अग्ने यं देव आ चित् सचसे स्वस्ति ६ [११] (१३८)

(१२)

६ वामदेवो गौतमः । अग्निः । त्रिष्टुप् ।

यस्त्वामग्ने इनर्धते यतसुक् त्रिस्ते अन्नं कृणवत् सस्मिन्नहन् ।
 स सु युक्षैरभ्यस्तु प्रसक्षत् तव कृत्वा जातवेदश्चिकित्वान् १
 इधं यस्ते जभरच्छथमाणो महो अग्ने अनीकमा संपर्यन् ।
 स इधानः प्रति दोषामुपासं पुष्यन् रयिं सचते घ्नन्मित्रान् २ (१४०)

अग्निरीशे बृहतः क्षत्रियस्या—ऽग्निर्वाजस्य परमस्य रायः ।
 दधाति रत्नं विधते यविष्ठो व्यानुषङ्गात्यय स्वधावान् ३
 यच्चिद्धि ते पुरुषत्रा यविष्ठा—ऽचित्तिभिश्चकृमा कच्चिदागः ।
 कूधी प्वस्माँ अदितेरनागान् व्येनांसि शिश्रथो विष्वग्रे ४
 महश्चिदम् एनसो अभीक ऊर्वाद् देवानामुत मर्त्यानाम् ।
 मा ते सखायः सदुमिद् रिषाम् यच्छा तोकाय तनयाय शं योः ५
 यथा ह त्यद् वसवो गौर्यं चित् पदि पिताममुञ्चता यजत्राः ।
 एवो प्वस्मन्मुञ्चता व्यंहः प्र तार्यग्रे प्रतरं न आयुः ६ [१२] (१४४)

(१३)

५ वामदेवो गौतमः । अग्निः (लिङ्गोक्तदेवता इति एके) । त्रिष्टुप् ।

प्रत्यग्निरुपसामग्रमख्यद् विभातीनां सुमनां रत्नधेयम् ।
 यातमश्विना सुकृतो दुरोणमुत् सूर्यो ज्योतिषा देव एति १
 ऊर्ध्वं भानुं सविता देवो अश्वेद् द्रुप्तं दविध्वद् गविषो न सत्वा ।
 अनु व्रतं वरुणो यन्ति मित्रो यत् सूर्यं दिव्यारोहयन्ति २
 यं सीमकृण्वन् तमसे विपृचे ध्रुवक्षेमा अनवस्यन्तो अर्थम् ।
 तं सूर्यं हरितः सप्त यद्वाहीः स्पशं विश्वस्य जगतो वहन्ति ३
 वहिष्ठेभिर्विहरन्त्यासि तन्तुं मवव्ययन्नसितं देव वस्म ।
 दविध्वतो रश्मयः सूर्यस्य चर्मेवावाधुस्तमो अप्सवन्तः ४
 अनायतो अनिबद्धः कथायं न्यङ्कुत्तानोऽव पद्यते न ।
 कया याति स्वधया को ददर्श विवः स्कम्भः समृतः पाति नार्कम् ५ [१३] (१४४)

(१४)

५ वामदेवो गौतमः । अग्निः (लिङ्गोक्तदेवता इति एके) । त्रिष्टुप् ।

प्रत्यग्निरुपसो जातवेदा अख्यद् देवो रोचमाना महोभिः ।
 आ नासत्योरुगाया रथेने मं यज्ञमुप नो यातमच्छ १
 ऊर्ध्वं केतुं सविता देवो अश्वे ज्योतिर्विश्वस्मै भुवनाय कृण्वन् ।
 आया द्यावापृथिवी अन्तरिक्षं वि सूर्यो रश्मिभिश्चकितानः २

आवर्हन्त्यरुणीज्योतिषागा—न्मही चित्रा रश्मिभिश्चेकिताना ।

प्रबोधयन्ती सुविताय देव्यु—चा ईयते सुयुजा रथेन

आ वां वहिष्ठा इह ते वहन्तु रथा अश्वास उपसो व्युद्यौ ।

इमे हि वां मधुपेयाय सोमा अस्मिन् यजे वृषणा मादयेथाम्

अनायतो अनिबद्धः कथायं न्यहुत्तानोऽव पद्यते न ।

कया याति स्वधया को ददर्श दिवः स्कम्भः समृतः पाति नाकम्

(१५)

१० वामदेवो गौतमः । अग्निः, ७-८ सोमकः साहदेव्यः, ९-१० अश्विनौ । गायत्री ।

अग्निर्होता नो अध्वरे वाजी सन् परि णीयते । देवो देवेषु यज्ञियः

परि त्रिविष्ट्वध्वरं यात्यग्नी रथीरिव । आ देवेषु प्रयो दधत्

परि वाजपतिः कवि रग्निर्व्यान्यक्रमीत् । दधद् रत्नानि दाशुषे

अयं यः सृञ्जये पुरो देववाते समिध्यते । द्युमाँ अमित्रदम्भनः

अस्य वा वीर ईवतो ऽग्नेरीशीत मर्त्यः । तिग्मजम्भस्य मीळहुषः

तमर्वन्तं न सानसि मरुषं न दिवः शिशुम् । मर्मज्यन्ते दिवेदिवे

बोधयन्मा हरिभ्यां कुमारः साहदेव्यः । अच्छा न हूत उदरम्

उत त्या यजता हरीं कुमारात् साहदेव्यात् । प्रयता सद्य आ ददे

एष वां देवावश्विना कुमारः साहदेव्यः । दीर्घायुरस्तु सोमकः

तं युवं देवावश्विना कुमारं साहदेव्यम् । दीर्घायुषं कृणोतन

(१६)

२१ वामदेवो गौतमः । इन्द्रः । त्रिष्टुप् ।

आ सत्यो यातु मघवाँ ऋजीषी द्रवन्त्वस्य हरय उप नः ।

तस्मा इदधः सुषुमा सुदक्ष मिहाभिपित्वं कर्ते गृणानः

अव स्य शूराध्वनो नान्ते ऽस्मिन् नो अद्य सर्वने मन्दध्यै ।

शंसात्युक्थमुशनेव वेधा श्रिकितुषे असुर्याय मन्म

कुर्विर्न निण्यं विदथानि साधन् वृषा यत् सेकं विपिपानो अर्चात् ।

विष इथा जीजनत् सप्त कारु नह्ना विचक्रुर्बभूवुः ।

(१६७)

स्व॑र्यद वेदिं सु॒हृशीकम॑कैर्महि ज्योतीं रुरुचुर्य॒द्ध वस्तोः ।
 अ॒न्धा तमांसि॑ दुर्धिता वि॒चक्षे नृभ्य॑श्चकार नृ॒तमो अ॒भिष्टौ
 वव॑क्ष इन्द्रो अ॒मितमृ॒जी व्यु॑भे आ प॒शौ रोद॑सी महित्वा ।
 अत॑श्चिदस्य महिमा वि रे॑च्य॒भि यो विश्वा॑ भुव॒ना बभूव॑
 विश्वा॑नि श॒क्रो न॒र्याणि वि॒द्वा न॒पो रि॑रेच सखि॒भिर्निका॑मैः ।
 अ॒श्मानं चिद॑ ये बि॒भिर्दुर्वचो॑भिर्ब्रजं गोम॑न्तमु॒शिजो वि व॑व्रुः
 अ॒पो वृ॒त्रं व॒त्रिवांसं॑ प॒राह॑न् प्राव॑त् ते व॒ज्रं पृथि॑वी सचे॒ताः ।
 प्रा॒णीसि॑ समु॒द्रिया॑प्यै॒नोः पति॑र्भव॒ञ्छव॑सा शूर धृ॒ष्णो
 अ॒पो यद॑द्रिं पुरु॒हूत द॑र्द॒रावि॑र्भुवत् स॒रमा॑ पू॒र्व्यं ते ।
 स नो॑ ने॒ता वा॒ज॒मा द॑र्षि भूरि॑ गो॒त्रा रु॒ज॒न्नङ्गि॑रोभिर्गृ॒णानः
 अ॒च्छा क॑वि नृ॒मणो॑ गा अ॒भिष्टौ स्व॑र्षा॒ता मघ॑व॒न्नाध॑मानम् ।
 ऊ॒तिभि॑स्तमि॒षणो॑ द्यु॒म्रहू॑तौ नि मा॒यावा॑नब्र॒ह्मा द॑स्यु॒रर्त
 आ द॑स्यु॒ग्रा मन॑सा या॒ह्यस्तं॑ भुव॑त् ते कु॒त्सः स॒ख्ये नि॑का॒मः ।
 स्वे यो॒नौ नि प॑द॒तं स॒रुपा॑ वि वां चि॒कित्स॑द॒तचि॒द्ध नारी॑
 या॒सि कु॑त्से॒न स॒रथ॑मव॒स्यु स्तो॑दो वा॒तस्य॑ ह॒र्योरी॑शानः ।
 ऋ॒ज्वा वा॒जं न ग॑ध्यं यु॒यूषन् क॑विर्यद॒हन् पा॑र्या॒य भू॑पात्
 कु॒त्साय॑ शु॒ष्णाम॑शु॒षं नि ब॑र्हीः प्र॒पित्वे॑ अ॒ह्नः कु॑र्य॒वं स॒हस्रा॑ ।
 स॒द्यो द॑स्युन् प्र मृ॒ण कु॑त्स्ये॒न प्र सृ॑श्च॒क्रं वृ॑हतादु॒भीके॑ ।
 त्वं पि॒पुं मृ॑गयं शू॒शुवांसं॑ मृ॒जिश्च॑ने वैद॒धिना॑य र॒न्धीः ।
 प॒ञ्चाश॑त् कृ॒ष्णा नि व॑पः स॒हस्रा॑ ऽत्कं न पुरो॑ ज॒रिमा॑ वि द॑र्दः
 सूर॑ उपा॒के त॒न्वं द॑धानो वि यत् ते चे॒त्यमृ॑तस्य॒ व॑र्षः ।
 मु॒गो न ह॑स्ती तवि॒षीमु॑षाणः सि॒ंहो न भी॑म आ॒युधा॑नि बिभ्र॑त्
 इन्द्रं॑ का॒मा व॑सू॒यन्तो॑ अ॒गम॑न् त्स्व॒मीळ्हे॑ न स॒र्वे च॑क्रा॒नाः ।
 श्र॒वस्य॑वः श॒शमा॑नास॒ उक्थे॑ रो॒को न रु॑णा सु॒हृशी॑व पु॒ष्टिः
 तमि॑द् व इन्द्रं॑ सु॒हव॑ं हुवे॒म य॑स्ता च॒कार॑ न॒र्या पु॑रु॒णि ।
 यो मा॑व॒ते ज॒रित्रे॑ ग॒ध्यं चि॒न्मक्ष॑ वा॒जं भ॑रति स्पा॒र्हरा॑धाः
 ति॒ग्मा यदु॑न्तर॒शनिः॑ प॒ताति॑ कस्मि॒न्निच्छ॑र मु॒हुके॑ जना॒नाम् ।
 घो॒रा यद॑र्य॒ समृ॑ति॒र्मवा॒त्यध॑ स्मा नस्त॒न्वो बो॑धि गो॒पाः

४

५ [१७]

६

७

८

९

१० [१८]

११

१२

१३

१४

१५ [१९]

१६

१७

(१८)

भुवोऽविता वामदेवस्य धीनां भुवः सखावृको वाजसातौ ।
 तामनु प्रमतिमा जगन्मो रुशंसो जरित्रे विश्वध स्याः
 एभिर्नृभिर्निन्द्र त्वायुभिर्द्धा मघवन्निर्मघवन् विश्व आजौ ।
 द्यावो न द्युन्नैरभि सन्तो अर्यः क्षपो मदेम शरदश्च पूर्वीः
 एवेदिन्द्राय वृषभाय वृष्णे ब्रह्माकर्म भृगवो न रथम् ।
 नू चिद् यथा नः सख्या वियोष दसन्न उग्रोऽविता तनूपाः
 नू द्रुत इन्द्र नू गृणान इषं जरित्रे नद्योऽं न पीपेः ।
 अकारि ते हरिवो ब्रह्म नव्यं धिया स्याम रुथ्यः सदासाः

१८

१९

२०

२१ [२०] (१८५)

(१७)

२१ वामदेवो गौतमः । इन्द्रः । त्रिष्टुप्, १५ एकपदा विराट् ।

त्वं मह्यं इन्द्र तुभ्यं ह क्षा अनु क्षत्रं मेहना मन्यत द्यौः ।
 त्वं वृत्रं शर्वसा जघन्वान् त्सृजः सिन्धूरहिना जग्रसानान्
 त्वं त्विषो जनिमन् रेजत द्यौ रेजद् भूमिर्भियसा स्वस्य मन्योः ।
 ऋषायन्तं सुभ्वः पर्वतासु आर्दन् धन्वानि सरयन्त आपः
 मिनद् गिरिं शर्वसा वज्रमिष्णन्नाविष्कृण्वानः सहसान ओजः ।
 वधीद् वृत्रं वज्रेण मन्दसानः सरन्नापो जर्वसा हतवृष्णीः
 सुवीरस्ते जनिता मन्यत द्यौ रिन्द्रस्य कृता स्वपस्तमो भूत ।
 य इ जजान स्वयं सुवज्र मनपच्युतं सदसो न भूम
 य एक इच्छ्यावयति प्र भूमा राजा कृष्टीनां पुरुहूत इन्द्रः ।
 सत्यमेनमनु विश्वे मदन्ति रातिं देवस्य गृणतो मघोनः

१

२

३

४

५ [२१]

६

७

८

(१९३)

सुत्रा सोमा अभवन्नस्य विश्वे सुत्रा मदासो बृहतो मदिष्ठाः ।
 सुत्राभवो वसुपतिर्वसूनां दत्ते विश्वा अधिथा इन्द्र कृष्टीः
 त्वमर्धं प्रथमं जायमानो ऽमे विश्वा अधिथा इन्द्र कृष्टीः ।
 त्वं प्रति प्रवत आशयान् महिं वज्रेण मघवन् वि वृश्चः
 सुत्राहणं वारुधिं तुम्रमिन्द्रं महामपारं वृषभं सुवज्रम् ।
 इत्या यो वृत्रं सनितोत वाजं दाता मघानि मघवा सुराधाः

अयं वृत्तश्चातयते समीचीर्य आजिषु मधवा शृण्व एकः ।

अयं वाजं भरति यं सनोत्यस्य प्रियासः सख्ये स्याम

९

अयं शृण्वे अध जयन्नुत घ्नन्त्रयमुत प्र कृणुते युधा गाः ।

यदा सत्यं कृणुते मन्युमिन्द्रो विश्वं दृळ्हं भयत एजदस्मात्

१० [२२]

समिन्द्रो गा अजयत् सं हिरण्या समश्रिया मधवा यो ह पूर्वीः ।

एभिर्नृभिर्नृतमो अस्य शाकै रायो विभक्ता संभरश्च वस्वः

११

कियत् स्विदिन्द्रो अध्येति मातुः कियत् पितुर्जनितुर्यो जजान ।

यो अस्य शुष्मं मुहुकैरियति वातो न जूतः स्तनयन्दिग्धैः

१२

क्षियन्तं त्वमक्षियन्तं कृणोतीर्यति रेणुं मधवा समोहम् ।

विभञ्जनुरशनिमाँ इव द्यौ रूत स्तोतारं मधवा वसौ धात्

१३

अयं चक्रमिषणत् सूर्यस्य न्येतंशं रीरमत ससृमाणम् ।

आ कृष्ण ई जुहुराणो जिघति त्वचो बुध्ने रजसो अस्य योनौ

१४

असिक्न्यां यजमानो न होता

१५ [२३]

गव्यन्त इन्द्रं सख्याय विप्रं अश्वायन्तो वृषणं वाजयन्तः ।

जनीयन्तो जनिदामक्षितोति मा च्यावयामोऽवृते न कोशम्

१६

त्राता नो बोधि दृष्टान आपि रभिरुयाता मर्द्धिता सोम्यानाम् ।

सखा पिता पितृतमः पितृणां कर्तेषु लोकमुशते वयोधाः

१७

सखीयतामविता बोधि सखा गृणान इन्द्र स्तुवते वयो धाः ।

वयं ह्या ते चक्रुमा सुवार्ध आमिः शमीभिर्महयन्त इन्द्र

१८

स्तुत इन्द्रो मधवा यद्ध वृत्रा भूरीण्येको अप्रतीनि हन्ति ।

अस्य प्रियो जरिता यस्य शर्म न किर्ववा वारयन्ते न मर्ताः

१९

एवा न इन्द्रो मधवा विरुण्शी करत् सत्या चर्षणीधृदनुवा ।

त्वं राजा जनुषां धेह्यस्मे अधि श्रवो माहिन् यज्जरित्रे

२०

नू द्रुत इन्द्र नू गृणान इषं जरित्रे नद्योऽ न पीपेः ।

अकारि ते हरिवो बह्व नय्य धिया स्याम रुधः स्यासाः

२१ [२४] (२०)

(१८)

१३ वामदेवो गौतमः, १ इन्द्रः, ४ (उत्तरार्धर्चस्य), ७ अदितिः ।
१ वामदेवः, २-४ (पूर्वार्धर्चस्य), ८-१३ इन्द्रः, ४ (उत्तरार्धर्चस्य),
७ वामदेवः । त्रिष्टुप् ।

अयं पन्था अनुवित्तः पुराणो यतो देवा उदजायन्त विश्वे ।
अतश्चिदा जनिपीष्ट प्रवृद्धो मा मातरममुया पत्तवे कः
नाहमतो निरया दुर्गहैतत् तिरश्चता पार्श्वान्निर्गमाणि ।
बहूनि मे अकृता कर्त्तानि युध्यै त्वेन सं त्वेन पृच्छै
प्रायतीं मातरमन्वचष्ट न नानु गान्यनु नू गमानि ।
त्वष्टृर्गृहे अपिब्रत् सोममिन्द्रः शतधन्यं चम्बोः सुतस्य
किं स ऋधक् कृणवद् यं सहस्रं मासो जभारं शरदंश्च पूर्वीः ।
नही न्वस्य प्रतिमानमस्त्यन्तजतिपूत ये जनित्वाः
अवद्यमिव मन्यमाना गुहाक रिन्द्रं माता वीर्येणा न्यूष्टम् ।
अथोदस्थात् स्वयमत्कं वसान आ रोदसी अपृणाज्जायमानः

१
२
३
४
५ [२५]

एता अर्षन्त्यललाभवन्ती ऋतावरीरिव संक्रोशमानाः ।
एता वि पृच्छ किमिदं भनन्ति कमापो अद्रिं परिधिं रुजन्ति
किमु विदस्मै निविदो भनन्ते न्द्रस्यावद्यं दिधिपन्त आपः ।
ममेतान् पुत्रो महता वधेन वृत्रं जघन्वाँ असृजद् वि सिन्धून्
ममच्चुन त्वा युवतिः परास ममच्चुन त्वा कुषवा जगार ।
ममच्चिदापः शिशवे ममृड्यु ममच्चिदिन्द्रः सहसोदतिष्ठत्
ममच्चुन ते मघवन् व्यंसो निविविध्वाँ अप हनू जघान ।
अथा निर्विन्द्र उत्तरो बभूवा छिरो दासस्य सं पिणग्वधेन
गृष्टिः संसृव स्थविरं तवागा मनाधूष्यं वृषभं तुभ्रमिन्द्रम् ।
अरीळ्वं वत्सं चरथाय माता स्वयं गातुं तन्व इच्छमानम्
उत माता महिषमन्ववेन वृमी त्वा जहति पुत्र देवाः ।
अथाबवीद् वृत्रमिन्द्रो हनिष्यन् त्सर्वे किष्णो वितुरं वि क्रमस्व

६
७
८
९
१०
११

(२१७)

कस्ते मातरं विधवामचक्र—च्छयं कस्त्वामजिघांसच्चरन्तम् ।
कस्ते देवो अधि माड्डीक आसीद् यत् प्राक्षिणाः पितरं पादुगृह्य
अवर्त्या शुनं आन्त्राणि पेचे न देवेषु विविदे मर्डितारम् ।
अपश्यं जायाममहीयमाना—मधा मे श्येनो मध्वा जभार

१२

१३[२६](१११)

[पष्ठोऽध्यायः ॥६॥ व० १-३०]

(१९)

११ वामदेवो गौतमः । इन्द्रः । त्रिष्टुप् ।

एवा त्वामिन्द्र वज्रिन्नत्र विश्वे देवासः सुहवास ऊमाः ।
महामुभे रोदसी वृद्धमृष्वं निरेकमिदं वृणते वृत्रहत्ये
अवासृजन्त जिव्रयो न देवा भुवः सम्राळिन्द्र सत्ययोनः ।
अहन्नाहिं परिशयानमर्णः प्र वर्तनीररदो विश्वधेनाः
अतृष्णुवन्तं वियतमबुध्य—मबुध्यमानं सुषुपाणमिन्द्र ।
सप्त प्रति प्रवत आशयान—महिं वज्रेण वि रिणा अपर्वन्
अक्षोदयच्छर्वसा क्षामं बुध्नं वार्षा वातस्ताविषीभिरिन्द्रः ।
हृद्ग्रहान्यौभ्रादुशमान ओजो ऽवाभिनत ककुभः पर्वतानाम्
आभि प्र दंद्गुर्जनयो न गर्भं रथा इव प्र रयुः साकमद्रयः ।
अतर्पयो विसृत उज्ज ऊर्मीन् त्वं वृताँ अरिणा इन्द्र सिन्धून्
त्वं महीमवनिं विश्वधेनां तुर्वीतये वय्याय क्षरन्तीम् ।
अरमयो नमसैजदर्णः सुतरणाँ अकृणोरिन्द्र सिन्धून्
प्रायुवो नमन्वोऽ न वक्रा ध्वस्रा अपिन्वद् युवतीर्कृतज्ञाः ।
धन्वान्यज्रौ अपृणक् तृषाणाँ अधोगिन्द्रः स्तुर्योऽ दंसुपत्नीः
पूर्वीरुपसः शरदश्च गूर्ता वृत्रं जघन्वाँ असृजद् वि सिन्धून् ।
परिष्ठिता अतृणद् वद्वधानाः सीरा इन्द्रः स्रवितवे पृथिव्या
वृषीभिः पुत्रमयुवो अकानं निवेशनान्द्रिख आ जभर्थ ।
व्य॑न्धो अख्यदहिमादवानो निर्भूदुखच्छित् समरन्त पर्व
प्र ते पूर्वाणि करणानि विप्रा—ऽऽविद्रौ आह विदुषे करांसि ।
यथायथा वृष्ण्यानि स्वगूर्ता ऽपांसि राजन् नर्याविवेपीः
नू द्रुत इन्द्र नू गृणान इषं जरित्रे नद्योऽ न पीपिः ।
अकारि ते हरिवो ब्रह्म नद्यं धिवा स्याम रथ्यः सद्रासाः

१

२

३

४

५ [१]

६

७

८

९

१०

११[२](११०)

(२०)

११ वामदेवो गौतमः । इन्द्रः । त्रिष्टुप् ।

आ न इन्द्रो दूरादा न आसा दंभिष्टिक्रदवसे यासदुग्रः ।
 ओजिष्ठिभिर्नृपतिर्वज्रबाहुः संगे समत्सु तुर्वणिः पृतन्यून
 आ न इन्द्रो हरिभिर्यात्वच्छा—सर्वाचीनोऽवसे राधसे च ।
 तिष्ठति वज्री मघवा विरप्शी—मं यज्ञमनु नो वाजसातौ
 इमं यज्ञं त्वमस्माकमिन्द्र पुरो दधत् सनिष्यसि कर्तुं नः ।
 श्वघ्नीव वज्रिन् त्सनये धनानां त्वया वयमर्थ आजिं जयेम
 उग्रान् पु णः सुमना उपाके सोमस्य नु सुष्ठुतस्य स्वधावः ।
 पा इन्द्र प्रतिभृतस्य मध्वः समन्धसा ममदः पृष्ठयेन
 वि यो ररप्श कृषिभिर्नवैभि—वृक्षो न पुक्वः सृण्यो न जेता ।
 मर्षो न योषामभि मन्यमानो ऽच्छा विवक्त्रि पुरुहूतमिन्द्रम्

१

२

३

४

५ [३]

६

७

८

९

१०

११ [४] (२४१)

गिरिर्नि यः स्वतवाँ ऋष्व इन्द्रः सनादेव सहसे जात उग्रः ।
 आर्दता वज्रं स्थविरे न भीम उद्वेव कोशं वसुना न्युष्टम्
 न यस्य वर्ता जनुषा न्वस्ति न राधस आमरीता मघस्य ।
 उद्वावृषाणस्तविषीव उग्रा—ऽस्मभ्यं दन्धि पुरुहूत रायः
 ईक्षे रायः क्षयस्य चर्षणीना—मुत व्रजमपवर्तासि गोनाम् ।
 शिक्षानरः समिथेषु प्रहावान् वस्वो राशिर्मभिनेतासि भूरिम्
 कया तच्छृण्वे शच्या शचिष्ठो यया कृणोति मुहु का चिहृष्वः ।
 पुर द्वाशुषे विचयिष्ठो अंहो ऽथा दधाति द्रविणं जरित्रे
 मा नो मर्धरा भरा वृद्धि तन्नः प्र द्वाशुषे दातवे भूरि यत् ते ।
 नव्ये देवो गृणो गृणो अस्मिन् त उक्थे प्र ब्रवाम वयमिन्द्र स्तुवन्तः
 नू हुत इन्द्र नू गृणान इषं जरित्रे नद्योऽं न पीपेः ।
 अकारि ते हरिवो ब्रह्म नव्यं धिया स्याम रथ्यः सदासाः

(२१)

११ वामदेवो गौतमः । इन्द्रः । त्रिष्टुप् ।

आ याविन्द्रोऽवसे उप न इह स्तुतः संधमादस्तु शूरः ।
 वावृषानस्तविषीर्यस्य पूर्वी—द्यौर्न क्षत्रमभिभूति पुण्यात्

१

(२४२)

तस्येद्विह स्तवथ वृष्ण्यानि तुविद्युन्नस्य तुविराधसो नृन् ।
यस्य कर्तुर्विद्वथो न सम्राट् साह्वान् तरुत्रो अभ्यस्ति कृष्टीः
आ यात्विन्द्रो दिव आ पृथिव्या मक्षू समुद्रादुत वा पुरीषात् ।
स्वर्णरादवसे नो मरुत्वान् परावतो वा सदनानाहतस्य
स्थूरस्य रायो बृहतो य ईशे तमु एवाम विदथेष्विन्द्रम् ।
यो वायुना जयति गोमतीषु प्र धृष्णुया नयति वस्यो अच्छ
उप यो नमो नमसि स्तभाय न्निर्यति वाचं जनयन् यजध्वै ।
ऋक्षसानः पुरुवार उक्थै रेन्द्रं कृण्वीत सदनेषु होता

२

३

४

५ [५]

धिषा यदि धिषण्यन्तः सरण्यान् त्सदन्तो अद्रिमौशिजस्य गोहे ।
आ दुरोषाः पास्त्यस्य होता यो नो महान् त्सवरणेषु वह्निः
सत्रा यदी भावरस्य वृष्णः सिषक्ति शुष्मः स्तुवते भराय ।
गुहा यदीमौशिजस्य गोहे प्र यद् धिये प्रायसे मदाय
वि यद् वरांसि पर्वतस्य वृण्वे पयोभिर्जिन्वे अपां जवांसि ।
विदद् गौरस्य गवयस्य गोहे यदी वाजाय सुध्यो वहन्ति
भद्रा ते हस्ता सुकृतोत पाणी प्रयन्तारां स्तुवते राध इन्द्र ।
का ते निषक्तिः किमु नो ममत्सि किं नोदुदु हर्षसे दातवा उ
एवा वस्व इन्द्रः सत्यः सम्राड् हुन्ता वृत्रं वरिवः पूरवे कः ।
पुरुष्टुत क्त्वा नः शग्धि रायो मक्षीय तेऽवसो देव्यस्य
नू द्रुत इन्द्र नू गृणान इषं जरित्रे नद्यो न पीपेः ।
अकारि ते हरिवो ब्रह्म नव्यं धिया स्याम रथ्यः सदासाः

६

७

८

९

१०

११ [६] (१५)

(१२)

११ वामदेवो गौतमः । इन्द्रः । त्रिष्टुप् ।

[तृतीयोऽनुवाकः ॥ सू० ११-१२]

यन्न इन्द्रो जुजुषे यच्च वाष्टि तन्नो महान् करति शुष्म्या चित् ।
ब्रह्म स्तोमं मधवा सोममुक्था यो अश्मानं शर्वसा बिभ्रदेति
वृषा वृषन्धि चतुरश्रिमस्य नृपो बाहुभ्यां नृतमः शर्चीवान् ।
श्रिये परुष्णीमुषमाण ऊर्णा यस्याः पर्वणि सुख्याय विद्ये
यो देवो देवतमो जायमानो महो वाजेभिर्महद्भिश्च शुष्मैः ।
दधानो वज्रं बाह्वोरुशन्तं द्याममेन रेजयत प्र भूय

विश्वा रोधांसि प्रवतश्च पूर्वी—द्यौर्ऋग्वाज्जनिमन् रेजत क्षाः ।
आ मातरा भरति शुष्म्या गो—नृवत् परिज्मन् नोनुवन्त वाताः
ता तू ते इन्द्र महतो महानि विश्वेज्वित सर्वनेषु प्रवाच्या ।
यच्छूर धृष्णो धृषता दधृष्वा—नहिं वज्रेण शवसाविषीः

४

५ [७]

ता तू ते सत्या तुविनृम्ण विश्वा प्र धेनवः सिस्रते वृष्ण ऊग्रः ।
अथा ह त्वद् वृषमणो भियानाः प्र सिन्धवो जवसा चक्रमन्त
अत्राह ते हरिवस्ता उ देवी—रवोभिरिन्द्र स्तवन्त स्वसारः ।
यत् सीमन् प्र मुचो बद्धधाना दीर्घामनु प्रसितिं स्यन्दुयध्वै
पिपीले अंशुर्मद्यो न सिन्धु—रा त्वा शमी शशमानस्य शक्तिः ।
अस्मद्यक् शुशुचानस्य यम्या आशुर्न रश्मिं तुव्योजसं गोः
अस्मे वर्षिष्ठा कृणुहि ज्येष्ठा नृम्णानि सत्रा सहुरे सहांसि ।
अस्मभ्यं वृत्रा सुहनानि रन्धि जहि वधर्वनुषो मर्त्यस्य
अस्माकमित सु शृणुहि त्वमिन्द्रा—ऽस्मभ्यं चित्राँ उप माहि वाजान् ।
अस्मभ्यं विश्वा इषणः पुरंधी—रस्माकं सु मघवन् बोधि गोदाः
नू द्रुत इन्द्र नू गृणान इषं जरित्रे नद्योऽ न पीपेः ।
अकारि ते हरिवो ब्रह्म नव्यं धिया स्याम रथ्यः सदासाः

६

७

८

९

१०

११ [८] (२६३)

(२३)

११ वामदेवो गौतमः । इन्द्रः, ८-१० कृतं वा । त्रिष्टुप् ।

कथा महामवृधत् कस्य होतु—र्यज्ञं जुषाणो अभि सोममूधः ।
पिबुजानो जुषमाणो अन्धो ववक्ष ऋग्वः शुचते धनाय
को अस्य वीरः सधुमादमाप समानंश सुमतिभिः को अस्य ।
को अस्य चित्रं चिकित् कद्रुती वृधे भुवच्छशमानस्य यज्योः
को अस्य जुषोति हुयमानमिन्द्रः कथा शृण्वन्नवसामस्य वेद ।
को अस्य पूर्वोपमानयो ह कथेनमाहुः पपुंरिं जरित्रे
को अस्य शशमानो अस्य नशदुभि वधिणं दीध्यानः ।
को अस्य जगृध्वाँ अभि यज्जुजोषत् नमां जगृध्वाँ अभि यज्जुजोषत्
को अस्य देवो मर्त्यस्य सस्यं जुजोष ।
को अस्य सविम्यो वे सविम्यो सविम्यं संयुजं ततसे

१

२

३

४

५ [९] (२६८)

किमादमंत्रं सुख्यं सखिभ्यः कदा नु ते भ्रात्रं प्र ब्रवाम ।
 धिये सुदृशो वपुस्स्य सर्गाः स्वर्णं चित्रतममिष आ गोः
 द्रुहं जिघांसन् ध्वस्समनिन्द्रां तेतिक्ते तिग्मा तुजसे अनीका ।
 ऋणा चिद् यत्र ऋणया न उग्रो दूरे अज्ञाता उपसो बबाधे
 ऋतस्य हि शुरुधः सन्ति पूर्वी ऋतस्य धीतिवृजिनानि हन्ति ।
 ऋतस्य श्लोको बधिरा ततर्दु कर्णा बुधानः शुचमान आयोः
 ऋतस्य दृळ्हा धरुणानि सन्ति पुरुणि चन्द्रा वपुषि वपूषि ।
 ऋतेन दीर्घमिषणन्त पृक्षं ऋतेन गाव ऋतमा विवेशुः
 ऋतं येमान ऋतमिद् वनोत्युतस्य शुष्मस्तुरया उ गव्युः ।
 ऋताय पृथ्वी बहुले गभीरे ऋताय धेनू परमे दुहाते
 नू द्रुत इन्द्र नू गृणान इषं जरित्रे नद्योऽ न पीपेः ।
अकारि ते हरिवो ब्रह्म नव्यं धिया स्याम रथ्यः सदासाः

६

७

८

९

१०

११ [१०] (२५४)

(२४)

११ वामदेवो गौतमः । इन्द्रः । त्रिष्टुप्, १० अनुष्टुप् ।

का सुष्टुतिः शवसः सुनुमिन्द्र मवाचीनं राधस आ ववर्तत ।
 वृदिहि वीरो गृणते वसूनि स गोपतिर्निष्पिधां नो जनासः
 स वृत्रहत्ये हव्यः स ईड्यः स सुष्टुत इन्द्रः सत्यराधाः ।
 स यामन्ना मघवा मर्त्याय ब्रह्मण्यते सुष्वये वरिवो धातु
 तमिन्नरो वि ह्वयन्ते समीके रिरिक्कांसस्तन्वः कृण्वत त्राम् ।
 मिथो यत् त्यागमुभयासो अगमन् नरस्तोकस्य तनयस्य सातौ
 क्रतूयन्ति क्षितयो योग उग्राः ऽऽशुषाणासो मिथो अर्णसातौ ।
 सं यद् विशोऽववृत्रन्त युध्मा आदिन्नेम इन्द्रयन्ते अभीके
 आदिन्द्र नेम इन्द्रियं यजन्त आदित पक्तिः पुरोळाशं रिरिच्यात् ।
 आदित सोमो वि पृथ्यादसुष्वी नादिज्जुजोष वृषभं यजध्वे

१

२

३

४

५ [११]

कृणोत्यस्मै वरिवो य इत्येन्द्राय सोममुशते सुनोति ।
 सुधीचीनेन मनसाविवेनन् तमित सखायं कृणोते समन्तम्

६

(२५५)

य इन्द्राय सुनवत् सोममद्य पचात् पक्तीरुत भृज्जाति धानाः ।
 प्रति मनायोरुचथानि हर्यन् तस्मिन् दधद् वृषणं शुष्ममिन्द्रः
 यदा समर्थं व्यचेहर्वावा दीर्घं यदाजिमभ्यख्यदुर्यः ।
 अर्चिकदृद् वृषणं पत्न्यच्छा दुरोण आ निशितं सोमसुद्धिः
 भूर्यसा वस्नमचरत् कनीयो ऽविक्रीतो अकानिषं पुनर्यन् ।
 स भूर्यसा कनीयो नारिरेचीद् दीना दक्षा वि दुहन्ति प्र वाणम्
 क इमं दशभिर्ममेन्द्रं क्रीणाति धेनुभिः ।
 यदा वृत्राणि जङ्घन दथैनं मे पुनर्ददत्
 नू द्युत इन्द्र नू गृणान इषं जरित्रे नद्योऽ न पीपे ।
 अकारि ते हरिवो ब्रह्म नव्यं धिया स्याम रथ्यः सदासाः

७

८

९

१०

११ [१२] (२८५)

(२५)

८ वामदेवो गौतमः । इन्द्रः । त्रिष्टुप् ।

को अद्य नर्यो देवकाम उशान्निन्द्रस्य सख्यं जुजोष ।
 को वा महेऽवसे पार्याय समिन्द्रे अग्नौ सुतसोम ईडे
 को नानाम वचसा सोम्याय मनायुर्वी भवति वस्त उन्नाः ।
 क इन्द्रस्य युज्यं कः सखित्वं को भ्रात्रं वदति कवये क ऊती
 को देवानामवो अद्या वृणीति क आदित्यां अदितिं ज्योतिरीडे ।
 कस्याश्विनाविन्द्रो अग्निः सुतस्यां ऽशोः पिबन्ति मनसाविवेनम्
 तस्मा अग्निर्भरतः शर्म यंस ज्ज्योक् पश्यात् सूर्यमुच्चरन्तम् ।
 य इन्द्राय सुनवामेत्याह नरे नर्याय नृतमाय नृणाम्
 न तं जिनन्ति बहवो न दुभ्रा उर्वस्मा अदितिः शर्म यंसत् ।
 प्रियः सुकृत् प्रिय इन्द्रे मनायुः प्रियः सुप्रावीः प्रियो अस्य सोमी

१

२

३

४

५ [१३]

६

७

सुप्राव्यः प्राशुषालेष वीरः सुष्वेः पक्तिं कृणुते केवलेन्द्रः ।
 नासुष्वेरापिर्न सखा न जामि दुष्प्राव्योऽवहन्तेदवाचः ✓
 न रेवता पुणिना सख्यमिन्द्रो ऽसुन्वता सुतपाः सं गृणीते ।
 आस्य वेदः खिदति हन्ति नम्रं वि सुष्वये पक्तये केवलो भूत्
 इन्द्रं परेऽवरे मध्यमास इन्द्रं यान्तोऽवसितास इन्द्रम् ।
 इन्द्रं क्षियन्त उत युध्यमाना इन्द्रं वसे वज्रयन्तो इवन्ते

८ [१४] (२९३)

(२६)

७ वामदेवो गौतमः, १-३ इन्द्रो वा । १-३ इन्द्रः, आत्मा वा, ४-७ इयेनः । त्रिष्टुप् ।

अहं मनु०रभवं सूर्यश्चा—ऽहं कक्षीवाँ ऋषिरास्मि विप्रः ।

अहं कुत्समार्जुनेयं न्यूञ्जे ऽहं कविरुशना पश्यता मा

अहं भूमिमददामार्याया—ऽहं वृष्टिं दाशुषे मर्त्याय ।

अहमपो अनयं वावशाना मम देवासो अनु केतमायन्

अहं पुरो मन्दसानो व्यैरं नव साकं नवतीः शम्बरस्य ।

शततमं वेश्यं सर्वताता दिवोदासमतिथिग्वं यदावम्

प्र सु ष विभ्यो मरुतो विरस्तु प्र इयेनः इयेनेभ्य आशुपत्वा ।

अचक्रया यत् स्वधया सुपर्णो हव्यं भरन्मनवे देवजुष्टम्

भरद् यदि विरतो वेविजानः पथोरुणा मनोजवा असर्जि ।

तूर्यं ययौ मधुना सोम्येनो—त श्रवो विविदे इयेनो अत्र

ऋजीपी इयेनो ददमानो अंशुं परावतः शकुनो मन्द्रं मदम् ।

सोमं भरद् दाहहाणो देवावान् दिवो अमुष्मादुत्तरादादाय

आदाय इयेनो अमरत् सोमं सहस्रं सवाँ अयुतं च साकम् ।

अत्रा पुरंधिरजहादराती—मदे सोमस्य मूरा अमूरः

(२७)

५ वामदेवो गौतमः । इयेनः, ५ इन्द्रो वा । त्रिष्टुप्, ५ शक्वरी ।

गर्मे नु सन्नन्वेषामवेद—महं देवानां जनिमानि विश्वा ।

शतं मा पुर आर्यसीररक्ष—न्नध इयेनो जवसा निरदीयम्

न घा स मामप जोषं जभारा—ऽभीमास त्वक्षसा वीर्येण ।

ईर्मा पुरंधिरजहादराती—रुत वाताँ अतरच्छूशुवानः

अव यच्छयेनो अस्वनीदध द्यो—र्वि यद् यदि वात ऊहुः पुरंधिम ।

सुजद् यदस्मा अव ह क्षिपज्यां कृशानुरस्ता मनसा भुरण्यन्

ऋजिप्य ईमिन्द्रावतो न मुज्यं इयेनो जभार बृहतो अधि णोः ।

अन्तः पतत् पतुत्र्यस्य पर्ण—मधु यामनि प्रसितस्य तद तेः

अर्धं श्वेतं कलशं गोभिर्ऋक्त—मापिप्यानं मघवां शुक्रमन्धः ।
अध्वर्युभिः प्रयतं मध्वो अग्र—मिन्द्रो मदाय प्रति धृत पिबध्वै शूरो मदाय प्रति धृत पिबध्वै ५

[१६] (३०५)

(२८)

५ वामदेवो गौतमः । इन्द्रः, इन्द्रासोमौ वा । त्रिष्टुप् ।

त्वा युजा तव तत् सोम सख्य इन्द्रो अपो मनवे समुतस्कः ।

१

अहन्नहिमरिणात् सप्त सिन्धु—नपावृणोदपिहितेव खानि

त्वा युजा नि खिद्वत् सूर्यस्ये—न्द्रश्चक्रं सहसा सद्य इन्द्रो ।

२

अधि ण्णुना बृहता वर्तमानं महो ब्रुहो अप विश्वायु धायि

अहन्मिन्द्रो अदहदुग्निरिन्द्रो पुरा दस्यून् मध्यदिनादुभीके ।

३

दुर्गे दुरोणे क्त्वा न यातां पुरु सहसा शर्वा नि वर्हीत

विश्वस्मात् सीमधमौ इन्द्र दस्यून् विशो दासीरकृणोरप्रशस्ताः ।

४

अवाधेथाममृणतं नि शत्रू—नविन्देथामपचितिं वधत्रैः

एवा सत्यं मघवाना युवं त—दिन्द्रश्च सोमोर्वमश्व्यं गोः ।

५ [१७] (३१०)

आर्दहतमपिहितान्यश्ना रिरिचथुः क्षाश्चित ततृद्वाना

(२९)

५ वामदेवो गौतमः । इन्द्रः । त्रिष्टुप् ।

आ नः स्तुत उप वाजेभिरुती इन्द्र याहि हरिभिर्मन्दसानः ।

१

तिरिचिद्वयः सर्वना पुरुण्या—ङ्गुणेभिर्गृणानः सत्यराधाः

आ हि ष्मा याति नर्यश्चिकित्वान् ह्वयमानः सोतृभिरुप यज्ञम् ।

२

स्वधो यो अभीरुर्मन्यमानः सुष्वाणेभिर्मदति सं ह वीरैः

श्रावयेदस्य कर्णां वाजयध्वै जुष्टामनु प्र दिशं मन्दयध्वै ।

३

ब्रह्मवृषाणो राधसे तुविष्मान् करन्न इन्द्रः सुतीर्थाभयं च

अच्छा यो गन्ता नाधमानमूती इत्था विप्रं हवमानं गृणन्तम् ।

४

उप त्मानि दधानो धुर्यादृशून् त्सहसाणि शतानि वज्रबाहुः

त्वोतासो मघवन्निन्द्र विप्रा वयं ते स्याम सूरयो गृणन्तः ।

५ [१८] (३१५)

मेजानासो बृहद्विवस्य राय आकाप्यस्य दूषावे पुरुक्षोः

२४ वामदेवो गौतमः । इन्द्रः, ९-११ इन्द्रोषसौ । गायत्री, ८, २४ अनुष्टुप् ।

नकिरेन्द्र त्वदुत्तरो न ज्यायाँ अस्ति वृत्रहन् । नकिरेवा यथा त्वम् १
सत्रा ते अनु कृष्टयो विश्वा चक्रेव वावृतुः । सत्रा महाँ असि श्रुतः २
विश्वे चनेवुना त्वा देवास इन्द्र युयुधुः । यदहा नक्तुमातिरः ३
यत्रोत बाधितेभ्य इचक्रं कुत्साय युध्यते । मुषाय इन्द्र सूर्यम् ४
यत्र देवाँ ऋघायतो विश्वाँ अयुध्य एक इत् । त्वमिन्द्र वनूरहन् ५ [१९]

यत्रोत मर्त्याय क मरिणा इन्द्र सूर्यम् । प्रावः शचीभिरेतंशम् ६
किमादुतासि वृत्रहन् मयवन् मन्युमत्तमः । अत्राह दानुमातिरः ७
एतद् घेदुत वीर्यं मिन्द्र चकर्थ पौंस्यम् । स्त्रियं यद् दुर्हणायुवं वधीर्दुहितरं दिवः ८
दिवश्चिद् वा दुहितरं महान् महीयमानाम् । उषासमिन्द्र सं पिणक् ९
अपोषा अनसः सरत् संपिष्टादह बिभ्युषी । नि यत् सीं शिश्रथद् वृषा १० [२०]

एतदस्या अनः शये सुसंपिष्टं विपाश्या । ससार सीं परावतः ११
उत सिन्धुं विबाल्यं वितस्थानामधि क्षमि । परि ण्ठा इन्द्र मायया १२
उत शुष्णस्य धृष्णया प्र मृक्षो अभिवेदनम् । पुरो यदस्य संपिणक् १३
उत दासं कौलितरं बृहतः पर्वतादधि । अवाहन्निन्द्र शम्बरम् १४
उत दासस्य वर्चिनः सहस्राणि शतावधीः । अधि पञ्च प्रधीरिव १५ [२१]

उत त्यं पुत्रमयुवः परावृक्तं शतक्रतुः । उक्थेज्विन्द्र आभजत् १६
उत त्या तुर्वशायद् अस्नातारा शचीपतिः । इन्द्रो विद्रो अपारयत् १७
उत त्या सद्य आर्या सरयोरिन्द्र पारतः । अर्णाचित्ररथावधीः १८
अनु द्वा जहिता नयो ऽन्धं श्रोणं च वृत्रहन् । न तत् ते सुस्रमष्टवे १९
शतमशमन्मर्यानां पुरामिन्द्रो व्यास्यत् । दिवोदासाय वाशुपे २० [२२]

अस्वापयद् वृभीतये सहस्रा त्रिंशतं हथैः । दासानामिन्द्रो मायया २१
स घेदुतासि वृत्रहन् त्समान इन्द्र गोपतिः । यस्ता विश्वानि चिच्युषे २२
उत नूनं यद्विन्द्रियं करिष्या इन्द्र पौंस्यम् । अद्या नकिष्टदा मिनत् २३
वामं वामं त आदुरे देवो वदात्वयमा । वामं पूषा वामं भगो वामं देवः कर्कळती २४
[२३] (११९)

१५ वामदेवो गौतमः । इन्द्रः । गायत्री, ३ पादनिष्ठम् ।

कया नश्चित्र आ भुव	द्विती सदावृधः सखा	। कया शचिष्ठया वृता	१
कस्वा सत्यो मदानां	मंहिष्ठो मत्सदन्धसः	। दृळ्हा चिद्वारुजे वसु	२
अमी पु णः सखीना	मविता जरितुणाम्	। शतं भवास्युतिभिः	३
अमी न आ ववृत्स्व	चक्रं न वृत्तमवतः	। नियुद्धिश्चर्षणीनाम्	४
प्रवता हि कतूना	मा हा पदेव गच्छसि	। अभक्षि सूर्ये सचा	५ [२४]

सं यत् त इन्द्र मन्यवः	सं चक्राणि दधन्विरे	। अध त्वे अध सूर्ये	६
उत स्मा हि त्वामाहुरि	न्मघवानं शचीपते	। दातारमविदीधयुम्	७
उत स्मा सद्य इत् परि	शशमानाय सुन्वते	। पुरु चिन्महसे वसु	८
नहिष्मा ते शतं चन	राधो वरन्त आमुरः	। न च्यौत्नानि करिष्यतः	९
अस्माँ अवन्तु ते शत	मस्मान् त्सहस्रमृतयः	। अस्मान् विश्वा अभिष्टयः	१० [२५]

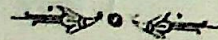
अस्माँ इहा वृणीष्व	सख्याय स्वस्तये	। महो राये द्विवित्मते	११
अस्माँ अविद्धि विश्वहे	न्द्र राया परीणसा	। अस्मान् विश्वाभिरुतिभिः	१२
अस्मभ्यं ताँ अपा वृधि	व्रजाँ अस्तेव गोमतः	। नवाभिरिन्द्रोतिभिः	१३
अस्माकं धृष्ण्या रथो	द्युमाँ इन्द्रानपच्युतः	। गन्धुरश्च्युरीयते	१४
अस्माकमुत्तमं कृधि	भवो देवेषु सूर्य	। वर्षिष्ठं द्यामिवोपरि	१५ [२६] (३५४)

१४ वामदेवो गौतमः । इन्द्रः, २३-२४ इन्द्राश्वौ । गायत्री ।

आ तू न इन्द्र वृत्रह	अस्माकमर्धमा गंहि	। महान् महीभिरुतिभिः	१
भूमिश्चिद् घासि तूतुजि	रा चित्र चित्रिणीष्व	। चित्रं कृणोष्युतये	२
वृधेभिरिच्छशीयांसं	हंसि वार्धन्तमोजसा	। सखिभिर्ये त्वे सचा	३
वृधेमिन्द्र त्वे सचा	वयं त्वाभि नोनुमः	। अस्माँ अस्माँ इदुद्व	४
स नश्चित्राभिरद्विवो	ऽनवद्याभिरुतिभिः	। अनाधृष्टाभिरा गंहि	५ [२७]

भूयासो पु त्वावतः	सखाय इन्द्र गोमतः	। युजो वाजाय घृष्वये	६
त्वं ह्येक ईशिष	इन्द्र वाजस्य गोमतः	। स नो यन्धि महीमिषम्	७

न त्वा वरन्ते अन्यथा यद् दित्ससि स्तुतो मधम् । स्तोतृभ्य इन्द्र गिर्वणः	८
अभि त्वा गोतमा गिराऽनूषत प्र द्वावने । इन्द्र वाजाय घृष्वये	९
प्र ते वोचाम वीर्यांश्च या मन्दसान आरुजः । पुरो दासीरभीत्य	१० [२८]
ता ते गृणन्ति वेधसो यानि चकर्थ पौस्या । सुतेष्विन्द्र गिर्वणः	११
अवीवृधन्त गोतमा इन्द्र त्वे स्तोमवाहसः । ऐषु धा वीरवद् यशः	१२
यच्चिद्धि शश्वतामसीन्द्र साधारणस्त्वम् । तं त्वा वयं हवामहे	१३
अर्वाचीनो वसो भवाऽस्मे सु मत्स्वान्धसः । सोमानामिन्द्र सोमपाः	१४
अस्माकं त्वा मतीनामा स्तोम इन्द्र यच्छतु । अर्वागा वर्तया हरी	१५
पुरोळाशं च नो घसो जोषयासे गिरश्च नः । वधूयुषि व योषणाम्	१६ [२९]
सहस्रं व्यतीनां युक्तानामिन्द्रमीमहे । ज्ञातं सोमस्य स्वार्थः	१७
सहसा ते ज्ञता वयं गवामा च्यावयामसि । अस्मत्त्रा राध एतु ते	१८
दश ते कुलशानां हिरण्यानामधीमहि । भूरिदा असि वृत्रहन्	१९
भूरिदा भूरि देहि नो मा दुभ्रं भूर्या भर । भूरि घेदिन्द्र दित्ससि	२०
भूरिदा ह्यसि श्रुतः पुरुत्रा शूर वृत्रहन् । आ नो भजस्व राधसि	२१
प्र ते बभ्रू विचक्षणं शंसामि गोपणो नपात् । माभ्यां गा अनु शिश्रथः	२२
कनीनकेव विद्वधे नवे द्रुपदे अर्भके । बभ्रू यामेषु शोभेते	२३
अरं म उम्रयाम्णे ऽरमुन्म्रयाम्णे । बभ्रू यामेष्वसिधा	२४ [३०] (३०६)

[सप्तमोऽध्यायः ॥७॥ व० १-२७]

(३३)

[चतुर्थोऽनुवाकः ॥४॥ सू० ३३-४१]

११ वामदेवो गौतमः । ऋभवः । त्रिष्टुप् ।

प्र ऋभुभ्यो दूतमिव वार्चमिष्य उपस्तिरे श्वेतरीं धेनुमीळे ।	
ये वार्तजूतास्तरणिभिरेवैः परि द्यां सद्यो अपसो बभ्रुवुः	१
यदारमकन्नृभवः पितृभ्यां परिविष्टी वेषणा कुंसनाभिः ।	
आदिद् देवानामुप सख्यमायन् धीरासः पुष्टिमवहन् मुनार्यं	२
पुनर्यं चक्रुः पितरा युवाना सना यूषेव जरणा शयाना ।	
ते वाजो विभ्वां ऋभुरिन्द्रवन्तो मधुप्सरसो नोऽवन्तु यजम्	३
यत् संवत्समृभवो गामरक्षन् यत् संवत्समृभवो मा अपिंशन् ।	
यत् संवत्समर्भन् भासो अस्याऽस्माभिः शशीभिरपृतस्वमाशुः	४

[१०, १, अ० ७, व० १]

येषु ओह चमसा द्वा करोति कनीयान् त्रीन् कृण्वामेत्याह ।
 कनिष्ठ ओह चतुरंस्करोति त्वष्टं ऋभवस्ततः पनयद् वचो वः

५ [१]

सत्यमूर्चुरं एवा हि चक्रुर्नु स्वधामभवो जग्मुरेताम् ।
 विभ्राजमानांश्चमसां अहेवाऽवेनत् त्वष्टां चतुरो ददृश्वान्
 द्वादश द्यून् यदगोह्यस्याऽऽतिथ्ये रणञ्चभवंः सुसन्तः ।
 सुक्षेत्राकृण्वन्नयन्त सिन्धून् धन्वातिष्ठन्नोषधीर्निम्नमापः
 रथं ये चक्रुः सुवृत्तं नरेष्ठां ये धेनुं विश्वजुवं विश्वरूपाम् ।
 त आ तक्षन्वृभवो रयिं नः स्ववसः स्वपसः सुहस्ताः
 अग्रे ह्येषामजुपन्त देवा अभि कृत्वा मनसा दीध्यानाः ।
 वाजो देवानामभवत् सुकर्म इन्द्राय चक्रुः सरुणस्य विभ्वा
 ये हरी मेधयोक्था मदन्त इन्द्राय चक्रुः सुयुजा ये अश्वा ।
 ते रायस्पोषं द्रविणान्यस्मे धत्तं ऋभवः क्षेमयन्तो न मित्रम्
 इवाहः पीतिमुत वो मदं धुर्न क्रते श्रान्तस्य सखाय देवाः ।
 ते नूनमस्मे ऋभवो वसूनि तृतीयं अस्मिन् त्सर्वे दधात

६

७

८

९

१०

११ [२] (३८९)

(३४)

११ वामदेवो गौतमः । ऋभवः । त्रिष्टुप् ।

ऋग्विभ्वा वाज इन्द्रो नो अच्छे मं यज्ञं रत्नधेयोप यात ।
 इदा हि वो धिषणां देव्यह्ना मधात् पीतिं सं मदा अगमता वः
 विव्रानासो जन्मनो वाजरत्ना उत क्रतुभिर्ऋभवो मादयध्वम् ।
 सं वो मदा अगमत् सं पुरंधिः सुवीरामस्मे रयिमेरयध्वम्
 अयं वो यज्ञं ऋभवोऽकारि यमा मनुष्वत् प्रदिवो दधिध्वे ।
 प्र वोऽच्छा जुजुषाणासो अस्थिरभूत विश्वे अग्रियोत वाजाः
 अभूदु वो विधते रत्नधेय मिदा नरो दाशुषे मर्त्याय ।
 पिबत वाजा ऋभवो वृदे वो महि तृतीयं सर्वनं मदाय
 आ वाजा यातोप न ऋभुक्षा महो नरो द्रविणसो गृणानाः ।
 आ वः पीतयोऽभिपित्वे अह्ना मिमा अस्तं नवस्व इव गमन्

१

२

३

४

५ [३]

आ नपातः शवसो यातनोपे मं यज्ञं नमसा हूयमानाः ।

तृजोपसः सूरयो यस्य च स्थ मध्वः पात वृद्धा इन्द्रवन्तः

६

(३९५)

सजोषा इन्द्र वरुणेन सोमं सजोषाः पाहि गिर्वणो मरुद्भिः ।
 अग्नेषाभिर्ऋतुपाभिः सजोषा रत्नास्पतीभी रत्नधाभिः सजोषाः
 सजोषस आदित्यैर्मादयध्वं सजोषस ऋभवः पर्वतेभिः ।
 सजोषसो दैव्येना सवित्रा सजोषसः सिन्धुभी रत्नधेभिः
 ये अश्विना ये पितरा य ऊती धेनुं ततक्षुर्ऋभवो ये अश्वा ।
 ये अंसत्रा य ऋधग्रोदसी ये विभ्वो नरः स्वपत्यानि चक्रुः
 ये गोमन्तं वाजवन्तं सुवीरं रयिं धत्थ वसुमन्तं पुरुक्षुम् ।
 ते अग्नेषा ऋभवो मन्दसाना अस्मे धत्त ये च रातिं गृणन्ति
 नापाभूत न वोऽतीतृषामाऽनिःशस्ता ऋभवो यज्ञे अस्मिन् ।
 समिन्द्रेण मदथ सं मरुद्भिः सं राजभी रत्नधेयाय देवाः

७

८

९

१०

११ [४] (४००)

(३५)

९ वामदेवो गौतमः । ऋभवः । त्रिष्टुप् ।

इहोप यात शवसो नपातः सौधन्वना ऋभवो मापं भूत ।
 अस्मिन् हि वः सर्वे रत्नधेयं गमन्तिवन्द्रमनु वो मदासः
 आर्गन्ध्रभूणामिह रत्नधेयमभूत सोमस्य सुपुतस्य पीतिः ।
 सुकृत्या यत् स्वपस्यया चै एकं विचक्र चमसं चतुर्धा
 व्यकृणोत चमसं चतुर्धा सखे वि शिक्षेत्यब्रवीत ।
 अथैत वाजा अमृतस्य पन्थां गणं देवानामृभवः सुहस्ताः
 किमयः स्विच्चमस एष आस यं काव्येन चतुरो विचक्र ।
 अथा सुनुध्वं सर्वं मदाय पात ऋभवो मधुनः सोम्यस्य
 शच्याकर्त पितरा युवाना शच्याकर्त चमसं देवपानम् ।
 शच्या हरी धनुतरावतटे न्द्रवाहवृभवो वाजरत्नाः
 यो वः सुनोत्यमिषित्वे अह्नां तीव्रं वाजासुः सर्वं मदाय ।
 तस्मै रयिमृभवः सर्ववीरमा तक्षत वृषणो मन्दसानाः

१

२

३

४

५ [५]

६

प्रातः सुतमपिबो हर्यश्व माध्यंदिनं सर्वं केवलं ते ।
 समभुभिः पिबस्व रत्नधेभिः सखीया इन्द्र नृकृपे सुकृत्या

मं० १, मं० ७, पं० ६]

देवेवासो अभवता सुकृत्या इयेना इवेदधिं द्विवि निषेद ।
 ते रत्नं धात शवसो नपातः सौधन्वना अभवतामृतांसः
 पत्तृतीयं सर्वनं रत्नधेयं मकृणुध्वं स्वपस्या सुहस्ताः ।
 तद्वमवः परिषिक्तं व एतत् सं मदेभिरिन्द्रियेभिः पिवध्वम्

(३६)

९. वामदेवो शोतमः । ऋभवः । जगती, ९ त्रिष्टुप् ।

अनश्वो जातो अनभीशुरुक्थ्योऽं रथंस्त्रिचक्रः परि वर्तते रजः ।
 महत् तद् वो देव्यस्य प्रवाचनं द्यामृभवः पृथिवीं यच्च पुण्यं
 रथं ये चक्रुः सुवृत्तं सुचेतसो ऽविह्वरन्तं मनसस्पतिं ध्याय ।
 तां ऊ न्वस्य सर्वनस्य पीतय आ वो वाजा ऋभवो वेदयामसि
 तद् वो वाजा ऋभवः सुप्रवाचनं देवेषु विभवो अभवन्महित्वनम् ।
 जिघ्री यत् सन्ता पितरा सनाजुरा पुनर्युवाना चरथाय तक्षथ
 एकं वि चक्र चमसं चतुर्वयं निश्चर्मणो गामरिणीत धीतिभिः ।
 अथा देवेष्वमृतत्वमानश श्रुष्टी वाजा ऋभवस्तद् व उक्थ्यम्
 ऋभुतो रयिः प्रथमश्रवस्तमो वाजश्रुतासो यमजीजनन् नरः ।
 विभ्वतो विदथेषु प्रवाच्यो यं देवासोऽवथा स विचर्षणिः

स वाज्यवा स ऋषिर्वचस्यया स शूरो अस्ता पृतनासु दुष्टरः ।
 स रायस्पोषं स सुवीर्यं दधे यं वाजो विभ्वां ऋभवो यमाविषुः
 भेष्टं वः पेशो अधि धायि दर्शतं स्तोमो वाजा ऋभवस्तं जुजुष्टन ।
 धीरासो हि वा कुवयो विपश्चितस्तान् व एना ब्रह्मणा वेदयामसि
 युयुमस्मभ्यं धिषणाभ्यस्परि विद्वांसो विश्वा नर्याणि भोजना ।
 युमन्तं वाजं वृषशुष्ममुत्तम मा नो रयिर्भभवस्तक्षता वयः

इह प्रजामिह रयिं रराणा इह श्रवो वीरवत् तक्षता नः ।
 येन वयं चितयेमात्यन्यान् तं वाजं चित्रमृभवो दद्या नः

९ [८] (४१८)

८ वामदेवो गौतमः । ऋभवः । त्रिष्टुप्. ५-८ अनुष्टुप् ।

उप नो वाजा अध्वरमृभुक्षा देवा यात पथिभिर्देवयानैः ।
 यथा यज्ञं मनुषो विक्ष्वांसु दधिध्वे रण्वाः सुदिनेष्वह्नाम्
 ते वो हृदे मनसे सन्तु यज्ञा जुष्टासो अद्य घृतनिर्णिजो गुः ।
 प्र वः सुतासो हरयन्त पूर्णाः क्रत्वे दक्षां हर्षयन्त पीताः
 त्र्युनायं देवहितं यथा वः स्तोमो वाजा क्रभुक्षणो दृदे वः ।
 जुह्वे मनुष्वदुपरासु विश्व युष्मे सचा बृहद्विवेषु सोमम्
 पीवोअश्वाः शुचद्रथा हि भूताऽयःशिप्रा वाजिनः सुनिष्काः ।
 इन्द्रस्य सूनो शवसो नपातो ऽनु वश्चेत्यग्रियं मदाय
 क्रभुमृभुक्षणो रयिं वाजं वाजिन्तमं युजम् ।
 इन्द्रस्वन्तं हवामहे सदासातममश्विनम्

१

२

३

४

५ [९]

सैहभवो यमवथ यूयमिन्द्रश्च मर्त्यम् ।
 स धीभिरस्तु सनिता मेधसाता सो अर्वता
 वि नो वाजा क्रभुक्षणः पथश्चित्तन यष्टवे ।
 अस्मभ्यं सूरयः स्तुता विश्वा आशास्तरिपणि
 तं नो वाजा क्रभुक्षण इन्द्र नासत्या रयिम् ।
 समश्वं चर्षणिभ्य आ पुरु शस्त मघत्तये

६

७

८ [१०] (४२६)

(३८)

१० वामदेवो गौतमः । दधिकाः १ यावापृथिवी । त्रिष्टुप् ।

उतो हि वां वृत्रा सन्ति पूर्वा या पुरुभ्यस्त्रसदस्युर्नितोशे ।
 क्षेत्रासां ददथुरुर्वरासां घनं दस्युभ्यो अभिभूतिमुग्रम्
 उत वाजिनं पुरुनिष्पिध्वानं दधिक्रामु ददथुर्विश्वकृष्टिम् ।
 क्रजिप्यं श्येनं प्रुषितप्सुमाशु चक्रत्यमर्यो नृपतिं न शूरम्
 यं सीमनु प्रवतेव द्रवन्तं विश्वः पुरुर्मदति हर्षमाणः ।
 पङ्क्तिर्गृध्यन्तं मेधयुं न शूरं रथयुं अतपिबु धजन्तम्

१

२

३

यः स्मारुन्धानो गध्या समत्सु सनुतरश्चरति गोषु गच्छन् ।
 आविर्कजीको विदथा निचिक्यत तिरो अरतिं पर्याप आयोः ✓
 उत स्मैन्न वल्लमथिं न तायु—मनु क्रोशन्ति क्षितयो भेरुषु ।
 नीचार्यमानं जसुरिं न श्येनं श्रवश्चाच्छा पशुमच्च यूथम्
 उत स्मासु प्रथमः सरिष्यन् नि वेवेति श्रेणिभी रथानाम् ।
 मजं कृण्वानो जन्यो न शुभ्वा रेणुं रेहिहत् किरणं ददुश्वान्
 उत स्य वाजी सहुरिर्क्रतावा शुश्रूषमाणस्तन्वा समर्ये ।
 तुरं यतीषु तुर्यन्नृजिप्यो ऽधि भ्रुवोः किरते रेणुमृजन्
 उत स्मास्य तन्यतोरिव द्यो—र्कघायतो अभियुजो भयन्ते ।
 यदा सहस्रमभि पीमयोधीद् दुर्वर्तुः स्मा भवति भीम ऋजन्
 उत स्मास्य पनयन्ति जना जूतिं कृष्टिप्रो अभिभूतिमाशोः ।
 उत्तैर्नाहुः समिथे वियन्तः परा दधिका असरत् सहस्रैः
 आ दधिकाः शर्वसा पञ्च कृष्टीः सूर्य इव ज्योतिषापस्ततान् ।
 सहस्रसाः शतसा वाज्यर्वा पूणक्तु मध्वा समिमा वचांसि

४

५ [११]

६

७

८

९

१० [१२] (४३३)

(३९)

३ वामदेवो गौतमः । दधिकाः । त्रिष्टुप्, ६ अनुष्टुप् ।

आहुं दधिकां तमु नु ष्टवाम दिवस्पृथिव्या उत चर्किराम ।
 उच्छन्तीर्माभुषसः सूदय—न्त्वति विश्वानि दुरितानि पर्षन्
 महश्चर्कर्म्यवतः क्रतुप्रा दधिकाव्णः पुरुवारस्य वृष्णः ।
 यं पुरुष्यो दीदुवांसं नाभिं दुदथुर्मित्रावरुणा ततुरिम्
 यो अश्वस्य दधिकाव्णो अकारित् समिन्द्रे अग्रा उषसो व्युष्टौ ।
 अनागसं तमदितिः कृणोतु स मित्रेण वरुणेना सजोषाः
 दधिकाव्ण इष ऊर्जो महो य—दमन्महि मरुतां नाम भद्रम् ।
 स्वस्तये वरुणं मित्रमाग्निं हवामह इन्द्रं वज्रबाहुम्
 इन्द्रमिवेदुभये वि ह्वयन्त उदीराणा यज्ञमुपप्रयन्तः ।
 दधिकामु सूदन्नं मर्त्याय दुदथुर्मित्रावरुणा नो अश्वम्
 दधिकाव्णो अकारिषं जिष्णोरश्वस्य वाजिनः ।
 सूरमि नो मुखा करत प्र ण आयूषि तारिषत्

१

२

३

४

५

६ [१३] (४४२)

(४०)

५ वामदेवो गौतमः । दधिकाः, ५ सूर्यः । जगती, १ त्रिष्टुप् ।

दधिकाव्ण इदु नु चकिराम विश्वा इन्मामुपसः सूदयन्तु ।
 अपामग्रेरुषसः सूर्यस्य बृहस्पतेराङ्गिरसस्य जिष्णोः
 सत्वा भरिषो गविषो दुवन्यस च्छर्वस्यादिष उषसस्तुरण्यसत्
 सत्यो द्वो द्रवरः पतङ्गरो दधिकावेषमूर्ज स्वर्जनत्
 उत स्मास्य द्रवतस्तुरण्यतः पूर्णं न वेरनु वाति प्रगर्धिनः ।
 श्येनस्येव ध्रजतो अङ्कसं परि दधिकाव्णः सहोर्जा तरित्रतः
 उत स्य वाजी क्षिपणिं तुरण्यति ग्रीवायां बद्धो अपिकक्ष आसनि ।
 कर्तुं दधिका अन्तु संतवीत्वत् पथामङ्कांस्यन्वापनीफणत्
 हंसः शुचिपद् वसुन्तरिक्षस द्रोता वेदिषदतिथिर्दुरोणसत् ।
 नृपद् वरसहसत्सद् व्योमस दृजा गोजा ऋतजा अद्रिजा ऋतम्

१

२

३

४

५ [१४] (४४०)

(४१)

११ वामदेवो गौतमः । इन्द्रावरुणौ । त्रिष्टुप् ।

इन्द्रा को वां वरुणा सुमन्माप स्तोमो हविष्मो अमृतो न होता ।
 यो वां हृदि कर्तुमो अस्मदुक्तः पस्पशीदिन्द्रावरुणा नमस्वान्
 इन्द्रा ह यो वरुणा चक्र आपी देवौ मर्तः सख्याय प्रयस्वान् ।
 स हन्ति वृत्रा समिथेषु शत्रू नवोभिर्वा महद्भिः स प्र शृण्वे
 इन्द्रा ह रत्नं वरुणा धेष्टे तथा नृभ्यः शशमानेभ्यस्ता ।
 यद्री सखाया सख्याय सोमैः सुतेभिः सुप्रयसां मादयैते
 इन्द्रा युवं वरुणा विद्युमस्मिन्नोजिष्ठमुग्रा नि वधिष्टं वज्रम् ।
 यो नो दुरेवो वृकतिर्वृभीति स्तस्मिन् मिमाथामभिभूत्योजः
 इन्द्रा युवं वरुणा भूतमस्या धियः प्रेतारा वृषभेव धेनोः ।
 सा नो दुहीयद् यवसेव गृत्वी सहस्रधारा पर्यसा मही गौः

१

२

३

४

५ [१५]

तोके हिते तनय उर्वरासु सूरौ दृशीके वृषणश्च पौंस्ये ।
 इन्द्रा नो अत्र वरुणा स्यात्तु भवोमिदुस्मा परितक्म्यायाम्

६

(४५१)

युवामिन्द्रयवसे पूर्याय परि प्रभूती गविषः स्वापी ।
 वृणीमहे सख्याय प्रियाय शूरा मंहिष्ठा पितरेव शंभू
 ता वां धियोऽवसे वाजयन्ती राजिं न जग्मुर्यवयूः सुदानू ।
 श्रिये न गाव उप सोममस्थु रिन्द्रं गिरो वरुणं मे मनीषाः
 इमा इन्द्रं वरुणं मे मनीषा अगमन्नुप द्रविणमिच्छमानाः ।
 उपमस्थुर्जोषार इव वस्वो रघवीरिव श्रवसो भिक्षमाणाः
 अश्वस्य तमना रथस्य पुष्टे नित्यस्य रायः पतयः स्याम ।
 ता चक्राणा ऊतिभिर्नव्यसीभि रस्मन्ना रायो नियुतः सचन्ताम
 आ नो बृहन्ता बृहतीभिर्बृती इन्द्र यातं वरुण वाजसातौ ।
 यद विद्यवः पृतनासु प्रकीळान् तस्य वां स्याम सनितार आजैः

७

८

९

१०

११ [१६] ४५८

(४२)

१० वसदस्युः पौरुकुत्स्यः । वसदस्युः, ७-१० इन्द्रावरुणौ । त्रिष्टुप् ।

मम द्विता राष्ट्रं क्षत्रियस्य विश्वायोर्विश्वे अमृता यथा नः ।
 कर्तुं सचन्ते वरुणस्य देवा राजामि कृष्टेरुपमस्य वव्रेः
 अहं राजा वरुणो मह्यं ता न्यसुर्याणि प्रथमा धारयन्त ।
 कर्तुं सचन्ते वरुणस्य देवा राजामि कृष्टेरुपमस्य वव्रेः
 अहमिन्द्रो वरुणस्ते महित्वो र्वी गभीरे रजसी सुमेके ।
 त्वेव विश्वा भुवनानि विद्वान् त्समैरयं रोदसी धारयं च
 अहमपो अपिन्वमुक्षमाणा धारयं दिवं सदन क्रतस्य ।
 क्रतेन पुत्रो अदितेऋतावो त त्रिधातु प्रथयद् वि भूमं
 मां नरः स्वश्वा वाजयन्तो मां वृताः समरणे हवन्ते ।
 कृणोम्याजिं मघवाहमिन्द्र इर्यामि रेणुमभिभूत्योजाः

१

२

३

४

५ [१७]

अहं ता विश्वा चकरं नकिर्मा दैव्यं सहो वरते अप्रतीतम् ।
 यन्मा सोमासो ममदुन्यदुक्थो मे भयेते रजसी अपारे
 विदुष्टे विश्वा भुवनानि तस्य ता प्र ब्रवीषि वरुणाय वेधः ।
 त्वं वृत्राणि शृण्विषे जघन्वान् त्वं वृताँ अविणा इन्द्र सिन्धुन

६

७

(४६५)

अस्माकमत्र पितरस्त आसन् त्सत ऋषयो दौर्गहे बध्यमाने ।
त आयजन्त त्रसदस्युमस्या इन्द्रं न वृत्रतुरमर्धदेवम्
पुरुकुत्सानी हि वामदाश—ह्व्येभिरिन्द्रावरुणा नमोभिः ।
अथा राजानं त्रसदस्युमस्या वृत्रहणं ददथुरर्धदेवम्
राया वयं ससवांसो मदेम ह्व्येन देवा यवसेन गावः ।
तां धेनुमिन्द्रावरुणा युवं नो विश्वाहा धत्तमनपस्फुरन्तीम्

८

९

१० [१८] ४६०

(४३)

७ पुरुमीलहाजमीलहौ सौहोत्रौ । अश्विनौ । त्रिष्टुप् ।

क उ श्रवत् कतमो यज्ञियानां वन्दारु देवः कतमो जुषाते ।
कस्येमां देवीममृतेषु प्रेष्ठां हृदि श्रेषाम सुष्टुतिं सुहव्याम्
को मृच्छति कतम आगमिष्ठो देवानामु कतमः शंभविष्ठः ।
रथं कमाहुर्द्वदश्वमाशुं यं सूर्यस्य दुहितावृणीत
मक्ष हि प्मा गच्छथ ईवतो द्यू—निन्द्रो न शक्तिं परितक्म्यायाम् ।
दिव आजाता दिव्या सुपर्णा कया शचीनां भवथः शचिष्ठा
का वां भृदुपमातिः कया न आश्विना गमथो हूयमाना ।
को वां महश्चित् त्यजसो अभीक उरुप्यतं माध्वी दस्रा न ऊती
उरु वां रथः परि नक्षति द्या—मा यत् समुद्रादुभि वर्तते वाम् ।
मध्वा माध्वी मधु वां प्रुषायन् यत् सीं वां पृक्षो भुरजन्त पक्वाः
सिन्धुर्ह वां रसां सिञ्चदश्वान् घृणा वयोऽरुपासुः परि गमन् ।
तद् पु वामजिरं चेति यानं येन पती भवथः सूर्यायाः
इहेह यद् वां समना पंपृक्षे सेयमस्मे सुमतिर्वाजरत्ना ।
उरुप्यतं जरितारं युवं ह श्रितः कामो नासत्या युवद्विक्र

१

२

३

४

५

६

७ [१९] (४७५)

(४४)

७ पुरुमीलहाजमीलहौ सौहोत्रौ । अश्विनौ । त्रिष्टुप् ।

तं वां रथं वयमद्या हुवेम पृथुजयमश्विना संगतिं गोः ।
यः सूर्या वहति बन्धुराय—गिर्वीहसं पुरुतमं त्रस्युम

१

(४७५)

३० ३, अ० ७, व० २०]

पुं प्रियमश्विना देवता तां दिवो नपाता वनथः शचीभिः ।	
पुर्वोर्वपुर्भिः पृक्षः सचन्ते वहन्ति यत् कंकुहासो रथे वाम	२
को वामद्या करते रातहव्य ऊतये वा सुतपेयाय वार्कैः ।	
कृतस्य वा वनुषे पूर्याय नमो येमानो अश्विना ववर्तत	३
हिरण्ययेन पुरुभू रथेनेमं यज्ञं नासत्योप यातम् ।	
पिवाथ इन्मधुनः सोम्यस्य दधथो रत्नं विधते जनाय	४
आ नो यातं दिवो अच्छा पृथिव्या हिरण्ययेन सुवृता रथेन ।	
मा वामन्ये नि यमन् देवयन्तः सं यद् बुदे नाभिः पूर्या वाम	५
नू नो रथिं पुरुवीरं बृहन्तं दसा मिमाथामुभयेष्वस्मे ।	
नो यद् वामश्विना स्तोममावन् त्सधस्तुतिमाजमीळहासो अगमन्	६
इहेह यद् वा समना पपृक्षे सेयमस्मे सुमतिर्वाजरता ।	
उरुण्यतं जरितारं युवं ह श्रितः कामो नासत्या युवद्विक	७ [२०] (४८२)

(४५)

७ वामदेवो गौतमः । अश्विनौ । जगती, ७ त्रिष्टुप् ।

एष स्य भानुरुदियति युज्यते रथः परिज्मा दिवो अस्य सानवि ।	
पृक्षासो अस्मिन् मिथुना अधि त्रयो दृतिस्तुरीयो मधुनो वि रंशते	१
उद् वा पृक्षासो मधुमन्त ईरते रथा अश्वास उपसो व्युष्टिषु ।	
अपोण्वन्तस्तम आ परीवृतं स्वर्णं शुक्रं तन्वन्त आ रजः	२
मध्वः पिबतं मधुपेभिरासभि रूत प्रियं मधुने युञ्जाथां रथम् ।	
आ वर्तन्ति मधुना जिन्वथस्पथो दृतिं वहथे मधुमन्तमश्विना	३
हंसासो ये वां मधुमन्तो अस्त्रिधो हिरण्यपर्णा उहुव उषर्बुधः ।	
उवृपुतो मन्दिनो मन्दिनिस्पृशो मध्वो न मक्षः सर्वनानि गच्छथः	४
स्वध्वरासो मधुमन्तो अग्रयं उसा जरन्ते प्रति वस्तोरश्विना ।	
पक्षिक्तहस्तस्तरणिर्विचक्षणः सोमं सुपाव मधुमन्तमद्रिभिः	५
आकेनिपासो अहर्भिर्दविध्वतः स्वर्णं शुक्रं तन्वन्त आ रजः ।	
सूतिश्चिदश्वान युयुजान ईयते विश्वा अनु स्वधया चेतथस्पथः	६
प वामवोचमश्विना धियंधा रथः स्वश्वो अजरो यो अस्ति ।	
येन सुयः परि रजांसि याथो हविर्मन्तं तुरणिं भोजमच्छ	७ [२१] (४८९)

(४६)

[पञ्चमोऽनुवाकः ॥५॥ सू० ४३-४६]

७ वामदेवो गौतमः । इन्द्रवायू, १ वायुः । गायत्री ।

अग्रं पिबा मधूनां सुतं वायो दिविष्टिषु ।	त्वं हि पूर्वपा असि	१
शतेना नो अभिष्टिभिर्नियुत्वाँ इन्द्रसारथिः ।	वायो सुतस्य तृप्पतम्	२
आ वां सहस्रं हरय इन्द्रवायू अभि प्रयः ।	वहन्तु सोमपीतये	३
रथं हिरण्यवन्धुरमिन्द्रवायू स्वध्वरम् ।	आ हि स्थाथो दिविस्पृशम्	४
रथेन पृथुपाजसा द्वाभ्वांसमुप गच्छतम् ।	इन्द्रवायू इहा गतम्	५
इन्द्रवायू अयं सुतस्तं देवेभिः सजोपसा ।	पिबतं द्वाशुषो गृहे	६
इह प्रयाणमस्तु वा मिन्द्रवायू विमोचनम् ।	इह वां सोमपीतये	७ [२२] (४५)

(४७)

४ वामदेवो गौतमः । इन्द्रवायू, १ वायुः । अनुष्टुप् ।

वायो शुक्रो अयामि ते मध्वो अग्रं दिविष्टिषु ।	
आ याहि सोमपीतये स्पाहो देव नियुत्वाता	१
इन्द्रश्च वायवेषां सोमानां पीतिर्महथः ।	
युवां हि यन्तीन्द्रो निम्नमापो न सध्यक्	२
वायविन्द्रश्च शुष्मिणा सरथं शवसस्पती ।	
नियुत्वाता न ऊतय आ यातं सोमपीतये	३
या वां सन्ति पुरुस्पृहो नियुतो द्वाशुषे नरा ।	
अस्मे ता यज्ञवाहसेन्द्रवायू नि यच्छतम्	४ [२३] (५०)

(४८)

५ वामदेवो गौतमः । वायुः । अनुष्टुप् ।

विहि होत्रा अवीता विपो न रायो अयः ।	
वायवा चन्द्रेण रथेन याहि सुतस्य पीतये	१
निर्युवाणो अशस्ती नियुत्वाँ इन्द्रसारथिः ।	
वायवा चन्द्रेण रथेन याहि सुतस्य पीतये	२

[४०१, अ० ७, व० २४]

अनु कृष्णे वसुधिते
 गायवा चन्द्रेण रथेन
 वहन्तु त्वा मनोयुजो
 गायवा चन्द्रेण रथेन
 वायो शतं हरीणां
 उत वा ते सहस्रिणो

येमाते विश्वपेशसा ।
 याहि सुतस्य पीतये
 युक्तासो नवतिर्नव ।
 याहि सुतस्य पीतये
 युवस्व पोष्याणाम् ।
 रथ आ यातु पार्जसा

३

४

५ [२४] (५०५)

(४९)

६ वामदेवो गौतमः । इन्द्रावृहस्पती । गायत्री ।

इदं वामास्ये हविः प्रियमिन्द्रावृहस्पती । उक्थं मदश्च शस्यते
 अयं वां परि पिच्यते सोम इन्द्रावृहस्पती । चारुर्मदाय पीतये
 आ न इन्द्रावृहस्पती गृहमिन्द्रश्च गच्छतम् । सोमपा सोमपीतये
 अस्मे इन्द्रावृहस्पती रयिं धत्तं शतग्विनम् । अश्वावन्तं सहस्रिणम्
 इन्द्रावृहस्पती वयं सुते गीर्भिर्हवामहे । अस्य सोमस्य पीतये
 सोममिन्द्रावृहस्पती पिबन्तं द्वागुषो गृहे । मादयेथां तदोकासा

१

२

३

४

५

६ [२५] (५११)

(५०)

११ वामदेवो गौतमः । बृहस्पतिः, १०-११ इन्द्रावृहस्पती । त्रिष्टुप्, १० जगती ।

यस्तस्तम् सहसा वि ज्मो अन्तान् बृहस्पतिस्त्रिषधस्थो रवेण ।
 तं प्रत्नास कर्षयो दीध्यानाः पुरो विप्रा दधिरे मन्द्रजिह्वम्
 धुनेतयः सुप्रकेतं मदन्तो बृहस्पते अभि ये नस्ततसे ।
 पूर्णन्तं सुप्रमदं धमूवं बृहस्पते रक्षतादस्य योनिम्
 बृहस्पते या परमा परावदत आ तं क्रतुस्पृशो नि षेदुः ।
 तुभ्यं खाता अंवता अद्रिदुग्धा मध्वः श्रोतन्त्यभितो विरप्शम्
 बृहस्पतिः प्रथमं जायमानो महो ज्योतिषः परमे व्योमन् ।
 सतास्यस्तुविजातो रवेण वि सप्तरश्मिरधमत तमांसि
 स सुदुमा स क्रक्वता गुणेन वलं रुरोज फलिंगं रवेण ।
 बृहस्पतिस्त्रिषा हव्यसूवः कनिकदुद दधिशतीरदाजव

१

२

३

४

५ [२६] (५१६)

एवा पित्रे विश्वदेवाय वृष्णे यज्ञैर्विधेम नमसा हविर्भिः ।

बृहस्पते सुप्रजा वीरवन्तो वयं स्याम पतयो रयीणाम्

स इद् राजा प्रतिजन्यानि विश्वा शुष्मेण तस्थावभि वीर्येण ।

बृहस्पतिं यः सुभृतं विभर्ति वल्गुयति वन्दते पूर्वभाजम्

✓ स इत् क्षेति सुधित ओकसि स्वे तस्मा इळा पिन्वते विश्वदानीम् ।

तस्मै विशः स्वयमेवा नमन्ते यस्मिन् ब्रह्मा राजनि पूर्व एति

अप्रतीतो जयति सं धनानि प्रतिजन्यान्युत या सर्जन्या ।

✓ अवस्यवे यो वरिवः कृणोति ब्रह्मणे राजा तमवन्ति देवाः

इन्द्रश्च सोमं पिबतं बृहस्पते ऽस्मिन् यज्ञे मन्दसाना वृषण्वसू ।

आ वां विशन्तिवन्दवः स्वाभुवो ऽस्मे शयिं सर्ववीरं नि यच्छतम्

बृहस्पत इन्द्र वर्धतं नः सचा सा वां सुमतिभूत्वस्मे ।

अविष्टं धियो जिगृतं पुरंधीर्जजस्तमर्यो वनुषामरातीः

— ३७६ —

[अष्टमोऽध्यायः ॥ ८ ॥ व० १-२६]

(५१)

११ वामदेवो गौतमः । उवाच । त्रिष्टुप् ।

इवमु त्यत् पुरुतमं पुरस्ताज्ज्योतिस्तमसो व्युनावदस्थात् ।

नूनं दिवो दुहितरो विभाती गतुं कृणवन्नुपसो जनाय

अस्थुरु चित्रा उपसः पुरस्तान्मिता इव स्वरवोऽध्वरेषु

व्यू व्रजस्य तमसो द्वारेच्छन्तीरव्रज्जुचयः पावकाः

उच्छन्तीरद्य चितयन्त भोजान् राधोदेयायोपसो मघोनीः ।

अचित्रे अन्तः पणयः ससन्त्वबुध्यमानास्तमसो विमध्ये

कुवित् स देवीः सनयो नवो वा यामो बभूयादुपसो वो अद्य ।

येना नवगवे अङ्गिरे दशगवे सप्तास्ये रेवती रेवदूष

यूयं हि देवीर्कृतयुग्मिरश्वैः परिप्रयाथ भुवनानि सद्यः ।

प्रबोधयन्तीरुपसः ससन्तं द्विपाच्चतुष्पाच्चरथाय जीवम्

क्व स्विदासां कतमा पुराणी यया विधाना विदुधुर्कभूणाम् ।

शुभं यच्छुभ्रा उपसश्चरन्ति न विज्ञायन्ते सदृशीरजुयाः

६

७

८

९

१०

११ [२७] (५१)

१

२

३

४

५ [१]

६

ता घा ता भद्रा उपसः पुरासु रभिशिद्युम्ना कृतजातसत्याः ।
 रास्वीजानः शशमान उक्थैः स्तुवच्छंसन् द्रविणं सद्य आप
 ता आ चरन्ति समना पुरस्तात् समानतः समना पप्रथानाः ।
 कृतस्य देवीः सदसो बुधाना गवां न सर्गा उपसो जरन्ते
 ता इहवेदेव समना समानी रसीतवर्णा उपसंश्चरन्ति ।
 गृह्णीरभ्वमसितं रुशद्भिः शुक्रास्तनूभिः शुचयो रुचानाः
 रिं दिवो दुहितरो विभातीः प्रजावन्तं यच्छतास्मासु देवीः ।
 स्योनादा वः प्रतिबुध्यमानाः सुवीर्यस्य पतयः स्याम
 तद् वो दिवो दुहितरो विभाती रूपं ब्रुव उपसो यज्ञकेतुः ।
 वयं स्याम यशसो जनेषु तद् द्यौश्च धत्तां पृथिवी च देवी

७

८

९

१०

११ [२] (५३३)

(५२)

७ वामदेवो गौतमः । उपाः । गायत्री ।

प्रति घ्या सुनरी जनी व्युच्छन्ती परि स्वसुः ।
 दिवो अदर्शि दुहिता
 अश्वेव चित्रारुषी माता गवामृतावरी ।
 सखाभूवृश्विनोरुषाः
 उत सखास्यश्विनोरुत माता गवामसि ।
 उतोषो वस्व ईशिषे
 यावयद्वेषसं त्वा चिकित्वित् सूनृतावरि ।
 प्रति स्तोमैरभुत्समहि
 प्रति भद्रा अहक्षत गवां सर्गा न रश्मयः ।
 ओषा अग्रा उरु जयः
 आपपुषी विभावरि व्यावज्योतिषा तमः ।
 उषो अनु स्वधामव
 आ घां तनोपि रश्मिभिरान्तरिक्षमुरु प्रियम् ।
 उपः शुक्रेण शोचिषा

१

२

३

४

५

६

७ [३] (५४०)

७ वामदेवो गौतमः । सविता । जगती ।

तद् देवस्य सवितुर्वार्यं महद् वृणीमहे असुरस्य प्रचेतसः ।
 छर्दिरेन दाशुषे यच्छति तमना तन्नो महौ उदयान् देवो अक्षुभिः १
 दिवो धर्ता भुवनस्य प्रजापतिः पिशङ्गं द्वापिं प्रति मुञ्चते कृविः ।
 विचक्षणः प्रथयन्नापूणन्नुर्व जीजनत् सविता सुम्नमुक्थ्यम् २
 आप्रा रजांसि दिव्यानि पार्थिवा श्लोकं देवः कृणुते स्वाय धर्मणे ।
 प्र बाहू अस्माक् सविता सर्वमनि निवेशयन् प्रसुवन्नक्षुभिर्जगत् ३
 अदाभ्यो भुवनानि प्रचाकेशद् व्रतानि देवः सविताभि रक्षते ।
 प्रासाग्बाहू भुवनस्य प्रजाभ्यो धृतवतो महो अजमस्य राजति ४
 त्रिरन्तरिक्षं सविता महित्वना त्री रजांसि परिभूस्त्रीणि रोचना ।
 तिस्रो दिवः पृथिवीस्तिष्ठ इन्वति त्रिभिर्व्रतैरभि नो रक्षति तमना ५
 बृहत्सुन्नः प्रसवीता निवेशनो जगतः स्थातुरुभयस्य यो वशी ।
 स नो देवः सविता शर्म यच्छ त्वस्मे क्षयाय त्रिवरुथमंहसः ६
 आगन् देव ऋतुभिर्वर्धतु क्षयं दधातु नः सविता सुप्रजामिषम् ।
 स नः क्षपाभिरहभिश्च जिन्वतु प्रजावन्तं रयिमस्मे समिन्वतु ७ [४] (५३)

६ वामदेवो गौतमः । सविता । जगती, ६ त्रिष्टुप् ।

अभूद् देवः सविता वन्द्यो नु न इदानीमहं उपवाच्यो नृभिः ।
 वि यो रत्ना भजति मानवेभ्यः श्रेष्ठं नो अत्र द्रविणं यथा दधत् १
 देवेभ्यो हि प्रथमं यज्ञियेभ्यो ऽमृतत्वं सुवासिं भागमुत्तमम् ।
 आदिद् वामानं सवितुर्व्यूणुषे ऽनूचीना जीविता मानुषेभ्यः २
 अर्चिन्ती यच्चकृमा दैव्ये जने वृनिर्दक्षेः प्रभूती पूरुषत्वता ।
 देवेषु च सवितुर्मानुषेषु च त्वं नो अत्र सुवतादनागसः ३
 न प्रमिये सवितुर्दैव्यस्य तद् यथा विश्वं भुवनं धारयिष्यति ।
 यत् पृथिव्या वरिमन्ना स्वदुरिर्वर्षेण विवः सुवति सत्यमस्य तत् ४

[२० रे, मं० ८, व० ५.]

इन्द्रज्येष्ठान् बृहद्भ्यः पर्वतेभ्यः क्षयौ एभ्यः सुवासि पस्त्यावतः ।
 यथायथा पतयन्तो वियेमिर एवैव तस्थुः सवितः सुवाय ते
 ये ते त्रिरहन् त्सवितः सुवासो दिवेदिवे सौभगमासुवन्ति ।
 इन्द्रो द्यावापृथिवी सिन्धुरन्दि रादित्यैर्नो अदितिः शर्म यंसत्

(५५)

१० वामदेवो गौतमः । विश्वे देवाः । त्रिष्टुप्, ८-१० गायत्री ।

को वंछाता वंसवः को वंरुता द्यावाभूमी अदिते त्रासीथां नः ।
 सहीयसो वरुण मित्र मर्तात् को वोऽध्वरे वरिवो धाति देवाः
 प्र ये धामानि पूर्याण्यर्चान् वि यदुच्छान् वियोतारो अमूराः ।
 विधातारो वि ते दधुरजस्रा कृतधीतयो रुरुचन्त दुस्माः
 प्र पस्त्यामदितिं सिन्धुमर्कैः स्वस्तिमीळे सख्याय देवीम् ।
 उमे यथा नो अहनी निपात उपासानक्ता करतामदध्वे
 व्ययमा वरुणश्चेति पन्था मिषस्पतिः सुवितं गातुमग्निः ।
 इन्द्राविष्णू नुवदु धु स्तवाना शर्म नो यन्तममवद वरुथम्
 आ पर्वतस्य मरुतामवांसि देवस्य त्रातुरत्रि भगस्य ।
 पात पतिर्जन्यादंहसो नो मित्रो मित्रियादुत न उरुष्येत

नू रोवसी अहिना बुध्न्येन स्तुवीत देवी अप्येभिरिष्टैः ।
 समुद्रं न संचरणे सनिष्यवो घर्मस्वरसो नद्योऽ अप वन
 देवैर्नो देव्यदितिर्नि पातु देवस्त्राता त्रायतामप्रयुच्छन् ।
 नहि मित्रस्य वरुणस्य धासि मर्हीमसि प्रमियं सान्वग्नेः

अग्निरीशे वसव्यस्याऽग्निर्महः सौभगस्य ।

तान्यस्मभ्यं रासते

उपो मघोन्या वह सूनृते वार्या पुरु ।

अस्मभ्यं वाजिनीवति

तत् सु नः सविता भगो वरुणो मित्रो अर्यमा ।

इन्द्रो नो राधसा गमत्

१० [७] (५६३)

७ वामदेवो गौतमः । द्यावापृथिवी । त्रिष्टुप्, ५-७ गायत्री ।

मही द्यावापृथिवी इह ज्येष्ठे रुचा भवतां शुचयन्द्रिरकैः ।

यत् सीं वरिष्ठे बृहती विमिन्वन् रुवद्धोक्षा पप्रथानेभिरेवैः

१

देवी देवेभिर्यजते यजत्रै रमिनती तस्थतुरुक्षमाणे ।

ऋतावरी अद्भुहा देवपुत्रे यज्ञस्य नेत्री शुचयन्द्रिरकैः

२

स इत् स्वपा भुवनेष्वास य इमे द्यावापृथिवी जजान ।

उर्वी गभीरे रजसी सुमेके अवंशे धीरः शच्या समैरत्

३

नू रोदसी बृहद्भिर्नो वरुथैः पत्नीवद्भिरिषयन्ती सजोषाः ।

उरुची विश्वे यजते नि पातं धिया स्याम रथ्यः सदासाः

४

प्र वां महि द्यवीं अभ्युपस्तुतिं भरामहे ।

शुची उप प्रशस्तये

५

पुनाने तन्वा मिथः स्वेन दक्षेण राजथः ।

ऊह्यार्थे सनाहृतम्

६

मही मित्रस्य साधथ स्तरन्ती पिप्रती ऋतम् ।

परि यज्ञं नि षेदथुः

७ [८] (५७)

(५७)

८ वामदेवो गौतमः । १-३ क्षेत्रपतिः; ४ शुनः; ५, ८ शुनासीरौ; ६-७ सीता ।

अनुष्टुप्; ५ पुर उष्णिक्; १, ३, ८ त्रिष्टुप् ।

क्षेत्रस्य पतिना वयं हितेनेव जयामसि ।

गामश्वं पोषयित्वा स नो मृळातीदृशे

१

क्षेत्रस्य पते मधुमन्तमूर्मि धेनुर्वि पयो अस्मासु धुक्ष्व ।

मधुश्चुतं घृतमिव संपूत मृतस्य नः पतयो मृळयन्तु

२

मधुमतीरोषधीद्याव आपो मधुमन्नो भवत्वन्तरिक्षम् ।

क्षेत्रस्य पतिर्मधुमान् नो अस्त्व रिप्यन्तो अन्वेनं चरेम

३

शुनं वाहाः शुनं नरः शुनं कृषतु लाङ्गलम् ।

शुनं वरत्रा बध्यन्तां शुनमहामुविह्वय

४

मं० ३, मं० ८, व० ९]

शुनासीराविमां वाचं जुषेथां यद् द्विवि चक्रथुः पर्यः ।
तेनेमामुप सिञ्चतम्

५

अर्वाची सुभगे भव सीति वन्दामहे त्वा ।
यथा नः सुभगासंसि यथा नः सुफलासंसि
इन्द्रः सीतां नि गृह्णातु तां पूषानु यच्छतु ।
सा नः पर्यस्वती दुहा मुत्तरामुत्तरां समां

६

७

शुनं नः फाला वि कृषन्तु भूमिं शुनं कीनाशा अभि यन्तु वाहेः ।
शुनं पर्जन्यो मधुना पयोभिः शुनासीरा शुनमस्मासु धत्तम्

८ [९] (५७८)

(५८)

११ वामदेवो गौतमः । अग्निः, सूर्यो वाऽऽपो वा गावो वा घृतस्तुतिर्वा । त्रिष्टुप्, ११ जगती ।

समुद्रादूर्मिर्मधुमाँ उदार दुपांशुना सममृतत्वमानद् ।
घृतस्य नाम गुह्यं यदस्ति जिह्वा देवानाममृतस्य नाभिः

१

वयं नाम प्र ब्रवामा घृतस्याऽस्मिन् युजे धारयामा नमोभिः ।
उप ब्रह्मा शृणवच्छस्यमानं चतुःशृङ्गोऽवमीद् गौर एतत्

२

चत्वारि शृङ्गा त्रयो अस्य पादा द्वे शीर्षे सप्त हस्तासो अस्य ।
त्रिधा बृद्धो वृषभो रौरवीति महो देवो मर्त्याँ आ विवेश

३

त्रिधा हितं पणिभिर्गुह्यमानं गावि देवासो घृतमन्वविन्दन् ।
इन्द्र एकं सूर्य एकं जजान वेनादेकं स्वधया निष्टतक्षुः

४

एता अर्पन्ति हव्यात् समुद्राच्छतव्रजा रिपुणा नावचक्षे ।
घृतस्य धारा अभि चाकशीमि हिरण्ययो वेतसो मध्य आसाम्

५ [१०]

सम्यक् स्रवन्ति सरितो न धेना अन्तर्द्वदा मनसा पूयमानाः ।
एते अर्पन्त्यूर्मयो घृतस्य मृगा इव क्षिपणोरीषमाणाः

६

सिन्धोरिव प्राध्वने शूघनासो वार्तप्रमियः पतयन्ति युह्वाः ।
घृतस्य धारा अरुषो न वाजी काष्ठा भिन्दन्मिभिः पिन्वमानः

७

(५८५)

अभि प्रवन्त समनेव योषाः कल्याण्यः स्मर्यमानासो अग्निम् ।
 घृतस्य धाराः समिधो नसन्त ता जुषाणो हर्यति जातवेदाः
 कन्या इव वहतुमेतवा उ अर्यश्चाना अभि चाकशीमि ।
 यत्र सोमः सूयते यत्र यज्ञो घृतस्य धारा अभि तत् पवन्ते
 अभ्यर्षत सुष्टुतिं गव्यमाजि मस्मासु भद्रा द्रविणानि धत्त ।
 इमं यज्ञं नयत देवता नो घृतस्य धारा मधुमत् पवन्ते
 धामन् ते विश्वं भुवनमधि श्रित मन्तः समुद्रे हृद्यन्तरायुषि ।
 अपामनीके समिधे य आभृत स्तमश्याम मधुमन्तं त ऊर्मिम्

८

९

१०

११ [११] (५८९)

॥ इति चतुर्थं मण्डलं समाप्तम् ॥

मंत्र-संख्या

तृतीयमंडलस्यान्तपर्यन्तं ३०५२
 चतुर्थमंडलस्य ५८९
 सर्वयोगः- ३६४१

अथ पञ्चमं मण्डलम् ।

(१)

[प्रथमोऽनुवाकः ॥१॥ सू० १-१४]

१२ बुधगविष्टिरावात्रेयौ । अग्निः । त्रिष्टुप् ।

- अबोध्याग्निः समिधा जनानां प्रति धेनुमिवायतीमुषासम् ।
यद्वा इव प्र वयामुज्जिहानाः प्र भानवः सिञ्चते नाकमच्छ १
अबोधि होता यजथाय देवा नूध्वो अग्निः सुमनाः प्रातरस्थात् ।
समिद्धस्य रुशददशिं पाजो महान् देवस्तमसो निर्मोचि २
यदीं गणस्य रशनामजीगः शुचिरङ्के शुचिभिर्गोभिरग्निः ।
आद दक्षिणा युज्यते वाजयन्त्युत्तानामूध्वो अधयज्जुह्वभिः ३
अग्निमच्छा देवयतां मनांसि चक्षूषीव सूर्ये सं चरन्ति ।
यदीं सुवाते उपसा विरूपे श्वेतो वाजी जायते अग्रे अह्वाम् ४
जनिष्ट हि जेन्यो अग्रे अह्वां हितो हितेज्वरूपो वनेषु ।
दमेदमे सप्त रत्ना दधानो ऽग्निर्होता नि पसादा यजीयान् ५
अग्निर्होता न्यसीवद् यजीया नुपस्थे मातुः सुरभा उं लोके ।
युवां कविः पुरुनिष्ठ क्रतावा धर्ता कृष्टीनामुत मध्य इन्द्रः ६ [१२]
प्र णु त्वं विप्रमध्वरेषु साधु मग्निं होतारमीळते नमोभिः ।
आ यस्ततान् रोदसी क्रतेन नित्यं मृजन्ति वाजिनं घृतेन ७
मार्जाल्यो मृज्यते स्वे दमूनाः कविप्रशस्तो अतिथिः शिवो नः ।
सहस्रगृहो वृषभस्तदोजा विश्वा अग्रे सहसा प्रास्यन्यान् ८
प्र सद्यो अग्रे अत्येज्यन्या नाविर्यस्मै चारुतमो बभूथ ।
इलेन्यो वपुष्यो विभावा प्रियो विशामतिथिर्मानुषीणाम् ९
तुभ्यं भरन्ति क्षितयो यविष्ठ बलिमग्ने अन्तित ओत दूरात् ।
आ भन्विष्ठस्य सुमतिं चिकिद्धि बृहन्न ते अग्रे महि शर्म भद्रम् १० (१०)

आद्य रथं भानुमो भानुमन्तु मग्ने तिष्ठ यजतेभिः समन्तम् ।
विद्वान् पथीनामुर्वन्तरिक्ष मेह देवान् हविरद्याय वक्षि
अवोचाम कवये मेध्याय वचो वन्दारु वृषभाय वृष्णे ।
गविष्ठिरो नमसा स्तोममग्नौ दिवीव रुक्ममुरुव्यश्रमभेत

११

१२ [१३] (११)

(२)

११ कुमार आत्रेयः, वृशो वा जानः, उभौ वा; २, ९ वृशो जानः । अग्निः । त्रिष्टुप्, १२ शक्यरी ।

कुमारं माता युवतिः समुब्धं गुहां विभर्ति न ददाति पित्रे ।
अनीकमस्य न मिनज्जनासः पुरः पश्यन्ति निहितमरुतौ
कमेतं त्वं युवते कुमारं पेपी विभर्षि महिषी जजान ।
पूर्वीर्हि गर्भः शरदो ववर्धाऽपश्यं जातं यदसूत माता
हिरण्यदन्तं शुचिर्वर्णमारात् क्षेत्रादपश्यमायुधा मिमानम् ।
दुवानो अस्मा अमृतं विपृक्वत् किं मामनिन्दाः कृणवन्ननुकथाः
क्षेत्रादपश्यं सनुतश्चरन्तं सुमद् यूथं न पुरु शोभमानम् ।
न ता अंगृभ्रन्नर्जनिष्ट हि षः पलिकनीरिद् युवतयो भवन्ति
के मे मर्यकं वि यवन्तु गोभिर्न येषां गोपा अरणश्चिदास ।
य ई जगृभुरव ते सृजन्त्वाजाति पश्व उप नश्चिकित्वान्
वसां राजानं वसतिं जनाना मरातयो नि दधुर्मर्त्येषु ।
ब्रह्माण्यत्रेव तं सृजन्तु निन्दितारो निन्द्यासो भवन्तु

१

२

३

४

५

६ [१४]

शुनश्चिच्छेपं निर्वितं सहस्राद् यूपादमुञ्चो अशमिष्ट हि षः ।
एवास्मदग्ने वि मुमुग्धि पाशान् होतश्चिकित्व इह तू निषद्य
णीयमानो अप हि मदयेः प्र मे देवानां व्रतपा उवाच ।
इन्द्रो विद्रो अनु हि त्वा चक्ष तेनाहमग्ने अनुशिष्ट आगाम्
वि ज्योतिषा बृहता मात्यग्नि राविर्विश्वानि कृणुते महित्वा ।
प्रादेवीर्मायाः संहते दुरेवाः शिशीते शृङ्गे रक्षसे विनिक्षे
उत स्वानासो दिवि पन्त्वग्ने स्तिग्मायुधा रक्षसे हन्तवा उ ।
मदे चिदस्य प्र रुजन्ति मासा न वरन्ते परिबाधो अदेवीः

७

८

९

१०

[१०१, मं० ८, व० १५]

एतं ते स्तोमं तुविजातु विप्रो रथं न धीरः स्वपा अतक्षम् ।
यदीदृशे प्रति त्वं देव हर्षाः स्वर्वतीरप एना जयेम

११

तुविग्रीवो वृषभो वावृधानो ऽशञ्चर्यः समजाति वेदः ।
इतीममग्निममृता अवोचन् बृहिष्मते मनवे शर्म यंस-द्वविष्मते मनवे शर्म यंसत् १२[१५](२४)

(३)

१२ वसुश्रुत आत्रेयः । अग्निः, ३ मरुद्रुद्रविष्णवः । त्रिष्टुप्, १ विराट् ।

त्वमग्ने वरुणो जायसे यत् त्वं मित्रो भवसि यत् समिन्द्रः ।
ते विश्वे सहसस्पुत्र देवास्त्वमिन्द्रो दाशुषे मर्त्याय

१

त्वमयमा भवसि यत् कनीनां नाम स्वधावन् गुह्यं बिभर्षि ।
अस्नन्ति मित्रं सुधितं न गोभिर्यद् दंपती समनसा कृणोषि

२

तव श्रिये मरुतो मर्जयन्त रुद्र यत् ते जनिम चारु चित्रम् ।
एवं यद् विष्णोरुपमं निधायि तेन पासि गुह्यं नाम गोनाम्

३

तव श्रिया सुदृशो देव देवाः पुरु दधाना अमृतं सपन्त ।
होतारमाग्निं मनुषो नि षेदुर्दशस्यन्त उशिजः शंसमायोः

४

न त्वद्धोता पूर्वो अग्ने यजीयान् न काव्यैः परो अस्ति स्वधावः ।
विशश्च यस्या अतिथिर्भवासि स यज्ञेन वनवद् देव मर्तान्

५

वयमग्ने वनुयाम त्वोता वसूयवो हविषा बुध्यमानाः ।
वयं समर्थे विदथेष्वह्ना वयं राया सहसस्पुत्र मर्तान्

६ [१६]

यो न आगो अभ्येनो भरात्यधीकुघमघशंसे दधात ।

७

जही चिकित्वो अभिशस्तिमेता मग्ने यो नो मर्चयति ह्वयेन

त्वामस्या व्युषि देव पूर्वे द्रुतं कृण्वाना अयजन्त हव्यैः ।

८

संस्थे यद्वद् ईयसे रयीणां देवो मर्तेर्वसुभिरिध्यमानः

अव स्पृधि पितरं योधि विद्वान् पुत्रो यस्ते सहसः सून ऊहे ।

९

कदा चिकित्वो अभि चक्षसे नो ऽग्ने कदा क्रतुचिद् यातयासे

भूरि नाम वन्दमानो दधाति पिता वंसो यदि तज्जोषयासे ।

कुविद् देवस्य सहसा चकानः सुसममिर्वन्ते वावृधानः

१०

(३४)

त्वमङ्ग जरितारं यविष्ठ विश्वान्यग्ने दुरितातिं पार्षि ।
स्तेना अहश्चन् रिपवो जनासो ऽज्ञातकेता वृजिना अभूवन्
इमे यामासस्त्वद्रिगभूवन् वसवे वा तदिदागो अवाचि ।
नाहायमग्निर्मिशस्तये नो न रीषते वावृधानः परा दात

११

१२ [१७] (३३)

(४)

११ वसुश्रुत आत्रेयः । अग्निः । त्रिष्टुप् ।

त्वामग्ने वसुपतिं वसूनामभि प्र मन्दे अध्वरेषु राजन् ।
त्वया वाजं वाजयन्तो जयेमाऽभि प्याम पृत्सुतीर्मर्त्यानाम्
हव्यवाळग्रिजरः पिता नो विभुर्विभावा सुहृशीको अस्मे ।
सुगार्हपत्याः समिषो दिदी ह्यस्मद्यक् सं मिमीहि श्रवांसि
विशां कविं विश्वपतिं मानुषीणां शुचिं पावकं घृतपृष्ठमग्निम् ।
नि होतारं विश्वविदं दधिध्वे स देवेषु वनते वार्याणि
जुषस्वाग्र इळया सजोषा यतमानो रश्मिभिः सूर्यस्य ।
जुषस्व नः समिधं जातवेद आ च देवान् हविरद्याय वक्षि
जुष्टो दमूना अतिथिर्दुरोण इमं नो यज्ञमुषं याहि विद्वान् ।
विश्वा अग्ने अभियुजो विहत्या शत्रूयतामा भरा भोजनानि

१

२

३

४

५ [१८]

६

७

८

९

१०

वधेन दस्युं प्र हि चातयस्व वयः कृण्वानस्तन्वेऽस्वैः स्वार्थैः ।
पिपार्षि यत् सहसस्पुत्र देवान् त्सो अग्ने पाहि नृतम् वाजं अस्मान्
वयं ते अग्न उक्थैर्विधेम वयं हव्यैः पावक भद्रशोचे ।
अस्मे रयिं विश्ववारं समिन्वास्मे विश्वानि द्रविणानि धेहि
अस्माकमग्ने अध्वरं जुषस्व सहसः सूनो त्रिषधस्थ हव्यम् ।
वयं देवेषु सुकृतः स्याम शर्मणा नस्त्रिवरुथेन पाहि
विश्वानि नो दुर्गहा जातवेदः सिन्धुं न नावा दुरितातिं पार्षि ।
अग्ने अत्रिवन्नमसा गृणानोऽस्माकं बोध्यविता तनूनाम्
यस्त्वा हृदा कीरिणा मन्यमानो ऽमर्त्यं मर्त्यो जोहवीमि ।
जातवेदो यशो अस्मासु धेहि प्रजाभिरग्ने अमृतत्वमश्याम्

यस्मै त्वं सुकृते जातवेद उ लोकमग्ने कृणवः स्योनम् ।
अश्विनं स पुत्रिणं वीरवन्तं गोमन्तं रयिं नशते स्वस्ति

११ [१९] (४७)

(५)

११ वसुश्रुत आत्रेयः । आप्रीसूक्तं = (१ इध्मः समिद्धोऽग्निर्वा, २ नराशंसः, ३ इळः, ४ बर्हिः, ५ देवीर्द्वारः
६ उपासानका, ७ दैव्यौ होतारौ प्रचेतसौ, ८ तिस्रो देव्यः सरस्वतीलाभारत्यः,
९ त्वष्टा, १० वनस्पतिः, ११ स्वाहाकृतयः) । गायत्री ।

सुसमिद्धाय शोचिषे घृतं तीव्रं जुहोतन	। अग्रये जातवेदसे	१
नराशंसः सुपूदतीमं यज्ञमदाभ्यः	। कविर्हि मधुहस्त्यः	२
इळितो अग्र आ वहेन्द्रं चित्रमिह प्रियम्	। सुखे रथेभिरुतये	३
ऊर्णम्रदा वि प्रथस्वाऽभ्यर्का अनूपत	। भवा नः शुभ्र सातये	४
देवीर्द्वारो वि श्रयध्वं सुप्रायणा न ऊतये	। प्रप्र यज्ञं पृणीतन	५ [२०]

सुपतीके वयोवृधा यही ऋतस्य मातरा	। दोषामुपासमीमहे	६
वातस्य पत्न्यैर्लिता दैव्या होतारा मनुषः	। इमं नो यज्ञमा गतम्	७
इळा सरस्वती मही तिस्रो देवीर्मयोभुवः	। बर्हिः सीदन्त्वसिधः	८
शिवस्त्वष्टरिहा गहि विभुः पोष उत त्मना	। यज्ञेयज्ञे न उदव	९
यत्र वेत्थ वनस्पते देवानां गुह्या नामानि	। तत्र हुव्यानि गामय	१०
स्वाहाग्नये वरुणाय स्वाहेन्द्राय मरुद्भ्यः	। स्वाहा देवेभ्यो हविः	११ [२१] (५८)

(६)

१०. वसुश्रुत आत्रेयः । अग्निः । पङ्क्तिः ।

अग्निं तं मन्ये यो वसु—रस्तं यं यन्ति धेनवः ।	१
अस्तमवन्त आशवो ऽस्तं नित्यासो वाजिन इषं स्तोतृभ्य आ भर	२
सो अग्निर्यो वसुर्गुणे सं यमायन्ति धेनवः ।	३
समवन्तो रघुद्रवः सं सुजातासः सूरय इषं स्तोतृभ्य आ भर	४
अग्निर्हि वाजिनं विशे ददाति विश्वचर्षणिः ।	
अग्नी राये स्वाभुवं स प्रीतो याति वार्यमिषं स्तोतृभ्य आ भर	
आ ते अग्र इधीमहि द्युमन्तं देवाजरम् ।	
यद्ध स्या ते पर्नीयसी समिद्धं वीरयति द्यवी—वं स्तोतृभ्य आ भर	

(६२)

आ ते अग्न क्रुचा हविः शुक्रस्य शोचिषस्पते ।

सुश्रन्द्र दस्म विस्पते हव्यवाद् तुभ्यं हूयत इषं स्तोतृभ्य आ भर

५ [२२]

प्रो त्ये अग्नयोऽग्निषु विश्वं पुष्यन्ति वार्यम् ।

ते हिंन्विरे त इन्विरे त इषण्यन्त्यानुष गिषं स्तोतृभ्य आ भर

६

तव त्ये अग्ने अर्चयो महिं वाधन्त वाजिनः ।

ये पत्वाभिः शफानां व्रजा भुरन्त गोना मिषं स्तोतृभ्य आ भर

७

नवा नो अग्न आ भर स्तोतृभ्यः सुक्षितीरिषः ।

ते स्याम य आनृचु स्त्वाद्वातासो दमेदस्म इषं स्तोतृभ्य आ भर

८

उभे सुश्रन्द्र सर्पिषो दर्वी श्रीणीष आसनि ।

उतो न उत् पुपूर्या उक्थेषु शवसस्पत इषं स्तोतृभ्य आ भर

९

एवां अग्निमजुर्यमु गीर्भिर्यज्ञेभिरानुषक् ।

दधदस्मे सुवीर्यं मुत त्यदाश्वश्व्य मिषं स्तोतृभ्य आ भर

१० [२३] (६८)

(७)

१० इष आत्रेयः । अग्निः । अनुष्टुप्, १० पङ्क्तिः ।

सखायः सं वः सम्यञ्च मिषं स्तोमं चाग्रये ।

वर्षिष्ठाय क्षितीना मूर्जो नप्त्रे सहस्वते

१

कुत्रा चिद् यस्य समृतौ गुणवा नरो नृषदने ।

अहन्तश्चिद् यमिन्धते सँजनयन्ति जन्तवः

२

सं यद्विषो वनामहे सं हव्या मानुषाणाम् ।

उत द्युमन्स्य शवस ऋतस्य गृहिममा ददे

३

सः स्मा कृणोति केतुमा नक्तं चिद् दूर आ सते ।

पावको यद् वनस्पतीन् प्र स्मा मिनात्यजरः

४

अव स्म यस्य वेपणे स्वेदं पथिषु जुहति ।

अमीमह स्वजेन्यं भूमा पृष्ठेव करुहुः

५ [२४]

यं मर्त्यः पुरुस्पृहं विदद् विश्वस्य धार्यसे ।

प्र स्वादनं पितृना मस्ततापि चिवायवे

६ (७४)

त हि ष्मा धन्वाक्षितं दाता न दात्या पशुः ।
 हिंमिन्मशुः शुचिदं ब्रुभुरनिभृष्टतविषिः
 शुचिः ष्म यस्मा अत्रिवत् प्र स्वधितीव रीयते ।
 पुषूरसूत माता क्राणा यदानशे भगम्
 आ यस्ते सर्पिरासुते ऽग्ने शमस्ति धायसे ।
 ऐषु द्युम्नमुत श्रव आ चित्तं मर्त्येषु धाः

७

८

९

इति चिन्मन्युमभिज स्त्वादातमा पशुं ददे ।
 आदग्ने अपुणतो ऽग्निः सासह्याद् दस्यू निषः सासह्यान्नृन्

१० [२५] (७८)

(८)

७ इष आत्रेयः । अग्निः । जगती ।

त्वामग्ने कृतायवः समीधिरे प्रत्नं प्रत्नासं ऊतये सहस्कृत ।
 पुरुश्चन्द्रं यजतं विश्वधायसं दमूनसं गृहपतिं वरेण्यम्
 त्वामग्ने अतिथिं पूर्य विशः शोचिष्केशं गृहपतिं नि षेदिरे ।
 बृहत्केतुं पुरुषं धनस्पृतं सुशर्माणं स्ववसं जरद्विषम्
 त्वामग्ने मानुषीरीळते विशो होत्राविदं विविचिं रत्नधातमम् ।
 गुहा सन्तं सुभग विश्वदर्शतं तुविष्वणसं सुयजं घृतश्रियम्
 त्वामग्ने धर्णासिं विश्वधा वयं गीर्भिर्गुणन्तो नमसोप सेदिम ।
 स नो जुषस्व समिधानो अङ्गिरो देवो मर्तस्य यशसा सुदीतिभिः
 त्वामग्ने पुरुषो विशेविशे वयो दधासि प्रत्नथा पुरुष्टुत ।
 पुरुषयज्ञा सहसा वि राजसि त्विषिः सा ते तित्विषाणस्य नाधृषे
 त्वामग्ने समिधानं यविष्ठय देवा दूतं चक्रिरे हव्यवाहनम् ।
 उरुचयसं घृतयोनिमाहुतं त्वेषं चक्षुर्दधिरे चोदयन्मति
 त्वामग्ने प्रविह आहुतं घृतैः सुम्नायवः सुषमिधा समीधिरे ।
 स वावृधान ओषधीभिरुक्षितोऽं ऽभि जयांसि पार्थिवा वि तिष्ठसे

१

२

३

४

५

६

७ [२६] (८५)

[इति तृतीयोऽष्टकः ॥३॥]

॥ अथ चतुर्थोऽष्टकः ॥४॥

[प्रथमोऽध्यायः ॥१॥ व० १-३३]

(९)

७ गय आत्रेयः । अग्निः । अनुष्टुप् ; ५, ७ पङ्क्तिः ।

त्वामग्ने हविष्मन्तो देवं मर्तास ईळते ।
मन्ये त्वा जातवेदसं स हव्या वक्ष्यानुषक् १
अग्निर्होता दास्वतः क्षयस्य वृक्तबर्हिषः ।
सं यज्ञासश्चरन्ति यं सं वार्जासः श्रवस्यवः २
उत स्म यं शिशुं यथा नवं जनिष्टारणी ।
धर्तारं मानुषीणां विशामग्निं स्वध्वरम् ३
उत स्म दुर्गभीयसे पुत्रो न ह्यार्याणाम् ।
पुरु यो दग्धासि वना ऽग्ने पशुर्न यवसे ४

अधं स्म यस्यार्चयः सम्यक् संयन्ति धुमिनः ।

यदीमहं त्रितो दिव्युष ध्मातेव धमति शिशीते ध्मातरीं यथा ५

तवाहमग्न ऊतिभिर्मित्रस्य च प्रशस्तिभिः ।

द्वेपोयुतो न दुरिता तुर्याम मर्त्यानाम् ६

तं नो अग्ने अभी नरो रयिं सहस्व आ भर ।

स क्षेपयत् स पौषयद् भुवद् वार्जस्य सातय उतैधि पृतसु नो वृधे ७ [१] (१)

(१०)

७ गय आत्रेयः । अग्निः । अनुष्टुप् ; ४, ७ पङ्क्तिः ।

अग्न ओर्जिष्ठमा भर शुभ्रमस्मभ्यमग्निगो ।

प्र नो राया परीणसा रत्ति वार्जाय पन्थाम् १

त्वं नो अग्ने अद्भुत क्त्वा दक्षस्य मंहना ।

त्वे असुर्यमारुहत् क्राणा मित्रो न यज्ञियः २

त्वं नो अग्न एषां गयं पुष्टिं च वर्धय ।

ये स्तोमेभिः प्र सूरयो नरो मघान्यान्पशुः ३

ये अग्ने चन्द्र ते गिरः शुभ्रमन्यश्चराधसः ।

शुष्मेभिः शुष्मिणो नरो दिवश्चिद येषां बृहत् सुकीर्तिर्बोधति त्मना ४

[४०४, मं० १, व० २]

तु त्वे अग्ने अर्चयो भ्राजन्तो यन्ति धृष्णुया ।

परिज्मानो न विद्युतः स्वानो रथो न वाजयुः

तु नो अग्न ऊतये सबार्धसश्च रातये ।

अस्माकांसश्च सूरयो विश्वा आशास्तरिषणि

त्वं नो अग्ने अङ्गिरः स्तुतः स्तवान् आ भर ।

होतर्विभ्वासहं रयिं स्तोतृभ्यः स्तवसे च न उतैधि पृत्सु नो वृधे

५

६

७ [२] (९९)

(११)

६ सुतंभर आत्रेयः । अग्निः । जगती ।

जनस्य गोपा अजनिष्ट जागृवि रग्निः सुदक्षः सुविताय नव्यसे ।

धृतप्रतीको बृहता दिविस्पृशा द्युमद वि भाति भरतेभ्यः शुचिः

यज्ञस्य केतुं प्रथमं पुरोहितं मग्निं नरस्त्रिषधस्थे समीधिरे ।

इन्द्रेण देवैः सरथं स बर्हिषि सीदन्ति होता यजथाय सुक्रतुः

असंमृष्टो जायसे मात्रोः शुचिर्मन्द्रः कविरुदतिष्ठो विवस्वतः ।

धृतेन त्वावर्धयन्नग्न आहुत धूमस्ते केतुरभवद् दिवि श्रितः

अग्निर्नो यज्ञमुप वेतु साधुया ऽग्निं नरो वि भरन्ते गृहेगृहे ।

अग्निर्दूतो अभवद्धव्यवाहनो ऽग्निं वृणाना वृणते कविक्रतुम्

तुभ्येदमग्नि मधुमत्तमं वचस्तुभ्यं मनीषा इयमस्तु शं हृदे ।

त्वां गिरः सिन्धुमिवावनीर्महीरा पृणन्ति शर्वसा वर्धयन्ति च

त्वामग्ने अङ्गिरसो गुहा हितमन्वविन्दजिह्वाश्रियाणं वनेवने ।

स जायसे मध्यमानः सहो महत् त्वामाहुः सहसस्पुत्रमङ्गिरः

१

२

३

४

५

६ [३] (१०५)

(१२)

६ सुतंभर आत्रेयः । अग्निः । त्रिष्टुप् ।

प्राग्रये बृहते यज्ञियाय ऋतस्य वृष्णे असुराय मन्म ।

धृतं न यज्ञ आस्येष्ट सुपूतं गिरं भरे वृषभार्य प्रतीचीम्

ऋतं चिकित्वा ऋतमिच्चिकिद्धयुतस्य धारा अनु तृन्धि पूर्वीः ।

नाहं यातुं सहसा न द्वयेन ऋतं संपाम्यरुषस्य वृष्णः

१

२

(१०७)

कया नो अग्न क्रतयन्नुतेन भुवो नवेदा उचथस्य नव्यः ।
 ✓ वेदा मे देव क्रतुपा क्रतूनां नाहं पतिं सनितुरस्य रायः
 के ते अग्ने रिपवे बन्धनासः के पायवः सनिषन्त द्युमन्तः ।
 के धासिमग्ने अनृतस्य पान्ति क आसतो वचसः सन्ति गोपाः
 सखायस्ते विषुणा अग्न एते शिवासः सन्तो अशिवा अभूवन् ।
 अधूर्षत स्वयमेते वचोभिर्ऋजूयते वृजिनानि ब्रुवन्तः
 यस्ते अग्ने नमसा यज्ञमीदृं क्रतं स पात्यरुषस्य वृष्णः ।
 तस्य क्षयः पृथुरा साधुरेतु प्रसर्त्तानस्य नहुषस्य शेषः

३

४

५

६ [४] (११)

(१३)

६ सुतंभर आत्रेयः । अग्निः । गायत्री ।

अर्चन्तस्त्वा हवामहे ऽर्चन्तः समिधीमहि । अग्ने अर्चन्त ऊतये
 अग्नेः स्तोमं मनामहे सिधमद्य दिविस्पृशः । देवस्य द्रविणस्यवः
 अग्निर्जुषत नो गिरो होता यो मानुषेष्वा । स यक्षद् दैव्यं जनम्
 त्वमग्ने सप्रथा असि जुष्टो होता वरेण्यः । त्वया यज्ञं वि तन्वते
 त्वमग्ने वाजसार्तमं विप्रं वर्धन्ति सुदुतम् । स नो रास्व सुवीर्यम्
 अग्ने नेमिराँ इव देवाँस्त्वं परिभूरासि । आ राधश्चित्रमृक्षसे

१

२

३

४

५

६ [५] (१२)

(१४)

६ सुतंभर आत्रेयः । अग्निः । गायत्री ।

अग्निं स्तोमेन बोधय समिधानो अमर्त्यम् । हव्या देवेषु नो वधत्
 तमध्वरेष्वीळते देवं मतां अमर्त्यम् । यजिष्ठं मानुषे जने
 तं हि शश्वन्त ईळते सुचा देवं घृतश्चुता । अग्निं हव्याय वोळहवे
 अग्निर्जातो अरोचत् घ्नन् दस्युरूयोतिषा तमः । अविन्दुद् गा अपः स्वः
 अग्निमीलेन्यं कविं घृतपृष्ठं सपर्यत । वेतु मे गुणवद्धवम्
 अग्निं घृतेन वावृधुः स्तोमेमिर्विषवर्षणिम् । स्वाधीमिर्वचस्युभिः

१

२

३

४

५

६ [६] (१३)

५ धरुण आङ्गिरसः । अग्निः । त्रिष्टुप् ।

प्र वेधसे कवये वेद्याय गिरं भरे यशसे पूर्वाय ।
 धृतप्रसक्तो असुरः सुशेवो रायो धर्ता धरुणो वस्वो अग्निः
 क्रतेन क्रतुं धरुणं धारयन्त यज्ञस्य शाके परमे व्योमन् ।
 विवो धर्मेन धरुणे सेदुषो नृ-ज्ञातैरजातां अभि ये ननक्षुः
 अंहोयुवस्तन्वस्तन्वते वि वयो महद् दुष्टं पूर्वाय ।
 स हवतो नवजातस्तुतुर्यात् सिंहं न क्रुद्धमभितः परि णुः
 मातेव यद् भर्से पप्रथानो जनंजनं धार्यसे चक्षसे च ।
 वयोवयो जरसे यद् दधानः परि त्मना विषुरुषो जिगासि
 वाजो नु ते शर्वसस्पात्वन्तं मुरुं दोघं धरुणं देव रायः ।
 पदं न तायुर्गुहा दधानो महो राये चितयन्नत्रिमस्पः

१

२

३

४

५ [७] (१२८)

(१६)

५ पूरुरात्रेयः । अग्निः । अनुष्टुप्, ५ पंक्तिः ।

बृहद् वयो हि भानवे ऽर्चा देवायाम्रये ।
 यं मित्रं न प्रशस्तिमि-र्मर्तासो दधिरे पुरः
 स हि शुभिर्जनानां होता दक्षस्य बाह्वोः ।
 वि हव्यमग्निरोनुष-ग्भगो न वारमृण्वति
 अस्य स्तोमे मघोनः सख्ये वृद्धशोचिषः ।
 विश्वा यस्मिन् तुविष्वणि समर्थे शुष्ममादधुः
 अधा ह्यग्न एषां सुवीर्यस्य मंहना ।
 तमिद् यद् न रोदसी परि श्रवो बभूवतुः

१

२

३

४

५ [८] (१२९)

न न एहि वार्य-मग्ने गृणान आ भर ।
 ये वयं ये च सुरयः स्वस्ति धामहे मजो-तैधि पुत्सु नो वृधे

५ पूरुरात्रेयः । अग्निः । अनुष्टुप्, ५ पंक्तिः ।

आ यज्ञैर्देवैर् मर्त्यं इत्था तव्यांसमृतये ।

अग्निं कृते स्वध्वरे पूरुरीच्छितावसे

१

अस्य हि स्वयंशस्तर आसा विधर्मन् मन्यसे ।

तं नाकं चित्रशोचिषं मन्द्रं परो मनीषया

२

अस्य वासा उ अर्चिषा य आयुक्त तुजा गिरा ।

दिवो न यस्य रेतसा बृहच्छोचन्त्यर्चयः

३

अस्य क्रत्वा विचेतसो दुस्मस्य वसु रथ आ ।

अथा विश्वांसु हव्यो ऽग्निर्विशु प्र शस्यते

४

नू न इद्धि वार्यमासा संचन्त सूरयः ।

ऊर्जो नपादुभिष्टये प्राहि शुग्धि स्वस्तय उतैधि पूत्सु नो वृधे

५

[९] (१७)

(१८)

५ द्वितो मृक्तवाहा आत्रेयः । अग्निः । अनुष्टुप्, ५ पंक्तिः ।

प्रातरग्निः पुरुप्रियो विशः स्तवेतार्तिथिः ।

विश्वानि यो अमर्त्यो हव्या मर्तेषु रण्यति

१

द्वितीयं मृक्तवाहसे स्वस्य दक्षस्य मंहना ।

इन्द्रं स धत्त आनुपक् स्तोता चित् ते अमर्त्य

२

तं वो दीर्घायुशोचिषं गिरा हुवे मघोनाम् ।

अरिण्डो येषां रथो व्यश्वदावन्नीयते

३

चित्रा वा येषु दीधिति रासन्नुक्था पान्ति ये ।

स्तीर्णं बर्हिः स्वर्णरे श्रवांसि दधिरे परि

४

ये मे पश्चाशतं वृद्ध रश्वानां सधस्तुति ।

द्युमदग्ने महि श्रवो बृहत् कृधि मघोनां नृवदमृत नृणाम्

५

[१०] (१८)

(१९)

५ वविरात्रेयः । अग्निः । गायत्री, ३-४ अनुष्टुप्, ५ विराड् रूपा ।

- प्रयस्वस्थाः प्र जायन्ते प्र वव्रेर्वविश्चिकेत । उपस्थे मातुर्वि चष्टे १
 भूरे वि चितयन्तो ऽनिमिषं नृम्णं पान्ति । आ हृळ्हां पुरं विविशुः २
 आ श्वेत्त्रेयस्य जन्तवो द्युमद् वर्धन्त कृष्टयः । ३
 निष्क्रीवो बृहदुक्थ एना मध्वा न वाजयुः ४
 प्रियं दुग्धं न काम्यमजामि जाम्योः सचा । ५
 घर्मो न वाजजठरो ऽदब्धः शश्वतो दभः ६
 कीर्त्तनो रश्म आ भुवः सं भस्मना वायुना वेविदानः । ७
 ता अस्य सन् धृषजो न तिग्माः सुसंशिता वक्ष्यो वक्षणेस्थाः ८ [११] (१४८)

(२०)

४ प्रयस्वन्त आत्रेयाः । अग्निः । अनुष्टुप्, ४ पंक्तिः ।

- (११) यमो वाजसातम् त्वं चिन् मन्यसे रयिम् । १
 तं नो गीर्भिः श्रवाय्यं देवत्रा पनया युजम् २
 ये अग्ने नेरयन्ति ते वृद्धा उग्रस्य शर्वसः । ३
 अप द्वेषो अप हरो ऽन्यव्रतस्य सश्चिरे ४
 होतारं त्वा वृणीमहे ऽग्ने दक्षस्य साधनम् । ५
 यज्ञेषु पूर्य गिरा प्रयस्वन्तो हवामहे ६
 इत्या यथा त ऊतये सहसावन् दिवेदिवे । ७
 राय कृताय सुकतो गोभिः प्याम सधमादो वीरैः स्याम सधमादः ८ [१२] (१५२)

(२१)

४ सस आत्रेयः । अग्निः । अनुष्टुप्, ४ पंक्तिः ।

- मनुष्वत् त्वा नि धीमहि मनुष्वत् समिधीमहि । अग्ने मनुष्वदङ्गिरो देवान् देवयते यज १
 त्वं हि मानुषे जने ऽग्ने सुप्रीत इध्यसे । सुचस्त्वा यन्त्यानुषक् सुजात सर्पिरासुते २
 त्वा विश्वे सजोषसो देवासो दूतमकत । सपर्यन्तस्त्वा कवे यज्ञेषु देवमीळते ३
 देवं वो देवयज्यया ऽग्निमीळीत मर्त्यः । ४
 समिद्धः शुक्र दीदिह्यतस्य योनिमासदः ससस्य योनिमासदः ५ [१३] (१५६)

(२२)

४ विश्वसामा आत्रेयः । अग्निः । अनुष्टुप्, ४ पंक्तिः ।

प्र विश्वसामन्नत्रिव दर्चा पावकशोचिषे । यो अध्वरेष्वीड्यो होता मन्द्रतमो विशि १
न्यग्रिं जातवेदसं दधाता देवमृत्विजम् । प्र यज्ञ एत्वानुष गद्या देवव्यचस्तमः २
चिकित्विन्मनसं त्वा देवं मर्तास ऊतये । वरेण्यस्य तेऽवस इयानासो अमन्महि ३
अग्ने चिकित्त्र्यस्य न इदं वचः सहस्य ।

तं त्वा सुशिप्र दंपते स्तोमैर्वर्धन्त्यत्रयो गीर्भिः शुम्भन्त्यत्रयः ४ [१४] (१५०)

(२३)

४ द्युम्नो विश्वचर्षणिरात्रेयः । अग्निः । अनुष्टुप्, ४ पंक्तिः ।

अग्ने सहन्तमा भर द्युम्नस्य प्रासहा रयिम् । विश्वा यश्चर्षणीरभ्याङ्गसा वाजेषु सासहत १
तमग्ने पृतनापहं रयिं सहस्व आ भर । त्वं हि सत्यो अद्भुतो दाता वाजस्य गोमतः २
विश्वे हि त्वा सजोषसो जनासो वृक्तर्बहिषः । होतारं सद्मासु प्रियं व्यन्ति वार्यो पुरु ३
स हि ष्मा विश्वचर्षणि रभिमाति सहो दधे ।

अग्र एषु क्षयेष्वा रेवन्नः शुक्र दीदिहि द्युमत पावक दीदिहि ४ [१५] (१५१)

(२४)

४ गौपायना लौपायना वा वन्धुः सुवन्धुः श्रुतवन्धुर्विप्रवन्धुश्च । अग्निः । द्विपदा विरादः ।

अग्ने त्वं नो अन्तम उत त्राता शिवो भवा वरुथ्यः १
वसुरग्निर्वसुश्चवा अच्छा नक्षि द्युमत्तमं रयिं दाः ॥१॥ २
स नो बोधि शुधी हव मरुष्या णो अघायतः समस्मात् ३
तं त्वा शोचिष्ठ दीदिवः सुम्नाय नूनमीमहे सस्विभ्यः ॥२॥ ४ [१६] (१५२)

(२५)

१ वसूयव आत्रेयाः । अग्निः । अनुष्टुप् ।

अच्छा वो अग्निमवसे देवं गांसि स नो वसुः । १
रासत पुत्र ऋषुणा मृतावा पर्यति द्विषः २
स हि सत्यो यं पूर्वं चिद् देवासश्चिद् यमीधिरे । ३
होतारं मन्द्रजिह्वमित सुवीतिमिविमावसुम् ४

त नो धीती वरिष्ठया श्रेष्ठया च सुमत्या ।
 अग्ने रायो दिदीहि नः सुवृक्तिभिर्वरेण्य
 अग्निर्वेषु राजत्यग्निर्मेतेष्वविशन् ।
 अग्निर्नो हव्यवाहनो ऽग्निं धीभिः संपर्यत
 अग्निस्तु विश्वस्तमं तु विब्रह्माणमुत्तमम् ।
 अतूर्तं श्रावयत्पतिं पुत्रं ददाति दाशुषे

३

४

५ [१७]

अग्निर्ददाति सत्पतिं सासाह यो युधा नृभिः ।
 अग्निरत्यं रघुप्यदं जेतारमपराजितम्
 यद् वाहिष्ठं तदग्रये बृहदर्चं विभावसो ।
 महिषीव त्वद् रयिस्त्वद् वाजा उदीरते
 तव द्युमन्तो अर्चयो प्रावेवोच्यते बृहत् ।
 उतो ते तन्यतुर्यथा स्वानो अर्तं त्मनां दिवः
 एवाँ अग्निं वसूयवः सहसानं ववन्दिम ।
 स नो विश्वा अति द्विषः पर्षन्नावेव सुक्रतुः

६

७

८

९ [१८] (१७७)

(२६)

९ वसूयव आत्रेयाः । अग्निः, ९ विश्वे देवाः । गायत्री ।

अग्ने पावक रोचिषा मन्द्रया देव जिह्वा । आ देवान् वक्षि यक्षि च १
 तं त्वा घृतस्रवीमहे चित्रभानो स्वर्हशम् । देवाँ आ वीतये वह २
 वीतिहोत्रं त्वा कवे द्युमन्तं समिधीमहि । अग्ने बृहन्तमध्वरे ३
 अग्ने विश्वेभिरा गंहि देवेभिर्हव्यदातये । होतारं त्वा वृणीमहे ४
 यजमानाय सुन्वत आग्ने सुवीर्यं वह । देवैरा सत्सि बर्हिषि ५ [१९]
 समिधानः सहस्रजि दग्ने धर्माणि पुण्यसि । देवानां दूत उक्थ्यः ६
 न्याग्निं जातवेदसं होत्रवाहं यविष्ण्यम् । दधाता देवमृत्विजम् ७
 प्र यज्ञ एत्वानुष गत्या देवव्यचस्तमः । स्तृणीत बर्हिरासदे ८
 पश्यं मरुतो अश्विना मित्रः सीदन्तु वरुणः । देवासः सर्वया विशा ९ [२०] (१८६)

(२७)

६ त्रैवृष्णस्वरुणः, पौरुकुत्सस्वसदस्युः, भारतोऽश्वमेधश्च राजानः, (अत्रिभौम इति केचित्) । अग्निः ६ इन्द्राग्नी । त्रिष्टुप्, ४-६ अनुष्टुप् ।

अनस्वन्ता सत्पतिर्मामहे मे गावा चेतिष्ठो असुरो मघोनः ।

त्रैवृष्णो अग्ने दशभिः सहस्रैर्वैश्वानरं त्र्यरुणाश्चिकेत १

यो मे शता च विंशतिं च गोनां हरीं च युक्ता सुधुरा ददाति ।

वैश्वानरं सुष्टुतो वावृधानो ऽग्ने यच्छ त्र्यरुणाय शर्म २

एवा ते अग्ने सुमतिं चकानो नविषाय नवमं त्रसदस्युः ।

यो मे गिरस्तुविजातस्य पूर्वीर्युक्तेनाभि त्र्यरुणो गृणाति ३

यो म इति प्रवोच त्वश्वमेधाय सूरये ।

ददहृचा सनिं यते ददन्मेधामृतायते ४

यस्य मा परुषाः शत मुद्धर्षयन्त्युक्षणः ।

अश्वमेधस्य दानाः सोमा इव त्र्याशिरः ५

इन्द्राग्नी शतदात्र्यश्वमेधे सुवीर्यम् ।

क्षत्रं धारयतं बृहद् द्विवि सूर्यमिवाजरम् ६ [२१] (१११)

(२८)

६ विद्ववारात्रेयी । अग्निः । १, ३ त्रिष्टुप्, २ जगती, ४ अनुष्टुप्, ५-६ गायत्री ।

समिन्द्रो अग्निर्द्विवि शोचिरश्चेत् प्रत्यङ्मुपसंमुर्विया वि भाति ।

एति प्राचीं विश्ववारा नमोभिर्देवा ईळाना हविषा घृताचीं १

समिध्यमानो अमृतस्य राजसि हविष्कृण्वन्तं सचसे स्वस्तये ।

विश्वं स धत्ते द्रविणं यमिन्व स्यातिथ्यमग्ने नि च धत्त इत् पुरः २

अग्ने शर्धं महते सौमगाय तव युम्नान्युत्तमानि सन्तु ।

सं जास्पत्यं सुयममा कृणुष्व शत्रूयतामभि तिष्ठा महींसि ३

समिन्द्रस्य प्रमहसो ऽग्ने वन्दे तव श्रियम् ।

वृषभो युम्नवाँ असि समध्वरोष्विध्यसे ४

समिन्द्रो अग्न आहुत देवान् यक्षि स्वध्वर । त्वं हि हव्यवाळसि ५

आ जुहोता दुवस्यता ऽग्निं प्रययध्वो । वृणीष्व हव्यवाहनम् ६ [२२] (११२)

प्रेत ता ते विदथेषु ब्रवाम

एता विश्वा चकृवाँ इन्द्र भूर्य-परीतो जनुषा वीर्येण ।

या चिब्रु वज्रिन् कृणवो दधुष्वान् न ते वर्ता तविष्या अस्ति तस्याः

१४

इन्द्र ब्रह्म क्रियमाणा जुषस्व या ते शविष्ठ नव्या अकर्म ।

वस्त्रेव भद्रा सुकृता वसू रथं न धीरः स्वपा अतक्षम्

१५ [२५] (१११)

(३०)

१५ वभुरात्रेयः । इन्द्रः, १२-१५ ऋणञयेन्द्रौ । त्रिष्टुप् ।

कस्य वीरः को अपश्यदिन्द्रं सुखरथमीर्यमानं हरिभ्याम् ।

यो राया वज्री सुतसोममिच्छन् तदोको गन्ता पुरुहूत ऊती

१

अवाचचक्षं पदमस्य सस्व-रुग्रं निधातुरन्वायमिच्छन् ।

अपृच्छमन्याँ उत ते म आहु-रिन्द्रं नरो बुबुधाना अशेम

२

प्र नु वयं सुते या ते कृतानी-न्द्र ब्रवाम यानि नो जुजोषः ।

वेदुदविद्वान्छणवच्च विद्वान् वहतेऽयं मघवा सर्वसेनः

३

स्थिरं मनश्चक्रे जात इन्द्र वेपीदेको युधये भूर्यसश्चित् ।

अश्मानं चिच्छवसा दिद्युतो वि विदो गवामूर्वमुस्त्रियाणाम्

४

परो यत् त्वं परम आजनिष्ठाः परावति श्रुत्यं नाम बिभ्रत् ।

अतश्चिदिन्द्रादभयन्त देवा विश्वा अपो अजयद् दासपत्नीः

५ [२६]

तुभ्येदेते मरुतः सुशेवा अर्चन्त्यर्कं सुन्वन्त्यन्धः ।

अहिमोहानमप आशयानं प्र मायाभिर्मायिनं सक्षदिन्द्रः

६

वि पू मृधो जनुषा दानमिन्व-न्नहन् गवा मघवन् त्संचकानः ।

अत्रा दासस्य नमुचेः शिरो य दवर्तयो मनवे गातुमिच्छन्

७

युजं हि मामकृथा आदिदिन्द्र शिरो दासस्य नमुचेर्मथायन् ।

अश्मानं चित् स्वर्यं वर्तमानं प्र चक्रियेव रोदसी मरुद्भ्यः

८

स्त्रियो हि दास आयुधानि चक्रे किं मा करन्नबला अस्य सेनाः ।

अन्तर्ह्यस्यदुमे अस्य धेने अथोप प्रैद् युधये दस्युमिन्द्रः

९

समन्त्र गावोऽमितोऽनवन्ते हेह वत्सैर्वियुता यदासन् ।

सं ता इन्द्रो असृजदस्य शाकै-र्यवीं सोमासः सुपुता अमन्दन्

१० [२७]

यवीं सोमा बभ्रुधृता अमन्व-न्नरोरवीद् वृषभः सार्वनेषु ।

पुर्व्वरः पपिवाँ इन्द्रो अस्य-पुनर्गवामदवावुस्त्रियाणाम्

११

१० ४, अ० १, व० २८]

प्रमिदं रुशमा अग्ने अक्रन गवां चत्वारि ददतः सहस्रा । १२
 ऋणंचयस्य प्रयता मघानि प्रत्यग्रभीष्म नृतमस्य नृणाम्
 सुपेशसं माव सृजन्त्यस्तं गवां सहस्रै रुशमासो अग्ने । १३
 तीव्रा इन्द्रमममन्दुः सुतासो ऽक्तोर्व्युष्टौ परितक्म्यायाः
 औच्छत् सा रात्री परितक्म्या याँ ऋणंचये राजनि रुशमानाम् । १४
 अत्यो न वाजी रघुरज्यमानो बभ्रुश्चत्वार्यसनत् सहस्रा
 चतुःसहस्रं गव्यस्य पश्वः प्रत्यग्रभीष्म रुशमैष्वग्ने । १५ [२८] (२२८)
 धर्मश्चित् ततः प्रवृजे य आसीं द्यस्मयस्तम्वादां विप्राः

(३१)

१३ अवस्युरात्रेयः । इन्द्रः, ८ तृतीयपादस्य कुत्सो वा, चतुर्थपादस्य
 उशना वा, ९ इन्द्राकुत्सौ । त्रिष्टुप् ।

इन्द्रो रथाय प्रवतं कृणोति यमध्यस्थान्मघवा वाजयन्तम् । १
 यूथेव पश्वो व्युनोति गोपा अरिष्टो याति प्रथमः सिपांसन् २
 आ प्र द्रव हरिवो मा वि वेनः पिशङ्गराते अभि नः सचस्व । ३
 नहि त्वदिन्द्र वस्यो अन्यदस्त्य मेनाँश्चिज्जनिवतश्चकथं ४
 उद्यत् सहः सहस्र आजनिष्ट देदिष्ट इन्द्र इन्द्रियाणि विश्वा । ५
 प्राचोदयत् सुदुघा वव्रे अन्तर्वि ज्योतिषा संववृत्वत् तमोऽवः ६
 अन्वस्ते रथमश्वाय तक्षन् त्वष्टा वज्रं पुरुहूत द्युमन्तम् । ७
 ब्रह्माण इन्द्रं महयन्तो अर्कै रवर्धयन्नहये हन्तवा उ ८
 वृष्णे यत् ते वृषणो अर्कमर्चा निन्द्र ग्रावाणो अदितिः सृजोषाः । ९ [२९]
 अन्वशासो ये पवयोऽरथा इन्द्रेषिता अभ्यवर्तन्त दस्यून्
 प्र ते पूर्वाणि करणानि वोचं प्र नूतना मघवन् या चकथं । १०
 शक्तीवो यद् विभरा रोदसी उभे जयन्नपो मनवे दानुचित्राः ११
 तद्विष्टु ते करणं दस्म विप्रा ऽहिं यद् घ्नन्नोजो अत्रामिमीथाः । १२
 शुष्णस्य चित् परि माया अंगृष्णाः प्रपित्वं यन्नप दस्यूरसेधः १३
 त्वमपो यद्वे तुर्वशाया ऽरमयः सुदुघाः पार इन्द्र । १४
 उग्रमयातुमवहो ह कुत्सं सं ह यद् वासुशतान्त देवाः १५ (२३६)

इन्द्राकुत्सा वहमाना रथेनाऽऽ वामत्या अपि कर्णे वहन्तु ।
निः पीमन्त्र्यो धर्मथो निः षधस्थान् मघोनो हृदो वरथस्तमांसि
वातस्य युक्तान् त्सुयुजश्चिदश्वान् कविश्चिदेषो अजगन्नवस्युः ।
विश्वे ते अत्र मरुतः सखाय इन्द्र ब्रह्माणि तविषीमवर्धन्

९

१० [३०]

सूराश्चिद रथं परितक्म्यायां पूर्वं करदुपरं जूजुवांसम् ।
भरच्चक्रमेतेशः सं रिणाति पुरो दधत् सनिष्यति क्रतुं नः
आयं जना अभिचक्षे जगामेन्द्रः सखायं सुतसोममिच्छन् ।
वदुन् प्रावाव वेदिं भ्रियाते यस्य जीरमध्वर्यवश्चरन्ति ।
ये चाकनन्त चाकनन्त नू ते मतीं अमृत मो ते अंह आरन् ।
वावन्धि यज्यूरुत तेषु धेह्यो ज्ञो जनेषु येषु ते स्याम

११

१२

१३ [३१]

(३२)

१२ गातुरात्रेयः । इन्द्रः । त्रिष्टुप् ।

अर्दुर्दुत्समसृजो वि खानि त्वमर्णवान् बद्धधानाँ अरम्णाः ।
महान्तमिन्द्र पर्वतं वि यद् वः सृजो वि धारा अव दानवं हन्
त्वमुत्साँ क्रतुभिर्बद्धधानाँ अरंह ऊधः पर्वतस्य वज्रिन् ।
अहिं चिदुग्र प्रयुतं शयानं जघन्वाँ इन्द्र तविषीमधत्थाः
त्यस्य चिन्महतो निर्मृगस्य वर्धर्जधान तविषीभिरिन्द्रः ।
य एक इदप्रतिर्मन्यमान आदस्मादुन्यो अजनिष्ट तव्यान्
त्यं चिदेपां स्वधया मदन्तं मिहो नपातं सुवृधं तमोगाम् ।
वृषप्रभर्मा दानवस्य भामं वज्रेण वज्री नि जघान शुष्णाम्
त्यं चिदस्य क्रतुभिर्निषत्तम मर्मणो विददिदस्य मर्म ।
यदीं सुक्षत्र प्रभृता मदस्य युयुत्सन्तं तमसि हर्म्ये धाः
त्यं चिद्विथा कत्पयं शयान मसूर्ये तमसि वावृधानम्
तं चिन्मन्दानो वृषभः सुतस्यो चैरिन्द्रो अपगूर्याँ जघान

१

२

३

४

५

६ [३२]

उद् यदिन्द्रो महते दानवाय वर्धर्मिष्ट सहो अप्रतीतम् ।
यदीं वज्रस्य प्रभृतौ वृदाभ विश्वस्य जन्तोरधमं चकार

७

त्वं चिद्वर्णं मधुपं शयानमसिन्वं व्रवं महाददुग्रः ।
 अपादमत्रं महता वधेन निदुर्योण आवृणद् मूधवाचम्
 को अस्य शुष्मं तविषीं वरात एको धना भरते अप्रतीतः ।
 इमे चिदस्य जयसो नु देवी इन्द्रस्यौजसो भियसा जिहाते
 त्वस्मै देवी स्वधितिर्जिहीत इन्द्राय गातुरुशतीव येमे ।
 तं यदोजो युवते विश्वमाभिरनु स्वधात्रे क्षितयो नमन्त
 एकं नु त्वा सत्यति पाञ्चजन्यं जातं शृणोमि यशसं जनेषु ।
 तं मे जगृभ आशसो नविष्ठं दोषा वस्तोर्हवमानास इन्द्रम्
 एवा हि त्वामृतुथा यातर्यन्तं मघा विप्रेभ्यो ददतं शृणोमि ।
 किं ते ब्रह्माणो गृहते सखायो ये त्वाया निदुधुः काममिन्द्र

८

९

१०

११

१२[३३](२५३)

— ३३ —

[द्वितीयोऽध्यायः ॥२॥ व० १-२८]

(३३)

[तृतीयोऽनुवाकः ॥३॥ सू० ३३-४४]

१० प्राजापत्यः संवरणः । इन्द्रः । त्रिष्टुप् ।

महिं मेहे तवसे दीध्ये नृनिन्द्रयित्था तवसे अतव्यान् ।
 यो अस्मै सुमतिं वाजसातौ स्तुतो जने समर्यश्चिकेत
 स त्वं न इन्द्र धियसानो अकैर्हरीणां वृषन् योक्त्रमश्रेः ।
 या इत्था मघवन्ननु जोषं वक्षो अभि प्रार्यः संक्षि जनान्
 न ते त इन्द्राभ्यस्मदृष्ट्वाऽयुक्तासो अब्रह्मता यदसन् ।
 तिष्ठा रथमधि तं वज्रहस्ताऽऽरश्मिं देव यमसे स्वश्वः
 पुरु यत् त इन्द्र सन्त्युक्था गवे चकथोर्वरासु युध्यन् ।
 तत्क्षे सूर्याय चिदोर्कसि स्वे वृषा समत्सु दासस्य नाम चित्
 वयं ते त इन्द्र ये च नरः शर्धो जज्ञाना याताश्च रथाः ।
 आस्मात्प्रगम्यादहिशुष्म सत्वा भगो न हव्यः प्रभृत्येषु चारुः

१

२

३

४

५ [१]

६

७

(२६०)

प्रपुक्षेण्यमिन्द्र त्वे ह्योजो नृम्णानि च नृतमानो अमर्तः ।
 स न एनीं वसवानो रयिं दाः प्रार्यः स्तुषे तुविमघस्य दानम्
 एवा न इन्द्रोतिभिरेव पाहि गृणतः शूर कारुन् ।
 व्रत त्वचं ददतो वाजसातौ पिप्रीहि मध्वः सुषुतस्य चारोः

उत त्वे मा पौरुकुत्स्यस्य सुरे ~~सदस्योर्हिरणिनो~~ रराणाः ।
 वहन्तु मा दश श्येतासो अस्य गैरिक्षितस्य क्रतुभिर्नु सश्वे
 उत त्वे मा मारुताश्वस्य शोणाः कत्वामघासो विदथस्य रातौ ।
 सहस्रा मे च्यवतानो ददान आनूकमर्यो वपुषे नार्चत
 उत त्वे मा ध्वन्यस्य जुष्टा लक्ष्मण्यस्य सुरुचो यतानाः ।
 महा रायः संवरणस्य ऋषेर्वजं न गावः प्रयता अपि गमन्

(३४)

९ प्राजापत्यः संवरणः । इन्द्रः । जगती, ९ त्रिष्टुप् ।

अजातशत्रुमजरा स्वर्वत्यनु स्वधामिता दुस्ममीयते ।
 सुनोतन पचत ब्रह्मवाहसे पुरुष्टुताय प्रतरं दधातन
 आ यः सोमैत जठरमापिप्रताऽमन्दत मघवा मध्वो अन्धसः ।
 यदीं मृगाय हन्तवे महावधः सहस्रभृष्टिमुशना वधं यमत
 यो अस्मै ग्रंस उत वा य ऊर्धनि सोमं सुनोति भवति द्युमाँ अह ।
 अपाप शक्रस्ततनुष्टिमूहति तनूशुभ्रं मघवा यः कवासखः
 यस्यावधीत पितरं यस्य मातरं यस्य शक्रो भ्रातरं नात ईषते ।
 वेतीद्वस्य प्रयता यतंकरो न किल्बिषादीषते वस्व आक्ररः
 न पञ्चभिर्दशभिर्विष्टारभं नासुन्वता सचते पुण्यता चन ।
 जिनाति वेदमुया हन्ति वा धुनि रा देव्युं भजति गोमति व्रजे

वित्वक्षणः समृतौ चक्रमासजो ऽसुन्वतो विपुणः सुन्वतो वृधः ।
 इन्द्रो विश्वस्य दमिता विभीषणो यथावशं नयति दासमार्यः
 समीं पुणेरजति भोजनं मुपे वि दाशुपे भजति सुनरं वसु ।
 दुर्गे चन ध्रियते विश्व आ पुरु जनो यो अस्य तविपीमचुकुधत
 सं यजनौ सुधनौ विश्वशर्धसा ववेदिन्द्रो मघवा गोपुं शुभ्रिपु ।
 युजं ह्यन्यमकृत प्रवेप न्युकीं गव्यं सृजते सत्वमिधुनिः
 सहस्रसामाग्निवेशिं गृणीषे शत्रिमग्र उपमां केतुमर्यः ।
 तस्मा आपः संयतः पीपयन्त तस्मिन् क्षत्रमस्यत्न त्वेषमस्तु

(३५)

८ प्रभूवसुराङ्गिरसः । इन्द्रः । अनुष्टुप्, ८ पङ्क्तिः ।

यस्ते साधिष्ठोऽवस इन्द्र क्रतुष्टमा भर ।
 अस्मभ्यं चर्षणीसहं सस्मिन् वाजेषु दुष्टरम्
 यदिन्द्र ते चर्षणो यच्छूरु सन्ति तिस्रः ।
 यद् वा पञ्च क्षितीनामवस्तत् सु न आ भर
 आ तेऽवो वरेण्यं वृषन्तमस्य हूमहे ।
 वृषजूतिर्हि जजिष आभूमिरिन्द्र तुर्वणिः
 वृषा ह्यसि राधसे जजिषे वृष्णि ते शवः ।
 स्वक्षत्रं ते धृषन्मनः सत्राहमिन्द्र पौंस्यम्
 त्वं तमिन्द्र मर्त्यममित्रयन्तमद्रिवः ।
 सर्वथा शतक्रतो नि याहि शवसस्पते

१

२

३

४

५ [५]

त्वामिद् वृत्रहन्तम् जनांसो वृक्तवर्हिषः ।
 उग्रं पूर्वाषु पूर्वं हवन्ते वाजसातये
 अस्माकमिन्द्र दुष्टरं पुरोयावानमाजिषु ।
 सुयावानं धनेधने वाजयन्तमवा रथम्
 अस्माकमिन्द्रेहि नो रथमवा पुरंध्या ।
 वयं शविष्ठ वार्यं द्विवि श्रवो दधीमहि द्विवि स्तोमं मनामहे

६

७

८ [६] (२८०)

(३६)

६ प्रभूवसुराङ्गिरसः । इन्द्रः । त्रिष्टुप्, ३ जगती ।

स आ गमदिन्द्रो यो वसूनां चिकेतद् दातुं दामनो रयीणाम् ।
 धन्वचरो न वंसगस्तृषाणश्चक्रमानः पिबतु दुग्धमंशुम्
 आ ते हनू हरिवः शूर शिप्रे रुहत् सोमो न पर्वतस्य पृष्ठे ।
 अनु त्वा राजन्नर्वतो न हिन्वन् गीर्भिर्मदेम पुरुहूत विश्वे
 चक्रं न वृत्तं पुरुहूत वेपते मनो भिया मे अमतेरिदद्रिवः ।
 रथावधि त्वा जरिता संदावृध कुविन्नु स्तोषन्मघवन् पुरुवसुः

१

२

३

(२८३)

एष ग्रावेव जरिता त इन्द्रे यतिं वाचं बृहदाशुषाणः ।
 प्र सुव्येन मघवन् यंसि रायः प्र दक्षिणिन्द्ररिवो मा वि वेनः
 वृषा त्वा वृषणं वर्धतु द्यौर्वृषा वृषभ्यां वहसे हरिभ्याम् ।
 स नो वृषा वृषरथः सुशिप्र वृषक्रतो वृषा वज्रिन् भरे धाः
 यो रोहितौ वाजिनौ वाजिनीवान् त्रिभिः शतैः सचमानावदिष्ट ।
 यूने समस्मै क्षितयो नमन्तां श्रुतरथाय मरुतो दुवोया

४

५

६ [७] (१८)

(३७)

५ भौमोऽग्निः । इन्द्रः । त्रिष्टुप् ।

सं भानुना यतते सूर्यस्याऽऽजुह्वानो घृतपृष्ठः स्वश्वाः ।
 तस्मा अमृधा उषसो व्युच्छान् य इन्द्राय सुनवामेत्याह
 समिन्द्राग्निर्वनवत् स्तीर्णवर्हि युक्तग्रावा सुतसोमो जराते ।
 ग्रावाणो यस्येपिरं वदन्त्य यदध्वर्युर्हविषाव सिन्धुम्
 बभूरियं पतिमिच्छन्त्येति य ई वहति महिषीमिषिराम् ।
 आस्य श्रवस्याद् रथ आ च घोषात् पुरु सहस्रा परि वर्तयाते
 न स राजा व्यथते यस्मिन्निन्द्र स्तीवं सोमं पिबति गोसंखायम् ।
 आ सत्वनैरजति हन्ति वृत्रं क्षेति क्षितीः सुभगो नाम पुष्यन्
 पुष्यात् क्षेमे अमि योगे भवात्युभे वृतौ संयती सं जयाति ।
 प्रियः सूर्ये प्रियो अग्रा भवाति य इन्द्राय सुतसोमो ददाशत्

१

२

३

४

५ [८] (१९)

(३८)

५ भौमोऽग्निः । इन्द्रः । अनुष्टुप् ।

उरोष्ठ इन्द्र राधसो बिम्बी रातिः शतक्रतो ।
 अर्धा नो विश्वचर्षणे द्युम्ना सुक्षत्र मंहय
 यदीमिन्द्र श्रवाय्य मिपं शविष्ठ दधिषे ।
 पप्रथे दीर्घश्रुतमं हिरण्यवर्णं दुष्टरम्
 शुष्मासो ये ते अद्रिवो मेहना केतसापः ।
 उमा देवावमिष्टये विश्वश्च गमश्च राजथः

१

२

३

उतो नो अस्य कस्य चिद् दक्षस्य तव वृत्रहन् ।
 अस्मभ्यं नृमणमा भराऽस्मभ्यं नृमणस्यसे
 नू त आभिरभिष्टिभिस्तव शर्मच्छतक्रतो ।
 इन्द्र स्याम सुगोपाः शूर स्याम सुगोपाः

४

५ [९] (२९६)

(३९)

५ भौमोऽत्रिः । इन्द्रः । अनुष्टुप्, ५ पङ्क्तिः ।

यदिन्द्र चित्र मेहना ऽस्ति त्वादातमद्विवः ।
 राधस्तन्नो विदद्वस उभयाहस्त्या भर
 यन्मन्यसे वरेण्यमिन्द्र द्युक्षं तदा भर ।
 विद्याम तस्य ते वयमकूपारस्य दावने
 यत् ते वित्तु प्रराध्यं मनो अस्ति श्रुतं बृहत् ।
 तेन हृळ्हा चिदद्विव आ वाजं दर्षि सातये
 मंहिष्ठं वो मघोनां राजानं चर्षणीनाम् ।
 इन्द्रमुप प्रशस्तये पूर्वीभिर्जुजुषे गिरः

१

२

३

४

अस्मा इत् काव्यं वच उक्थमिन्द्राय शंस्यम् ।
 तस्मा उ ब्रह्मवाहसे गिरो वर्धन्त्यत्रयो गिरः शुम्भन्त्यत्रयः

५ [१०] (३०१)

(४०)

९ भौमोऽत्रिः । इन्द्रः, ५ सूर्यः, ६-९ अत्रिः । १-३ उष्णिक्;
 ५, ९ अनुष्टुप्; ४, ६-८ त्रिष्टुप्,

आ याद्याद्विभिः सुतं सोमं सोमपते पिब । वृषन्निन्द्र वृषभिर्वृत्रहन्तम्
 वृषा प्रावा वृषा मदो वृषा सोमो अयं सुतः । वृषन्निन्द्र वृषभिर्वृत्रहन्तम्
 वृषा त्वा वृषणं हुवे वज्रिञ्चित्राभिर्रुतिभिः । वृषन्निन्द्र वृषभिर्वृत्रहन्तम्
 कृजिषी वृजि वृषभस्तुरापाद् दुष्मी राजा वृत्रहा सोमपावा ।
 पुक्त्वा हरिभ्यामुप यासदुर्वाङ् माध्यंदिने सवने मत्सदिन्द्रः
 यत् त्वा सूर्यं स्वर्मान् स्तमसाविध्यदासुरः ।
 अक्षेत्रविद् यथा मुग्धो मुर्वनान्वदीधयुः

१

२

३

४

५ [११] (३०६)

स्वर्भानोरध यदिन्द्र माया अवो द्विवो वर्तमाना अवाहन् ।
 गूळ्हं सूर्यं तमसापवतेन तुरीयेण ब्रह्मणाविन्दुदन्त्रिः
 मा मामिमं तव सन्तमत्र इरस्या दुग्धो भियसा नि गौरीत् ।
 त्वं मित्रो असि सत्यराधास्तौ मेहावतं वरुणश्च राजा
 श्राव्णो ब्रह्मा युयुजानः सपर्यन् कीरिणा देवान् नमसोपशिक्षन् ।
 अत्रिः सूर्यस्य द्विवि चक्षुराधात् स्वर्भानोरप माया अंबुक्षत्
 यं वै सूर्यं स्वर्भानुस्तमसाविध्यदासुरः ।
 अत्रयस्तमन्वविन्दन् नह्यन्ये अशक्नुवन्

६

७

८

९ [१२] (३१०)

(४१)

२० भौमोऽत्रिः । विश्वे देवाः । त्रिष्टुप्, १६-१७ अतिजगती, २० एकपदा विराद ।

को नु वा मित्रावरुणावृतायन् द्विवो वा महः पार्थिवस्य वा दे ।
 ऋतस्य वा सदसि त्रासीथां नो यज्ञायते वा पशुषो न वाजान्
 ते नो मित्रो वरुणो अर्यमायु-रिन्द्र ऋभुक्षा मरुतो जुषन्त ।
 नमोभिर्वा ये दधते सुवृक्तिं स्तोमं रुद्राय मीळहुषे सजोषाः
 आ वां येठाश्विना हुवध्यै वातस्य पत्न्यन् रथ्यस्य पुष्टौ ।
 उत वा द्विवो असुराय मन्म प्रान्धांसीव यज्यवे भरध्वम्
 प्र सक्ष्णो विव्यः कण्वहोता त्रितो द्विवः सजोषा वातो अग्निः ।
 पूषा भगः प्रभूथे विश्वभोजा आजिं न जग्मुराश्वश्चतमाः
 प्र वो रयिं युक्ताश्वं भरध्वं राय एषेऽवसे दधीत धीः ।
 सुशेव एवैरौशिजस्य होता ये व एवा मरुतस्तुराणाम्

१

२

३

४

५ [१३]

६

७

८

९

प्र वो वायुं रथयुजं कृणुध्वं प्र कुवं विप्रं पनितारमर्कैः ।
 इषुध्यव ऋतसापः पुरंधीर्वस्वीर्नो अत्र पत्नीरा धिये धुः
 उप व एषे वन्द्येभिः शूषेः प्र यही द्विवश्चितयन्दिर्कैः ।
 उपासानक्तो विदुषीव विश्वमा हा वहतो मर्त्याय यज्ञम्
 अभि वो अर्चं पोष्यावतो नृन् वास्तोष्पतिं त्वष्टारं रराणः ।
 धन्या सजोषा धिषणा नमोभिर्वनस्पतीरोषधी राय एषे
 तुजे नस्तने पर्वताः सन्तु स्वैतवो ये वसवो न वीराः ।
 पनित आप्त्यो यज्ञतः सदा नो वधोः शस नयो अभिष्टौ

वृष्णो अस्तोषि भूम्यस्य गर्भं त्रितो नपातमपां सुवृक्ति ।
गुणीति अग्निरेतरी न शूषैः शोचिष्केशो नि रिणाति वना

१० [१४]

कथा महे रुद्रियाय ब्रवाम कद् राये चिक्रितुये भगाय ।
आप ओषधीरुत नोऽवन्तु द्यौर्वना गिरयो वृक्षकेशाः
शृणोतु न ऊर्जा पतिर्गिरिः स नभस्तरीया इषिरः परिजमा ।

११

शृण्वन्वापः पुरो न शुभ्राः परि सुचो बबृहाणस्याद्रेः
विदा चिन्नु महान्तो ये व एवा ब्रवाम दस्मा वार्य दधानाः ।
वयश्च न सुभ्वः आव यन्ति क्षुभा मर्तमनुयतं वधम्नैः

१२

आ दैव्यानि पार्थिवानि जन्माऽपश्वाच्छा सुमंशाय वोचम् ।
वर्धन्तां द्यावो गिरश्चन्द्राग्रा उदा वर्धन्तामभिषाता अर्णाः
पदेपदे मे जरिमा नि धायि वरुञ्जी वा शक्रा या पायुभिश्च ।
सिषक्तु माता मही रसा नः स्मत् सूरिभिर्ऋजुहस्त ऋजुवनिः

१३

१४

१५ [१५]

कथा दशेम नमसा सुदानू नेवया मरुतो अच्छोक्तौ प्रश्रवसो मरुतो अच्छोक्तौ ।
मा नोऽहिर्बुध्न्यो रिषे धा दुस्माकं भूदुपमातिवनिः

१६

इति चिन्नु प्रजायै पशुमत्यै देवासो वनते मर्त्यो व आ देवासो वनते मर्त्यो वः ।
अत्रा शिवां तन्वो धासिमस्या जरां चिन्मे निर्रतिर्जग्रसीत

१७

तां वो देवाः सुमतिमूर्जयन्ती मिषमश्याम वसवः शसा गोः ।
सा नः सुदानुर्मूर्जयन्ती देवी प्रति द्रवन्ती सुविताय गम्याः

१८

अभि न इळा यूथस्य माता स्मन्नदीभिर्वशी वा गृणातु ।
वर्षा वा बृहद्दिवा गृणानाऽभ्यूर्वाना प्रभूथस्यायोः

१९

२० [१६] (३३०)

सिषक्तु न ऊर्जव्यस्य पुष्टेः

(४२)

१८ भौमोऽग्निः । विश्वे देवाः, ११ रुद्रः । त्रिष्टुप्, १७ एकपदा विराट् ।

य शतसा वरुणं दीधिति गी मित्रं भगमदिति नूनमश्याः ।
पृषद्योनिः पञ्च होता शृणोत्व तूर्तपन्था असुरो मयोभुः

१

प्रति मे स्तोममदितिर्जगृभ्यात् सुनुं न माता हृद्यं सुशेवम् ।
अपि प्रियं देवहितं यदस्त्य हं मित्रे वरुणे अन्मयोभु

२

(३३२)

उदीरय कवितमं कवीना सुनत्तैनमभि मध्वा घृतेन ।

स नो वसूनि प्रयता हितानि चन्द्राणि देवः सविता सुवाति

समिन्द्र णो मनसा नेषि गोभिः सं सुरिभिर्हरिवः सं स्वस्ति ।

सं ब्रह्मणा देवहितं यदस्ति सं देवानां सुमत्या यज्ञियानाम्

देवो भगः सविता रायो अंश इन्द्रो वृत्रस्य संजितो धनानाम् ।

ऋभुक्षा वाज उत वा पुरंधि र्वन्तु नो अमृतासस्तुरासः

मरुत्वतो अप्रतीतस्य जिष्णो रजूर्यतः प्र ब्रवामा कृतानि ।

न ते पूर्वं मघवन् नारपरासो न वीर्यं नूतनः कश्चनाप

उप स्तुहि प्रथमं रत्नधेयं बृहस्पतिं सनितारं धनानाम् ।

यः शंसते स्तुवते शंभविष्ठः पुरुवसुरागमजोहुवानम्

तवोतिभिः सचमाना अरिष्टा बृहस्पते मघवानः सुवीराः ।

ये अश्वदा उत वा सन्ति गोदा ये वस्त्रदाः सुभगास्तेषु रायः

विसर्माणं कृणुहि वित्तमेषां ये भुञ्जते अपृणन्तो न उक्थैः ।

अपवतान् प्रसवे वावृधानान् ब्रह्मद्विपः सूर्याद् यावयस्व

य ओहतं रक्षसो देववीता वचक्रोभिस्तं मरुतो नि यात ।

यो वः शमीं शशमानस्य निन्दात् तुच्छ्यान् कामान् करते सिष्विद्वानः

तमुं द्रुहि यः स्विपुः सुधन्वा यो विश्वस्य क्षयति भेषजस्य ।

यक्ष्वा महे सौमनसाय रुद्रं नमोभिर्दुवमसुरं दुवस्य

दमूनसो अपसो ये सुहस्ता वृष्णः पत्नीर्नद्यो विश्वतृष्टाः ।

सरस्वती बृहद्विवोत राका दशस्यन्तीर्वरिवस्यन्तु शुभ्राः

प्र सू महे सुशरणाय मेधां गिरं भरे नव्यसीं जायमानाम् ।

य ओहना दुहितुर्वक्षणासु रूपा मिन्नानो अकृणोविदं नः

प्र सुष्टुतिः स्तनयन्तं रुवन्तं मिळस्पतिं जरितर्नूनमश्याः ।

यो अद्विमां उदनिमां इयति प्र विद्युता रोदसी उक्षमाणः

एषः स्तोमो मारुतं शर्धो अच्छा रुद्रस्य सुनूयुवन्यूरुदश्याः ।

कामो राये हवते मा स्वस्त्युप स्तुहि पृषदश्वो अयासः

प्रेषः स्तोमः पृथिवीमन्तरिक्षं वनस्पतीरोषधी राये अश्याः ।

देवोदेवः सुहवो भूतु मह्यं मा नो माता पृथिवी दुमता धात

३

४

५ [१७]

६

७

८

९

१० [१८]

११

१२

१३

१४

१५

१६

उरौ देवा अनिबाधे स्याम
समश्विनोरवसा नूतनेन मयोभुवा सुप्रणीती गमेम ।
आ नो रथि वहतमोत वीराना विश्वान्यमृता सौभंगानि

१७

१८ [१९] (३४८)

(४३)

१७ भौमोऽत्रिः । विश्वे देवाः । त्रिष्टुप्, १६ एकपदा विराट् ।

आ धेनवः पर्यसा तूष्ण्यां अमर्धन्तीरुप नो यन्तु मध्वा ।
महो राये बृहतीः सप्त विप्रो मयोभुवा जरिता जोहवीति
आ सुष्टुती नमसा वर्तयध्वे द्यावा वाजाय पृथिवी अमृध्वे ।
पिता माता मधुवचाः सुहस्ता भरेभरे नो यशसावविष्टाम्
अध्वर्यवश्चकृवांसो मधूनि प्र वायवे भरत चारु शुक्रम् ।
होतेव नः प्रथमः पाह्यस्य देव मध्वो ररिमा ते मदाय
वश क्षिपो युञ्जते बाहू अद्विं सोमस्य या शमितारा सुहस्ता ।
मध्वो रसं सुगर्भस्तिर्गिरिष्ठां चनिश्चदद् दुदुहे शुक्रमंशुः
असावि ते जुजुषाणाय सोमः क्रत्वे दक्षाय बृहते मदाय ।
ह्री रथे सुधुरा योगे अर्वा गिन्द्र प्रिया कृणुहि ह्ययमानः

१

२

३

४

५ [२०]

आ नो महीमरमतिं सजोषा गां देवीं नमसा रातहव्याम् ।
मधोर्मदाय बृहतीमृतज्ञा माग्ने वह पथिभिर्देवयानैः
अश्नन्ति यं प्रथयन्तो न विप्रो वपावन्तं नाग्निना तपन्तः ।
पितुर्न पुत्र उपसि प्रेष्ठ आ घर्मो अग्निमृतयन्त्रसादि
अच्छा मही बृहती शंतमा गीर्दूतो न गन्त्वश्विना हुवध्वे ।
मयोभुवा सरथा यातमर्वा गगन्तं निधिं धुरमाणिर्न नाभिम्
प्र तव्यसो नमउक्तिं तुरस्याऽहं पूष्ण उत वायोरदिक्षि ।
या राधसा चोदितारा मतीनां या वाजस्य द्रविणोदा उत तमन्
आ नामभिर्मरुतो वक्षि विश्वा ना रूपेभिर्जातवेदो हुवानः ।
यज्ञ गिरो जरितुः सुष्टुतिं च विश्वे गन्त मरुतो विश्व ऊती

६

७

८

९

१० [२१]

आ नो विवो बृहतः पर्वतादा सरस्वती यजता गन्तु यज्ञम् ।
हव देवी जुजुषाणा घृताची शग्मां नो वार्चमुशती शृणोतु

११ (३५९)

आ वेधसं नीलपृष्ठं बृहन्तं बृहस्पतिं सद्ने सादयध्वम् ।

सादद्यौनिं दम आ दीद्विवांसं हिरण्यवर्णमरुषं सपेम

आ धर्णासिर्बृहद्दिवो रराणो विश्वेभिर्गन्त्वोर्मभिर्हुवानः ।

ग्रा वसान ओषधीरमृध—स्त्रिधातुशृङ्गो वृषभो वयोधाः

मातुष्पदे परमे शुक्र आयो—विपुन्यवो रास्पिरासो अगमन् ।

सुशेव्यं नमसा रातहव्याः शिशुं मृजन्त्यायवो न वासे

बृहद् वयो बृहते तुभ्यमग्ने धियाजुरो मिथुनासः सचन्त ।

देवोदेवः सुहवो भूतु मह्यं मा नो माता पृथिवी दुर्मतौ धात

उरौ देवा अनिबाधे स्याम

समश्विनोरवसा नूतनेन मयोभुवा सुप्रणीती गमेम ।

आ नो रयिं वहतमोत वीराना विश्वान्यमृता सौभगानि

(४४)

१५ काश्यपोऽवत्सारः (१० क्षत्र-मनस-एवावद-यजत-सधि-अवत्साराः; ११ विश्ववार-यजत-मायी

अवत्साराः, १२ अवत्सारेण सह सदापृण-यजत-बाहुवृक्त-श्रुतवित्-तयाः,

१३ सुतंभरश्च) । विश्वे देवाः । जगती, १४-१५ त्रिष्टुप् ।

तं प्रत्नथा पूर्वथा विश्वथेमथा ज्येष्ठतातिं बर्हिषदं स्वर्विदम् ।

प्रतीचीनं वृजनं दोहसे गिरा ऽऽशुं जयन्तमनु यासु वर्धसे

श्रिये सुदृशीरुपरस्य याः स्व—विरोचमानः ककुभामचोदते ।

सुगोषा असि न दभाय सुक्रतो परो मायाभिर्कृत आस नाम ते

अत्यं हविः संचते सच्च धातु चा—ऽरिष्टगातुः स होता सहोभरिः ।

प्रसर्षाणो अनु बर्हिर्वृषा शिशु—मध्ये युवाजरो विमुहा हितः

प्र व एते सुयुजो यामन्निष्टये नीचीरमुष्मै यम्यं कृतावृधः ।

सुयन्तुभिः सर्वशासैरभीशुभिः क्रिविर्नामानि प्रवणे मुपायति

संजभुराणस्तर्भुभिः सुतेगृभं वयाकिनं चित्तगर्भासु सुस्वरुः ।

धारवाकेष्वृजुगाथ शोभसे वर्धस्व पत्नीरभि जीवो अध्वरे

यादृगेव दृष्टो तादृगुच्यते सं छायाया दधिरे सिधयाप्स्वा ।

महीमस्मभ्यमुरुषामुरु जयो बृहत् सुवीरमनपच्युतं सहः

वेत्यग्रुर्जनिवान् वा अति स्पृधः समर्यता मनसा सूर्यः कविः ।

ग्रंसं रक्षन्तं परि विश्वतो गय—मस्याकं यमं धमवत् स्वावसुः

॥ ४० ४, अ० २, व० २४]

ज्यायांसमस्य यतुनस्य केतुन ऋषिस्वरं चरति यासु नाम ते ।
 पाह्मिन् धायि तमपस्यया विदुद् य उ स्वयं वहते सो अरं करत्
 समुद्रमासामव तस्थे अग्रिमा न रिण्यति सर्वनं यस्मिन्नायता ।
 अत्रा न हार्दि कवणस्य रेजते यत्रा मतिर्विद्यते पूतबन्धनी
 स हि क्षत्रस्य मनसस्य चित्तिमि रेवावदस्य यजतस्य सधेः ।
 अवत्सारस्य स्पृणवाम रण्वभिः शविष्ठं वाजं विदुषा चिदध्यम्

८

९

१० [२४]

स्थेन आसामर्दितिः कक्ष्योऽं मदो विश्ववारस्य यजतस्य मायिनः ।
 समन्यमन्यमर्थयन्त्येतवे विदुर्विषाणं परिपानमन्ति ते

११

सदापृणो यजतो वि द्विषो वधीदं बाहुवृक्तः श्रुतवित् तयो वः सचा ।
 उमा स वरा प्रत्येति भाति च यदीं गणं भजते सुप्रयावभिः

१२

सुतमरो यजमानस्य सत्पति विश्वांसामूधः स धियामुदञ्चनः ।
 मद धेनू रसवच्छिन्त्रिये पयोऽनुवृवाणो अध्येति न स्वपन्

१३

यो जागार तमृचः कामयन्ते यो जागार तमु सामानि यन्ति ।
 यो जागार तमयं सोम आह तवाहमस्मि सख्ये न्योकाः

१४

अग्निर्जागार तमृचः कामयन्ते अग्निर्जागार तमु सामानि यन्ति ।
 अग्निर्जागार तमयं सोम आह तवाहमस्मि सख्ये न्योकाः

१५ [२५] (३८०)

(४५)

[चतुर्थोऽनुवाकः ॥४॥ सू० ४५-५६]

११ सदापृण आत्रेयः । विश्वे देवाः । त्रिष्टुप्, ९ पुरस्ताज्ज्योतिः ।

विवा विवो विष्यन्नद्रिमुक्थै रायत्या उपसो अर्चिनो गुः ।
 अपावृत व्रजिनीरुत् स्वर्गाद् वि दुरो मानुषीर्देव आवः
 इव सूर्यो अमर्ति न श्रियं सादो वाद् गवां माता जानती गात्र ।
 धन्वर्णसो नद्यः खादो अर्णाः स्थूणेव सुमिता दंहत द्यौः
 अस्मा उक्थाय पर्वतस्य गर्भो महीनां जनुषे पूर्व्याय ।
 वि पर्वतो जिहीत साधत द्यौ राविवा सन्तो दसयन्त भूम
 सूक्तेभिर्जो वचोभिर्देवजुष्टै रिन्द्रा न्वग्नी अवसे हुवध्यै ।
 उक्थेभिर्हिष्मा कवयः सुयज्ञा आविवा सन्तो मरुतो यजन्ति

१

२

३

४

(३८४)

एतो न्वद्य सुध्योऽ भवामि प्र दुच्छुना मिनवामा वरीयः ।
आरे द्वेषांसि सनुतर्दधामाऽयाम प्राश्चो यजमानमच्छ

५ [२६]

एता धियं कृणवामा सखायो ऽप या मातां क्रेणुत व्रजं गोः ।
यया मनुर्विशिशिप्रं जिगाय यया वणिग्वहुरापा पुरीषम्
अनूनोदत्र हस्तयतो अद्वि रार्चन् येन दश मासो नवग्वाः ।
ऋतं यती सरमा गा अविन्दुद् विश्वानि सत्याङ्गिराश्चकार
विश्वे अस्या व्युषि माहिनायाः सं यद् गोभिरङ्गिरसो नवन्त ।
उत्स आसां परमे सधस्थ ऋतस्य पथा सरमा विदुद् गाः

६

७

८

आ सूर्यो यातु सप्ताश्वः क्षेत्रं यदस्योर्विया दीर्घयाथे ।

रघुः श्येनः पतयदन्धो अच्छा युवा कविर्दीदयद् गोषु गच्छन्

९

आ सूर्यो अरुहच्छुक्रमर्णो ऽयुक्त यद्धरितो वीतपृष्ठाः ।

उद्गा न नावमनयन्त धीरा आशृण्वतीरापो अर्वागतिष्ठन्

१०

धियं वो अप्सु दधिपे स्वर्पा ययातरन् दश मासो नवग्वाः ।

अया धिया स्याम देवगोपा अया धिया तुतुर्यामात्यंहः

११ [२७] १११

(४६)

८ प्रतिक्षत्र आत्रेयः । विश्वे देवाः, ७-८ देवपत्न्यः । जगती; २, ८ त्रिष्टुप् ।

हयो न विद्रां अयुजि स्वयं धुरि तां वहामि प्रतरणीमवस्युर्वम् ।
नास्या वरिम विमुचं नावृतं पुनर्विद्वान् पथः पुरएत ऋजु नैषति

१

अग्र इन्द्र वरुण मित्र देवाः शर्धः प्र यन्त मारुतोत विष्णो ।
उभा नासत्या रुद्रो अधु ग्राः पूषा भगः सरस्वती जुषन्त

२

इन्द्राग्नी मित्रावरुणादिति स्वः पृथिवीं द्यां मरुतः पर्वता अपः ।
द्वे विष्णुं पूषणं ब्रह्मणस्पतिं भगं नु शंसं सवितारमूतये

३

उत नो विष्णुरुत वातो असिधो द्रविणोदा उत सोमो मर्यस्करत ।
उत ऋभवं उत राये नो अश्विनो त त्वष्टोत विभ्वानु मंसते

४

उत त्यन्नो मारुतं शर्ध आ गमद् दिविक्षयं यजतं बर्हिःसदे ।
बृहस्पतिः शर्म पुषोत नो यमद् वरुथ्यं वरुणो मित्रो अर्यमा

५

उत त्वे नः पर्वतासः सुशस्तयः सुदीतयो नद्यः स्नामणे भुवन् ।
मर्गो विभक्ता शवसावसा गम-दुरुव्यचा अदितिः श्रोतु मे हवम्
देवानां पत्नीरुशतीरवन्तु नः प्रावन्तु नस्तुजये वाजसातये ।
याः पार्थिवासो या अपामपि वृते ता नो देवीः सुहवाः शर्म यच्छत
उत ग्रा व्यन्तु देवपत्नी-रिन्द्राण्यः प्राय्यश्विनी राट् ।
आ रोदसी वरुणानी शृणोतु व्यन्तु देवीर्य ऋतुर्जनीनाम्

६

७

८ [२८] (३९९)

(४७)

[तृतीयोऽध्यायः ॥३॥ व० १-३१]

७ प्रतिरथ आत्रेयः । विश्वे देवाः । त्रिष्टुप् ।

प्रयुञ्जती दिव एति ब्रुवाणा मही माता दुहितुर्बोधयन्ती ।
आविवासन्ती युवतिर्मनीषा पितृभ्य आ सदनं जोहुवाना
अजिरासस्तदप ईर्यमाना आतस्थिवांसो अमृतस्य नाभिम् ।
अन्तासं उरवो विश्वतः सीं परि द्यावापृथिवी यन्ति पन्थाः
उक्षा समुद्रो अरुषः सुपर्णः पूर्वस्य योनिं पितुरा विवेश ।
मध्ये दिवो निहितः पृश्निरश्मा वि चक्रमे रजसस्पात्यन्तौ
चत्वार ई बिभ्रति क्षेमयन्तो दश गर्भं चरसे धापयन्ते ।
त्रिधातवः परमा अस्य गावो दिवश्चरन्ति परि सद्यो अन्तान्
इदं वपुर्विवर्चनं जनास-श्चरन्ति यज्ञद्यस्तस्थुरापः ।
दे यदी बिभ्रतो मातुरन्ये इहेह जाते यम्याऽऽ सबन्धू
वि तन्वते धियो अस्मा अपांसि वस्त्रा पुत्राय मातरो वयन्ति ।
उपपक्षे वृषणो मोदमाना दिवस्पथा वध्वो यन्त्यच्छ
तदस्तु मित्रावरुणा तदग्ने शं योरस्मभ्यमिदमस्तु शस्तम् ।
अग्नीमहि गाधमुत प्रतिष्ठां नमो दिवे बृहते सादनाय

१

२

३

४

५

६

७ [१] (४०६)

(४८)

५ प्रतिभानुरात्रेयः । विश्वे देवाः । जगती ।

कदु प्रियाय धाम्ने मनामहे स्वक्षत्राय स्वयंशसे महे वयम् ।
आमेन्यस्य रजसो यदुभ्र आ अपो वृणाना वितनोति मायिनी
ता अन्नत वयुनं वीरर्वक्षणं समान्या वृतया विश्वमा रजः ।
अपो अपाचीरपरा अपेजते प्र पूर्वाभिस्तिरते देवयुर्जनः

१

२

(४०८)

आ ग्रावाभिरहृन्त्येभिरक्तुभिर्वरिष्ठं वज्रमा जिघर्ति मायिनि ।
 शतं वा यस्य प्रचरन् त्वे दमे संवर्तयन्तो वि च वर्तयन्नहा
 तामस्य रीतिं परशोरिव प्रत्यनीकमख्यं भुजे अस्य वर्षसः ।
 सचा यदि पितुमन्तमिव क्षयं रत्नं दधाति भरहूतये विशे
 स जिह्वा चतुरनीक ऋञ्जते चारु वसानो वरुणो यतन्नरिम् ।
 न तस्य विद्म पुरुषत्वता वयं यतो भगः सविता दाति वार्यम्

३

४

५ [२] (४११)

(४९)

५ प्रतिप्रभ आत्रेयः, (५ तृणपाणिः) । विश्वे देवाः । त्रिष्टुप् ।

देवं वो अद्य सवितारमेधे भगं च रत्नं विभजन्तमायोः ।
 आ वो नरा पुरुभुजा ववृत्यां दिवेदिवे चिदश्विना सखीयन्
 प्रति प्रयाणमसुरस्य विद्वान् त्सूक्तैर्देवं सवितारं दुवस्य ।
 उप ब्रवीत नमसा विजानञ्जयेष्ठं च रत्नं विभजन्तमायोः
 अद्वयया दयते वार्याणि पूषा भगो अदितिर्वस्त उग्रः ।
 इन्द्रो विष्णुर्वरुणो मित्रो अग्निरहानि भद्रा जनयन्त दुस्माः
 तन्नो अनर्वा सविता वरुणं तत् सिन्धव इषयन्तो अनु गमन् ।
 उप यद् वोचं अध्वरस्य होता रायः स्याम पतयो वाजरत्नाः
 प्र ये वसुभ्य इवदा नमो दुयै मित्रे वरुणे सूक्तवाचः ।
 अवैत्वभ्वं कृणुता वरीयो दिवस्पृथिव्योरवसा मदेम

१

२

३

४

५ [३] (४१२)

(५०)

५ स्वस्त्यात्रेयः । विश्वे देवाः । अनुष्टुप्, ५ पङ्क्तिः ।

विश्वो देवस्य नेतुमर्तो वुरीत सख्यम् ।
 विश्वो राय इषुध्यति द्युम्नं वृणीत पुण्यसे
 ते ते देव नेतुर्ये चेमां अनुशसे ।
 ते राया ते ह्याऽपृचे सचैमहि सचुध्यैः
 अतो न आ नूनर्तिथी नतः पत्नीदिशस्यत ।
 आरे विश्वं पथेष्टां द्विपो युयोतु यूयुभिः

१

२

३

४० ४, अ० ३, व० ४]

यत्र वह्निरभिहितो दुद्रवद् द्रोण्यः पशुः ।
 नृमणा वीरपस्त्यो ऽर्णा धीरेव सनिता ४

एष ते देव नेता स्थस्पतिः शं रुयिः ।

शं राये शं स्वस्तये इषःस्तुतो मनामहे देवस्तुतो मनामहे ५ [४] (४२१)

(५१)

१५ स्वस्त्यात्रेयः । विश्वे देवाः; ४, ६-७ इन्द्रवायू, ५ वायुः । १-४ गायत्री;

५-१० उष्णिक्; ११-१३ जगती त्रिष्टुप्; १४-१५ अनुष्टुप् ।

अग्ने सुतस्य पीतये विश्वैरूमेभिरा गहि । देवेभिर्हव्यदातये १
 ऋतधीतय आ गत सत्यधर्माणो अध्वरम् । अग्नेः पिबत जिह्या २
 विप्रैर्विप्र सन्त्य प्रातर्यावभिरा गहि । देवेभिः सोमपीतये ३
 अयं सोमश्चमू सुतो ऽमत्रे परि पिच्यते । प्रिय इन्द्राय वायवे ४
 वायवा याहि वीतये जुषाणो हव्यदातये । पिबा सुतस्यान्धसो अभि प्रयः ५ [५]

इन्द्रश्च वायवेषां सुतानां पीतिमर्हथः । तास्तुषेथामरेपसावभि प्रयः ६
 सुता इन्द्राय वायवे सोमासो दध्याशिरः । निम्नं न यन्ति सिन्धवोऽभि प्रयः ७
 सजूर्विश्वेभिर्देवेभि रश्विभ्यामुपसा सजूः । आ याह्यग्ने अत्रिवत् सुते रण ८
 सजूर्मित्रावरुणाभ्यां सजूः सोमेन विष्णुना । आ याह्यग्ने अत्रिवत् सुते रण ९
 सजुरादित्यैर्वसुभिः सजूरिन्द्रेण वायुना । आ याह्यग्ने अत्रिवत् सुते रण १० [६]

स्वस्ति नो मिमीतामश्विना भगः स्वस्ति देव्यदितिरनर्वणः ।

स्वस्ति पूषा असुरो दधातु नः स्वस्ति द्यावापृथिवी सुचेतुनां ११

स्वस्तये वायुमुप ब्रवामहे सोमं स्वस्ति भुवनस्य यस्पतिः १२

बृहस्पतिं सर्वगणं स्वस्तये स्वस्तये आदित्यासो भवन्तु नः १३

विश्वे देवा नो अद्या स्वस्तये वैश्वानरो वसुरग्निः स्वस्तये । १४

देवा अवन्तु भवः स्वस्तये स्वस्ति नो रुद्रः पात्वंहसः १५

स्वस्ति मित्रावरुणा स्वस्ति पथ्ये रेवति । १६

स्वस्ति न इन्द्रश्चाग्निश्च स्वस्ति नो अदिते कृधि १७

स्वस्ति पन्थामनु चरेम सूर्याचन्द्रमसाविव । १८

पुनर्वसुताम्रता जानता सं गमेमहि १९ [७] (४२६)

१७ श्यावाश्व आत्रेयः । मरुतः । अनुष्टुप्: ६, १६-१७ पङ्क्तिः ।

प्र श्यावाश्व धृष्णुया ऽर्चा मरुद्भिर्ऋक्भिः ।	
ये अद्भ्यो घर्मनुष्वधं श्रवो मदन्ति यज्ञियाः ।	१
ते हि स्थिरस्य शर्वसः सखायः सन्ति धृष्णुया ।	
ते यामन्ता धृषद्विन-स्मना पान्ति शश्वतः ।	२
ते स्पन्द्रासो नोक्षणो ऽति ष्कन्दन्ति शर्वरीः ।	
मरुतामधा महो दिवि क्षमा च मन्महे	३
मरुत्सु वो दधीमहि स्तोमं यज्ञं च धृष्णुया ।	
विश्वे ये मानुषा युगा पान्ति मर्त्यं रिषः	४
अहन्तो ये सुदानवो नरो असामिश्रवसः ।	
प्र यज्ञं यज्ञियेभ्यो दिवो अर्चा मरुद्भ्यः	५ [८]

आ रुक्मैरा युधा नरं ऋष्या ऋष्टीरसृक्षत ।

अन्वेनां अहं विद्युतो मरुतो जज्झतीरिव भानुरर्त त्मना दिवः ६

ये वावृधन्त पार्थिवा य उरावन्तरिक्ष आ ।

वृजने वा नदीनां सधस्थे वा महो दिवः ७

शर्धो मारुतमुच्छंस सत्यश्वसमृभ्वसम् ।

उत स्म ते शुभे नरः प्र स्पन्द्रा युजत त्मना ८

उत स्म ते परुष्ण्या मूर्णा वसत शुन्ध्यवः ।

उत पय्या रथाना मद्वि भिन्दुन्त्योर्जसा ९

आपथयो विपथयो ऽन्तस्पथा अनुपथाः ।

एतेभिर्मह्यं नामभि र्यज्ञं विष्टार ओहते १० [९]

अधा नरो न्योहते ऽधा नियुत ओहते ।

अधा पारावता इति चित्रा रूपाणि दश्या ११

छन्दःस्तुभः कुभन्यव उत्समा कीरिणो नृतुः

ते मे के चित्र तावव ऊमा आसन् वृशि त्विषे १२

य ऋष्या ऋष्टिविद्युतः कवयः सन्ति वेधसः ।

तमृषे मारुतं गणं नमस्या समया गिरा १३

अच्छं ऋषे मारुतं गुणं दाना मित्रं न योषणा ।
द्विवो वा धृष्णव ओजसा स्तुता धीभिरिषण्यत

१४

नू मन्वान एषां देवाँ अच्छा न वृक्षणा ।
दाना संचेत सूरिभि र्यामश्रुतेभिरस्त्रिभिः

१५

प्र ये मे बन्ध्वेषे गां वोचन्त सूरयः पृश्नि वोचन्त मातरम् ।
अधा पितरमिष्मिणं रुद्रं वोचन्त शिकसः

१६

सप्त मे सप्त शाकिन एकमेका ज्ञाता ददुः ।
यमुनायामधि श्रुतमुद् राधो गव्यं मृजे नि राधो अश्व्यं मृजे

१७ [१०] (४५३)

(५३)

१६ इयावाश्व आत्रेयः । मरुतः । १, ५, १०-११, १५ ककुप्; २ बृहती; ३ अनुष्टुप्, ४ पुरजघ्निक्,
६-७, ९, १३-१४, १६ सतोबृहती; ८, १२ गायत्री ।

को वेदु जानमेपां को वा पुरा सुमेष्वांस मरुताम् ।
यद् युयुजे किलास्यः

१

ऐतान् रथेषु तस्थुषः कः शुश्राव कथा ययुः ।

कस्मै ससुः सुदासे अन्वापय इळाभिर्वृष्टयः सह

२

ते मे आहुर्य आययु रूप द्युभिर्विभिर्मदे ।

नरो मर्या अरेपस इमान् पश्यन्निति प्ठुहि

३

ये अस्त्रिषु ये वाशीषु स्वभानवः स्रक्षु रुक्मेषु खादिषु ।

४

श्राया रथेषु धन्वसु

पुष्पाकं स्मा रथाँ अनु मुदे दधे मरुतो जीरदानवः ।

५ [११]

वृषी द्यावो यतीरिव

आ यं नरः सुदानवो ददाशुषे द्विवः कोशमचुच्यवुः ।

६

वि पर्जन्यं सृजन्ति रोदसी अनु धन्वना यन्ति वृष्टयः

ततुदानाः सिन्धवः क्षोदसा रजः प्र संसुर्धेनवो यथा ।

७

स्यन्ता अश्वा इवा ध्वनो विमोचने वि यद् वर्तन्त एन्यः

आ यात मरुतो द्विव आन्तरिक्षावुमादुत ।

माव स्थात परावतः

८

(४६१)

मा वो रसानितभा कुभा कुमुमा वः सिन्धुनि रीरमत ।

मा वः परिं ष्ठात् सरयुः पुरीषिण्यस्मे इत् सुन्नमस्तु वः

९

तं वः शर्धं रथानां त्वेषं गुणं मारुतं नव्यसीनाम् ।

अनु प्र यन्ति वृष्टयः

१० [१२]

शर्धंशर्धं व एषां व्रातं व्रातं गुणं गुणं सुशस्तिभिः ।

अनु क्रामेम धीतिभिः

११

कस्मा अद्य सुजाताय रातहव्याय प्र ययुः ।

एना यामेन मरुतः

१२

येन तोकाय तनयाय धान्यं बीजं वहध्वे अक्षितम् ।

अस्मभ्यं तद् धत्तन् यद् व ईमहे राधो विश्वायु सौभगम्

१३

अतीयाम निदस्तिरः स्वस्तिभिर्हित्वावद्यमरातीः ।

वृद्धी शं योराप उस्मि भेषजं स्याम मरुतः सह

१४

सुदेवः समहासति सुवीरो नरो मरुतः स मर्त्यः ।

यं त्रायध्वे स्याम ते

१५

स्तुहि भोजान् त्तुवतो अस्य यामनि रणन् गावो न यवसे ।

यतः पूर्वा इव सखीरनु ह्वय गिरा गृणीहि कामिनः

१६ [१३] (४६)

(५४)

१५ इयावाथ आत्रेयः । मरुतः । जगती, १४ त्रिष्टुप् ।

प्र शर्धीय मारुताय स्वभानव इमां वार्चमनजा पर्वतच्युते ।

घर्मस्तुमे दिव आ पृष्ठयज्वने द्युमन्नश्रवसे महि नृम्णमर्चत

१

प्र वो मरुतस्तविषा उदुन्यवो वयोवृधो अश्वयुजः परिज्रयः ।

सं विद्युता दधति वार्शति त्रितः स्वरन्त्यापोऽवना परिज्रयः

२

विद्युन्महसो नरो अश्मदिद्यवो वार्तविषो मरुतः पर्वतच्युतः ।

अव्युया चिन्मुहुरा ह्वादुनीवृतः स्तनयदमा रभसा उदोजसः

३

व्युक्तून रुद्रा व्यहानि शिकसो व्यन्तरिक्षं वि रजांसि धूतयः ।

वि यदज्ञा अजथ नाव ई यथा वि दुर्गाणि मरुतो नाह रिण्यथ

४

तद् वीर्यं वो मरुतो महित्वनं	द्वीर्यं ततान सूर्यो न योजनम् ।	
एता न यामे अर्गुभीतशोचिषो	ऽनश्वद्वां यन्मयातना गिरिम्	५ [१४]
अग्राजि शर्धो मरुतो यदर्णसं	मोषथा वृक्षं कपनेव वेधसः ।	
अर्धस्मा नो अरमति सजोषस	श्वश्रुरिव यन्तमनु नेषथा सुगम्	६
न स जीयते मरुतो न हन्यते	न स्रेधति न व्यथते न रिण्यति ।	
नास्य राय उप दस्यन्ति नोतय	क्रपिं वा यं राजानं वा सुषुदथ	७
नियुत्वन्तो ग्रामजितो यथा नरो	ऽर्यमणो न मरुतः कवन्धिनः ।	
पिबन्त्युत्सं यद्विनासो अस्वरन्	व्युन्दन्ति पृथिवीं मध्वो अन्धसा	८
प्रवत्स्वीं पृथिवी मरुद्भ्यः	प्रवत्स्वी द्यौर्मवति प्रयज्ञाः ।	
प्रवत्स्वीः पृथ्या अन्तरिक्ष्याः	प्रवत्स्वन्तः पर्वता जीरदानवः	९
यन्मरुतः सभरसः स्वर्णरः	सूर्य उदिते मदथा दिवो नरः ।	
न वोऽश्वाः श्रथयन्ताह सिंस्रतः	सद्यो अस्याध्वनः पारमश्रुथ	१० [१५]
अंसेषु व ऋष्टयः पत्सु खादयो	वक्षःसु रुक्मा मरुतो रथे शुभः ।	
अग्निभ्राजसो विद्युतो गर्भस्त्योः	शिप्राः शीर्षसु वितता हिरण्ययीः	११
तं नाकमर्यो अर्गुभीतशोचिषं	रुशत् पिप्पलं मरुतो वि धूनुथ ।	
समच्यन्त वृजनातिं त्विषन्त यत्	स्वरन्ति घोषं विततमृतायवः	१२
युष्मादत्तस्य मरुतो विचेतसो	रायः स्याम रथ्योऽ वयस्वतः ।	
न यो युच्छति तिष्योऽ यथा दिवोऽ	ऽस्मे रारन्त मरुतः सहस्रिणाम् ।	१३
यूयं रयिं मरुतः स्पार्हवीरं	यूयमृषिमवथ सामविप्रम् ।	
यूयमर्वन्त भरताय वाजं	यूयं धत्थ राजानं श्रुष्टिमन्तम्	१४
तद् वो यामि द्रविणं सद्यऊतयो	येना स्वर्णं ततनाम् नूरभि ।	
इदं सु मे मरुतो हर्यता वचो	यस्य तरेम तरसा शतं हिमाः	१५ [१६] (४८४)

(५५)

१० इयावाश्व आत्रेयः । मरुतः । जगती, १० त्रिष्टुप् ।

प्रयज्यवो मरुतो भ्राजद्वष्टयो	बृहद् वयो दधिरे रुक्मवक्षसः ।	
ईर्यन्ते अश्वैः सुयमैभिराशुभिः	शुभं यातामनु रथा अवृत्सत	१
स्वयं दधिध्वे तविषीं यथा विद	बृहन्महान्त उर्विया वि राजथ ।	
उतान्तरिक्षं ममिरे व्योजसा	शुभं यातामनु रथा अवृत्सत	२ (४८६)

साकं जाताः सुभ्वः साकमुक्षिताः श्रिये चिदा प्रतरं वावृधुर्नरः ।

विरोकिणः सूर्यस्येव रश्मयः शुभं यातामनु रथा अवृत्सत

३

आभूषेण्यं वो मरुतो महित्वनं दिहृक्षेण्यं सूर्यस्येव चक्षेणम् ।

उतो अस्माँ अमृतत्वे दधातन् शुभं यातामनु रथा अवृत्सत

४

उदीरयथा मरुतः समुद्रतो यूयं वृष्टिं वर्षयथा पुरीषिणः ।

न वो दस्त्रा उप दस्यन्ति धेनवः शुभं यातामनु रथा अवृत्सत

५ [१७]

यदश्वान् धूर्षु पृषतीरयुग्ध्वं हिरण्ययान् प्रत्यत्काँ अमुग्ध्वम् ।

विश्वा इत् स्पृधो मरुतो व्यस्यथ शुभं यातामनु रथा अवृत्सत

६

न पर्वता न नद्यो वरन्त वो यत्राचिध्वं मरुतो गच्छथेदु तत् ।

उत द्यावापृथिवी याथना परि शुभं यातामनु रथा अवृत्सत

७

यत् पूर्य मरुतो यच्च नूतनं यदुद्यते वसवो यच्च शस्यते ।

विश्वस्य तस्य भवथा नवेदसः शुभं यातामनु रथा अवृत्सत

८

मृळत नो मरुतो मा वधिदनाऽस्मभ्यं शर्म बहुलं वि यन्तन ।

अधि स्तोत्रस्य सख्यस्य गातन् शुभं यातामनु रथा अवृत्सत

९

यूयमस्मान् नयत वस्यो अच्छा निरंहतिभ्यो मरुतो गृणानाः ।

जुषध्वं नो हव्यदाति यजत्रा वयं स्याम पतयो रयीणाम्

१० [१८] (४)

(५६)

१ इयावाइव आत्रेयः । मरुतः । बृहती; ३, ७ सतोबृहती ।

अग्ने शर्धन्तुमा गुणं पिष्टं रुक्मेभिरस्त्रिभिः ।

विशो अद्य मरुतामव ह्वये विवश्चिद् रोचनादधि

१

यथा चिन्मन्यसे हृदा तदिन्मे जग्मुराशंसः ।

ये ते नेदिष्ठं हव्नान्यागमन् तान् वर्ध भीमसंहशः

२

मीळहुर्मतीव पृथिवी पराहता मदन्त्येत्यस्मदा ।

ऋक्षो न वो मरुतः शिमीवाँ अमो दुधो गौरिव भीमयुः

३

नि ये रिणन्योजसा वृथा गावो न दुधुरः ।

अश्मान् चित स्वयं पर्वतं गिरिं प्र च्यावयन्ति यामभिः

४

मं० ४, अ० ३, व० १९]

उत् तिष्ठ नूनमेषां स्तोमैः समुक्षितानाम् ।
मरुतां पुरुतममपूर्व्यं गवां सर्गमिव ह्वये

५ [१९]

युद्धं ह्यरुधी रथे युद्धं रथेषु रोहितः ।
युद्धं हरी अजिरा धुरि वोळ्हवे वहिष्ठा धुरि वोळ्हवे ।

६

उत् स्य वाज्यरुपस्तुविष्वणि—रिह स्म धायि दर्शतः ।
मा वो यामेषु मरुतश्चिरं करत् प्र तं रथेषु चोदत

७

रथं नु मरुतं वयं श्रवस्युमा हुवामहे ।
आ यस्मिन् तस्थौ सुरणानि बिभ्रती सचा मरुत्सु रोदसी
तं वः शर्धं रथेशुभं त्वेषं पनस्युमा हुवे ।
यस्मिन् तुजाता सुभगा महीयते सचा मरुत्सु मीळ्हुषी

९ [२०] (५०३)

(५७)

[पञ्चमोऽनुवाकः ॥५॥ सू० ५७-७२]

८ इयावाश्व आत्रेयः । मरुतः । जगती, ७-८ त्रिष्टुप् ।

आ रुद्रास इन्द्रवन्तः सजोषसो हिरण्यरथाः सुवितायं गन्तन ।
इयं वो अस्मत् प्रति हर्यते मतिस्तृष्णजे न दिव उत्सा उदुन्यवे
वाशीमन्त ऋष्टिमन्तो मनीषिणः सुधन्वान इषुमन्तो निषङ्गिणः ।

१

स्वश्वाः स्थ सुरथाः पृश्निमातरः स्वायुधा मरुतो याथना शुभम्
धनुथ द्यां पर्वतान् काशुषे वसु नि वो वना जिहते यामनो भिया ।

२

कोपयथ पृथिवीं पृश्निमातरः शुभं यदुग्राः पृषतीरयुग्ध्वम्
वातत्वियो मरुतो वर्षनिर्णिजो यमा इव सुसदृशः सुपेशसः ।

३

पिशङ्गाश्वा अरुणाश्वा अरेपसः प्रत्वक्षसो महिना द्यौरिवोरवः
पुरुप्ता अस्त्रिमन्तः सुदानवस्त्वेषसंहशो अनवभ्रराधसः ।

४

सुजातासो जनुषा रुक्मवक्षसो दिवो अर्का अमृतं नाम मेजिरे
ऋष्टयो वो मरुतो अंसयोरधि सह ओजो बाह्वोर्वो बलं हितम् ।

५ [२१]

नृणां शीर्षस्वायुधा रथेषु वो विश्वा वः श्रीरधि तनूषु पिपिशे
गोमदश्वावद् रथवत् सुवीरं चन्द्रवद् राधो मरुतो ददा नः ।

६

प्रशस्ति नः कृणुत रुद्रियासो मक्षीय वोऽवसो दैव्यस्य
ह्वे नरो मरुतो मूळता नस्तुवीमघासो अमृता ऋतज्ञाः ।

७

सत्यश्रुतः कवयो युवानो बृहद्विरयो बृहदुक्षमाणाः

८ [२२] (५११)

८ श्यावाश्व आत्रेयः । मरुतः । त्रिष्टुप् ।

तमु नूनं तर्विषीमन्तमेषां स्तुषे गुणं मारुतं नव्यसीनाम् ।
य आश्वश्वा अमवद् वहन्त उतेशिरे अमृतस्य स्वराजः
त्वेषं गुणं तवसं खादिहस्तं धुनिवतं मायिनं दार्तिवारम् ।
मयोभुवो ये अमिता महित्वा वन्दस्व विप्र तुविरार्धसो नृन्
आ वो यन्तूदवाहासो अद्य वृष्टिं ये विश्वे मरुतो जुनन्ति ।
अयं यो अग्निर्मरुतः समिन्द्र एतं जुषध्वं कवयो युवानः
यूयं राजानमिर्यं जनाय विश्वतष्टं जनयथा यजत्राः ।
युष्मदेति मुष्टिहा बाहुजूतो युष्मत् सदश्वो मरुतः सुवीरः
अराइवेदचरमा अहेव प्रप्र जायन्ते अकवा महोभिः ।
पृश्नेः पुत्रा उपमासो रभिष्ठाः स्वया मत्या मरुतः सं मिमिक्षुः
यत् प्रायासिष्ट पृषतीभिरश्वैर्वीळुपविभिर्मरुतो रथेभिः ।
क्षोदन्त आपो रिणते वना न्यवोस्रियो वृषभः क्रन्दतु द्यौः
प्रथिष्ट यामन् पृथिवी चिदेषां भर्तेव गर्भं स्वमिच्छवो धुः ।
वातान् ह्यश्वान् धुर्यायुयुज्जे वर्षं स्वेदं चक्रिरे रुद्रियासः
ह्ये नरो मरुतो मूळता न स्तुवीमघासो अमृता कृतज्ञाः ।
सत्यश्रुतः कवयो युवानो बृहद्विरयो बृहदुक्षमाणाः

१

२

३

४

५

६

७

८ [२३] (५१९)

(५९)

८ श्यावाश्व आत्रेयः । मरुतः । जगती, ८ त्रिष्टुप् ।

प्र वः स्पलकन् त्सुवितार्य दावने ऽर्चा द्विवे प्र पृथिव्या कृतं भरे ।
उक्षन्ते अश्वान् तरुषन्त आ रजो ऽनु स्वं भानुं श्रथयन्ते अर्णवैः
अमादिषां मियसा भूमिरेजति नौन पूर्णा क्षरति व्यथिर्यती ।
दूरेदृशो ये चितयन्त एमभि रन्तमहे विदथे येतिरे नरः
गवामिव श्रियसे शृङ्गमुत्तमं सूर्यो न चक्षु रजसो विसर्जने ।
अत्या इव सुभ्यश्चारवः स्थन मया इव श्रियसे चेतथा नरः

१

२

३

(५१९)

हो वो महान्ति महतामुदश्वतः कस्काव्या मरुतः को ह पौंस्या ।
 यं ह भूमिं किरणं न रंजथ प्र यद् भरध्वे सुविताय द्वावने ४
 अथा इवेदरूपासः सबन्धवः शूरा इव प्रयुधः प्रोत युयुधुः ।
 मया इव सुवृधो वावृधुर्नरः सूर्यस्य चक्षुः प्र मिनन्ति वृष्टिभिः ५
 ते अज्येष्ठा अकनिष्ठास उज्जिदोऽमध्यमासो महसा वि वावृधुः ।
 मुजातासो जनुषा पृश्निमातरो दिवो मया आ नो अच्छा जिगातन ६
 यो न ये श्रेणीः पत्तुरोजसाऽन्तान् दिवो बृहतः सानुनस्परि ।
 अथास एषामुभये यथा विदुः प्र पर्वतस्य नभनूरचुच्यवुः ७
 मिमातु द्यौरदितिर्वीतये नः सं दानुचित्रा उपसो यतन्ताम् ।
 आचुच्यवुर्दिव्यं कोशमित ऋषे रुद्रस्य मरुतो गृणानाः ८ [२४] (५२७)

(६०)

८ इयावाश्च आत्रेयः । मरुतोऽग्रामरुतौ वा । त्रिष्टुप् ७-८ जगती ।

हो अग्निं स्ववसं नमोभि—रिह प्रसक्तो वि चयत् कृतं नः ।
 रथैरिव प्र भरे वाजयन्तिः प्रदक्षिणिन्मरुतां स्तोममृध्याम् १
 आ ये तस्थुः पृषतीषु श्रुतासु सुखेषु रुद्रा मरुतो रथेषु ।
 वनां चिदुया जिहते नि वो भिया पृथिवी चिद् रजते पर्वतश्चित् २
 पर्वतश्चिन्महि वृद्धो विभाय दिवश्चित् सानु रजत स्वने वः ।
 यत् कीळथ मरुत ऋष्टिमन्त आप इव सध्व्यञ्चो धवध्वे ३
 वा इवेद रंवातासो हिरण्यै—रभि स्वधाभिस्तन्वः पिपिश्रे ।
 शिषे श्रेयांसस्तवसो रथेषु सत्रा महांसि चक्रिरे तनूषु ४
 अज्येष्ठासो अकनिष्ठास एते सं भ्रातरो वावृधुः सौभगाय ।
 पूर्वा पिता स्वपा रुद्र एषां सुदुघा पृश्निः सुदिना मरुद्भ्यः ५
 यस्तमे मरुतो मध्यमे वा यद् वावमे सुभगासो दिवि ४ ।
 अतो नो रुद्रा उत वा न्वस्या—ऽग्ने वित्तान्द्रविषो यद् यजाम ६
 अग्निश्च यन्मरुतो विश्ववेदसो दिवो वहध्व उत्तरादाधि ण्णुभिः ।
 ते मन्दसाना धुनयो रिशादसो वामं धत्त यजमानाय सुन्वते ७
 अग्ने मरुद्भिः शुभयन्तिर्ऋक्भिः सोमं पिब मन्दसानो गणाभिभिः ।
 पावकेभिर्विश्वमिन्वेभिरायुभि—वैश्वानर प्रदिवा केतुनां सजुः ८ [२५] (५३५)

(६१)

१९ इयावाश्व आत्रेयः । १-४, ११-१६ मरुतः, ५-८ तरन्तमहिषी शशीयसी; ९ वैददश्विः पुरुमीलहः, १० वैददश्विस्तरन्तः, १७-१९ दाभ्यो रथवीतिः । गायत्री, ३ निचृत्, ५ अनुष्टुप्, ९ सतोबृहती ।

के ठा नरः श्रेष्ठतमा य एकैक आयय । परमस्याः परावतः १
क्ववोऽश्वाः क्वाऽभीशवः कथं शोक कथा यय । पृष्ठे सद्यो नसोर्यमः २
जघने चोद एषां वि सक्थानि नरो यमुः । पुत्रकृथे न जनयः ३
परा वीरास एतन मर्यासो भद्रजानयः । अश्रितपो यथासथ ४
सनत् साश्व्यं पशुमुत गव्यं शतावयम् । इयावाश्वस्तुताय या दोर्वीरायोपबृहत् ५ [२६]

उत त्वा स्त्री शशीयसी पुंसो भवति वस्यसी । अदेवत्रादराधसः ६
वि या जानाति जसुरिं वि तृप्यन्तं वि कामिनम् । देवत्रा कृणुते मनः ७
उत वा नेमो अस्तुतः पुसां इति ब्रुवे पणिः । स वैरदेय इत् समः ८

उत मेऽरपद् युवतिर्ममन्दुपी प्रति इयावार्य वर्तनिम् ।

वि रोहिता पुरुमीलहार्य येसतु विप्राय दीर्घयशसे ९
यो मे धेनुनां शतं वैददश्विर्यथा ददत् । तरन्त इव मंहना १० [२७]

य इ वहन्त आशुभिः पिबन्तो मदिरं मधु । अत्र श्रवांसि दधिरे ११
येषां श्रियाधि रोदसी विभ्राजन्ते स्थेष्वा । दिवि रुक्म इवोपरि १२
युवा स मारुतो गुणस्त्वेपरशो अनेद्यः । शुभंयावाप्रतिष्कृतः १३
को वेद नूनमेषां यत्रा मदन्ति धूतयः । कृतजाता अरेपसः १४
यूयं मर्तं विपन्यवः प्रणेतार इत्था धिया । श्रोतारो यामहूतिषु १५ [२८]

ते नो वसूनि काम्या पुरुश्चन्द्रा रिशादसः । आ यज्ञियासो ववृत्तन १६
एतं मे स्तोममृम्यं दाभ्याय परा वह । गिरो देवि रथीरिव १७
उत मे वोचतादिति सुतसोमि रथवीता । न कामो अप वेति मे १८
एष क्षेति रथवीति मघवा गोमतीरनु । पर्वतेष्वपश्रितः १९ [२९] (५५४)

(६२)

१ श्रुतविदात्रेयः । मित्रावरुणौ । त्रिष्टुप् ।

कृतेन कृतमपिहितं ध्रुवं वा सूर्यस्य यत्र विमुचन्त्यश्वाः ।
दर्श शता सह तस्थुस्तदेकं पुषानां श्रेष्ठं वपुषामपश्यम् ।

तु वा मित्रावरुणा महित्व—मीमा तस्थुपीरहभिर्दुद्धे ।
 विश्वाः पिन्वथः स्वसुरस्य धेना अनु वामेकः पविरा वर्वत २
 अथोरयतं पृथिवीमुत आ मित्रराजाना वरुणा महोभिः ।
 वर्धयतमोषधीः पिन्वतं गा अव वृष्टिं सृजतं जीरदानू ३
 आ वामश्वासः सुयुजो वहन्तु यतरंमय उप यन्त्वर्वाक् ।
 धृतस्य निर्णिगनु वर्तते वा—मुप सिन्धवः प्रदिवि क्षरन्ति ४
 अनु श्रुताममतिं वर्धदुर्वी बहिरिव यजुषा रक्षमाणा ।
 नमस्वन्ता धृतदक्षाधि गते मित्रासाथे वरुणेळास्वन्तः ५ [३०]

अकविहस्ता सुकृते परस्पा यं त्रासाथे वरुणेळास्वन्तः ।
 राजाना क्षत्रमहणीयमाना सहस्रस्थूणं बिभृथः सह द्वौ ६
 द्विण्यनिर्णिगयो अस्य स्थूणा वि भ्राजते दिव्यश्वाजनीव ।
 भ्रे क्षेत्रे निर्मिता तिल्विले वा सनेम मध्वो अधिगत्यस्य ७
 द्विण्यरूपमुपसो व्युष्टा—वयःस्थूणमुदिता सूर्यस्य ।
 आ रोहथो वरुण मित्र गतं—मतश्चक्षाथे अदितिं दितिं च ८
 यद् बहिष्ठं नातिविधे सुदानू अच्छिष्टं शर्म भुवनस्य गोपा ।
 तेन नो मित्रावरुणावविष्टं सिपासन्तो जिगीवांसः स्याम ९ [३१] (५६३)

[वतुथोऽध्यायः ॥४॥ व० १-३६]

(६३)

७ अर्चनाना आत्रेयः । मित्रावरुणौ । जगती ।

कस्य गोपावधिं तिष्ठथो रथं सत्यधर्माणा परमे व्योमनि ।
 यत्र मित्रावरुणावथो युवं तस्मै वृष्टिर्मधुमत पिन्वते दिवः १
 मन्त्राजस्य भुवनस्य राजथो मित्रावरुणा विदथे स्वर्दशा ।
 वृष्टिं वा राधो अमृतत्वमीमहे द्यावापृथिवी वि चरन्ति तन्यवः २
 मन्त्राज उग्रा वृषभा दिवस्पती पृथिव्या मित्रावरुणा विचर्षणी ।
 चित्रेभिर्धैरुप तिष्ठथो रथं द्यां वर्षयथो असुरस्य मायया ३
 गुपा वा मित्रावरुणा दिवि श्रिता सूर्यो ज्योतिश्चरति चित्रमायुधम् ।
 तमध्वो वृष्ट्या गृहथो दिवि पर्जन्य इप्सा मधुमन्त इरेत ४ (५६७)

रथं युञ्जते मरुतः शुभे सुखं शूरो न मित्रावरुणा गविंष्टिषु ।
 रजांसि चित्रा वि चरन्ति तन्यवो दिवः सम्राजा पर्यसा न उक्षतम्
 वाचं सु मित्रावरुणा विरावतीं पर्जन्याश्चित्रां वदति त्विषीमतीम् ।
 अग्रा वसत मरुतः सु मायया द्यां वर्षयत मरुणामरेपसम्
 धर्मेणा मित्रावरुणा विपश्चिता व्रता रक्षेथे असुरस्य मायया ।
 ऋतेन विश्वं भुवनं वि राजथः सूर्यमा धत्थो दिवि चिद्व्यं रथम्

५

६

७ [१] (५७७)

(६४)

७ अर्चनाना आत्रेयः । मित्रावरुणौ । अनुष्टुप्, ७ पङ्क्तिः ।

वरुणं वो रिशादस—मृचा मित्रं हवामहे । परि व्रजेव बाह्वो—जगन्वांसा स्वर्णरम् १
 ता बाहवा सुचेतुना प्र यन्तमस्मा अर्चते । शेवं हि जार्यं वां विश्वांसु क्षासु जोगुवे २
 यन्नूनमस्यां गार्ति मित्रस्य यायां पथा । अस्य प्रियस्य शर्क्षण्य—हिंसानस्य सश्चिरे ३
 युवाभ्यां मित्रावरुणो—पमं धेयामृचा । यद्ध क्षये मघोनां स्तोतृणां च स्पूधसे ४
 आ नो मित्र सुदीतिमि—वरुणश्च सुधस्थ आ । स्वे क्षये मघोनां सखीनां च वृधसे ५
 युवं नो येषु वरुण क्षत्रं बृहच्च बिभृथः । उरु णो वाजसातये कृतं राये स्वस्तये ६
 उच्छन्त्यां मे यजता देवक्षत्रे रुशद्वि ।
 सुतं सोमं न हस्तिमि—रा पङ्क्तिर्धावतं नरा बिभ्रतावर्चनानसम् ७ [२] (५७७)

(६५)

६ रातहव्य आत्रेयः । मित्रावरुणौ । अनुष्टुप्, ६ पङ्क्तिः ।

यश्चिकेत स मुकतु—देवत्रा स ब्रवीतु नः । वरुणो यस्य दर्शतो मित्रो वा वनते गिरः १
 ता हि श्रेष्ठवर्चसा राजाना दीर्घश्रुत्तमा । ता सत्यती ऋतावृधं ऋतावाना जनैजने २
 ता वामियानोऽवसे पूर्वा उप ब्रुवे सचा । स्वश्वासः सु चेतुना वाजो अभि प्र दावने ३
 मित्रो अंहोश्चिदादुरु क्षयाय गातु वनते । मित्रस्य हि प्रतूधतः सुमतिरस्ति विधतः ४
 वयं मित्रस्यावसि स्याम सप्रथस्तमे । अनेहसस्त्वोतयः सत्रा वरुणशेषसः ५
 युवं मित्रेमं जने यतथः सं च नयथः ।
 मा मघोनः परि रयतं मो अस्माकमुपीणां गोपीधेर्म उरुप्यतम् ६ [३] (५८१)

(६६)

६ रातहव्य आत्रेयः । मित्रावरुणौ । अनुष्टुप् ।

आ विक्रितान सुकृतं देवौ मर्तं रिशादसा । वरुणाय ऋतपेशसे दधीत प्रयसे महे १
 ता हि क्षत्रमविहृतं सम्यगसुर्यमाशाति । अथ व्रतेव मानुषं स्वर्णं धायि दर्शतम् २
 ता वामेपे रथानां सुवीं गव्यूतिमेषाम् । रातहव्यस्य सुष्टुतिं दुधृक् स्तोमैर्मनामहे ३
 अथा हि काव्या युवं दक्षस्य पूभिर्दुता । नि केतुना जनानां चिक्रेथे पूतदक्षसा ४
 तद्वत् पृथिवि बृहच्छ्रवणं ऋषीणाम् । जयसानावरं पृथ्वीति क्षरन्ति यामभिः ५
 आ यद् वामीयचक्षसा मित्रं वयं च सूरयः । व्यचिष्ठे बहुपाग्ये यतेमहि स्वराज्ये ६ [४] (५८९)

(६७)

५ यजत आत्रेयः । मित्रावरुणौ । अनुष्टुप् ।

वस्त्रिया देव निष्कृतमादित्या यजतं बृहत् । वरुण मित्रार्यमन् वर्षिष्ठं क्षत्रमाशाथे १
 आ यद् योनिं हिरण्ययं वरुण मित्र सद्यथः । धर्तारा चर्षणीनां यन्तं सुम्रं रिशादसा २
 विधे हि विश्ववेदसो वरुणो मित्रो अर्यमा । व्रता पदेव सश्चिरे पान्ति मर्त्ये रिषः ३
 ते हि सत्या ऋतस्पृशं कृतावानो जनेजने । सुनीथासः सुदानवोऽहोश्चिदुरुचकयः ४
 को नु वा मित्रास्तुतो वरुणो वा तनूनाम् । तत् सु वामेधते मतिरत्रिभ्य एषते मतिः ५ [५] (५९४)

(६८)

५ यजत आत्रेयः । मित्रावरुणौ । गायत्री ।

प्र वो मित्रार्य गायत वरुणाय विषा गिरा । महिक्षत्रावृतं बृहत् १
 प्रजा या धृतयोनी मित्रश्चोभा वरुणश्च । देवा देवेषु प्रशस्ता २
 तानः शक्तं पार्थिवस्य महो रायो दिव्यस्य । महिं वां क्षत्रं देवेषु ३
 ऋतमृतेन सपन्ते पिरं दक्षमाशाते । अद्भुता देवौ वर्धते ४
 वृष्टिवा रीत्यापि पस्पती दानुमत्याः । बृहन्तं गर्तमाशाते ५ [६] (५९९)

(६९)

४ उरुचक्रिरात्रेयः । मित्रावरुणौ । त्रिष्टुप् ।

मी रोचना वरुणं त्रीरुत धून् त्रीणि मित्र धारयथो रजांसि ।
 प्रजानाममति क्षत्रियस्याऽनु व्रतं रक्षमाणावजुयम्

१

(६००)

इरावतीर्वरुण धेनवो वां मधुमद् वां सिन्धवो मित्र दुहे ।
 त्रयस्तस्थुर्वृषभास्तिसृणां धिषणानां रेतोधा वि द्युमन्तः
 प्रातर्देवीमर्दिति जोहवीमि मध्यंदिन उर्दिता सूर्यस्य ।
 राये मित्रावरुणा सर्वताते ॐ तोकाय तनयाय शं योः
 या धर्तारा रजसो रोचनस्यो तादित्या दिव्या पार्थिवस्य ।
 न वां देवा अमृता आ मिनन्ति व्रतानि मित्रावरुणा भुवाणि

२

३

४ [७] (६०३)

(७०)

४ उरुचक्रिरात्रेयः । मित्रावरुणौ । गायत्री ।

पुरुषां चिद्भ्यस्त्य वों नूनं वां वरुण । मित्र वंसिं वां सुमतिम्
 ता वां सम्यग्द्रुहाणे वमश्याम धार्यसे । वयं ते रुद्रा स्याम
 पातं नो रुद्रा पायुभि रूत त्रियथां सुत्रात्रा । तुर्याम दस्यून तनूभिः
 मा कस्याद्भुतक्रतू यक्षं भुजेमा तनूभिः । मा शेषसा मा तनसा

१

२

३

४ [८] (६०७)

(७१)

३ बाहुवृक्त आत्रेयः । मित्रावरुणौ । गायत्री ।

आ नो गन्तं रिशादसा वरुण मित्र बर्हणा । उपेमं चारुमध्वरम्
 विश्वस्य हि प्रचेतसा वरुण मित्र राजथः । ईशाना पिप्यतं धियः
 उप नः सुतमा गतं वरुण मित्र दाशुषः । अस्य सोमस्य पीतये

१

२

३ [९] (६१०)

(७२)

३ बाहुवृक्त आत्रेयः । मित्रावरुणौ । उष्णिक् ।

आ मित्रे वरुणे वयं गीर्भिर्जुहुमो अत्रिवत् । नि बर्हिषि सदतं सोमपीतये १
 वृतेन स्थो ध्रुवक्षेमा धर्मणा यातयज्जना । नि बर्हिषि सदतं सोमपीतये २
 मित्रश्च नो वरुणश्च जुपेतां यजमिदये । नि बर्हिषि सदतां सोमपीतये ३ [१०] (६११)

(७३)

[पद्योऽनुवाकः ॥६॥ सू० ७३-८७]

१० पौर आत्रेयः । अश्विनौ । अनुष्टुप् ।

यदुच्य स्थः पशवति यदवावत्यश्विना । यद् वां पुरु पुरुभुजा यदुन्तरिक्ष आ गतम् १
 इह त्या पुरुभूतमा पुरु दंसांसि विभ्रता । यदुन्तरिक्षा याम्याधिगू हुवे तुविष्टमा भुजे २ (६१५)

१०४, भ० ४, व० ११]

अन्यद् वपुषि वपुः । रश्चक्रं रथस्य येमथुः । पर्यन्त्या नाहुषा युगा मद्वा रजांसि दीयथः ३
 पु वामेना कृतं विश्वा यद् वामनु दवे । नानां जातावरिषसा समस्मे बन्धुमेयथुः ४
 या यद् वां सूर्या रथं तिष्ठद् रघुज्यद् सदा । परि वामरुषा वयो वृणा वरन्त आतपः ५ [११]
 नरा सुमेन चेतसा । धर्मं यद् वामरेपसं नासत्यान्ना भुरण्यति ६
 पु वीं ककुहो ययिः शृण्वे यामेषु संतनिः । यद् वां दंसोभिरश्विनाऽत्रिर्नराववर्तति ७
 पु मधूयुवा रुद्रा सिपक्ति पिप्युषी । यत् समुद्राति पर्यथः पक्वाः पृक्षो भरन्त वाम ८
 मयामिद् वा उ अश्विना युवामाहुर्मयोभुवा । ता यामेन् यामहूर्तमा यामन्ना मृळयत्तमा ९
 वामा ब्रह्माणि वर्धनाऽश्विभ्यां सन्तु शतमा । या तक्षाम रथो इवाऽवोचाम बृहन्नमः १० [१२]
 (७४)

१० पौर आत्रेयः । अश्विनौ । अनुष्टुप्, ८ निचृत् ।

कृषो देवाश्विनाऽद्या दिवो मनावसू । तच्छ्रवथो वृषण्वसू अत्रिर्वामा विवासति १
 कुह त्या कुह नु श्रुता दिवि देवा नासत्या । कस्मिन्ना यतथो जने को वां नदीनां सचा २
 कं यथः कं ह गच्छथः कमच्छा युञ्जाथे रथम् । कस्य ब्रह्माणि रण्यथो वयं वामुश्मसीदये ३
 पौर चिद्वयुदप्रुतं पौर पौराय जिन्वथः । यदीं गृभीततातये सिंहमिव बृहस्पदे ४
 पयवानाज्जुजुरुषो वविमत्कं न मुञ्चथः । युवा यदीं कृथः पुनरा काममृण्वे वध्वः ५ [१३]

अस्ति हि वामिह स्तोता स्मसि वां संहशि श्रिये । नू श्रुतं म आ गतमवोभिर्वाजिनीवसू ६
 को वामश्च पुरुणा मा वत्रे मर्त्यानाम् । को विप्रो विप्रवाहसा को यज्ञैर्वाजिनीवसू ७
 आ वां रथो रथानां येषो यात्वाश्विना । पुरु चिदस्मयुस्तिर आङ्गुषो मर्त्येष्वा ८
 मपु पु वीं मधूयुवाऽस्माकमस्तु चक्रीतिः । अर्वाचीना विचेतसा विभिः श्येनेव दीयतम् ९
 अश्विना यद्वा कर्हि चिच्छ्रुयातमिमं हवम् । वस्वीरू पु वां भुजः पृञ्चन्ति सु वां पृचः १० [१४]
 (७५)

१ अवस्युरात्रेयः । अश्विनौ । पङ्क्तिः ।

प्रति प्रियतमं रथं वृषणं वसुवाहनम् ।
 स्तोता वामश्विनावृषिः स्तोमेन प्रति भूषति माध्वी मम श्रुतं हवम् १
 अत्यापातमश्विना तिरो विश्वा अहं सना ।
 यथा हिरण्यवर्तनी सुपुम्ना सिन्धुवाहसा माध्वी मम श्रुतं हवम् २ (६३५)

आ नो रत्नानि बिभ्रता—वश्विना गच्छतं युवम् ।

रुद्रा हिरण्यवर्तनी जुषाणा वाजिनीवसू माध्वी मम श्रुतं हवम्

३

सुष्टुभो वां वृषण्वसू रथे वाणीच्याहिता ।

उत वां ककुहो मृगः पृक्षः कृणोति वापुषो माध्वी मम श्रुतं हवम्

४

बोधिन्मनसा रथ्ये—षिरा हवनश्रुता ।

विमिश्र्यवानमश्विना नि याथो अद्वयाविनं माध्वी मम श्रुतं हवम्

५ [१५]

आ वां नरा मनोयुजो ऽश्वसः प्रुषितप्सवः ।

वयो वहन्तु पीतये सह सुन्नेभिरश्विना माध्वी मम श्रुतं हवम्

६

अश्विनावेह गच्छतं नासत्या मा वि वेनतम् ।

तिरश्चिदर्यया परि वर्तिर्यातमदाभ्या माध्वी मम श्रुतं हवम्

७

अस्मिन् यज्ञे अदाभ्या जरितारं शुभस्पती ।

अवस्युमश्विना युवं गृणन्तमुप भूषथो माध्वी मम श्रुतं हवम्

८

अभूदुषा रुशत्पशू—राग्निरधाप्युत्वियः ।

अयोजि वां वृषण्वसू रथो दस्रावमर्त्यो माध्वी मम श्रुतं हवम्

९ [१६] (६४१)

(७६)

५ भौमोऽत्रिः । अश्विनौ । त्रिष्टुप् ।

आ मात्यग्निरुपसामनीक—मुद् विप्राणां देव्या वाचो अस्थुः ।

अवाञ्चा नूनं रथ्येह यातं पीपिवांसमश्विना घर्ममच्छ

१

न संस्कृतं प्र मिमीतो गमिष्ठा ऽन्ति नूनमश्विनोपस्तुतेह ।

दिवाभिपित्वेऽवसागमिष्ठा प्रत्यवर्ति दाशुपे शंभविष्ठा

२

उता यातं संगवे प्रातरहो मध्यंदिन उदिता सूर्यस्य ।

दिवा नक्तमवसा शंतमेन नेदानीं पीतिरश्विना ततान

३

इवं हि वां प्रदिवि स्थानमोर्क इमे गुहा अश्विनेदं दुरोणम् ।

आ नो दिवो बृहतः पर्वतादा ऽज्यो यातमिषमूर्ज वहन्ता

४

समश्विनोरवसा नूतनेन मयोभुवा सुप्रणीती गमेम ।

आ नो इयिं बहतमोत वीरा—ता विश्वान्यमृता सोमगानि

५ [१७] (६४२)

(७७)

५ भौमोऽग्निः । अश्विनौ । त्रिष्टुप् ।

यजमाना प्रथमा यजध्वं	पुरा गृध्रादरूपः पिचातः ।	
यजमश्विना दृधाते	प्र शंसन्ति कवयः पूर्वभाजः	१
यजमश्विना हिनोत	न सायमस्ति देवया अजुष्टम् ।	
यजमानो अस्मद् यजते वि	चावः पूर्वःपूर्वो यजमानो वर्नीयान्	२
हिरण्यत्वक्धुवर्णो घृतस्नुः	पृक्षो बहुज्ञा रथो वर्तते वाम् ।	
मनोजवा अश्विना वार्तरहा	येनातियाथो दुर्गितानि विश्वा	३
यो भूयिष्ठं नासत्याभ्यां विवेष	चनिष्ठं पित्वो ररते विभागे ।	
स तोकमस्य पीपरच्छमीभि	रनूर्ध्वभासः सदमित तुतुर्यात्	४
समश्विनोर्वसा नूतनेन	मयोभुवा सुप्रणीती गमेम ।	
आ नो रुधिं वहतमोत वीरा	ना विश्वान्यमृता सौभगानि	५ [१८] (३५२)

(७८)

१ सप्तवधिरात्रेयः । अश्विनौ (५-९ गर्भस्त्राविण्युपनिषद्) ।

अनुष्टुप्, १-३ उष्णिक्, ४ त्रिष्टुप् ।

अश्विनावेह गच्छतं	नासत्या मा वि वेनतम् । हंसाविव पततमा सुताँ उप	१
अश्विना हरिणाविव	गौराविवानु यवसम् । हंसाविव पततमा सुताँ उप	२
अश्विना वाजिनीवसू	जुषेथां यज्ञमिष्टये । हंसाविव पततमा सुताँ उप	३
अत्रियं वामवरोहन्नुवीस	मजोहवीन्नाधमानेव योषा ।	
येनस्य चिज्वसा नूतनेना	ऽऽगच्छतमश्विना शतमेन	४ [१९]
ति जिहीष्व वनस्पते	योनिः सूर्यन्त्या इव । श्रुतं मे अश्विना हवं सप्तवधिं च मुञ्चतम् ५	
भीताय नार्धमानाय	ऋषये सप्तवधये । मायाभिरश्विना युवं वृक्षं सं च वि चाचथः ६	
यथा वातः पुष्करिणीं	समिद्गयति सर्वतः । एवा ते गर्भं एजतु निरैतु दशमास्यः ७	
यथा वातो यथा वनं	यथा समुद्र एजति । एवा त्वं दशमास्य सहावोहि जरायुणा ८	
यथा मासाञ्जशयानः	कुमारो अधि मातरि । निरैतु जीवो अक्षतो जीवो जीवन्त्या अधि ९	

[२०] (६६१)

(७९)

१० सत्यश्रवा आत्रेयः । उपाः । पङ्क्तिः ।

महे नो अद्य बोधयो षो राये विविर्माती ।	
यथा चिन्नो अबोधयः सत्यश्रवसि वाय्ये सुजाति अश्वसूनुते	१
या सुनीथे शौचद्वये व्यौच्छो दुहितर्दिवः ।	
सा व्युच्छ सहीयसि सत्यश्रवसि वाय्ये सुजाति अश्वसूनुते	२
सा नो अद्याभरद्गु व्युच्छा दुहितर्दिवः ।	
यो व्यौच्छः सहीयसि सत्यश्रवसि वाय्ये सुजाति अश्वसूनुते	३
अभि ये त्वा विभावरि स्तोमैर्गुणन्ति वह्नयः ।	
मधैर्मघोनि सुश्रियो दामन्वन्तः सुरातयः सुजाति अश्वसूनुते	४
यच्चिन्द्रि ते गुणा इमे हृदयन्ति मघत्तये ।	
परि चिद वष्टयो दधुर्ददतो राधो अह्नयं सुजाति अश्वसूनुते	५ [२१]
ऐषु धा वीरवद् यज्ञ उषो मघोनि सूरिषु ।	
ये नो राधांस्यह्नया मघवानो अरासत सुजाति अश्वसूनुते	६
तेभ्यो द्युम्नं बृहद् यज्ञ उषो मघोन्या वह ।	
ये नो राधांस्यह्न्या गव्या भजन्त सूरयः सुजाति अश्वसूनुते	७
उत नो गोमर्तोरिषि आ वहा दुहितर्दिवः ।	
साकं सूर्यस्य रश्मिभिः शुक्रैः शोचन्द्रिर्चिभिः सुजाति अश्वसूनुते	८
व्युच्छा दुहितर्दिवो मा चिरं तनुथा अपः ।	
नेत त्वा स्तेनं यथा रिपुं तपाति सूरं अर्चिषा सुजाति अश्वसूनुते	९
एतावद् वेदेषुस्त्वं भूयो वा दातुमर्हसि ।	
या स्तोतृभ्यो विभावयुच्छन्ती न प्रमीयसे सुजाति अश्वसूनुते	१० [२२] (६७१)

(८०)

६ सत्यश्रवा आत्रेयः । उपाः । त्रिष्टुप् ।

द्युतद्यामानं बृहतीमुतेन कृतावरीमरुणप्सुं विभातीम्	
दुवीमुपसं स्वरवहन्तीं प्रति विप्रांसो मतिभिर्जरन्ते	१
एषा जनं दर्शता बोधयन्ती सुगान् पथः कृण्वती यात्यये ।	
बृहद्वथा बृहती विश्वमिन्वो ज्योतिर्यच्छत्यग्र अह्नाम्	२ (६७२)

[४० ४, अ० ४, व० २३]

एषा गोभिर्गुणेभिर्युजानाः संधन्ती रयिमप्रायु चक्रे ।
 एषो रदन्ती सुविताय देवी पुरुषदुता विश्ववारा वि भाति ३
 एषा ज्येनी भवति द्विबर्ही आविष्कृण्वाना तन्वं पुरस्तात् ।
 ऋतस्य पन्थामन्वेति साधु प्रजानतीव न दिशो मिनाति ४
 एषा शुभ्रा न तन्वो विद्वानो ध्रुवं स्नाती दृश्ये नो अस्थात् ।
 अप द्वेपो बार्धमाना तमांस्युषा दिवो दुहिता ज्योतिषागात् ५
 एषा प्रतीची दुहिता दिवो नृन् योषेव भद्रा नि रिणीते अप्सः ।
 द्युर्ण्वती दृशुषे वार्याणि पुनर्ज्योतिर्युवतिः पूर्वथाकः ६ [२३] (६७७)
 (८१)

५ दयावाइव आत्रेयः । सविता । जगती ।

युञ्जते मन उत युञ्जते धियो विप्रा विप्रस्य बृहतो विपश्चितः ।
 वि होत्रा दधे वयुनाविदेक इन्मही देवस्य सवितुः परिष्पुतिः १
 विश्वा रूपाणि प्रति मुञ्चते कविः प्रासादीद् भद्रं द्विपदे चतुष्पदे ।
 वि नाकमख्यत सविता वरेण्यो ऽनु प्रयाणमुपसो वि राजति २
 पश्य प्रयाणमन्वन्य इद ययुर्देवा देवस्य महिमानमोजसा ।
 यः पार्थिवानि विममे स एतंशो रजांसि देवः सविता महित्वना ३
 उत यांसि सवितस्त्रीणि रोचनो त सूर्यस्य रश्मिभिः समुच्यसि ।
 उत रात्रीमुभयतः परीयस उत मित्रो भवसि देव धर्मभिः ४
 एतेशिषे प्रसवस्य त्वमेक इदुत पुषा भवसि देव यामभिः ।
 एतदे विश्वं भुवनं वि राजसि दयावाश्चस्ते सवितुः स्तोममानशे ५ [२४] (६८२)
 (८२)

१ दयावाइव आत्रेयः । सविता । गायत्री, १ अनुष्टुप् ।

तत् सवितुर्वृणीमहे वयं देवस्य भोजनम् । श्रेष्ठं सर्वधातमं तुरं भगस्य धीमहि १
 अस्य हि स्वयंशस्तरं सवितुः कच्चन प्रियम् । न मिनन्ति स्वराज्यम् २
 स हि रत्नानि दृशुषे सुवाति सविता भगः । तं भागं चित्रमीमहे ३
 अथा नो देव सवितः प्रजावत सावीः सौभगम् । परा दुःष्वप्यं सुव ४
 विश्वानि देव सवितुर्दुरितानि परा सुव । यद् भद्रं तन्न आ सुव ५ [२५]
 अजांगसो अदितये देवस्य सवितुः सवे । विश्वा वामानि धीमहि ६ (६८८)

आ विश्वदेवं सत्पतिं सूक्तैरद्या वृणीमहे । सत्यसंव सवितारम् ७
य इमे उभे अहनी पुर एत्यप्रयुच्छन् । स्वाधीर्देवः सविता ८
य इमा विश्वा जाता न्याश्चावयति श्लोकेन । प्र च सुवति सविता ९ [२६] (३११)
(८३)

१० भौमोऽत्रिः । पर्जन्यः । त्रिष्टुप्, २-४ जगती, ९ अनुष्टुप् ।

अच्छा वद तवसं गीर्भिरामिः स्तुहि पर्जन्यं नमसा विवास ।
कर्निकदद् वृषभो जीरदान् रेतो दधात्योषधीषु गर्भम् १
वि वृक्षान् हन्त्युत हन्ति रक्षसो विश्वं विभाय भुवनं महावधात् ।
उतानांगा ईषते वृष्ण्यावतो यत् पर्जन्यः स्तनयन् हन्ति दुष्कृतः २
✓रथीव कश्याश्वा अमिक्षिपन्नाविर्दूतान् कृणुते वर्ण्योऽहं ।
दूरात् सिंहस्य स्तनथा उदीरते यत् पर्जन्यः कृणुते वर्ण्यं नभः ३
प्र वाता वान्ति पतरन्ति विद्युत् उदोषधीर्जिहते पिन्वते स्वः ।
इरा विश्वस्मै भुवनाय जायते यत् पर्जन्यः पृथिवीं रेतसावति ४
यस्य व्रते पृथिवी ननमीति यस्य व्रते शक्रवज्जर्भुरीति ।
यस्य व्रत ओषधीर्विश्वरूपाः स नः पर्जन्य महि शर्म यच्छ ५ [२७]
दिवो नो वृष्टिं मरुतो ररीध्वं प्र पिन्वत वृष्णो अश्वस्य धाराः ।
अवाङ्तेन स्तनयितुनेह्यपो निषिञ्चन्नसुरः पिता नः ६
अभि क्रन्द स्तनय गर्भमा धा उदुन्वता परि दीया रथेन ।
दतिं सु कर्ष विषितं न्यञ्चं समा भवन्तुद्रतो निपादाः ✓ ७
महान्तं कोशमुदचा नि पिञ्च स्यन्दन्तां कुल्या विषिताः पुरस्तात् ।
वृतेन द्यावापृथिवी व्युन्धि सुप्रपाणं भवत्वद्रयाभ्यः ८
यत् पर्जन्य कर्निकदत् स्तनयन् हंसि दुष्कृतः ।
प्रतीदं विश्वं मोदते यत् किं च पृथिव्यामधि ९
अवर्षावर्षमुदु पू गृभायाऽकृधन्वान्यत्येतवा उ ।
अजीजन ओषधीर्भोजनाय कमुत् प्रजाभ्योऽविदो मनीषां १० [२८] (७०१)
(८४)

३ भौमोऽत्रिः । पृथिवी । अनुष्टुप् ।

बलित्था पर्वतानां खिद्रं बिभर्षि पृथिवि । प्र या भूमिं प्रवत्वति महा जिनोषि महिनि ? (७०२)

३० ४, अ० ४, व० २९]
तोमोसस्त्वा विचारिणि
हृक्हा चिद् या वनस्पतीन्

प्रति षोभन्त्यक्तुभिः । प्र या वाजं न हेपन्तं पेरुमस्यस्यर्जुनि २
क्षमया दर्धर्ष्योर्जसा । यत ते अभस्य विद्युतो दिवो वर्षन्ति वृष्टयः ३
[२९] (७०४)

(८५)

८ भौमोऽत्रिः । वरुणः । त्रिष्टुप् ।

प्र स्रग्नाजं बृहदर्चा गभीरं ब्रह्म प्रियं वरुणाय श्रुताय ।
वि यो जवानं शमितेव चर्मो—पस्तिरे पृथिवीं सूर्याय १
वनेषु व्यन्तरिक्षं ततान वाजमर्वत्सु परं उस्त्रियासु ।
हस्तु कृतं वरुणो अप्स्व॥ग्निं दिवि सूर्यमदधात सोममद्रां २
नीचीनवारं वरुणः कर्वन्धं प्र संसर्ज रोदसी अन्तरिक्षम् ।
तेन विश्वस्य भुवनस्य राजा यवं न वृष्टिर्व्युनत्ति भूमं ३
उत्तति भूमिं पृथिवीमुत द्यां यदा दुग्धं वरुणो वष्ट्यादित ।
समुप्रेण वसत पर्वतास—स्तविषीयन्तः श्रथयन्त वीराः ४
इमाम् प्वासुरस्य श्रुतस्य महीं मायां वरुणस्य प्र वोचम् ।
मानेतेव तस्थिवां अन्तरिक्षे वि यो ममे पृथिवीं सूर्येण ५ [३०]
इमाम् नु कवितमस्य मायां महीं देवस्य नक्रिरा दर्धर्ष ।
एकं यदुद्रा न पूणन्त्येनीं—रासिश्चन्तीरवनयः समुद्रम् ६
अयम्यं वरुण मित्र्यं वा सखायं वा सदुमिद् भ्रातरं वा ।
वेषं वा नित्यं वरुणारणं वा यत सीमार्गश्चकृमा शिश्रथस्तत ७
कितवासो यद् रिंरिपुर्न दूवि यद् वा घा सत्यमुत यन्न विद्म ।
सवां ता वि प्यं शिथिरेव देवा—ऽधा ते स्याम वरुण प्रियासः ८ [३१] (७१२)

(८६)

६ भौमोऽत्रिः । इन्द्राग्नी । अनुष्टुप्, ६ विराट्पूर्वा ।

इन्द्राग्नी यमवथ उभा वाजेषु मर्त्यम् । हृक्हा चित्स प्र भेदति द्युम्ना वाणीरिव त्रितः १
या पुतनासु दुष्टरा या वाजेषु श्रवाय्या । या पञ्च चर्षणीरभी—न्द्राग्नी ता हवामहे २
तपोदिमवच्छव—स्तिग्मा दिद्युन्मघोनोः । प्रति दुणा गर्भस्त्यो—र्गवां वृत्रघ्न एषते ३
ता वामेपे रथाना—मिन्द्राग्नी हवामहे । पतीं तुरस्य राधसो विद्वांसा गिर्वैणस्तमा ४
ता वृधन्तावनु दून मतीय देवावदभा । अहन्ता चित् पुरा दुधं—ऽशैव देवावर्षते ५ (७१७)

एवेन्द्राग्निभ्यामहावि हव्यं शूष्यं घृतं न पूतमर्दिभिः ।

ता सुरिषु श्रवो बृहद् रयिं गूणत्सु दिधृतमिषं गूणत्सु दिधृतम्

६ [३२] (७१८)

(८७)

९ एवयामरुदात्रेयः । मरुतः । अतिजगती ।

प्र वो महे मतयो यन्तु विष्णवे मरुत्वते गिरिजा एवयामरुत् ।

प्र शर्धाय प्रयज्यवे सुखादये तवसे भन्ददिष्टये धुनिवताय शर्वसे १

प्र ये जाता महिना ये च नु स्वयं प्र विघ्नना ब्रुवते एवयामरुत् ।

कत्वा तद् वो मरुतो नाधूषे शवो दाना मद्वा तदेपा मधृष्टासो नाद्रयः २

प्र ये दिवो बृहतः शृण्विरे गिरा सुशुक्रानः सुभ्व एवयामरुत् ।

न येषामिरी सधस्थ ईष्ट आ अग्रयो न स्वविद्युतः प्र स्पन्द्रासो धुनीनाम् ३

स चक्रमे महतो निरुरुक्रमः समानस्मात् सदेस एवयामरुत् ।

यदायुक्त त्मना स्वादधि ण्णुभिर्विष्पर्धसो विमहसो जिगाति शेवृधो नृभिः ४

स्वनो न वोऽमवान् रेजयद् वृषा त्वेषो ययिस्तविष एवयामरुत् ।

येना सहन्त ऋक्षत स्वरोचिषः स्थारश्मानो हिरण्ययाः स्वायुधास इष्मिणः ५ [३३]

अपारो वो महिमा वृद्धशवसस्त्वेपं शवोऽवत्वेवयामरुत् ।

स्थातारो हि प्रसितौ संहग्नि स्थन ते न उरुण्यता निदः शुशुक्रांसो नाग्रयः ६

ते रुद्रासः सुमखा अग्रयो यथा तुविद्युन्ना अवन्त्वेवयामरुत् ।

वीर्यं पृथु पप्रथे सञ्ज पार्थिवं येषामज्मेष्वा महः शर्धस्यर्जुतैनसाम् ७

अद्वेषो नो मरुतो गातुमेतन् श्रोता हव जरितुरेवयामरुत् ।

विष्णोर्महः समन्यवो युयोतन् स्मद् रथ्योऽ न वंसना ऽप द्वेषांसि सनुतः ८

गन्ता नो यज्ञं यज्ञियाः सुशामि श्रोता हवमरुक्ष एवयामरुत् ।

ज्येष्ठासो न पर्वतासो व्योमनि यूयं तस्य प्रचेतसः स्यात दुर्धतवो निदः ९ [३४] (७२७)

॥ इति पञ्चमं मण्डलं समाप्तम् ॥

मंत्र-संख्या

चतुर्थ-मण्डलस्यान्तपर्यन्तं ३६४१

पञ्चम-मण्डलस्य

सर्वयोगः

७२७

४३६८

अथ षष्ठं मण्डलम् ।

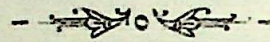
(१)

[प्रथमोऽनुवाकः ॥१॥ सू० १-१५]

१३ बर्हिस्पत्या भरद्वाजः । अग्निः । त्रिष्टुप् ।

- त्वं हवि प्रथमो मनोता । १
 त्वं सीं वृषन्नकृणोर्दुष्टरीतु । सहो विश्वस्मै सहसे सहध्वै
 अथा होता न्यसीदो यजीया निळस्पद इषयन्नीडयः सन् । २
 तं त्वा नरः प्रथमं देवयन्तो महो राये चितयन्तो अनु गमन्
 वृतेव यन्तं बहुभिर्वसुध्वैऽस्त्वे रयिं जागृवांसो अनु गमन् । ३
 रजन्तमग्निं दर्शतं बृहन्तं वपावन्तं विश्वहां दीदृवांसम्
 पुं देवस्य नमसा व्यन्तः श्रवस्यवः श्रवं आपन्नमृक्तम् । ४
 नामानि चिद् दधिरे यज्ञियानि भद्रायां ते रणयन्त संदृष्टौ
 त्वां वर्धन्ति क्षितयः पृथिव्यां त्वां राय उभयांसो जनानाम् । ५ [३५]
 त्वं ज्ञाता तरणे चेत्यो भूः पिता माता सद्भिन्मानुपाणाम्
 सुययैष्युः स प्रियो विश्वः । ६
 तं त्वा वयं दम आ दीदृवांसं मुप जुबाधो नमसा सदेम
 तं त्वा वयं सुध्वोऽ नव्यमग्ने सुम्नायव ईमहे देवयन्तः । ७
 त्वं विशो अनयो दीद्यानो दिवो अग्ने बृहता रोचनेन
 विशो कृविं विश्पतिं शश्वतीनां नितोशनं वृषभं चर्षणीनाम् । ८
 प्रीतिपणिमिषयन्तं पावकं राजन्तमग्निं यजतं रयीणाम्
 सो अग्न ईजे शशमे च मर्तो यस्तु आनद्र समिधा हव्यदातिम् । ९
 य आहुतिं परि वेवा नमोभि विश्वेत स वामा दधते त्वोतः
 अस्मा उ ते महि महे विधेम नमोभिरग्ने समिधोत हव्यैः । १०
 त्वं सीं सूनो सहसो गीर्भिरुक्थै रा ते भद्राया सुमती यतेम

आ यस्ततन्थ रोदसी वि भासा श्रवोभिश्च श्रवस्यस्तर्कः ।
 बृहद्भिर्वाजैः स्थविरोभिरस्मे रेवद्भिरग्रे वितरं वि भाहि ११
 नुवद् वसो सद्भिर्द्वेह्यस्मे भूरि तोकाय तनयाय पश्वः ।
 पूर्वीरिषो बृहतीरारेअघा अस्मे भद्रा सौश्रवसानि सन्तु १२
 पुरुष्यग्रे पुरुधा त्वाया वसूनि राजन् वसुता ते अश्याम् ।
 पुरुणि हि त्वे पुरुवार सन्त्यग्रे वसु विधते राजनि त्वे १३ [३६] (१३)

[पञ्चमोऽध्यायः ॥५॥ व० १-३०]

(२)

११ बार्हस्पत्यो भरद्वाजः । अग्निः । अनुष्टुप्, ११ शकरी ।

त्वं हि क्षैतवद् यशो अग्रे मित्रो न पत्यसे । त्वं विचर्षणे श्रवो वसो पुष्टिं न पुण्यसि १
 त्वां हि प्मा चर्षणयो यज्ञेभिर्गीभिरीळते । त्वां वाजी यात्यवृको रजस्तूर्विश्वचर्षणिः २
 सजोषस्त्वा दिवो नरो यज्ञस्य केतुमिन्धते । यद्ध स्य मानुषो जनः सुम्नायुर्जुह्वे अध्वरे ३
 क्रधद् यस्तं सुदानवे धिया मर्तः शशमते । ऊती प बृहतो दिवो द्विषो अंहो न तरति ४
 समिधा यस्त आहुतिं निशितिं मर्त्यो नशत । वयावन्तं स पुण्यति क्षर्यमग्रे शतायुषम् ५ [१]
 त्वेपस्ते धूम क्रण्वति दिवि षष्ठ्युक् आततः । सूर्यो न हि द्युता त्वं कृपा पावक रोचसे ६
 अधा हि विश्वीड्यो असि प्रियो नो अतिथिः । रण्वः पुरीव जूर्यः सूनुर्न त्रययाय्यः ७
 क्त्वा हि द्रोणे अज्यसे अग्रे वाजी न कृत्व्यः । परिजमेव स्वधा गयो अत्यो न ह्यार्यः शिशुः ८
 त्वं त्या चिदच्युता अग्रे पशुर्न यवसे । धामा ह यत् ते अजर वना वृश्नन्ति शिक्रसः ९
 वेपि ह्यध्वरीयता मग्रे होता दमे विशां । समृधो विशपते कृणु जुषस्व हव्यमङ्गिरः १०
 अच्छा नो मित्रमहो देव देवा नग्रे वोचः सुमतिं रोदस्योः ।
 वीहि स्वस्ति सुक्षितिं दिवो नृन् द्विषो अंहोसि दुरिता तरेम ता तरेम तवावसा तरेम ११

[२] (२४)

(३)

८ बार्हस्पत्यो भरद्वाजः । अग्निः । त्रिष्टुप् ।

अग्रे स क्षेपहतपा कतेजा उरु ज्योतिर्नशते देवयुष्टे ।
 यं त्वं मित्रेण वरुणः सजोषा देव पासि त्यजसा मर्तमंहः १
 इंजे यज्ञेभिः शशमे शमीभिः क्रधद्वारायाग्रये ददाश ।
 एवा चन तं यशसामजुष्टि नोहो मर्तं नशते न प्रहसिः २

(२६)

[४, मं० ५, व० ३]

न यस्य दृशतिरिषा भीमा यदेति शुचतस्त आ धीः ।
 स्वतः गुरुधो नायमक्तोः कुत्रा चिद् रण्वो वसतिर्वनेजाः ३
 तिमं चिदेम महि वर्षो अस्य भसदश्वो न यमसान आसा ।
 विजेहमानः परशुर्न जिह्वां द्विर्न द्रावयति दारु धक्षत् ४
 स इदस्तेव प्रति धादसिष्य जिह्वां तेजोऽयसो न धाराम् ।
 चित्रधजतिररतिर्यो अक्तो वेर्न दुषद्वा रघुपत्नजंहाः ५ [३]
 स ईरेमो न प्रति वस्त उस्माः शोचिषां रारपीति मित्रमहाः ।
 नक्तं य ईमरुषो यो दिवा नृ नमर्त्यो अरुषो यो दिवा नृन् ६
 विवो न यस्य विधतो नवीनोद् वृषां रुक्ष ओषधीषु नूनोत् ।
 वृषा न यो ध्रजसा पत्मना यज्ञा रोदसी वसुना दं सुपत्नी ७
 धापोमिवा यो युज्येभिर्कैर्विद्युन्न दविद्योत् स्वेभिः शुष्मैः ।
 शर्षो वा यो मरुतां ततक्ष ऋभुर्न त्वेषो रभसानो अद्यौत् ८ [४] (३२)

(४)

८ बार्हस्पत्यो भरद्वाजः । अग्निः । त्रिष्टुप् ।

यथा होतुर्मनुषो देवताता यज्ञेभिः सूनो सहसो यजांसि ।
 एवा नो अद्य समना समाना नुशन्नम् उशतो यक्षि देवान् १
 स नो विभावा चक्षणिर्न वस्तो रग्निर्वन्दारु वेद्यश्चनो धात् ।
 विद्यायुषो अमृतो मर्त्येषू पर्भुद् भूदतिथिर्जातवेदाः २
 यथा न यस्य पुनयन्त्यभ्वं भासांसि वस्ते सूर्यो न शुक्रः ।
 वि य इनोत्यजरः पावको ऽश्वस्य चिच्छिश्नथत् पूर्याणि ३
 एवा हि सूनो अस्यन्नसद्वा चके अग्निर्नुषाज्मानम् ।
 स त्वं न ऊर्जसन् ऊर्जं धा राजेव जेरवृके क्षेप्यन्तः ४
 नितिकि यो वारुणमन्नमर्ति वायुर्न राष्ट्रत्येत्यक्तून् ।
 नृपाम् यस्त आदिशामराती रत्यो न हतः पततः परिहृत ५ [५]
 आ सूर्यो न भानुमन्निर्कै रग्ने ततन्थ रोदसी वि भासा ।
 पिबो नयत् परि तमांस्यक्तः शोचिषा पत्मन्नोशिजा न दीयन् ६ (३८)

त्वां हि मन्द्रतममर्कशोकैर्वैवृमहे महि नः श्रोष्यसे ।
 इन्द्रं न त्वा शर्वसा देवता वायुं पृणन्ति राधसा नृतमाः
 नू नो अग्नेऽवृकेभिः स्वस्ति वेपि रायः पथिभिः पश्यहः ।
 ता सूरिभ्यो गृणते रासि सुमं मदेम शतहिमाः सुवीराः

(५)

७ वार्हस्पत्यो भरद्वाजः । अग्निः । त्रिष्टुप् ।

हुवे वः सूनुं सहसो युवान् मद्रोघवाचं मतिभिर्यविष्ठम् ।
 य इन्वति द्रविणानि प्रचेता विश्ववाराणि पुरुवारो अधुक्
 त्वे वसूनि पुर्वणीक होत द्रोषा वस्तोररिरे यज्ञियांसः ।
 क्षामेव विश्वा भुवनानि यस्मिन् तं सौभंगानि दधिरे पावके
 त्वं विश्व प्रदिवः सीद आसु कृत्वा रथीरभवो वार्याणाम् ।
 अत इनोपि विधते चिकित्वो व्यानुषर्जातवेदो वसूनि
 यो नः सनुत्यो अभिदासदग्ने यो अन्तरो मित्रमहो वनुष्यात् ।
 तमजरेभिर्वृषभिस्तव स्वैस्तपा तपिष्ठ तपसा तपस्वान्
 यस्ते यज्ञेन समिधा य उक्थै रकेभिः सूनो सहसो ददाशत् ।
 स मर्त्येष्वमृत प्रचेता राया द्युम्नेन शर्वसा वि भाति
 स तत् कृधीषितस्तूर्यमग्ने स्पृधो वाधस्व सहसा सहस्वान् ।
 यच्छस्यसे द्युभिर्क्तो वचोभिस्तज्जुपस्व जरितुघोषि मन्म
 अश्याम तं काममग्ने तवोती अश्याम रयिं रयिवः सुवीरम् ।
 अश्याम वाजमभि वाजयन्तो अश्याम द्युमर्मजराजरं ते

(६)

७ वार्हस्पत्यो भरद्वाजः । अग्निः । त्रिष्टुप् ।

प्र नव्यसा सहसः सूनुमच्छा यज्ञेन गातुमव इच्छमानः ।
 वृश्चद्वनं कृष्णयामं रुशन्तं वीती होतरिं दिव्यं जिगाति
 स श्वितानस्तन्यतू रोचनस्था अजरेभिर्नानदन्निर्यविष्ठः ।
 यः पावकः पुरुतमः पुरुणि पृथन्यगिरनुयाति शर्वम्

ते ते विष्वग्वार्ताजूतासो अग्ने भामांसः शुचे शुचयश्चरन्ति ।
 विष्वक्षासो विव्या नवग्वा वना वनन्ति धृषता रुजन्तः ३
 वे ते शुक्रासः शुचयः शुचिष्मः क्षां वपन्ति विषितासो अश्वाः ।
 अथ भ्रमस्त उर्विया वि भाति यातयमानो अधि सानु पृथेः ४
 अथ जिह्वा पापतीति प्र वृष्णो गोषुयुधो नाशनिः सृजाना ।
 शूरस्येव प्रसितिः क्षातिरग्ने दुर्वर्तुर्भीमो दयते वनानि ५
 आ भानुना पार्थिवानि जयांसि महस्तोदस्य धृषता ततन्थ ।
 स बाधस्वाप भया सहोभिः स्पृधो वनुष्यन् वनुषो नि जूर्व ६
 स चित्र चित्रं चितयन्तमस्मे चित्रक्षत्र चित्रतमं वयोधाम् ।
 चन्द्रं रयिं पुरुवीरं बृहन्तं चन्द्रं चन्द्राभिर्गृणते युवस्व ७ [८] (५४)

(७)

७ बार्हस्पत्यो भरद्वाजः । वैश्वानरोऽग्निः । त्रिष्टुप्, ६-७ जगती ।

मूर्धानं दिवो अरतिं पृथिव्या वैश्वानरमृत आ जातमग्निम् ।
 कविं सम्राजमर्तिथिं जनानां मासन्ना पात्रं जनयन्त देवाः १
 नाभिं यज्ञानां सदनं रयीणां महामाहावमभि सं नवन्त ।
 वैश्वानरं रथ्यमध्वराणां यज्ञस्य केतुं जनयन्त देवाः २
 त्वद् विप्रो जायते वाज्यग्ने त्वद् वीरासो अभिमातिपाहः ।
 वैश्वानर त्वमस्मासु धेहि वसूनि राजन् त्स्पृहयाय्याणि ३
 त्वां विश्वे अमृत जायमानं शिशुं न देवा अभि सं नवन्ते ।
 तव क्रतुभिरमृतत्वमायन् वैश्वानर यत् पित्रोरदीदेः ४
 वैश्वानर तव तानि व्रतानि महान्यग्ने नकिरा दधर्ष ।
 यजार्जमानः पित्रोरुपस्थे ऽविन्दः केतुं वयुनेष्वहाम् ५
 वैश्वानरस्य विमितानि चक्षसा सानूनि दिवो अमृतस्य केतुना ।
 तस्येदु विश्वा भुवनाधि मूर्धानि वया इव रुरुहुः सप्त विसुहः ६
 वि यो रजांस्यभिमीत सुक्रतुं वैश्वानरो वि दिवो रोचना कविः ।
 परि यो विश्वा भुवनानि पप्रथे ऽदग्धो गोपा अमृतस्य रक्षिता ७ [९] (६१)

७ बार्हस्पत्यो भरद्वाजः । वैश्वानरोऽग्निः । जगती, ७ त्रिष्टुप् ।

- पूक्षस्य वृष्णो अरुषस्य नू सहः प्र नु वोचं विदथा जातवेदसः ।
 वैश्वानराय मतिर्नव्यसी शुचिः सोम इव पवते चारुरग्रये १
- स जायमानः परमे व्योमनि व्रतान्यग्निर्व्रतपा अरक्षत ।
 व्यन्तरिक्षममिमीत सुक्रतु वैश्वानरो महिना नाकमस्पृशत् २
- व्यस्तम्नाद् रोदसी मित्रो अद्भुतो ऽन्तर्वावदकृणोज्ज्योतिषा तमः
 वि चर्मणीव धिषणे अवर्तयद् वैश्वानरो विश्वमधत्त वृष्ण्यम् ३
- अपामुपस्थे महिषा अगृभ्णत् विशो राजानमुप तस्थुर्ऋग्विम्यम् ।
 आ दूतो अग्निमभरद् विवस्वतो वैश्वानरं मातरिश्वा परावतः ४
- युगेयुगे विदुष्यं गृणन्त्यो ऽग्ने रयि यशसं धेहि नव्यसीम् ।
 पृथेव राजन्नवशंसमजर नीचा नि वृश्च वनिनं न तेजसा ५
- अस्माकमग्ने मघवत्सु धारया ऽनामि क्षत्रमजरं सुवीर्यम् ।
 वयं जयेम शतिनं सहस्रिणं वैश्वानरं वार्जमग्ने तवोतिभिः ६
- अदब्धेमिस्तव गोपाभिरिष्टे ऽस्माकं पाहि त्रिषधस्थ सुरीन् ।
 रक्षा च नो वृदुषां शर्धो अग्ने वैश्वानरं प्र च तारीः स्तवानः ७ [१०] (६८)

(९)

७ बार्हस्पत्यो भरद्वाजः । वैश्वानरोऽग्निः । त्रिष्टुप्, (७ प्रस्तारपंक्तिर्वा) ।

- अहश्च कृष्णमहरर्जुनं च वि वर्तेते रजसी वेद्याभिः ।
 वैश्वानरो जायमानो न राजा ऽवातिरज्ज्योतिषाग्निस्तमांसि १
- नाहं तन्तुं न वि जानाम्योतुं न यं वयन्ति समरेऽतमानाः ।
 कस्य स्विह पुत्र इह वक्त्वानि परो वद्व्यात्यवरेण पित्रा २
- स इह तन्तुं स वि जानात्योतुं स वक्त्वान्यृतुथा वदति ।
 य ई चिकेतदमृतस्य गोपा अवश्वरन् परो अन्येन पश्यन् ३
- अयं होता प्रथमः पश्यतेम मिदं ज्योतिरमृतं मर्त्येषु ।
 अयं स जज्ञे ध्रुव आ निपत्तो ऽमर्त्यस्तन्वा इ वर्धमानः ४

पुं ज्योतिर्निहितं हृशये कं मनो जविष्ठं पतयत्स्वन्तः ।
 विश्वे देवाः समनसः सकेता एकं कर्तुमभि वि यन्ति साधु ५
 वि मे कर्णा पतयतो वि चक्षुर्वीर्यं ज्योतिर्हृदय आहितं यत् ।
 वि मे मनश्चरति दूरआधीः किं स्विद् वक्ष्यामि किमु नू मनिष्ये ६
 विश्वे देवा अनमस्यन् भियानास्त्वामग्ने तमसि तस्थिवांसम् ।
 वैश्वानरोऽवततये नो ऽमर्त्योऽवततये नः ७ [११] (७५)

(१०)

७ बार्हस्पत्यो भरद्वाजः । अग्निः । त्रिष्टुप्; ७ द्विपदा विराट् ।

पुनो वो मन्द्रं विव्यं सुवृक्तिं प्रयति यज्ञे अग्निर्मध्वरे दधिध्वम् ।
 पु उक्थेमिः स हि नो विभावा स्वध्वरा करति जातवेदाः १
 तमु द्युमः पुर्वणीक होत रग्ने अग्निभिर्मनुष इधानः ।
 स्तोमं यमस्मै ममतेव शूषं घृतं न शुचिं मतयः पवन्ते २
 पीपाय स श्रवसा मर्त्येषु यो अग्रये दुदाश विप्र उक्थैः ।
 चित्राभिस्तमूतिभिश्चित्रशोचिर्व्रजस्य साता गोमतो दधाति ३
 आ यः पप्रौ जायमान उर्वी दूरेदृशा भासा कृष्णाध्वा ।
 अध बहु चित् तम ऊर्म्यायास्तिरः शोचिषा दृष्टो पावकः ४
 नू नश्चित्रं पुरुवाजाभिरूती अग्ने रयिं मध्वन्ध्रश्च धेहि ।
 ये राधसा श्रवसा चात्यन्यान् त्सुवीर्येभिश्चाभि सन्ति जनान् ५
 इमे यज्ञं चनो धा अग्न उशान् यं त आसानो जुहुते हविष्मान् ।
 प्राद्वजेषु दधिषे सुवृक्तिमवीर्वाजस्य गध्वस्य सातौ ६
 वि द्वेषांसीनुहि वर्धयेळां मदम शतहिमाः सुवीराः ७ [१२] (८२)

(११)

६ बार्हस्पत्यो भरद्वाजः । अग्निः । त्रिष्टुप् ।

यजस्व होतरिषितो यजीया नग्ने बाधो मरुतां न प्रयुक्ति ।
 आ नो मित्रावरुणा नासत्या द्यावा हात्राय पृथिवी ववृत्त्याः १ (८१)

त्वं होता मन्द्रतमो नो अधु गन्तुर्वेवो विदथा मर्त्येषु ।
 पावकया जुह्वा वह्निरासा ऽग्ने यजस्व तन्वं । तव स्वाम् २
 धन्या चिद्धि त्वे धिषणा वष्टि प्र देवाञ्जन्म गृणते यजधै ।
 वेपिष्ठो अङ्गिरसां यद्ध विप्रो मधु च्छन्दो भनति रेभ इष्टौ ३
 अदिद्युतत् स्वपाको विभावा ऽग्ने यजस्व रोदसी उरुची ।
 आयुं न यं नमसा रातहव्या अञ्जन्ति सुप्रयसं पञ्च जनाः ४
 वृक्षे ह यन्नमसा बर्हिर्ग्रा वयामि सुगधृतवती सुवृक्तिः ।
 अम्याक्षि सद्य सदेने पृथिव्या अश्रायि यज्ञः सूर्ये न चक्षुः ५
 दुशस्या नः पुर्वणीक होत दुर्वेभिरग्ने अग्निभिरिधानः ।
 रायः सूनो सहसो वावसाना अति ससेम वृजनं नाहः ६ [१३] (८८)

(१२)

६ वाईस्पत्यो भरद्वाजः । अग्निः । त्रिष्टुप् (६ पुरस्ताज्ज्योतिर्वा) ।

मध्ये होता दुरोणे बर्हिषो राळ मिस्तोदस्य रोदसी यजधै ।
 अयं स सूनुः सहस कृतावा दूरात् सूर्यो न शोचिषा ततान १
 आ यस्मिन् त्वे स्वपाके यजत्र यक्षद् राजन् त्सर्वततिव नु द्यौः ।
 त्रिषधस्थस्ततरुषो न जंहो हव्या मघानि मानुषा यजधै २
 तेजिष्ठा यस्यारतिर्वनेराद् तोदो अध्वन् न वृधसानो अद्यौत ।
 अद्रोघो न द्रविता चेतति त्मन्नमर्त्योऽवृत्र ओषधीषु ३
 सास्माकेभिरेतरी न शूषै रग्निः धेव दम आ जातवेदाः ।
 दृष्टो वन्वन् कत्वा नावी सः पितेव जारयायि यज्ञैः ४
 अर्धं स्मास्य पनयन्ति भासो वृथा यत् तक्षदनुयाति पृथ्वीम् ।
 सद्यो यः स्पन्दो विपितो धवीया नृणो न तायुरति धन्वा राद् ५
 स त्वं नो अर्वन् निदाया विश्वेभिरग्ने अग्निभिरिधानः ।
 वेपि रायो वि यासि दुच्छन्सु मवेम अतहिमाः सुवीराः ६ [१४] (९४)

६ बार्हस्पत्यो भरद्वाजः । अग्निः । त्रिष्टुप् ।

तद् विश्वा सुभग सौभगा न्यग्ने वि यन्ति वनिनो न वयाः ।
 धृष्टी रयिर्वाजो वृत्रतूर्ये द्विवो वृष्टिरीड्यो रीतिरपाम् १
 त्वं भगो न आ हि रत्नमिषे परिज्मेव क्षयसि दुस्मवर्चाः ।
 अग्ने मित्रो न बृहत् क्रतस्याऽसि क्षत्ता वामस्य देव भूरः २
 स सत्यतिः शर्वसा हन्ति वृत्रमग्ने विप्रो वि पणोर्भिति वाजम् ।
 यं त्वं प्रचेत क्रतजात राया सजोषा नष्ट्रापां हिनोषि ३
 यस्तं सूनो सहसो गीर्भिरुक्थैर्यज्ञैर्मतो निशिति वेद्यानद् ।
 विश्वं स देव प्रति वारमग्ने धत्ते धान्यं पत्यते वसव्यैः ४
 ता नृभ्य आ सौश्रवसा सुवीराऽग्ने सूनो सहसः पुष्यसे धाः ।
 कृणोषि यच्छर्वसा भूरि पश्वो वयो वृकायारये जसुरये ५
 वृषा सूनो सहसो नो विहाया अग्ने तोकं तनयं वाजि नो दाः ।
 विश्वाभिर्गीर्भिरभि पूतिमश्यां मदेम शतहिमाः सुवीराः ६ [१५] (१००)

६ बार्हस्पत्यो भरद्वाजः । अग्निः । अनुष्टुप्, ६ शकरी ।

अग्रा यो मर्त्यो दुवो धियं जुजोष धीतिभिः । भसन्तु ष प्र पूर्वं इषं वुरीतावसे १
 अग्निरिद्धि प्रचेता अग्निर्वेधस्तम ऋषिः । अग्निं होतारमीळते यज्ञेषु मनुषो विशः २
 नाला ह्यग्नेऽवसे स्पर्धन्ते रायो अर्यः । तूर्वन्तो दस्युमायवो व्रतैः सीक्षन्तो अब्रतम् ३
 अग्निरप्सामृतीषहं वीरं ददाति सत्यतिम् । यस्य त्रसन्ति शर्वसः संचक्षि शत्रवो भिया ४
 अग्निर्हि विघ्नानां निदो देवो मर्तमुरुष्याति । सहावा यस्यावृतो रयिर्वाजेष्ववृतः ५
 अच्छा नो मित्रमहो देव देवानग्ने वोचः सुमतिं रोदस्योः ।
 वीहि स्वस्ति सुक्षितिं द्विवो नृन् द्विषो अंहांसि दुरिता तरेम ता तरेम तवावसा तरेम ६
 [१६] (१०६)

१९ बाहस्पत्यो भरद्वाजो, वीतहव्य आङ्गिरसो वा । अग्निः । जगती; ३, १५ शकवरी,
६ अतिशकवरी; १०-१४, १६, १९ त्रिष्टुप्, १७ अनुष्टुप्; १८ बृहती ।

इमम् पु वो अतिथिमुषुर्बुधं विश्वासां विशां पतिमृत्तसे गिरा ।
वेतीद् दिवो जनुषा कच्चिदा शुचिर्ज्योक् चिदति गर्भो यदच्युतम् १
मित्रं न यं सुधितं भृगवो दधुर्वनस्पतावीड्यमूर्ध्वशोचिषम् ।
स त्वं सुप्रीतो वीतहव्ये अद्भुत प्रशस्तिभिर्महयसे दिवेदिवे २
स त्वं दक्षस्यावृको बृधो भूर्यः परस्यान्तरस्य तरुषः ।
रायः सूनो सहसो मर्त्येष्ववा हृदिर्द्यच्छ वीतहव्याय सप्रथो भरद्वाजाय सप्रथः ३
द्युतानं वो अतिथिं स्वर्णरमग्निं होतारं मनुषः स्वध्वरम् ।
विप्रं न द्युक्षवचसं सुवृक्तिभिर्हव्यवाहमरतिं देवमृत्तसे ४
पावकया यश्चितयन्त्या कृपा क्षामन् रुरुच उपसो न भानुना ।
तूर्वनं न यामन्नेतेशस्य नू रण आ यो घृणे न ततृषाणो अजरः ५ [१७]

अग्निमग्निं वः समिधां दुवस्यत प्रियंप्रियं वो अतिथिं गृणीषणि ।
उप वो गीर्भिरमृतं विवासत देवो देवेषु वनन्ते हि वार्यं देवो देवेषु वनन्ते हि नो दुवः ६
समिद्धमग्निं समिधां गिरा गृणे शुचिं पावकं पुरो अंध्वरे ध्रुवम् ।
विप्रं होतारं पुरुवारमद्भुतं कविं सुन्नैरीमहे जातवेदसम् ७
त्वां दूतमग्ने अमृतं युगेयुगे हव्यवाहं दधिरे पायुमीड्यम् ।
देवासश्च मर्ताश्च जागृविं विभुं विरपतिं नमसा नि वेदिरे ८
विभूषन्नग्न उभयां अनु वृता दूतो देवानां रजसी समीयसे ।
यत् ते धीतिं सुमतिमावृणीमहे ऽर्धं स्मा नस्त्रिवरुथः शिवो भव ९
तं सुप्रतीकं सुदृशं स्वश्च मविद्वांसो विदुदरं सपेम ।
स यक्षद् विश्वा वयुनानि विद्वान् प्र हव्यमग्निमृतेषु वोचत १० [१८]
तमग्ने पास्युत तं पिपर्षि यस्त आनद्र कुवये शूर धीतिम् ।
यज्ञस्य वा निशीतिं वोदितिं वा तमित पृणक्षि शर्वसोत राया ११
त्वमग्ने वनुष्यतो नि पाहि त्वम् नः सहसावन्नवद्यात ।
सं त्वा ध्वस्मन्ववृभ्येतु पाथः सं रुग्निः स्पृहयायः सहस्री १२ [१९]

अग्निर्होता गृहपतिः स राजा विश्वा वेदुर्जनिमा जातवेदाः ।
देवानामुत यो मर्त्यानां यजिष्ठः स प्र यजतामृतावा १३
अग्ने यदुद्य विशो अध्वरस्य होतः पार्वकशोचे वेष्टं हि यज्वा ।
ऋता यजासि महिना वि यद् भू-हव्या वह यविष्ठ या ते अद्य १४
अग्निं प्रयांसि सुधितानि हि ख्यो नि त्वा दधीत रोदसी यजध्वै ।
अवा नो मघवन् वाजसाता वग्ने विश्वानि दुरिता तरेम ता तरेम तवावसा तरेम १५ [१९]

अग्ने विश्वेभिः स्वनीक देवै-रुणावन्तं प्रथमः सीदु योनिम् ।
कुलायिनं घृतवन्तं सवित्रे यज्ञं नय यजमानाय साधु १६
इममु त्यमथर्वव दुग्निं मन्थन्ति वेधसः ।
यमङ्कयन्तमानय-न्नमूरं श्याव्याभ्यः १७
जनिष्या देववीतये सर्वताता स्वस्तये ।
आ देवान् वक्ष्यमृतां ऋतावृधो यज्ञं देवेषु पिस्पृशः १८
व्यमु त्वा गृहपते जनाना-मग्ने अकर्म समिधा बृहन्तम् । x
अस्थुरि नो गार्हपत्यानि सन्तु तिग्मेन नस्तेर्जसा सं शिशाधि १९ [२०] (१२५)

(१६)

[द्वितीयोऽनुवाकः ॥२॥ सू० १६-२३]

४८ बार्हस्पत्यो भरद्वाजः । अग्निः । गायत्रीः १, ६ वर्धमाना;
२७, ४७-४८ अनुष्टुप्; ४६ त्रिष्टुप् ।

त्वमग्ने यज्ञानां होता विश्वेषां हितः । देवेभिर्मानुषे जने	१
स नो मन्द्राभिरध्वरे जिह्वाभिर्यजा महः । आ देवान् वक्षि यक्षि च	२
यथा हि वेधो अध्वनः पथश्च देवाश्चसा । अग्ने यज्ञेषु सुक्रतो	३
त्वामीळि अध द्विता भरतो वाजिभिः शुनम् । ईजे यज्ञेषु यज्ञियम्	४
त्वमिमा वार्या पुरु दिवोदासाय सुन्वते । भरद्वाजाय दाशुषे	५ [२१]
त्वं दूतो अमर्त्य आ वहा देव्यं जनम् । शृण्वन् विप्रस्य सुदुतिम्	६
त्वमग्ने स्वाध्याहे मर्तासो देववीतये । यज्ञेषु देवमीळते	७
तत् प्र यक्षि संदश-मुत कर्तुं सुदानवः । विश्वे जुषन्त कामिनः	८
त्वं होता मनुर्हितो वहिरासा विदुष्टरः । अग्ने यक्षि दिवा विशः	९

अग्र आ याहि वीतये	गृणानो हव्यदातये	। नि होता सत्सि बर्हिषि	१० [२२]
तं त्वा समिन्द्रिरङ्गिरो	घृतेन वर्धयामसि	। बृहच्छोचा यविष्ठय	११
स नः पृथु श्रवाय्य—मच्छा देव विवाससि		। बृहदग्ने सुवीर्यम्	१२
त्वामग्ने पुष्करादध्य—थर्वा निरमन्थत		। मुधो विश्वस्य वाघतः	१३
तमु त्वा दध्यङ्घ्रिः पुत्र ईधे अथर्वणः		। वृत्रहणं पुरंदरम्	१४
तमु त्वा पाथ्यो वृषा समीधे दस्युहन्तमम्		। धनंजयं रणेरणे	१५ [२३]
एह्य पु ब्रवाणि ते अग्ने इत्येतरा गिरः		। एभिर्वर्धासि इन्दुभिः	१६
यत्र कं च ते मनो दक्षं दधस उत्तरम्		। तत्रा सदः कृणवसे	१७
नहि ते पूर्वमक्षिपद् भुवन्नेमानां वसो		। अथा दुवो वनवसे	१८
आग्निर्गामि भारतो वृत्रहा पुरुचेतनः		। दिवोदासस्य सत्पतिः	१९
स हि विश्वाति पार्थिवा रयिं दाशन्महित्वना		। वन्वन्नवातो अस्तृतः	२० [२४]
स प्रतनवन्नवीयसा अग्ने द्युन्नेन संयता		। बृहत् ततन्थ भानुना	२१
प्र वः सखायो अग्रये स्तोमं यज्ञं च धृष्णुया		। अर्चं गायं च वेधसे	२२
स हि यो मानुषा युगा सीदुन्द्रोता कविक्रतुः		। दूतश्च हव्यवाहनः	२३
ता राजाना शुचिव्रता ऽऽदित्यान् मारुतं गणम्		। वसो यक्षीह रोदसी	२४
वस्वी ते अग्ने संदृष्टि—रिषयते मर्त्याय		। ऊर्जो नपादुमृतस्य	२५ [२५]
कत्वा दा अस्तु श्रेष्ठो अग्र त्वा वन्वन् त्सुरेक्षणाः		। मर्त आनाश सुवृक्तिम्	२६
ते ते अग्ने त्वोता इषयन्तो विश्वमार्युः		। तरन्तो अर्यो अरांती—वन्वन्तो	अर्यो अरांतीः २७
अग्निस्तिग्मेन शोचिषा यासद् विश्वं न्यत्रिणम्		। अग्निर्नो वनते रयिम्	२८
सुवीरं रयिमा भर जातवेदो विचर्षणे		। जहि रक्षांसि सुक्रतो	२९
त्वं नः पाह्यंहसो जातवेदो अघायतः		। रक्षा णो ब्रह्मणस्कवे	३० [२६]
यो नो अग्ने दुरेव आ मर्तो वधाय दाशति		। तस्मान्नः पाह्यंहसः	३१
त्वं तं देव जिह्वया परि बाधस्व दुष्कृतम्		। मर्तो यो नो जिघांसति	३२
भरद्वाजाय सप्रथः शर्मं यच्छ सहन्त्य		। अग्ने वरेण्यं वसु	३३
अग्निवृत्राणि जङ्घनद द्रविणस्युर्विपन्यया		। समिन्द्रः शुक्र आहुतः	३४
गर्भं मातुः पितृप्तिता विदियुतानो अक्षरे		। सीदन्नृतस्य योनिमा	३५ [२७]
ब्रह्म प्रजावदा भर जातवेदो विचर्षणे		। अग्ने यद् दीदयद् द्विवि	३६
उप त्वा रणवसंहसं प्रयस्वन्तः सहस्रकृते		। अग्ने ससृज्महे गिरः	३७ (१६२)

अ० च्छायामिव धृणे—रगन्म शर्म ते वयम् । अग्रे हिरण्यसंहशः ३८
 य उग्र इव शर्यहा तिग्मशृङ्गो न वंसगः । अग्रे पुरो रुरोजिथ ३९
 आ यं हस्ते न खादिनं शिशुं जातं न विभ्रति । विशामग्निं स्वध्वरं ४० [२८]
 प्र देवं देववीतये भरता वसुवित्तमम् । आ स्वे योनौ नि पीदतु ४१
 आ जातं जातवेदसि प्रियं शिशीतातिथिम् । स्योन आ गृहपतिम् ४२
 अग्ने युश्वा हि ये तवा—ऽश्वासो देव साधवः । अरं वहन्ति मन्यवे ४३
 अच्छा नो याह्या वहा—ऽभि प्रयांसि वीतये । आ देवान् त्सोमपीतये ४४
 उदग्ने भारत द्युम—दजसेण दविद्युतत् । शोचा वि भाह्यजर ४५ [२९]

वीती यो देवं मर्तो दुवस्ये—दुग्मिमीळीताध्वरे हविष्मान् ।
 होतारं सत्ययजं रोदस्यो—रुत्तानहस्तो नमसा विवासेत् ४६
 आते अग्र ऊचा हवि—हृदा तष्टं भरामसि । ते ते भवन्तु क्षणं ऋषभासो वशा उत ४७
 अग्निदेवासो अग्रिय—मिन्धते वृत्रहन्तमम् । येना वसून्याभृता तूळ्हा रक्षांसि वाजिना ४८ [३०]
 (१७३)

[षष्ठोऽध्यायः ॥ ६ ॥ व० १-२५]

(१७)

१५ बार्हस्पत्यो भरद्वाजः । इन्द्रः । त्रिष्टुप् ; १५ द्विपदा त्रिष्टुप् ।

पिवा सोममभि यमुग्र तर्द ऊर्वं गव्यं महिं गृणान इन्द्र ।
 वि यो धृष्णो वधिषो वज्रहस्त विश्वा वृत्रममित्रिया शवोभिः १
 स ई पाहि य ऊजीपी तरुत्रो यः शिप्रवान् वृषभो यो मंतीनाम् ।
 यो गोत्रभिद् वज्रभृद् यो हरिष्ठाः स इन्द्र चित्रां अभि तृन्धि वाजान् २
 एवा पाहि प्रनथा मन्दतु त्वा श्राधि ब्रह्म वावृधस्वोत गीर्भिः ।
 आविः सूर्यं कृणुहि पीपिहीषो जहि शत्रूरभि गा इन्द्र तृन्धि ३
 ते त्वा मदा बृहदिन्द्र स्वधाव इमे पीता उक्षयन्त द्युमन्तम् ।
 महामनून् तवसं विभूतिं मत्सुरासो जर्हपन्त प्रसाहम् ४
 येभिः सूर्यमुपसं मन्दसानो ऽवासयोऽप हृळ्हानि दद्रत ।
 महामहि परि गा इन्द्र सन्तं नुत्था अच्युतं सदस्परि स्वात् ५ [१]
 तव कृत्वा तव तद् दुंसनाभि—रामासु पक्वं शच्या नि दीधः ।
 और्णादुर उमियाभ्यो वि हृळ्हो—दूर्वाद गा असृजो अङ्गिरस्वान् ६
 (१७९)

प्राथ क्षां महि दंसो व्युर्वी सुप द्यामृष्वो बृहदिन्द्र स्तभायः ।
 अधारयो रोदसी देवपुत्रे प्रत्ते मातरा यही ऋतस्य ७
 अध त्वा विश्वे पुर इन्द्र देवा एकं त्वसं दधिरे भराय ।
 अदेवो यदुभ्यौहिष्ठ देवान् त्वर्षाता वृणत इन्द्रमत्र ८
 अध द्यौश्चित् ते अप सा नु वज्राद् द्वितानमद् भियसा स्वस्य मन्योः ।
 अहिं यदिन्द्रो अभ्योहसानं नि चिद् विश्वायुः शयथे जघान ९
 अध त्वष्टा ते सह उग्र वज्रं सहस्रभृष्टिं ववृतच्छताश्रिम् ।
 निकाममरमणसं येन नवन्तमहिं सं पिणगृजीधिन् १० [२]

वर्धान् यं विश्वे मरुतः सजोषाः पचच्छतं महिषां इन्द्र तुभ्यम् ।
 पूषा विष्णुस्त्रीणि सरांसि धावन् वृत्रहणं मदिरमंशुर्मस्मै ११
 आ क्षोदो महि वृतं नदीनां परिष्ठितमसृज ऊर्मिमपाम् ।
 तामामनु प्रवत इन्द्र पन्थां प्रादयो नीचीरपसः समुद्रम् १२
 एवा ता विश्वा चकृवांसमिन्द्रं महामुग्रमंजुयं सहोदाम् ।
 सुवीरं त्वा स्वायुधं सुवज्रमा ब्रह्म नव्यमवसे ववृत्यात् १३
 स नो वाजाय श्रवस इषे चं गये धेहि द्युमत इन्द्र विप्रान् ।
 भरद्वाजे नवत इन्द्र सूरीन् दिवि च स्मधि पायं न इन्द्र १४
 अया वाजं देवहितं सनेम मदमं शतहिमाः सुवीराः १५ [३] (१८८)

(१८)

१५ बार्हस्पत्यो भरद्वाजः । इन्द्रः । त्रिष्टुप् ।

तमु दृहि यो अभिभूत्योजा वृन्वन्नवातः पुरुदृत इन्द्रः ।
 अपाळ्हमुग्रं सहमानमामिर्गीभिर्विधं वृषमं चर्षणीनाम् १
 स युध्मः सत्वा खजकृत समद्रा तुविश्रक्षो नदनुमां कंजीपी ।
 बृहद्रेणुश्चवन्नो मानुषीणा मेकः कृष्टीनामभवत् सहावा २
 त्वं ह नु त्यददमायो दस्युं रेकः कृष्टीरवनोरायाय ।
 अस्ति स्विन्नु वीर्यं तत् त इन्द्र न स्विदस्ति तद्वतुथा वि वोचः ३
 सदिन्द्रि ते तुविजातस्य मन्ये सहः सहिष्ठ तुरतस्तुरस्य ।
 उग्रमुग्रस्य त्वसस्तवीयो अरधस्य रधतुरो बभूव ४ (१९९)

प्रतं सत्यमस्तु युष्मे इत्था वदन्निर्वलमङ्गिरोभिः ।	
विच्युतच्युद् दस्मेष्यन्त—मृणोः पुरो वि दुरो अस्य विश्वाः	५ [४]
हि धीभिर्व्यो अस्त्युग्र ईशानकृन्महति वृत्रतूर्ये ।	
तोकसाता तनये स वज्री वितन्तसाध्यो अभवत् समत्सु	६
मज्जना जनिम मानुषाणा—ममर्त्येन नास्नाति प्र संसे ।	
स युष्मेन स शर्वसोत राया स वीर्येण नृतमः समोकाः	७
स यो न मुहे न मिथू जनो भूत् सुमन्तुनामा चुमुरिं धुनिं च ।	
वृणक् पिपुं शम्बरं शुष्णमिन्द्रः पुरां च्यौत्ताय शयथाय नू चित्	८
उदावता त्वक्षसा पन्यसा च वृत्रहत्याय रथमिन्द्र तिष्ठ ।	
धिष्व वज्रं हस्त आ दक्षिणत्रा ऽभि प्र मन्द पुरुदत्र मायाः	९
अग्निं शुक्लं वनमिन्द्र हेती रक्षो नि धक्ष्यशनिर्न भीमा ।	
गम्भीर्यं ऋष्वया यो रुरोजा—ध्वानयद् दुरिता दुम्भयच्च	१० [५]
आ सहस्रं पृथिभिर्मिन्द्र राया तुविद्युन्न तुविवाजेभिरवाक् ।	
याहि संनो सहसो यस्य नू चि—ददेव ईशो पुरुहूत योतोः	११
प्र तुविद्युन्नस्य स्थविरस्य घृष्वे—दिवो ररप्शो महिमा पृथिव्याः ।	
नास्य शत्रुर्न प्रतिमानमस्ति न प्रतिष्ठिः पुरुमायस्य सह्योः	१२
प्र तत् ते अद्या करणं कृतं भूत् कुत्सं यदायुमतिथिग्वमस्मै ।	
पुरु सहस्रा नि शिशा अभि क्षा—मुत् तूर्वयाणं धृपता निनेथ	१३
अनु त्वाहिघ्ने अर्ध देव देवा मदन् विश्वे कवितमं कवीनाम् ।	
को यत्र वरिवो बाधिताय दिवे जनाय तन्वे गृणानः	१४
अनु द्यावापृथिवी तत् त ओजो ऽमर्त्या जिहत इन्द्र देवाः ।	
कृषा कृत्नो अकृतं यत् ते अस्त्यु—कथं नवीयो जनयस्व यज्ञैः	१५ [६] (२०३)

(१९)

१३ बार्हस्पत्यो भरद्वाजः । इन्द्रः । त्रिष्टुप् ।

सहो हन्त्रो नूवदा चर्षणिप्रा उत द्विबर्ही अमिनः सहोभिः ।
 अस्मद्गवावृधे वीर्यायो—रुः पृथुः सुकृतः कर्तृभिर्भूत्
 इन्द्रमेव धिषणा सातये धाद् बृहन्तमृष्वमजरं युवानम् ।
 अपाव्येन शर्वसा शूशुवासं सद्यश्चिद् यो वावृधे असाभि

१

२

(२०५)

पृथू करुणा बहुला गर्भस्ती अस्मद्यक् सं मिमीहि श्रवांसि ।

यूथेव पश्वः पशुपा दमूना अस्माँ इन्द्राभ्या बवृत्स्वाजौ

३

तं व इन्द्रं चतिनमस्य शाकैरिह नूनं वाजयन्तो हुवेम ।

यथा चित् पूर्वे जरितार आसु रनेद्या अनवद्या अरिष्टाः

४

धृतवतो धनदाः सोमवृद्धः स हि वामस्य वसुनः पुरुक्षुः ।

सं जग्मिरे पथ्याऽ रायो अस्मिन् त्समुद्रे न सिन्धवो यादमानाः

५ [७]

शविष्ठं न आ भर शूर शव ओजिष्ठमोजो अभिभूत उग्रम् ।

विश्वाद्युम्ना वृष्ण्या मानुषाणामस्मभ्यं दा हरिवो मादुयध्यै

६

यस्ते मदः पृतनाषाळमृध्र इन्द्र तं न आ भर शूशुवांसम् ।

येन तोकस्य तनयस्य सातौ मंसीमहि जिगीवांसस्त्वोताः

७

आ नो भर वृषणं शुष्ममिन्द्र धनस्पृतं शूशुवांसं सुदर्क्षम् ।

येन वंसाम् पृतनासु शत्रून् तवोतिभिरुत जामीरजामीन्

८

आ ते शुष्मो वृषभ एतु पश्चादोत्तरादधरादा पुरस्तात् ।

आ विश्वतो अभि समेत्वर्वा इन्द्र युष्मं स्वर्वन्द्रेह्यस्मे

९

नूवत् तं इन्द्र नूतमाभिरूती वंसीमहि वामं श्रोमतेभिः ।

ईक्षे हि वस्व उभयस्य राजन् धा रत्नं महि स्थूरं बृहन्तम्

१०

मरुत्वन्तं वृषभं वावृधानमकवारिं दिव्यं शासमिन्द्रम् ।

विश्वासाहमवसे नूतनायो ग्रं सहोदामिह तं हुवेम

११

जनं वज्रिन् महि चिन्मन्यमानमेभ्यो नृभ्यो रन्धया येष्वस्मि ।

अथा हि त्वा पृथिव्यां शूरसातौ हवामहे तनये गोष्वप्सु

१२

वयं त एभिः पुरुहूत सख्यैः शत्रोः शत्रोरुत्तर इत् स्याम ।

घ्नन्तो वृत्राण्युभयांनि शूर राया मदेम बृहता त्वोताः

१३ [८] (२१६)

(६०)

१३ बाहस्पत्यो भरद्वाजः । इन्द्रः । त्रिष्टुप्, ७ विराट् ।

द्यौर्न य इन्द्राभि भूमायस्तस्यौ रयिः शवसा पुत्सु जनान् ।

तं नः सहस्रभरमुवरासां वृद्धिं सूनो सहसो वृत्रतराम

१

(२१७)

वि० न तुभ्यमन्विन्द्र सत्रा	ऽसुर्यं देवेभिर्धायि विश्वम् ।	
अहिं यद् वृत्रमपो वन्निवांसं	हवृजिपिन् विष्णुना सत्तानः	२
वृत्रोर्जीयान् तवसस्तवीयान्	कृतव्रह्मेन्द्रो वृद्धमहाः ।	
राजामवन्मधुनः सोम्यस्य	विश्वासां यत् पुरां दुर्नुमावत्	३
अतैरपद्रन् पुण्यं इन्द्रात्र	दशोणये कवयेऽर्कसातौ ।	
वधैः शुष्णस्याशुपस्य मायाः	पित्वो नारिरेचीत् किं चन प्र	४
ग्रहो ब्रह्मो अप विश्वायु धायि	वज्रस्य यत् पतने पादु शुष्णः ।	
उरु ष स्रथं सारथ्ये क	रिन्द्रः कुत्साय सूर्यस्य सातौ	५ [९]
प्र श्येनो न मंदिरमंशुमस्मै	शिरो दासस्य नमुचेर्मथायन् ।	
प्रावन्नमीं साप्यं ससन्तं	पूणग्र्याया समिषा सं स्वस्ति	६
वि पिप्रोरहिमायस्य हव्हाः	पुरो वज्रिच्छवसा न ददः ।	
सुदामन् तद् रेक्णो अप्रमृष्य	मृजिष्वने दात्रं दाशुपे दाः	७
स वेतसं दशमायं दशोणिं	तूतुजिमिन्द्रः स्वभिष्टिसुभः ।	
आ तुषं शश्वदिभं द्योतनाय	मातुर्न सीमुप सृजा इयध्यै	८
स इ स्पृधो वनते अप्रतीतो	बिभ्रद् वज्रं वृत्रहणं गभस्तौ ।	
तिष्ठद्वी अध्यस्तेव गते	वचोयुजा वहत इन्द्रमृष्वम्	९
सनेम तेऽवसा नव्यं इन्द्र	प्र पूरवः स्तवन्त एना यज्ञैः	
सत यत् पुरः शर्म शारदीद	न्द्रन् दासीः पुरुकुत्साय शिक्षन्	१०
त्वं वृध ईन्द्र पूव्यो भू	र्वरिवस्यन्नृशने काव्याय ।	
एष नववास्त्वमनुदेयं	महे पित्रे ददाथ स्वं नपातम्	११
त्वं धुनिरिन्द्र धुनिमती	र्कणोरुपः सीरा न स्रवन्तीः ।	
प्र यत् समुद्रमतिं शूर पर्षि	पारया तुर्वशं यदुं स्वस्ति	१२
तव ह त्यदिन्द्र विश्वमाजौ	सस्तो धुनीचुमरी या ह सिष्वप् ।	
शिवयति तुभ्यं सोमेभिः सुन्वन्	दुभीतिरिधमभृतिः पृक्थ्यकैः	१३ [१०] (२२९)

(२१)

१२ चार्हस्पत्यो भरद्वाजः । इन्द्रः, ९, ११ विश्वे देवाः । त्रिष्टुप् ।

इमा उ त्वा पुरुतमस्य कारो हव्यं वीर हव्या हवन्ते ।
पियो रथेष्वाभजं नवीयो रयिर्विभूतिरीयते वचस्या

तमुं स्तुष इन्द्रं यो विदानो गीर्वाहसं गीर्भिर्यज्ञवृद्धम् ।
यस्य दिवमतिं महा पृथिव्याः पुरुमायस्य रिरिचे महित्वम्
स इत् तमोऽवयुनं ततन्वत् सूर्येण वयुनवच्चकार ।
कदा ते मतीं अमृतस्य धामे यक्षन्तो न मिनन्ति स्वधावः
यस्ता चकार स कुहं स्विदिन्द्रः कमा जनं चरति कासु विश्व ।
कस्ते यज्ञो मनसे शं वराय को अर्क इन्द्र कतमः स होता
इदा हि ते वेविषतः पुराजाः प्रत्नास आसुः पुरुकृत सखायः ।
ये मध्यमास उत नूतनास उतावमस्य पुरुहूत बोधि

तं पृच्छन्तोऽवरासः पराणि प्रत्ना तं इन्द्र श्रुत्यानु येमुः ।
अर्चामसि वीर ब्रह्मवाहो यादेव विद्म तात् त्वा महान्तम्
अभि त्वा पाजो रक्षसो वि तस्थे महि जज्ञानमभि तत् सु तिष्ठ ।
तव प्रत्नेन युज्येन सख्या वज्रेण धृष्णो अप ता नुदस्व
स तु श्रुधीन्द्र नूतनस्य ब्रह्मण्यतो वीर कारुधायः ।
त्वं ह्याऽपिः प्रदिवि पितृणां शश्वद् बभूथ सुहव एष्टौ
प्रोतये वरुणं मित्रमिन्द्रं मरुतः कृष्वावसे नो अद्य ।
प्र पूषणं विष्णुमग्निं पुरंधिं सवितारमोषधीः पर्वतांश्च
इम उ त्वा पुरुशाक प्रयज्यो जरितारो अभ्यर्चन्त्यर्कैः ।
श्रुधी हवमा हुवतो हुवानो न त्वावां अन्यो अमृत त्वदस्ति
नू म आ वाचमुप याहि विद्वान् विश्वेभिः सूनो सहसो यजत्रेः ।
ये अग्निजिह्वा ऋतुसाप आसु—र्ये मनुं चकुरुपरं दसाय
स नो बोधि पुरेता सुगेषू—त दुर्गेषु पथिकृद् विदानः ।
ये अश्रमास उरवो वहिष्ठा—स्तेभिर्न इन्द्रामि वक्षि वाजम्

(२२)

११ वाहस्पत्यो भरद्वाजः । इन्द्रः । त्रिष्टुप् ।

य एक इन्द्रव्यश्वर्षणीना—मिन्द्रं तं गीर्भिरभ्यर्च आभिः ।
यः पत्यते वृषभो वृष्ण्यावान् तस्यः सत्वा पुरुमायः सहस्वान्
तमुं नः पूर्वं पितरो नवग्वाः सप्त विप्रासो अभि वाजयन्तः ।
नक्षत्राभं ततुरि पर्वतेषा—मद्रोधवाचं मतिभिः सर्विष्ठम्

मीमिह इन्द्रमस्य रायः पुरुवीरस्य नृवतः पुरुक्षोः ।	
तो अस्कृधोयुरजरः सर्वान् तमा भर हरिवो मादुयध्यै	३
लो वि वोचो यदि ते पुरा चि जरितार आनशुः सुममिन्द्र ।	
स्तं भागः किं वयो दुध खिद्रः पुरुहूत पुरुवसोऽसुरघ्नः	४
तं पृच्छन्ती वज्रहस्तं रथेष्ठा मिन्द्रं वेपी वक्वरी यस्य नू गीः ।	
तुविग्रामं तुविकूर्मि रभोदां गातुमिषे नक्षते तुममच्छ	५ [१३]
अया ह त्वं मायया वावृधानं मनोजुवा स्वतवः पर्वतेन ।	
अच्युता चिद् वीळिता स्वोजो रुजो वि हृळ्हा धृषता विरग्निन्	६
तं वो धिया नव्यस्या शविष्ठं प्रत्नं प्रत्नवत् परितंसयध्यै ।	
स नो वक्षदनिमानः सुवहो न्द्रो विश्वान्यति दुर्गहाणि	७
आ जनाय दुहणे पार्थिवानि दिव्यानि दीपयोऽन्तरिक्षा ।	
तपा वृषन् विश्वतः शोचिषा तान् ब्रह्माद्विषे शोचय क्षामपश्च	८
भुवो जनस्य दिव्यस्य राजा पार्थिवस्य जगतस्त्वपसंहक् ।	
धिष्व वज्रं दक्षिण इन्द्र हस्ते विश्वा अजुर्य दयसे वि मायाः	९
आ संयतमिन्द्र णः स्वस्ति शत्रुतूर्याय बृहतीममृधाम् ।	
यया दासान्यार्याणि वृत्रा करो वज्रिन् सुतुका नाहुषाणि	१०
स नो नियुद्धिः पुरुहूत वेधो विश्ववाराभिरा गहि प्रयज्यो ।	
न या अदेवो वरते न देव आभिर्याहि तूयमा मद्रचद्रिक्	११ [१४] (२५२)

(२३)

१० बार्हस्पत्यो भरद्वाजः । इन्द्रः । त्रिष्टुप् ।

शुत इह त्वं निर्मिथ्ल इन्द्र सोमे स्तोमे ब्रह्माणि शस्यमान उक्थे ।	
यद् वा युक्ताभ्यां मघवन हरिभ्यां बिभ्रद् वज्रं बाह्वोरिन्द्र यासि	१
यद् वा विवि पार्ये सुष्विमिन्द्र वृत्रहत्येऽवसि शूरसातौ ।	
यद् वा दक्षस्य बिभ्युषो अबिभ्य दरन्धयः शर्धत इन्द्र दस्यून्	२
पाता सुतमिन्द्रो अस्तु सोमं प्रणेनीरुघो जरितारमुती ।	
क्रीवीराय सुष्वय उ लोकं दाता वसु स्तुवते कीर्ये चित्	३ (२५५)

गन्तेयान्ति सर्वना हरिभ्यां बभ्रिर्वज्रं पपिः सोमं दुर्दिगाः ।
कर्ता वीरं नर्यं सर्ववीरं श्रोता हवं गृणतः स्तोमवाहाः
अस्मै वयं यद् वावान तद् विविष्म इन्द्राय यो नः प्रदिवो अपस्कः ।
सुते सोमै स्तुमसि शंसदुक्थेन्द्राय ब्रह्म वर्धनं यथासत्

४

५ [१५]

ब्रह्माणि हि चकृषे वर्धनानि तावत् त इन्द्र मतिभिर्विविष्मः ।
सुते सोमै सुतपाः शंतमानि रान्द्रा क्रियास्म वक्षणां यज्ञैः
स नो बोधि पुरोळाशं रराणः पित्रा तु सोमं गोर्कजीकमिन्द्र ।
एदं ब्रह्मिर्जमानस्य सीदो रं कृधि त्वायत उ लोकम्
स मन्दस्वा ह्यनु जोषमुग्र प्र त्वा यज्ञास इमे अश्रुवन्तु ।
प्रेमे हवासः पुरुहूतमस्मे आ त्वेयं धीरवस इन्द्र यम्याः
तं वः सखायः सं यथा सुतेषु सोमैभिरीं पृणता भोजमिन्द्रम् ।
कुवित् तस्मा असति नो भराय न सुष्टिमिन्द्रोऽवसे मृधाति
एवेदिन्द्रः सुते अस्तावि सोमै भरद्वाजेषु क्षयदिन्मघोनः ।
असद् यथा जरित्र उत सूरि रिन्द्रो रायो विश्ववारस्य दाता

६

७

८

९

१० [१६] (२६२)

(२४)

[तृतीयोऽनुवाकः ॥३॥ सू० २४-४१]

१० वार्हस्पत्यो भरद्वाजः । इन्द्रः । त्रिष्टुप् ।

वृषा मद इन्द्रे श्लोक उक्था सचा सोमेषु सुतपा कंजीपी ।
अर्चत्र्यो मघवा नृभ्य उक्थैर्द्युक्षो राजा गिरामक्षितोतिः
ततुरिर्वीरो नर्यो विचेताः श्रोता हवं गृणत उर्व्यूतिः ।
वसुः शंसो नरां कारुधाया वाजी स्तुतो विदथे दाति वार्जम्
अक्षो न चक्रयोः शूर बृहन् प्र ते मन्त्रा रिरिचे रोदस्योः ।
वृक्षस्य नु ते पुरुहूत वया व्यूहृतयो रुरुहुरिन्द्र पूर्वीः
शचीवितस्ते पुरुशाक शाका गर्वामिव सुतयः संचरणीः ।
वत्सानां न तन्तयस्त इन्द्र दामन्वन्तो अदामानः सुदामन्
अन्यवृद्य कर्वरमन्यदु श्वो ऽसच्च सन्मुहुराचक्रिरिन्द्रः ।
मित्रो नो अत्र वरुणश्च पूषा ऽर्यो वरास्य प्रयेवास्ति

१

२

३

४

५ [१७] (२६७)

वि त्वदापो न पर्वतस्य पृष्ठा दुक्थेभिरिन्द्रानयन्त यज्ञैः ।
तत्त्वाभिः सुदुतिभिर्वाजयन्त आजिं न जग्मुर्गिर्वाहो अश्वाः
त यं जरन्ति शरदो न मासा न द्याव इन्द्रमवकर्शयन्ति ।
इन्द्रस्य चिद् वर्धतामस्य तनूः स्तोमेभिरुक्थैश्च अस्यमाना
न वील्ये नमते न स्थिराय न शर्धते दस्युजूताय स्तवान् ।
अग्रा इन्द्रस्य गिरयश्चिह्नवा गम्भीरे चिद् भवति गाधमस्मै
गम्भीरेण न उरुणामन्त्रिन् प्रेषो यन्धि सुतपावन् वाजान् ।
स्था ऊ पु ऊर्ध्व ऊती अरिषण्यन्नक्तोर्व्युष्टौ परितक्म्यायाम्
सचस्व नायमवसे अभीक इतो वा तमिन्द्र पाहि रिषः ।
अमा चैनमरण्ये पाहि रिषो मदेम शतहिमाः सुवीराः

६

७

८

९

१० [१८] (२७२)

(२५)

९ बार्हस्पत्यो भरद्वाजः । इन्द्रः । त्रिष्टुप् ।

या त ऊतिरवमा या परमा या मध्यमेन्द्रं शुष्मिन्नस्ति ।
तामिह पु वृत्रहृत्येऽवीर्न एभिश्च वाजैर्महान् न उग्र
आभिः स्पृधो मिथतीररिषण्यन्नमित्रस्य व्यथया मन्युमिन्द्र ।
आभिर्विश्वा अभियुजो विषूची रायाय विशोऽव तारीर्दासीः
इन्द्रं जामय उत येऽजामयो ऽर्वाचीनासो वनुषो युयुज्रे ।
त्वमेषां विथुरा शर्वासि जहि वृष्ण्यानि कृणुही पराचः
शूरो वा शूरं वनते शरीरैस्तनुरुचा तरुषि यत् कृण्वैते ।
तोके वा गोषु तनये यदुप्सु वि क्रन्दसी उर्वरासु ब्रवैते
गहि त्वा शूरो न तुरो न धृष्णुर्न त्वा योधो मन्यमानो युयोध ।
इन्द्रं नकिंश्वा प्रत्यस्त्येषां विश्वा जातान्यभ्यासि तानि

१

२

३

४

५ [१९]

६

७

८

(२८०)

एवा नः स्पृधः समजा सम—त्स्विन्द्र रारन्धि मिथतीरदेवीः ।
विद्याम वस्तोरवसा गृणन्तो भरद्वाजा उत त इन्द्र नूनम्

९ [२०] (१८१)

(२६)

८ बार्हस्पत्यो भरद्वाजः । इन्द्रः । त्रिष्टुप् ।

शुधी न इन्द्र ह्वयामासि त्वा महो वाजस्य सातौ वावृषाणाः ।
सं यद् विशोऽयन्त शूरसाता उग्रं नोऽवः पार्ये अहन् दाः
त्वां वाजी हवते वाजिनेयो महो वाजस्य गध्यस्य सातौ ।
त्वां वृत्रेष्विन्द्र सत्पतिं तरुत्रं त्वां चष्टे मुष्टिहा गोषु युध्यन्
त्वं क्विं चौदयोऽर्कसातौ त्वं कुत्साय शुष्णं दाशुषे वर्क ।
त्वं शिरो अमर्मणः पराह—न्नतिथिगवाय शंस्यं करिष्यन्
त्वं रथं प्र भरो योधमृष्व—मावो युध्यन्तं वृषभं दशद्युम् ।
त्वं तुग्रं वेतसवे सचाहन् त्वं तुजिं गृणन्तमिन्द्र तूतोः
त्वं तदुक्थमिन्द्र बर्हणा कः प्र यच्छता सहस्रा शूर दधि ।
अव गिरेदासं शम्बरं हन् प्रावो दिवोदासं चित्राभिरूती

१

२

३

४

५ [२१]

त्वं श्रद्धाभिर्मन्दसानः सोमै—र्दभीतये चुमुरिमिन्द्र सिष्वप् ।
त्वं रजिं पिठीनसे दशस्यन् पृष्टिं सहस्रा शच्या सचाहन्
अहं च न तत् सूरिभिरानश्यां तव ज्याय इन्द्र सुम्रमोजः ।
त्वया यत् स्तवन्ते सधवीर वीरा—स्त्रिवरुथेन नहुषा शविष्ठ
वयं ते अस्यामिन्द्र युम्रहृतौ सखायः स्याम महिन प्रेष्ठाः ।
प्रातर्दनिः क्षत्रश्रीरस्तु श्रेष्ठो घने वृत्राणां सनये धनानाम्

६

७

८ [२२] (२८९)

(२७)

८ बार्हस्पत्यो भरद्वाजः । इन्द्रः, ८ अभ्यावर्ती चायमानः (दानं) । त्रिष्टुप् ।

किमस्य मदे किम्वस्य पीता—विन्द्रः किमस्य सख्ये चकार ।
रणां वा ये निषद्वि किं ते अस्य पुरा विविद्वे किमु नूतनासः
सदस्य मदे सदस्य पीता—विन्द्रः सदस्य सख्ये चकार ।
रणां वा ये निषद्वि सत् ते अस्य पुरा विविद्वे सद् नूतनासः

१

२

(२९१)

न हि नु ते महिर्नः समस्य न मधवन् मधवत्त्वस्य विद्म ।	
न राधसोराधसो नूतनस्येन्द्र नकिर्ददृश इन्द्रियं ते	३
युतत् त्यत् ते इन्द्रियमचेति येनावधीर्वरशिखस्य शेषः ।	
वज्रस्य यत् ते निहतस्य शुष्मात् स्वनाचिदिन्द्र परमो दुदार	४
वधीदिन्द्रो वरशिखस्य शेषो ऽभ्यावर्तिने चायमानाय शिक्षन् ।	
वृचीवतो यद्वरियुपीयायां हन् पूर्वे अर्धे भियसापरो दत्त	५ [२३]
विशच्छतं वर्मिण इन्द्र साकं यव्याकत्यां पुरुहूत श्रवस्या ।	
वृचीवन्तः शरवे पत्यमानाः पात्रां भिन्दाना न्यर्थान्यायन्	६
यस्य गावावरुपा सूर्यवस्यू अन्तरू पु चरतो रेहिहाणा ।	
स सृञ्जयाय तुर्वशं परादाद् वृचीवतो देववाताय शिक्षन्	७
द्वयां अग्ने रथिनो विंशतिं गा वधूमतो मधवा मह्यं सम्राट् ।	
अभ्यावर्ती चायमानो ददाति दूणाशेयं दक्षिणा पार्थवानाम्	८ [२४] (२९७)

(२८)

८ बार्हस्पत्यो भरद्वाजः । गावः, २, ८ इन्द्रो गावो वा । त्रिष्टुप्, २-४ जगती, ८ अनुष्टुप् ।

आ गावो अगमन्नुत भद्रमक्रन् त्सीदन्तु गोष्ठे रणयन्त्वस्मे ।	
प्रजावतीः पुरुरूपा इह स्यु—रिन्द्राय पूर्वीरुपसो दुर्हानाः	१
इन्द्रो यज्वने पृणते च शिक्ष—त्युपेद् ददाति न स्वं मुषायति ।	
भूयोभूयो रयिमिदस्य वर्धय—न्नाभिन्ने खिल्ये नि दधाति देवयुम्	२
न ता नशन्ति न दभाति तस्करो नासामामित्रो व्यथिरा दधर्षति ।	
देवाँश्च याभिर्यजते ददाति च ज्योगित्ताभिः सचते गोपतिः सह	३
न ता अवीं रेणुककाटो अश्रुते न संस्कृतत्रमुप यन्ति ता अभि ।	
उरुगायमभयं तस्य ता अनु गावो मर्तस्य वि चरन्ति यज्वनः	४
गावो भगो गाव इन्द्रो मे अच्छान् गावः सोमस्य प्रथमस्य मक्षः ।	
इमा या गावः स जनास इन्द्र इच्छामीन्द्रदा मनसा चिदिन्द्रम्	५
यूयं गावो मेवयथा कृशं चि—दश्रीरं चित् कृणुथा सुप्रतीकम् ।	
यद् गृहं कृणुथ भद्रवाचो बृहद् वो वय उच्यते समासु	६ (३०३)

प्रजावतीः सुयवसं रिशन्तीः शुद्धा अपः सुप्रपाणे पिबन्तीः ।
मा वः स्तेन ईशत माघशंसः परि वो ह्येती रुद्रस्य वृज्याः
उपेदमुपपर्वन् मासु गोषूष्णं पृच्यताम् ।
उप ऋषभस्य रेतस्युपेन्द्र तव वीर्ये ✓

— 花 —

८ [२५] (२०५)

[सप्तमोऽध्यायः ॥७॥ व० १-३५]

(२९)

६ बार्हस्पत्यो भरद्वाजः । इन्द्रः । त्रिष्टुप् ।

इन्द्रं वो नरः सखायं सेपुर्महो यन्तः सुमतये चक्रानाः ।
महो हि दाता वज्रहस्तो अस्ति महामं रणवमवसे यजध्वम्
आ यस्मिन् हस्ते नयीं मिमिक्षुरा रथे हिरण्यये रथेष्ठाः ।
आ रश्मयो गर्भस्त्योः स्थूरयो राध्वन्नश्वासो वृषणो युजानाः
ध्रिये ते पादा दुव आ मिमिक्षुर्धृष्णुर्वज्री शर्वसा दक्षिणावान् ।
वसानो अत्कं सुरभिं हृशे कं स्वर्णं नृतविषिरो बभूथ
स सोम आमिश्रतमः सुतो भूद् यस्मिन् पक्तिः पच्यते सन्ति धानाः ।
इन्द्रं नरः स्तुवन्तो ब्रह्मकारा उक्था शंसन्तो देववाततमाः
न ते अन्तः शर्वसो धाय्यस्य वि तु बावधे रोदसी महित्वा ।
आ ता सूरिः पृणति तूतुजानो यूथेवाप्सु समीजमान ऊती
एवेदिन्द्रः सुहवं ऋष्वो अस्तूती अनूती हिरिशिप्रः सत्वा ।
एवा हि जातो असमात्योजाः पुरु च वृत्रा हनति नि दस्यून

६ [१] (३११)

(३०)

५ बार्हस्पत्यो भगद्वाजः । इन्द्रः । त्रिष्टुप् ।

भूय इदं वावृधे वीर्यायँ एको अजुयों दयते वसूनि ।
 प्र रिरिचे दिव इन्द्रः पृथिव्या अर्धमिदस्य प्रति रोदसी उभे
 अधा मन्ये बृहदसुर्यमस्य यानि कृधार नकिरा मिनाति ।
 दिवेदिवे सूर्यो दर्शतो भूद वि सद्धान्युर्विया सुकतुर्धात्
 अद्या चिन्नू चित् तदपो नदीनां यदाभ्यो अरदो गातुमिन्द्र ।
 नि पर्वता अद्भ्यसदो न सेतु स्वया हव्यहानि सुकतो रजांसि

2

2

3

(३३३)

अत्यमितं तन्न त्वावाँ अन्यो अस्तीन्द्र देवो न मर्त्यो ज्यायान् ।
 अहन्निह परिशयानमर्णो ऽवांसृजो अपो अच्छा समुद्रम्
 तमपो वि दुरो विषूचीरिन्द्र हृळ्हमरुजः पर्वतस्य ।
 राजाभवो जगतश्चर्षणीनां साकं सूर्यं जनयन् द्यामुषासम्

४

५ [२] (३१६)

(३१)

५ सुहोत्रो भारद्वाजः । इन्द्रः । त्रिष्टुप्, ४ शकरी ।

अमूको रयिपते रयीणा मा हस्तयोरधिथा इन्द्र कृष्टीः ।
 वि तोके अप्सु तनये च सूर्ये ऽवोचन्त चर्षणयो विवाचः
 त्वदभियेन्द्र पार्थिवानि विश्वा ऽच्युता चिच्छयावयन्ते रजांसि ।
 द्यावाक्षामा पर्वतासो वनानि विश्वं हृळ्हं भयते अजमन्ना ते
 त्वं कुत्सेनाभि शुष्णमिन्द्रा ऽशुषं युध्य कुर्यवं गविष्टौ ।
 दशं प्रपित्वे अध सूर्यस्य मुषायश्चक्रमविवे रपांसि
 त्वं शतान्यव शम्बरस्य पुरो जघन्थाप्रतीनि दस्योः ।
 अशिक्षो यत्र शच्या शचीवो दिवोदासाय सुन्वते सुतके भरद्वाजाय गृणते वसूनि ४
 स सत्यसत्त्वं महते रणाय रथमा तिष्ठ तुविनृम्ण भीमम् ।
 याहि प्रपथिन्नवसोर्प मद्रिक् प्र च श्रुत श्रावय चर्षणिभ्यः

१

२

३

५ [३] (३११)

(३२)

५ सुहोत्रो भारद्वाजः । इन्द्रः । त्रिष्टुप् ।

अपूर्व्या पुरुतमान्यस्मै महे वीराय तवसे तुराय ।
 विष्णिने वज्रिणे शन्तमानि वचांस्यासा स्थविराय तक्षम्
 स मातरा सूर्येणा कवीना मवासयद् रुजदग्निं गृणानः ।
 स्वाधीमिर्कक्रमिर्वावशान उदुस्रियाणामसृजन्निदानम्
 स वाहिमिर्कक्रमिर्गोषु शश्वन् मितजुभिः पुरुकृत्वा जिगाय ।
 पुः पुरोहा सखिभिः सखीयन् हृळ्हा रुरोज कविभिः कविः सन्
 स नीच्योभिर्जरितारमच्छा महो वाजेभिर्महद्भिश्च शुभैः ।
 पूषीतामिर्वृषभ क्षितीना मा गिर्वणः सुविताय प्र याहि

१

२

३

४

(३२५)

स सर्गेण शर्वसा तक्तो अत्यैरप इन्द्रो दक्षिणतस्तुरापाद् ।
इत्था सृजाना अनपावुदर्थं दिवेदिवे विविषुरप्रमृष्यम्

(३३)

५ शुनहोत्रो भारद्वाजः । इन्द्रः । त्रिष्टुप् ।

५ [४] (३४३)

य ओजिष्ठ इन्द्र तं सु नो वृ मदी वृषन् त्वभिष्टिदास्वान् ।
सौवश्यं यो वनवत् स्वश्वो वृत्रा समत्सु सासहदुमित्रान्
त्वां हीन्द्रावसे विवाचो हवन्ते चर्षणयः शूरसातौ ।
त्वं विप्रैभिर्वि पणोरशायस्त्वोत् इत् सनिता वाजमवां
त्वं तां इन्द्रोभयां अमित्रान् दासा वृत्राण्यायां च शूर ।
वधीर्वनेव सुधितेभिरुक्ते रा पूत्सु दीर्षि नृणां नृतम
स त्वं न इन्द्राकवाभिरुक्ते सखा विश्वार्युरविता वृधे भूः ।
स्वर्षाता यदध्वयामसि त्वा युध्यन्तो नेमधिता पूत्सु शूर
नूनं न इन्द्रापराय च स्या भवा मृळीक उत् नो अभिष्टौ ।
इत्था गृणन्तो महिनस्य शर्मन् दिवि ज्याम पार्ये गोषतमाः

१

२

३

४

५ [५] (३४४)

(३४)

५ शुनहोत्रो भारद्वाजः । इन्द्रः । त्रिष्टुप् ।

सं च त्वे जग्मुर्गिरं इन्द्र पूर्वीर्वि च त्वद् यन्ति विभ्वो मनीषाः ।
पुरा नूनं च स्तुतयः कर्षीणां पस्पृध इन्द्रे अध्येकथार्का
पुरुहूतो यः पुरुगूर्तं क्रभ्वा एकः पुरुप्रशस्तो अस्ति यज्ञैः ।
रथो न महे शर्वसे युजानोऽस्माभिरिन्द्रो अनुमाद्यो भूत्
न यं हिंसन्ति धीतयो न वाणीरिन्द्रं नक्षन्तीदुमि वर्धयन्तीः ।
यदि स्तोतारः शतं यत् सहस्रं गृणन्ति गिर्वणसं शं तदस्मै
अस्मा एतद् द्विव्यर्चैर्व मासा मिमिक्ष इन्द्रे न्ययामि सोमः ।
जनं न धन्वन्नभि सं यदापः सत्रा वावृधुर्हवनानि यज्ञैः
अस्मा एतन्मह्याङ्गमस्मा इन्द्राय स्तोत्रं मतिभिरवाचि ।
असद् यथा महति वृत्रतूर्य इन्द्रो विश्वार्युरविता वृधश्च

१

२

३

४

५ [६] (३४५)

(३५)

५ नरो भारद्वाजः । इन्द्रः । त्रिष्टुप् ।

कदा भुवन् रथक्षयाणि ब्रह्म	कदा स्तोत्रे सहस्रपोष्यं दाः ।	
कदा स्तोमं वासयोऽस्य राया	कदा धियः करसि वाजरताः	१
कहिं स्वित् तदिन्द्र यन्नृभिर्नृन्	वीरैर्वीरान् नीळयासे जयाजीन् ।	
विधातु गा अधि जयासि गोष्विन्द्र द्युम्नं स्वर्वद् धेह्यस्मे		२
कहिं स्वित् तदिन्द्र यज्जरित्रे	विश्वप्सु ब्रह्म कृणवः शविष्ट ।	
कदा धियो न नियुतो युवासे	कदा गोमघा हर्वनानि गच्छाः	३
स गोमघा जरित्रे अश्वंश्चन्द्रा	वाजंश्चवसो अधि धेहि पृक्षः ।	
पीपिहीपः सुदुधामिन्द्र धेनुं	भरद्वाजेषु सुरुचो रुरुच्याः	४
तमा नूनं वृजनमन्यथा चिच्छूरो यच्छक्र वि दुरो गृणीषे ।		
मा निरं शुक्रदुधस्य धेनो	राङ्गिरसान् ब्रह्मणा विप्र जिन्व	५ [७] (३४१)

(३६)

५ नरो भारद्वाजः । इन्द्रः । त्रिष्टुप् ।

सत्रा मदासस्तव विश्वजन्याः	सत्रा रायोऽध ये पार्थिवासः ।	
सत्रा वाजानामभवो विभक्ता	यद् देवेषु धारयथा असुर्यम्	१
अनु प्र येजे जन ओजो अस्य	सत्रा दधिरे अनु वीर्याय ।	
स्युमृगे दुधयेऽर्वते च क्रतुं वृक्षन्त्यपि वृत्रहत्ये		२
तं सधीर्चीरुतयो वृण्यानि	पौस्यानि नियुतः सश्चुरिन्द्रम् ।	
समुद्रं न सिन्धव उक्थशृष्मा	उरुव्यचंसं गिर आ विशन्ति	३
स गयस्त्वामुप सृजा गृणानः	पुरुश्चन्द्रस्य त्वमिन्द्र वस्वः ।	
पतिर्वमृथासमो जनाना मेको विश्वस्य भुवनस्य राजा		४
स तु धुधि श्रुत्या यो दुवोयु	द्यौर्न भूमाभि रायो अर्यः ।	
असो यथा नः शर्वसा चक्रानो	युगेयुगे वयसा चेकितानः	५ [८] (३४६)

(३७)

५ बार्हस्पत्यो भरद्वाजः । इन्द्रः । त्रिष्टुप् ।

अर्वाग्रथं विश्ववारं त उग्रेन्द्र युक्तासो हरयो वहन्तु ।		
कीरिचिच्छि त्वा हवते स्वर्वा	नृधीमहि सधमादस्ते अद्य	१ (३४७)

स सर्गेण शर्वसा तक्तो अत्यै—रप इन्द्रो दक्षिणतस्तुरापाद् ।
इत्था सृजाना अनपावृद्धं दिवेदिवे विविषुरप्रमुष्यम्

(३३)

५ शुनहोत्रो भारद्वाजः । इन्द्रः । त्रिष्टुप् ।

५ [४] (३३३)

य ओजिष्ठ इन्द्र तं सु नो द्वा मदो वृषन् त्वभिष्टिर्दास्वान् ।
सौवश्यं यो वनवत् स्वश्वो वृत्रा समत्सु सासहदुमित्रान्
त्वां हीन्द्रावसे विवाचो हवन्ते चर्षणयः शूरसातौ ।
त्वं विप्रैर्भिवि पृणीरंशाय—स्त्वोत् इत् सनिता वाजमर्वा
त्वं तां इन्द्रोभयां अमित्रान् दासा वृत्राण्यार्यां च शूर ।
वधीर्वनेव सुधितेभिरत्कै—रा पृत्सु दधि नृणां नृतम
स त्वं न इन्द्राकवाभिरुती सखा विश्वायुरविता वृधे भूः ।
स्वर्षाता यदध्वयामसि त्वा युध्यन्तो नेमधिता पृत्सु शूर
नूनं न इन्द्रापराय च स्या भवा मृळीक उत नो अभिष्टौ ।
इत्था गृणन्तो महिनस्य शर्मन् दिवि ज्याम पार्ये गोषतमाः

१

२

३

४

५ [५] (३३४)

(३४)

५ शुनहोत्रो भारद्वाजः । इन्द्रः । त्रिष्टुप् ।

सं च त्वे जग्मुर्गिरं इन्द्र पूर्वी—वि च त्वद यन्ति विश्वो मनीषाः ।
पुरा नूनं च स्तुतय कर्षीणां पस्पृध इन्द्रे अद्युक्थार्का
पुरुहूतो यः पुरुगूर्त ऋभ्वां एकः पुरुग्रशस्तो अस्ति यज्ञैः ।
रथो न महे शर्वसे युजानोऽस्माभिरिन्द्रो अनुमाद्यो भूत्
न ये हिंसन्ति धीतयो न वाणी—रिन्द्रं नक्षन्तीदृभि वर्धयन्तीः ।
यदि स्तोतारः शतं यत् सहस्रं गृणन्ति गिर्वणसं शं तदस्मै
अस्मा एतद् दिव्यं चैव मासा मिमिक्ष इन्द्रे न्ययामि सोमः ।
जनं न धन्वन्नभि सं यदापः सत्रा वावृधुर्वनानि यज्ञैः
अस्मा एतन्महाद्वयमस्मा इन्द्राय स्तोत्रं मतिभिरवाचि ।
असद् यथा महति वृत्रतूर्य इन्द्रो विश्वायुरविता वृधश्च

१

२

३

४

५ [६] (३३५)

[४, अ० ७, व० ७]

(३५)

५ नरो भारद्वाजः । इन्द्रः । त्रिष्टुप् ।

कदा भुवन् रथक्षयाणि ब्रह्म	कदा स्तोत्रे सहस्रपोष्यं दाः ।	
कदा स्तोमं वासयोऽस्य राया	कदा धियः करसि वाजरताः	१
कहिं स्वित् तदिन्द्र यन्नृभिर्नृन्	वीरैर्वीरान् नीळयासे जयाजीन् ।	
विधातु गा अधि जयासि गोष्विन्द्र द्युम्नं स्वर्वद धेह्यस्मे		२
कहिं स्वित् तदिन्द्र यज्जरित्रे	विश्वप्सु ब्रह्म कृणवः शविष्ट ।	
कदा धियो न नियुतो युवासे	कदा गोमघा हवन्नानि गच्छाः	३
स गोमघा जरित्रे अश्वैश्चन्द्रा	वाजश्रवसो अधि धेहि पृक्षः ।	
पीपिहीषः सुदुघामिन्द्र धेनुं	भरद्वाजेषु सुरुचो रुरुच्याः	४
तमा नूनं वृजनमन्यथा चिच्छूरो यच्छक्र वि दुरो गृणीषे ।		
मा निरं शुक्रदुर्घस्य धेनो	राङ्गिरसान् ब्रह्मणा विप्र जिन्व	५ [७] (३४१)

(३६)

५ नरो भारद्वाजः । इन्द्रः । त्रिष्टुप् ।

सत्रा मदासस्तव विश्वजन्याः	सत्रा रायोऽध ये पार्थिवासः ।	
सत्रा वाजानामभवो विभक्ता	यद् देवेषु धारयथा असुर्यम्	१
अनु प्र येजे जन ओजो अस्य	सत्रा दधिरे अनु वीर्याय ।	
स्युमग्रे दुधयेऽर्वते च क्रतुं वृक्षन्त्यपि वृत्रहत्ये		२
तं सधीर्चीरुतयो वृण्व्यानि	पौस्यानि नियुतः सरचुरिन्द्रम् ।	
समुद्रं न सिन्धव उक्थशुष्मा	उरुव्यचंसं गिर आ विशन्ति	३
स रायस्त्वामुप सृजा गृणानः	पुरुश्चन्द्रस्य त्वमिन्द्र वस्वः ।	
पतिर्वमृथासमो जनाना मेको विश्वस्य भुवनस्य राजा		४
स तु श्रुधि श्रुत्या यो दुवोयु	द्यौर्न भूमाभि रायो अर्यः ।	
असो यथा नः शर्वसा चक्रानो	युगेयुगे वयसा चेकितानः	५ [८] (३४६)

(३७)

५ बार्हस्पत्यो भरद्वाजः । इन्द्रः । त्रिष्टुप् ।

अर्वाग्रथं विश्ववारं त उग्रेन्द्र युक्तासो हरयो वहन्तु ।		
कीरिचिद्धि त्वा हवते स्वर्वा	नृधीमाहि सधमादस्ते अद्य	१ (३४७)

प्रो द्रोणे हरयः कर्मागमन् पुनानास ऋज्यन्तो अभूवन् ।
 इन्द्रो नो अस्य पूर्यः पपीयाद् द्युक्षो मदस्य सोम्यस्य राजा
 आसस्राणासः शवसानमच्छेन्द्रं सुचक्रे रथ्यासो अश्वः ।
 अभि श्रव ऋज्यन्तो वहेयुर्नू चिन्नु वायोरमृतं वि दस्येत्
 वरिष्ठो अस्य दक्षिणामियतीन्द्रो मघोनां तुविकूर्मितमः ।
 यया वज्रिवः परियास्यंहो मघा च धृष्णो दयसे वि सूरिन्
 इन्द्रो वार्जस्य स्थविरस्य दातेन्द्रो गीर्भिवर्धतां वृद्धमहाः ।
 इन्द्रो वृत्रं हनिष्ठो अस्तु सत्वा SS ता सूरिः पृणति तूतुजानः

२

३

४

५ [९] (३५१)

(३८)

५ बार्हस्पत्यो भरद्वाजः । इन्द्रः । त्रिष्टुप् ।

अपादित उदु नश्चित्रतमो महीं भर्षद् द्युमतीमिन्द्रहूतिम् ।
 पन्यसीं धीतिं दैव्यस्य यामअनस्य रातिं वनते सुदानुः
 दूराच्चिदा वसतो अस्य कर्णा घोषादिन्द्रस्य तन्याति ब्रुवाणः ।
 एयमेनं देवहूतिर्ववृत्त्या न्मद्रागिन्द्रमियमृच्यमाना
 तं वो धिया परमया पुराजा मजरमिन्द्रमभ्यनूष्यकैः ।
 ब्रह्मा च गिरो दधिरे समस्मिन् महाँश्च स्तोमो अधि वर्धदिन्द्रे
 वर्धाद् यं यज्ञ उत सोम इन्द्रं वर्धाद् ब्रह्म गिर उक्था च मन्म ।
 वर्धाहैनमुपसो यामन्नक्तो वर्धान् मासाः शस्वो द्याव इन्द्रम्
 एवा जज्ञानं सहसे असामि वावृधानं राधसे च श्रुताय ।
 महामुग्रमवसे विप्र नून मा विवासेम वृत्रतूर्येषु

१

२

३

४

५ [१०] (३५६)

(३९)

५ बार्हस्पत्यो भरद्वाजः । इन्द्रः । त्रिष्टुप् ।

मन्द्रस्य कुवेर्दिव्यस्य वहे विप्रमन्मनो वचनस्य मध्वः ।
 अपा नस्तस्य सचनस्य देवे पो युवस्व गृणते गोअग्राः
 अयमुज्ञानः पर्यद्रिमुन्ना कृतधीतिभिर्कृतयुग्युजानः ।
 रुजदरुगणं वि वलस्य सानुं पूर्णवर्धोभिर्मि योषदिन्द्रः

१

२

(३५८)

अयं द्योतयद्व्युतो व्यक्तून् दोषा वस्तोः शरदु इन्दुरिन्द्र ।

मं० केतुमदधुनू चिदह्नां शुचिजन्मन उपसंश्चकार

३

अयं रोचयदुरुचो रुचानोऽयं वासयद् व्युतेन पूर्वीः ।

अयमीयत क्रतुयुग्मिरश्वैः स्वविदा नाभिना चर्षणिप्राः

४

नृ गृणानो गृणते प्रत राज्ञिषः पिन्व वसुदेयाय पूर्वीः ।

अप ओषधीरविषा वनानि गा अर्वतो नृनृचसे रिरिहि

५ [११] (३६१)

(४०)

५ बार्हस्पत्यो भरद्वाजः । इन्द्रः । त्रिष्टुप् ।

इन्द्र पिब तुभ्यं सुतो मदाया—ऽव स्य हरी वि मुचा सखाया ।

उत प्र गाय गण आ निषद्या—ऽथा यज्ञाय गृणते वयो धाः

१

अस्य पिब यस्य जज्ञान इन्द्र मदाय क्रत्वे अपिबो विरग्निन् ।

तमु ते गावो नर आपो अद्वि—रिन्दुं समह्यन् पीतये समस्मै

२

समिद्धे अग्नौ सुत इन्द्र सोम आ त्वा वहन्तु हरयो वहिष्ठाः ।

त्वायता मनसा जोहवीमी—न्द्रा याहि सुविताय महे नः

३

आ याहि शश्वदुशता ययाथे—न्द्र महा मनसा सोमपेयम् ।

उप ब्रह्माणि शृणव इमा नो—ऽथा ते यज्ञस्तन्वेऽव यो धात

४

यदिन्द्र विवि पार्ये यहध—ग्यद् वा स्वे सदेने यत्र वासि ।

अतो नो यज्ञमवसे नियुत्वान्—त्सजोषाः पाहि गिर्वणो मरुद्भिः

५ [१२] (३६६)

(४१)

५ बार्हस्पत्यो भरद्वाजः । इन्द्रः । त्रिष्टुप् ।

अहंक्रमान उप याहि यज्ञं तुभ्यं पवन्त इन्द्रवः सुतासः ।

गावो न वज्रिन् त्वमोको अच्छे—न्द्रा गहि प्रथमो यज्ञियाताम्

१

या ते काकुत्सं सुकृता या वरिष्ठा—यया शश्वत् पिबसि मध्व ऊर्मिम् ।

तया पाहि प्र ते अध्वर्युरस्थात्—सं ते वज्रो वर्ततामिन्द्र गव्युः

२

एष वृप्सो वृषभो विश्वरूप—इन्द्राय वृष्णे समकारि सोमः ।

एतं पिब हरिवः स्थातरुग्र—यस्येशिषे प्रदिवि यस्ते अज्ञम्

३

(३६९)

सुतः सोमो असुतादिन्द्र वस्या—नयं श्रेयाश्चिकितुषे रणाय ।
 एतं तितित्वं उप याहि यज्ञं तेन विश्वास्तविधीरा पूणस्व
 ह्वयामसि त्वेन्द्र याह्यर्वा—डरं ते सोमस्तुन्वे भवाति ।
 शतक्रतो मादयस्वा सुतेषु प्रास्माँ अव पृतनासु प्र विश्व

४

५ [१३] (३७१)

(४२)

४ बार्हस्पत्यो भरद्वाजः । इन्द्रः । अनुष्टुप्, ४ बृहती ।

प्रत्यस्मै पिपीषते विश्वानि विदुषे भर । अरंगमाय जग्मये ऽपश्वाहध्वने नरे १
 एमेनं प्रत्येतन सोमैभिः सोमपातमम् । अमत्रेभिर्ऋजीषिण—मिन्द्रं सुतेभिरिन्दुभिः २
 यदीं सुतेभिरिन्दुभिः सोमैभिः प्रतिभूषथ । वेडा विश्वस्य मेधिरो धूषत् तंतमिदेपते ३
 अस्माअस्माइदन्धसो ऽध्वर्यो प्र भरा सुतम् । कुवित् समस्य जेन्यस्य शर्धतो ऽभिशास्तेखस्परत् ४

[१४] (३७५)

(४३)

४ बार्हस्पत्यो भरद्वाजः । इन्द्रः । उष्णिक् ।

यस्य त्यच्छम्वरं मदे दिवोदासाय रुन्धयः । अयं स सोम इन्द्र ते सुतः पिब १
 यस्य तीव्रसुतं मदं मध्यमन्तं च रक्षसे । अयं स सोम इन्द्र ते सुतः पिब २
 यस्य गा अन्तरश्मनो मदे हृळ्हा अवासृजः । अयं स सोम इन्द्र ते सुतः पिब ३
 यस्य मन्दानो अन्धसो माघोनं दधिषे शवः । अयं स सोम इन्द्र ते सुतः पिब ४ [१५] (३७९)

(४४)

। चतुर्थोऽनुवाकः ॥४॥ सू० ४४-४९]

२४ शंयुर्बार्हस्पत्यः । इन्द्रः । त्रिष्टुप्, १-६ अनुष्टुप्, ७-९ (८ वा) विराट् ।

यो रयिवो रयितमो यो द्युन्नैर्द्युन्नवत्तमः ।
 सोमः सुतः स इन्द्र ते ऽस्ति स्वधापते मदः १
 यः शग्मस्तुविशग्म ते रायो द्रामा मतीनाम् ।
 सोमः सुतः स इन्द्र ते ऽस्ति स्वधापते मदः २
 येन वृद्धो न शर्वसा तुरो न स्वार्भिरुतिभिः ।
 सोमः सुतः स इन्द्र ते ऽस्ति स्वधापते मदः ३
 त्यमु वो अप्रहणं गृणीषि शर्वसुस्पतिम् ।
 इन्द्रं विश्वासाहं नरं मंहिष्ठं विश्वचर्षणिम् ४

(३८३)

वर्धयन्तीद् गिरः पतिं तुरस्य राधसः ।	५ [१६]
मित्रस्य रोदसी देवी शुष्मं सपर्यतः	
व उक्थस्य बर्हणेन्द्रायोपस्तृणीषणि ।	६
विणे न यस्योतयो वि यद् रोहन्ति सक्षितः	
अविदुद् दक्षं मित्रो नवीयान् पपानो देवेभ्यो वस्यो अचैत् ।	७
ससवान् त्तौलाभिर्धौतरीभि रुरुष्या पायुरभवत् सखिभ्यः	
ऋतस्य पथि वेधा अपायि श्रिये मनांसि देवासो अक्रन् ।	८
दधानो नाम महो वचोभि र्वपुर्हृशये वेन्यो व्यावः	
द्युमत्तमं दक्षं धेह्यस्मे सेधा जनानां पूर्वीररातीः ।	९
वर्षीयो वयः कृणुहि शचीभि र्धनस्य सातावस्माँ अविद्धि	
इन्द्र तुभ्यमिन्मघवन्नभूम वयं द्वात्रे हरिवो मा वि वेनः ।	१० [१७]
नकिरापिर्दृशे मर्त्यत्रा किमङ्ग रघ्रचोदनं त्वाहुः	
मा जस्वने वृषभ नो ररीथा मा ते रेवतः सख्ये रिषाम ।	११
पूर्वीष्ट इन्द्र निष्पिधो जनेषु जह्यसुष्वीन् प्र बृहापृणतः	
उवभ्राणीव स्तनयन्नियतीन्द्रो राधांस्यश्व्यानि गव्या ।	१२
त्वमासि प्रदिवः कारुधाया मा त्वादामान आ दभन् मघोनः	
अध्वर्यो वीर प्र महे सुताना मिन्द्राय भर स ह्यस्य राजा ।	१३
यः पूर्वोभि रूत नूतनाभि र्गीर्भिर्वावृधे गृणतामृषीणाम्	
अस्य मदे पुरु वर्षीसि विद्रा निन्द्रो वृत्राण्यप्रती जघान	१४
तसु प्र होषि मधुमन्तमस्मै सोमं वीराय शिप्रिणे पिबन्धै	
पाता सुतमिन्द्रो अस्तु सोमं हन्ता वृत्रं वज्रेण मन्दसानः ।	१५ [१८]
गता यज्ञं परावतश्चिदच्छा वसुधीनामविता कारुधायाः	
इदं त्यत् पात्रमिन्द्रपान मिन्द्रस्य प्रियममृतमपायि ।	१६
मत्सद् यथा सौमनसाय देवं व्यस्मद् द्वेषो युयवद् व्यंहः	
एना मन्वानो जहि शूर शत्रू श्नामिमजामिं मघवन्नमित्रान् ।	१७
अमिषेणा अभ्यादेविशानान् पराच इन्द्र प्र मृणा जही च	
आसु ण्मा णो मघवन्निन्द्र पू त्स्वस्मभ्यं महि वरिवः सुगं कः ।	१८
अपां तोकस्य तनयस्य जेष इन्द्र सूरिन् कृणुहि स्मा नो अर्धम्	(३९७)

आ त्वा हरयो वृषणो युजाना वृषरथासो वृषरश्मयोऽत्याः ।

अस्मन्नाओ वृषणो वज्रवाहो वृष्णे मदाय सुयुजो वहन्तु

१९

आ ते वृषन् वृषणो द्रोणमस्थुर्धृतप्रुषो नोर्मयो मदन्तः ।

इन्द्र प्र तुभ्यं वृषभिः सुतानां वृष्णे भरन्ति वृषभाय सोमम्

२० [१९]

वृषासि द्विवो वृषभः पृथिव्या वृषा सिन्धूनां वृषभः स्तियानाम् ।

वृष्णे त इन्दुर्वृषभ पीपाय स्वादू रसो मधुपेयो वराय

२१

अयं देवः सहसा जायमान इन्द्रेण युजा पणिमस्तभायत् ।

अयं स्वस्य पितुरायुधानीन्दुरमुष्णादशिवस्य मायाः

२२

अयमकृणोदुषसः सुपत्नीरयं सूर्ये अदधाज्ज्योतिरन्तः ।

अयं त्रिधातुं द्विवि रौचनेषु त्रितेषु विन्ददुमृतं निगूळहम्

२३

अयं द्यावापृथिवी वि ष्कभाय दयं रथमयुनक् सत्तरश्मिम् ।

अयं गोषु शच्यां पक्रमन्तः सोमो दाधार दशयन्त्रमुत्सम्

२४ [२०] (४०३)

(४५)

३३ शंयुर्बाहस्पत्यः । इन्द्रः, ३१-३३ वृबुस्तक्षा । गायत्री, २९ अतिनिचृत्, ३१ पादनिचृत्, ३३ अनुष्टुप् ।

य आनयत् परावतः सुनीती तुर्वशं यदुम्

अविप्रे चिद् वयो दध दनाशुना चिदर्वता

महीरस्य प्रणीतयः पूर्वीरुत प्रशस्तयः

सखायो ब्रह्मवाहसे ऽर्चन्त प्र च गायत

त्वमेकस्य वृत्रह न्वविता द्वयोरसि

। इन्द्रः स नो युवा सखा

१

। इन्द्रो जेता हितं धनम्

२

। नास्य क्षीयन्त ऊतयः

३

। स हि नः प्रमर्तिर्मही

४

। उतेहशे यथा वयम्

५

[२१]

नयसीद्विति द्विषः कृणोप्युक्थशंसिनः

ब्रह्माणं ब्रह्मवाहसं गीर्भिः सखायमृग्मियम्

यस्य विश्वानि हस्तयो रुचुर्वसूनि नि द्विता

वि हृळ्हानि चिदद्विवो जनानां शचीपते

तमु त्वा सत्य सोमपा इन्द्र वाजानां पते

। नृभिः सुवीर उच्यसे

६

। गां न क्रोहसे हुवे

७

। वीरस्य पृतनापहः

८

। बृह माया अनानत

९

। अहमहि श्रवस्यवः

१०

[२२]

तमु त्वा यः पुरासिथ यो वा नूनं हिते धने

। हव्यः स सुधी हवम्

११

(४१४)

भीमिर्विन्द्रिर्वतो वाजाँ इन्द्र श्रवाय्यान्
अमूरु वीर गिर्वणो मुहाँ इन्द्र धने हिते
या त ऊतिरमित्रहन् मक्षूजवस्तुमासति
स रथेन रथीतमो ऽस्माकेनाभियुग्वना

य एक इत् तमु ष्णुहि कृष्णीनां विचर्षणिः
यो गृणतामिदासिंथा ऽऽपिहृती शिवः सखा
धिष्व वज्रं गर्भस्त्यो रक्षोहत्याय वाज्रिवः
प्रत्न रयीणां युजं सखायं कीरिचोदनम्
स हि विश्वानि पार्थिवाँ एको वसूनि पत्यते

स नो नियुद्धिरा पृण कामं वाजेभिरश्विभिः
तद् वो गाय सुते सचा पुरुहूताय सत्त्वे
न या वसुनि यमते दानं वाजस्य गोमंतः
कुवित्स्य प्र हि व्रजं गोमन्तं दस्युहा गर्भत
इमा उ त्वा शतक्रतो ऽभि प्र णोनुवुर्गिरः

दूणाशं सुख्यं तव गौरसि वीर गव्यते
स मन्दस्वा ह्यन्धसो राधसे तन्वा महे
इमा उ त्वा सुतेसुते नक्षन्ते गिर्वणो गिरः
पुक्तमं पुख्णां स्तोतृणां विवाचि

अस्माकमिन्द्र भूतु ते स्तोमो वाहिंष्ठो अन्तमः
अधि बूबुः पणीनां वर्षिष्ठे मूर्धन्नस्थात्
यस्य वायोर्विव इवद् भद्रा रातिः सहस्रिणी
तत् सु नो विश्वे अर्य आ सदा गृणन्ति कारवः

१ त्वया जेष्म हितं धनम् १२
१ भरे वितन्तसाय्यः १३
१ तया नो हिनुही रथम् १४
१ जेषि जिष्णो हितं धनम् १५ [२३]

१ पतिर्जज्ञे वृषक्रतुः १६
१ स त्वं न इन्द्र मृळय १७
१ सासहीष्ठा अभि स्पृधः १८
१ ब्रह्मवाहस्तमं हुवे १९
१ गिर्वणस्तमो अधिगुः २० [२४]

१ गोमन्दिर्गोपते धुषत २१
१ शं यद् गवे न शाकिनै २२
१ यत् सीमुप श्रवद् गिरः २३
१ शचीभिरप नो वरत २४
१ इन्द्र वत्सं न मातरः २५ [२५]

१ अश्वो अश्वायुते भव २६
१ न स्तोतारं निदे करः २७
१ वत्सं गावो न धेनवः २८
१ वाजेभिर्वाजयताम् २९
१ अस्मान् राये महे हिनु ३०
१ उरुः कक्षो न गाङ्ग्यः ३१
१ सद्यो दानाय मंहते ३२

सूरिं सहस्रसातमम्
३३ [२६] (४३६)

(४६)

१४ शंयुर्बार्हस्पत्यः । इन्द्रः । प्रगाथः (=विषमा बृहती, समा सतोबृहती) ।

त्वामिन्द्रि हवामहे साता वाजस्य कारवः ।
त्वां वृजेष्विन्द्र सत्पतिं नरस्त्वां काष्ठास्ववतः

स त्वं नश्चित्र वज्रहस्त धृष्णुया महः स्तवानो अद्रिवः ।

गामश्वं रथ्यमिन्द्र सं किर सत्रा वाजं न जिग्युषे

२

यः सत्राहा विचर्षणि रिन्द्रं तं हूमहे वयम् ।

सहस्रमुष्क तुर्विन्मृण सत्पते भवा समत्सु नो वृधे

३

बाधसे जनान् वृषभेवं मन्युना घृषौ मीळ्ह ऋचीषम ।

अस्माकं बोध्यविता महाधने तनूष्वप्सु सूर्ये

४

इन्द्र ज्येष्ठं न आ भरं ओजिष्ठं पपुरि श्रवः ।

येनेमे चित्र वज्रहस्त रोदसी ओमे सुशिप्र प्राः

५ [२७]

त्वामुग्रमवसे चर्षणीसहं राजन् देवेषु हूमहे ।

विश्वा सु नो विथुरा पिबुना वसो ऽमित्रान् त्सुषहान् कृधि

६

यदिन्द्र नाहुषीष्वाँ ओजो नृम्णं च कृष्टिषु ।

यद् वा पञ्च क्षितीनां द्युन्नमा भर सत्रा विश्वानि पौंस्या

७

यद् वा तृक्षो मववन् दुह्यावा जने यत् पुरौ कच्च वृष्ण्यम् ।

अस्मभ्यं तद् रिरीहि सं नृपाद्ये ऽमित्रान् पृत्सु तुर्वणे

८

इन्द्रं त्रिधातुं शरणं त्रिवरुथं स्वस्तिमत ।

छर्दिर्यच्छ मघवन्त्यश्च मह्यं च यावयां दिद्युमेभ्यः

९

ये गव्यता मनसा शत्रुमादृभु रमिप्रन्नन्ति धृष्णुया ।

अर्धं स्मा नो मघवन्निन्द्र गिर्वणस्तनूपा अन्तमो भव

१० [२८]

अर्धं स्मा नो वृधे भवेन्द्र नायमवा युधि ।

यदुन्तरिक्षे पतर्यन्ति पर्णिनो दिद्यवस्तिग्ममूर्धानः

११

यत्र शूरासस्तन्वो वितन्वते प्रिया शर्म पितृणाम् ।

अर्धं स्मा यच्छ तन्वेडं तने च छर्दि रचितं यावय द्वेपः

१२

यदिन्द्र सर्गे अर्वतश्चोदयासे महाधने ।

असमने अध्वनि वृजिने पथि श्येनाँ इव श्रवस्यतः

१३

सिन्धूरिव प्रवण आश्रुया यतो यदि क्लेशमनु प्वणि ।

आ ये वयो न वर्वृत्यामिषि गभीता बाह्वोर्गदि

१४ [२९] (४५०)

४०, ४०, ४०, ३०]

(४७)

११ गगौ भारद्वाजः । इन्द्रः, १-५ सोमः, २० देव-भूमि-बृहस्पतीन्द्राः, २२-२५ सार्जयः प्रस्तोकः
(दानस्तुतिः), २६-२८ रथः, २९-३० दुंदुभिः, ३१ दुंदुभीन्द्रौ । त्रिष्टुप् ; १९ बृहती, २३ अनुष्टुप्,
२४ गायत्री, २५ द्विपदा त्रिष्टुप्, २७ जगती ।

स्वादुक्किलायं मधुमाँ उतायं तीव्रः किलायं रसवाँ उतायम् ।
उतो न्वस्य पपिवांसमिन्द्रं न कश्चन सहत आहवेषु १
अयं स्वादुरिह मर्दिष्ठ आस यस्येन्द्रो वृत्रहत्ये ममार्द ।
पुरुणि यश्च्यौत्ता शम्बरस्य वि नवति नव च देह्योऽहन् २
अयं मे पीत उदियति वाचमयं मनीषामुशतीमजीगः ।
अयं पळुर्वीरमिमीत धीरो न याभ्यो भुवनं कच्चनारे ३
अयं स यो वरिमाणं पृथिव्या वर्ष्माणं दिवो अकृणोदयं सः ४
अयं पीयूषं तिसृषु प्रवत्सु सोमो दाधारोर्वन्तरिक्षम्
अयं विदच्चित्रहशीकमर्णः शुक्रसंघनामुपसामनीके ।
अयं महान् महता स्कम्भेनोद् द्यामस्तभ्राद् वृषभो मरुत्वान् ५ [३०]

धृपत् पिब कलशे सोममिन्द्र वृत्रहा शूर समरे वसूनाम् ।
मार्घ्यदिने सर्वन आ वृषस्व रयिस्थानो रयिमस्मासु धेहि ६
इन्द्र प्र णः पुरएतेव पश्य प्र नो नय प्रतरं वस्यो अच्छे ।
भवा सुणारो अतिपारयो नो भवा सुनीतिरुत वामनीतिः ७
उरं नो लोकमनु नेषि विद्वान् तस्वर्वज्ज्योतिरभयं स्वस्ति ।
कृष्या त इन्द्र स्थविरस्य बाहू उप स्थेयाम शरणा बृहन्ता ८
वर्षिष्ठे न इन्द्र वन्धुरे धा वहिष्ठयोः शतावन्नश्वयोरा ।
इषमा वक्षीषां वर्षिष्ठं मा नस्तारीन्मघवन् रायो अयः ९
इन्द्र मूल मह्यं जीवातुमिच्छ चोदय धियमयसो न धाराम् ।
यत् किं चाहं त्वायुरिदं वदामि तज्जुषस्व कृधि मा देववन्तम् १० [३१]

ज्ञातारमिन्द्रमवितारमिन्द्रं हवेहवे सुहवं शूरमिन्द्रम् ।
हवामि शक्रं पुरहूतमिन्द्रं स्वस्ति नो मघवा धात्विन्द्रः ११
इन्द्रः सुत्रामा स्ववाँ अवोभिः समृद्धीको भवतु विश्ववेदाः ।
वार्धता द्वेयो अभयं कृणोत सुवीर्यस्य पतयः स्याम १२ (४६२)

- तस्य वयं सुमतौ यज्ञियस्याऽपि भद्रे सौमनसे स्याम ।
स सुत्रामा स्ववाँ इन्द्रो अस्मे आराच्चिद् द्वेषः सनुतयुयोतु
अव त्वे इन्द्र प्रवतो नोमि—गिरी ब्रह्माणि नियुतो धवन्ते । १३
उरु न राधः सर्वना पुरुण्यपो गा वज्रिन् युवसे समिन्दून्
क ई स्तवत् कः पृणात् को यजाते यदुग्रमिन्मघवा विश्वहावेत् । १४
पादाविव प्रहरन्नन्यमन्यं कृणोति पूर्वमपरं शचीभिः १५ [३२]
शृण्वे वीर उग्रमुग्रं दमाय—न्नन्यमन्यमतिनेनीयमानः ।
एधमानद्विभुभयस्य राजा चोष्कूयते विश इन्द्रो मनुष्यान्
परा पूर्वेषां सख्या वृणक्ति विततुराणो अपरेभिरेति । १६
अनानुभूतीरवधून्वानः पूर्वोरिन्द्रः शरदस्तर्तरीति १७
रूपंरूपं प्रतिरूपो बभूव तदस्य रूपं प्रतिचक्षणाय ।
इन्द्रो मायाभिः पुरुरूपं ईयते युक्ता ह्यस्य हरयः शता दश १८
युजानो हरिता रथे भूरि त्वष्टेह राजति ।
को विश्वाहा द्विपतः पक्ष आसत उतासीनेषु सूरिषु १९
अगन्युति क्षेत्रमार्गन्म देवा उर्वी सती भूमिरंहृणाभूत् ।
बृहस्पते प्र चिकित्सा गर्विष्ठा—विथ्या सते जरित्र इन्द्र पन्थाम् २० [३३]
दिवेदिवे सहशीरन्यमर्थं कृष्णा असेधदप सन्नो जाः ।
अहन् दासा वृषभो वस्नयन्तो—दवजे वर्चिनं शम्बरं च २१
प्रस्तोक इन्नु राधसस्त इन्द्र दश कोशयीदश वाजिनोऽदात् ।
दिवोदासादतिथिगवस्य राधः शम्बरं वसु प्रत्यग्रभीष्म २२
दशाश्वान् दश कोशान् दश वस्त्रार्धिभोजना ।
दशो हिरण्यपिण्डान् दिवोदासादसानिपम् २३
दश स्थान् प्रष्टिमतः शतं गा अथर्वभ्यः । अश्वथः पायवेऽदात् २४
महि राधो विश्वजन्मं धर्मानान् भुरद्वाजान् त्साञ्ज्यो अभ्ययष्ट २५ [३४]
वनस्पते वीङ्गङ्गो हि भूया अस्मत्सखा प्रतरणः सुवीरः ।
गोभिः सन्नद्धो असि वीळयस्वा—ऽऽस्थाता ते जयतु जेत्वानि २६
दिवस्पृथिव्याः पर्योज उद्धृतं वनस्पतिभ्यः पर्याभृतं सहः ।
अपामोज्मानं परि गोमिरावृतं मिन्द्रस्य तज्जं त्वविषा स्थंयज २७ (४७७)

मित्रस्य गर्भो वरुणस्य नाभिः ।
 देव रथं प्रति हव्या गृभाय २८
 पुरुत्रा ते मनुतां विष्टितं जगत् ।
 स दुन्दुभे सजूरिन्द्रेण देवैर्दुराद् दवीयो अप सेध शत्रून् २९
 आ कन्दय बलमोजो न आ धा निः प्ठनिहि दुरिता बाधमानः ।
 अप प्रोथ दुन्दुभे दुच्छुना इत इन्द्रस्य मुष्टिरसि वीज्यस्व ३०
 आमूर्ज प्रत्यावर्तयेमाः केतुमद् दुन्दुभिर्वीवदीति ।
 समश्चपर्णाश्चरन्ति नो नरो ऽस्माकमिन्द्र रथिनो जयन्तु ३१ [३५] (४८१)

[अष्टमोऽध्यायः ॥८॥ व० १-३२]

(४८)

१२ शंयुर्वाहस्पत्यः (तृणपाणिः) । १-१० अग्निः; ११-१५, २०-२१ मरुतः (१३-१५ लिंगोक्ता वा), १६-१९ पूषा,
 २२ द्यावाभूमी वा पृथिवी । प्रगाथः = (१, ३ बृहती; २, ४ सतो बृहती; ५ बृहती, ६ महासतो बृहती; ७ महाबृहती,
 ८ महासतो बृहती; ९ बृहती, १० सतो बृहती; ११ ककुप्, १२ सतो बृहती), १३ पुरउणिक्, १४ बृहती, १५
 बतिजगती, १६ ककुप्, १७ सतो बृहती, १८ पुरउणिक्, १९-२० बृहती, २१ महाबृहती यवमध्या, २२ अनुष्टुप् ।

यज्ञार्यज्ञा वो अग्नये गिरागिरा च दक्षसे । प्रप्र वयममृतं जातवेदसं प्रियं मित्रं न शंसिषम् १

ऊर्जो नपातं स हिनायमस्मयुर्दाशेम हव्यदातये ।

भुवद् वाजेष्वविता भुवद् बृध उत ज्ञाता तनूनाम् २

वृषा हग्ने अजरो महान् विभास्यर्चिषा ।

अजग्नेण शोचिषा शोशुचच्छुचे सुदीतिभिः सु दीदिहि ३

महो देवान् यजसि यक्ष्यानुषक् तव क्रत्वोत दुंसना ।

अर्वाचः सीं कृणुह्यग्नेऽर्वसे रास्व वाजोत वैस्व ४

यमापो अद्रयो वना गर्भमृतस्य पिप्रति ।

सहसा यो मथितो जायते नृभिः पृथिव्या अधि सानवि ५ [१]

आ यः पप्रौ भानुना रोदसी उभे धुमेन धावते द्विवि ।

तिरस्तमो दहश ऊर्म्यास्वा श्यावास्वरूपो वृषा श्यावा अरूपो वृषा ६

बृहद्भिरग्ने अर्चिभिः शुक्रेण देव शोचिषा ।

भद्राजि समिधानो यविष्ठा रेवन्नः शुक्र दीदिहि द्युमत पावक दीदिहि ७

विश्वासां गृहपतिर्विशामसि त्वमग्ने भानुषीणाम् ।

शतं पुमिर्विष्ट पाह्यंहसः समन्दार शतं हिमाः स्तोतृभ्यो ये च ददति ८

(४८९)

त्वं नश्चित्र ऊत्या वसो राधांसि चोदय ।

अस्य रायस्त्वमग्ने रथीरांसि विदा गाधं तुचे तु नः

पथिं तोकं तनयं पृतमिष्ट्व मदन्धैरप्रयुत्वभिः ।

अग्ने हेळांसि दैव्या युयोधि नो ऽदेवानि ह्वरांसि च

९

१० [२]

आ सखायः सबर्दुधां धेनुमजध्वमुप नव्यसा वचः । सृजध्वमनपस्फुराम्

११

या शर्धांय मारुताय स्वभानवे श्रवोऽमृत्यु धुक्षत । या मृळीके मरुतां तुराणां या सुमैरैव्यावरी १२

भरद्वाजायाव धुक्षत द्विता । धेनुं च विश्वदोहस मिषं च विश्वभोजसम्

१३

तं व इन्द्रं न सुकतुं वरुणमिव मायिनम् । अर्यमणं न मन्द्रं सूप्रभोजसं विष्णुं न स्तुप आदिशे १४

त्वेपं शर्धो न मारुतं तुविष्व ण्यनर्वाणं पूषणं सं यथा शता ।

सं सहस्रा कारिषच्चर्षणिभ्य आँ आविर्गूळहा वसू करत् सुवेदा नो वसू करत् १५

आ मा पूषन्नुप द्रव शंसिषं नु ते अपिकुर्ण आघृणे । अघा अर्यो अरातयः १६ [३]

मा काकम्बीरमुद् वृहो वनस्पति मशस्तीर्वि हि नीनशः ।

मोत सूरौ अह एवा चन ग्रीवा आदधते वेः

१७

दत्तेरिव तेऽवृकमस्तु सख्यम् । अच्छिद्रस्य दधन्वतः सुपूर्णस्य दधन्वतः १८

परो हि मर्त्यैरसि समो देवैरुत श्रिया । अभि ख्यः पूषन् पृतनासु नस्त्व मवां नूनं यथा पुरा १९

वामी वामस्य धूतयः प्रणीतिरस्तु सूनृता । देवस्य वा मरुतो मर्त्यस्य वे जानस्य प्रयज्यवः २०

सद्यश्चिद् यस्य चकृतिः परि द्यां देवो नैति सूर्यः ।

त्वेपं शवो दधिरे नाम यज्ञियं मरुतो वृत्रहं शवो ज्येष्ठं वृत्रहं शवः २१

सकृद् द्यौरजायत सकृद् भूमिरजायत । पृश्न्या दुग्धं सकृत् पयस्तद्वन्यो नानु जायते २२ [४]

(४९)

(५०३)

१५ ऋजिश्वा भारद्वाजः । विश्वे देवाः । त्रिष्टुप्, १५ शक्करी ।

स्तुपे जने सुव्रतं नव्यसीभिर्गीर्भिर्मित्रावरुणा सुमन्यन्ता ।

त आ गमन्तु त इह श्रुवन्तु सुक्षत्रासो वरुणो मित्रो अग्निः

विशोर्विश इड्यमध्वरे प्वहसकतुमरतिं युवन्त्योः ।

दिवः शिशुं सहसः सूनुमग्निं यज्ञस्य केतुमरुषं यजध्वै

अरुपस्य दुहितरा विरुपे स्तुभिरन्या पिपिशे सूरौ अन्या ।

मिथस्तुरा विचरन्ती पावके मन्म श्रुतं नक्षत ऋच्यमाने

१

२

३

(५०६)

[४, अ० ८, व० ५]

प्र वायुमच्छा बृहती मनीषा बृहद्वयि विश्ववारं रथप्राप्तम् ।
 यतद्यामा नियुतः पत्यमानः कविः कविर्मियक्षसि प्रयज्यो
 मे वपुश्छदयदृश्विनोर्यो रथो विरुक्मान् मनसा युजानः ।
 तेन नरा नासत्येषयध्वै वर्तिर्याथस्तनयाय तमेन च

४

५ [५]

पुन्यवाता वृषभा पृथिव्याः पुरीषाणि जिन्वतमप्यानि ।
 सत्यश्रुतः कवयो यस्य गीर्भिर्जगतः स्थातर्जगदा कृणुध्वम् ।
 पार्वीरवी कन्या चित्रायुः सरस्वती वीरपत्नी धियं धात ।
 शमिरच्छिद्रं शरणं सजोषा दुराधर्षं गृणते शर्म यंसत्
 पृथस्पथः परिपति वचस्या कामेन कृतो अभ्यानलर्कम् ।
 स नो रासच्छुरुधश्चन्द्राग्रा धियंधियं सीषधाति प्र पूषा
 प्रथमभाजं यशसं वयोधां सुपाणिं देवं सुगभस्तिमृध्वम् ।
 होता यक्षद् यजतं प्रस्त्याना मग्निस्त्वष्टारं सुहवं विभावा
 भुवनस्य पितरं गीर्भिराभी रुद्रं दिवा वर्धया रुद्रमकौ ।
 बृहन्तमृध्वमजरं सुषुम्न मृध्वगुवेम कविनेषितासः

६

७

८

९

१० [६]

आ युवानः कवयो यज्ञियासो मरुतो गन्त गृणतो वरस्याम् ।
 अचित्रं चिद्धि जिन्वथा वृधन्त इत्था नक्षन्तो नरो अङ्गिरस्वत् ।
 प्र वीराय प्र तवसे तुरायाऽजा यूथेव पशुरक्षिरस्तम् ।
 स पिस्पृशति तन्वि श्रुतस्य स्तुभिर्न नाकं वचनस्य विपः
 यो रजांसि विममे पार्थिवानि त्रिश्चिद् विष्णुर्मनवे बाधिताय ।
 तस्य ते शर्मन्नुपदृद्यमाने राया मदेम तन्वाऽतनां च
 तन्नोऽहिर्बुध्नो अद्भिरकैस्तत् पर्वतस्तत् सविता चनो धात ।
 तन्नोऽधीमिरभि रातिषाचो भगः पुरंधिर्जिन्वतु प्र राये
 नू नो शयि रथ्यं चर्षणिप्रां पुरुवीरं मह क्रतस्य गोपाम् ।
 क्षयं दाताजरयेन जनान् तस्पृधो अदेवीरभि च क्रमाम विश आदेवीरभ्यः श्रवाम १५ [७] (५१८)

११

१२

१३

१४

(५०)

[पञ्चमोऽनुवाकः ॥ ५ ॥ सू० ५०-६१]

१५ ऋजिश्वा भारद्वाजः । विश्वे देवाः । त्रिष्टुप् ।

ब्रुवे वो देवीमदिति नमोभिर्मूलीकाय वरुणं मित्रमग्निम् ।
 अमिक्षवामर्यमणं सुशेवं त्रातृन् देवान् त्सविताऽभगं च

१

(५१९)

सुज्योतिषः सूर्य दक्षपितृ ननागास्त्वे सुमहो वीहि देवान् ।
 द्विजन्मानो य ऋतसापः सत्याः स्वर्वन्तो यजता अग्निजिह्वाः
 उत द्यावापृथिवी क्षत्रमुरु बृहद् रोदसी शरणं सुषुम्ने ।
 महस्करथो वरिवो यथा नो ऽस्मे क्षयाय धिषणे अनेहः
 आ नो रुद्रस्य सुनवो नमन्ता मद्या हूतासो वसवोऽधृष्टाः ।
 यदीमर्भे महति वा हितासो बाधे मरुतो अह्वाम देवान्
 मिम्यक्ष येषु रोदसी नु देवी सिषक्ति पूषा अभ्यर्धयज्वा ।
 श्रुत्वा हवँ मरुतो यद्ध याथ भूमा रेजन्ते अध्वनि प्रविक्ते

२

३

४

५ [८]

अभि त्वं वीरं गिर्वेणसमर्चे न्द्रं ब्रह्मणा जरितर्नवेन ।
 श्रवदिन्द्रवमुप च स्तवानो रासद् वाजँ उप महो गृणानः
 ओमानमापो मानुधीरमृक्तं धातं तोकाय तनयाय शं योः ।
 यूयं हि ष्ठा मिषजो मातृतमा विश्वस्य स्थातुर्जगतो जनित्रीः
 आ नो देवः सविता त्रार्यमाणो हिरण्यपाणिर्यजतो जग्म्यात् ।
 यो दत्रवाँ उपसो न प्रतीकं व्यूर्णुते दाशुषे वार्याणि
 उत त्वं सूनो सहसो नो अद्या देवाँ अस्मिन्नध्वरे ववृत्याः ।
 स्यामहं ते सदुमिद् रातौ तव स्यामग्नेऽवसा सुवीरः
 उत त्या मे हवमा जग्म्यातं नासत्या धीभिर्युवमङ्ग विप्रा ।
 अत्रिं न महस्तमसोऽमुमुक्तं तूर्वतं नरा दुरितादुभीके

६

७

८

९

१० [९]

ते नो रायो द्युमतो वाजवतो दातारो भूत नृवतः पुरुक्षोः ।
 वृशस्यन्तो विव्याः पार्थिवासो गोजाता अप्या मूळता च देवाः
 ते नो रुद्रः सरस्वती सजोषा मीळहुष्मन्तो विष्णुर्मूळन्तु वायुः ।
 ऋभुक्षा वाजो दैव्यो विधाता पर्जन्यावाता पिप्यतामिषं नः
 उत स्य देवः सविता भगो नो ऽपां नपादवतु दानु पप्रिः ।
 त्वष्टा देवेभिर्जनिभिः सजोषा द्यौर्देवेभिः पृथिवी समुद्रैः
 उत नोऽहिर्बुध्न्यः शृणो त्वज एकपात् पृथिवी समुद्रः ।
 विश्वे देवा ऋतावृधो हुवानाः स्तुता मन्त्राः कविशस्ता अवन्तु
 एवा नपातो मम तस्य धीमि भिरद्वाजा अभ्यर्चन्त्यर्केः ।
 मा हूतासो वसवोऽधृष्टा विश्वे स्तुतासो भूता यजत्राः

११

१२

१३

१४

१५ [१०] (५३३)

(५१)

१६ ऋजिश्वा भारद्वाजः । विश्वे देवाः । त्रिष्टुप्, १३-१५ उष्णिक्, १६ अनुष्टुप् ।

दु त्यच्चक्षुर्महि मित्रयोराँ एतिं प्रियं वरुणयोरदब्धम् ।
 ऋतस्य शुचिं दर्शतमनीकं रुक्मो न द्विव उदिता व्यद्यौत् १
 वेत् यस्त्रीणि विदधान्येषां देवानां जन्म सनुतरा च विप्रः ।
 ऋजु मर्तेषु वृजिना च पश्यन्नाभि चण्डे सूरौ अर्य एवान् २
 स्तुप उ वो मह ऋतस्य गोपा नदितिं मित्रं वरुणं सुजातान् ।
 अर्यमणं भगमदब्धधीती नच्छा वोचे सधन्यः पावकान् ३
 रिशादसः सत्पतेरदब्धान् महो राज्ञः सुवसनस्य दातृन् ।
 यूतः सुक्षत्रान् क्षयतो द्विवो नृ नोदित्यान् याम्यदितिं दुवोयु ४
 द्यौष्पितुः पृथिवि मातरधु गग्ने भ्रातर्वसवो मूळता नः ।
 विश्व आदित्या अदिते सजोषा अस्मभ्यं शर्म बहुलं वि यन्त ५ [११]

मा नो वृकाय वृक्ये समस्मा अघायते रीरधता यजत्राः ।
 यूयं हि ष्ठा रथ्यो नस्तनूनां यूयं दक्षस्य वचसो बभूव ६
 मा व एनो अन्यकृतं भुजेम मा तत् कर्म वसवो यच्चयध्वे ।
 विश्वस्य हि क्षयथ विश्वदेवाः स्वयं रिपुस्तन्वं रीरिषीष्ट ७
 नम दुद्रुग्रं नम आ विवासे नमो दाधार पृथिवीमुत द्याम् ।
 नमो देवेभ्यो नम ईश एषां कृतं चिदेनो नमसा विवासे ८
 ऋतस्य वो रथ्यः पूतदक्षा नूतस्य पस्त्यसद्वो अदब्धान् ।
 तौ आ नमोभिरुरुचक्षसो नृन् विश्वान्व आ नमे महो यजत्राः ९
 ते हि श्रेष्ठवर्चसस्त उ न स्तिरो विश्वानि दुरिता नयन्ति ।
 सुक्षत्रासो वरुणो मित्रो अग्नि ऋतधीतयो वक्मराजसत्याः १० [१२]

ते न इन्द्रः पृथिवी क्षामं वर्धन् पूषा भगो अदितिः पञ्च जनाः ।
 सुशमीणः स्ववसः सुनीथा भवन्तु नः सुत्रात्रासः सुगोपाः ११
 नृ सुदानं विव्यं नंशि देवा भारद्वाजः सुमतिं याति होता ।
 आसानेभिर्यजमानो मियेधैर्देवानां जन्म वसूयुर्ववन्द १२
 अप त्यं वृजिनं रिपुं स्तेनमग्ने दुराध्यम् । दृविष्ठमस्य सत्पते कृधी सुगम् १३

ग्रावाणः सोम नो हि कं सखित्वनायवावशुः । जही न्यत्रिणं पणिं वृको हि षः १४
यूयं हि ष्ठा सुदानव इन्द्रज्येष्ठा अभिद्यवः । कर्ता नो अध्वन्ना सुगं गोपा अमा १५
अपि पन्थामगन्महि स्वस्तिगामनेहसम् । येन विश्वाः परि द्विषो वृणक्ति विन्दते वसु १६ [१३]

(५२)

(५४९)

१७ ऋजिश्वा भारद्वाजः । विश्वे देवाः । त्रिष्टुप्, ७-१२ गायत्री, १४ जगती ।

न तद् दिवा न पृथिव्यानु मन्ये न यज्ञेन नोत शमीभिराभिः ।
उजान्तु तं सुभ्वः पर्वतासो नि हीयतामतियाजस्य युष्टा १
अति वा यो मरुतो मन्यते नो ब्रह्म वा यः क्रियमाणं निनित्सात् ।
तपूषि तस्मै वृजिनानि सन्तु ब्रह्मद्विषमभि तं शौचतु द्यौः २
किमङ्ग त्वा ब्रह्माणः सोम गोपां किमङ्ग त्वाहुरभिशस्तिपां नः ।
किमङ्ग नः पश्यसि निद्यमानान् ब्रह्मद्विषे तपूषि हेतिमस्य ३
अवन्तु मामुषसो जायमाना अवन्तु मा सिन्धवः पिन्वमानाः ।
अवन्तु मा पर्वतासो ध्रुवासो ऽवन्तु मा पितरो देवहूतौ ४
विश्वदानीं सुमनसः स्याम पश्येम नु सूर्यमुच्चरन्तम् ।
तथा करद् वसुपतिर्वसूनां देवाँ ओहानोऽवसागमिष्ठः ५ [१४]

इन्द्रो नेदिष्ठमवसागमिष्ठः सरस्वती सिन्धुभिः पिन्वमाना ।
पर्जन्यो न ओषधीभिर्मयोमुग्निः सुशंसः सुहवः पितेव ६
विश्वे देवास आ गतं शृणुता म इमं हवम् । एदं बर्हिर्नि धीदत ७
यो वो देवा घृतस्नुना हव्येन प्रतिभूषति । तं विश्व उषं गच्छथ ८
उषं नः सुनवो गिरः शृण्वन्त्वमृतस्य ये । सुमृळीका भवन्तु नः ९
विश्वे देवा क्रतावधं क्रतुभिर्हवनश्रुतः । जुषन्तां युज्यं पयः १० [१५]

स्तोत्रमिन्द्रो मरुद्गणस्त्वष्टमान् मित्रो अर्यमा । इमा हव्या जुषन्त नः ११
इमं नो अग्ने अध्वरं होतर्वयुनशो यज । चिकित्वान् दैव्यं जनम् १२
विश्वे देवाः शृणुतेमं हवम् मे ये अन्तरिक्षे य उप द्यवि ष्ठ ।
ये अग्निजिह्वा उत वा यजत्रा आसद्यास्मिन् बर्हिषि मादयध्वम् १३
विश्वे देवा मम शृण्वन्तु यज्ञिया उमे रोदसी अपां नपाच्च मनम् ।
मा वो वचांसि परिचक्ष्याणि वोचं सुमेजिद वो अन्तमा मदेम १४ (५६१)

[४, मं० ६, व० १६]

के च जमा महिनो अहिमाया दिवो जजिरे अपां सधस्थे ।

अस्मभ्यमिषये विश्वमायुः क्षप उसा वरिवस्यन्तु देवाः १५

अग्नीर्जन्याववतं धियं मे ऽस्मिन् हवे सुहवा सुष्टुतिं नः ।

अस्मिन्यो जनयद् गर्भमन्यः प्रजावतीरिष आ धत्तमस्मे १६

स्तीर्णे बर्हिषि समिधाने अग्नौ सूक्तेन महा नमसा विवासे ।

अस्मिन् नो अद्य विदथे यजत्रा विश्वे देवा हविषि मादयध्वम् १७ [१६] (५६६)

(५३)

१० बार्हस्पत्यो भरद्वाजः । पूषा । गायत्री, ८ अनुष्टुप् ।

वयम् त्वा पथस्पते रथं न वाजसातये । धिये पूषन्नयुज्महि १

अभि नो नयं वसु वीरं प्रयतदक्षिणम् । वामं गृहर्पतिं नय २

अदित्सन्तं चिदाघृणे पूषन् दानाय चोदय । पुणेरिचिद् वि भ्रूवा मनः ३

वि पथो वाजसातये चिनुहि विमृधो जहि । साधन्तामुग्र नो धियः ४

परि तृन्धि पणीना मारया हृदया कवे । अथेमस्मभ्यं रन्धय ५ [१७]

वि पूषन्नारया तुद् पुणेरिच्छ हृदि प्रियम् । अथेमस्मभ्यं रन्धय ६

आ रिक्किकिरा कृणु पणीनां हृदया कवे । अथेमस्मभ्यं रन्धय ७

यां पूषन् ब्रह्मचोदनी मारां बिभर्ष्याघृणे । तया समस्य हृदय मा रिक्किकिरा कृणु ८

या ते अष्टा गोओपशा ऽऽघृणे पशुसार्धनी । तस्यास्ते सुन्नमीमहे ९

उत नो गोषणिं धियं मश्वसां वाजसामुत । नृवत् कृणुहि वीतये १० [१८] (४७६)

(५४)

१० बार्हस्पत्यो भरद्वाजः । पूषा । गायत्री ।

सं पूषन् विदुषां नय यो अस्त्रसानुशासति । य एवेदमिति ब्रवत् १

समु पूषा गमेमहि यो गृह्णां अभिशासति । इम एवेति च ब्रवत् २

पूषाश्चक्रं न रिष्यति न कोशोऽव पद्यते । नो अस्य व्यथते पविः ३

यो अस्मै हविषाविधुन्न तं पूषापि मृष्यते । प्रथमो विन्दते वसु ४ ✓

पूषा गा अन्वेतु नः पूषा रक्षत्वर्वतः । पूषा वाजं सनोतु नः ५ [१९]

पूषन्न प्र गा इहि यजमानस्य सुन्वतः । अस्माकं स्तुयतामुत ६

माकिर्नेशन्माकीं रिषन्माकीं सं शारि केवटे । अथारिष्टाभिरा गहि
 शृण्वन्तं पूषणं वयं मिर्यमनष्टवेदसम् । ईशानं राय ईमहे
 पूषन् तव व्रते वयं न रिष्येम कदा चन । स्तोतारस्त इह स्मासि
 परि पूषा पुरस्ताद्धस्तं दधातु दक्षिणम् । पुनर्नो नष्टमार्जतु

७

८

९

१० [२०] (५८६)

(५५)

६ बार्हस्पत्यो भरद्वाजः । पूषा । गायत्री ।

एहि वां विमुचो नपादाघृणे सं संचावहै । रथीर्कृतस्य नो भव १
 रथीर्तमं कपर्दिनमीशानं राधसो महः । रायः सखायमीमहे २
 रायो धारास्याघृणे वसो राशिरजाश्व । धीवतोधीवतः सखा ३
 पूषणं न्वजाश्वमुप स्तोषाम वाजिनम् । स्वसुर्यो जार उच्यते ४
 मातुर्दिधिपुमव्रवं स्वसुर्जारः शृणोतु नः । आतेन्द्रस्य सखा मम ५
 आजसः पूषणं रथे निशुम्भास्ते जनश्रियम् । देवं वहन्तु बिभ्रतः ६

[२१] (५९१)

(५६)

६ बार्हस्पत्यो भरद्वाजः । पूषा । गायत्री, ६ अनुष्टुप् ।

य एनमादिदेशति कर्मभादिति पूषणम् । न तेन देव आदिशे १
 उत घा स रथीर्तमः सख्या सत्पतिर्युजा । इन्द्रो वृत्राणि जिघ्रते २
 उतादः परुषे गवि सूरश्चक्रं हिरण्ययम् । न्यैरयद् रथीर्तमः ३
 यद्वद्य त्वा पुरुष्टुत ब्रवाम दस मन्तुमः । तत् सु नो मन्म साधय ४
 इमं च नो गवेषणं सातये सीषधो गुणम् । आरात् पूषन्नसि श्रुतः ५

आ ते स्वस्तिमीमह आरेअघामुपावसुम् । अद्या च सर्वतातये श्वश्च सर्वतातये ६

[२२] (५९८)

(५७)

६ बार्हस्पत्यो भरद्वाजः । इन्द्रापूषणौ । गायत्री ।

इन्द्रा नु पूषणा वयं सख्याय स्वस्तये । हुवेम वार्जसातये १
 सोममन्य उपासवत पातवे चम्बोः सुतम् । कर्मभमन्य इच्छति २
 अजा अन्यस्य वह्नयो हरी अन्यस्य संभृता । ताभ्यां वृत्राणि जिघ्रते ३
 यद्विन्द्रो अनयद् रितो महीरपो वृषन्तमः । तत्र पूषामवत सचा ४

(६०१)

तां पूष्णः सुमतिं वयं वृक्षस्य प्र वयामिव । इन्द्रस्य चा रभामहे ५
उत पूष्णं युवामहे ऽभीशूँरिव सारथिः । मह्या इन्द्रं स्वस्तये ६ [२३] (६०४)
(५८)

४ बार्हस्पत्यो भरद्वाजः । पूषा । त्रिष्टुप्, २ जगती ।

शुकं ते अन्यद् यजतं ते अन्यद् विष्णुरूपे अहनी द्यौरिवासि ।
विश्वा हि माया अवसि स्वधावो भद्रा ते पूषन्निह रातिरस्तु १
अजाश्वः पशुपा वाजपस्त्यो धियंजिन्वो भुवने विश्वे अपितः
अष्टौ पूषा शिथिरामुद्ररीवृजत् संचक्षाणो भुवना देव ईयते २
यास्तं पूषन्नावो अन्तः समुद्रे हिरण्ययीरन्तरिक्षे चरन्ति ।
तामिर्यासि दूत्यां सूर्यस्य कामेन कृतं श्रवं इच्छमानः ३
पूषा सुबन्धुर्विव आ पृथिव्या इलस्पतिर्मघवा दुस्मवर्चाः ।
यं देवासो अर्ददुः सूर्यायै कामेन कृतं तवसं स्वश्रम ४ [२४] (६०८)

(५९)

१० बार्हस्पत्यो भरद्वाजः । इन्द्राग्नी । बृहती, ७-१० अनुष्टुप् ।

प्र नु वोँचा सुतेषु वां वीर्याँ यानि चक्रथुः ।
हतासौ वां पितरो देवशत्रव इन्द्राग्नी जीवथो युवम् १
बल्लिथा महिमा वा मिन्द्राग्नी पनिष्ठ आ ।
समानो वां जनिता भ्रातरा युवं यमाविहेहमातरा २
ओकिवांसां सुते सचां अश्वा सप्ती इवादने ।
इन्द्रा न्वग्नी अवसेह वज्रिणां वयं देवा हवामहे ३
य इन्द्राग्नी सुतेषु वां स्तवत् तेष्वातावृधा ।
जोषवाकं वदतः पञ्चहोषिणा न देवा भसथश्चन ४
इन्द्राग्नी को अस्य वां देवौ मर्तश्चिकेतति ।
विषूचो अश्वान् युयुजान ईयत् एकः समान आ रथे ५ [२५]

इन्द्राग्नी अपाविशं पूर्वागात् पद्धतीभ्यः । हित्वी शिरो जिह्वया वावदुच्चरत् त्रिंशत् पदा न्यक्रमीत् ६
इन्द्राग्नी आ हि तन्वते नरो धन्वानि बाह्वोः । मा नो अस्मिन् महाधने परावर्त्तं गर्विष्टिषु ७ (६१५)

इन्द्राग्नी तपन्ति मा—ऽवा अर्यो अरातयः । अप द्वेषांस्या कृतं युयुतं सूर्यादधि
इन्द्राग्नी युवोरपि वसु दिव्यानि पार्थिवा । आ न इह प्र यच्छतं रयिं विश्वायुपोषसम् १
इन्द्राग्नी उक्थवाहसा स्तोमेभिर्हवनश्रुता । विश्वाभिर्गीर्भिरा गत—मस्य सोमस्य पीतये १०

[२६] (६१८)

(६०)

१५ बार्हस्पत्यो भरद्वाजः । इन्द्राग्नी । गायत्री; १-३, १३ त्रिष्टुप्, १४ बृहती, १५ अनुष्टुप् ।

श्रथद् वृत्रमुत संनोति वाज—मिन्द्रा यो अग्नी सहुरी सपर्यात् ।
इरज्यन्ता वसव्यस्य भूरेः सहस्तमा सहसा वाजयन्ता १
ता योधिष्टमभि गा इन्द्र नून—मपः स्वरूपसो अग्न ऊळहाः ।
दिशः स्वरूपस इन्द्र चित्रा अपो गा अग्ने युवसे नियुत्वान् २
आ वृत्रहणा वृत्रहभिः शुष्मै—रिन्द्र यातं नमोभिरग्ने अर्वाक् ।
युवं राधोभिरकवेभिरिन्द्रा—ऽग्ने अस्मे भवतमुत्तमेभिः ३
ता हुवे ययोरिदं पप्ते विश्वं पुरा कृतम् । इन्द्राग्नी न मर्धतः ४
उथा विघनिना मृध इन्द्राग्नी हवामहे । ता नो मृळात इहशे ५ [२७]

हतो वृत्राण्यायां हतो दासानि सत्पती । हतो विश्वा अप द्विषः ६
इन्द्राग्नी युवामिमेऽभि स्तोमा अनूपत । पिबतं शंभुवा सुतम् ७
या वां सन्ति पुरुस्पृहो नियुतो दाशुपे नरा । इन्द्राग्नी ताभिरा गतम् ८
तामिरा गच्छतं नरो—पेदं सर्वनं सुतम् । इन्द्राग्नी सोमपीतये ९
तमीळिष्व यो अर्चिषा वना विश्वा परिष्वजत । कृष्णा कृणोति जिह्वा १० [२८]

य इन्द्र आविवांसति सुम्नमिन्द्रस्य मर्त्यः । शुम्नाय सुतरा अपः ११
ता नो वाजवतीरिष आशुन् पिपृतमर्धतः । इन्द्रमग्निं च वोळहवे १२
उभा वामिन्द्राग्नी आहुवध्या उभा राधसः सह माद्वयध्वै ।
उभा दाताराविषां रयीणा—मुभा वाजस्य सातये हुवे वाम् १३
आ नो गव्येभिरश्व्यै—वसव्यैरुप गच्छतम् ।
सखायौ देवौ सखायं शंभुवे—न्द्राग्नी ता हवामहे १४

इन्द्राग्नी शृणुतं हवं यजमानस्य सुन्वतः । वीतं हव्यान्या गतं पिबतं सोम्यं मधु १५
[२९] (६३३)

४, मं० ८, व० ३०]

(६१)

१४ बार्हस्पत्यो भरद्वाजः । सरस्वती । गायत्री, १-३, १३ जगती; १४ त्रिष्टुप् ।

इयमददाद् रभसमृणच्युतं दिवोदासं वध्यश्वायं द्वाशुषे ।

या शश्वन्तमाचखादावसं पुणिं ता ते द्वात्राणि तविषा सरस्वति १

इयं शुष्मेभिर्विसखा इवारुजत सानुं गिरीणां तविषेभिर्बुभिभिः ।

पारावतघ्नीमवसे सुवृक्तिभिः सरस्वतीमा विवासेय धीतिभिः २

सरस्वति देवनिद्रो नि बर्हय प्रजां विश्वस्य वृसयस्य मायिनः ।

उत क्षितिभ्योऽवनीरविन्दो विषमेभ्यो अस्रवो वाजिनीवति ३

प्र णो देवी सरस्वती वाजेभिर्वाजिनीवती । धीनामविज्यवतु ४

यस्त्वा देवि सरस्वत्युपब्रूते धने हिते । इन्द्रं न वृत्रतूर्ये ५ [३०]

त्वं देवि सरस्वत्यवा वाजेषु वाजिनि । रदा पूषेव नः सनिम् ६

उत स्या नः सरस्वती घोरा हिरण्यवर्तनिः । वृत्रघ्नी वण्टि सुष्टुतिम् ७

यस्या अनन्तो अहृतस्त्वेपश्चरिष्णुरर्णवः । असश्चरति रोरुवत् ८

सा नो विश्वा अति द्विपः स्वसूरन्या कृतावरी । अतन्नहेव सूर्यः ९

उत नः प्रिया प्रियासु सप्तस्वसा सुजुष्टा । सरस्वती स्तोम्या भूत १० [३१]

आपृषी पार्थिवा न्युरु रजो अन्तरिक्षम् । सरस्वती निदस्पातु ११

त्रिपथस्था सप्तधातुः पञ्च जाता वर्धयन्ती । वाजेवाजे हव्या भूत १२

प्र या महिम्ना महिनासु चेकिते द्युम्नेभिर्न्या अपसामपस्तमा । १३

रथं इव बृहती विश्वने कृतो पस्तुत्या चिकितुषा सरस्वती १४ [३२] (६४७)

सरस्वत्यभि नो नेषि वस्यो मापं स्फरीः पर्यसा मा न आ धक् ।

जुपस्व नः सख्या वेश्या च मा त्वत् क्षेत्राण्यरणानि गन्म

॥ इति चतुर्थोऽष्टकः ॥ ३ ॥

॥ अथ पञ्चमोऽष्टकः ॥ ५ ॥

[प्रथमोऽध्यायः ॥ १॥ व० १-२७]

(६२)

[षष्ठोऽनुवाकः ॥ ६॥ सू० ६२-७५]

११ बार्हस्पत्यो भरद्वाजः । अश्विनौ । त्रिष्टुप् ।

स्तुपे नरा दिवो अस्य प्रसन्ता ऽश्विना हुवे जरमाणो अर्केः । १

या सद्य उसा व्युषि ज्मो अन्तान् युयूपतः पर्युरु वरांसि

ता यज्ञमा शुचिभिश्चक्रमाणा रथस्य भानुं रुरुचु रजोभिः । २

पुरु वरांस्यमिता मिमाना ऽपो धन्वान्यति याथा अग्रान् (६४९)

ता ह त्यद् वर्तिर्यदरधमुग्रे—त्या धिय ऊहथुः शश्वदश्वैः ।
मनोजवोभिरिधिरैः शयध्वै परि व्यथिर्दाशुषो मर्त्यस्य
ता नव्यसो जरमाणस्य मन्मो—प भूषतो युयुजानसंती ।
शुभं पृक्षमिषमूर्जं वहन्ता होता यक्षत् प्रतो अधुग्युवाना
ता वल्गू वृक्षा पुरुशाकतमा प्रत्ता नव्यसा वचसा विवासे ।
या शंसते स्तुवते शंभविष्ठा बभूवतुर्गृणते चित्रराती

३

४

५ [१]

ता भुज्युं विभिरन्ध्रः समुद्रात् तुग्रस्य सूनूमूहथु रजोभिः ।
अरेणुभिर्योजनेभिर्भुजन्ता पतत्रिभिरर्णसो निरुपस्थात्
वि जयुषां रथ्या यातमाद्रिं श्रुतं हवं वृषणा वधिमत्याः ।
दृशस्यन्ता शयवे पिप्यथुर्गामिति च्यवाना सुमतिं भुरण्यू
यद् रोदसी प्रदिवो अस्ति भूमा हेळो देवानामुत मर्त्यत्रा ।
तदादित्या वसवो रुद्रियासो रक्षोयुजे तपुर्धं दधात
य ई राजानावृतुथा विदधद् रजसो मित्रो वरुणश्चिकेतत् ।
गम्भीराय रक्षसे हेतिमस्य द्रोघाय चिद् वचस आनवाय
अन्तरैश्चक्रेस्तनयाय वर्ति—र्यमता यातं नृवता रथेन ।
सनुत्येन त्यजसा मर्त्यस्य वनुष्यतामपि शीषां ववृक्तम्
आ परमाभिरुत मध्यमामि—नियुद्धिर्यातमवमाभिरर्वाक् ।
हृळ्हस्य चिद् गोमंतो वि व्रजस्य दुरो वर्त गृणते चित्रराती

६

७

८

९

१०

११ [२] (६५८)

(६३)

११ बार्हस्पत्यो भरद्वाजः । अश्विनौ । त्रिष्टुप्, १ विराट्, ११ एकपदा त्रिष्टुप् ।

क१ त्या वल्गू पुरुहुताद्य दृतो न स्तोमोऽविवृन्नमस्वान् ।
आ यो अर्वाङ्गास्तया ववर्त प्रेष्ठा ह्यसथो अस्य मन्मन्
अरं मे गन्तं हवनायास्मै गृणाना यथा पिवाथो अन्धः ।
परि ह त्यद् वर्तिर्याथो रिषो न यत् परो नान्तरस्तुतुर्यात्
अकारि वामन्धसो वरीम—न्नस्तारि बर्हिः सुप्रायणतमम् ।
उत्तानहस्तो युवयुर्ववन्दा ऽऽ वां नक्षन्तो अर्धय आश्वज

१

२

३

(६६१)

[५, मं० १, व० ३]

प्र रातिरेति जूणिनीं घृताचीं ।	
वामगिरिध्वरेष्वस्थात्	४
होता गुर्तमना उराणो	५ [३]
श्रिये दुहिता सूर्यस्य	
मायाभिर्मायिना भूतमन्त्र	६
शुभे पुष्टिमूहथुः सूर्यायाः ।	
नक्षद् वाणी सुदृता धिष्ण्या वाम	७
अभि प्रयो नासत्या वहन्तु ।	
पृथो मनोजवा असर्जीपः पृक्ष इषिधो अनु पूर्वीः	८
पुरु हि वां पुरुभुजा दुष्णां धेनुं न इषं पिन्वतमसक्राम् ।	
सुतश्च वां माध्वी सुदृतिश्च रसाश्च ये वामनु रातिमग्मन्	९
उत मं क्रजे पुरयस्य रध्वी सुमीळहे शतं पैरुके च पक्रा ।	
शाण्डो दाद्विरग्निः स्मर्दिष्टीन् दशं वशासो अभिषाचं ऋष्वान्	१०
सं वां शता नासत्या सहस्रा ऽश्वानां पुरुपन्थां गिरे दात ।	
भद्राजाय वीर नू गिरे दाद्धता रक्षांसि पुरुदंससा स्युः	११ [४] (६६९)
आ वां सुन्ने वरिमन्तसूरिभिः व्याम्	

(६४)

६ बार्हस्पत्यो भरद्वाजः । उषः । त्रिष्टुप् ।

उषु श्रिय उषसो रोचमाना अस्थुरपां नोर्मयो रुशन्तः ।	१
कृणोति विश्वा सुपथा सुगान्यभूदु वस्वी दक्षिणा मघोनीं	
मद्रा ददक्ष उर्विया वि भास्युत ते शोचिर्मानवो द्यामपत्तन् ।	२
आविर्वक्षः कृणुषे शुम्भमानो घो देवि रोचमाना महोभिः	
वहन्ति सीमरुणासो रुशन्तो गावः सुभगां मुर्विया प्रथानाम् ।	३
अपेजते शूरो अस्तैव शत्रून् बाधते तमो अजिरो न वोळ्हा	
सुगोत ते सुपथा पर्वते ण्ववाते अपस्तरसि स्वभानो ।	४
सा न आ वह पृथुयामन्ववे रयिं दिवो दुहितरिष्यध्वे	
सा वह योक्षमिखातो षो वरं वहसि जोषमनु ।	५
सं दिवो दुहितर्या ह वेवी पूर्वहूतौ महना दशता भूः	(६७४)

उत् ते वयश्चिद् वसतेरपप्तन् नरश्च ये पितृभाजो व्युद्यौ ।
अमा सते वहसि भूरि वाम सुषो देवि दाशुषे मर्त्याय

६ [५] (६५)

(६५)

६ बार्हस्पत्यो भरद्वाजः । उषाः । त्रिष्टुप् ।

एषा स्या नो दुहिता दिवोजाः क्षितीरुच्छन्ती मानुषीरजीगः ।

या भानुना रुशता राम्या स्वज्ञायि तिरस्तमसश्चिदुक्तून्

१

वि तद् ययुररुणयुगिभरश्चैश्चित्रं भान्त्युषसश्चन्द्ररथाः ।

अग्रं यज्ञस्य बृहतो नयन्ती वि ता बाधन्ते तम ऊर्म्यायाः

२

श्रवो वाजमिषमूर्जं वहन्ती नि दाशुषं उपसो मर्त्याय ।

मघोर्नीर्वीरवत् पत्यमाना अवो धात विधते रत्नमद्य

३

इदा हि वो विधते रत्नमस्ती दा वीराय दाशुषं उषासः ।

इदा विप्राय जरते यदुक्था नि ष्म मावते वहथा पुरा चित्

४

इदा हि तं उपो अद्रिसानो गोत्रा गवामङ्गिरसो गृणन्ति ।

व्यर्केण विमिदुर्ब्रह्मणा च सत्या नृणामभवद् देवहूतिः

५

उच्छा दिवो दुहितः प्रत्नवन्नो भरद्वाजवद् विधते मघोनि ।

सुवीरं रयिं गृणते रीरीह्य रुगायमधि धेहि श्रवो नः

६ [६] (६६)

(६६)

११ बार्हस्पत्यो भरद्वाजः । मरुतः । त्रिष्टुप् ।

वपुर्न तच्चिकितुषे चिदस्तु समानं नाम धेनु पत्यमानम् ।

मर्तेष्वन्यद् द्रोहसे पीपाय सकृच्छ्रकं दुदुहे पृश्निरुधः

१

ये अग्रयो न शोशुचन्निधाना द्विर्यत् त्रिमरुतो वावृधन्त ।

अरेणवो हिरण्ययास एषां साकं नृमणैः पौंस्येभिश्च भूवन्

२

रुद्रस्य ये मीळहुषः सन्ति पुत्रा यांश्चो नु दाधुविभरथ्यै ।

विदे हि माता महो मही पा सेत पृश्निः सुभ्वेद् गर्ममाधात्

३

न य ईषन्ते जनुपोऽया न्वः—ऽन्तः सन्तोऽवद्यानि पुनानाः ।

निर्यद् दुहे शुचयोऽनु जोष—मनु भिया तन्वमक्षमाणाः

४

(६८५)

मसू न येषु क्रोहसे चिद्वया आ नाम धृष्णु मारुतं दधानाः ।
न ये स्तौना अयासो मृता नू चित सुदानुरव यासदुग्रान्

५ [७]

त इदुग्राः शर्वसा धृष्णुषेणा उभे युजन्त रोदसी सुमेके ।
अथ स्मैषु रोदसी स्वशोचि रामवत्सु तस्थौ न रोकः
अनेनो वो मरुतो यामो अस्व नश्वश्चिद् यमजत्यरथीः ।
अनवसो अनभीशू रजस्तू वि रोदसी पृथ्या याति सार्धन्
नास्य वर्ता न तरुता न्वस्ति मरुतो यमवथ वाजसातौ ।
तोके वा गोषु तनये यमसु स व्रजं दत्ता पार्ये अध द्योः
प्र चित्रमर्कं गृणते तुराय मारुताय स्वतवसे भरध्वम् ।
ये सहांसि सहसा सहन्ते रेजते अग्ने पृथिवी मखेभ्यः
विषीमन्तो अध्वरस्येव दिद्युत तृषुच्यवसो जुहोऽ नाम्नेः ।
अर्चत्रयो धुनयो न वीरा भ्राजजन्मानो मरुतो अधृष्टाः
तं वृधन्तं मारुतं भ्राजदृष्टिं रुद्रस्य सुनुं हवसा विवासे ।
विषः शर्धाय शुचयो मनीषा गिरयो नाप उग्रा अस्पृधन्

६

७

८

९

१०

११ [८] (६९२)

(६७)

११ बार्हस्पत्यो भरद्वाजः । मित्रावरुणौ । त्रिष्टुप् ।

विश्वेषां वः सुतां ज्येष्ठतमा गीर्भिर्मित्रावरुणा वावृधध्यै ।
सं या रश्मेव यमतुर्यमिष्टा द्वा जना असमा बाहुभिः स्वैः
इयं मद वां प्र स्तृणीते मनीषो प प्रिया नमसा बर्हिरच्छ ।
युतं नो मित्रावरुणावधृष्टं छर्दिर्यद् वां वरुथ्यं सुदानू
आ यातं मित्रावरुणा सुशस्त्यु प प्रिया नमसा हूयमाना ।
सं यावन्तःस्थो अपसेव जना उच्छुधीयतश्चिद् यतथो महित्वा
अश्वा न या वाजिना पूतवन्धू क्रता यद् गर्भमदितिर्भरध्वै ।
प्र या महि महान्ता जार्यमाना घोरा मतीय रिपवे नि दीधः
विश्वे यद् वां मंहना मन्दमानाः क्षत्रं देवासो अदधुः सजोषाः ।
परि यद् भूथो रोदसी चिदुर्वी सन्ति स्पशो अदब्धासो अमूराः

१

२

३

४

५ [९]

ता हि क्षत्रं धारयेथे अनु द्यून् हंहेथे सानुमुपमादिव द्योः ।
हृहो नक्षत्र उत विश्वदेवो भूमिमातान् द्यो घासिमायोः

६

(६९८)

ता विग्रं धैथे जठरं पूणध्या आ यत् सद्म सभृतयः पूणन्ति ।
 न मृष्यन्ते युवतयोऽवाता वि यत् पयो विश्वजिन्वा भरन्ते
 ता जिह्वया सदुमेदं सुमेधा आ यद् वां सत्यो अरतिर्ऋते भूत् ।
 तद् वां महित्वं घृतान्नावस्तु युवं दाशुषे वि चयिष्टमंहः
 प्र यद् वां मित्रावरुणा स्पर्धन् प्रिया धाम युवर्धिता मिनन्ति ।
 न ये देवास ओहसा न मर्ता अयज्ञसाचो अप्यो न पुत्राः
 वि यद् वाचं कीस्तासो भरन्ते शंसन्ति के चिन्निविदो मनानाः ।
 आद् वां ब्रवाम सत्यान्युक्था नकिर्देवेभिर्यतथो महित्वा
 अवोरित्था वां छर्दिषो अभिष्टौ युवोर्मित्रावरुणावस्कृधोयु ।
 अनु यद् गावः स्फुरानृजिप्यं धृष्णं यद् रणे वृषणं युनर्जन

७

८

९

१०

११ [१०] (७०१)

(६८)

११ बार्हस्पत्यो भरद्वाजः । इन्द्रावरुणौ । त्रिष्टुप्, ९-१० जगती ।

श्रुष्टी वां यज्ञ उद्यतः सजोषा मनुष्वद् वृक्तवर्हिषो यजध्वै ।
 आ य इन्द्रावरुणाविषे अद्य महे सुन्नाय मह आववर्तत
 ता हि श्रेष्ठा देवताता तुजा शूराणां शर्विष्ठा ता हि भूतम् ।
 मघोनां महिष्ठा तुविशुष्म ऋतेन वृत्रतुरा सर्वसेना
 ता गृणीहि नमस्वैभिः शूषैः सुम्नेभिरिन्द्रावरुणा चक्राना ।
 वज्रेणान्यः शर्वसा हन्ति वृत्रं सिष्यक्त्यन्यो वृजनेषु विप्रः
 ग्राश्च यन्नरश्च वावृधन्त विश्वे देवासो नरां स्वर्गताः ।
 प्रैभ्य इन्द्रावरुणा महित्वा द्यौश्च पृथिवि भूतमूर्वी
 स इत् सुदानुः स्ववां क्रतावेन्द्रा यो वां वरुण दाशति त्मन् ।
 इषा स द्विपस्तरिद दास्वान् वंसद् रयिं रयिवर्तश्च जनान्

१

२

३

४

५ [११]

यं युवं दाश्वध्वराय देवा रयिं धृत्यो वसुमन्तं पुरुक्षुम् ।
 अस्मे स इन्द्रावरुणावपि प्यात् प्र यो भुनक्ति वनुषामशस्तीः
 उत नः सुत्रात्रो देवगोपाः सूरिभ्य इन्द्रावरुणा रयिः प्यात् ।
 येषां शुष्मः पृतनासु साह्वान् प्र सद्यो द्युम्ना हिरणे तनुषि

६

७

(७१०)

५, अ० १, व० १२]

इन्द्रावरुणा गृणाना पृङ्गं रयिं सौश्रवसाय देवा ।
 इन्द्रावरुणा गृणन्तो महिनस्य शर्धो ऽपो न नावा दुरिता तरेम
 प्र सुम्राजे बृहते मन्म नु प्रियमर्चं देवाय वरुणाय सप्रथः ।
 अयं य उर्वी महिना महिमतः कृत्वा विभात्यजरो न शोचिषा
 इन्द्रावरुणा सुतपाविमं सुतं सोमं पिबतं मद्यं धृतवता ।
 युवो रथो अध्वरं देववीतये प्रति स्वसरमुप याति पीतये
 इन्द्रावरुणा मधुमत्तमस्य वृष्णः सोमस्य वृषणा वृषेथाम् ।
 इन्द्रावरुणा परिषिक्तमस्मे आसद्यास्मिन् बर्हिषि मादयेथाम्
 ८
 ९
 १०
 ११ [१२] (७२४)

(६९)

८ बार्हस्पत्यो भरद्वाजः । इन्द्राविष्णू । त्रिष्टुप् ।

सं वां कर्मणा समिषा हिंनोमीन्द्राविष्णू अपसस्पारे अस्य ।
 जुषेथां यज्ञं द्रविणं च धत्तमरिष्टैर्नः पृथिभिः पारयन्ता
 या विश्वासां जनितारा मतीनामिन्द्राविष्णू कलशा सोमधाना ।
 प्र वां गिरः शस्यमाना अवन्तु प्र स्तोमासो गीयमानासो अर्कैः
 इन्द्राविष्णू मदपती मदानामा सोमं यातं द्रविणो दधाना ।
 सं वामञ्जन्वक्तुभिर्मतीनां सं स्तोमासः शस्यमानास उक्थैः
 आ वामश्वासो अभिमातिषाह इन्द्राविष्णू सधमादो वहन्तु ।
 जुषेथां विश्वा हवना मतीनामुप ब्रह्माणि शृणुतं गिरो मे
 इन्द्राविष्णू तत पनयाय्यं वां सोमस्य मदं उरु चक्रमाथे ।
 अकृणुतमन्तरिक्षं वरीयो सप्रथतं जीवसे नो रजांसि
 इन्द्राविष्णू हविषा वावृधाना ऽग्राद्वाना नमसा रातहव्या ।
 घृतासुती द्रविणं धत्तमस्मे समुद्रः स्थः कलशः सोमधानः
 इन्द्राविष्णू पिबतं मध्वो अस्य सोमस्य दस्रा जठरं पृणेत्याम् ।
 आ वामन्धांसि मदिराण्यग्मच्छुप ब्रह्माणि शृणुतं हवं मे
 उमा जिग्यथुर्न परा जयेथे न परा जिग्ये कतरश्चनैर्नोः ।
 इन्द्रश्च विष्णो यदपस्पृधेथां त्रेधा सहस्रं वि तदैरयेथाम्
 १
 २
 ३
 ४
 ५
 ६
 ७
 ८ [१३] (७२२)

६ बार्हस्पत्यो भरद्वाजः । द्यावापृथिवी । जगती ।

घृतवती भुवनानामभिश्चियो—वीं पृथ्वी मधुदुधे सुपेशसा ।	
द्यावापृथिवी वरुणस्य धर्मणा विष्कभिते अजरे भूरिरेतसा	१
असश्चन्ती भूरिधारे पर्यस्वती घृतं दुहाते सुकृते शुचिं व्रते ।	
राजन्ती अस्य भुवनस्य रोदसी अस्मे रेतः सिञ्चतं यन्मनुर्हितम्	२
यो वामृजवे क्रमणाय रोदसी मर्तो दृदाश धिषणे स साधाति ।	
प्र प्रजाभिर्जायते धर्मणस्परि युवोः सिक्ता विषुरुपाणि सव्रता	३
घृतेन द्यावापृथिवी अभीवृते घृतश्रिया घृतपृचा घृतावृधा ।	
उर्वी पृथ्वी होतृवूर्ये पुरोहिते ते इद् विप्रा ईळते सुस्रमिष्टये	४
मधु नो द्यावापृथिवी मिमिक्षतां मधुश्रुता मधुदुधे मधुव्रते ।	
दधाने यज्ञं द्रविणं च देवता महि श्रवो वार्जमस्मे सुवीर्यम्	५
ऊर्ज नो द्यौश्च पृथिवी च पिन्वतां पिता माता विश्वविदा सुदंससा ।	
संराणे रोदसी विश्वशम्भुवा सनि वार्जं रयिमस्मे समिन्वताम्	६ [१४] (७२८)

(७१)

६ बार्हस्पत्यो भरद्वाजः । सविता । जगती, ४-६ त्रिष्टुप् ।

उदु प्य देवः सविता हिरण्यया बाहू अयंस्तु सर्वनाय सुकृतुः ।	
घृतेन पाणी अभि प्रुणुते मखो युवा सुदक्षो रजसो विधर्मणि	१
देवस्य वयं सवितुः सवीमनि श्रेष्ठे स्याम वसुनश्च द्वावने ।	
यो विश्वस्य द्विपदो यश्चतुष्पदो निवेशने प्रसवे चासि भूमनः	२
अदब्धेमिः सवितः पायुमिदं शिवेभिर्द्य परि पाहि नो गर्यम् ।	
हिरण्यजिह्वः सुविताय नव्यसे रक्षा मार्किर्नो अघशंस ईशत	३
उदु प्य देवः सविता दमूना हिरण्यपाणिः प्रतिवोषमस्थान् ।	
अयोहनुर्यजतो मन्द्रजिह्व आ दाशुपे सुवति भूरि वामम्	४ (७३१)

उहूँ अयाँ उपवक्तेव ब्राह्म हिरण्यया सविता सुप्रतीका ।
 विवो रोहोस्यरुहत् पृथिव्या अरीरमत पतयत् कच्चिदभ्वम्
 वाममद्य सवितर्वामसु श्वो दिवेदिवे वाममस्मभ्यं सावीः ।
 वामस्य हि क्षयस्य देव भूरे—रया धिया वामभाजः स्याम

५

६ [१५] (७३४)

(७२)

५ बार्हस्पत्यो भरद्वाजः । इन्द्रासोमौ । त्रिष्टुप् ।

इन्द्रासोमा महि तद् वां महित्वं युवं महानि प्रथमानि चक्रथुः ।
 युवं सूर्यं विविदथुर्युवं स्व—विश्वा तमांस्यहतं निदश्च
 इन्द्रासोमा वासयथ उषास—मुत् सूर्यं नयथो ज्योतिषा सह ।
 उप द्यां स्कम्भथुः स्कम्भनेना—प्रथतं पृथिवीं मातरं वि
 इन्द्रासोमावहिमपः परिष्ठां हथो वृत्रमनु वां द्यौरमन्यत ।
 प्राणीस्यैरयतं नदीना—मा समुद्राणि पप्रथुः पुरूणि
 इन्द्रासोमा एकमामास्वन्त—नि गवामिद् दधथुर्वक्षणासु ।
 जगृमथुरनपिनद्धमासु रुशच्चित्रासु जगतीष्वन्तः
 इन्द्रासोमा युवमङ्ग तरुत्र—मपत्यसाचं श्रुत्यं रराथे ।
 युवं शुष्मं नयं चर्षणिभ्यः सं विव्यथुः पृतनाषाहमुग्रा

१

२

३

४

५ [१६] (७३५)

(७३)

३ बार्हस्पत्यो भरद्वाजः । बृहस्पतिः । त्रिष्टुप् ।

यो अक्षिभित् प्रथमजा कृतावा बृहस्पतिराङ्गिरसो हविष्मान् ।
 द्विषहज्मा प्राघर्मसत् पिता न आ रोदसी वृषभो रोरवीति
 जनाय चिद् य ईवत् उ लोकं बृहस्पतिर्विवहृतौ चकार ।
 मन् वृत्राणि वि पुरो दर्दरीति जयच्छत्रैरामित्रान् पूत्सु साहन
 बृहस्पतिः समजयद् वसूनि महो व्रजान् गोमतो देव एषः ।
 अपः सिषासन् त्वरपतीतो बृहस्पतिहन्तयामित्रमकैः

१

२

३ [१७] (७४२)

(७४)

४ बार्हस्पत्यो भरद्वाजः । सोमारुद्रौ । त्रिष्टुप् ।

सोमारुद्रा धारयेथामसुर्यं । प्र वामिष्टयोऽरमश्रुवन्तु ।
 दमेदमे सप्त रत्ना दधाना शं नो भूतं द्विपदे शं चतुष्पदे १

सोमारुद्रा वि वृहत्तं विषूची ममीवा या नो गयमाविवेश ।
 आरे बधिथां निर्कृतिं पराचै रस्मे भद्रा सौश्रवसानि सन्तु २

सोमारुद्रा युवमेतान्यस्मे विश्वा तनूषु भेषजानि धत्तम् ।
 अव स्यतं मुञ्चतं यन्नो अस्ति तनूषु बद्धं कृतमेनो अस्मत् ३

तिग्मायुधौ तिग्महेती सुशेवौ सोमारुद्राविह सु मृळतं नः ।
 प्र नो मुञ्चतं वरुणस्य पाशाद् गोपायतं नः सुमनस्यमाना ४ [१८] (७४६)

(७५)

१९ पायुर्भरद्वाजः । (संग्रामाशिषः) १ वर्म, २ धनुः, ३ ज्या, ४ आर्त्ता, ५ इषुधिः, ६ (पूर्वार्धः) सारथिः, ६ (उत्तरार्धः) रश्मयः, ७ अश्वाः, ८ रथः, ९ रथगोपाः, १० ब्राह्मण-पितृ-सोम-द्यावा-पृथिवी-पूषाणः, ११-१२, १५-१६ इषवः, १३ प्रतोदः, १४ हस्तघ्नः, १७ युद्धभूमि-कवच-ब्राह्मणस्पत्यादयः, १८ वर्म-सोम-वरुणाः, १९ देवब्रह्माणि । त्रिष्टुप्, ६, १० जगती, १२, १३, १५, १६, १९ अनुष्टुप्, १७ पङ्क्तिः ।

जीमूतस्येव भवति प्रतीकिं यद् वर्मी याति समदांमुपस्थे ।
 अनाविद्धया तन्वा जय त्वं स त्वा वर्मणो महिमा पिपर्तु १
 धन्वना गा धन्वनाजिं जयेम धन्वना तीव्राः समदो जयेम ।
 धनुः शत्रोरपक्रामं कृणोति धन्वना सर्वाः प्रदिशो जयेम २

वक्ष्यन्तीवेदा गनीगन्ति कर्णं प्रियं सखायं परिपस्वजाना ।
 योषेव शिङ्गे वितताधि धन्व-ध्या इयं समनि पारयन्ती ३ (७४९)

ते आचरन्ती समनेव योषा मातेर्व पुत्रं विभृतामुपस्थे ।
 अप शत्रून् विध्यतां संविद्वाने आनीं इमे विष्फुरन्तीं अमित्रान् ४
 ब्रह्मीनां पिता बहुरस्य पुत्रश्चिश्वा कृणोति समनावृत्य ।
 पुषिः सङ्काः पृतनाश्च सर्वाः पुष्टे निनन्दो जयति प्रसूतः ५ [१९]

स्थे तिष्ठन् नयति वाजिनः पुरो यत्रयत्र कामयते सुपारथिः ।
 अभीशूनां महिमानं पनायत् मनः पश्चादनु यच्छन्ति रश्मयः ६

तीवान् घोषान् कृण्वते वृषपाणयो ऽश्वा रथेभिः सह वाजयन्तः ।
 अवक्रामन्तः प्रदैरमित्रान् क्षिणन्ति शत्रूरनपव्ययन्तः ७

रथवाहनं हविरस्य नाम यत्रायुधं निहितमस्य वर्म ।
 तत्रा रथमुप शग्मं सदेम विश्वाहा वयं सुमनस्यमानाः ८

स्वादुंसदः पितरो वयोधाः कृच्छ्रेथितः शक्तीवन्तो गभीराः ।
 चित्रसेना इषुबला अमृधाः सतोवीरा उरवो वातसाहाः ९

बाह्वणासः पितरः सोम्यासः शिवे नो द्यावापृथिवी अनेहसा ।
 पूषा नः पातु दुरिताहतावृधो रक्षा मार्किर्नो अघशंस ईशत १० [२०]

सुष्णं वस्ते मृगो अस्या दन्तो गोभिः संनद्धा पतति प्रसूता ।
 यत्रा नरः सं च वि च द्रवन्ति तत्रास्मभ्यमिषवः शर्म यंसन् ११

ऋजीते परि वृद्धि नो ऽश्मा भवतु नस्तनूः ।
 सोमो अर्धि ब्रवीतु नो ऽदितिः शर्म यच्छतु १२

आ जङ्घन्ति सान्वेषां जघनाँ उप जिघ्रते ।
 अश्वाजनि प्रचेतसो ऽश्वान् त्समत्सु चोदय १३

अहिंरिव भोगैः पर्येति बाहुं ज्यायां हेति परिबार्धमानः ।
 हस्तघ्नो विश्वा वयुनानि विद्वान् पुमान् पुमांसं परि पातु विश्वतः १४

आलाक्ता या रुरुशीर्ण्यथो यस्या अयो मुखम् ।
 इदं पुर्जन्यरेतस इष्वै केव्यै बृहन्नमः १५ [२१] (७६१)

अवसृष्टा परा पत शरव्ये ब्रह्मसंशिते ।

गच्छामित्रान् प्र पद्यस्व मामीषां कं चनोच्छिषः

१६

यत्र बाणाः संपतन्ति कुमारा विशिखा इव ।

तत्रा नो ब्रह्मणस्पति रदितिः शर्म यच्छतु विश्वाहा शर्म यच्छतु

१७

मर्माणि ते वर्मणा छादयामि सोमस्त्वा राजामृतेनानु वस्ताम् ।

उरोर्वरीयो वरुणस्ते कृणोतु जयन्तं त्वानु देवा मदन्तु

१८

यो नः स्वो अरणो यश्च निष्ट्यो जिघांसति ।

देवास्तं सर्वे धूर्वन्तु ब्रह्म वर्म ममान्तरम्

१९ [२२] (७६५)

॥ इति षष्ठं मण्डलं समाप्तम् ॥

मंत्र-संख्या

पञ्चममण्डलस्यान्तपर्यन्तं ४३६८

षष्ठमण्डलस्य

७६५

सर्वयोगः-

५१३३

अथ सप्तमं मण्डलम् ।

(१)

[प्रथमोऽनुवाकः ॥१॥ सू० १-१७]

२५ मैत्रावरुणिर्वसिष्ठः । अग्निः । विराट्, १९-२५ त्रिष्टुप् ।

अग्निं नरो दीर्घितिभिररण्यो—हस्तच्युती जनयन्त प्रशस्तम् । दूरेदृशं गृहपतिमथर्युम् १
तमग्निमस्ते वसवो न्यृण्वन् त्सुप्रतिचक्षमवसे कुतश्चित् । दुक्षाय्यो यो दम् आसु नित्यः २
प्रेद्धो अग्ने दीदिहि पुरो नो ऽजस्रया सूर्या यविष्ठ । त्वां शश्वन्त उष यन्ति वाजाः ३
प्र ते अग्रयोऽग्निभ्यो वरं निः सुवीरांसः शोशुचन्त द्युमन्तः । यत्रा नरः समासते सुजाताः ४
दा नो अग्ने धिया रयिं सुवीरं स्वपत्यं सहस्य प्रशस्तम् । न यं यावा तरति यातुमावान् ५ [२३]
उष यमेति युवतिः सुदक्षं दोषा वस्तोर्हविष्मती घृताची । उप स्वैनमरमतिर्वसुयुः ६
विश्वा अग्नेऽप दुहाराती—र्येभिस्तपोभिरदहो जरुथम् । प्र निस्वरं चातयस्वामीवाम् ७
आ यस्तै अग्र इधते अनीकं वसिष्ठ शुक्र दीदिवः पार्वक । उतो न एभिः स्तवथैरिह स्याः ८
वि ये ते अग्ने भेजिरे अनीकं मतां नरः पित्र्यांसः पुरुत्रा । उतो न एभिः सुमना इह स्याः ९
इमे नरो वृत्रहयेषु शूरा विश्वा अदेवीरभि सन्तु मायाः । ये मे धियं पनयन्त प्रशस्ताम् १० [२४]
मा शूनै अग्ने नि पदाम नृणां माशेषसोऽवीरता परि त्वा । प्रजावतीषु दुर्यासु दुर्य ११
यमश्वी नित्यमुपयाति यज्ञं प्रजावन्तं स्वपत्यं क्षयं नः । स्वजन्मना शेषसा वावृधानम् १२
पाहि नो अग्ने रक्षसो अजुष्टात् पाहि धूर्तेरररुषो अघायोः । त्वा युजा पृतनायूरभि ज्याम् १३
सेवृग्मिर्ग्रीरत्यस्त्वन्यान् यत्र वाजी तनयो वीळुपाणिः । सहस्रपाथा अक्षरां समेति १४
सेवृग्मिर्ग्री वनुष्यतो निपाति समेन्द्रारमंहंस उरुष्यात् । सुजातासः परि चरन्ति वीराः १५ [२५]
अयं सो अग्निराहुतः पुरुत्रा यमीशानः समिदिन्धे हविष्मान् । परि यमेत्यध्वरेषु होता १६
त्वे अग्र आहवनानि भूरी—शानास आ जुहुयाम नित्या । उभा कृण्वन्तो बहुतु मियेधे १७
इमे अग्ने वीततमानि हव्या ऽजस्रो वक्षि देवतातिमच्छ । प्रति न ई सुरभीणि व्यन्तु १८
मा नो अग्नेऽवीरते परां दा दुर्वाससेऽमृतये मा नो अस्यै ।
मा नः क्षुधे मा रक्षसं क्रतावो मा नो दम् मा वनु आ जुह्वथाः १९ (१९)

नू मे ब्रह्माण्यग्न उच्छशाधि त्वं देव मघवन्धः सुषूदः ।
रातौ स्यामोभयांस आ ते यूयं पात स्वस्तिभिः सदा नः

२० [२६]

त्वमग्ने सुहवो रणवसंहृक् सुदीती सूनो सहसो दिदीहि ।
मा त्वे सचा तनये नित्य आ ध—ङ्गा वीरो अस्मन्नर्यो वि दासीत्
मा नो अग्ने दुर्भृतये सचैषु देवेद्वेष्ट्वग्निषु प्र वोचः ।
मा ते अस्मान् दुर्मतयो भूमाञ्चिद् देवस्य सूनो सहसो नशन्त
स मतो अग्ने स्वनीक रेवा—नमर्त्ये य आजुहोति हव्यम् ।
स देवता वसुवर्नि दधाति यं सूरिरर्थी पृच्छमान एति
महो नो अग्ने सुवितस्य विद्वान् रयिं सूरिभ्य आ वहा बृहन्तम् ।
येन वयं सहसावन् मदेमा—ऽविक्षितास आयुषा सुवीराः

२१

२२

२३

२४

* नू मे ब्रह्माण्यग्न उच्छशाधि त्वं देव मघवन्धः सुषूदः ।
रातौ स्यामोभयांस आ ते यूयं पात स्वस्तिभिः सदा नः

२५ [२७] (२५)

— ३७६ —

[द्वितीयोऽध्यायः ॥२॥ व० १-३०]

(२)

११ मैत्रावरुणिर्वसिष्ठः । आप्रीक्षुक्तं = (१ इध्मः समिद्धोऽग्निर्वा, २ नराशंसः, ३ इळः, ४ वहिः,
५ देवीर्द्वारः, ६ उपासानक्ता, ७ दैव्यौ होतारौ प्रचेतसौ, ८ तिस्रो देव्यः सरस्वतीळाभारत्यः,
९ त्वष्टा, १० वनस्पतिः, ११ स्वाहाकृतयः) । त्रिष्टुप् ।

जुषस्व नः समिधमग्ने अद्य शोचा बृहद् यजतं धूममृण्वन् ।
उप स्पृश दिव्यं सानु स्तूपैः सं रश्मिभिस्ततनः सूर्यस्य
नराशंसस्य महिमानमेषा—मुप स्तोषाम यजतस्य यज्ञैः ।
ये सुक्रतवः शुचयो धियंधाः स्वदन्ति देवा उभयानि हव्या
इत्येन्यं वो असुरं सुदक्षं—मन्तुतं रोदसी सत्यवाचम् ।
मनुष्वदग्निं मनुना समिद्धं समध्वराय सदमिन्महेम
सपर्यवो भरमाणा अभिजु प्र वृञ्जते नमसा बहिरग्नौ ।
आजुह्वाना घृतपृष्ठं पृषट्—दध्वर्यवो हविषा मर्जयध्वम्
स्वाध्वो—वि दुरो देवयन्तो ऽशिश्नू रथयुर्देवताता ।
पूर्वा शिशु न मातरा रिहाणे समग्रवो न समनेष्वञ्जन्
उत योषणे दिव्ये मही न उपासानक्ता सुदुर्घेव धेनुः ।
बर्हिषदा पुरुहूते मघोनी आ अजियं सुविताय अयेताम्

१

२

३

४

५

६

[१]

(११)

विषा यज्ञेषु मानुषेषु कारु मन्ये वां जातवेदसा यजध्वे ।
 ऊर्ध्वं नो अध्वरं कृतं हवेषु ता देवेषु वनथो वार्याणि ७
 आ भारती भारतीभिः सजोषा इळा देवैर्मनुष्येभिरग्निः ।
 सरस्वती सारस्वतेभिरर्वाक् तिस्रो देवीर्वह्निरेदं सदन्तु ८
 तन्नस्तुरीपमधं पोषयित्तु देवं त्वष्टार्वि रराणः स्यस्व ।
 यतो वीरः कर्मण्यः सुदक्षो युक्तग्रावा जायते देवकामः ९
 वनस्पतेऽव सजोषं देवा नग्निर्हविः शमिता सूदयाति ।
 सेदु होता सत्यतरो यजाति यथा देवानां जनिमानि वेदं १०
 आ याह्यग्ने समिधानो अर्वा विन्द्रेण देवैः सरथं तुरेभिः ।
 वर्हिर्न आस्तामदितिः सुपुत्रा स्वाहा देवा अमृता मादयन्ताम् ११ [२] (३६)

(३)

१० मैत्रावरुणिर्वसिष्ठः । अग्निः । त्रिष्टुप् ।

अग्निं वो देवमग्निभिः सजोषा यजिष्ठं द्रुतमध्वरे कृणुध्वम् ।
 यो मर्त्येषु निधुर्विर्कृतावा तपुर्मूर्धा घृतान्नः पावकः १
 प्रोथदध्वो न यवसेऽविष्यन् यदा महः संवरणाद् व्यस्थात् ।
 आदस्य वातो अनु वाति शोचि रधं स्म ते व्रजनं कृष्णमस्ति २
 उद यस्य ते नवजातस्य वृष्णो ऽग्ने चरन्त्यजरा इधानाः ।
 अच्छा धामरूपो धूम एति सं द्रुतो अग्न इयसे हि देवान् ३
 वि यस्य ते पृथिव्यां पाजो अश्रेत् तृषु यदन्ना समवृक्तं जम्भैः ।
 सेनैव सृष्टा प्रसितिष्ठ एति यवं न दस्म जुह्वा विवेक्षि ४
 तमिद् वोषा तमुपसि यविष्ठ मग्निमत्यं न भर्जयन्त नरः ।
 निशिशाना अतिथिमस्य योनौ वीदाय शोचिराहुतस्य वृष्णः ५ [३]

सुसंहक् ते स्वनीकं प्रतीकं वि यद् रुक्मो न रोचस उपाके ।
 विवो न ते तन्यतुरेति शुष्म श्वित्रो न सूरः प्रति चक्षि भानुम् — ६
 यथा वः स्वाहाग्नये दाशेम परीळाभिर्घृतवद्भिश्च हव्यैः ।
 तेभिर्नो अग्ने अमितैर्महोभिः शतं पूर्भिः ससीभिर्वि प्राहि ७ (४३)

या वा ते सन्ति द्वाशुषे अधृष्टा गिरो वा याभिर्नृवतीरुरुष्याः ।
 ताभिर्नः सूनो सहस्रो नि पाहि स्मत् सूरिश्चरितृञ्जातवेदः
 निर्यत् पूतेव स्वाधितिः शुचिर्गात् स्वया कृपा तन्वाडं रोचमानः ।
 आ यो मान्रोरोशेन्यो जनिष्ट देवयज्याय सुक्रतुः पावकः
 एता नो अग्रे सौभगा दिदीह्य—पि क्रतुं सुचेतसं वतेम ।
 विश्वा स्तोतृभ्यो गृणते च सन्तु यूयं पात स्वस्तिभिः सदा नः

८

९

१० [४] (४६)

(४)

१० मैत्रावरुणिर्वसिष्ठः । अग्निः । त्रिष्टुप् ।

प्र वः शुकाय भानवे भरध्वं हव्यं मतिं चाग्नये सुपूतम् ।
 यो देव्यानि मानुषा जनूयन्तार्विश्वा नि विद्वन्ना जिगाति
 स गृत्सो अग्निस्तरुणाश्चिदस्तु यतो यविष्ठो अजनिष्ट मातुः ।
 सं यो वना युवते शुचिदुन् भूरि चिदन्ना समिदति सद्यः
 अस्य देवस्य संसद्यनीके यं मतीसः श्येतं जगृध्रे ।
 नि यो गृमं पौरुषेयीमुवोच दुरोकमग्निरायवे शुशोच
 अयं कविरकविषु प्रचेता मर्तेष्वग्निर्मृतो नि धायि ।
 स मा नो अत्र जुहुरः सहस्वः सदा त्वे सुमनसः स्याम
 आ यो योनिं देवकृतं ससादु क्त्वा ह्यग्निर्मृतो अतारीत् ।
 तमोषधीश्च वनिर्नश्च गर्भं भूमिश्च विश्वधायसं विभर्ति

१

२

३

४

५ [५]

दंशे ह्यग्निर्मृतस्य भूरे—रीशे रायः सुवीर्यस्य दातोः ।
 मा त्वा वयं सहसावन्नवीरा माप्सवः परि पदाम् मादुवः
 परिपद्यं ह्यरणस्य रेक्णो नित्यस्य रायः पतयः स्याम ।
 न शेषो अग्ने अन्यजातम्—स्त्यचेतानस्य मा पथो वि दुक्षः
 नहि ग्रभायारणः सुशोवो ऽन्योदयो मनसा मन्तवा उ ।
 अर्धा चिदोक्तः पुनरित् स एत्या ऽऽ नो वाज्यभीपाळेतु नव्यः
 त्वमग्ने वनुष्यतो नि पाहि त्वमुं नः सहसावन्नवद्यात् ।
 सं त्वा ध्वस्मन्वदुभ्येतु पाथः सं रायिः स्पृहयाय्यः सहस्री

६

७

८

९

(५५)

पूता नो अग्रे सौभगा दिदीह्य—पि क्रतुं सुचेतसं वतेम ।
विश्वं स्तोतृभ्यो गृणते च सन्तु यूयं पात स्वस्तिभिः सदा नः

१० [६] (५६)

(५)

९ मैत्रावरुणिर्वसिष्ठः । वैश्वानरोऽग्निः । त्रिष्टुप् ।

प्राग्र्ये तवसे भरध्वं गिरं दिवो अरतये पृथिव्याः ।
यो विश्वेषाममृतानामुपस्थे वैश्वानरो वावृधे जागृवद्भिः
पृष्टो दिवि धाय्यग्निः पृथिव्यां नेता सिन्धूनां वृषभः स्तियानाम् ।
स मानुषीरभि विशो वि भाति वैश्वानरो वावृधानो वरेण
त्वद् भिया विश आयन्नसिक्ती रसमना जहतीर्भोजनानि ।
वैश्वानर पूरवे शोशुचानः पुरो यदग्ने दुरयन्नदीदेः
तव त्रिधातुं पृथिवी उत द्यौर्द्वैश्वानर व्रतमग्ने सचन्त ।
त्वं मासा रोदसी आ ततन्था—ऽजस्रेण जोचिषा शोशुचानः
त्वामग्ने हरितो वावज्ञाना गिरः सचन्ते धुनयो घृताचीः ।
पतिं कृष्टीनां रथ्यं रयीणां वैश्वानरमुपसां केतुमह्नाम्

१

२

३

४

५ [७]

त्वे असुर्यं वसवो न्यृण्वन् क्रतुं हि ते मित्रमहो जुषन्त ।
त्वं दस्युरोकेसो अग्न आज उरु ज्योतिर्जनयन्नार्याय
स जायमानः परमे व्योमन् वायुर्न पाथः परिं पासि सद्यः ।
त्वं भुवना जनयन्नभि क्र—न्नपत्याय जातवेदो दशस्यन्
तामग्ने अस्मे इषमेरयस्व वैश्वानर द्युमतीं जातवेदः ।
यया राधः पिन्वासि विश्ववार पृथु श्रवो दाशुषे मर्त्याय
ते नो अग्रे मघवन्ध्याः पुरुक्षुं रयिं नि वाजं श्रुत्यं युवस्व ।
वैश्वानर महि नः शर्म यच्छ रुद्रेभिरेवे वसुभिः सजोषाः

६

७

८

९ [८] (६५)

(६)

७ मैत्रावरुणिर्वसिष्ठः । वैश्वानरोऽग्निः । त्रिष्टुप् ।

प्र सुम्राजो असुरस्य प्रशस्तिं पुंसः कृष्टीनामनुमाद्यस्य ।
इन्द्रस्येव प्र तवसंस्कृतानि वन्दे कामं वन्दमानो विवादिम

१

(६६)

कविं केतुं धासिं भानुमद्रे—हिंन्वन्ति शं राज्यं रोदस्योः ।
 पुंरुदस्य गीर्मिरा विवासे ऽग्नेर्व्रतानि पूव्या महानि
 न्यक्तून् ग्रथिनो मूधवाचः पूर्णारंश्चन्द्रां अवृधो अयज्ञान् ।
 प्रप्र तान् दस्यूरग्निर्विवाय पूर्वश्चकारापरां अयज्यून
 यो अपाचीने तमसि मदन्तीः प्राचींश्चकार नृतमः शचीभिः ।
 तमीशानं वस्वो अग्निं गृणीषे ऽनानतं दमयन्तं पृतन्यून
 यो देह्योऽ अनमयद् वध्नैर्यो अर्यपत्नीरुषसश्चकार ।
 स निरुध्या नहुषो यत्नो अग्निं विशश्चक्रे बलिहतः सहोभिः
 यस्य शर्मन्नुप विश्वे जनांस एवैस्तस्थुः सुमतिं भिक्षमाणाः ।
 वैश्वानरो वरमा रोदस्यो—राग्निः संसाद् पित्रोरुपस्थम्
 आ देवो ददे बुध्याऽ वसूनि वैश्वानर उदिता सूर्यस्य ।
 आ समुद्रादवरादा परस्मा—दाग्निर्ददे दिव आ पृथिव्याः

२

३

४

५

६

७ [९] (७९)

(७)

७ मैत्रावरुणिवंसिष्टः । अग्निः । त्रिष्टुप् ।

प्र वो देवं चित् सहसानमग्नि—मश्वं न वाजिनं हिषे नमोभिः ।
 भवा नो दूतो अध्वरस्य विद्वान् त्वना देवेषु विविदे मितहुः
 आ याह्यग्ने पथ्याऽ अनु स्वा मन्द्रो देवानां सख्यं जुषाणः ।
 आ सानु शुष्मैर्नदयन् पृथिव्या जम्भैभिर्विश्वमुशधग्वनानि
 प्राचीनो यज्ञः सुधितं हि बर्हिः प्रीणीते अग्निरीळितो न होता ।
 आ मातरा विश्ववारे हुवानो यतो यविष्ठ जज्ञिषे सुशेवः
 सद्यो अध्वरे रथिरं जनन्त मानुषासो विचेतसो य एषाम् ।
 विशामधापि विश्वपतिर्दुरोणेऽ ऽग्निर्मन्द्रो मधुवचा कृतावा
 असादि वृतो वह्निराजगन्वा नग्निर्व्रहा नृपदने विधृता ।
 द्यौश्च यं पृथिवी वावृधाते आ यं होता यजति विश्ववारम्
 एते द्युम्नेभिर्विश्वमार्तिरन्त मन्त्रं ये वारं नया अतक्षन् ।
 प्र ये विशस्तिरन्त श्रोपमाणा आ ये मे अस्य दीधयन्नृतस्य

१

२

३

४

५

६

(७८)

त्वामग्न ईमहे वसिष्ठा ईशानं सूनो सहसो वसूनाम् ।
स्तोत्रभ्यो मघवन्न आनङ् यूयं पात स्वस्तिभिः सदा नः

७ [१०] (७९)

(८)

७ मैत्रावरुणिर्वसिष्ठः । अग्निः । त्रिष्टुप् ।

हव्ये राजा समर्यो नमोभि र्यस्य प्रतीकमाहुतं घृतेन ।
नतो हव्येभिरीळते सबाध आग्निरग्न उपसामशोचि
अयमु प्य सुमहो अवोदि होता मन्द्रो मनुषो यद्वो अग्निः ।
वि भा अकः ससृजानः पृथिव्यां कृष्णपविरोषधीभिर्ववक्षे
कया नो अग्ने वि वसः सुवृक्तिं कामु स्वधामृणवः अस्यमानः ।
कदा भवेम पतयः सुदत्र रायो वन्तारो दुष्टरस्य साधोः
प्रप्रायमग्निर्भरतस्य शृण्वे वि यत् सूर्यो न रोचते बृहद् भाः ।
अभि यः पूरं पृतनासु तस्थौ द्युतानो देव्यो अतिथिः शुशोच
असन्नित त्वे आहव्नानि भूरि भुवो विश्वेभिः सुमना अनीकैः ।
स्तुतश्चिदग्ने शृण्विषे गृणानः स्वयं वर्धस्व तन्वं सुजात
इदं वचः शतसाः संसहस्र मुदग्रये जनिषीष्ट द्विबर्हीः ।
शं यत् स्तोत्रभ्यं आपये भवति द्युमदमीव चार्तनं रक्षोहा
नू त्वामग्न ईमहे वसिष्ठा ईशानं सूनो सहसो वसूनाम् ।
इषं स्तोत्रभ्यो मघवन्न आनङ् यूयं पात स्वस्तिभिः सदा नः

१

२

३

४

५

६

७ [११] (८६)

(९)

६ मैत्रावरुणिर्वसिष्ठः । अग्निः । त्रिष्टुप् ।

अवोधि जार उपसामुपस्था न्द्रोता मन्द्रः कवितमः पावकः ।
वधाति केतुमुभयस्य जन्तो हव्या देवेषु द्रविणं सुकृत्सु
स सुकृतुर्यो वि दुरः पणीनां पुनानो अर्कं पुरुभोजसं नः ।
होता मन्द्रो विशां दमूना स्तिरस्तमो ददृशे राम्याणाम्
अमूरः कविरिदिति विवस्वान् त्सुसंसन्मित्रो अतिथिः शिवो नः ।
चित्रमानुरूपसां भात्यग्ने ऽपां गर्भः प्रस्व आ विवेश
इत्येन्यो वो मनुषो युगेषु समनगा अंशुज्जातवेदाः ।
सुसंशान् मानुना यो विभाति प्रति गावः समिधानं बुधम्

१

२

३

४

(९०)

अग्नें याहि दूत्यं॑ मा रिषण्यो देवाँ अच्छा ब्रह्मकृता गणेन ।
सरस्वतीं मरुतो अश्विनापो यक्षि देवान् रत्नधेयाय विश्वान्
त्वामग्ने समिधानो वसिष्ठो जरुथं हन् यक्षि राये पुरंधिम् ।
पुरुणीथा जातवेदो जरस्व यूयं पात स्वस्तिभिः सदा नः

५

६ [१२] (११)

(१०)

५ मैत्रावरुणिर्वसिष्ठः । अग्निः । त्रिष्टुप् ।

उषो न जारः पृथु पाजो अश्रेद् दर्विद्युतद् दीद्यच्छोशुचानः ।
वृषा हरिः शुचिरा भाति भासा धियो हिन्वान उगतीरजीगः
स्वर्णं वस्तोरुषसांमरोचि यज्ञं तन्वाना उशिजो न मन्म ।
अग्निर्जन्मानि देव आ वि विद्वान् ब्रवद् दूतो देवयावा वनिष्ठः
अच्छा गिरौ मतयो देवयन्तीं रग्निं यन्ति द्रविणं भिक्षमाणाः ।
सुसंद्दशं सुप्रतीकं स्वञ्च हव्यवाहमरतिं मानुषाणाम्
इन्द्रं नो अग्ने वसुभिः सजोषा रुद्रं रुद्रेभिरा वहा बृहन्तम् ।
आदित्येभिरदितिं विश्वजन्यां बृहस्पतिमृकभिर्विश्ववारम्
मन्द्रं होतारमुशिजो यविष्ठं मग्निं विश ईळते अध्वरेषु ।
स हि क्षपावो अभवद् रयीणा मतन्द्रो दूतो यजथाय देवान्

१

२

३

४

५ [१३] (१०)

(११)

५ मैत्रावरुणिर्वसिष्ठः । अग्निः । त्रिष्टुप् ।

महो अस्यध्वरस्य प्रकेतो न ऋते त्वदमृता मादयन्ते ।
आ विश्वेभिः सरथं याहि देवैर्यज्ञे होता प्रथमः सविह
त्वामीळते अजिरं दूत्याय हविर्मन्तः सदुमिन्मानुषासः ।
यस्य देवैरासदो बर्हिर्गने ऽहान्यस्मै सुदिना भवन्ति
त्रिश्चिदुक्तोः प्र चिकितुर्वसूनि त्वे अन्तर्दाशुषे मर्त्याय ।
मनुष्वर्दन इह यक्षि देवान् भवा नो दूतो अभिशस्तिपावा
अग्निरीशे बृहतो अध्वरस्याऽग्निर्विश्वस्य हविषः कृतस्य ।
क्रतुं ह्यस्य वसवो जुषन्ताऽथा देवा दधिरे हव्यवाहम्

१

२

३

४

(१०१)

याग्रं वह हविरद्याय देवा—निन्द्रज्येष्ठास इह मादयन्ताम् ।
युयं पात स्वस्तिभिः सदा नः

५ [१४] (१०२)

(१२)

३ मैत्रावरुणिर्वसिष्ठः । अग्निः । त्रिष्टुप् ।

आन्म महा नमसा यविष्ठं यो वीदाय सभिन्द्रः स्वे दुरोणे ।
वित्रमानुं रोदसी अन्तरुर्वी स्वाहुतं विश्वतः प्रत्यश्चम
स म्हा विश्वा दुरितानि साहा—नग्निः पृथ्वे दम आ जातवेदाः ।
स नो रक्षिषद् दुरितादवद्या—दुस्मान् गृणत उत नो मुघोनः
त्वं वरुण उत मित्रो अग्ने त्वां वर्धन्ति मतिभिर्वसिष्ठाः ।
त्वे वसु सुपणनानि सन्तु युयं पात स्वस्तिभिः सदा नः

१

२

३ [१५] (१०५)

(१३)

३ मैत्रावरुणिर्वसिष्ठः । वैश्वानरोऽग्निः । त्रिष्टुप् ।

प्राग्र्यं विश्वशुचं धियंघे ऽसुरघ्ने मन्म धीतिं भरध्वम् ।
भो हविर्न बर्हिषिं प्रीणानो वैश्वानराय यतये मतीनाम्
त्वमग्ने शोचिषा शोशुचान् आ रोदसी अपृणा जायमानः ।
त्वं देवाँ अभिशस्तेरमुञ्चो वैश्वानर जातवेदो महित्वा
जातो यदग्ने भुवना व्यस्यः पशून् न गोपा इर्यः परिज्मा ।
वैश्वानर ब्रह्मणे विन्द गातुं युयं पात स्वस्तिभिः सदा नः

१

२

३ [१६] (१०८)

(१४)

३ मैत्रावरुणिर्वसिष्ठः । अग्निः । त्रिष्टुप् । १. बृहती ।

समिधा जातवेदसे देवाय देवहूतिभिः ।
हविर्भिः शुक्रशोचिषे नमस्विनो वयं दाशेमाग्र्ये
वयं ते अग्ने समिधा विधेम वयं दाशेम सुष्टुती यजत्र ।
वयं घृतेनाध्वरस्य होत—वयं देव हविषा भद्रशोचे
आ नो देवेभिरुप देवहूति—मग्ने याहि वर्षद्वृतिं जुषाणः ।
तुयं देवाय दाशतः स्याम युयं पात स्वस्तिभिः सदा नः

१

२

३ [१७] (१११)

(१५)

१५ मैत्रावरुणिर्वसिष्ठः । अग्निः । गायत्री ।

उपसर्घाय मीळहुषं	आस्ये जुहुता हविः	।	यो नो नेदिष्ठुमाप्यम्	१
यः पञ्च चर्षणीराभि	निषसादु दमेदमे	।	कविर्गृहपतिर्युवा	२
स नो वेदो अमात्यं	मग्नी रक्षतु विश्वतः	।	उतास्मान् पात्वंहसः	३
नवं नु स्तोममग्रये	दिवः श्येनाय जीजनम्	।	वस्वः कुविद् वनाति नः	४
स्पर्हा यस्य श्रियो	हृशे रयिर्वीरवतो यथा	।	अग्रे यज्ञस्य शोचतः	५ [१८]

सेमां वेतु वर्षट्कृति	मग्निर्जुषत नो गिरः	।	यजिष्ठो हव्यवाहनः	६
नि त्वा नक्ष्य विशपते	द्युमन्तं देव धीमहि	।	सुवीरमग्र आहुत	७
क्षप उग्रश्च दीदिहि	स्वग्नयस्त्वया वयम्	।	सुवीरस्त्वमस्मयुः	८
उप त्वा सातये नरो	विप्रासो यन्ति धीतिभिः	।	उपाक्षरा सहस्रिणी	९
अग्नी रक्षांसि सेधति	शुक्रशोचिरमर्त्यः	।	शुचिः पावक ईड्यः	१० [१९]

स नो राधांस्या भरे	शानः सहसो यहो	।	भगश्च दातु वार्यम्	११
त्वमग्ने वीरवद् यशो	देवश्च सविता भगः	।	दितिश्च दाति वार्यम्	१२
अग्रे रक्षा णो अंहसः	प्रति ण्म देव रीषतः	।	तपिष्ठैरजरो दह	१३
अधा मही न आयस्य	नाधृष्टो नृपीतये	।	पूर्भवा शतभुजिः	१४
त्वं नः पाह्यंहसो	दोषावस्तरघायतः	।	दिवा नक्तमदाभ्य	१५ [२०] [१९०]

(१६)

१६ मैत्रावरुणिर्वसिष्ठः । अग्निः । प्रगाथः (= विषमा बृहती, समा सतोबृहती) ।

एना वो अग्नि नमसो	जो नपातमा हुवे ।		
प्रियं चेतिष्ठमरतिं	स्वध्वरं विश्वस्य दूतममृतम्		१
स योजते अरुपा	विश्वभोजसा स दुद्रवत् स्वाहुतः ।		
सुब्रह्मा यज्ञः सुशमी	वसूनां देवं राधो जनानाम्		२
उदस्य शोचिरस्था	वाजुह्वानस्य मीळहुषः ।		
उद् धूमासो अरुपासो	दिविस्पृशः समग्निमिन्धते नरः		३
तं त्वा दूतं कृण्महे	यज्ञस्तमं देवा आ वीतये वह ।		
विश्वा सूनो सहसो	मर्तभोजसा रास्व तद् यत् त्वमेहे		४

(१९०)

अग्ने गृहपति स्त्वं होता नो अध्वरे ।
पोता विश्ववारु प्रचेता यक्षि वेपि च वार्यम्
कृधि रत्नं यजमानाय सुक्रतो त्वं हि रत्नधा असि ।
आ न क्रते शिशीहि विश्वमृत्विजं सुशंसो यश्च दक्षते

५

६ [२१]

अग्ने स्वाहुत प्रियासः सन्तु सुरयः ।
अन्तारो ये मघवानो जनाना मूर्वान् दयन्त गोनाम्
येषामिळा घृतहस्ता दुरोण आँ अपि प्राता निपीदति ।
ताँलायस्व सहस्य द्रुहो निदो यच्छा नः शर्म दीर्घश्रुत्

७

८

स मन्द्रया च जिह्वया वह्निरासा विदुष्टरः ।
अग्ने रुयि मघवन्धो न आ वह हव्यदातिं च सूदय
ये राधाँसि ददृत्यश्रया मघा कामेन श्रवसो महः ।
ताँ अंहसः पिपृहि पृतृभिष्टं शतं पुर्भिर्यविष्ठ्य

९

१०

देवो वो द्रविणोदाः पूर्णा विवष्ट्यासिचम् ।
उद वा सिञ्चध्वमुप वा पृणध्व मादिद् वो देव ओहते
तं होतारमध्वरस्य प्रचेतसं वह्निं देवा अकृण्वत ।
दधाति रत्नं विधते सुवीर्यं मग्निर्जनाय दाशुपे

११

१२ [२२] (१३८)

(१७)

७ मैत्रावरुणिर्वासिष्ठः । अग्निः । द्विपदा त्रिष्टुप् ।

अग्ने मघं सुमिधा समिन्द्र उत बर्हिर्बुर्विया वि स्तृणीताम्
उत द्वार उशतीर्वि श्रयन्ता मुत देवाँ उशत आ वहहेह
अग्ने वीहि हविषा यक्षि देवान् तस्वध्वरा कृणुहि जातवेदः
स्वध्वरा करति जातवेदा यक्षद् देवाँ अमृतां प्रियञ्च
वस्व विश्वा वार्याणि प्रचेतः सत्या भवन्त्वाशिषो नो अद्य
त्वाम् ते वधिरे हव्यवाहं देवासो अग्न ऊर्ज आ नपातम्
ते ते देवाय दाशतः स्याम महो नो रत्ना वि दध इषावः

१

२

३

४

५

६

७ [२३] (१४५)

॥१॥

॥२॥

॥३॥

॥४॥

२५ मैत्रावरुणिर्वसिष्ठः । इन्द्रः, २२-२५ सुदाः पैजवनः । त्रिष्टुप् ।

त्वे ह यत् पितरश्चिन्न इन्द्र विश्वा वामा जरितारो असन्वन् ।

त्वे गावः सुदुघास्त्वे ह्यश्वास्त्वं वसु देवयते वनिष्ठः

१

राजैव हि जनिभिः क्षेप्येवाऽव द्युभिरभि विदुष्कविः सन् ।

पिशा गिरो मघवन् गोभिरश्वैस्त्वायतः शिशीहि राये अस्मान्

२

इमा उ त्वा पस्पृधानासो अत्र मन्द्रा गिरो देवयन्तीरुप स्थुः ।

अर्वाचीं ते पथ्या राय एतु स्याम ते सुमताविन्द्र शर्मन्

३

धेनुं न त्वा सूर्यवसे दुदुक्षुप ब्रह्माणि ससृजे वसिष्ठः ।

त्वामिन्मे गोपतिं विश्व आहा ऽऽ न इन्द्रः सुमतिं गन्त्वच्छ

४

अर्णासि चित् पप्रथाना सुदास इन्द्रो गाधान्यकृणोत् सुपारा ।

शर्धन्तं शिष्यमुचथस्य नव्यः शापं सिन्धूनामकृणोदशस्तीः

५ [२४]

पुरोळा इत् तुर्वशो यक्षुरासीद् राये मत्स्यासो निशिता अपीव ।

श्रुष्टिं चक्रुर्भृगवो द्रुह्यवश्च सखा सखायमतरद् विप्रूचोः

६

आ पक्थासो भलानसो भनन्ता ऽलिनासो विषाणिनः शिवासः ।

आ योऽनयत् सधमा आर्यस्य गव्या तृत्सुभ्यो अजगन् युधा नृन्

७

दुराध्योऽर्दितिं सेवयन्तो ऽचेतसो वि जगृभ्रे परुष्णीम् ।

महाविष्यक् पृथिवीं पत्यमानः पशुष्कविरशयच्चार्यमानः

८

इयुरथ न न्यथ परुष्णीमाशुश्चनेदभिपित्वं जंगाम ।

सुदास इन्द्रः सुतुकोऽमित्रा नरन्धयन्मानुषे वधिवाचः

९

इयुर्गावो न यवसादगोपा यथाकृतमभि मित्रं चितासः ।

पृश्निगावः पृश्निनिप्रेषितासः श्रुष्टिं चक्रुर्नियुतो रन्तयश्च

१० [२५]

एकं च यो विंशतिं च श्रवस्या वैकर्णयोर्जनान् राजा न्यस्तः ।

दुस्मो न सद्यन् नि शिशाति बर्हिः शूरः सर्गमकृणोदिन्द्र एषाम्

११

अध श्रुतं कवपं वृद्धमस्व नु द्रुह्युं नि वृणुग्वज्रबाहुः ।

वृणाना अत्र सख्याय सख्यं त्वायन्तो ये अमवन्नन् त्वा

१२

(१५७)

५, अ० २, व० २६]

वि सुद्यो विश्वा हंहितान्येषा—मिन्द्रः पुरः सहसा सप्त ददः ।

व्यानवस्य तृत्सवे गयं भा—ग्जेष्म पूरुं विदथे मध्रवाचम्

१३

नि गव्यवोऽनवो दुह्यवश्च षष्टिः शता सुपुपुः षट् सहस्रा ।

षष्टिर्वीरासो अधि षट् दुवोयु विश्वेदिन्द्रस्य वीर्या कृतानि

१४

इन्द्रेणैते तृत्सवो वेविषाणा आपो न सृष्टा अधवन्त नीचीः ।

दुर्मित्रासः प्रकलविन्मिमाना जहुर्विश्वानि भोजना सुदासे

१५ [२६]

अर्धं वीरस्य शृतपामनिन्द्रं परा शर्धन्तं नुनुदे अभि क्षाम् ।

इन्द्रो मन्युं मन्युभ्यो मिमाय भेजे पथो वर्तनिं पत्यमानः

१६

आध्रेण चित् तद्वेकं चकार सिंहं चित् पत्वेना जघान ।

अव स्रक्तीर्विश्यावृश्चदिन्द्रः प्रायच्छद् विश्वा भोजना सुदासे ।

१७

शश्वन्तो हि शत्रवो रारधुष्टे भेदस्य चिच्छर्धतो विन्दु रन्धिम् ।

मतीं एनः स्तुवतो यः कृणोति तिग्मं तस्मिन् नि जहि वज्रमिन्द्र

१८

आवदिन्द्रं यमुना तृत्सवश्च प्रात्रं भेदं सर्वताता मुपायत् ।

अजासश्च शिग्रवो यक्षवश्च बलिं शीर्षाणि जभ्रुरश्वयानि

१९

न त इन्द्र सुमतयो न रायः संचक्षे पूर्वा उषसो न नूताः ।

देवकं चिन्मान्यमानं जघन्था—ऽव त्मना बृहतः शम्बरं भेत्

२० [२७]

प्र ये गृहादममदुस्त्वाया पराशरः शतयातुर्वसिष्ठः ।

न ते भोजस्यं सख्यं मृपन्ता—ऽधा सूरिभ्यः सुदिना व्युच्छान्

२१

दे नपुर्दुर्ववतः शते गो—र्द्धा रथा बधूमन्ता सुदासः ।

अहंन्ने पैजवनस्य दानं होतेव सद्य पर्यमि रेभन्

२२

चत्वारो मा पैजवनस्य दानाः स्मर्हिष्टयः कृशनिनो निरेके ।

कृशसो मा पृथिविष्ठाः सुदास—स्तोकं तोकाय श्रवसे वहन्ति

२३

यस्य श्रवो रोदसी अन्तरुर्वी शीर्ष्णेशीर्ष्णे विबभाजा विभक्ता ।

सतेदिन्वं न स्रवतो गृणान्ति नि युध्यामधिमशिशदुभीकै

२४

इमं नरो मरुतः सश्चतानु दिवोदासं न पितरं सुदासः ।

अविष्टना पैजवनस्य केतं दूणाशं क्षत्रमजसं दुवोयु

२५ [२८] (१७०)

(१९)

११ मैत्रावरुणिर्वसिष्ठः । इन्द्रः । त्रिष्टुप् ।

यस्तिग्मशृङ्गो वृषभो न भीम एकः कृष्ठीश्रयावयति प्र विश्वाः ।

यः शश्वतो अदाशुषो गर्यस्य प्रयन्तासि सुष्वितराय वेदः

१

त्वं ह त्यदिन्द्र कुत्समावः शुश्रूषमाणस्तन्वा समर्ये ।

दासं यच्छुष्णं कुर्यवं न्यस्मा अरन्धय आर्जुनेयाय शिक्षन्

२

त्वं धृष्णो धृषता वीतहव्यं प्रावो विश्वाभिरूतिभिः सुदासम् ।

प्र पौरुकुत्सि त्रसदस्युमावः क्षेत्रसाता वृत्रहत्येषु पूरुम्

३

त्वं नृभिर्नृमणो देववीतौ भूरीणि वृत्रा हर्यश्व हंसि ।

त्वं नि दस्युं चुमुरिं धुनिं चाऽस्वापयो द्रुभीतये सुहन्तु

४

तव च्यौन्नानि वज्रहस्त तानि नव यत् पुरो नवतिं च सद्यः ।

निवेशने शततमाविषी रहश्च वृत्रं नमुचिमुताहन्

५ [२९]

सना ता त इन्द्र भोजनानि रातहव्याय वाशुपे सुदासे ।

वृष्णे ते हरी वृषणा युनज्मि व्यन्तु ब्रह्माणि पुरुशाक वाजम्

६

मा ते अस्यां सहसावन् परिष्टा वधाय भूम हरिवः परादे ।

त्रायस्व नोऽवुकेभिर्वरुथै स्तव प्रियासः सूरिषु स्याम

७

प्रियास इत् ते मघवन्नभिष्टौ नरो मदेम शरणे सखायः ।

नि तुर्वशं नि याद्वं शिशी ह्यतिथिग्वाय शंस्यं करिष्यन्

८

सद्यश्चिन्तु ते मघवन्नभिष्टौ नरः शंसन्त्युक्थशास उक्था ।

ये ते हवेभिर्वि पर्णारदाश त्रस्मान् वृणीष्व युज्याय तस्मै

९

एते स्तोमा नरा नृतम् तुभ्य मस्मद्यश्चो ददतो मघानि ।

तेषामिन्द्र वृत्रहत्ये शिवो भूः सखा च शूरोऽविता च नृणाम्

१०

नू इन्द्र शूर स्तवमान ऊती ब्रह्मजूतस्तन्वा वावृधस्व ।

उप नो वाजान् मिमीद्वुष स्तीन् यूयं पात स्वस्तिभिः सदा नः

११ [३०] (१८९)

[द्वितीयोऽध्यायः ॥३॥ व० १-३०]

(२०)

१० मैत्रावरुणिर्वसिष्ठः । इन्द्रः । त्रिष्टुप् ।

उग्रो जज्ञे वीर्याय स्वधावा—अक्रिरपो नर्यो यत् करिष्यन् ।
जन्मिर्युवा नृषदंनमवोभि—स्त्राता न इन्द्र एनंसो महश्चित्
हन्ता वृत्रमिन्द्रः शूशुवानः प्रावीचु वीरो जरितारमुती ।
कर्ता सुदासे अह वा उ लोकं दाता वसु सुहुरा दाशुषे भूत्
गुध्मो अनर्वा खजकृत् समद्वा शूरः सत्रापाद् अनुपेमषाळ्हः ।
व्यास इन्द्रः पृतनाः स्वोजा अधा विश्वं शत्रूयन्तं जघान
उभे चिदिन्द्र रोदसी महित्वा ऽऽ पंप्राथ तविषीभिस्तुविष्मः ।
नि वृत्रमिन्द्रो हरिवान् मिमिक्षन् त्समन्धसा मर्देषु वा उवोच
वृषा जजान वृषणं रणाय तमुं चित्रारी नर्यं ससूव ।
प्र यः सैनानरिध नृभ्यो अस्ती—नः सत्वा गवेषणः स धृष्णुः

१

२

३

४

५ [१]

नू चित् स भेषते जनो न रेपेन् मनो यो अस्य घोरमाविवासात् ।
यज्ञैर्य इन्द्रे दधते दुवांसि क्षयत् स राय ऋतपा ऋतेजाः
यदिन्द्र पूर्वो अपराय शिक्ष—न्नयज्ज्यायान् कनीयसो देष्णम् ।
अमृत इत् पर्यासीत् दूर—मा चित्र चित्र्यं भरा रयि नः
यस्त इन्द्र प्रियो जनो ददाश—दसन्निरेके अद्रिवः सखा ते ।
वयं ते अस्यां सुमतौ चर्निष्ठाः स्याम वरुथे अन्नतो नृपीतौ
एष स्तोमो अचिक्रदुद् वृषा त उत स्तामुर्मधवन्नक्रपिष्ट ।
एषस्कामो जरितारं त आगन् त्वमङ्ग शक्र वस्व आ शको नः
स न इन्द्र त्वर्यताया इषे धा—स्त्मना च ये मघवानो जुनन्ति ।
वस्वी पु ते जरित्रे अस्तु शक्ति—र्युयं पात स्वस्तिभिः सदा नः

६

७

८

९

१० [२] (१९१)

(२१)

१० मैत्रावरुणिर्वसिष्ठः । इन्द्रः । त्रिष्टुप् ।

असावि कुवं गोक्रजीकमन्धो न्यस्मिन्निन्द्रो अनुपेमुवोच ।
बोधामसि त्वा हर्यश्व यज्ञे—बोधा नः स्तोममन्धसो मर्देषु
प्र यन्ति यज्ञं विपर्यन्ति बर्हिः सोममादो विदथे दुधवाचः ।
न्यु धियन्ते यशसो गुभादा दूरउपब्धो वृषणा नृषाचः

१

२

(१९३)

त्वमिन्द्र सवित्वा अपस्कः परिष्ठिता अहिना शूर पूर्वाः ।
 त्वद् वाक्के रथ्योऽ न धेना रेजन्ते विश्वा कृत्रिमाणि भीषा
 भीमो विविषायुधेभिरेषा मपांसि विश्वा नर्याणि विद्वान् ।
 इन्द्रः पुरो जहृषाणो वि दूधोत् वि वज्रहस्तो महिना जघान
 न यातव इन्द्र जूजुवुर्नो न वन्दना शविष्ठ वेद्याभिः ।
 स शर्धदुर्यो विषुणस्य जन्तो मी शिश्रदेवा अपिं गुर्कतं नः

३

४

५ [३]

अमि कर्त्वेन्द्र भूरध जमन् न ते विव्यद् महिमानं रजांसि ।
 स्वेना हि वृत्रं शवसा जघन्थ न शत्रुरन्तं विविदद् युधा ते
 देवाश्चित् ते असुर्याय पूर्वे ऽनु क्षत्राय ममिरे सहांसि ।
 इन्द्रो मघानि दयते विषह्ये न्द्रं वाजस्य जोहुवन्त सातौ
 कीरिशिन्द्रि त्वामवसे जुहावे शानमिन्द्र सौभगस्य भूरः ।
 अवो बभूथ शतमूते अस्मे अभिक्षत्तुस्त्वावतो वरुता
 सखायस्त इन्द्र विश्वह स्याम नमोवृधासो महिना तरुत्र ।
 वन्वन्तु स्मा तेऽवसा समीकेऽ ऽभीतिमर्यो वनुषां शवांसि
 स न इन्द्र त्वयताया इषे धा स्तमना च ये मघवानो जुनन्ति ।
 वस्वी पु ते जरित्रे अस्तु शक्तिर्युयं पात स्वास्तिभिः सदा नः

६

७

८

९

१० [४] (२०१)

(२२)

१ मैत्रावरुणिर्वसिष्ठः । इन्द्रः । विराट्, १ त्रिष्टुप् ।

पिबा सोममिन्द्र मन्दतु त्वा यं ते सुपाव हर्यश्वाद्रिः ।
 सोतुर्बाहुभ्यां सुर्यतो नार्या
 यस्ते मद्रो युज्यश्चारुरस्ति येन वृत्राणि हर्यश्च हंसि ।
 स त्वामिन्द्र प्रभूवसो ममत्तु
 बोधा सु मे मघवन् वाचमेमां यां ते वसिष्ठो अर्चति प्रशस्तिम् ।
 इमा ब्रह्म सधमादे जुषस्व
 श्रुधी हवं विपिपानस्याद्रे बोधा विप्रस्यार्चतो मनीषाम् ।
 कृष्वा दुवांस्यन्तमा सचेमा
 न ते गिरो अपिं मृष्ये तुरस्य न सुष्टुतिमसुर्यस्य विद्वान् ।
 सदा ते नाम स्वयशो विवक्मि

१

२

३

४

५ [५] (२०६)

४०५, अ० ३, व० ६]

भूरि हि ते सर्वना मानुषेषु भूरि मनीषी हवते त्वामित् ।
 भूरे अस्मन्मघवञ्छयोक् कः

६

तुभ्येविमा सर्वना शूर विश्वा तुभ्यं ब्रह्माणि वर्धना कृणोमि ।
 त्वं नृभिर्हव्यो विश्वधासि

७

नू चिन्तु ते मन्यमानस्य वृस्मो दंश्रुवन्ति महिमानमुग्र ।
 न वीर्यमिन्द्र ते न राधः

८

ये च पूर्व ऋषयो ये च नूत्ना इन्द्र ब्रह्माणि जनयन्त विप्राः ।
 अस्मे ते सन्तु सख्या शिवानि यूयं पात स्वस्तिभिः सदा नः

९ [६] (२१०)

(२३)

६ मैत्रावरुणिर्वसिष्ठः । इन्द्रः । त्रिष्टुप् ।

उदु ब्रह्माण्येरत श्रवस्येन्द्रं समर्ये महया वसिष्ठ ।
 आ यो विश्वानि शर्वसा ततानो पश्रोता म ईवतो वचांसि
 अयामि घोषं इन्द्र देवजामि रिरज्यन्त यच्छुरुधो विवाचि ।
 नहि स्वमायुश्चिकिते जनेषु तानीदंहांस्यति पयस्मान्

१

युजे रथं गवेषणं हरिभ्यामुप ब्रह्माणि जुजुषाणमस्थुः ।

२

वि वाधिष्ट स्य रोदसी महित्वेन्द्रो वृत्राण्यप्रती जघन्वान्

३

आर्पश्चित् पिप्युः स्तर्योऽं न गावो नक्षत्रतं जरितारस्त इन्द्र ।

४

याहि वायुर्न नियुतो नो अच्छा त्वं हि धीभिर्दयसे वि वाजान्

ते त्वा मदा इन्द्र मादयन्तु शुष्मिणं तुविराधसं जरित्रे ।

५

एको देवत्रा दयसे हि मतीं नस्मिञ्छूर सर्वने मादयस्व

एवेदिन्तं वृषणं वज्रबाहुं वसिष्ठासो अभ्यर्चन्त्यर्केः ।

स नः स्तुतो वीरवद् धातु गोमद यूयं पात स्वस्तिभिः सदा नः

६ [७] (२१६)

(२४)

६ मैत्रावरुणिर्वसिष्ठः । इन्द्रः । त्रिष्टुप् ।

योनित् इन्द्र सदनं अकारि तमा नृभिः पुरुहूत प्र याहि ।
 असो यथा नोऽविता वृधे च ददो धर्मानि ममदश्च सोमैः

१

(२१७)

गृभीतं ते मन इन्द्र द्विबर्हीः सुतः सोमः परिषिक्ता मधूनि ।
 विसृष्टधेना भरते सुवृक्तिरियमिन्द्रं जोहुवती मनीषा २
 आ नो दिव आ पृथिव्या ऋजीषिन्निदं बर्हिः सोमपेयाय याहि ।
 वहन्तु त्वा हरयो मद्यश्च माङ्गुषमच्छा तवसं मदाय ३
 आ नो विश्वाभिरुतिभिः सजोषा ब्रह्म जुषाणो हर्यश्व याहि ।
 वरीवृजत् स्थविरोभिः सुशिप्राऽस्मे दधद् वृषणं शुष्ममिन्द्र ४
 एष स्तोमो मह उग्राय वाहे धुरीउवात्यो न वाजयन्नधायि ।
 इन्द्र त्वायमर्क ईडे वसूनां दिवीव द्यामधि नः श्रोमतं धाः ५
 एवा न इन्द्र वार्यस्य पूधि प्र ते महीं सुमतिं वैविदाम ।
 इषं पिन्व मधवन्धः सुवीरां यूयं पात स्वस्तिभिः सदा नः ६

[८] (२२२)

(२५)

६ मैत्रावरुणिर्वसिष्ठः । इन्द्रः । त्रिष्टुप् ।

आ ते मह इन्द्रोत्युग्र समन्यवो यत् समरन्त सेनाः ।
 पताति दिद्युन्नर्यस्य बाह्वोर्मा ते मनो विष्वद्यग्वि चारीत् १
 नि दुर्गे इन्द्र श्रथिह्यमित्रा नभि ये नो मर्तीसो अमन्ति ।
 आरे तं शंसं कृणुहि निनित्सोरा नो भर संभरणं वसूनाम् २
 ज्ञतं ते शिपिन्नुतयः सुदासे सहस्रं शंसा उत रातिरस्तु ।
 जहि वधर्वनुषो मर्त्यस्याऽस्मे द्युन्नमधि रत्नं च धेहि ३
 त्वावतो हीन्द्र क्रत्वे अस्मि त्वावतोऽवितुः शूर रातो ।
 विश्वेदहानि तविपीव उग्र ओर्कः कृणुष्व हरिवो न मर्धाः ४
 कुत्सा एते हर्यश्वाय शूषमिन्द्रे सहो देवजूतमियानाः ।
 सत्रा कृधि सुहना शूर वृत्रा वयं तरुत्राः सनुयाम वाजम् ५
 एवा न इन्द्र वार्यस्य पूधि प्र ते महीं सुमतिं वैविदाम ।
 इषं पिन्व मधवन्धः सुवीरां यूयं पात स्वस्तिभिः सदा नः ६

[९] (२२८)

(२६)

५ मैत्रावरुणिर्वसिष्ठः । इन्द्रः । त्रिष्टुप् ।

न सोम इन्द्रमसुतो ममाद् नान्वह्याणो मघवानं सुतासः ।
तस्मा उक्थं जनये यज्जुजोष चृवन्नवीयः शृणवद् यथा नः

१

उक्थउक्थे सोम इन्द्रं ममाद् नीथेनीथे मघवानं सुतासः ।
यदीं स्वाधः पितरं न पुत्राः समानदक्षा अवसे हवन्ते

२

चकार ता कृणवन्नूनमन्या यानि ब्रुवन्ति वेधसः सुतेषु ।
जनीरिव पतिरेकः समानो नि मांभृजे पुर इन्द्रः सु सर्वाः

३

एवा तमाहुरुत शृण्व इन्द्र एको विभक्ता तरणिर्मघानाम् ।
मिथस्तुर ऊतयो यस्य पूर्वी रस्मे भद्राणि सश्रत प्रियाणि

४

एवा वसिष्ठ इन्द्रमृतये नृन् कृष्टीनां वृषभं सुते गृणाति ।
सहस्रिण उषं नो माहि वाजान् यूयं पात स्वस्तिभिः सदा नः

५ [१०] (२३३)

(२७)

५ मैत्रावरुणिर्वसिष्ठः । इन्द्रः । त्रिष्टुप् ।

इन्द्रं नरो नेमर्धिता हवन्ते यत् पार्या युनजते धियस्ताः ।
शूरो नृपाता शर्वसश्चक्रान आ गोमति ब्रजे भजा त्वं नः

१

य इन्द्र शुष्मो मघवन् ते अस्ति शिक्षा सखिभ्यः पुरुहूत नृभ्यः
त्वं हि हव्यहा मघवन् विचेता अपा वृधि परिवृतं न राधः

२

इन्द्रो राजा जगतश्चर्यणीनामधि क्षमि विपुरुषं यदस्ति ।
ततो वदाति वृशुषे वसूनि चोदुद् राध उपस्तुतश्चिदुर्वाक्

३

नृ चिह्न इन्द्रो मघवा सहृती वानो वाजं नि यमते न ऊती ।
अनृता यस्य दक्षिणा पीपाय वामं नृभ्यो अभिर्वीता सखिभ्यः

४

नृ इन्द्र राये वरिषस्कृधी न आ ते मनो ववृत्याम मघाय ।
गोमदश्वावद् रथवद् व्यन्तो यूयं पात स्वस्तिभिः सदा नः

५ [११] (२३८)

५ मैत्रावरुणिर्वसिष्ठः । इन्द्रः । त्रिष्टुप् ।

- ब्रह्मा ण इन्द्रोप याहि विद्रा—नर्वाश्वस्ते हरयः सन्तु युक्ताः ।
विश्वे चिद्धि त्वा विहवन्त मतीं अस्माकमिच्छृणुहि विश्वमिन्व १
- हवं त इन्द्र महिमा व्यानङ् ब्रह्म यत् पासि शवसिन्नृषीणाम् ।
आ यद् वज्रं दधिषे हस्त उग्र घोरः सन् क्रत्वा जनिष्ठा अषाब्धः २
- तव प्रणीतीन्द्र जोहुवानान् त्सं यन्नृन् न रोदसी निनेथ ।
महे क्षत्राय शवसे हि जज्ञे ऽतूतुजिं चित् तूतुजिरशिश्नत् ३
- एभिर्न इन्द्राहभिर्दशस्य दुर्मित्रासो हि क्षितयः पवन्ते ।
प्रति यच्चष्टे अनृतमनेना अव द्विता वरुणो मायी नः सात् ४
- वोचेमेदिन्द्रं मघवानमेनं महो रायो राधसो यद् ददन्नः
यो अर्चतो ब्रह्मकृतिमविष्ठो यूयं पात स्वस्तिभिः सदा नः ५ [१२] (२४३)

(२९)

५ मैत्रावरुणिर्वसिष्ठः । इन्द्रः । त्रिष्टुप् ।

- अयं सोम इन्द्र तुभ्यं सुन्व आ तु प्र याहि हरिस्तदोकाः ।
पिबा त्वस्य सुपुतस्य चारो—र्ददो मघानि मघवन्नियानः १
- ब्रह्मन् वीर ब्रह्मकृतिं जुषाणो ऽर्वाचीनो हरिभिर्याहि तूर्यम् ।
अस्मिन्न पु सर्वने मादयस्वो—प ब्रह्माणि शृणव इमा नः २
- का ते अस्तरंकृतिः सूक्तैः कदा नूनं ते मघवन् दाशेम ।
विश्वा मतीरा ततने त्वाया ऽधा म इन्द्र शृणवो हवेमा ३
- उतो धा ते पुरुष्याः इदासन् येषां पूर्वेषामशृणोर्कषीणाम् ।
अधाहं त्वा मघवन्नोहवीमि त्वं न इन्द्रासि प्रमतिः पितेव ४
- वोचेमेदिन्द्रं मघवानमेनं महो रायो राधसो यद् ददन्नः ।
यो अर्चतो ब्रह्मकृतिमविष्ठो यूयं पात स्वस्तिभिः सदा नः ५ [१३] (२४८)

(३०)

५ मैत्रावरुणिर्वसिष्ठः । इन्द्रः । त्रिष्टुप् ।

आ नो देव शर्वसा याहि शुष्मिन् भवा बृध इन्द्र रायो अस्य ।	
महे नृम्णाय नृपते सुवज्र महि क्षत्राय पौस्याय शूर	१
हवन्त उ त्वा हव्यं विवाचि तनूषु शूराः सूर्यस्य सातौ ।	
त्वं विश्वेषु सेन्यो जनेषु त्वं वृत्राणि रन्धया सुहन्तु ।	२
अहा यदिन्द्र सुदिना व्युच्छान् दधो यत् केतुमुपमं समत्सु ।	
न्यग्निः सीवृदसुरो न होता हुवानो अत्र सुभगाय देवान्	३
वयं ते त इन्द्र ये च देव स्तवन्त शूर ददतो मघानि ।	
यच्छा सूरिभ्य उपमं वरूथं स्वाभुवो जरणामश्रवन्त	४
वोचेमेदिन्द्रं मघवानमेनं महो रायो राधसो यद् ददन्नः ।	
यो अर्चतो ब्रह्मकृतिमविष्टो यूयं पात स्वस्तिभिः सदा नः	५ [१४] (२५३)

(३१)

१२ मैत्रावरुणिर्वसिष्ठः । इन्द्रः । गायत्री, १०-१२ विराट् ।

प्र व इन्द्राय मादन्नं हर्यश्वाय गायत । सखायः सोमपात्रे	१
शंसिदुक्थं सुदानव उत द्युक्षं यथा नरः । चक्रुमा सत्यराधसे	२
त्वं न इन्द्र वाजयु—स्त्वं गव्युः शतक्रतो । त्वं हिरण्ययुर्वसो	३
वृषमिन्द्र त्वायवो ऽभि प्र णोनुमो वृषन् । विद्धी त्वस्य नो वसो	४
मा नो निदे च वक्तवे ऽर्यो रन्धीररावणे । त्वे अपि क्रतुर्मम	५
त्वं वर्मासि सप्रथः पुरोयोधश्च वृत्रहन् । त्वया प्रति ब्रुवे युजा	६ [१५]

महो उतासि यस्य ते ऽनु स्वधावरी सहः । मम्राते इन्द्र रोदसी	७
तं त्वा मरुत्वती परि भुवद् वाणीं सयावरी । नक्षमाणा सह द्युभिः	८
ऊर्ध्वासस्त्वान्विन्दवो भुवन् दृस्ममुप द्यवि । सं ते नमन्त कूटयः	९

प्र वो महे महिवृधे भरध्वं प्रचेतसे प्र सुमतिं कृणुध्वम् ।

विशः पूर्वीः प्र चरा चर्षणिप्राः

१०

(२६३)

उरुव्यचसे महिने सुवृक्ति—मिन्द्राय ब्रह्म जनयन्तु विप्राः ।

तस्य व्रतानि न मिनन्ति धीराः

११

इन्द्रं वाणीरनुत्तमन्युमेव सत्रा राजानं दाधिरे सहध्वै ।

हर्यश्वाय बर्हया समापीन्

१२ [१६] (२६५)

(३२)

२७ (१-२५) मैत्रावरुणिर्वसिष्ठः, २६ पूर्वार्धर्चस्य शक्तिर्वासिष्ठो वा (शाठ्यायने ब्राह्मणे),
२६-२७ शक्तिर्वासिष्ठो वा (ताण्डके ब्राह्मणे) । इन्द्रः । प्रगाथः— (बृहती,
सतोबृहती), ३ द्विपदा विराट् ।

मो षु त्वा वाघतश्चना—ऽऽरे अस्मान्नि रीरमन् ।

आरात्ताञ्चित सधमादं न आ गही—ह वा सन्नुप श्रुधि

१

इमे हि ते ब्रह्मकृतः सुते सचा मधौ न मक्ष आसते ।

इन्द्रे कामं जरितारो वसूयवो रथे न पादुमा दधुः

२

रायस्कामो वज्रहस्तं सुदक्षिणं पुत्रो न पितरं हुवे

३

इम इन्द्राय सुन्विरे सोमांसो दध्याशिरः ।

तां आ मदाय वज्रहस्त पीतये हरिभ्यां याह्योक आ

४

श्रवच्छ्रुत्कर्ण ईयते वसूनां नू चिन्नो मधिपद् गिरः ।

सद्यश्चिद् यः सहस्राणि शता ददु—न्नकिर्दित्सन्तमा मिनत्

५ [१७]

स वीरो अप्रतिष्कृत इन्द्रेण शूशुवे नृभिः ।

यस्ते गभीरा सर्वनानि वृत्रहन् त्सुनोत्या च धावति

६

भवा वरुथं मघवन् मघोनां यत् समजासि शर्धतः ।

वि त्वाहृतस्य वेदनं भजेम—ह्या दूणाशो भरा गर्यम्

७

सुनोता सोमपात्रे सोममिन्द्राय वृजिणे ।

पचता पक्तीरवसे कृणुध्वमित् पूणन्नित् पूणते मयः

८

मा संधत सोमिनो दक्षता महे कृणुध्वं राय आतुजे ।

तरणिरिजयति क्षेति पुष्यति न देवासः कवत्तवे

९

नर्किः सुदासो रथं पर्यास न रीरमत ।

इन्द्रो यस्याविता यस्य मरुतो गमत स गोमति वजे

१० [१८] (२७५)

गमद् वाजं वाजयन्निन्द्र मर्त्यो यस्य त्वमविता भुवः ।

अस्माकं बोध्यविता रथानां मस्माकं शूर नृणाम्

११

उदित्वस्य रिच्यते—ऽशो धनं न जिग्युषः ।

य इन्द्रो हरिवान् न दमन्ति तं रिपो दक्षं दधाति सोमिनि

१२

मन्त्रमखर्वं सुधितं सुपेशसं दधात यज्ञियेष्वा ।

पूर्वाश्वान प्रसितयस्तरन्ति तं य इन्द्रे कर्मणा भुवन्

१३

कस्तमिन्द्र त्वावसु—मा मर्त्यो दधर्षति ।

श्रद्धा इत् ते मघवन् पार्ये द्विवि वाजी वाजं सिपासति

१४

मघोनः स्म वृत्रहत्येषु चोदय ये ददति प्रिया वसु ।

तव प्रणीती हर्यश्व सूरिभिर्विश्वा तरेम दुरिता

१५ [१९]

तवेदिन्द्रावमं वसु त्वं पुण्यासि मध्यमम् ।

सत्रा विश्वस्य परमस्य राजसि नकिंद्वा गोषु वृण्वते

१६

त्वं विश्वस्य धनदा असि श्रुतो य इह भवन्त्याजयः ।

तवायं विश्वः पुरुहूत पार्थिवो ऽवस्युर्नाम भिक्षते

१७

यदिन्द्र यावत्स्त्वमेतावदुहमीशीय ।

स्तोतारमिद् दिधिषेय रदावसो न पापत्वार्यं रासीय

१८

शिक्षेयमिन्महयते दिवेदिवे राय आ कुहचिद्विदे ।

नहि त्वदन्यन्मघवन् न आप्यं वस्यो अस्ति पिता चन

१९

तरणिरित् सिपासति वाजं पुरंध्या युजा ।

आ व इन्द्रं पुरुहूतं नमे गिरा नेमिं तष्टेव सुद्रुम्

२० [२०]

न कुण्डुती मर्त्यो विन्दते वसु न स्रेधन्तं रयिर्नशत् ।

पुशक्तिरिन्मघवन् तुभ्यं मावते कुष्णं यत् पार्ये द्विवि

२१

अभि त्वा शूर नोनुमो ऽदुग्धा इव धेनवः ।

ईशानमस्य जगतः स्वर्हशमीशानमिन्द्र तस्थुषः

२२

न त्वावां अन्यो दिव्यो न पार्थिवो न जातो न जनिष्यते ।

अश्वायन्तो मघवन्निन्द्र वाजिनो गव्यन्तस्त्वा हवामहे

२३

अमी पतस्तदा भरेन्द्र ज्यायः कनीयसः ।

पुरुवसुर्हि मघवन् त्सनादसि भरेभरे च हव्यः

२४

(२८९)

परा॑ णुदस्व मघवन्नमित्रान् त्सुवेदा॑ नो वसू॑ कृधि ।

अस्माकं॑ बोध्यविता महाधने॑ भवा॑ वृधः सखी॑नाम्

२५

इन्द्र॑ क्रतुं न आ भ॑र पिता पुत्रेभ्यो॑ यथा ।

शिक्षा॑ णो अस्मिन् पुरुहूत॑ यामनि जीवा॑ ज्योतिरशीमहि

२६

मा नो अज्ञा॑ता वृजना॑ दुराध्योऽ॑ माशिवासो अव॑ क्रमुः ।

त्वया॑ वयं प्रवतः शश्वतीरिपो॑ ऽति शूर तरामसि

२७ [२१] (१११)

(३३)

१४ (१-९) मैत्रावरुणिर्वसिष्ठः, १०-१४ वसिष्ठपुत्राः । १-९ वसिष्ठपुत्राः इन्द्रो वा;
१०-१४ वसिष्ठः । त्रिष्टुप् ।

श्वित्य॑ञ्चो मा दक्षिणतस्कपदा॑ धियंजिन्वासो॑ अभि हि प्रम॑न्दुः ।

उत्तिष्ठ॑न् वोचे परि॑ ब्रहि॑षो नृन् न मे॑ दूरादवितवे वसि॑ष्ठाः

१

दूरादिन्द्र॑मनय॒न्ना सुतेन॑ तिरो वै॒शन्तमति॑ पान्तमुग्रम् ।

पाश॑द्युन्नस्य वाय॑तस्य सोमा॑त् सुतादिन्द्रो॑ऽवृणीता वसि॑ष्ठान्

२

एवे॑च्छु कं सिन्धु॑मेभिस्ततो॒रेवे॑च्छु कं भेद॑मेभिर्जघान ।

एवे॑च्छु कं दाशरा॑ज्ञे सुदा॑सं प्राव॑दिन्द्रो ब्रह्म॑णा वो वसि॑ष्ठाः

३

जुष्टी॑ नरो ब्रह्म॑णा वः पित॑रणा मक्ष॑मव्ययं न किला॑ रिपाथ ।

यच्छ॑करीषु बृ॒हता रवे॑णे न्दे शु॒ष्मम॑दधाता वसि॑ष्ठाः

४

उद् द्यामि॑वेत् तृ॒ष्णजो॑ नाथि॒तासो॑ ऽदी॒धयु॑र्दाशरा॒ज्ञे वृ॒तासः॑ ।

वसि॑ष्ठस्य स्तुव॑त इन्द्रो॑ अश्रो॒ दुरं तृ॒त्सु॑भ्यो अकृ॒णोदु॑ लोकम्

५ [२२]

✓ वृ॒ण्डा इ॒वेद् गो॒अर्ज॑नास आस॒न् परि॑च्छिन्ना भ॒रता॑ अ॒र्भका॑सः ।

अम॑वच्च पुर॒एता॑ वसि॑ष्ठ आदि॑त् तृ॒त्सूनां॑ विशो॑ अप्रथन्त

६

✓ त्रयः॑ कृ॒ण्वन्ति॑ भुव॑नेषु रे॒तस्ति॑स्रः प्र॒जा आर्या॑ ज्योति॑रग्राः ।

त्रयो॑ घ॒र्मास॑ उप॒सं सच॑न्ते सर्वा॑ इ॒त् ताँ अनु॑ विदु॒र्वसि॑ष्ठाः

७

सूर्य॑स्येव व॒क्षथो॑ ज्योति॑रिषां समु॒द्रस्ये॑व महि॒मा ग॑भीरः ।

वा॒तस्ये॑व प्र॒जवो॑ नान्ये॒न स्तो॒मो वसि॑ष्ठा अन्वे॑तवे वः

८

त इ॒क्षि॒ण्यं हृ॒दय॑स्य प्र॒केतेः॑ सह॒स्रव॑ल्शम॒भि सं च॑रन्ति ।

यमे॑न॒ तत् परि॑धिं वर्य॑न्तो ऽप्सर॑स उप॒ सेदु॑र्वसि॑ष्ठाः

९

(३०१)

[५, मं० ३, व० २३]

विद्युतो ज्योतिः परिं संजिहानं मित्रावरुणा यदपश्यतां त्वा ।
तत् ते जन्मोत्तेकं वसिष्ठाऽगस्त्यो यत् त्वा विश आजभारं

१० [२३]

उतासि मैत्रावरुणो वसिष्ठो वरुणा ब्रह्मन् मनसोऽधि जातः ।
दृप्सं स्कन्नं ब्रह्मणा देव्येन विश्वे देवाः पुष्करे त्वाददन्त

११

स प्रकेत उभयस्य प्रविद्वान् त्सहस्रदान उत वा सदानः ।
यमेन तत् परिधिं वयिष्य चक्षुरसः परिं जज्ञे वसिष्ठः

१२

सुत्रे ह जाताविपिता नमोभिः कुम्भे रेतः सिपिचंतुः समानम् ।
ततो ह मान उदियाय मध्यात् ततो जातमृषिमाहुर्वसिष्ठम्

१३

उक्थभृतं सामभृतं बिभर्ति श्रावाणं बिभ्रत् प्र वंदात्यग्रे ।
उपेनमाध्वं सुमनस्यमाना आ वो गच्छाति प्रतृदो वसिष्ठः

१४ [२४] (३०६)

(३४)

[तृतीयोऽनुवाकः ॥३॥ सू० ३४-५५]

२५ मैत्रावरुणर्वसिष्ठः । विश्वे देवाः, १६ अहिः, १७ अहिर्वुध्न्यः । द्विपदा विराट्, २२-२५ त्रिष्टुप् ।

प्र शुक्रैतु देवी मनीषा अस्मत् सुतष्टो रथो न वाजी

१

विदुः पृथिव्या दिवो जनित्रं शृण्वन्त्यापो अध क्षरन्तीः

२

आर्षश्चिदस्मै पिन्वन्त पृथ्वी-वृत्रेषु शूरा मंसन्त उग्राः

३

आ धूर्षस्मै दधाताश्वा-निन्द्रो न वज्री हिरण्यबाहुः

४

अभि प्र स्थाताहेव यज्ञं यातेव पत्नन् तमनां हिनोत

५

तमनां समत्सु हिनोत यज्ञं दधात केतुं जनाय वीरम्

६

उदस्य शुष्माद् भानुर्नार्ति बिभर्ति भारं पृथिवी न भूम

७

हवामि देवां अयातुरग्रे साधन्नृतेन धियं दधामि

८

अभि वो देवीं धियं दधिध्वं प्र वो देवत्रा वाचं कृणुध्वम्

९

आ चष्ट आसां पार्थो नदीनां वरुण उग्रः सहस्रचक्षाः

१० [२५]

राजां राष्ट्रानां पेशो नदीना-मनुत्तमस्मै क्षत्रं विश्वायु

११

अविष्ठो अस्मान् विश्वासु विश्व-द्युं कृणोत शंसं निनित्सोः

१२

व्येतु विद्युद् द्विषामशेवा युयोत विष्वग्रपस्तनूनाम्

१३

अवीन्नो अग्निर्हव्यान्नमोभिः प्रेष्ठो अस्मा अधायि स्तोमः

१४

सुजुर्वोभिरपां नपाति सखायं कृध्वं बिभो नो अस्तु

१५

(३२१)

अञ्जामुक्थैरहिं गृणीषे बुध्रे नदीनां रजःसु षीदन् १६
 मा नोऽहिर्बुध्न्यो रिषे धा—न्मा यज्ञो अस्य सिधद्वतायोः १७
 उत न एषु नृषु श्रवो धुः प्र राये यन्तु शर्धन्तो अर्यः १८
 तपन्ति शत्रुं स्वर्णं भूमा महर्सेनासो अमेभिरेषाम् १९
 आ यन्नः पत्नीर्गमन्त्यच्छा त्वष्टा सुपाणिर्दधातु वीरान् २० [२६]

प्रति नः स्तोमं त्वष्टा जुषेत स्यादुस्मे अरमतिर्वसूयुः २१
 ता नो रासन् रातिषाचो वसू—न्या रोदसी वरुणानी शृणोतु ।
 वरुत्रीभिः सुशरणो नो अस्तु त्वष्टा सुदत्रो वि दधातु रायः २२
 तन्नो रायः पर्वतास्तन्न आप—स्तद् रातिषाच ओषधीरुत द्यौः ।
 वनस्पतिभिः पृथिवी सजोषा उभे रोदसी परि पासतो नः २३
 अनु तदुर्वी रोदसी जिहाता—मनु द्युक्षो वरुण इन्द्रसखा ।
 अनु विश्वे मरुतो ये सहासो रायः स्याम धरुणं धियध्वै २४
 तन्न इन्द्रो वरुणो मित्रो अग्नि—राप ओषधीर्वनिनो जुषन्त ।
 शर्धन् त्स्याम मरुतामुपस्थे यूयं पात स्वस्तिभिः सदा नः २५ [२७] (३३१)

(३५)

१५ मैत्रावरुणिर्वसिष्ठः । विश्वे देवाः । त्रिष्टुप् ।

शं न इन्द्राग्नी भवतामवोभिः शं न इन्द्रावरुणा रातहव्या ।
 शमिन्द्रासोमा सुविताय शं योः शं न इन्द्रापूषणा वाजसातौ १
 शं नो भगः शमु नः शंसो अस्तु शं नः पुरंधिः शमु सन्तु रायः ।
 शं नः सत्यस्य सुयमस्य शंसः शं नो अर्यमा पुरुजातो अस्तु २
 शं नो धाता शमु धर्ता नो अस्तु शं न उरुची भवतु स्वधाभिः ।
 शं रोदसी बृहती शं नो अद्भिः शं नो देवानां सुहवानि सन्तु ३
 शं नो अग्निर्ज्योतिरनीको अस्तु शं नो मित्रावरुणावश्विना शम् ।
 शं नः सुकृतां सुकृतानि सन्तु शं न इषिरो अभि वातु वातः ४
 शं नो द्यावापृथिवी पूर्वहृत्तौ शमन्तरिक्षं हृशये नो अस्तु ।
 शं न ओषधीर्वनिनो भवन्तु शं नो रजसस्पतिरस्तु जिष्णुः ५ [२८] (३३२)

शं न इन्द्रो वसुभिर्देवो अस्तु	शमादित्येभिर्वरुणः सुशंसः ।	
शं नो रुद्रो रुद्रेभिर्जलापः	शं नस्त्वष्टा ग्राभिरिह शृणोतु	६
शं न सोमो भवतु ब्रह्म शं नः	शं नो ग्रावाणः शमु सन्तु यज्ञाः ।	
शं नः स्वरूपां मितर्यो भवन्तु	शं नः प्रस्वः शम्बस्तु वेदिः	७
शं नः सूर्य उरुचक्षा उदेतु	शं नश्चतस्रः प्रदिशो भवन्तु ।	
शं नः पर्वता ध्रुवयो भवन्तु	शं नः सिन्धवः शमु सन्त्वापः	८
शं नो अदितिर्भवतु व्रतेभिः	शं नो भवन्तु मरुतः स्वर्काः ।	
शं नो विष्णुः शमु पूषा नो अस्तु	शं नो भवित्रं शम्बस्तु वायुः	९
शं नो देवः सविता त्रायमाणः	शं नो भवन्तूपसो विभातीः ।	
शं नः पर्जन्यो भवतु प्रजाभ्यः	शं नः क्षेत्रस्य पतिरस्तु शंभुः	१० [२९]
शं नो देवा विश्वदेवा भवन्तु	शं सरस्वती सह धीभिरस्तु ।	
शममिषाचः शमु रातिषाचः	शं नो दिव्याः पार्थिवाः शं नो अप्याः	११
शं नः सत्यस्य पतयो भवन्तु	शं नो अर्वन्तः शमु सन्तु गावः ।	
शं न ऋभवः सुकृतः सुहस्ताः	शं नो भवन्तु पितरो हवेषु	१२
शं नो अज एकपाद् देवो अस्तु	शं नोऽहिर्बुध्न्यः शं समुद्रः ।	
शं नो अपां नपात पेरुरस्तु	शं नः पृथिर्भवतु देवगोपा	१३
आदित्या रुद्रा वसवो जुषन्ते	दं ब्रह्म क्रियमाणं नवीयः ।	
शृण्वन्तु नो दिव्याः पार्थिवासो	गोजाता उत ये यज्ञियांसः	१४
ये देवानां यज्ञियां यज्ञियानां	मनोर्यजत्रा अमृता क्रतुज्ञाः ।	
ते नो रासन्तामुरुगायमद्य	युयं पात स्वस्तिभिः सदा नः	१५ [३०] (३४६)

[चतुर्थोऽध्यायः ॥४॥ व० १-३०]

(३६)

९ मैत्रावरुणिर्वसिष्ठः । विश्वे देवाः । त्रिष्टुप् ।

प ब्रह्मैतु सवनाहृतस्य	चि रश्मिभिः ससृजे सूर्यो गाः ।	
वि सानुना पृथिवी संस्र उर्वी	पृथु प्रतीक्रमध्येधे अग्निः	१
इमां वां मित्रावरुणा सुवृक्ति	मिषं न कृण्वे असुरा नवीयः ।	
इनो वामन्यः पदवीरदब्धो	जनं च मित्रो यतति ब्रुवाणः	२
आ वातस्य धर्जतो रन्त इत्या	अपीपयन्त धेनवो न सूदाः ।	
महो विवः सवने जार्यमानो	ऽचिक्रद वृषभः सस्मिन्नधन	३ (३४९)

गिरा य एता युनजद्धरीं त इन्द्र प्रिया सुरथा शूर धायू ।

प्र यो मनुं रिरिक्षतो मिना—त्या सुकृतमर्यमणं ववृत्याम्

यजन्ते अस्य सख्यं वयश्च नमस्विनः स्व क्रतस्य धामन् ।

वि पृक्षो बाबधे नृभिः स्तवान इदं नमो रुद्राय प्रेष्ठम्

४

५ [१]

आ यत् साकं यशसो वावशानाः सरस्वती सप्तथी सिन्धुमाता ।

याः सुष्वयन्त सुदुवाः सुधारा अभि स्वेन पर्यसा पीप्यानाः

उत त्वे नो मरुतो मन्दसाना धियं तोकं च वाजिनोऽवन्तु ।

मा नः परि ख्यदक्षरा चरन्त्यवीवृधन् युज्यं ते रायि नः

प्र वो महीमरमतिं कृणुध्वं प्र पूषणं विदुथ्यं । न वीरम् ।

भगं धियोऽवितारं नो अस्याः सातौ वाजं रातिषाचं पुरंधिम् ✓

अच्छायं वो मरुतः श्लोक एत्वच्छा विष्णुं निषिक्तपामवोभिः ।

उत प्रजायै गृणते वयो धुर्यं पात स्वस्तिभिः सदा नः

६

७

८

९ [२] (३५५)

(३७)

८ मैत्रावरुणिर्वसिष्ठः । विश्वे देवाः । त्रिष्टुप् ।

आ वो वाहिष्ठो वहतु स्तवध्वै रथो वाजा क्रभुक्षणो अमृक्तः ।

अभि त्रिपृष्ठैः सर्वनेषु सोमैर्मदे सुशिषा महभिः पृणध्वम्

यूयं ह रत्नं मघवत्सु धत्थ स्वर्हशं क्रभुक्षणो अमृक्तम् ।

सं यज्ञेषु स्वधावन्तः पिबध्वं वि नो राधांसि मतिभिर्दयध्वम्

उवोचिथ हि मघवन् दुष्णं महो अर्भस्य वसुनो विभागे ।

उभा ते पूर्णा वसुना गभस्ती न सूनृता नि यमते वसुन्या

त्वमिन्द्र स्वयंशा क्रभुक्षा वाजो न साधुरस्तमेप्यृक्वा ।

वयं नु ते द्वाश्वांसः स्याम ब्रह्म कृण्वन्तो हरित्रो वसिष्ठाः

सर्नितासि प्रवतो द्वाशुषे चिद् यामिर्विवेषो हर्यश्च धीभिः ।

ववन्मा नु ते युज्याभिरुती कदा न इन्द्र गाय आ दशस्येः

१

२

३

४

५ [३]

वासयसीव वेधसस्त्वं नः कदा न इन्द्र वचसो बुबोधः ।

अस्तं तात्या धिया रायि सुवीरं पृक्षो नो अर्वा न्युहीत वाजी

६

(३६१)

अभि यं देवी निर्वृतिश्चिदीशे नक्षन्त इन्द्रं शरदः सुपृक्षः ।
 उप त्रिबन्धुर्जर्दष्टिमे—त्यस्ववेशं यं कृणवन्त मर्ताः
 आ नो राधांसि सवितः स्तवध्या आ रायो यन्तु पर्वतस्य रातौ ।
 तदा नो दिव्यः पायुः सिषक्तु यूयं पात स्वस्तिभिः सदा नः

७

८ [४] (३६३)

(३८)

८ मैत्रावरुणिर्वसिष्ठः । १-६ सविता, ६ उत्तरार्धस्य भगो वा, ७-८ वाजिनः । त्रिष्टुप् ।

उदु प्य देवः सविता ययाम हिरण्ययीममतिं यामशिथेत् ।
 नूनं भगो हव्यो मानुषेभि—र्वि चो रत्नां पुरुवसुर्दधाति
 उदु तिष्ठ सवितः श्रुध्यस्य हिरण्यपाणे प्रभृतावृतस्य ।
 व्युर्वी पृथ्वीममतिं सृजान आ नृभ्यो मर्तभोजनं सुवानः
 अपि पृतः सविता देवो अस्तु यमा चिद् विश्वे वसवो गृणन्ति ।
 स नः स्तोमान् नमस्यश्चनो धाद् विश्वेभिः पातु पायुभिर्नि सूरीन्
 अभि यं देव्यदितिर्गुणातिं स्रवं देवस्य सवितुर्जुषाणा ।
 अभि सम्राजो वरुणो गृणन्त्यभि मित्रासो अर्यमा सजोषाः
 अभि ये मिथो वनुषः सपन्ते रातिं दिवो रातिषाचः पृथिव्याः ।
 अहिर्बुध्न्य उत नः शृणोतु वरुण्येकधेनुभिर्नि पातु
 अनु तन्नो जास्पतिर्मसीष्ट रत्नं देवस्य सवितुरियानः ।
 भगमृगोऽवसे जोहवीति भगमनुग्रो अध याति रत्नम्
 शं नो भवन्तु वाजिनो हवेषु देवताता मितद्रवः स्वर्काः ।
 जम्भयन्तोऽहिं वृकं रक्षांसि सनेभ्यस्मद् युयवन्नमीवाः
 वाजेवाजेऽवत वाजिनो नो धनेषु विषा अमृता क्रतज्ञाः ।
 अस्य मध्वः पिबत मादयध्वं तृप्ता यात पृथिभिर्देवयानैः

१

२

३

४

५

६

७

८ [५] (३७१)

(३९)

७ मैत्रावरुणिर्वसिष्ठः । विश्वे देवाः । त्रिष्टुप् ।

ऊर्ध्वो अग्निः सुमतिं वसवो अथेत् प्रतीची जूणिर्देवतातिमेति ।
 मेजाते अदी रथ्येव पन्था—मृतं होता न इपितो यजाति
 य वावृजे सुप्रया बर्हिरेषा—मा विश्पतीव बीरिष्ट इयाते ।
 विशामक्तोरुषसः पूर्वहतौ वायुः पूषा स्वस्वमे नियुजान

१

२

(३७३)

ज्मया अत्र वसवो रन्त देवा उरावन्तरिक्षे मर्जयन्त शुभ्राः ।
 अर्वाक् पथ उरुजयः कृणुध्वं श्रोता दूतस्य जग्मुषो नो अस्य
 ते हि यज्ञेषु यज्ञियास ऊमाः सधस्थं विश्वे अभि सन्ति देवाः ।
 तां अध्वर उशतो यक्ष्यमे श्रुष्टी भगं नासत्या पुरंधिम्
 आग्ने गिरो दिव आ पृथिव्या मित्रं वह वरुणमिन्द्रमग्निम् ।
 आर्यमणमर्दिति विष्णुमेषां सरस्वती मरुतो मादयन्ताम्
 रे हव्यं मतिर्भिर्यज्ञियानां नक्षत्र कामं मर्त्यानामसिन्वन ।
 धाता रयिर्मविदुस्यं सदासां संक्षीमाहि युज्येभिर्नु देवैः
 नू रोदसी अभिष्टुते वसिष्ठैः कृतावानो वरुणो मित्रो अग्निः ।
 यच्छन्तु चन्द्रा उपमं नो अर्कं यूयं पात स्वस्तिभिः सदा नः

३

४

५

६

७ [६] (३७८)

(४०)

७ मैत्रावरुणिर्वसिष्ठः । विश्वे देवाः । त्रिष्टुप् ।

ओ श्रुष्टिर्विदुश्याऽ समेतु प्रति स्तोमं दधीमहि तुराणाम् ।
 यदृद्य देवः सविता सुवाति स्यामांस्य रत्तिनो विभागे
 मित्रस्तन्नो वरुणो रोदसी च द्युभक्तमिन्द्रो अर्यमा ददातु ।
 दिवेष्टु देव्यर्दिते रेक्णो वायुश्च यन्नियुवैते भगश्च
 सेदुग्रो अस्तु मरुतः स शुष्मी यं मर्त्यं पृषदश्वा अवाथ ।
 उतेमग्निः सरस्वती जुनन्ति न तस्य रायः पर्येतास्ति
 अयं हि नेता वरुण कृतस्य मित्रो राजानो अर्यमापो धुः ।
 सुहवा देव्यर्दितिरनुवा ते नो अंहो अति पर्धन्नरिष्टान्
 अस्य देवस्य मीळहुषो वया विष्णोरिषस्य प्रभूथे हविर्भिः ।
 विदे हि रुद्रो रुद्रियं महित्वं यासिष्टं वर्तिरश्विनाविरावत
 मात्रं पूषन्नाघृण इरस्यो वरुन्नी यद् रातिपाचश्च रासन् ।
 मयोभुवो नो अर्वन्तो नि पान्तु वृष्टिं परिज्मा वातो ददातु
 नू रोदसी अभिष्टुते वसिष्ठैः कृतावानो वरुणो मित्रो अग्निः ।
 यच्छन्तु चन्द्रा उपमं नो अर्कं यूयं पात स्वस्तिभिः सदा नः

१

२

३

४

५

६

७ [७] (३८५)

(४१)

७ मैत्रावरुणिर्वसिष्ठः । १ अग्नीन्द्रमित्रावरुणाश्विभगपूषत्रह्मणस्पतिसोमरुद्राः, २-६ भगः,
७ उपसः । त्रिष्टुप्, १ जगती ।

प्रातरग्निं प्रातरिन्द्रं हवामहे प्रातर्मित्रावरुणा प्रातरश्विना ।	
प्रातर्भगं पूषणं ब्रह्मणस्पतिं प्रातः सोममुत रुद्रं हुवेम	१
प्रातर्जितं भगमुग्रं हुवेम वयं पुत्रमदितेर्यो विधर्ता ।	
आश्विद यं मन्यमानस्तुराश्विद राजा चिद यं भगं भक्षीत्याह	२
भग प्रणेतर्भग सत्यराधो भगेमां धियमुदवा ददन्नः ।	
भग प्र णो जनय गोभिरश्वैर्भग प्र नृभिर्नृवन्तः स्याम	३
उतेदानीं भगवन्तः स्यामोत प्रपित्व उत मध्ये अह्नाम् ।	
उतोदिता मघवन् त्सूर्यस्य वयं देवानां सुमतौ स्याम	४
भग एव भगवाँ अस्तु देवास्तेन वयं भगवन्तः स्याम ।	
तं त्वा भग सर्व इज्जोहवीति स नो भग पुरस्ता भवेह	५
समध्वरायोषसो नमन्त दधिक्रावेव शुचये पदाय ।	
अर्वाचीनं वसुविदं भगं नो रथमिवाश्वा वाजिन आ वहन्तु	६
अश्वावतीर्गोमतीर्न उपासो वीरवतीः सदमुच्छन्तु भद्राः ।	
धृतं दुहाना विश्वतः प्रपीता यूयं पात स्वस्तिभिः सदा नः	७ [८] (३९२)

(४२)

६ मैत्रावरुणिर्वसिष्ठः । विश्वे देवाः । त्रिष्टुप् ।

प्र ब्रह्माणो अङ्गिरसो नक्षन्त प्र क्रन्दुनुर्नभन्यस्य वेतु ।	
प्र धेनव उदुप्रुतो नवन्त युज्यातामर्द्री अध्वरस्य पेशः	१
सुगस्ते अग्रे सनवित्तो अध्वा युक्ष्वा सुते हरितो रोहितश्च ।	
ये वा सन्नन्नरूपा वीरवाहो हुवे देवानां जनिमानि सत्तः	२
समु वो यज्ञं महयन् नमोभिः प्र होता मन्द्रो रिंरिच उपाके ।	
यजस्व सु पुर्वणीक देवा ना यज्ञियांमरमतिं ववृत्याः	३
यदा वीरस्य रेवतो दुरोणे स्योनशीरतिथिराचिकेतत ।	
सुपीतो अग्निः सुधितो दम आ स विशे दाति वार्यमियत्ये	४ (३९६)

इमं नो अग्ने अध्वरं जुषस्व मरुत्स्विन्द्रं यशसं कृधी नः ।
आ नक्ता बर्हिः सदतामुषासो शन्ता मित्रावरुणा यजेह
एवाग्निं सहस्यं वसिष्ठो रायस्कामो विश्वप्स्न्यस्य स्तौत् ।
इषं रायिं पप्रथद् वाजमस्मे यूयं पात स्वस्तिभिः सदा नः

५

६ [९] (३९८)

(४३)

५ मैत्रावरुणिर्वसिष्ठः । विश्वे देवाः । त्रिष्टुप् ।

प्र वो यज्ञेषु देवयन्तो अर्चन् द्यावा नमोभिः पृथिवी इषध्वै ।
येषां ब्रह्माण्यसमानि विप्रा विष्वग्वियन्ति वनिनो न शाखाः
प्र यज्ञ एतु हेत्वो न सन्ति रुद्यच्छध्वं समनसो घृताचीः ।
स्तुणीत बर्हिरध्वराय साधू ध्वा गोचीपि देवयून्यस्थुः
आ पुत्रासो न मातरं विभृत्राः सानौ देवासो बर्हिषः सदन्तु ।
आ विश्वाचीं विदुश्यामनक्त्वग्ने मा नो देवताता मृधस्कः
ते सौपपन्त जोषमा यजत्रा ऋतस्य धाराः सुदुघा दुहानाः ।
ज्येष्ठं वो अद्य मह आ वसूना मा गन्तन समनसो यति ष्ठ
एवा नो अग्ने विश्वा दशस्य त्वया वयं सहसावन्नास्काः ।
राया युजा सधमादो अरिष्टा यूयं पात स्वस्तिभिः सदा नः

१

२

३

४

५ [१०] (४०३)

(४४)

५ मैत्रावरुणिर्वसिष्ठः । दधिक्राः, १ दधिक्राद्व्युपोऽग्निभगेन्द्रविष्णुपूपब्रह्मणस्पत्यादित्यद्यावापृथिव्यापः ।
त्रिष्टुप्, १ जगती ।

दुधिकां वः प्रथममश्विनोपस मग्निं समिद्धं भगमूतये हुवे ।
इन्द्रं विष्णुं पूषणं ब्रह्मणस्पतिं मादित्यान् द्यावापृथिवी अपः स्वः
दुधिकामु नमसा बोधयन्त उदीराणा यज्ञमुपप्रयन्तः ।
इळां देवीं बर्हिपि सादयन्तोऽश्विना विप्रा सुहवा हुवेम
दुधिकावाणं बुबुधानो अग्निमुप बुव उपसं सूर्यं गाम् ।
बभ्रं मश्वतोर्वरुणस्य बभ्रुं ते विश्वास्मद् दुहिता यावयन्तु
दुधिकावा प्रथमो वाज्यवाऽग्ने रथानां भवति प्रजानन् ।
संविद्वान उपसा सूर्येणाऽऽदित्येभिर्वसुभिरद्विरोमिः

१

२

३

४

(४०४)

[४२५, मं० ४, सू० ११]

आ नो दधिक्ताः पृथ्यामनक्त्वु—तस्य पन्थामन्वेतवा उ ।
 नो देव्यं शर्धो अग्निः शृण्वन्तु विश्वे महिषा अमूराः
 (४५)

५ [११] (४०८)

४ मैत्रावरुणिर्वसिष्ठः । सविता । त्रिष्टुप् ।

आ देवो यातु सविता सुरतो ऽन्तरिक्षप्रा वहमानो अश्वैः ।
 स्ते दधानो नर्या पुरुणि निवेशयश्च प्रसुवञ्च भूमं
 दस्य बाहू शिथिरा बृहन्ता हिरण्यया दिवो अन्तौ अनष्टाम् ।
 तं सो अस्य महिमा पणिष्ट सूरश्विदस्मा अनु दादपस्याम्
 आ वा नो देवः सविता सहावा ऽऽ साविषद् वसुपतिर्वसूनि ।
 विश्रयमाणो अमर्तिमुरुचीं मर्तभोजनमधं रासते नः
 आ गिरः सवितारं सुजिह्वं पूर्णगंभस्तिमीळते सुपाणिम् ।
 चित्रं वयो बृहदुस्मे दधातु यूयं पात स्वस्तिभिः सदा नः

१

२

३

४ [१२] (४१२)

(४६)

४ मैत्रावरुणिर्वसिष्ठः । रुद्रः । जगती, ४ त्रिष्टुप् ।

आ रुद्राय स्थिरधन्वने गिरः क्षिप्रैषवे देवाय स्वधात्रे ।
 अपाळ्हाय सहमानाय वेधसे त्रिगमायुधाय भरता शृणोतु नः
 स हि क्षयेण क्षम्यस्य जन्मनः साम्राज्येन दिव्यस्य चेतति ।
 अवन्नन्तीरुप नो दुरश्वरा ऽनमीवो रुद्र जासु नो भव
 या ते विद्युदवसृष्टा विवस्परि क्षमया चरति परि सा वृणक्तु नः ।
 सहस्रं ते स्वपिवात भेषजा मा नस्तोकेषु तनयेषु रीरिषः
 आ नो वधी रुद्र मा परा वा मा ते भूम प्रसितौ हीळितस्य ।
 आ नो भज बर्हिषि जीवशंसे यूयं पात स्वस्तिभिः सदा नः

१

२

३

४ [१३] (४१६)

(४७)

४ मैत्रावरुणिर्वसिष्ठः । आपः । त्रिष्टुप् ।

आपो यं वः प्रथमं देवयन्तं इन्द्रपानमूर्मिमकृण्वतेळः ।
 तं नो वयं शुचिमरिप्रमद्य घृतपुषं मधुमन्तं वनेम

१

(४१७)

तमुर्मिर्मापो मधुमत्तमं वो ऽपां नपादवत्वाशुहेमा ।
 यस्मिन्निन्द्रो वसुभिर्मादयाति तमश्याम देवयन्तो वो अद्य
 शतपवित्राः स्वधया मदन्ती देवीर्देवानामपि यन्ति पार्थः ।
 ता इन्द्रस्य न मिनन्ति व्रतानि सिन्धुभ्यो हव्यं वृतवज्जुहोत
 याः सूर्यो रश्मिभिराततान याभ्य इन्द्रो अरदद् गातुमुर्मिम् ।
 ते सिन्धवो वरिवो धातना नो यूयं पात स्वस्तिभिः सदा नः

२

३

४

[१४] (४२०)

(४८)

४ मैत्रावरुणिर्वसिष्ठः । ऋभवः, ४ विश्वे देवा वा । त्रिष्टुप् ।

ऋभुक्षणो वाजा मादयध्वमस्मे नरो मघवानः सुतस्य ।
 आ वोऽर्वाचुः कर्तवो न यातां विभ्वो रथं नर्थं वर्तयन्तु
 ऋभुर्ऋभुभिर्भि वः स्याम विभ्वो विभुभिः शवसा शवांसि ।
 वाजो अस्माँ अवतु वाजसाता विन्द्रेण युजा तरुषेम वृत्रम्
 ते चिद्धि पूर्वोरभि सन्ति शासा विश्वो अर्य उपरताति वन्वन् ।
 इन्द्रो विश्वो ऋभुक्षा वाजो अर्यः शत्रोर्मिथत्या कृणवन् वि नृष्णम्
 नू देवासो वरिवः कर्तना नो भूत नो विश्वेऽवसे सजोषः ।
 समस्मे इषं वसवो ददीरन् यूयं पात स्वस्तिभिः सदा नः

१

२

३

४

[१५] (४२४)

(४९)

४ मैत्रावरुणिर्वसिष्ठः । आपः । त्रिष्टुप् ।

समुद्रज्येष्ठाः सलिलस्य मध्यात् पुनाना यन्त्यनिविशमानाः ।
 इन्द्रो या वज्री वृषभो रराद् ता आपो देवीरिह मामवन्तु
 या आपो दिव्या उत वा स्रवन्ति खनित्रिमा उत वा याः स्वयंजाः ।
 समुद्रार्था याः शुचयः पावकास्ता आपो देवीरिह मामवन्तु
 यासां राजा वरुणो याति मध्ये सत्यानृते अवपश्यञ्जनानाम् ।
 मधुश्चुतः शुचयो याः पावकास्ता आपो देवीरिह मामवन्तु
 यासु राजा वरुणो यासु सोमो विश्वे देवा यासूजं मदन्ति ।
 वैश्वानरो यास्वग्निः प्रविष्टस्ता आपो देवीरिह मामवन्तु

१

२

३

४

[१६] (४२८)

(५०)

४ मैत्रावरुणिर्वसिष्ठः । १ मित्रावरुणौ, २ अग्निः, ३ विश्वे देवाः, ४ नद्यः ।
जगती, ४ अतिजगती शकरी वा ।

आ मां मित्रावरुणेह रक्षतं कुलाययद् विश्वयन्मा न आ गन् ।
अजक्रावं दुर्हशीकं तिरो दधे मा मां पद्येन रपसा विदुत् त्सरुः १
यद् विजामन् परुषि वन्दनं भुव-दन्तीवन्तौ परि कुलफौ च देहत् ।
अग्निष्टच्छोचन्नप बाधतामितो मा मां पद्येन रपसा विदुत् त्सरुः २
यच्छलमलौ भवति यन्नदीषु यदोषधीभ्यः परि जायते विषम् ।
विश्वे देवा निरितस्तत् सुवन्तु मा मां पद्येन रपसा विदुत् त्सरुः ३
याः प्रवतो निवत उद्वत उदुन्वतीरनुदुकाश्च याः ।
ता अस्मभ्यं पर्यसा पिबन्मानाः शिवा देवीरशिपदा भवन्तु सर्वा नद्यो अशिमिदा भवन्तु ४
[१७] (४३२)

(५१)

३ मैत्रावरुणिर्वसिष्ठः । आदित्याः । त्रिष्टुप् ।

आदित्यानामवसा नूतनेन सक्षीमहि शर्मणा शंतमेन ।
अनागास्त्वे अदितित्वे तुरास इमं यज्ञं दधतु श्रोषमाणाः १
आदित्यासो अदितिर्मादयन्तां मित्रो अर्यमा वरुणो रजिष्ठाः ।
अस्माकं सन्तु भुवनस्य गोपाः पिबन्तु सोममवसे नो अद्य २
आदित्या विश्वे मरुतश्च विश्वे देवाश्च विश्वे ऋभवश्च विश्वे ।
इन्द्रो अग्निरश्विना तुष्टुवाना यूयं पात स्वस्तिभिः सदा नः ३ [१८] (४३५)

(५२)

३ मैत्रावरुणिर्वसिष्ठः । आदित्याः । त्रिष्टुप् ।

आदित्यासो अदितयः स्याम पूर्व्वेवत्रा वसवो मर्त्यत्रा ।
सनेम मित्रावरुणा सनन्तो भवेम द्यावापृथिवी भवन्तः १
मित्रस्तन्नो वरुणो मामहन्त शर्म तोकाय तनयाय गोपाः ।
मा वो भुजेमान्यजातमेनो मा तत् कर्म वसवो यच्चयध्वे २
तुरण्यवोऽङ्गिरसो नक्षन्त रत्नं देवस्य सवितुरिर्यानाः ।
पिता च तन्नो महान् यजन्नो विश्वे देवाः समन्तसो जषन्त ३ [१९] (४३८)

३ मैत्रावरुणिर्वसिष्ठः । द्यावापृथिवी । त्रिष्टुप् ।

प्र द्यावा यज्ञैः पृथिवी नमोभिः सुबाध ईळे बृहती यजत्रे ।

ते चिद्धि पूर्वे कवयो गृणन्तः पुरो मही दधिरे देवपुत्रे १

प्र पूर्वजे पितरा नव्यसीभिर्गीर्भिः कृणुध्वं सदर्ने क्रतस्य ।

आ नो द्यावापृथिवी दैव्येन जनेन यातं महि वां वरूथम् २

उतो हि वां रत्नधेयानि सन्ति पुरूणि द्यावापृथिवी सुदासे ।

अस्मे धत्तं यदसदस्कृधोयु यूयं पात स्वस्तिभिः सदा नः ३ [२०] (४४१)

(५४)

३ मैत्रावरुणिर्वसिष्ठः । वास्तोष्पतिः । त्रिष्टुप् ।

वास्तोष्पते प्रति जानीहिस्मान् त्स्वावेशो अनमीवो भवा नः ।

यत् त्वेमहे प्रति तन्नो जुषस्व शं नो भव द्विपदे शं चतुष्पदे १

वास्तोष्पते प्रतरणो न एधि गयस्फानो गोभिरश्वेभिरिन्दो ।

अजरासस्ते सख्ये स्याम पितेव पुत्रान् प्रति नो जुषस्व २

वास्तोष्पते शग्मया संसदा ते सक्षीमहि रण्वया गातुमत्या ।

पाहि क्षेम उत योगे वरं नो यूयं पात स्वस्तिभिः सदा नः ३ [२१] (४४२)

(५५)

८ मैत्रावरुणिर्वसिष्ठः । वास्तोष्पतिः, २-८ इन्द्रः (२-८ प्रस्वापिनी उपनिषद्) ।

१ गायत्री, २-४ उपरिष्ठाद्बृहती, ५-८ अनुष्टुप् ।

अमीवहा वास्तोष्पते विश्वा रूपाण्याविशन् । सखा सुशेव एधि नः १

यदर्जुन सारमेय वृतः पिशङ्ग यच्छसे ।

वीव भ्राजन्त क्रष्टय उप स्रक्तेषु बप्सतो नि पु स्वप २

स्तेनं राय सारमेय तस्करं वा पुनःसर ।

स्तोतृनिन्द्रस्य रायसि किमस्मान् दुच्छुनायसे नि पु स्वप ३

त्वं सूकरस्य वर्धहि तव वर्धतु सूकरः ।

स्तोतृनिन्द्रस्य रायसि किमस्मान् दुच्छुनायसे नि पु स्वप ४

सस्तु माता सस्तु पिता सस्तु श्वा सस्तु विशपतिः ।
 सस्तु सर्वे ज्ञातयः सस्त्वयमभितो जनः
 य आस्ते यश्च चरति यश्च पश्यति नो जनः ।
 तेषां सं हन्मो अक्षाणि यथेदं हर्म्यं तथा
 सहस्रगृज्जो वृषभो यः समुद्रादुदाचरत् ।
 तेना सहस्येना वयं नि जनान् त्वापयामसि
 प्रोष्ठेशया वह्येशया नारीर्यास्तल्पशीवरीः
 क्षियो याः पुण्यगन्धास्ताः सर्वाः स्वापयामसि

५

६

७

८ [२२] (४५२)

(५६)

[चतुर्थोऽनुवाकः ॥४॥ सू० ५६-७०]

२५ मैत्रावरुणिर्वसिष्ठः । मरुतः । त्रिष्टुप्, १-११ द्विपदा विराट् ।

क ई व्यक्ता नरः सनीळा रुद्रस्य मर्या अधा स्वश्वाः १
 नकिह्रीषां जनूषि वेद ते अङ्ग विंद्रे मिथो जनित्रम् ॥१॥ २
 अभि स्वपूभिर्मिथो वपन्त वातस्वनसः श्येना अस्पृधन् ३
 एतानि धीरो निण्या चिकेत पृश्निर्यदूधो मही जभार ॥२॥ ४
 सा विट् सुवीरा मरुद्भिरस्तु सनात् सहन्ती पुण्यन्ती नृम्णम् ५
 यामं येष्ठाः शुभा शोभिष्ठाः श्रिया समिश्ला ओजोभिरुग्राः ॥३॥ ६
 उग्रं व ओजः स्थिरा शवांस्यधा मरुद्भिर्गणस्तुविष्मान् ७
 शुभ्रो वः शुष्मः कुध्मी मनांसि धुनिर्मुनिरिव शर्धस्य धृष्णोः ॥४॥ ८
 सनेम्यस्मद् युयोत विद्युं मा वो दुर्मतिरिह प्रणङ्गः ९
 प्रिया वो नाम हुवे तुराणा मा यत् तृपन्मरुतो वावशानाः ॥५॥ १० [२३]
 स्वायुधास इष्मिणः सुनिष्का उत स्वयं तन्वः शुम्भमानाः ॥६॥ ११
 शुची वो हव्या मरुतः शुचीनां शुचिं हिनोम्यध्वरं शुचिभ्यः । १२
 कृतेन सत्यमृतसाप आय उद्भुचिजन्मानः शुचयः पावकाः १३
 ओष्ठेष्वा मरुतः खादयो वो वक्षःसु रुक्मा उपशिथ्रियाणाः । १४
 वि विद्युतो न वृष्टिभी रुचाना अनु स्वधामायुधैर्यच्छमानाः १५
 य बुध्या व ईरते महांसि प्र नामानि प्रयज्यवस्तिरध्वम् । १६
 सुप्रियं दम्यं मागमेतं गृहमेधीयं मरुतो नृपध्वम् १७ (४६६)

यदि स्तुतस्य मरुतो अधीथे—त्था विप्रस्य वाजिनो हवीमन् ।
मक्षू रायः सुवीर्यस्य दात नू चिद् यमन्य आदभदरावा

१५ [२४]

अत्यासो न ये मरुतः स्वश्चो यक्षदृशो न शुभयन्त मर्याः ।
ते हर्म्येष्ठाः शिशवो न शुभ्रा वत्सासो न प्रक्रीलिनः पयोधाः
दृशस्यन्तो नो मरुतो मृळन्तु वरिवस्यन्तो रोदसी सुमेके ।
आरे गोहा नृहा वधो वो अस्तु सुमेभिरस्मे वसवो नमध्वम्
आ वो होता जोहवीति सत्तः सत्राचीं रातिं मरुतो गृणानः ।
य ईवतो वृषणो अस्ति गोपाः सो अद्वयावी हवते व उक्थैः
इमे तुरं मरुतो रामयन्ती—मे सहः सहस आ नमन्ति ।
इमे शंसं वनुष्यतो नि पान्ति गुरु द्वेषो अरुरुषे दधन्ति
इमे रधं चिन्मरुतो जुनन्ति भूमिं चिद् यथा वसवो जुषन्त ।
अप वाधध्वं वृषणस्तमांसि धत्त विश्वं तनयं तोकमस्मे

१६

१७

१८

१९

२० [२५]

मा वो द्रात्रान्मरुतो निरराम मा पश्चाद् दध्म रथ्यो विभागो ।
आ नः स्पाहं भजतना वसव्येडं यदीं सुजातं वृषणो वो अस्ति
सं यद्धनन्त मन्युभिर्जनासः शूरा यहीष्वोषधीषु विश्व ।
अध स्मा नो मरुतो रुद्रियास—आतारो भूत पृतनास्वर्यः
भूरि चक्र मरुतः पित्र्याण्यु—कथानि या वः शस्यन्ते पुरा चित् ।
मरुद्भिरुग्रः पृतनासु साळ्हा मरुद्भिरित सनिता वाजमर्वा
अस्मे वीरो मरुतः शुष्म्यस्तु जनानां यो असुरो विधृता ।
अपो येन सुक्षितये तरेमा—ऽध स्वमोको अभि वः स्याम
तत्र इन्द्रो वरुणो मित्रो अग्नि—राप ओषधीर्वनिनो जुषन्त ।
शर्मन् तस्याम मरुतामुपस्थे यूयं पात स्वस्तिभिः सदा नः

२१

२२

२३

२४

२५ [२६] (४७)

(५७)

७ मैत्रावरुणिर्वसिष्ठः । मरुतः । त्रिष्टुप् ।

मध्वो वो नाम मरुतं यजत्राः प्र यज्ञेषु शर्वसा मदन्ति ।
ये रेजयन्ति रोदसी चिदुर्वी पितृभ्यः यजत्राः मरुताः ।

१

(४७)

विवेतारो हि मरुतो गुणन्तं प्रणेतारो यजमानस्य मनम ।
 अस्माकमद्य विदथेषु बर्हि—रा वीतये सदत पिप्रियाणाः २
 वेतावदन्ये मरुतो यथेमे भ्राजन्ते रुक्मैरायुधैस्तनूभिः ।
 आ रोदसी विश्वपिशः पिशानाः समानमश्रयञ्जते शुभे कम् ३
 कथक् सा वो मरुतो विद्युदस्तु यद् व आगः पुरुषता कराम ।
 मा वस्तस्यामपि भूमा यजत्रा अस्मे वो अस्तु सुमतिश्चनिष्ठा ४
 कृते चिदत्र मरुतो रणन्ता—ऽनवद्यासः शुचयः पावकाः ।
 प्र णोऽवत सुमतिभिर्यजत्राः प्र वार्जेभिस्तिरत पुण्यसे नः ५
 उत स्तुतासो मरुतो व्यन्तु विश्वेभिर्नामभिर्नरो हवीषि ।
 ददात नो अमृतस्य प्रजायै जिगृत रायः सूनृता मघानि ६
 आ स्तुतासो मरुतो विश्वं ऊती अच्छा सूरिन् त्सर्वताता जिगात ।
 ये नस्मना शतिनो वर्धयन्ति यूयं पात स्वस्तिभिः सदा नः ७ [२७] (४८४)

(५८)

६ मैत्रावरुणिर्वसिष्ठः । मरुतः । त्रिष्टुप् ।

प्र साकुमुक्षे अर्चता गुणाय यो दैव्यस्य धाम्नस्तुविष्मान् ।
 उत क्षौदन्ति रोदसी महित्वा नक्षन्ते नाकं निर्कृतेखंशात् १
 जनुश्चिद् वो मरुतस्त्वेण्येण भीमास्तुविमन्यवोऽयासः ।
 प्र ये महोभिरोजसोत सन्ति विश्वो वो यामन् भयते स्वर्दक् २
 बृहद् वयो मघवन्धो दधात जुजोषन्निन्मरुतः सुष्टुतिं नः ।
 शतो नाध्वा वि तिराति जन्तु प्र णः स्पर्हाभिरुतिभिस्तिरेत ३
 युष्मोतो विप्रो मरुतः शतस्वी युष्मोतो अवा सहुरिः सहस्री ।
 युष्मोतः सम्राकृत हन्ति वृत्रं प्र तद् वो अस्तु धूतयो देष्णम् ४
 ताँ आ रुदस्य मीळहुपो विवासे कुविन्नसन्ते मरुतः पुनर्नः ।
 यत् सुस्वताँ जिहीळिरे यदावि—ख तदेन ईमहे तुराणाम् ५
 प्र सा वाचि सुष्टुतिर्मघोना—मिदं सूक्तं मरुतो जुषन्त ।
 आराचिद् द्वेषो वृषणो युयोत यूयं पात स्वस्तिभिः सदा नः ६ [२८] (४९०)

(४७७)

(४७८)

१२ मैत्रावरुणिर्वसिष्ठः । १-११ मरुतः; १२ रुद्रः (मृत्युविमोचनी ऋक्) ।

प्रगाथः = (विषमा बृहती, समा सतोबृहती); ७-८ त्रिष्टुप्, ९-११ गायत्री, १२ अनुष्टुप् ।

यं त्रायध्व इदमिदं देवासो यं च नयथ ।

तस्मा अग्ने वरुण मित्रार्यमन् मरुतः शर्म यच्छत १

युष्माकं देवा अवसाहनि प्रिय ईजानस्तरति द्विषः ।

प्र स क्षयं तिरते वि महीरिषो यो वो वराय दाशति २

नहि वंश्चरमं चुन वसिष्ठः परिमंसते ।

अस्माकमद्य मरुतः सुते सचा विश्वे पिबत कामिनः ३

नहि वं ऊतिः पृतनासु मर्धति यस्मा अराध्वं नरः ।

अभि व आवर्त सुमतिर्नवीयसी तूयं यात पिपीषवः ४

ओ षु घृष्टिराधसो यातनान्धांसि पीतये ।

इमा वो हव्या मरुतो ररे हि कं मो ष्वन्यत्र गन्तन ५

आ च नो ब्रहिः सदताविता च नः स्पर्हाणि दातवे वसु ।

अस्रेधन्तो मरुतः सोम्ये मधौ स्वाहेह मादयाध्वै ६ [२९]

सस्वश्चिद्धि तन्वः शुभ्रमाना आ हंसासो नीलपृष्ठा अपतन् ।

विश्वं शर्धी अभितो मा नि षेदु नरो न रुणाः सर्वने मदन्तः ७

यो नो मरुतो अभि दुर्हणायुस्तिरश्चित्तानि वसवो जिघांसति ।

दुहः पाशान् प्रति स मुचीष्ट तपिष्ठेन हन्मना हन्तना तम् ८

सांतपना इदं हवि मरुतस्तज्जुष्टन । युष्माकोती रिंशादसः ९

गृहमेधासु आ गत मरुतो माप भूतन । युष्माकोती सुदानवः १०

इहेह वः स्वतवसः कर्वयः सूर्यत्वचः । यज्ञं मरुत आ वृणे ११

त्र्यम्बकं यजामहे सुगन्धिं पुष्टिवर्धनम् ।

उर्वारुकमिव बन्धना न्मृत्योर्मुक्षीय मामृतात्

१२ [३०] (५०१)

-३०६-

[पञ्चमोऽध्यायः ॥५॥ व० २- २७]

(६०)

११ मैत्रावरुणिर्वसिष्ठः । १ सूर्यः, २-१२ मित्रावरुणौ । त्रिष्टुप् ।

यदुद्य सूर्य बवोऽनागा उद्यन् मित्राय वरुणाय सत्यम् ।

वयं देवत्रादिते स्याम तव प्रियासो अर्यमन् गुणन्तः

१

(५०१)

एष स्य मित्रावरुणा नृचक्षा उभे उदेति सूर्यो अभि जमन् ।
विश्वस्य स्थातुर्जगतश्च गोपा ऋजु मर्तेषु वृजिना च पश्यन् २
अयुक्त सप्त हरितः सधस्थाद् या ई वहन्ति सूर्यं घृताचीः ।
धामानि मित्रावरुणा युवाकुः सं यो यूथेव जनिमानि चष्टे ३
उद् वां पृक्षासो मधुमन्तो अस्थुरा सूर्यो अरुहच्छुक्रमर्णः ।
यस्मा आदित्या अध्वनो रदन्ति मित्रो अर्यमा वरुणः सजोषाः ४
इमे चेतारो अनृतस्य भूरे मित्रो अर्यमा वरुणो हि सन्ति ।
इम क्रतस्य वावृधुर्दुरोणे शग्मासः पुत्रा अदितेरदध्याः ५
इमे मित्रो वरुणो दूळभासो ऽचेतसं चिञ्चितयन्ति दक्षैः ।
अपि क्रतुं सुचेतसं वर्तन्त स्तिरश्विदंहः सुपथा नयन्ति ६ [१]

इमे विवो अर्निमिषा पृथिव्या श्रिक्रित्वांसो अचेतसं नयन्ति ।
प्रवाजे चिञ्चयो गाधर्मस्ति पारं नो अस्य विष्पितस्य पर्षन् ७
यद् गोपावददितिः शर्म भद्रं मित्रो यच्छन्ति वरुणः सुदासे ।
तस्मिन्ना तोकं तनयं दधाना मा कर्म देवहेळनं तुरासः ८
अव वेदिं होत्राभिर्यजेत् रिपुः काश्चिद् वरुणधुतः सः ।
परि द्वेपोभिर्यमा वृणक्तु रं सुदासे वृषणा उ लोकम् ९
सस्वश्चिद्धि समृतिस्त्वेज्येषा मपीच्येन सहसा सहन्ते ।
युष्मद् भिया वृषणो रेजमाना दक्षस्य चिन्महिना मूळता नः १०
यो ब्रह्मणे सुमतिमायजति वाजस्य सातौ परमस्य रायः ।
सीक्षन्त मन्युं मघवानो अर्य उरु क्षयाय चक्रिरे सुधातुं ११
इयं देव पुरोहितिर्युवभ्यां यज्ञेषु मित्रावरुणावकारि ।
विश्वानि दुर्गा पिपृतं तिरो नो यूयं पात स्वस्तिभिः सदा नः १२ [२] (५१४)

(६१)

७ मैत्रावरुणिर्वसिष्ठः । मित्रावरुणौ । त्रिष्टुप् ।

उद् वां चक्षुर्वरुण सुप्रतीकं देवयोरेति सूर्यस्ततुन्वान् ।
अभि यो विश्वा भुवनानि चष्टे स मन्युं मर्येष्वा चिकेत १ (५१५)

प्र वां स मित्रावरुणावृतावा विप्रो मन्मानि दीर्घश्रुदियार्ति ।
यस्य ब्रह्माणि सुकृतु अवाथ आ यत् क्रत्वा न शरदः पूणैथे २
प्रोरोमित्रावरुणा पृथिव्याः प्र दिव ऋष्वद् बृहतः सुदानू ।
स्पशो दधाथे ओषधीषु विश्वृ धग्यतो अनिमिषं रक्षमाणा ३
शंसा मित्रस्य वरुणस्य धाम शुष्मो रोदसी बद्धधे महित्वा ।
अयन् मासा अयज्वनामवीराः प्र यज्ञमन्मा वृजनं तिराते ४
अमूरा विश्वा वृषणाविमा वां न यासु चित्रं ददृशे न यक्षम् ।
द्रुहः सचन्ते अनृता जनानां न वां निणयान्यचिते अभूवन् ५
समु वां यज्ञं महयं नमोभि ह्वे वां मित्रावरुणा सबाधः ।
प्र वां मन्मान्यचसे नवानि कृतानि ब्रह्म जुजुषन्निमानि ६
इयं देव पुरोहितिर्युवभ्यां यज्ञेषु मित्रावरुणावकारि
विश्वानि दुर्गा पिपृतं तिरो नो यूयं पात स्वस्तिभिः सदा नः ७ [३] (५२१)

(६२)

६ मित्रावरुणिवसिष्ठः । १-३ सूर्यः, ४-६ मित्रावरुणौ । त्रिष्टुप् ।

उत् सूर्यो बृहदुर्चीष्यश्चेत् पुरु विश्वा जनिम मानुषाणाम् ।
समो दिवा ददृशे रोचमानः क्रत्वा कृतः सुकृतः कर्तृभिर्भूत १
स सूर्यं प्रति पुरो न उद् गा एभिः स्तोमैभिरेतशेभिरेवैः ।
प्र नो मित्राय वरुणाय वोचो ऽनागसो अर्यम्णे अग्र्ये च २
वि नः सहस्रं शुरुधो रदन्त्वृतावानो वरुणो मित्रो अग्निः ।
यच्छन्तु चन्द्रा उपमं नो अर्कमा नः कामं पूपुरन्तु स्तवानाः ३
द्यावाभूमी अदिते त्रासीथां नो ये वां जजुः सुजनिमान ऋग्वे ।
मा हेळे भूम वरुणस्य वायो मा मित्रस्य प्रियतमस्य नृणाम् ४
प्र बाहवांसि सृतं जीवसे न आ नो गव्यतिमुक्षतं घृतेन ।
आ नो जने श्रवयतं युवाना श्रुतं मे मित्रावरुणा हवेमा ५
नू मित्रो वरुणो अर्यमा नू स्तमने तोकाय वरिवो दधन्तु ।
सुगा नो विश्वा सुपथानि सन्त यूयं पात स्वस्तिभिः सदा नः ६ [४] (५२७)

(६३)

६ मित्रावरुणिर्वसिष्ठः । १-४ सूर्यः, ५ सूर्य-मित्रावरुणाः, ६ मित्रावरुणौ अर्यमा च । त्रिष्टुप् ।

उदेति सुभगो विश्वचक्षाः साधारणः सूर्यो मानुषाणाम् ।	
वक्षुर्मित्रस्य वरुणस्य देव—श्चमेव यः समविंध्यक् तमोसि	१
उदेति प्रसवीता जनानां महान् केतुरर्णवः सूर्यस्य ।	
समानं चक्रं पर्याविवृत्सन् यदेतशो वहति ध्रुवं युक्तः	२
विभ्राजमान उषसामुपस्थाद् रेभैरुदेत्यनुमद्यमानः ।	
एष मे देवः सविता चच्छन्दु यः समानं न प्रमिनाति धाम	३
दिवो रुक्म उरुचक्षा उदेति दुरेअर्थस्तरणिभ्राजमानः ।	
नूनं जनाः सूर्येण प्रसूता अयन्नर्थानि कृणवन्नपांसि	४
यत्रा चकुरमृता गातुमस्मै श्येनो न दीयन्नन्वेति पार्थः ।	
प्रति वां सूर उदिते विधेम नमोभिर्मित्रावरुणोत हव्यैः	५
नू मित्रो वरुणो अर्यमा न—स्त्वने तोकाय वरिवो दधन्तु ।	
सुगा नो विश्वा सुपथानि सन्तु यूयं पात स्वस्तिभिः सदा नः	६ [५] (५३३)

(६४)

५ मित्रावरुणिर्वसिष्ठः । मित्रावरुणौ । त्रिष्टुप् ।

दिवि क्षयन्ता रजसः पृथिव्यां प्र वां घृतस्य निर्णिजो ददीरन् ।	
हव्यं नो मित्रो अर्यमा सुजातो राजा सुक्षत्रो वरुणो जुषन्त	१
आ राजाना मह क्रतस्य गोपा सिन्धुपती क्षत्रिया यातमर्वाक् ।	
इज्यो नो मित्रावरुणोत वृष्टि—मव दिव इन्वतं जीरदानू	२
मित्रस्तत्रो वरुणो देवो अर्यः प्र साधिष्ठेभिः पृथिभिर्नयन्तु ।	
ववद् यथा न आदुरिः सुदास इषा मदेम सह देवगोपाः	३
यो वां गर्तं मनसा तक्षदेत—मूर्ध्वा धीतिं कृणवद् धारयन्न ।	
उक्षेथा मित्रावरुणा घृतेन ता राजाना सुक्षितीस्तर्पयेथाम्	४
एष स्तोमो वरुण मित्र तुभ्यं सोमः शुक्रो न वायवेऽयामि ।	
अविष्टं धियो जिगृतं पुरंधी—र्ययं पात स्वस्तिभिः सदा नः	५ [६] (५३८)

५ मैत्रावरुणिर्वसिष्ठः । मित्रावरुणौ । त्रिष्टुप् ।

प्रति वां सूर उदिते सूक्तैर्मित्रं हुवे वरुणं पूतदक्षम् ।
 ययोरसुर्यमक्षितं ज्येष्ठं विश्वस्य यामन्नाचिता जिगत्नु १
 ता हि देवानामसुरा तावर्या ता नः क्षितीः करतमूर्जयन्तीः ।
 अश्याम मित्रावरुणा वयं वां द्यावा च यत्र पीपयन्नहा च २
 ता भूरिपाशावनृतस्य सेतू दुरत्येतू रिपवे मर्त्याय ।
 ऋतस्य मित्रावरुणा पथा वा मपो न नावा दुरिता तरेम ३
 आ नो मित्रावरुणा हव्यजुष्टिं घृतैर्गव्यूतिमुक्षतमिळाभिः ।
 प्रति वामत्र वरमा जनाय पृणीतमुद्रो दिव्यस्य चारोः ४
 एष स्तोमो वरुण मित्र तुभ्यं सोमः शुक्रो न वायवेऽयामि ।
 अविष्टं धियो जिगृतं पुरंधीर्ययं पात स्वस्तिभिः सदा नः ५ [७] (५४३)

(६६)

१९ मैत्रावरुणिर्वसिष्ठः । मित्रावरुणौ, ४-१३ आदित्याः, १४-१६ सूर्यः ।

गायत्रीः १०-१५ प्रगाथः = (समा बृहती, विषमा सतोबृहती,)

१६ पुर उष्णिक् ।

प्र मित्रयोर्वरुणयोः स्तोमो न एतु शून्यः । नमस्वान् तुविजातयोः १
 या धारयन्त देवाः सुदक्षा दक्षपितरा । असुर्याय प्रमहसा २
 ता नः स्तिपा तनूपा वरुण जरितृणाम् । मित्र साधयतं धियः ३
 यदुद्य सूर उदिते अनागा मित्रो अर्यमा । सुवार्ति सविता भगः ४
 सुप्रावीरस्तु स क्षयः प्र नु यामन् त्सुदानवः । ये नो अंहोऽतिपिप्रति ५ [८]
 उत स्वराजो अदिति रदन्धस्य व्रतस्य ये । महो राजान ईशते ६
 प्रति वां सूर उदिते मित्रं गृणीषे वरुणम् । अर्यमणं रिशार्दसम् ७
 राया हिरण्यया मति रियमवृकाय शर्वसे । इयं विप्रा मेधसातये ८
 ते स्याम देव वरुण ते मित्र सूरिभिः सह । इयं स्वश्च धीमहि ९
 ब्रह्मः सूरचक्षसो अग्निजिह्वा क्रतावृधः ।
 त्रीणि ये येमुर्विदधानि धीतिभिर्विधानि वरिभूतिभिः १० [९] (५५१)

वि ये वृधुः शरदं मासमादहं—र्यज्ञमक्तुं चाहचम् ।
अनाप्यं वरुणो मित्रो अर्यमा क्षत्रं राजान आशत

११

तद् वो अद्य मनामहे सूक्तैः सूर उदिते ।
यदोहते वरुणो मित्रो अर्यमा युयमृतस्य रथ्यः

१२

कृतावान् कृतजाता कृतावृधो घोरासो अनृतद्विपः ।
तेषां वः सुमे सुच्छर्दिष्टमे नरः स्याम ये च सूरयः

१३

उदु त्यद् दर्शतं वपुर्दिव एति प्रतिह्वरे ।
यदीमाशुर्वहति देव एतंशो विश्वस्मै चक्षसे अरम्

१४

शीर्ष्णः शीर्ष्णो जगतस्तस्थुस्पतिं समया विश्वमा रजः ।
सप्त स्वसारः सुविताय सूर्यं वहन्ति हरितो रथे

१५ [१०]

तच्चक्षुर्वहतिं शुक्रमुच्चरत् पश्येम शरदः शतं जीवेम शरदः शतम् १६

५४३

काव्यैरिद्राभ्या ऽऽ यातं वरुण द्युमत । मित्रश्च सोमपीतये १७
द्विवो धामभिर्वरुण मित्रश्चा यातमद्बुहा । पिबतं सोममातुजी १८
आ यातं मित्रावरुणा जुषाणावाहुतिं नरा । पातं सोममृतावृधा १९ [११] (५६२)

(६७)

१० मैत्रावरुणिर्वसिष्ठः । अश्विनौ । त्रिष्टुप् ।

प्रति वां रथं नृपती जरध्वै हविष्मता मनसा यज्ञियेन ।

१

यो वां दूतो न धिष्ण्यावजीग—रच्छां सूनुर्न पितरां विवक्मि

अशोच्यग्निः समिधानो अस्मे उपो अदृशन् तमसश्चिदन्ताः ।

२

अचेति केतुरुपसः पुरस्ताच्छिष्ये द्विवो दुहितुर्जायमानः

अमि वां नूनमश्विना सुहोता स्तोमैः सिषक्ति नासत्या विवक्कान् ।

३

पूर्वाभिर्यातं पृथ्याभिरर्वाक् स्वर्विद्रा वसुमता रथेन

अवोवां नूनमश्विना युवाकु—ह्वे यद् वां सुते माध्वी वसूयुः ।

४

आ वां वहन्तु स्थविरासो अश्वाः पिबाथो अस्मे सुपुता मधूनि

प्राचीमु देवाश्विना धियं मे ऽमृधां सातये कृतं वसूयुम् ।

विश्वं अविष्टं वाज आ पुरंधी—स्ता नः आगतं शचीपती शचीभिः

५ [१२] (५६७)

५५३

अविष्टं धीष्वाश्विना न आसु प्रजावद् रेतो अह्वयं नो अस्तु ।
आ वां तोके तनये तूतुजानाः सुरत्नांसो देववीतिं गमेम ६
एष स्य वां पूर्वगत्वेव सख्ये निधिर्हितो माध्वी रातो अस्मे ।
अहेळता मनसा यातमर्वा गश्नन्ता हव्यं मानुषीषु विश्व ७
एकस्मिन् योगे भुरणा समाने परिं वां सप्त स्रवतो रथो गात् ।
न वायन्ति सुभ्रवो देवयुक्ता ये वां धूर्षु तरणयो वहन्ति ८
असश्वता मघवद्भ्यो हि भूतं ये राया मघदेयं जुनन्ति ।
प्र ये बन्धुं सुनृताभिस्तिरन्ते गव्या पृश्नन्तो अश्व्या मघानि ९
नू मे हवमा शृणुतं युवाना यासिष्टं वर्तिरश्विनाविरावत् ।
धत्तं रत्नानि जरतं च सूरिन् यूयं पात स्वस्तिभिः सदा नः १० [१३] (५७९)

(६८)

९ मैत्रावरुणिर्वसिष्ठः । अश्विनौ । विराट्, ८-९ त्रिष्टुप् ।

आ शुभ्रा यातमश्विना स्वश्वा गिरो दप्ता जुजुषाणा युवाकोः ।
हव्यानि च प्रतिभृता वीतं नः १
प्र वामन्धांसि मद्यान्यस्थुरं गन्तं हविषो वीतये मे ।
तिरो अर्यो हव्नानानि श्रुतं नः २
प्र वां रथो मनोजवा इयति तिरो रजांस्यश्विना शतोतिः ।
अस्मभ्यं सूर्यावसू इयानः ३
अयं ह यद् वां देवया उ अद्रि-रुध्वा विवक्ति सोमसुद् युवभ्याम् ।
आ वल्गू विप्रो ववृतीत हव्यैः ४
चित्रं ह यद् वां भोजनं न्वस्ति न्यत्रये महिष्वन्तं युयोतम् ।
यो वामोमानं दधते प्रियः सन् ५ [१४]

उत त्यद् वां जुते अश्विना भू-च्छयवानाय प्रतीत्यं हविर्दे ।
अधि यद् वर्ष इतऊति धृत्यः ६
उत त्यं भुज्युमश्विना सखायो मध्ये जहुर्देवासः समुद्रे ।
निर्गं पर्यदग्वा यो युवाकः ७

वृकाय चिज्जसमानाय शक्त—मृत श्रुतं शयवे हूयमाना ।
 यावद्वयामपिन्वतमपो न स्तयै चिच्छक्त्यश्विना शचीभिः
 एष स्य कारुर्जरते सूक्ते—रगे बुधान उपसां सुमन्मा ।
 इषा तं वर्धदुध्न्या पयोभि—यूयं पात स्वस्तिभिः सदा नः

(६९)

८ मैत्रावरुणिर्वसिष्ठः । अश्विनौ । त्रिष्टुप् ।

आ वां रथो रोदसी बद्धधानो हिरण्ययो वृषभिर्यात्वश्वैः ।
 वृत्तवर्तनिः पविर्भीं रुचान इषां वोळ्हा नृपतिर्वाजिनीवान्
 स पप्रथानो अभि पञ्च भूमा त्रिवन्धुरो मनसा यातु युक्तः ।
 विशो येन गच्छथो देवयन्तीः कुत्रा चिद् याममश्विना दधाना
 स्वश्वा यशसा यातमर्वाग् दसा निधिं मधुमन्तं पिबाथः ।
 वि वां रथो वध्वाइ यादमानो ऽन्तान् दिवो बाधते वर्तनिभ्याम्
 युवोः श्रियं परि योषावृणीत सूरौ दुहिता परितक्मयायाम् ।
 यद् देवयन्तमवथः शचीभिः परि ग्रंसमोमना वां वयो गात्
 यो ह स्य वां रथिरा वस्तं उस्त्रा रथो युजानः परियाति वर्तिः ।
 तेन नः शं योरुषसो व्युष्टौ न्यश्विना वहतं यज्ञे अस्मिन्
 नरा गौरेव विद्युतं तृषाणा ऽस्माकमद्य सवनोप यातम् ।
 पुरुत्रा हि वां मतिभिर्हवन्ते मा वामन्ये नि यमन् देवयन्तः
 युवं भुज्युमवविद्धं समुद्र उदूहथुरर्णसो अस्मिधानैः ।
 पतत्रिभिरश्रमैरव्यथिभिर्दूसनाभिरश्विना पारयन्ता
 नू मे हवमा शृणुतं युवाना यासिष्टं वर्तिरश्विनाविरावत् ।
 धत्तं रत्नानि जरतं च सूरिन् यूयं पात स्वस्तिभिः सदा नः

(७०)

७ मैत्रावरुणिर्वसिष्ठः । अश्विनौ । त्रिष्टुप् ।

आ विश्ववाराश्विना गतं नः प्र तत् स्थानमवाचि वां पृथिव्याम् ।
 अश्वो न वाजी शुनपृष्ठो अस्था—दा यत् सदथुर्धुवसे न योनिम्

[१६] (५८९)

(५९०)

सिषंक्ति सा वां सुमतिश्च निष्ठा ऽतापि यमा मनुषा दुरोणे ।
 यो वां समुद्रान् त्सरितः पिपत्ये—तग्वा चिन्न सुयुजा युजानः २
 यानि स्थानान्यश्विना दधार्थे दिवो यद्दीर्घोषधीषु विश्व ।
 नि पर्वतस्य मूर्धनि सदन्ते—षं जनाय दाशुषे वहन्ता ३
 चनिष्टं देवा ओषधीष्वप्सु यद् योग्या अश्रवैथे कपीणाम् ।
 पुरुणि रत्ना दधत्तौ न्यऽस्मे अनु पूर्वाणि चख्यथुर्युगानि ४
 शुश्रुवांसां चिदश्विना पुरुष्य—भि ब्रह्माणि चक्षाथे कपीणाम् ।
 प्रति प्र यातं वरमा जनाया—ऽस्मे वामस्तु सुमतिश्च निष्ठा ५
 यो वां यज्ञो नासत्या हविष्मान् कृतब्रह्मा समयोऽभवाति ।
 उप प्र यातं वरमा वसिष्ठ—मिमा ब्रह्माण्यृच्यन्ते युवभ्याम् ६
 इयं मनीषा इयमश्विना गी—रिमां सुवृक्तिं वृषणा जुषेथाम् ।
 इमा ब्रह्माणि युवयून्यग्मन् यूयं पात स्वस्तिभिः सदा नः ७ [१७] (५१५)

(७१)

[पञ्चमोऽनुवाकः ॥५॥ सू० ७१-८१]

६ मैत्रावरुणिर्वसिष्ठः । अश्विनौ । त्रिष्टुप् ।

अप स्वसुरूपसो नग्जिहीते रिणक्ति कृष्णीररूपाय पन्थाम् ।
 अश्वामद्या गोमवा वां हुवेम दिवा नक्तं शरुमस्मद् युयोतम् १
 उपायातं दाशुषे मर्त्याय रथेन वाममश्विना वहन्ता ।
 युयुतमस्मदनिराममीवां दिवा नक्तं माध्वी त्रासीथां नः २
 आ वां रथमवमस्यां व्युष्टौ सुम्नायवो वृषणो वर्तयन्तु ।
 स्यूमगभस्तिमृतयुग्मिरश्वै—राश्विना वसुमन्तं वहेथाम् ३
 यो वां रथो नृपती अस्ति वोळ्हा त्रिवन्धुरो वसुमाँ उन्नयामा ।
 आ न एना नासत्योप यात—मभि यद् वां विश्वप्स्यो जिगाति ४
 युवं च्यवानं जरसोऽमुमुक्तं नि पेदव ऊहथुराशुमश्वम् ।
 निरंहसस्तमसः स्पर्तमत्रि नि जाहुषं शिथिरे धातमन्तः ५
 इयं मनीषा इयमश्विना गी—रिमां सुवृक्तिं वृषणा जुषेथाम् ।
 इमा ब्रह्माणि युवयून्यग्मन् यूयं पात स्वस्तिभिः सदा नः ६ [१८] (६०)

(७२)

५ मैत्रावरुणिर्वसिष्ठः । अश्विनौ । त्रिष्टुप् ।

आ गोमता नासत्या रथेना—ऽश्वावता पुरुश्चन्द्रेण यातम् ।
अभि वां विश्वा नियुतः सचन्ते स्पर्हया श्रिया तन्वा शुभाना १
आ नो देवेभिरुप यातमर्वाक् सजोपसा नासत्या रथेन ।
युवोर्हि नः सख्या पित्र्याणि समानो बन्धुरुत तस्य वित्तम् २
उदु स्तोमासो अश्विनोरबुध—आमि ब्रह्माण्युपसंश्च देवीः ।
आविवांसन् रोदसी धिण्येमे अच्छा विप्रो नासत्या विवक्ति ३
वि चेदुच्छन्त्याश्विना उपासः प्र वां ब्रह्माणि कारवो भरन्ते ।
ऊर्ध्व भानुं सविता देवो अश्रेद् बृहदुग्रयः समिधा जरन्ते ४
आ पश्चातान्नासत्या पुरस्ता—दाश्विना यातमधरादुदक्तात् ।
आ विश्वतः पाञ्चजन्येन राया यूयं पात स्वस्तिभिः सदा नः ✓ ५ [१९] (६०७)

(७३)

५ मैत्रावरुणिर्वसिष्ठः । अश्विनौ । त्रिष्टुप् ।

अतारिष्म तमसस्पा रमस्य प्रति स्तोमं देवयन्तो दधानाः ।
पुरुदंसा पुरुतमा पुराजा ऽमर्त्या हवते अश्विना गीः १
न्यु प्रियो मनुषः साद्वि होता नासत्या यो यजते वन्दते च ।
अश्रीतं मध्वो अश्विना उपाक आ वां वोचे विदथेषु प्रयस्वान २
अहैम यज्ञं पथामुराणा इमां सुवृक्तिं वृषणा जुपेथाम् ।
शुष्ठीवेव प्रेषितो वामचोधि प्रति स्तोमैर्जरमाणो वसिष्ठः ३
उप त्या वह्नीं गमतो विशं नो रक्षोहणा संभृता वीळुपाणी ।
समन्धांस्यगमत मत्सराणि मा नो मर्धिष्टमा गतं शिवेन ४
आ पश्चातान्नासत्या पुरस्ता—दाश्विना यातमधरादुदक्तात् ।
आ विश्वतः पाञ्चजन्येन राया यूयं पात स्वस्तिभिः सदा नः ५ [२०] (६१२)

६ मैत्रारुणिर्वसिष्ठः । अश्विनौ । प्रगाथः=(विषमा बृहती, समा सतोबृहती) ।

इमा उ वां दिविंष्टय उसा हवन्ते अश्विना ।

अयं वामहेऽवसे शचीवसू विशंविशं हि गच्छथः १

युवं चित्रं ददथुर्भोजनं नरा चोदेथां सुनृतावते ।

अर्वाग्रथं समनसा नि यच्छतं पिबतं सोम्यं मधु २

आ यातमुप भूषतं मध्वः पिबतमश्विना ।

दुग्धं पयो वृषणा जेन्यावसू मा नो मर्धिष्टमा गतम् ३

अश्वासो ये वामुप दाशुषो गृहं युवां दीर्यन्ति चिभ्रतः ।

मक्षुयुभिर्नरा हयेभिरश्विना ऽऽ देवा यातमस्मयू ४

अधा ह यन्तो अश्विना पृक्षः सचन्त सूरयः ।

ता यंसतो मघवन्धो ध्रुवं यशं रद्विर्दिस्मभ्यं नासत्या ५

प्र ये ययुरवृकासो रथा इव नृपातारो जनानाम् ।

उत स्वेन शर्वसा शूशुवुर्नर उत क्षियन्ति सुक्षितिम् ६ [२१] (६१)

(७५)

८ मैत्रारुणिर्वसिष्ठः । उपसः । त्रिष्टुप् ।

व्युपा आवो दिविजा ऋतेना ऽऽविष्कृण्वाना महिमानमागात् ।

अप दुहस्तम आवरजुष्ट मर्द्गिस्तमा पृथ्या अजीगः १

महे नो अद्य सुविताय वो ध्युषो महे सौभगाय प्र यन्धि ।

चित्रं रयि यशसं धेह्यस्मे देवि मर्तेषु मानुषि श्रवस्युम् २

एते ते भानवो दर्शतायां श्रित्रा उपसो अमृतास आगुः ।

जनयन्तो देवानि व्रतान्या पृणन्तो अन्तरिक्षा व्यस्थुः ३

एषा स्या युजाना पराकात् पञ्च क्षितीः परि सद्यो जिगाति ।

अभिपश्यन्ती व्युना जनानां द्विवो दुहिता भुवनस्य पत्नी ४

वाजिनीवती सूर्यस्य योषा चित्रामघा राय ईशे वसूनाम् ।

ऋषिण्डुता जरयन्ती मधो व्युपा उच्छति बह्वभिगृणाना ५

प्रति द्युतानामरुणासो अश्वाश्चित्रा अहश्चक्षुषसं वहन्तः ।
याति शुभ्रा विश्वपिशा रथेन दधाति रत्नं विधत्ते जनाय
सत्या सत्येभिर्महती महद्भिर्देवी देवेभिर्यजता यजत्रैः ।
रुजद् दृळ्हानि दददुस्रियाणां प्रति गाव उषसं वावशन्त
न नो गोमद वीरवद् धेहि रत्नमुषो अश्वावत् पुरुभोजो अस्मे ।
मा नो बर्हिः पुरुषतां निदे कय्यं पात स्वस्तिभिः सदा नः

६

७

८ [२२] (६२६)

(७६)

७ मैत्रावरुणिर्वसिष्ठः । उपसः । त्रिष्टुप् ।

उदु ज्योतिरमृतं विश्वजन्यं विश्वानरः सविता देवो अश्रेत् ।
क्त्वा देवानामजनिष्ट चक्षुःराविरकर्भुवनं विश्वमुषाः
प्र मे पन्था देवयाना अहश्चक्षुमर्धन्तो वसुभिरिष्कृतासः ।
अमूद् केतुरुषसः पुरस्तात् प्रतीच्यागादधि हर्म्येभ्यः
तानीदहानि बहुलान्यासन् या प्राचीनमुदिता सूर्यस्य ।
यतः परि जार इवाचरन्त्युषो दहक्षे न पुनर्यतीव
त इद् देवानां सधमाद् आसन्नृतावानः कवयः पूर्यासः ।
गूळ्हं ज्योतिः पितरो अन्वविन्दन् तस्यमन्त्रा अजनयन्नुषासम्
समान ऊर्वे अधि संगतासः सं जानते न यतन्ते मिथस्ते ।
ते देवानां न मिनन्ति वृता न्यमर्धन्तो वसुभिर्यादमानाः
प्रति त्वा स्तोमैरीळते वसिष्ठा उपबुधः सुभगे तुष्टुवांसः ।
गवां नेत्री वाजपती न उच्छोषः सुजाते प्रथमा जरस्व
एषा नेत्री राधसः सूनृतानामुषा उच्छन्ती रिभ्यते वसिष्ठैः ।
वीर्यश्रुतं रयिमस्मे दधाना यूयं पात स्वस्तिभिः सदा नः

१

२

३

४

५

६

७ [२३] (६३३)

(७७)

६ मैत्रावरुणिर्वसिष्ठः । उपसः । त्रिष्टुप् ।

उषो रुरुचे युवतिर्न योषा विश्वं जीवं प्रसुवन्ती चरायै ।
अमूदभिः समिधे मानुषाणा मरुज्योतिर्वाधमाना तमांसि

१

(६३४)

विश्वं प्रतीची सप्रथा उदस्थाद् रुशद् वासो बिभ्रती शुक्रमश्वैत् ।
 हिरण्यवर्णा सुदृशीकसंहृग् गवां माता नेत्र्यहामरोचि २
 देवानां चक्षुः सुभगा वहन्ती श्वेतं नयन्ती सुदृशीकमश्वम् ।
 उषा अदृशि रश्मिभिर्व्यक्ता चित्रामघा विश्वमनु प्रभूता ३
 अन्तिवामा दूरे अमित्रमुच्छो वीं गव्यूतिमभयं कृधी नः ।
 यावय द्वेष आ भरा वसूनि चोदय राधो गृणते मघोनि ४
 अस्मे श्रेष्ठैर्भिर्भानुभिर्वि भाह्युपो देवि प्रतिरन्ती न आयुः ।
 इषं च नो दधती विश्ववारे गोमदश्वावद् रथवच्च राधः ५
 यां त्वा दिवो दुहितर्वर्धय न्त्युषः सुजाते मतिभिर्वसिष्ठाः ।
 सास्मासु धा रयिमृष्वं बृहन्तं यूयं पात स्वस्तिभिः सदा नः ६ [२४] (६३२)

(७८)

५ मैत्रावरुणिर्वसिष्ठः । उपसः । त्रिष्टुप् ।

प्रति केतवः प्रथमा अहश्च ब्रुध्वा अस्या अञ्जयो वि श्रयन्ते ।
 उषो अर्वाचा बृहता रथेन ज्योतिष्मता वाममस्मभ्यं वक्षि १
 प्रति पीमग्निर्जरते समिद्धः प्रति विप्रासो मतिभिर्गृणन्तः ।
 उषा याति ज्योतिषा बाधमाना विश्वा तमांसि दुरिताप देवी २
 एता उ त्याः प्रत्यहश्नन् पुरस्ता ज्ज्योतिर्यच्छन्तीरुषसो विभातीः ।
 अजीजनन् त्सूर्यं यज्ञमग्निमपाचीनं तमो अगादजुष्टम् ३
 अचेति दिवो दुहिता मघोनी विश्वे पश्यन्त्युषसं विभातीम् ।
 आस्थाद् रथं स्वधया युज्यमानमा यमश्वासः सुयुजो वहन्ति ४
 प्रति त्वाद्य सुमनसो बुधन्ताऽस्माकांसो मघवानो वयं च ।
 तिल्विलायध्वमुपसो विभाती यूयं पात स्वस्तिभिः सदा नः ५ [२५] (६४४)

(७९)

५ मैत्रावरुणिर्वसिष्ठः । उपसः । त्रिष्टुप् ।

व्युपा आवः पथ्याऽं जनानां पञ्च क्षितीर्मानुषीर्बोधयन्ती ।
 सुसंहग्मिरुक्षभिर्भानुमश्वेद वि सूर्यो रवेसी चक्षसावः १

अन्ते द्विवो अन्तेष्वक्तून् विशो न युक्ता उपसो यतन्ते ।
ते गावस्तम् आ वर्तयन्ति ज्योतिर्यच्छन्ति सवितेव बाहू २
अभूदुषा इन्द्रतमा मघो न्यजीजनत् सुविताय श्रवांसि । ३
वि द्विवो देवी दुहिता दधात्यङ्गिरस्तमा सुकृते वसूनि ४
तावदुषो राधो अस्मभ्यं रास्व यावत् स्तोतृभ्यो अर्दो गृणाना । ✓
यां त्वा जनुर्वृषभस्या रवेण वि हव्हस्य दुरो अर्दरौर्णोः ४
देवदेवं राधसे चोदयन्त्यस्मद्भ्यं सुनृता ईरयन्ती ।
युच्छन्ती नः सनये धियो धा यूयं पात स्वस्तिभिः सदा नः ५ [२६] (६४०)

(८०)

३ मैत्रावरुणिर्वसिष्ठः । उपसः । त्रिष्टुप् ।

प्रति स्तोमैभिरुपसं वसिष्ठा गीर्भीर्विप्रासः प्रथमा अबुधन् ।
विवर्तयन्ती रजसी समन्ते आविष्कृण्वतीं भुवनानि विश्वा १
एषा स्या नव्यमायुर्दधाना गूढी तमो ज्योतिषोषा अबोधि । २
अग्र एति युवतिरह्याणा प्राचिकितत् सूर्यं यज्ञमग्निम्
अश्वावतीर्गोमतीर्न उपासो वीरवतीः सदैमुच्छन्तु भद्राः ।
युतं दुहाना विश्वतः प्रपीता यूयं पात स्वस्तिभिः सदा नः ३ [२७] (६५२)

[अथ पष्ठोऽध्यायः ॥६॥ व० १-२५]

(८१)

६ मैत्रावरुणिर्वसिष्ठः । उपसः । प्रगाथः = (विषमा बृहती, समा सतोबृहती) ।

प्रत्यु अदर्यायत्युच्छन्तीं दुहिता द्विवः । १
अपो महि व्ययति चक्षसे तमो ज्योतिष्कृणोति सूनरीं १
उदुभियाः सृजते सूर्यः सचो उद्यन्नक्षत्रमर्चिवत् । २
तवेदुषो व्युषि सूर्यस्य च सं भक्तेन गमेमहि
प्रति त्वा दुहितर्दिव उषो जीरा अभुत्स्महि । ३
या वहसि पुरु स्पार्ह वनन्वति रत्नं न दाशुषे मयः
उच्छन्ती या कृणोषि मंहना महि प्रख्ये देवि स्वर्दंशे । ४
तस्यास्ते रत्नभाज ईमहे वयं द्यामं वातुर्न सुनवः

तच्चित्रं राध आ भुरो-षो यद् दीर्घश्रुतमम् ।

यत् ते दिवो दुहितर्मर्तभोजनं तद् रास्व भुनजामहे

श्रवः सुरिभ्यो अमृतं वसुत्वनं वाजो अस्मभ्यं गोमतः ।

चोदयित्री मघोनः सूनृतावत्युषा उच्छदप सिधः

3

३ [१] (३५)

(୧୨)

१० मैत्रावरुणिर्वसिष्ठः । इन्द्रावरुणौ । जगती ।

इन्द्रावरुणा युवमध्वराय नो विशे जनाय महि शर्म यच्छतम् ।

दीर्घप्रयज्युमति॒ यो व॑न्नु॒ष्यति॒ व॒यं ज॑ये॒म॒ पृ॒त॒ना॒सु दृ॒ढ्यः॑

2

सम्राज्यः स्वराज्यं उच्यते वां महान्ताविन्द्रावरुणा महावसू ।

विश्वे देवासः परमे व्योमनि सं वामोजो वृषणा सं बलं दधुः

2

अन्व॒षां॒ खान्य॑तृ॒न्तमोज॑सा सूर्य॑मैरयतं दि॒वि प्र॑भुम् ।

इन्द्रावरुणा मदे अस्य मायिनो ऽपिन्वतमपितः पिन्वतं धियः

三

युवामिद् युत्सु पृतनासु वह्नयो युवां क्षेमस्य प्रसवे मितज्ञवः ।

ईशाना वस्व उभयस्य कारव इन्द्रावरुणा सुहवा हवामहे

8

इन्द्रावरुणा यदुमानि चक्रथुर्विश्वा जातानि भुवनस्य मज्जना ।

क्षेमेण मित्रो वरुणं दुवस्यति मरुद्भिरुग्रः शुभमन्य ईयते

५. [२]

महे शुल्काय वरुणस्य नु त्विष ओजो मिमाते ध्रुवमस्य यत् स्वम् ।

अजामिमन्यः श्रथयन्तमातिरद् दुभ्रेभिरन्यः प्र वृणोति भूयसः

७३

न तमहो न दुःखितानि मर्त्य-मिन्द्रावरुणा न तपः कृतश्चन ।

यस्य देवा गच्छन्थो वीथो अध्वरं न तं मर्तस्य नशते परिहृतिः

9

अवाङ्मना दैव्येनावसा गतं शृणुतं हवं यदि मे जुजोपथः ।

युवोर्हि सख्यमुत वा यदाप्यं मार्डीकमिन्द्रावरुणा नि यच्छतम

2

अस्माकमिन्द्रावरुणा भरेभरे पुरोयोधा भवतं कृण्व्योजसा ।

यद् वां हवन्त उभये अर्धं स्पृधि नरस्तोकस्य तनयस्य सातिप

9

अस्मै इन्द्रो वरुणा मित्रो अर्यमा द्युन्नं यच्छन्तु महि शर्म सप्रथः ।

अवधं ज्योतिरदितेर्कतावृधौ नेवस्य श्लोकं सवितुर्मन्त्रमहे

१० [३] (६४)

१० मैत्रावरुणिर्वसिष्ठः । इन्द्रावरुणौ । जगती ।

युवां नरा पश्यमानासु आप्यं	प्राचा गव्यन्तः पृथुपर्श्वो ययुः ।	
दासा च वृत्रा हतमार्याणि च	सुदासमिन्द्रावरुणावसावतम्	१
यत्रा नरः समयन्ते कृतध्वजो	यस्मिन्नाजा भवति किं चन प्रियम् ।	
यत्रा भयन्ते भुवना स्वर्हश्	स्तत्रा न इन्द्रावरुणाधि वोचतम्	२
सं भूम्या अन्ता ध्वसिरा अहक्षते	इन्द्रावरुणा दिवि घोष आरुहत् ।	
अस्थुर्जनानामुप मामरातयो	ऽर्वागवसा हवनश्रुता गतम्	३
इन्द्रावरुणा वधनाभिरप्रति	भेदं वन्वन्ता प्र सुदासमावतम् ।	
ब्रह्माण्येषां शृणुतं हवीमनि	सत्या तृत्सुनामभवत् पुरोहितिः	४
इन्द्रावरुणावभ्या तपन्ति	माधान्यर्यो वनुपामरातयः ।	
युवं हि वस्व उभयस्य राजथो	ऽधं स्मा नोऽवतं पार्यं दिवि	५ [४]
युवां हवन्त उभयास आजिष्वि	न्द्रं च वस्वो वरुणं च सातये ।	
यत्र राजभिर्दृशभिर्निर्वाधितं	प्र सुदासमावतं तृत्सुभिः सह	६
कश राजानः समिता अयज्यवः	सुदासमिन्द्रावरुणा न युयुधुः ।	
सत्या नृणामन्नसदामुपस्तुति	र्देवा एषामभवन् देवहूतिषु	७
वृत्रराज्ञे परियन्ताय विश्वतः	सुदास इन्द्रावरुणावशिक्षतम् ।	
धित्यश्चो यत्र नमसा कपर्दिनो	धिया धीवन्तो असपन्त तृत्सवः	८
वृत्राण्यन्यः समिथेषु जिघ्रते	व्रतान्यन्यो अभि रक्षते सदा ।	
हवीमहे वां वृषणा सुवृक्तिभि	रस्मे इन्द्रावरुणा शर्म यच्छतम्	९
अस्मे इन्द्रो वरुणो मित्रो अर्यमा	द्युम्नं यच्छन्तु महि शर्म सप्रथः ।	
अवधं ज्योतिरादितेर्कतावृधो	देवस्य श्लोकं सवितुर्मनामहे	१० [५] (६७८)

५ मैत्रावरुणिर्वसिष्ठः । इन्द्रावरुणौ । त्रिष्टुप् ।

आ वां राजानावध्वरे ववृत्यां	हव्येभिरिन्द्रावरुणा नमोभिः ।	
प्र वां वृताची बाह्वोर्दधाना	परि त्मना विप्ररूपा जिगाति	१ (६७९)

युवो राष्ट्रं बृहादिन्वति द्यौर्यौ सेतृभिररज्जुभिः सिनीथः ।
परि नो हेळो वरुणस्य वृज्या उरुं न इन्द्रः कृणवदु लोकम्
कृतं नो यज्ञं विदथेषु चारुं कृतं ब्रह्माणि सूरिषु प्रशस्ता ।
उपो रयिर्देवजूतो न एतु प्र णः स्पर्हाभिरुतिभिस्तिरेतम्
अस्मे इन्द्रावरुणा विश्ववारं रयिं धत्तं वसुमन्तं पुरुशुम् ।
प्र य आदित्यो अनृता मिनात्यमिता शूरो दयते वसूनि
इयमिन्द्रं वरुणमष्ट मे गीः प्रावत् तोके तनये तूतुजाना ।
सुरत्नासो देववीतिं गमेम यूयं पात स्वस्तिभिः सदा नः

२

३

४

५ [६] (६३)

(८५)

५ मैत्रावरुणिर्वसिष्ठः । इन्द्रावरुणौ । त्रिष्टुप् ।

पुनीषे वामरक्षसं मनीषां सोममिन्द्राय वरुणाय जुह्वत् ।
घृतप्रतीकामुषसं न देवीं ता नो यामन्नुरुण्यतामभीकै
स्पर्धन्ते वा उ देवहूये अत्र येषु ध्वजेषु दिद्यवः पतन्ति ।
युवं तां इन्द्रावरुणावमित्रान् हतं पराचः शर्वा विषूचः
आर्षश्चिद्धि स्वयंशसः सदाःसु देवीरिन्द्रं वरुणं देवता धुः ।
कूष्ठीरन्यो धारयति प्रविक्ता वृत्राण्यन्यो अप्रतीतिं हन्ति
स सुकर्तुर्केतचिदस्तु होता य आदित्य शर्वसा वां नमस्वान् ।
आववर्तदवसे वां हविष्मा नसदित स सुविताय प्रयस्वान्
इयमिन्द्रं वरुणमष्ट मे गीः प्रावत् तोके तनये तूतुजाना ।
सुरत्नासो देववीतिं गमेम यूयं पात स्वस्तिभिः सदा नः

१

२

३

४

५ [७] (६४)

(८६)

८ मैत्रावरुणिर्वसिष्ठः । वरुणः । त्रिष्टुप् ।

धीरा त्वस्य महिना जनूषि वि यस्तस्तम्भ रोदसी चिदुर्वी ।
प्र नाकमृष्वं ननुदे बृहन्तं द्विता नक्षत्रं पप्रथच्च भूमं
उत स्वयां तन्वाइ सं वदे तत् कदा न्वन्तर्वरुणे भुवानि ।
किं मे हव्यमह्वणानो जुपेत् कदा सुलीकं सुमना अभि ख्यम्

१

२

पृच्छे तदेनो वरुण विदक्ष—पो एमि चिकितुषो विपृच्छम् ।	
समानमिन्मे कवयश्चिदाहु—रयं ह तुभ्यं वरुणो हणीते	३
किमा आस वरुण ज्येष्ठं यत् स्तोतारं जिघांससि सखायम् ।	
प्र तन्मे वोचो दूळभ स्वधावो ऽव त्वानेना नमसा तुर इयाम् ।	४
अव द्रुधानि पित्र्या सृजा नो ऽव या वयं चक्रुमा तनूभिः ।	
अव राजन् पशुतृपं न तायुं सृजा वत्सं न दाम्नो वसिष्ठम्	५
न स स्वो दक्षो वरुण ध्रुतिः सा सुरा मन्युर्विभीदको अचित्तिः ।	
अस्ति ज्यायान् कनीयस उपारे स्वप्नश्चनेदन्नृतस्य प्रयोता	६
अँ वृसो न मीळहुषे करा—ण्यहं देवाय भूर्णयेऽनागाः ।	
अचेतयदचितो देवो अर्यो गृत्सं राये कवितरो जुनाति	७
अयं सु तुभ्यं वरुण स्वधावो हृदि स्तोम उपश्रितश्चिदस्तु ।	
शं नः क्षेमे शमु योगे नो अस्तु यूयं पात स्वस्तिभिः सदा नः	८ [८] (६९६)

(८७)

७ मैत्रावरुणिर्वसिष्ठः । वरुणः । त्रिष्टुप् ।

रदं पथो वरुणः सूर्याय प्राणींसि समुद्रिया नदीनाम् ।	
सर्गो न सुष्टो अर्वतीर्कताय—श्चकार महीरवनीरहभ्यः	१
आत्मा ते वातो रज आ नवीनोत् पशुर्न भूर्णिर्यवसे ससवान् ।	
अन्तर्मही बृहती रोदसीमे विश्वा ते धाम वरुण प्रियाणि	२
परि स्पशो वरुणस्य स्मदिष्टा उभे पश्यन्ति रोदसी सुमेके ।	
कृतावानः कवयो यज्ञधीराः प्रचेतसो य इषयन्त मन्म	३
उवाच मे वरुणो मेधिराय त्रिः सप्त नामाग्र्या बिभर्ति ।	
विद्वान् पदस्य गुह्या न वोचद् युगाय विप्र उपराय शिक्षन्	४
तिस्रो द्यावो निहिता अन्तरस्मिन् तिस्रो भूमिरुपराः षड्विधानाः ।	
गृत्सो राजा वरुणश्चक्र एतं विवि प्रेङ्गं हिरण्ययं शुभे कम	५
अव सिन्धुं वरुणो द्यौरिव स्थाद् वृत्सो न श्वेतो मृगस्तुविष्मान् ।	
गम्भीरज्ञो रजसो विमानः सुपावक्षत्रः सतो अस्या राजा	६

(७०२)

यो मृळयाति चक्रुषे चिदागो वयं स्याम वरुणे अनागाः ।
अनु व्रतान्यदितेर्द्धन्तो यूयं पात स्वस्तिभिः सदा नः

७ [९] (७०३)

(८८)

७ मैत्रावरुणिर्वसिष्ठः । वरुणः, (७ पाशविमोचनी) । त्रिष्टुप् ।

प्र शुन्ध्युवं वरुणाय प्रेष्ठां मतिं वसिष्ठ मीळहुषे भरस्व ।
य ईमर्वाश्रं कर्ते यजत्रं सहस्रामघं वृषणं बृहन्तम् १
अधा न्वस्य संहशं जगन्वा नग्नेरनीकं वरुणस्य मंसि ।
स्वर्ग्यदश्मन्नधिपा उ अन्धो ऽभि मा वर्पुर्हशये निनीयात् २
आ यद् रुहाव वरुणश्च नावं प्र यत् समुद्रमीरयाव मध्यम् ।
अधि यदुपां स्नुभिश्चराव प्र प्रेङ्क्ष ईङ्ग्यावहै शुभे कम् ३
वसिष्ठं ह वरुणो नाव्याधा दृषिं चकार स्वपा महोभिः ।
स्तोतारं विप्रः सुदिनत्वे अह्नां याचु द्यावस्तुतनन् यादुपासः ४
क्व॑ त्यानि नौ सख्या बभूवुः सचावहे यदवुकं पुरा चित् ।
बृहन्तं मानं वरुण स्वधावः सहस्रद्वारं जगमा गृहं ते ५
य आपिर्नित्यो वरुण प्रियः सन् त्वामागांसि कृणवत् सखा ते ।
मा त एनस्वन्तो यक्षिन् भुजेम यन्धि ष्मा विप्रः स्तुवते वरुथम् ६
ध्रुवासु त्वासु क्षितिषु क्षियन्तो व्यस्मत् पाशं वरुणो मुमोचत् ।
अवो वन्वाना अदितेरुपस्थाद् यूयं पात स्वस्तिभिः सदा नः ७ [१०] (७१०)

(८९)

५ मैत्रावरुणिर्वसिष्ठः । वरुणः । गायत्री, ५ जगती ।

मो पु वरुण मृन्मयं गृहं राजन्नहं गमम् । मृळा सुक्षत्र मृळयं १
यदेमि प्रस्फुरन्निव दृतिर्न धमातो अद्विवः । मृळा सुक्षत्र मृळयं २
क्रत्वः समह दीनता प्रतीपं जगमा शुचे । मृळा सुक्षत्र मृळयं ३
अपां मध्ये तस्थिवांसं तृष्णाविदज्जितारम् । मृळा सुक्षत्र मृळयं ४
यत् किं चेदं वरुण दैव्ये जने ऽभिद्रोहं मनुष्याश्चरामसि ।
अर्चिती यत् तव धर्मा युयोपिम मा नस्तस्मादनेसा देव रीरिपः

५ [११] (७१५)

(९०)

[षष्ठोऽनुवाकः ॥६॥ सू० ९०-१०४]

७ मैत्रावरुणिर्वसिष्ठः । वायुः, ५-७ इन्द्रवायू । त्रिष्टुप् ।

प्र वीर्या शुचयो दद्रे वा—मध्वर्युभिर्मधुमन्तः सुतासः ।
 वह वायो नियुतो याह्यच्छा पिवा सुतस्यान्धसो मदाय
 ईशानाय प्रहुतिं यस्त आनद्र शुचिं सोमं शुचिपास्तुभ्यं वायो ।
 कृणोषि तं मर्त्येषु प्रशस्तं जातोजातो जायते वाज्यस्य
 राये नु यं जज्ञत रोदसीमि राये देवी धिषणा धाति देवम् ।
 अध वायुं नियुतः सश्रुत स्वा उत श्वेतं वसुधितिं निरेके
 उच्छन्नपसः सुदिना अरिप्रा उरु ज्योतिर्विविदुर्दीध्यानाः ।
 गव्यं चिदूर्वमुशिजो वि वद्वस्तेषामनु प्रदिवः ससुरापः
 ते सत्येन मनसा दीध्यानाः स्वेन युक्तासः कर्तुना वहन्ति ।
 इन्द्रवायू वीरवाहं रथं वा—मीशानयो रभि पृक्षः सचन्ते
 ईशानासो ये दधते स्वर्णो गोभिरश्वेभिर्वसुभिर्हिरण्यैः ।
 इन्द्रवायू सूरयो विश्वमायु—रवीन्द्रिर्वीरैः पृतनासु सद्युः
 अर्वन्तो न श्रवसो भिक्षमाणा इन्द्रवायू सुष्टुतिभिर्वसिष्ठाः ।
 वाजयन्तः स्ववसे हुवेम यूयं पात स्वास्तिभिः सदा नः

१

२

३

४

५

६

७ [१२] (७२२)

(९१)

७ मैत्रावरुणिर्वसिष्ठः । १, ३ वायुः; २, ४-७ इन्द्रवायू । त्रिष्टुप् ।

कुविदुङ्ग नमसा ये वृधासः पुरा देवा अनवद्यास आसन् ।
 ते वायवे मनवे बाधिताया—ऽवासयन्नपसं सूर्येण
 उशन्ता दूता न दभाय गोषा मासश्च पाथः शरदश्च पूर्वीः ।
 इन्द्रवायू सुष्टुतिर्वामियाना मर्द्धीकभीष्टे सुवितं च नव्यम्
 पीवोअन्नौ रयिवृधः सुमेधाः श्वेतः सिपक्ति नियुतामभिशीः ।
 ते वायवे समनसो वि तस्थु—र्विश्वेन्नरः स्वपत्यानि चक्रुः
 यावत् तरस्तन्वोऽ यावदोजो यावन्नरश्चक्षसा दीध्यानाः ।
 शुचिं सोमं शुचिपा पातमस्मे इन्द्रवायू सदा वद्विरेदम्

१

२

३

४

(७२६)

नियुवाना नियुतः स्पार्हवीरा इन्द्रवायू सरथं यातमर्वाक् ।
 इदं हि वां प्रभृतं मध्वो अग्रमधं प्रीणाना वि मुमुक्तमस्मे
 या वां शतं नियुतो याः सहस्रमिन्द्रवायू विश्ववाराः सचन्ते ।
 आभिर्यातं सुविदत्राभिरर्वाक् पातं नरा प्रतिभृतस्य मध्वः
 अर्वन्तो न श्रवसो भिक्षमाणा इन्द्रवायू सुष्टुतिभिर्वसिष्ठाः ।
 वाजयन्तः स्ववसे हुवेम यूयं पात स्वस्तिभिः सदा नः

५

६

७ [१३] (७१०)

(९२)

५ मैत्रावरुणिर्वसिष्ठः । वायुः, २, ४ इन्द्रवायू । त्रिष्टुप् ।

आ वायो भूय शुचिपा उप नः सहस्रं ते नियुतो विश्ववार ।
 उपो ते अन्धो मद्यमयामि यस्य देव दधिषे पूर्वपेयम्
 प्र सोता जीरो अध्वरेष्वस्थात् सोममिन्द्राय वायवे पिबध्वै ।
 प्र यद् वां मध्वो अग्रियं भरन्त्यध्वर्यवो देवयन्तः शचीभिः
 प्र यामिर्यासिं द्वाश्वासमच्छा नियुद्धिर्वायविष्टये दुरोणे ।
 नि नो रयिं सुभोजसं युवस्व नि वीरं गच्यमश्न्यं च राधः
 ये वायव इन्द्रमार्दनास आदेवासो नितोशनासो अर्यः ।
 व्रन्तो वृत्राणि सूरिभिः प्याम सासह्वांसो युधा नृभिरमित्रान्
 आ नो नियुद्धिः शतिनीभिरध्वरं सहस्रिणीभिरुप याहि यज्ञम् ।
 वायो अस्मिन् त्ववने मादयस्व यूयं पात स्वस्तिभिः सदा नः

१

२

३

४

५ [१४] (७११)

(९३)

८ मैत्रावरुणिर्वसिष्ठः । इन्द्राग्नी । त्रिष्टुप् ।

शुचिं नु स्तोमं नवजातमद्येन्द्राग्नी वृत्रहणा जुपेथाम् ।
 उभा हि वां सुहवा जोहवीमि ता वाजं सद्य उशते धेष्ठा
 ता सांनसी शवसाना हि भूतं साकंवृधा शवसा शूशुवांसा ।
 क्षयन्तो रायो यवसस्य भूरः पृङ्गं वाजस्य स्थविरस्य घृष्वेः
 उपो ह यद् विदथं वाजिनो गुर्धीभिर्विप्राः प्रमतिमिच्छमानाः ।
 अर्वन्तो न काष्ठां नक्षमाणा इन्द्राग्नी जोहुवतो नरस्ते

१

२

३

गीर्भिर्विप्रः प्रमतिमिच्छमानं ईद्वे रयिं यशसं पूर्वभाजम् ।
इन्द्राग्नी वृत्रहणा सुवज्रा प्र नो नव्येभिस्तिरतं देष्णैः
सं यन्मही मिथ्यती स्पर्धमाने तनुरुचा शूरसाता यतैते ।
अदेवयुं विदथे देवयुभिः सन्ना हतं सोमसुता जनेन

४

५ [१५]

इमासु पु सोमसुतिमुप न एन्द्राग्नी सोमनसाय यातम् ।
नू चिद्धि परिमन्त्रार्थे अस्माना वां शश्वद्विध्वृतीय वाजैः
सो अग्र एना नमसा समिद्धो ऽच्छा मित्रं वरुणमिन्द्रं वोचे ।
यत् सीमागश्चकृमा तत् सु मृळ तदयमादितिः शिश्रथन्तु
एता अग्र आशुषाणास इष्टी युवोः सचाभ्यश्याम वाजान् ।
मेन्द्रो नो विष्णुर्मरुतः परि ख्यन् यूयं पात स्वस्तिभिः सदा नः

६

७

८ [१६] (७४२)

(९४)

१२ मैत्रावरुणिर्वसिष्ठः । इन्द्राग्नी । गायत्री, १२ अनुष्टुप् ।

इयं वामस्य मन्मन इन्द्राग्नी पूज्यस्तुतिः । अभ्राद् वृष्टिर्वाजानि १
शृणुतं जरितुहव मिन्द्राग्नी वनतं गिरः । ईशाना पिण्यतं धियः २
मा पापत्वाय नो नरेन्द्राग्नी माभिशास्तये । मा नो रीरधतं निदे ३
इन्द्रे अग्रा नमो बृहत् सुवृक्तिमेरयामहे । धिया धेना अवस्यवः ४
ता हि शश्वन्त ईळत इत्था विप्रास ऊतये । सबाधो वाजसातये ५
ता वां गीर्भिर्विपन्यवः प्रयस्वन्तो हवामहे । मेधसाता सनिष्यवः ६ [१७]

इन्द्राग्नी अवसा गत मस्मभ्यं चर्षणीसहा । मा नो दुःशंस ईशत ७
मा कस्य नो अररुषो धूर्तिः प्रणङ्गार्त्यस्य । इन्द्राग्नी शर्म यच्छतम् ८
गोमृद्धिरण्यवद् वसु यद् वामश्वावदीमहे । इन्द्राग्नी तद् वनेमहि ९
यत् सोम आ सुते नर इन्द्राग्नी अजोहवुः । सतीवन्ता सपर्यवः १०
उक्थेभिर्वृत्रहन्तामा या मन्दाना चिदा गिरा । आङ्गुषैराविवासतः ११

ताविद् दुःशंसं मर्त्यं दुर्विद्वांसं रक्षस्विनम् । आभोगं हन्मना हत मुदुधिं हन्मना हतम् १२
[१८] (७५४)

६ मैत्रावरुणिर्वसिष्ठः । सरस्वती, ३ सरस्वान् । त्रिष्टुप् ।

प्र क्षोदसा धायसा सस्र एषा सरस्वती धरुणमार्यसी पूः ।

प्रवाबधाना रथ्येव याति विश्वा अपो महिना सिन्धुरन्याः

१

एकचित् सरस्वती नदीनां शुचिर्धृती गिरिभ्य आ समुद्रात् ।

रायश्चेतन्ती भुवनस्य भूरे-धृतं पयो दुदुहे नाहुषाय

२

स वावृधे नर्यो योषणासु वृषा शिशुर्वृषभो यज्ञियासु ।

स वाजिनं मघवन्धो दधाति वि सातये तन्वं मामृजीत

३

उत स्या नः सरस्वती जुषाणो-प श्रवत् सुभगा यज्ञे अस्मिन् ।

मितजुभिर्नमस्यैरियाना राया युजा चिदुत्तरा सखिभ्यः

४

इमा जुह्वाना युष्मदा नमोभिः प्रति स्तोमं सरस्वति जुषस्व ।

तव शर्मन् प्रियतमे दधाना उप स्थेयाम शरणं न वृक्षम्

५

अयमु ते सरस्वति वसिष्ठो द्वारावृतस्य सुभगे व्यावः ।

वर्धं शुभ्रे स्तुवते रासि वाजान् यूयं पात स्वास्तिभिः सदा नः

६ [१९]

(९६)

६ मैत्रावरुणिर्वसिष्ठः । सरस्वती, ४-६ सरस्वान् । १-२ प्रगाथः = (१ बृहती, २ सतो बृहती), ३ प्रस्तारपङ्क्तिः, ४-६ गायत्री ।

बृहदु गायिषे वचोऽसुर्या नदीनाम् ।

सरस्वतीमिन्महया सुवृक्तिभिः स्तोमैर्वसिष्ठ रोदसी

१

उभे यत् ते महिना शुभ्रे अन्धसी अधिक्षियन्ति पूरवः ।

सा नो बोध्यवित्री मरुत्सखा चोदु राधो मघोनाम्

२

भद्रमिद् भद्रा कृणवत् सरस्वत्यर्कवारी चेतति वाजिनीवती ।

गूणाना जमदग्निवत् स्तुवाना च वसिष्ठवत्

३

जनीयन्तो न्वग्रवः पुत्रीयन्तः सुदानवः । सरस्वन्तं हवामहे

४

ये ते सरस्व ऊर्मयो मधुमन्तो घृतश्रुतः । तेभिर्नोऽविता भव

५

पीपिवांसं सरस्वतः स्तुतं यो विश्ववर्धनः मक्षीमहि प्रजामिषम्

६ [२०]

(९७)

१० मैत्रावरुणिर्वसिष्ठः । १ इन्द्रः; २, ४-८ बृहस्पतिः; ३, ९ इन्द्राब्रह्मणस्पती.
१० इन्द्राबृहस्पती । त्रिष्टुप् ।

- १ विवो नृपदने पृथिव्या नरो यत्र देवयवो मदन्ति ।
२ द्राय यत्र सर्वनानि सुन्वे गमन्मदाय प्रथमं वयश्च
३ देव्या वृणीमहेऽवांसि बृहस्पतिर्नो मह आ सखायः ।
४ भवेम मीळहुषे अनागा यो नो दाता परावतः पितेव
५ ज्येष्ठं नमसा हविर्भिः सुशेवं ब्रह्मणस्पतिं गृणीषे ।
६ श्लोको महि देव्यः सिषक्तु यो ब्रह्मणो देवकृतस्य राजा
७ आ नो योनिं सदतु प्रेष्ठो बृहस्पतिर्विश्ववारो यो अस्ति ।
८ तामो रायः सुवीर्यस्य तं दातु पर्षद्भ्यो अतिं सश्वतो अरिष्टान्
९ तामा नो अर्कममृताय जुष्टमिमे धांसुमृतासः पुराजाः ।
१० चिक्रन्दं यजतं पस्त्यानां बृहस्पतिमनर्वाणं हुवेम
११ ग्रामासो अरुपासो अश्वा बृहस्पतिं सहवाहो वहन्ति ।
१२ हृदि यस्य नीलवत् सधस्थं नभो न रूपमरूपं वसानाः
१३ हि शुचिः शतपत्रः स शुन्ध्युर्हिरण्यवाशीरिषिरः स्वर्षाः ।
१४ बृहस्पतिः स स्वावेश ऋष्वः पुरु सखिभ्य आसुतिं करिष्ठः
१५ वी देवस्य रोदसी जनित्री बृहस्पतिं वावृधतुर्भहित्वा ।
१६ क्षायाय दक्षता सखायः कर्द्द्वं ब्रह्मणे सुतरां सुगाधा
१७ यं वां ब्रह्मणस्पते सुवृक्तिर्ब्रह्मेन्द्राय वज्रिणे अकारि ।
१८ अविष्टं धियो जिगृतं पुरंधीर्जजस्तमर्यो वनुषामरांतीः
१९ बृहस्पते युवमिन्द्रश्च वस्वो विव्यस्येशाथे उत पार्थिवस्य ।
२० रां शुषिं स्तुवते कीरये चिद् यूयं पात स्वस्तिभिः सदा नः

(९८)

७ मैत्रावरुणिर्वसिष्ठः । इन्द्रः, ७ इन्द्राबृहस्पती । त्रिष्टुप् ।

- ० अथर्ववोऽरुणं दग्धमंशुं जुहोतन वृषभाय क्षितीनाम् ।
१ राद वेदीयां अवृषानुमिन्द्रो विश्वाहेद् याति सुतसोममिच्छन्

यद् दधिषे प्रदिवि चार्वन्नं दिवेदिवे पीतिमिदस्य वक्षि ।
 उत हृदोत मनसा जुषाण उशन्निन्द्र प्रस्थितान् पाहि सोमान् २
 जज्ञानः सोमं सहसे पपाथ प्र ते माता महिमानमुवाच ।
 एन्द्र पपाथोर्वन्तरिक्षं युधा देवेभ्यो वरिवश्चकथ ३
 यद् योधया महतो मन्यमानान् त्साक्षाम् तान् बाहुभिः शाशदानान् ।
 यद् वा नृभिर्वृत इन्द्राभियुध्यास्तं त्वयाजिं सौश्रवसं जयेम ४
 प्रेन्द्रस्य वोचं प्रथमा कृतानि प्र नूतना मघवा या चकार ।
 यदेदेवीरसाहिष्ट माया अथाभवत् केवलः सोमो अस्य ५
 तवेदं विश्वमभितः पशव्यं यत् पश्यासि चक्षसा सूर्यस्य ।
 गवामसि गोपतिरेकं इन्द्र भक्षीमहि ते प्रयतस्य वस्वः ६
 बृहस्पते युवमिन्द्रश्च वस्वो दिव्यस्येशाथे उत पार्थिवस्य ।
 धत्तं रयिं स्तुवते कीरये चिद् यूयं पात स्वस्तिभिः सदा नः ७ [२३] (७८)

(९९)

७ मैत्रावरुणिर्वसिष्ठः । विष्णुः, ४-६ इन्द्राविष्णू । त्रिष्टुप् ।

परो मात्रया तन्वा वृधान न ते महित्वमन्वश्नुवन्ति ।
 उमे ते विद्म रजसी पृथिव्या विष्णो देव त्वं परमस्य वित्से १
 न ते विष्णो जाग्रमानो न जातो देव महिन्नः परमन्तमाप ।
 उदस्तम्ना नार्कमृष्वं बृहन्तं दाधर्थं प्राचीं ककुभं पृथिव्याः २
 इरावती धेनुमती हि भूतं सूर्यवसिनी मनुषे दशस्या ।
 व्यस्तम्ना रोदसी विष्णवेते दाधर्थं पृथिवीमभितो मयूखैः ३
 उरुं यज्ञाय चक्रथुरु लोकं जनयन्ता सूर्यमुपासमग्निम् ।
 दासस्य चिद् वृषशिप्रस्य माया जघ्नथुर्नरा पृतनाज्येषु ४
 इन्द्राविष्णू हंहिताः शम्बरस्य नव पुरो नवतिं च श्रथिष्टम् ।
 शतं वर्चिनः सहस्रं च साकं हथो अप्रत्यसुरस्य वीरान् ५
 इयं मनीषा बृहती बृहन्तो रुक्रमा तवसा वर्धयन्ती ।
 ररे वां स्तोमं विदथेषु विष्णो पिन्वतमिषो वृजनेष्विन्द्र ६
 वर्षद् ते विष्णवाः आ कृणोमि तन्मे जुपस्व शिपिविष्ट हव्यम् ।
 वर्धन्तु त्वा मुष्टतयो गिरो देव यूयं पात स्वस्तिभिः सदा नः ७ [२४] (७९)

(१००)

७ मैत्रावरुणिर्वसिष्ठः । विष्णुः । त्रिष्टुप् ।

नू मर्तो दयते सनिष्यन् यो विष्णव उरुगायाय दाशत् ।

प्र यः सत्राच्च मनसा यजात एतावन्तं नयमाविवासात् १

त्वं विष्णो सुमतिं विश्वजन्त्या मप्रयुतामेवयावो मतिं दाः

पर्चो यथा नः सुवितस्य भूरे रश्वावतः पुरुश्चन्द्रस्य रायः २

त्रिर्विवः पृथिवीमेष एतां वि चक्रमे शतर्चसं महित्वा ।

प्र विष्णुरस्तु तवसस्तवीयान् त्वेषं ह्यस्य स्थविरस्य नाम ३

वि चक्रमे पृथिवीमेष एतां क्षेत्राय विष्णुर्मनुषे दशस्यन् ।

ध्रुवासो अस्य कीरयो जनांस उरुक्षितिं सुजनिमा चकार ४

प्र तत् ते अद्य शिपिविष्ट नामाऽर्यः शंसामि वयुनानि विद्वान् ।

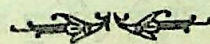
तं त्वा गृणामि तवसमतव्यान् क्षयन्तमस्य रजसः पराके ५

किमित् ते विष्णो परिचक्ष्यं भूत् प्र यद् ववक्षे शिपिविष्टो अस्मि ।

मा वर्षो अस्मदपं गूह एतद् यदन्यरूपः समिथे बभूथ ६

वर्षद् ते विष्णवांस आ कृणोमि तन्मे जुषस्व शिपिविष्ट हव्यम् ।

वर्धन्तु त्वा सुष्टुतयो गिरो मे यूयं पात स्वस्तिभिः सदा नः ७ [२५] (७९७)

[सप्तमोऽध्यायः ॥७॥ व० १-३३]

(१०१)

६ मैत्रावरुणिर्वसिष्ठः (वृष्टिकामः), कुमार आग्नेयो वा । पर्जन्यः । त्रिष्टुप् ।

तिस्रो वाचः प्र वदु ज्योतिरग्रा या एतद् दुहे मधुदोधमूर्धः ।

स वत्सं कृण्वन् गर्भमोषधीनां सद्यो जातो वृषभो रोरवीति १

यो वर्धन् ओषधीनां यो अपां यो विश्वस्य जगतो देव ईशे ।

स त्रिधातुं शरणं शर्म यंसत् त्रिवर्तु ज्योतिः स्वभिष्ट्यस्मे २

सुरीरु त्वद् भवति सूत उ त्वद् यथावशं तन्वं चक्र एषः ।

पितुः पयः प्रति गृभ्णाति माता तेन पिता वर्धते तेन पुत्रः ३

यस्मिन् विश्वानि भुवनानि तस्थुः स्तिस्रो द्यावस्त्रेधा ससुरारपः ।

वयुः कोशांस उपसेचनासो मध्वः श्रोतन्त्यभितो विरप्शम् ४

हृदं वचः पर्जन्याय स्वराजे हृदो अस्त्वन्तरं तज्जुजोषत् ।

मयोभुवो वृष्टयः सन्वस्मे सुपिप्पला ओषधीर्वृणोषाः ५

स रेतोधा वृषभः शश्वतीनां तस्मिन्नात्मा जगतस्तस्थुषश्च ।
तन्म ऋतं पातु शतशारदाय यूयं पात स्वस्तिभिः सदा नः
(१०२)

६ [१] (६)

३ मैत्रावरुणिर्वसिष्ठः (वृष्टिकामः), कुमार आग्नेयो वा । पर्जन्यः । गायत्री, २ पादनिवृत्त
पर्जन्याय प्र गायत दिवस्पुत्राय मीळहुषे । स नो यवसमिच्छतु १
यो गर्भमोषधीनां गवां कृणोत्यर्वताम् । पर्जन्यः पुरुषीणाम् २
तस्मा इद्वास्ये हविर्जुहोता मधुमत्तमम् । इळां नः संयतं करत ३ [२] (६)

(१०३)

१० मैत्रावरुणिर्वसिष्ठः । मण्डूकाः (पर्जन्यः) । त्रिष्टुप्, १ अनुष्टुप् ।

संवत्सरं शश्याना ब्राह्मणा व्रतचारिणः ।

वात्रं पर्जन्यजिन्वितां प्र मण्डूकां अवादिषुः १

दिव्या आपो अभि यदेनमायन् इति न शुष्कं सरसी शयानम् ।

गवामह न मायुर्वत्सिनीनां मण्डूकानां वग्नुरत्रा समेति २

यदीमेनो उगतो अभ्यवर्षति तृष्यावतः प्रावृष्यागतायाम् ।

अक्खलीकृत्या पितरं न पुत्रो अन्यो अन्यमुप वदन्तमेति ३

अन्यो अन्यमनु गृभ्णात्येनो रपां प्रसर्गे यदमन्दिषाताम् ।

मण्डूको यदुभिवृष्टः कर्तिष्कन् पृश्निः संपृङ्क्ते हरितेन वाचम् ४

यदेपामन्यो अन्यस्य वाचं शाक्तस्येव वदति शिक्षमाणः ।

सर्वं तदेषां समृधेव पर्व यत् सुवाचो वदथनाध्यप्सु ५ [३]

गोमायुरेको अजमायुरेकः पृश्निरेको हरित एक एषाम् ।

समानं नाम विघ्नतो विरूपाः पुरुत्रा वाचं पिपिशुर्वदन्तः ६

ब्राह्मणासो अतिरात्रे न सोमे सरो न पूर्णमभितो वदन्तः ।

संवत्सरस्य तदहः परि पृष्ठ यन्मण्डूकाः प्रावृषीणं बभूव ७

ब्राह्मणासः सोमिनो वाचमक्रत ब्रह्म कृण्वन्तः परिवत्सरीणम् ।

अध्वर्यवो घर्मिणः सिष्विद्वाना आविर्भवन्ति गुह्या न के चित् ८

वेवहितं जुगुप्सुर्वादिशस्य ऋतुं नरो न प्र मिनन्त्येते ।

संवत्सरे प्रावृष्यागतायां तप्ता घर्मा अश्रुवते विसर्गम् ९

गोमायुरदावजमायुरदात् पृश्निरुवाद्धरितो नो वसूनि ।

गवां मण्डूका वदतः शतानि सहस्रावि प्र तिरन्त आयुः १० [४] (६)

(१०४)

२५ मैत्रावरुणिर्वसिष्ठः । (राक्षोघ्नं) इन्द्रासोमौ; ८, १६, १९-२२ इन्द्रः; ९, १२-१३ सोमः;
१०, १४ अग्निः; ११ देवाः; १७ आवाणः; १८ मरुतः; २३ (पूर्वार्धस्य) वसिष्ठाशीः, (उत्तरार्धस्य)
पृथिव्यन्तरिक्षे । त्रिष्टुप्; १-६, १८, २१, २३ जगती; ७ जगती त्रिष्टुप्वा; २५ अनुष्टुप् ।

- (८०) इन्द्रासोमा तपतं रक्ष उज्जतं न्यर्पयतं वृषणा तमोवृधः ।
ता गृणीतमचितो न्योषतं हतं जुदेथां नि शिशीतमत्रिणः १
- (८१) इन्द्रासोमा समघशंसमभ्यधं तपुययस्तु चरुरग्निवाँ इव ।
ब्रह्मद्विषं क्रव्यादे घोरचक्षसे द्वेषो धत्तमनवायं किमीदिने २
- इन्द्रासोमा दुष्कृतो वव्रे अन्त रनारम्भणे तमसि प्र विध्यतम् ।
यथा नातः पुनरेकश्चनोदयत् तद् वामस्तु सहसे मन्युमच्छवः ३
- इन्द्रासोमा वर्तयतं दिवो वृधं सं पृथिव्या अघशंसाय तर्हणम् ।
उत् तक्षतं स्वयं पर्वतेभ्यो येन रक्षो वावृधानं निजूर्वथः ४
- इन्द्रासोमा वर्तयतं दिवस्पर्यगिततेभिर्युवमश्महन्मभिः ।
तपुर्वधेभिरजरेभिरत्रिणो नि पर्शानि विध्यतं यन्तु निस्वरम् ५ [५]
- इन्द्रासोमा परिं वां भूतु विश्वत इयं मतिः कक्ष्याश्वेव वाजिना ।
पां वां होत्रां परिहिनोमि मेधये मा ब्रह्माणि नृपतीव जिन्वतम् ६
- प्रति स्मरेथां तुजयन्दिरेवै हतं दुहो रक्षसो भङ्गुरावतः ।
इन्द्रासोमा दुष्कृते मा सुगं भूद् यो नः कदा चिदभिदासति दुहा ७
- यो मा पाकेन मनसा चरन्त मभिचष्टे अनृतेभिर्वचोभिः ।
आप इव काशिना संगृभीता असन्नस्त्वासत इन्द्र वक्ता ८
- ये पाकशंसं विहरन्त एवै र्ये वा भद्रं दूषयन्ति स्वधाभिः ।
अहये वा तान् प्रददातु सोम आ वा दधातु निर्रक्तेरुपस्थे ९
- यो नो रसं दिप्सति पित्वो अग्ने यो अश्वानां यो गवां यस्तनूनाम् ।
रिपुः स्तेनः स्तेयकृद् दुभ्रमेतु नि ष हीयतां तन्वाडे तनां च १० [६]
- पुः सो अस्तु तन्वाडे तनां च तिस्रः पृथिवीरधो अस्तु विश्वाः ।
प्रति शुष्यतु यशो अस्य देवा यो नो दिवा दिप्सति यश्च नक्तम् ११
- (८१) सुविज्ञानं चिकितुषे जनाय सच्चासच्च वचसी पस्पृधाते ।
तपोर्यत् सत्यं यत्तरहजीयस्तदित सोमोऽधत्ति हन्त्यासन् १२ (८२८)

न वा उ सोमो वृजिनं हिनोति न क्षत्रियं मिथुया धारयन्तम् ।
 हन्ति रक्षो हन्त्यासुद वदन्त—मुभाविन्द्रस्य प्रसितौ शयाते १३
 यदि वाहमनृतदेव आस मोघं वा देवाँ अप्यूहे अग्ने ।
 किमस्मभ्यं जातवेदो हृणीषे द्रोघवाचस्ते निर्ऋथं संचन्ताम् १४
 अद्या मुरीय यदि यातुधानो अस्मि यदि वायुस्ततप पूरुषस्य ।
 अधा स वीरैर्दशभिर्वि यूया यो मा मोघं यातुधानेत्याह १५ [७]

यो मायातुं यातुधानेत्याह यो वा रक्षाः शुचिरस्मीत्याह ।
 इन्द्रस्तं हन्तु महता वधेन विश्वस्य जन्तोरधमस्पदीष्ट १६
 प्र या जिगाति खर्गलेव नक्त—मप दुहा तन्वं गूहमाना ।
 ववाँ अनन्ताँ अव सा पदीष्ट ग्रावाणो घ्नन्तु रक्षसं उपन्दैः १७

वि तिष्ठध्वं मरुतो विक्ष्विच्छत गृभायत रक्षसः सं पिनष्टन ।
 वयो ये भूत्वी पतयन्ति नक्तभिर्ये वा रिपो दधिरे देवे अध्वरे १८
 प्र वर्तय दिवो अश्मानमिन्द्र सोमशितं मघवन् त्सं शिशाधि ।
 प्राक्तादपाक्तादधरादुदक्ता दुभि जहि रक्षसः पर्वतेन १९
 एत उ त्वे पतयन्ति श्वयातव इन्द्रं दिप्सन्ति दिप्सवोऽदाभ्यम् ।
 शिशीति शक्रः पिशुनेभ्यो वधं नूनं सृजदृशनिं यातुमन्यः २० [८]

इन्द्रो यातुनामभवत् पराशरो हविर्मथीनामभ्याद्विवांसताम् ।
 अभीदुं शक्रः परशुर्यथा वनं पात्रेव भिन्दन् त्सत एति रक्षसः २१
 उलूकयातुं शुशुलूकयातुं जहि श्वयातुमुत कोकयातुम् ।
 सूपर्णयातुमुत गृध्रयातुं हृषदेव प्र मृण रक्ष इन्द्र २२

मा नो रक्षो अभि नड्यातुमावता—मपोच्छतु मिथुना या किमीदिना ।
 पृथिवी नः पार्थिवात् पात्वंहसो ऽन्तरिक्षं दिव्यात् पात्वस्मान् २३
 इन्द्र जहि पुमांसं यातुधानं—मुत स्त्रियं मायया शाशदानाम् ।
 विधीवासो भूरदेवा क्रदन्तु मा ते हंशन् त्सूर्यमुच्चरन्तम् २४

प्रति चक्ष्व वि चक्ष्वे—न्द्रश्च सोम जागृतम् । रक्षोभ्यो वधमस्यत—मशानिं यातुमन्यः २५ [९] (८४१)

॥ इति सप्तमं मण्डलं समाप्तम् ॥

मंत्र—संख्या

पष्ठमण्डलस्यान्तपर्यन्तं ५१३३

सप्तममण्डलस्य

सर्वयोगः—

८४१
५९७४

अथाष्टमं मण्डलम् ।

(१)

[प्रथमोऽनुवाकः ॥१॥ सू० १-५]

(३४) १-२ प्रगाथो (घौरः) काण्वः; ३-२९ मेधातिथि-मेध्यातिथी काण्वो, ३०-३३ प्लायोगि-
रासङ्गः, ३४ आङ्गिरसी शश्वती ऋषिका । इन्द्रः, ३०-३४ आसङ्गः । १-४ प्रगाथः=
(विषमा बृहती, समा सतोबृहती), ५-३२ बृहती, ३३-३४ त्रिष्टुप् ।

मा चिद्वन्यद् वि शंसत सखायो मा रिषण्यत ।
इन्द्रमिह स्तोता वृषणं सचा सुते मुहुर्बुक्था च शंसत
अवक्रक्षिणं वृषभं यथाजुरं गां न चर्पणीसहम् ।
विद्वेषणं संवननोभयंकरं मंहिष्ठमुभयाविनम्
यच्चिद्वि त्वा जना इमे नाना हवन्त ऊतये ।
अस्माकं बह्वेदमिन्द्र भूतु ते ऽहा विश्वा च वर्धनम्
वि तर्तूर्यन्ते मघवन् विपश्चितो ऽर्यो विपो जनानाम् ।
उप क्रमस्व पुरुषपमा भर वाजं नेदिष्ठमूतये
महे चन त्वामद्रिवः परां शुल्काय देयाम् ।
न सहस्राय नायुताय वज्रिवो न शताय शतामघ
वस्यो इन्द्रासि मे पितु रूत भ्रातुरभुञ्जतः ।
माता च मे छदयथः समा वसो वसुत्वनाय राधसे
केपथ केदसि पुरुत्रा चिद्वि ते मनः ।
अर्षि युध्म खजकृत् पुरंदर प्र गायत्रा अंगासिषुः
मास्मै गायत्रमर्चत वावातुर्यः पुरंदरः ।
यामिः काण्वस्योप बहिरासवुं यासद् वज्री भिनत् पुरः
ये ते सन्ति दशग्विनः शतिनो ये सहस्रिणः ।
अम्वांसो ये ते वृषणो रघुदुव स्तेभिर्नस्तूयमा गहि

१

२

३

४

५ [१०]

६

७

८

९

(९)

आ त्वद्य सवर्धुधां हुवे गायत्रवेपसम् ।

इन्द्रं धेनुं सुदुधामन्यामिषं मरुधारामरंकृतम्

१० [११]

यत् तुदत् सूर एतशं वङ्कू वातस्य पर्णिना ।

वहत कुत्समार्जुनेयं शतक्रतुः त्सरद् गन्धर्वमस्तृतम्

११

य कृते चिदभिथिषः पुरा जन्तुभ्य आतृदः ।

संधाता संधिं मघवां पुरुवसु-रिष्कर्ता विहृतं पुनः

१२

मा भूम निष्ठया इवेन्द्र त्वदरणा इव ।

वर्नानि न प्रजहितान्यद्विवो दुरोषासो अमन्महि

१३

अमन्महीदनाशवो ऽनुग्रासश्च वृत्रहन् ।

सकृत् सु ते महता शूर राधसा ऽनु स्तोमं मुदीमहि

१४

यदि स्तोमं मम श्रव दस्माकमिन्द्रमिन्दवः ।

तिरः पवित्रं ससृवांस आशवो मन्दन्तु तुष्ट्यावृधः

१५ [१२]

आ त्वद्य सधस्तुतिं वावातुः सख्युरा गंहि ।

उपस्तुतिर्मघोनां प्र त्वाव त्वधा ते वरिम सुष्टुतिम्

१६

सोता हि सोममद्रिभि रेमेनमप्सु धावत ।

गव्या वक्षेव वासयन्त इन्नरो निर्धुक्षन् वक्षणाभ्यः

१७

अध ज्मो अध वा दिवो बृहतो रोचनादधि ।

अया वर्धस्व तन्वा गिरा ममा ऽऽ जाता सुक्रतो पृण

१८

इन्द्राय सु मदिन्तमं सोमं सोता वरेण्यम् ।

शक्र एणं पीपयद् विश्वया धिया हिन्वानं न वाजयुम्

१९

मा त्वा सोमस्य गल्दया सदा याचन्नहं गिरा ।

भूणिं मृगं न सर्वनेषु चुक्रुधं क ईशानं न याचिषत्

२० [१३]

मदेनेपितं मदं मुग्रमुग्रेण शर्वसा ।

विश्वेपां तरुतारं मवृच्युतं मदे हि प्सा ददाति नः

२१

शेवारे वार्या पुरु देवो मर्तीय वाशुषे ।

स सुन्वते च स्तुवते च रासते विश्वगूर्तो अरिष्टुतः

२२

एन्द्र याहि मत्स्व चित्रेण देव राधसा ।

सरो न प्रास्युदरं सर्पातिभि रा सीमिभिरु स्फुरम्

२३

आ त्वा सहस्रमा शतं युक्ता रथे हिरण्यये ।	
ब्रह्मपुत्रो हरय इन्द्र केशिनो वहन्तु सोमपीतये	२४
आ त्वा रथे हिरण्यये हरी मयूरशेण्या ।	
शितिपृष्ठा वहतां मध्वो अन्धसो विवर्क्षणस्य पीतये	२५ [१४]
पिबा त्वस्य गिर्वणः सुतस्य पूर्वपा इव ।	
परिष्कृतस्य रसिन इयमांसुतिश्चारुर्मदाय पत्यते	२६
य एको अस्ति दुंसनां महौ उग्रो अभि व्रतैः ।	
गमत् स शिप्री न स योषदा गमन्द्भवं न परि वर्जति	२७
त्वं पुं चरिष्ण्वं वधैः शुष्णस्य सं पिणक् ।	
त्वं मा अनु चरो अध द्विता यदिन्द्र हव्यो भुवः	२८
मम त्वा सूर उदिते मम मध्यंदिने दिवः ।	
मम प्रपित्वे अपिशर्वरे वस वा स्तोमासो अवृत्सत	२९
स्तुहि स्तुहीदिते वा ते मंहिष्ठासो मघोनाम् ।	
निन्दिताश्वः प्रपथी परमज्या मघस्य मेध्यातिथे	३० [१५]
आ यदश्वान् वनन्वतः श्रद्धयाहं रथे रुहम् ।	
उत वामस्य वसुनश्चिकेतति यो अस्ति याद्वः पशुः	३१
य क्रुञ्चा मह्यं मामुहे सह त्वचा हिरण्यया ।	
एष विश्वान्यभ्यस्तु सौभगां ऽऽ संगस्य स्वन्द्रथः	३२
अध प्लायोगिरिति दासदुन्या नासंगो अग्ने दुशभिः सहस्रैः ।	
अधोक्षणो दश मह्यं रुशन्तो नळा इव सरसो निरतिष्ठन्	३३
अन्वस्य स्थूरं ददृशे पुरस्ता दनस्थ ऊरुरवरम्बमाणः ।	
शश्वती नार्यभिचक्ष्याह सुमद्रम्य भोजनं विभर्षि	३४ [१६] (३४)

(२)

(४२) १-४० मेघातिथिः काण्वः, आङ्गिरसः प्रियमेधश्च, ४१-४२ मेघातिथिः काण्वः ।

इन्द्रः, ४१-४२ विभिन्दुः । गायत्री, २८ अनुष्टुप् ।

इवं वसो सुतमन्धः पिबा सुपूर्णमुदरम् ।	अनाभयिन् ररिमा तै	१
नृमिधूतः सुतो अश्वे रव्यो वारैः परिपूतः ।	अश्वो न निक्तो नदीपु	२
तै ते यवं यथा गोभिः स्वादुर्मकर्मभीषन्तः ।	इन्द्र त्वास्मिन् त्संधमादे	३

(३७)

✓ इन्द्र इत् सोमपा एक इन्द्रः सुतपा विश्वायुः । अन्तर्देवान् मर्त्याश्च ४
न यं शुक्रो न दुराशीर्न तृप्ता उरुव्यचंसम् । अपस्पृण्वते सुहार्दम् ५ [१७]
गोभिर्यदीमन्ये अस्मन् मुगं न वा मुगयन्ते । अभित्सरन्ति धेनुभिः ६
त्रय इन्द्रस्य सोमाः सुतासः सन्तु देवस्य । स्वे क्षये सुतपात्रः ७
त्रयः कोशासः श्रोतन्ति तिस्रश्चम्बः । सुपूर्णाः । समाने अधि भार्मन् ८
शुचिरसि पुरुनिष्ठाः क्षीरैर्मध्यत आशीर्तः । दुध्ना मन्दिष्ठः शूरस्य ९
इमे त इन्द्र सोमा स्तीवा अस्मे सुतासः । शुक्रा आशिरं याचन्ते १० [१८]

तां आशिरं पुरोळाश मिन्द्रेमं सोमं श्रीणीहि । रेवन्तं हि त्वां शृणोमि ११
हृत्सु पीतासो युध्यन्ते दुर्मदासो न सुरायाम् । ऊधर्न नग्ना जरन्ते १२
रेवा इद् रेवतः स्तोता स्यात् त्वावतो मघोनः । प्रेदुं हरिवः श्रुतस्य १३
उक्थं च न शस्यमान मगोररिरा चिकेत । न गायत्रं गीयमानं १४
मा न इन्द्र पीयत्नवे मा शर्धते परा दाः । शिक्षा शचीवः शचीभिः १५ [१९]

वयमु त्वा तदिदंथा इन्द्र त्वायन्तः सखायः । कण्वा उक्थेभिर्जरन्ते १६
न धेमन्यदा पपन वज्रिहपसो नविष्टौ । तवेदु स्तोमं चिकेत १७
इच्छन्ति देवाः सुवन्तं न स्वप्नाय स्पृहयन्ति । यन्ति प्रमादुमतन्द्राः १८
ओ पु प्र याहि वाजंभिर्मा हृणीथा अभ्यस्मान् । महौ इव युवजानिः १९
मो प्वद्य दुर्हणावान् त्सायं करदुरे अस्मत् । अश्रीर इव जामाता २० [२०]

विद्वा ह्यस्य वीरस्य भूरिदावरीं सुमतिम् । त्रिषु जातस्य मनांसि २१
आ तू पिंश्च कण्वमन्तं न वा विद्वा शवसानात् । यशस्तरं ज्ञतमूतेः २२
ज्येष्ठेन सोतरिन्द्राय सोमं वीराय शक्राय । भरा पिबन्नर्याय २३
यो वेदिष्ठो अव्यथि प्वश्वावन्तं जरितृभ्यः । वाजं स्तोतृभ्यो गोमन्तम् २४
पन्यपन्यमित सोतार आ धावत मद्याय । सोमं वीराय शूराय २५ [२१]

पाता वृत्रहा सुतमा वा गमन्नारे अस्मत् । नि यमते ज्ञतमूतिः २६
एह हरी ब्रह्मयुजा शग्मा वक्षतः सखायम् । गीर्भिः श्रुतं निर्वणसम् २७
स्वादवः सोमा आ याहि श्रीताः सोमा आ याहि । २८
शिप्रिन्नृषीवः शचीवो नायमच्छा सधुमादम् २८
स्तुतश्च यास्वा वर्धन्ति महे राधसं नृम्णाय । इन्द्र कारिणं वृधन्तः २९

गिरश्च यास्तं गिराह उक्था च तुभ्यं तानि । सत्रा दधिरे शर्वांसि ३० [२२]

एवेदेष तुविकूर्मि—र्वाजाँ एको वज्रहस्तः । सनादमृक्तो दयते ३१

हन्ता वृत्रं दक्षिणेनेन्द्रः पुरु पुरुहूतः । महान् महीभिः शर्चीभिः ३२

यस्मिन् विश्वाश्रवणाय उत ज्यौता जयांसि च । अनु घेन्मन्दी मघोनः ३३

एष एतानि चकारेन्द्रो विश्वा योऽति शृण्वे । वाजदावा मघोनाम् ३४

प्रमर्ता रथं गव्यन्तं—मपाकाच्चिद् यमवति । इनो वसु स हि वोळ्हा ३५ [२३]

सनिता विप्रो अर्वन्धि—हन्ता वृत्रं नृभिः शूरः । सत्योऽविता विधन्तम् ३६

यजध्वैनं प्रियमेधा इन्द्रं सत्राचा मनसा । यो भूत् सोमैः सत्यमद्वा ३७

गाथश्रवसं सत्पतिं श्रवस्कामं पुरुत्मानम् । कण्वांसो गात वाजिनम् ३८

य कृते चिद् गास्पदेभ्यो दात् सखा नृभ्यः शर्चीवान् । ये अस्मिन् काममश्रियन् ३९

इथा धीवन्तमद्रिवः काण्वं मेध्यातिथिम् । मेघो भूतोऽभि यन्नयः ४०

शिक्षा विभिन्दो अस्मै चत्वार्ययुता ददत् । अष्टा परः सहस्रा ४१

उत सु ते पयोवृधा माकी रणस्य नृपत्या । जनिव्वनाय मामहे ४२ [२४] (७६)

(३)

२४ मेध्यातिथिः काण्वः । इन्द्रः, २१-२४ कौरयाणः पाकस्थामा । प्रगाथः = (विषमा बृहती, समा सतोबृहती), २१ अनुष्टुप्, २२-२३ गायत्री, २४ बृहती ।

पिवा सुतस्य रसिनो मत्स्वा न इन्द्र गोमंतः ।

आपिनी बोधि सधमाद्यो वृधेऽऽस्माँ अवन्तु ते धियः १

भूयाम ते सुमतौ वाजिनो वयं मा नः स्तरभिमातये ।

अस्माश्चित्राभिरवतादुभिष्टिभि—रा नः सुमेधु यामय २

इमा उ त्वा पुरुवसो गिरो वर्धन्तु या मम ।

पावकवर्णाः शुचयो विपश्चितो ऽभि स्तोमैरनूपत ३

अयं सहस्रमृषिभिः सहस्कृतः समुद्र इव पप्रथे ।

सत्यः सो अस्य महिमा गृणे शवो यज्ञेषु विप्रराज्ये ४

इन्द्रमिदं देवतातय इन्द्रं प्रयत्यध्वरे ।

इन्द्रं समीके वनिनो हवामह इन्द्रं धनस्य सातये

५ [२५] (८१)

इन्द्रो मृता रोदसी पप्रथच्छवः	इन्द्रः सूर्यमरोचयत् ।	
इन्द्रे ह विश्वा भुवनानि येमि	इन्द्रे सुवानास इन्दैवः	६
अभि त्वा पूर्वपीतयः	इन्द्रः स्तोमैमिरायवः ।	
समीचीनासः क्रुञ्चः समस्वरम्	रुद्रा गृणन्तु पूर्व्यम्	७
अस्येदिन्द्रो वावृधे वृष्ण्यं शवो	मदे सुतस्य विष्णावि ।	
अद्या तमस्य महिमानमागवो	ऽनुं शुवन्ति पूर्वथा	८
तत् त्वा यामि सुवीर्यं	तद् ब्रह्म पूर्वचित्तये ।	
येना यतिभ्यो भृगवे धने हिते	येन प्रस्कण्वमाविथ	९
येना समुद्रममृजो महीरप	स्तदिन्द्र वृष्णि ते शवः ।	
सद्यः सो अस्य महिमा न संनष्टो	यं क्षोणींनुचक्रदे	१० [२६]
शग्धी न इन्द्र यत् त्वा	रयि यामि सुवीर्यम् ।	
शग्धि वाजाय प्रथमं सिषासते	शग्धि स्तोमाय पूर्व्य	११
शग्धी नो अस्य यन्द्रं पौरमाविथ	धियं इन्द्र सिषासतः ।	
शग्धि यथा रुद्रां इयार्कं कृप	मिन्द्र प्रावः स्वर्गरम्	१२
कन्नव्यो अतसीनां	तुरो गृणीत मर्त्यः ।	
नही न्वस्य महिमानमिन्द्रियं	स्वर्गुणन्त आनुशुः	१३
कर्तुं स्तुवन्तं क्रतयन्त देवत	क्रधिः को विप्र ओहते ।	
कदा हवं मधवन्निन्द्र सुन्वतः	कर्तुं स्तुवत आ गमः	१४
उतु त्ये मधुमत्तमा	गिरः स्तोमास ईरते ।	
सत्राजितो धनसा अक्षितोतयो	वाजयन्तो रथां हव	१५ [२७]
कण्वा इव भृगवः सूर्या इव	विश्वमिद धीतमानशुः ।	
इन्द्रं स्तोमैर्मिहयन्त आयवः	प्रियमैधासो अस्वरन्	१६
युक्त्वा हि वृत्रहन्तम्	हरीं इन्द्र परावतः ।	
अवाचीनो मधवन् त्सोमपीतयः	उग्र क्रुध्वेमिरा गहि	१७
इमे हि ते कारवो वावृधुधिया	विषासो मेधसातये ।	
स त्वं नो मधवन्निन्द्र गर्वणो	देनो न गृणुधी हवम्	१८
निरिन्द्र वृहतीभ्यो	वृत्रं धनभ्यो अरुणः ।	
निरुदस्य मृगयस्य मायिनो	निः पर्वतस्य गा आजः	१९

निष्प्रयो रुरुचुर्निरु सूर्यो निः सोमं हन्विषो रसः ।
निरन्तरिक्षादधमो महानहिं कृषे तदिन्द्र पौंस्यम्

२० [२८]

यं मे तुरिन्द्रो मरुतः पाकस्थामा कौरयाणः ।

विश्वेषां त्वमा शोभिष्ठ—सुपेव विवि धार्वमानम्

२१

रोहितं मे पाकस्थामा सुधुरं कक्ष्यप्राम् ।

अदाह शयो विबोधनम्

२२

यस्मा अन्ये दश प्रति धुरं वहन्ति वह्नयः ।

अस्तं दयो न तुष्यम्

२३

आत्मा पितुस्तनूवांस ओजोवा अभ्यञ्जनम् ।

तुरियमिह रोहितस्य पाकस्थामानं ओजं दातारंमव्रवम्

२४ [२९] १००

(४)

२१ देवातिथिः काण्वः । इन्द्रः १५-१८ पूषः वा, १९-२१ कुरुङ्गः । प्रगाथः = (विषमा बृहती, लमा सतबृहती); २२ पुर उष्णिक् ।

यदिन्द्र प्रागपागुदुङ् न्यग्वा ह्यसे नृभिः ।

सिमा पुरु नृपूतो अस्यानवे ऽसिं प्रवार्धं तुर्वशे

१

यद् वा रुमे रुशमि इयावके कृष इन्द्र मादयसे सचा ।

कण्वांसस्त्वा ब्रह्ममिः स्तोमंवाहस इन्द्रा यच्छन्त्या गहि

२

यथा गौरो अपा कृतं तृण्यजेत्यवेरिणम् ।

आपित्वे नः प्रपित्वे तूयमा गहि कण्वेषु सु सचा विव

३

मन्दन्तु त्वा मघवहिन्द्रेन्दवो राधोदेयाय सुन्वते ।

आमुष्या सोममपिबन्मू सुतं ज्येष्ठं तद् दधिषे सहः

४

प्र चक्रे सहसा सहो बभञ्ज मनुमोजसा ।

विश्वे त इन्द्र पृतनायवो यज्ञो नि वृक्षा इव येमिरे

५ [३०]

सहस्रेणैव सचते यवीयुधा यस्त आनकुपस्तुतिम् ।

पुत्रं प्रावर्गं कृणुते सुवीर्यं दाश्रोति नमउक्तिभिः

६

मा मेम मा भ्रजिष्मो—अस्य सुख्ये तव ।

महत ते पुण्यो अभिचक्ष्यं कृतं वक्ष्येम त्वं मनुम्

७

(१०७)

सुन्यामनु स्फिग्यं वावसे वृषा न दाना अस्य रोषति ।
 मध्वा संपृक्ताः सारधेण धेनवस्तूयमेहि द्रवा पिब
 अश्वी रथी सुरूप इद गोमौ इदिन्द्र ते सखा ।
 श्वात्रभाजा वयसा सचते सदा चन्द्रो याति सभामुप
 ऋश्यो न तृष्यन्नवपानमा गहि पिबा सोमं वशां अनु ।
 निमेघमानो मधवन् दिवेदिव ओजिष्ठं दधिषे सहः

८

९

१० [३१]

अध्वर्यो द्रावया त्वं सोममिन्द्रः पिपासति ।
 उप नूनं युयुजे वृषणा हरी आ च जगाम वृत्रहा
 स्वयं चित् स मन्यते दाशुरिर्जनो यत्रा सोमस्य तृप्पसि ।
 इदं ते अन्नं युज्यं समुक्षितं तस्येहि प्र द्रवा पिब
 रथेष्ठायाध्वर्यवः सोममिन्द्राय सोतन ।
 अर्धि ब्रध्नस्याद्रयो वि चक्षते सुन्वन्तो दाश्वध्वरम्
 उप ब्रध्नं वावाता वृषणा हरी इन्द्रमपसु वक्षतः ।
 अर्वाञ्च त्वा सप्तयोऽध्वरश्रियो वहन्तु सवनेदुप

११

१२

१३

१४

प्र पूषणं वृणीमहे युज्याय पुरुवसुम् ।
 स शक्र शिक्षे पुरुहूत नो धिया तुजे राये विमोचन

१५ [३२]

सं नः शिशीहि भुरिजोरिव क्षुरं रास्व रायो विमोचन ।
 त्वे तन्नः सुवेदमुस्रियं वसु यं त्वं हिनोषि मर्त्यम्
 वेमि त्वा पूषन्नृअसे वेमि स्तोतव आघृणे ।
 न तस्य वेम्यरणं हि तद् वसो स्तुपे पञ्चाय साध्वे
 परा गावो यवसं कच्चिदाघृणे नित्यं रेवणो अमर्त्य ।
 अस्माकं पूषन्नविता शिवो भव महिष्ठो वाजसातये

१६

१७

१८

स्थूरं राधः शताश्वं कुरुङ्गस्य दिविष्टिषु ।
 राजस्त्वेषस्य सुभगस्य रातिषु तुर्वशेष्वमन्महि
 धीभिः सातानि काण्वस्य वाजिनः प्रियमैधैरमिद्युभिः ।
 पाष्टिं सहस्रानु निर्मजामजे निर्यूथानि गवामृषिः

१९

२०

वृक्षाश्चिन्मे अभिपित्वे अरारणुः ।
 गां भजन्त मेहना ऽश्वं भजन्त मेहना

२१ [३३] [१११]

[अष्टमोऽध्यायः ॥८॥ व० १-३६]

(५)

३९ ब्रह्मातिथिः काण्वः । अश्विनौ, ३७ (उत्तरार्धस्य)-३९ चैद्यः कशुः ।
गायत्री, ३७-३८ बृहती, ३९ अनुष्टुप् ।

वृत्राविहेव यत् स—त्यरुणप्सुराशिश्वितत्	१ वि भानुं विश्वधातनत्	१
तुवद् दस्रा मनोयुजा रथेन पृथुपार्जसा	१ सचेथे अश्विनोपसम्	२
युवाभ्यां वाजिनीवसू प्रति स्तोमा अदक्षत	१ वाचं दूतो यथोहिपे	३
पुरुमिया णं ऊतये पुरुमन्द्रा पुरुवसू	१ स्तुपे कण्वासो अश्विना	४
महिष्ठा वाजसातमे पर्यन्ता शुभस्पती	१ गन्तारा दृशुषो गृहम्	५ [१]
ता सुवेवायं दृशुषे सुमेधामवितारिणीम्	१ घृतैर्गव्यैतिमुक्षतम्	६
आ नः स्तोममुप द्रवत् तूयं श्येनोभिराशुभिः	१ यातमश्वेभिरश्विना	७
येभिस्तिष्ठः परावतो दिवो विश्वानि रोचना	१ त्रीरक्तून् परिदीयथः	८
उत नो गोमतीरिष उत सातीरहर्विदा	१ वि पथः सातये सितम्	९
आ नो गोमन्तमश्विना सुवीरं सुरथं रयिम्	१ वोळ्हमश्वावतीरिषः	१० [२]
वावृधाना शुभस्पती दस्रा हिरण्यवर्तनी	१ पिबतं सोम्यं मधु	११
अस्मभ्यं वाजिनीवसू मधवन्त्यश्च सप्रथः	१ छर्दिर्नन्तमदाभ्यम्	१२
नि पु ब्रह्म जनानां याविष्टं तूयमा गतम्	१ मो घ्वान्या उपारतम्	१३
अस्य पिबतमश्विना युवं मदस्य चारुणः	१ मध्वो रातस्य धिष्ण्या	१४
अस्मे आ वहतं रयिं शतवन्तं सहस्रिणम्	१ पुरुक्षुं विश्वधायसम्	१५ [३]
पुरुत्रा चिद्धि वां नरा विह्वयन्ते मनीषिणः	१ वाघन्तिरश्विना गतम्	१६
जनासो वृक्तवर्हिषो हविष्मन्तो अरंकृतः	१ युवां हवन्ते अश्विना	१७
अस्माकमद्य वामयं स्तोमो वाहिष्ठो अन्तमः	१ युवाभ्यां भूत्वश्विना	१८
यो ह वां मधुनो दृति राहितो रथचर्षणे	१ ततः पिबतमश्विना	१९
तेन नो वाजिनीवसू पथे तोकाम्यं शं गवे	१ वहतं पीवरीरिषः	२० [४]
उत नो दिव्या इष उत सिन्धूरहर्विदा	१ अप द्वारेव वर्षथः	२१
कृदा वां तौश्यो विधत् समुद्रे जहितो नरा	१ यद् वां रथो विभिष्पतात्	२२
युवं कण्वाय नासत्याऽपरिप्ताय हर्म्ये	१ शश्वदूतीर्दशस्यथः	२३
तामिरा यातमूतिभिर्नव्यसीभिः सुश्रुतिभिः	१ यद् वां वपणवसू हुवे	२४

यथा चित् कण्वमावतं प्रियमेधमुपस्तुतम् । आत्रिं शिखारमश्विना २५ [५]

यथोत कृत्ये धने—ऽशुं गोष्वगस्त्यम् । यथा वाजेषु सोमरिम् २६

एतावद् वा वृषण्वसू अतो वा भूयो अश्विना । गृणन्तः सुस्रमीमहे २७

रथं हिरण्यवन्धुरं हिरण्याभीशुमश्विना । आ हि स्थाथो दिविस्पृशाम् २८

हिरण्ययीं वां रमि—रीषा अक्षो हिरण्ययः । उभा चक्रा हिरण्ययां २९

तेन नो वाजिनीवसू परावतश्चिदा गतम् । उपेयां सुष्टुतिं मम ३० [६]

आ वहेथे पराकात् पूर्विरश्वन्तावश्विना । इषो दासीरमर्त्या ३१

आ नो द्युन्नैरा शवोमि—रा राया वातमश्विना । पुरुश्चन्द्रा नासत्या ३२

एह वां प्रुषितस्तवो वयो वहन्तु पर्णिनः । अच्छा स्वध्वरं जनम् ३३

रथं वामनगायसं य इषा वर्तते सह । न चक्रमभि बाधते ३४

हिरण्ययेन रथेन द्रवत्पाणिभिरश्वैः । धीजवना नासत्या ३५ [७]

युवं मृगं जागृवांसं स्वर्द्धो वा वृषण्वसू । ता नः पृङ्गमिषा शयिम् ३६

ता मे अश्विना सनीनां विद्यातं नवानाम् ।

यथा चिच्चैद्यः कशुः शतमुष्ट्राणां ददत सहस्रा दश गोनाम् ३७

यो मे हिरण्यसंहशो दश राज्ञो अमंहत ।

अधस्पदा इच्चैद्यस्य कृष्टय—श्चर्मन्ना अभितो जनाः ३८

माकिरेना पथा गाद् येनेमे यन्ति चेदयः ।

अन्यो नेत सूरिरोहते भूरिदावत्तरो जनः ३९ [८] (१३)

(६)

[द्वितीयोऽनुवाकः ॥१॥ सू० ६-११]

४८ वत्सः काण्वः । इन्द्रः, ४६-४८ तिरिन्द्रिरः पार्श्वयः । गायत्री ।

महाँ इन्द्रो य ओजसा पर्जन्यो वृष्टिमाँ इव । स्तोमैर्वत्सस्य वावृधे १

प्रजामृतस्य पिप्रतः प्र यद् भरन्त वल्लयः । विप्रां क्रतस्य वाहसा २

कण्वा इन्द्रं यदक्रत स्तोमैर्यज्ञस्य सार्धनम् । जामि ब्रुवत आयुधम् ३

समस्य मन्यवे विशो विश्वा नमन्त कृष्टयः । समुद्रायेव सिन्धवः ४

ओजस्तदस्य तिविष उमे यत् समवर्तयत् । इन्द्रश्चर्मैव रोदसी ५ [९]

वि चिद् वृत्रस्य दोधतो वृत्रेण शतपर्वणा । शिरो विभेद वृष्णिना ६

अभि प्र णोनुमो	विषामयेषु धीतयः । अग्नेः शोचिर्न विद्युतः	७
गुहा स्तीरुप त्मना	प्र यच्छोचन्त धीतयः । कण्वा कृतस्य धारया	८
प्र तमिन्द्र नशीमहि	रुधि गोमन्तमश्विनम् । प्र ब्रह्म पूर्वचित्तये	९
अहमिन्द्र पितृपरि	मेधामृतस्य जग्रम । अहं सूर्य इवाजनि	१० [१०]
अहं प्रनेन मन्मना	गिरः शुम्भामि कण्ववत् । येनेन्द्रः शुम्भमिद् वृधे	११
ये त्वामिन्द्र न तुष्टुवुः	कषयो ये च तुष्टुवुः । ममेद् वर्धस्व सुष्टुतः	१२
यदस्य मन्पुरध्वनीद्	वि वृजं पर्वशो रुजन् । अपः समुद्रमैरयत्	१३
नि शुष्णा इन्द्र धर्गसिं	वज्रं जवन्थ दस्यवि । वृषा ह्यग्र गृणिवेषे	१४
न द्याव इन्द्रमोजसा	नान्तरिक्षाणि वाज्रिणम् । न विव्यचन्त भूमयः	१५ [११]
यस्त इन्द्र महीरपः	स्तम्भयमान आशयत् । नि तं पद्यांसु शिश्रथः	१६
य इमे रोदसी मही	समीची समजग्रभीत् । तमोभिरिन्द्र तं गुहः	१७
य इन्द्र यतयस्त्वा	भृगवो ये च तुष्टुवुः । ममेदुग्र भुधी हवम्	१८
इमास्त इन्द्र पृथ्वयो	घृतं दुहत आशिरम् । एनामृतस्य पिप्पुषीः	१९
या इन्द्र प्रसवस्त्वा	ऽऽसा गर्भमचक्रिन् । परि धर्मेव सूर्यम्	२० [१२]
त्वामिच्छवसरपते	कण्वा उक्रथेन वावृधुः । त्वां सुतास इन्द्रवः	२१
तवेदिन्द्र प्रणीतिषु	त प्रशस्तिरदिवः । यज्ञो वितन्तसाग्यः	२२
आ न इन्द्र महीमिषं	पुरं न दधि गोमतीम् । उत प्रजां सुवीर्यम्	२३
उत त्यदाश्वश्वयं	यदिन्द्र नाहुषीष्वा । अग्ने विश्व प्रदीदयत्	२४
अभि वृजं न तल्लिषे	सूर उपाकचक्षसम् । यदिन्द्र मूळयासि नः	२५ [१३]
यवृजं तविषीयसु	इन्द्र प्रराजसि क्षितीः । ग्रहो अपार ओजसा	२६
तं त्वा हविर्मतीर्विज्ञा	उपं ब्रुवत कृतये । उरुजयसमिन्दुभिः	२७
उपहरे गिरीणां	संगथे च नदीनाम् । धिया विप्रो अजायत	२८
अतः समुद्रमुद्रत	अश्रित्वा अव पश्यति । यतो विषान एजति	२९
आपित प्रत्नस्य रेतसो	ज्योतिष्पश्यन्ति वासरम् । परो यद्विध्यते दिवा	३० [१४]
कण्वास इन्द्र ते मतिं	विश्वे वर्धन्ति पौंस्यम् । उतो शविष्ठ वृण्यम्	३१
इमां म इन्द्र सुष्टुतिं	जुषस्व प्र सु भार्गव । उत प्र वर्धया मतिम्	३२
उत ब्रह्मण्या वयं	तुभ्यं प्रवृद्ध वज्रिवः । विप्रो अतक्षम जीवसे	३३
अभि कण्वा अनुपता	ऽऽपो न प्रवती धृतीः । इन्द्रं तन्नन्वती मतिः	३४ (१९४)

इन्द्रमुक्थानि वावृधुः समुद्रमिव सिन्धवः । अनुत्तमन्युमजरम्
आ नो याहि परावतो हरिभ्यां हर्यताभ्याम् । इममिन्द्र सुतं पिब
त्वामिदं वृत्रहन्तम् जनसो वृक्तबर्हिषः । हवन्ते वाजसातये
अनु त्वा रोदसी उभे चक्रं न वर्त्येतशम् । अनु सुवानास इन्द्रवः
मन्दस्वा सु स्वर्णर उतेन्द्र शर्यणावति । मत्स्वा विवस्वतो मती
वावृधान उप द्यवि वृषा वज्रयरोरवीत् । वृत्रहा सोमपातमः
ऋषिर्हि पूर्वजा अस्येक ईशान ओजसा । इन्द्रं चोष्कूयसे वसु
अस्माकं त्वा सुतां उप वीतपृष्ठा अभि प्रयः । शतं वहन्तु हरयः
इमां सु पूर्या धियं मधोवृतस्य पिप्युषीम् । कण्वा उक्थेन वावृधुः
इन्द्रमिदं विमहीनां मेधे वृणीत मर्त्यः । इन्द्रं सनिप्युरुतये
अर्वाञ्च त्वा पुरुषुत प्रियमेधस्तुता हरी । सोमपेयाय वक्षतः
शतमहं तिरिन्दिरे सहस्रं पर्शावा ददे । राधांसि याद्वानाम्
त्रीणि शतान्यवतां सहस्रा दश गोनाम् । दुदुष्पज्राय सान्ने
उदानद्र ककुहो दिवमुप्राञ्चतुर्युजो ददत् । श्रवसा याद्वं जनम्

३५ [१५]

३६

३७

३८

३९

४० [१६]

४१

४२

४३

४४

४५

४६

४७

४८ [१७] २०८

(७)

३६ पुनर्वत्सः काण्वः । मरुतः । गायत्री ।

प्र यद् वस्त्रिष्टुभमिषं मरुतो विप्रो अक्षरत् । वि पर्वतेषु राजथ
यदुङ्ग तविषीयवो यामं शुभ्रा अर्चिध्वम् । नि पर्वता अहासत
उदीरयन्त वायुभिर्वाश्रासः पृश्निमातरः । धुक्षन्त पिप्युषीमिषम्
वर्षन्ति मरुतो मिहं प्र वेपयन्ति पर्वतान् । यद् यामं यान्ति वायुभिः
नि यद् यामाय वो गिरिर्नि सिन्धवो विधर्मणे । महे शुष्माय येमिरे

१

२

३

४

५ [१८]

युष्मां उ नक्तमृतये युष्मान् दिवा हवामहे । युष्मान् प्रयत्यध्वरे
उदु त्ये अरुणप्सवश्चित्रा यामेभिरीरते । वाश्रा अधि ण्णुना दिवः
सृजन्ति रश्मिमोर्जसा पन्थां सूर्याय यातवे । ते भानुभिर्वि तस्थिरे
इमां मे मरुतो गिरिमिमं स्तोर्ममृमुक्षणः । इमं मे वनता हवम्
त्रीणि सरीसि पृश्नयो दुदुहे वज्रिणे मधु । उत्सं कवन्धमुद्रिणम्

६

७

८

९

१० [१९]

मरुतो यद्वा वो दिवः सुम्नाथन्तो हवामहे । आ तू न उप गन्तन

११

(११०)

अ० ५, अ० ८, व० २०]

युयं हि ष्ठा सुदानवो रुद्रा ऋभुक्षणो दमे
आ नो रयिं मद्वच्युतं पुरुक्षुं विश्वधायसम्
अधीव यद् गिरीणां यामं शुभ्रा अचिध्वम्
एतावतश्चिदेपां सुमं भिक्षेत मर्त्यः

ये द्रप्सा इव रोदसी धमन्त्यनु वृष्टिभिः
उदु स्वानेभिरीरत उद रथैरुदु वायुभिः
येनाव तुर्वशं यदु येन कण्वं धनस्पृतम्
इमा उ वः सुदानवो घृतं न पिप्युषीरिपः
क नूनं सुदानवो मदथा वृक्तवर्हिषः

नहि ष्म यद्ध वः पुरा स्तोमेभिर्वृक्तवर्हिषः
समु त्ये महतीरपः सं क्षोणी समु सूर्यम्
वि वृत्रं पर्वशो ययुर्वि पर्वतां अराजिनः
अनु त्रितस्य युध्यतः शुष्ममावन्नत क्रतुम्
विद्युद्धस्ता अभिद्यवः शिपाः शीर्षन् हिरण्ययीः

उशाना यत् परावत उक्ष्णो रन्ध्रमयातन
आ नो मखस्य द्वावने ऽश्वैर्हिरण्यपाणिभिः
यदेपां पृषती रथे प्रष्टिर्वहति रोहितः
सुपोमे शर्यणाव त्यार्जिके पस्त्यावति
कदा गच्छाथ मरुत इत्था विप्रं हवमानम्

कद्ध नूनं कंधप्रियो यदिन्द्रमजहातन
सहो पु णो वज्रहस्तैः कण्वांसो अग्निं मरुद्भिः
ओ पु वृष्णः प्रयज्यु ना नव्यसे सुविताय
गिर्यश्चिन्नि जिहते पर्शानासो मन्यमानाः

आक्ष्णयावानो वह न्त्यन्तरिक्षेण पततः
अग्निर्हि जानि पूर्व्य इच्छन्दो न सूर्यो अर्चिषा

१ उत प्रचेतसो मदं १२
१ इयर्ता मरुतो दिवः १३
१ सुवानैर्मन्दध्व इन्दुभिः १४
१ अदाभ्यस्य मन्मभिः १५ [२०]

१ उत्सं दुहन्तो अक्षितम् १६
१ उत स्तोमैः पृश्निमातरः १७
१ राये सु तस्य धीमहि १८
१ वर्धान् काण्वस्य मन्मभिः १९
१ ब्रह्मा को वः सपर्यति २० [२१]

१ शर्धा ऋतस्य जिन्वथ २१
१ सं वज्रं पर्वशो दधुः २२
१ चक्राणा वृष्णि पौंस्यम् २३
१ अन्विन्द्रं वृत्रतूर्ये २४
१ शुभ्रा व्यञ्जत श्रिये २५ [२२]

१ द्यौर्न चक्रदद् भिया २६
१ देवास उषं गन्तन २७
१ यान्ति शुभ्रा रिणन्नपः २८
१ ययुर्निचक्रया नरः २९
१ मर्डीकेभिर्नाधमानम् ३० [२३]

१ को वः सखित्व ओहते ३१
१ स्तुषे हिरण्यवाशीभिः ३२
१ ववृत्यां चित्रवाजान् ३३
१ पर्वताश्चिन्नि येमिरे ३४
१ धातारः स्तुवते वयः ३५

१ ते भानुभिर्वि तस्थिरे ३६ [२४] (२४४)

(८)

२३ सध्वंसः काण्वः । अश्विनौ । अनुष्टुप् ।

आ नो विश्वाभिखतिभि रश्विना गच्छतं युवम् ।

दस्मा हिरण्यवर्तनी पिबतं सोम्यं मधु १

आ नूनं यातमश्विना रथेन सूर्यत्वचा ।

भुजी हिरण्यपेशसा कवी गम्भीरचेतसा २

आ यातं नहुषस्पर्या ऽऽन्तरिक्षात् सुवृक्तिभिः ।

पिबाथो अश्विना मधु कण्वानां सर्वने सुतम् ३

आ नो यातं दिवस्पर्या ऽन्तरिक्षादधप्रिया ।

पुत्रः कण्वस्य वामिह सुषाव सोम्यं मधु ४

आ नो यातमुपश्रुत्यश्विना सोमपीतये ।

स्वाहा स्तोमस्य वर्धना प्र कवी धीतिभिर्नरा ५ [२५]

यच्चिद्धि वां पुर ऋषयो जुहूरेऽवसे नरा ।

आ यातमश्विना गतमुपेमां सुष्टुतिं मम ६

दिवश्चिद् रोचनादध्या नो गन्तं स्वर्विदा ।

धीभिर्वत्सप्रचेतसा स्तोमैर्भिर्हवनश्रुता ७

किमन्ये पर्यासते ऽस्मत् स्तोमैर्भिरश्विना ।

पुत्रः कण्वस्य वामृषिर्गीर्भिर्वत्सो अवीवृधत् ८

आ वां विप्र इहावसे ऽह्वत् स्तोमैर्भिरश्विना ।

अरिप्रा वृत्रहन्तमा ता नो भूतं मयोभुवा ९

आ यद् वां योषणा रथमतिष्ठद् वाजिनीवसू ।

विश्वान्यश्विना युवं प्र धीतान्यगच्छतम् १० [२६]

अतः सहस्रनिर्णिजा रथेना यातमश्विना ।

वत्सो वां मधुमद् वचो ऽशंसीत् काव्यः कविः ११

पुरुमन्द्रा पुरुवसू मनोतरा रयीणाम् ।

स्तोमै मे अश्विनाविममभि वही अनूपाताम् १२

आ नो विश्वान्यश्विना धत्तं राधांस्यह्वया ।

कृतं न ऋत्वियावतो मा नो रीरधतं निद १३

यन्नासत्या परावति यद् वा स्थो अध्यम्बरे ।

अतः सहस्रनिर्णिजा रथेना यातमश्विना १४

यो वा नासत्यावृषिर्गीर्भिर्वत्सो अवीवृधत् ।

तस्मै सहस्रनिर्णिजमिषं धत्तं घृतश्रुतम् १५ [२७]

प्रास्मा ऊर्जं घृतश्रुतमश्विना यच्छतं युवम् ।

यो वा सुम्नाय तुष्टवद् वसूयाद् दानुनस्पती १६

आ नो गन्तं रिशादसे मं स्तोमं पुरुभुजा ।

कृतं नः सुश्रियो नरे मा दातमभिष्टये १७

आ वा विश्वाभिरुतिभिः प्रियमेधा अहूपत ।

राजन्तावध्वराणामश्विना यामहूतिषु १८

आ नो गन्तं मयोभुवा ऽश्विना शंभुवा युवम् ।

यो वा विपन्यू धीतिभिर्गीर्भिर्वत्सो अवीवृधत् १९

यामिः कण्वं मेधातिथिं यामिर्वशं दशव्रजम् ।

यामिर्गोशयमावतं तामिर्नोऽवतं नरा २० [२८]

यामिर्नरा त्रसदस्युमावतं कृत्वये धने ।

तामिः प्वस्माँ अश्विना प्रावतं वार्जसातये २१

प्र वा स्तोमाः सुवृक्तयो गिरो वर्धन्त्वश्विना

पुरुत्रा वृत्रहन्तमा ता नो भूतं पुरुस्पृहा २२

त्रीणि पदान्यश्विनो राविः सान्ति गुहा परः ।

कवी कृतस्य पत्नमभि र्वारजजीवेभ्यस्परि २३ [२९] (२६७)

(९)

११ शशकर्णः काण्वः । अश्विनौ । अनुष्टुप्; १, ४, ६, १४-१५ बृहती; २, ३, २०, २१ गायत्री;

५ ककुप्; १० त्रिष्टुप्; ११ विराट्; १२ जगती ।

आ नूनमश्विना युवं वत्सस्य गन्तमवसे ।

प्रास्मै यच्छतमवृकं पृथु च्छदि ययुतं या अरातयः १

यवुन्तरिक्षे यद् विवि यत् पञ्च मानुषाँ अनु । नृम्णां तद् धत्तमश्विना २

ये वा वंसाँस्यश्विना विप्रांसः परिमामुहः । एवेत काण्वस्य बोधतम् ३ (२७०)

अयं वां घर्मो अश्विना स्तोमेन परिषिच्यते ।
अयं सोमो मधुमान् वाजिनीवसू येन वृत्रं चिकेतथः
यदुप्सु यद् वनस्पतौ यदोषधीषु पुरुदंससा कृतम् ।
तेन माविष्टमश्विना

४

५ [३०]

यन्नासत्या भुरण्यथो यद् वा देव भिषज्यथः ।
अयं वां वत्सो मतिभिर्न विन्धते हविष्मन्तं हि गच्छथः
आ नूनमश्विनोर्ऋषिः स्तोमं चिकेत वामया ।
आ सोमं मधुमत्तमं घर्मं सिञ्चादथर्वणि
आ नूनं रघुवर्तनि रथं तिष्ठथो अश्विना ।
आ वां स्तोमा इमे मम नभो न चुच्यवीरत
यदद्य वां नासत्यो कथैराचुच्युवीमहि ।
यद् वा वाणीभिरश्विने वेत् काण्वस्य बोधतम्
यद् वां कक्षीवा उत यद् व्यश्व ऋषिर्यद् वां दीर्घतमा जुहाव ।
पृथी यद् वां वैन्यः सादनेष्वे वेदतो अश्विना चेतयेथाम्

६

७

८

९

१० [३१]

यातं छर्दिष्पा उत नः परस्पा भूतं जगत्पा उत नस्तनुपा ।
वर्तिस्तोकाय तनयाय यातम्
यदिन्द्रेण सरथं याथो अश्विना यद् वा वायुना भवथः समोकसा ।
यदादित्येभिर्ऋभुभिः सजोषसा यद् वा विष्णोर्विक्रमणेषु तिष्ठथः
यदद्याश्विनावहं ह्रुवेय वार्जसातये ।
यत् पृत्सु तुर्वणे सह स्तच्छ्रेष्ठमश्विनोरवः
आ नूनं यातमश्विने मा हव्यानि वां हिता ।
इमे सोमासो अघिं तुर्वणे यदा विमे कण्वेषु वामथ
यन्नासत्या पराके अवाके अस्ति भेषजम् ।
तेन नूनं विमदाय प्रचेतसा छर्दिर्वत्साय यच्छतम्

११

१२

१३

१४

१५ [३२]

अमुत्स्यु प्र देव्या साकं वाचाहमश्विनोः ।
व्यावर्द्व्या मतिं वि रातिं मर्त्येभ्यः
प्र बोधयोषो अश्विना प्र देवि सूनृते महि ।
प्र यज्ञहोतरानुपक् प्र मदाय अवां बृहते

१६

१७

(२८४)

यदुषो यासि भानुना	सं सूर्येण रोचसे ।	
आ हायमश्विनो रथो	वर्तिर्याति नृपाय्यम्	१८
यदापीतासो अंशवो	गावो न दुह ऊर्धभिः ।	
यद् वा वाणीरनूपत	प्र देवयन्तो अश्विना	१९
प्र द्युम्नाय प्र शर्वसे	प्र नृपाह्याय शर्मणे । प्र दक्षाय प्रचेतसा	२०
यन्नूनं धीमिरश्विना	पितुर्योना निषीदथः । यद् वा सुमेभिरुक्थ्या	२१ [३३] (२८८)

(१०)

६ प्रगाथो (घोरः) काण्वः । अश्विनौ । १ बृहती, २ मध्येज्योतिः, ३ अनुष्टुप् (पिंगलमतेन-शंकुमती),
४ आस्तारपंक्तिः, ५-६ प्रगाथः = (५ बृहती, ६ सतोबृहती) ।

यत् स्थो दीर्घप्रसन्नानि	यद् वादो रोचने दिवः ।	
यद् वा समुद्रे अध्याकृते गृहे	स्त आ यातमश्विना	१
यद् वा यज्ञं मनवे संमिमिक्षथु	रेवेत् काण्वस्य बोधतम् ।	
बृहस्पतिं विश्वान् देवाँ अहं हुव	इन्द्राविष्णू अश्विनावाशुहेपसा	२
त्या न्वश्विना हुवे	सुदंससा गृभे कृता ।	
ययोरस्ति प्र णः सख्यं	देवेष्वध्याप्यम्	३
ययोरधि प्र यज्ञा	अंसूरे सन्ति सूरयः ।	
ता यज्ञस्याध्वरस्य	प्रचेतसा स्वधाभिर्या पिबतः सोम्यं मधु	४
यद्याश्विनावपाग्	यत् प्राक् स्थो वाजिनीवसू ।	
यद् दुह्यन्मवि तुर्वशे यदौ	हुवे वामथ मा गतम्	५
यदुन्तरिक्षे पतथः पुरुभुजा	यद् वेमे रोदसी अनु ।	
यद् वा स्वधाभिरधितिष्ठथो	रथ मत् आ यातमश्विना	६ [३४] (२९४)

(११)

१० वत्सः काण्वः । अग्निः । गायत्री, १ प्रतिष्ठा, २ वर्धमाना, १० त्रिष्टुप् ।

त्वमग्ने वतपा असि	देव आ मर्त्येष्व	। त्वं यज्ञेष्वीड्यः	१
त्वमसि प्रशस्यो	विदथेषु सहन्त्य	। अग्ने रथीरध्वराणाम्	२
त त्वमुस्मदप द्विपो	युयोधि जातवेदः	। अदेवीरग्ने अरातीः	३

(२९७)

अन्ति चित् सन्तमहे यज्ञं मर्तस्य रिपाः । नाप वेपि जातवेदः ४
मर्ता अमर्त्यस्य ते भूरि नाम मनामहे । विप्रसो जातवेदसः ५ [३५]
विप्रं विप्रसोऽवसे देवं मर्तास ऊतये । अग्निं गीर्भिर्हवामहे ६
आ ते वत्सो मनो यमत परमाञ्चित् सधस्थात् । अग्ने त्वां कामया गिरा ७
पुरुत्रा हि सदङ्कुसि विशो विश्वा अनु प्रभुः । समत्सु त्वा हवामहे ८
समत्स्वग्निमवसे वाजयन्तो हवामहे । वाजेषु चित्रराधसम् ९
प्रतो हि कमीड्यो अध्वरेषु सनाच्च होता नव्यश्च सत्सि ।
स्वां चाग्ने त्वं पिप्रयस्वा—ऽस्मभ्यं च सौभगमा यजस्व १० [३६]

[इति पंचमोऽष्टकः ॥५॥]

[अथ षष्ठोऽष्टकः ॥६॥]

[प्रथमोऽध्यायः ॥१॥ व० १-४०]

(१२)

३३ पर्वतः काण्वः । इन्द्रः । उष्णिक्, ३३ शंकुमती (पिंगलमतेन) ।

य इन्द्र सोमपातमो मदः शविष्ठ चेतति । येना हंसि न्यत्रिणं तमीमहे १
येना दशग्वमधिगुं वेपयन्तं स्वर्णरम् । येना समुद्रमाविथा तमीमहे २
येन सिन्धुं महीरपो रथो इव प्रचोदयः । पन्थामृतस्य यातवे तमीमहे ३
इमं स्तोममभिष्टये घृतं न पूतमद्रिवः । येना नु सद्य ओजसा ववक्षिथ ४
इमं जुषस्व गिर्वणः समुद्र इव पिन्वते । इन्द्र विश्वाभिरुतिभिर्ववक्षिथ ५ [१]
यो नो देवः परावतः सखित्वनाय मामहे । दिवो न वृष्टिं प्रथयन् ववक्षिथ ६
ववक्षुरस्य केतव उत वज्रो गर्भस्त्योः । यत् सूर्यो न रोदसी अवर्धयत् ७
यदि प्रवृद्ध सत्पते सहस्रं महिषां अघः । आदित् तं इन्द्रियं महि प्र वावृधे ८
इन्द्रः सूर्यस्य रश्मिभिर्न्यर्शसानमोपति । अग्निर्वनेव सासहिः प्र वावृधे ९
इयं तं ऋत्विषावती धीतिरेति नवीयसी । सपर्यन्ती पुरुप्रिया मिमीत इत् १० [२]
गर्भो यज्ञस्य देवयुः क्रतुं पुनीत आनुपक् । स्तोमैरिन्द्रस्य वावृधे मिमीत इत् ११
सन्निर्मित्रस्य पप्रथ इन्द्रः सोमस्य पीतये । प्राची वाशीव सुन्वते मिमीत इत् १२
यं विप्र उक्थवाहसो ऽभिप्रमन्दुरायवः । घृतं न पिप्य आसन्युतस्य यत् १३
उत स्वराजे अदितिः स्तोममिन्द्राय जीजनत् । पुरुप्रशस्तमृतयं क्रतस्य यत् १४
अभि वह्नय ऊतये ऽनूपत् प्रशस्तये । न देव विवर्ता हरीं क्रतस्य यत् १५ [३]

यत् सोममिन्द्र विष्णवि यद् वा घञित आप्तये । यद् वा मरुत्सु मन्दसे समिन्दुभिः १६
यद् वा शक्र परावर्ति समुद्रे अधि मन्दसे । अस्माकमित सुते रणा समिन्दुभिः १७ [३६]

यदा वारिं सुन्वतो वृधो यजमानस्य सत्पते । उक्थे वा यस्य रण्यसि समिन्दुभिः १८	
विदेवं वोऽस्वस इन्द्रमिन्द्रं गृणीषणि । अथा यज्ञाय तुर्वणे व्यानशुः १९	
यज्ञेभिर्यज्ञवाहसं सोमेभिः सोमपातमम् । होत्राभिरिन्द्रं वावृधुर्व्यानशुः २० [४]	
पृथीरस्य प्रणीतयः पूर्वोरुत प्रशस्तयः । विश्वा वसूनि दाशुषे व्यानशुः २१	
इन्द्रं वृत्राय हन्तवे देवासो दधिरे पुरः । इन्द्रं वाणीरनूषता समोजसे २२	
महान्तं महिना वयं स्तोमेभिर्हवनश्रुतम् । अकैरभि प्र णोनुमः समोजसे २३	
न यं विविक्तो रोदसी नान्तरिक्षाणि वज्रिणम् । अमादिदस्य तित्विषे समोजसे २४	
पदिन्द्र पृतनाज्ये देवास्त्वा दधिरे पुरः । आदित ते हर्यता हरी ववक्षतुः २५ [५]	
यदा वृत्रं नदीवृतं शर्वसा वज्रिन्नवधीः । आदित ते हर्यता हरी ववक्षतुः २६	
यदा ते विष्णुरोजसा त्रीणि पदा विचक्रमे । आदित ते हर्यता हरी ववक्षतुः २७	
यदा ते हर्यता हरी वावृधाते दिवेदिवे । आदित ते विश्वा भुवनानि येमिरे २८	
यदा ते मारुतीर्विशस्तुभ्यमिन्द्र नियेमिरे । आदित ते विश्वा भुवनानि येमिरे २९	
यदा सूर्यममुं दिवि शुक्रं ज्योतिरधारयः । आदित ते विश्वा भुवनानि येमिरे ३०	
इमां ते इन्द्र सुष्टुतिं विप्र इयति धीतिभिः । जामि पदेव पिप्रतीं प्राध्वरे ३१	
यदस्य धामनि प्रिये समीचीनासो अस्वरन् । नाभा यज्ञस्य द्रोहना प्राध्वरे ३२	
सुवीर्यं स्वश्व्यं सुगव्यमिन्द्र दद्धि नः । होतेव पूर्वचित्तये प्राध्वरे ३३ [६] (३३७)	

(१३)

[तृतीयोऽनुवाकः ॥३॥ सू० १३-२०]

३३ नारदः काण्वः । इन्द्रः । उष्णिक् ।

इन्द्रः सुतेषु सोमेषु क्रतुं पुनीत उक्थ्यम् । विदे वृधस्य दक्षसो महान् हि षः १	
स प्रथमे व्योमनि देवानां सदेने वृधः । सुपारः सुश्रवस्तमः समप्सुजित २	
तमहे वारजसातय इन्द्रं भराय शुष्मिणम् । भवा नः सुन्ने अन्तमः सखा वृधे ३	
इयं ते इन्द्र गिर्वणो रातिः क्षरति सुन्वतः । मन्द्रानो अस्य बहिषो वि राजसि ४	
नूनं तदिन्द्र दद्धि नो यत् त्वा सुन्वन्त ईमहे । रयिं नश्चित्रमा भरा स्वविदम् ५ [७]	
स्तोता यत् ते विचर्षणि रतिप्रशर्धयद् गिरः । वया इवानु रोहते जुषन्त यत् ६	
पत्नवर्जनया गिरः शृणुधी जरितुर्वम् । मदेमदे ववक्षिथा सुकृत्वने ७	
कीलन्त्यस्य सुनृता आपो न प्रवता यतीः । अया धिया य उच्यते पतिर्दिवः ८	
उतो पतिर्य उच्यते कृष्णीनामेक इदं वशी । नमोवृधैरवस्युभिः सुते रण ९ (३४६)	

स्तुहि श्रुतं विपश्चितं हरी यस्य प्रसक्षिणा	। गन्तारा द्वाशुषो गृहं नमस्विनः	१० [८]
तूतुजानो महेमते ऽश्वेभिः पुषितप्सुभिः	। आ याहि यज्ञमाशुभिः शमिद्धि ते	११
इन्द्रं शविष्ठ सत्पते रयिं गृणत्सु धारय	। श्रवः सूरिभ्यो अमृतं वसुत्वानम्	१२
हवै त्वा सूर उदिते हवै मध्यंदिने दिवः	। जुषाण इन्द्र सतिभिर्न आ गहि	१३
आ तू गहि प्र तु द्रव मत्स्वा सुतस्य गोमतः	। तन्तुं तनुष्व पूर्य यथा विदे	१४
यच्छक्रासि परावति यदवावति वृत्रहन्	। यद् वा समुद्रे अन्धसोऽवितेदसि	१५ [९]
इन्द्रं वर्धन्तु नो गिर इन्द्रं सुतास इन्द्रवः	। इन्द्रे हविष्मतीर्विशो अराणिपुः	१६
तमिद् विप्रा अवस्यवः प्रवत्वतीभिरुतिभिः	। इन्द्रं क्षोणीरिवर्धयन् वया इव	१७
त्रिकटुकेषु चेतनं देवासो यज्ञमन्तत	। तमिद् वर्धन्तु नो गिरः सदावृधम्	१८
स्तोता यत् ते अनुव्रत उक्थान्यृतुथा दूधे	। शुचिः पावक उच्यते सो अद्भुतः	१९
तदिद् रुद्रस्य चेतति यत्नं प्रत्नेषु धामसु	। मनो यत्रा वि तद् दधुर्विचेतसः	२० [१०]
यदि मे सख्यमावरं इमस्य पाह्यन्धसः	। येन विश्वा अति द्विपो अतारिम	२१
कदा तं इन्द्र गिर्वणः स्तोता भवाति शंतमः	। कदा नो गव्ये अश्व्ये वसो दधः	२२
उत ते सुष्टुता हरी वृषणा वहतो रथम्	। अजुर्यस्य मदिन्तमं यमीमहे	२३
तमीमहे पुरुष्टुतं यत्नं प्रत्नाभिरुतिभिः	। नि बर्हिषि प्रिये सद्दधं द्विता	२४
वर्धस्वा सु पुरुष्टुत ऋषिष्टुताभिरुतिभिः	। धुक्षस्व पिप्युपीमिषमवा च नः	२५ [११]
इन्द्र त्वमवितेदसी—त्था स्तुवतो अद्रिवः	। ऋतादियमि ते धियं मनोयुजम्	२६
इह त्या संधमाद्या युजानः सोमपीतये	। हरीं इन्द्र प्रतद्रसू अभि स्वर	२७
अभि स्वरन्तु ये तव रुद्रासः सक्षत श्रियम्	। उतो मरुत्वतीर्विशो अभि प्रयः	२८
इमा अस्य प्रतूर्तयः पदं जुषन्त यद् दिवि	। नाभा यज्ञस्य सं दधुर्यथा विदे	२९
अयं वीर्याय चक्षसे प्राचि प्रयत्यध्वरे	। मिमीते यज्ञमानुषग्विचक्ष्य	३० [१२]
वृषायमिन्द्र ते रथ उतो ते वृषणा हरीं	। वृषा त्वं शतक्रतो वृषा हवः	३१
वृषा ग्रावा वृषा मद्रो वृषा सोमो अयं सुतः	। वृषा यज्ञो यमिन्वसि वृषा हवः	३२
वृषा त्वा वृषणं हुवे वज्रिश्चित्राभिरुतिभिः	। वावन्थ हि प्रतिष्टुतिं वृषा हवः	३३ [१३] (३७०)

(१४)

१५ गोपूक्त्यश्वसुक्तिनौ काण्वायनौ । इन्द्रः । गायत्री ।

यदिन्द्राहं यथा त्वमीशीय वस्व एक इत् । स्तोता मे गोपखा स्यात्

शिक्षयमस्मै दित्सेयं शचीपते मनीषिणे । यदुहं गोपतिः स्याम् २
 धेनुष्ट इन्द्र सुनृता यजमानाय सुन्वते । गामश्वं पिप्युषीं दुहे ३
 न ते वर्तास्ति राधस इन्द्र देवो न मर्त्यः । यद् दित्ससि स्तुतो मधम् ४
 यज्ञ इन्द्रमवर्धयद् यद् भूमिं व्यवर्तयत् । चक्राण ओपशं दिवि ५ [१४]
 बावृधानस्य ते वयं विश्वा धनानि जिग्युषः । ऊतिमिन्द्रा वृणीमहे ६
 व्यन्तरिक्षमतिरन्मदे सोमस्य रोचना । इन्द्रो यदभिन्द वलम् ७
 उद्गा आजदङ्गिरोभ्य आविष्कृण्वन् गुहां सतीः । अर्वाश्च नुनुदे वलम् ८
 इन्द्रेण रोचना दिवो हृळ्हानि हंहितानि च । स्थिराणि न पराणुदे ९
 अपामूर्मिर्मदन्निव स्तोम इन्द्राजिरायते । वि ते मदा अराजिषुः १० [१५]
 त्वं हि स्तोमवर्धन इन्द्रास्युक्थवर्धनः । स्तोतृणामुत भद्रकृत् ११
 इन्द्रमित् केशिना हरीं सोमपेयाय वक्षतः । उप यज्ञं सुरार्धसम् १२
 अपां फेनेन नमुचेः शिर इन्द्रोदवर्तयः । विश्वा यदजयः स्पृधः १३
 मायाभिर्हृत्सिर्मृप्सत इन्द्र द्यामारुरुक्षतः । अव दस्यूरधूनुथाः १४
 असुन्वामिन्द्र संसदं विषूचीं व्यनाशयः । सोमपा उत्तरो भवन् १५ [१६] (३८५)

(१५)

१३ गोषूक्त्यश्वसूक्तिनौ काण्वायनौ । इन्द्रः । उष्णिक् ।

तम्बुमि प्र गायत पुरुहूतं पुरुहूतं । इन्द्रं गीर्भिस्तविषमा विवासत १
 यस्य द्विर्हसो बृहत् सहो दाधार रोदसी । गिरिरज्जा अपः स्ववृषत्वना २
 स राजसि पुरुष्टुतं एको वृत्राणि जिघ्रसे । इन्द्र जैत्रा श्रवस्या च यन्तवे ३
 तं ते मदं गृणीमसि वृषणं पुत्सु सांसहिम् । उ लोककृत्नुर्मदिवो हरिश्रियम् ४
 येन ज्योतीष्यायवे मनवे च विवेदिथ । मन्दानो अस्य बर्हिषो वि राजसि ५ [१७]
 तवुद्या चित् त उक्थिनो ऽनु हुवन्ति पूर्वथा । वृषपत्नीरपो जया दिवेदिवे ६
 तव त्यादिन्द्रियं बृहत् तव शुष्ममुत क्रतुम् । वज्रं शिशाति धिषणा वरेण्यम् ७
 तव द्यौरिन्द्र पौर्यं पृथिवी वर्धति श्रवः । त्वामापः पर्वतासश्च हिन्विरे ८
 त्वां विष्णुर्बृहन् क्षयो मित्रो गृणाति वरुणः । त्वां शर्धो मदृत्यनु मारुतम् ९
 त्वं वृषा जनानां मंहिष्ठ इन्द्र जज्ञिषे । सत्रा विश्वा स्वपत्यानि दधिषे १० [१८]
 सत्रा त्वं पुरुष्टुतं एको वृत्राणि तोशसे । नान्य इन्द्रात् करणं भूय इन्वाति ११ (३९३)

यदिन्द्र मन्मशस्त्वा नाना हवँत ऊतये । अस्माकेभिर्नृभिश्च स्वर्जय १२
अरं क्षयाय नो महे विश्वा रूपाण्याविशन् । इन्द्रं जैत्राय हर्षया शचीपतिम् १३ [१९] (१९८)

(१६)

१९ इरिम्बिठिः काण्वः । इन्द्रः । गायत्री ।

प्र सम्राजं चर्षणीना मिन्द्रं स्तोता नव्यं गीर्भिः । नरं नृपाहं मंहिष्ठम् १
यस्मिन्नुक्थानि रण्यन्ति विश्वानि च श्रवस्या । अपामवो न समुद्रे २
तं सुष्ठुत्या विवासे ज्येष्ठराजं भरे कृतुम् । महो वाजिनं सनिभ्यः ३
यस्यानूना गभीरा मदा उरवस्तरुत्राः । हर्षुमन्तः शूरसातौ ४
तमिद् धनेषु हिते प्वधिवाकाय हवन्ते । येषामिन्द्रस्ते जयन्ति ५
तमिच्चयौतैरार्यन्ति तं कृतेभिश्चर्षणयः । एष इन्द्रो वरिवस्कृत ६ [२०]

इन्द्रो ब्रह्मेन्द्र ऋषि-रिन्द्रः पुरु पुरुहूतः । महान् महीभिः शचीभिः ७
स स्तोम्यः स हव्यः सत्यः सत्वा तुविकूर्मिः । एकश्चित् सन्नभिभूतिः ८
तमर्केभिस्तं सामभि-स्तं गायत्रैश्चर्षणयः । इन्द्रं वर्धन्ति क्षितयः ९
प्रणेतारं वस्यो अच्छा कर्तारं ज्योतिः समत्सु । सासह्यांसं युधामित्रान् १०
स नः परिः पारयाति स्वस्ति नावा पुरुहूतः । इन्द्रो विश्वा अति द्विषः ११
स त्वं न इन्द्र वाजैभि-र्दशस्या च गातुया च । अच्छा च नः सुभ्रं नेपि १२ [२१] (४१०)

(१७)

१५ इरिम्बिठिः काण्वः । इन्द्रः । १४ वास्तोष्पतिर्वा । गायत्री, प्रगाथः = (१४ बृहती, १५ सतोबृहती) ।

आ याहि सुषुमा हि त इन्द्र सोमं पिबा इमम् । एदं बर्हिः संदो मम १
आ त्वा ब्रह्मयुजा हरी वहतामिन्द्र केशिना । उप ब्रह्माणि नः शृणु २
ब्रह्माणस्त्वा वयं युजा सोमपाभिन्द्र सोमिनः । सुतावन्तो हवामहे ३
आ नो याहि सुतावतो अस्माकं सुष्ठुतीरुप । पिबा सु शिप्रिन्नन्धसः ४
✓आ ते सिञ्चामि कुक्ष्यो-रनु गात्रा वि धावतु । गुभाय जिह्वया मधु ५ [२२]

स्वादुष्टे अस्तु समुद्रे मधुमान् तन्वेऽ तव । सोमः शर्मस्तु ते हृदे ६
अयमु त्वा विचर्षणे जनीरिवाभि संवतः । प्र सोम इन्द्र सर्पतु ७
तुविग्रीवो वपोदरः सुबाहुरन्धसो मद । इन्द्रो वृत्राणि जिघ्रते ८

इन्द्रं प्रेहि पुरस्त्वं विश्वस्येशान ओजसा	। वृत्राणि वृत्रहञ्जहि	९
वृधस्ते अस्त्वङ्कुशो येना वसु प्रयच्छसि	। यजमानाय सुन्वते	१० [२३]
अयं त इन्द्र सोमो निपूतो अधि बर्हिषि	। एहीमस्य द्रवा पिब	११
शाचिगो शाचिपूजना—ऽयं रणाय ते सुतः	। आखण्डल प्र हूयसे	१२
यस्ते शृङ्गवृषो नपात् प्रणपात् कुण्डपाय्यः	। न्यस्मिन् दध्र आ मनः	१३
वास्तोष्पते ध्रुवा स्थूणां—ऽसत्रं सोम्यानाम् ।		
वृषो भेता पुरां शश्वतीना—मिन्द्रो मुनीनां सखा		१४
पृदाकुसानुर्यजतो गुवेषण एकः सन्नाभि भूर्यसः ।		
भूणिमश्वं नयत् तृजा पुरो गृभे—न्द्वं सोमस्य पीतये		१५ [२४] (४२५)

(१८)

११ इरिम्बिठिः काण्वः । आदित्याः ४-६, ७, अदितिः ८ अश्विनौ ९ अग्निसूर्यानिताः । उष्णिक् ।

इदं ह नूनमेपां सुम्रं भिक्षित मर्त्यः	। आदित्यानामपूर्व्यं सर्वीमनि	१
अनर्वाणो ह्येषां पन्था आदित्यानाम् । अदब्धाः सन्ति पायवः सुगेवृधः		२
तत् सु नः सविता भगो वरुणो मित्रो अर्यमा । शर्म यच्छन्तु सप्रथो यदीमहे		३
देवेभिर्दिव्यदिते ऽरिष्टभर्मन्ना गाहि । स्मत् सूरिभिः पुरुप्रिये सुशर्मभिः		४
ते हि पुत्रासो अदिते विदुर्द्रेषांसि योतवे । अंहोश्चिदुरुचक्रयोऽनेहसः		५ [२५]

अदितिर्नो दिवा पशु—मदितिर्नक्तमद्रयाः । अदितिः पात्वंहसः सदावृधा		६
उत स्या नो दिवा मति—रदितिरुत्या गमत् । सा शन्ताति मयस्करदप सिधः		७
उत त्या दैव्या भिषजा शं नः करतो अश्विना । युयुयातामितो रपो अप सिधः		८
शमभिरग्निभिः कर्—च्छं नस्तपत् सूर्यः । शं वातो वात्वरपा अप सिधः		९
अपामीवामप सिध—मप सेधत दुर्मतिम् । आदित्यासो युयोतना नो अंहसः		१० [२६]

युयोता शरुमस्मदाँ आदित्यास उतामतिम् । ऋधग्द्वेषः कृणुत विश्ववेदसः		११
तत् सु नः शर्म यच्छता—ऽऽदित्या यन्मुमोचति । एनस्वन्तं चिदेनसः सुदानवः		१२
यो नः कश्चिद् रिरिक्षति रक्षस्त्वेन मर्त्यः । स्वैः ष एवै रिरिषीष्ट युर्जनः		१३
समित तमधर्मभवद् दुःशंसं मर्त्यं रिपुम् । यो अस्मन्ना दुर्हणावाँ उप द्वयुः		१४
पाकृजा स्थन देवा हत्सु जानीथ मर्त्यम् । उप द्वयुं चाद्वयुं च वसवः		१५ [२७]

आ शर्म पर्वताना—मोतापां वृणीमहे		१६
---------------------------------	--	----

(४४१)

ते नो भद्रेण शर्मणा युष्मार्कं नावा वसवः । अति विश्वानि दुरिता पिपर्तन १७
तुचे तनाय तत् सु नो द्राघीय आयुर्जीवसे । आदित्यासः सुमहसः कृणोतन १८
यज्ञो हीळो वो अन्तर आदित्या अस्ति मूळत । युष्मे इद् वो अपि ष्मसि सजात्ये १९
बृहद् वरूथं मरुतां देवं त्रातारमश्विना । मित्रमीमहे वरुणं स्वस्तये २०
अनेहो मित्रार्यमन् नृवद् वरुण शंस्यम् । त्रिवरूथं मरुतो यन्त नश्छदिः २१
ये चिद्धि मृत्युबन्धव आदित्या मनवः स्मसि । प्र सू न आयुर्जीवसे तिरेतन २२ [२८] (४२०)

(१९)

३७ सोमरिः काण्वः । अग्निः, ३४-३५ आदित्याः; ३६-३७ त्रसदभ्युः पौरुकुत्स्यः ।
१-२६ प्रगाथः = (विषमा ककुप्, समा सतोबृहती), २७ द्विपदा विराट्,
२८-३३ प्रगाथः = (समा ककुप्, विषमा सतोबृहती), ३४ उष्णिक्,
३५ सतोबृहती, ३६ ककुप्; ३७ पङ्क्तिः ।

तं गूर्धया स्वर्णरं देवासो देवमरुतिं दधन्विरे । देवत्रा हव्यमोहिरे १
विभूतरातिं विप्र चित्रशोचिप—मग्निमीळिष्व यन्तुरम् ।
अस्य मेधस्य सोम्यस्य सोमरे प्रेमध्वराय पूर्यम् २
यजिष्ठं त्वा ववृमहे देवं देवत्रा होतारममर्त्यम् । अस्य यज्ञस्य सुक्रतुम् ३
ऊर्जो नपाति सुभगं सुदीदिति—मग्निं श्रेष्ठशोचिपम् ।
स नो मित्रस्य वरुणस्य सो अपा—मा सुभ्रं यक्षते दिवि ४
यः समिधा य आहुती यो वेदेन दृदाश मर्तो अग्नये । यो नमसा स्वध्वरः ५ [२९]
तस्येदर्वन्तो रंहयन्त आशव—स्तस्य द्युम्नितमं यशः ।
न तमहो देवकृतं कर्तश्चन न मर्त्यकृतं नशत् ६
स्वग्रयो वो अग्निभिः स्याम सूनो सहस ऊर्जा पते । सुवीरस्त्वमस्मयुः ७
प्रशंसमानो अतिथिर्न मित्रियो ऽग्नी रथो न वेद्यः ।
त्वे क्षेमासो अपि सन्ति साधव—स्त्वं राजा रयीणाम् ८
सो अन्द्रा वृश्वध्वरो ऽग्ने मर्तः सुभग स प्रशंस्यः । स धीभिरस्तु सनिता ९
यस्य त्वमूर्ध्वो अध्वराय तिष्ठसि क्षयद्वीरः स साधते ।
सो अवीन्द्रिः सनिता स विपन्युभिः स शूरेः सनिता कृतम् १० [३०]
यस्याग्निर्वपुर्गृहे स्तोमं चनो दधीत विश्ववार्यः । हव्या वा वेविपद् विपः ११ (४५८)

विप्रस्य वा स्तुवतः सहसो यहो मक्षतमस्य रातिषु ।
अवोदेवमुपरिमर्त्यं कृधि वसो विविदुषो वचः १२
यो अग्निं हव्यदातिभिर्नमोभिर्वा सुदक्षमाविवासति । गिरा वाजिरशोचिपम् १३
समिधा यो निशिती दाशददिति धामभिरस्य मर्त्यः ।
विश्वेत् स धीभिः सुभगो जनाँ अति द्युमैरुद्र इव तारिषत् १४
तदग्रे द्युममा भर यत् सासहत् सदनं कं चिद्विणिमम् । मन्युं जनस्य दूढ्यः १५ [३१]
येन चष्टे वरुणो मित्रो अर्यमा येन नासत्या भगः ।
वयं तत् ते शर्वसा गातुवित्तमा इन्द्रत्वोता विधेमहि १६
ते धेदग्ने स्वाध्योऽहं ये त्वा विप्र निदधिरे नृचक्षसम् । विप्रांसो देव सुक्रतुम् १७
त इद् वेदिं सुभग त आहुतिं ते सोतुं चक्रिरे दिवि ।
त इद् वाजेभिर्जिग्युर्महद् धनं ये त्वे कामं न्येरिरे १८
भद्रो नो अगिराहुतो भद्रा रातिः सुभग भद्रो अध्वरः । भद्रा उत प्रशस्तयः १९
भद्रं मनः कृणुष्व वृत्रतूर्ये येना समत्सु सासहः ।
अव स्थिरा तनुहि भूरि शर्धतां वनेमा ते अभिष्टिभिः २० [३२]
इल्ले गिरा मनुहितं यं देवा दूतमरतिं न्येरिरे । यजिष्ठं हव्यवाहनम् २१
तिग्मजम्भाय तरुणाय राजते प्रयो गायस्यग्रये ।
यः पिंशते सूनृताभिः सुवीर्यमग्निर्वृतेभिराहुतः २२
यदी घृतेभिराहुतो वाशीमग्निर्भरत उच्चाव च । असुर इव निर्णिजम् २३
यो हव्यान्यैरयता मनुहितो देव आसा सुगन्धिना ।
विवासते वार्याणि स्वध्वरो होता देवो अमर्त्यः २४
यदग्रे मर्त्यस्त्वं स्यामहं मित्रमहो अमर्त्यः । सहसः सूनवाहुत २५ [३३]
न त्वा रासीयाभिर्शस्तये वसो न पापत्वार्य सन्त्य । २६
न मे स्तोतामतीवा न दुहितः स्यादग्ने न पापया २७
पितुर्न पुत्रः सुभृतो दुरोण आ देवाँ एतु प्र णो हविः २८
तवाहमग्न ऊतिभिर्नैदिष्ठाभिः सचेय जोषमा वसो । सदा देवस्य मर्त्यः २९
तव कत्वा सनेयं तव रातिभिर्रग्ने तव प्रशस्तिभिः । २९
त्वामिदाहुः प्रमतिं वसो ममाग्ने हर्षस्व दातवे २९
प्र सो अग्ने तवोतिभिः सुवीराभिस्तुते वाजभर्मभिः । यस्य त्वं सख्यमावरः ३० [३४] (४७७)

तव द्रुप्सो नीलवान् वाश कृत्विय इन्धानः सिष्णवा दंदे ।

त्वं महीनामुषसामसि प्रियः क्षपो वस्तुषु राजसि ३१

तमागन्म सोभरयः सहस्रमुष्कं स्वभिष्टिमवसे । सम्राजं त्रासदस्यवम् ३२

यस्य ते अग्ने अन्ये अग्रय उपक्षितो वया इव ।

विपो न द्युम्ना नि युवे जनानां तव क्षत्राणि वर्धयन् ३३

यमादित्यासो अद्भुहः पारं नयथ मर्त्यम् । मघोनां विश्वेषां सुदानवः ३४

यूयं राजानः कं चिच्चर्षणीसहः क्षयन्तं मानुषां अनु ।

वयं ते वो वरुण मित्रार्यमन् तस्यामेतत्स्य रथ्यः ३५

अदान्मे पौरुकुत्स्यः पञ्चाशतं त्रसदस्युर्वधूनाम् । मंहिष्ठो अर्यः सत्पतिः ३६

उत मे प्रयियोर्वयियोः सुवास्त्वा अधि तुग्वानि ।

तिसृणां सप्ततीनां श्यावः प्रणेता भुवद् वसुर्दियानां पतिः ३७ [३५] (४८५)

(२०)

२६ सोभरिः काण्वः । मरुतः । प्रगाथः = (विषमा ककुप्, समा सतोवृहती), १४ सतो विराट् ।

आ गन्ता मा रिषण्यत प्रस्थावानो मापं स्थाता समन्यवः । स्थिरा चिन्नमयिष्णवः ?

वीळुपविभिर्मरुत कभुक्षण आ रुद्रासः सुदीतिभिः ।

इषा नो अद्या गता पुरुस्पृहो यज्ञमा सोभरीयवः २

विद्या हि रुद्रियाणां शुष्ममुग्रं मरुतां शिमीवताम् । विष्णोरिषस्य मीळुपाम ३

वि द्वीपानि पापतन् तिष्ठद् दुच्छुनो मे युजन्त रोदसी ।

प्र धन्वान्यैरत शुभ्रखादयो यदेजथ स्वभानवः ४

अच्युता चिद् वो अज्मन्ना नानदति पर्वतासो वनस्पतिः । भूमिर्यामेषु रेजते ५ [३६]

अमाय वो मरुतो यातवे द्यौर्जिहीति उत्तरा बृहत् ।

यत्रा नरो देदिशते तनूष्वा त्वक्षांसि बाह्वोजसः ६

स्वधामनु श्रियं नरो महि त्वेषा अमवन्तो वृषत्सवः । वहन्ते अद्भुतत्सवः ७

गोभिर्वाणो अज्यते सोभरीणां रथे कोशे हिरण्यये ।

गोबन्धवः मुजातास इषे भुजे महान्तो नः स्पर्से नु ८

प्रति वो वृषदञ्जयो वृष्णे शर्षाय मरुताय भरध्वम् । हव्या वृषप्रयादणे ९

वृषणश्चेन मरुतो वृषणसुना रथेन वृषणाभिना ।

आ श्येनासो न पक्षिणो वृथा नरो हव्या नो वीतये गत १० [३७]

समानमश्वेषां वि भ्राजन्ते रुक्मासो अधि बाहुषु । दर्विद्युतत्युष्टयः ११

त उयासो वृषण उग्रबाहवो नकिष्टनूपु येतिरे ।

स्थिरा धन्वान्यायुधा रथेषु वो ऽनीकेष्वधि श्रियः १२

येषामर्णो न सप्रथो नाम त्वेषं शश्वतामेकमिदं भुजे । वयो न पित्र्यं सहः १३

तान् वन्दस्व मरुतस्ताँ उप स्तुहि तेषां हि धुनीनाम् ।

अराणां न चरमस्तदेषां दाना मत्ता तदेषाम् १४

सुभगः स व ऊति प्वास पूर्वासु मरुतो व्युष्टिषु । यो वा नूनमुतासति १५ [३८]

यस्य वा यूयं प्रति वाजिनो नर आ हव्या वीतये गथ ।

अभि प द्युन्नैरुत वाजसातिभिः सुम्ना वो धूतयो नशत् १६

यथा रुद्रस्य सूनवो द्विवो वशन्त्यसुरस्य वेधसः । युवानस्तथेदसत् १७

ये चाहन्ति मरुतः सुदानवः स्मन्मीळहुषश्चरन्ति ये ।

अतश्चिदा न उप वस्यसा हृदा युवान आ ववृध्वम् १८

यून ऊ पु नर्विष्ठया वृष्णः पावकाँ अभि सोभरे गिरा । गाय गा इव चर्कपत् १९

साहा ये सन्ति मुष्टिहेव हव्यो विश्वासु पृत्सु होतृषु ।

वृष्णश्चन्द्रान्न सुश्रवस्तमान् गिरा वन्दस्व मरुतो अहं २० [३९]

गावश्चिद् घा समन्यवः सजात्येन मरुतः सबन्धवः । रिहते ककुभो मिथः २१

मर्तश्चिद् वो नृतवो रुक्मवक्षस उप भ्रातृत्वमारयति ।

अधि नो गात मरुतः सदा हि व आपित्वमस्ति निधुवि २२

मरुतो मारुतस्य न आ भेषजस्य वहता सुदानवः । यूयं संखायः सप्तयः २३

याभिः सिन्धुमवथ याभिस्तूर्वथ यामिर्दशस्यथा क्रिर्विम् ।

मयो नो भूतोतिभिर्मयोभुवः शिवाभिरसचद्विषः २४

यत् सिन्धौ यदसिक्न्यां यत् समुद्रेषु मरुतः सुबर्हिषः । यत् पर्वतेषु भेषजम् २५

विश्वं पश्यन्तो बिभृथा तनूष्वा ऽऽ तेना नो अधि वोचत ।

क्षमा रपो मरुत आतुरस्य न इष्कतां विहृतं पुनः २६ [४०] (५१०)

[द्वितीयोऽध्यायः ॥२॥ व० १-४०]

(२१)

[चतुर्थोऽनुवाकः ॥४॥ सू० २१-३०]

१८ सोमरिः काण्वः । इन्द्र, १७-१८ चित्रः । प्रगाथः = (विषमा ककुप्, समा सतोवृहती) ।

वयमु त्वामपूर्व्य स्थूरं न कच्चिद् भरन्तोऽवस्यवः । वाजे चित्रं हवामहे १

उप त्वा कर्मन्तये स नो युवो—ग्रश्चक्राम यो धृषत् ।

त्वामिद्व्यवितारं ववूमहे सखाय इन्द्र सानसिम २

आ याहीम इन्द्रवो ऽश्वपते गोपत उर्वरापते । सोमं सोमपते पिब ३

वयं हि त्वा बन्धुमन्तमबन्धवो विप्रांस इन्द्र येमिम ।

या ते धामानि वृषभ तेभिरा गहि विश्वेभिः सोमपीतये ४

सीदन्तस्ते वयो यथा गोशीते मधौ मद्विरे विवक्षणे । अभि त्वामिन्द्र नोनुमः ५ [१]

अच्छा च त्वैना नमसा वदामसि किं मुहुश्चिद् वि दीधयः ।

सन्ति कामांसो हरिवो दुदिष्टं स्मो वयं सन्ति नो धियः ६

नूत्ना इदिन्द्र ते वय—मूती अभूम नहि नू ते अद्रिवः । विद्या पुरा परीणसः ७

विद्या सखित्वमुत शूर भोज्य—मा ते ता वज्रिन्नीमहे ।

उतो समस्मिन्ना शिशीहि नो वसो वाजे सुशिप्र गोमति ८

यो न इदमिदं पुरा प्र वस्य आनिनाय तमु वः स्तुपे । सखाय इन्द्रमृतये ९

हर्यश्वं सत्पतिं चर्षणीसहं स हि प्मा यो अमन्दत ।

आ तु नः स वयति गव्यमश्व्यं स्तोतृभ्यो मधवा शतम् १० [२]

त्वया ह स्विद् युजा वयं प्रतिं श्वसन्तं वृषभ ब्रवीमहि । संस्थे जनस्य गोमतः ११

जयेम कारे पुरुहूत कारिणो ऽभि तिष्ठेम दुह्यः ।

नृभिर्वृत्रं हन्याम शूश्रूयाम चा—ऽवैरिन्द्र प्र णो धियः १२

अभ्रातृव्यो अना त्व—मनापिरिन्द्र जनुषा सनादसि । युधेदापित्वमिच्छसे १३

नकी रेवन्तं सखाय विन्दसे पीयन्ति ते सुराश्वः ।

यदा कृणोषि नदुनुं समूहस्या—दित पितेव हूयसे १४

मा ते अमाजुरो यथा मुरास इन्द्र सख्ये त्वावतः । नि पदाम सचा सुते १५ [३]

मा ते गोदत्र निरराम राधस इन्द्र मा ते गृहामहि ।

हृव्वा चिदुर्यः प्र मृशाभ्या भर न ते कामान आदभे १६

इन्द्रो वा घेदियन्मघं सरस्वती वा सुभगा दुदिवसु । त्वं वा चित्र वृशुपे १७

चित्र इद् राजा राजका इदंन्यके यके सरस्वतीमनु ।
पर्जन्य इव ततनद्धि वृष्ट्या सहस्रमयुता ददत्

१८ [४] (५२८)

(२२)

१८ सोमरिः काण्वः । अश्विनौ । १-६ प्रगाथः = (विषमा बृहती, समा सतोबृहती), ७ बृहती, ८ अनुष्टुप्, ११ ककुप्, १२ मध्येज्योतिः, प्रगाथः = (९, १३, १५, १७ ककुप्; १०, १४, १६, १८ सतोबृहती) ।

ओ त्यमह आ रथ—मद्या दंसिष्ठमूतये ।

यमश्विना सुहवा रुद्रवर्तनी आ सूर्याये तस्थयुः १

पूर्वापुषं सुहवं पुरुस्पृहं भुज्युं वाजेषु पूर्यम् ।

सचनावन्तं सुमतिभिः सोमरे विद्वेषसमनेहसम् २

इह त्या पुरुभूतमा देवा नमोभिरश्विना ।

अर्वाचीना स्ववसे करामहे गन्तारा दाशुषो गृहम् ३

युवो रथस्य परि चक्रमीयत ईर्मान्यद् वामिषण्यति ।

अस्मां अच्छा सुमतिर्वा शुभस्पती आ धेनुर्वि धावतु ४

रथो यो वां त्रिवन्धुरो हिरण्याभीशुरश्विना ।

परि द्यावापृथिवी भूपति श्रुत—स्तेन नासत्या गतम् ५ [५]

वृशस्यन्ता मनवे पूर्य द्विवि यवं वृक्रेण कर्षथः ।

ता वामद्य सुमतिभिः शुभस्पती अश्विना प्र स्तुवीमहि ६

उप नो वाजिनीवसू यातमूतस्य पृथिभिः ।

येभिस्तुक्षिं वृषणा त्रासदस्यवं महे क्षत्राय जिन्वथः ७

अयं वामर्द्धिभिः सुतः सोमो नरा वृषण्वसू ।

आ यातं सोमपीतये पिबन्तं दाशुषो गृहे ८

आ हि रुहर्तमश्विना रथे कोशे हिरण्यये वृषण्वसू । युञ्जाथां पीवरीरिषः ९

याभिः पुक्थमवथो याभिरधिगुं याभिर्बभुं विजोषसम् ।

ताभिर्नो मक्षू तूर्यमश्विना गतं मिषज्यतं यदातुरम् १० [६]

यदधिगावो अधिगू इदा चिदहो अश्विना हवामहे । वयं गीर्भिर्विपन्यवः ११

तामिरा यातं वृषणोप मे हवं विश्वप्सुं विश्ववार्यम् ।

इषा महिष्ठा पुरुभूतमा नरा याभिः क्रिद्विं वावृधस्तामिरा गतम् १२ (५४०)

ताविदा चिदहानां तावश्विना वन्दमान उषं ब्रुवे । ता ऊ नमोभिरीमहे १३
ताविद् दोषा ता उषसि शुभस्पती ता यामन् रुद्रवर्तनी ।
मा नो मर्ताय रिपवे वाजिनीवसू परो रुद्रावति ख्यतम् १४
आ सुगम्याय सुगम्यं प्राता रथेनाश्विना वा सक्षणी । हुवे पितेव सोमरी १५ [७]

मनोजवसा वृषणा मदच्युता मक्षुगमाभिस्तुतिभिः ।
आरात्ताच्चिद् भूतमस्मे अवसे पूर्वाभिः पुरुभोजसा १६
आ नो अश्वावदश्विना वृत्तिर्यासिष्टं मधुपातमा नरा । गोमद दद्या हिरण्यवत् १७
सुप्रावर्गं सुवीर्यं सुष्ठु वार्यमनाधृष्टं रक्षस्विना ।
अस्मिन्ना वामायाने वाजिनीवसू विश्वा वामानि धीमहि १८ [८] (५६३)

(२३)

३० विश्वमना वैयश्वः । अग्निः । उष्णिक् ।

ईळिष्वा हि प्रतीव्यं । यजस्व जातवेदसम् । चरिष्णुधूममगृभीतशोचिषम् १
दामानं विश्वचर्षणे अग्निं विश्वमनो गिरा । उत स्तुपे विष्वर्धसो रथानाम् २
येषामावाध ऋगिमय इषः पृक्षश्च निग्रभे । उपविद्वा वह्निर्विन्दते वसु ३
उदस्य शोचिरस्थाद् दीद्वियुषो व्यजंरम् । तर्पुर्जम्भस्य सुद्युतो गणश्रियः ४
उदु तिष्ठ स्वध्वर स्तवानो देव्या कृपा । अभिरुया भासा बृहता शुशुक्निः ५ [९]

अग्ने याहि सुशस्तिभिर्हव्या जुह्वान आनुषक् । यथा दूतो बभूथ हव्यवाहनः ६
अग्निं वः पूर्य हुवे होतारं चर्षणीनाम् । तमया वाचा गृणे तमु वः स्तुपे ७
यज्ञेभिरुद्धतक्रतुं यं कृपा सुदयन्त इत । मित्रं न जने सुधितमृतावनि ८
कृतावानमृतायवो यज्ञस्य सार्धनं गिरा । उपो एनं जुजुपुर्नमसस्पदे ९
अच्छा नो अङ्गिरस्तमं यज्ञासो यन्तु संयतः । होता यो अस्ति विश्वा यशस्तमः १० [१०]

अग्ने तव त्वे अजरे न्धानासो बृहद् भाः । अश्वा इव वृषणस्तविपीयवः ११
स त्वं न ऊर्जा पते रुयि रास्व सुवीर्यम् । प्राव नस्तोके तनये समत्स्वा १२
यद् वा उ विरपतिः शितः सुग्रीतो मनुषो विशि । विश्वेदुग्निः प्रति रक्षांसि सेधति १३
श्रुष्ट्यग्ने नवस्य मे स्तोमस्य वीर विरपते । नि मायिनस्तर्पुणा रक्षसो दह १४
न तस्य मायया चन रिपुर्हीति मर्त्यः । यो अग्रये वृदाश हव्यदातिभिः १५ [११]
व्यश्वस्त्वा वसुविद् मुक्षण्युरग्रीणाद्वपिः । महो राये तमु त्वा समिधीमहि १६

उशनां काव्यस्त्वा नि होतारमसादयत् । आयजिं त्वा मनवे जातवेदसम् १७
 विश्वे हि त्वा सजोषसो देवासो दूतमक्रेत । श्रुष्टी देव प्रथमो यज्ञियो भुवः १८
 इमं वा वीरो अमृतं दूतं कृण्वीत मर्त्यः । पावकं कृष्णवर्तनिं विहायसम् १९
 तं हुवेम यतसुचः सुभासं शुक्रशोचिषम् । विशामग्निमजरं प्रत्नमीड्यम् २० [१२]

यो अस्मै हव्यदातिभि—राहुतिं मर्तोऽविधत् । भूरि पोषं स धत्ते वीरवद् यशः २१
 प्रथमं जातवेदस—मग्निं यज्ञेषु पुर्व्यम् । प्रति सुगेति नमसा हविर्मती २२
 आग्निर्विधेमाग्रये ज्येष्ठाभिर्व्यश्ववत् । मंहिष्ठाभिर्मतिभिः शुक्रशोचिषे २३
 नूनमर्चं विहायसे स्तोमैभिः स्थूरयूपवत् । ऋषे वैयश्व दम्यायाग्रये २४
 अतिथिं मानुषाणां सूनुं वनस्पतीनाम् । विप्रां अग्निमवसे प्रत्नमीळते २५ [१३]

महो विश्वां अभि पतोऽं ऽभि हव्यानि मानुषा । अग्ने नि पत्सि नमसाधि बर्हिषि २६
 वंस्वा नो वार्या पुरु वंस्वं रायः पुरुस्पृहः । सुवीर्यस्य प्रजावतो यशस्वतः २७
 त्वं वीरो सुषाम्णे ऽग्ने जनाय चोदय । सदा वसो रातिं यविष्ठ शश्वते २८
 त्वं हि सुप्रतूरसि त्वं नो गोमतीरिषः । महो रायः सातिमग्ने अपा वृधि २९
 अग्ने त्वं यशा अ—स्या मित्रावरुणा वह । क्रतावाना सम्राजा पूतदक्षसा ३० [१४] (५७६)

(२४)

३० विश्वमना वैयश्वः । इन्द्रः, २८-३० वरुः सौषाम्णिः । उष्णिक्, ३० अनुष्टुप् ।

सखाय आ शिषामहि ब्रह्मेन्द्राय वज्रिणे । स्तुष ऊ पु वो नृतमाय धृष्णवे १
 शर्वसा ह्यसि श्रुतो वृत्रहत्येन वृत्रहा । मधैर्मघोनो अतिं शूर दाशसि २
 स नः स्तवान आ भर रायिं चित्रश्रवस्तमम् । निरेके चिद् यो हरिवो वसुर्दुदिः ३
 आ निरेकमुत प्रिय—मिन्द्र दर्षि जनानाम् । धृषता धृष्णो स्तवमान आ भर ४
 न तै सुव्यं न दक्षिणं हस्तं वरन्त आमुर्ः । न परिबाधो हरिवो गर्विष्ठिषु ५ [१५]

आ त्वा गोभिरेव व्रजं गीर्भिक्रिणोम्यद्रिवः । आ स्मा कामं जरितुरा मनः पूण ६
 विश्वानि विश्वमनसो धिया नो वृत्रहन्तम । उग्रं प्रणेतुरधि पू वसो गहि ७
 वृषं तै अस्य वृत्रहन् विद्याम शूर नव्यंसः । वसोः स्पर्हस्य पुरुहूत राधंसः ८
 इन्द्र यथा ह्यस्ति ते उपरीतं नृतो शवः । अमृक्ता रातिः पुरुहूत वाशुषे ९
 आ वृषस्व महामह महे नृतम राधसे । हृळहश्चिद् वृह्य मघवन मघत्तये १० [१६]

नू अन्यत्रा चिदद्रिव—स्त्वन्नो जग्मुराशंसः । मघवन्नुग्रधि तव तन्न ऊतिभिः ११ (५८७)

नह्य॑ङ्ग नूतो त्व दू॒न्यं वि॒न्दामि राध॑से । रा॒ये द्यु॒म्नाय शर्व॑से च गिर्व॑णः १२
ए॒न्दुमिन्द्रा॑य सिञ्च॒त पिबा॑ति सो॒म्यं मधु॑ । प्र राध॑सा चोद॒याते महि॑त्वना १३
उपो ह॑रीणां पतिं दक्षं॑ पृ॒श्नन्तम॑ब्रवम् । नूनं॑ श्रु॒धि स्तुव॑तो अ॒भ्यस्य॑ १४
नह्य॑ङ्ग पुरा च॒न ज॒ज्ञे वी॒रतर॑स्त्वत् । नकी॑ रा॒या नैव॑था न भ॒न्दना॑ १५ [१७]

ए॒दु मध्वो॑ म॒दिन्तरं॑ सिञ्च॒ वाध्व॑र्यो अ॒न्धसः॑ । ए॒वा हि वी॒रः स्तव॑ते स॒दावृ॑धः १६
इन्द्रं॑ स्थात॒हरीणां॑ नकि॑ष्टे पू॒र्व्यस्तु॑तिम् । उ॒दानं॑श शर्व॑सा न भ॒न्दना॑ १७
तं वो वा॒जानां॑ पति॒ मह॑महि श्रव॒स्यवः॑ । अ॒प्रायु॑भिर्य॒ज्ञेभिर्वा॑वृधे॒न्यम् १८
एतो॑ न्वि॒द्वं स्तवा॑म सखा॒यः स्तोम्यं॑ नर॑म् । कृ॒ष्टीर्यो विश्वा॑ अ॒भ्यस्ये॑क इ॒त १९
अ॒गोरु॑धाय ग॒विषे॑ द्यु॒क्षाय॑ द॒स्यं वचः॑ । वृ॒तात् स्वादी॑यो मधु॒नश्च वो॑चत २० [१८]

यस्या॑मितानि वी॒र्याः॑ न राधः॑ पर्येत॒वे । ज्योति॑र्न विश्वा॒मभ्य॑स्ति दक्षि॑णा २१
स्तुहीन्द्रं॑ व्य॒श्वव॑ द॒नूर्मि वा॒जिनं॑ यम॑म् । अ॒र्यो ग॒यं म॑ह॒मानं॑ वि वा॒शुषे॑ २२
ए॒वा नूनमु॑प॒ स्तुहि॑ वैय॒श्व द॒शमं॑ नव॑म् । सु॒विद्वांसं॑ च॒कृत्यं॑ च॒रणी॑नाम् २३
वे॒त्था हि नि॒र्क॑तीनां॒ वज्र॑हस्त प॒रिवृ॑जम् । अ॒ह॒रहः॑ शु॒न्ध्युः प॑रि॒पदा॑मिव २४
तदिन्द्रा॑व आ भ॑र॒ येना॑ दंसि॒ष्ट कृ॑त्वा॒ने । द्वि॒ता कु॒त्साय॑ शि॒श्रथो॑ नि चोद॒य २५ [१९]

तमु॑ त्वा नून॒मीमहे॑ नव्यं दंसि॒ष्ट स॒न्यसे॑ । स त्वं नो॑ विश्वा॒ अभि॑मा॒तीः स॒क्षणिः॑ २६
य क॒क्षाद॑हंसो मुच॒द यो वा॒र्यात् स॒त सिन्धु॑षु । व॒ध॒र्दास॑स्य॒ तुवि॑नृ॒ष्ण नी॑नमः २७
यथा॑ वरो सु॒षाम्णे॑ स॒निभ्य॑ आ॒वहो॑ रयि॒म् । व्य॒श्वेभ्यः॑ सु॒भगे॑ वा॒जिनी॑वति २८
आ ना॒र्यस्य॑ दक्षि॑णा व्य॒श्वो ए॒तु सो॒मिनः॑ । स्थू॒रं च राधः॑ श॒तव॑त् स॒हस्र॑वत् २९
यत् त्वा॑ पृ॒च्छादी॑जानः कु॒ह्या कु॒ह्याकृ॑ते । ए॒षो अ॒प॒श्रितो॑ व॒लो गो॑म॒तीम॑व ति॒ष्ठति ३०
[२०] (६०६)

(२५)

२४ विश्वमना वैयध्वः । मित्रावरुणौ, १०-१२ विद्ये देवाः । उष्णिक्, २३ उष्णिग्गर्भा ।

ता वां विश्व॑स्य गो॒पा दे॒वा दे॒वेषु॑ य॒ज्ञियां॑ । कृ॒तावा॑ना यज॑से पू॒तद॑क्षसा १
मि॒त्रा त॒ना न र॑थ्याः॒ वरु॑णो यश्च सु॒क्रतुः॑ । स॒नात् सु॒जा॒ता त॒नया॑ धृ॒तव॑ता २
ता मा॒ता विश्व॑वे॒दसा॑ सु॒र्याय॑ प्रम॒हसा॑ । म॒ही ज॑जानादि॒तिर्कृ॑ताव॒री ३
म॒हान्ता॑ मि॒त्रावरु॑णा सु॒म्राजा॑ दे॒वावसु॑रा । कृ॒तावा॑नावृ॒तमा॑ घोष॒तो बृ॑हत् ४
नपा॑ता शर्व॑सो म॒हः सू॒त दक्ष॑स्य सु॒क्रतु॑ । सु॒प्रदा॑नू इ॒षो वा॑स्त्वधि क्षि॒तः ५ [२१]
सं या दा॑नूनि येमथु॒ दि॒व्याः पा॑थि॒वीरि॑णः । नभ॑स्व॒तीरा वां च॑रन्तु वृ॒ष्टयः॑ ६

अधि या बृहतो दिवोऽभि युथेव पश्यतः । ऋतावाना सम्राजा नमसे हिता ७
 ऋतावाना नि पैदतुः साम्राज्याय सुकृतं । धृतवता क्षत्रिया क्षत्रमाशतः ८
 अक्षणाश्चिद् गातुवित्तराऽनुल्बणेन चक्षसा । नि चिन्मिषन्ता निचिरा नि चिक्यतुः ९
 उत नो देव्यदिति रुरुप्यतां नासत्या । उरुप्यन्तु मरुतो वृद्धशंसः १० [२२]

ते नो नावमुरुप्यत दिवा नक्तं सुदानवः । अरिप्यन्तो नि पायुभिः सचेमहि ११
 अग्रे विष्णवे वयमरिप्यन्तः सुदानवे । श्रुधि स्वयावन् त्सिन्धो पूर्वचित्तये १२
 तद् वार्यं वृणीमहे वरिष्ठं गोपयत्यम् । मित्रो यत् पान्ति वरुणो यदर्यमा १३
 उत नः सिन्धुरपां तन्मरुतस्तदश्विना । इन्द्रो विष्णुर्माद्वांसः सजोषसः १४
 ते हि ज्मा वनुषो नरोऽभिमांतिं कयस्य चित् । तिमं न क्षोदः प्रतिघ्नन्ति भूर्णयः १५ [२३]

अयेकं इत्था पुरूरु चण्डे वि विशपतिः । तस्य व्रतान्यनु वश्वरामसि १६
 अनु पूर्वाण्योक्त्या साम्राज्यस्य सश्विम । मित्रस्य व्रता वरुणस्य दीर्घश्रुत् १७
 परि यो रश्मिनां दिवोऽन्तान् ममे पृथिव्याः । उभे आ पप्रौ रोदसी महित्वा १८
 उदुष्य शरणे दिवो ज्योतिरयस्त सूर्यः । अग्निर्न शुक्रः समिधान आहुतः १९
 वचो दीर्घप्रसदानी शे वार्जस्य गोमंतः । ईशे हि पित्वोऽविषस्य दावने २० [२४]

तत् सूर्यं रोदसी उभे दोषा वस्तोरुपं नुवे । भोजेष्वस्मां अभ्युच्चरा सदा २१
 ऋजुमुक्षण्यायने रजतं हरयाणे । रथं युक्तमसनाम सुषामणि २२
 ता मे अश्व्यानां हरीणां नितोशना । उतो नु कृत्वाणां नुवाहसा २३
 समर्धभीशु कशावन्ता विप्रा नविष्ठया मती । महो वाजिनावर्तन्ता सचासनम् २४ [२५] (६३०)

(२६)

२५ विश्वमना वैयश्वः, व्यश्वो वाङ्मिरसः । अश्विनौ, २०-२५ वायुः । उष्णिक्;
 १६-१९, २१, २५ गायत्री; २० अनुष्टुप् ।

युवोरु पू रथं हुवे सधस्तुत्याय सूरिषु । अतूतदक्षा वृषणा वृषण्वसू १
 युवं वरो सुषाम्णे महे तने नासत्या । अवोभिर्याथो वृषणा वृषण्वसू २
 ता वामद्य हवामहे हव्येभिर्वाजिनीवसू । पूर्वीरिष इषयन्तावति क्षपः ३
 आवां वाहिष्ठो अश्विना रथो यातु श्रुतो नरा । उप स्तोमान् तुरस्य दर्शथः श्रिये ४
 जुहुराणा चिदश्विनाऽऽ मन्येथां वृषण्वसू । युवं हि रुद्रा पर्षथो अति द्विषः ५ [२६]
 युवा हि विश्वमानुषः मक्षभिः पस्विदयः । पिबन्तिना माधुर्णा शुभस्पती ६ (६३६)

उप नो यातमश्विना राया विश्वपुषा सह । मघवाना सुवीरावनपच्युता ७
 आ मे अस्य प्रतीव्यः । मिन्द्रनासत्या गतम् । देवा देवेभिरद्य सचनस्तमा ८
 वयं हि वां हवामह उक्ष्ण्यन्तो व्यश्ववत् । सुमतिभिरुप विप्रविहा गतम् ९
 अश्विना स्वृषे स्तुहि कुवित ते श्रवतो हवम् । नेदीयसः कूळयातः पूर्णारुत १० [२७]

वैयश्वस्य श्रुतं नरोतो मे अस्य वेदथः । सजोषसा वरुणो मित्रो अर्यमा ११
 युवादत्तस्य धिष्ण्या युवानीतस्य सूरिभिः । अहरहवृषणा मह्यं शिक्षतम् १२
 यो वां यज्ञेभिरावृतो अधिवक्षा वधूरिव । सपर्यन्ता शुभे चक्राते अश्विना १३
 यो वामुरुव्यचस्तमं चिकेतति नृपाय्यम् । वर्तिरश्विना परि यातमस्मयू १४
 अस्मभ्यं सु वृषणवसू यातं वर्तिनृपाय्यम् । विपुद्रुहेव यज्ञमूहथुर्गिरा १५ [२८]

वाहिष्ठो वां हवानां स्तोमो दूतो हुवन्नरा । युवाभ्यां भूत्वश्विना १६
 यदुदो दिवो अर्णव इषो वा मदथो गृहे । श्रुतमिन्मे अमर्त्या १७
 उत स्या श्वेतयावरी वाहिष्ठो वां नदीनाम् । सिन्धुर्हिरण्यवर्तनिः १८
 स्मदेतया सुकीर्त्या अश्विना श्वेतया धिया । वहैथे शुभ्रयावाना १९
 युक्त्वा हि त्वं रथासहा युवस्व पोण्या वसो ।
 आन्नो वायो मधु पिवाऽस्माकं सवना गहि २० [२९]

तव वायवृतस्पते त्वष्टुर्जामातरुद्रत । अवास्या वृणीमहे २१
 त्वष्टुर्जामातरं वयमीशानं राय ईमहे । सुतावन्तो वायुं द्युम्ना जनांसः २२
 वायो याहि शिवा दिवो वहस्वा सु स्वश्व्यम् । वहस्व महः पृथुपक्षसा रथे २३
 त्वां हि सुप्सरस्तमं नृपदनेषु दूमहे । ग्रावाणं नाश्वपृष्ठं मंहना २४
 स त्वं नो देव मनसा वायो मन्दानो अग्रियः । कृधि वाजा अपो धियः २५ [३०] (६५५)

(२७)

२२ मनुर्वैवस्यतः । विश्वे देवाः । प्रगाथः = (विषमा बृहती, समा सतोबृहती) ।

अग्निरुक्थे पुरोहितो ग्रावाणो बर्हिरध्वरे ।
 ऋचा यामि मरुतो ब्रह्मणस्पतिं देवाँ अवो वरेण्यम् १
 आ पशुं गांसि पृथिवीं वनस्पतीं नृपासा नक्तमोषधीः ।
 विश्वे च नो वसवो विश्ववेदसा धीना भूत प्रावितारः २

- प्र सू न एत्वध्वरोऽग्ना देवेषु पूर्यः ।
आदित्येषु प्र वरुणे धृतवते मरुतु विश्वभानुषु ३
विश्वे हि ष्मा मनवे विश्ववेदसो भुवन् वृधे रिशादसः ।
अरिष्टेभिः पायुभिर्विश्ववेदसो यन्ता नोऽवृकं छर्दिः ४
आ नो अद्य समनसो गन्ता विश्वे सजोपसः ।
ऋचा गिरा मरुतो देव्यदिते सदनै पस्त्ये महि ५ [३१]
अभि प्रिया मरुतो या वो अश्व्या हव्या मित्र प्रयाथन ।
आ बृहिरिन्द्रो वरुणस्तुरा नर आदित्यासः सदन्तु नः ६
वयं वो वृक्तबर्हिषो हितप्रयस आनुषक् ।
सुतसौमासो वरुण हवामहे मनुष्वदिन्द्रामयः ७
आ प्र यातु मरुतो विष्णो अश्विना पूषन् मार्कीनया धिया ।
इन्द्र आ यातु प्रथमः सन्निप्युभिर्वृषा यो वृत्रहा गृणे ८
वि नो देवासो अद्रुहो ऽच्छिद्वं शर्म यच्छत ।
न यद् दुराद् वंसवो नू चिदन्तितो वरुथमादुधर्षति ९
अस्ति हि वः सजात्यं रिशादसो देवासो अस्त्याप्यम् ।
प्र णः पूर्वस्मै सुविताय वोचत मक्षू सुम्नाय नव्यसे १० [३२]
इदा हि व उपस्तुतिमिदा वामस्य भक्तये ।
उप वो विश्ववेदसो नमस्यु—राँ असूक्ष्यन्यामिव ११
उदु प्य वः सविता सुप्रणीतयो ऽस्थादूर्ध्वो वरेण्यः ।
नि द्विपादुश्चतुष्पादो अर्थिनो ऽविश्रन् पतयिष्णवः १२
देवदेवो वोऽर्वसे देवदेवमभिष्टये ।
देवदेव हुवेम वाजसातये गृणन्तो देव्या धिया १३
देवासो हि ष्मा मनवे समन्यवो विश्वे साकं सरातयः ।
ते नो अद्य ते अपरं तुचे तु नो भवन्तु वरिवोविदः १४
प्र वः शंसाम्यद्रुहः संस्थ उपस्तुतीनाम् ।
न तं धूर्तिर्वरुण मित्र मर्त्य यो वो धामभ्योऽविधत् १५
प्र स क्षयं तिरते वि महीरिषो यो वो वराय दाशति ।
प्र प्रजाभिर्जायते धर्मणस्पयं रिष्टः सर्व एधते १६ [३३] (६७१)

ऋते स विन्दते युधः सुगेभिर्यात्यध्वनः ।

अर्यमा मित्रो वरुणः सरातयो यं त्रायन्ते सजोषंसः

१७

अत्रे चिदस्मै कृणुथा न्यञ्चनं दुर्गे चिदा सुसरणम् ।

एषा चिदस्मादुशनिः परो नु सासेधन्ती वि नश्यतु

१८

यदुद्य सूर्य उद्यति प्रियक्षत्रा ऋतं दध ।

यन्निष्ठुचिं प्रबुधिं विश्ववेदसो यद् वा मध्यंदिने दिवः

१९

यद् वाभिपित्वे असुरा ऋतं यते छर्दिर्येम वि द्वाशुषे ।

वयं तद् वो वसवो विश्ववेदस उप स्थेयाम मध्य आ

२०

यदुद्य सूर उदिते यन्मध्यंदिन आतुचि ।

वामं धत्थ मनवे विश्ववेदसो जुह्वानाय प्रचेतसे

२१

वयं तद् वः सम्राज आ वृणीमहे पुत्रो न बहुपाप्यम् ।

अश्याम तदादित्या जुह्वतो हविरेन वस्योऽनशामहे

२२ [३४] (६७७)

(२८)

५ मनुर्वैवस्वतः । विश्वे देवाः । गायत्री, ४ पुरउष्णिक् ।

ये त्रिंशति त्रयस्पुरो देवासो बर्हिःसदन् । विदन्नहं द्वितासनन् १

वरुणो मित्रो अर्यमा स्मद्रातिपाचो अग्रयः । पत्नीवन्तो वर्षट्कृताः २

ते नो गोपा अपाच्यास्त उदुक्त इथा न्यक् । पुरस्तात् सर्वया विशा ३

यथा वशन्ति देवास्तथेदसन् तदेपां नकिरा मिनत् । अरावा चन मर्त्यः ४

सप्तानां सप्त ऋण्यः सप्त द्युमन्येषाम् । सप्तो अधि श्रियो धिरे ५ [३५] (६८१)

(२९)

१० मनुर्वैवस्वतः, कश्यपो वा मारीचः । विश्वे देवाः । द्विपदा विरादः ।

बभुरेको विष्णुः सुनरो युवाञ्ज्यङ्गे हिरण्ययम् १

योनिमेक आ संसाद द्योतनो ऽन्तर्वेषु मेधिरः ॥१॥ २

वाशीमेको विभर्ति हस्त आयसीमन्तर्वेषु निधुविः ३

वज्रमेको विभर्ति हस्त आर्हितं तेन वज्राणि जिघ्रते ॥२॥ ४

तिग्ममेको विभर्ति हस्त आयुधं शुचिरुग्रो जलापभपजः ५

ए॒ष ए॒कः पी॒पाय॑ त॒स्करो॑ यथाँ ए॒ष वे॒द नि॒धीना॑म्	॥३॥	६
त्री॒ण्येकं॑ उ॒रुगा॑यो वि च॒क्रमे॑ यत्र॑ दे॒वासो॑ म॒दन्ति॑		७
वि॒मि॒र्द्रा च॑रत॒ एक॑या सह॒ प्र प्र॑वा॒सेव॑ वसतः	॥४॥	८
स॒दो द्वा च॑क्राते उप॒मा दि॒वि स॒म्राजा॑ स॒पि॒रंसु॑ती		९
अ॒र्वन्त॑ ए॒के म॒हि सा॒म म॒न्वन्त॑ तेन॒ सूर्य॑मरोचयन्	॥५॥	१० [३६] (६९२)

(३०)

४ मनुर्वैवस्वतः । विश्वे देवाः । १ गायत्री, २ पुरउणिक्, ३ बृहती, ४ अनुष्टुप् ।

न॒हि वो॑ अ॒स्त्यर्भ॑को दे॒वासो॑ न कु॒मार॒कः । वि॒श्वे स॒तोम॑हान्त॒ इत्	१
इति॑ स्तुता॒सो अ॒स॒था रि॒शाद॑सो ये स्थ॒ त्रय॑श्च त्रि॒ंशच्च॑ । म॒नोर्दे॒वा य॒ज्ञिया॑सः २	
ते न॑स्त्राध्वं तेऽव॒त् त उ॑ नो अ॒धि वो॑चत ।	
मा नः॑ प॒थः पि॒त्र्यान्मा॑न॒वादि॑ धिं दूरं नै॒ष्ट प॒राव॑तः ३	
ये दे॒वास इ॒ह स्थ॑न् वि॒श्वे वै॒श्वान॒रा उ॒त् ।	
अ॒स्मभ्य॑ शर्म॑ स॒प्रथो॑ ग॒वेऽश्वा॑य यच्छत ४ [३७] (६९३)	

(३१)

[पञ्चमोऽनुवाकः ॥५॥ सू० ३१-४२]

१८ मनुर्वैवस्वतः । १-४ यज्ञः यजमानश्च, ५-९ दंपती, १०-१८ दंपत्याशिषः ।

गायत्री; ९, १४ अनुष्टुप्, १० पादनिचृत्, १५-१८ पङ्क्तिः ।

यो य॒जाति॑ य॒जात॑ इत् सु॒नव॑च्च॒ पचा॑ति च । ब्र॒ह्मे॒दिन्द्र॑स्य चा॒कन॑त् १	
पु॒रोळा॑शं यो अ॒स्मै सोमं॑ र॒रत॑ आ॒शि॒रम् । पा॒दित॑ तं श॒क्रो अ॑हंसः २	
तस्य॑ द्यु॒माँ अ॒सद् रथो॑ दे॒वजू॑तः स शू॒शुव॑त् । वि॒श्वा व॑न्व॒न्नमि॑त्रिया ३	
अस्य॑ प्र॒जाव॑ती गृ॒हे ऽस॑श्च॒न्ती दि॒वेदि॑वे । इ॒ळा धे॑नु॒मती॑ दु॒हे ४	
या द॑ंप॒ती स॒मन॑सा सु॒नुत॑ आ च॒ धाव॑तः । दे॒वासो॑ नित्य॑या॒शिरो॑ ५ [३८]	
प्रति॑ प्रा॒शव्यो॑ इतः स॒म्यश्चा॑ ब॒र्हिरो॑शाते । न ता॑ वा॒जेषु॑ वा॒यतः ६	
न दे॒वाना॑मपि॑ हु॒तः सु॒मतिं॑ न जु॒गुक्ष॑तः । श्रवो॑ बृ॒हद् वि॑वासतः ७	
पु॒त्रिणा॑ ता कु॒मारि॑णा वि॒श्वमा॑युर्व्य॒भुतः॑ । उ॒भा हि॑र॒ण्यपे॑शसा ८	
वी॒तिहो॑वा कू॒तद्र॑सू द॒शस्य॑न्ता॒मृता॑य कम् । समू॒धो रो॑म॒शं ह॑तो दे॒वेषु॑ कृ॒णुतो॑ दु॒वः ९	
आ शर्म॑ पर्व॒तानां॑ वृ॒णीम॑हे न॒दीना॑म् । आ वि॒ष्णोः स॒चाभु॑वः १० [३९]	
एतु॑ पू॒षा रु॒यिर्मगः॑ स्व॒स्ति सर्व॑धा॒तमः॑ । उ॒रुर॒श्वा स्व॒स्तये॑ ११ (७०७)	

अरमतिरनर्वणो विश्वो देवस्य मनसा । अदित्यानामनेह इत्	१२
यथा नो मित्रो अर्यमा वरुणः सन्ति गोपाः । सुगा क्रतस्य पन्थाः	१३
अग्निं वः पूर्य गिरा देवमीळि वसूनाम् ।	
सपर्यन्तः पुरुप्रियं मित्रं न क्षेत्रसाधसम्	१४
मक्षू देववतो रथः शूरो वा पृत्सु कासु चित् ।	
देवानां य इन्मनो यजमान इयक्षत्यभीदयज्वनो भुवत्	१५
न यजमान रिप्यसि न सुन्वान न देवयो ।	
देवानां य इन्मनो यजमान इयक्षत्यभीदयज्वनो भुवत्	१६
नक्रिष्टं कर्मणा नशन्न प्र योषन्न योषति ।	
देवानां य इन्मनो यजमान इयक्षत्यभीदयज्वनो भुवत्	१७
असदन्न सुवीर्यमुत त्याश्वश्वर्यम् ।	
देवानां य इन्मनो यजमान इयक्षत्यभीदयज्वनो भुवत्	१८ [४०] [७१४]

— ३७१६ —

[तृतीयोऽध्यायः ॥३॥ व० १-४९]

(३२)

३० मेधातिथिः काण्वः । इन्द्रः । गायत्री ।

प्र कृतान्यृजीषिणः कण्वा इन्द्रस्य गार्थया । मदे सोमस्य वोचत	१
यः सृविन्दुमनर्शनिं पिपुं दासमहीशुवम् । वधीदुगो रिणन्नपः	२
न्यवुदस्य विष्टपं वृष्माणं बृहतस्तिर । कृषे तदिन्द्र पौंस्यम्	३
प्रति श्रुताय वो धृषत् तूर्णांशं न गिरैरधि । हुवे सुशिप्रमूतये	४
स गोरश्वस्य वि व्रजं मन्द्वानः सोम्येभ्यः । पुरं न शूर दर्शसि	५ [१]
यदि मे राणाः सुत उक्थे वा दधसे चनः । आरादुपं स्वधा गहि	६
वयं वा ते अपि प्मसि स्तोतारं इन्द्र गिर्वणः । त्वं नो जिन्व सोमपाः	७
उत नः पितुमा भर संराणो अर्विक्षितम् । मध्वन् भूरि ते वसु	८
उत नो गोमर्तस्कृधि हिरण्यवतो अश्विनः । इळाभिः सं रभेमहि	९
बृवदुक्थं हवामहे सुप्रकरस्मृतये । साधु कृण्वन्तमवसे	१० [२]
यः संस्थे चिच्छतक्रतुर्गदि कृणोति वृत्रहा । जरितृभ्यः पुरुवसुः	११
स नः शक्रश्चिदा शक्रद् दानवां अन्तराभरः । इन्द्रो विश्वाभिरुतिभिः	१२
यो रायोऽवनिर्महान त्सुपारः सुन्वतः सखा । तमिन्द्रमभि गायत	१३

आयन्तारं महि स्थिरं पृतनासु श्रवोजितम् । भूरेरीशानमोजसा १४	
नक्तिरस्य शचीनां नियन्ता सनुतानाम् । नक्तिर्वक्ता न द्वादिति १५ [३]	
न नूनं ब्रह्मणामृणं प्राशूनामस्ति सुन्वताम् । न सोमो अप्रता पपे १६	
पन्य इदुप गायत पन्य उक्थानि शंसत । ब्रह्मा कृणोत पन्य इत १७	
पन्य आ ददिरच्छता सहस्रा वाज्यवृतः । इन्द्रो यो यज्वनो बृधः १८	
वि पू चर स्वधा अनु कृष्टीनामन्वाहुवः । इन्द्र पिब सुतानाम् १९	
पिब स्वधैनवानामुत यस्तुग्ये सचा । उतायमिन्द्र यस्तव २० [४]	

अतीहि मन्युषाविणं सुपुवांसमुपारणे । इमं रातं सुतं पिब २१	
इहि तिस्रः परावत इहि पञ्च जना अति । धेना इन्द्रावचाकशत २२	
सूयी रश्मि यथा सृजा ऽऽ त्वा यच्छन्तु मे गिरः । निम्नमापो न सध्यक् २३	
अध्वर्यवा तु हि पित्र सोमं वीराय शिप्रिणे । भरा सुतस्य पीतये २४	
य उद्रः फलिंगं भिनत्र्यक् सिन्धूरवासृजत । यो गोषु पक्वं धारयत २५ [५]	

अहन वृत्रमृचीषम और्णवाभमहीशुवम् । हिमेनाविध्यद्वुदम् २६	
प्र व उग्राय निन्दुरे ऽपाळ्हाय प्रसक्षिणे । देवत्तं ब्रह्म गायत २७	
यो विश्वान्यभि वृता सोमस्य मदे अन्धसः । इन्द्रो देवेषु चेतति २८	
इह त्या सधमाद्या हरी हिरण्यकेश्या । वोळ्हामभि प्रयो हितम् २९	
अवाञ्चं त्वा पुरुषुत प्रियमेधस्तुता हरी । सोमपेयाय वक्षतः ३० [६] (७४४)	

(३३)

१९ मेध्यातिथिः काण्वः । इन्द्रः । बृहती, १६-१८ गायत्री, १९ अनुष्टुप् ।

वयं घं त्वा सुतावन्त आपो न वृक्तवर्हिषः । १	
पुवित्रस्य प्रसवणेषु वृत्रहन् परिं स्तोतार आसते २	
स्वान्ति त्वा सुते नरो वसो निरेक उक्थिनः । ३	
कदा सुतं तृषाण ओक् आ गम इन्द्र स्वब्दीव वंसगः ४	
कण्वेभिर्धृष्णावा धृषद् वाजं दधि सहस्रिणम् । ५	
पिशङ्गकूपं मघवन् विचर्षणे मक्षू गोमन्तमीमहे ६	
प्राहि गायान्धसो मवु इन्द्राय मेध्यातिथे । ७	
यः संमिश्रलो हर्योर्यः सुते सचा वञ्ची रथो हिरण्ययः ८ (७४८)	

यः सुप॒व्यः सु॒दक्षि॑ण इ॒नो यः सु॒क्रतु॑र्गुणे ।
य आ॒करः स॒हस्रा॑ यः श॒ताम॑घ इन्द्रो यः पू॒र्भिदा॑रितः

५ [७]

यो धृ॒षितो॑ योऽवृ॒ततो॑ यो अस्ति॒ श्मश्रु॑षु श्रितः ।
विभू॑तद्यु॒म्नश्च॑व॒नः पुरु॑ष्टुतः क॒त्वा गौ॑रि॒वं शा॒किनः॑
क ई॒ वेद॑ सु॒ते स॒चा पि॒बन्तं॑ कद् वयो॑ दधे ।
अ॒यं यः पुरो॑ वि॒भिन॑त्त्यो॒जसा॑ म॒न्दानः॑ शि॒ष्यन्ध॑सः
दृ॒ाना मृ॒गो न वा॑र॒णः पु॒रुत्रा॑ च॒रथं॑ दधे ।
नकिं॑द्वा नि य॒मदा॑ सु॒ते ग॑मो म॒हौश्च॑र॒स्यो॒जसा॑
य उ॒ग्रः स॒न्ननि॑ष्टुतः स्ति॒थिरो र॑णा॒य सं॑स्कृतः ।
यदि॑ स्तो॒तुर्म॑घवा॒ शृण॑व॒द्धवं॑ नेन्द्रो॑ योप॒त्या ग॑मत
स॒त्यमि॒त्था वृ॑षेद॒सि वृ॑ष॒जूति॑र्नोऽवृ॒तः
वृ॒षा ह्यु॒ग्र शृ॑ण्वि॒वपे॑ प॒राव॑ति वृषो॑ अ॒र्वावा॑ति श्रुतः

६

७

८

९

१० [८]

वृष॑णस्ते अ॒भीश॑वो वृ॒षा क॑शा॒ हिर॑ण्ययी ।
वृ॒षा रथो॑ म॒घव॑न् वृष॑णा हरी वृ॒षा त्वं श॑तक्रतो
वृ॒षा सोता॑ सु॒नोतु॑ ते वृष॑न्नृ॒जीपि॑न्ना भर ।
वृ॒षा दध॑न्वे वृष॑णं न॒दीप्वा॑ तुभ्यं॑ स्थात॒र्हरी॑णाम्
एन्द्र॑ याहि पी॒तये॑ मधु॑ शवि॒ष्ठ सो॒म्यम् ।
नाय॑मच्छा॒ मघ॑वा॒ शृण॑व॒द् गि॒रो ब॒ह्मोक्था॑ च सु॒क्रतुः॑
व॒हन्तु॑ त्वा रथे॒ष्ठा—मा॑ ह॒रयो॑ रथ॒युजः॑
ति॒राश्चि॑द॒यं स॑र्व॒नानि॑ वृ॒त्रह॑—न्न॒न्येषां॑ या श॑तक्रतो
अ॒स्माक॑म॒द्यान्त॑मं स्तोमं॑ धि॒ष्व म॒हाम॑ह ।
अ॒स्माकं॑ ते स॑र्व॒ना स॑न्तु श॑त॒मा म॑दा॒य द्यु॑क्ष सोम॒पाः

११

१२

१३

१४

१५ [९]

न॒हि प॑स्तव॒ नो म॑म॒ शास्त्रे॑ अ॒न्यस्य॑ रण॒यति॑ । यो अ॒स्मान् वी॒र आ॑न॒यत॑
इन्द्र॑श्चिद् वा तद॑व॒वीत॑ स्त्रिया अ॒शास्यं॑ मनः । उ॒तो अ॒हं क॑र्तुं रघु॒म्
ससी॑ चिद् वा म॒दुच्यु॑ता॒ मिथु॑ना व॒हतो॑ रथ॒म् । ए॒वेद॑ धूर्व॒ष्णा उ॒त्तरा॑
अ॒धः प॑श्यस्व॒ मोपरि॑ सं॒तरां॑ पा॒दुको॑ ह॒र ।
मा ते॑ क॒शप्ल॑को दृ॒शन् त्वी॒हि ब॒ह्मा ध॑मू॒विध॑

१६

१७

१८

१९ [१०] [७६१]

(३४)

(१८) १ १५ नीपातिथिः काण्वः, १६-१८ सहस्रं वसुरोचिषोऽङ्गिरसः । इन्द्रः ।
अनुष्टुप्, १६-१८ गायत्री ।

×
एन्द्र याहि हरिभि—रुप कण्वस्य सुष्टुतिम् ।
दिवो अमुष्य शासतो दिवं यय दिवावसो १
आ त्वा गावा वदन्तिह सोमी वोषेण यच्छतु ।
दिवो अमुष्य शासतो दिवं यय दिवावसो २
अत्रा वि नेमिरेपा—मुरां न धूनुते वृकः ।
दिवो अमुष्य शासतो दिवं यय दिवावसो ३
आ त्वा कण्वा इहावसे हवन्ते वाजसातये ।
दिवो अमुष्य शासतो दिवं यय दिवावसो ४
दधामि ते सुतानां वृष्णे न पूर्वपाय्यम् ।
दिवो अमुष्य शासतो दिवं यय दिवावसो ५ [११]

सत्पुंरधिर्न आ गहि विश्वतोधीर्न ऊतये ।
दिवो अमुष्य शासतो दिवं यय दिवावसो ६
आ नो याहि महेमते सहस्रोते शतामघ ।
दिवो अमुष्य शासतो दिवं यय दिवावसो ७
आ त्वा होता मनुर्हितो देवत्रा वक्षदीज्यः ।
दिवो अमुष्य शासतो दिवं यय दिवावसो ८
आ त्वा मदच्युता हरीं श्येनं पक्षेव वक्षतः ।
दिवो अमुष्य शासतो दिवं यय दिवावसो ९
आ याह्यर्य आ परि स्वाहा सोमस्य पीतये ।
दिवो अमुष्य शासतो दिवं यय दिवावसो १० [१२]

आ नो याह्युपश्रु—त्युक्थेषु रणया इह ।
दिवो अमुष्य शासतो दिवं यय दिवावसो ११
सकृपैरा सु नो गहि संभृतैः संभृताश्वः ।
दिवो अमुष्य शासतो दिवं यय दिवावसो १२ (७७५)

आ याहि पर्वतेभ्यः समुद्रस्याधि विष्टपः ।	
दिवो अमुष्य शासतो दिवं यय दिवावसो	१३
आ नो गव्यान्यश्वा सहस्रा शूर दर्दहि ।	
दिवो अमुष्य शासतो दिवं यय दिवावसो	१४
आ नः सहस्रशो भराऽयुतानि शतानि च ।	
दिवो अमुष्य शासतो दिवं यय दिवावसो	१५
आ यदिन्द्रश्च दद्वहे सहस्रं वसुरोचिपः । ओजिष्ठमश्व्यं पशुम्	१६
य ऋजा वार्तरहसो ऽरुपासो रघुष्यदः । भ्राजन्ते सूर्या इव	१७
पारावतस्य रातिषु द्रवच्चक्रेष्वाशुषु । तिष्ठं वनस्य मध्य आ	१८ [१३] (१८१)

(३५)

२४ इयावाश्व आत्रेयः । अश्विनौ । उपरिष्ठाज्ज्योतिः (त्रिष्टुप्), २२, २४ पङ्क्तिः, २३ महाबृहती ।

अग्निनेन्द्रेण वरुणेन विष्णुना ऽऽदित्यै रुद्रैर्वसुभिः सचाभुवा ।	
सजोषसा उपसा सूर्येण च सोमं पिबतमश्विना	१
विश्वाभिधीभिर्भुवनेन वाजिना दिवा पृथिव्याद्रिभिः सचाभुवा ।	
सजोषसा उपसा सूर्येण च सोमं पिबतमश्विना	२
विश्वेर्दुवैस्त्रिभिरेकादशैरिहा ऽद्भिर्मरुद्भिर्भृगुभिः सचाभुवा ।	
सजोषसा उपसा सूर्येण च सोमं पिबतमश्विना	३
जुपेथां यज्ञं बोधतं हवस्य मे विश्वेह देवो सवनाव गच्छतम् ।	
सजोषसा उपसा सूर्येण चे—पं नो वोळ्हमश्विना	४
स्तोमं जुपेथां युवशेवं कन्यनां विश्वेह देवो सवनाव गच्छतम् ।	
सजोषसा उपसा सूर्येण चे—पं नो वोळ्हमश्विना	५
गिरां जुपेथामध्वरं जुपेथां विश्वेह देवो सवनाव गच्छतम् ।	
सजोषसा उपसा सूर्येण चे—पं नो वोळ्हमश्विना	६ [१४]
हारिद्वेवं पतथो वनेदुप सोमं सुतं महिषेवाव गच्छथः ।	
सजोषसा उपसा सूर्येण च त्रिवर्तिर्यातमश्विना	७
हंसाविव पतथो अध्वगाविव सोमं सुतं महिषेवाव गच्छथः ।	
सजोषसा उपसा सूर्येण च चिर्वर्तिर्यातमश्विना	८

(७८१)

- इधेनाविव पतथो हव्यदातये सोमं सुतं महिषेवाव गच्छथः ।
सजोषसा उपसा सूर्येण च त्रिवर्तिर्यातमश्विना १
- पिबतं च तृष्णुतं चा च गच्छतं प्रजां च धत्तं द्रविणं च धत्तम् ।
सजोषसा उपसा सूर्येण चो—जं नो धत्तमश्विना १०
- जयतं च प्र स्तुतं च प्र चावतं प्रजां च धत्तं द्रविणं च धत्तम् ।
सजोषसा उपसा सूर्येण चो—जं नो धत्तमश्विना ११
- हतं च शत्रून् यततं च मित्रिणः प्रजां च धत्तं द्रविणं च धत्तम् ।
सजोषसा उपसा सूर्येण चो—जं नो धत्तमश्विना १२ [१५]
- मित्रावरुणवन्ता उत धर्मवन्ता मरुत्वन्ता जरितुर्गच्छथो हवम् ।
सजोषसा उपसा सूर्येण चा—ऽऽदित्यैर्यातमश्विना १३
- अङ्गिरस्वन्ता उत विष्णुवन्ता मरुत्वन्ता जरितुर्गच्छथो हवम् ।
सजोषसा उपसा सूर्येण चा—ऽऽदित्यैर्यातमश्विना १४
- ऋभुमन्ता वृषणा वाजवन्ता मरुत्वन्ता जरितुर्गच्छथो हवम् ।
सजोषसा उपसा सूर्येण चा—ऽऽदित्यैर्यातमश्विना १५
- ब्रह्म जिन्वतमुत जिन्वतं धियो हतं रक्षांसि सेधतममीवाः ।
सजोषसा उपसा सूर्येण च सोमं सुन्वतो अश्विना १६
- क्षत्रं जिन्वतमुत जिन्वतं नृन् हतं रक्षांसि सेधतममीवाः ।
सजोषसा उपसा सूर्येण च सोमं सुन्वतो अश्विना १७
- धेनूजिन्वतमुत जिन्वतं विशो हतं रक्षांसि सेधतममीवाः
सजोषसा उपसा सूर्येण च सोमं सुन्वतो अश्विना १८ [१६]
- अत्रैरिव शृणुतं पूर्यस्तुतिं श्यावाश्वस्य सुन्वतो मदच्युता ।
सजोषसा उपसा सूर्येण चा—ऽश्विना तिरोअह्यम् १९
- सर्गा इव सृजतं सुष्टुतीरुप श्यावाश्वस्य सुन्वतो मदच्युता ।
सजोषसा उपसा सूर्येण चा—ऽश्विना तिरोअह्यम् २०
- रश्मीरिव यच्छतमध्वराँ उप श्यावाश्वस्य सुन्वतो मदच्युता ।
सजोषसा उपसा सूर्येण चा—ऽश्विना तिरोअह्यम् २१
- अवाग् रथं नि यच्छतं पिबतं सोम्यं मधु ।
आ यातमश्विना गतं मवस्युर्वीसहं हुवे धत्तं रत्नानि वाशुषे २२ (८०३)

नमोवाके प्रस्थिते अध्वरे नरा विवर्क्षणस्य पीतये ।

आ यातमश्विना गतमवस्युर्वीमहं हुवे धत्तं रत्नानि दाशुषे

२३

स्वाहाकृतस्य तृप्पतं सुतस्य देवान्धंसः ।

आ यातमश्विना गतमवस्युर्वीमहं हुवे धत्तं रत्नानि दाशुषे

२४ [१७] (८०५)

(३६)

७ श्यावाश्व आत्रेयः । इन्द्रः । शक्ररी, ७ महापङ्क्तिः ।

अवितासि सुन्वतो वृक्तवर्हिषः पिबा सोमं मदाय कं शतक्रतो ।

यं ते भागमधारयन् विश्वाः सेहानः पृतना उरु जयः समप्सुजिन्मरुत्वाँ इन्द्र सत्पते १

प्राव स्तोतारं मधवन्नव त्वां पिबा सोमं मदाय कं शतक्रतो ।

यं ते भागमधारयन् विश्वाः सेहानः पृतना उरु जयः समप्सुजिन्मरुत्वाँ इन्द्र सत्पते २

ऊर्जा देवाँ अवस्यो जसा त्वां पिबा सोमं मदाय कं शतक्रतो ।

यं ते भागमधारयन् विश्वाः सेहानः पृतना उरु जयः समप्सुजिन्मरुत्वाँ इन्द्र सत्पते ३

जनिता द्विवो जनिता पृथिव्याः पिबा सोमं मदाय कं शतक्रतो ।

यं ते भागमधारयन् विश्वाः सेहानः पृतना उरु जयः समप्सुजिन्मरुत्वाँ इन्द्र सत्पते ४

जनिताश्वानां जनिता गवामसि पिबा सोमं मदाय कं शतक्रतो ।

यं ते भागमधारयन् विश्वाः सेहानः पृतना उरु जयः समप्सुजिन्मरुत्वाँ इन्द्र सत्पते ५

अत्रीणां स्तोममद्रिवो महस्कृधि पिबा सोमं मदाय कं शतक्रतो ।

यं ते भागमधारयन् विश्वाः सेहानः पृतना उरु जयः समप्सुजिन्मरुत्वाँ इन्द्र सत्पते ६

श्यावाश्वस्य सुन्वतस्तस्था शृणु यथाशृणो रत्रेः कर्माणि कृण्वतः ।

प्र त्सदस्युमाविथ त्वमेक इन्द्रपाह्य इन्द्र ब्रह्माणि वर्धयन्

७ [१८] (८११)

(३७)

७ श्यावाश्व आत्रेयः । इन्द्रः । महापङ्क्तिः, १ अतिजगती ।

प्रेदं ब्रह्म वृत्रतूर्येष्वविथ प्र सुन्वतः शचीपत इन्द्र विश्वाभिरुतिभिः ।

माध्यंदिनस्य सर्वनस्य वृत्रहन्नेद्य पिबा सोमस्य वज्रिवः

१

सेहान उग्र पृतना अमि दुहः शचीपत इन्द्र विश्वाभिरुतिभिः ।

माध्यंदिनस्य सर्वनस्य वृत्रहन्नेद्य पिबा सोमस्य वज्रिवः

२

(८१४)

एकुराळस्य भुवनस्य राजसि शचीपत इन्द्र विश्वाभिरुतिभिः ।
 माध्यंदिनस्य सर्वनस्य वृत्रहन्नेद्य पिबा सोमस्य वज्रिवः ३
 सस्थावाना यवयसि त्वमेक इच्छचीपत इन्द्र विश्वाभिरुतिभिः ।
 माध्यंदिनस्य सर्वनस्य वृत्रहन्नेद्य पिबा सोमस्य वज्रिवः ४
 क्षेमस्य च प्रयुजश्च त्वमीशिषे शचीपत इन्द्र विश्वाभिरुतिभिः ।
 माध्यंदिनस्य सर्वनस्य वृत्रहन्नेद्य पिबा सोमस्य वज्रिवः ५
 क्षत्राय त्वमवसि न त्वमाविथ शचीपत इन्द्र विश्वाभिरुतिभिः ।
 माध्यंदिनस्य सर्वनस्य वृत्रहन्नेद्य पिबा सोमस्य वज्रिवः ६
 इयावाश्वस्य रेभतस्तथा शृणु यथाशृणो रत्रेः कर्माणि कृण्वतः । ✓
 प्र त्सदस्युमाविथ त्वमेक इन्द्रापाह्य इन्द्र क्षत्राणि वर्धयन् ७

[१९] (८१९)

(३८)

१० इयावाश्व आत्रेयः । इन्द्राग्नी । गायत्री ।

यज्ञस्य हि स्थ ऋत्विजा सस्नी वाजेषु कर्मसु । इन्द्राग्नी तस्य बोधतम् १
 तोशासा रथयावाना वृत्रहणापराजिता । इन्द्राग्नी तस्य बोधतम् २
 इदं वां मकिरं मध्वधुक्षन्नादिभिर्नरः । इन्द्राग्नी तस्य बोधतम् ३
 जुषेथां यज्ञमिष्टये सुतं सोमं सधस्तुती । इन्द्राग्नी आ गतं नरा ४
 इमा जुषेथां सर्वना येभिर्हव्यान्यूहथुः । इन्द्राग्नी आ गतं नरा ५
 इमां गायत्रवर्तनिं जुषेथां सुष्टुतिं मम । इन्द्राग्नी आ गतं नरा ६ [२०]
 यातर्यावभिरा गतं देवेभिर्जेन्यावसू । इन्द्राग्नी सोमपीतये ७
 इयावाश्वस्य सुन्वतो ऽत्रीणां शृणुतं हवम । इन्द्राग्नी सोमपीतये ८
 एवा वामह ऊतये यथाहुवन्त मेधिराः । इन्द्राग्नी सोमपीतये ९
 आहं सरस्वतीवतो रिन्द्राग्न्योरवो वृणे । याभ्यां गायत्रमुच्यते १० [२१] (८१९)

(३९)

१० नाभाकः काण्वः । अग्निः । महापङ्क्तिः ।

अग्निमस्तोप्यग्निमयमग्निमीळा यजध्वै ।
 अग्निर्वैवा अनक्तु न उमे हि विदधे कविः । नभन्तामन्यके समे ? (८३०)

न्यग्ने नव्यसा वचस्तनूषु शंसमेषाम् ।
न्यराती रराणां विश्वा अर्यो अरातीरितो युच्छन्त्वामुरो नभन्तामन्यके संमे २
अग्ने मन्मानि तुभ्यं कं घृतं न जुह्व आसनि ।
स देवेषु प्र चिकिद्धि त्वं ह्यसि पूर्यः शिवो दूतो विवस्वतो नभन्तामन्यके संमे ३
तत्तद्विश्वियो दधे यथायथा कृपण्यति ।
ऊर्जाहुतिर्वसूनां शं च योश्च मर्यो दधे विश्वस्यै देवहूतै नभन्तामन्यके संमे ४
स चिकेत सहीयसा ऽग्निश्चित्रेण कर्मणा ।
स होता शश्वतीनां दक्षिणाभिरभीवृत इनोति च प्रतीव्यं नभन्तामन्यके संमे ५ [२२]
अग्निर्जाता देवानां मग्निर्वेदु मतीनामपीच्यम् ।
अग्निः स द्रविणोदा अग्निर्द्वारा व्यूर्णुते स्वाहुतो नवीयसा नभन्तामन्यके संमे ६
अग्निर्वेदेषु संवसुः स विश्वु यज्ञियास्वा ।
स मुदा काव्या पुरु विश्वं भूमेव पुण्यति देवो देवेषु यज्ञियो नभन्तामन्यके संमे ७
यो अग्निः सप्तमानुषः श्रितो विश्वेषु सिन्धुषु ।
तमार्गन्म त्रिपस्त्यं मन्धातुर्दस्युहन्तम मग्निं यज्ञेषु पूर्य नभन्तामन्यके संमे ८
अग्निस्त्रीणि त्रिधातून्या क्षेति विदथा कविः ।
स त्रैरैकादृशां इह यक्षच्च पिप्रयच्च नो विप्रो दूतः परिष्कृतो नभन्तामन्यके संमे ९
त्वं नो अग्न आयुषु त्वं देवेषु पूर्य वस्व एकं इरज्यसि ।
त्वामापः परिमुतः परि यन्ति स्वसेतवो नभन्तामन्यके संमे १० [२३] (८११)

(४०)

१२ नाभाकः काण्वः । इन्द्राग्नी । महापंक्तिः, २ शकरी, १२ त्रिष्टुप् ।

इन्द्राग्नी युवं सु नः सहन्ता दासथो रयिम ।
येन इच्छा समत्स्वा वीळु चित् साहिपीमह्य श्रिवनेव वात इ नभन्तामन्यके संमे १
नहि वां ववयामहे ऽथेन्द्रमिदं यजामहे शर्विष्ठं नृणां नरम् ।
स नः कदा चिदर्वता गमदा वार्जसातये गमदा मेधसातये नभन्तामन्यके संमे २
ता हि मध्यं भराणां मिन्द्राग्नी अधिक्षितः ।
ता उ कवित्वना कवी पृच्छ्यमाना सखीयते सं धीतमश्रुतं नरा नभन्तामन्यके संमे ३
(८११)

अभ्यर्च नभाकव दिन्द्राग्नी यजसा गिरा ।

योर्विश्वमिदं जगद्वियं द्यौः पृथिवी मह्युः पस्थे विभूतो वसु नभन्तामन्यके संमे ४

प्र ब्रह्माणि नभाकव दिन्द्राग्निभ्यामिरज्यत ।

या सप्तबुधमर्णवं जिह्वारमपोर्णत इन्द्र ईशान ओजसा नभन्तामन्यके संमे ५

अपि वृश्च पुराणवद् व्रततेरिव गुप्तिता मोजो दासस्य दम्भय ।

वयं तदस्य संभृतं वस्विन्द्रेण वि भजेमहि नभन्तामन्यके संमे ६ [२४]

यदिन्द्राग्नी जना इमे विह्वयन्ते तना गिरा ।

अस्माकेभिर्नृभिर्वयं सासह्याम पृतन्यतो वनुयाम वनुष्यतो नभन्तामन्यके संमे ७

या नु श्वेताववो दिव उच्चरात उप द्युभिः ।

इन्द्राग्नोरनु व्रत मुहाना यन्ति सिन्धवो यान् त्सीं बन्धादमुञ्चतां नभन्तामन्यके संमे ८

पूर्वीष्ट इन्द्रोपमातयः पूर्वीरुत प्रशस्तयः सूनो हिन्यस्य हरिवः ।

वस्वो वीरस्यापृचो या नु साधन्त नो धियो नभन्तामन्यके संमे ९

तं शिशीता सुवृक्तिभिस्त्वेपं सत्वानमृगियम् ।

उतो नु चिद् य ओजसा शुष्णस्याण्डानि भेदति जेषत् स्वर्वतीरपो नभन्तामन्यके संमे १०

तं शिशीता स्वध्वरं सत्यं सत्वानमृत्वियम् ।

उतो नु चिद् य ओहत आण्डा शुष्णस्य भेदत्यजैः स्वर्वतीरपो नभन्तामन्यके संमे ११

एवेन्द्राग्निभ्यां पितृवन्नवीयो मन्धातृवदङ्गिरस्वदवाचि ।

त्रिधातुना शर्मेणा पातमस्मान् वयं स्याम पतयो रथीणाम् १२ [२५] (८५१)

(४१)

१० नभाकः काण्वः । वरुणः । महापङ्क्तिः ।

अस्मा ऊ पु प्रभूतये वरुणाय मरुद्भ्यो ऽचीं विदुष्टरेभ्यः ।

यो धीता मानुषाणां पश्वो गा इव रक्षति नभन्तामन्यके संमे १

तस्य पु संमना गिरा पितृणां च मन्मभिः ।

नाभाकस्य प्रशस्तिभिर्यः सिन्धूनामुपोदये सप्तस्वसा स मध्यमो नभन्तामन्यके संमे २

स क्षपः परि षस्वजे न्युःस्रो मायया दधे स विश्वं परि दर्शतः ।

तस्य वेनीरनु व्रत मुपस्तिस्त्रो अवर्धसन् नभन्तामन्यके संमे

३ (८५४)

यः ककुभौ निधारयः पृथिव्यामधि दशतः ।

स माता पूर्वं पदं तद् वरुणस्य सप्त्यं स हि गोपा इवेर्यो नभन्तामन्यके समे ४

यो धर्ता भुवनानां य उस्त्राणामपीच्याड वेदु नामानि गुह्या ।

स कविः काव्या पुरु रूपं द्यौरिव पुण्यति नभन्तामन्यके समे ५ [२६]

यस्मिन् विश्वानि काव्या चक्रे नाभिरिव श्रिता ।

त्रितं जूती संपर्यत व्रजे गावो न संयुजं युजे अश्वौ अयुक्षत नभन्तामन्यके समे ६

य आस्वत्कं आशये विश्वा जातान्येषाम् ।

परि धामानि मर्मृशद् वरुणस्य पुरो गये विश्वे देवा अनु व्रतं नभन्तामन्यके समे ७

स संमुद्रो अपीच्यस्तुरो द्यामिव रोहति नि यदासु यजुर्दधे ।

स माया अर्चिना पदा ऽस्तृणान्नाकमारुह नभन्तामन्यके समे ८

यस्य श्वेता विचक्षणा तिस्रो भूमीरधिष्ठितः ।

त्रिरुत्तराणि पप्रतु वरुणस्य ध्रुवं सदुः स सप्तानामिरज्यति नभन्तामन्यके समे ९

यः श्वेतां अधिनिर्णिजश्चक्रे कृष्णौ अनु व्रता ।

स धाम पूर्वं ममे यः स्कम्भेन वि रोदसी अजो न द्यामधारय नभन्तामन्यके समे १०

[२७] (८६१)

(४२)

६ नामाकः काण्वः, अर्चनाना आत्रेयो वा । १-३ वरुणः, ४-६ अश्विनौ । १-३ त्रिष्टुप्, ४-६ अनुष्टुप् ।

अस्तृणाद् द्यामसुरो विश्ववेदा अमिमीत वरिमाणं पृथिव्याः ।

आसीदुद् विश्वा भुवनानि सम्राड् विश्वे तानि वरुणस्य व्रतानि १

एवा वन्दस्व वरुणं बृहन्तं नमस्या धीरममृतस्य गोपाम् ।

स नः शर्म त्रिवरुणं वि यंसत् पातं नो द्यावापृथिवी उपस्थे २

इमां धियं शिक्षमाणस्य देव क्रतुं दक्षं वरुणं सं शिक्षाधि ।

ययाति विश्वा दुरिता तरेम सुतर्माणमधि नावं रुहेम ३

आ वां ग्रावाणो अश्विना धीभिर्विप्रो अचुच्यवुः ।

नासत्या सोमपीतये नभन्तामन्यके समे ४

यथा वामत्रिरश्विना गीभिर्विप्रो अजोहवीत् ।

नासत्या सोमपीतये नभन्तामन्यके समे ५

(८६२)

एवा वामह ऊतये यथाहुवन्त मेधिराः ।
नारत्या सोमपीतये नभन्तामन्यके समे

६ [२८] (८६७)

(४३)

[षष्ठोऽनुवाकः ॥६॥ सू० ४३-४८]

३३ विरूप आङ्गिरसः । अग्निः । गायत्री ।

इमे विप्रस्य वेधसो	ऽग्नेरस्तृतयज्वनः	। गिरः स्तोमांस ईरते	१
अस्मै ते प्रतिहर्यते	जातवेदो विचर्षणे	। अग्ने जनामि सुष्टुतिम्	२
आरोका इव घेदह	तिग्मा अग्ने तव त्विषः	। दुद्धिर्वनानि बप्सति	३
हरयो धूमकेतवो	वार्तजूता उप द्यवि	। यतन्ते वृथगग्रयः	४
एते ते वृथगग्रय	इन्द्रासः समहक्षत	। उपसामिव केतवः	५ [२९]
कृष्णा रजांसि पत्सुतः	प्रयाणं जातवेदसः	। अग्निर्यद् रोधति क्षमि	६
धांसि कृण्वान ओषधी	बप्सदग्निर्न वायति	। पुनर्यन् तरुणीरपि	७
जिह्वाभिरह नन्नम	दुर्चिषा जञ्जणाभवन	। अग्निर्वनेषु रोचते	८
अप्स्वग्ने सधिष्टव	सौषधीरनु रुध्यसे	। गर्भे सञ्जायसे पुनः	९
उदग्ने तव तद् घृता	दुर्चा रोचत आहुतम्	। निसानं जुहोऽ मुखे	१० [३०]
उक्षान्नाय वशान्नाय	सोमपृष्ठाय वेधसे	। स्तोमैर्विधेमाग्रये	११
उत त्वा नमसा वयं	होतर्वरेण्यक्रतो	। अग्ने समिन्द्रिरीमहे	१२
उत त्वा भृगुवच्छुचि	मनुष्वदग्न आहुत	। अङ्गिरस्वद्ध्रवामहे	१३
त्वं ह्यग्ने अग्निना	विप्रो विप्रेण सन् त्सता	। सखा सख्या समिध्यसे	१४
स त्वं विप्राय दाशुषे	रयिं देहि सहस्रिणाम्	। अग्ने वीरवतीमिषम्	१५ [३१]
अग्ने भ्रातः सहस्कृत	रोहिदश्व शुचिव्रत	। इमं स्तोमं जुषस्व मे	१६
उत त्वाग्ने मम स्तुतो	वाश्राय प्रतिहर्यते	। गोष्ठं गाव इवाशत	१७
तुभ्यं ता अङ्गिरस्तम	विश्वाः सुक्षितयः पृथक्	। अग्ने कामाय येमिरे	१८
अग्निं धीभिर्मनीषिणो	मेधिरासो विपश्चितः	। अन्नसद्याय हिन्विरे	१९
तं त्वामज्मेपु वाजिनं	तन्वाना अग्ने अध्वरम्	। वह्निं होतारमीळते	२० [३२]
पुरुत्रा हि सहङ्कुसि	विशो विश्वा अनु प्रभुः	। समत्सु त्वा हवामहे	२१
तमीळिष्व य आहुतो	ऽग्निर्विभ्राजते घृतैः	। इमं नः शृणवद्ध्रवम्	२२
तं त्वा वयं हवामहे	शृण्वन्तं जातवेदसम्	। अग्ने घन्तमप द्विषः	२३

(८९०)

विशां राजानमजुत	मध्यक्षं धर्मणामिमम्	। अग्निमीळे स उ श्रवत्	२४
अग्निं विश्वायुवेपसं	मयं न वाजिनं हितम्	। सप्तिं न वाजयामसि	२५ [३३]
घ्नन् मृधाण्यप द्विषो	दहन् रक्षांसि विश्वहा	। अग्ने तिग्मेन दीदिहि	२६
यं त्वा जनांस इन्धते	मनुष्वदङ्गिरस्तम	। अग्ने स बोधि मे वचः	२७
यदग्ने दिविजा अस्य	पुजा वा सहस्कृत	। तं त्वा गीर्भिर्हवामहे	२८
तुभ्यं घेत ते जना इमे	विश्वाः सुक्षितयः पृथक्	। धासिं हिन्वन्त्यत्तवे	२९
ते घेदग्ने स्वाध्यो	ऽहा विश्वा नृचक्षसः	। तरन्तः स्याम दुर्गहा	३० [३४]
अग्निं मन्द्रं पुरुप्रियं	शीरं पावकशोचिषम्	। हृन्दिर्मन्द्रेभिरीमहे	३१
स त्वमग्ने विभार्वसुः	सृजन् त्सूर्यो न रश्मिभिः	। शर्धन् तमांसि जिघ्रसे	३२
तत् ते सहस्व ईमहे	द्वान्नं यन्नोपदस्यति	। त्वदग्ने वार्यं वसु	३३ [३५] (९००)

(४४)

३० विरूप आङ्गिरसः । अग्निः । गायत्री ।

समिधाग्निं दुवस्यत	घृतैर्बोधयतातिथिम्	। आस्मिन् हव्या जुहोतन	१
अग्ने स्तोमं जुषस्व मे	वधस्वानेन मनमना	। प्रति सूक्तानि हर्य नः	२
अग्निं दूतं पुरो दधे	हव्यवाहमुप ब्रुवे	। देवाँ आ सादयादिह	३
उत् ते बृहन्तो अर्चयः	समिधानस्य दीदिवः	। अग्ने शुक्रास ईरते	४
उप त्वा जुहोत मम	घृताचीर्यन्तु हर्यत	। अग्ने हव्या जुषस्व नः	५ [३६]
मन्द्रं होतारमृत्विजं	चित्रमानुं विभार्वसुम्	। अग्निमीळे स उ श्रवत्	६
प्रबं होतारमीड्यं	जुष्टमग्निं कविक्रतुम्	। अध्वराणामभिथिर्यम्	७
जुषाणो अङ्गिरस्तमे	मा हव्यान्यानुपक्	। अग्ने यज्ञं नय क्रतुथा	८
समिधान उ सन्त्य	शुक्रशोच इहा वह	। चिकित्वान् देव्यं जनम्	९
विप्रं होतारमदुहं	धूमकेतुं विभार्वसुम्	। यज्ञानां केतुमीमहे	१० [३७]
अग्ने नि पाहि नस्त्वं	प्रति ण्म देव रीपतः	। भिन्धि द्वेषः सहस्कृत	११
अग्निः प्रत्नेन मनमना	शुभमानस्तन्वं । स्वाम्	। कविर्विप्रेण वावृधे	१२
ऊर्जो नपातमा हवे	ऽग्निं पावकशोचिषम्	। अस्मिन् यज्ञे स्वध्वरे	१३
स नो मित्रमहस्त्व	मग्ने शुक्रेण शोचिषा	। देवैरा संत्सि बर्हिषि	१४
यो अग्निं तन्वोऽदमे	देवं गर्तः सप्यति	। तस्मा इद दीदयद वसु	१५ [३८] (९१५)

अग्निर्मूर्धा विवः ककुत पतिः पृथिव्या अयम् । अपां रेतांसि जिन्वति १६
उदग्ने शुचयस्तव शुक्रा भ्राजन्त ईरते । तव ज्योतीर्ण्यर्चयः १७
द्विशिषे वार्यस्य हि द्वात्रस्याग्निं स्वर्पतिः । स्तोता स्यां तव शर्मणि १८
त्वामग्ने मनीषिणं—स्त्वां हिन्वन्ति चित्तिभिः । त्वां वर्धन्तु नो गिरः १९
अदब्धस्य स्वधावतो दूतस्य रेभतः सदा । अग्नेः सख्यं वृणीमहे २० [३९]

अग्निः शुचिव्रततमः शुचिर्विप्रः शुचिः कविः । शुचीं रोचत आहुतः २१
उत त्वा धीतयो मम गिरो वर्धन्तु विश्वहा । अग्ने सख्यस्य बोधि नः २२
यदग्ने स्यामहं त्वं त्वं वा वा स्या अहम् । स्युष्टे सत्या इहाशिषः २३
वसुर्वसुपतिर्हि क—मस्यग्ने विभावसुः । स्याम ते सुमतावपि २४
अग्ने धृतव्रताय ते समुद्रायैव सिन्धवः । गिरो वाश्रास ईरते २५ [४०]

युवानं विद्वपतिं कविं विश्वादं पुरुवेपसम् । अग्निं शुभामि मनमभिः २६
यज्ञानां रथ्ये व्यं तिग्मजम्भाय वीळवे । स्तोमैरिषेमाग्रये २७
अयमग्ने त्वे अपि जरिता भूतु सन्त्य । तस्मै पावक मृळय २८
धीरो ह्यस्यद्भ्यसद् विप्रो न जागृविः सदा । अग्ने दीदयसि द्यवि २९
पुराग्ने दुरितेभ्यः पुरा मृधेभ्यः कवे । प्र ण आयुर्वसो तिर ३० [४१] (९३०)

(४५)

४२ त्रिशोकः काण्वः । इन्द्रः १ अग्नीन्द्रौ । गायत्री ।

आ वा ये अग्निमिन्धते स्तृणन्ति बर्हिर्गानुपक् । येषामिन्द्रो युवा सखा १
बृहन्निविध्म एषां भूरिं शस्तं पृथुः स्वरुः । येषामिन्द्रो युवा सखा २
अयुद्ध इद युधा वृतं शूर आजति सत्वभिः । येषामिन्द्रो युवा सखा ३
आ बुद्धं वृत्रहा ददे जातः पृच्छद् वि मातरम् । क उग्राः के ह शृण्वरे ४
पति त्वा शवसी वदद् गिरावप्सो न योधिषत् । यस्ते शत्रुत्वमाचके ५ [४२]

उत त्वं मघवञ्छृणु यस्ते वष्टि ववक्षि तत् । यद् वीळयासि वीळु तत् ६
यवाजिं यात्याजिक—दिन्द्रः स्वश्वयुरूप । रथीतमो रथीनाम् ७
वि पु विश्वा अभियुजो वज्रिन् विष्वग्यथा बृह । भवा नः सुश्रवस्तमः ८
अस्माकं सु रथं पुर इन्द्रः कृणोतु सातये । न यं धूर्वन्ति धूर्तयः ९
वृज्याम ते परि द्विपो इरं ते शक्र दावने । गमेमेदिन्द्र गोमर्तः १० [४३] (९४०)

शनैश्चिद् यन्तो अद्भिर्वो	ऽश्वावन्तः शतग्विनः ।	विवक्षणा अनेहसः	११
ऊर्ध्वा हि ते दिवेर्दिवे	सहस्रा सुनृता शता	जरितृभ्यो विमंहेते	१२
विद्वा हि त्वा धनंजय	मिन्द्र हृळ्हा चिदारुजम् ।	आदारिणं यथा गयम्	१३
कुकुहं चित् त्वा कवे	मन्दन्तु धृष्णविन्दवः ।	आ त्वा पुणिं यदीमहे	१४
यस्ते रेवा अदाशुरिः	प्रममर्षं मघन्तये	तस्य नो वेदु आ भर	१५ [४४]
इम उ त्वा वि चक्षते	सखाय इन्द्र सोमिनः ।	पुष्टावन्तो यथा पशुम्	१६
उत त्वावधिरं वयं	श्रुत्कर्णं सन्तमूतये	दूरादिह हवामहे	१७
यच्छुश्रूया इमं हवं	दुर्मर्षं चक्रिया उत	भवेरापिनो अन्तमः	१८
यच्चिद्धि ते अपि व्यथि	जगन्वांसो अमन्महि	गोदा इदिन्द्र बोधि नः	१९
आ त्वा रम्भं न जिवयो	रभ्मा शवसरूपते	उश्मसि त्वा सधस्थ आ	२० [४५]
स्तोत्रमिन्द्राय गायत	पुरुनुम्णाय सत्वेने	अक्रियं वृण्वते युधि	२१
अभि त्वा वृषभा सुते	सुतं सृजामि पीतये	तृम्पा व्यश्रुही मदम्	२२
मा त्वा मुरा अविष्यवो	मोपहस्वान आ दभन्	माकीं ब्रह्मद्विषो वनः	२३
इह त्वा गोपरीणसा	महे मन्दन्तु राधसे	सरो गौरो यथा पिब	२४
या वृत्रहा परावति	सना नवा च चुच्युवे	ता संसत्सु प्र वोचत	२५ [४६]
अपिबन् कद्रुवः सुत	मिन्द्रः सहस्रबाहे	अत्रादिदिष्ट पौंस्यम्	२६
सत्यं तत तुर्वशे यदौ	विदानो अह्मवाग्यम्	व्यानद्र तुर्वणे शमि	२७
तरणि वो जनानां	त्रदं वाजस्य गोमतः	समानम् प्र शंसिषम्	२८
अभुक्षणं न वर्तव	उक्थेषु तुष्ट्यावृधम्	इन्द्रं सोमे सचा सुते	२९
यः कृन्तदिद् वि योन्यं	त्रिशोकाय गिरिं पृथुम्	गोभ्यो गातुं निरेतवे	३० [४७]
यद् दधिपे मनस्यसि	मन्दानः प्रेदियक्षसि	मा तत करिन्द्र मूळय	३१
दुधं चिद्धि त्वावतः	कृतं शृण्वे अधि क्षमि	जिगात्विन्द्र ते मनः	३२
तवेदु ताः सुकीर्तयो	ऽसन्नुत प्रशस्तयः	यदिन्द्र मूळयासि नः	३३
मा न एकस्मिन्नागसि	मा द्वयोरुत त्रिषु	वधीर्मा शूर भूरिषु	३४
बिभया हि त्वावत	उग्रादभिप्रभाङ्गिणः	दुस्मादहमृतीपहः	३५ [४८]
मा सख्युः शूनमा विदे	मा पुत्रस्य प्रभूवसो	आवृत्तव भूत ते मनः	३६
को नु मर्या अमिथितः	सखा सखायमवधीव	जहा को अस्मदीपते	३७
एवारं वृषभा सुते	ऽसिन्वन भूयीवयः	श्वघ्नीव निवता चरन्	३८

आ त एता वचोयुजा हरीं गृभ्णे सुमद्रथा । यदीं ब्रह्मभ्य इददः ३९
 मिन्धि विश्वा अप द्विषः परि बाधो जही मृधः । वसुं स्पार्हं तदा भर ४०
 यदीळाविन्दु यत् स्थिरे यत् पर्शानि पराभृतम् । वसुं स्पार्हं तदा भर ४१
 यस्य ते विश्वमानुषो भूरर्कुत्तस्य वेदति । वसुं स्पार्हं तदा भर ४२ [४९] (९७२)

[चतुर्थोऽध्यायः ॥४॥ व० १-५४]

(४६)

३३ वशोऽश्वयः । इन्द्रः, २१-२४ कानीतः पृथुश्रवाः, २५-२८, ३२ वायुः । गायत्री, १ पादनिचृत्;
 ५ ककुप्, ७ बृहती, ८ अनुष्टुप्, ९ सतोबृहती, ११-१२ विपरीतोत्तरः प्रगाथः = (बृहती, विपरीता),
 १३ द्विपदा जगती, १४ बृहती पिपीलिकमध्या, १५ ककुम्भयंकुशिरा, १६ विराट्, १७ जगती,
 १८ उपरिष्ठाद् बृहती, १९ बृहती, २० विपमपदा बृहती; २१, २४ पङ्क्तिः; २२ संस्तारपङ्क्तिः,
 २५-२८ प्रगाथः = (बृहती, सतोबृहती), ३० द्विपदा विराट्, ३१ उष्णिक्, ३२ पङ्क्तिः ।

त्वावतः पुरुवसो वयमिन्द्र प्रणेतः । स्मसिं स्थातर्हरीणाम् १
 त्वां हि सत्यमद्रिवो विद्म दातारमिषाम् । विद्म दातारं रयीणाम् २
 आ यस्य ते महिमानं शतमूते शतक्रतो । गीर्भिर्गुणन्ति कारवः ३
 सुनीथो घा स मर्त्यो यं मरुतो यमर्धमा । मित्रः पान्त्यदुहः ४
 दधानो गोमदश्ववत् सुवीर्यमादित्यजूत एधते । सदा राया पुरुस्पृहा ५ [१]

तमिन्द्रं दानमीमहे शवसानमभीर्वम् । ईशानं राय ईमहे ६
 तस्मिन् हि सन्त्युतयो विश्वा अभीरवः सचा । ७
 तमा वहन्तु सप्तयः पुरुवसुं मदाय हरयः सुतम् ८
 यस्ते मद्रो वरेण्यो य इन्द्र वृत्रहन्तमः । ९
 य आदुदिः स्वर्नृमिर्यः पृतनासु दुष्टरः १० [२]
 यो दुष्टरो विश्ववार श्रवाय्यो वाजेष्वस्ति तरुता । ११
 स नः शविष्ठ सवना वसो गहि गमेम गोमति व्रजे १२
 गव्यो पु णो यथा पुरा ऽश्वयोत रथया । वरिवस्य महामह १३

नहि ते शूर राधसो ऽन्तं विन्दामि सत्रा । १४
 वृशस्या नो मघवन्नू चिदद्रिवो धियो वाजेभिराविथ १५
 य ऋष्वः श्रावयत्सखा विश्वेत् स वेदु जनिमा पुरुष्टुतः । १६
 तं विश्वे मानुषा युगेन्द्रं हवन्ते तविषं यतसुचः १७
 स नो वाजेष्वविता पुरुवसुः पुरःस्थाता । मघवा वृत्रहा भुवत् १८ (९८५)

- अभि वो वीरमन्धसो मदेषु गाय गिरा महा विचेतसम् ।
 इन्द्रं नाम श्रुत्यं शाकिनं वचो यथा १४
- दुदी रेक्णस्तन्वे दुर्दिवसु दुर्दिवाजेषु पुरुहूत वाजिनम् । नूनमथ १५ [३]
- विश्वेषामिरज्यन्तं वसूनां सासह्रांसं चिदस्य वर्षसः । कृपयतो नूनमत्यथ १६
- महः सु वो अरामिषे स्तवामहे मीळहुषे अरंगमाय जग्मये ।
 यज्ञेभिर्गीर्भिर्विश्वमनुषां मरुता मियक्षसि गाये त्वा नमसा गिरा १७
- ये पातरन्ते अजमभि गिरीणां स्तुभिरेषाम् ।
 यज्ञं महिष्वणीनां सुभ्रं तुविष्वणीनां प्राध्वरे १८
- प्रमङ्गं दुर्मतीना मिन्द्रं शविष्ठा भर । रयिमस्मभ्यं युज्यं चोदयन्मते ज्येष्ठं चोदयन्मते १९
- सन्तितः सुसन्तिरुग्र चित्र चेतिष्ठ सूनृत ।
 प्रासहा सम्राट् सहुरिं सहन्तं भुज्युं वाजेषु पूर्यम् २० [४]
- आ स एतु य ईवदाँ अदेवः पुतमादुदे ।
 यथा चिद्वशो अश्व्यः पृथुश्रवसि कानीतिः इत्या व्युष्यादुदे २१
- पष्टिं सहस्राश्व्यस्यायुतासन मुष्ट्रानां विंशतिं शता ।
 दश श्यावीनां शता दश त्र्यरुपीणां दश गवां सहस्रा २२
- दश श्यावा ऋधद्रयो वीतवारास आशवः । मथा नेमिं नि वावृतुः २३
- दानासः पृथुश्रवसः कानीतस्य सुरार्धसः ।
 रथं हिरण्ययं दनुर्न्महिष्ठः सुरिर्भू द्वर्षिष्ठमकृत श्रवः २४
- आ नो वायो महे तने याहि मखाय पाजसे ।
 वयं हि ते चक्रुमा भूरि द्वावने सद्यश्चिन्महि द्वावने २५ [५]
- यो अश्वेभिर्वहेते वस्त उम्ना च्चिः सप्त संततीनाम् । २६
- एभिः सोमैभिः सोमसुद्धिः सोमपा दानाय शुक्रपूतपाः २७
- यो मे इमं चिदु त्मना मन्दच्चित्रं द्वावने । २७
- अरद्वे अक्षे नहुषे सुकृत्वनि सुकृत्तराय सुकृतुः २७
- उचथ्ये इ वपुषि यः स्वरा लृत वायो घृतस्नाः । २७
- अश्वेपितं रजेपितं शुनेपितं प्राजम् तद्विदं नु तन २८

अर्धं प्रियमिषिरायं षष्टिं सहस्रासनम् । अश्वानामिन्न वृष्णाम्	२९
गावो न यूथमुप यन्ति वध्रय उप मा यन्ति वध्रयः	३०
अध यच्चारथे गणे शतमुष्ट्राँ अचिक्रदत् । अध श्वितेषु विंशतिं शता	३१
शतं दासे बल्वथे विप्रस्तरुक्ष आ ददे ।	
ते ते वायविमे जना मदन्तीन्द्रगोपा मदन्ति देवगोपाः	३२
अध स्या योषणा मही प्रतीची वशमश्वयम् । अधिरुक्मा वि नीयते	३३[६] (१००९)

(४७)

१८ त्रित आप्त्यः । आदित्याः, १४-१८ आदित्योषसः (दुःश्वप्रज्ञ) । महापङ्क्तिः ।

महिं वो महतामवो वरुण मित्रं दाशुषे ।
यमादित्या अभि दुहो रक्षथा नेमघं नश—नेहसो व ऊतयः सुऊतयो व ऊतयः १
विदा देवा अघाना—मादित्यासो अपाकृतिम् ।
पक्षा वयो यथोपरि व्य॑स्मे शर्म यच्छता—नेहसो व ऊतयः सुऊतयो व ऊतयः २
व्य॑स्मे अधि शर्म तत् पक्षा वयो न यन्तन ।
विश्वानि विश्ववेदसो वरुथ्या मनामहे ऽनेहसो व ऊतयः सुऊतयो व ऊतयः ३
यस्मा अरासत् क्षयं जीवातुं च प्रचेतसः ।
मनोर्विश्वस्य घेदिम आदित्या राय ईशते ऽनेहसो व ऊतयः सुऊतयो व ऊतयः ४
परि णो वृणजन्नघा दुर्गाणि रथ्यो यथा ।
स्यामेदिन्द्रस्य शर्म—ण्यादित्यानामृतावस्य—नेहसो व ऊतयः सुऊतयो व ऊतयः ५ [७]

परिहृतेवृना जनो युष्मादत्तस्य वायति ।
देवा अर्धमाश वो यमादित्या अहेतना—नेहसो व ऊतयः सुऊतयो व ऊतयः ६
न तं तिगं चन त्यजो न दासदृभि तं गुरु ।
यस्मा उ शर्म सप्रथ आदित्यासो अराध्व—मनेहसो व ऊतयः सुऊतयो व ऊतयः ७
युष्मे देवा अपि णमसि युध्यन्त इव वर्मसु ।
यूयं महो न एनसो यूयमर्भादुरुप्यता—नेहसो व ऊतयः सुऊतयो व ऊतयः ८ (१०१३)

अदितिर्न उरुष्यत्व—दितिः शर्मं यच्छतु ।

माता मित्रस्य रेवतो ऽर्यम्णो वरुणस्य चा—नेहसो व ऊतयः सुऊतयो व ऊतयः ९

यदेवाः शर्मं शरणं यद्भद्रं यदनातुरम् ।

त्रिधातु यद्रूथ्यं तदस्मासु वि यन्तना—नेहसो व ऊतयः सुऊतयो व ऊतयः १० [८]

आदित्या अव हि ख्यता—धि कूलादिव स्पर्शः ।

सुतीर्थमर्वतो यथा—नु नो नेषथा सुग—मनेहसो व ऊतयः सुऊतयो व ऊतयः ११

नेह भद्रं रक्षस्विने नावयै नोपया उत ।

गवै च भद्रं धेनवै वीराय च श्रवस्यते ऽनेहसो व ऊतयः सुऊतयो व ऊतयः १२

यदाविर्यदपीच्यं देवासो अस्ति दुष्कृतम् ।

त्रिते तद्विश्वमाप्य अरे अस्मद् दधातना—नेहसो व ऊतयः सुऊतयो व ऊतयः १३

यच्च गोषु दुष्वप्यं यच्चास्मे दुहितर्दिवः ।

त्रिताय तद्विभावया—प्याय परा वहा—नेहसो व ऊतयः सुऊतयो व ऊतयः १४

निष्कं वा वा कृणवते स्रजं वा दुहितर्दिवः ।

त्रिते दुष्वप्यं सर्वं—माप्ये परि दन्नस्य—नेहसो व ऊतयः सुऊतयो व ऊतयः १५ [९]

तदन्नाय तदपसे तं भागमुपसेदुषे ।

त्रिताय च द्विताय चो—पो दुष्वप्यं वहा—नेहसो व ऊतयः सुऊतयो व ऊतयः १६

यथा कलां यथा शफं यथं ऋणं संनयामसि ।

एवा दुष्वप्यं सर्वं—माप्ये सं नयामस्य—नेहसो व ऊतयः सुऊतयो व ऊतयः १७

अजैष्माद्यासनाम चा—भूमानागसो वयम् ।

उपो यस्माद् दुष्वप्या—दभैष्माप तदुच्छत्व—नेहसो व ऊतयः सुऊतयो व ऊतयः १८ [१०]
(१०११)

(४८)

१५ प्रगाथो घौरः काण्वः । सोमः । त्रिष्टुप्, ५ जगती ।

स्वादोरभक्षि वयसः सुमेधा स्वाधयो वरिवोवित्तरस्य ।

विश्वे यं देवा उत मर्त्यासो मधु ब्रुवन्तो अभि संचरन्ति

अन्तश्च प्रागा अदितिर्भवास्य—वयाता हरसो देव्यस्य ।

इन्वुविन्द्रस्य सख्यं जुषाणः श्रौष्टीव धुरमनु राय क्रध्याः

अपाम सोमममृता अभूमा गन्म ज्योतिरविदाम देवान् ।

किं नूनमस्मान् कृणवदरातिः किमु धृतिरिमृत मर्त्यस्य

३

शं नो भव हृद आ पीत इन्दो पितेव सोम सूनवे सुशेवः ।

सखेव सख्य उरुशंस धीरः प्र ण आयुर्जीवसे सोम तारीः

४

इमे मा पीता यशसं उरुग्यवो रथं न गावः समनाह पर्वसु ।

ते मा रक्षन्तु विससंश्चरित्रा द्रुत मा सामाद्यवयन्तिवन्दवः

५ [११]

अग्निं न मा मथितं सं दिदीपः प्र चक्षय कृणुहि वस्यसो नः ।

अथा हि ते मदु आ सोम मन्ये रेवा इव प्र चरा पुष्टिमच्छ

६

इषिरेण ते मनसा सुतस्य भक्षीमहि पित्र्यस्येव रायः ।

सोम राजन् प्र ण आयुषि तारी रहानीव सूर्यो वासराणि

७

सोम राजन् मृळया नः स्वस्ति तव स्मसि व्रत्यास्तस्य विद्धि ।

अलर्ति दक्ष उत मन्युरिन्दो मा नो अर्यो अनुकामं परा दाः

८

त्वं हि नस्तन्वः सोम गोपा गात्रेगात्रे निषस्था नृचक्षाः ।

यत् ते वयं प्रमिनाम व्रतानि स नो मृळ सुषुखा देव वस्यः

९

ऋदुरेण सख्या सचेय यो मा न रिष्येद्धर्यश्च पीतः ।

अयं यः सोमो न्यधाद्यस्मे तस्मा इन्द्रं प्रतिरमेम्यायुः

१० [१२]

अप त्या अस्थुरनिरा अमीवा निरत्रसन् तमिषीचीरभैषुः

आ सोमो अस्मा अरुहद विहाया अगन्म यत्र प्रतिरन्त आयुः

११

यो न इन्दुः पितरो हृत्सु पीतो ऽमर्त्यो मर्त्या आविवेश ।

तस्मै सोमाय हविषा विधेम मृळीके अस्य सुमतौ स्याम

१२

त्वं सोम पितृभिः संविद्वानो ऽनु द्यावापृथिवी आ ततन्थ ।

तस्मै त इन्दो हविषा विधेम वयं स्याम पतयो रयीणाम्

१३

जातारो देवा अधि वोचता नो मा नो निद्रा ईशत मोत जल्पिः

वयं सोमस्य विश्वहं प्रियासः सुवीरांसो विदथमा वदेम ।

१४

त्वं नः सोम विश्वतो वयोधा स्त्वं स्वविदा विंशा नृचक्षाः ।

त्वं न इन्द्र ऊतिभिः सजोषाः पाहि पथावाद्दत वा परस्तात

१५ [१३] (१०३८)

अथ वालखिल्यम् ।

(४९) [१]

१० प्रस्कण्वः काण्वः । इन्द्रः । प्रगाथः= (विषमा बृहती, समा सतोबृहती) ।

अभि प्र वः सुरार्धसु—मिन्द्रमर्च यथा विदे ।

यो जरितृभ्यो मघवा पुरुवसुः सहस्रेणैव शिक्षति १

शतानीकैव प्र जिगाति धृष्णुया हन्ति वृत्राणि द्वाशुषे ।

गिरेर्वि प्र रसा अस्य पिन्विरे दत्राणि पुरुभोजसः २

आ त्वा सुतासु इन्द्वो मद्रा य इन्द्र गिर्वणः ।

आपो न वज्रिन्नन्वोक्थं सरः पूणन्ति शूर राधसे ३

अनेहसं प्रतरणं विवक्ष्णं मध्वः स्वादिष्ठमीं पिब ।

आ यथा मन्दसानः किरासि नः प्र क्षुद्रेव त्मना धूपत ४

आ नः स्तोममुप द्रव—द्वियानो अश्वो न सोतृभिः ।

यं ते स्वधावन् त्वदयन्ति धेनव इन्द्र कण्वेषु रातयः ५ [१४]

उग्रं न वीरं नमसोप सेदिम विभूतिमक्षितावसुम् ।

उद्रीव वज्रिन्नवतो न सिञ्चते क्षरन्तीन्द्र धीतयः ६

यद्ध नूनं यद्वा यज्ञे यद्वा पृथिव्यामर्थि ।

अतो नो यज्ञमाशुभिर्महेमत उग्र उग्रेभिरा गहि ७

अजिरासो हरयो ये त आशवो वाता इव प्रसक्षिणः ।

येमिरपत्यं मनुषः परीयसे येमिर्विश्वं स्वर्हृशे ८

एतावतस्त ईमह इन्द्र सुन्नस्य गोमंतः ।

यथा प्रावो मघवन् मेध्यातिथिं यथा नीपातिथिं धने ९

यथा कण्वे मघवन् त्रसदस्यति यथा प्रसवे द्वावजे ।

यथा गोशर्यि असनोर्कजिश्वनी—न्द्र गोमद्विरणयवत् १० [१५]

१० पुष्टिगुः काण्वः । इन्द्रः । प्रगाथः = (विषमा बृहती, समा सतोबृहती) ।

प्र सु श्रुतं सुरार्धसु मर्चां शक्रमभिष्टये ।

यः सुन्वते स्तुवते काम्यं वसु सहस्रेणैव मंहते

१

शतानीका हेतयो अस्य दुष्टरा इन्द्रस्य समिषो महीः ।

गिरिर्न भुज्मा मधवत्सु पिन्वते यदीं सुता अमन्दिषुः

२

यदीं सुतासु इन्द्रवो ऽभि प्रियममन्दिषुः ।

आपो न धायि सर्वनं म आ वसो दुर्घाड्वोपं द्राशुषे

३

अनेहसं वो हवमानमूतये मध्वः क्षरन्ति धीतयः ।

आ त्वा वसो हवमानासु इन्द्रव उप स्तोत्रेषु दधिरे

४

आ नः सोमे स्वध्वर इयानो अत्यो न तोशते ।

यं ते स्वदावन् त्वदन्ति गूर्तयः पौरे छन्दयसे हवम्

५ [१६]

प्र वीरमुग्रं विविचिं धनस्पृतं विभूतिं राधसो महः ।

उद्रीव वज्रिन्नवतो वसुत्वना सदा पीपेथ द्राशुषे

६

यद्ध नूनं परावति यद् वा पृथिव्यां दिवि ।

युजान इन्द्र हरिर्भिर्महेमत ऋष्व ऋष्वेभिरा गहि

७

रथिरासो हरयो ये ते असिध ओजो वार्तस्य पिप्रति ।

येभिर्नि दस्युं मनुषो निघोषयो येभिः स्वः प्रीयसे

८

एतावतस्ते वसो विद्याम शूर नव्यसः ।

यथा प्राव एतं कृत्वये धने यथा वशं दशव्रजे

९

यथा कण्वे मधवन् मेधे अध्वरे दीर्घनीथे दमूनासि ।

यथा गोशर्ये असिपासो अद्रिवो मयि गोत्रं हरिश्चिरम्

१० [१७] (१०५८)

(५१) [३]

१० श्रुष्टिगुः काण्वः । इन्द्रः । प्रगाथः = (विषमा बृहती, समा सतोबृहती) ।

यथा मनौ सांवरणौ सोममिन्द्रापिबः सुतम् ।

नीपातिथौ मधवन् मेध्यातिथौ पुष्टिगौ श्रुष्टिगौ सचा

१

(१०५९)

पार्थिवाणः प्रस्कण्वं समसादय च्छयानं जिविमुद्धितम् ।

सहस्राण्यासिषासद् गवामृषिस्त्वोतो दस्यवे वृकः

य उक्थेभिर्न विन्धते चिकिद्य ऋषिचोदनः ।

इन्द्रं तमच्छा वदु नव्यस्या मृत्य रिष्यन्तं न भोजसे

यस्मा अर्कं सप्तशीर्षाणमानृचु स्त्रिधातुमुत्तमे पदे ।

स त्विमा विश्वा भुवनानि चिक्रद दादिज्जनिष्ट पौंस्यम्

यो नो दाता वसूना मिन्द्रं तं हूमहे वयम् ।

विद्वा ह्यस्य सुमतिं नवीयसीं गमेम गोमति वजे

यस्मै त्वं वसो दानाय शिक्षसि स रायस्पोषमश्रुते ।

तं त्वा वयं मघवन्निन्द्र गिर्वणः सुतावन्तो हवामहे

कदा चन स्तरीरसि नेन्द्र सश्वसि दाशुषे ।

उपोपेन्नु मघवन् भूय इन्नु ते दानं देवस्य पृच्यते

प्र यो ननक्षे अभ्योजसा क्रिवि वधैः शुष्णं निघोषयन् ।

यदेदस्तम्भीत प्रथयन्नमूं दिव मादिज्जनिष्ट पार्थिवः

यस्यायं विश्व आयो दासः शेवधिपा अरिः ।

तिरश्चिदुर्ये रुशमे पवीरवि तुभ्येत् सो अज्यते रयिः

तुरण्यवो मधुमन्तं घृतश्रुतं विप्रासो अर्कमानृचुः ।

अस्मे रयिः पप्रथे वृष्ण्यं शवो ऽस्मे सुवानास इन्द्रवः

(५२) [४]

१० आयुः काण्वः । इन्द्रः । प्रगाथः = (विषमा बृहती, समा सतोबृहती) ।

यथा मनो विवस्वति सोमं शक्रापिबः सुतम् ।

यथा त्रिते छन्द इन्द्र जुजोषस्या यौ मादयसे सचा

पृषधे मेधेयं मातरिष्वनी न्द्र सुवाने अमन्दथाः ।

यथा सोमं दशशिप्रे दशोण्ये स्यूमरश्मावृजूनसि

य उक्था केवला वृधे यः सोमं धृषितापिबत् ।

यस्मै विष्णुस्त्रीणि पदा विचक्रम ज्य मित्रस्य धर्मभिः

यस्य त्वमिन्द्र स्तोमेषु चाक्रनो वाजे वाजिच्छतक्रतो ।
तं त्वा वयं सुदुर्घामिव गोदुहो जुहुमसि श्रवस्यवः

४

यो नो दाता स नः पिता महां उग्र ईशानकृत ।
अयामन्नग्रो मघवा पुरुवसु गोरिश्वस्य प्र दातु नः

५ [२०]

लोके मंहतिर्वृद्धवर्षः ।

यस्मै त्वं वसो दानाय मंहसे स रायस्पोषमिन्वति । इति व्याख्येयम् ।

६

वसूयवो वसुपतिं शतक्रतुं स्तोमेरिन्द्रं हवामहे

कदा चन प्र युच्छस्युभे नि पासि जन्मनी ।

७

तुरीयादित्य हवन् त इन्द्रियमा तस्थावमृतं द्विवि

यस्मै त्वं मघवन्निन्द्र गिर्वणः शिक्षो शिक्षसि द्वाशुषे ।

८

अस्माकं गिर उत सुष्टुतिं वसो कण्ववच्छृणुधी हवम्

अस्तावि मन्म पुन्यं ब्रह्मेन्द्राय वोचत ।

९

पूर्वीकृतस्य बृहतीरनूषत स्तोतुर्मेधा असृक्षत

समिन्द्रो रायो बृहतीरधूनुत सं क्षोणी समु सूर्यम् ।

सं शुक्रासः शुचयः सं गवाशिरः सोमा इन्द्रममन्दिषुः

१० [२१] (१०७८)

(५३) [५]

८ मेध्यः काण्वः । इन्द्रः । प्रगाथः = (विषमा बृहती, समा सतोबृहती) ।

उग्रं त्वा मघोनां ज्येष्ठं च वृषभाणाम् ।

१

पुर्मित्तमं मघवन्निन्द्र गोविदुमीशानं राय ईमहे

य आयुं कुत्समतिथिग्वमर्दयो वावृधानो द्विवेदिवे ।

२

तं त्वा वयं हर्यश्वं शतक्रतुं वाजयन्तो हवामहे

आ नो विश्वेषां रसं मध्वः सिञ्चन्त्वद्रयः ।

३

ये परावर्ति सुन्विरे जनेष्वा ये अर्वावतीन्दवः

विश्वा द्वेषांसि जुहि चाव चा कृधि विश्वे सन्वन्त्वा वसु ।

४

शीष्टेषु चित्ते मविरासो अंशवो यत्रा सोमस्य तृप्पसि

४ [२२]

इन्द्र नेदीय एदिहि मितमेधाभिरुतिभिः ।

५

आ शतम शतमाभिरुभिष्टिभि रा स्वाये स्वापिभिः

(१०८३)

अजितुरं सत्पतिं विश्वचर्षणिं कृधि प्रजास्वाभंगम् ।
 प्र सू तिरा शचीभिर्ये त उक्थिनः क्रतुं पुनत आनुषक्
 यस्ते साधिष्ठोऽवसे ते स्याम भरेषु ते ।
 वयं होत्राभिरुत देवहूतिभिः ससवांसो मनामहे
 अहं हि ते हरिवो ब्रह्म वाजयु—राजिं यामि सदोतिभिः ।
 त्वामिदेव तममे समंश्चयु—र्गव्युरग्रे मथीनाम्

६

७

८ [२३] (१०६)

(५४) [६]

८ मातरिश्वा काण्वः । इन्द्रः, ३-४ विश्वे देवाः । प्रगाथः = (विषमा बृहती, समा सतोबृहती) ।

एतत् त इन्द्र वीर्यं गीर्भिर्गृणन्ति कारवः ।
 ते स्तोमन्त ऊर्जमावन् घृतश्रुतं पौरासो नक्षन् धीतिभिः
 नक्षन्त इन्द्रमवसे सुकृत्यया येषां सुतेषु मन्दसे ।
 यथा संवर्ते अमदो यथा कृश एवास्मे इन्द्र मत्स्व
 आ नो विश्वे सजोषसो देवासो गन्तनोष नः
 वसवो रुद्रा अवसे न आ गम—ञ्छृण्वन्तु मरुतो हवम्
 पूषा विष्णुर्हवन् मे सरस्व—त्यवन्तु सप्त सिन्धवः ।
 आपो वातः पर्वतासो वनस्पतिः शृणोतु पृथिवी हवम्

१

२

३

४ [२४]

यदिन्द्र राधो अस्ति ते माघोनं मघवत्तम ।
 तेन नो बोधि सध्माद्यो बृधे भगो दानाय वृत्रहन्
 आजिपते नृपते त्वमिद्धि नो वाज आ वक्षि सुक्रतो ।
 वीती होत्राभिरुत देववीतिभिः ससवांसो वि शृण्विरे
 सन्ति ह्ययं आशिष इन्द्र आयुर्जनानाम् ।
 अस्मान् नक्षस्व मघवन्नुपावसे धुक्षस्व पिप्युषीमिषम्
 वयं त इन्द्र स्तोमेभिर्विधेम त्वमस्माकं शतक्रतो ।
 महि स्थूरं शशयं राधो अहयं प्रस्कण्वाय नि तोशय

५

६

७

८ [२५] (१०७)

(५५) [७]

५ ऋदाः काण्वः । इन्द्रः, प्रस्कण्वश्च । गायत्री, ३, ५ अनुष्टुप् ।

- भूरीदिन्द्रस्य वीर्यं । व्यस्यमभ्यायति । राधस्ते दस्यवे वृकः १
 शतं श्वेतासं उक्ष्णो दिवि तारो न रोचन्ते । मृहा दिवं न तस्तभुः २
 शतं वेणूच्छतं शुनः शतं चर्माणि म्लातानि । ३
 शतं मे बल्वजस्तुका अरुपीणां चतुःशतम् ४
 सुवेवाः स्थ काण्वायना वयोवयो विचरन्तः । अश्वासो न चङ्कमत ४
 आदित् सातस्य चर्किरन्नानूनस्य महि श्रवः । ५
 श्यावीरतिध्वसन् पथश्चक्षुषा च न संनशे ५ [२६] (१०९९)

(५६) [८]

५ पृथग्रः काण्वः । इन्द्रः, प्रस्कण्वश्च ५ अग्निः सूर्यो । गायत्री, ५ पङ्क्तिः ।

- प्रति ते दस्यवे वृकः राधो अदृश्यह्वयम् । द्यौर्न प्रथिना शवः १
 दश मह्यं पौतक्रतः सहस्रा दस्यवे वृकः । नित्याद्वायो अमंहत २
 शतं मे गर्दभानां शतमूर्णीवतीनाम् । शतं दासां अति स्रजः ३
 तत्रो अपि प्राणीयत पूतक्रतायै व्यक्ता । अश्वानामिन्न यूथ्याम् ४
 अचेत्यग्निश्चिकितुर्हव्यवात् स सुमद्रथः । ५
 अग्निः शुक्रेण शोचिषा बृहत् सूर्यो अरोचत दिवि सूर्यो अरोचत ५ [२७] (११०४)

(५७) [९]

४ मेध्यः काण्वः । अश्विनौ । छिष्टुप् ।

- पुवं देवा क्रतुना पुर्व्येण युक्ता रथेन तविषं यजत्रा । १
 आगच्छतं नासत्या शचीभिर्दिदं तृतीयं सर्वनं पिबाथः २
 युवां देवास्त्रय एकादशासः सत्याः सत्यस्य ददृशे पुरस्तात् । २
 अस्माकं यज्ञं सर्वनं जुषाणा पातं सोममश्विना दीर्घशी ३
 पुनाय्यं तदश्विना कृतं वां वृषभो दिवो रजसः पृथिव्याः । ३
 सहस्रं शंसा उत ये गर्विण्यो सर्वो इत तां उप याता पिबध्वै ३ (११०७)

अयं वां भागो निर्हितो यजत्रे—मा गिरौ नासत्योषं यातम् ।
पिबतं सोमं मधुमन्तमस्मे प्र द्वाश्वांसमवतं शचीभिः

(५८) [१०]

३ मेध्यः काण्वः । विश्वे देवाः, १ ऋत्विजो वा । त्रिष्टुप् ।

यमृत्विजो बहुधा कल्पयन्तः सचेतसो यज्ञमिमं वहन्ति ।
यो अनूचानो ब्राह्मणो युक्त आसीत् का स्वित् तत्र यजमानस्य संवित् १
एक एवाग्निर्बहुधा समिद्ध एकः सूर्यो विश्वमनु प्रभूतः ।
एकैवोषाः सर्वमिदं वि भा—त्येकं वा इदं वि बभूव सर्वम् २
ज्योतिष्मन्तं केतुमन्तं त्रिचक्रं सुखं रथं सुपदं भूरिवारम् ।
चित्रामघा यस्य योगेऽधिजजे तं वां हुवे अतिं रिक्तं पिबध्ये ३

(५९) [११]

७ सुपर्णः काण्वः । इन्द्रावरुणौ । जगती ।

इमानि वां भागधेयानि सिञ्चत इन्द्रावरुणा प्र महे सुतेषु वाम् ।
यज्ञेयज्ञे ह सर्वना भुरण्यथो यत् सुन्वते यजमानाय शिक्षथः १
निष्पिध्वरीरोषधीराप आस्ता—मिन्द्रावरुणा महिमानमाशत ।
या सिञ्चतु रजसः पारे अध्वनो ययोः शत्रुर्नक्रिरादेव ओहते २
सत्यं तदिन्द्रावरुणा कृशस्य वां मध्वं ऊर्मिं दुहते सप्त वाणीः ।
तामिर्द्वश्वांसमवतं शुभस्पती यो वामदधो अभि पाति चित्तिभिः ३
घृतप्रुषः सौम्या जीरदानवः सप्त स्वसारः सदनं ऋतस्य ।
या ह वामिन्द्रावरुणा घृतश्रुत—स्तामिर्धत्तं यजमानाय शिक्षतम् ४ [३०]
अवोचाम महते सौभगाय सत्यं त्वेषाभ्यां महिमानमिन्द्रियम् ।
अस्मान् त्विन्द्रावरुणा घृतश्रुत—स्त्रिभिः साप्तेभिरवतं शुभस्पती ५
इन्द्रावरुणा यदृषिभ्यो मनीषां वाचो मतिं श्रुतमदत्तमग्रे ।
यानि स्थानान्यसृजन्त धीरा यज्ञं तन्वानास्तपसाभ्यपश्यम् ६
इन्द्रावरुणा सौमनसमहंसं रायस्पोषं यजमानेषु धत्तम् ।
प्रजां पुष्टिं भूतिमस्मासु धत्तं दीर्घायुत्वाय प्र तिरतं न आयुः ७ [३१] (१११८)

॥ इति वालखिल्यं समाप्तम् ॥

(६०)

[सप्तमोऽनुवाकः ॥ ७ ॥ सू० ६०-६९]

२० भर्गः प्रागाथः । अग्निः । प्रागाथः = (विषमा बृहती, समा सतोबृहती) ।

अग्र आ याह्यग्निभिर्होतारं त्वा वृणीमहे ।

आ त्वामनक्तु प्रयता हविष्मती यजिष्ठं बहिरासदे १

अच्छा हि त्वा सहसः सूनो अङ्गिरः सुचश्चरन्त्यध्वरे ।

ऊर्जो नपातं घृतकेशमीमहे ऽग्निं यज्ञेषु पूर्व्यम् २

अग्ने कविर्वेधा असि होता पावक यक्ष्यः ।

मन्द्रो यजिष्ठो अध्वरेष्वीड्यो विप्रैभिः शुक्र मन्मभिः ३

अद्रोघमा वहोशतो यविष्म्य देवाँ अजस्र वीतये ।

अभि प्रयांसि सुधिता वंसो गहि मन्दस्व धीतिभिर्हितः ४

त्वमित् सप्रथा अस्यग्ने त्रातर्कतस्कविः ।

त्वा विप्रांसः समिधान दीदिव आ विवासन्ति वेधसः ५ [३२]

शोचा शोचिष्ठ दीद्विहि विशे मयो रास्व स्तोत्रे मुह्यँ असि ।

देवानां शर्मन् मम सन्तु सूरयः शत्रूपाहः स्वग्रयः ६

यथा चिद् वृद्धमतसमग्ने संजूर्वसि क्षमि ।

एवा वह मित्रमहो यो अस्मधुग् दुर्मन्मा कश्च वेनति ७

मा नो मर्ताय रिपवे रक्षस्विने माघशंसाय रीरधः ।

अग्नेधन्निस्तरणिभिर्यविष्म्य शिवेभिः पाहि पायुभिः ८

पाहि नो अग्र एकया पाह्युत द्वितीयया ।

पाहि गीर्भिस्तिसृभिर्ऊर्जा पते पाहि चतसृभिर्वसो ९

पाहि विश्वस्माद्भक्षसो अराव्णाः प्र स्म वाजेषु नोऽव ।

त्वामिद्धि नेदिष्ठं देवतातय आपि नक्षामहे वृधे १० [३३]

आ नो अग्ने वयोवृधं रुयि पावक शंस्यम् ।

रास्वा च न उपमाते पुरुस्पृहं सुनीती स्वयंशस्तरम् ११

येन वंसाम् पृतनासु शर्धतस्तरन्तो अर्य आदिशः ।

स त्वं नो वर्ध प्रयसा शचीवसो जिन्वा धियो वसुविदः १२

शिशानो वृषभो यथाग्निः शृङ्गे दर्विध्वत् ।

तिग्मा अस्य हनवो न प्रतिधूये सुजम्भः सृष्टसो यद्वः १३

(११३१)

- नहि ते अग्ने वृषभ प्रतिधूषे जम्भासो यद्वितिष्ठसे ।
 स त्वं नो होतः सुहुतं हविष्कृधि वंस्वा नो वार्या पुरु १४
- शेषे वनेषु मात्रोः सं त्वा मर्तास इन्धते ।
 अतन्द्रो हव्या वहसि हविष्कृत आदिद् देवेषु राजसि १५ [३४]
- सप्त होतारस्तमिदीळते त्वा ऽग्ने सुत्यजमह्वयम् ।
 भिनत्स्यद्विं तपसा वि शोचिषा प्राग्ने तिष्ठ जनां अति १६
- अग्निमग्निं वो अधिगुं हुवेम वृक्तवर्हिषः ।
 अग्निं हितप्रयसः शश्वतीष्वा ऽऽ होतारं चर्षणीनाम् १७
- केतेन शर्मेन् त्सचते सुषामण्यग्ने तुभ्यं चिकित्वना ।
 इष्यया नः पुरुषपमा भर वाजं नेदिष्ठमूतये १८
- अग्ने जरितविश्वपतिस्तेपानो देव रक्षसः ।
 अप्रोषिवान् गृहपतिर्महां असि दिवस्पायुर्दुरोणयुः १९
- मा नो रक्ष आ वेशीदाघृणीवसो मा यातुर्यातुमावताम् ।
 परोगव्यत्यनिरामप क्षुधमग्ने सेध रक्षस्विनः २० [३५] (११३८)

(६१)

१८ भर्गः प्रागाथः । इन्द्रः । प्रगाथः = (विषमा बृहती, समा सतोबृहती,) १७ शंकुमती ।

- उभयं शृणवच्च न इन्द्रो अर्वागिदं वचः ।
 सत्राच्या मघवा सोमपीतये धिया शविष्ठ आ गमत् १
- तं हि स्वराजं वृषभं तमोजसे धिषणे निष्ठतक्षतुः ।
 उतोपमानां प्रथमो नि पीदसि सोमकामं हि ते मनः २
- आ वृषस्व पुरुवसो सुतस्येन्द्रान्धसः ।
 विद्वा हि त्वा हरिवः पूत्सु सासहि मधृष्टं चिद् दधृष्वणिम ३
- अप्रामिसत्य मघवन् तथेदस दिन्द्र कत्वा यथा वशः ।
 सनेम वाजं तव शिप्रिन्नवसा मक्षू चिद्यन्तो अद्रिवः ४
- शग्ध्युर्दुषु शचीपत् इन्द्र विश्वाभिरुतिभिः ।
 भगं न हि त्वा यशसं वसुधिवन्मम कृत्वा वसमसि ५ [३६] (११३९)

पौरो अश्वस्य पुरुकृद् गवांमस्युत्सो देव हिरण्ययः ।

नकिर्हि दानं परिमर्धिषत् त्वे यद्यद्यामि तदा भर

६

त्वं ह्येहि चेरवे विदा भगं वसुत्तये ।

उद् वावृषस्व मघवन् गर्विष्ठय उदिन्द्राश्वमिष्टये

७

त्वं पुरु सहस्राणि शतानि च यूथा दानाय मंहसे ।

आ पुरंदुरं चक्रम विप्रवचस इन्द्रं गायन्तोऽवसे

८

अविषो वा यदविध—द्विप्रो वेन्द्र ते वचः ।

स प्र ममन्दत् त्वाया शतक्रतो प्राचामन्यो अहंसन

९

उग्रबाहुर्भक्षकृत्वा पुरंदुरो यदि मे शृण्वन्द्रवम् ।

वसूयवो वसुपतिं शतक्रतुं स्तोमैरिन्द्रं हवामहे

१० [३७]

न पापासो मनामहे नारायासो न जल्हवः ।

यदिद्विन्द्रं वृषणं सचा सुते सखायं कृणवामहे

११

उग्रं युयुज्म पृतनासु सासहि—मृणकातिमदाभ्यम् ।

वेदा भूमं चित् सनिता रथीतमो वाजिनं यमिदु नशत

१२

यत इन्द्र भयामहे ततो नो अभयं कृधि ।

मघवञ्छुग्धि तव तन्न ऊतिभिर्वि द्विषो वि मृधो जहि

१३

त्वं हि राधस्पते राधसो महः क्षयस्यासि विधतः ।

तं त्वा वयं मघवन्निन्द्र गिर्वणः सुतावन्तो हवामहे

१४

इन्द्रः स्पळुत वृत्रहा परस्पा नो वरेण्यः ।

स नो रक्षिषच्चरमं स मध्यमं स पश्चात् पातु नः पुरः

१५ [३८]

त्वं नः पश्चादधरादुत्तरात् पुर इन्द्र नि पाहि विश्वतः ।

आरे अस्मत् कृणुहि दैव्यं भय—मारे हेतीरदेवीः

१६

अथाद्या श्वःश्व इन्द्र त्रास्व परे च नः ।

विश्वा च नो जरितृन् त्सत्पते अहा दिवा नक्तं च रक्षिषः

१७

प्रमङ्गी शूरो मघवा तुवीमघः संमिश्लो वीर्याय कम् ।

उभा ते बाहू वृषणा शतक्रतो नि वा बाह्वं मिमिक्षतुः

१८ [३९] (११५६)

(६२)

१२ प्रगाथो घौरः काण्वः । इन्द्रः । पङ्क्तिः, ७-९ बृहती ।

प्रो अस्मा उपस्तुतिं भरता यज्जुजोषति ।	
उक्थैरिन्द्रस्य माहिनं वयो वर्धन्ति सोमिनो भद्रा इन्द्रस्य रातयः	१
अयुजो असमो नृभिरेकः कृष्टीरयास्यः ।	
पूर्वीरति प्र वावृधे विश्वा जातान्योजसा भद्रा इन्द्रस्य रातयः	२
अहितेन चिदर्वता जीरदानुः सिपासति ।	
प्रवाच्यामिन्द्र तत् तव वीर्याणि करिष्यतो भद्रा इन्द्रस्य रातयः	३
आ याहि कृणवाम त इन्द्र ब्रह्माणि वर्धना ।	
येभिः शविष्ठ चाकनो भद्रमिह श्रवस्यते भद्रा इन्द्रस्य रातयः	४
धूपतश्चिद् धूपन्मनः कृणोषीन्द्र यत् त्वम् ।	
तीवैः सोमैः सपर्यतो नमोभिः प्रतिभूषतो भद्रा इन्द्रस्य रातयः	५
अव चष्ट कचीपमो ऽवतां इव मानुषः ।	
जुष्टी दक्षस्य सोमिनः सखायं कृणुते युजं भद्रा इन्द्रस्य रातयः	६ [४०]

विश्वे त इन्द्र वीर्यं देवा अनु क्रतुं ददुः ।

भुवो विश्वस्य गोपतिः पुरुष्टुत भद्रा इन्द्रस्य रातयः

गृणे तदिन्द्र ते शव उपमं देवतातये ।

यद्धंसि वृत्रमौजसा शचीपते भद्रा इन्द्रस्य रातयः

समनेव वपुष्यतः कृणवन्मानुषा युगा ।

विदे तदिन्द्रश्चेतनमर्धं श्रुतो भद्रा इन्द्रस्य रातयः

उज्जातमिन्द्र ते शव उत त्वामुत तव क्रतुम् ।

भूरिगो भूरि वावृधुर्मर्धवन् तव शर्मणि भद्रा इन्द्रस्य रातयः

अहं च त्वं च वृत्रहन्त्सं युज्याव सनिभ्य आ ।

अरातीवा चिदद्विवो ऽनु नौ शूर मंसते भद्रा इन्द्रस्य रातयः

सत्यमिद वा उ तं वयमिन्द्रं स्तवाम नानृतम् ।

महाँ असुन्वतो वधो भूरि ज्योतीषि सुन्वता भद्रा इन्द्रस्य रातयः

१२ [४१] (११६)

(६३)

१२ प्रगाथः काण्वः । इन्द्रः, १२ देवाः । गायत्रीः १, ४-५, ७ अनुष्टुप्; १२ त्रिष्टुप् ।

स पूर्यो महानां वेनः कर्तुभिरानजे । यस्य द्वारा मनुष्यिता देवेषु धिय आनजे १
विबो मानं नोत्सदुन् त्सोमपृष्ठासो अद्रयः । उक्था ब्रह्म च शंस्या २
स विद्रां अङ्गिरोभ्य इन्द्रो गा अवृणोदप । स्तुपे तदस्य पौंस्यम् ३
स प्रतथा कविवृध इन्द्रो वाकस्य वक्षणिः । शिवो अर्कस्य होमन्यस्मत्त्रा गन्त्ववसे ४
आदू नु ते अनु कर्तुं स्वाहा वरस्य यज्यवः । श्वात्रमर्का अनूपतेन्द्र गोत्रस्य दावने ५
इन्द्रे विश्वानि वीर्या कृतानि कर्त्तव्यानि च । यमर्का अध्वरं विदुः ६ [४२]

यत् पाञ्चजन्यया विशेन्द्रे घोषा असृक्षत । अस्तृणाद्बृहणा विपोऽर्यो मानस्य स क्षयः ७
इयमु ते अनुष्टुतिश्चकृषे तानि पौंस्या । प्रावश्चक्रस्य वर्तनिम् ८
अस्य वृणो व्योदन उरु क्रमिष्ट जीवसे । यवं न पश्व आ देदे ९
तदधाना अवस्यवो युष्माभिर्दक्षपितरः । स्याम मरुत्वतो वृधे १०
बह्विष्याय धाम्न क्रकभिः शूर नोनुमः । जेषामेन्द्र त्वया युजा ११
अस्मे रुद्रा मेहना पर्वतासो वृत्रहत्ये भरहूतौ सजोषाः ।
यः शंसते स्तुवते धारि पञ्च इन्द्रज्येष्ठा अस्मा अवन्तु देवाः १२ [४३] (११८०)

(६४)

१२ प्रगाथः काण्वः । इन्द्रः । गायत्री ।

उत् त्वा मन्दन्तु स्तोमाः कृणुष्व राधो अद्रिवः । अव ब्रह्माद्रिषो जहि १
पुषा पूर्णोराधसो नि बाधस्व महौ असि । नहि त्वा कश्चन प्रति २
त्वमीशिषे सुताना मिन्द्र त्वमसुतानाम् । त्वं राजा जनानाम् ३
एहि प्रेहि क्षयो विव्याधोषश्चर्षणीनाम् । ओभे पूर्णासि रोदसी ४
त्यं चित् पर्वतं गिरिं शतवन्तं सहस्रिणाम् । वि स्तोतृभ्यो रुरोजिथ ५
वृषमु त्वा दिवा सुते वयं नक्तं हवामहे । अस्माकं काममा पूर्ण ६ [४४]

क। स्य वृषभो युवा तुविग्रीवो अनानतः । ब्रह्मा कस्तं संपर्यति ७
कस्य स्विद सर्वान वृषा जुजुष्वौ अव गच्छति । इन्द्रं क उ स्विदा चके ८
कं ते वृना असक्षत वृत्रहन् कं सुवीर्या । उक्थे क उ स्विदन्तमः ९

(११८९)

अयं ते मानुषे जने	सोमः पूरुषु स्रूयते	। तस्येहि प्र द्रवा पिब	१०
अयं ते शर्यणावति	सुषोमायामधि प्रियः	। आर्जीकीये मदन्तिमः	११
तमद्य राधसे महे	चारु मदाय वृष्वये	। एहीमिन्द्र द्रवा पिब	१२ [४५] (११९१)

(६५)

१२ प्रगाथः काण्वः । इन्द्रः । गायत्री ।

यदिन्द्र प्रागपागुदुङ्	न्यग्वा ह्यसे नृभिः	। आ याहि तूर्यमाशुभिः	१
यद्वा प्रसवणे दिवो	मादयासि स्वर्णरे	। यद्वा समुदे अन्धसः	२
आ त्वा गीर्भिर्महामुरुं	हुवे गामिव भोजसे	। इन्द्र सोमस्य पीतये	३
आ त इन्द्र महिमानं	हरयो देव ते महः	। रथे वहन्तु बिभ्रतः	४
इन्द्र गृणीष उ स्तुषे	महौ उग्र ईशानकृत	। एहि नः सुतं पिब	५
सुतावन्तस्त्वा वयं	प्रयस्वन्तो हवामहे	। इदं नो बहिरासदे	६ [४६]
यच्चिन्द्रि शर्वतामसीन्द्र	साधारणस्त्वम	। तं त्वा वयं हवामहे	७
इदं ते सोम्यं मध्वधुक्षन्नदिभिर्नरः		। जुषाण इन्द्र तत् पिब	८
विश्वो अर्यो विपश्चितो	ऽति ख्यस्तूयमा गहि	। अस्मे धेहि श्रवो बृहत्	९
दाता मे पृषतीनां	राजा हिरण्यवीनाम्	। मा देवा मधवा रिपत	१०
सहस्रे पृषतीनामधि	श्चन्द्रं बृहत् पृथु	। शुक्रं हिरण्यमा ददे	११
नपातो दुर्गहस्य मे	सहस्रेण सुरार्धसः	। श्रवो देवेष्वक्रत	१२ [४७] (११९८)

(६६)

१५ कलिः प्रागाथः । इन्द्रः । प्रगाथाः= (विषमा बृहती, समा सतोबृहती), १५ अनुष्टुप् ।

तरोभिर्वा विद्वद्रसुमिन्द्रं	सबाध ऊतये ।	
बृहद्वायन्तः सुतसोमि अध्वरे	हुवे भरं न कारिणाम्	१
न यं दुधा वरन्ते न स्थिरा मुरो	मदे सुशिप्रमन्धसः ।	
य आहृत्या शशमानाय सुन्वते	दाता जरित्र उक्थ्यम्	२
यः शुक्रो मृक्षो अश्वयो	यो वा कीजो हिरण्ययः ।	
स ऊर्वस्य रेजयत्यपावृति	मिन्द्रो गव्यस्य वृत्रहा	३
निखातं चिद्यः पुरुसंभूतं वसु	दिद्वपति दाशुपे ।	
वज्री सुशिप्रो हर्यश्व इत क्रदिन्द्रः	क्रत्वा यथा वशत	४

यद्वावन्थं पुरुहूत पुरा चिच्छूर नृणाम् ।

वयं तत् त इन्द्र सं भरामसि यज्ञमुक्थं तुरं वचः

५ [४८]

सचा सोमेषु पुरुहूत वज्रिवो मदाय द्युक्ष सोमपाः ।

त्वमिद्धि ब्रह्मकृते काम्यं वसु देष्टः सुन्वते भुवः

६

वयमेनमिदा ह्यो ऽपीपेमेह वज्रिणम् ।

तस्मा उ अद्य संमना सुतं भरा ऽऽ नूनं भूपत श्रुते

७

वृकश्चिदस्य वारुण उरामथि रा वयुनेषु भूपति ।

सेमं नः स्तोमं जुजुवाण आ गहीन्द्र प्र चित्रया धिया

८

कदू न्वः स्याकृतमिन्द्रस्यास्ति पौंस्यम् ।

केनो नु कं श्रोमतेन न शुश्रुवे जनुषः परि वृत्रहा

९

कदू महीरधृष्टा अस्य तविषीः कदू वृत्रघ्नो अस्तुतम् ।

इन्द्रो विश्वान् बेकनाटौ अहर्दृश उत कत्वा पर्णोरभि

१० [४९]

वयं घा ते अपूर्व्येन्द्र ब्रह्माणि वृत्रहन् ।

पुरुतमासः पुरुहूत वज्रिवो भूतिं न प्र भरामसि

११

पूर्वींश्चिद्धि त्वे तुविकूर्मिन्नाशसो हवन्त इन्द्रोतयः ।

तिरश्चिदुर्यः सवना वसो गहि शविष्ठ श्रुधि मे हवम्

१२

वयं घा ते त्वे इन्द्रिन्द्र विप्रा अपि ष्मसि ।

नहि त्वव्ययः पुरुहूत कश्चन मघवन्नस्ति मर्दिता

१३

त्वं नो अस्या अमतेरुत क्षुधोऽऽ भिशस्तेरव स्पृधि ।

त्वं न ऊती तव चित्रया धिया शिक्षा शचिष्ठ गातुवित्

१४

सोम इदं सुतो अस्तु कलयो मा बिभीतन ।

अपेक्षे ध्वस्मारयति स्वयं घैषो अपायति

१५ [५०] (१२१९)

(६७)

११ मत्स्यः साम्मदः, मैत्रावरुणिमन्यः, बहवो वा मत्स्या जालनद्धाः ।

आदित्याः, १०-१२ अदितिः । गायत्री ।

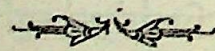
त्यान् नु क्षत्रियाँ अव आदित्यान् याचिषामहे । सुमृलीकाँ अभिष्टये १

मित्रो नो अत्यंहतिं वरुणः पर्वदर्यमा । आदित्यासो यथा विदुः २

तेषां हि चित्रमुक्थयं वरुथमस्ति वाशये । आदित्यानामरुक्ते ३

(१२२२)

महिं वो महतामवो वरुण मित्रार्यमन् । अवांस्या वृणीमहे	४
जीवान् नो अभि धेतनाऽऽदित्यासः पुरा हथात् । कद्धं स्थ हवनश्रुतः	५ [५१]
यद्वः श्रान्ताय सुन्वते वरुथमस्ति यच्छर्दिः । तेना नो अधि वोचत	६
अस्ति देवा अंहोरुर्वस्ति रत्नमनागसः । आदित्या अनुत्तैनसः	७
मा नः सेतुः सिषेदुयं महे वृणक्तु नस्परि । इन्द्र इन्द्रि श्रुतो वशी	८
मा नो मृचा रिपूणां वृजिनानामविष्यवः । देवा अभि प्र मृक्षत	९
उत त्वामदिते म ह्यहं देव्युप ब्रुवे । समृळीकामभिष्टये	१० [५२]
परिं वीने गभीर आ उग्रपुत्रे जिघांसतः । मार्किस्तोकस्य नो रिपत्	११
अनेहो न उरुवज उरुचि वि प्रसर्तवे । कूधि तोकार्य जीवसे	१२
ये मूर्धानः क्षितीना मदध्यासः स्वयंशसः । व्रता रक्षन्ते अनुहः	१३
ते न आस्रो वृकाणा मादित्यासो मुमोचत । स्तेनं बन्धमिवादिते	१४
अपो पु ण इयं शरु रादित्या अप दुर्मतिः । अस्मदेत्वजधनुषी	१५ [५३]
शश्वद्धि वः सुदानव आदित्या ऊतिभिर्वियम् । पुरा नूनं बुभुज्महे	१६
शश्वन्तं हि प्रचेतसः प्रतियन्तं चिदेनसः । देवाः कृणुथ जीवसे	१७
तत् सु नो नव्यं सन्यस आदित्या यन्मुमोचति । बन्धाद्वन्धमिवादिते	१८
नास्माकमस्ति तत् तत् आदित्यासो अतिष्कदे । यूयमस्मभ्यं मृळत	१९
मा नो हेतिर्विवस्वत आदित्याः कृत्रिमा शरुः । पुरा नु जरसो वधीत	२०
वि पु द्वेपो व्यंहति मादित्यासो वि संहितम् । विष्वग्वि बृहता रपः	२१ [५४] (१२४०)

[पञ्चमोऽध्यायः ॥५॥ व० १-३८]

(६८)

१९ प्रियमेध आह्निरसः । इन्द्रः १४-१९ ऋक्षाश्वमेधौ । गायत्री, अनुष्टुप्मुखः प्रगाथाः
(अनुष्टुप्+गायत्र्यौ) १, ४, ७, १० अनुष्टुप्, १६ शंकुमती ।

आ त्वा रथं यथोतये सुन्नायं वर्तयामसि । तुविकूर्मिमृतीपह मिन्द्र शर्विष्ठ सत्पते ।
तुविशुष्म तुविकृतो शर्चीवो विश्वया मते । आ पंप्राथ महित्वना २
यस्य ते महिना महः परि ज्मायन्तमीयतुः । हस्ता वज्रं हिरण्ययम् ३
विश्वानरस्य वृस्पति मनातस्य शर्वसः । एवैश्च चर्षणीना मृती हुवे रथानाम् ४
अभिष्टये सदावृधं स्वर्मीळहेषु यं नरः । नाना हवन्त ऊतये ५ [१]
परोमात्रमृचीपम् मिन्द्रमुग्रं सुरार्धसम् । ईशानं चिद्वसूनाम् ६
तंतमिदार्धमे मह इन्द्रं चोदामि पीतये । यः पृथ्व्यामनुष्टुति मीशे कृष्टीनां नृनुः ७ (१२४०)

न यस्य ते शवसान सख्यमानंश मर्त्यः । नकिः शवांसि ते नशत्	८
वोतासस्त्वा युजा ऽप्सु सूर्ये महद्भनम् । जयेम पूत्सु वज्रिवः	९
तं त्वा यज्ञेभिरीमहे तं गीर्भिर्गिर्वणस्तम ।	
इन्द्र यथा चिदाविथ वाजेषु पुरुमाय्यम्	१० [२]
यस्य ते स्वादु सख्यं स्वाद्वी प्रणीतिरादिवः । यज्ञो वितन्तसाय्यः	११
उरु णस्तन्वेऽ तन उरु क्षयाय नस्कृधि । उरु णो यन्धि जीवसे	१२
उरु नृभ्य उरु गव उरु रथाय पन्थाम् । देववीतिं मनामहे	१३
उप मा पड् द्वाद्वा नरः सोमस्य हर्ष्या । तिष्ठन्ति स्वादुरातयः	१४
ऋजाविन्द्रोत आ दंद्दे हरी ऋक्षस्य सूनवि । आश्वमेधस्य रोहिता	१५ [३]
सुरथा आतिथिग्वे स्वभीशूराक्षे । आश्वमेधे सुपेशसः	१६
पळश्वी आतिथिग्व इन्द्रोते वधूमतः । सचा पूतक्रतौ सनम्	१७
पेषु चेतद्वृषण्वत्यन्तर्ऋजेण्वरुपी । स्वभीशुः कशावती	१८
न युष्मे वाजबन्धवो निनित्सुश्चन मर्त्यः । अवद्यमधि दीधरत्	१९ [४] (१२५९)

(६९)

१८ प्रियमेध आङ्गिरसः । इन्द्रः, ११ (अर्धर्चस्य) विश्वे देवाः, ११ (उत्तरार्धस्य)- १२ वरुणः ।

अनुष्टुप्, २ उष्णिक्, ४-६ गायत्री, ११, १६ पङ्क्तिः, १७-१८ बृहती ।

प्रप वस्त्रिष्टुभमिषं मन्दद्वीरायेन्दवे । धिया वो मेधसातये पुरंध्या विवासति	१
नदं व ओदतीनां नदं योयुवतीनाम् । पतिं वो अधन्यानां धेनूनामिषुध्यसि	२
ता अस्य सूददोहसः सोमं श्रीणन्ति पृश्नयः ।	
जन्मन् देवानां विशस्त्रिष्वा रोचने दिवः	३
अभि प्र गोपतिं गिरेन्द्रमर्च यथा विदे । सूनुं सत्यस्य सत्पतिम्	४
आ हरयः ससृजिरे ऽरुषीरधि बर्हिषि । यत्राभि संनवामहे	५ [५]
इन्द्राय गाव आशिरं दुदुहे वज्रिणे मधु । यत् सीमुपहरे विदत्	६
उद्यद्वधस्य विष्टपं गृहमिन्द्रश्च गन्वाहि ।	
मध्वः पीत्वा सचेवाहि त्रिः सप्त सख्युः पदे	७
अर्चतु प्रार्चतु प्रियमेधासो अर्चत । अर्चन्तु पुत्रका उत पुरं न धृष्णवर्चत	८
अव स्वराति गर्गीरो गोधा परि सनिष्वणत् ।	
पिक्वा परि चनिष्कवु दिन्द्राय बहोद्यतम्	९ (१२६८)

आ यत् पतन्त्येन्यः सुदुघा अनपस्फुरः । अपस्फुरं गृभायत् सोममिन्द्राय पातवे १० [१]

अपादिन्द्रो अपादिग्निर्विश्वे देवा अमत्सत ।

वरुण इदिह क्षयत् तमापो अभ्यनूषत वत्सं संशिश्वरीरिव ११
सुदेवो असि वरुण यस्य ते सप्त सिन्धवः । अनुक्षरन्ति काकुदं सूर्यं सुषिरामिव १२
यो व्यतीरफाणयत् सुयुक्तां उप दाशुषे । तको नेता तदिद्वपु रूपमा यो अमुच्यत १३
अतीदु गक्र ओहत इन्द्रो विश्वा अति द्विषः ।

भिनत् कनीन ओदुनं पच्यमानं परो गिरा १४
अर्भको न कुमारको ऽधि तिष्ठन् नवं रथम् । स पक्षन्महिषं मृगं पित्रे मात्रे विभुक्तुम् १५

आ तू सुशिप्र दंपते रथं तिष्ठा हिरण्ययम् । १६
अध द्युक्षं सचेवहि सहस्रपादमरुषं स्वस्तिगामनेहसम्
तं धेमिस्था नमस्विन उप स्वराजमासते ।

अर्थं चिदस्य सुधितं यदेतव आवर्तयन्ति द्वावने १७
अनु प्रत्नस्यौकसः प्रियमेधास एषाम् ।

पूर्वामनु प्रयति वृक्तवर्हिषो हितप्रयस आशत १८ [७] (११७)

(७०)

[अष्टमोऽनुवाकः ॥ ८॥ सू० ७०-८३]

१५ पुरुहन्मा आङ्गिरसः । इन्द्रः । बृहती; १-६ प्रगाथः = (विपमा बृहती, समा सतोबृहती) ।
१२ शंकुमती, १३ उष्णिक्, १४ अनुष्टुप्, १५ पुरउष्णिक् ।

यो राजा चर्षणीनां याता रथेमिरधिगुः ।

विश्वासां तरुता पृतनानां ज्येष्ठो यो वृत्रहा गूणे १

इन्द्रं तं शुम्भ पुरुहन्मन्त्रवसे यस्य द्विता विधर्तरि ।

हस्ताय वज्रः प्रति धायि दर्शतो महो दिवे न सूर्यः २

नकिष्टं कर्मणा नश द्यश्चकार सदावृधम् ।

इन्द्रं न यज्ञैर्विश्वगूर्तमृभ्वस मधृष्टं धृष्णवोजसम् ३

अपाळ्हमुग्रं पृतनासु सासहिं यस्मिन् महीरुरुजयः ।

सं धेनवो जायमाने अनोनवु द्याविः क्षामो अनोनवुः ४

यदद्याव इन्द्र ते शतं शतं भूमीरुत स्युः ।

न त्वा वज्रिन् त्सहस्रं सूर्या अनु न जातमप्योदयि ५ [८] (११८)

आ पंप्राथ महिना वृष्ण्या वृषन् विश्वा शविष्ठ शवसा ।
 अस्माँ अंव मघवन् गोमति व्रजे वज्रिश्चित्राभिरुतिभिः ६
 न सीमदैव आप—दिषं दीर्घायो मर्त्यैः ।
 एतंवा चिद्य एतंशा युयोजते हरी इन्द्रो युयोजते ७
 तं वो महो महाय्य—मिन्द्रं दानाय सक्षणिम् ।
 यो गाधेषु य आरणेषु हव्यो वाजेष्वस्ति हव्यः ८
 उदू पु णो वसो महे मृशस्व शूर राधसे ।
 उदू पु महो मघवन् मघत्तय उदिन्द्र श्रवसे महे ९
 त्वं न इन्द्र क्रतयु—स्त्वानिदो नि तृम्पसि ।
 मध्ये वसिष्ठ तुविनृम्णोर्वो—नि द्रासं शिश्रथो हथैः १० [९]

अन्यव्रतममानुष—मयज्वानमदैवयुम् ।
 अव स्वः सखा दुधुवीत पर्वतः सुन्नाय दस्युं पर्वतः ११
 त्वं न इन्द्रासां हस्ते शविष्ठ द्रावने । धानानां न सं गृभायास्मयु—र्द्धिः सं गृभायास्मयुः १२
 सखायः क्रतुमिच्छत कथा राधाम शरस्य । उपस्तुतिं भोजः सूरियो अह्नयः १३
 भूरिभिः समह क्रपिभि—र्बर्हिष्मद्भिः स्तविष्यसे ।
 यदित्यमेकमेकमि—च्छर वत्सान् पराददः १४
 कर्णगृह्या मघवा शौरदेव्यो वत्सं नस्त्रिभ्य आनयत् । अजां सूरिर्न धातवे १५ [१०] (१२९२)

(७१)

१५ सुदीति—पुरुमीळहावाङ्गिरसौ, तयोर्वान्यतरः । अग्निः । गायत्री,
 १०-१५ प्रगाथः= (विषमा बृहती, समा सतोबृहती) ।

त्वं नो अग्ने महोभिः पाहि विश्वस्या अरतिः । उत द्विषो मर्त्यस्य १
 नहि मन्युः पौरुषेय ईशे हि वः प्रियजात । त्वमिदंक्षि क्षपावान् २
 स नो विश्वेभिर्देवेभि—रूर्जो नपाद्भद्रशोचे । रयिं देहि विश्ववारम् ३
 न तमग्ने अरांतयो मर्तं युवन्त रायः । यं त्रायसे वाश्वांसम् ४
 यं त्वं विप्र मेधसाता—वग्ने हिनोपि धनाय । स तवोती गोषु गन्ता ५ [११]

त्वं रयिं पुरुवीर—मग्ने दाशुषे मर्तीय । प्र णो नय वस्यो अच्छ ६
 उरुण्या णो मा परा दा अघायते जतवेदः । द्राधयेद मर्तीय ७ (१२९२)

अग्ने माकिंष्टे देवस्य रातिमदेवो युयोत । त्वमीशिषे वसूनाम्
स नो वस्व उर्प मास्यूर्जो नपान्मार्हिनस्य । सखे वसो जरितृभ्यः
अच्छा नः शीरशोचिषं गिरो यन्तु दर्शतम् ।
अच्छा यज्ञासो नमसा पुरुवसुं पुरुप्रशस्तमूतये

८

९

१० [१२]

अग्निं सुनुं सहसो जातवेदसं दानाय वार्याणाम् ।
द्विता यो भूदृमृतो मर्त्येष्ववा होता मन्द्रतमो विशि
अग्निं वो देवयज्यया ऽग्निं प्रयत्यध्वरे ।
अग्निं धीषु प्रथममग्निमर्वत्यग्निं क्षेत्राय साधसे

११

१२

अग्निरिषां सख्ये ददातु न ईशे यो वार्याणाम् ।
अग्निं तोके तनये शश्वदीमहे वसुं सन्तं तनूपाम्
अग्निमीळिष्वारसे गाथाभिः शीरशोचिषम् ।

१३

अग्निं राये पुरुमीळ्ह श्रुतं नरो ऽग्निं सुदीतये छर्दिः
अग्निं द्वेषो योतवै नो गृणीमस्यग्निं शं योश्च दातवै ।
विश्वांसु विश्ववितेव हव्यो भुवद्रस्तुर्कषणाम्

१४

१५ [१३] (१३००)

(७२)

१८ हर्यतः प्रागाथः । अग्निः हवींषि वा । गायत्री ।

हविष्कृणुध्वमा गमदध्वर्युर्वनते पुनः । विद्राँ अस्य प्रशासनम् १
नि तिग्ममभ्यंशुं सीदुद्धोता मनावधि । जुषाणो अस्य सख्यम् २
अन्तरिच्छन्ति तं जने रुद्रं परो मनीषया । गृभ्णन्ति जिह्वया ससम् ३
जाम्यतीतपे धनुर्वयोधा अरुहद्वनम् । हृषदं जिह्वयावधीत् ४
चरन् वत्सो रुशन्निह निद्रातारं न विन्दते । वेति स्तोतव अम्ब्यम् ५ [१४]

उतो न्वस्य यन्महदश्वावद्योजनं बृहत् । वामा रथस्य ददृशे ६
बृहन्ति सप्तैका मुप द्वा पञ्च सृजतः । तीर्थे सिन्धोरधि स्वरे ७
आ वृशमिर्विवस्वत इन्द्रः कोशमचुच्यवीत् । खेदया त्रिवृता दिवः ८
परि त्रिधातुरध्वरं जुर्णिरिति नवीयसी । मध्वा होतारो अञ्जते ९
सिञ्चन्ति नमसावत मुचाचक्रं परिज्मानम् । नीचीनवारमक्षितम् १० [१५]

अभ्यारमिदद्रयो निषिक्तं पुक्ते मधु । अघ्नस्य विसर्जने

११

(१३१०)

गाव उपावतावतं मही यज्ञस्य रप्सुदा ।	उभा कर्णां हिरण्यया ।	१२
आ सुते सिञ्चत श्रियं रोदस्योरभिश्चियम् ।	रसा दधीत वृषभम् ।	१३
ते जानत स्वमोक्षं सं वत्सासो न मातृभिः ।	मिथो नसन्त जामिभिः ।	१४
उप स्रक्तेषु बप्सतः कृण्वते धरुणं दिवि ।	इन्द्रे अग्रा नमः स्वः ।	१५ [१६]
अधुक्षत पिप्युषीमिष-मूर्जं सप्तपदीमरिः ।	सूर्यस्य सप्त रश्मिभिः ।	१६
सोमस्य मित्रावरुणो-दिता सूर आ ददे ।	तदातुरस्य भेषजम् ।	१७
उतो न्वस्य यत पदं हर्यतस्य निधान्यम् ।	परि द्यां जिह्वयातनत ।	१८ [१७] (१३२५)

(७३)

१८ गोपवन आत्रेयः सप्तवधिरवा । अश्विनौ । गायत्री ।

उदीराथामृतायते युञ्जाथामश्विना रथम् ।	अन्ति पद्भूतु वामवः ।	१
निमिषाश्चिज्जवीयसा रथेना यातमश्विना ।	अन्ति पद्भूतु वामवः ।	२
उप स्तृणीतमत्रये हिमेन धर्ममश्विना ।	अन्ति पद्भूतु वामवः ।	३
कुह स्थः कुह जग्मथुः कुह श्येनेव पेतथुः ।	अन्ति पद्भूतु वामवः ।	४
यवुध कर्हि कर्हि चि-च्छुश्रूयातमिमं हवम् ।	अन्ति पद्भूतु वामवः ।	५ [१८]
अश्विना यामहूतमा नेदिष्ठं याम्याप्यम् ।	अन्ति पद्भूतु वामवः ।	६
अवन्तमत्रये गृहं कृणुतं युवमश्विना ।	अन्ति पद्भूतु वामवः ।	७
वरेथे अग्निमातपो वर्दते वल्गवत्रये ।	अन्ति पद्भूतु वामवः ।	८
प्र सप्तवधिराशसा धारांमग्नेरशायत ।	अन्ति पद्भूतु वामवः ।	९
इहा गतं वृषणवसू शृणुतं म इमं हवम् ।	अन्ति पद्भूतु वामवः ।	१० [१९]
किमिदं वां पुराणव-ज्जरंतोरिव शस्यते ।	अन्ति पद्भूतु वामवः ।	११
समानं वां सजात्यं समानो बन्धुरश्विना ।	अन्ति पद्भूतु वामवः ।	१२
यो वां रजांस्यश्विना रथो वियाति रोदसी ।	अन्ति पद्भूतु वामवः ।	१३
आ नो गव्येभिरश्व्यैः सहस्रैरुप गच्छतम् ।	अन्ति पद्भूतु वामवः ।	१४
मा नो गव्येभिरश्व्यैः सहस्रेभिरति ख्यतम् ।	अन्ति पद्भूतु वामवः ।	१५
अरुणप्सुरुषा अभू-दकज्योतिर्कृतावरी ।	अन्ति पद्भूतु वामवः ।	१६
अश्विना सु विचाकश-दृक्षं परशुमां इव ।	अन्ति पद्भूतु वामवः ।	१७
पुरं न धृण्णवा रुज कृष्णया बाधितो विषा ।	अन्ति पद्भूतु वामवः ।	१८ [२०] (१३४३)

(७४)

१५ गोपवन आत्रेयः । अग्निः, १३-१५ आर्क्षः श्रुतर्वा । १-१२ अनुष्टुप्मुखः
प्रगाथः = (अनुष्टुप् + गायत्र्यौ), १३-१५ अनुष्टुप् ।

विशोविंशो वो अतिथिं वाजयन्तः पुरुप्रियम् ।

अग्निं वो दुर्यं वचः स्तुषे शुषस्य मन्मभिः

१

यं जनासो हविष्मन्तो मित्रं न सर्पिरासुतिम् । प्रशंसन्ति प्रशस्तिभिः

२

पन्यांसं जातवेदसं यो देवतात्युद्यता । हव्यान्पैरयद्वि

३

आगन्म वृत्रहन्तं ज्येष्ठमग्निमानवम् ।

यस्य श्रुतर्वा बृहन्नाक्षो अनीक एधते

४

अमृतं जातवेदसं तिरस्तमांसि दर्शतम् । घृताहवनमीड्यम्

५ [२१]

सवाधो यं जना इमेऽग्निं हव्येभिरीळते । जुह्वानासो यतसुचः

६

इयं ते नव्यंसी मतिरग्रे अधाय्यस्मदा ।

मन्द्र सुजात सुक्रतोऽमूर दस्मातिथे

७

सा ते अग्रे शंतमा चनिष्ठा भवतु प्रिया । तया वर्धस्व सुष्टुतः

८

सा द्युमैद्युमिनी बृहदुपोऽश्रवसि श्रवः । दधीत वृत्रतूर्यं

९

अश्वमिदां रथप्रां त्वेषमिन्द्रं न सत्पतिम् ।

यस्य श्रवांसि तूर्वथ पन्यं पन्यं च कृष्टयः

१० [२२]

यं त्वा गोपर्वनो गिरा चनिष्ठदग्ने अङ्गिरः । स पावक श्रुधी हवम्

११

यं त्वा जनास इळते सवाधो वाजसातये । स बोधि वृत्रतूर्यं

१२

अहं हुवान आर्क्षे श्रुतर्वाणि मदुच्युति ।

शर्धासीव स्तुकाविना मृक्षा शीर्षा चतुर्णाम्

१३

मां चत्वार आशवः शर्विष्ठस्य द्रवित्वः ।

सुरथासो अभि प्रयो वक्षन् वयो न तुड्यम्

१४

सत्यमित् त्वा महेनदि परुष्णयव देदिशम् ।

नेमापो अश्वदातरः शर्विष्ठादस्ति मर्त्यः

१५ [२३] [२३५८]

(७५)

१६ विरूप आङ्गिरसः । अग्निः । गायत्री ।

युक्ष्वा हि देवदूतमां अश्वान् अग्रे रथीरिव । नि होता पुर्यः सदः

१

उत नो देव देवा अच्छा वाचा विदुष्टरः । श्रद्धिश्वा वार्या कृधि

२

(१३६०)

त्वं ह यद्यविष्टय सहसः सूनवाहुत । कृतावा यज्ञियो भुवः ३
 अयमग्निः सहस्रिणो वाजस्य शतिनस्पतिः । मूर्धा कवी रयीणाम् ४
 तं नेमिमृभवो यथा ऽऽ नमस्व सहस्रतिभिः । नेदीयो यज्ञमङ्गिरः ५ [२४]

तस्मै नूनमभिद्यवे वाचा विरूप नित्यया । वृष्णे चोदस्व सुष्ठुतिम् ६
 कमुं विदस्य सेनया ऽग्नेरपाकचक्षसः । पणिं गोषु स्तरामहे ७
 मा नो देवानां विशः प्रस्नातीरिवोस्राः । कृशं न हासुरघ्याः ८
 मा नः समस्य दुह्यः । परिद्वेषसो अंहतिः । ऊर्मिर्न नावमा वधीत् ९
 नमस्ते अग्न ओजसे गृणन्ति देव कृष्टयः । अमैरमित्रमर्दय १० [२५]

कुवित सु नो गविष्टये ऽग्ने संवेषिपो रयिम् । उरुकृदुरु णस्कृधि ११
 मा नो अस्मिन् महाधने परा वग्भारभृद्यथा । संवर्गं सं रयिं जय १२
 अन्यमस्मद्भिया इय—मग्ने सिषक्तु दुच्छुना । वधी नो अमवच्छवः १३
 यस्याजुषन्नमस्विनः शमीमदुर्मखस्य वा । तं घेदुग्निर्वधावति १४
 परस्या अधि संवतो ऽवराँ अभ्या तर । यत्राहमस्मि ताँ अव १५
 विद्या हि ते पुरा वय—मग्ने पितुर्यथावसः । अधा ते सुन्नमीमहे १६ [२६] (१३-१४)

(७६)

१२ कुरुसुतिः काण्वः । इन्द्रः । गायत्री ।

इमं नु मायिनं हुव इन्द्रमीशानमोजसा । मरुत्वन्तं न वृक्षसे १
 अयमिन्द्रो मरुत्सखा वि वृत्रस्याभिनच्छिरः । वज्रेण शतपर्वणा २
 वावृधानो मरुत्सखे—न्द्रो वि वृत्रमैरयत् । सृजन् त्समुद्रिया अपः ३
 अयं ह येन वा इदं स्वमरुत्वता जितम् । इन्द्रेण सोमपीतये ४
 मरुत्वन्तमृजीषिण—मोजस्वन्तं विरप्शिनम् । इन्द्रं गीर्भिर्हवामहे ५
 इन्द्रं प्रतेन मन्मना मरुत्वन्तं हवामहे । अस्य सोमस्य पीतये ६ [२७]

मरुत्वाँ इन्द्र मीद्वः पिबा सोमं शतक्रतो । अस्मिन् यज्ञे पुरुष्ठुत ७
 तुभ्येदिन्द्र मरुत्वते सुताः सोमांसो अद्रिवः । हृदा ह्वयन्त उक्थिनः ८
 पिबेदिन्द्र मरुत्सखा सुतं सोमं दिविष्टिषु । वज्रं शिशान ओजसा ९
 उत्तिष्ठन्नोजसा सह पीत्वी शिप्रे अवेपयः । सोममिन्द्र चमू सुतम् १०
 अनु त्वा रोदसी उभे कक्षमाणमकृपेताम् । इन्द्र यदस्युहाभवः ११
 वाचमष्टापदीमहं नवसक्तिमृतस्पृशम् । इन्द्रात् परि तन्वं ममे १२ [२८] (१३-१४)

(७७)

११ कुरुसुतिः काण्वः । इन्द्रः । गायत्री, १०-११ प्रगाथः= (बृहती, सतोबृहती) ।

जज्ञानो नु शतक्रतुर्वि पृच्छदिति मातरम्	। क उग्राः के ह शृण्विरे	१
आदीं शवस्यब्रवी दौर्णवाभर्महीशुवम्	। ते पुत्र सन्तु निष्पुः	२
समित तान् वृत्रहाखिदुत् खे अराँ इव खेदया	। प्रवृद्धो दस्युहाभवत्	३
एकेया प्रतिधापिबत् साकं सरांसि त्रिंशतम्	। इन्द्रः सोमस्य काणुका	४
आभि गन्धर्वमतृण दबुधेषु रजःस्वा	। इन्द्रो ब्रह्मभ्य इदुधे	५ [२९]
निराविध्यद्विरिभ्य आ धारयत् पक्रमोदुनम्	। इन्द्रो बुन्दं स्वाततम्	६
शतब्रध्न इषुस्तव सहस्रपर्ण एक इत्	। यमिन्द्र चकूपे युजम्	७
तेन स्तोतृभ्य आ भर नृभ्यो नारिभ्यो अत्तवे	। सद्यो जात क्रभुष्ठिर	८
एता च्यौत्नानि ते कृता वर्षिष्ठानि परीणसा	। हृदा वीङ्गधारयः	९
विश्वेत् ता विष्णुराभर दुरुक्रमस्त्वेपितः ।		
शतं महिषान् क्षीरपाकमोदुनं वराहमिन्द्र एमुषम्		१०
तुविक्षं ते सुकृतं सुमयं धनुः साधुबुन्दो हिरण्ययः ।		
उभा ते बाहू रण्या सुसंस्कृत ऋदूपे चिह्नद्वुधा		११ [३०] [१३९०]

(७८)

१० कुरुसुतिः काण्वः । इन्द्रः । गायत्री, १० बृहती ।

पुरोलाशं नो अन्धस इन्द्र सहस्रमा भर	। शता च शूर गोनाम्	१
आ नो भर व्यञ्जनं गामश्वमभ्यञ्जनम्	। सचा मना हिरण्यया	२
उत नः कर्णशोभना पुरुणि धृष्णवा भर	। त्वं हि शृण्विषे वसो	३
नकी वृधीक इन्द्र ते न सुषा न सुदा उत	। नान्यस्त्वच्छूर वाघतः	४
नकीमिन्द्रो निकर्तवे न शक्रः परिशक्तवे	। विश्वं शृणोति पश्यति	५ [३१]
स मन्युं मर्त्याना मदधो नि चिकीपते	। पुरा निदश्विकीपते	६
क्रत्व इत् पूर्णमुदरं तुरस्यास्ति विधतः	। वृत्रघ्नः सोमपात्रः	७
त्वे वसुनि संगता विश्वा च सोम सौमगा	। सुदात्वपरिहृता	८
त्वामिद्यव्युर्मम कामो गव्युहिरण्ययुः	। त्वामश्वयुरेपते	९
तवेदिन्द्राहमाशसा हस्ते दात्रं चना ददे ।		
दिनस्य वा मघवन् त्संभृतस्य वा पृथि यवस्य काशना		१० [३२] [१४००]

(७९)

९ कृत्नुर्भागवः । सोमः । गायत्री, ९ अनुष्टुप् ।

अयं कृत्नुरगृभीतो विश्वजिदुद्भिदित् सोमः	। ऋषिर्विप्रः काव्येन	१
अभ्यूर्णोति यन्नग्रं भिषक्ति विश्वं यत् तुरम्	। प्रेमन्धः ख्यन्निः श्रोणो भूत२	२
त्वं सोम तनूकृद्भ्यो द्वेषोभ्योऽन्यकृतेभ्यः	। उरु यन्तासि वरूथम्	३
त्वं चित्ती तव दक्षे—र्दिव आ पृथिव्या ऋजीपिन्	। यावीरघस्य चिद् द्वेषः	४
अर्थिनो यन्ति चेदर्थं गच्छानिदुर्धो रातिम्	। ववृज्युस्तृण्यतः कामम्	५ [३३]

विद्यत् पूर्वं नष्ट—मुदीमृतायुमीरयत्	। प्रेमायुस्तारीदतीर्णम्	६
सुशेवो नो मृळयाकु—रहस्रक्रतुरवातः	। भवा नः सोम शं हृदे	७
मा नः सोम सं वीविजो मा वि बीभिषथा राजन्	। मा नो हार्दि त्विषा वधीः	८
अव यत् स्वे सधस्थे देवानां दुर्मतीरीक्षे ।		
राजन्नप द्विपः सेध मीद्धो अप सिधः सेध		९ [३४] (१४१६)

(८०)

१० एकधूनौधसः । इन्द्रः, १० देवाः । गायत्री, १० त्रिष्टुप् ।

नह्यन्यं बळाकरं मर्दितारं शतक्रतो	। त्वं न इन्द्र मृळय	१
यो नः शश्वत् पुराविथा—ऽमृधो वाजसातये	। स त्वं न इन्द्र मृळय	२
किमङ्ग रधचोदनः सुन्वानस्यावितेदसि	। कुवित् स्विन्द्र णः शर्कः	३
इन्द्र प्र णो रथमव पश्चाच्चित् सन्तमद्विवः	। पुरस्तादिनं मे कृधि	४
हन्तो नु किमाससे प्रथमं नो रथं कृधि	। उपमं वाजयु श्रवः	५ [३५]

अवा नो वाजयुं रथं सुकरं ते किमित् परि	। अस्मान् त्सु जिग्युषस्कृधि	६
इन्द्र हह्यस्व पूरसि भद्रा तं एति निष्कृतम्	। इयं धीर्ऋत्वियावती	७
मा सीमवद्य आ भागु—वी काष्ठा हितं धनम्	। अपावृक्ता अरत्नयः	८
तुरीयं नाम यज्ञियं यदा करस्तदुश्मसि	। आदित् पतिर्न ओहसे	९

अवीवृधद्वो अमृता अमन्दी—देकयूदेवा उत याश्च देवीः ।

तस्मा उ राधः कृणुत प्रशस्तं प्रातर्मध्याह्न्यावसुर्जगम्यात्

१० [३६] (१४१६)

(८१)

[नवमोऽनुवाकः ॥९॥ सू० ८१-९३]

९ कुसीदी काण्वः । इन्द्रः । गायत्री ।

आ तू न इन्द्र क्षुमन्तं चित्रं ग्रामं सं गृभाय
विद्वा हि त्वा तुविकुर्मिं तुविदेष्णं तुवीमघम्
नहि त्वा शूर देवा न मर्तोसो दित्सन्तम्
एतो न्विन्द्रं स्तवामे—शानं वस्वः स्वराजम्
प्र स्तोषदुषं गासिष च्छवत् सामं गीयमानम्

। महाहस्ती दक्षिणेन १
। तुविमात्रमवोभिः २
। भीमं न गां वारयन्ते ३
। न राधसा मधिषन्नः ४
। अभि राधसा जुगुरत् ५ [३७]

आ नो भर दक्षिणेना—ऽभि सव्येन प्र मृश
उप क्रमस्वा भर धृषता धृष्णो जनानाम्
इन्द्र य उ नु ते अस्ति वाजो विप्रैभिः सन्तित्वः
सद्योजुर्वस्ते वाजा अस्मभ्यं विश्वश्चन्द्राः

। इन्द्र मा नो वसोर्निर्भीकृद् १
। अदाशूष्णरस्य वेदः ७
। अस्माभिः सु तं संनुहि ८
। वशैश्च मक्षू जरन्ते ९ [३८] (१४३५)

[षष्ठोऽध्यायः ॥६॥ व० १-३८]

(८२)

९ कुसीदी काण्वः । इन्द्रः । गायत्री ।

आ प्र द्रव परावतो ऽर्वावतश्च वृत्रहन्
तीवाः सोमासु आ गहि सुतासो मादयिष्णवः
इषा मन्दस्वादु ते ऽरं वराय मन्यवे
आ त्वंशत्रवा गहि न्युक्थानि च हूयसे
तुभ्यायमद्रिभिः सुतो गोभिः श्रीतो मदाय कम्

। मध्वः प्रति प्रभर्मणि १
। पिवा दुधृग्यथोचिपे २
। भुवत् त इन्द्र शं हृदे ३
। उपमे रोचने दिवः ४
। प्र सोम इन्द्र हूयते ५ [१]

इन्द्रं श्रुधि सु मे हव मस्मे सुतस्य गोमंतः
य इन्द्र चमसेष्वा सोमश्चमूपु ते सुतः
यो अप्सु चन्द्रमा इव सोमश्चमूपु ददृशे
यं ते इयेनः पदामरत् तिरो रजांस्यस्पृतम्

। वि पीतिं तृप्तिमश्नुहि ६
। पिबेदस्य त्वमीशिपे ७
। पिबेदस्य त्वमीशिपे ८
। पिबेदस्य त्वमीशिपे ९ [२] (१४३६)

(८३)

९ कुसीदी काण्वः । विश्वे देवाः । गायत्री ।

देवानामिदवो महत् तदा वृणीमहे वयम्
ते नः सन्तु युजः सदा वरुणो मित्रो अर्यमा
अति नो विष्पिता पुरु नौमिरपो न पपथ

। वृणामस्मभ्यमृतये १
। वधासश्च प्रचेतसः २
। यूयमृतस्य रथयः ३

वामं नो अस्त्वयमन्	वामं वरुण शंस्यम्	। वामं ह्यावृणीमहे	४
वामस्य हि प्रचेतस	ईशानासो रिशादसः	। नेमादित्या अधस्य यत्	५ [३]
वयमिद्वः सुदानवः	क्षियन्तो यान्तो अध्वन्ना	। देवा वृधाय हूमहे	६
अधि न इन्द्रैषां	विष्णो सजात्यानाम्	। इता मरुतो अश्विना	७
प्र भ्रातृत्वं सुदानवो	ऽध द्विता समान्या	। मातुर्गर्भे भरामहे	८
युयं हि ष्ठा सुदानव	इन्द्रज्येष्ठा अभिद्यवः	। अधा चिद्र उत ब्रुवे	९ [४] (१४५३)

(८४)

९ उशना काव्यः । अग्निः । गायत्री ।

प्रेष्ठं वो अतिथिं	स्तुषे मित्रमिव प्रियम्	। अग्निं रथं न वेद्यम्	१
कविमिव प्रचेतसं	यं देवासो अध द्विता	। नि मर्त्येष्वादुधुः	२
त्वं यविष्ठ दाशुषो	नूः पाहि शृणुधी गिरः	। रक्षां लोकमुत त्मना	३
कया ते अग्ने अङ्गिर	ऊर्जो नपादुपस्तुतिम्	। वराय देव मन्यवे	४
दाशेम कस्य मनसा	यज्ञस्य सहसो यहो	। कर्दु वोच इदं नमः	५ [५]
अधा त्वं हि नस्करो	विश्वा अस्मभ्यं सुक्षितीः	। वाजद्रविणसो गिरः	६
कस्य नूनं परीणसो	धियो जिन्वसि दंपते	। गोषाता यस्य ते गिरः	७
तं मर्जयन्त सुक्रतुं	पुरोयावानमाजिषु	। स्वेषु क्षयेषु वाजिनम्	८
क्षेति क्षेमैभिः साधुभिर्नक्रियं	घ्नन्ति हन्ति यः	। अग्ने सुवीर एधते	९ [६] (१४६२)

(८५)

९ कृष्ण आङ्गिरसः । अश्विनौ । गायत्री ।

आ मे हवं नासत्या	ऽश्विना गच्छतं युवम्	। मध्वः सोमस्य पीतये	१
इमं मे स्तोममश्विने	मं मे शृणुतं हवम्	। मध्वः सोमस्य पीतये	२
अयं वां कृष्णो अश्विना	हवते वाजिनीवसू	। मध्वः सोमस्य पीतये	३
शृणुतं जरितुर्हवं	कृष्णस्य स्तुवतो नरा	। मध्वः सोमस्य पीतये	४
छर्दियन्तमदाभ्यं	विप्राय स्तुवते नरा	। मध्वः सोमस्य पीतये	५ [७]
गच्छतं दाशुषो गृह	मिथा स्तुवतो अश्विना	। मध्वः सोमस्य पीतये	६
पुत्रायां रासमं रथे	वीङ्गङ्गे वृषण्वसू	। मध्वः सोमस्य पीतये	७ (१४६९)

त्रिवन्धुरेण त्रिवृता रथेना यातमश्विना । मध्वः सोमस्य पीतये
न मे गिरौ नासत्या ऽश्विना प्रावतं युवम् । मध्वः सोमस्य पीतये

(८६)

५ कृष्ण आङ्गिरसः, विश्वको वा कार्ष्णिः । अश्विनौ । जगती ।

उभा हि दुस्त्रा भिषजा मयोमुवो—भा दक्षस्य वचसो बभूवथुः ।

ता वां विश्वको हवते तनूकृथे मा नो वि यौष्टं सख्या मुमोचतम्

कथा नूनं वां विमना उप स्तव द्युवं धियं ददथुर्वस्यइष्टये ।

ता वां विश्वको हवते तनूकृथे मा नो वि यौष्टं सख्या मुमोचतम्

युवं हि प्मा पुरुमुजेममेधुतुं विष्णाप्वे ददथुर्वस्यइष्टये ।

ता वां विश्वको हवते तनूकृथे मा नो वि यौष्टं सख्या मुमोचतम्

उत त्यं वीरं धनसामृजीषिणं दूरे चित् सन्तमवसे हवामहे ।

यस्य स्वादिष्टा सुमतिः पितुर्यथा मा नो वि यौष्टं सख्या मुमोचतम्

ऋतेन देवः सविता शमायत ऋतस्य शृङ्गमुर्विया वि पप्रथे ।

ऋतं सासाह महि चित् पृतन्यतो मा नो वि यौष्टं सख्या मुमोचतम्

(८७)

६ कृष्ण आङ्गिरसो, वासिष्ठो वा द्युम्नीकः, प्रियमेध आङ्गिरसो वा । अश्विनौ ।

प्रगाथः = (विपमा बृहती, समा सतोबृहती) ।

द्युम्नी वां स्तोमो अश्विना क्रिविर्न सेक आ गतम् ।

मध्वः सुतस्य स द्विवि प्रियो नरा पातं गौराविवेरिणे

पिबतं धर्मं मधुमन्तमश्विना ऽऽ बर्हिः सीदतं नरा ।

ता मन्दसाना मनुषो दुरोण आ नि पातं वेदसा वयः

आ वां विश्वाभिरुतिभिः प्रियमेधा अहूयत ।

ता वर्तिर्यातमुप वृक्तबर्हिषो जुष्टं यज्ञं दिविष्टिषु

पिबतं सोमं मधुमन्तमश्विना ऽऽ बर्हिः सीदतं सुमत ।

ता वावृधाना उप सुष्टुतिं द्विवो गन्तं गौराविवेरिणम्

आ नूनं यातमश्विना ऽश्वेभिः प्रुषितप्सुभिः ।

दद्या हिरण्यवर्तनी शुभस्पती—पातं सोममृतावृधा

वयं हि वां हवामहे विपन्यवो विप्रसो वाजसातये ।
ता वल्गू दुसा पुरुदंससा धिया ऽश्विना श्रुष्ट्या गतम्
(८८)

६ [१०] (१४८२)

६ नोधा गौतमः । इन्द्रः । प्रगाथः= (विपमा बृहती, समा सतोबृहती) ।

तं वो दुस्ममृतीषहं वसोर्मन्दानमन्धसः ।
अभि वत्सं न स्वसरेषु धेनव इन्द्रं गीर्भिर्नवामहे
द्युक्षं सुदानुं तविषीभिरावृतं गिरिं न पुरुभोजसम् ।
क्षुमन्तं वाजं श्रुतिनं सहस्रिणं मक्षू गोमन्तमीमहे
न त्वा बृहन्तो अद्रयो वरन्त इन्द्र वीळवः ।

१

२

३

यद्विस्सि स्तुवते मावते वसु नकिष्टदा मिनाति ते
योद्धासि क्रत्वा शर्वसोत दुंसना विश्वा जाताभि मज्जमा ।
आ त्वायमर्क ऊतये ववर्तति यं गोतमा अजीजनन्

४

प्र हि रिरिक्ष ओजसा दिवो अन्तेभ्यस्परि ।
न त्वा विव्याच रज इन्द्र पार्थिवमनु स्वधां ववक्षिथ
नकिः परिष्टिर्मधवन् मधस्य ते यद्वाशुषे दशस्यसि ।
अस्माकं बोध्युचथस्य चोदिता मंहिष्ठो वाजसातये

६ [११] (१४८८)

(८९)

७ नृमेघ-पुरुमेघावाङ्गिरसौ । इन्द्रः । १-४ प्रगाथः= (विपमा बृहती, समा सतोबृहती),

५-६ अनुष्टुप्, ७ बृहती ।

बृहदिन्द्राय गायत मरुतो वृत्रहन्तमम् ।
येन ज्योतिरजनयन्नृतावृधो देवं देवाय जागृवि
अपाधमकुभिशस्तीरशस्तिहा ऽथेन्द्रो द्युह्याभवत् ।
देवास्त इन्द्र सख्याय येमिरे बृहद्भानो मरुद्गण
प्र व इन्द्राय बृहते मरुतो ब्रह्मार्चत ।
वृत्रं हनति वृत्रहा शतक्रतुर्वज्रेण शतपर्वणा

१

२

३

अभि प्र भर धृषता धृषन्मनः श्रवश्चित् ते असद्वहत् ।
अर्पन्त्वापो जवसा वि मातरो हनो वृत्रं जया स्वः

४

(१४९२)

यज्जायथा अपूर्व्यं मघवन् वृत्रहत्याय ।

तत् पृथिवीमप्रथय—स्तदस्तभ्रा उत द्याम्

तत् ते यज्ञो अजायत तदुर्क उत हस्कृतिः ।

तद्विश्वमभिभूरसि यज्जातं यच्च जन्त्वम्

आमासु पक्रमैर्य आ सूर्यं रोहयो द्विवि ।

वर्मं न सामन् तपता सुवृक्तिभिर्जुष्टं गिर्वणसे बृहत्

(९०)

६ नृमेध-पुरुमेधावाङ्गिरसौ । इन्द्रः । प्रगाथः= (विपमा बृहती, समा सतोबृहती) ।

आ नो विश्वासु हव्य इन्द्रः समत्सु भूषतु ।

उप ब्रह्माणि सर्वानानि वृत्रहा परमज्या ऋचीषमः

त्वं दाता प्रथमो राधसामस्यसि सत्य ईशानकृत् ।

तुविद्युन्नस्य युज्या वृणीमहे पुत्रस्य शवसो महः

ब्रह्मा त इन्द्र गिर्वणः क्रियन्ते अनतिद्भुता ।

इमा जुषस्व हर्यश्च योजनेन्द्र या ते अमन्महि

त्वं हि सत्यो मघवन्नानतो वृत्रा भूरि न्युस्तसे ।

स त्वं शविष्ठ वज्रहस्त दाशुषे ऽर्वाञ्च रयिमा कृधि

त्वमिन्द्र यशा अस्य जीषी शवसस्पते ।

त्वं वृत्राणि हंस्यप्रतीन्येक इदं नुत्ता चर्षणीधृता

तमु त्वा नूनमसुर प्रचेतसं राधो भागमिवेमहे ।

महीव कृत्तिः शरणा त इन्द्र प्र ते सुम्ना नो अश्ववन्

(९१)

७ आत्रेयी अपाला । इन्द्रः । अनुष्टुप्, १-२ पङ्क्तिः ।

कन्याऽ वारवायती सोममपि सुताविदत् ।

अस्तं मरन्त्यब्रवी दिन्द्राय सुनवे त्वा शक्राय सुनवे त्वा

असौ य एषि वीरको गृहंगृहं विचारकशत् ।

इमं जम्भसुतं पिब धामावन्तं कर्म्मिणं मपूपवन्तमुक्थिनम्

आ चुन त्वा चिकित्सामो ऽधि चुन त्वा नेमसि ।

शनैरिव शनकैरिवेन्द्रयिन्दो परि स्रव

३

कुविच्छकं कुवित् करं कुविन्नो वस्यसस्करं ।

कुवित् पतिद्विपो यतीरिन्द्रेण संगमामहे

४

इमानि त्रीणि विष्टपा तानीन्द्र वि रोहय ।

शिरस्ततस्योर्वरा माद्विदं म उपोदरे

५

असौ च या न उर्वरा विमां तन्वं मम ।

अथो ततस्य यच्छिरः सर्वा ता रोमशा कृधि

६

खे रथस्य खेऽनसः खे युगस्य शतक्रतो ।

अपालामिन्द्र त्रिष्णू त्वयकृणोः सूर्यत्वचम्

७

[१४] (१५०८)

(९२)

३३ श्रुतकक्षः सुकक्षो वा आङ्गिरसः । इन्द्रः । गायत्री, १ अनुष्टुप् ।

पान्तमा वो अन्धंस इन्द्रमभि प्र गायत । विश्वासाहं शतक्रतुं मंहिष्ठं चर्षणीनाम् १

पुरुद्वतं पुरुद्वतं गाथान्यं सनश्रुतम् । इन्द्र इति ब्रवीतन

२

इन्द्र इन्नो महानां वाता वाजानां नृतुः । महाँ अभिज्ञा यमत

३

अपातु शिष्यन्धसः सुदक्षस्य प्रहोषिणः । इन्दोरिन्द्रो यवाशिरः

४

तम्वभि प्रार्चते न्हं सोमस्य पीतये । तदिन्द्रयस्य वर्धनम्

५

[१५]

अस्य पीत्वा मदानां देवो देवस्यौजसा । विश्वाभि भुवना भुवत्

६

त्यमु वः सत्रासाहं विश्वासु गीर्ष्वार्यतम् । आ च्यावयस्यूतये

७

युध्मं सन्तमनर्वाणं सोमपामनपच्युतम् । नरमवार्यक्रतुम्

८

शिक्षा ण इन्द्र राय आ पुरु विद्रां कंचीपम । अवा नः पार्ये धने

९

अतश्चिदिन्द्र ण उपा ऽऽ याहि शतवाजया । इषा सहस्रवाजया

१०

[१६]

अयाम धीवतो धियो ऽवीन्द्रिः शक्र गोदरे । जयेम पूत्सु वज्रिवः

११

वृषमु त्वा शतक्रतो गावो न यवसेष्वा । उक्थेषु रणयामसि

१२

विश्वा हि मर्त्यत्वेना ऽनुकामा शतक्रतो । अगन्म वज्रिन्नाशसः

१३

त्वे सु पुत्र शवसो ऽवृत्रन् कामकातयः । न त्वामिन्द्राति रिच्यते

१४

स नो वृषन् त्सनिष्ठया सं घोरया द्रवित्वा । धियावीन्द्रि पुरंधया

१५

[१७] (१५२३)

यस्ते नूनं शतक्रतुर्विन्द्रं द्युम्नितमो मदः । तेन नूनं मदं मदः १६
यस्ते चित्रश्रवस्तमो य इन्द्र वृत्रहन्तमः । य ओजोदातमो मदः १७
विद्मा हि यस्ते अद्रिवस्त्वादत्तः सत्य सोमपाः । विश्वासु दस्म कृष्टिषु १८
इन्द्राय मद्रने सुतं परि ष्टोभन्तु नो गिरः । अर्कमर्चन्तु कारवः १९
यस्मिन् विश्वा अधि श्रियो रणान्ति सप्त संसदः । इद्रं सुते हवामहे २० [१८]

त्रिकद्रुकेषु चेतनं देवासो यज्ञमन्तत । तमिद्वर्धन्तु नो गिरः २१
आ त्वा विशन्तिवन्दवः समुद्रमिव सिन्धवः । न त्वामिन्द्रातिं रिच्यते २२
विन्यक्तं महिना वृषन् भक्षं सोमस्य जागृवे । य इन्द्र जठरेषु ते २३
अरं त इन्द्र कुक्षये सोमो भवतु वृत्रहन् । अरं धामभ्य इन्द्रवः २४
अरमश्वाय गायति श्रुतकक्षो अरं गवे । अरमिन्द्रस्य धाम्ने २५
अरं हि ष्मा सुतेषु णः सोमेष्विन्द्र भूषासि । अरं ते शक्र द्वावने २६ [१९]

पराकाताचिदद्रिवस्त्वां नक्षन्त नो गिरः । अरं गमाम ते वयम् २७
एवा ह्यसि वीर्यु रेवा शूर उत स्थिरः । एवा ते राध्यं मनः २८
एवा रातिस्तुवीमघ विश्वेभिर्धायि धातृभिः । अधा चिदिन्द्र मे सचा २९
मो पु ब्रह्मेव तन्द्र्युर्भुवो वाजानां पते । मत्स्वा सुतस्य गोमतः ३०
मा न इन्द्राभ्या ईदिशः सूरौ अक्तुष्वा यमन् । त्वा युजा वनेम तत् ३१
त्वयेदिन्द्र युजा वयं प्रति वृवीमहि स्पृधः । त्वमस्माकं तव स्मासि ३२
त्वामिद्धि त्वायवो ऽनुनोनुवतश्चरान् । सखाय इन्द्र कारवः ३३ [२०] (१५४)

(९३)

३४ सुकक्ष आङ्गिरसः । इन्द्रः, ३४ इन्द्र-क्रभवश्च । गायत्री ।

उद्धेदुभि श्रुतामघं वृषभं नर्यापसम् । अस्तारमेपि सूर्य १
नव यो नवतिं पुरो बिभेद ब्राह्मोजसा । अहिं च वृत्रहावधीत २
स न इन्द्रः शिवः सखा ऽश्वावद्गोमयवमत । उरुधारेव दोहते ३
यदृद्य कर्च वृत्रह द्रुदगा अभि सूर्य । सर्वं तदिन्द्र ते वशे ४
यद्वा प्रवृद्ध सत्पते न मरा इति मन्यसे । उतो तत् सत्यमित तव ५ [२१]
ये सोमासः परावति ये अर्वावति सुन्विरे । सर्वास्तां इन्द्र गच्छासि ६
तमिन्द्रं वाजयामसि महे वृत्राय हन्तवे । स वृषा वृषभो भुवत ७

इन्द्रः स दामने कृत ओजिष्ठः स मर्दे हितः । द्युम्नी श्लोकी स सोम्यः ८
 गिरा वज्रो न संभृतः सर्वलो अनपच्युतः । ववक्ष ऋषो अस्तृतः ९
 दुर्गे चिन्नः सुगं कृधि गृणान इन्द्र गिर्वणः । त्वं च मघवन् वशः १० [२२]

यस्य ते नू चिदादिशं न मिनन्ति स्वराज्यम् । न देवो नाधिगुर्जनः ११
 अधा ते अप्रतिष्कृतं देवी शुष्मं सपर्यतः । उभे सुशिप्र रोदसी १२
 त्वमेतदधारयः कृष्णासु रोहिणीषु च । परूष्णीषु रुशत् पर्यः १३
 वि यदहेरधं त्विषो विश्वे देवासो अक्रमुः । विदन्मृगस्य ताँ अमः १४
 आर्तु मे निवरो भुव—वृत्रहादिष्ट पौर्यम् । अजातशत्रुरस्तृतः १५ [२३]

श्रुतं वो वृत्रहन्तमं प्र शर्धं चर्षणीनाम् । आ शुषे राधसे महे १६
 अया धिया च गव्यया पुरुणामन् पुरुष्टुत । यत् सोमेसोम आभवः १७
 बोधिन्मना इदस्तु नो वृत्रहा भूयांसुतिः । शृणोतु शक्र आशिषम् १८
 कया त्वं न ऊत्या ऽभि प्र मन्दसे वृषन् । कया स्तोतृभ्य आ भर १९
 कस्य वृषा सुते सचा नियुत्वान् वृषभो रणत् । वृत्रहा सोमपीतये २० [२४]

अभी पु णस्त्वं रयिं मन्दसानः सहस्रिणम् । प्रयन्ता बोधि दाशुषे २१
 पत्नीवन्तः सुता इम उशन्तो यन्ति वीतये । अपां जग्मिर्निचुम्पुणः २२
 इष्टा होत्रा असृक्षते—न्द्रं वृधासो अध्वरे । अच्छावभूथमोजसा २३
 इह त्या सधमाद्या हरी हिरण्यकेश्या । वोळ्हामभि प्रयो हितम् २४
 तुभ्यं सोमाः सुता इमे स्तीर्णं बर्हिर्विभावसो । स्तोतृभ्य इन्द्रमा वह २५ [२५]

आ ते दक्षं वि रोचना दधद्रत्ना वि दाशुषे । स्तोतृभ्य इन्द्रमर्चत २६
 आ ते दधामीन्द्रिय—मुक्था विश्वा शतक्रतो । स्तोतृभ्य इन्द्र मूळय २७
 भद्रंभद्रं न आ भरे—षमूर्जं शतक्रतो । यदिन्द्र मूळयासि नः २८
 स नो विश्वान्या भर सुवितानि शतक्रतो । यदिन्द्र मूळयासि नः २९
 त्वामिद्वृत्रहन्तम् सुतावन्तो हवामहे । यदिन्द्र मूळयासि नः ३० [२६]

उप नो हरिभिः सुतं याहि मदानां पते । उप नो हरिभिः सुतम् ३१
 द्विता यो वृत्रहन्तमो विद इन्द्रः शतक्रतुः । उप नो हरिभिः सुतम् ३२
 त्वं हि वृत्रहन्तेषां पाता सोमानामसि । उप नो हरिभिः सुतम् ३३
 इन्द्र इषे ददातु न ऋभुक्षणमृभुं रयिम् । वाजी ददातु वाजिनम् ३४ [२७] (१५७५)

(९४)

[दशमोऽनुवाकः ॥१०॥ सू० ९४-१०३]

१२ बिन्दुः पूतदक्षो वा आङ्गिरसः । मरुतः । गायत्री ।

गौर्धयाति मरुतां	श्रवस्युर्माता मघोनाम्	। युक्ता वह्नी रथानाम्	१
यस्या देवा उपस्थे	व्रता विश्वे धारयन्ते	। सूर्यामासा हुशे कम्	२
तत् सु नो विश्वे अर्य आ	सदा गृणन्ति कारवः । मरुतः सोमपीतये		३
अस्ति सोमो अयं सुतः	पिबन्त्यस्य मरुतः	। उत स्वराजो अश्विना	४
पिबन्ति मित्रो अर्यमा	तना पूतस्य वरुणः	। त्रिषधस्थस्य जावतः	५
उतो न्वस्य जोषमाँ	इन्द्रः सुतस्य गोमतः	। प्रातर्होतेव मत्सति	६ [२८]
कद्विषन्त सूर्य—स्तिर आप इव सिधः	। अर्पन्ति पूतदक्षसः		७
कद्रो अद्य महानां	देवानामवो वृणे	। त्मना च कुस्मवर्चसाम्	८
आ ये विश्वा पार्थिवानि	पप्रथन् रोचना दिवः । मरुतः सोमपीतये		९
त्यान् नु पूतदक्षसो	दिवो वो मरुतो हुवे	। अस्य सोमस्य पीतये	१०
त्यान् नु ये वि रोदसी	तस्तभुर्मरुतो हुवे	। अस्य सोमस्य पीतये	११
त्यं नु मारुतं गुणं	गिरिष्ठां वृषणं हुवे	। अस्य सोमस्य पीतये	१२ [२९] (१५८७)

(९५)

९ तिरश्चीराङ्गिरसः । इन्द्रः । अनुष्टुप् ।

आ त्वा गिरो रथीरिवा—ऽस्थुः सुतेपुं गिर्वणः ।	
अभि त्वा समनूपते—न्द्र वत्सं न मातरः	१
आ त्वा शुक्रा अचुच्यवुः सुतासं इन्द्र गिर्वणः ।	
पिवा त्वस्यान्धस इन्द्र विश्वासु ते हितम् ।	२
पिवा सोमं मदाय क—मिन्द्र इयेनाभृतं सुतम् ।	
त्वं हि शश्वतीनां पती राजा विशामसि	३
श्रुधी हवं तिरश्च्या इन्द्र यस्त्वा सपर्यति ।	
सुवीर्यस्य गोमतो रायस्पूधि महौ असि	४
इन्द्र यस्ते नवीयसीं गिरं मन्द्रामजीजनत् ।	
चिकित्विन्मनसं धियं प्रतामृतस्य पिप्युषीम्	५ [३०]
तमु प्टवाम यं गिर इन्द्रमुक्थानि वावृधुः ।	
पुरुण्यस्य पौस्या सिर्पासन्तो घनामहे	६ (१५९३)

एतो न्विन्द्रं स्तवाम शुद्धं शुद्धेन साम्ना ।
 शुद्धैरुक्थैर्वावृध्वांसं शुद्ध आशीर्वान् ममत्तु
 इन्द्र शुद्धो न आ गहि शुद्धः शुद्धाभिरुतिभिः ।
 शुद्धो रयिं नि धारय शुद्धो ममद्वि सोम्यः
 इन्द्र शुद्धो हि नो रयिं शुद्धो रत्नानि दाशुषे ।
 शुद्धो वृत्राणि जिघ्रसे शुद्धो वाजं सिपाससि

७

८

९ [३१] (१५९६)

(९६)

२१ तिरदचीराङ्गिरसो, घृतानो वा मारुतः । इन्द्रः, १४ इन्द्रामरुतः १५ इन्द्रावृहस्पती ।
 त्रिष्टुप्, ४ विराट्, २१ पुरस्ताज्ज्योतिः ।

अस्मा उपास आतिरन्त याम—मिन्द्राय नक्तमूर्म्याः सुवाचः ।
 अस्मा आपो मातरः सप्त तस्थु—नृभ्यस्तराय सिन्धवः सुपाराः
 अतिविन्द्रा विश्वरेणा चिदक्षा त्रिः सप्त सानु संहिता गिरीणाम् ।
 न तद्देवो न मर्त्यस्तुतुर्या—द्यानि प्रवृद्धो वृषभश्चकार
 इन्द्रस्य वज्र आयसो निमिश्र इन्द्रस्य बाह्वोर्भूयिष्ठमोजः ।
 गीर्षन्निन्द्रस्य क्रतवो निरेक आसन्नेपन्त श्रुत्या उपाके
 मन्ये त्वा यज्ञियं यज्ञियानां मन्ये त्वा च्यवनमच्युतानाम् ।
 मन्ये त्वा सत्वनामिन्द्र केतुं मन्ये त्वा वृषभं चर्षणीनाम्
 आ यद्वज्रं बाह्वोरिन्द्र धत्से मदच्युतमहये हन्तवा उ ।
 प्र पर्वता अनवन्त प्र गावः प्र ब्रह्माणो अभिनक्षन्त इन्द्रम्
 तमु ष्टवाम य इमा जजान विश्वा जातान्यवराण्यस्मात् ।
 इन्द्रेण मित्रं दिधिषेम गीर्भि—रूपो नमोर्भिवृषभं विशेम
 वृत्रस्य त्वा श्वसथादीर्षमाणा विश्वे देवा अजहुर्ये सखायः ।
 मरुद्भिर्निन्द्र सख्यं ते अस्त्व—थेमा विश्वाः पृतना जयासि
 त्रिः षष्टिस्त्वा मरुतो वावृधाना उस्मा इव राशयो यज्ञियासः ।
 उप त्वेमः कृधि नो भागधेयं शुष्मं त एना हविषा विधेम
 तिग्ममायुधं मरुतामनीकं कस्त इन्द्र प्रति वज्रं दधर्ष ।
 अनायुधासो असुरा अदेवा—श्चक्रेण तां अप वप ऋजीषिन्
 मह उग्राय तवसे सुवृक्तिं प्रेरय शिवतमाय पश्वः ।
 गिर्वाहसे गिर इन्द्राय पूर्वी—र्धेहि तन्वे कृदितुङ्ग वेदत

१

२

३

४

५ [३२]

६

७

८

९

१० [३३] (१६०६)

- उक्थवाहसे विभ्वे मनीषां दुणा न पारमीरया नदीनाम् ।
 नि स्पृश धिया तन्वि श्रुतस्य जुष्टतरस्य कुविदुङ्ग वेदत् ११
 तद्विविद्धि यत् त इन्द्रो जुजोषत् स्तुहि सुष्टुतिं नमसा विवास ।
 उप भूष जरितर्मा रुवण्यः श्रावया वाचं कुविदुङ्ग वेदत् १२
 अवं द्रुप्तो अंशुमतीमतिष्ठ दियानः कृष्णो दुशभिः सहस्रैः ।
 आवत् तमिन्द्रः शच्या धमन्त मप स्नेहितीर्नमणा अधत्त १३
 द्रुप्तमपश्यं विषुणे चरन्त मुपह्वरे नद्यो अंशुमत्याः ।
 नभो न कृष्णमवतस्थिवांस मिष्यामि वो वृषणो युध्यताजौ १४
 अर्धं द्रुप्तो अंशुमत्या उपस्थे ऽधारयत् तन्वं तित्विषाणः ।
 विशो अदेवीरभ्याश्चरन्ती बृहस्पतिना युजेन्द्रः ससाहे १५ [३४]
 त्वं ह त्यत् सप्तभ्यो जायमानो ऽशत्रुभ्यो अभवः शत्रुरिन्द्र ।
 गूळहे द्यावापृथिवी अन्वविन्दो विभुमन्द्र्यो भुवनेभ्यो रणं धाः १६
 त्वं ह त्यदप्रतिमानमोजो वज्रेण वज्रिन् धृषितो जघन्थ ।
 त्वं शुष्णस्यावातिरो वर्धत्रै स्त्वं गा इन्द्र शच्येदविन्द्रः १७
 त्वं ह त्यद्वृषभ चर्षणीनां घ्नो वृत्राणां तविषो बभूथ ।
 त्वं सिन्धूरसृजस्तस्तमानान् त्वमपो अजयो दासपत्नीः १८
 स सुक्रतू रणिता यः सुतेष्वनुत्तमन्युर्यो अहेव रेवान् ।
 य एक इन्नर्यपांसि कर्ता स वृत्रहा प्रतीदुन्यमाहुः १९
 स वृत्रहेन्द्रश्चर्षणीधृत् तं सुष्टुत्या हव्यं हुवेम ।
 स प्राविता मघवा नोऽधिवक्ता स वाजस्य श्रवस्यस्य दाता २०
 स वृत्रहेन्द्र क्रमुक्षाः सद्यो जज्ञानो हव्यो बभूव ।
 कृण्वन्नपांसि नर्यां पुरुणि सोमो न पीतो हव्यः सखिभ्यः २१ [३५] (१६१७)

(१७)

१५ रेभः काश्यपः । इन्द्रः । वृद्धी, १०, १३ अतिजगती, ११-१२ उपरिष्ठाद्बृद्धी,
 १४ त्रिष्टुप्, १५ जगती ।

या इन्द्र भुज आभरः स्वर्वा असुरेभ्यः
 स्तोतारमिन्मघवन्नस्य वर्धय ये च त्वे वृक्तबर्हिषः

१

(१६१८)

- यमिन्द्र दधिधे त्वमश्वं गां भागमव्ययम् ।
यजमाने सुन्वति दक्षिणावति तस्मिन् तं धेहि मा पुणौ २
- य इन्द्र सस्त्यत्रतो ऽनुष्वापमदेवयुः ।
स्विः प एवैर्मुमुरत् पोष्यं रथिं सनुतर्धेहि तं ततः ३
- यच्छक्रासि परावति यदवावति वृत्रहन् ।
अतस्त्वा गीर्भिर्द्युगादिन्द्र केशिभिः सुतावाँ आ विवासति ४
- यद्वासि रोचने दिवः समुद्रस्याधि विष्टपि ।
यत् पार्थिवे सदेने वृत्रहन्तम् यदुन्तरिक्ष आ गहि ५ [३६]
- स नः सोमेषु सोमपाः सुतेषु शवसस्पते ।
मादयस्व राधसा सुनृतावतेन्द्र राया परीणसा ६
- मा न इन्द्र परा वृणग्भवा नः सधमाद्यः ।
त्वं न ऊती त्वमिन्न आप्यं मा न इन्द्र परा वृणक् ७
- अस्मे इन्द्र सचा सुते नि पदा पीतये मधु ।
कृधी जरित्रे मघवन्नवो मह दुस्मे इन्द्र सचा सुते ८
- न त्वा देवास आशत न मर्त्यासो अद्रिवः ।
विश्वा जातानि शवसाभिभूरसि न त्वा देवास आशत ९
- विश्वाः पृतना अभिभूतरं नरं सजूस्ततक्षुरिन्द्रं जजनुश्च राजसे ।
कृत्वा वरिष्ठं वरं आमुरिमुतो ग्रमोजिष्ठं तवसं तरस्विनम् १० [३७]
- सर्मी रेमासो अस्वरन्निन्द्रं सोमस्य पीतये ।
स्वर्पतिं यदीं वृधे धृतवतो ह्योजसा समूतिभिः ११
- नेमिं नमन्ति चक्षसा मेपं विप्रां अभिस्वरा ।
सुवीतयो वो अद्रुहो ऽपि कर्णे तरस्विनः समृक्भिः १२
- तमिन्द्रं जोहवीमि मघवानमुग्रं सत्रा दधानमप्रतिष्कुतं शवांसि ।
मंहिष्ठो गीर्भिरा च यज्ञियो ववर्तद्वाये नो विश्वा सुपथा कृणोतु वज्री १३
- त्वं पुर इन्द्र चिकिदेना व्योजसा शविष्ठ शक्र नाशयध्वै ।
त्वद्विश्वानि भुवनानि वज्रिन् द्यावा रेजेते पृथिवी च भीषा १४
- तन्म क्रतमिन्द्र शूर चित्र पात्वपो न वज्रिन् दुरितातिं पर्षि भूरि ।
कुदा न इन्द्र राय आ दशस्ये विश्वास्त्यस्य स्पृहयाय्यस्य राजन् १५ [३८] (१६३२)

[सप्तमोऽध्यायः ॥ ७॥ व० १-३९]

(९८)

१२ नृमेध आङ्गिरसः । इन्द्रः । उष्णिक्; ७, १०-११ ककुप्; ९, १२ पुरउष्णिक् ।

इन्द्राय सामं गायत विप्राय बृहते बृहत्	१ धर्मकृते विपश्चिते पनस्यवे	१
त्वमिन्द्राभिभूरसि त्वं सूर्यमरोचयः	२ विश्वकर्मा विश्वदेवो महौ असि	२
विभ्राजऊयोतिषा स्वर्गच्छो रोचनं दिवः	३ देवास्त इन्द्र सखाय येमिरे	३
एन्द्र नो गधि प्रियः सत्राजिदगोह्यः	४ गिरिर्न विश्वतस्पृथुः पतिर्दिवः	४
आभि हि सत्य सोमपा उभे बभूथ रोदसी	५ इन्द्रासि सुन्वतो बृधः पतिर्दिवः	५
त्वं हि शश्वतीनामिन्द्र वृता पुरामसि	६ हुन्ता दस्योर्मनोर्वृधः पतिर्दिवः	६[१]

अथा हीन्द्र गिर्वण उप त्वा कामान् महः संसृज्महे । उदेव यन्त उदभिः ७
 वार्ण त्वा यन्यामिर्वर्धन्ति शूर ब्रह्माणि । वावृध्वांसं चिदद्रिवो दिवेदिवे ८
 युञ्जन्ति हरीं इषिरस्य गार्थ्यो रौ रथ उरुयुगे । इन्द्रवाहा वचोयुजा ९
 त्वं न इन्द्रा भर ओजो नृम्णं शतक्रतो विचर्षणे । आ वीरं पृतनापहम् १०
 त्वं हि नः पिता वसो त्वं माता शतक्रतो बभूविथ । अधा ते सुम्नमीमहे ११
 त्वां शुष्मिन् पुरुहूत वाजयन्तमुप ब्रुवे शतक्रतो । स नो रास्व सुवीर्यम् १२[२] [१५४५]

(९९)

८ नृमेध आङ्गिरसः । इन्द्रः । प्रगाथः = (विपमा बृहती, समा सतो बृहती) ।

त्वामिदा ह्यो नरोऽपीप्यन् वज्रिन् भूर्णयः
 स इन्द्र स्तोमवाहसामिह श्रुध्युप स्वसरमा गहि १
 मत्स्वा सुशिप्र हरिवस्तदीमहे त्वे आ भूपन्ति वेधसः ।
 तव श्रवांस्युपमान्युक्थ्या सुतेष्विन्द्र गिर्वणः २
 आर्यन्त इव सूर्य विश्वेदिन्द्रस्य भक्षत ।
 वसूनि जाते जर्नमान ओजसा प्रति भागं न दीधिम ३
 अनर्शरातिं वसुदामुप स्तुहि भद्रा इन्द्रस्य रातयः ।
 सो अस्य कामं विधतो न रोषति मनो वानार्य चोदयन् ४
 त्वमिन्द्र प्रतूर्तिष्वभि विश्वा असि स्पृधः ।
 अशस्तिहा जनिता विश्वतूरसि त्वं तूर्य तद्रथः ५

अनु ते शुष्मं तुरयन्तमीयतुः क्षोणी शिशुं न मातरा ।
 विश्वास्ते स्पृधः श्रथयन्त मन्यवे वृत्रं यदिन्द्र तूर्वासि
 इत ऊती वो अजरं प्रहेतारमग्रहितम् ।
 आशु जेतारं हेतारं रथीतम् मतूर्तं तुष्ट्यावृधम्
 इष्कर्तारमनिष्कृतं सहस्कृतं शतमूर्तिं शतक्रतुम् ।
 समानमिन्द्रमवसे हवामहे वसवानं वसूजुवम्

६

७

८ [३] (१६५२)

(१००)

(१२) १-३, ६-१२ नेमो भार्गवः, ४-५ इन्द्रः । इन्द्रः, ८ सुपर्णः, ९ वज्रो वा, १०-११ वाक् ।
 त्रिष्टुप्, ६ जगती, ७-९ अनुष्टुप् ।

अयं त एमि तन्वां पुरस्ता द्विश्वे देवा अभि मा यन्ति पश्चात् ।
 यदा महां दीधरो भागमिन्द्रा ऽऽदिन्मया कृणवो वीर्याणि
 दधामि ते मधुनो भक्षमग्रे हितस्ते भागः सुतो अस्तु सोमः ।
 असश्च त्वं दक्षिणतः सखा मे ऽधा वृत्राणि जङ्घनाव भूरिं
 प्र सु स्तोमं भरत वाजयन्त इन्द्राय सत्यं यदि सत्यमस्ति ।
 नेन्द्रो अस्तीति नेम उ त्व आह क ई ददर्श कमभि ष्टवाम
 अयमस्मि जरितः पश्य मेह विश्वा जातान्यभ्यस्मि महा ।
 क्रतस्य मा प्रदिशो वर्धय न्त्याददिरो भुवना ददर्शिमि
 आ यन्मा वेना अरुहन्नृतस्यै एकमासीनं हर्यतस्य पृष्ठे ।
 मनश्चिन्मे हृद आ प्रत्यवोच दक्षिं क्रदुञ्छिशुमन्तः सखायः
 विश्वेत् ता ते सर्वनेषु प्रवाच्या या चकर्थं मघवान्निन्द्र सुन्वते ।
 पारावतं यत् पुरुसंभृतं व स्वपावृणोः शरभाय ऋषिबन्धवे

१

२

३

४

५

६ [४]

७

८

९

प्र नूनं धावता पृथङ् नेह यो वो अवावरीत् ।
 नि पीं वृतस्य मर्मणि वज्रमिन्द्रो अपीपतत्
 मनोजवा अयमान आयसीमतरत् पुरम् ।
 दिवं सुपर्णो गत्वाय सोमं वज्रिण आभरत्
 सुमुदे अन्तः शयत उद्रा वज्रो अभीवृतः ।
 भरन्त्यस्मै संयतः पुरःप्रस्रवणा बलिम्

(१६६१)

यद्वाग्वदन्त्याविचेतनानि राष्ट्रीं देवानां निषसाद मन्द्रा ।
 चतस्र ऊर्जं दुदुहे पर्यासि कं स्विदस्याः परमं जंगाम
 देवीं वार्चमजनयन्त देवास्तां विश्वरूपाः पशवो वदन्ति ।
 सा नो मन्त्रेषमूर्जं दुहाना धेनुर्वागस्मानुष सुष्टुतैतु
 सखे विष्णो वितरं वि क्रमस्व द्यौर्देहि लोकं वज्राय विष्कभे ।
 हनाव वृत्रं रिणचाव सिन्धूनिन्द्रस्य यन्तु प्रसवे विमृष्टाः

१०

११

१२ [५] (१६५५)

(१०१)

१६ जमदग्निर्भागवः । मित्रावरुणौ, ५ मित्रावरुणादित्याः, ६ आदित्याः, ७-८ अश्विनौ, ९-१० वायुः,
 ११-१२ सूर्यः, १३ उषाः सूर्यप्रभा वा, १४ पवमानः, १५-१६ गौः । १-२ प्रगाथः =
 (बृहती, सतोबृहती), ३ गायत्री, ४ सतोबृहती, ५-१३ प्रगाथः = (विषमा बृहती,
 समा सतोबृहती), १४-१६ त्रिष्टुप् ।

ऋधगित्था स मर्त्यः शशमे देवतातये ।

यो नूनं मित्रावरुणावभिष्टय आचक्रे हव्यदातये

१

वर्षिष्ठक्षत्रा उरुचक्षा नरा राजाना दीर्घश्रुत्तमा ।

ता बाहुता न दुंसना रथर्यतः साकं सूर्यस्य रश्मिभिः

२

प्र यो वा मित्रावरुणा ऽजिरो दूतो अद्रवत् । अयःशीर्षा मदरघुः

३

न यः संपृच्छे न पुनर्हवीतवे न संवादाय रमते ।

तस्मान्नो अद्य समृतेरुरुप्यतं बाहुभ्यां न उरुप्यतम्

४

प्र मित्राय प्रार्थम्ये सचथ्यमृतावसो ।

वरुथ्यं वरुणे छन्द्यं वचः स्तोत्रं राजसु गायत

५ [६]

ते हिन्विरे अरुणं जेन्यं वस्वे कं पुत्रं तिसृणाम् ।

ते धामान्यमृता मर्त्याना मदन्धा अभि चक्षते

६

आ मे वचांस्युद्यता द्युमत्तमानि कर्त्वा ।

उभा यातं नासत्या सजोषसा प्रति हव्यानि वीतये

७

रार्ति यद्वागमरक्षसं हवामहे युवाभ्यां वाजिनीवसू ।

प्राचीं होत्रां प्रतिरन्तावितं नरा गृणाना जमदग्निना

८

आ नो यज्ञं दिविस्पृशं वायो याहि सुमन्मभिः ।

अन्तः पवित्र उपरि श्रीणानोऽयं शुक्रो अयामि ते

९

(१६०१)

वेत्यध्वर्युः पृथिभी रजिष्ठैः प्रति हव्यानि वीतये ।
अथा नियुत्व उभयस्य नः पिब शुचिं सोमं गवाशिरम्

१० [७]

बण्महौ असि सूर्यं बळादित्य महौ असि ।
महस्ते सतो महिमा पनस्यते ऽन्द्रा देव महौ असि
बद्र सूर्यं श्रवसा महौ असि सत्रा देव महौ असि ।
महा देवानामसुर्यः पुरोहितो विभु ज्योतिरदाभ्यम्

११

१२

इयं या नीच्यकिर्णी रूपा रोहिण्या कृता ।
चित्रेव प्रत्यदर्शयत्युन्तर्दशसु बाहुषु

१३

प्रजा ह तिस्रो अत्यायमीयुर्न्या अर्कमभितो विविश्रे ।
बृहद्ध तस्थौ भुवनेष्वन्तः पवमानो हरित आ विवेश
माता रुद्राणां दुहिता वसूनां स्वसादित्यानाममृतस्य नाभिः ।
प्र नु वोचं चिकितुषे जनाय मा गामनागामदिति वधिष्ठ
वचोविदुं वाचमुदीरयन्तीं विश्वाभिधीभिर्पतिष्ठमानाम् ।
देवीं देवेभ्यः पर्येयुषीं गा मा मावृक्त मर्त्यो दुभ्रचेताः

१४

१५

१६ [८] (१६८०)

(१०२)

१२ भार्गवः प्रयोगः, अग्निर्बार्हस्पत्यः, पावको वा, सहसः पुत्रौ गृहपति-यविष्ठौ
तयोर्वान्यतरः । अग्निः । गायत्री ।

त्वमग्ने बृहद्वयो दधासि देव दाशुषे ।
कविर्गृहपतिर्युवा
स न ईळानया सह देवाँ अग्ने दुवस्युवा ।
चिकिद्विभानवा बह
त्वया ह स्विद्युजा वयं चोदिष्ठेन यविष्ठ्य ।
अभि ष्मो वार्जसातये
और्वभृगुवच्छुचिं मप्रवानवदा हुवे ।
अग्निं समुद्रवाससम्
हुवे वातस्वनं कविं पर्जन्यकन्द्यं सहः ।
अग्निं समुद्रवाससम्

१

२

३

४

५ [९] (१६८५)

आ स॒वं स॒वितु॒र्यथा॑	भग॑स्येव भुजिं हु॒वे ।	
अ॒ग्निं स॒मुद्र॒वास॒सम्		६
अ॒ग्निं वो॑ वृ॒धन्त॑ म॒ध्वरा॑णां पु॒रुत॑मम् ।		७
अ॒च्छा न॒त्रे स॒हस्व॑ते		८
अ॒यं यथा॑ न आ॒भुव॑त् त्व॒ष्टा रू॒पेव॑ तक्ष्या ।		९
अ॒स्य क॒त्वा यश॑स्वतः		१० [१०]
अ॒यं वि॒श्वा अ॒भि श्रियो॑ ऽग्नि॒र्दे॒वेषु॑ प॒त्यते॑ ।		
आ वा॒जैरु॑प॒ नो ग॑मत्		
वि॒श्वेषा॑मि॒ह स्तु॑हि होत॒ॄणां॑ य॒शस्त॑मम् ।		
अ॒ग्निं य॒ज्ञेषु॑ पू॒र्व्यम्		
शी॒रं पा॒वक॑शोचि॒पं ज्ये॑ष्ठो यो दमे॒ष्वा ।		११
दी॒दाय॑ दी॒र्घश्रु॑त्तमः		१२
तम॑र्वन्त॒ न सा॑न॒सिं गृ॑णीहि वि॒प्र शु॒ष्मिण॑म् ।		१३
मि॒त्रं न या॑तय॒ज्जन॑म्		१४
उप॑ त्वा जा॒मयो॑ गि॒रो दे॑दि॒शती॑र्हिवि॒कृतः॑ ।		१५ [११]
वा॒यो र॒नीके॑ अ॒स्थिर॑न्		१६
यस्य॑ त्रि॒धा त्व॑वृ॒तं ब॒र्हिस्त॑स्थावसं॒दिन॑म् ।		१७
आप॑श्चि॒न्नि द॑धा प॒दम्		१८
प॒दं दे॒वस्य॑ मी॒ळ्हु॒षो ऽना॑धृ॒ष्टाभि॑रू॒तिभिः॑ ।		१९
भ॒द्रा सूर्य॑ इ॒वोप॑हृक्		
अ॒ग्ने घृ॑तस्य॑ धी॒तिभि॑स्ते॒पानो॑ दे॒व शो॒चिषा॑ ।		२०
आ दे॒वान् व॑क्षि यक्षि च ।		२१
तं त्वा॑ज॒नन्त॑ मा॒तरः॑ कु॒र्वि दे॒वासो॑ अ॒ङ्गिरः॑ ।		२२
ह॒व्यवा॑ह॒मम॑र्त्यम्		२३
प्र॒चेत॑सं त्वा कु॒वे ऽग्ने॑ वृ॒तं वरे॑ण्यम् ।		२४
ह॒व्यवा॑हं नि पे॒दिरे॑		२५
न॒हि मे॑ अ॒स्त्यद्वा॑ न स्व॒धिति॑र्व॒नन्व॑ति ।		२६
अ॒र्थता॑द्ग॒र्भग॑मि ते		२७ (१६९९)

यदग्ने कानि कानि चिदा ते दारुणि दध्मसि ।

ता जुषस्व यविष्ठ्य

२०

यदत्युपजिह्विका यद्वस्रो अतिसर्पति ।

सर्वं तदस्तु ते घृतम्

२१

अग्निमिन्धानो मनसा धियं सचेत मर्त्यः ।

अग्निमीधे विवस्वभिः

२२ [१२] (१७०२)

(१०३)

१४ सोमरिः काण्वः । अग्निः, १४ अग्रामरुतः । बृहती; ५ विराड् रूपा; ७, ९, ११, १३ सतो बृहती;

८, १२ ककुप्; १० हसीयसी; १४ अनुष्टुप् ।

अदशि गातुवित्तमो यस्मिन् व्रतान्यादधुः ।

उपो पु जातमार्यस्य वर्धनमग्निं नक्षन्त नो गिरः

१

प्र देवोदासो अग्निर्देवाँ अच्छा न मज्मना ।

अनु मातरं पृथिवीं वि वावृते तस्थौ नाकस्य सानवि

२

यस्माद्रेजन्त कृष्टयश्चकृत्यानि कृण्वतः ।

सहस्रां मेधसाताविव त्मना ऽग्निं धीभिः संपर्यत

३

प्र यं राये निनीषसि मर्तो यस्ते वसो दाशत् ।

स वीरं धत्ते अग्र उक्थशंसिनं त्मना सहस्रपोषिणम्

४

स हव्ये चिदुभि तृणन्ति वाजमर्वता स धत्ते अक्षिति श्रवः ।

त्वे देवत्रा सदा पुरुवसो विश्वा वामानि धीमहि

५ [१३]

यो विश्वा दयते वसु होता मन्द्रो जनानाम् ।

मघोर्न पात्रा प्रथमान्यस्मै प्र स्तोमा यन्त्यग्रये

६

अश्वं न गीर्भी रुथ्यं सुदानवो मर्मज्यन्ते देवयवः ।

उभे तोके तनये दस्म विश्पते पर्वि राधो मघोनाम्

७

प्र मंहिष्ठाय गायत क्रतात्रे बृहते शुक्रशोचिषे ।

उपस्तुतासो अग्रये

८

आ वसते मघवा वीरवद्यशः समिन्द्रो द्युमन्याहुतः ।

कुविन्नो अस्य सुमतिर्नवीयस्य चक्षुर्वाजोभिराग्रमद

९

(१७११)

प्रेष्ठमु प्रियाणां स्तुह्यासावार्तिथिम् ।
अग्निं रथानां यमम्

१० [१४]

उदिता यो निदिता वेदिता व—स्वा यज्ञियो ववर्तति ।
दुष्टरा यस्य प्रवणे नोर्मयो धिया वाजं सिषासतः
मा नो हृणीतामतिथिर्वसुरग्निः पुरुषशस्त एषः ।
यः सुहोता स्वध्वरः

११

१२

मो ते रिषन्ये अच्छोक्तिभिर्वसो ऽग्ने केभिश्चिदेवैः ।
कीरिश्चिद्धि त्वामीद्वे द्रुत्याय रातहव्यः स्वध्वरः
आग्ने याहि मरुत्सखा रुद्रेभिः सोमपीतये ।
सोमर्या उप सुष्टुतिं मादयस्व स्वर्णरे

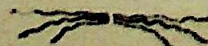
१३

१४ [१५] (१७१६)

॥ इत्यष्टमं मण्डलं समाप्तम् ॥

मंत्र—संख्या

सप्तममण्डलस्यान्तपर्यन्तं	५९७४
अष्टममण्डलस्य (वालखिल्यसहिता)	१७१६
„ (वालखिल्यरहिता १६३६)	
सर्वयोगः	७६९०

अथ नवमं मण्डलम् ।

(१)

[प्रथमोऽनुवाकः ॥ १॥ सू० १-२४]

१० मधुच्छन्दा वैश्वामित्रः । पवमानः सोमः । गायत्री ।

स्वादिष्ठया मदिष्ठया पवस्व सोम धारया	। इन्द्राय पातवे सुतः	१
रक्षोहा विश्वचर्षणि—रभि योनिमयोहतम्	। दुणां सधस्थमासदत्	२
वरिवोधातमो भव मंहिष्ठो वृत्रहन्तमः	। पर्षि राधो मघोनाम्	३
अभ्यर्ष महानां देवानां वीतिमन्धसा	। अभि वाजमुत श्रवः	४
त्वामच्छा चरामसि तदिदर्थं दिवेदिवे	। इन्द्रो त्वे न आशसः	५ [१६]
पुनाति ते परिस्रुतं सोमं सूर्यस्य दुहिता	। वारेण शश्वता तना	६
तमीमर्षीः समर्य आ गृभ्णन्ति योषणो दश	। स्वसारः पार्ये दिवि	७
तमीं हिन्वन्त्यगुवो धमन्ति चाकुरं दृतिम्	। त्रिधातु वारणं मधु	८
अमीडममद्या उत श्रीणन्ति धेनवः शिशुम्	। सोममिन्द्राय पातवे	९
अस्येदिन्द्रो मदेष्वा विश्वा वृत्राणि जिघ्रते	। शूरो मघा च मंहते	१० [१७] (१०)

(२)

१० मेधातिथिः काण्वः । पवमानः सोमः । गायत्री ।

पवस्व देववीरतिं पवित्रं सोम रंहा	। इन्द्रमिन्द्रो वृषा विश	१
आ वच्यस्व महि प्सरो वृषेन्दो द्युम्वरत्तमः	। आ योनिं धर्णसिः सदः	२
अधुक्षत प्रियं मधु धारा सुतस्य वेधसः	। अपो वसिष्ठ सुक्रतुः	३
महान् त्वा महीरन्वापो अर्पन्ति सिन्धवः	। यदोभिर्वासयिष्यसे	४
समुद्रो अप्सु मामृजे विष्टम्भो धरुणो दिवः	। सोमः पवित्रे अस्मयुः	५ [१८]
अचिक्रवदृषा हरिं महान् मित्रो न दर्शतः	। सं सूर्येण रोचते	६
गिरस्त इन्व ओजसा मर्मज्यन्ते अपस्युवः	। याभिर्मदाय शुम्भसे	७
तं त्वा मदाय घृष्वय उ लोककृत्नुमीमहे	। तव प्रशस्तयो महीः	८
अस्मभ्यमिन्द्रविन्द्रयु मध्वः पवस्व धारया	। पर्जन्यो वृष्टिमाँ इव	९
गोपा इन्द्रो नृपा अस्य श्वसा वाजसा उत	। आत्मा यज्ञस्य पूर्यः	१० [१९] (२०)

(३)

१० आजीगतिः शुनःशेषः, कृत्रिमो वैश्वामित्रो देवरातः । पवमानः सोमः । गायत्री ।

एष देवो अमर्त्यः	पर्णवीरिव दीयति	। अ॒भि द्रो॒णान्या॒सद॑म्	१
एष देवो वि॒पा कृ॒तो	ऽति ह॒रांसि धा॑वति	। प॒र्वमा॒नो अदा॑भ्यः	२
एष देवो वि॒पन्यु॑भिः	प॒र्वमा॒न क्र॒तायु॑भिः	। ह॒रिर्वाजा॑य मृज्यते	३
एष वि॒श्वानि॑ वा॒र्या	शू॒रो यन्नि॑व स॒त्त्वभिः॑	। प॒र्वमा॒नः सि॒षास॑ति	४
एष देवो र॑थर्यति	प॒र्वमा॒नो द॑शस्यति	। आ॒विष्कृ॑णोति व॒श्वनु॑म्	५ [२०]
एष वि॒पैर॑भिर्भृ॒तो	ऽपो दे॒वो वि गा॑हते	। द॒ध॒द्र॒त्नानि॑ दा॒शुषे॑	६
एष दि॒वं वि धा॑वति	ति॒रो रजा॑ंसि धा॒रया॑	। प॒र्वमा॒नः क॒निक॑दत्	७
एष दि॒वं व्या॑सरत्	ति॒रो रजा॑ंस्यस्पृ॒तः	। प॒र्वमा॒नः स्व॑ध्व॒रः	८
एष प्र॒त्नेन॑ जन्म॒न्ता	दे॒वो दे॒वेभ्यः॑ सु॒तः	। ह॒रिः प॒वित्रे॑ अ॒र्पति॑	९
एष उ॒ स्य पु॑रु॒वतो॑	ज॒ज्ञानो॑ ज॒नय॑न्नि॒पः	। धा॒रया॑ प॒वते॑ सु॒तः	१० [२१] (३०)

(४)

१० हिरण्यस्त्रूप आङ्गिरसः । पवमानः सोमः । गायत्री ।

स॒ना च सोम॑ जे॒षि च॑	प॒र्वमा॒न महि॑ श्रवः	। अथा॑ नो व॒स्य॑स॒स्कृ॒धि	१
स॒ना ज्यो॑तिः स॒ना स्व॑ ।	वि॒श्वो च सोम॑ सौभ॒गा	। अथा॑ नो व॒स्य॑स॒स्कृ॒धि	२
स॒ना दक्ष॑मु॒त क्रतु॑	म॒र्ष सोम॑ मृ॒धो जहि॑	। अथा॑ नो व॒स्य॑स॒स्कृ॒धि	३
प॒र्वीता॑रः पु॒नीत॑न्	सोम॑मिन्द्रा॒य पा॑त॒वे	। अथा॑ नो व॒स्य॑स॒स्कृ॒धि	४
त्वं सूर्ये॑ न आ भ॒ज	तव॑ क॒त्वा तवो॑तिभिः	। अथा॑ नो व॒स्य॑स॒स्कृ॒धि	५ [२२]
तव॑ क॒त्वा तवो॑तिभिः	ज्यो॑क् पश्ये॒म सूर्य॑म्	। अथा॑ नो व॒स्य॑स॒स्कृ॒धि	६
अ॒भ्यर्प॑ स्वायु॒ध सोम॑ द्वि॒र्हसं॑ रु॒यिम्		। अथा॑ नो व॒स्य॑स॒स्कृ॒धि	७
अ॒भ्यर्प॑नी॒नप॑च्यु॒तो रु॒यि स॒मत्सु॑ सा॒महिः॑		। अथा॑ नो व॒स्य॑स॒स्कृ॒धि	८
त्वां य॒ज्ञैर॑वीवृ॒धन्	प॒र्वमा॒न वि॒धर्म॑णि	। अथा॑ नो व॒स्य॑स॒स्कृ॒धि	९
र॒यि न॑श्चि॒त्रम॑श्वि॒न	मि॒न्दो वि॒श्वायु॑मो भ॒र	। अथा॑ नो व॒स्य॑स॒स्कृ॒धि	१० [२३] (४०)

(५)

११ काश्यपोऽसितो देवलो वा । आप्रीसूक्तं = (१ इध्मः समिद्धोऽग्निर्वा, २ तनूनपात्, ३ इळः, ४ वह्निः,
५ देवीर्द्धारिः, ६ उषासानकता, ७ दैव्यौ होतासौ प्रचेतसौ, ८ तिस्रो देव्यः सरस्वतीळाभारत्या,
९ त्वष्टा, १० वनस्पतिः, ११ स्वाहाकृतयः) । गायत्री, ८-११ अनुष्टुप् ।

समिद्धो विश्वतस्पतिः पवमानो वि राजति । प्रीणन् वृषा कर्निकदत् १
तनूनपात् पवमानः शृङ्गे शिशानो अर्पति । अन्तरिक्षेण रारजत् २
इल्लेन्यः पवमानो रयिर्वि राजति द्युमान् । मधोर्धाराभिरोजसा ३
वह्निः प्राचीनमोजसा पवमानः स्तृणन् हरिः । देवेषु देव ईयते ४
उदतिर्जिहते बृहद् द्वारो देवीर्हिरण्ययीः । पवमानेन सुष्टुताः ५ [२४]

सुशिल्पे बृहती मही पवमानो वृषण्यति । नक्तोषासा न दर्शते ६
उभा देवा नृचक्षसा होतासौ दैव्या हुवे । पवमान इन्द्रो वृषा ७
भारती पवमानस्य सरस्वतीळा मही ।
इमं नो यज्ञमा गमन् तिस्रो देवीः सुपेशसः ८
त्वष्टारमग्रजां गोपां पुरोयावानमा हुवे ।
इन्दुरिन्द्रो वृषा हरिः पवमानः प्रजापतिः ९
वनस्पतिं पवमान मध्वा समङ्गग्धि धारया ।
सहस्रवल्शं हरितं भ्राजमानं हिरण्ययम् १०
विश्वे देवाः स्वाहाकृतिं पवमानस्या गत ।
वायुर्बृहस्पतिः सूर्योऽग्निरिन्द्रः सजोषसः ११ [२५] (५६)

(६)

९ काश्यपोऽसितो देवलो वा । पवमानः सोमः । गायत्री ।

मन्वया सोम धारया वृषा पवस्व देवयुः । अव्यो वारिष्वस्मयुः १
अभि त्वं मद्यं मवु—मिन्दुविन्द्र इति क्षर । अभि वाजिनो अर्वतः २
अभि त्वं पूर्यं मदं सुवानो अर्प पवित्र आ । अभि वार्जमुत श्रवः ३
अनु ब्रह्मास इन्द्रव आपो न प्रवतासरन् । पुनाना इन्द्रमाशत ४
यमत्यमिव वाजिनं मृजन्ति योषणो दश । वने क्रीळन्तमत्यविम् ५ [२६]
तं गोभिर्वृषां रसं मदाय देववीतधे । सुतं भराय सं संज ६

(५७)

देवो देवाय धारयेन्द्राय पवते सुतः । पयो यदस्य पीपयत्
आत्मा यज्ञस्य रंहा सुष्वाणः पवते सुतः । प्रत्नं नि पाति काव्यम्
एवा पुनान इन्द्रयुर्मदं मदिष्ठ वीतये । गुहा चिदधिषे गिरः

७

८

९

[२७]

(७)

९ काश्यपोऽसितो देवलो वा । पवमानः सोमः । गायत्री ।

असृग्रमिन्द्रवः पथा धर्मचतस्य सुश्रियः । विद्वाना अस्य योजनम् १
प्र धारा मध्वो अग्रियो महीरपो वि गाहते । हविर्हविष्णु वन्द्यः २
प्र युजो वाचो अग्रियो वृषाव चक्रदुद्रने । सद्भाभि सत्यो अध्वरः ३
परि यत् काव्या कवि नृम्णा वसानो अर्षति । स्वर्वाजी सिपासति ४
पवमानो अभि स्पृधो विशो राजेव सीदति । यदीमृण्वन्ति वेधसः ५ [२८]

अव्यो वारे परि प्रियो हरिर्वनेषु सीदति । रेभो वनुष्यते मती ६
स वायुमिन्द्रमश्विना साकं मदेन गच्छति । रणा यो अस्य धर्मभिः ७
आ मित्रावरुणा भगं मध्वः पवन्त ऊर्मयः । विद्वाना अस्य शक्यभिः ८
अस्मभ्यं रोदसी रयिं मध्वो वाजस्य सातये । श्रवो वसूनि सं जितम् ९ [२९] (६५)

(८)

९ काश्यपोऽसितो देवलो वा । पवमानः सोमः । गायत्री ।

एते सोमा अभि प्रियमिन्द्रस्य काममक्षरन् । वर्धन्तो अस्य वीर्यम् १
पुनानासश्चमृषदो गच्छन्तो वायुमश्विना । ते नो धान्तु सुवीर्यम् २
इन्द्रस्य सोम राधसे पुनानो हार्दि चोदय । ऋतस्य योनिमासदम् ३
मृजन्ति त्वा दश क्षिपो हिन्वति सप्त धीतयः । अनु विप्रा अमादिपुः ४
देवेभ्यस्त्वा मदाय कं सृजानमर्ति मेण्यः । सं गोभिर्वासयामसि ५ [३०]

पुनानः कलशेष्वा वस्त्राण्यरुपो हरिः । परि गव्यान्यव्यत ६
मघोन आ पवस्व नो जहि विश्वा अप द्विषः । इन्वो सखायमा विश ७
वृष्टिं दिवः परि स्रव द्युन्नं पृथिव्या अर्धि । सहो नः सोम पुत्सु धाः ८
नृचक्षंसं त्वा वयमिन्द्रपीतं स्वर्विदम् । मक्षीमहि प्रजामिषम् ९ [३१] (७८)

(९)

९ काश्यपोऽसितो देवलो वा । पवमानः सोमः । गायत्री ।

परि प्रिया दिवः कविर्वयांसि नप्त्योर्हितः । सुवानो याति कविक्रतुः १	
प्रप्र क्षयाय पन्यसे जनाय जुष्टो अद्रुहे । वीत्यर्षं चनिष्ठया २	
स सुनुमातरा शुचिर्जातो जाते अरोचयत् । महान् मही कृतावृधा ३	
स सप्त धीतिर्भिर्हितो नद्यो अजिन्वदुद्रुहः । या एकमक्षि वावृधुः ४	
ता अभि सन्तमस्तृतं महे युवानमा दधुः । इन्दुमिन्द्र तव व्रते ५ [३२]	
अभि वह्निरमर्त्यः सप्त पश्यति वावहिः । क्रिविर्वीरतरपयत् ६	
अवा कल्पेषु नः पुमस्तमांसि सोम योध्या । तानि पुनान जङ्घनः ७	
नू नव्यसे नवीयसे सूक्ताय साधया पथः । प्रत्नवद्रोचया रुचः ८	
पवमान महि श्रवो गामश्वं रासि वीरवत् । सना मेधां सना स्वः ९ [३३] (८७)	

(१०)

९ काश्यपोऽसितो देवलो वा । पवमानः सोमः । गायत्री ।

प्र स्वानासो रथा इवाऽर्वन्तो न श्रवस्यवः । सोमांसो राये अक्रमुः १	
हिन्वानासो रथा इव दधन्विरे गर्भस्तयोः । भरांसः कारिणामिव २	
राजानो न प्रशस्तिभिः सोमांसो गोभिरञ्जते । यज्ञो न सप्त धातृभिः ३	
परि सुवानास इन्दवो मदाय बर्हणा गिरा । सुता अर्षन्ति धारया ४	
आपानासो विवस्वतो जनन्त उपसो भगम् । सूरः अण्वं वि तन्वते ५ [३४]	
अप द्वारा मतीनां प्रत्ना क्रण्वन्ति कारवः । वृष्णो हरस आयवः ६	
समीचीनास आसते होतारः सप्तजामयः । पदमेकस्य पिप्रतः ७	
नामा नाभिं न आ ददे चक्षुश्चित् सूर्ये सचा । कवेरपत्यमा दुहे ८	
अभि प्रिया दिवस्पदमध्वर्युभिर्गुहा हितम् । सूरः पश्यति चक्षसा ९ [३५] (९६)	

(११)

९ काश्यपोऽसितो देवलो वा । पवमानः सोमः । गायत्री ।

उपास्मै गायता नरः पवमानायेन्दवे । अभि देवा इयक्षते १	
अभि ते मधुना पयोऽथर्वाणो अशिश्युः । देवं देवाय देवयु २	
स नः पवस्व शं गवे शं जनाय शमर्वते । दां राज्ञोर्पधीभ्यः ३	

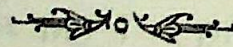
(९९)

दध्रवे नु स्वतवसे ऽरुणाय दिविस्पृशे । सोमाय गाथमर्चत
हस्तच्युतेभिरद्भिभिः सुतं सोमं पुनीतन । मधावा धावता मधु
नमसेदुपं सीदत दध्रेदुभि श्रीणीतन । इन्दुमिन्द्रे दधातन
अमित्रहा विचर्षणिः पवस्व सोम शं गवे । देवेभ्यो अनुकामकृत्
इन्द्राय सोम पातवे मदाय परि विच्यसे । मनश्चिन्मनस्स्पतिः
पवमान सुवीर्यं रयिं सोम रिरिहि नः । इन्दुविन्द्रेण नो युजा

(१२)

१ काश्यपोऽसितो देवलो वा । पवमानः सोमः । गायत्री ।

सोमा असृग्रमिन्दवः सुता ऋतस्य सादने । इन्द्राय मधुमत्तमाः १
अभि विप्रा अनूषत गावो वत्सं न मातरः । इन्द्रं सोमस्य पीतये २
मदुच्युत क्षेति सादने सिन्धोरुर्मा विपश्चित् । सोमो गौरी अधि श्रितः ३
दिवो नाभा विचक्षणो ऽव्यो वारं महीयते । सोमो यः सुक्रतुः कविः ४
यः सोमः कलशेष्वौ अन्तः पवित्र आहितः । तमिन्दुः परि पस्वजे ५ [३८]
प्र वाचमिन्दुरिष्यति समुद्रस्याधि विष्टपि । जिन्वन् कोशं मधुश्रुतम् ६
नित्यंस्तोत्रो वनस्पतिर्धीनामन्तः सवर्धुधः । हिन्वानो मानुषा युगा ७
अभि प्रिया दिवस्पदा सोमो हिन्वानो अर्पति । विप्रस्य धारया कविः ८
आ पवमान धारय रयिं सहस्रवर्चसम् । अस्मे इन्दो स्वाभुवम् ९ [३९] (११४)

[अष्टमोऽध्यायः ॥८॥ व० १-३३]

(१३)

१ काश्यपोऽसितो देवलो वा । पवमानः सोमः । गायत्री ।

सोमः पुनानो अर्पति सहस्रधारो अत्यविः । वायोरिन्द्रस्य निष्कृतम् १
पवमानमवस्यवो विप्रमभि प्र गायत । सुष्वाणं देववीतये २
पवन्ते वाजसातये सोमाः सहस्रपाजसः । गृणाना देववीतये ३
उत नो वाजसातये पवस्व बृहतीरिपः । द्युमदिन्दो सुवीर्यम् ४
ते नः सहस्रिणं रयिं पवन्तामा सुवीर्यम् । सुवाना देवास इन्दवः ५ [१]
अत्या हियाना न हेतुभि रसृग्रं वाजसातये । वि वारमव्यमाशवः ६
वाश्वा अर्षन्तीन्दवो ऽभि वत्सं न धेनवः । दुधन्विरे गर्भस्त्योः ७
जुष्ट इन्द्राय मत्सरः पवमान कनिकदत् । विश्वा अप द्विषो जहि ८
अपघ्नन्तो अरावणः पवमानाः स्वर्दधाः । योनावृत्तस्य सीदत ९ [२] (११५)

(१४)

८ काश्यपोऽसितो देवलो वा । पवमानः सोमः । गायत्री ।

परि प्रासिग्यदत् कृविः सिन्धोरुर्मावधिं श्रितः । कारं बिभ्रत् पुरुस्पृहम् १
 गिरा यद्री सर्वन्धवः पञ्च वार्ता अपस्यवः । परिष्कृण्वन्ति धर्णसिम् २
 आदस्य शुष्मिणो रसे विश्वे देवा अमत्सत । यद्री गोभिर्वसायते ३
 निरिणानो वि धावति जहच्छर्याणि तान्वा । अत्रा सं जिघ्रते युजा ४
 नसीभिर्यो विवस्वतः शुभ्रो न मांसृजे युवा । गाः कृण्वानो न निर्णिजम् ५ [३]
 अति श्रिती तिरश्चता गव्या जिगात्यण्व्या । वरुनुमियति यं विदे ६
 अमि क्षिपः समरमत मर्जयन्तीरिपस्पतिम् । पूष्ठा गृभ्णत वाजिनः ७
 परि दिव्यानि मर्मशद विश्वानि सोम पार्थिवा । वसूनि याह्यस्मयुः ८ [४] (१३१)

(१५)

८ काश्यपोऽसितो देवलो वा । पवमानः सोमः । गायत्री ।

एष धिया यात्यण्व्या शूरो रथेभिराशुभिः । गच्छन्निन्द्रस्य निष्कृतम् १
 एष पुरु धियायते बृहते देवतातये । यत्रामृतास आसते २
 एष हितो वि नीयते ऽन्तः शुभ्रावता पथा । यदी तुञ्जन्ति भूर्णयः ३
 एष शृङ्गाणि दोधुवच्छिशीति युश्वयोऽ वृषा । नृम्णा दधान ओजसा ४
 एष रुक्मिभिरीयते वाजी शुभ्रेभिराशुभिः । पतिः सिन्धूनां भवन् ५
 एष वसूनि पिब्वना परुषा ययिवाँ अति । अव शार्देषु गच्छति ६
 एतं मृजन्ति मर्ज्यमुप द्रोणेष्वायवः । प्रचक्राणं महीरिषः ७
 एतसु त्वं दश क्षिपो मृजन्ति सप्त धीतयः । स्वायुधं मदिन्तमम् ८ [५] (१३२)

(१६)

८ काश्यपोऽसितो देवलो वा । पवमानः सोमः । गायत्री ।

प्र ते सोतार ओण्योऽ रसं मदाय घृष्वये । सर्गो न तुक्त्येतशः १
 कत्वा दक्षस्य रुथ्यमपो वसानमन्धसा । गोषामण्वेषु सश्विम २
 अनतमप्सु दुष्टरं सोमं पवित्र आ सृज । पुनीहीन्द्राय पातवे ३
 प्र पुनानस्य चेतसा सोमः पवित्रे अर्पति । कत्वा सुधश्चमासदत् ४ [६] (१३३)

प्र त्वा नमोभिरिन्द्व इन्द्र सोमा असृक्षत । महे भराय कारिणः ५
 पुनानो रूपे अव्यये विश्वा अर्षन्नभि श्रियः । शूरो न गोषु तिष्ठति ६
 द्विवो न सानु पिप्युषी धारा सुतस्य वेधसः । वृथा पवित्रे अर्षति ७
 त्वं सोम विपश्चितं तना पुनान आयुषु । अव्यो वारं वि धावसि ८ [६] (१७)

८ काश्यपोऽसितो देवलो वा । पवमानः सोमः । गायत्री ।

प्र निम्नेनैव सिन्धवो घ्नन्तो वृत्राणि भूर्णयः । सोमा असृग्रमाशवः १
 अभि सुवानास इन्दवो वृष्टयः पृथिवीमिव । इन्द्रं सोमासो अक्षरन् २
 अत्यूर्मिर्मत्सरो मदुः सोमः पवित्रे अर्षति । विघ्नन् रक्षांसि देवयुः ३
 आ कुलशेषु धावति पवित्रे परि पिच्यते । उक्थैर्यज्ञेषु वर्धते ४
 अति त्री सोम रोचना रोहन् न भ्राजसे दिवम् । इष्णन् तसूर्यं न चोदयः ५
 अभि विप्रा अनूषत मूर्धन् यज्ञस्य कारवः । दधानाश्चक्षसि प्रियम् ६
 तमु त्वा वाजिनं नरो धीभिर्विप्रा अवस्यवः । मृजन्ति देवतातये ७
 मधोर्धारा मनु क्षर तीव्रः सधस्थमासदः । चारुर्ऋताय पीतये ८ [७] (१८)

(१८)

७ काश्यपोऽसितो देवलो वा । पवमानः सोमः । गायत्री ।

परि सुवानो गिरिष्ठाः पवित्रे सोमो अक्षाः । मदेषु सर्वधा असि १
 त्वं विप्रस्त्वं कविर्मधु प्र जातमन्धसः । मदेषु सर्वधा असि २
 तव विश्वे सजोषसो देवासः पीतिमाशत । मदेषु सर्वधा असि ३
 आ यो विश्वानि वार्या वसूनि हस्तयोर्दधे । मदेषु सर्वधा असि ४
 य इमे रोदसी मही सं मातरैव दोहते । मदेषु सर्वधा असि ५
 परि यो रोदसी उभे सद्यो वाजैभिरर्षति । मदेषु सर्वधा असि ६
 स शुष्मी कुलशेषा पुनानो अचिक्रदत् । मदेषु सर्वधा असि ७ [८] (१९)

(१९)

७ काश्यपोऽसितो देवलो वा । पवमानः सोमः । गायत्री ।

यत् सोम चित्रमुक्थ्यं विव्यं पार्थिवं वसु । तन्नः पुनान आ भर १
 पुवं हि स्थः स्वर्पती इन्द्रश्च सोम गोपती । इज्ञाना पिप्यत धियः २

वृषा पुनान आयुषु	स्तनयन्नाधि बर्हिषि	। हरिः सन् योनिमासदत्	३
अवावशन्त धीतयो	वृषभस्याधि रेतसि	। सुनोर्वत्सस्य मातरः	४
कुविद्वृषण्यन्तीभ्यः	पुनानो गर्भमादधत्	। याः शुक्रं दुहते पर्यः	५
उप शिक्षापतस्थुषो	भियसमा धेहि शत्रुषु	। पवमान विदा रयिम्	६
नि शत्रोः सोम वृण्यं	नि शुष्मं नि वयस्तिर । दूरे वा सुतो अन्ति वा	७ [९] (१६९)	

(२०)

७ काश्यपोऽसितो देवलो वा । पवमानः सोमः । गायत्री ।

प्र कुविर्वृवीतये	ऽव्यो वारोभिरर्पति	। साह्वान् विश्वा अभि स्पृधः	१
स हिष्मा जरितृभ्य आ	वाजं गोमन्तमिन्वति । पवमानः सहस्रिणम्		२
परि विश्वानि चेतसा	मृशसे पवसे मती	। स नः सोम श्रवो विदः	३
अभ्यर्ष बृहद्यशो	मघवन्वो ध्रुवं रयिम्	। इषं स्तोतृभ्य आ भैर	४
त्वं राजेव सुव्रतो	गिरः सोमा विवेशिथ	। पुनानो वहे अद्भुत	५
स वहिरप्सु दुष्टरो	मृज्यमानो गर्भस्त्योः	। सोमश्चमूषु सीदति	६
कीळुर्मखो न मंहयुः	पवित्रं सोम गच्छसि	। दधत् स्तोत्रे सुवीर्यम्	७ [१०] (१७६)

(२१)

७ काश्यपोऽसितो देवलो वा । पवमानः सोमः । गायत्री ।

एते धावन्तीन्दवः	सोमा इन्द्राय घृण्वयः	। मत्सरासः स्वर्विदः	१
प्रवृण्वन्तो अभियुजः	सुण्वये वरिवोविदः	। स्वयं स्तोत्रे वयस्कृतः	२
वृथा कीळन्त इन्दवः	सधस्थमभ्येकमित्र	। सिन्धोरुर्मा व्यक्षरन्	३
एते विश्वानि वार्या	पवमानास आशत	। हिता न सप्तयो रथे	४
आस्मिन् पिशङ्गमिन्दवो	दधाता वेनमादिशे	। यो अस्मभ्यमरावा	५
ऊर्ध्वं रथ्यं नवं	दधाता केतमादिशे	। शुक्राः पवध्वमणीसा	६
एत उ रथे अवीवशन्	काष्ठां वाजिनो अक्रत । सतः प्रासाविपुर्मतिम्	७ [११] (१८३)	

(२२)

७ काश्यपोऽसितो देवलो वा । पवमानः सोमः । गायत्री ।

एते सोमास आशवो	रथा इव प्र वाजिनः	। सर्गाः सृष्टा अहेपत	१
एते वाता इवोरवः	पर्जन्यस्येव वृष्ट्या	। अयेरिव भूमा वृथा	२

(१८५)

एते पूता विपश्चितः सोमासो दध्याशिरः	१ विपा व्यानशुर्धियः	३
एते मृष्टा अमर्त्याः ससृवांसो न शश्रमुः	१ इयक्षन्तः पथो रजः	४
एते पृष्ठानि रोदंसो विप्रियन्तो व्यानशुः	१ उतेदमुत्तमं रजः	५
तन्तुं तन्वानमुत्तमं मनु प्रवत आशत	१ उतेदमुत्तमाय्यम्	६
त्वं सोम पणिभ्य आ वसु गव्यानि धारयः	१ ततं तन्तुमचिक्रदः	७ [१२]

(२३)

७ काश्यपोऽसितो देवलो वा । पवमानः सोमः । गायत्री ।

सोमा असृग्रमाशवो मधोर्मदस्य धारया	१ अभि विश्वानि काव्या	१
अनु प्रत्तास आयवः पदं नवीयो अक्रमुः	१ रुचे जनन्त सूर्यम्	२
आ पवमान नो भराऽर्यो अदाशुषो गयम्	१ कूधि प्रजावतीरिषः	३
अभि सोमास आयवः पवन्ते मद्यं मदम्	१ अभि कोशं मधुश्रुतम्	४
सोमो अर्पति धर्णसि र्दधान इन्द्रियं रसम्	१ सुवीरो अभिशस्तिपाः	५
इन्द्राय सोम पवसे देवेभ्यः सधमाद्यः	१ इन्द्रो वाजं सिषाससि	६
अस्य पीत्वा मदाना मिन्द्रो वृत्राण्यप्रति	१ जघान जघनच्च नु	७ [१३]

(२४)

७ काश्यपोऽसितो देवलो वा । पवमानः सोमः । गायत्री ।

प्र सोमासो अधन्विषुः पवमानासु इन्द्रवः	१ श्रीणाना अप्सु मृञ्जत	१
अभि गावो अधन्विषु रापो न प्रवता यतीः	१ पुनाना इन्द्रमाशत	२
प्र पवमान धन्वसि सोमेन्द्राय पार्तवे	१ नृभिर्यतो वि नीयसे	३
त्वं सोम नृमादनः पर्वस्व चर्पणीसहे	१ सस्त्रियो अनुमाद्यः	४
इन्द्रो यद्विभिः सुतः प्रवित्रं परिधावसि	१ अरमिन्द्रस्य धाम्ने	५
पर्वस्व वृत्रहन्तमो कथेभिर्नुमाद्यः	१ शुचिः पावको अद्भुतः	६
शुचिः पावक उच्यते सोमः सुतस्य मध्वः	१ देवावीरघशंसहा	७ [१४]

(२५)

[द्वितीयोऽनुवाकः ॥२॥ सू० २५-६०]

६ दृळ्हच्युत आगस्त्यः । पवमानः सोमः । गायत्री ।

पर्वस्व दक्षसाधनो देवेभ्यः पीतये हरे	१ मरुज्यो वायवे मदः	१
पवमान धिया हितोऽभि योनिं कर्त्तव्यः	१ धर्मणा वायुमा विश	२

सं देवैः शोभते वृषा	कविर्योनावधि प्रियः । वृत्रहा देववीतमः	३
विश्वं रूपाण्याविशन्	पुनानो याति हर्यतः । यत्रामृतास आसते	४
अरुणो जनयन् गिरः	सोमः पवत आयुषक् । इन्द्रं गच्छन् कविक्रतुः	५
आ पवस्व मदन्तम	पवित्रं धारया कवे । अर्कस्य योनिमासदम्	६ [१५] (२१०)

(२६)

६ इधमवाहो दाढिच्युतः । पवमानः सोमः । गायत्री ।

तममृक्षन्त वाजिनं	मुपस्थे अदितेरधि । विप्रासो अण्व्या धिया	१
तं गावो अभ्यनूयत	सहस्रधारमक्षितम् । इन्द्रं धर्तारमा द्विवः	२
तं वेधां मेधयाहयन्	पवमानमधि द्यवि । धर्णसिं भूरिधायसम्	३
तमह्यन् भुरिजोर्धिया	संवसानं विवस्वतः । पतिं वाचो अदाभ्यम्	४
तं सानावधि जामयो	हरिं हिन्वन्त्यद्रिभिः । हर्यतं भूरिचक्षसम्	५
तं त्वा हिन्वन्ति वेधसः	पवमान गिरावृधम् । इन्द्रविन्द्राय मत्सरम्	६ [१६] (२१६)

(२७)

६ नृमेध आङ्गिरसः । पवमानः सोमः । गायत्री ।

एष कविरभिष्टुतः	पवित्रे अधि तोशते । पुनानो ब्रह्मप सिधः	१
एष इन्द्राय वायवे	स्वर्जित् परि पिच्यते । पवित्रे दक्षसाधनः	२
एष नृभिर्वि नीयते	द्विवो मूर्धा वृषा सुतः । सोमो वनेषु विश्ववित्	३
एष गव्युरचिक्रवृत्	पवमानो हिरण्ययुः । इन्द्रः सत्राजिदस्तुतः	४
एष सूर्येण हासते	पवमानो अधि द्यवि । पवित्रे मत्सरो मदः	५
एष शुष्मसिष्यद	दन्तरिक्षे वृषा हरिः । पुनान इन्द्रुरिन्द्रमा	६ [१७] (२२२)

(२८)

६ प्रियमेध आङ्गिरसः । पवमानः सोमः । गायत्री ।

एष वाजी हितो नृभि	विश्वविन्मनसस्पतिः । अव्यो वारं वि धावति	१
एष पवित्रे अक्षरत्	सोमो देवेभ्यः सुतः । विश्वा धामान्याविशन्	२
एष देवः शुभायते	ऽधि योनावमर्त्यः । वृत्रहा देववीतमः	३
एष वृषा कनिक्रव	दशभिर्जामिभिर्यतः । अभि द्रोणानि धावति	४

(२२६)

एष सूर्यमरोचयत् पवमानो विचर्षणिः । विश्वा धामानि विश्ववित्
एष शुष्म्यदाभ्यः सोमः पुनानो अर्षति । देवावीरघशंसाहा

(२९)

६ नृमेध आङ्गिरसः । पवमानः सोमः । गायत्री ।

प्रास्य धारा अक्षरन् वृष्णः सुतस्यौजसा । देवाँ अनु प्रभूषतः
सर्ति मृजन्ति वेधसो गृणन्तः कारवो गिरा । ज्योतिर्जज्ञानमुक्थ्यम्
सुपहा सोम तानि ते पुनानाय प्रभूवसो । वर्धा समुद्रमुक्थ्यम्
विश्वा वसूनि संजयन् पवस्व सोम धारया । इनु द्वेपांसि सध्वक्
रक्षा सुनो अररुपः स्वनात् समस्य कस्य चित् । निदो यत्र मुमुचमहे
एन्दो पार्थिवं रयिं दिव्यं पवस्व धारया । द्युमन्तं शुष्ममा भर

(३०)

६ बिन्दुराङ्गिरसः । पवमानः सोमः । गायत्री ।

प्र धारा अस्य शुष्मिणो वृथा पवित्रे अक्षरन् । पुनानो वाचमिष्यति
इन्दुर्हियानः सोतृभिर्मृज्यमानः कनिकदत् । इयति वरनुमिन्द्रियम्
आ नः शुष्मं नृपाह्यं वीरवन्तं पुरुस्पृहम् । पवस्व सोम धारया
प्र सोमो अति धारया पवमानो असिष्यदत् । अभि द्रोणांन्यासदम्
अप्सु त्वा मधुमत्तमं हरिं हिन्वन्त्यद्विभिः । इन्दुविन्द्राय पीतये
सुनोता मधुमत्तमं सोममिन्द्राय वज्रिणे । चारुं शर्धाय मत्सरम्

(३१)

६ गोतमो राह्वगणः । पवमानः सोमः । गायत्री ।

प्र सोमासः स्वाध्यः पवमानासो अक्रमुः । रयिं कृण्वन्ति चेतनम्
दिवस्पृथिव्या अधि भवेन्दो द्युमन्वर्धनः । भवा वाजानां पतिः
तुभ्यं वाता अभिप्रियस्तुभ्यमर्पन्ति सिन्धवः । सोम वर्धन्ति ते महः
आ प्यायस्व समेतु ते विश्वतः सोम वृष्ण्यम् । भवा वाजस्य संगथे
तुभ्यं गावो घृतं पयो बध्नो दुदुह्ने अक्षितम् । वार्षिष्ठे अधि सानवि
स्वायुधस्य ते सतो भुवनस्य पते वयम् । इदं सखित्वमुश्मसि

(३२)

६ श्यावाश्व आत्रेयः । पवमानः सोमः । गायत्री ।

प्र सोमांसो मदुच्युतः	श्रवसे नो मघोनः	।	सुता विदथे अक्रमुः	१
अर्दिं त्रितस्य योषणो	हरिं हिन्वन्त्यद्रिभिः	।	इन्दुमिन्द्राय पीतये	२
अर्दिं हंसो यथा गुणं	विश्वस्यावीवशन्मतिम्	।	अत्यो न गोभिरज्यते	३
उभे सोमावचारकशन्	भृगो न तक्तो अर्पसि	।	सीदन्नृतस्य योनिमा	४
अभि गावो अनूपत	योषां जारमिव प्रियम्	।	अगन्नाजिं यथा हितम्	५
अस्मे धेहि द्युमद्यशो	मघवन्त्यश्च मह्यं च	।	सनिं मेधामुत श्रवः	६ [२२] (२५२)

(३३)

६ त्रित आप्त्यः । पवमानः सोमः । गायत्री ।

प्र सोमांसो विपश्चितो	ऽपां न यन्त्यूर्मयः	।	वनानि महिषा इव	१
अभि द्रोणानि बभ्रवः	शुक्रा क्रतस्य धारया	।	वाजं गोमन्तमक्षरन्	२
सुता इन्द्राय वायवे	वरुणाय मरुद्भ्यः	।	सोमा अर्पन्ति विष्णवे	३
तिस्रो वाच उदीरते	गावो मिमन्ति धेनवः	।	हरीरेति कर्निकदत्	४
अभि बह्वीरनूपत	यह्वीर्क्रतस्य मातरः	।	मर्मज्यन्ते दिवः शिशुम्	५
रायः समुद्राश्चतुरो	ऽस्मभ्यं सोम विश्वतः	।	आ पवस्व सहासिणः	६ [२३] (२५८)

(३४)

६ त्रित आप्त्यः । पवमानः सोमः । गायत्री ।

प्र सुवानो धारया तने	इहिन्वानो अर्पति	।	रुजद्वल्हा व्योजसा	१
सुत इन्द्राय वायवे	वरुणाय मरुद्भ्यः	।	सोमो अर्पति विष्णवे	२
वृषाणं वृषभिर्यतं	सुन्वन्ति सोममद्रिभिः	।	दुहन्ति शकर्मना पयः	३
भुवन्त त्रितस्य मज्यो	भुवदिन्द्राय मत्सरः	।	सं रूपैरज्यते हरिः	४
अभीमृतस्य विष्टपं	दुहते पृश्निमातरः	।	चारुं प्रियतमं हविः	५
समेनमहुता इमा	गिरो अर्पन्ति ससुतः	।	धेनूर्वाश्रो अवीवशत	६ [२४] (२६४)

(३५)

६ प्रभूवसुराङ्गिरसः । पवमानः सोमः । गायत्री ।

आ नः पवस्व धारया	पवमान रुधिं पृथुम्	।	यया ज्योतिर्विदासिं नः	१
इन्द्रो समुद्रमीह्य	पवस्व विश्वमेजय	।	रायो धर्ता न ओजसा	२ [२६६]

त्वया वीरेण वीरवो	ऽभि ष्याम पृतन्यतः	क्षरा णो अभि वार्यम्	३
प्र वाजमिन्दुरिष्यति	सिषासन् वाजसा ऋषिः	वृता विद्वान आयुधा	४
तं गीर्भिर्वाचमीङ्गुन्यं	पुनानं वासयामसि	सोमं जनस्य गोपतिम्	५
विश्वो यस्य वृते जनो	दाधार धर्मणस्पतेः	पुनानस्य प्रभूवसोः	६ [२५] (५७३)

(३६)

६ प्रभूवसुराङ्गिरसः । पवमानः सोमः । गायत्री ।

असर्जि रथ्यो यथा	पवित्रे चम्बोः सुतः	कार्पमेन् वाजी न्यक्रमीत	१
स वह्निः सोम जागृविः	पवस्व देववीरति	अभि कोशं मधुश्चुतम्	२
स नो ज्योतीषि पूर्वं	पवमान वि रोचय	कत्वे दक्षाय नो हिनु	३
शुम्भमान क्रतायुभिर्मृज्यमानो	गभस्तयोः	पवते वारं अव्यये	४
स विश्वा दाशुषे वसु	सोमो दिव्यानि पार्थिवा	पवतामान्तरिक्ष्या	५
आ दिवस्पृष्ठमश्वयुर्गव्ययुः	सोम रोहसि	वीरयुः शवसस्पते	६ [२६] (५७३)

(३७)

६ रहुगण आङ्गिरसः । पवमानः सोमः । गायत्री ।

स सुतः पीतये वृषा	सोमः पवित्रे अर्पति	विघ्नन् रक्षांसि देवयुः	१
स पवित्रे विचक्षणो	हरिरर्पति धर्णसिः	अभि योनिं कनिक्रदत्	२
स वाजी रोचना दिवः	पवमानो वि धावति	रक्षोहा वारमव्ययम्	३
स त्रितस्याधि सानवि	पवमानो अरोचयत्	जामिभिः सूर्यं सह	४
स वृत्रहा वृषा सुतो	वरिवोविददाभ्यः	सोमो वाजमिवासरत्	५
स देवः कविनेषितोऽ	ऽभि द्रोणानि धावति	इन्दुरिन्द्राय मंहना	६ [२७] (५८१)

(३८)

६ रहुगण आङ्गिरसः । पवमानः सोमः । गायत्री ।

एष उ स्य वृषा रथो	ऽव्यो वारंभिरर्पति	गच्छन् वाजं सहस्रिणाम्	१
एतं त्रितस्य योषणो	हरिं हिन्वन्त्यद्रिभिः	इन्दुमिन्द्राय पीतये	२
एतं त्वं हरितो दश	मर्मृज्यन्ते अप्स्युवः	याभिर्मदाय शुम्भते	३
एष स्य मानुषीप्वा	इयेनो न विशु सीदति	गच्छंश्चारो न योषितम्	४
एष स्य मद्यो रसो	ऽव चष्टे दिवः शिशुः	य इन्दुर्वारमाविशत्	५
एष स्य पीतये सुतो	हरिरर्पति धर्णसिः	कन्दुन् योनिमभि प्रियम्	६ [२८] (५८६)

(३९)

६ बृहन्मतिराङ्गिरसः । पवमानः सोमः । गायत्री ।

आशुरर्षं बृहन्मते	परि प्रियेण धाम्ना	। यत्र देवा इति ब्रवन्	१
परिष्कृण्वन्ननिष्कृतं	जनाय यातयन्निषः	। वृष्टिं दिवः परि स्रव	२
सुत एति पवित्र आ	त्विषिं दधान ओजसा	। विचक्षाणो विरोचयन्	३
अयं स यो दिवस्परि	रघुयामा पवित्र आ	। सिन्धोरुर्मा व्यक्षरत	४
आविवांसन् परावतो	अथो अर्वावतः सुतः	। इन्द्राय सिच्यते मधु	५
समीचीना अनूपत	हरिं हिन्वन्त्यद्रिभिः	। योनावृतस्य सीदत	६ [२९] (२९४)

(४०)

६ बृहन्मतिराङ्गिरसः । पवमानः सोमः । गायत्री ।

पुनानो अक्रमीदुभि	विश्वा मृधो विचर्षणिः	। शुम्भन्ति विप्रं धीतिभिः	१
आ योनिमरुणो रुह	द्रमदिन्द्रं वृषा सुतः	। ध्रुवे सदसि सीदति	२
न नो रयि महामिन्दो	ऽस्मभ्यं सोम विश्वतः	। आ पवस्व सहस्रिणम्	३
विश्वा सोम पवमान	द्युम्नानीन्दुवा भर	। विदाः सहस्रिणीरिषः	४
स नः पुनान आ भर	रयिं स्तोत्रे सुवीर्यम्	। जरितुर्वर्धया गिरः	५
पुनान इन्दुवा भर	सोम द्विचर्षं रयिम्	। वृषन्निन्दो न उक्थ्यम्	६ [३०] (३००)

(४१)

६ मेध्यातिथिः काण्वः । पवमानः सोमः । गायत्री ।

प्र ये गावो न भूर्णीय	स्त्वेषा अयासो अक्रमुः	। व्रन्तः कृष्णामप त्वचम्	१
सुवितस्य मनामहे	ऽति सेतुं दुराव्यम्	। साह्वांसो दस्युमव्रतम्	२
शृण्वे वृष्टेरिव स्वनः	पवमानस्य शुष्मिणः	। चरन्ति विद्युतो दिवि	३
आ पवस्व महीमिषं	गोमदिन्दो हिरण्यवत्	। अश्वावद्वार्जवत् सुतः	४
स पवस्व विचर्षण	आ मही रोदसी पृण	। उषाः सूर्यो न रश्मिभिः	५
परि णः शर्मयन्त्या	धारया सोम विश्वतः	। सरा रसेव विष्टपम्	६ [३१] (३०६)

(४२)

६ मेध्यातिथिः काण्वः । पवमानः सोमः । गायत्री ।

जनयन् रोचना विवो	जनयन्नप्सु सूर्यम्	। वसानो गा अपो हरिः	१
एष प्रजेन मन्मना	देवो देवेभ्यस्परि	। धारया पवते सुतः	२ (३०८)

वावृधानाय तूर्वये पवन्ते वाजसातये । सोमाः सहस्रपाजसः
दुहानः प्रत्नमित् पर्यः पवित्रे परि पिच्यते । क्रन्दन् देवाँ अजीजनत्
अभि विश्वानि वार्या ऽभि देवाँ क्रतावृधः । सोमः पुनानो अर्षति
गोमन्नः सोम वीरव दश्वावद्राजवत् सुतः । पवस्व बृहतीरिपः

(४३)

६ मेध्यातिथिः काण्वः । पवमानः सोमः । गायत्री ।

यो अत्यं हव मृज्यते गोभिर्मदाय हर्यतः । तं गीर्भिर्वासयामसि
तं नो विश्वा अवस्युवो गिरः शुम्भन्ति पूर्वथा । इन्दुमिन्द्राय पीतये
पुनानो याति हर्यतः सोमो गीर्भिः परिष्कृतः । विप्रस्य मेध्यातिथेः
पवमान विदा रयि मस्मभ्यं सोम सुश्रियम् । इन्दो सहस्रवर्चसम्
इन्दुरत्यो न वाजसृत् कनिक्रान्ति पवित्र आ । यदक्षारति देवयुः
पवस्व वाजसातये विप्रस्य गृणतो वृधे । सोम रास्व सुवीर्यम्

॥ इति षष्ठोऽष्टकः ॥६॥

॥ अथ सप्तमोऽष्टकः ॥७॥

[प्रथमोऽध्यायः ॥१॥ व० १-४१]

(४४)

६ अयास्य आङ्गिरसः । पवमानः सोमः । गायत्री ।

प्र ण इन्दो महे तन ऊर्मि न विप्रदर्षसि । अभि देवाँ अयास्यः
मती जुष्टो धिया हितः सोमो हिन्वे परावति । विप्रस्य धारया कविः
अयं देवेषु जागृविः सुत एति पवित्र आ । सोमो याति विचर्षणिः
स नः पवस्व वाजयु श्रक्काणश्चारुमध्वरम् । बर्हिष्मँ आ विवासति
स नो भगाय वायवे विप्रवीरः सदावृधः । सोमो देवेष्वा यमत
स नो अद्य वसुत्तये क्रतुविद्रातुवित्तमः । वाजं जेपि श्रवो बृहत्

(४५)

६ अयास्य आङ्गिरसः । पवमानः सोमः । गायत्री ।

स पवस्व मदाय कं नृचक्षा देववीतये । इन्दुविन्द्राय पीतये
स नो अपांमि दृत्यं त्वमिन्द्राय तोशसे । देवान् त्सखिभ्य आ वरम्
उत त्वामरुणं वयं गोभिरेज्जमो मदाय कम् । वि नो राये दुरो वृधि
अत्यं पवित्रमक्रमीद् वाजी धुरं न यामनि । इन्दुदेवेषु पत्यते
समी सखायो अस्वरन् वने कीलन्तमत्यविम् । इन्दु नावा अनूपत
तया पवस्व धारया यया पीतो विचक्षसे । इन्दो स्तोत्रे सुवीर्यम्

(४६)

५ अयास्य आङ्गिरसः । पवमानः सोमः । गायत्री ।

असृग्रन् देववीतये	ऽत्यासः कृत्या इव	। क्षरन्तः पर्वतावृधः	१
परिष्कृतास इन्दवो	योषैव पित्र्यावती	। वायुं सोमा असृक्षत	२
एते सोमास इन्दवः	प्रयस्वन्तश्चमू सुताः	। इन्द्रं वर्धन्ति कर्मभिः	३
आ धावता सुहस्त्यः	शुक्रा गृष्णीत मन्थिना	। गोभिः श्रीणीत मत्सरम्	४
स पवस्व धनंजय	प्रयन्ता राधसो महः	। अस्मभ्यं सोम गातुवित्	५
एतं मृजन्ति मर्ज्यं	पवमानं दश क्षिपः	। इन्द्राय मत्सरं मदम्	६ [३] (३३६)

(४७)

५ कविर्भागवः । पवमानः सोमः । गायत्री ।

अया सोमः सुकृत्या	महश्चिदभ्यवर्धत	। मन्दान उद्वृषायते	१
कृतानीदस्य कर्त्वा	चेतन्ते दस्युतर्हणा	। ऋणा च धृष्णुश्चयते	२
आत् सोम इन्द्रियो रसो	वज्रः सहस्रसा भुवत्	। उक्थं यदस्य जायते	३
स्वयं कविर्विधर्तरि	विप्राय रत्नमिच्छति	। यदीं मर्मज्यते धियः	४
सिपासतू रयीणां	वाजेष्ववतामिव	। भरेषु जिग्युषामसि	५ [४] (३४१)

(४८)

५ कविर्भागवः । पवमानः सोमः । गायत्री ।

तं त्वा नृम्णानि बिभ्रतं	सधस्थेषु महो दिवः	। चारुं सुकृत्ययेमहे	१
संवृक्तधृष्णुमुक्थ्यं	महामहित्रतं मदम्	। शतं पुरो रुरुक्षणिम्	२
अतस्त्वा रयिमभि	राजानं सुक्रतो दिवः	। सुपर्णो अव्यथिर्भरत्	३
विश्वस्मा इत् स्वर्हो	साधारणं रजस्तुरम्	। गोपामृतस्य विर्भरत्	४
अधा हिन्वान इन्द्रियं	ज्यायो महित्वमानशे	। अभिष्टिकृद्विचर्षणिः	५ [५] (३४६)

(४९)

५ कविर्भागवः । पवमानः सोमः । गायत्री ।

पवस्व वृष्टिमा सु नो	ऽपामूर्मिं दिवस्परिं	। अयक्ष्मा बृहतीरिषः	१
तया पवस्व धारया	यया गाव इहागमन्	। जन्यास उर्प नो गृहम्	२
धृतं पवस्व धारया	यज्ञेषु देववीतमः	। अस्मभ्यं वृष्टिमा पव	३
स न ऊर्जे व्यय्यं	पवित्रं धाव धारया	। देवासः शृणवन् हि कम्	४
पवमानो असिप्यव	दक्षांस्यपजङ्घनम्	। पुनर्वहो जयन् रुचः	५ [६] (३५१)

(५०)

५ उचथ्य आङ्गिरसः । पवमानः सोमः । गायत्री ।

उत् ते शुष्मास ईरते सिन्धोरुर्मैरिव स्वनः । वाणस्य चोदया पविम्
प्रसवे त उदीरते तिस्रो वाचो मखस्युवः । यदव्य एषि सानवि
अव्यो वारे परि प्रियं हरिं हिन्वन्त्यद्रिभिः । पवमानं मधुश्चुतम्
आ पवस्व मदिन्तम पवित्रं धारया कवे । अर्कस्य योनिमासदम्
स पवस्व मदिन्तम गोभिरञ्जानो अक्तुभिः । इन्दुविन्द्राय पीतये

१
२
३
४
५ [७] (३५१)

(५१)

५ उचथ्य आङ्गिरसः । पवमानः सोमः । गायत्री ।

अध्वर्यो अद्रिभिः सुतं सोमं पवित्र आ सृज । पुनीहीन्द्राय पातवे
दिवः पीयूषमुत्तमं सोममिन्द्राय वज्रिणे । सुनोता मधुमत्तमम्
तव त्य इन्दो अन्धसो देवा मधोर्व्यश्नते । पवमानस्य मरुतः
त्वं हि सोम वर्धयन् त्सुतो मदीय भूर्णये । वृषन् त्सुतोतारमूतये
अभ्यर्ष विचक्षण पवित्रं धारया सुतः । अभि वाजमुत श्रवः

१
२
३
४
५ [८] (३५२)

(५२)

५ उचथ्य आङ्गिरसः । पवमानः सोमः । गायत्री ।

परि द्युक्षः सनद्रयि भर्द्राजं नो अन्धसा । सुवानो अर्ष पवित्र आ
तव प्रत्नेभिरध्वमि रव्यो वारे परि प्रियः । सहस्रधारो यात् तना
चरुर्न यस्तमीह्वये न्दो न दानमीह्वय । वधैर्वधस्त्रवीह्वय
नि शुष्ममिन्दवेपां पुरुहूत जनानाम् । यो अस्माँ आदिदेशति
शतं न इन्द ऊतिभिः सहस्रं वा शुचीनाम् । पवस्व मंहयद्रयिः

१
२
३
४
५ [९] (३५३)

(५३)

४ अवत्सारः कादययः । पवमानः सोमः । गायत्री ।

उत् ते शुष्मासो अस्थु रक्षो मिन्दन्तो अद्रिवः । नुदस्व याः परिस्पृधः
अया निजघ्निरोजसा रथसङ्गे धने हिते । स्तवा अविभ्युषा हृदा
अस्य व्रतानि नाधूषे पवमानस्य दृढ्या । रुज यस्त्वा पृतन्यति
तं हिन्वन्ति मवृच्युतं हरिं नदीषु वाजिनम् । इन्दुमिन्द्राय मत्सरम्

१
२
३
४ [१०] (३५४)

(५४)

४ अवत्सारः काश्यपः । पवमानः सोमः । गायत्री ।

अस्य प्रत्नामनु द्युतं शुक्रं दुदुहे अह्नयः ।	पर्यः सहस्रसामृषिम्	१
अयं सूर्य इवोपहृग्यं सरांसि धावति ।	सप्त प्रवत आ दिवम्	२
अयं विश्वानि तिष्ठति पुनानो भुवनोपरि ।	सोमो देवो न सूर्यः	३
परि णो देववीतये वाजं अर्पसि गोमतेः ।	पुनान इन्द्रविन्द्रयुः	४ [११] (३७४)

(५५)

४ अवत्सारः काश्यपः । पवमानः सोमः । गायत्री ।

यव्यवं नो अन्धसा पुष्टं पुष्टं परि स्रव ।	सोम विश्वा च सौभगा	१
इन्द्रो यथा तव स्तवो यथा ते जातमन्धसः ।	नि बर्हिषि प्रिये सन्दः	२
उत नो गोविदश्चवित् पवस्व सोमान्धसा ।	मक्षूतमेभिरहभिः	३
यो जिनाति न जीयते हन्ति शत्रुमभीत्य ।	स पवस्व सहस्रजित्	४ [१२] (३७८)

(५६)

४ अवत्सारः काश्यपः । पवमानः सोमः । गायत्री ।

परि सोमं ऋतं बृहद्वाशुः पवित्रे अर्पति ।	विघ्नन् रक्षांसि देवयुः	१
यत् सोमो वाजमर्पति शतं धारा अपस्युवः ।	इन्द्रस्य सख्यमाविशन्	२
अभि त्वा योषणो दशं जारं न कन्यानूषत ।	मृज्यसे सोम सातये	३
त्वमिन्द्राय विष्णवे स्वादुरिन्द्रो परि स्रव ।	नृन् त्स्रोतृन् पाह्यंहसः	४ [१३] (३८२)

(५७)

४ अवत्सारः काश्यपः । पवमानः सोमः । गायत्री ।

प्र ते धारा असुश्रुतो दिवो न यन्ति वृष्टयः ।	अच्छा वाजं सहस्रिणम्	१
अभि प्रियाणि काव्या विश्वा चक्षाणो अर्पति ।	हरिस्तुज्ञान आयुधा	२
स मर्षजान आयुभि रभो राजेव सुव्रतः ।	श्येनो न वंसु षीदति	३
स नो विश्वा दिवो वसूतो पृथिव्या आधि ।	पुनान इन्द्रवा भर	४ [१४] (३८६)

(५८)

४ अवत्सारः काश्यपः । पवमानः सोमः । गायत्री ।

तरत् स मन्दी धावति धारा सुतस्यान्धसः ।	तरत् स मन्दी धावति	१
उषा वेव वसूनां मर्तस्य देव्यवसः ।	तरत् स मन्दी धावति	२ (३८८)

ध्वस्त्रयोः पुरुषन्त्यो—रा सहस्राणि दद्वहे । तरत् स मन्दी धावति
आ ययौल्लिंशतं तना सहस्राणि च दद्वहे । तरत् स मन्दी धावति

(५९)

४ अवत्सारः काश्यपः । पवमानः सोमः । गायत्री ।

पवस्व गोजिदश्वजि—द्विश्वजित् सोम रणयजित् । प्रजावद्वत्नमा भर
पवस्वाद्भ्यो अदाभ्यः पवस्वौषधीभ्यः । पवस्व धिषणाभ्यः
त्वं सोम पवमानो विश्वानि दुरिता तर । कविः सीदु नि बर्हिषि
पवमान स्वर्विदो जायमानोऽभवो महान् । इन्दो विश्वा अभीदसि

(६०)

४ अवत्सारः काश्यपः । पवमानः सोमः । गायत्री, ३ पुरउष्णिक् ।

प्र गायत्रेण गायत् पवमानं विचर्षणिम् । इन्दुं सहस्रचक्षसम्
तं त्वा सहस्रचक्षस—मथो सहस्रभर्णसम् । अति वारमपाविषुः
अति वारान् पवमानो असिप्यदत् कलशां अभि धावति । इन्द्रस्य हार्द्यां विशन्
इन्द्रस्य सोम राधसे शं पवस्व विचर्षणे । प्रजावद्वेत आ भर

(६१)

[तृतीयोऽनुवाकः ॥३॥ सू० ६१-६७]

३० अमहीयुराङ्गिरसः । पवमानः सोमः । गायत्री ।

अया वीती परि स्रव यस्त इन्दो मदेष्वा । अवाहन् नवतीर्नव
पुरः सद्य इत्थार्धिये दिवोदासाय शम्बरम् । अध त्यं तुर्वशं यदुम्
परि णो अश्वमश्ववि—द्रोमदिन्दो हिरण्यवत् । क्षरा सहस्रिणीरिषः
पवमानस्य ते वयं पवित्रमभ्युन्दुतः । सखित्वमा वृणीमहे
ये ते पवित्रमर्मयोऽभिक्षरन्ति धारया । तेभिर्नः सोम मृळय

स नः पुनान आ भर रायि वीरवतीमिषम् । ईशानः सोम विश्वतः
एतमु त्यं दश क्षिपो मृजन्ति सिन्धुमातरम् । समादित्येभिरख्यत
समिन्द्रेणोत वायुना सुत एति पवित्र आ । सं सूर्यस्य रश्मिभिः
स नो भगाय वायवे पूष्णे पवस्व मधुमान् । चारुमित्रे वरुणे च
उच्चा ते जातमन्धसो विवि पद्भ्या ददे । उग्रं शर्म महि श्रवः
एना विश्वान्यय आ युञ्जानि मानुषाणाम् । सिपासन्तो वनामहे

स न इन्द्राय यज्यवे वरुणाय मरुच्यः । वरिवोवित् परि स्रव १२
उपो पु जातमप्तरं गोभिर्भङ्गं परिष्कृतम् । इन्दुं देवा अयासिषुः १३
तमिद्वर्धन्तु नो गिरो वत्सं संशिश्वरीरिव । य इन्द्रस्य हवुंसनिः १४
अर्षी णः सोमं शं गवे धुक्षस्व पिप्युषीमिषम् । वर्धा समुद्रमुक्थ्यम् १५ [२०]

पर्वमानो अजीजन द्विवश्चित्रं न तन्यतुम् । ज्योतिर्वैश्वानरं बृहत् १६
पर्वमानस्य ते रसो मदो राजन्नदुच्छ्रुतः । वि वारमव्यमर्षति १७
पर्वमान रसस्तव दक्षो वि राजति द्युमान् । ज्योतिर्विश्वं स्वर्हृशे १८
यस्ते मदो वरेण्यस्तेना पवस्वान्धसा । देवावीरघशंसहा १९
जग्निर्वृत्रममित्रियं सस्निर्वाजं दिवेदिवे । गोषा उ अश्वसा असि २० [२१]

संमिश्रो अरुषो भव सूपस्थाभिर्न धेनुभिः । सीदञ्छ्येनो न योनिमा २१
स पवस्व य आविथेन्द्रं वृत्राय हन्तवे । वत्रिवांसं महीरपः २२
सुवीरांसो वयं धना जयेम सोम मीढ्वः । पुनानो वर्ध नो गिरः २३
त्वोतासस्तवावसा स्याम वन्वन्त आमुः । सोम व्रतेषु जागृहि २४
अपघ्न पवते मृधो ऽप सोमो अरावणः । गच्छन्निन्द्रस्य निष्कृतम् २५ [२२]

महो नो राय आ भर पर्वमान जही मृधः । रास्वेन्दो वीरवद्यशः २६
न त्वा शतं चन हुतो राधो दित्सन्तमा मिनन् । यत् पुनानो मखस्यसे २७
पवस्वेन्दो वृषा सुतः कृधी नो यशसो जने । विश्वा अप द्विषो जहि २८
अस्य ते सुख्ये वयं तवेन्दो द्युम्न उत्तमे । सासह्याम पृतन्यतः २९
या ते भीमान्यायुधा तिग्मानि सन्ति धूर्वणे । रक्षा समस्य नो निदः ३० [२३] (४२८)

(६२)

३० जमदग्निर्भागवः । पवमानः सोमः । गायत्री ।

एते असृग्मिन्दवस्तिरः पवित्रमाश्वः । विश्वान्यभि सौभगा १
विघ्नन्तो दुरिता पुरु सुगा तोकार्य वाजिनः । तना कृण्वन्तो अर्वते २
कृण्वन्तो वरिवो गवे ऽभ्यर्पन्ति सुष्टुतिम् । इळामस्मभ्यं संयतम् ३
असाव्यं शुर्मदाया ऽप्सु दक्षो गिरिषाः । श्येनो न योनिमासदत् ४
शुभ्रमन्धो देववात मप्सु धूतो नृभिः सुतः । स्वदन्ति गावः पयोभिः ५ [२४]
आवीमश्वं न हेतारो ऽशूशुभन्नमृताय । मध्वो रसं सधमादे ६ (४३४)

यास्ते धारा मधुश्रुतो ऽसृग्रमिन्द ऊतये । तामिः पवित्रमासदः	७
सो अर्षेन्द्राय पीतये तिरो रोमाण्यव्यया । सीदन् योना वनेष्वा	८
त्वमिन्दो परि स्रव स्वादिष्ठो अङ्गिरोभ्यः । वरिवोविद्धृतं पयः	९
अयं विचर्षणिर्हितः पवमानः स चेताति । हिन्वान आप्यं बृहत्	१० [२५]
एष वृषा वृषव्रतः पवमानो अशस्तिहा । करद्वसूनि दाशुषे	११
आ पवस्व सहस्रिणं रयिं गोमन्तमश्विनम् । पुरुश्चन्द्रं पुरुस्पृहम्	१२
एष स्य परि पिच्यते मर्मज्यमान आयुभिः । उरुगायः कविकृतुः	१३
सहस्रोतिः शतामघो विमानो रजसः कविः । इन्द्राय पवते मदः	१४
गिरा जात इह स्तुत इन्दुरिन्द्राय धीयते । विर्योना वसताविं	१५ [२६]
पवमानः सुतो नृभिः सोमो वाजमिवासरत् । चमूषु शकमनासदम्	१६
तं त्रिपृष्ठे त्रिवन्धुरे रथे युञ्जन्ति यातवे । ऋषीणां सप्त धीतिभिः	१७
तं सोतारो धनस्पृतमाशुं वाजाय यातवे । हरिं हिनोत वाजिनम्	१८
आविशन् कलशं सुतो विश्वा अर्षेभ्यः श्रियः । शूरो न गोषु तिष्ठति	१९
आ तं इन्द्रो मदाय कं पयो दुहन्त्यायवः । देवा देवेभ्यो मधु	२० [२७]
आ नः सोमं पवित्र आ सृजता मधुमत्तमम् । देवेभ्यो देवश्रुतमम्	२१
एते सोमा असृक्षत गृणानाः श्रवसे महे । मदिन्तमस्य धारया	२२
अभि गव्यानि वीतये नृम्णा पुनानो अर्षसि । सनद्राजः परि स्रव	२३
उत नो गोमतीरिषो विश्वा अर्ष परिदुभः । गृणानो जमदग्निना	२४
पवस्व वाचो अग्रियः सोमं चित्राभिरुतिभिः । अभि विश्वानि काव्या	२५ [२८]
त्वं समुद्रिया अपो ऽग्रियो वाच ईरयन् । पवस्व विश्वमेजय	२६
तुभ्येमा भुवना कवे महिन्ने सोम तस्थिरे । तुभ्यमर्पन्ति सिन्धवः	२७
प्र ते द्विवो न वृष्टयो धारा यन्त्यसृश्रतः । अभि शुक्रामुपस्तिरम्	२८
इन्द्रायेन्दुं पुनीतनो यं दक्षाय सार्धनम् । ईशानं वीतिराधसम्	२९
पवमान ऊतः कविः सोमः पवित्रमासदत् । दधत् स्तोत्रे सुवीर्यम्	३० [२९] (४५०)

(६३)

३० निधुविः काश्यपः । पवमानः सोमः । गायत्री ।

आ पवस्व सहस्रिणं रयिं सोम सुवीर्यम् । अस्मे श्रवांसि धारय	१
इषमूर्जं च पिन्वस् इन्द्राय मन्सरिन्तमः । बभूवन्नि पीदसि	२ (४५०)

सुत इन्द्राय विष्णवे	सोमः कलशे अक्षरत् । मधुमाँ अस्तु वायवे	३
एते असृग्रमाशवो	ऽति हरांसि बभ्रवः । सोमां क्रतस्य धारया	४
इन्द्रं वर्धन्तो अप्तुरः	कृण्वन्तो विश्वमार्यम् । अपघ्नन्तो अरावणः	५ [३०]
सुता अनु स्वमा रजो	ऽभ्यर्पन्ति बभ्रवः । इन्द्रं गच्छन्त इन्द्रवः	६
अया पवस्व धारया	यया सूर्यमरोचयः । हिन्वानो मानुषीरपः	७
अयुक्त सूर एतशं	पवमानो मनावधि । अन्तरिक्षेण यातवे	८
उत त्या हरितो दश	सूरो अयुक्त यातवे । इन्दुरिन्द्र इति ब्रुवन्	९
परीतो वायवे सुतं	गिर इन्द्राय मत्सरम् । अव्यो वारेषु सिञ्चत	१० [३१]
पवमान विदा रयि	मस्मभ्यं सोम दुष्टरम् । यो दूणाशो वनुष्यता	११
अभ्यर्ष सहस्रिणं	रयिं गोमन्तमश्विनम् । अभि वाजमुत श्रवः	१२
सोमो देवो न सूर्यो	ऽद्रिभिः पवते सुतः । दधानः कलशे रसम्	१३
एते धामान्यार्या	शुक्रा क्रतस्य धारया । वाजं गोमन्तमक्षरन्	१४
सुता इन्द्राय वज्रिणे	सोमांसो दध्याशिरः । पवित्रमत्यक्षरन्	१५ [३२]
प्र सोम मधुमत्तमो	राये अर्ष पवित्र आ । मद्रो यो देववीतमः	१६
तमीं मृजन्त्यायवो	हरिं नदीषु वाजिनम् । इन्दुमिन्द्राय मत्सरम्	१७
आ पवस्व हिरण्यव	दश्वावत् सोम वीरवत् । वाजं गोमन्तमा भर	१८
परि वाजे न वाजयु	मव्यो वारेषु सिञ्चत । इन्द्राय मधुमत्तमम्	१९
कविं मृजन्ति मज्यं	धीभिर्विप्रा अवस्यवः । वृषा कनिकदर्षति	२० [३३]
वृषणं धीभिरप्तुरं	सोममुतस्य धारया । मती विप्राः समस्वरन्	२१
पवस्व देवायुष	गिन्द्रं गच्छतु ते मदः । वायुमा रोह धर्मणा	२२
पवमान नि तोशसे	रयिं सोम श्रवाय्यम् । प्रियः समुद्रमा विश	२३
अपघ्नन् पवसे मृधः	क्रतुवित् सोम मत्सरः । नुदस्वाद्वयं जनम्	२४
पवमाना असृक्षत्	सोमाः शुक्रास इन्द्रवः । अभि विश्वानि काव्या	२५ [३४]
पवमानास आशवः	शुभ्रा असृग्रमिन्द्रवः । घ्नन्तो विश्वा अप द्विषः	२६
पवमाना विवस्प	र्यन्तरिक्षादसृक्षत । पृथिव्या अधि सानवि	२७
पुनानः सोम धारये	न्वो विश्वा अप सिधः । जहि रक्षांसि सुक्रतो	२८
अपघ्नन् त्सोम रक्षसो	ऽभ्यर्ष कनिकदत् । द्युमन्तं शुष्ममुत्तमम्	२९
अस्मे वसूनि धारय	सोमं दिव्यानि पार्थिवा । इन्द्रो विश्वानि वार्या	३० [३५] (४८८)

यास्ते धारा मधुश्रुतो ऽसृग्रमिन्द ऊतये । ताभिः पवित्रमासदः	७
सो अर्षेन्द्राय पीतये तिरो रोमाण्यव्यया । सीदुन् योना वनेष्वा	८
त्वमिन्दो परि स्रव स्वादिष्ठो अङ्गिरोभ्यः । वरिवोविद्धृतं पयः	९
अयं विचर्षणिर्हितः पर्वमानः स चेताति । हिन्वान आप्यं ब्रूहत्	१० [२५]
एष वृषा वृषव्रतः पर्वमानो अशस्तिहा । करद्रसूनि दाशुषे	११
आ पर्वस्व सहस्रिणं रयिं गोमन्तमश्विनम् । पुरुश्चन्द्रं पुरुस्पृहम्	१२
एष स्य परि पिच्यते मर्मज्यमान आयुभिः । उरुगायः कविकृतुः	१३
सहस्रोतिः शतामघो विमानो रजसः कविः । इन्द्राय पवते मदः	१४
गिरा जात इह स्तुत इन्दुरिन्द्राय धीयते । वीर्योना वसताविव	१५ [२६]
पर्वमानः सुतो नृभिः सोमो वाजमिवासरत् । चमूषु शकमनासदम्	१६
तं त्रिपृष्ठे त्रिवन्धुरे रथे युञ्जन्ति यातवे । ऋषीणां सप्त धीतिभिः	१७
तं सौतारो धनस्पृतमाशुं वाजाय यातवे । हरिं हिनोत वाजिनम्	१८
आविशान् कलशं सुतो विश्वा अर्षन्नभि श्रियः । शूरो न गोषु तिष्ठति	१९
आ तं इन्दो मदाय कं पयो दुहन्त्यायवः । देवा देवेभ्यो मधु	२० [२७]
आ नः सोमं पवित्र आ सृजता मधुमत्तमम् । देवेभ्यो देवश्रुतमम्	२१
एते सोमा असृक्षत गृणानाः श्रवसे महे । मदिन्तमस्य धारया	२२
अभि गव्यानि वीतये नृम्णा पुनानो अर्षसि । सनद्राजः परि स्रव	२३
उत नो गोमतीरिषो विश्वा अर्ष परिदुभः । गृणानो जमदग्निना	२४
पर्वस्व वाचो अग्रियः सोमं चित्राभिरुतिभिः । अभि विश्वानि काव्या	२५ [२८]
त्वं समुद्रिया अपो ऽग्रियो वाच ईरयन् । पर्वस्व विश्वमेजय	२६
तुभ्येमा भुवना कवे महिम्ने सोम तस्थिरे । तुभ्यमर्पन्ति सिन्धवः	२७
प्र ते विवो न वृष्टयो धारा यन्त्यसश्चतः । अभि शुक्रामुपस्तिरम्	२८
इन्द्रायेन्दुं पुनीतनो ग्रं दक्षाय सार्धनम् । ईशानं वीतिराधसम्	२९
पर्वमान क्रतुः कविः सोमः पवित्रमासदत् । दधत् स्तोत्रे सुवीर्यम्	३० [२९] (४५८)

(६३)

३० निधुविः काश्यपः । पर्वमानः सोमः । गायत्री ।
 आ पर्वस्व सहस्रिणं रयिं सोम सुवीर्यम् । अस्मे श्रवांसि धारय
 इषमूर्जं च पिन्वस इन्द्राय मन्सरिन्तम् । तमूषा नि पीदसि

१
२

(४६०)

सुत इन्द्राय विष्णवे	सोमः कलशे अक्षरत्	१ मधुमाँ अस्तु वायवे	३
एते असृग्रमाशवो	ऽति हरांसि बभ्रवः	१ सोमां ऋतस्य धारया	४
इन्द्रं वर्धन्तो अप्तुरः	कृण्वन्तो विश्वमार्यम्	१ अपघ्नन्तो अरावणः	५ [३०]
सुता अनु स्वमा रजो	ऽभ्यर्षन्ति बभ्रवः	१ इन्द्रं गच्छन्त इन्द्रवः	६
अया पवस्व धारया	यया सूर्यमरोचयः	१ हिन्वानो मानुपीरपः	७
अयुक्त सूर एतशं	पवमानो मनावधि	१ अन्तरिक्षेण यातवे	८
उत त्या हरितो दश	सूरो अयुक्त यातवे	१ इन्दुरिन्द्र इति ब्रुवन्	९
परीतो वायवे सुतं	गिर इन्द्राय मत्सरम्	१ अव्यो वारेषु सिञ्चत	१० [३१]
पवमान विदा रयि	मस्मभ्यं सोम दुष्टरम्	१ यो दूणाशो वनुष्यता	११
अभ्यर्ष सहस्रिणं	रयिं गोमन्तमश्विनम्	१ अभि वाजमुत श्रवः	१२
सोमो देवो न सूर्यो	ऽद्विभिः पवते सुतः	१ दधानः कलशे रसम्	१३
एते धामान्यार्या	शुक्रा ऋतस्य धारया	१ वाजं गोमन्तमक्षरन्	१४
सुता इन्द्राय वज्रिणे	सोमासो दध्याशिरः	१ पवित्रमत्यक्षरन्	१५ [३२]
प्र सोम मधुमत्तमो	राये अर्ध पवित्र आ	१ मद्रो यो देववीतमः	१६
तमी मृजन्त्यायवो	हरिं नदीषु वाजिनम्	१ इन्दुमिन्द्राय मत्सरम्	१७
आ पवस्व हिरण्यव	दश्वावत् सोम वीरवत्	१ वाजं गोमन्तमा भर	१८
परि वाजे न वाजयु	मव्यो वारेषु सिञ्चत	१ इन्द्राय मधुमत्तमम्	१९
कवि मृजन्ति मर्ज्यं	धीभिर्विप्रा अवस्यवः	१ वृषा कनिकदर्षति	२० [३३]
वृषणं धीमिरप्तुरं	सोममृतस्य धारया	१ मती विप्राः समस्वरन्	२१
पवस्व देवायुष	गिन्द्रं गच्छतु ते मदः	१ वायुमा रोह धर्मेणा	२२
पवमान नि तोशसे	रयिं सोम श्रवाय्यम्	१ प्रियः समुद्रमा विश	२३
अपघ्नन् पवसे मृधः	ऋतुवित सोम मत्सरः	१ नुदस्वाद्वेयुं जनम्	२४
पवमाना असृक्षत	सोमाः शुक्रास इन्द्रवः	१ अभि विश्वानि काव्या	२५ [३४]
पवमानास आशवः	शुभ्रा असृग्रमिन्द्रवः	१ घ्नन्तो विश्वा अप द्विषः	२६
पवमाना विवस्प	र्यन्तरिक्षादसृक्षत	१ पृथिव्या अधि सानवि	२७
पुनानः सोम धारये	न्वो विश्वा अप सिधः	१ जहि रक्षांसि सुक्रतो	२८
अपघ्नन् त्सोम रक्षसो	ऽभ्यर्ष कनिकदत्	१ शुमन्तं शुष्ममुत्तमम्	२९
अस्मे वसूनि धारय	सोमं दिव्यानि पार्थिवा	१ इन्द्रो विश्वानि वार्या	३० [३५] (४८८)

(६४)

३० कश्यपो मारीचः । पवमानः सोमः । गायत्री ।

वृषा सोम द्युमाँ अंसि	वृषा देव वृषवतः	। वृषा धर्मीणि दधिषे	१
वृष्णस्ते वृष्ण्यं शवो	वृषा वनं वृषा मदः	। सत्यं वृषन् वृषेदंसि	२
अश्वो न चक्रदो वृषा	सं गा इन्दो समर्वतः	। वि नो राये दुरो वृधि	३
असृक्षत् प्र वाजिनो	गव्या सोमांसो अश्वया	। शुक्रासो वीरयाशवः	४
शुम्भमाना कतायुभि	मृज्यमाना गर्भस्त्योः	। पर्वन्ते वारे अवयये	५ [३६]
ते विश्वा द्वाशुषे वसु	सोमा दिव्यानि पार्थिवा	। पर्वन्तामान्तरिक्ष्या	६
पवमानस्य विश्ववित्	प्र ते सर्गा असृक्षत	। सूर्यस्येव न रश्मयः	७
केतुं कृण्वन् दिवस्पति	विश्वा रूपाभ्यर्षसि	। समुद्रः सोम पिन्वसे	८
हिन्वानो वाचमिष्यसि	पवमान विधर्मणि	। अक्रान् देवो न सूर्यः	९
इन्दुः पविष्ट चेतनः	प्रियः कवीनां मती	। सृजदश्वं रथीरिव	१० [३७]
ऊर्मिर्यस्ते पवित्र आ	देवावीः पर्यक्षरत्	। सीदन्नृतस्य योनिमा	११
स नो अर्ष पवित्र आ	मदो यो देववीतमः	। इन्दुविन्द्राय पीतये	१२
इषे पवस्व धारया	मृज्यमानो मनीषिभिः	। इन्दो रुचाभि गा इहि	१३
पुनानो वरिवस्कृध्यू	जं जनाय गिर्वणः	। हरे सृजान आशिरम्	१४
पुनानो देववीतय	इन्द्रस्य याहि निष्कृतम्	। द्युतानो वाजिभिर्यतः	१५ [३८]
प्र हिन्वानास इन्दुवो	ऽच्छा समुद्रमाशवः	। धिया जूता असृक्षत	१६
मर्मजानास आयवो	वृथा समुद्रमिन्दवः	। अग्नन्नृतस्य योनिमा	१७
परि णो याह्यस्मयु	विश्वा वसून्योर्जसा	। पाहि नः शर्म वीरवत्	१८
मिमाति वहिरेतशः	पदं युजान क्रकभिः	। प्र यत् समुद्र आहितः	१९
आ यद्योर्नि हिरण्यय	माशुर्कृतस्य सीदति	। जहात्यप्रचेतसः	२० [३९]
अभि वेना अनूपते	र्यक्षन्ति प्रचेतसः	। मज्जन्त्यविचेतसः	२१
इन्द्रायेन्दो मरुत्वते	पवस्व मधुमत्तमः	। कृतस्य योनिमासदम्	२२
तं त्वा विप्रा वचोविवृ	परिष्कृण्वन्ति वेधसः	। सं त्वा मृजन्त्यायवः	२३
रसं ते मित्रो अर्यमा	पिबन्ति वरुणः कवे	। पवमानस्य मरुतः	२४
त्वं सोम विप्रश्चितं	पुनानो वाचमिष्यसि	। इन्दो सहस्रभर्णसम्	२५ [४०] (५११)

उतो सहस्रभर्णसं वाचं सोम मखस्युवम् । पुनान इन्दुवा भर २६
पुनान इन्दवेषां पुरुहूत जनानाम् । प्रियः समुद्रमा विश २७
दर्विद्युतत्या रुचा परिष्टोभन्त्या कृपा । सोमाः शुक्रा गवाशिरः २८
हिन्वानो हेतुभिर्यत आ वाजं वाज्यकमीत् । सीदन्तो वनुषो यथा २९
क्रधक् सोम स्वस्तये संजग्मानो दिवः कविः । पवस्व सूर्यो हृशे ३० [४१] (५१८)

- ७०५ -

[द्वितीयोऽध्यायः ॥२॥ व० १-३३]

(६५)

३० भृगुर्वारुणिर्जमदग्निर्भार्गवो वा । पवमानः सोमः । गायत्री ।

हिन्वन्ति सूरमुस्रयः स्वसारो जामयस्पतिम् । महामिन्दुं महीयुवः १
पवमान रुचारुचा देवो देवेभ्यस्पतिं । विश्वा वसून्वा विश २
आ पवमान सुष्टुतिं वृष्टिं देवेभ्यो दुवः । इषे पवस्व संयतम् ३
वृषा ह्यसि भानुना द्युमन्तं त्वा हवामहे । पवमान स्वाध्यः ४
आ पवस्व सुवीर्यं मन्दमानः स्वायुध । इहो ष्विन्दुवा गहि ५ [१]
यदग्निः परिषिच्यसे मृज्यमानो गर्भस्तयोः । दुणां सधस्थमश्रुषे ६
प्र सोमाय विश्ववत् पवमानाय गायत । महे सहस्रचक्षसे ७
यस्य वर्णं मधुश्रुतं हरिं हिन्वन्त्यद्रिभिः । इन्दुमिन्द्राय पीतये ८
तस्य ते वाजिनो वयं विश्वा धनानि जिग्युषः । सखित्वमा वृणीमहे ९
वृषा पवस्व धारया मरुत्वते च मत्सरः । विश्वा दधान ओजसा १० [२]
तं त्वा धर्तारमोण्योऽः पवमान स्वर्दशम् । हिन्वे वाजेषु वाजिनम् ११
अया चित्तो विपानया हरिः पवस्व धारया । युजं वाजेषु चोदय १२
आ न इन्दो महीमिषं पवस्व विश्वदर्शतः । अस्मभ्यं सोम गातुवित् १३
आ कुलशा अनूपते न्दो धाराभिरोजसा । एन्द्रस्य पीतये विश १४
यस्य ते मयं रसं तीव्रं दुहन्त्यद्रिभिः । स पवस्वाभिमातिहा १५ [३]
राजा मेधाभिरीयते पवमानो मनावधि । अन्तरिक्षेण यातवे १६
आ न इन्दो शतग्विनं गवां पोषं स्वश्व्यम् । वहा भगन्तिमुतये १७
आ नः सोम सहो जुवो रूपं न वर्चसे भर । सुष्वाणो देववीतये १८
अपी सोम द्युमत्तमो ऽभि द्रोणानि रोरुवत् । सीदञ्छयेनो न योनिमा १९
अप्सा इन्द्राय वायवे वरुणाय मरुतयः । सोमो अर्पति विष्णवे २० [४] (५३८)

इधं तोकाय नो दधे—दुस्मभ्यं सोम विश्वतः	। आ पवस्व सहस्रिणाम्	२१
ये सोमासः परावति ये अर्वावति सुन्विरे	। ये वादः शर्यणावति	२२
य अर्जीकेषु कृत्वसु ये मध्ये पस्त्यानाम्	। ये वा जनेषु पञ्चसु	२३
ते नो वृष्टिं दिवस्पति पवन्तामा सुवीर्यम्	। सुवाना देवास इन्द्रवः	२४
पवते हर्यतो हरि—गृणानो जमदग्निना	। हिन्वानो गोरधि त्वचि	२५ [५]
प्र शुक्रासो वयोजुवो हिन्वानासो न सप्तयः	। श्रीणाना अप्सु मृशत	२६
तं त्वा सुतेष्वाभुवो हिन्विरे देवतातये	। स पवस्वानया रुचा	२७
आ ते दक्षं मयोभुवं वह्निमद्या वृणीमहे	। पान्तमा पुरुस्पृहम्	२८
आ मन्द्रमा वरेण्य—मा विप्रमा मनीषिणाम्	। पान्तमा पुरुस्पृहम्	२९
आ रुयिमा सुचेतुन—मा सुक्रतो तनूष्वा	। पान्तमा पुरुस्पृहम्	३० [६] (५४८)

(६६)

३० शतं वैखानसाः । पवमानः सोमः, १९-२१ अग्निः पवमानः । गायत्री, १८ अनुष्टुप् ।

पवस्व विश्वचर्षणे ऽभि विश्वानि काव्या	। सखा सखिभ्य ईड्यः	१
ताभ्यां विश्वस्य राजसि ये पवमान धामनी	। प्रतीची सोम तस्थतुः	२
परि धामानि यानि ते त्वं सोमासि विश्वतः	। पवमान क्रतुभिः कवे	३
पवस्व जनयन्निषो ऽभि विश्वानि वार्या	। सखा सखिभ्य ऊतये	४
तव शुक्रासो अर्चयो दिवस्पृष्टे वि तन्वते	। पवित्रं सोम धामभिः	५ [७]
तवेमे सप्त सिन्धवः प्रशिषं सोम सिञ्चते	। तुभ्यं धावन्ति धेनवः	६
प्र सोम याहि धारया सुत इन्द्राय मत्सरः	। दधानो अक्षिति श्रवः	७
समु त्वा धीभिर्स्वरन् हिन्वतीः सप्त जामयः	। विप्रमाजा विवस्वतः	८
मृजन्ति त्वा समग्रुवो ऽग्रे जीरावधि प्वणि	। रेभो यदुज्यसे वने	९
पवमानस्य ते कवे वाजिन् त्सर्गा असृक्षत	। अर्वन्तो न श्रवस्यवः	१० [८]
अच्छा कोशं मधुश्रुत—मसृगं वारं अव्यये	। अर्वावशन्त धीतयः	११
अच्छा समुद्रमिन्दुवो ऽस्तं गावो न धेनवः	। अगमन्नृतस्य योनिमा	१२
प्र ण इन्द्रो महे रण आपो अर्पन्ति सिन्धवः	। यद्गोभिर्वासयिष्यसे	१३
अस्य ते सख्ये वय मिर्यक्षन्तस्त्वोतयः	। इन्द्रो सखित्वमुश्मसि	१४
आ पवस्व गर्विष्ठये महे सोम मृचक्षसे	। एन्द्रस्य जठरे विश	१५ [९] (५४९)

महौ असि सोम ज्येष्ठ उग्राणामिन्दु ओजिष्ठः । युध्वा सञ्जश्वजिगेथ १६	
य उग्रेभ्यश्चिदोर्जीया ज्येष्ठेभ्यश्चिच्छूरतरः । मूरिदाभ्यश्चिन्महीयान् १७	
त्वं सोम सूर एष स्तोकरस्य साता तनूनाम् । वृणीमहे सख्याय वृणीमहे युज्याय १८	
अग्न आयूँपि पवस आ सुवोर्जमिषं च नः । आरे बाधस्व दुच्छुनाम् १९	
अग्निर्क्रपिः पवमानः पाश्र्वजन्यः पुरोहितः । तमीमहे महागयम् २० [१०]	
अग्रे पवस्व स्वपा अस्मे वर्चः सुवीर्यम् । दधद्वयिं मयि पोषम् २१	
पवमानो अति सिधो ऽभ्यर्षति सुष्टुतिम् । सूरौ न विश्वदर्शतः २२	
स मर्मृजान आयुभिः प्रयस्वान् प्रयसे हितः । इन्दुरत्यो विचक्षणः २३	
पवमान ऋतं बृहच्छ्रुक्रं ज्योतिरजीजनत् । कृष्णा तमांसि जङ्घनत् २४	
पवमानस्य जङ्घतो हरेश्चन्द्रा असृक्षत । जीरा अजिरशोचिषः २५ [११]	
पवमानो रथीतमः शुभ्रेभिः शुभ्रशस्तमः । हरिश्चन्द्रो मरुद्वणः २६	
पवमानो व्यश्रव इरिमिभिर्वाजसातमः । दधत् स्तोत्रे सुवीर्यम् २७	
प्र सुवान इन्दुरक्षाः पवित्रमत्यव्ययम् । पुनान इन्दुरिन्द्रमा २८	
एष सोमो अधि त्वचि गवां क्रीळत्यद्रिभिः । इन्द्रं मदाय जोहुवत् २९	
यस्य ते द्युम्रवत् पयः पवमानाभृतं दिवः । तेन नो मृळ जीवसे ३० [१२] (५७८)	

(६७)

(१-३२) १-३ भरद्वाजो बार्हस्पत्यः, ४-६ ऋश्यपो मारीचः, ७-९ गोतमो राहूगणः, १०-१२ अत्रिभौमः, १३-१५ विश्वामित्रो गाथिनः, १६-१८ जमदग्निर्भार्गवः, १९-२१ वसिष्ठो मैत्रावरुणिः, २२-३२ पवित्र आङ्गिरसो वा वसिष्ठो वा उभौ वा । पवमानः सोमः, १०-१२ पवमानः पूषा वा, २३-२७ पवमानोऽग्निः, २५ पवमानः सविता वा, २६ पवमानाग्निसवितारः, २७ विश्वे देवा वा, ३१-३२ पावमान्यध्येता । गायत्री, १६-१८ नित्यद्विपदा गायत्री, ३० पुरउष्णिक्; २७, ३१, ३२, अनुष्टुप् ।

त्वं सोमासि धारयु मन्द्र ओजिष्ठो अध्वरे । पवस्व मंहयद्रयिः १	
त्वं सुतो नृमादनो दधन्वान् मत्सरिन्तमः । इन्द्राय सूरिरन्धसा २	
त्वं सुष्वाणो अद्रिभि रभ्यर्ष कर्निकदत् । द्युमन्तं शुष्ममुत्तमम् ३	
इन्दुर्हिन्वानो अर्पति तिरो वाराण्यव्यया । हरिर्वाजमचिकदत् ४	
इन्द्रो व्यव्यमर्षसि वि श्रवांसि वि सौमगा । वि वाजान् त्सोम गोमतः ५ [१३]	
आ न इन्द्रो शतृग्विनं रयिं गोमन्तमश्विनम् । भरा सोम सहस्रिणम् ६	
पवमानास इन्द्रव स्तिरः पवित्रमाशवः । इन्द्रं यामेभिराशत ७	

(५८५)

ककुहः सोम्यो रस	इन्दुरिन्द्राय पूर्यः	। आयुः पवत आयवे	८
हिन्वन्ति सूरमुसयः	पर्वमानं मधुश्चुतम्	। अभि गिरा समस्वरन्	९
अविता नो अजाश्वः	पूषा यामनियामनि	। आ भक्षत् कन्यासु नः	१० [१४]
अयं सोमः कपर्दिने	घृतं न पवते मधु	। आ भक्षत् कन्यासु नः	११
अयं त आघृणे सुतो	घृतं न पवते शुचि	। आ भक्षत् कन्यासु नः	१२
वाचो जन्तुः कवीनां	पर्वस्व सोम धारया	। देवेषु रत्नधा असि	१३
आ कलशेषु धावति	श्येनो वर्म वि गाहते	। अभि द्रोणा कनिकदत्	१४
परि प्र सोम ते रसो	ऽसर्जि कलशे सुतः	। श्येनो न तक्तो अर्पति	१५ [१५]
पर्वस्व सोम मन्दय	न्निन्द्राय मधुमत्तमः		१६
असृग्रन् देववीतये	वाजयन्तो रथा इव		१७
ते सुतासो मदन्तिमाः	शुक्रा वायुमसृक्षत		१८
ग्राव्णा तुन्नो अभिष्टुतः	पवित्रं सोम गच्छसि	। दधत् स्तोत्रे सुवीर्यम्	१९
एष तुन्नो अभिष्टुतः	पवित्रमति गाहते	। रक्षोहा वारमव्ययम्	२० [१६]
यदन्ति यच्च दूरके	भयं विन्दति मामिह	। पर्वमान वि तज्जहि	२१
पर्वमानः सो अद्य नः	पवित्रेण विचर्षणिः	। यः पोता स पुनातु नः	२२
यत् ते पवित्रमर्चिष्य	ग्ने विततमन्तरा	। ब्रह्म तेन पुनीहि नः	२३
यत् ते पवित्रमर्चिव	द्ग्रे तेन पुनीहि नः	। ब्रह्मसवैः पुनीहि नः	२४
उभाभ्यां देव सवितः	पवित्रेण सवेन च	। मां पुनीहि विश्वतः	२५ [१७]
त्रिभिर्द्वं देव सवित	र्वर्षिष्ठैः सोम धामभिः	। अग्ने दक्षैः पुनीहि नः	२६
पुनन्तु मां देवजनाः	पुनन्तु वसवो धिया ।		
विश्वे देवाः पुनीत मा	जातवेदः पुनीहि मा		२७
प्र प्यायस्व प्र स्यन्दस्व	सोम विश्वेभिरंशुभिः ।	देवेभ्य उत्तमं हविः	२८
उप प्रियं पतिप्रतं	युवानमाहुतीवृधम्	। अगन्म बिभ्रतो नमः	२९
अलाप्यस्य परशुर्ननाश	त मा पर्वस्व देव सोम ।	आखुं चिदेव देव सोम	३०
यः पावमानीरुध्ये	त्यृषिभिः संभृतं रसम् ।		
सर्वं स पूतमश्नाति	स्वद्वितं मातरिर्वना		३१
पावमानीर्यो अध्ये	त्यृषिभिः संभृतं रसम् ।		
तस्मै सरस्वती दुहे	क्षीरं सर्पिर्मधुवृक्षम्		

(६८)

[चतुर्थोऽनुवाकः ॥४॥ सू० ६८-८५]

१० वत्सप्रिर्भालन्दनः । पवमानः सोमः । जगती, १० त्रिष्टुप् ।

प्र देवमच्छा मधुमन्त इन्दुवो ऽसिष्यदन्त गाव आ न धेनवः ।

वर्हिषदो वचनावन्त ऊर्धभिः परिभृतमुस्त्रिया निर्णिजं धिरे १

स रोर्ववदुभि पूर्वा अचिक्रद दुपारुहः श्रथयन् त्स्वादते हरिः ।

तिरः पवित्रं परियन्तुरु ज्ञयो नि शयाणि दधते देव आ वरम् २

वि यो ममे यम्या संयती मदः साकंवृधा पर्यसा पिन्वदक्षिता ।

मही अपारे रजसी विवेविद दभिन्नजन्नक्षितं पाज आ ददे ३

स मातरा विचरन् वाजयन्नपः प्र मेधिरः स्वधया पिन्वते पदम् ।

अंशुर्यवेन पिपिशे यतो नृभिः सं जामिभिर्नसते रक्षते शिरः ४

सं दक्षेण मनसा जायते कवि ऋतस्य गर्भो निहितो यमा परः ।

यूना ह सन्ता प्रथमं वि जज्ञतुर्गुहा हितं जनिम नेममुद्यतम् ५ [१९]

मन्द्रस्य रूपं विविदुर्मनीषिणः श्येनो यदन्धो अभरत् परावतः ।

तं मर्जयन्त सुवृधं नदीष्वा उशन्तमंशुं परियन्तमृगिमयम् ६

त्वां मृजन्ति दश योषणः सुतं सोम ऋषिभिर्मतिभिर्धीतिभिर्हितम् ।

अव्यो वारोभिरुत देवहूतिभिर्नृभिर्यतो वाजमा दर्षि सातये ७

परिप्रयन्तं वय्यं सुधंसदं सोमं मनीषा अभ्यनूषत स्तुभः ।

यो धारया मधुमां ऊर्मिणा दिव इर्यति वाचं रयिषाळमर्त्यः ८

अयं दिव इर्यति विश्वमा रजः सोमः पुनानः कलशेषु सीदति ।

अद्भिर्गोभिर्मृज्यते अद्भिभिः सुतः पुनान इन्दुर्वरिवो विदत् प्रियम् ९

एवा नः सोम परिषिच्यमानो वयो दधच्चित्रतमं पवस्व ।

अद्वेपे द्यावापृथिवी हुवेम देवा धत्त रयिमस्मे सुवीरम् १० [२०] (६२०)

(६९)

१० हिरण्यस्तूप आङ्गिरसः । पवमानः सोमः । जगती, ९-१० त्रिष्टुप् ।

इषुर्न धन्वन् प्रति धीयते मतिर्वत्सो न मातुरुप सज्यूर्धनि ।

उरुधारेव दुहे अग्र आयत्यस्य व्रतेष्वपि सोम इष्यते १

उपो मतिः पूच्यते सिच्यते मधु मन्द्रार्जनी चोदते अन्तरासनि ।

पवमानः संतनिः प्रघ्नतामिव मधुमान इत्सः परि वारमर्षति २ (६२२)

अव्ये वधूयुः पवते परि त्वचि श्रथनीते नत्तीरदितेऋतं यते ।
हरिरिक्कान् यजतः संयतो मदो नृम्णा शिशानो महिषो न शोभते
उक्षा मिमाति प्रति यन्ति धेनवो देवस्य देवीरूपं यन्ति निष्कृतम् ।
अत्यक्रमीर्दुर्जनं वारमुव्ययमत्कं न निक्तं परि सोमो अव्यत
अमृक्तेन रुशता वाससा हरिरमर्त्यो निर्णिजानः परि व्यत ।
दिवस्पृष्ठं बर्हणा निर्णिजे कृतो पस्तरणं चम्वोर्नभस्मयम् ।

३

४

५ [२१]

सूर्यस्येव रश्मयो द्रावयितवो मत्सरासः प्रसुपः साकमीरते ।
तन्तुं ततं परि सर्गास आशवो नेन्द्राहते पवते धाम किं चन
सिन्धोरिव प्रवणे निम्न आशवो वृषच्युता मदासो गातुमाशत ।
शं नो निवेशे द्विपदे चतुष्पदे ऽस्मे वाजाः सोम तिष्ठन्तु कृष्टयः
आ नः पवस्व वसुमद्विरण्यवदश्वावद्गोमद्यवमत् सुवीर्यम् ।
युयं हि सोम पितरो मम स्थनं दिवो मूर्धानः प्रस्थिता वयस्कृतः
एते सोमाः पवमानास इन्द्रं रथा इव प्र ययुः सातिमच्छ ।
सुताः पवित्रमतिं यन्त्यव्यं हित्वी वृत्रिं हरितो वृष्टिमच्छ
इन्द्रविन्द्राय बृहते पवस्व समृद्धीको अनवद्यो रिशादाः ।
भरा चन्द्राणि गृणते वसूनि देवैर्द्यावापृथिवी प्रावतं नः

६

७

८

९

१० [२२] (६३)

(७०)

१० रेणुर्वैश्वामित्रः । पवमानः सोमः । जगती, १० त्रिष्टुप् ।

त्रिरस्मै सप्त धेनवो दुदुह्ने सत्यामाशिरं पूर्य व्योमनि ।
चत्वार्यन्या भुवनानि निर्णिजे चारुणि चक्रे यदृतैरवर्धत
स भिक्षमाणो अमृतस्य चारुण उभे द्यावा काव्येना वि श्रथथे ।
तेजिष्ठा अपो मंहना परि व्यत यदी देवस्य श्रवसा सदो विदुः
ते अस्य सन्तु केतवोऽमृत्यवो ऽदाभ्यासो जनुषी उभे अनु ।
येभिर्नृम्णा च देव्या च पुनत आदिद्राजानं मनना अगृभ्णत
स मृज्यमानो वृशभिः सुकर्मभिः प्र मध्यमासु मानुषु प्रमे सचा ।
व्रतानि पानो अमृतस्य चारुण उभे नृचक्षा अनु पश्यते विशी
स मर्मजान इन्द्रियाय धारय ओभे अन्ता रोदसी हर्षते हितः ।
वृषा शुष्मेण बाधते वि दुर्मती गदेविशानः शरुदेतं शुरुधः

१

२

३

४

५ [२३] (६३)

स मातरा न ददृशान उम्रियो नानन्ददेति मरुतामिव स्वनः ।
 जानन्नृतं प्रथमं यत् स्वर्णरं प्रशस्तये कर्मवृणीत सुक्रतुः ६
 रुवति भीमो वृषभस्ताविष्यया गृद्धे शिशानो हरिणी विचक्षणः ।
 आ योनिं सोमः सुकृतं नि पीदति गव्ययी त्वग्भवति निर्णिगव्ययी ७
 शुचिः पुनानस्तन्वमरेपस मव्ये हरिर्न्यधाविष्ट सानवि ।
 जुष्टो मित्राय वरुणाय वायवे त्रिधातु मधु क्रियते सुकर्मभिः ८
 पवस्व सोम देववीतये वृषे न्द्रस्य हार्दिं सोमधानमा विश ।
 पुरा नो बाधादुरितातिं पारय क्षेत्रविद्धि दिश आहां विपृच्छते ९
 हितो न सप्तिरभि वाजमर्षे न्द्रस्येन्द्रो जठरमा पवस्व ।
 नावा न सिन्धुमतिं पर्षि विद्रा ज्छूरो न युध्यन्नव नो निदः स्पः १० [२४] (६४०)

(७१)

९ ऋषभो वैश्वामित्रः । पवमानः सोमः । जगती, ९ त्रिष्टुप् ।

आ दक्षिणा सृज्यते शुष्म्याऽसदं वेतिं द्रुहो रक्षसः पाति जागृविः ।
 हरिरोपशं कृणुते नभस्पय उपस्तिरे चम्बोऽर्बन्नि निर्णिजे १
 प्र कृष्टिहेव शूष एति रोरुव दसुर्यं वर्णं नि रिणीति अस्य तम् ।
 जहाति वृषि पितुरेति निष्कृत मुपप्रुतं कृणुते निर्णिजं तना २
 अर्दिभिः सुतः पवते गर्भस्त्यो वृषायते नभसा वेपते मती ।
 स मोदते नसते साधते गिरा नैनिक्ते अप्सु यजते परीमणि ३
 परिं द्युक्षं सहसः पर्वतावृधं मध्वः सिञ्चन्ति हर्म्यस्य सुक्षणिम् ।
 आ यस्मिन् गावः सुहुतादु ऊर्धनि मूर्धञ्छीणन्त्यग्रियं वरीमभिः ४
 समी रथं न भुरिजोरहेषत दश स्वसारो अदितैरुपस्थ आ ।
 जिगादुषं जयति गोरपीच्यं पदं यदस्य मनुथा अजीजनन् ५ [२५]
 रयेनो न योनिं सदं धिया कृतं हिरण्ययमासदं देव एषति ।
 ए रिणन्ति बर्हिषि प्रियं गिरा ऽश्वो न देवा अप्येति यज्ञियः ६
 परा व्यक्तो अरुषो द्विवः कवि वृषा त्रिपृष्ठो अनविष्ट गा अभि ।
 सहस्रणीतिर्यतिः परायती रेभो न पूर्वीरुपसो वि राजति ७
 त्वेष रूपं कृणुते वर्णी अस्य स यत्राशयत् समृता सेधति सिधः ।
 अप्सा याति स्वधया दैव्यं जन् सं सुष्टुती नसते सं गोअग्रया ८ (६४८)

उक्षेव यूथा परियन्त्रावी दधि त्विषीरधित सूर्यस्य ।

दिव्यः सुपर्णोऽव चक्षत क्षां सोमः परि क्रतुना पश्यते जाः

१ [२६] (वि०)

(७२)

१ हरिमन्त आङ्गिरसः । पवमानः सोमः । जगती ।

हरिं मृजन्त्यरुषो न युज्यते सं धेनुभिः कलशे सोमो अज्यते ।

उद्गार्चमीरयति हिन्वते मती पुरुषुतस्य कति चित् परिप्रियः

साकं वदन्ति बहवो मनीषिण इन्द्रस्य सोमं जठरे यदादुहुः ।

यदी मृजन्ति सुगमस्तयो नरः सनीळाभिर्दुशभिः काम्यं मधु

अरममाणो अत्येति गा अभि सूर्यस्य प्रियं दुहितुस्तिरो रवम् ।

अन्वस्मै जोषमभरद्विनंगुसः सं द्वयीभिः स्वसृभिः क्षेति जामिभिः

नृधूतो अद्रिषुतो बर्हिषि प्रियः पतिर्गवां प्रदिव इन्दुर्कृत्वियः ।

पुरंधिवान् मनुषो यजसाधनः शुचिर्धिया पवते सोम इन्द्र ते

नृबाहुभ्यां चोदितो धारया सुतो ऽनुष्वधं पवते सोम इन्द्र ते ।

आप्राः क्रतून् त्समजैरध्वरे मतीर्वेन दुपच्चम्वोऽंरासदुन्द्ररिः

१

२

३

४

५ [२७]

अंशुं दुहन्ति स्तनयन्तमक्षितं कविं कवयोऽपसो मनीषिणः ।

समी गावो मतयो यन्ति संयतं क्रतस्य योना सदने पुनर्भुवः

नामा पृथिव्या धरुणो महो द्विवोऽऽपामूर्मो सिन्धुष्वन्तरिक्षितः ।

इन्द्रस्य वज्रो वृषभो विभूर्वसुः सोमो हृदे पवते चारु मत्सरः

स तू पवस्व परि पार्थिवं रजः स्तोत्रे शिक्षन्नाधून्वते च सुक्रतो ।

मा नो निर्भाग्वसुनः सादनस्पृशो रायि पिशङ्गं बहुलं वसीमहि

आ तू न इन्दो शतवृत्त्वश्यं सहस्रदातु पशुमद्विरण्यवत् ।

उप मास्व ब्रह्मती रेवतीरिषो ऽधि स्तोत्रस्य पवमान नो गहि

६

७

८

९ [२८] (वि०)

(७३)

१ पवित्र आङ्गिरसः । पवमानः सोमः । जगती ।

सक्रे दुप्सस्य धर्मतः समस्वर-वृत्तस्य योना समरन्त नाभयः ।

त्रीन् त्स मूर्धो असुरश्चक्र आरभे सत्यस्य नाभः सुश्रुतमपीपरन्

१

(वि०)

सम्यक् सम्यञ्चो महिषा अहेपत् सिन्धोरुर्मावधि वेना अवीविपन् ।

मधोर्धाराभिर्जनयन्तो अर्कमित् प्रियामिन्द्रस्य तन्वमवीवृधन् २

पवित्रवन्तः परि वाचमासते पितृषां प्रतो अभि रक्षति व्रतम् ।

महः समुद्रं वरुणस्तिरो दधे धीरा इच्छेत्कुर्धरुणेष्वाभम् ३

सहस्रधारेऽव ते समस्वरन् दिवो नाके मधुजिह्वा असुश्रतः ।

अस्य स्पशो न नि मिषन्ति भूर्णयः पदेपदे पाशिनः सन्ति सेतवः ४

पितुर्मातुरध्या ये समस्वरन् ब्रूचा शोचन्तः संदहन्तो अब्रतान् ।

इन्द्रद्विष्टामर्षं धमन्ति मायया त्वचमसिक्नीं भूमनो दिवस्परि ५ [२९]

प्रतान्मानादध्या ये समस्वरन् उल्लोकयन्त्रासो रभसस्य मन्तवः ।

अपानक्षासौ बधिरा अहासत क्रतस्य पन्थां न तरन्ति दुष्कृतः ६

सहस्रधारे वितते पवित्र आ वाचं पुनन्ति कुवयो मनीषिणः ।

रुद्रा एषामिषिरासो अद्बुहः स्पशः स्वञ्चः सुदृशो नृचक्षसः ७

क्रतस्य गोपा न दर्भाय सुकृतु स्त्री य पवित्रा हृद्यन्तरा दधे ।

विद्वान् त्स विश्वा भुवनाभि पश्यत्यवाजुष्टान् विध्यति कर्ते अब्रतान् ८

क्रतस्य तन्तुर्विततः पवित्र आ जिह्वाया अग्रे वरुणस्य मायया ।

धीराश्चित् तत् समिनक्षन्त आशताऽत्रा कर्तमव पदात्यप्रभुः ९ [३०] (६६७)

(७४)

९ कक्षीवान् दैर्घतमसः । पवमानः सोमः । जगती, ८ त्रिष्टुप् ।

शिशुर्न जातोऽव चक्रवृद्धने स्वर्ग्यद्वाज्यरूपः सिपासति ।

दिवो रेतसा सचते पयोवृधा तमीमहे सुमती शर्म सप्रथः १

दिवो यः स्कम्भो धरुणः स्वातत आपूर्णो अंशुः पर्येति विश्वतः ।

सेमे मही रोदसी यक्षदावृता समीचीने दाधार समिषः कविः २

महि प्सरः सुकृतं सोम्यं मधूवीं गव्यूतिरदितेऽर्कतं यते ।

ईशे यो वृष्टेरित उस्त्रियो वृषाऽपां नेता य इतर्कतिर्कग्मियः ३

आत्मन्वन्नभो दुह्यते घृतं पर्य क्रतस्य नाभिरमृतं वि जायते ।

समीचीनाः सुदानवः प्रीणन्ति तं नरो हितमव मेहन्ति परवः ४

अरावीकुंशुः सचमान ऊर्मिणा देवाव्यं मनुषे पिन्वति त्वचम् ।

वधाति गर्भमदितेरुपस्थ आ येन लोकं तमव धामहि ५ [३१] (६७२)

सहस्रधारेऽव ता असश्चतस्तृतीयै सन्तु रजसि प्रजावतीः ।
 चतस्रो नाभो निहिता अवो दिवो हविर्भरन्त्यमृतं घृतश्रुतः
 श्वेतं रूपं कृणुते यत् सिषासति सोमो मीढ्वा असुरो वेदु भूमनः ।
 धिया शमी सचते सेमभि प्रवद्दिवस्करवन्धमव दर्षदुद्रिणम्
 अर्धं श्वेतं कलशं गोभिरक्तं कार्पमन्ना वाज्यकमीत् ससवान् ।
 आ हिन्विरे मनसा देवयन्तः कक्षीवते शतहिमाय गोनाम्
 अद्भिः सोम पृष्ठानस्य ते रसो ऽव्यो वारं वि पवमान धावति ।
 स मृज्यमानः कृविभिर्मदिन्तम् स्वदुस्वेन्द्राय पवमान पीतये

६

७

८

९ [३२] (६७)

(७५)

५ कविर्भार्गवः । पवमानः सोमः । जगती ।

अभि प्रियाणि पवते चनोहितो नामानि यद्वा अधि येषु वर्धते ।
 आ सूर्यस्य बृहतो बृहन्नधि रथं विष्वश्चमरुहद्विचक्षणः
 ऋतस्य जिह्वा पवते मधु प्रियं वृक्ता पतिर्धियो अस्या अदाभ्यः ।
 दधाति पुत्रः पित्रोरपीच्यं नाम तृतीयमधि रोचने दिवः
 अव द्युतानः कलशा अचिक्रद् नृभिर्यमानः कोश आ हिरण्यये ।
 अभीमृतस्य द्रोहना अनूपता ऽधि त्रिपृष्ठ उपसो वि राजति
 अद्भिभिः सुतो मतिमिश्रनोहितः प्ररोचयन् रोदसी मातरा शुचिः ।
 रोमाण्यव्या समया वि धावति मधोर्धारा पिन्वमाना दिवेदिवे
 परि सोम प्र धन्वा स्वस्तये नृभिः पुनानो अभि वासयाशिरम् ।
 ये ते मदा आहनसो विहायस्तेभिरिन्द्रं चोदय दातवे मधम्

१

२

३

४

५ [३३] (६८)

[तृतीयोऽध्यायः ॥३॥ व० १-२६]

(७६)

५ कविर्भार्गवः । पवमानः सोमः । जगती ।

धर्ता दिवः पवते कृत्यो रसो दक्षो देवानामनुमाद्यो नृभिः ।
 हरिः सृजानो अत्यो न सत्वमि वृथा पाजांसि कृणुते नदीष्वा
 शूरो न धत्त आयुधा गर्भस्त्योः स्वः सिषासन् रथिरो गर्विष्ठिषु ।
 इन्द्रस्य शुष्ममीर्यन्नपस्युमि रिन्दुहिन्वानो अज्यत मनीषिभिः

१

२

इन्द्रस्य सोम पवमान ऊर्मिणा तविष्यमाणो जठरेष्वा विश ।
 प्र णः पिन्व विद्युदभ्रेव रोदसी धिया न वाजाँ उप मासि शश्वतः ३
 विश्वस्य राजा पवते स्वर्हश ऋतस्य धीतिमृषिषाळवीवशत् ।
 यः सूर्यस्यासिरेण मृज्यते पिता मतीनामसमष्टकाव्यः ४
 वृषेव यूथा परि कोशमर्षस्यपासुपस्थे वृषभः कनिकदत् ।
 स इन्द्राय पवसे मत्सरिन्तमो यथा जेषाम समिथे त्वोतयः ५ [१] (६८६)

(७७)

५ कविर्भागवः । पवमानः सोमः । जगती ।

एष प्र कोशे मधुमाँ अचिक्रदु—दिन्द्रस्य वज्रो वपुषो वपुष्टरः ।
 अभीमृतस्य सुदुर्वा घृतश्रुतो वाश्वा अर्पन्ति पर्यसेव धेनवः १
 स पूर्यः पवते यं दिवस्परि श्येनो मथायदिषितस्तिरो रजः ।
 स मध्व आ युवते वेविजान इत् कृशानोरस्तुर्मनसाह बिभ्युषा २
 ते नः पूर्वास उपरास इन्द्रवो महे वाजाय धन्वन्तु गोमते ।
 ईक्षेण्यासो अह्योऽ न चारवो ब्रह्मब्रह्म ये जुजुषुर्हविर्हविः ३
 अयं नो विद्वान वनवद्वनुष्यत इन्दुः सत्राचा मनसा पुरुष्टुतः ४
 इनस्य यः सदने गर्भमादुधे गवामुरुज्जमभ्यर्षति ब्रजम्
 चर्किर्विवः पवते कृत्वयो रसो महौ अदब्धो वरुणो हुरुग्यते ।
 असावि मित्रो वृजनेषु यज्ञियो ऽत्यो न यूथे वृषयुः कनिकदत् ५ [२] (६९१)

(७८)

५ कविर्भागवः । पवमानः सोमः । जगती ।

प्र राजा वाचं जनयन्नसिष्यद—दुपो वसानो अभि गा इयक्षति ।
 गृभ्णाति रिप्रमविरस्य तान्वा शुद्धो देवानामुप याति निष्कृतम् १
 इन्द्राय सोम परि पिच्यसे नृभिर्नृचक्षा ऊर्मिः कविरज्यसे वने ।
 पूर्वीहि ते सुतयः सन्ति यातवे सहस्रमश्वा हरयश्चमूषदः २
 समुद्रिया अप्सरसो मनीषिण मासीना अन्तरभि सोममक्षरन् ।
 ता हि हिन्वन्ति हर्म्यस्य सक्षणिं याचन्ते सुमं पवमानमक्षितम् ३ (६९४)

गोजिन्नः सोमो रथजिद्धिरण्यजित् स्वर्जिदुजित् पवते सहस्रजित् ।
यं देवासश्चक्रिरे पीतये मदं स्वादिष्ठं द्रुप्समरुणं मयोभुवम्
एतानि सोम पवमानो अस्मयुः सत्यानि कृण्वन् द्रविणान्यर्षसि ।
जहि शत्रुमन्तिके दूरके च य उर्वी गव्यूतिमभयं च नस्कृधि

४

५ [३] (६९६)

(७९)

५ कविर्भार्गवः । पवमानः सोमः । जगती ।

अचोदसो नो धन्वन्तिवन्दवः प्र सुवानासो बृहद्विवेषु हरयः ।
वि च नशन् न इषो अरातयो ऽर्यो नशन्त सनिपन्त नो धियः
प्र णो धन्वन्तिवन्दवो मदच्युतो धना वा येभिरर्वतो जुनीमसि ।
तिरो मर्तस्य कस्य चित् परिहृतिं वयं धनानि विश्वधा भरेमहि
उत स्वस्या अरात्या अरिर्हि ष उतान्यस्या अरात्या वृको हि षः ।
धन्वन् न तृष्णा समरीत तां अभि सोम जहि पवमान दुराध्यः
दिवि ते नामा परमो य आददे पृथिव्यास्ते रुरुहुः सानवि क्षिपः ।
अद्रयस्त्वा बप्सति गोरधि त्वच्यप्सु त्वा हस्तैर्दुदुहुर्मनीषिणः
एवा त इन्द्रो सुभ्वं सुपेशंसं रसं तुञ्जन्ति प्रथमा अभिश्रियः ।
निदंनिदं पवमान नि तारिष आविस्ते शुष्मो भवतु प्रियो मदः

१

२

३

४

५ [४] (७०१)

(८०)

५ वसुभारद्वाजः । पवमानः सोमः । जगती ।

सोमस्य धारा पवते नृचक्षस ऋतेन देवान् हवते दिवस्परि ।
बृहस्पते रवथेना वि दिद्युते समुद्रासो न सर्वनानि विव्यचुः
यं त्वा वाजिन्नद्या अभ्यनूषता ऽयोहतं योनिमा रोहसि द्युमान् ।
मघोनामायुः प्रतिरन् महि श्रव इन्द्राय सोम पवसे वृषा मदः
एन्द्रस्य कुक्षा पवते मदिन्तम ऊर्ज वसानः श्रवसे सुमङ्गलः ।
प्रत्यङ् स विश्वा भुवनाभि पप्रथे कीलन् हरिरत्यः स्यन्दते वृषा
तं त्वा देवेभ्यो मधुमत्तमं नरः सहस्रधारं दुहते दश क्षिपः ।
नृभिः सोम प्रच्युतो ग्रावभिः सुतो विश्वान् देवा आ पवस्वा सहस्रजित्
तं त्वा हस्तिनो मधुमन्तमद्रिभिर्दुहन्त्यप्सु वृषमं दश क्षिपः ।
इन्द्रं सोम मादयन् देव्यं जन् सिन्धोरिन्द्रोर्मिः पवमानो अर्षसि

१

२

३

४

५ [५] (७०२)

५ वसुभारद्वाजः । पवमानः सोमः । जगती, ५ त्रिष्टुप् ।

प्र सोमस्य पवमानस्योर्मय इन्द्रस्य यन्ति जठरं सुपेशसः ।

वृषा यद्वीमुन्नीता यशसा गवां दुनाय शूरमुदमन्दिषुः सुताः १

अच्छा हि सोमः कलशाँ असिष्यदुदत्यो न वोळ्हा रघुवर्तनिर्वृषा ।

अथा देवानामुभयस्य जन्मनो विद्वाँ अश्रोत्यमुत इतश्च यत् २

आ नः सोम पवमानः किरा वस्विन्दो भव मघवा राधसो महः ।

शिक्षा वयोधो वसवे सु चेतुना मा नो गयमारे अस्मत् परा सिचः ३

आ नः पूषा पवमानः सुरातयो मित्रो गच्छन्तु वरुणः सजोषसः ।

बृहस्पतिर्मरुतो वायुरश्विना त्वष्टा सविता सुयमा सरस्वती ४

उभे द्यावापृथिवी विश्वमिन्वे अर्यमा देवो अदितिर्विधाता ।

भगो नृशंस उर्वरन्तरिक्षं विश्वे देवाः पवमानं जुषन्त ५ [६] (७११)

५ वसुभारद्वाजः । पवमानः सोमः । जगती, ५ त्रिष्टुप् ।

असावि सोमो अरुषो वृषा हरी राजेव दुस्मो अभि गा अचिक्रदत् ।

पुनानो वारं पर्येत्यव्ययं श्येनो न योनिं घृतवन्तमासदम् १

कविर्वधस्या पर्येषि माहिन्मत्यो न मृष्टो अभि वाजमर्षसि ।

अपसेधन् दुरिता सोम मृळय घृतं वसानः परि यासि निर्णिजम् २

पर्जन्यः पिता महिषस्य पर्णिनो नाभा पृथिव्या गिरिषु क्षयं दधे ।

स्वसार आपो अभि गा उतासरन् त्सं ग्रावभिर्नसते वीते अध्वरे ३

जायेव पत्यावधि शेव महसे पज्राया गर्भं शृणुहि ब्रवीमि ते ।

अन्तर्वाणीषु प्र चरा सु जीवसे ऽनिन्द्यो वृजने सोम जागृहि ४

यथा पूर्वेभ्यः शतसा अमृधः सहस्रसाः पर्यया वाजमिन्दो ।

एवा पवस्व सुविताय नव्यसे तव व्रतमन्वार्षः सचन्ते ५ [७] (७१६)

५ पवित्र आङ्गिरसः । पवमानः सोमः । जगती ।

पवित्रं ते विततं ब्रह्मणस्पते प्रभुर्गात्राणि पर्येषि विश्वतः ।

अतस्तनूनं तवामो अश्नुते शूतास इदमहन्तस्वत समाशत १ (७१७)

तपोष्पवित्रं विततं दिवस्पदे शोचन्तो अस्य तन्त्वो व्यस्थिरन् ।
 अवन्त्यस्य पवीतारमाशवो दिवस्पृष्ठमधि तिष्ठन्ति चेतसा २
 अरुरुचदुषसः पृश्निरग्रिय उक्षा बिभर्ति भुवनानि वाजयुः ।
 मायाविनो ममिरे अस्य मायया नृचक्षसः पितरो गर्भमा दधुः ३
 गन्धर्व इत्था पदमस्य रक्षति पाति देवानां जनिमान्यद्भुतः ।
 गृभ्णाति रिपुं निधया निधार्पतिः सुकृत्तमा मधुनो भक्षमाशत ४
 हविर्हविष्मो महि सन्न दैव्यं नभो वसानः परि यास्यध्वरम् ।
 राजा पवित्ररथो वाजमारुहः सहस्रभृष्टिर्जयसि श्रवो बृहत ५ [८] (७९१)

(८४)

५ वाच्यः प्रजापतिः । पवमानः सोमः । जगती ।

पवस्व देवमार्दनो विचर्षणि—रप्सा इन्द्राय वरुणाय वायवे ।
 कृधी नो अद्य वरिवः स्वस्तिमं—दुरुक्षितौ गृणीहि दैव्यं जनम् १
 आ यस्तस्थौ भुवनान्यमर्त्यो विश्वानि सोमः परि तान्यर्पति ।
 कृष्वन् त्संचृतं विचृतमभिष्टय इन्दुः सिषक्त्युपसं न सूर्यः २
 आ यो गोभिः सृज्यत ओषधीष्व देवानां सुम्न इष्यन्नुपावसुः ।
 आ विद्युता पवते धारया सुत इन्द्रं सोमो मादयन् दैव्यं जनम् ३
 एष स्य सोमः पवते सहस्रजि—द्विन्यानो वाचमिषिरामुष्वधम् ।
 इन्दुः समुद्रमुदिरति वायुभि—रेन्द्रस्य हार्दि कलशेषु सीदति ४
 अभि त्वं गावः पर्यसा पयोवृधं सोमं श्रीणन्ति मतिभिः स्वर्धिदम् ।
 धनंजयः पवते कृत्यो रसो विप्रः कविः काव्येना स्वर्चनाः ५ [९] (७९२)

(८५)

१९ वेनो भार्गवः । पवमानः सोमः । जगती, ११-१२ त्रिष्टुप् ।

इन्द्राय सोम सुपुतः परि स्रवा—ऽपामीवा भवतु रक्षसा सह ।
 मा ते रसस्य मत्सत द्रयाविनो द्रविणस्वन्त इह सन्तिवन्दवः १
 अस्मान् त्समर्ये पवमान चोदय दक्षो देवानामसि हि प्रियो मदः ।
 जहि शत्रूरभ्या भन्दनायतः पिबेत् सोममर्चनो मृषो जहि २ (७९३)

अर्द्ध इन्दो पवसे मदिन्तम आत्मेन्द्रस्य भवसि धासिरुत्तमः ।

अभि स्वरन्ति बहवो मनीषिणो राजानमस्य भुवनस्य निसते ३

सहस्रणीथः शतधारो अद्भुत इन्द्रायेन्दुः पवते काम्यं मधु ।

जयन् क्षेत्रमभ्यर्षा जयन्नप उरुं नो गातुं कृणु सोम मीढुः ४

कनिकदत्त कलशे गोभिरज्यसे व्यय्ययं समया वारमर्षसि ।

मर्मज्यमानो अत्यो न सानसि—रिन्द्रस्य सोम जठरे समक्षरः ५

स्वादुः पवस्व दिव्याय जन्मने स्वादुरिन्द्राय सुहवीतुनाम्ने ।

स्वादुर्मित्राय वरुणाय वायवे बृहस्पतये मधुमाँ अदाभ्यः ६ [१०]

अत्यं मृजन्ति कलशे दश क्षिपः प्र विप्राणां मतयो वाच ईरते ।

पवमाना अभ्यर्षन्ति सुष्टुति—मेन्द्रं विशन्ति मदिरास इन्द्रवः ७

पवमानो अभ्यर्षा सुवीर्यं—सुवीं गव्यूतिं महि शर्म सप्रथः ।

मार्किर्नो अस्य परिपूतिरीशते—न्दो जयेम त्वया धनधनम् ८

अधि द्यामस्थाद्वपभो विचक्षणो ऽरुरुचद्वि दिवो रोचना कविः ।

राजा पवित्रमत्येति रोरुवद—दिवः पीयूषं दुहते नृचक्षसः ९

दिवो नाके मधुजिह्वा असश्चतो वेना दुहन्त्युक्षणं गिरिष्ठाम् ।

अप्सु द्रुप्सं वावृधानं समुद्र आ सिन्धोरूर्मा मधुमन्तं पवित्र आ १०

नाके सुपर्णमुपपत्तिवांसं गिरो वेनानामकृपन्त पूर्वीः ।

शिशुं रिहन्ति मतयः पनिप्रतं हिरण्ययं शकुनं क्षामणि स्थाम् ११

ऊर्ध्वो गन्धर्वो अधि नाके अस्थाद्—विश्वा रूपा प्रतिचक्षाणो अस्य ।

मानुः शुक्रेण शोचिषा व्यद्यौत प्रारुरुचद्रोदसी मात्रा शुचिः १२ [११] (७३८)

(८६)

[पञ्चमोऽनुवाकः ॥५॥ सू० ८६-९६]

(१-४८) १-१० अकृष्टा माषाः, ११-२० सिकता निवावरी, २१-३० पृश्नियोऽजाः, ३१-४० अकृष्टमाषादय-
स्त्रयः, ४१-४५ भौमोऽत्रिः, ४६-४८ गृत्समदः शौनकः । पवमानः सोमः । जगती ।

प्र ते आशवः पवमान धीजवो मदा अर्षन्ति रघुजा इव त्मना ।

दिव्याः सुपर्णा मधुमन्त इन्द्रवो मदिन्तमासः परि कोशमासते १

प्र ते मदासो मदिरास आशवो ऽसृक्षत रथ्यासो यथा पृथक् ।

धेनुर्न वृत्सं पर्यसाभि वज्रिण—मिन्द्रमिन्द्रवो मधुमन्त ऊर्मयः २ (७४०)

- अत्यो न हिया॒नो अ॒भि वाज॑मर्ष॒ स्वर्वित् कोशं॑ दि॒वो अद्रि॑मातरम् ।
वृषा॑ प॒वित्रे अ॒धि सानो॑ अ॒व्यये सोमः॑ पु॒नान इन्द्रि॑याय धाय॑से ३
- प्र त आश्वि॑नीः पव॒मान धी॒जुवो॑ दि॒व्या असृ॑ग्रन् पय॑सा धरी॑मणि ।
प्रान्त॑र्कष्यः स्थावि॑रीरसृक्ष॒त ये त्वा मू॒जन्त्यृषि॑पाण वे॒धसः ४
- विश्वा॑ धामा॒नि विश्व॑चक्ष ऋभ्व॑सः प्र॒भोस्ते स॒तः परि॑ यन्ति के॒तवः॑ ।
व्या॒नशिः प॑वसे सोम॒ धर्मेभिः॑ पति॑र्विश्व॒स्य भुव॑नस्य राज॒सि ५ [१२]
- उ॒भय॑तः पव॒मानस्य॑ रश्मयो॒ ध्रुव॑स्य स॒तः परि॑ यन्ति के॒तवः॑ ।
यदी॑ प॒वित्रे अ॒धि मू॒ज्यते हरिः॑ स॒त्ता नि योना॑ क॒लशेषु॑ सीदति ६
- य॒ज्ञस्य॑ के॒तुः प॑वते स्व॒ध्वरः सोमो॑ दे॒वानामु॑प॒ याति निष्कृ॑तम् ।
सहस्र॑धारः परि॒ कोश॑मर्षति वृषा॑ प॒वित्रम॒त्येति॑ रो॒रुवत् ७
- राजा॑ समु॒द्रं नद्यो॑ऽ वि गा॒हते ऽपामू॑र्मि स॒चते॑ सिन्धु॒षु श्रितः॑ ।
अ॒ध्यस्था॑त् सानु॒ पव॑मानो अ॒व्ययं॑ नाभा॑ पृथि॒व्या ध॒रुणो॑ महो दि॒वः ८
- दि॒वो न सानु॑ स्तनय॒न्नचि॑क॒दृद् द्यौश्च॑ यस्य॒ पृथि॒वी च धर्मे॑भिः ।
इन्द्र॑स्य स॒ख्यं प॑वते विवेवि॒दुत् सोमः॑ पु॒नानः क॒लशेषु॑ सीदति ९
- ज्योति॑र्य॒ज्ञस्य॑ पवते मधु॒ प्रियं॑ पि॒ता दे॒वानां॑ जनि॒ता विभू॑वसुः ।
दधा॑ति रत्नं स्व॒धयो॑रपी॒च्यं मदि॑न्तमो मत्सर॒ इन्द्रि॑यो रसः १० [१३]
- अ॒भिक॑न्दन् क॒लशं॑ वा॒ज्यर्ष॑ति पति॑र्दिवः श॒तधा॑रो विचक्ष॒णः ।
ह॒रिर्मि॑त्रस्य स॒दने॑षु सीदति म॒र्मजा॑नोऽवि॒भिः सिन्धु॑भिर्वृषा॒ ११
- अ॒ग्रे सिन्धू॑नां पव॒मानो अ॑र्प॒त्यग्रे॑ वा॒चो अ॒ग्नियो॑ गोषु॒ गच्छ॑ति ।
अ॒ग्रे वा॒जस्य॑ भजते महा॒धनं॑ स्वा॒युधः॑ सो॒तृभिः॑ पू॒यते॑ वृषा॒ १२
- अ॒यं म॒तवा॑ञ्छकु॒नो यथा॑ हि॒तो ऽव्ये॑ ससार॒ पव॑मान ऊ॒र्मिणा॑ ।
तव॑ क॒त्वा रोद॑सी अन्त॒रा क॑वे शुचि॑र्धिया प॑वते सोम॒ इन्द्र॑ ते १३
- द्वापि॑ वसा॒नो य॒ज्ञतो॑ दि॒विस्पृ॑श॒ मन्तरि॑क्ष॒प्रा भुव॑नेष्वर्पितः ।
स्व॒र्जजा॑नो न॒मसा॑भ्य॒क्रीत॑ प्र॒त्नम॑स्य पि॒तर॑मा वि॒वास॑ति १४
- सो अ॑स्य वि॒शे महि॑ शर्म॒ यच्छ॑ति यो अ॑स्य धा॒र्म प्रथ॑मं व्या॒नशे॑ ।
प॒दं यद॑स्य पर॒मे व्यो॑मन् यतो॒ विश्वा॑ अ॒भि सं या॑ति सं॒यतः॑ १५ [१४]
- प्रो अ॑यासीदि॒न्दुरिन्द्र॑स्य निष्कृ॒तं सखा॑ सख्यु॒र्न प्र मि॑नाति सं॒गिर॑म् ।
मय॑ इव यु॒वति॑भिः सम॑र्षति सोमः॑ क॒लशे॑ श॒तधा॑प्रा प॒था १६

प्र वो धियो मन्द्रयुवो विपन्युवः पनस्युवः संवसनेष्वक्रमुः ।
 सोमं मनीषा अभ्यनूयत स्तुभो ऽभि धेनवः पर्यसेमशिश्युः १७
 आ नः सोम संयन्तं पिप्युषीमिष—मिन्द्रो पर्वस्व पर्वमानो असिधम् ।
 या नो दोहते त्रिरहन्नसंश्रुषी क्षुमद्वाजवन्मधुमत सुवीर्यम् १८
 वृषा मतीनां पवते विचक्षणः सोमो अहः प्रतरीतोपसो दिवः ।
 क्राणा सिन्धूनां कलशौ अवीवश—दिन्द्रस्य हार्द्याविशन् मनीषिभिः १९
 मनीषिभिः पवते पूर्यः कवि—नृभिर्यतः परि कोशौ अचिक्रदत् ।
 व्रितस्य नाम जनयन् मधु क्षर—दिन्द्रस्य वायोः सख्याय कर्तवे २० [१५]

अयं पुनान उषसो वि रोचय—द्वयं सिन्धुभ्यो अभवदु लोककृत् ।
 अयं त्रिः सप्त दुदुहान आशिरं सोमो हृदे पवते चारु मत्सरः २१
 पर्वस्व सोम दिव्येषु धामसु सृजान इन्द्रो कलशं पवित्र आ ।
 सीदन्निन्द्रस्य जठरे कनिक्रद—नृभिर्यतः सूर्यमारोहयो दिवि २२
 अदिभिः सुतः पर्वसे पवित्र आ इन्द्रविन्द्रस्य जठरेण्वाविशन् ।
 त्वं नृचक्षा अभवो विचक्षण सोम गोत्रमङ्गिरोभ्योऽवृणोरप २३
 त्वां सोम पर्वमानं स्वाधयो ऽनु विप्रासो अमदन्नवस्यवः ।
 त्वां सुपर्ण आभरद् दिवस्परी—न्द्रो विश्वाभिर्मतिभिः परिकृतम् २४
 अव्यं पुनानं परि वार ऊर्मिणा हरिं नवन्ते अभि सप्त धेनवः ।
 अपामुपस्थे अध्यायवः कवि—मृतस्य योना महिषा अहेषत २५ [१६]

इन्द्रः पुनानो अति गाहते मृधो विश्वानि कृण्वन् त्सुपथानि यज्यवे ।
 गाः कृण्वानो निर्णिजं हर्यतः कवि—रत्यो न क्रीळन् परि वारमर्षति २६
 असश्नतः शतधारा अभिश्रियो हरिं नवन्तेऽव ता उदुन्युवः ।
 क्षिपो मृजन्ति परि गोभिरावृतं तृतीयं पृष्ठे अधि रोचने दिवः २७
 तवेमाः प्रजा दिव्यस्य रेतस—स्त्वं विश्वस्य भुवनस्य राजसि ।
 अथेदं विश्वं पवमान ते वशे त्वमिन्द्रो प्रथमो धामधा असि २८
 त्वं समुद्रो असि विश्वावित् कवे तवेमाः पञ्च प्रदिशो विधर्मणि ।
 त्वं द्यां च पृथिवीं चार्ति जभिषे तव ज्योतींषि पवमान सूर्यः २९
 त्वं पवित्रे रजसो विधर्मणि देवेभ्यः सोम पवमान पूयसे ।
 त्वामुशिजः प्रथमा अगृभ्णत तुभ्येमा विश्वा भुवमानि योमिरे ३० [१७] (७६८)

प्र रेभ एत्यति वारमव्ययं वृषा वनेष्वव चक्रदुद्धरिः ।
सं धीतयो वावशाना अनूषत शिशुं रिहन्ति मतयः पनिप्रतम् ३१
स सूर्यस्य रश्मिभिः परि व्यत तन्तुं तन्वानस्त्रिवृतं यथा विदे ।
नयन्नृतस्य प्रशिषो नवीयसीः पतिर्जनीनामुप याति निष्कृतम् ३२
राजा सिन्धूनां पवते पतिर्दिव ऋतस्य याति पथिभिः कनिकदत् ।
सहस्रधारः परि पिच्यते हरिः पुनानो वाचं जनयन्नुपावसुः ३३
पर्वमान मह्यर्णो वि धावसि सूरौ न चित्रो अव्ययानि पव्यया ।
गभस्तिपूतो नृभिरदिभिः सुतो महे वाजाय धन्याय धन्वसि ३४
इषमूर्जं पवमानाभ्यर्षसि श्येनो न वंसु कलशेषु सीदासि ।
इन्द्राय मद्रा मद्यो मदः सुतो दिवो विष्टम्भ उपमो विचक्षणः ३५ [१८]

सुत स्वसारो अभि मातरः शिशुं नवं जज्ञानं जेन्यं विपश्चितम् ।
अपां गन्धर्वं दिव्यं नृचक्षंसं सोमं विश्वस्य भुवनस्य राजसे ३६
ईशान इमा भुवनानि वीर्यसे युजान इन्द्रो हरितः सुपथ्यः ।
तास्ते क्षरन्तु मधुमद्धृतं पयस्तव व्रते सोम तिष्ठन्तु कृष्टयः ३७
त्वं नृचक्षा असि सोम विश्वतः पर्वमान वृषभ ता वि धावसि ।
स नः पवस्व वसुमद्विरण्यवद् वयं स्याम भुवनेषु जीवसे ३८
गोवित् पवस्व वसुविद्विरण्यविद् रेतोधा इन्द्रो भुवनेष्वर्पितः ।
त्वं सुवीरो असि सोम विश्ववित् तं त्वा विप्रा उप गिरेम आसते ३९
उन्मध्वं ऊर्मिर्वनना अतिष्ठिप दुपो वसानो महिपो वि गाहते ।
राजा पवित्ररथो वाजमारुहत सहस्रभृष्टिर्जयति श्रवो बृहत ४० [१९]

स भन्दना उदियति प्रजावती विश्वायुर्विश्वाः सुभरा अहर्दिवि ।
ब्रह्म प्रजावद्वयिमश्वपस्त्यं पीत इन्द्रविन्द्रमस्मभ्यं याचतात् ४१
सो अग्रे अह्नां हरिर्हर्यतो मदुः प्र चेतसा चेतयते अनु द्युभिः ।
द्वा जना यातर्यन्नन्तरीयते नरा च शंसं देव्यं च धर्तरि ४२
अश्रते व्यश्रते समश्रते क्रतुं रिहन्ति मधुनाभ्यश्रते ।
सिन्धोरुच्छ्रवासे पतर्यन्तमुक्षणं हिरण्यपावाः पशुमासु गृभ्णते ४३
विपश्चिते पर्वमानाय गायत मही न धारात्यन्धो अर्पति ।
अहिर्न जुर्णामति सर्पति त्वज्जम्बवी न कीलिनसरदृषा हरिः ४४

अग्नेगो राजाप्यस्तविष्यते विमानो अह्ना भुवनेष्वर्पितः ।

हर्षितस्तुः सुदृशीको अर्णवो ज्योतीरथः पवते राय ओक्वयः

४५ [२०]

असर्जि स्कम्भो द्विव उद्यतो मदुः परि त्रिधातुर्भुवनान्यर्पति ।

अंशुं रिहन्ति मतयः पर्निप्रतं गिरा यदि निर्णिर्जमृग्मिणो ययुः

४६

प्र ते धारा अत्यणवानि मेघ्यः पुनानस्य संयतो यन्ति रंहयः ।

यद्गोभिर्निन्दो चम्बोः समज्यस आ सुवानः सोम कलशेषु सीदसि

४७

पर्वस्व सोम क्रतुविन्न उक्थ्यो ऽव्यो वारे परि धाव मधु प्रियम् ।

जहि विश्वान् रक्षस इन्दो अन्निणो बृहद्वदेम विदथे सुवीराः

४८ [२१] (७८६)

(८७)

९ उशना काव्यः । पवमानः सोमः । त्रिष्टुप् ।

प्र तु द्रव परि कोशं नि पीदु नृभिः पुनानो अभि वाजमर्ष ।

अश्वं न त्वा वाजिनं मर्जयन्तो ऽच्छा बर्ही रशनाभिर्नयन्ति

१

स्वायुधः पवते देव इन्दु रशस्तिहा वृजनं रक्षमाणः ।

पिता देवानां जनिता सुदक्षो विष्टम्भो द्विवो धरुणः पृथिव्याः

२

कषिर्विप्रः पुरता जनाना मृभुर्धरि उशना काव्येन ।

स चिद्विवेद निहितं यदासा मपीच्यं गुह्यं नाम गोनाम्

३

एष स्य ते मधुमा इन्द्र सोमो वृषा वृष्णे परि पवित्रे अक्षाः ।

सहस्राः शतसा भूरिदावा शश्वत्तमं बर्हिरा वाज्यस्थात्

४

एते सोमा अभि गव्या सहस्रा महे वाजायामृताय श्रवांसि ।

पवित्रेभिः पवमाना असृग्र जह्वस्यवो न पृतनाजो अत्याः

५ [२२]

परि हि ष्मा पुरुहूतो जनानां विश्वासरुद्रोर्जना पूयमानः ।

अथा भर इयेनभूत प्रयांसि रयिं तुस्तानो अभि वाजमर्ष

६

एष सुवानः परि सोमः पवित्रे सर्गो न सृष्टो अदधावदवी ।

तिग्मे शिशानो महिषो न शृङ्गे गा गव्यन्नाभि शूरो न सत्वा

७

एषा ययौ परमावृन्तरुद्रेः कूचित सतीरुर्वे गा विवेद ।

द्विवो न विद्युत् स्तनयन्त्यग्नेः सोमस्य ते पवत इन्द्र धारा

८

उत स्म राशिं परि यासि गोना मिन्द्रेण सोम सरथं पुनानः ।

पूर्वोरिषो बृहतीर्जीरदानो शिक्षा शचीवस्तव ता उपपुत

९ [२३] (७९५)

(८८)

८ उशना काव्यः । पवमानः सोमः । त्रिष्टुप् ।

अयं सोम इन्द्र तुभ्यं सुन्वे तुभ्यं पवते त्वमस्य पाहि ।
 त्वं ह यं चकृषे त्वं ववृष इन्द्रं मदाय युज्याय सोमम् १
 स ई रथो न भुरिषाळयोजि महः पुरुषि सातये वसूनि ।
 आदीं विश्वा नहुष्याणि जाता स्वर्षाता वन ऊर्ध्वा नवन्त २
 वायुर्न यो नियुत्वा इष्ट्यामा नासत्येव हव आ शंभविष्ठः ।
 विश्ववारो द्रविणोदा इव तमन् पूषेव धीजर्वनोऽसि सोम ३
 इन्द्रो न यो महा कर्माणि चक्रि हन्ता वृत्राणामसि सोम पूभिर्ते ।
 पैदो न हि त्वमहिनाम्ना हन्ता विश्वस्यासि सोम दस्योः ४
 अग्निर्न यो वन आ सृज्यमानो वृथा पाजांसि कृणुते नदीषु ।
 जनो न युध्वा महत उपदि रियर्ति सोमः पवमान ऊर्मिम् ५
 एते सोमा अति वाराण्यव्या दिव्या न कोशासो अभ्रवर्षाः ।
 वृथा समुद्रं सिन्धवो न नीचीः सुतासो अभि कलशा असृग्रन् ६
 शुष्मी शर्धो न मारुतं पवस्वाऽनाभिश्शस्ता दिव्या यथा विट् ।
 आपो न मक्षु सुमतिर्भवा नः सहस्राप्साः पृतनाषाणन यज्ञः ७
 राज्ञो नु ते वरुणस्य व्रतानि बृहद्वर्भीरं तव सोम धाम ।
 शुचिद्वमसि प्रियो न मित्रो दृक्षाय्यो अर्यमेवासि सोम ८ [२४] (८०४)

(८९)

७ उशना काव्यः । पवमानः सोमः । त्रिष्टुप् ।

प्रो स्य वह्निः पृथ्याभिरस्यान् दिवो न वृष्टिः पवमानो अक्षाः ।
 सहस्रधारो असद्वृष्यस्मे मातुरुपस्थे वन आ च सोमः १
 राजा सिन्धूनामवसिष्ठ वास क्रतस्य नावमारुहद्रजिष्ठाम् ।
 अप्सु द्रप्सो वावृधे श्येनजूतो दुह ई पिता दुह ई पितुर्जाम् २
 सिंहं नसन्त मध्वो अयासं हरिमरुषं दिवो अस्य पतिम् ।
 शूरो युत्सु प्रथमः पृच्छते गा अस्य चक्षसा परि पात्यक्षा ३ (८०४)

मधुपृष्ठं घोरमयासमश्वं रथे युञ्जन्त्युरुचक्र कृण्वम् ।

स्वसार ईं जामयो मर्जयन्ति सनाभयो वाजिनमूर्जयन्ति

४

चतस्र ईं घृतदुहः सचन्ते समाने अन्तर्धरुणे निषत्ताः ।

ता ईमर्षन्ति नमसा पुनाना—स्ता ईं विश्वतः परि षन्ति पूर्वीः ✓

५

विष्टम्भो द्विवो धरुणः पृथिव्या विश्वा उत क्षितयो हस्ते अस्य ।

असत् त उत्सो गृणते नियुत्वान् मध्वो अंशुः पवत इन्द्रियाय

६

वृन्वन्नवातो अभि देववीति—मिन्द्राय सोम वृत्रहा पवस्व ।

शग्धि महः पुरुश्चन्द्रस्य रायः सुवीर्यस्य पतयः स्याम

७ [२५] (८१०)

(९०)

६ वसिष्ठो मैत्रावरुणिः । पवमानः सोमः । त्रिष्टुप् ।

प्र हिंन्वानो जनिता रोदस्यो रथो न वाजं सनिष्यन्नयासीत् ।

इन्द्रं गच्छन्नायुधा संशिशानो विश्वा वसु हस्तयोरादधानः

१

अभि त्रिपृष्ठं वृषणं वयोधा—माङ्गुपाणामवावशन्त वार्णीः ।

वना वसानो वरुणो न सिन्धून् वि रत्नधा दयते वार्याणि

२

शूर्यामः सर्ववीरः सहावा—श्रेता पवस्व सनिता धनानि ।

तिग्मायुधः क्षिप्रधन्वा समत्स्व—षाळहः साह्वान् पृतनासु शत्रून्

३

उरुगव्यूतिरभयानि कृण्वन् त्समीचीने आ पवस्वा पुरंधी ।

अपः सिपासन्नपसः स्वर्गाः सं चिक्रदो महो अस्मभ्यं वाजान्

४

मत्सि सोम वरुणं मत्सि मित्रं मत्सीन्द्रमिन्द्रो पवमान विष्णुम् ।

मत्सि शर्धो मारुतं मत्सि देवान् मत्सि महामिन्द्रमिन्द्रो मदाय

५

एवा राजेव क्रतुमां अमेन विश्वा घनिघ्नदुरिता पवस्व ।

इन्द्रो सुक्ताय वचसे वयो धा यूयं पात स्वस्तिभिः सदा नः

६ [२६] (८१६)

[चतुर्थोऽध्यायः ॥४॥ व० १-२८]

(९१)

६ कश्यपो मारीचः । पवमानः सोमः । त्रिष्टुप् ।

असर्जि वक्त्रा रथ्ये यथाजौ धिया मनोता प्रथमो मनीषी ।

वश स्वसारो अधि सानो अव्ये ऽजन्ति वह्निं सदनान्यच्छे

१

वीती जनस्य विव्यस्य कव्यै—रधि सुवानो नहुष्येभिरिन्द्रः ।

प्र यो नृभिरमृतो मर्त्येभि—र्ममृजानोऽविभिर्गोभिरिन्द्रः

२

(८१८)

वृषा वृष्णे रोरुवदंशुरस्मै पवमानो रुशदीर्ते पयो गोः ।
 सहस्रमृका पथिभिर्वचोविदध्वस्मभिः सूरौ अण्वं वि याति
 रुजा हृळ्हा चिद्वक्षसः सदांसि पुनान इन्द ऊर्णुहि वि वाजान् ।
 वृश्चोपरिष्ठात् तुजता वधेन ये अन्ति दूरादुपनायमेषाम्
 स प्रत्नवन्नव्यसे विश्ववार सूक्ताय पथः कृणुहि प्राचः ।
 ये दुष्पहांसो वनुषा बृहन्तस्तास्ते अश्याम पुरुकृत् पुरुक्षो
 एवा पुनानो अपः स्वर्गा अस्मभ्यं तोका तनयानि भूरि ।
 शं नः क्षेत्रमुरु ज्योतीषि सोम ज्योङ्गः सूर्यं हृशये रिरिहि

३

४

५

६ [१] (८११)

(९२)

६ कश्यपो मारीचः । पवमानः सोमः । त्रिष्टुप् ।

परि सुवानो हरिरंशुः पवित्रे रथो न सर्जि सनये हियानः ।
 आपच्छोर्कमिन्द्रियं पूयमानः प्रति देवां अजुषत् प्रयोभिः
 अच्छा नृचक्षा असरत् पवित्रे नाम दधानः कविरस्य योनौ ।
 सीदन् होतेव सदाने चमूपूषे मरुतृषयः सप्त विप्राः
 प्र सुमेधा गातुविद्विष्वदेवः सोमः पुनानः सद एति नित्यम् ।
 भुवद्विष्वेषु काव्येषु रन्ता ऽनु जनान् यतते पञ्च धीरः
 तव त्ये सोम पवमान निण्ये विश्वे देवास्त्रय एकादृशासः ।
 दश स्वधामिरधि सानो अव्ये मृजन्ति त्वा नद्यः सप्त यद्वाहीः
 तन्न सत्यं पवमानस्यास्तु यत्र विश्वे कारवः संनसन्त ।
 ज्योतिर्यदहे अकृणोदु लोकं प्रावन्मनुं दस्यवे करभीकम्
 परि सद्येव पशुमान्ति होता राजा न सत्यः समितीरियानः ।
 सोमः पुनानः कलशा अयासीत् सीदन् मृगो न महिषो वनेषु

१

२

३

४

५

६ [२] (८१०)

(९३)

५ नोधा गौतमः । पवमानः सोमः । त्रिष्टुप् ।

साकमुक्षो मर्जयन्त स्वसारो दश धीरस्य धीतयो धनुव्रीः ।
 हरिः पर्यद्रवजाः सूर्यस्य द्रोणं ननक्षे अत्यो न वाजी
 सं मातृभिर्न शिशुर्वावशानो वृषा दधन्वे पुरुवारो अज्जिः ।
 मर्या न योषामभि निष्कृतं यन् त्संगच्छते कलश उम्रियाभिः

१

२

(८१०)

उत प्र पिप्य ऊधरघ्न्याया इन्दुर्धाराभिः सचते सुमेधाः ।

मूर्धानं गावः पयसा चमू—ष्वभि श्रीणन्ति वसुभिर्न निक्तैः

स नो देवेभिः पवमान रदे—न्दो रयिमश्विनं वावशानः ।

रथिरायतामुशती पुरंधि—रस्मद्वागा दावने वसूनाम्

नू नो रयिमुप मास्व नूवन्तं पुनानो वाताप्यं विश्वश्चन्द्रम् ।

प्र वन्वितुरिन्दो तार्यायुः प्रातर्मक्षू धियावसुर्जगम्यात्

(९३)

५ कण्वो घौरः । पवमानः सोमः । त्रिष्टुप् ।

अधि यदस्मिन् वाजिनीव शुभः स्पर्धन्ते धियः सूर्ये न विशः ।

अपो वृणानः पवते कवीयन् व्रजं न पशुवर्धनाय मन्म

द्विता व्यूर्ण्वन्नमृतस्य धाम स्वर्विदे भुव्नानि प्रथन्त ।

धियः पिन्वानाः स्वसरे न गावः कृतायन्तीरभि वावश्च इन्दुम्

परि यत् कविः काव्या भरते शूरो न रथो भुव्नानि विश्वा ।

देवेषु यशो मर्ताय भूषन् दक्षाय रायः पुरुभूषु नव्यः

श्रिये जातः श्रिय आ निरियाय श्रियं वयो जरितृभ्यो दधाति ।

श्रियं वसाना अमृतत्वमायन् भवन्ति सत्या समिथा मितद्वौ

हपमूर्जमभ्यर्षाश्वं गा—सुरु ज्योतिः कृणुहि मत्सि देवान् ।

विश्वानि हि सुपहा तानि तुभ्यं पवमान बाधसे सोम शत्रून्

(९५)

५ प्रस्कण्वः काण्वः । पवमानः सोमः । त्रिष्टुप् ।

कर्णिकन्ति हरिरा सुज्यमानः सीदुन् वनस्य जठरे पुनानः ।

नृमिर्यतः कृणुते निर्णिजं गा अतो मतीर्जनयत स्वधाभिः

हरिः सृजानः पथ्यामृतस्ये—यति वाचमरितेव नावम् ।

देवो देवानां गुह्यानि नामा—ऽऽविष्कृणोति बर्हिषि प्रवाचे

अपामिवेदूर्मयस्ततुंराणाः प्र मनीषा ईरते सोममच्छ ।

नमस्यन्तीरुप च यन्ति सं चा—ऽऽविष्कृणोति बर्हिषि प्रवाचे

५ च विश्वानुपशतीरुशन्तम्

(८४२)

तं मर्मजानं महिषं न साना—वंशुं दुहन्त्युक्षणं गिरिष्ठाम् ।
 तं वावशानं मतयः सचन्ते त्रितो विभर्ति वरुणं समुद्रे
 इष्यन् वाचमुपवक्तेव होतुः पुनान इन्दो वि ष्या मनीषाम् ।
 इन्द्रश्च यत् क्षयथः सौभगाय सुवीर्यस्य पतयः स्याम

(९६)

२४ दैवोदासिः प्रतर्दनः । पवमानः सोमः । त्रिष्टुप् ।

प्र सेनानीः शूरो अग्रे रथानां गव्यन्नेति हर्षते अस्य सेना ।
 भद्रान् कृण्वन्निन्द्रह्वान् त्सविभ्य आ सोमो वस्त्रा रभसानि दत्ते
 समस्य हरिं हरयो मृजन्त्य—श्वहयैरनिशितं नमोभिः ।
 आ तिष्ठति रथमिन्द्रस्य सखा विद्रा एना सुमतिं यात्यच्छ
 स नो देव देवताते पवस्व महे सोम प्सरंस इन्द्रपानः ।
 कृण्वन्नपो वर्षयन् द्यामुतेमा—मुरोरा नो वरिवस्या पुनानः
 अजीतयेऽर्हतये पवस्व स्वस्तये सर्वतातये बृहते ।
 तदुशन्ति विश्व इमे सखाय—स्तदुहं वशिम पवमान सोम
 सोमः पवते जनिता मतीनां जनिता दिवो जनिता पृथिव्याः
 जनिताग्नेर्जनिता सूर्यस्य जनितेन्द्रस्य जनितोत विष्णोः

ब्रह्मा देवानां पदवीः कवीना—मृषिर्विप्राणां महिषो मृगाणाम्
 श्येनो गृध्राणां स्वधितिर्वनानां सोमः पवित्रमत्येति रेभन्
 प्रावीविपद्वाच ऊर्मि न सिन्धु—गिरः सोमः पवमानो मनीषाः ।
 अन्तः पश्यन् वृजनेमावरा—ण्या तिष्ठति वृषभो गोपु जानन्
 स मत्सरः पृत्सु वृन्वन्नवातः सहस्रेता अभि वार्जमर्ष ।
 इन्द्रायिन्द्रो पवमानो मनी—ष्यं शोरूमिमीरय गा इष्यन्
 परि प्रियः कुलशे देववात इन्द्राय सोमो रण्यो मदाय ।
 सहस्रधारः शतवाज इन्दु—वाजी न सन्तिः समना जिगाति
 स पूर्यो वसुविजार्जमानो मृजानो अप्सु दुदुहानो अद्रो ।
 अभिशस्तिपा भुवनस्य राजा विदद्वातुं ब्रह्मणे पूयमानः

त्वया हि नः पितरः सोम पूर्वं कर्माणि चक्रुः पवमान धीराः ।
 वृन्वन्नवातः परिधीरोपु कीर्तिमिवैवमवा भवा नः

४

५ [५] (८५)

१

२

३

४

५ [६]

६

७

८

९

१० [७]

११

(८५४)

यथापवथा मनवे वयोधा अमित्रहा वरिवोविद्धविष्मान् ।
 एवा पवस्व द्रविणं दधान इन्द्रे सं तिष्ठ जनयायुधानि १२
 पवस्व सोम मधुमाँ कृतावा ऽपो वसानो अधि सानो अच्ये ।
 अव द्रोणानि घृतवान्ति सीद मदिन्तमो मत्सर इन्द्रपानः १३
 वृष्टिं दिवः शतधारः पवस्व सहस्रसा वाजयुर्देववीतौ ।
 सं सिन्धुभिः कलशै वावशानः समुस्त्रियाभिः प्रतिरन् न आयुः १४
 एष स्य सोमो मतिभिः पुनानो ऽत्यो न वाजी तरतीदरातीः ।
 एषो न दुग्धमदितेरिषिर मुर्विव गातुः सुयमो न वोळ्हा १५ [८]

स्वायुधः सोतृभिः पूयमानो ऽभ्यर्षं गुह्यं चारु नाम ।
 अभि वाजं सप्तिरिव श्रवस्या ऽभि वायुमभि गा देव सोम १६
 शिशुं जज्ञानं हर्यतं मृजन्ति शुम्भन्ति वह्निं मरुतो गणेन ।
 कविर्गीर्भिः काव्येना कविः सन् त्सोमः पवित्रमत्येति रेभन् १७
 कर्षिमन्ता य कपिकृत स्वर्षाः सहस्रणीथः पदुवीः कवीनाम् ।
 तृतीयं धाम महिषः सिपांसन् त्सोमो विराजमनु राजति षुप् १८
 चूमपच्छयेनः शकुनो विभृत्वा गोविन्दुर्द्वप्स आयुधानि विभ्रत् ।
 अपामूर्मि सचमानः समुद्रं तुरीयं धाम महिषो विवक्ति १९
 मर्यो न शुभ्रस्तन्वं मृजानो ऽत्यो न सृत्वा सनये धनानाम् ।
 वृषेव यूथा परि कोशमर्पन् कर्निकदच्चम्बोऽंरा विवेश २० [९]

पवस्वेन्वो पवमानो महोभिः कर्निकदुत् परि वाराण्यर्ष ।
 क्रीलश्चम्बोऽंरा विश पूयमान इन्द्रं ते रसो मदुरो ममत्तु २१
 प्रास्य धारा बृहतीरिसृग्र च्छक्तो गोभिः कलशाँ आ विवेश ।
 साम कृण्वन् त्सामन्यो विपश्चित् क्रन्दन्नेत्यभि सख्युर्न जामिम् २२
 अपग्रन्नेपि पवमान शत्रून् प्रियां न जारो अभिगीत इन्दुः ।
 सीवन् वनेषु शकुनो न पत्वा सोमः पुनानः कलशेषु सत्ता २३
 आ ते रुचः पवमानस्य सोम योपेव यन्ति सुदुधाः सुधाराः ।
 हरिरानीतः पुरुवारो अण्वस्व चिकदत् कलशै देवपूतम् २४ [१०] (८६७)

(९७)

[षष्ठोऽनुवाकः ॥६॥ सू० १७-१०१]

(५८) १-३ मैत्रावरुणिवर्षसिष्ठः, ४-६ वासिष्ठ इन्द्रप्रमतिः, ७-९ वासिष्ठो वृषगणः,
१०-१२ वासिष्ठो मन्युः, १३-१५ वासिष्ठ उपमन्युः, १६-१८ वासिष्ठो व्याघ्रपादः,
१९-२१ वासिष्ठः शक्तिः, २२-२४ वासिष्ठः कर्णश्रुद्, २५-२७ वासिष्ठो मृलीकः,
२८-३० वासिष्ठो वसुक्रः, ३१-४४ पराशरः शाक्यः, ४५-५८ कुत्स
आङ्गिरसः । पवमानः सोमः । त्रिष्टुप् ।

- अस्य प्रेषा हेमनां पूयमानो देवो देवेभिः समपृक्त रसम् ।
सुतः पवित्रं पर्येति रेभन् मितेव सदा पशुमान्ति होता । १
- भद्रा वस्त्रा समन्याऽवसानो महान् कविर्निर्वचनानि शंसन् ।
आ वच्यस्व चम्बोः पूयमानो विचक्षणो जागृविर्देववीतौ । २
- समु प्रियो मृज्यते सानो अव्ये यशस्तरो यशसां क्षैतो अस्मे ।
अभि स्वरं धन्वा पूयमानो यूयं पात स्वस्तिभिः सदा नः । ३
- प्र गांयताभ्यर्चाम देवान् त्सोमं हिनोत महते धनाय ।
स्वादुः पवाते अति वारमव्यमा सीदाति कलशं देवयुनः । ४
- इन्दुर्देवानामुप सख्यमायन् त्सहस्रधारः पवते मदाय ।
नृभिः स्तवानो अनु धाम पूर्वमगन्निन्द्रं महते सौभगाय । ५ [११]
- स्तोत्रे राये हरिरर्षा पुनान इन्द्रं मदो गच्छतु ते भराय ।
देवैर्याहि सरथं राधो अच्छा यूयं पात स्वस्तिभिः सदा नः । ६
- प्र काव्यमुशनेव वृषाणो देवो देवानां जनिमा विवक्ति ।
महिं वतः शुचिबन्धुः पावकः पदा वराहो अभ्येति रेभन् । ७
- प्र हंसासस्तूपलं मन्युमच्छा मादस्तं वृषगणा अयासुः ।
आङ्गव्यं पवमानं सखायो दुर्मर्षं साकं प्र वदन्ति वाणम् । ८
- स रहत उरुगायस्य जूतिं वृथा क्रीळन्तं मिमते न गावः ।
परीणसं कृणुते तिग्मशृङ्गो दिवा हरिर्दृष्टो नक्तमृजः । ९
- इन्दुर्वाजी पवते गोन्योधा इन्द्रे सोमः सह इन्वन् मदाय ।
हन्ति रक्षो वार्धते पर्यरातीर्वरिवः कृण्वन् वृजनस्य राजा । १० [१२]
- अध धारया मध्वा पृचानस्तिरो रोमं पवते अद्रिदुग्धः ।
इन्दुरिन्द्रस्य सख्यं जुषाणो देवो देवस्य महासो मदाय । ११ (८७)

अभि प्रियाणि पवते पुनानो देवो देवान् त्वेन रसेन पूञ्चन् ।	
इन्द्रधर्माण्युतथा वसानो दश क्षिपो अव्यत सानो अव्ये	१२
वृषा शोणो अभिकर्निकृद्धा नदयन्नेति पृथिवीमुत द्याम् ।	
इन्द्रस्येव वग्नुरा शृण्व आजौ प्रचेतयन्नर्पति वाचमेमाम्	१३
रसाय्यः पर्यसा पिन्वमान ईरयन्नेपि मधुमन्तमंशुम् ।	
पवमानः संतनिमैषि कृण्वन्निन्द्राय सोम परिपिच्यमानः	१४
एवा पवस्व मदुरो मदायो दद्याभस्य नमयन् वधस्यैः ।	
परि वर्ण भरमाणो रुशन्तं गव्युर्नो अर्ष परि सोम सिक्तः	१५ [१३]
जुष्टी न इन्द्रो सुपथा सुगान्युरौ पवस्व वरिवांसि कृण्वन् ।	
घनेव विष्वग्दुरितानि विघ्नन्नधि ण्णुना धन्व सानो अव्ये	१६
वृष्टि नो अर्ष दिव्यां जिगत्सु मिळावतीं शंगयीं जीरदानुम् ।	
सुकैव वीता धन्वा विचिन्वन् वन्धूरिमाँ अवराँ इन्द्रो वायून्	१७
ग्रथि न वि ष्य ग्रथितं पुनान क्रजुं च गातुं वृजिनं च सोम ।	
अत्यो न क्रदो हरिरा सृजानो मर्यो देव धन्व प्रस्त्यावान्	१८
जुष्टो मदाय देवतात इन्द्रो परि ण्णुना धन्व सानो अव्ये ।	
सहस्रधारः सुरभिरदब्धः परि स्रव वार्जसातौ नृपह्ये	१९
अरुमानो येऽरथा अयुक्ता अत्यासो न संसृजानास आजौ ।	
एते शुक्रासो धन्वन्ति सोमा देवासस्ताँ उप याता पिबध्वै	२० [१४]
एवा न इन्द्रो अभि देववीति परि स्रव नभो अर्णश्चमूषु ।	
सोमो अस्मभ्यं काम्यं बृहन्तं रयिं ददातु वीरवन्तमुग्रम्	२१
तक्षद्यद्वी मनसो वेनतो वाग् ज्येष्ठस्य वा धर्मणि क्षोरनीके ।	
आदीमायन् वरमा वावशाना जुष्टं पतिं कलशे गाव इन्द्रम्	२२
प्र दानुवो दिव्यो दानुपिन्व क्रतमृताय पवते सुमेधाः ।	
धर्मा भुवद्वृज्यस्य राजा प्र रश्मिभिर्दृशभिर्भारि भूमं	२३
एवित्रैभिः पवमानो नृचक्षा राजा देवानामुत मर्त्यानाम् ।	
द्विता भुवद्विपती रयीणा मृतं भरत् सुभृतं चार्विन्दुः	२४
अवी इव श्रवसे सातिमच्छेन्द्रस्य वायोरभि वीतिमर्ष ।	
स नः सहस्रा बृहतीरिपो वा भवा सोम द्रविणोविव पुनानः	२५ [१५] (८९२)

देवाव्यो नः परिपिच्यमानाः	क्षयं सुवीरं धन्वन्तु सोमाः ।	
आयज्यवः सुमतिं विश्ववारा	होतारो न दिवियजो मन्द्रतमाः	२६
एवा देव देवताते पवस्व	महे सोम प्सरसे देवपानः ।	
महाश्चिद्धि ष्मसि हिताः समर्ये	कूधि सुष्ठाने रोदसी पुनानः	२७
अश्वो न क्रदो वृषभिर्युजानः	सिंहो न भीमो मनसो जवीयान् ।	
अर्वाचीनैः पथिभिर्ये रजिष्ठा	आ पवस्व सौमनसं न इन्द्रो	२८
शतं धारा देवजाता असृग्रन्	त्सहस्रमेनाः कवयो मृजन्ति ।	
इन्द्रो सनित्रं दिव आ पवस्व	पुरतासि महतो धनस्य	२९
दिवो न सर्गा अससृग्रमह्नां	राजा न मित्रं प्र मिनाति धीरः ।	
पितुर्न पुत्रः कर्तुभिर्यतान	आ पवस्व विशे अस्या अजीतिम्	३० [१६]
प्र ते धारा मधुमतीरसृग्रन्	वारान् यत् पूतो अत्येच्यव्यान् ।	
पवमान पवसे धाम गोनां	जज्ञानः सूर्यमपिन्वो अर्केः	३१
कर्निकवदनु पन्थामृतस्य	शुक्रो वि भास्यमृतस्य धाम ।	
स इन्द्राय पवसे मत्सरवान्	हिन्वानो वाचं मतिभिः कवीनाम्	३२
दिव्यः सुपर्णोऽव चक्षि सोम	पिन्वन् धाराः कर्मणा देववीतौ ।	
एन्द्रो विश कलशं सोमधानं	क्रन्दन्निहि सूर्यस्योप रश्मिम्	३३
तिस्रो वाच ईरयति प्र वह्नि	ऋतस्य धीतिं ब्रह्मणो मनीषाम् ।	
गावो यन्ति गोपतिं पूच्छमानाः	सोमं यन्ति मतयो वावशानाः	३४
सोमं गावो धेनवो वावशानाः	सोमं विप्रा मतिभिः पूच्छमानाः ।	
सोमः सुतः पूयते अज्यमानः	सोमं अर्कास्त्रिष्टुभः सं नवन्ते	३५ [१७]
एवा नः सोम परिपिच्यमान	आ पवस्व पूयमानः स्वास्ति ।	
इन्द्रमा विश बृहता रवेण	वर्धया वाचं जनया पुरंधिम्	३६
आ जागृविर्विप्रं ऋता मतीनां	सोमः पुनानो असदच्चमूपु ।	
सर्पन्ति यं मिथुनासो निकांमा	अध्वर्यवो रथिरासः सुहस्ताः	३७
स पुनान उप सुरे न धातो	भे अग्रा रोदसी वि प आवः ।	
प्रिया चिद्यस्य प्रियसास ऊती	स तू धनं कारिणे न प्र यंसत्	३८
स वर्धिता वर्धनः पूयमानः	सोमो मीढ्वा अभि नो ज्योतिपावीत ।	
येना नः पूर्वं पितरः पदजाः	स्वर्विदो अभि गा अभिमृणन्	३९

अक्रान् त्समुद्रः प्रथमे विधर्म—अनयन् प्रजा भुवनस्य राजा ।
वृषा पवित्रे अधि सानो अव्ये बृहत् सोमो वावृधे सुवान इन्दुः ४० [१८]

महत् तत् सोमो महिषश्चकारा—ऽपां यद्गर्भोऽवृणीत देवान् ।
अदधादिन्द्रे पर्वमान ओजो ऽर्जनयत् सूर्ये ज्योतिरिन्दुः ४१

मत्सि वायुमिष्टये राधसे च मत्सि मित्रावरुणा पूयमानः ।
मत्सि शर्धो मारुतं मत्सि देवान् मत्सि द्यावापृथिवी देव सोम ४२

ऋतुः पवस्व वृजिनस्य हन्ता ऽपामीवां बाधमानो मृधश्च ।
अभिप्रीणन् पयः पर्यसाभि गोना—मिन्द्रस्य त्वं तव वयं सखायः ४३

मध्वः सूदं पवस्व वस्व उत्सं वीरं च न आ पवस्वा भगं च ।
स्वदस्वेन्द्राय पर्वमान इन्दो रयिं च न आ पवस्वा समुद्रात् ४४

सोमः सुतो धारयात्यो न हित्वा सिन्धुर्न निम्नमभि वाज्यक्षाः ।
आ योनिं वन्यमसदत् पुनानः समिन्दुर्गोभिरसरत् समद्भिः ४५ [१९]

एष स्य ते पवत इन्द्र सोम—श्चमूषु धीर उशते तवस्वान् ।
स्वर्चक्षा रथिरः सत्यशुष्मः कामो न यो देवयतामसर्जि ४६

एष प्रत्नेन वर्यसा पुनान—स्तिरो वर्षीसि दुहितुर्दधानः ।
वसानः शर्म त्रिवरुथमप्सु होतेव याति समनेषु रेभन् ४७

नू नस्त्वं रथिरो देव सोम परि स्रव चम्बोः पूयमानः ।
अप्सु स्वादिष्ठो मधुमां ऋतावा देवो न यः सविता सत्यमन्मा ४८

अभि वायुं वीत्यर्पा गृणानोऽभि मित्रावरुणा पूयमानः ।
अमी नरं धीजवनं रथेष्ठा—मभीन्द्रं वृषणं वज्रबाहुम् ४९

अभि वस्त्रा सुवसनान्यर्पा—ऽभि धेनूः सुदुधाः पूयमानः ।
अभि चन्द्रा भर्तवे नो हिरण्या ऽभ्यश्वान् रथिनो देव सोम ५० [२०]

अमी नो अर्प दिव्या वसू—न्यभि विश्वा पार्थिवा पूयमानः
अभि येन द्रविणमश्नवामा—ऽभ्यर्षियं जमदग्निवन्नः ५१

अया पवा पवस्वैना वसूनि मांश्चत्व इन्द्रो सरसि प्र धन्व ।
वृषश्चिद्वज्र वातो न जूतः पुरुमेधश्चित् तर्कवे नरं दात ५२

उत न एना पवया पवस्वा—ऽधि श्रुते श्रवाय्यस्य तीर्थे ।
पृष्टि सहस्रा नैगुतो वसूनि वृक्षं न पृक्षं धूतवदणाय ५३ (१२०)

महीमे अस्य वृषनामं शूषे माँश्चत्वे वा पृशने वा वर्धत्रे ।
 अस्वापयन्निगुतः स्नेहयच्चाऽपामित्राँ अपाचितो अचेतः
 सं त्री पवित्रा विततान्येष्यन्वेकं धावसि पूयमानः ।
 असि भगो असि द्वात्रस्य द्वाता ऽसि मघवा मघवन्द्वा इन्दो
 एष विश्ववित् पवते मनीषी सोमो विश्वस्य भुवनस्य राजा ।
 द्रप्साँ ईरयन् विदथेष्विन्दुर्वि वारमव्यं समयाति याति
 इन्दुं रिहन्ति महिषा अदब्धाः पदे रैभन्ति कवयो न गृध्राः ।
 हिन्वन्ति धीरां दुशभिः क्षिपाभिः समञ्जते रूपमपां रसेन
 त्वया व्यं पवमानेन सोम भरे कृतं वि चिनुयाम शश्वत् ।
 तन्नो मित्रो वरुणो मामहन्ता मदितिः सिन्धुः पृथिवी उत द्यौः

५४

५५ [२१]

५६

५७

५८ [२२] (११५)

(९८)

१२ अम्बरीषो वार्षागिरः, ऋजिश्वा भारद्वाजश्च । पवमानः सोमः । अनुष्टुप्, ११ बृहती ।

अभि नो वाजसातमं रयिमर्ष पुरुस्पृहम् ।
 इन्दो सहस्रभर्णसं तुविद्युमं विभ्वासहम्
 परि प्य सुवानो अव्ययं रथे न वर्माव्यत ।
 इन्दुरभि दुणा हितो हियानो धाराभिरक्षाः
 परि प्य सुवानो अक्षा इन्दुरव्ये मदच्युतः ।
 धारा य ऊर्ध्वो अर्ध्वरे भ्राजा नैति गव्ययुः
 स हि त्वं देव शश्वते वसु मर्ताय द्वाशुषे ।
 इन्दो सहस्रिणं रयिं शतात्मानं विवाससि
 वयं ते अस्य वृत्रहन् वसो वस्वः पुरुस्पृहः ।
 नि नेदिष्ठतमा इषः स्याम सुमनस्याधिगो
 द्विर्यं पञ्च स्वयंशसं स्वसारो अद्रिसंहतम् ।
 प्रियमिन्द्रस्य काम्यं प्रस्तापयन्त्यूर्मिर्णाम्

१

२

३

४

५

६ [२३]

परि त्यं हर्यतं हरिं बभ्रुं पुनन्ति वारेण ।
 यो देवान् विश्वाँ हत परि मदेन सह गच्छति
 अस्य वो ह्यवसा पान्तो दक्षसार्धनम् ।
 यः सुरिषु श्रवो बृहद्वृधे स्वर्णं हर्यतः

७

८

(११६)

स वां यज्ञेषु मानवी	इन्दुर्जनिष्ट रोदसी ।	
देवो देवी गिरिष्ठा	अस्त्रेधन् तं तुविष्वणि	९
इन्द्राय सोम पार्तवे	वृत्रघ्ने परि पिच्यसे ।	
नरे च दक्षिणावते	देवाय सदानासदे	१०
ते प्रत्नासो व्युष्टिषु	सोमाः पवित्रे अक्षरन् ।	
अप्रोथन्तः सनुतर्हुरश्वितः	प्रातस्तां अप्रचेतसः	११
तं संखायः पुरोरुचं	यूयं वयं च सूरयः ।	
अश्याम वाजगन्ध्यं	सनेम वाजपस्त्यम्	१२ [२४] (९३७)

(९९)

८ रेभसून् काश्यपौ । पवमानः सोमः । अनुष्टुप्, १ बृहती ।

आ हर्यङ्गाय धृष्णवे	धनुस्तन्वन्ति पौंस्यम् ।	
शुक्रां वयन्त्यसुराय	निर्णिजं विपामघ्रे महीयुवः	१
अर्धक्षपा परिष्कृतो	वाजो अभि प्र गाहते ।	
यदी विवस्वतो धियो	हरिं हिन्वन्ति यातवे	२
तमस्य मर्जयामसि	मदो य इन्द्रपातमः ।	
यं गावं आसभिर्वधुः	पुरा नूनं च सूरयः	३
तं गार्थया पुराण्या	पुनानमभ्यनूपत ।	
उतो कृपन्त धीतयो	देवानां नाम बिभ्रंतीः	४
तमुक्षमाणमव्यये	वारं पुनन्ति धर्णासिम् ।	
दूतं न पूर्वचित्तय	आ शासते मनीषिणः	५ [२५]
स पुनानो मदिन्तमः	सोमश्चमूषु सीदति ।	
पशौ न रेत आदधत्	पतिर्वचस्यते धियः	६
स मृज्यते सुकर्माभि	देवो देवेभ्यः सुतः ।	
बिदि यदासु संवृदि	महीरपो वि गाहते	७
सुत इन्दो पवित्र आ	नृभिर्यतो वि नीयसे ।	
इन्द्राय मत्सरिन्तम	श्चमूष्वा नि षीदसि	८ [२६] (९४५)

(१००)

९ रेभसूनु काश्यपौ । पवमानः सोमः । अनुष्टुप् ।

अभी नवन्ते अद्रुहः प्रियमिन्द्रस्य काम्यम् ।

वत्सं न पूर्वं आयुनि जातं रिहन्ति मातरः ।

पुनान इन्दुवा भर सोमं द्विर्बर्हसं रयिम् ।

त्वं वसूनि पुण्यसि विश्वानि द्वाशुषो गृहे ।

त्वं धियं मनोयुजं सृजा वृष्टिं न तन्यतुः ।

त्वं वसूनि पार्थिवा दिव्या च सोम पुण्यसि ।

परि ते जिग्युषो यथा धारा सुतस्य धावति ।

रंहमाणा व्यव्ययं वारं वाजीवं सानसिः ।

कृत्वे दक्षाय नः कवे पर्वस्व सोम धारया ।

इन्द्राय पातवे सुतो मित्राय वरुणाय च ।

पर्वस्व वाजसातमः पवित्रे धारया सुतः ।

इन्द्राय सोम विष्णवे देवेभ्यो मधुमत्तमः ।

त्वां रिहन्ति मातरो हरिं पवित्रे अद्रुहः ।

वत्सं जातं न धेनवः पवमान विधर्मणि ।

पवमान महि श्रवं श्वित्रेभिर्यासि रुश्मिभिः ।

शर्धन् तमांसि जिघ्रसे विश्वानि द्वाशुषो गृहे ।

त्वं द्यां च महिवत पृथिवीं चाति जभिषे ।

प्रति द्वापिर्ममुश्चथाः पवमान महित्वना ।

[पञ्चमोऽध्यायः ॥ ५ ॥ व० १-३३]

(१०१)

(१६) १-३ अन्धीगुः श्यावाश्विः, ४-६ ययातिर्नाहुषः, ७-९ नहुषो मानवः, १०-१२ मनुः सांवरणः,

१३-१६ वैश्वामित्रो वाच्यो वा प्रजापतिः । पवमानः सोमः । अनुष्टुप्, २-३ गायत्री ।

पुरोजिती वो अन्धसः सुताय मादयित्वे ।

अपृ श्वानं श्रथिष्टन सखायो दीर्घजिह्वयम् ।

यो धारया पावकया परिप्रस्यन्दते सुतः । इन्दुरश्वो न कृत्वयः ।

तं दुरोपममी नरः सोमं विश्वाच्या धिया । यज्ञं हिन्वन्त्यद्रिभिः ।

सुतासो मधुमत्तमाः सोमा इन्द्राय मन्दिनः ।
 पवित्रवन्तो अक्षरन् देवान् गच्छन्तु वो मदाः
 इन्द्रुर्न्द्राय पवत इति देवासो अनुवन् ।
 वाचस्पतिर्मखस्यते विश्वस्येशान ओजसा

४

५ [१]

सहस्रधारः पवते समुद्रो वाचमीह्वयः ।
 सोमः पतीं रयीणां सखेन्द्रस्य दिवेदिवे
 अयं पूषा रयिर्भगः सोमः पुनानो अर्पति ।
 पतिर्विश्वस्य भूमनो व्यस्यद्रोदसी उभे
 समु प्रिया अनूषत गावो मदाय घृष्वयः ।
 सोमासः कृण्वते पथः पर्वमानास इन्दवः
 य ओजिष्ठस्तमा भर पर्वमान श्रवाय्यम् ।
 यः पञ्च चर्षणीरभि रयिं येन वनामहै
 सोमाः पवन्त इन्दवो ऽस्मभ्यं गातुवित्तमाः ।
 मित्राः सुवाना अरेपसः स्वाध्यः स्वाविदः

६

७

८

९

१० [२]

सुधाणासो व्यद्रिभिश्चिदाना गोरधिं त्वचि ।
 इषमस्मभ्यमभितः समस्वरन् वसुविदः
 एते पूता विपश्चितः सोमासो दध्याशिरः ।
 सूर्यासो न दर्शतासो जिगत्तवो ध्रुवा घृते
 य सुन्वानस्यान्धसो मर्तो न वृत तद्वचः ।
 अप श्वानमराधसं हता मखं न भृगवः
 आ जामिरत्के अव्यत भुजे न पुत्र ओण्योः
 सरज्जारो न योषणां वरो न योनिमासदम्
 स वीरो दक्षसाधनो वि यस्तस्तम्भ रोदसी ।
 हरिः पवित्रे अव्यत वेधा न योनिमासदम्
 अव्यो वारिभिः पवते सोमो गव्ये अधि त्वचि ।
 कनिकवृद्धा हरि रन्द्रस्याभ्येति निष्कृतम्

११

१२

१३

१४

१५

१६ [३] (१७०)

(१०२)

८ त्रित आप्त्यः । पवमानः सोमः । उष्णिक् ।

क्राणा शिशुर्महीनां हिन्वन्नृतस्य दीर्घितिम् । विश्वा परि प्रिया भुवदधं द्विता १
उप त्रितस्य पाप्योऽरभक्त यदुहा पदम् । यज्ञस्य सप्त धामभिरधं प्रियम् २
त्रीणि त्रितस्य धारया पृष्ठेष्वेरया रयिम् । मिमीते अस्य योजना वि सुक्रतुः ३
जज्ञानं सप्त मातरो वेधामशासत श्रिये । अयं ध्रुवो रयीणां चिकेत यत् ४
अस्य व्रते सजोषसो विश्वे देवासो अदुहः । स्पार्हा भवन्ति रन्तयो जुषन्त यत् ५ [४]

यमी गर्भमृतावृधो हृशे चारुमजीजनन् । कविं मंहिष्ठमध्वरे पुरुस्पृहम् ६
समीचीने अभि त्मना यही क्रतस्य मातरा । तन्वाना यज्ञमानुष्यदश्नते ७
कत्वा शुकेभिरक्षभिर्ऋणोरप व्रजं दिवः । हिन्वन्नृतस्य दीर्घितिं प्राध्वरे ८ [५] (९७४)

(१०३)

६ द्वित आप्त्यः । पवमानः सोमः । उष्णिक् ।

प्र पुनानाय वेधसे सोमाय वच उद्यतम् । भृतिं न भरा मतिभिर्जुजोषते १
परि वाराण्यव्यया गोभिरश्नानो अर्पति । त्री पधस्था पुनानः कृणुते हरिः २
परि कोशं मधुश्रुतं मव्यये वारे अर्पति । अभि वाणीर्ऋषीणां सप्त नूपत ३
परि जेता मंतीनां विश्वेदेवो अदाभ्यः । सोमः पुनानश्चम्वोर्विशन्द्ररिः ४
परि देवीरनु स्वधा इन्द्रेण याहि सूर्यम् । पुनानो वाघद्वाघद्विरमर्त्यः ५
परि सप्तिर्न वाजयुर्देवो देवेभ्यः सुतः । व्यानशिः पवमानो वि धावति ६ [६] (९७४)

(१०४)

[सप्तमोऽनुवाकः ॥७॥ सू० १०४-११४]

६ पर्वतनारदौ काण्वौ, काश्यप्यौ शिखण्डिन्यावप्सरसौ वा । पवमानः सोमः । उष्णिक् ।

सखाय आ नि पीदत पुनानाय प्र गायत । शिशुं न यज्ञैः परि भूपत श्रिये १
समी वत्सं न मातृभिः सृजतां गयसार्धनम् । देवाव्यं मदमभि द्विशवसम् २
पुनानां दक्षसार्धनं यथा शर्धाय वीतये । यथा मित्राय वरुणाय शंतमः ३
अस्मभ्यं त्वा वसुविदं मभि वाणीरनूपत । गोभिष्टे वर्णमभि वासयामसि ४
स नो मदानां पत् इन्द्रो देवप्सरा असि । सखेव सख्ये गातुवित्तमो भव ५
सनेमि कृध्यस्मदा रक्षसं कं त्रिवृजिषम् । अपादेवं द्रुयुमहो युयोधि नः ६ [७] (९९४)

(१०५)

६ पर्वतनारदौ काण्वौ । पवमानः सोमः । उष्णिक् ।

तं वः सखायो मदाय पुनानमभि गायत । शिशुं न यज्ञैः स्वदयन्त गुतिभिः १
 सं वत्स इव मातृभि—रिन्दुर्हिन्वानो अज्यते । देवावीर्मदो मतिभिः परिकृतः २
 अयं दक्षाय सार्धनो ऽयं शर्धाय वीतये । अयं देवेभ्यो मधुमत्तमः सुतः ३
 गोमन्त्र इन्दो अश्ववत् सुतः सुदक्ष धन्व । शुचिं ते वर्णमधि गोपुं दीधरम् ४
 स नो हरीणां पत इन्दो देवप्सरस्तमः । सखेव सख्ये नर्यो रुचे भव ५
 सनेमि त्वमस्मदाँ अदेवं कं चिद्वत्रिणम् । साह्वौ इन्दो परि बाधो अपद्वयुम् ६ [८] (१०६)

(१०६)

(१४) १-३, १०-१४ अग्निश्चाक्षुषः, ४-६ चक्षुर्मनिवः, ७-९ मनुराप्सवः । पवमानः सोमः । उष्णिक् ।

इन्द्रमच्छ सुता इमे वृषणं यन्तु हरयः । श्रुष्टी जातास इन्दवः स्वर्विदः १
 अयं भराय सानसि—रिन्द्राय पवते सुतः । सोमो जैत्रस्य चेतति यथा विदे २
 अस्वेदिन्द्रो मदेष्वा ग्राभं गृभ्णीत सानसिम् । वज्रं च वृषणं भरत् समप्सुजित ३
 य धन्वा सोम जागृवि—रिन्द्रायेन्द्रो परि स्रव । द्युमन्तं शुष्ममा भरा स्वर्विदम् ४
 इन्द्राय वृषणं मदुं पवस्व विश्वदर्शतः । सहस्रयामा पथिकृद्विचक्षणः ५ [९]

अस्मभ्यं गातुवित्तमो देवेभ्यो मधुमत्तमः । सहस्रं याहि पथिभिः कनिक्रदत् ६
 पवस्व देववीतय इन्दो धाराभिरोजसा । आ कलशं मधुमान् त्सोम नः सदः ७
 तव वृप्सा उदुपुत इन्द्रं मदाय वावृधुः । त्वां देवासो अमृताय कं पपुः ८
 आ नः सुतास इन्दवः पुनाना धावता रयिम् । वृष्टिद्यावो रीत्यापः स्वर्विदः ९
 सोमः पुनान ऊर्मिणा ऽव्यो वारं वि धावति । अग्रे वाचः पवमानः कनिक्रदत् १० [१०]

धीभिर्हिन्वन्ति वाजिनं वने क्रीळन्तमत्यविम् । अभि त्रिपूठं मतयः समस्वरन् ११
 असर्जि कलशौ अभि मीळहे सप्तिर्न वाजयुः । पुनानो वाचं जनयन्नसिष्यदत् १२
 पवते हर्यतो हरि—रति ह्वरांसि रंहा । अभ्यर्षन् त्सोतृभ्यो वीरवद्यशः १३
 अया पवस्व देवयु—र्मधोधारा असृक्षन् । देभ्यः पुविन्नं पर्येषि विश्वतः १४ [११] (१०१०)

(१०७)

२६ सप्तर्षयः (१ भरद्वाजो बार्हस्पत्यः, २ कश्यपो मारीचः, ३ गोतमो राहूगणः, ४ भौमोऽत्रिः,
५ विश्वामित्रो गाथिनः, ६ जमदग्निर्भार्गवः, ७ मैत्रावरुणिर्वसिष्ठः) । पचमानः सोमः ।
प्रगाथः = (१, ४, ६, ८, ९, १०, १२, १४, १७ बृहती; २, ५, ७, ११, १३,
१५, १८ सतोबृहती,) ३, १६ द्विपदा विराट्; १९-२६ प्रगाथः =
(विषमा बृहती, समा सतोबृहती) ।

परीतो पिञ्चता सुतं सोमो य उत्तमं हविः ।

दुधन्वाँ यो नर्यो अप्स्वन्तरा सुषाव सोममद्रिभिः

१

नूनं पुनानोऽविभिः परि सुवा—ऽदन्धः सुरभितरः ।

सुते चित् त्वाप्सु मदामो अन्धसा श्रीणन्तो गोभिरुत्तरम्

२

परि सुवानश्चक्षसे देवमार्दनः क्रतुरिन्दुर्विचक्षणः

३

पुनानः सोम धारया ऽपो वसानो अर्षसि ।

आ रत्नधा योनिमृतस्य सीदु—स्युत्सो देव हिरण्ययः

४

दुहान ऊर्ध्वदिव्यं मधु प्रियं प्रत्नं सधस्थमासदत् ।

आपृच्छयं धरुणं वाज्यर्षति नृभिर्धूतो विचक्षणः

५ [१२]

पुनानः सोम जागृवि—रव्यो वारे परि प्रियः ।

त्वं विप्रो अभवोऽङ्गिरस्तमो मध्वा यज्ञं मिमिक्ष नः

६

सोमो मीढ्वान् पवते गातुवित्तम् ऋषिर्विप्रो विचक्षणः ।

त्वं कविरभवो देववीतम् आ सूर्यं रोहयो दिवि

७

सोम उ पुवाणः सोतृभि—रधि ण्णुभिरवीनाम् ।

अश्वयेव हरिता याति धारया मन्द्रया याति धारया

८

अनूपे गोमान् गोभिरक्षाः सोमो दुग्धाभिरक्षाः ।

समुद्रं न संवरणान्यग्मन् मन्दी मदाय तोशते

९

आ सोम सुवानो अद्रिभि—स्तिरो वाराण्यव्यया ।

जनो न पुरि चम्बोर्विशन्द्रिः सवो वनेषु दधिपे

१० [१३]

स मामृजे तिरो अण्वानि मेप्यो मीळहे सप्तिर्न वाजयुः ।

अनुमाद्यः पचमानो मनीषिभिः सोमो विप्रैर्भिरक्रकभिः

११

प्र सोम देववीतये सिन्धुर्न पिप्ये अर्णसा ।

अंशोः पर्यसा मविरो न जागृवि—रव्यो कौशं मधुश्रुतम्

१२

(१०९१)

आ ह॑र्यतो अ॒र्जुने॑ अ॒त्के॑ अ॒व्यत॑ प्रि॒यः सु॒नुर्न॑ म॒र्ज्यः ।

तमी॑ हि॒न्वन्त्य॒पसो॑ यथा॒ रथं॑ न॒दीष्वा॑ ग॒र्भस्त्योः॑

१३

अ॒भि सोमा॑स आ॒यवः॑ प॒र्वन्ते॑ म॒द्यं म॒दम् ।

स॒मुद्र॑स्याधि॒ विष्ट॑पि॒ मनी॑षिणो॑ म॒त्सरा॑सः स्व॒र्विदः॑

१४

त॒र्त॑ स॒मुद्रं॑ प॒र्वमा॑न ऊ॒र्मिणा॑ रा॒जा दे॒व क्र॑तं बृ॒हत् ।

अ॒र्ध॑न्मि॒त्रस्य॑ व॒रुण॑स्य ध॒र्मणा॑ प्र हि॒न्वान॑ क्र॑तं बृ॒हत्

१५ [१४]

नृ॒भि॒र्ये॒मानो॑ ह॑र्यतो वि॒चक्ष॑णो रा॒जा दे॒वः स॑मु॒द्रियः॑

१६

इ॒न्द्राय॑ प॒वते॑ म॒दुः सो॒मो म॒रुत्व॑ते सु॒तः ।

स॒हस्र॑धा॒रो अ॒त्यव्य॑म॒र्षति॑ तमी॑ मृ॒जन्त्या॑यवः

१७

पु॒नान॑श्च॒मू ज॒नय॑न् म॒तिं क॒विः सो॒मो दे॒वेषु॑ रण्यति ।

अ॒पो व॑सा॒नः प॒रि गो॑भि॒रुत्त॑रः सी॒दुन् व॑नेष्वव्यत

१८

तवा॑हं सो॒म रा॑रण स॒ख्य इ॒न्दो दि॒वेदि॑वे ।

पु॒रुणि॑ ब॒ध्नो नि॒ चर॑न्ति मा॒मव॑ परि॒धीर॑ति ताँ इ॒हि

१९

उ॒ताहं॑ न॒क्तमु॑त सो॒म ते दि॒वा स॒ख्याय॑ ब॒भ्र ऊ॑र्ध॒नि ।

घृ॒णा त॑प॒न्तम॑ति सू॒र्यं प॒रः श॑कु॒ना इ॒व प॑सिम

२० [१५]

मृ॒ज्यमा॑नः सु॒हस्त्य॑ स॒मुद्रे॑ वा॒चमि॑न्वसि ।

र॒धिं पि॑शङ्गं ब॒हुलं॑ पु॒रुस्पृ॑हं प॒र्वमा॑नाभ्य॒र्षसि॑

२१

मृ॒जानो॑ वा॒रे प॒र्वमा॑नो अ॒व्यये॑ वृषा॒व च॑क्र॒वो व॑ने ।

दे॒वानां॑ सो॒म प॒वमा॑न निष्कृ॒तं गो॑भि॒रञ्जानो॑ अ॒र्षसि॑

२२

प॒र्वस्व॑ वा॒जसा॑तये ऽभि वि॒श्वानि॑ का॒व्या ।

त्वं स॒मुद्रं॑ प्र॒थमो॑ वि धा॒रयो॑ दे॒वेभ्यः॑ सो॒म म॑त्स॒रः

२३

स तू॑ प॒र्वस्व॑ प॒रि पा॑र्थि॒वं र॒जो दि॒व्या च॑ सो॒म ध॑र्म॒भिः ।

त्वां वि॑प्रा॒सो म॒तिभि॑र्वि॒चक्ष॑ण शु॒भ्रं हि॑न्वन्ति धी॒तिभिः॑

२४

प॒र्वमा॑ना अ॒सृक्ष॑त प॒वित्र॑म॒ति धा॑र॒या ।

म॒रुत्व॑न्तो म॒त्सरा॑ इ॒न्द्रिया॑ ह॒या मे॒धाम॑भि प्रया॑सि च

२५

अ॒पो व॑सा॒नः प॒रि को॑शम॒र्षती॑ न्दु॒र्हिया॑नः सो॒तृभिः॑ ।

ज॒नय॑न्त्योति॒र्मन्द॑ना अ॒वीव॑शद् ग॒गाः कृ॒ष्या॒नो न॑ नि॒र्णिज॑म

२६ [१६] (१०३६)

(१०८)

(१-१६) १-२ गौरिवीतिः शाक्त्यः; ३, १४-१६ शक्तिर्वासिष्ठः; ४-५ ऊरुराङ्गिरसः;
६-७ ऋजिश्वा भारद्वाजः; ८-९ ऊर्ध्वसञ्ज्ञा आङ्गिरसः; १०-११ कृतयशा आङ्गिरसः;
१२-१३ ऋणंचयो राजर्षिः । पवमानः सोमः । काकुभः प्रगाथः = (विषमा
ककुप्, समा सतोबृहती), १३ यवमध्या गायत्री ।

- पवस्व मधुमत्तम् इन्द्राय सोम क्रतुवित्तमो मदः । महि द्युक्षतमो मदः १
यस्य ते पीत्वा वृषभो वृषायते ऽस्य पीता स्वविदः ।
स सुप्रकेतो अभ्यक्रमीदिषो ऽच्छा वाजं नैतशः २
त्वं ह्यङ्ग दैव्या पवमान जनिमानि द्युमत्तमः । अमृतत्वाय घोषयः ३
येना नवगवो दृध्यङ्गुपोर्णते येन विप्रास आपिरे ।
देवानां सुम्ने अमृतस्य चारुणो येन श्रवांस्यानशुः ४
एष स्य धारया सुतो ऽव्यो वारोभिः पवते मदिन्तमः । क्रीळन्नुमिरपामिव ५ [१७]
य उम्रिया अप्या अन्तरश्मनो निर्गा अकृन्तदोजसा ।
अभि व्रजं तन्निषे गव्यमश्वयं वर्मिव धृष्णवा रुज ६
आ सोता परि पिश्रुता ऽश्वं न स्तोममप्तुरं रजस्तुरम् । वनक्रक्षमुदुप्तम् ७
सहस्रधारं वृषभं पयोवृधं प्रियं देवाय जन्मने ।
कृतेन य कृतजातो विवावृधे राजा देव कृतं बृहत् ८
अभि द्युम्नं बृहद्यश इषस्पते दिङ्दीहि देव देवयुः । वि कोशं मध्यमं युव ९
आ वच्यस्व सुदक्ष चम्बोः सुतो विशां वह्निर्न विस्पतिः ।
वृष्टिं द्विवः पवस्व रीतिमपां जिन्वा गविष्टये धियः १० [१८]
एतमु त्वं मदुच्युतं सहस्रधारं वृषभं दिवो दुहुः । विश्वा वसूनि बिभ्रतम् ११
वृषा वि जज्ञे जनयन्नमर्त्यः प्रतपञ्ज्योतिषा तमः ।
स सुपुतः कविभिर्निर्णिजं दधे त्रिधात्वस्य दंससा १२
स सुन्वे यो वसूनां यो रायामानिता य इळानाम् । सोमो यः सुक्षितीनाम् १३
यस्य न इन्द्रः पिबाद्यस्य मरुतो यस्य वार्यमणा भगः ।
आ येन मित्रावरुणा करामह एन्द्रमवसे महे १४
इन्द्राय सोम पातवे नृभिर्यतः स्वायुधो मदिन्तमः । पवस्व मधुमत्तमः १५
इन्द्रस्य हार्दि सोमधानमा विश समुद्रमिव सिन्धवः ।
जुष्टो मित्राय वरुणाय वायवे विधो विष्टम् उत्तमः १६ [१९] (१०५२)

२२ अग्नयो धिष्ण्या ऐश्वरयः । पवमानः सोमः । द्विपदा विराट् ।

परि प्र धन्वेन्द्राय सोम	स्वादुर्मित्राय पूष्णे भगाय	१
इन्द्रस्ते सोम सुतस्य पेयाः	क्रत्वे दक्षाय विश्वे च देवाः	॥१॥ २
एवामृताय महे क्षयाय	स शुक्रो अर्प दिव्यः पीयूषः	३
पवस्व सोम महान् त्समुद्रः	पिता देवानां विश्वाभि धाम	॥२॥ ४
शुक्रः पवस्व देवेभ्यः सोम	दिवे पृथिव्यै शं च प्रजायै	५
दिवो धर्तासि शुक्रः पीयूषः	सत्ये विधर्मन् वाजी पवस्व	॥३॥ ६
पवस्व सोम द्युम्नी सुधारो	महामवीनामनु पूर्यः	७
नृभिर्येमानो जजानः पूतः	क्षरद्विश्वा नि मन्द्रः स्वर्वित्	॥४॥ ८
इन्दुः पुनानः प्रजामुराणः	करद्विश्वा नि द्रविणानि नः	९
पवस्व सोम क्रत्वे दक्षाया	ऽश्वो न निक्तो वाजी धनाय	॥५॥ १० [२०]

तं ते सोतारो रसं मदाय	पुनन्ति सोमं महे द्युम्नाय	११
शिशुं जजानं हरिं मृजन्ति	पवित्रे सोमं देवेभ्य इन्दुम्	॥६॥ १२
इन्दुः पविष्ट चारुर्मदाया	ऽपामुपस्थे कविर्भगाय	१३
विर्मति चार्विन्द्रस्य नाम	येन विश्वानि वृत्रा जघान	॥७॥ १४
पिबन्त्यस्य विश्वे देवासो	गोभिः श्रीतस्य नृभिः सुतस्य	१५
प्र सुवानो अक्षाः सहस्रधार	स्तिरः पवित्रं वि वारुमव्यम्	॥८॥ १६
स वाज्यक्षाः सहस्ररेता	अन्दिर्मृजानो गोभिः श्रीणानः	१७
प्र सोम ग्राहीन्द्रस्य कुक्षा	नृभिर्येमानो अद्रिभिः सुतः	॥९॥ १८
असर्जि वाजी तिरः पवित्र	मिन्द्राय सोमः सहस्रधारः	१९
अञ्जन्त्येनं मध्वो रसेने	न्द्राय वृष्ण इन्दुं मदाय	॥१०॥ २०
देवेभ्यस्त्वा वृथा पाजसे	ऽपो वसानं हरिं मृजन्ति	२१
इन्द्राय तोशते नि तोशते	श्रीणन्त्यो रिणन्नपः	॥११॥ २२ [२१] (१०७४)

(११०)

११ अयं रुणस्त्रैवृष्णः, त्रसदस्युः पौरुकुत्स्यः । पवमानः सोमः । १-३ पिपीलिकमध्या अनुष्टुप्,
४-९ ऊर्ध्वबृहती, १०-१२ विराट् ।

पर्यु पु प्र धन्व वाजसातये परि वृत्राणि सक्षणिः ।	
द्विषस्तरध्या ऋणया न ईयसे	१
अनु हि त्वा सुतं सोम मदामसि महे समर्यराज्ये ।	
वाजां अभि पवमान प्र गाहसे	२
अर्जीजनो हि पवमान सूर्य विधारे शक्मना पयः ।	
गोजीरया रंहमाणः पुरंध्या	३
अर्जीजनो अमृत मर्त्येष्वै ऋतस्य धर्मेन्नमृतस्य चारुणः ।	
सदासरो वाजमच्छा सनिष्यदत्	४
अभ्यमि हि श्रवसा ततर्दिथो त्सं न कं चिज्जनपानमक्षितम् ।	
शर्याभिर्न भरमाणो गर्भस्त्योः	५
आवीं के चित् पश्यमानास आप्यं वसुरुचो विव्या अभ्यनूषत ।	
वारं न देवः सविता व्यूर्णुते	६ [२२]
त्वे सोम प्रथमा वृक्तवर्हिषो महे वाजाय श्रवसे धियं दधुः ।	
स त्वं नो वीर वीर्याय चोदय	७
विवः पीयूषं पूज्यं यदुक्थ्यं महो गाहादिव आ निरधुक्षत ।	
इन्द्रमभि जायमानं समस्वरन्	८
अध यत्रिमे पवमान रोदसी इमा च विश्वा भुवनाभि मज्मना ।	
यूथे न निःपठा वृषभो वि तिष्ठसे	९
सोमः पुनानो अव्यये वारे शिशुर्न क्रीळन् पवमानो अक्षाः ।	
सहस्रधारः शतवाज इन्दुः	१०
एष पुनानो मधुर्मा ऋतावेन्द्रायेन्दुः पवते स्वादुरुर्मिः ।	
वाजसनिर्वरिवोविद्रयोधाः	११
स पवस्व सहमानः पृतन्यून त्सेधन् रक्षांस्यप दुर्गहाणि ।	
स्वायुधः सासहान त्सोम शक्मना	१२ [२३] (१०८९)

(१११)

३ अनानतः पारुच्छेपिः । पवमानः सोमः । अत्यष्टिः ।

अया रुचा हरिण्या पुनानो विश्वा द्वेषांसि तरति स्वयुग्वभिः सूरौ न स्वयुग्वभिः ।
धारा सुतस्य रोचते पुनानो अरूपो हरिः ।

विश्वा यदूपा परिग्रात्यृकभिः सतास्येभिर्ऋकभिः १
तं त्यत् पणीनां विदो वसु सं मातृभिर्मर्जयसि स्व आ दमं ऋतस्य धीतिभिर्दमे ।
प्रावतो न साम तद् यत्रा रणन्ति धीतर्यः ।

त्रिधातुभिरूपीभिर्वयो दधे रोचमानो वयो दधे २
पूर्वामनु प्रदिशं याति चेकितत् सं रश्मिभिर्यतते दर्शतो रथो देव्यो दर्शतो रथः ।
अगमन्नुत्थानि पौंस्ये—न्दं जैत्राय हर्षयन् ।

वज्रश्च यद्दवथो अनपच्युता समत्स्वनपच्युता ३ [२४] (१०८९)

(११२)

४ शिशुराङ्गिरसः । पवमानः सोमः । पङ्क्तिः ।

नानानं वा उ नो धियो वि व्रतानि जनानाम् ।
तक्षा रिष्टं रुतं भिषग् ब्रह्मा सुन्वन्तमिच्छतीन्द्रायेन्दो परि स्रव १
जरतीभिरोषधीभिः पर्णेभिः शकुनानाम् ।

कामारो अश्मभिर्द्युभिर्हिरण्यवन्तमिच्छतीन्द्रायेन्दो परि स्रव २
कारुहं ततो भिषग्—गुपलप्रक्षिणी नना ।

नानाधियो वसूयवो ऽनु गा इव तस्थिमेन्द्रायेन्दो परि स्रव ३
अश्वो वोळ्हा सुखं रथं हसनामुपमन्त्रिणः ।

शेपो रोमण्वन्तौ भेदौ वारिन्मण्डूकं इच्छतीन्द्रायेन्दो परि स्रव ४ [२५] (१०९३)

(११३)

११ कश्यपो मारीचः । पवमानः सोमः । पङ्क्तिः ।

गर्गणावति सोम—मिन्द्रः पिबतु वृत्रहा ।
बलं दधान आत्मनि करिष्यन् वीर्यं मह—दिन्द्रायेन्दो परि स्रव १

आ पवस्व दिशां पत आर्जीकात् सोम मीङ्कः ।
ऋतवाकेन सत्येन श्रद्धया तपसा सुत इन्द्रायेन्दो परि स्रव २

पुर्जन्यवृद्धं महिषं तं सूर्यस्य दुहिताभरत् ।
तं गन्धर्वाः प्रत्यगृभ्णन् तं सोमे रसमादधु—दिन्द्रायेन्दो परि स्रव ३ (१०९६)

- कृतं वदन्तुतद्युस्र सत्यं वदन् तस्यकर्मन् ।
 श्रद्धां वदन् त्सोम राजन् धात्रा सोमं परिष्कृत इन्द्रायेन्दो परि स्रव ४
 सत्यमुग्रस्य बृहतः सं स्रवन्ति संस्रवाः ।
 सं यन्ति रसिनो रसाः पुनानो ब्रह्मणा हर इन्द्रायेन्दो परि स्रव ५ [२६]
 यत्र ब्रह्मा पवमान छन्दस्यां वाचं वदन् ।
 धात्रा सोमं महीयते सोमेनानन्दं जनय त्रिन्द्रायेन्दो परि स्रव ६
 यत्र ज्योतिरजस्रं यस्मिन् लोके स्वर्हितम् ।
 तस्मिन् मां धेहि पवमानाऽमृतं लोके अक्षित इन्द्रायेन्दो परि स्रव ७
 यत्र राजा वैवस्वतो यत्राविरोधनं दिवः ।
 यत्रामूर्यहतीरापस्तत्र माममृतं कृधीन्द्रायेन्दो परि स्रव ८
 यत्रानुकामं चरणं त्रिनाके त्रिदिवे दिवः ।
 लोका यत्र ज्योतिष्मन्तस्तत्र माममृतं कृधीन्द्रायेन्दो परि स्रव ९
 यत्र कामा निकामाश्च यत्र ब्रह्मस्य विष्टपम् ।
 स्वधा च यत्र तृप्तिश्च तत्र माममृतं कृधीन्द्रायेन्दो परि स्रव १०
 यत्रानन्दाश्च मोदाश्च मुदः प्रमुद आसते ।
 कामस्य यत्राप्ताः कामास्तत्र माममृतं कृधीन्द्रायेन्दो परि स्रव ११ [२७] (११०४)
 (११४)
 ४ कश्यपो मारीचः । पवमानः सोमः । पङ्क्तिः ।
 य इन्द्रोः पवमानस्याऽनु धामान्यकमीत् ।
 तमाहुः सुप्रजा इति यस्ते सोमाविधन्मन् इन्द्रायेन्दो परि स्रव १
 कर्षे मन्त्रकृतां स्तोमैः कश्यपोऽर्धयन् गिरः ।
 सोमं नमस्य राजानं यो जज्ञे वीरुधां पतिरिन्द्रायेन्दो परि स्रव २
 सप्त दिवो नानासूर्याः सप्त होतार ऋत्विजः ।
 देवा आदित्या ये सप्त तेभिः सोमाभि रक्ष न इन्द्रायेन्दो परि स्रव ३
 यत ते राजञ्छृतं हविस्तेन सोमाभि रक्ष नः ।
 अगतीवा मा नस्तारीन्मो च नः किं चनाममिन्द्रायेन्दो परि स्रव ४ [२८] (११०५)
 ॥ इति नवमं मण्डलं समाप्तम् ॥

मंत्रसंख्या

अष्टममण्डलस्यान्तपर्यन्तं ७६९०

नवममण्डलस्य ११०८

सर्वयोगः ८७९८

अथ दशमं मण्डलम् ।

(१)

[प्रथमोऽनुवाकः ॥१॥ सू० १-१६]

७ त्रित आप्त्यः । अग्निः । त्रिष्टुप् ।

अग्ने बृहन्नुपसामूर्ध्वो अस्था—निर्जगन्वान् तमसो ज्योतिषागात् ।

अग्निर्मानुना रुशता स्वङ्ग आ जातो विश्वा सन्नान्यप्राः १

स जातो गर्भो असि रोदस्यो—रग्ने चारुर्विभृत ओषधीषु ।

चित्रः शिशुः परि तमस्यक्तून् प्र मातृभ्यो अधि कनिकदद्वाः २

विष्णुरिस्था परममस्य विद्रा—आतो बृहन्नभि पाति तृतीयम् ।

आसा यदस्य पयो अकृत स्वं सचेतसो अभ्यर्चन्त्यत्र ३

अत उ त्वा पितृभृतो जनित्री—रन्नावृधं प्रति चरन्त्यज्ञैः ।

ता ई प्रत्येपि पुनरन्यरूपा असि त्वं विशु मानुषीषु होता ४

होतारं चित्ररथमध्वरस्य यज्ञस्ययज्ञस्य केतुं रुशन्तम् ।

प्रत्यधि देवस्यदेवस्य मद्वा श्रिया त्वं श्रिमतिंथि जनानाम् ५

स तु वस्त्राण्यध पेशनानि वसानो अग्निर्नाभां पृथिव्याः ।

अरूपो जातः पद इळायाः पुरोहितो राजन् यक्षीह देवान् ६

आ हि द्यावापृथिवी अग्न उभे सदा पुत्रो न मातरा ततन्थ ।

प्र याह्यच्छोशतो यविष्ठा—ऽथा वह सहस्येह देवान् ७ [२९] (७)

(२)

७ त्रित आप्त्यः । अग्निः । त्रिष्टुप् ।

पिभीहि देवाँ उशतो यविष्ठ विद्राँ ऋतूँर्कृतुपते यजेह ।

ये दैव्या ऋत्विजस्तोभिर्रग्ने त्वं होतृणामस्यायजिष्ठः १

वेपि होत्रमुत पोत्रं जनानां मन्धातासि द्रविणोदा कृतावा ।

स्वाहा वयं कृणवामा हवींषि देवो देवान् यजत्वग्निर्हन् २

आ देवानामपि पन्थामगन्म यच्छृक्कवाम तदनु प्रवोळ्हुम् ।

अग्निर्विद्वान् त्स यजात् सेदु होता सो अध्वरान् त्स ऋतून् कल्पयाति ३ (१०)

यद्वो वयं प्रमिनाम व्रतानि विदुषां देवा अविदुष्टरासः ।
अग्निष्टद्विष्वमा पृणाति विद्वान् येभिर्वैवा ऋतुभिः कल्पयाति
यत् पाकत्रा मनसा दीनदक्षा न यज्ञस्य मन्वते मर्त्यासः ।
अग्निष्टद्वोता क्रतुविद्विजानन् यजिष्ठो देवाँ ऋतुशो यजाति
विश्वेषां ह्यध्वराणामनीकं चित्रं केतुं जनिता त्वा जजान् ।
स आ यजस्व नृवतीरनु क्षाः स्पर्हा इषः क्षुमतीर्विश्वजन्त्याः
यं त्वा द्यावापृथिवी यं त्वापस्त्वष्टा यं त्वा सुजनिमा जजान् ।
पन्थामनु प्रविद्वान् पितृयाणं द्युमदग्ने समिधानो वि भाहि

४

५

६

७ [३०] (१४)

(३)

७ त्रित आप्त्यः । अग्निः । त्रिष्टुप् ।

इनो राजन्नरतिः समिन्द्रो रौद्रो दक्षाय सुपुमाँ अदर्शि ।
चिकिद्वि भाति भासा बृहता ऽसिक्तीमेति रुशतीमपाजन्
कृष्णां यदेनीमभि वर्षसा भूज्जनयन् योषां बृहतः पितुर्जाम् ।
ऊर्ध्वं भानुं सूर्यस्य स्तभायन् दिवो वसुभिररतिर्वि भाति
भद्रो भद्रया सचमान आगात् स्वसारं जारो अभ्येति पश्चात् ।
सुप्रकेतैर्युभिरग्निर्वितिष्ठन् रुशन्निर्वर्णैरभि राममस्थान्
अस्य यामासो बृहतो न वग्नूनिन्धाना अग्नेः सख्युः शिवस्य ।
ईड्यस्य वृष्णो बृहतः स्वासो भामासो यामन्नक्तवश्चिकित्रे
स्वना न यस्य भामासः पवन्ते रोचमानस्य बृहतः सुदिवः ।
ज्येष्ठैर्मिर्यस्तेजिष्ठैः क्रीळुमद्भिर्वर्षिष्ठैर्भिर्भानुभिर्नक्षति द्याम्
अस्य शुष्मासो दहशानपवे जेहमानस्य स्वनयन् नियुद्धिः ।
प्रतेभिर्यो रुशन्निर्व्वतमो वि रेभन्धिररतिर्भाति विश्वा
स आ वक्षि माहि न आ च सत्सि दिवस्पृथिव्योररतिर्युवत्योः ।
अग्निः सुतुकः सुतुकैभिरश्वै रभस्वन्दी रभस्वाँ एह गम्याः

१

२

३

४

५

६

७ [३१] (१५)

(४)

७ त्रित आप्त्यः । अग्निः । त्रिष्टुप् ।

प्र ते यक्षि प्र ते इयमि मन्य भुवो यथा वन्द्यो नो हवेषु ।
धन्वन्निव प्रपा असि त्वमग्न इयक्ष्वे पुरवे प्रक राजन्

१

(१६)

यं त्वा जनासो अभि संचरन्ति गावं उष्णमिव व्रजं यविष्ठ ।
 वृत्तो देवानामसि मर्त्यानां मन्तमर्हं श्वरसि रोचनेन
 शिशुं न त्वा जेन्यं वर्धयन्ती माता विभर्ति सचनस्यमाना ।
 धनोरधि प्रवता यासि हर्यस्त्रिगीपसे पशुरिवावसृष्टः
 मूरा अमूर न वयं चिकित्वो महित्वमग्ने त्वमङ्ग वित्से ।
 शयं वविश्वरति जिह्वा दन् रैरिह्यते युवतिं विस्पतिः सन्
 कूर्चिजायते सनयासु नव्यो वने तस्थौ पलितो धूमकेतुः ।
 अस्नातापो वृषभो न प्र वेति सचेतसो यं प्रणयन्त मतीः
 तनूत्यजेव तस्करा वनगू रक्षनाभिर्दशभिर्भ्यधीताम् ।
 इयं ते अग्ने नव्यसी मनीषा युक्ष्वा रथं न शुचयन्निरङ्गैः
 ब्रह्म च ते जातवेदो नमश्चेयं च गीः सदुमिद्वर्धनी भूत् ।
 रक्षा णो अग्ने तनयानि तोका रक्षोत नस्तन्वोऽप्रयुच्छन्

२

३

४

५

६

७ [३२] (२८)

(५)

७ त्रित आप्त्यः । अग्निः । त्रिष्टुप् ।

एकः समुद्रो धरुणो रयीणा मस्मन्द्वदो भूरिजन्मा वि चण्टे ।
 सिषक्त्यूधर्निण्योरुपस्थ उत्सस्य मध्ये निहितं पदं वेः
 समानं नीलं वृषणो वसानाः सं जग्मिरे महिषा अर्वतीभिः ।
 क्रतस्य पदं कवयो नि पान्ति गुहा नामानि दधिरे पराणि
 क्रतायिनीं मायिनीं सं दधाते मित्वा शिशुं जज्ञतुर्वर्धयन्ती ।
 विश्वस्य नाभिं चरतो ध्रुवस्य कवेश्चित् तन्तुं मनसा वियन्तः
 क्रतस्य हि वर्तनयः सुजातमिपो वाजाय प्रदिवः सचन्ते ।
 अधीवासं रोदसी वावसाने धृतैरन्नैर्वावृधाते मधूनाम्
 सप्त स्वसुररूपीर्वावशानो विद्वान् मध्व उज्जभारा दृशे कम ।
 अन्तर्यमे अन्तरिक्षे पुराजा इच्छन् वविमविदत् पूषणस्य
 सप्त मर्यादाः कवयस्ततक्षुस्तासामेकामिदुभ्यंहुरो गात् ।
 आयोर्हं स्कम्भ उपमस्य नीले पथां विसर्गे धरुणेषु तस्थौ
 असञ्च सच्च परमे व्योमन् दक्षस्य जन्मन्नदितेरुपस्थे ।
 अग्निर्ह नः प्रथमजा क्रतस्य पूर्व आयुनि वृषभश्च धेनुः

१

२

३

४

५

६

७ [३३] (३५)

[षष्ठोऽध्यायः ॥ ६ ॥ व० १-२८]

(६)

७ त्रित आप्त्यः । अग्निः । त्रिष्टुप् ।

अयं स यस्य शर्मन्नवोभि—रग्नेरेधते जरिताभिष्टौ ।	
ज्येष्ठेभिर्यो भानुभिर्ऋषूणां पर्येति परिवीतो विभावा	१
यो भानुभिर्विभावा विभा—त्यग्निर्देवोभिर्ऋतावाजस्रः ।	
आ यो विवायं सख्या सखिभ्यो ऽपरिहृतो अत्यो न सतिः	२
इंशे यो विश्वस्या देववीते—रीशे विश्वायुरुपसो व्युष्टौ ।	
आ यस्मिन् मना हवींष्यग्ना—वरिष्ठरथः स्कुभ्राति शूषैः	३
शूषेभिर्वृधो जुषाणो अकै—र्देवा अच्छा रघुपत्वा जिगाति ।	
मन्द्रो होता स जुह्वा—यजिष्ठः संमिश्लो अग्निरा जिघर्ति देवान्	४
तमुस्मामिन्द्रं न रेजमान—मग्निं गोभिर्नमोभिरा कृणुध्वम् ।	
आ यं विप्रासो मतिभिर्गृणन्ति जातवेदसं जुह्वं सहानाम्	५
सं यस्मिन् विश्वा वसूनि जग्मु—र्वाजे नाश्वाः सतीवन्त एवैः ।	
अस्मे ऊतीरिन्द्रवाततमा अर्वाचीना अग्न आ कृणुष्व	६
अथा ह्यग्ने महा निषद्या सद्यो जज्ञानो हव्यो बभूथ ।	
तं ते देवासो अनु केतमाय—न्नधावर्धन्त प्रथमास ऊमाः	७ [१] (४९)

(७)

७ त्रित आप्त्यः । अग्निः । त्रिष्टुप् ।

स्वस्ति नो दिवो अग्ने पृथिव्या विश्वायुर्धहि यजथाय देव ।	
सचमहि तव दस्म प्रकृते—रुरुष्या ण उरुभिर्देव शंसैः	१
इमा अग्ने मतयस्तुभ्यं जाता गोभिरश्वैरभि गृणन्ति राधः ।	
यदा ते मर्तो अनु भोगमानङ्—वसो दधानो मतिभिः सुजात	२
अग्निं मन्ये पितरमग्निमापि—मग्निं भ्रातरं सदमित सखायम् ।	
अग्नेरनीकं बृहतः संपर्य विवि शुक्रं यजतं सूर्यस्य	३
सिधा अग्ने धियो अस्मे सनुवी—र्यं त्रायसे दम आ नित्यहोता ।	
कृतावा स रोहिदश्वः पुरुषु—र्दधिरमा अहमिवायमस्तु	४

द्युभिर्हितं मित्रमिव प्रयोगं प्रत्नमृत्विजमध्वरस्य जारम् ।

ब्राह्म्यामग्निमायवोऽजनन्त विक्षु होतारं न्यसादयन्त

स्वयं यजस्व दिवि देव देवान् किं ते पाकः कृणवदप्रचेताः ।

यथायज ऋतुभिर्देव देवा—नेवा यजस्व तन्वं सुजात

मवा नो अग्नेऽवितोत गोपा भवा वयस्कृदुत नो वयोधाः ।

रास्वा च नः सुमहो हव्यदाति त्रास्वोत नस्तन्वोऽप्रयुच्छन्

५

६

७ [२] (४९)

(८)

१ त्रिशिरास्वाष्टः । अग्निः, ७-९ इन्द्रः । त्रिष्टुप् ।

प्र केतुना बृहता यात्यग्नि—रा रोदसी वृषभो रोरवीति ।

दिवश्चिदन्ता उपमाँ उदान—लपामुपस्थे महिषो ववर्ध

मुमोदु गर्भो वृषभः ककुद्वा—नस्त्रेमा वत्सः शिमीवाँ अरावीत् ।

स देवतात्युद्यतानि कृणवन् त्वेषु क्षयेषु प्रथमो जिगाति

आ यो मूर्धानं पित्रोररन्ध्र न्यध्वरे दधिरे सूरौ अर्णीः ।

अस्य पत्नन्नरुपीरश्वबुधा ऋतस्य योनौ तन्वो जुपन्त

उपउषो हि वसो अग्रमेपि त्वं यमयोरभवो विभावा ।

ऋतार्य सप्त दधिषे पदानि जनयन् मित्रं तन्वेऽस्वायै

मुवश्चक्षुर्मह ऋतस्य गोपा भवो वरुणो यदृताय वेपि ।

मुवो अपां नपाजातवेदो भवो दूतो यस्य हव्यं जुजोषः

१

२

३

४

५ [३]

मुवो यजस्य रजसश्च नेता यत्रा नियुद्धिः सचसे शिवाभिः ।

दिवि मूर्धानं दधिषे स्वर्षा जिह्वामग्ने चकृषे हव्यवाहम्

अस्य त्रितः कर्तुना ववे अन्त—रिच्छन् धीतिं पितुरेवैः परस्य ।

सचस्यमानः पित्रोरुपस्थे जामि ब्रुवाण आयुधानि वेति

स पित्र्याण्यायुधानि विद्वा—निन्द्रेपित आप्त्यो अभ्ययुध्यत् ।

विशीर्षाणं सप्तारिंम जघन्वान् त्वाष्ट्रस्य चिन्निः संसृजे त्रितो गाः

मूरीविन्द उदिनक्षन्तमोजो ऽवाभिनत् सत्पतिर्मन्यमानम् ।

त्वाष्ट्रस्य चिद्विश्वरूपस्य गोना—माचक्राणस्त्रीणि शीर्षा मया बर्क

६

७

८

९ [४] (५८)

(९)

९ त्रिशिरास्त्वाष्टः, सिन्धुद्वीप आम्बरीषो वा । आपः । गायत्री, ५ वर्धमाना गायत्री,
७ प्रतिष्ठा गायत्री, ८-९ अनुष्टुप् ।

आपो हि ष्ठा मयोभुवस्ता न ऊर्जे दधातन । महे रणाय चक्षसे १
यो वः शिवतमो रसस्तस्य भाजयतेह नः । उशतीरिव मातरः २
तस्मा अरं गमाम वो यस्य क्षयाय जिन्वथ । आपो जनयथा च नः ३
शं नो देवीरभिष्टय आपो भवन्तु पीतये । शं योरभि स्रवन्तु नः ४
ईशाना वार्याणां क्षयन्तीश्चर्षणीनाम् । अपो याचामि भेषजम् ५
अप्सु मे सोमो अब्रवी दुन्तर्विश्वानि भेषजा । अग्निं च विश्वशंभुवम् ६
आपः पृणीत भेषजं वरूथं तन्वेष्ट मम । ज्योकू च सूर्यं हृशे ७
✓ इदमापः प्र ब्रह्म यत् किं च दुरितं मयि ।
यद्वाहमभिदुद्रोह यद्वा शेष उतानृतम् ८
आपो अद्यान्वचारिणं रसेन समगस्माहि ।
पर्यस्वानग्र आ गहि तं मा सं सृज वर्चसा ९ [५] (६७)

(१०)

१४ नवमीवर्ज्यानामयुजां पञ्चयाश्च वैवस्वती यमी ऋषिका । यमः । पञ्चीवर्ज्यानां
युजां नवम्याश्च वैवस्वतो यमः ऋषिः । यमी । त्रिष्टुप्, १३ विराट्स्थाना ।

ओ चित् सखायं सख्या ववृत्यां तिरः पुरु चिदर्णवं जगन्वान् । १
पितुर्नपातमा दधीत वेधा अधि क्षमिं प्रतरं दीध्यानः २
न ते सखा सख्यं वष्टयेत सलक्ष्मा यद्विपुरुषा भवति । ३
महस्पृत्रासो असुरस्य वीरा द्विवो धर्तार उर्विया परि रयन् ४
उशन्ति वा ते अमृतास एत देकस्य चित् त्यजसं मर्त्यस्य । ५
नि ते मनो मनसि धाय्यस्मे जन्युः पतिस्तन्वमा विविश्याः ६
न यत् पुरा चकृमा कद्ध नूनमृता वदन्तो अनृतं रपेम । ७
गन्धर्वो अप्सवण्या च योषा सा नो नाभिः परमं जामि तन्नो ८
गर्भे नु नो जनिता दंपती कर्व्वस्त्वष्टा सविता विश्वरूपः । ९
नकिरस्य प्र मिनन्ति व्रतानि वद नावस्य पृथिवी उत द्यौः ५ [६] (७१)

को अस्य वेद प्रथमस्याहः क ई ददर्श क इह प्र वोचत् ।
 बृहन्मित्रस्य वरुणस्य धाम कर्तुं ब्रव आहनो वीच्या नृन् ६
 यमस्य मा यम्यं काम आगन् त्समाने योनौ सहशेय्याय ।
 जायेव पर्ये तन्वं रिरिच्यां वि चिद्रहेव रथ्येव चक्रा ७
 न तिष्ठन्ति न नि मिषन्त्येते देवानां स्पर्श इह ये चरन्ति ।
 अन्येन मदाहनो बाहि तूयं तेन वि बृह रथ्येव चक्रा ८
 रात्रीभिरस्मा अहभिर्दशस्येत् सूर्यस्य चक्षुर्मुहुरुन्मिमीयात् ।
 दिवा पृथिव्या मिथुना सर्वन्धू यमीर्यमस्य बिभृयादजामि ९
 आ या ता गच्छानुत्तरा युगानि यत्र जामयः कृणवन्नजामि ।
 उप बर्हिहि वृषभार्य बाहु मन्यमिच्छस्व सुभगे पतिं मत् १० [७]

किं भ्रातासद्यदनाथं भवति किमु स्वसा यन्निर्ऋतिर्निगच्छात् ।
 काममूता बृहेतदपांमि तन्वा मे तन्वं सं पिपृग्धि ११
 न वा उ ते तन्वा तन्वं सं पिपृच्यां पापमाहुयः स्वसारं निगच्छात् ।
 अन्येन मत् प्रमुदः कल्पयस्व न ते भ्राता सुभगे वष्टयेतत् १२
 ब्रतो ब्रतासि यम नैव ते मनो हृदयं चाविदाम ।
 अन्या किल त्वां कक्ष्येव युक्तं परि ष्वजाते लिबुजेव वृक्षम् १३
 अन्यम् पु त्वं यम्यन्य उ त्वां परि ष्वजाते लिबुजेव वृक्षम् ।
 तस्य वा त्वं मन इच्छा स वा तवाऽधा कृणुष्व संविदं सुभद्राम् १४ [८] (८१)

(११)

९ आङ्गिर्हविर्धानः । अग्निः । जगती, ७-९ त्रिष्टुप् ।

वृषा वृष्णे दुदुहे दोहसा दिवः पयांसि यद्बो अदितेरदाभ्यः ।
 विश्वं स वेद वरुणो यथा धिया स यज्ञियो यजतु यज्ञियाँ ऋतून् १
 रपद्रन्धर्वरिष्यां च योषणा नदस्य नादे परि पातु मे मनः ।
 बृहस्य मध्ये अदितिर्नि धातु नो भ्राता नो ज्येष्ठः प्रथमो वि वोचति २
 सो चिन्तु भद्रा क्षुमती यशस्वत्युपा उवास मनवे स्वर्वती ।
 यवीमुशन्तमुशतामनु कर्तु मग्निं होतारं विदथाय जीवन्न ३ (८४)

अध त्वं हृष्यं विश्वं विचक्षणं विराभरदिषितः श्येनो अध्वरे ।
यदी विशो वृणते दृस्ममायां अग्निं होतारमध धीरजायत
सदासि रण्वो यवसेव पुण्यते होत्राभिरग्रे मनुषः स्वध्वरः ।
विप्रस्य वा यच्छेशमान उक्थ्यं वाजं ससवां उपयासि भूरिभिः

४

५ [९]

उदीरय पितरां जार आ भग—मियक्षति हर्यतो हृत्त इण्यति ।
विवक्ति वाहिः स्वपस्यते मख—स्तविष्यते असुरो वेपते मती

६

यस्ते अग्ने सुमतिं मर्तो अक्षत् सहसः सूनो अति स प्र गृण्वे ।

७

इषं दधानो वहमानो अश्वै—रा स द्युमां अमवान् भूपति द्यून्

यदग्रे एषा समितिर्भवाति देवी देवेषु यजता यजत्र ।

८

रतां च यद्विभजासि स्वधावो भागं नो अत्र वसुमन्तं वीतात्

श्रुधी नो अग्रे सदेने सधस्थे युक्ष्वा रथममृतस्य द्रवितुम् ।

आ नो वह रोदसी देवपुत्रे मार्किदेवानामप भूरिह स्याः

९ [१०] (१०)

(१२)

९. आङ्गिर्हविर्धानः । अग्निः । त्रिष्टुप् ।

द्यावा ह क्षामा प्रथमे ऋतेना—ऽभिश्वावे भवतः सत्यवाचा ।

देवो यन्मर्तान् यजथाय कृण्वन् त्सीदुद्धोता प्रत्यङ् स्वमसुं यन्

१

देवो देवान् परिभूकृतेन वहा नो हव्यं प्रथमश्चिकित्वान् ।

धूमकंतुः समिधा भार्कजीको मन्द्रो होता नित्यो वाचा यजीयान्

२

स्वावृग्देवस्यामृतं यदी गो—रतो जातासो धारयन्त उर्वी ।

विश्वं देवा अनु तत् ते यजुर्गु—द्वहे यदेनीं दिव्यं घृतं वाः

३

अचीमि वां वर्धयापो घृतस्नु द्यावाभूमी गृणुतं रोदसी मे ।

अहा यद् द्यावोऽसुनीतिमयन् मध्वा नो अत्र पितरां शिशिताम्

४

किं स्विन्नो राजा जगृहे कदस्या—ऽति वृतं चक्रमा को वि वेद ।

मित्रश्चिद्धि प्मा जुहुराणो देवा—ऽङ्गोको न यातामपि वाजो अस्ति

५ [११]

दुर्मन्त्वत्रामृतस्य नाम सलक्ष्मा यद्विपुरुषा भवाति ।

यमस्य यो मनवते सुम—न्त्वमे तमृष्य पाह्यप्रयुच्छन्

६

यस्मिन् देवा विदथे मादयन्ते विवस्वतः सदनं धारयन्ते ।
 सूर्यं ज्योतिरदधुर्मास्यः कतून् परि द्योतनिं चरतो अजस्रा
 यस्मिन् देवा मन्मनि संचरन्त्यपीच्ये न वयमस्य विद्म ।
 मित्रो नो अत्रादितिरनागान् त्सविता देवो वरुणाय वोचत
 धृषी नो अग्रे सदनं सधस्थे युक्ष्वा रथममृतस्य द्रवितुम् ।
 आ नो वह रोदसी देवपुत्रे माकिर्देवानामप भूरिह स्याः

७

८

९ [१२] (९९)

(१३)

५ आङ्गिर्हविर्धानः, विवस्वानादित्यो वा । हविर्धाने । त्रिष्टुप्, ५ जगती ।

युजे वां ब्रह्म पूर्य नमोभिर्वि श्लोक एतु पृथयेव सूरः ।
 गृण्वन्तु विश्वे अमृतस्य पुत्रा आ ये धामानि दिव्यानि तस्थुः
 यमे इव यतमाने यदैतं प्र वां भरन् मानुषा देवयन्तः ।
 आ सीदतं स्वमु लोकं विदानि स्वासस्थे भवतमिन्दवे नः
 पञ्च पदानि रूपो अन्वरोहं चतुष्पदीमन्वेमि व्रतेन ।
 अक्षरेण प्रति मिम एतामृतस्य नाभावधि सं पुनामि
 देवेभ्यः कर्मवृणीत मृत्युं प्रजायै कर्ममृतं नावृणीत ।
 बृहस्पतिं यज्ञमकृण्वत ऋषिं प्रियां यमस्तन्वं प्रारिरेचीत
 सप्त क्षरन्ति शिशवे मरुत्वते पित्रे पुत्रासो अप्यवीवतचूतम् ।
 उभे इदस्योभयस्य राजत उभे यतेते उभयस्य पुण्यतः

१

२

३

४

५ [१३] (१०४)

(१४)

१६ वैवस्वतो यमः । यमः, ६ अङ्गिरःपित्रथर्वभृगुसोमाः, ७-९ लिङ्गोक्तदेवताः, पितरो वा,
 १०-१२ श्वानौ । त्रिष्टुप्, १३, १४, १६, अनुष्टुप्, १५ बृहती ।

परेयिवांसं प्रवतो महीरन् बहुभ्यः पन्थामनुपस्पशानम् ।
 वैवस्वतं संगमनं जनानां यमं राजानं हविषा दुवस्य
 यमो नो गातुं प्रथमो विवेद नैषा गव्यतिरपभर्तवा उ ।
 यत्रा नः पूर्वं पितरः परेषु रेना जज्ञानाः पथ्याऽनु स्वाः
 मातली कव्यैर्यमो अङ्गिरोभिर्बृहस्पतिर्ऋकभिर्वावृधानः ।
 योश्च देवा वावृधुर्ये च देवान् त्स्वाहाज्ये स्तधयान्ये मवन्ति

१

२

३

(१०७)

इमं यम प्रस्तरमा हि सीदा—ऽङ्गिरोभिः पितृभिः संविद्वानः ।

आ त्वा मन्त्राः कविशस्ता वहन्त्वेना राजन् हविषा मादयस्व

४

अङ्गिरोभिरा गहि यज्ञियेभि—र्यम वैरूपैरिह मादयस्व ।

विवस्वन्तं हुवे यः पिता ते ऽस्मिन् यज्ञे बर्हिष्या निषद्य

५ [१४]

अङ्गिरसो नः पितरो नवगवा अथर्वाणो भृगवः सोम्यासः ।

तेषां वयं सुमतौ यज्ञियाना—मपि भद्रे सौमनसे स्याम

६

प्रेहि प्रेहि पथिभिः पूर्व्येभि—र्यत्रा नः पूर्वे पितरः परेयुः ।

उभा राजाना स्वधया मदन्ता यमं पश्यासि वरुणं च देवम

७

सं गच्छस्व पितृभिः सं यमेने—ष्टापूर्तेन परमे व्योमन् ।

हित्वायावद्यं पुनरस्तमेहि सं गच्छस्व तन्वा सुवर्चाः

८

अपेतं वीतं वि च सर्पतातो ऽस्मा एतं पितरो लोकमक्रन् ।

अहोभिरन्द्रिरक्तुभिर्यक्तं यमो ददात्यवसानमस्मै

९

अतिं द्रव सारमेयौ श्वानौ चतुरक्षौ शबलौ साधुना पथा ।

अथा पितृन् त्सुविद्वत्रा उपेहि यमेन ये संधमादं मदन्ति

१० [१५]

यौ ते श्वानौ यम रक्षितारौ चतुरक्षौ पथिरक्षी नृचक्षसौ ।

ताभ्यामिनं परि देहि राजन् त्वस्ति चास्मा अनमीवं च धेहि

११

उरुणसारवसुतृपा उदुम्बलौ यमस्य द्रुतौ चरतो जना अनु ।

तावस्मभ्यं हृशये सूर्याय पुनर्दातामसुमद्येह भद्रम्

१२

यमाय सोमं सुनुत यमाय जुहुता हविः ।

यमं ह यज्ञो गच्छत्यग्निदूतो अरिक्तः

१३

यमाय घृतवद्भवि जुहोत प्र च तिष्ठत ।

स नो देवेष्वा यमद दीर्घमायुः प्र जीवसे

१४

यमाय मधुमत्तमं राज्ञे हव्यं जुहोतन ।

इदं नम कर्षिभ्यः पूर्वजेभ्यः पूर्वैभ्यः पथिकृन्धः

१५

त्रिकंठुकेमिः पतति पलुर्वरिकुमिद्वहत ।

त्रिष्टुगायत्री छन्दांसि सर्वा नाम आहिता

१६ [१६] (१२०)

(१५)

१४ शङ्खो यामायनः । पितरः । त्रिष्टुप्, ११ जगती ।

उदीरतामवर उत परास उन्मध्यमाः पितरः सोम्यासः ।

असुं य ईयुरवृका ऋतज्ञास्ते नोऽवन्तु पितरो हवेषु १

इदं पितृभ्यो नमो अस्त्वद्य ये पूर्वीसो य उपरास ईयुः ।

ये पार्थिवे रजस्या निषत्ता ये वा नूनं सुवृजनासु विश्व २

आहं पितृन् त्सुविदत्राँ अवित्सि नपातं च विक्रमणं च विष्णोः ।

बर्हिषदो ये स्वधया सुतस्य भजन्त पित्वस्त इहागमिष्ठाः ३

बर्हिषदः पितर ऊत्यर्वागिमा वो हव्या चक्रमा जुषध्वम् ।

त आ गतावसा शंतमेनाऽथा नः शं योररपो दधात ४

उपहृताः पितरः सोम्यासो बर्हिष्येषु निधिपुं प्रियेषु ।

त आ गमन्तु त इह श्रुवन्त्वधि ब्रुवन्तु तेऽवन्त्वस्मान् ५ [१७]

आच्या जानु दक्षिणतो निषद्ये मं यज्ञमभि गृणीत विश्वे ।

मा हिंसिष्ट पितरः केन चिन्नो यद्व आगः पुरुषता करां ६

आसीनासो अरुणीनामुपस्थे रयिं धत्त दाशुषे मर्त्याय ।

पुत्रेभ्यः पितरस्तस्य वस्वः प्र यच्छत त इहोर्जं दधात ७

ये नः पूर्वे पितरः सोम्यासोऽनूहिरे सोमपीथं वसिष्ठाः ।

तेभिर्ममः संरराणो हवींष्युः शन्नशान्द्रिः प्रतिक्रामन्तु ८

ये तातृषुर्देवत्रा जेहमाना होत्राविदुः स्तोमंतष्टासो अकैः ।

आग्ने याहि सुविदत्रेभिरर्वाङ् सत्यैः कव्यैः पितृभिर्धर्मसन्धिः ९

ये सत्यासो हविरदो हविष्पा इन्द्रेण देवैः स्रथं दधानाः ।

आग्ने याहि सहस्रं देववन्दैः परैः पूर्वैः पितृभिर्धर्मसन्धिः १० [१८]

अग्निष्वात्ताः पितर एह गच्छत सदःसदः सदत सुप्रणीतयः ।

अत्ता हवींषि प्रयतानि बर्हिष्यथा रयिं सर्ववीरं दधातन ११

त्वमग्न ईळितो जातवेदोऽवाङ्मूयानि सुरभीणि कृत्वी ।

प्रादाः पितृभ्यः स्वधया ते अक्षन्नाद्रि त्वं देव प्रयता हवींषि १२

ये चेह पितरो ये च नेह याँश्च विद्म याँ उ च न प्रविद्म ।

त्वं वेत्थ यति ते जातवेदः स्वधाभिर्धजं सुक्रतं जुषस्व १३

(११३)

ये अग्निदग्धा ये अनग्निदग्धा मध्ये दिवः स्वधया मादयन्ते ।
तेभिः स्वराळसुनीतिमेतां यथावशं तन्वं कल्पयस्व

(१६)

१४ [१९] (१३४)

१४ दमनो यामायनः । अग्निः । त्रिष्टुप्. ११-१४ अनुष्टुप् ।

- मैनमग्ने वि दहो मामि शौचो मास्य त्वचं चिक्षिपो मा शरीरम् ।
यदा शृतं कृणवो जातवेदो ऽथेमैनं प्र हिणुतात् पितृभ्यः १
शृतं यदा करसि जातवेदो ऽथेमैनं परि दत्तात् पितृभ्यः ।
यदा गच्छत्यसुनीतिमेतामथा देवानां वशनीर्भवाति २
सूर्यं चक्षुर्गच्छतु वातमात्मा द्यां च गच्छ पृथिवीं च धर्मणा ।
अपो वा गच्छ यदि तत्र ते हितमोषधीषु प्रति तिष्ठा शरीरैः ३
अजो भागस्तपसा तं तपस्व तं ते शोचिस्तपतु तं ते अर्चिः ।
यास्ते शिवास्तन्वो जातवेदस्ताभिर्वहैनं सुकृतांस्तु लोकम् ४
अव सृज पुनरग्ने पितृभ्यो यस्त आहुतश्चरति स्वधाभिः ।
आयुर्वसान् उप वेतु शेपः सं गच्छतां तन्वा जातवेदः ५ [२०]
यत् ते कृष्णः शकुन आतुतोदं पिपीलः सर्प उत वा श्वापदः ।
अग्निष्टद्विश्वादग्दं कृणोतु सोमश्च यो ब्राह्मणो आविवेश ६
अग्नेर्वर्मं परि गोभिर्व्ययस्व सं प्रोणुष्व पीवसा मेदसा च ।
नेत त्वा धृष्णुर्हरसा जहपाणो दधृग्विधक्ष्यन् पर्यङ्क्ष्यति ७
इममग्ने चमसं मा वि जिह्वरः प्रियो देवानामुत सोम्यानाम् ।
एष यश्चमसो देवपानस्तस्मिन् देवा अमृता मादयन्ते ८
क्रव्यादमग्निं प्र हिणोमि दूरं यमराजो गच्छतु रिप्रवाहः ।
इहैवायमितरो जातवेदा देवेभ्यो हव्यं वहतु प्रजानन् ९
यो अग्निः क्रव्यात् प्रविवेश वो गृहमिमं पश्यन्नितरं जातवेदसम् ।
तं हरामि पितृयज्ञाय देवं स घर्ममिन्वात् परमे सधस्थे १० [२१]
यो अग्निः क्रव्यवाहनः पितृन् यक्षहतावृधः ।
प्रेतुं हव्यानि वोचति देवेभ्यश्च पितृभ्य आ ११
उशान्तस्त्वा नि धीमह्युशान्तः समिधीमहि ।
उशर्चुशत आ वह पितृन् हविषे असवे १२

(१४६)

यं त्वमग्ने समदह—स्तमु निर्वापया पुनः ।

क्रियाम्बत्र रोहतु पाकदूर्वा व्यल्कशा

शीतिके शीतिकारति ह्लादिके ह्लादिकारति ।

मण्डूक्याडे सु सं गम इमं स्वग्निं हर्षय

१३

१४ [२२] (१४८)

(१७)

[द्वितीयोऽनुवाकः ॥२॥ सू० १७-२९]

१४ देवश्रवा यामायनः । १-२ सरण्यूः, ३-६ पूषा, ७-९ सरस्वती, १०-१४ आपः,

११-१३ सोमो वा । त्रिष्टुप्, १३-१४ अनुष्टुप्, १३ पुरस्ताद्वृहती वा ।

त्वष्टा दुहित्रे बहंतु कृणोती—तीदं विश्वं भुवन् समेति ।

यमस्य माता पर्युह्यमाना महो जाया विवस्वतो ननाश

अपागूहन्नमृतां मर्त्येभ्यः कृत्वी सर्वर्णामददुर्विवस्वते ।

उताश्विनावभरद्यत् तदासी—दजहादु द्वा मिथुना सरण्यूः

पूषा त्वेतश्च्यावयतु प्र विद्वा—ननष्टपशुर्भुवनस्य गोपाः ।

स त्वैतेभ्यः परि ददत् पितृभ्यो ऽग्निर्देवेभ्यः सुविदुत्रियेभ्यः

आयुर्विश्वायुः परि पासति त्वा पूषा त्वा पातु प्रपथे पुरस्तात् ।

यत्रासते सुकृतो यत्र ते ययु—स्तत्र त्वा देवः सविता दधातु

पूषेमा आशा अनु वेदु सर्वाः सो अस्माँ अभयतमेन नेषत् ।

स्वस्तिदा आर्घृणिः सर्ववीरो ऽप्रयुच्छन् पुर एतु प्रजानन्

प्रपथे पथामजनिष्ट पूषा प्रपथे दिवः प्रपथे पृथिव्याः ।

उभे अभि प्रियतमे सधस्थे आ च परां च चरति प्रजानन्

सरस्वतीं देवयन्तो हवन्ते सरस्वतीमध्वरे तायमानि ।

सरस्वतीं सुकृतो अह्वयन्त सरस्वती दाशुषे वार्यं दात्

सरस्वति या सरथं युयार्थ स्वधाभिर्देवि पितृभिर्मदन्ती ।

आसद्यास्मिन् बर्हिषि मादयस्वा—ऽनमीवा इष आ धेह्यस्मे

सरस्वतीं यां पितरो हवन्ते दक्षिणा यज्ञमभिनक्षमाणाः ।

सहस्रार्घमिलो अत्र भागं रायस्पोषं यजमानेषु धेहि

आपो अस्मान् मातरः शुन्धयन्तु घृतेन नो घृतप्वः पुनन्तु ।

विश्वं हि रिपं प्रवहन्ति देवी—रुदिदाभ्यः रुचिदा पूत पमि

१

२

३

४

५ [२३]

६

७

८

९

१० [२४] (१५८)

द्वप्सश्चस्कन्द प्रथमाँ अनु द्यू-निमं च योनिमनु यश्च पूर्वः ।

समानं योनिमनु संचरन्तं द्वप्सं जुहोम्यनु सप्त होत्राः

११

यस्ते द्वप्सः स्कन्दति यस्ते अंशु-र्बाहुच्युतो धिषणाया उपस्थात् ।

अध्वर्योर्वा परि वा यः पवित्रात् तं ते जुहोमि मनसा वर्षद्रुक्ताम्

१२

यस्ते द्वप्सः स्कन्नो यस्ते अंशु-रवश्च यः परः सुचा ।

अयं देवो बृहस्पतिः सं तं सिञ्चतु राधसे

१३

✓ पर्यस्वतीरोषधयः पर्यस्वन्मामकं वचः ।

अपां पर्यस्वदित् पयस्तेन मा सह शुन्धत

१४ [२५] (१३१)

(१८)

१४ संकुसुको यामायनः । १-४ मृत्युः, ५ धाता, ६ त्वष्टा, ७-१४ पितृमेधः, १४ प्रजापतिर्वा ।

त्रिष्टुप्, ११ प्रस्तारपङ्क्तिः, १३ जगती, १४ अनुष्टुप् ।

परं मृत्योः अनु परेहि पन्थां यस्ते स्व इतरो देवयानात् ।

चक्षुष्मते शृण्वते ते ब्रवीमि मा नः प्रजां रीरिषो मोत वीरान्

१

मृत्योः पदं योपयन्तो यदैत द्राघीय आयुः प्रतरं दधानाः ।

आप्यार्यमानाः प्रजया धनेन शुद्धाः पूता भवत यज्ञियासः

२

इमे जीवा वि मृतैराववृत्र-क्षमूद्भद्रा देवहूतिर्नो अद्य ।

प्राञ्चो अगाम नृतये हसाय द्राघीय आयुः प्रतरं दधानाः

३

इमं जीवेभ्यः परिधिं दधामि मैषां नु गादपरो अर्थमेतम् ।

शतं जीवन्तु शरदः पुरुची-रन्तर्मृत्युं दधतां पर्वतेन

४

यथाहान्यनुपूर्वं भवन्ति यथं क्रतव क्रतुभिर्यन्ति साधु ।

यथा न पूर्वमपरो जहात्ये-वा धातरायूपि कल्पयेषाम्

५ [२६]

आ रोहतायुर्जरसं वृणाना अनुपूर्वं यतमाना यति ष्ठ ।

इह त्वष्टा सुजनिमा सजोषा दीर्घमायुः करति जीवसे वः

६

इमा नारीरविध्रुवाः सुपत्नी-राश्रनेन सर्पिषा सं विशन्तु ।

अनश्रवोऽनमीवाः सुरत्ना आ रोहन्तु जनयो योनिमग्रे

७

उदीर्घ्वं नार्यमि जीवलोकं गतासुमेतमुप शेष एहि ।

हस्तग्राभस्य दिधिपोस्तवेदं पत्युर्जनित्वमाभे स बभूथ

८

धनुर्हस्ताद्वाददानो मृतस्याऽस्मे क्षत्राय वर्चसे बलाय ।
अत्रैव त्वमिह वयं सुवीरा विश्वाः स्पृधो अभिमातीर्जयेम
उप सर्प मातरं भूमिभेता मुरुव्यचसं पृथिवीं सुशेवाम् ।
ऊर्णम्रदा युवतिर्दक्षिणावत एषा त्वा पातु निर्रुतेरुपस्थात्

९

१० [२७]

उच्छ्वस्व पृथिवि मा नि बाधथाः सृपायनास्मै भव सूपवञ्चना ।
माता पुत्रं यथा सिचा ऽभ्येनं भूम ऊर्णुहि

११

उच्छ्वस्वमाना पृथिवी सु तिष्ठतु सहस्रं मित उप हि श्रयन्ताम् ।

ते गृहासो घृतश्रुतो भवन्तु विश्वाहास्मै शरणाः सन्त्वत्र

१२

उत् ते स्तभ्रामि पृथिवीं त्वत् परीमं लोमं निदधन्मो अहं रिषम् ।

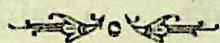
एतां स्थूणां पितरो धारयन्तु तेऽत्रा यमः सादना ते मिनोतु

१३

प्रतीचीने मामहनी प्वाः पूर्णमिवा दधुः ।

प्रतीचीं जग्रभा वाचमश्वं रश्नया यथा

१४ [२८] (१७६)

[सप्तमोऽध्यायः ॥७॥ व० १-३०]

(१९)

८ मथितो यामायनः, भृगुर्वारुणिर्वा, भार्गवश्च्यवनो वा । आपः, गावो वा,
१ उत्तरार्धर्चस्य अग्नीषोमौ । अनुष्टुप्, ६ गायत्री ।

नि वर्तध्वं मानु गाताऽस्मान् त्सिषक्त रेवतीः ।

अग्नीषोमा पुनर्वसू अस्मे धारयतं रयिम्

१

पुनरेता नि वर्तय पुनरेता न्या कुरु ।

इन्द्र एणा नि यच्छ त्वग्निरेता उपाजतु

२

पुनरेता नि वर्तन्ता मस्मिन् पुष्यन्तु गोपतौ ।

ब्रह्मवाणे नि धारये ह तिष्ठतु या रयिः

३

यज्ञिपानं न्ययनं संज्ञानं यत् परायणम् ।

आवर्तनं निवर्तनं यो गोपा अपि तं हुवे

४

य उदानद् व्ययनं य उदानद् परायणम् ।

आवर्तनं निवर्तनं मपि गोपा नि वर्तताम्

५

आ निवर्त नि वर्तय पुनर्न इन्द्र ना देहि । जीवामिर्भुजजामहे

६

(१८९)

परि वो विश्वतो दध ऊर्जा घृतेन पर्यसा ।

ये देवाः के च यज्ञियास्ते रय्या सं सृजन्तु नः

आ निर्वर्तन वर्तय नि निर्वर्तन वर्तय ।

भूम्याश्चतस्रः प्रदिशस्ताभ्य एना नि वर्तय

७

८ [१] (१८३)

(२०)

१० ऐन्द्रो विमदः, प्राजापत्यो वा, वासुक्रो वसुकृद्वा । अग्निः । गायत्री, १ एकपदा विराट्
(एष मन्त्रः शान्त्यर्थः) २ अनुष्टुप्, १ विराट् १० त्रिष्टुप् ।

भद्रं नो अपि वातय मनः

१

अग्निमीळे भुजां यविष्ठं शासा मित्रं दुर्धरीतुम् ।

यस्य धर्मन् त्वरेनीः सपर्यन्ति मातुरुधः

२

यसासा कृपनीळं भासाकेतुं वर्धयन्ति

। भ्राजते श्रेणिदन्

३

अर्यो विशां गातुरेति प्र यदानं द्विदिवो अन्तान् । कविरभ्रं दीद्यानः

४

जुषद्भ्यो मानुषस्योर्ध्वस्तस्थावृभ्वा यज्ञे । मिन्वन् त्सन्नं पुर एति ५

स हि क्षेमो हविर्यज्ञः श्रुष्टीदस्य गातुरेति । अग्निं देवा वाशीमन्तम् ६ [२]

यज्ञासाहं दुर्व इषे ऽग्निं पूर्वस्य शेवस्य

। अद्रेः सूनुमायुमाहुः

७

नरो ये के चास्मदा विश्वेत् ते वाम आ स्युः । अग्निं हविषा वर्धन्तः ८

कृष्णः श्वेतोऽरूपो यामो अस्य ब्रध्न क्रज्र उत शोणो यशस्वान् ।

हिरण्यरूपं जनिता जजान

९

एवा ते अग्ने विमदो मनीषा मूर्जो नपादुमृतेभिः सजोषाः ।

गिर आ वक्षत् सुमतीरियान इषमूर्जं सुक्षितिं विश्वमाभाः

१० [३] (१८४)

(२१)

८ ऐन्द्रो विमदः, प्राजापत्यो वा, वासुक्रो वसुकृद्वा । अग्निः । आस्तारपङ्क्तिः ।

आग्निं न स्ववृक्तिभिर्होतारं त्वा वृणीमहे ।

यज्ञाय स्तीर्णवर्हिषे वि वो मदे शीरं पावकशोचिपं विवक्षसे

१

त्वामु ते स्वाभुवः शुम्भन्त्यश्वराधसः ।

वेति त्वामुपसेचनी वि वो मदु कर्जीतिरग्न आहुतिर्विवक्षसे

२

त्वं धर्माण आसते जुह्वभिः सिञ्चतीरिव ।

कृष्णा रूपाण्यर्जुना वि वो मदे विश्वा अग्निं त्रिया धिषु विवक्षसे

३

यमग्रे मन्यसे रयिं सहसावन्नमत्य ।

तमा नो वाजसातये वि वो मदे यज्ञेषु चित्रमा भंग विवक्षसे ४

अग्निर्जातो अथर्वणा निद्विश्वा नि काव्या ।

भुवद्भूतो विवस्वतो वि वो मदे प्रियो यमस्य काम्यो विवक्षसे ५ [४]

त्वां यज्ञेष्वीळते ऽग्रे प्रयत्यध्वरे ।

त्वं वसूनि काम्या वि वो मदे विश्वा दधासि दाशुषे विवक्षसे ६

त्वां यज्ञेष्वृत्विजं चारुमग्रे नि पैदिरे ।

घृतप्रतीकं मनुषो वि वो मदे शुक्रं चेतिष्ठमक्षभिर्विवक्षसे ७

अग्रे शुक्रेण शोचिषो रू प्रथयसे बृहत् ।

अभिकन्दन वृषायसे वि वो मदे गर्भं दधासि जामिषु विवक्षसे ८ [५] (२०२)

(२२)

१५ ऐन्द्रो विमदः प्राजापत्यो वा, वासुक्रो वसुरुद्रा । इन्द्रः । पुरस्ताद्बृहती; ५, ७, ९ अनुष्टुप्; १५ त्रिष्टुप् ।

कुहं श्रुत इन्द्रः कस्मिन्नद्य जने मित्रो न श्रूयते ।

ऋषीणां वा यः क्षये गुहा वा चर्कषे गिरा १

इह श्रुत इन्द्रो अस्मे अद्य स्तवे वज्रयुचीपमः ।

मित्रो न यो जनेष्वा यशश्चक्रे असाम्या २

महो यस्पतिः शर्वसो असाम्या महो नृम्णस्य तूतुजिः ।

मर्ता वज्रस्य धृष्णोः पिता पुत्रमिव प्रियम् ३

युजानो अश्वा वातस्य धुनी देवो देवस्य वज्रिवः ।

स्पन्ता पथा विरुक्मता सृजानः स्तोष्यध्वनः ४

त्वं त्या चिद्वातस्याश्वागा ऋज्वा त्मना वहध्वै ।

ययोर्विवो न मर्त्यो यन्ता नकिर्विदायः ५ [६]

अध गमन्तोशना पृच्छते वां कदर्थान् न आ गृहम् ।

आ जग्मथुः पराकाद् दिवश्च गमश्च मर्त्यम् ६

आ न इन्द्र पृक्षसे ऽस्माकं ब्रह्मोद्यतम् ।

तत् त्वा याचामहेऽवः शुष्णं यद्वन्नमानुषम् ७

अकर्मा दस्युरभि नो अमन्तु रन्यवतो अमानुषः ।

त्वं तस्यामित्रहन् वधर्दासस्य दम्भय

त्वं न इन्द्र शूर शूरैरुत त्वोतासो बर्हणा ।

पुरुत्रा ते वि पूर्तयो नवन्त क्षोणयो यथा

त्वं तान् वृत्रहृत्ये चोदयो नृन् कार्पाणे शूर वज्रिवः ।

गुहा यदी कवीनां विशां नक्षत्रशवसास्

मक्षू ता त इन्द्र दानाप्रस आक्षाणे शूर वज्रिवः ।

यद्ध शुष्णस्य दम्भयो जातं विश्वं सयावभिः

माकुर्ध्यागिन्द्र शूर वस्वी रस्मे भूवन्नभिष्टयः ।

वयंवयं त आसां सुन्ने स्याम वज्रिवः

अस्मे ता त इन्द्र सन्तु सत्या ऽहिंसन्तीरुपस्पृशः ।

विद्याम यासां भुजो धेनूनां न वज्रिवः

अहस्ता यदुपवी वर्धत क्षाः शर्चीभिर्वेद्यानाम् ।

शुष्णं परि प्रदक्षिणिद् विश्वायवे नि शिक्षथः

पिवापिवेदिन्द्र शूर सोमं मा रिपण्यो वसवान् वसुः सन् ।

उत त्रायस्व गृणतो मघोनो महश्च रायो रेवतस्कृधी नः

(२३)

७ ऐन्द्रो विमदः प्राजापत्यो वा, वासुक्रो वसुकृद्वा । इन्द्रः । जगती; १, ७ त्रिष्टुप्, ५ अभिसारिणी ।

यजामह इन्द्रं वज्रदक्षिणं हरीणां रथ्यं विव्रतानाम् ।

प्र इमश्च दोधुवदुध्वथा भूद् वि सेनाभिर्दयमानो वि राधसा

हरी न्वस्य या वने विदे वस्विन्द्रो मघैर्मघवा वृत्रहा भुवत् ।

ऋभुर्वाज ऋभुक्षाः पत्यते शवो ऽव क्षणौमि दासस्य नाम चित्

यदा वज्रं हिरण्यमिदथा रथं हरी यमस्य वहतो वि सूरिभिः ।

आ तिष्ठति मघवा सनश्नुत इन्द्रो वाजस्य दीर्घश्रवसस्पतिः

सो चिन्नु वृष्टिर्यथाऽस्वा सचाँ इन्द्रः इमश्चोणि हरितामि प्रुणुते ।

अव वेति सुक्षयं सुते मधूदिद्धनोति वातो यथा वनम्

यो वाचा विवाचो मधवाचः पुरु सहस्राशिवा जघान ।

तत्तदिदस्य पौंस्यं गृणीमसि पितव्यस्तविषी वावृध शवः

सोमं त इन्द्र विमदा अजीजन—अपूर्व्यं पुरुतमं सुदानवे ।

विद्वा ह्यस्य भोजनमिनस्य य—दा पशुं न गोपाः करामहे

मार्किर्न एना सख्या वि यौषु—स्तव चेन्द्र विमदस्य च ऋषेः ।

विद्वा हि ते प्रमतिं देव जामिव—दुस्मे ते सन्तु सख्या शिवानि

६

७ [९] (२२४)

(२४)

६ ऐन्द्रो विमदः, प्राजापत्यो वा, वासुको वसुकृद्वा । इन्द्रः, ४-६ अश्विनौ ।

आस्तारपङ्क्तिः, ४-६ अनुष्टुप् ।

इन्द्र सोममिमं पिब मधुमन्तं चमू सुतम् ।

अस्मे रयिं नि धारय वि वो मदे सहस्रिणं पुरुवसो विवक्षसे

त्वां यज्ञेभिरुक्थै—रुपं हव्येभिरीमहे ।

शचीपते शचीनां वि वो मदे श्रेष्ठं नो धेहि वार्यं विवक्षसे

यस्पतिर्वार्याणा—मसि रधस्य चोद्विता ।

इन्द्र स्तोतृणामविता वि वो मदे द्विषो नः पाह्यंहसो विवक्षसे

युवं शक्रा मायाविना समीची निरमन्थतम् ।

विमदेन यदीळिता नासत्या निरमन्थतम्

विश्वे देवा अकृपन्त समीच्योर्निष्पतन्त्योः ।

नासत्यावब्रुवन् देवाः पुनरा वहतादिति

मधुमन्मे परार्यणं मधुमत् पुनरायनम् ।

ता नो देवा देवतया युवं मधुमतस्कृतम्

१

२

३

४

५

६ [१०] (२३०)

(२५)

११ ऐन्द्रो विमदः, प्राजापत्यो वा, वासुको वसुकृद्वा । सोमः । आस्तारपङ्क्तिः ।

मदं नो अपि वातय मनो दक्षमुत क्रतुम् ।

अथा ते सख्ये अन्धसो वि वो मदे रणन् गावो न यवसे विवक्षसे

दृक्स्पृशस्त आसते विश्वेषु सोम धामसु ।

अथा कामा इमे मम वि वो मदे वि तिष्ठन्ते वसूयवो विवक्षसे

उत वृतानि सोम ते प्राहं मिनामि पाक्या ।

अथा पितेव सूनवे वि वो मदे मृळा नो अघि चिदभादिवक्षसे

१

२

३

(२३३)

समु प्र यन्ति धीतयः सर्गासोऽवताँ इव ।	
कतुं नः सोम जीवसे वि वो मदे धारया चमसाँ इव विवक्षसे	४
तव त्वे सोम शक्तिभिर्निकामासो व्युण्विरे ।	
गृत्सस्य धीरास्तवसो वि वो मदे व्रजं गोमन्तमश्विनं विवक्षसे	५ [११]
पशुं नः सोम रक्षसि पुरुत्रा विष्टितं जगत् ।	
समाकृणोषि जीवसे वि वो मदे विश्वा संपश्यन् भुवना विवक्षसे	६
त्वं नः सोम विश्वतो गोपा अदाभ्यो भव ।	
सेध राजन्नप सिधो वि वो मदे मा नो दुःशंस ईशता विवक्षसे	७
त्वं नः सोम सुक्रतुर्वयोधेयाय जागृहि ।	
क्षेत्रवित्तरो मनुषो वि वो मदे द्रुहो नः पाह्यहंसो विवक्षसे	८
त्वं नो वृत्रहन्तमेन्द्रस्येन्दो शिवः सखा ।	
यत् सीं हवन्ते समिथे वि वो मदे युध्यमानास्तोकसातौ विवक्षसे	९
अयं घ स तुरो मद् इन्द्रस्य वर्धत प्रियः ।	
अयं कक्षीर्वतो महो वि वो मदे मतिं विप्रस्य वर्धयद्विवक्षसे	१०
अयं विप्राय दृशुषे वाजाँ इयति गोमतः ।	
अयं सप्तभ्य आ वरं वि वो मदे प्रान्धं श्रोणं च तारिषद्विवक्षसे	११ [१२] (१४१)

(२६)

१ पेन्द्रो विमदः, प्राजापत्यो वा, वासुको वसुकृद्वा । पूषा । अनुष्टुप्; १, ४ उष्णिक् ।

प्र ह्यच्छा मनीषाः स्पर्हा यन्ति नियुतः ।	
प्र दृसा नियुद्रथः पूषा अविष्टु माहिःनः	१
यस्य त्यन्महित्वं वाताप्यमयं जनः ।	
विप्र आ वंसद्भीतिभिश्चिकेत सुष्टुतीनाम्	२
स वेद सुष्टुतीनामिन्दुर्न पूषा वृषा ।	
अमि प्सुरः प्रुषायति व्रजं न आ प्रुषायति	३
मंसीमाहि त्वा वयमस्माकं देव पूषन् ।	
मतीनां च सार्धं विप्राणां चाध्वम्	४
प्रत्यर्धिर्यज्ञानामश्वहयो रथानाम् ।	
कपिः स यो मनुर्हितो विप्रस्य यावयत्सखः	५ [१३] (१४२)

आधीर्षमाणायाः पतिः शुचायाश्च शुचस्य च ।

वासोवायोऽवीना मा वासांसि मर्मजत्

६

इतो वाजानां पतिरिनः पुष्टीनां सखा ।

प्रश्मश्रु हर्षतो दूधोद वि वृथा यो अदाभ्यः

७

आ ते रथस्य पूषन्नजा धुरं ववृत्युः ।

विश्वस्यार्थिनः सखा सनोजा अनपच्युतः

८

अस्माकमूर्जा रथं पूषा अविष्टु माहिनः ।

भुवद्वाजानां वृध इमं नः शृणवन्द्ववम्

९ [१४] (२५०)

(२७)

२४ ऐन्द्रो वसुकः । इन्द्रः । त्रिष्टुप् ।

असत् सु मे जरितः साभिवेगो यत् सुन्वते यजमानाय शिक्षम् ।

अनाशीदामहमस्मि प्रहन्ता सत्यध्वतं वृजिनायन्तगामुम्

१

यदीदृहं युधये संनयान्यदेवयून् तन्वाः शूशुजानान् ।

अमा ते तुम्रं वृषभं पंचानि तीव्रं सुतं पञ्चदशं नि पिञ्चम्

२

नाहं तं वेदु य इति ब्रवीत्यदेवयून् त्समरणे जघन्वान् ।

यदावाख्यत समरणमृधाव दादिन्द्र मे वृषभा प्र ब्रुवन्ति

३

यदज्ञातेषु वृजनेष्वासं विश्वे सतो मघवानो म आसन् ।

जिनामि वेत् क्षेम आ सन्तमाभुं प्र तं क्षिणां पर्वते पादुगृह्य

४

न वा उ मां वृजने वारयन्ते न पर्वतासो यदृहं मनस्ये ।

मम स्वनात् कृधुकर्णो भयात् एवेदनु द्यून् किरणः समेजात्

५ [१५]

दर्शन्वत्र गृतपां अनिन्द्रान् बाहुक्षदुः शरवे पत्यमानान् ।

घृषु वा ये निनिदुः सखायमध्यु न्वेषु पवयो ववृत्युः

६

अभूर्वाक्षीर्व्यु आयुरानुर् दृषन्तु पूर्वो अपरो नु दर्षत ।

द्वे पवस्ते परि तं न भूतो यो अस्य पारे रजसो विवेष

७

गावो यवं प्रयुता अर्यो अक्षन् ता अपश्यं सहगोपाश्चरन्तीः ।

हवा इवयो अभितुः समायन् किर्यदासु स्वर्पतिश्छन्दयाते

८

(२५८)

सं यद्वयं यवसादो जनानां—महं यवाद उर्वज्रे अन्तः ।

अत्रा युक्तोऽवसातारमिच्छा—दथो अयुक्तं युनजद्वन्वान्

अत्रेदु मे मंससे सत्यमुक्तं द्विपाच्च यच्चतुष्पात् संसृजानि ।

स्त्रीभिर्यो अत्र वृषणं पृतन्या—दयुद्धो अस्य वि भजानि वेदः

९

१० [१६]

यस्यानक्षा दुहिता जात्वास कस्तां विद्वौ अभि मन्याते अन्धाम् ।

कतरो मेनिं प्रति तं मुचाते य ई वहति य ई वा वरेयात्

कियती योषा मर्यतो वधूयोः परिप्रीता पन्यसा वार्येण ।

भद्रा वधूर्भवति यत् सुपेशाः स्वयं सा मित्रं वनुते जने चित्

पत्तो जगार प्रत्यश्चमत्ति शीर्ष्णा शिरः प्रति दधौ वरूथम् ।

आसीन ऊर्ध्वामुपसिं क्षिणाति न्यङ्कुत्तानामन्वेति भूमिम्

बृहन्नच्छायो अपलाशो अवीं तस्थौ माता विषितो अत्ति गर्भः ।

अन्यस्या वत्सं रिहती मिमाय कया भुवा नि दधे धेनुरूधः

सप्त वीरासो अधरादुदाय—न्नष्टोत्तरात्तात् समजगिमरन्ते ।

नव पश्चातात् स्थविमन्त आयन् दश प्राक् सानु वि तिरन्त्यश्वः

दृशानामेकं कपिलं समानं तं हिन्वन्ति क्रतवे पार्याय ।

गर्भं माता सुधितं वक्षणा—स्ववेनन्तं तुषयन्ती विभर्ति

पीवानं मेघमपचन्त वीरा न्युप्ता अक्षा अनु द्वीव आसन् ।

द्वा धनुं बृहतीमप्स्वन्तः पवित्रवन्ता चरतः पुनन्ता

वि क्रोशानासो विष्वश्च आयन् पचाति नेमो नहि पक्षदुधः ।

अयं मे देवः सविता तदाह दृष्ट इद्वनवत् सर्पिरन्नः

अपश्यं ग्रामं वहमानमारा—दचक्रया स्वधया वर्तमानम् ।

सिषक्त्यर्थः प्र युगा जनानां सद्यः शिक्षा प्रमिनानो नवीयान्

एतौ मे गावो प्रमरस्य युक्तौ मो पु प्र संधीर्मुहुर्निर्ममन्धि ।

आपश्चिदस्य वि नशान्यर्थं सूरश्च मर्क उपरो बभूवान्

अयं यो वज्रः पुरुधा विवृत्तो—ऽवः सूर्यस्य बृहतः पुरीषात् ।

श्रव इद्रेना परो अन्यदस्ति तदव्यथी जरिमाणस्तारन्ति

वृक्षेवृक्षे निर्यता मीमयद्वौ—स्ततौ वयः प्र पतान् पूरुषादः ।

अथेदं विश्वं भुवनं भयात्—इन्द्राय सुन्वदपय च शिक्षत

११

१२

१३

१४

१५ [१७]

१६

१७

१८

१९

२० [१८]

२१

२२

(१०१)

देवानां माने प्रथमा अतिष्ठन् कुन्तत्रदिषामुपरा उदायन् ।
 त्रयस्तपन्ति पृथिवीमनुपा द्वा बृवूकं वहतः पुरीषम्
 सा ते जीवातुरुत तस्य विद्धि मा स्मैतादृगर्प गूहः समर्ये ।
 आविः स्वः कृणुते गूहते ब्रुसं स पादुरस्य निर्णिजो न मुच्यते

२३

२४ [१९] (२७४)

(२८)

(१२) ? इन्द्रस्तुपा वसुकपली ऋषिकाः २, ६, ८, १०, १२ इन्द्र ऋषिः ३, ४, ५, ७, ९, ११ ऐन्द्रो वसुक ऋषिः ।
 २, ६, ८, १०, १२ ऐन्द्रो वसुको देवताः १, ३, ४, ५, ७, ९, ११ इन्द्रो देवता । त्रिष्टुप् ।

विश्वो ह्यन्यो अरिराजगाम ममेदह श्वशुरो ना जगाम ।
 जक्षीयाद्धाना उत सोमं पपीयात् स्वाशितः पुनरस्तं जगायात्
 स रोरुवदृषभस्तिग्मशृङ्गो वर्ध्मन् तस्थौ वरिमन्ना पृथिव्याः ।
 विश्वेज्वेन वृजनेषु पामि यो मे कुक्षी सुतसोमः पूणाति
 अद्रिणा ते मन्दिन इन्द्र तूयान् त्सुन्वन्ति सोमान् पिबसि त्वमेषाम् ।
 पचन्ति ते वृषभाँ अस्मि तेषाँ पृक्षेण यन्मघवन् हूयमानः
 इदं सु मे जरितरा चिकिद्धि प्रतीपं शापं नद्यो वहन्ति ।
 लोपाशः सिंहं प्रत्यश्रमत्साः क्रोष्टा वराहं निरतक्त कक्षात्
 कथा त एतदुहमा चिकेतं गृत्सस्य पाकस्तवसो मनीषाम् ।
 त्वं नो विद्राँ कृतुथा वि वोचो यमधँ ते मघवन् क्षेम्या धूः
 एवा हि मां तवसं वर्धयन्ति दिवश्चिन्मे बृहत उत्तरा धूः ।
 पूरु सहस्रा नि शिशामि साक—मशत्रुं हि मा जानिता जजान

१

२

३

४

५

६ [२०]

एवा हि मां तवसं जजुरुग्रं कर्मन्कर्मन् वृषणामिन्द्र देवाः ।
 वधीँ वृत्रं वज्रेण मन्दसानो ऽप ब्रजं महिना दाशुषे वम्
 देवास आयन् परशूरविभ्रन् वना वृश्चन्तो अभि विद्धिरायन् ।
 नि सुद्धं दधतो वक्षणासु यत्रा कृपीटमनु तद्वहन्ति
 शशः क्षुरं प्रत्यश्रं जगारा—ऽद्रिं लोगेन व्यभेदमारात् ।
 बृहन्तं चिद्वहते रन्धयानि वयद्वत्सो वृषभं शूशुवानः
 सुपर्ण इत्था नखमा सिपाया—वरुद्धः परिपदं न सिंहः ।
 निरुद्धश्चिन्महिपस्तुर्ष्यावान् गोधा तस्मा अयथं कर्षवेतत्

७

८

९

१०

(२८४)

तेभ्यो गोधा अयथं कर्षदेत—द्ये ब्रह्मणः प्रतिपीयन्त्यन्नैः ।

मिम उक्ष्णोऽवसृष्टाँ अदन्ति स्वयं बलानि तन्वः शृणानाः
एते शमीभिः सुशमीं अभूवन् ये हिंन्विरे तन्वः सोम उक्थैः ।
नृवद्वद्वनुप नो माहि वाजान् द्विवि श्रवो दधिषे नाम वीरः

११

१२ [२१] (२६)

(२९)

८ ऐन्द्रो वसुकः । इन्द्रः । त्रिष्टुप् ।

दने न वा यो न्यधापि चाक—ञ्जुचिर्वा स्तोमो भुरणावजीगः ।

यस्येदिन्द्रः पुरुदिनेषु होता नृणां नर्यो नृतमः क्षपावान्

१

प्र ते अस्या उषसः प्रापरस्या नृतौ स्याम नृतमस्य नृणाम् ।

अनु त्रिशोकः शतमावहन् कुत्सेन रथो यो असत् ससवान्

२

कस्ते मद इन्द्र रन्त्यो भू—दुरो गिरो अभ्युग्रो वि धाव ।

कद्राहो अर्वागुप मा मनीषा आ त्वा शक्यामुपमं राधो अन्नैः

३

कद्रु द्युमर्मिन्द्र त्वावतो नृन् कया धिया कसे कन्न आगन् ।

मित्रो न सत्य उरुगाय भृत्या अन्नै समस्य यदसन् मनीषाः

४

प्रेरय सरो अर्थ न पारं ये अस्य कामं जनिधा इव गमन् ।

गिरश्च ये ते तुविजात पूर्वी—नर इन्द्र प्रतिशिक्षन्त्यन्नैः

५ [२२]

मात्रे नु ते सुमिते इन्द्र पूर्वी द्यौर्मज्मना पृथिवी काव्येन ।

वराय ते घृतवन्तः सुतासः स्वाङ्गन् भवन्तु पीतये मधूनि

६

आ मध्वो अस्मा असिचन्नमत्र—मिन्द्राय पूर्णं स हि सत्यराधाः ।

स वावृधे वरिमन्ना पृथिव्या अभि कत्वा नर्यः पौर्यैश्च

७

व्यानञ्जिन्द्रः पृतनाः स्वोजा आस्मै यतन्ते सख्याय पूर्वीः ।

आ स्मा रथं न पृतनासु तिष्ठ यं भद्रया सुमत्या चोदयसि

८ [२३] (२९)

(३०)

[तृतीयोऽनुवाकः ॥३॥ सू० ३०-४१]

१५ कवय ऐन्द्रवः । आपः, अपां न पान् वा । त्रिष्टुप् ।

प्र देवत्रा ब्रह्मणे गानुरे—त्वपो अच्छा मनसो न प्रयुक्ति ।

मही मित्रस्य वरुणस्य धामि पृथुजयसे रीरधा सुवृक्तिम्

१

(२९)

अध्वर्यवो हविष्मन्तो हि भुताऽच्छाप इतोऽशतीरुशन्तः ।
 अव याश्चष्टे अरुणः सुपर्णस्तमास्यध्वमूर्मिमद्या सुहस्ताः २
 अध्वर्यवोऽप इता समुद्रमपां नपांतं हविषा यजध्वम् ।
 स वो दददूर्मिमद्या सुपर्णं तस्मै सोमं मधुमन्तं सुनोत ३
 यो अनिधमो दीदयदुस्वन्तं यं विप्रांस ईळते अध्वरेषु ।
 अपां नपान्मधुमतीरपो दा याभिरिन्द्रो वावृधे वीर्याय ४
 याभिः सोमो मोदते हर्षते च कल्याणीभिर्युवतिभिर्न मर्यः ।
 ता अध्वर्यो अपो अच्छा परेहि यदासिञ्चा ओषधीभिः पुनीतात ५ [२४]

एवेद्यूनं युवतयो नमन्त यदीमुशच्छाशतीरेत्यच्छ ।
 सं जानते मनसा सं चिकित्तेऽध्वर्यवो धिषणापश्च देवीः ६
 यो वो वृताभ्यो अकृणोदु लोकं यो वो मद्या अभिशस्तेरमुश्चत ।
 तस्मा इन्द्राय मधुमन्तमूर्मिं देवमादन्तं प्र हिणोतनापः ७
 प्रास्मै हिनोत मधुमन्तमूर्मिं गर्भो यो वः सिन्धवो मध्व उत्सः ।
 घृतपृष्ठमीड्यमध्वरेष्वाऽऽपो रेवतीः शृणुता हवं मे ८
 तं सिन्धवो मत्सरमिन्द्रपानमूर्मिं प्र हेतु य उभे इयति ।
 मदच्युतमौशानं नभोजां परि त्रितन्तुं विचरन्तमुत्सम् ९
 आवर्ततीरध नु द्विधारा गोषुयुधो न नियवं चरन्तीः ।
 कपे जनित्रीर्भुवनस्य पत्नीरपो वन्दस्व सवृधः सयोनीः १० [२५]

हिनोता नो अध्वरं देवयज्या हिनोत ब्रह्म सनये धनानाम् । ✓
 क्रतस्य योगे विष्यध्वमूर्धः श्रुष्टीवरीर्भूतनास्मभ्यमापः ११
 आपो रेवतीः क्षयथा हि वस्वः क्रतुं च भद्रं विभृथामृतं च ।
 रायश्च स्थ स्वपत्यस्य पत्नीः सरस्वती तद्वृणते वयो धात । १२
 प्रति यदापो अहश्चमायतीर्धृतं पयांसि विभ्रतीर्मधूनि । ✓
 अध्वर्युभिर्मनसा संविदाना इन्द्राय सोमं सुपर्णं भरन्तीः १३
 एमा अगमन् रेवतीर्जीवधन्या अध्वर्यवः सादयता सखायः ।
 नि बर्हिषि धत्तन सोम्यासोऽपां नष्ट्रा संविदानास एनाः १४
 आगमन्नाप उशतीर्बर्हिरेदं न्यध्वरे असदन् देवयन्तीः ।
 अध्वर्यवः सुनुतेन्द्राय सोममभूदुवः सुशका देवयज्या १५ [२६] (३००)

११ कवष पेल्लषः । विश्वे देवाः । त्रिष्टुप् ।

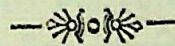
आ नो देवानामुप वेतु शंसो विश्वेभिस्तुरैरवसे यजत्रः ।	
तेभिर्वयं सुषखायो भवेम तरन्तो विश्वा दुरिता स्याम	१
परि चिन्मर्तो द्रविणं ममन्या हतस्य पथा नमसा विवासेत् ।	
उत स्वेन क्रतुना सं वदेत् श्रेयांसं दक्षं मनसा जगृभ्यात्	२
अधापि धीतिरसंसृग्रमंशा स्तीर्थे न दुस्ममुप यन्त्यूमाः ।	
अभ्यानिश्म सुवितस्य शूषं नवेदसो अमृतानामभूम	३
नित्यश्चाकन्यात् स्वपतिर्दमूना यस्मा उ देवः सविता जजान ।	
भगो वा गोभिर्यमेमनज्यात् सो अस्मै चारुश्छदयदुत स्यात्	४
इयं सा भूया उषसामिव क्षा यद्ध क्षुमन्तः शवसा समायन् ।	
अस्य स्तुतिं जरितुर्भिक्षमाणा आ नः शग्मास उप यन्तु वाजाः	५ [२७]
अस्येदेषा सुमतिः पप्रथाना ऽभवत् पूर्या भूमना गौः ।	
अस्य सनीला असुरस्य योनौ समान आ भरणे विभ्रमाणाः	६
किं स्विद्वनं क उ स वृक्ष आस यतो द्यावापृथिवी निष्टतक्षुः ।	
संतस्थाने अजरे इतऊती अहानि पूर्वीरुपसो जरन्त	७
नैतावदेना परो अन्यदस्त्युक्षा स द्यावापृथिवी विभर्ति ।	
त्वचं पवित्रं कृणुत स्वधावान् यदीं सूर्यं न हरितो वहन्ति	८
स्तेगो न क्षामत्येति पृथ्वीं मिहं न वातो वि ह वाति भूम ।	
मित्रो यत्र वरुणो अज्यमानो ऽग्निर्वने न व्यसृष्ट शोकम्	९
स्तरिष्यत् सृत् सद्यो अज्यमाना व्यथिरव्यथीः कृणुत स्वर्गोपा ।	
पुत्रो यत् पूर्वं पित्रोर्जनिष्ट शम्यां गौर्जगार यद्ध पृच्छान्	१०
उत कण्वं नृषदः पुत्रमाहु रुत श्यावो धनमादत्त वाजी ।	
प्र कृष्णाय रुशदपिन्वतोर्ध कृतमत्र नकिरस्मा अपीपेत	११ [२८] (३१)

१ कवष पेल्लषः । इन्द्रः । जगती, ६-९ त्रिष्टुप् ।

प्र सु गमन्ता धियसानस्य सक्षणि वरेभिर्वरा अभि पु प्रसीदतः ।
अस्माकमिन्द्र उभयं जुजोषति यव सोम्यवसामधसो बुबोधति

वीन्द्र यासि दिव्यानि रोचना वि पार्थिवानि रजसा पुरुषुत ।
 ये त्वा वहन्ति मुहुरध्वरा उप ते सु वन्वन्तु वग्वना अराधसः २
 तदिमे छन्सद्रपुषो वपुष्टरं पुत्रो यज्जानं पित्रोरधीयति ।
 जाया पतिं वहति वग्वना सुमत पुंस इन्द्रो वहतुः परिष्कृतः ३
 तदित् सधस्थमभि चारु दीधय गात्रो यच्छासन् वहतुं न धेनवः ।
 माता यन्मन्तुर्यथस्य पूव्या ऽभि वाणस्य सप्तधातुरिज्जनः ४
 प्र वोऽच्छा रिरिचे देवयुषद मेको रुद्रेभिर्याति तुर्वणिः ।
 जरा वा येष्मृतेषु दावने परि व ऊर्मेभ्यः सिञ्चता मधु ५ [२९]

निधीयमानमपगूळहमप्सु प्र मे देवानां व्रतपा उवाच ।
 इन्द्रो विद्रां अनु हि त्वा चक्ष तेनाहमग्ने अनुशिष्ट आगाम् ६
 अक्षेत्रवित् क्षेत्रविदं ह्यप्रात् स प्रैति क्षेत्रविदानुशिष्टः ।
 एतद्वै भद्रमनुशासनस्यो त सुतिं विन्दत्यश्नसीनाम् ७
 अद्येदु प्राणीदममग्निमाहा ऽपीवृतो अधयन्मातुरुधः ।
 एमेनमाप जरिमा युवान महँन् वसुः सुमना बभूव ८
 एतानि भद्रा कलश क्रियाम् कुरुश्रवण ददतो मघानि ।
 दान इद्रो मघवानः सो अस्त्वयं च सोमो हृदि यं विभर्भि ९ [३०] (३३९)

[अष्टमोऽध्यायः ॥८॥ व० १-२९]

(३३)

१ कवप पेल्लपः । १ विश्वे देवाः, २-३ इन्द्रः, ४-५ कुरुश्रवणस्त्रासदस्यवः, ६-९ उपमश्रवा मैत्रातिथिः ।

१ त्रिष्टुप्; प्रगाथः = (२ बृहती, ३ सतोबृहती), ४-९ गायत्री ।

प्र मा युयुजे प्रयुजो जनानां वहामि स्म पूषणमन्तरेण ।
 विश्वे देवासो अध मामरक्षन् दुःशासुरागादिति घोष आसीत् १
 सं मा तपन्त्यभितः सपत्नीरिव पशवः ।
 नि बाधते अमतिर्नृगता जसुर्वेन वेवीयते मतिः २
 मूषो न शिक्षा व्यदन्ति माध्यः स्तोतारं ते शतक्रतो ।
 सकृत् सु नो मघवन्निन्द्र मृळया ऽधा पितेव नो भव ३
 कुरुश्रवणमावृणि राजानं त्रासदस्यवम् । मंहिष्ठं वाघतामृषिः ४
 यस्य मा हरितो रथे तिस्रो वहन्ति साधया । स्तवै सहस्रदक्षिणे ५ [१] (३३४)

यस्य प्रस्वादसो गिरि उपमश्रवसः पितुः । क्षत्रं न रण्वमूचुपे ६
अधि पुत्रोपमश्रवो नपान्मित्रातिथेरिहि । पितुष्टे अस्मि वन्दिता ७
यदीशीयामृतानां—मुत वा मर्त्यानाम् । जीवेदिन्मघवा मम ८
न देवानामति व्रतं शतात्मा चन जीवति । तथा युजा वि वावृते ९ [२]

(३४)

१४ कवष ऐलूषः अक्षो मौजवान् वा । १, ७, ९, १२ अक्षाः, १३ कृषिः, २-६, ८, १०, ११, १४ अक्ष-कितव-निन्दा । त्रिष्टुप्, ७ जगती ।

प्रावेपा मा बृहतो मादयन्ति प्रवातेजा इरिणे वर्वृतानाः ।
सोमस्येव मौजवतस्य भक्षो विभीदको जागृविर्मह्यमच्छान् १
न मा मिमेथ न जिहीळ एषा शिवा सखिभ्य उत मह्यमासीत् ।
अक्षस्याहमेकपरस्य हेतो—रनुव्रतामप जायामरोधम् २
द्वेष्टि श्वश्रुरप जाया रुणाद्धि न नाथितो विन्दते मर्दितारम् ।
अश्वस्येव जरतो वस्यस्य नाहं विन्दामि कितवस्य भोगम् ३
अन्ये जायां परि मृशन्त्यस्य यस्यागृधद्वेदने वाज्यक्षः ।
पिता माता भ्रातर एनमाहु—न जानीमो नयता बुद्धमेतम् ४
यदादीध्ये न दविषाण्येभिः परायन्द्रयोऽव हीये सखिभ्यः ।
न्युताश्च बभ्रवो वाचमक्रत एमीदृषां निष्कृतं जारिणीव ५ [३]
सभामेति कितवः पृच्छमानो जेप्यामीति तन्वाऽऽशुशुजानः ।
अक्षासो अस्य वि तिरन्ति कामं प्रतिदीत्रे दधत आ कृतानि ६
अक्षास इदंकुशिनो नितोदिनो निक्त्वानस्तपनास्तापयिष्णवः ।
कुमारदेष्णा जयतः पुनर्हणो मध्वा संपृक्ताः कितवस्य बर्हणा ७
त्रिपञ्चाशः क्रीळति व्रात एषा देव इव सविता सत्यधर्मा ।
उग्रस्य चिन्मन्यवे ना नमन्ते राजा चिदेभ्यो नम इत् कृणोति ८
नीचा वर्तन्त उपरि स्फुरन्त्य—हस्तासो हस्तवन्तं सहन्ते ।
दिव्या अङ्गारा इरिणे न्युताः शीताः सन्तो हृदयं निर्दहन्ति ९
जाया तप्यते कितवस्य हीना माता पुत्रस्य चरतः कं स्वित ।
कृणावा विभ्यन्द्रनमिच्छमानो—अन्येणामस्तमुप नक्षतमेति १० [४] (१४८)

त्रियं हृद्वायं कितवं तंतापाऽन्येषां जायां सुकृतं च योनिम्
 पूर्वाह्ने अश्वान् युजुजे हि बभ्रून् तसो अग्नेरन्ते वृषलः पंपाद ११
 वो वः सेनानीर्महतो गणस्य राजा व्रातस्य प्रथमो बभूव ।
 तस्मै कृणोमि न धनां रुणधिम दशाहं प्राचीस्तुतं वंदामि १२
 अक्षैर्मा दीव्यः कृषिमित्रं कृषस्व वित्ते रमस्व बहु मन्यमानः ।
 तन्न गावः कितव तन्न जाया तन्मे वि चण्टे सवितायमर्यः १३
 मित्रं कृणुध्वं खलु मूलतां नो मा नो घोरेण चरतामि धृगु ।
 नि वो नु मन्युर्विशतामराति रन्यो बभ्रूणां प्रसितौ न्वस्तु १४ [५] (३५२)

(३५)

१४ लुशो धानाकः । विश्वे देवाः । जगती, १३-१४ त्रिष्टुप् ।

अबुधमु त्य इन्द्रवन्तो अग्रयो ज्योतिर्भरन्त उषसो व्युष्टिषु ।
 मही द्यावापृथिवी चेततामपो ऽद्या देवानामव आ वृणीमहे १
 विवस्पृथिव्योरव आ वृणीमहे मातृन् त्सिन्धून् पर्वताञ्छर्यणावतः ।
 अनागास्त्वं सूर्यमुपासमीमहे भद्रं सोमः सुवानो ऽद्या कृणोतु नः २
 द्यावा नो अद्य पृथिवी अनागसो मही त्रयितां सविताय मातरा ।
 उषा उच्छन्त्यप बाधतामवं स्वस्त्यग्निं समिधानमीमहे ३
 इयं न उषा प्रथमा सुदेव्यं रेवत सनिभ्यो रेवती व्युच्छतु ।
 आरे मन्युं दुर्विदत्रस्य धीमहि स्वस्त्यग्निं समिधानमीमहे ४
 प्र याः सिस्रते सूर्यस्य रश्मिभिर्ज्योतिर्भरन्तीरुषसो व्युष्टिषु ।
 भद्रा नो अद्य श्रवसे व्युच्छत स्वस्त्यग्निं समिधानमीमहे ५ [६]

अनमीवा उषस आ चरन्तु न उदग्रयो जिहतां ज्योतिषा बृहत ।
 आयुक्षातामश्विना तूतुजिं रथं स्वस्त्यग्निं समिधानमीमहे ६
 श्रेष्ठं नो अद्य सवितर्वरेण्यं भागमा सुव स हि रत्नधा असि ।
 रायो जनित्री धिपणामुप बुवे स्वस्त्यग्निं समिधानमीमहे ७
 पिपर्तु मा तहतस्य प्रवाचनं देवानां यन्मनुष्याऽमन्माहि ।
 विश्वा इवसाः स्पलुदैति सूर्यः स्वस्त्यग्निं समिधानमीमहे ८ (३६०)

अद्वेषो अद्य बर्हिषः स्तरीमणि ग्रावणां योगे मन्मनः साध ईमहे ।
 आदित्यानां शर्माणि स्था भुरण्यसि स्वस्त्यग्निं समिधानमीमहे १
 आ नो बर्हिः सधमादे बृहद्विवि देवाँ ईळे सादया सप्त होतृन् ।
 इन्द्रं मित्रं वरुणं सातये भगं स्वस्त्यग्निं समिधानमीमहे १० [७]
 त आदित्या आ गता सर्वतातये वृधे नो यज्ञमवता सजोषसः ।
 बृहस्पतिं पूषणमश्विना भगं स्वस्त्यग्निं समिधानमीमहे ११
 तन्नो देवा यच्छत सुप्रवाचनं छर्दिरादित्याः सुभरं नृपाय्यम् ।
 पश्वे तोकाय तनयाय जीवसे स्वस्त्यग्निं समिधानमीमहे १२
 विश्वे अद्य मरुतो विश्वं ऊती विश्वे भवन्त्वग्नयः समिद्धाः ।
 विश्वे नो देवा अवसा गमन्तु विश्वमस्तु द्रविणं वाजो अस्मे १३
 यं देवासोऽवथ वाजसातौ यं त्रायध्वे यं पिपृथात्यंहः ।
 यो वो गोपीथे न भयस्य वेदु ते स्याम देववीतये तुरासः १४ [८] (११)

(३६)

१४ लुशो धानाकः । विश्वे देवाः । जगती, १२-१४ त्रिष्टुप् ।

उपासानक्ता बृहती सुपेशसा द्यावाक्षामा वरुणो मित्रो अर्यमा ।
 इन्द्रं हुवे मरुतः पर्वता अप आदित्यान् द्यावापृथिवी अपः स्वः १
 द्यौश्च नः पृथिवी च प्रचेतस ऋतावरी रक्षतामंहसो रिपः ।
 मा दुर्विदत्रा निर्रक्तिर्न ईशत तद्देवानामवो अद्या वृणीमहे २
 विश्वस्मान्नो अदितिः पात्वंहसो माता मित्रस्य वरुणस्य रेवतः ।
 सर्वज्ज्योतिरवृकं नशीमहि तद्देवानामवो अद्या वृणीमहे ३
 ग्रावा वदन्नप रक्षांसि सेधतु दुण्वग्र्यं निर्रक्तिं विश्वमत्रिणम् ।
 आदित्यं शर्म मरुतामशीमहि तद्देवानामवो अद्या वृणीमहे ४
 एन्द्रो बर्हिः सीदतु पिन्वतामिळा बृहस्पतिः सामभिर्ऋको अर्चतु ।
 सुप्रकेतं जीवसे मन्म धीमहि तद्देवानामवो अद्या वृणीमहे ५ [९]
 द्विविस्पृशं यज्ञमस्माकमश्विना जीराध्वरं कृणुतं सुममिष्टये ।
 प्राचीनरश्मिमाहुतं वृतेन तद्देवानामवो अद्या वृणीमहे ६

उप ह्वये सुहवं मारुतं गुणं पावकमृष्वं सखायं शंभुवम् ।
 गुणस्पोषं सौश्रवसाय धीमहि तद् देवानामवो अद्या वृणीमहे ७
 अपां पेहं जीवधन्यं भरामहे देवाव्यं सुहवमध्वरश्रियम् ।
 सुरश्मिं सोममिन्द्रियं यमीमहि तद् देवानामवो अद्या वृणीमहे ८
 सनेम तत् सुसुनितां सनित्वभिर्वयं जीवा जीवपुत्रा अनागसः
 ब्रह्माद्रिषो विष्वगेनो भरेरत् तद् देवानामवो अद्या वृणीमहे ९
 ये स्था मनोर्यज्ञियास्ते ऋणोतन् यद्वो देवा ईमहे तद् दातन ।
 जैत्रं क्रतुं रयिमद्वीरवद्यज्ञस्तद् देवानामवो अद्या वृणीमहे १० [१०]

महद्वद्य महतामा वृणीमहे ऽवो देवानां बृहतामनवर्णाम् ।
 यथा वसु वीरजातं नशामहे तद् देवानामवो अद्या वृणीमहे ११
 महो अग्नेः समिधानस्य शर्मण्यनागा मित्रे वरुणे स्वस्तये ।
 श्रेष्ठे स्याम सवितुः सवीमनि तद् देवानामवो अद्या वृणीमहे १२
 ये सवितुः सत्यसंवस्य विश्वे मित्रस्य व्रते वरुणस्य देवाः ।
 ते सौभगं वीरवद्वोमदन्नो दधातन् द्रविणं चित्रमस्मे १३
 सविता पश्वातात् सविता पुरस्तात् सवितोत्तरात्तात् सविताधरात्तात् ।
 सविता नः सुवतु सर्वतातिं सविता नो रासतां दीर्घमायुः १४ [११] (३८०)

(३७)

१२ सौर्योऽभितपाः । सूर्यः । जगती, १० त्रिष्टुप् ।

नमो मित्रस्य वरुणस्य चक्षसे महो देवाय तद्वतं संपर्यत ।
 ब्रूहशे देवजाताय केतवे दिवस्पुत्राय सूर्याय शंसत १
 सा मां सत्योक्तिः परि पातु विश्वतो द्यावा च यत्र ततन्नहानि च ।
 विश्वमन्यन्ति विशते यदेजति विश्वाहापो विश्वाहोदेति सूर्यः २
 न ते अदेवः प्रदिवो नि वासते यदेतशोभिः पतरै रथर्यसि ।
 प्राचीनमन्यदनु वर्तते रज उदुन्येन ज्योतिषा यासि सूर्य ३
 येन सूर्य ज्योतिषा बाधसे तमो जगच्च विश्वमुदियधि भानुना ।
 तेनास्मद्विश्वामनिरामनाहुतिमपामीवामप दुष्पवज्यं सुव ४
 विश्वस्य हि प्रेषितो रक्षसि व्रतमहेळयन्नुचरासि स्वधा अनु ।
 यद्वद्य त्वा सूर्योपब्रवामहे तं नो देवा अनु मसीरत क्रतुम् ५

(३८५)

तं नो द्यावापृथिवी तन्न आप इन्द्रः शृण्वन्तु मरुतो हवं वचः ।
मा शूने भूम सूर्यस्य संहृदि भद्रं जीवन्तो जरणामशीमहि

६ [१२]

विश्वाहा त्वा सुमनसः सुचक्षसः प्रजावन्तो अनमीवा अनागसः ।
उद्यन्तं त्वा मित्रमहो दिवेदिवे ज्योग्जीवाः प्रति पश्येम सूर्य
महि ज्योतिर्विभ्रतं त्वा विचक्षण भास्वन्तं चक्षुषेचक्षुषे मयः ।
आरोहन्तं बृहतः पाजसस्परि वयं जीवाः प्रति पश्येम सूर्य
यस्य ते विश्वा भुवनानि केतुना प्र चरेते नि च विशन्ते अक्तुभिः ।
अनागास्त्वेन हरिकेश सूर्याऽह्नाह्ना नो वस्यसावस्यसोदिहि
शं नो भव चक्षसा शं नो अह्ना शं भानुना शं हिमा शं घृणेन ।
यथा शमध्वञ्छमसद् दुरोणे तत् सूर्य द्रविणं धेहि चित्रम्
अस्माकं देवा उभयाय जन्मने शर्म यच्छत द्विपदे चतुष्पदे ।
अदत् पिबदुर्जयमानमाशितं तदुस्मे शं योररपो दधातन
यद्रो देवाश्चक्रम जिह्या गुरु मनसो वा प्रयुती देवहेळनम् ।
अगोवा यो नो अभि दुच्छुनायते तस्मिन् तदेनो वसवो नि धेतन

७

८

९

१०

११

१२ [१३] (१११)

(३८)

५ मुष्कवानिन्द्रः । इन्द्रः । जगती ।

अस्मिन् न इन्द्र पृत्सुतो यशस्वति शिमीवति क्रन्दसि प्राव सातये ।
यत्र गोपाता धृषितेषु खादिषु विष्वक् पतन्ति दिद्यवो नृपाह्ये
स नः क्षुमन्तं सदेन व्यूर्णुहि गोअर्णसं रयिमिन्द्र श्रवाय्यध ।
स्यामं ते जयतः शक्र मेदिनो यथा वयमुश्मसि तद्रसो कृधि
यो नो दास आर्यो वा पुरुषदृताऽदेव इन्द्र युधये चिकेतति ।
अस्माभिष्टे सुपहाः सन्तु शत्रवस्त्वया वयं तान् वनुयाम संगम
यो दुभ्रेभिर्हव्यो यश्च भूरिभिर्यो अभीकं वरिवोविन्नृपाह्ये ।
तं विश्वादे सन्निमद्य श्रुतं नरं सर्वाश्चमिन्द्रमवसे करामहे
स्ववृजं हि त्वामहमिन्द्र शुश्रवा नानुदं वपभ रधचोदनम् ।
प्र मुञ्चस्व परि कुत्सादिहा गहि किमु त्वावान् मुष्कयोर्विन्द्र आसते

१

२

३

४

५ [१४] (११२)

१४ काक्षीवती घोषा । अश्विनौ । जगती, १४ त्रिष्टुप् ।

- यो वां परिज्मा सुवृद्धश्चिना रथो दोषामुपासो हव्यो हविष्मता ।
 श्वत्तमासस्तमु वामिदं वयं पितुर्न नाम सुहवं हवामहे १
 चोदयतं सूनृताः पिन्वतं धिय उत पुरंधीरीरयतं तदुश्मसि ।
 यशसं भागं कृणुतं नो अश्विना सोमं न चारुं मघवत्सु नस्कृतम् २
 अमाजुरश्विन्द्रवथो युवं भगोऽनाशोश्चिदवितारापमस्य चित् ।
 अन्धस्य चिन्नासत्या कूशस्य चिद्युवामिदाहुर्भिषजा रुतस्य चित् ३
 युवं च्यवानं सनयं यथा रथं पुनर्युवानं चरथाय तक्षथुः ।
 निष्प्रोश्यमूहथुरन्ध्रस्यपरि विश्वेत् ता वां सर्वनेषु प्रवाच्या ४
 पुराणा वां वीर्यादे प्र ब्रवा जनेऽथो हासथुभिषजा मयोभुवा ।
 ता वां नु नव्याववसे करामहेऽयं नासत्या श्रदुरिर्यथा दधत् ५ [१५]
 इयं वामहे कृणुतं मे अश्विना पुत्रायैव पितरा मह्यं शिक्षतम् ।
 अनापिरजा असजात्यामतिः पुरा तस्या अभिशस्तेरव स्पृतम् ६
 युवं रथेन विमदायं शुन्ध्युवं न्यूहथुः पुरुमित्रस्य योषणाम् ।
 युवं हवं वधिमत्या अंगच्छतं युवं सुपृतिं चक्रथुः पुरंधये ७
 युवं विप्रस्य जरणामुपेयुषः पुनः कलेरकृणुतं युवद्वयः ।
 युवं वन्दनमृशुदादुदूपथुः युवं सद्यो विस्पलामेतवे कृथः ८
 युवं हे रेभं वृषणा गुहां हितमुदैरयतं ममृवांसमश्विना ।
 युवमृषीसमुत तप्तमत्रय ओमन्वन्तं चक्रथुः सप्तवधये ९
 युवं श्वेतं पेदवेऽश्विनाश्वं नवभिर्वाजैर्नवती च वाजिनम् ।
 चक्रत्यं दवथुर्दावयत्सखं भगं न नृभ्यो हव्यं मयोभुवम् १० [१६]
 न तं राजानावदिते कुतश्चन नाहो अश्रोति दुरितं नकिर्भयम् ।
 यमश्विना सुहवा रुद्रवर्तनी पुरोरथं कृणुथः पत्न्या सह ११
 आ तेन यातं मनसो जवीयसा रथं यं वामुभवश्चक्रुश्विना ।
 यस्य योगे दुहिता जायते दिव उभे अहनी सुदिने विवस्वतः १२
 ता वर्तिर्यातं जयुषा वि पर्वतमपिन्वतं शयवे धेनुमश्विना ।
 वृकस्य चिद्वर्तिकामन्तरास्याद्युवं शर्वीभिर्मसिताममश्वतम् १३ (४१०)

एतं वां स्तोममश्विनावकृमा तक्षाम भृगवो न रथम् ।

न्यमृक्षाम योषणां न मर्ये नित्यं न सुनुं तनयं दधानाः

१४ [१७] (४११)

(४०)

१४ काक्षीवती घोषा । अश्विनौ । जगती ।

रथं यान्तं कुह को ह वां नरा प्रति द्युमन्तं सुविताय भूषति ।

प्रातर्यावाणं विभ्वं विशेविशे वस्तोर्वस्तोर्वहमानं धिया शमि

१

कुह स्विद् दोषा कुह वस्तोरश्विना कुहाभिपित्वं करतः कुहोषतुः ।

को वां शयुत्रा विधवेव देवरं मर्यं न योषा कृणुते सधस्थ आ

२

प्रातर्जरथे जरणेव कार्या वस्तोर्वस्तोर्यजता गच्छथो गृहम् ।

कस्य ध्वसा भवथः कस्य वा नरा राजपुत्रेव सवनाव गच्छथः

३

युवां मृगेव वारणा मृगण्यवो दोषा वस्तोर्हविषा नि ह्वयामहे ।

युवं होत्रामृतथा जुहते नरे पं जनाय वहथः शुभस्पती

४

युवां ह घोषा पर्यश्विना यती राज ऊचे दुहिता पृच्छे वां नरा ।

भूतं मे अहं उत भूतमक्तवे ऽश्वावते रथिने शक्तमवते

५ [१८]

युवं कवी ष्टः पर्यश्विना रथं विशो न कुत्सो जरितुर्नशायथः ।

युवोर्ह मक्षा पर्यश्विना मध्वा सा भरत निष्कृतं न योषणा

६

युवं ह भुज्यु युवमश्विना वशं युवं शिस्तारमुशनामुपारथुः ।

युवो ररावा परि सख्यमासते युवोरहमवसा सुम्रमा चके

७

युवं ह कृशं युवमश्विना जयु युवं विधन्तं विधवामुरुण्यथः ।

युवं सतिभ्यः स्तनयन्तमश्विना ऽप ब्रजमूर्णथः सप्तास्यम्

८

जनिष्ट योषा पतर्यत् कनीनको वि चारुहन् वीरुधो वंसना अनु ।

आस्म रीयन्ते निवनेव सिन्धवो ऽस्मा अहं भवति तत् पतित्वनम

९

जीवं रुदन्ति वि मयन्ते अध्वरे द्दीर्घामनु प्रसितिं दीधियुनरः ।

वामं पितृभ्यो य इदं समेरि मयः पतिभ्यो जनयः परिष्वजे

१० [१९]

न तस्य विद्य तदु पु प्र वोचत् युवां ह यद्युवत्याः क्षेति योनिषु ।

प्रियोमियस्य वृषभस्य रेतिनो गृहं गमिमाश्विना तदुश्मसि

११

आ वामगन् तमुमतिर्वाजिनीवसु न्यश्विना ह्रस्व कामा अयंसत ।

अभूतं गोपा मिथुना शुभस्पती प्रिया अयम्णा दुर्या अशीमहि

१२

ता मन्दसाना मनुषो दुरोण आ धत्तं रयिं सहवीरं वचस्यवे ।
 कृतं तीर्थं सुप्रपाणं शुभस्पती स्थाणुं पथेष्ठामपं दुर्मतिं हतम् ।
 कं स्विदुद्य कतमास्वश्विना विश्वे दुस्त्रा मादयेते शुभस्पती ।
 क ई नि येमे कतमस्य जग्मतु विप्रस्य वा यजमानस्य वा गृहम्

१३

१४ [२०] (४२५)

(४१)

३ सहस्त्यो घोषेयः । अश्विनौ । जगती ।

समानम् त्वं पुरुहूतमुदथ्यं रथं त्रिचक्रं सर्वना गनिगमतम् ।
 परिज्मानं विदुथ्यं सुवृत्तिभिर्वयं व्युष्टा उपसो हवामहे ।
 प्रातर्युजं नासत्याधि तिष्ठथः प्रातर्यावाणं मधुवाहनं रथम् ।
 विशो येन गच्छथो यज्वरीनरा कीरेश्विद्यज्ञं होतुमन्तमश्विना ।
 अध्वर्युं वा मधुपाणिं सुहस्त्यमग्निधं वा धृतदक्षं दमूनसम् ।
 विप्रस्य वा यत् सर्वनानि गच्छथो ऽत आ यातं मधुपेयमश्विना

१

२

३ [२१] (४२८)

(४२)

११ कृष्ण आङ्गिरसः । इन्द्रः । त्रिष्टुप् ।

अस्तेव सु प्रतरं लायमस्यन् भूपन्निव प्र भरा स्तोममस्मै ।
 वाचा विप्रास्तरत् वाचमर्यो नि रामय जरितः सोम इन्द्रम् ।
 दोहेन गामुप शिक्षा सखायं प्र बोधय जरितर्जामिन्द्रम् ।
 कोशं न पूर्णं वसुना न्युष्टमा च्यावय मघदेयाय शूरम् ।
 किमङ्ग त्वा मघवन् भोजमाहुः शिशिहि मां शिशयं त्वां गृणोमि ।
 अप्रस्वती मम धीरस्तु शक्र वसुविदं भगमिन्द्रा भरा नः ।
 त्वां जना ममसत्येष्ट्विन्द्र संतस्थाना वि ह्वयन्ते समीके ।
 अत्रा युजं कृणुते यो हविष्मान् नासुन्वता सख्यं वष्टि शूरः ।
 धत्तं न स्पन्दं बहुलं यो अस्मै तीव्रान् त्सोमा आसुनोति प्रयस्वान् ।
 तस्मै शत्रून् त्सुतुकान् प्रातरहो नि स्वष्ट्रान् युवति हन्ति वृत्रम्

१

२

३

४

५ [२२]

यस्मिन् वयं दधिमा शंसमिन्द्रे यः शिश्राय मघवा काममस्मे ।
 आराचित सन् भयतामस्य शत्रुर्व्यस्यै युवा जय्या तमन्ताम

६

(४३४)

आराच्छत्रुमर्षं बाधस्व दूर—मुग्रो यः शम्भः पुरुहूत तेन ।
 अस्मे धेहि यवमद्रोमदिन्द्र कृधी धियं जरित्रे वाजरत्नाम्
 प्र यमन्तवृषसवासो अगमन् तीव्राः सोमा बहुलान्तास इन्द्रम् ।
 नाहं दामानं मघवा नि यंस—न्नि सुन्वते वहति भूरिं वामम्
 उत प्रहामतिदीव्या जयाति कृतं यच्छुग्री विचिनोति काले ।
 यो देवकामो न धना रुणद्धि समित् तं राया सृजति स्वधावान्
 गोभिष्टरेमामतिं दुरेवां यवेन क्षुधं पुरुहूत विश्वाम् ।
 वयं राजभिः प्रथमा धना—न्यस्माकेन वृजनेना जयेम
 बृहस्पतिर्नः परि पातु पश्वा—दुतोत्तरस्मादधरादघायोः ।
 इन्द्रः पुरस्तादुत मध्यतो नः सखा सखिभ्यो वरिवः कृणोतु

७

८

९

१०

११ [२३] (४३१)

(४३)

[चतुर्थोऽनुवाकः ॥४॥ सू० ४३-६०]

११ कृष्ण आङ्गिरसः । इन्द्रः । जगती, १०-११ त्रिष्टुप् ।

अच्छां म इन्द्रं मतयः स्वर्विदः सधीचीर्विश्वा उगतीरनूषत ।
 परि प्वजन्ते जनयो यथा पतिं मयं न शुन्ध्युं मघवानमृतये
 न वा त्वद्रिगर्षं वेति मे मन—स्त्वे इत् कामं पुरुहूत शिश्रय ।
 राजेव दस्म नि पदोऽधि बर्हि—प्यस्मिन् त्सु सोमेऽवपानमस्तु ते
 विष्वदिन्द्रो अमतेरुत क्षुधः स इहायो मघवा वस्व ईशते ।
 तस्येदिमे प्रवणे सप्त सिन्धवो वयो वर्धन्ति वृषभस्य शुष्मिणः
 वयो न वृक्षं सुपलाशमासदन् त्सोमास इन्द्रं मन्दिनश्चमूपदः ।
 प्रेषामनीकं शवसा दविद्युत—द्विदत् स्वर्गमनवे ज्योतिरार्यम्
 कृतं न श्वग्री वि चिनोति देवने संवर्गं यन्मघवा सूर्यं जयत् ।
 न तत् ते अन्यो अनु वीर्यं शक—न्न पुराणो मघवन् नोत नूतनः

१

२

३

४

५ [२४]

विशंविशं मघवा पर्यशायत् जनानां धेना अवचाकंशदृषा ।
 यस्याहं शक्रः सर्वनेषु रणयति स तीव्रैः सोमैः सहते पृतन्यतः
 आपो न सिन्धुमपि यत् समक्षरन् त्सोमास इन्द्रं कुल्या इव हृदम् ।
 वर्धन्ति विप्रा महो अस्य सादन्ते । यवमद्रोमदिन्द्रं कृधी धियं जरित्रे वाजरत्नाम्

६

७

(४४१)

वृषा न कुन्द्रः पतयद्भजः स्वा यो अर्यपत्नीरकृणोदिमा अपः ।
 स सुन्वते मघवा जीरदानवे ऽविन्दुज्ज्योतिर्मनवे हविष्मते
 उज्जायतां परशुज्योतिषा सह भूया ऋतस्य सुदुर्वा पुराणवत् ।
 वि रोचतामरुषो भानुना शुचिः स्वर्णं शुक्रं शुशुचीत् सत्पतिः
 गोभिन्द्रेमामतिं दुरेवां यवेन क्षुधं पुरुहूत विश्वाम् ।
 वयं राजभिः प्रथमा धना न्यस्माकेन वृजनेना जयेम
 बृहस्पतिर्नः परि पातु पश्वा दुतोत्तरस्मादधरादद्यायोः ।
 इन्द्रः पुरस्तादुत मध्यतो नः सखा सखिभ्यो वरिवः कृणोतु

८

९

१०

११ [२५] (४५०)

(४४)

११ कृष्ण आङ्गिरसः । इन्द्रः । जगती; १-३, १०-११ त्रिष्टुप् ।

आ यात्विन्द्रः स्वपतिर्मदाय यो धर्मणा तूतुजानस्तुविष्मान् ।
 प्रत्वक्षाणो अति विश्वा सहस्य पारेण महता वृष्ण्येन
 सुष्ठाया रथः सुयमा हरीं ते मिम्यक्ष वज्रो नृपते गर्भस्तौ ।
 शीर्षं राजन् त्सुपथा याह्यर्वाङ् वर्धाम ते पपुषो वृष्ण्यानि
 एन्द्रवाहो नृपतिं वज्रबाहु सुग्रमुग्रासस्तविपास एनम् ।
 प्रत्वक्षसं वृषभं सत्यशुष्म मेमस्मन्ना सधमादो वहन्तु
 एवा पतिं द्रोणसाचं सचेतस मूर्जः स्क्रभं धरुण आ वृषायसे ।
 ओजः कृष्णं सं गृभाय त्वे अप्य सो यथा केनिपानामिनो वृधे
 गर्भस्मे वसुन्या हि शंसिषं स्वाशिषं भरमा याहि सोमिनः ।
 त्वमीशिषे सास्मिन्ना संत्सि बर्हिष्य नाधृष्या तव पात्राणि धर्मणा

१

२

३

४

५ [२६]

पृथक् प्रायन् प्रथमा देवहूतयो ऽकृण्वत श्वस्यानि दुष्टरा ।
 न ये शेकुर्यजियां नावमारुह मीमेव ते न्यविशन्तु केपयः
 एवेवापागपरे सन्तु दूढ्यो ऽश्वा येषां दुर्युज आयुयुञ्जे ।
 इत्था ये प्रागुपरे सन्ति द्वावने पुरुणि यत्र वयुनानि भोजना
 गिरीरञ्जान् रेजमानां आधारयद् द्यौः क्रन्दन्तरिक्षाणि कोपयत् ।
 समीचीने धिषणे वि ष्कभायति वृष्णः पीत्वा मघं उक्त्रभानि शंसति

६

७

८

(४५८)

इमं विभर्मि सुकृतं ते अङ्कुशं येनारुजासि मघवच्छफारुजः ।
 अस्मिन् त्सु ते सर्वेने अस्त्वोक्ष्यं सुत इष्टौ मघवन् बोध्याभंगः
 गोभिष्टरेमामतिं दुरेवां यवेन क्षुधं पुरुहूत विश्वाम् ।
 वयं राजभिः प्रथमा धना न्यस्माकेन वृजनेना जयेम
 बृहस्पतिर्नः परि पातु पश्चादुतोत्तरस्मादधरादघायोः ।
 इन्द्रः पुरस्तादुत मध्यतो नः सखा सखिभ्यो वरिवः कृणोत

९

१०

११ [२७] (४६१)

(४५)

१२ वत्सप्रिभालिन्दनः । अग्निः । त्रिष्टुप् ।

दिवस्परि प्रथमं जज्ञे अग्नि-रस्मद् द्वितीयं परि जातवेदाः ।
 तृतीयमप्सु नृमणा अजस्र-मिन्धान एनं जरते स्वाधीः
 विद्वा ते अग्ने त्रेधा त्रयाणि विद्वा ते धाम विभृता पुरुत्रा ।
 विद्वा ते नाम परमं गुहा य-द्विद्वा तमुत्सं यत आजगन्थ-
 समुद्रे त्वा नृमणा अप्स्वान्त-नृचक्षा ईधे दिवो अग्न ऊधन् ।
 तृतीयं त्वा रजसि तस्थिवांस-मपामुपस्थे महिषा अवधन्
 अकन्ददुग्निः स्तनयन्निव द्यौः क्षामा रेरिहद्वीरुधः समस्तन् ।
 सद्यो जज्ञानो वि हीमिन्द्रो अस्य-दा रोदसी भानुना भात्यन्तः
 श्रीणामुदारो धरुणो रयीणां मनीषाणां प्रार्पणः सोमगोपाः ।
 वसुः सूनुः सहसो अप्सु राजा वि भात्यग्रं उपसामिधानः
 विश्वस्य केतुर्भुवनस्य गर्भं आ रोदसी अपृणज्जायमानः ।
 वीळुं चिदद्रिमभिनत पराय-अना यदुग्निमयजन्त पञ्च

१

२

३

४

५

६ [२८]

उशिक्र पावको अरतिः सुमेधा मर्तेष्वग्निरमृतो नि धायि ।
 इयति धूममरुषं भरिभ्र-दुच्छुकेण शोचिषा द्यामिनक्षन्
 हृशानो रुक्म उर्विया व्यद्यौद दुर्मर्मायुः श्रिये रुचानः ।
 अग्निरमृतो अभवद्वयोभि-यदेन द्यौर्जनयत सुरेताः
 यस्ते अद्य कृणवद्भद्रशोचे स्पृपं देव घृतवन्तमग्रे ।
 प्र तं नय प्रतरं वस्यो अच्छा-ऽभि सुमे देवभक्तं यविष्ठ

७

८

९

आ तं भज सौश्रवसेष्वग्ने उक्थउक्थ आ भज शस्यमानि ।

प्रियः सूर्ये प्रियो अग्ना भवात्युज्जातेन भिनदुज्जनित्वैः ।

१०

त्वामग्ने यजमाना अनु द्यून् विश्वा वसु दधिरे वार्याणि ।

त्वया सह द्रविणामिच्छमाना व्रजं गोमन्तमुशिजो वि वव्रुः ।

११

अस्ताव्यग्निर्नरां सुशेवो वैश्वानर ऋषिभिः सोमगोपाः ।

अद्वेपे द्यावापृथिवी हुवेम देवा धत्त रयिमस्मे सुवीरम् ।

१२ [२९] (४७३)

॥ इति सप्तमोऽष्टकः ॥ ७ ॥

॥ अथाष्टमोऽष्टकः ॥ ८ ॥

[प्रथमोऽध्यायः ॥ १ ॥ व० १-३०]

(४६)

१० वत्सप्रिर्भालन्दनः । अग्निः । त्रिष्टुप् ।

प्र होता जातो महान् नभोविन्नृपद्वा सीददुपामुपस्थे ।

दधिर्यो धायि स ते वर्यासि यन्ता वसूनि विधते तनूपाः ।

१

इमं विधन्तो अपां सधस्थे पशुं न नष्टं पदैरनु गमन् ।

गुहा चतन्तमुशिजो नमोभिः रिच्छन्तो धीरा भृगवोऽविन्दन् ।

२

इमं त्रितो भूर्यविन्दविच्छन् वैभूवसो मूर्धन्यद्रयायाः ।

स शेवृधो जात आ हर्म्येषु नाभिर्युवा भवति रोचनस्य ।

३

मन्द्रं होतारमुशिजो नमोभिः प्राञ्चं यज्ञं नेतारमध्वराणाम् ।

विशामकृण्वन्नरतिं पावकं हव्यवाहं दधतो मानुषेषु ।

४

प्र भूर्जयन्तं मह्यं विपोधां मूरा अमूरं पुरां दुर्माणम् ।

नयन्तो गर्भं वनां धिर्यं धुर्हिरेमश्रुं नावीणं धनर्चम् ।

५ [१]

नि पुस्त्यासु त्रितः स्तभूयन् परिवीतो योनौ सीददुन्तः ।

अतः संगृभ्या विशां दमूना विधर्मणायन्त्रैरीयते नृन् ।

६

अस्याजरासो दुमामरित्रा अर्चद्धूमासो अग्रयः पावकाः ।

श्वितीचर्यः श्वात्रासो भुरण्यवो वनर्षदो वायवो न सोमाः ।

७

प्र जिह्वया भरते वेपो अग्निः प्र वयुनानि चेतसा पृथिव्याः ।

तमायवः शुचयन्तं पावकं मन्द्रं होतारं दधिरे यजिष्ठम् ।

८

द्यावा यमग्निं पृथिवी जनिष्ठा मापस्त्वष्टा भृगवो यं सहोभिः ।

हिलेन्यं प्रथमं मातरिश्वा देवास्ततश्चुर्मनवे यजत्रम् ।

९

यं त्वा देवा दधिरे हव्यवाहं पुरुस्पृहो मानुषासो यजत्रम् ।

स यामन्नमे स्तुवते वयो धाः प्र देवयन् यशसः स हि पूर्वाः ।

१० [२] (४८३)

(४७)

८ सप्तगुरांगिरसः । वैकुण्ठ इन्द्रः । त्रिष्टुप् ।

जगृभ्मा ते दक्षिणमिन्द्र हस्तं वसुयवो वसुपते वसूनाम् ।
विद्या हि त्वा गोपतिं शूर गोनामस्मभ्यं चित्रं वृषणं रयिं दाः १
स्वायुधं स्ववसं सुनीथं चतुःसमुद्रं धरुणं रयीणाम् ।
चक्रेत्यं शंस्यं भूरिवारमस्मभ्यं चित्रं वृषणं रयिं दाः २
सुब्रह्माणं देववन्तं बृहन्तं मुरुं गभीरं पृथुबुधमिन्द्र ।
श्रुतकृपिसुग्रमभिमातिषाहमस्मभ्यं चित्रं वृषणं रयिं दाः ३
सनद्राजं विप्रवीरं तरुत्रं धनस्पतं शूशुवांसं सुदक्षम् ।
वस्युहनं पुभिर्दमिन्द्र सत्यमस्मभ्यं चित्रं वृषणं रयिं दाः ४
अश्ववन्तं रथिनं वीरवन्तं सहस्रिणं शतिनं वाजमिन्द्र ।
भद्रवातं विप्रवीरं स्वर्षामस्मभ्यं चित्रं वृषणं रयिं दाः ५ [३]

प्र सप्तगुमृतधीतिं सुमेधां बृहस्पतिं मतिरच्छा जिगाति ।
य आङ्गिरसो नमसोपसद्यो ऽस्मभ्यं चित्रं वृषणं रयिं दाः ६
वनीवानो मम दुतास इन्द्रं स्तोमाश्चरन्ति सुमतीरियानाः ।
दृदिस्पृशो मनसा वच्यमाना अस्मभ्यं चित्रं वृषणं रयिं दाः ७
यत् त्वा यामि वृद्धिं तन्न इन्द्र बृहन्तं क्षयमसमं जनानाम् ।
अभि तद् द्यावापृथिवी गृणीतामस्मभ्यं चित्रं वृषणं रयिं दाः ८ [४] (४८)

(४८)

११ वैकुण्ठ इन्द्रः । इन्द्रः । जगती; ७, १०-११ त्रिष्टुप् ।

अहं भुवं वसुनः पूर्यस्पतिं रहं धनानि सं जयामि शश्वतः ।
मां हवन्ते पितरं न जन्तवो ऽहं द्वाशुषे वि भजामि भोजनम् १
अहमिन्द्रो रोधो वक्षो अथर्वणस्त्रिताय गा अजनयमहेरधि ।
अहं दस्युभ्यः परि नृम्यामा ददे गोत्रा शिक्षन् दधीचे मातरिश्वने २
मह्यं त्वष्टा वज्रमतक्षदायसं मयि देवासोऽबुजन्नपि कर्तुम् ।
ममानीकं सूर्यस्येव दुष्टं मामार्यन्ति कृतेन कर्त्वेन च ३

- अहमेतं गव्ययमश्वयं पशुं पुरीषिणं सायकेना हिरण्ययम् ।
 पुरु सहस्रा नि शिशामि दाशुषे यन्मा सोमास उक्थिनो अमन्दिषुः ४
- अहमिन्द्रो न परा जिग्य इन्द्रं न मृत्यवेऽव तस्थे कदा चन ।
 सोममिन्मा सुन्वन्तो याचता वसु न मे पूरवः सस्ये रिपाथन ५ [५]
- अहमेताञ्छाश्वसतो द्वाद्वेन्द्रं ये वज्रं युधयेऽकृण्वत ।
 आह्वयमानां अव हन्मनाहनं हृळ्हा वदुन्ननमस्युर्नमस्विनः ६
- अभीऽदमेकमेको अस्मि निष्पाळभी द्वा किमु त्रयः करन्ति ।
 खले न पर्णान् प्रति हन्मि भूरि किं मा निन्दन्ति शत्रवोऽनिन्द्राः ७
- अहं गुङ्गभ्यो अतिथिग्वमिष्करमिषं न वृत्रतुरं विक्षु धारयम् ।
 यत् पर्णयग्र उत वा करञ्जहे प्राहं महे वृत्रहत्ये अशुश्रवि ८
- प्र मे नमीं साप्य इषे भुजे भूद्वामेषे सस्या कृणुत द्विता ।
 विद्युं यदस्य समिथेषु मंहयमादिदेनं शंस्यमुश्वयं करम् ९
- प्र नेमस्मिन् दृष्टो सोमो अन्तर्गोपा नेममाविरस्था कृणोति ।
 स तिग्मशृङ्गं वृषभं युयुत्सन् बृहस्तस्थौ बहुले बद्धो अन्तः १०
- आदित्यानां वसूनां रुद्रियाणां देवो देवानां न मिनामि धाम ।
 ते मा भद्राय शवसे ततक्षु रपराजितमस्तुतमपाळहम् ११ [६] (५०२)

(४०)

११ वैकुण्ठ इन्द्रः । इन्द्रः । जगती; २, ११ त्रिष्टुप् ।

- अहं दां गृणते पूर्यं वस्वहं ब्रह्मा कृणवं भह्मा वर्धनम् ।
 अहं भुवं यजमानस्य चोदिताऽयज्वनः साक्षि विश्वस्मिन् भरे १
- मा धुन्विं नाम देवतां दिवश्च गमश्चापां च जन्तवः ।
 अहं हरी वृषणा विवता रघू अहं वज्रं शवसे धृष्णवा ददे २
- अहमत्कं कवये शिशथं हथे रहं कुत्सावमाभिस्तुतिभिः ।
 अहं शुष्णस्य श्रथिता वर्धयमं न यो रर आर्यं नाम दस्यवे ३
- अहं पितेव वेतसूरभिष्टये तुशं कुत्साय स्मदिभं च रन्धयम् ।
 अहं भुवं यजमानस्य राजनि प्र यन्तरे तुजये न प्रियाधृषे ४ (५०६)

अहं रन्धयं सृगयं श्रुतर्वणे यन्माजिहीत वयुना चनानुषक् ।
अहं वेशं नम्रमायवेऽकरमहं सव्याय पङ्कभिमरन्धयम्

५ [७]

अहं स यो नववास्त्वं बृहद्रथं सं वृत्रेव दासं वृत्रहारुजम् ।
यद्वर्धयन्तं प्रथयन्तमानुषगू दूरे पारे रजसो रोचनाकरम्
अहं सूर्यस्य परि याम्याशुभिः प्रैतशेभिर्वहमान ओजसा ।
यन्मा सावो मनुष आह निर्णिज कर्धक् कृषे दासं कृत्यं हयैः
अहं सप्तहा नहुषो नहुष्टरः प्राश्रावयं शर्वसा तुर्वशं यदुम्
अहं न्यन्यं सहसा सहस्करं नव बाधतो नवतिं च वक्षयम्
अहं सप्त स्रवतो धारयं वृषा द्रवित्वः पृथिव्यां सीरा अधि ।
अहमणीसि वि तिरामि सुक्रतुर्धुधा विदुं मनवे गातुमिष्टये
अहं तदासु धारयं यदासु न देवश्च न त्वष्टाधारयदुशत ।
स्पाहं गवामूर्धःसु वक्षणास्वा मधोर्मधु श्वात्र्यं सोममाशिरम्
एवा देवा इन्द्रो विव्ये नृन् प्र च्यौत्तेन मघवा सत्यराधाः ।
विश्वेत् ता ते हरिवः शचीवो ऽभि तुरासः स्वयशो गृणन्ति

६

७

८

९

१०

११ [८] (५११)

(५०)

७ वैकुण्ठ इन्द्रः । इन्द्रः । जगती; ३, ४ अभिसारिणी, ५ जिष्ठप ।

प्र वो महे मन्दमानायान्धसो ऽर्ची विश्वानराय विश्वाभुवे ।
इन्द्रस्य यस्य सुमखं सहो महि श्रवो नृमणं च रोदसी सपर्यतः
सो चिन्नु सख्या नयं इनः स्तुतश्चर्कत्य इन्द्रो मावते नरे ।
विश्वांसु धूपं वाजकृत्येषु सत्पते वृत्रे वाप्स्वमि शूर मन्दसे
के ते नर इन्द्र ये त इषे ये ते सुमं सधन्यमियक्षान् ।
के ते वाजायामुर्याय हिन्विरे के अप्सु स्वासूर्वरासु पौंस्ये
भुवस्त्वमिन्द्र ब्रह्मणा महान् भुवो विश्वेषु सर्वनेषु यज्ञियः ।
भुवो नृश्च्यौतो विश्वस्मिन् भरे ज्येष्ठश्च मन्त्रो विश्वचर्पणे ।
अवा नु के ज्यायान् यजर्वनसो महीं त ओमात्रां कृष्टयो विदुः ।
असो नु कमजरो वधाश्च विश्वेदेता सर्वना तूतुमा कृषे

१

२

३

४

५

(५१८)

एता विश्वा सर्वना तूतुमा कृषे स्वयं सूनो सहसो यानि दधिषे ।
 वराय ते पात्रं धर्मणे तना यजो मन्त्रो बहोद्यतं वचः
 ये ते विप्र बह्वकृतः सुते सत्त्वा वसूनां च वसुनश्च दावने ।
 प्र ते सुमनस्य मनसा पथा भुवन् मदे सुतस्य सोम्यस्यान्धसः

६

७ [९] (५२०)

(५१)

(९) १, ३, ५, ७, ९ देवाः; २, ४, ६, ८ सौचीकोऽग्निः । २, ४, ६, ८ देवाः;
 १, ३, ५, ७, ९ अग्निः । त्रिष्टुप् ।

महत् तदुत्वं स्थविरं तदासी—द्येनाविष्टितः प्रविवेशिथापः ।

विश्वा अपश्यद्बहुधा ते अग्ने जातवेदस्तन्वो देव एकः

१

को मा ददर्श कतमः स देवो यो मे तन्वो बहुधा पर्यपश्यत् ।

काह मित्रावरुणा क्षियन्त्यग्नेर्विश्वाः समिधो देवयानीः

२

ऐच्छाम त्वा बहुधा जातवेदुः प्रविष्टमग्ने अस्वोर्षधीषु ।

ते त्वा यमो अचिकेच्चित्रभानो दशान्तरुष्यादतिरोचमानम्

३

होत्रावहं वरुण बिभ्यदायं नेदेव मा युनजन्नत्र देवाः ।

तस्य मे तन्वो बहुधा निविष्टा एतमर्थं न चिकेताहमग्निः

४

एहि मनुर्वैवयुर्यज्ञकामो ऽरंकृत्या तमसि क्षेप्यग्ने ।

सुगान् पथः कृणुहि देवयानान् बह हव्यानि सुमनस्यमानः

५ [१०]

अग्नेः पूर्वं भ्रातरो अर्थमितं रथीवाध्वानमन्वावरीवुः ।

तस्मान्द्रिया वरुण दूरमायं गौरो न क्षेप्शोरविजे ज्यायाः

६

कुर्मस्त आयुरजरं यदग्ने यथा युक्तो जातवेदो न रिष्याः ।

अथा वहासि सुमनस्यमानो भागं देवेभ्यो हविषः सुजात

७

प्रयाजान् मे अनुयाजाँश्च केवला—नूर्जस्वन्तं हविषो दत्त भागम् ।

घृतं चापां पुरुषं चौषधीना—मगेश्च दीर्घमायुरस्तु देवाः

८

तव प्रयाजा अनुयाजाश्च केवल ऊर्जस्वन्तो हविषः सन्तु भागाः ।

तवाग्ने यजोऽयमस्तु सर्व—स्तुभ्यं नमन्तां प्रादिशश्चतस्रः

९ [११] (५२१)

६ सौचीकोऽग्निः । विश्वे देवाः । त्रिष्टुप् ।

विश्वे देवाः शास्तन मा यथेह होता वृतो मनवै यज्ञिषद्य ।

प्र मे वृत भागधेयं यथा वो येन पथा हव्यमा वो वहानि

१

अहं होता न्यसीदुं यजीयान् विश्वे देवा मरुतो मा जुनन्ति ।

अहरहराश्विनाध्वर्यवं वां ब्रह्मा समिन्द्रवति साहुतिर्वाम्

२

अयं यो होता किरु स यमस्य कमप्यूहे यत् समञ्जन्ति देवाः ।

अहरहरजायते मासिमास्यथा देवा दधिरे हव्यवाहम्

३

मां देवा दधिरे हव्यवाहमपस्तुक्तं बहु कृच्छ्रा चरन्तम् ।

अग्निर्विद्वान् यज्ञं नः कल्पयाति पञ्चयामं त्रिवृतं सप्ततन्तुम्

४

आ वो यक्ष्यमृतत्वं सुवीरं यथा वो देवा वरिवः कराणि ।

आ बाह्वोर्वज्रमिन्द्रस्य धेया मथेमा विश्वाः पृतना जयाति

५

त्रीणि शता त्री सहस्राण्यग्निं त्रिंशच्च देवा नवं चासपर्यन् ।

औक्षन् घृतैरस्तृणन् बर्हिरेस्मा आदिद्धोतारं न्यसादयन्त

६ [१२] (५२५)

(५३)

११ देवाः, ४-५ सौचीकोऽग्निः । अग्निः, ४-५ देवाः । १-५, ८ त्रिष्टुप्; ६-७, ९-११ जगती ।

यमैच्छाम मनसा सोऽयमागाद्यज्ञस्य विद्वान् परुषश्चिकित्वान् ।

स नो यक्षद् देवताता यजीयान् नि हि पत्सदन्तरः पूर्वी अस्मत्

१

अराधि होता निषदा यजीया नमि प्रयांसि सुधितानि हि ख्यत् ।

यजामहे यजियान् हन्त देवा इच्छामहा इड्यौ आज्येन

२

साध्वीर्मकदेववीति नो अद्य यज्ञस्य जिह्वामविदाम गुह्याम् ।

स आयुरागात् सुरभिर्वसानो मद्रामकदेवहृति नो अद्य

३

तदुद्य वाचः प्रथमं मसीय येनासुरौ अमि देवा असां ।

ऊजाद उत यज्ञियासः पञ्च जना मम होत्रं जुषध्वम्

४

पञ्च जना मम होत्रं जुषन्तां गोजाता उत ये यज्ञियासः ।

पृथिवी नः पार्थिवात् पात्वहमे

५ [१३] (५३०)

तन्तुं तन्वन् रजसो भानुमन्विहि ज्योतिष्मतः पृथो रक्ष धिया कृतान् ।	
अनुत्पणं वयत् जोगुवामपो मनुर्भव जनया दैव्यं जनम्	६
अक्षानहो नहतनोत सोम्या इष्कणुध्वं रक्षना ओत पिंशत ।	
अष्टावन्धुरं वहताभितो रथं येन देवासो अनयन्नाभि प्रियम्	७
अमन्वती रीयते सं रभध्वमुत्तिष्ठत प्र तरता सखायः ।	
अत्रा जहाम ये असन्नशेवाः शिवान् वयमुत्तरेमाभि वाजान् ।	८
त्वष्टा माया वेदुपसामपस्तमो बिभ्रत् पात्रा देवपानानि शंतमा ।	
शिशीति नूनं परशुं स्वायसं येन वृश्वादेतशो ब्रह्मणस्पतिः	९
सतो नूनं कंवयः सं शिशीत् वाशीभिर्याभिरमृताय तक्षथ ।	
विद्वांसः पदा गुह्यानि कर्तन् येन देवासो अमृतत्वमानशुः	१०
गर्भे योषामदधुर्वत्समास न्यपीच्येन मनसोत जिह्वया ।	
स विश्वाहा सुमना योग्या अभि सिंषासनिर्वनते कार इज्जितिम्	११ [१४] (५४३)

(५४)

६ बृहदुक्थो वामदेव्यः । इन्द्रः । जिह्वुप् ।

तां सु ते कीर्तिं मघवन् महित्वा यत् त्वां भीति रोदसी अह्वयेताम् ।	
प्रावो देवा आतिरो दासमोजः प्रजायै त्वस्यै यदशिक्ष इन्द्र	१
यदचरस्तन्वा वावृधानो बलानीन्द्र प्रब्रुवाणो जनेषु ।	
मायेत सा ते यानि युद्धान्याहुर्नाद्य शत्रुं ननु पुरा विवित्से	२
क उ नु ते महिमनः समस्याऽस्मत् पूर्व ऋषयोऽन्तमापुः ।	
यन्मातरं च पितरं च साकमर्जनयथास्तन्वः स्वायाः	३
चत्वारिं ते असुर्याणि नामाऽदाभ्यानि महिषस्य सन्ति ।	
त्वमङ्ग तानि विश्वानि वित्से येभिः कर्माणि मघवश्चकथं	४
त्वं विश्वा दधिषे केवलानि यान्याविर्या च गुहा वसूनि ।	
काममिन्मे मघवन् मा वि तारीस्त्वमाज्ञाता त्वमिन्द्रासि दाता	५
यो अर्धधाज्ज्योतिषि ज्योतिरन्तर्यो असृजन्मधुना सं मधूनि ।	
अध प्रियं शूपमिन्द्राय मनम् ब्रह्मकृता बृहदुक्थादवाच	६ [१५] (५५२)

(५५)

८ बृहदुक्त्यो वामदेव्यः । इन्द्रः । त्रिष्टुप् ।

दूरे तन्नाम गुह्यं पराचैर्यत् त्वां भीते अह्वयेतां वयोधै ।

उदस्तभ्राः पृथिवीं द्यामभीके भ्रातुः पुत्रान् मघवन् तित्विषाणः

महत् तन्नाम गुह्यं पुरुस्पृग् येन भूतं जनयो येन भव्यम् ।

प्रत्नं जातं ज्योतिर्यदस्य प्रियं प्रियाः समविशन्त पञ्च

आ रोदसी अपृणादोत मध्यं पञ्च देवाँ ऋतुशः सप्तसप्त ।

चतुस्त्रिंशता पुरुधा वि चष्टे सरूपेण ज्योतिषा विव्रतेन

यदुष औच्छः प्रथमा विभाना मजनयो येन पुष्टस्य पुष्टम् ।

यत् ते जामित्वमवरं परस्या महन्महत्या असुरत्वमेकम्

विधुं दद्राणं समने बहूनां युवानं सन्तं पलितो जंगार ।

देवस्य पश्य काव्यं महित्वा ऽद्या ममार स ह्यः समान

शाकर्मना शाको अरुणः सुपर्ण आ यो महः शूरः सनादनीळः ।

यच्चिकेत सत्यमित् तन्न मोघं वसु स्पार्हमुत जेतोत दाता

ऐभिर्देवे वृष्ण्या पौस्यानि येभिरौक्षद्वृत्रहत्याय वज्री ।

ये कर्मणः क्रियमाणस्य मह ऋतेकर्ममुदजायन्त देवाः

युजा कर्माणि जनयन् विश्वौजा अशस्तिहा विश्वमनास्तुराषाद् ।

पीत्वी सोमस्य दिव आ वृधानः शूरो निर्युधार्धमदस्यून

(५६)

७ बृहदुक्त्यो वामदेव्यः । विश्वे देवाः । त्रिष्टुप्, ४-६ जगती ।

इदं त एकं पर ऊं त एकं तृतीयेन ज्योतिषा सं विशस्व ।

संवैशनि तन्वश्वाश्चरुरोधि प्रियो देवानां परमे जनित्रे

तनूष्टे वाजिन् तन्वं नयन्ती वाममस्मभ्यं धातु शर्म तुभ्यम् ।

अहृतो महो धरुणां देवान् द्विर्विव ज्योतिः स्वमा मिमीयाः

वाज्यसि वाजिनेना सुवेनीः सुवितः स्तोमं सुवितो दिवं गाः ।

सुवितो धर्मं प्रथमानु सत्या सुवितो देवान् त्सुवितोऽनु पत्नं

महिम्न एषां पितरश्चनेशिरे देवा देवेष्वदधरपि कर्तुम् ।

समविद्यचुरुत यान्यत्विषु रेषां तनूषु नि विविशुः पुनः

सहोभिर्विश्वं परि चक्रमु रजः पूर्वा धामान्यमिता मिमानाः ।

तनूषु विश्वा भुवना नि येमिरे प्रासारयन्त पुरुध प्रजा अनु ५

द्विधा सूनवोऽसुरं स्वर्विबु मास्थापयन्त तृतीयेन कर्मणा ।

स्वां प्रजां पितरः पित्र्यं सह आवरेष्वदधुस्तन्तुमाततम् ६

नावा न क्षोदः प्रदिशः पृथिव्याः स्वस्तिभिरति दुर्गाणि विश्वा ।

स्वां प्रजां बृहदुक्थो महित्वा ऽऽ वरेष्वदधादा परेषु ७ [१८] (५६७)

(५७)

६ वन्धुः श्रुतवन्धुर्विप्रवन्धुर्गौपायनाः । विश्वे देवाः । गायत्री ।

मा प्र गाम पथो वयं मा यज्ञादिन्द्र सोमिनः । मान्तः स्थुर्नो अरातयः १

यो यज्ञस्य प्रसाधनस्तन्तुदेवेष्वार्ततः । तमाहुतं नशीमहि २

मनो न्वा हुवामहे नाराशंसेन सोमेन । पितॄणां च मन्मभिः ३

आ त एतु मनः पुनः कृत्वे दक्षाय जीवसे । ज्योक् च सूर्यं हृशे ४

पुनर्नः पितरो मनो ददातु दैव्यो जनः । जीवं व्रातं सचेमहि ५

वयं सोम व्रते तव मनस्तनूषु बिभ्रतः । प्रजावन्तः सचेमहि ६ [१९] (५७३)

(५८)

१२ वन्धुः श्रुतवन्धुर्विप्रवन्धुर्गौपायनाः । मन आवर्तनम् । अनुष्टुप् ।

यत् ते यमं वैवस्वतं मनो जगाम दूरकम् । तत् त आ वर्तयामसीह क्षयाय जीवसे १

यत् ते दिवं यत् पृथिवीं मनो जगाम दूरकम् । तत् त आ वर्तयामसीह क्षयाय जीवसे २

यत् ते भूमिं चतुर्भृष्टिं मनो जगाम दूरकम् । तत् त आ वर्तयामसीह क्षयाय जीवसे ३

यत् ते चतस्रः प्रदिशो मनो जगाम दूरकम् । तत् त आ वर्तयामसीह क्षयाय जीवसे ४

यत् ते समुद्रमर्णवं मनो जगाम दूरकम् । तत् त आ वर्तयामसीह क्षयाय जीवसे ५

यत् ते मरीचीः प्रवतो मनो जगाम दूरकम् । तत् त आ वर्तयामसीह क्षयाय जीवसे ६ [२०]

यत् ते अपो यदोषधीं मनो जगाम दूरकम् । तत् त आ वर्तयामसीह क्षयाय जीवसे ७

यत् ते सूर्यं यदुषसं मनो जगाम दूरकम् । तत् त आ वर्तयामसीह क्षयाय जीवसे ८

यत् ते पर्वतान् बृहतो मनो जगाम दूरकम् । तत् त आ वर्तयामसीह क्षयाय जीवसे ९

यत् ते विश्वमिदं जगन्मनो जगाम दूरकम् । तत् त आ वर्तयामसीह क्षयाय जीवसे १०

यत् ते पराः परावतो मनो जगाम दूरकम् । तत् त आ वर्तयामसीह क्षयाय जीवसे ११

यत् ते भूतं च भव्यं च मनो जगाम दूरकम् । तत् त आ वर्तयामसीह क्षयाय जीवसे १२

[२१] (५८५)

(५९)

१० बन्धुः श्रुतबन्धुर्विप्रबन्धुर्गौपायनाः । १-३ निर्ऋतिः, ४ निर्ऋतिः सोमश्च, ५-६ असुनीतिः,
७ पृथिवी-द्वयन्तरिक्ष-सोम-पूष-पथ्या-स्वस्तयः, ८-१० द्यावापृथिवी, १० (पूर्वार्धस्य)
इन्द्र-द्यावापृथिव्यः । त्रिष्टुप्, ८ पङ्क्तिः, ९ महापङ्क्तिः, १० पङ्क्त्युत्तरा ।

प्र तार्यायुः प्रतुरं नवीयः स्थातरिव क्रतुमता रथस्य ।

अध च्यवान् उत तवीत्यर्थं परातरं सु निर्ऋतिर्जिहीताम् १

सामन् नु राये निधिमह्वन्नं करामहे सु पुरुध श्रवांसि ।

ता नो विश्वानि जरिता ममत्तु परातरं सु निर्ऋतिर्जिहीताम् २

अभी प्वर्यः पौंस्यैर्भवेम द्यौर्न भूमिं गिरयो नाजान् ।

ता नो विश्वानि जरिता चिकेत परातरं सु निर्ऋतिर्जिहीताम् ३

मो पु णः सोम मृत्यवे परा द्वाः पश्येम नु सूर्यमुच्चरन्तम् ।

द्युर्भिर्हितो जरिमा स नो अस्तु परातरं सु निर्ऋतिर्जिहीताम् ४

असुनीते मनो अस्मासु धारय जीवातवे सु प्र तिरा न आयुः

रारन्धि नः सूर्यस्य संहृशि द्यूतेन त्वं तन्वं वर्धयस्व ५ [२२]

असुनीते पुनरस्मासु चक्षुः पुनः प्राणमिह नो धेहि भोगम् ।

ज्योक् पश्येम सूर्यमुच्चरन्तं मनुमते मूळया नः स्वस्ति ६

पुनर्नो असुं पृथिवी ददातु पुनर्द्यौर्दिवी पुनरन्तरिक्षम् ।

पुनर्नः सोमस्तन्वं ददातु पुनः पूषा पथ्यांष्ट या स्वस्तिः ७

शं रोदसी सुबन्धवे यद्वाही क्रतस्य मातरा ।

भरतामप यद्रपो द्यौः पृथिवि क्षमा रपो मो पु ते किं चनाममत् ८

अव द्वके अव त्रिका दिवश्चरन्ति भेषजा ।

क्षमा चरिण्वेककं भरतामप यद्रपो द्यौः पृथिवि क्षमा रपो मो पु ते किं चनाममत् ९

समिन्द्रेय गामनद्वाहं य आवहदुशीनराण्या अनः ।

भरतामप यद्रपो द्यौः पृथिवि क्षमा रपो मो पु ते किं चनाममत् १० [२३] (५९)

(६०)

१२ बन्धुः श्रुतबन्धुर्विप्रबन्धुर्गौपायनाः, ६ अगस्त्यस्वसा एषां माता ऋषिका । १-४, ६ असमातिः,
५ इन्द्रः, ७-११ जीवः, १२ हस्तः । अनुष्टुप्, १-५ गायत्री, ८-९ पङ्क्तिः ।

आ जनं त्वेपसंहं माहीनानामुपस्तुतम् । अगन्म विभ्रतो नमः १

असमातिं नितोशनं त्वेपं नियुयिन्न रथम् । भुजयथस्य सत्पतिम् २

(५९०)

यो जनान् महिषाँ इवा—ऽतितस्थौ पवीरवान् । उतापवीरवान् युधा ३
यस्येक्ष्वाकुरुषं वृते रेवान् मराग्येधते । दिवीव पञ्च कृष्टयः ४
इन्द्रं क्षत्रासमातिषु रथप्रोष्ठेषु धारय । दिवीव सूर्यं हृशे ५
अगस्त्यस्य नन्द्यः सतीं युनक्षि रोहिता ।
पणीन् न्यक्रमीरभि विश्वान् राजन्नराधसः ६ [२४]

अयं मातायं पिता ऽयं जीवातुरागमत् । इदं तव प्रसर्पणं सुबन्धवेहि निरिहि ७
यथा युगं वरत्रया नह्यन्ति धरुणाय कम् ।
एवा दाधार ते मनो जीवातवे न मृत्यवे ऽथो अरिष्टतातये ८
यथेयं पृथिवी मही दाधारेमान् वनस्पतीन् ।
एवा दाधार ते मनो जीवातवे न मृत्यवे ऽथो अरिष्टतातये ९
यमादुहं वैवस्वतात् सुबन्धोर्मन आभरम् । जीवातवे न मृत्यवे ऽथो अरिष्टतातये १०
न्यग्वातोऽव वाति न्यक् तपति सूर्यः । नीचीनमध्या दुहे न्यग्भवतु ते रपः ११
अयं मे हस्तो भगवा—नयं मे भगवत्तरः । अयं मे विश्वभेषजो ऽयं शिवाभिमर्शनः १२
[२५] (६०७)

(६१)

[पञ्चमोऽनुवाकः ॥५॥ सू० ६१-६८]

२७ नाभानेदिष्टो मानवः । विश्वे देवाः । त्रिष्टुप् ।

इदमिथा रौद्रं गूर्तवचा ब्रह्म क्त्वा शच्यामन्तराजौ ।
क्राणा यदस्य पितरां मंहनेष्ठाः पर्षत् पक्थे अहन्ना सप्त होतृन् १
स इद्वानाय दभ्याय वन्व—उच्यवान्ः सूदैरमिमीत वेदिम् ।
तूर्वयाणो गूर्तवचस्तमः क्षोदो न रेत इत ऊति सिञ्चत् २
मनो न येषु हवनेषु तिग्मं विपः शच्या वनुथो द्रवन्ता ।
आ यः शर्याभिस्तुविनुष्णो अस्या—ऽश्रीणीतादिशं गर्भस्तौ ३
कृष्णा यद्रोष्वरुणीषु सीदद् दिवो नपाताश्विना हुवे वाम् ।
वीतं मे यज्ञमा गतं मे अन्नं ववन्वांसा नेपमस्मृतधू ४
पथिष्ठ यस्य वीरकर्मभिष्ण—दनुष्ठितं नु नर्यो अपौहत् ।
पुनस्तदा वृहति यत् कनाया दुहितुरा अनुभृतमनर्वा ५ [२६]
मध्या यत् कर्त्तव्यमभवदुभीके कामं कृण्वाने पितरि युवत्याम् ।
मनानघेतो जहतुर्वियन्ता सानो निषिक्तं सुकृतस्य योनौ ६ (६१३)

पिता यत् स्वां दुहितरमधिष्कन् क्षमया रेतः संजग्मानो नि विश्वत् ।
 स्वाध्याजजनयन् ब्रह्म देवा वास्तोष्पतिं व्रतपां निरतक्षन्
 स ई वृषा न फेनमस्यदुजौ स्मदा परैदप दुभ्रचेताः ।
 सरत् एदा न दक्षिणा परावृद्ध न ता नु मे पृश्नयो जगृध्रे
 मक्षू न वह्निः प्रजाया उपब्धि रग्निं न नग्न उप सीदुद्धः ।
 सन्तिधेम् सन्तितोत वाजं स धर्ता जज्ञे सहसा यवीयुत्
 मक्षू कनायाः सख्यं नवग्वा ऋतं वदन्त ऋतयुक्तिमग्मन् ।
 द्विवर्हसो य उप गोपमागु रदक्षिणासो अच्युता दुदुक्षन्

७

८

९

१० [२७]

मक्षू कनायाः सख्यं नवीयो राधो न रेत ऋतमित् तुरण्यन् ।
 शुचि यत् ते रेकण आयजन्त सबर्दुवायाः पय उस्त्रियायाः
 पश्वा यत् पश्वा वियुता बुधन्ते ति ब्रवीति वक्तरी रराणः ।
 वसोर्वसुत्वा कारवोऽनेहा विश्वं विवेष्टि द्रविणमुप क्षु
 तदिह्वस्य परिषद्धानो अग्मन् पुरु सदर्न्तो नार्षदं बिभित्सन् ।
 वि शुष्णस्य संग्रथितमनवा विदत् पुरुप्रजातस्य गुहा यत्
 भर्गो ह नामोत यस्य देवाः स्वर्ण ये त्रिषधस्थे निषेदुः ।
 अग्निर्ह नामोत जातवेदाः शुधी नो होतर्ऋतस्य होताधुकू
 उत त्या मे रौद्रावर्चिमन्ता नासत्याविन्द्र गूर्तये यजधै ।
 मनुष्वद्वक्तवर्हिषे रराणा मन्द्र हितप्रयसा विश्वु यज्यू

११

१२

१३

१४

१५ [२८]

अयं स्तुतो राजा वन्दि वेधा अपश्च विप्रस्तरति स्वसेतुः ।
 स कक्षीर्वन्तं रेजयत् सो अग्निं नेमिं न चक्रमर्वतो रघुद्रु
 स द्विवन्धुर्वैतरणो यष्टा सवर्धु धेनुमस्वं दुहधै ।
 सं यन्मित्रावरुणा वृश्च उक्थै ज्येष्ठोभिर्यमणं वरुथैः
 तद्वन्धुः सूरिर्दुवि ते धियुधा नाभानेदिष्ठो रपति प्र वेनन् ।
 सा नो नाभिः परमास्य वा द्याऽहं तत् पश्चा कतिथश्चिदास
 इयं मे नाभिर्दिह मे सुधस्थ मिमे मे देवा अयमस्मि सर्वः ।
 द्विजा अहं प्रथमजा ऋतस्ये दं धेनुरदुहज्जायमाना
 अधासु मन्द्रो अरतिविभावा स्व स्यति द्विवर्तनिर्वनेपाट ।
 ऊर्ध्वा यच्छ्रेणिर्न शिशुर्दन् मक्षू स्थिरं शीवृधं सूत माता

१६

१७

१८

१९

२० [२९] (६७७)

अथा गाव उपमातिं कनाया अनु श्वान्तस्य कस्य चित् परेयुः ।

श्रुधि त्वं सुद्रविणो नस्त्वं याँळाश्वघ्नस्य वावृधे सुनृताभिः २१

अथ त्वमिन्द्र विद्वद्यस्मान् महो राये नृपते वज्रबाहुः ।

रक्षा च नो मघोनः पाहि सूरि ननेहसस्ते हरिवो अभिष्टौ २२

अथ यद्राजाना गविष्टौ सरत् सरण्युः कारवे जरण्युः ।

विप्रः प्रेष्ठः स ह्येषां बभूव परां च वक्षदुत पर्षदेनान् २३

अथा न्वस्य जेन्यस्य पुष्टौ वृथा रेभन्त ईमहे तदू नु ।

सुरण्युरस्य सुनुरश्वो विप्रश्चासि श्रवसश्च सातौ २४

युवोर्यदि सख्यायास्मे शर्धाय स्तोमं जुजुषे नमस्वान् ।

विश्वत्र यस्मिन्ना गिरः समीचीः पूर्वीव गातुर्दाशत् सुनृतायै २५

स गृणानो अन्दिर्देववानिति सुबन्धुर्ममसा सूक्तैः ।

वर्धदुक्थैर्वचोभिरा हि नूनं व्यध्वैति पयस उस्त्रियायाः २६

त ऊ पु णो महो यजत्रा भूत देवास ऊतये सजोषाः ।

ये वाजाँ अनयता वियन्तो ये स्था निचेतारो अमूराः २७ [३०] (६३४)

—३०५—

[द्वितीयोऽध्यायः ॥ २ ॥ व० १-२४]

(६२)

११ नाभानेदिष्टो मानवः । विश्वे देवाः, १-६ अङ्गिरसो वा, ८-११ सावर्णेर्दानम् । जगती;

५, ८, ९ अनुष्टुप्; प्रगाथः= (६ बृहती, ७ सतोबृहती); १० गायत्री, ११ त्रिष्टुप् ।

ये यजेन् दक्षिण्या समक्ता इन्द्रस्य सख्यममृतत्वमानश ।

तेभ्यो भद्रमङ्गिरसो वो अस्तु प्रति गृष्णीत मानवं सुमेधसः १

य उवाजन् पितरो गोमयं वस्व तेनाभिन्दन् परिवत्सरे वलम् ।

वीर्षायुत्वमङ्गिरसो वो अस्तु प्रति गृष्णीत मानवं सुमेधसः २

य ऋतेन सूर्यमारोहयन् दिव्यप्रथयन् पृथिवीं मातरं वि ।

सुप्रजास्त्वमङ्गिरसो वो अस्तु प्रति गृष्णीत मानवं सुमेधसः ३

अयं नामा वदति वल्गु वो गृहे देवपुत्रा ऋषयस्तच्छृणोतन ।

सुवह्ण्यमङ्गिरसो वो अस्तु प्रति गृष्णीत मानवं सुमेधसः ४

विरूपास इहपयस्त इद्रम्भीरवेपसः । ते अङ्गिरसः सुनवस्ते अग्नेः परि जज्ञिरे ५ [१]

ये अग्नेः परि जज्ञिरे विरूपासो दिवस्परि ।

नववो नु दशवो अङ्गिरस्तमः सचा वृषेषु महत

इन्द्रेण युजा निः सृजन्त वाधतो ब्रजं गोमन्तमश्विनम् ।

सहस्रं मे ददतो अष्टकर्ण्यः श्रवो देवेष्वक्त

७

प्र नूनं जायतामयं मनुस्तोक्मेव रोहतु । यः सहस्रं शताश्वं सद्यो वानाय मंहते ८

न तमश्नोति कश्चन दिव इव सान्वारभम् ।

सावर्ण्यस्य दक्षिणा वि सिन्धुरिव पप्रथे

९

उत दासा परिविषे स्मद्विष्टी गोपरीणसा । यदुस्तुर्वश्च मामहे

१०

सहस्रदा ग्रामणीर्मा रिषन्मनुः सूर्येणास्य यतमानैतु दक्षिणा

सार्वर्ण्यदेवाः प्र तिरन्वायु—र्यस्मिन्नश्रान्ता असनाम वाजम्

११ [२] (६४५)

(६३)

१७ गयः स्नातः । विश्वे देवाः १५-१६ पथ्या स्वस्तिः । जगती, १५ त्रिष्टुप्वाः १६-१७ त्रिष्टुप् ।

परावतो ये दिधिषन्त आप्यं मनुप्रीतासो जनिमा विवस्वतः ।

ययातेर्ये नहुष्यस्य बर्हिषि देवा आसते ते अधि ब्रुवन्तु नः

१

विश्वा हि वो नमस्यानि वन्द्या नामानि देवा उत यज्ञियानि वः ।

ये स्थ जाता अदितेरन्वस्परि ये पृथिव्यास्ते म इह श्रुता हवम्

२

येभ्यो माता मधुमत पिन्वते पयः पीयूषं द्यौरदितिरद्विर्बर्हाः ।

उक्थशुष्मान् वृषभरान् त्वग्रस—स्ताँ आदित्याँ अनु मदा स्वस्तये

३

नृचक्षसो अनिमिषन्तो अर्हणा बृहदेवासो अमृतत्वमानशुः ।

ज्योतीरिथा अहिमाया अनागसो दिवो वर्ष्माणं वसते स्वस्तये

४

सम्राजो ये सुवृधो यज्ञमाययु—रपरिहृता दधिरे दिवि क्षयम् ।

ताँ आ विवास नमसा सुवृक्तिभि—महो आदित्याँ अदितिं स्वस्तये

५ [३]

को वः स्तोमं राधति यं जुजोषथ विश्वे देवासो मनुषो यति ष्ठन ।

को वोऽध्वरं तुविजाता अरं करद यो नः पर्षदत्यंहः स्वस्तये

६

येभ्यो होत्राँ प्रथमामायेजे मनुः समिद्धाग्निर्मनसा सप्त होतृभिः ।

त आदित्या अमयं शर्म यच्छत सुगा नः कर्त सुपथा स्वस्तये

७

य ईशिरे भुवनस्य प्रचेतसो विश्वस्य स्थातुर्जगतश्च मन्तवः ।

ते नः कृतादकृतादेनसस्पर्ष—या देवासः पिपृता स्वस्तये

८

मोष्विन्द्रं सुहवं हवामहे—ऽहोमुचं सुकृतं देव्यं जनम् ।

अग्निं मित्रं वरुणं सातये भगं द्यावापृथिवी मरुतः स्वस्तये ९

सुत्रामाणं पृथिवीं द्यामनेहसं सुशर्माणमदिति सुप्रणीतिम् ।

देवीं नावं स्वरित्रामनागस—मस्रवन्तीमा रुहेमा स्वस्तये १० [४]

विश्वं यजत्रा अधि वोचतोतये त्रायध्वं नो दुरेवाया अभिहृतः ।

सत्यया वो देवहूत्या हुवेम शृण्वतो देवा अवसे स्वस्तये ११

अपामीवामप विश्वामनाहुति—मपाराति दुर्विदत्रामघायतः ।

आरे देवा द्वेपो अस्मद्युयोतनो—रु णः शर्म यच्छता स्वस्तये १२

अरिष्टः स मर्तो विश्व एधते प्र प्रजाभिर्जायते धर्मेणस्पर्ति ।

यमादित्यासो नयथा सुनीतिभि—रति विश्वानि दुरिता स्वस्तये १३

यं देवासोऽवथ वाजसातो यं शूरसाता मरुतो हिते धने ।

प्रातर्यावाणं रथमिन्द्र सानसि—मरिष्यन्तमा रुहेमा स्वस्तये १४

स्वस्ति नः पथ्यासु धन्वसु स्वस्त्यप्सु वृजने स्वर्वति ।

स्वस्ति नः पुत्रकृथेषु योनिषु स्वस्ति राये मरुतो दधातन १५

स्वस्तिरिद्धि प्रपथे श्रेष्ठा रेक्णस्वत्यभि या वाममेति ।

सा नो अमा सो अरणे नि पातु स्वावेशा भवतु देवगोपा १६

एवा प्लतेः सूनुरवीवृधद्वो विश्व आदित्या अदिते मनीषी ।

इशानासो नरो अमर्त्येना—ऽस्तावि जनो दिव्यो गयेन १७ [५] (६६२)

(६४)

१७ गयः स्यातः । विश्वे देवाः । जगतीः १२, १६, १७ त्रिष्टुप् ।

कथा देवानां कतमस्य यामनि सुमन्तु नाम शृण्वतां मनामहे ।

को मृळ्याति कतमो नो मयस्करत् कतम ऊती अभ्या ववर्तति १

कृत्यन्ति कतवो हृत्सु धीतयो वेनन्ति वेनाः पतयन्त्या दिशः ।

न मर्द्धिता विद्यते अन्य एभ्यो देवेषु मे अधि कामा अयंसत २

नरा वा शंसं पूषणमगोह्य—मग्निं देवेन्द्रमभ्यर्चसे गिरा ।

सूर्यामासा चन्द्रमसा यमं विवि चितं वासामुषसंमस्तुमश्विना ३ (६६५)

कथा कविस्तुवीरवान् कया गिरा बृहस्पतिर्वावृधते सुवृत्तिभिः ।
अज एकपात् सुहवैर्भिर्ऋकभिर्ऋहिः शृणोतु बुधयो हवीमनि
दक्षस्य वादिते जन्मनि व्रते राजाना मित्रावरुणा विवाससि ।
अतूर्तपन्थाः पुरुरथो अयमा सप्तहोता विषुरूपेषु जन्मसु

४

५ [६]

ते नो अर्वन्तो हवनश्रुतो हवं विश्वे शृण्वन्तु वाजिनो मितद्रवः ।
सहस्रसा मेधसाताविव त्मना महो ये धनं समिथेषु जश्निरे
प्र वो वायुं रथयुजं पुरंधिं स्तोमैः कृणुध्वं सखयार्य पूषणम् ।
ते हि देवस्य सवितुः सर्वांमनि क्रतुं सचन्ते सचितः सचेतसः
त्रिः सप्त सप्ता नद्यो महीरपो वनस्पतीन् पर्वतां अग्निभूतये ।
कृशानुमस्तृन् तिष्यं सधस्थ आ रुद्रं रुद्रेषु रुद्रियं हवामहे
सरस्वती सरयुः सिन्धुरूमिभिर्महो महीरवसा यन्तु वक्षणीः ।
देवीरापो मातरः सूदयित्वो घृतवत् पयो मधुमन्नो अर्चत
उत माता बृहद्दिवा शृणोतु नस्त्वष्टा देवेभिर्जनिभिः पिता वचः ।
ऋमुक्षा वाजो रथस्पतिर्भगो रण्वः शंसः शशमानस्य पातु नः

६

७

८

९

१० [७]

रण्वः संहृष्टौ पितुमां इव क्षयो भद्रा रुद्राणां मरुतामुपस्तुतिः ।
गोभिः प्याम यशसो जनेष्वा सदा देवास इळया सचेमहि
यां मे धियं मरुत इन्द्र देवा अर्ददात वरुण मित्र यूयम् ।
तां पीपयत् पर्यसेव धेनु कुविद्विरो अधि रथे वहाथ
कुविद्वङ्ग प्रति यथा चिदस्य नः सजात्यस्य मरुतो बुबोधथ ।
नामा यत्र प्रथमं संनसामहे तत्र जामित्वमदितिर्दधातु नः
ते हि द्यावापृथिवी मातरा मही देवी देवाश्चन्मना यज्ञिये इतः ।
उभे बिभृत उभयं भरीमाभिः पुरु रतांसि पितृभिश्च सिञ्चतः
वि षा होत्रा विश्वमश्नोति वार्यं बृहस्पतिररमन्तिः पनीयसी ।
ग्रावा यत्र मधुपुदुच्यते बृहद्वीवशन्त मतिभिर्मनीषिणः
एवा कविस्तुवीरवां ऋतज्ञा द्रविणस्युर्द्रविणसश्चक्रानः ।
उक्थेमिरत्र मतिभिश्च विप्रो ऽपीपयद्गयो दिव्यानि जन्म
एवा प्लतेः सूनुरवीवृधद्दो विश्व आदित्या अदिते मनीषी ।
ईशानासो नरो अमर्त्यना जना विजानो विषयो गयेन

११

१२

१३

१४

१५

१६

१७ [८]

(६७९)

(६५)

१५ वसुकर्णो वासुकः । विश्वे देवाः । जगती, १५ त्रिष्टुप् ।

- अग्निर्न्द्रो वरुणो मित्रो अर्यमा वायुः पूषा सरस्वती सजोषसः ।
 अदित्या विष्णुर्मरुतः स्वर्बृहत् सोमो रुद्रो अदितिर्वह्मणस्पतिः १
 इन्द्राग्नी वृत्रहत्येषु सत्पती मिथो हिन्वाना तन्वाऽ समोकसा ।
 अन्तरिक्षं मह्या पप्रुरोजसा सोमो घृतश्रीर्महिमानमीरयन् २
 तेषां हि मह्या महतामनर्वणां स्तोमा इयम्यृतज्ञा क्रतावृधाम् ।
 ये अप्सवर्मण्वं चित्रराधसस्ते नो रासन्तां महये सुमित्र्याः ३
 स्वर्णरमन्तरिक्षाणि रोचना द्यावाभूमी पृथिवीं स्कम्भुरोजसा ।
 पूषा इव महयन्तः सुरातयो देवाः स्तवन्ते मनुषाय सूरयः ४
 मित्राय शिक्ष वरुणाय दाशुषे या सम्राजा मनसा न प्रयुच्छतः ।
 ययोर्धाम धर्मणा रोचते बृहद् ययोरुभे रोदसी नाधसी वृतौ ५ [९]
 या गौर्वर्तनिं पर्येति निष्कृतं पयो दुहाना वतनीरवारतः ।
 सा प्रब्रुवाणा वरुणाय दाशुषे देवेभ्यो दाशन्द्रविषा विवस्वते ६
 विवक्षसो अग्निजिह्वा क्रतावृध क्रतस्य योनिं विमुशन्त आसते ।
 द्यां स्कमित्यप आ चक्रुरोजसा यज्ञं जनिन्त्वी तन्वीऽ नि मांमृजुः ७
 परिक्षिता पितरां पूर्वजावरी क्रतस्य योना क्षयतः समोकसा ।
 द्यावापृथिवी वरुणाय सव्रते घृतवत् पयो महिषाय पिन्वतः ८
 पर्जन्यावाता वृषभा पुरीषिणेन्द्रवायू वरुणो मित्रो अर्यमा ।
 देवा अदित्या अदितिं हवामहे ये पार्थिवासो दिव्यासो अप्सु ये ९
 त्वष्टारं वायुर्मभवो य ओहते दैव्या होतारा उपसं स्वस्तये ।
 बृहस्पतिं वृत्रखादं सुमेधसमिन्द्रियं सोमं धनसा उ ईमहे १० [१०]
 ब्रह्म गामश्वं जनयन्त ओषधीर्वनस्पतीन् पृथिवीं पर्वतां अपः ।
 सूर्यं विवि रोहयन्तः सुदानव आर्या वृता विसृजन्तो अधि क्षमि ११
 भुज्युर्महसः पिपृथो निरश्विना श्यावं पुत्रं वधिमत्या अजिन्वतम् ।
 कमद्युवं विमदायोहथुर्युवं विष्णाप्वं विश्वकायाव सृजथः १२
 पावीरवी तन्यतुरेकपावृजो दिवो धर्ता सिन्धुरापः समुद्रियः ।
 विश्वे देवासः शृणवन् वचांसि मे सरस्वती सह धीभिः पुरंध्या १३ (६९२)

विश्वे देवाः सह धीभिः पुरंध्या मनोर्यजत्रा अमृता कृतज्ञाः ।
रातिषाचो अभिषाचः स्वर्विदुः स्वर्गिरो ब्रह्म सूक्तं जुषेरत
देवान् वसिष्ठो अमृतान् ववन्दे ये विश्वा भुवनाभि प्रतस्थुः ।
ते नो रासन्तामुरुगायमद्य यूयं पात स्वस्तिभिः सदा नः

१४

१५ [११] (६३४)

(६६)

१५ वसुकर्णो वासुकः । विश्वे देवाः । जगती, १५ त्रिष्टुप् ।

देवान् हुवे बृहच्छ्रवसः स्वस्तये ज्योतिष्कृतो अध्वरस्य प्रचेतसः ।
ये वावृधुः प्रतरं विश्ववेदस इन्द्रज्येष्ठासो अमृता कृतवृधः
इन्द्रप्रसूता वरुणप्रशिष्टा ये सूर्यस्य ज्योतिषो भागमानशुः ।
मरुद्गणे वृजने मन्म धीमहि माघेनि यज्ञं जनयन्त सूरयः
इन्द्रो वसुभिः परि पातु नो गर्यमादित्यैर्नो अदितिः शर्म यच्छतु ।
रुद्रो रुद्रेभिर्देवो मृळयाति न स्वष्टा नो ग्राभिः सुविताय जिन्वतु
अदितिर्द्यावापृथिवी कृतं महदिन्द्राविष्णू मरुतः स्वर्बृहत ।
देवा आदित्या अवसे हवामहे वसून् रुद्रान् त्सवितारं सुदंससम्
सरस्वान् धीभिर्वरुणो धृतव्रतः पूषा विष्णुर्महिमा वायुरश्विना ।
ब्रह्मकृतो अमृता विश्ववेदसः शर्म नो यंसन् त्रिवरुथमंहसः

१

२

३

४

५ [१२]

वृषा यज्ञो वृषणः सन्तु यज्ञिया वृषणो देवा वृषणो हविष्कृतः ।
वृषणा द्यावापृथिवी कृतावरी वृषा पर्जन्यो वृषणो वृषस्तुभः
अग्नीषोमा वृषणा वाजसातये पुरुप्रज्ञस्ता वृषणा उप ब्रुवे ।
यावीजिर वृषणो देवयज्यया ता नः शर्म त्रिवरुथं वि यंसतः
धृतव्रताः क्षत्रिया यज्ञनिष्कृतो बृहद्दिवा अध्वराणामभिभिर्यः ।
अग्निहोतार कृतसापो अद्भुहो ऽपो अमृजन्ननु वृत्रतूर्य
द्यावापृथिवी जनयन्नभि व्रता ऽऽप ओषधीर्विनानि यज्ञिया ।
अन्तरिक्षं स्वरा पप्रुतये वशं देवासस्तन्वीः नि ममृजुः
धर्तारो दिव क्रभवः सुहस्ता वातापर्जन्या मंहिषस्य तन्यतोः ।
आप ओषधीः प्र तिरन्तु नो गिरो भर्गो रातिर्वाजिनो यन्तु मे हवम

६

७

८

९

१० [१३] (७०४)

समुद्रः सिन्धु रजो अन्तरिक्षं मज एकपात् तनयित्नुर्णवः ।

अहिर्बुध्नयः शृणवद्वचांसि मे विश्वे देवास उत सूरयो मम ११

स्याम वो मनवो देववीतये प्राश्नं नो यज्ञं प्र णयत साधुया ।

आदित्या रुद्रा वसवः सुदानव इमा ब्रह्म अस्यमानानि जिन्वत १२

देव्या होतारा प्रथमा पुरोहित क्रतस्य पन्थामन्वेमि साधुया ।

क्षेत्रस्य पतिं प्रतिवेशमीमहे विश्वान् देवां अमृतां अप्रयुच्छतः १३

वसिष्ठासः पितृवद्वाचमक्रत देवां ईळाना ऋषिवत् स्वस्तये ।

प्रीता इव जातयः काममेत्याऽस्मे देवासोऽव धूनुता वसु १४

देवान् वसिष्ठो अमृतान् ववन्दे ये विश्वा भुवनाभि प्रतस्थुः ।

ते नो रासन्तामुरुगायमद्य यूयं पात स्वस्तिभिः सदा नः १५ [१४] (७०९)

(६७)

१२ अयास्य आङ्गिरसः । बृहस्पतिः । त्रिष्टुप् ।

इमा धियं सप्तशीर्ष्णीं पिता न क्रतुप्रजातां बृहतीमविन्दत् ।

तुरीयं स्विजनयद्विश्वजन्यो ऽयास्य उक्थमिन्द्राय शंसन् १

क्रतं शंसन्त क्रजु दीध्याना दिवस्पुत्रासो असुरस्य वीराः ।

विषं पदमङ्गिरसो दधाना यज्ञस्य धाम प्रथमं मनन्त २

हंसैरिव सखिभिर्वावदद्भि रश्मन्मयानि नहन्ता व्यस्यन् ।

बृहस्पतिरभिकनिकदुद्रा उत प्रास्तोदुच्चं विद्रां अगायत् । ३

अवो द्वाभ्यां पर एकया गा गुहा तिष्ठन्तीरनृतस्य सेतौ ।

बृहस्पतिस्तमसि ज्योतिरिच्छन्नुदुस्त्रा आकर्वि हि तिस्र आवः ४

विभिद्या पुरं शयथेमपाचीं निष्चीणि साकमुदुधेरकृन्तत् ।

बृहस्पतिरुपसं सूर्यं गा मर्कं विवेद स्तनयन्निव द्यौः ५

इन्द्रो वलं रक्षितारं दुधानां करेणेव वि चकता रवेण ।

स्वेदास्त्रिभिराशिरमिच्छमानो ऽरोदयत् पणिमा गा अमुष्णात् ६ [१५]

स इ सत्येभिः सखिभिः शुचद्भिर्गोधायसं वि धनसैरददः ।

ब्रह्मणस्पतिर्वृषभिर्वराहैर्धर्मस्वेदेभिर्द्विषां व्यानद्र ७

ते सत्येन मनसा गोपतिं गा इयानास इषणयन्त धीभिः ।

बृहस्पतिर्मिथो अवद्यपेभिरुदुस्रियां असृजन्त स्वसुभिः ८

(७१७)

तं वर्धयन्तो मतिभिः शिवाभिः सिंहमिव नानदतं सधस्थे ।
 बृहस्पतिं वृषणं शूरसातौ भरेभरे अनु मदेम जिष्णुम्
 यदा वाजमसन्नद्विश्वरूपमाद्यामरुक्षदुत्तराणि सदा ।
 बृहस्पतिं वृषणं वर्धयन्तो नाना सन्तो बिभ्रतो ज्योतिरासा
 सत्यामाशिषं कृणुता वयोधै कीरिं चिद्भयवथ स्वेभिरेवैः ।
 पश्चा मृधो अप भवन्तु विश्वास्तद्रोदसी शृणुतं विश्वमिन्वे
 इन्द्रो महा महतो अर्णवस्य वि मूर्धानमभिनदबुदस्य ।
 अहन्नहिमरिणात् सप्त सिन्धून् देवैर्द्यावापृथिवी प्रावतं नः

९

१०

११

१२ [१६] (७१)

(६८)

१२ अयास्य आङ्गिरसः । बृहस्पतिः । त्रिष्टुप् ।

उदुप्रुतो न वयो रक्षमाणा वावदतो अभ्रियस्येव घोषाः ।
 गिरिभ्रजो नोर्मयो मदन्तो बृहस्पतिमभ्यर्का अनावन् ।
 सं गोभिराङ्गिरसो नक्षमाणो भग इवेदयमणं निनाय ।
 जने मित्रो न दंपती अनाक्ति बृहस्पते वाजयाशूरिवाजौ
 साध्वर्या अतिथिनीरिषिराः स्पर्हाः सुवर्णा अनवद्यरूपाः ।
 बृहस्पतिः पर्वतेभ्यो वितूर्या निर्गा ऊपे यवमिव स्थिविभ्यः
 आपृणायन् मधुन क्रतस्य योनिमवक्षिपन्नर्क उल्कामिव द्योः ।
 बृहस्पतिरुद्धरन्नर्मनो गा भूम्या उद्रेव वि त्वचं विभेद

१

२

३

४

✓ अप ज्योतिषा तमो अन्तरिक्षा दुद्रः शीपालमिव वात आजन्त ।

बृहस्पतिरनुमृश्या वलस्याऽभ्रमिव वात आ चक्र आ गाः

यदा वलस्य पीयतो जसु भेद बृहस्पतिरग्नितपोभिरर्कैः ।

वुद्धिर्न जिह्वा परिविष्टमाद द्वाविनिर्धोरकृणोदुस्रियाणाम्

६ [१७]

बृहस्पतिरमेत हि त्यदासां नाम स्वरीणां सद्रने गुहा यत ।

आण्डेव मिच्चा शकुनस्य गर्भमुदुस्रियाः पर्वतस्य तमनाजत

अश्रापिनद्धं मधु पर्यपश्यन्मत्स्यं न दीन उदानि क्षियन्तम ।

निष्टज्जभार चमसं न वृक्षाद

सोषामविन्दुत् स स्वः१ सो अग्निं सो अकेण वि बवाधे तमांसि ।

बृहस्पतिर्गोवपुषो बलस्य निर्मज्जानं न पर्वणो जभार ९

हिमेव पर्णा मुषिता वनानि बृहस्पतिनाकृपयद्बलो गाः ।

अनानुकृत्यमपुनश्चकार यात् सूर्यामासा मिथ उच्चरातः १०

अभि श्यावं न कृशनेभिरश्वं नक्षत्रेभिः पितरो द्यामपिंशन् ।

रात्र्यां तमो अदधुर्ज्योतिरहन् बृहस्पतिर्भिन्दद्वि विदद्गाः ११

इदमकर्म नमो अभियाय यः पूर्वोरन्वानोनवीति ।

बृहस्पतिः स हि गोभिः सो अश्वैः स वीरेभिः स नृभिर्नो वयो धात् १२ [१८] (७३३)

(६९)

[पष्ठोऽनुवाकः ॥६॥ सू० ६९-८४]

१२ सुमित्रो वाध्यश्वः । अग्निः । त्रिष्टुप्, १-२ जगती ।

भद्रा अग्नेर्वध्यश्वस्य संहशो वामी प्रणीतिः सुरणा उषेतयः ।

यदीं सुमित्रा विशो अग्रं इन्धते घृतेनाहुतो जरते दविद्युतत् १

घृतमग्नेर्वध्यश्वस्य वर्धनं घृतमन्नं घृतम्वस्य मेदनम् ।

घृतेनाहुत उर्विया वि पप्रथे सूर्य इव रोचते सर्पिरासुतिः २

यत् ते मनुर्यदनीकं सुमित्रः समीधे अग्ने तदिदं नवीयः ।

स रेवच्छोच स गिरो जुषस्व स वाजं दर्पि स इह श्रवो धाः ३

यं त्वा पूर्वमीळितो वध्यश्वः समीधे अग्ने स इदं जुषस्व ।

स नः स्तिपा उत भवा तनूपा द्वात्रं रक्षस्व यद्विदं ते अस्मे ४

भवा युग्री वाध्यश्वोत गोपा मा त्वा तारीदुभिमातिर्जनानाम् ।

शूर इव धृष्णुश्च्यवनः सुमित्रः प्र नु वोचं वाध्यश्वस्य नाम ५

समृया पर्वत्याऽ वसूनि दासा वृत्राण्यार्या जिगेथ ।

शूर इव धृष्णुश्च्यवनो जनानां त्वमग्ने पृतनायूरभि प्याः ६ [१९]

वीर्यतन्तुर्बहुदुक्षायमग्निः सहस्रस्तरीः शतनीथ क्रभ्वा ।

युमान् युमतसु नृभिर्मज्जमानः सुमित्रेषु दीदयो देवयत्सु ७

त्वे धेनुः सुदुघा जातवेदो ऽसश्चतेव समना संबर्धुक् ।

त्वं नृभिर्दक्षिणावद्भिरग्ने सुमित्रेभिरिध्यसे देवयन्दिः ८

देवाश्चित् ते अमृता जातवेदो महिमानं वाध्यश्व प्र वोचन् ।

यत् संपृच्छं मानुषीर्विश आयन् त्वं नृभिरज्यस्त्वावर्धेभिः ९

(७४२)

यत् संपृच्छं मानुषीर्विश आयन् त्वं नृभिरज्यस्त्वावर्धेभिः

वर्तस्पते रश्मनया नियूया देवानां पाथ उप वक्षि विद्वान् ।
 स्वदाति देवः कृणवद्भवीं प्यवतां द्यावापृथिवी हवं मे
 आग्ने वह वरुणमिष्टये न इन्द्रं दिवो मरुतो अन्तरिक्षात् ।
 सीदन्तु बर्हिर्विश्व आ यजत्राः स्वाहा देवा अमृता मादयन्ताम्

१०

११ [२२] (७५६)

(७१)

११ बृहस्पतिराङ्गिरसः । ज्ञानम् । त्रिष्टुप्, ९ जगती ।

बृहस्पते प्रथमं वाचो अग्रं यत् प्रैरत नामधेयं दधानाः ।
 यदेषां श्रेष्ठं यदरिप्रमासीत् प्रेणा तदेषां निहितं गुहाविः
 सक्तुमिव तितउना पुनन्तो यत्र धीरा मनसा वाचमकृत ।
 अत्रा सखायः सख्यानि जानते भद्रैषां लक्ष्मीर्निहिताधि वाचि
 यज्ञेन वाचः पदवीर्यमायन् तामन्वविन्दुर्नृषिषु प्रविष्टाम् ।
 तामाभृत्या व्यदधुः पुरुत्रा तां सप्त रेभा अभि सं नवन्ते
 उत त्वः पश्यन् न ददर्श वाचं सुत त्वः शृण्वन् न शृणोत्येनाम् ।
 उतो त्वस्मै तन्वं वि संसे जायेव पत्य उशती सुवासाः
 उत त्वं सख्ये स्थिरपीतमाहुर्नैनं हिन्वन्त्यपि वाजिनेषु ।
 अर्धेनवा चरति माययैष वाचं शुश्रुवाँ अफलामपुष्पाम्

१

२

३

४

५ [२३]

यस्तित्याज सचिविदं सखायं न तस्य वाच्यपि भागो अस्ति ।
 यदीं शृणोत्यलकं शृणोति नहि प्रवेदं सुकृतस्य पन्थाम्
 अक्षण्वन्तः कर्णवन्तः सखायो मनोजवेष्वासमा बभूवुः ।
 आवृणास उपकक्षासं उ त्वे हृदा इव स्नात्वा उ त्वे दृष्टे
 हृदा तप्रेषु मनसो ज्वेषु यद्वाह्मिणाः संयजन्ते सखायः ।
 अत्राह त्वं वि जहुर्वेद्यामि रोहब्रह्माणो वि चरन्त्यु त्वे
 इमे ये नार्वाङ्ग परश्चरन्ति न ब्राह्मणासो न सुतेकरासः ।
 त एते वार्चमभिपद्य पापया सिरीस्तन्त्रं तन्वते अप्रजज्ञयः
 सर्वे नन्दन्ति यशसार्गतेन सभासाहेन सख्या सखायः ।
 क्लिष्यस्पृत् पितृषणिर्ह्येषा मरं हितो भवति वाजिनाय
 ऊचा त्वः पोषमास्ते पुपुष्वान् गायत्रं त्वो गायति शर्करीषु ।
 ब्रह्मा त्वो वदति जातविद्यां यज्ञस्य मात्रा वि मिमीत उ त्वः

६

७

८

९

१०

११ [२४] (७६७)

[तृतीयोऽध्यायः ॥३॥ व० १-२८]

(७२)

९ लौक्यो बृहस्पतिः, बृहस्पतिराङ्गिरसो वा, दाक्षायणी अदितिर्वा । देवाः । अनुष्टुप् ।

देवानां नु वयं जाना प्र वोचाम विपन्यया ।

उक्थेषु शस्यमानेषु यः पश्यादुत्तरे युगे

१

ब्रह्मणस्पतिरेता सं कर्मार इवाधमत् ।

देवानां पूर्वे युगे ऽसतः सद्जायत

२

देवानां युगे प्रथमे ऽसतः सद्जायत ।

तदाशा अन्वजायन्त तदुत्तानपदुस्परि

३

भूर्जज्ञ उत्तानपदो भुव आशा अजायन्त ।

अदितेर्दक्षो अजायत दक्षाददितिः परि

४

अदितिर्हजनिष्ट दक्ष या दुहिता तव ।

तां देवा अन्वजायन्त भद्रा अमृतबन्धवः

५ [१]

यद्देवा अदः सलिले सुसंरन्धा अतिष्ठत ।

अत्रा वो नृत्यतामिव तीव्रो रेणुरपायत

६

यद्देवा यतयो यथा भुवनान्यपिन्वत ।

अत्रा समुद्र आ गूळह मा सूर्यमजभर्तन

७

अष्टौ पुत्रासो अदिते र्ये जातास्तन्व स्पति ।

देवा उप प्रेत सप्तभिः परा माताण्डमास्यत्

८

सप्तभिः पुत्रैरदिति रूप प्रेत पूर्वं युगम् ।

प्रजायै मृत्यवे त्वत् पुनर्माताण्डमाभरत्

९ [२] (७३)

(७३)

११ गौरिवीतिः शाक्यः । इन्द्रः । त्रिष्टुप् ।

जनिष्ठा उग्रः सहसे तुराय मन्द्र ओजिष्ठो बहुलाभिमानः ।

अवर्धन्निन्द्रं मरुतश्चिदत्र माता यद्वीरं दुधनन्द्रनिष्ठा

१

द्वहो निषत्ता पृशनी चिदैवः पुरु शंसेन वावृधुष्ट इन्द्रम् ।

अभीवृतिव ता महापदेन ध्वान्तात् प्रपित्वादुदरन्त गर्भाः

२

ऋष्या ते पादा प्र यजिगा स्यवर्धन वाजा उत ये चिदत्र ।

त्वमिन्द्र सालावृकान् त्वहस मासन दधिषे अश्विना ववृत्याः

३

समना तूर्णिरूपं यासि यज्ञ—मा नासत्या सख्याय वक्षि ।
 वसाव्यामिन्द्र धारयः सहस्रा ऽश्विनां शूर ददतुर्मघानि
 मन्दमान क्रतादधि प्रजायै सखिभिरिन्द्र इषिरेभिरर्थम् ।
 आभिर्हि माया उप दस्युमागा—न्मिहः प्र तन्ना अवपत् तमांसि

४

५ [३]

सनामाना चिद्धवसयो न्यस्मा अवाहन्निन्द्र उपसो यथानः ।
 ऋषैरगच्छः सखिभिर्निकामैः साकं प्रतिष्ठा हृद्या जघन्थ
 त्वं जघन्थ नमुचिं मखस्युं दासं कृण्वान ऋषये विमायम् ।
 त्वं चकर्थ मनवे स्योनान् पथो देवत्रास्त्रसेव यानान्
 त्वमेतानि पप्रिषे वि नामे—शान इन्द्र दधिषे गर्भस्तौ ।
 अनु त्वा देवाः शर्वसा मद—न्त्युपरिबुधान् वनिनश्चकर्थ
 चक्रं यदस्याप्स्वा निषत्त—मुतो तदस्मै मध्विचच्छद्यात् ।
 पृथिव्यामतिपितं यदूधः पयो गोष्वदधा ओषधीषु
 अश्वादिष्येति यद्रद—न्त्योर्जसो जातमुत मन्य एनम् ।
 मन्योरियाय हर्म्येषु तस्थौ यतः प्रजज्ञ इन्द्रो अस्य वेद
 वयः सुपर्णा उप सेदुरिन्द्रं प्रियमेधा ऋषयो नाधमानाः ।
 अप ध्वान्तमूर्णुहि पूरधि चक्षु—र्मुमुग्ध्यस्मान् निधयेव बद्धान्

६

७

८

९

१०

११ [४] (७८७)

(७४)

६ गौरिवीतिः शाकत्यः । इन्द्रः । त्रिष्टुप् ।

वसूनां वा चकृष इयक्षन् धिया वा यज्ञैर्वा रोदस्योः ।
 अर्वन्तो वा ये रयिमन्तः सातौ वनुं वा ये सुश्रुणं सुश्रुतो धुः
 हव एषामसुरो नक्षत द्यां श्रवस्यता मनसा निसत क्षाम् ।
 चक्षाणा यत्र सुविताय देवा द्यौर्न वारिभिः कृणवन्त स्वैः
 इयमेषाममृतानां गीः सर्वताता ये कृणवन्त रत्नम् ।
 धियं च यज्ञं च साधन्त—स्ते नो धान्तु वसव्यमसामि
 आ तत् तं हन्दायवः पनन्ता—ऽभि य ऊर्व गोमन्तं तितृत्सान् ।
 सुकृत्स्वं ये पुरुपुत्रां महीं सहसंधारां बृहतीं दुदुक्षन्

१

२

३

४

(७९१)

शचीव इन्द्रमवसे कृणुध्व—मनानतं दुमयन्तं पृतन्यून ।
 ऋभुक्षणं मघवानं सुवृत्तिं भर्ता यो वज्रं नयं पुरुक्षुः
 यद्वावानं पुरुतमं पुराषा—ळा वृत्रहेन्द्रो नामान्यथाः ।
 अवेति प्रासहस्पतिस्तुविष्मान् यदीमृशमसि कर्तवे करुत तत्

५

६ [५] (७९३)

(७५)

९ सिन्धुक्षित् प्रेयमेधः । नद्यः । जगती ।

प्र सु व आपो महिमानमुत्तमं कारुर्वीचाति सदेने विवस्वतः ।
 प्र सप्तसप्त त्रेधा हि चक्रमुः प्र सृत्वरीणामति सिन्धुरोजसा
 प्र तेऽरुद्वरुणो यातवे पथः सिन्धो यद्वाजौ अभ्यद्रवस्त्वम् ।
 भूम्या अधि प्रवता यासि सानुना यदेषामग्रं जगतामिरज्यसि
 दिवि स्वनो यतते भूम्योप—र्यन्तं शुष्ममुदियति भानुना ।
 अभ्रादिव प्र स्तनयन्ति वृष्टयः सिन्धुर्यदेति वृषभो न रोरुवत्
 अभि त्वा सिन्धो शिशुमित्र मातरो वाश्वा अर्पन्ति पर्यसेव धेनवः ।
 राजेव युध्वा नयसि त्वमित सिचौ यदासामग्रं प्रवतामिर्नक्षसि
 इमं मे गङ्गे यमुने सरस्वति शुतुद्रि स्तोमं सचता परुष्ण्या ।
 असिकन्या मरुद्वधे वितस्तया ऽऽर्जीकीये शृणुह्या सुपोर्मया

१

२

३

४

५ [६]

तृष्टामया प्रथमं यातवे सजूः सुसत्वा रसया श्वेत्या त्या ।
 त्वं सिन्धो कुर्भया गोमतीं कुमुं मेहन्वा सरथं याभिरीयसे
 कजीत्येनी रुशती महित्वा परि जयांसि भरते रजांसि ।
 अदध्वा सिन्धुरपसांमपस्तमा ऽश्वा न चित्रा वपुपीव दर्शता
 स्वश्वा सिन्धुः सुरथा सुवासा हिरण्ययी सुकृता वाजिनीवती ।
 ऊर्णावती युवतिः सीलमाव—त्युताधि वस्ते सुभगा मधुवृधम्
 सुखं रथं युयुजे सिन्धुरश्विनं तेन वाजं सनिपदस्मिन्नाजौ ।
 महान् हास्य महिमा पनस्यते ऽदधस्य स्वयंशसो विरिणिनः

६

७

८

९ [७] (८०२)

(७६)

८ सर्प पेरावतो जरत्कर्णः । प्राचाणः । जगती ।

आ व ऋक्षस ऊर्जा व्युष्टि—प्विन्द्रं मरुतो रोदसी अनक्तन ।	
उभे यथा नो अहनी सचाभुवा सदःसदो वरिवस्यात उन्दिदा	१
तदु श्रेष्ठं सर्वनं सुनोतना—ऽत्यो न हस्तयतो अद्रिः सोतरि ।	
विद्वद्यो यो अभिभूति पौंस्यं महो राये चित् तरुते यद्वतः	२
तदिन्द्रस्य सर्वनं विवेरपो यथा पुरा मनवे गातुमश्रेत् ।	
गोअर्णसि त्वाष्ट्रे अश्वनिर्णिजि प्रेमध्वरेष्वध्वरा अशिथयुः	३
अप हत रुक्षसो भङ्गुरावतः स्कभायत निर्रक्तिं सेधतामतिम् ।	
आ नो रयिं सर्ववीरं सुनोतन देवाव्यं भरत श्लोकमद्रयः	४
विश्विदा वोऽमवत्तरेभ्यो विश्वना चिदाश्वपस्तरेभ्यः ।	
वायोश्चिदा सोमरभस्तरेभ्यो ऽग्रेश्चिदर्व पितुकृत्तरेभ्यः	५ [८]

मरुन्तु नो यशसः सोत्वन्धसो प्राचाणो वाचा द्विविता द्विवित्मता ।	
नो यत्र दुहते काम्यं मध्वा—घोषयन्तो अभितो मिथस्तुरः	६
सुन्वन्ति सोमं रथिरासो अद्रयो निरस्य रसं गविषो दुहन्ति ते ।	
दुहन्त्यध्वरुपसेचनाय कं नरो हव्या न मर्जयन्त आसभिः	७
एते नरः स्वपसो अभूतन य इन्द्राय सुनुथ सोममद्रयः ।	
वायवांम वो द्विव्याय धाम्ने वसुवसु वः पार्थिवाय सुन्वते	८ [९] (८१०)

(७७)

८ स्यूमरदिमर्भागवः । महतः । त्रिष्टुप्, ५ जगती ।

अभ्रपुषो न वाचा प्रुषा वसु हविष्मन्तो न यज्ञा विजानुषः ।	
सुमारुतं न ब्रह्माणमर्हसे गुणमस्तोष्येषां न शोभसे	१
श्रिये मर्यासो अस्तीरकृण्वत सुमारुतं न पूर्वीरति क्षपः ।	
विवस्पुत्रास एता न येतिर आदित्यासस्ते अक्रा न वावृधुः	२
य ये विवः पृथिव्या न बर्हणा त्मना रिरिञ्चे अभ्रात्र सूर्यः ।	
पार्जस्वन्तो न वीराः पनस्यवो रिक्तादसो व मर्या अभिद्यवः	३ (८१३)

- युष्माकं बुध्रे अपां न यामानि विश्रुयति न मही श्रथर्यति ।
विश्वप्सुर्यज्ञो अर्वागयं सु वः प्रयस्वन्तो न सत्राच आ गंत ४
यूयं धूर्षु प्रयुजो न रश्मिभिर्ज्योतिष्मन्तो न भासा व्युष्टिषु ।
रयेनासो न स्वयंशसो रिशादसः प्रवासो न प्रसितासः परिप्रुषः ५ [१०]
प्र यद्वहध्वे मरुतः पराकाद् यूयं महः संवरणस्य वस्वः ।
विद्वानासो वसवो राध्यस्याऽऽराच्चिद् द्वेषः सनुतयुयोत ६
य उद्वचि यज्ञे अध्वरेष्ठा मरुद्भ्यो न मानुषो ददाशत ।
रेवत् स वयो दधते सुवीरं स देवानामपि गोपीथे अस्तु ७
ते हि यज्ञेषु यज्ञियांस ऊमा आदित्येन नाम्ना शंभविष्ठाः ।
ते नोऽवन्तु रथतूर्मनीषां महश्च यामन्नध्वरे चकानाः ८ [११] (८९८)

(७८)

८ स्यूमरश्मिर्भागवः । मरुतः । त्रिष्टुप्, २, ५-७ जगती ।

- विप्रासो न मन्मभिः स्वाध्वो देवाव्योऽ न यज्ञैः स्वप्नसः ।
राजानो न चित्राः सुसंहशः क्षितीनां न मर्या अरेपसः १
अग्निर्न ये भ्राजसा रुक्मवक्षसो वातासो न स्वयुजः सद्यऊतयः ।
प्रज्ञातारो न ज्येष्ठाः सुनीतयः सुशर्माणो न सोमा ऋतं यते २
वातासो न ये धुनयो जिगत्तवोऽग्नीनां न जिह्वा विरोकिणः ।
वर्मण्वन्तो न योधाः शिमीवन्तः पितृणां न शंसाः सुरातयः ३
रथानां न येऽराः सनाभयो जिगीवांसो न शूरा अभिद्यवः ।
वरेयवो न मर्या घृतप्रुषोऽभिस्वतारो अर्कं न सुष्टुभः ४
अश्वासो न ये ज्येष्ठास आशवो दिधिषवो न रथ्यः सुदानवः ।
आपो न निमैरुदभिर्जिगत्तवो विश्वरूपा अङ्गिरसो न सामभिः ५ [१२]
ग्रावाणो न सूरयः सिन्धुमातर आर्ददिरासो अद्रयो न विश्वहा ।
जिह्वा न क्रीलयः सुमातरो महाग्रामो न यामन्नत त्विषा ६
उषसां न केतवोऽध्वरथ्रियः शुभंयवो नास्त्रिभिर्व्यश्वितन् ।
सिन्धवो न ययियो भ्राजदृष्टयः परावतो न योजनानि ममिरे ७
सुभागान्नो देवाः कृणुता सुरा नस्मान् त्सतोतृन् मरुतो वावृधानाः ।
अधि स्तोत्रस्य सख्यस्य गात सुनाद्धि वो रत्नध्यानि सन्ति ८ [१३] (८९९)

(७९)

७ सौचीकोऽग्निर्वैश्वानरो वा, सप्तिर्वाजंभरो वा । अग्निः । त्रिष्टुप् ।

- अपश्यमस्य महतो महित्व—ममर्त्यस्य मर्त्यासु विश्व ।
 नाना हनू विभृते सं भरेते असिन्वती बप्सती भूर्यत्तः १
 गुहा शिरो निहितमृधगक्षी असिन्वन्नत्ति जिह्वया वनानि ।
 अत्राण्यस्मै पद्भिमिः सं भर—न्त्युत्तानहस्ता नमसाधि विश्व २
 प्र मातुः प्रतरं गुह्याभिच्छन् कुमारो न वीरुधः सर्पदुर्वीः ।
 ससं न एकमविदच्छुचन्तं रिरिह्वांसं रिप उपस्थे अन्तः ३
 तद्वाप्तं रोदसी प्र ब्रवीमि जायमानो मातरा गर्भो अत्ति ।
 नाहं देवस्य मर्त्यश्चिकेता—ऽग्निरङ्ग विचेताः स प्रचेताः ४
 यो अस्मा अहं तृप्त्वा उदधा—त्याज्यैर्धृतैर्जुहोति पुष्यति ।
 तस्मै सहस्रमक्षभिर्वि चक्षे ऽग्ने विश्वतः प्रत्यङ्मुसि त्वम् ५
 किं देवेषु त्यज एनश्चक्रथा—ऽग्ने पृच्छामि नु त्वामविद्वान् ।
 अक्नीलन् क्रीलन् हरिरत्तवेऽदन् वि पर्वशश्चकर्त गार्मिवासिः ✓ ६
 विपूचो अश्वान् युयुजे वनेजा ऋजीतिभी रशनाभिर्गृभीतान् ।
 चक्षदे मित्रो वसुभिः सुजातः समानृधे पर्वभिर्वावृधानः ७ [१४] (८३३)

(८०)

७ सौचीकोऽग्निः वैश्वानरो वा, सप्तिर्वाजंभरो वा । अग्निः । त्रिष्टुप् ।

- अग्निः सप्तिं वाजंभरं ददा—त्यग्निर्वीरं श्रुत्यं कर्मनिष्ठाम् ।
 अग्नी रोदसी वि चरत् समञ्ज—न्नाग्निर्नारी वीरकुक्षिं पुरंधिम् १
 अग्नेरप्रसः समिदस्तु भद्रा ऽग्निर्मही रोदसी आ विवेश ।
 अग्निरैकं चोदयत् सम—त्स्वाग्निर्वृत्राणि दयते पुरूणि २
 अग्निहं त्यं जरतः कर्णमावा—ऽग्निरद्भ्यो निरदहज्जरूथम् ।
 अग्निरत्रिं वर्म उरुष्यदुन्त—ऽग्निर्नृमेधं प्रजयांसृजत् सम ३
 अग्निर्वाद् द्रविणं वीरपेशा अग्निकर्षिं यः सहस्रां सनोति ।
 अग्निर्विवि हव्यमा तताना—ऽग्नेर्धामाग्नि विभृता पुरुत्रा ४ (८३७)

अग्निमुक्थैर्ऋषयो वि ह्वयन्ते ऽग्निं नरो यामनि बाधितासः ।
 अग्निं वयो अन्तरिक्षे पतन्तो ऽग्निः सहस्रा परि याति गोनाम्
 अग्निं विश ईळते मानुषीर्या अग्निं मनुषो नहुषो वि जाताः ।
 अग्निर्गान्धर्वी पथ्यामृतस्या ऽग्नेर्गव्यूतिर्युत आ निषत्ता
 अग्नये ब्रह्म ऋभवस्ततक्षुरग्निं महामवोचामा सुवृक्तिम् ।
 अग्ने प्राव जरितारं यविष्ठा ऽग्ने महि द्रविणमा यजस्व

५

६

७ [१५] (८४०)

(८१)

७ विश्वकर्मा भौवनः । विश्वकर्मा । त्रिष्टुप्, २ विराड् रूपा ।

य इमा विश्वा भुवनानि जुह्वन्तृषिर्होता न्यसीदत् पिता नः ।
 स आशिषा द्रविणमिच्छमानः प्रथमच्छदवरां आ विवेश
 किं स्विदासीदधिष्ठानमारम्भणं कतमत् स्वित् कथासीत् ।
 यतो भूमिं जनयन् विश्वकर्मा वि द्यामौर्णोन्महिना विश्वचक्षाः
 विश्वतश्चक्षुरुत विश्वतोमुखो विश्वतोबाहुरुत विश्वतस्पात ।
 सं बाहुभ्यां धमति सं पतत्रैर्द्यावाभूमीं जनयन् देव एकः
 किं स्विद्वनं क उ स वृक्ष आस यतो द्यावापृथिवी निष्टतक्षुः ।
 मनीषिणो मनसा पृच्छतेदु तद् यदुध्यतिष्ठद्भुवनानि धारयन्
 या ते धामानि परमाणि यावमा या मध्यमा विश्वकर्मन्नुतेमा ।
 शिक्षा सखिभ्यो हविषि स्वधावः स्वयं यजस्व तन्वं वृधानः
 विश्वकर्मन् हविषा वावृधानः स्वयं यजस्व पृथिवीमुत द्याम् ।
 मुह्यन्त्वन्ये अभितो जनास इहास्माकं मधवा सूरिरस्तु
 वाचस्पतिं विश्वकर्माणमृतये मनोजुवं वाजे अद्या हुवेम ।
 स नो विश्वानि हवनानि जोषद् विश्वशम्भूरवसे साधुकर्मा

१

२

३

४

५

६

७ [१६] (८४१)

(८२)

७ विश्वकर्मा भौवनः । विश्वकर्मा । त्रिष्टुप् ।

चक्षुषः पिता मनसा हि धीरो घृतमेने अजन्तम्रमाने ।
 यदेदन्ता अददहन्त पूर्वं आदिद्यावापृथिवी अप्रथेताम्
 विश्वकर्मा विमना आदिहाया धाता विधाता परमोत संहक् ।
 तेषामिष्टानि समिषा मदन्ति यत्रा सतक्रुपीन् पर एकमाहुः

१

२

(८४१)

यो नः पिता जनिता यो विधाता धामानि वेदु भुवनानि विश्वा ।	
यो देवानां नामधा एक एव तं संप्रश्रं भुवना यन्त्यन्या	३
त आर्यजन्तु द्रविणं समस्मा ऋषयः पूर्वे जरितारो न भुना ।	
असूर्ते सूर्ते रजसि निषत्ते ये भूतानि समकृण्वन्निमानि	४
परो दिवा पर एना पृथिव्या परो देवेभिरसुरैर्यदस्ति ।	
कं स्विद्वर्भं प्रथमं दध आपो यत्र देवाः समपश्यन्त विश्वे	५
तमिद्वर्भं प्रथमं दध आपो यत्र देवाः समगच्छन्त विश्वे ।	
अजस्य नाभावध्येकमर्पितं यस्मिन् विश्वानि भुवनानि तस्थुः	६
न तं विदाम य इमा जजानाऽन्यद्युष्माकमन्तरं बभूव ।	
नीहारेण प्रावृता जल्ग्या चाऽसुतृष उक्थशासश्चरन्ति	७ [१७] (८५४)

(८३)

७ मन्युस्तापसः । मन्युः । त्रिष्टुप्, १ जगती ।

यस्ते मन्योऽविधद्वज्र सायक सह ओजः पुष्यति विश्वमानुषक ।	
साह्याम दासमार्यं त्वया युजा सहस्कृतेन सहसा सहस्वता	१
मन्युर्निद्रौ मन्युरेवास देवो मन्युर्होता वरुणो जातवेदाः ।	
मन्युं विश ईळते मानुषीर्याः पाहि नो मन्यो तपसा सजोषाः	२
अभीहि मन्यो तवसस्तवीयान् तपसा युजा वि जहि शत्रून् ।	
अमित्रहा वृत्रहा दस्युहा च विश्वा वसून्या भरा त्वं नः	३
त्वं हि मन्यो अभिभूत्योजाः स्वयंभूर्भामो अभिमातिषाहः ।	
विश्वचर्षणिः सहुरिः सहावा नस्मास्वोजः पृतनासु धेहि	४
अभागः सन्नप परेतो अस्मि तव क्रत्वा तविषस्य प्रचेतः ।	
तं त्वा मन्यो अक्रतुर्जिहीळा हं स्वा तनूबलदेयाय मेहि	५
अयं ते अस्म्युप मेह्यर्वाङ् प्रतीचीनः सहुरे विश्वधायः ।	
मन्यो वज्रिभु मामा ववृत्स्व हनाव दस्यूरुत बोध्यापेः	६
अभि प्रेहि दक्षिणतो भवा मे ऽधा वज्राणि जङ्घनाव भूरि ।	
जुहोमि ते धरुणं मध्वो अग्रमुभा उपांशु प्रथमा पिबाव	७ [१८] (८६१)

(८४)

७ मन्युस्तापसः । मन्युः । जगती, १-३ त्रिष्टुप् ।

त्वया^१ मन्यो सरथमारुजन्तो हर्षमाणासो धृषिता मरुत्वः ।
 तिग्मेष्व^२ आयुधा संशिशाना अभि प्र यन्तु नरो अग्निरूपाः ।
 अग्निरिव मन्यो त्विषितः सहस्व सेनानीनः सहुरे हूत एधि ।
 हत्वाय शत्रून् वि भजस्व वेदु ओजो मिमानो वि मृधो नुदस्व ।
 सहस्व मन्यो अभिमातिमस्मे रुजन् मृणन् प्रमृणन् प्रेहि शत्रून् ।
 उग्रं ते पाजो नन्वा रुरुधे वशी वशं नयस एकज त्वम् ।
 एको बहुनामसि मन्यवीळितो विशंविशं युधये सं शिशाधि ।
 अकृत्तरुक् त्वया युजा वयं द्युमन्तं घोषं विजयाय कृणमहे ।
 विजेषकृदिन्द्र इवानवव्रवोऽस्माकं मन्यो अधिपा भवेह ।
 प्रियं ते नाम सहुरे गृणीमसि विद्वा तमुत्सं यत आवभूथ ।
 आभूत्या सहजा वज्र सायक सहो विभर्ष्यभिभूत उत्तरम् ।
 कृत्वा नो मन्यो सह मेद्येधि महाधनस्य पुरुहूत संसृजि ।
 संसृष्टं धनमुभयं समाकृत मस्मभ्यं दत्तां वरुणश्च मन्युः ।
 मियं दधाना हृदयेषु शत्रवः पराजितासो अप नि लयन्ताम् ।

(८५)

[सप्तमोऽनुवाकः ॥७॥ सू० ८५-९०]

४७ सावित्री सूर्या ऋषिका । १-५ सोमः, ६-१६ सूर्याविवाहः, १७ देवाः, १८ सोमाकाँ, १९ चन्द्रमा,
 २०-२८ नृणां विवाहमन्त्रा आशीः प्रायाः, २९-३० वधूवासः संस्पर्शनिन्दा,
 ३१ दम्पत्योर्यक्ष्मनाशनं, ३२-४७ सूर्या सावित्री । अनुष्टुप्; १४, १९-२१, २३-२४,
 २६, ३६-३७, ४४ त्रिष्टुप्; १८, २७, ४३ जगती; ३४ उरोबृहती ।

सत्येनोत्तमिता भूमिः सूर्येणोत्तमिता द्यौः ।
 ऋतेनावित्यास्तिष्ठन्ति विवि सोमो अधि श्रितः ।
 सोमेनावित्या बलिनः सोमेन पृथिवी मही ।
 अथो नक्षत्राणामेषा मुपस्थे सोम आहितः ।
 सोमं मन्यते पषिवान् यत् संपिपन्त्योर्पाधिम् ।
 सोमं यं ब्रह्माणो विदुर्न तस्याश्नाति कश्चन ।
 आच्छद्विधानैर्गुपितो बाहितः सोम रक्षितः ।
 ग्रावणामिच्छृण्वन् तिष्ठसि न ते अश्नाति पार्थिवः ।

यत् त्वा देव प्रपिबन्ति तत् आ प्यायसे पुनः ।
वायुः सोमस्य रक्षिता समानां मास आकृतिः

५ [२०]

भ्यासीदनुदेयी नाराशंसी न्योचनी । सूर्यायां भद्रमिद्रासो गार्थयैति परिष्कृतम् ६
चित्तिरा उपवर्हणं चक्षुरा अभ्यञ्जनम् । द्यौर्भूमिः कोशं आसीद् यदयात् सूर्या पतिम् ७
लोमा आसन् प्रतिधयः कुरीरं छन्द ओपशः ।

सूर्यायां अश्विना वरा ऽशिरासीत् पुरोगवः

लोमो वधूयुरभवदश्विनास्तामुभा वरा । सूर्या यत् पत्ये शंसन्तीं मनसा सविताददात् ९

मनो अस्या अन आसीद् द्यौरासीदुत च्छदिः । शुक्रावन्द्वाहावास्तां यदयात् सूर्या गृहम् १० [२१]

ऋक्सामाभ्यामभिहितौ गावौ ते सामनावितः ।

श्रोत्रं ते चक्रे आस्तां द्विवि पन्थाश्चराचरः

मघासु

११

शुचीं ते चक्रे यात्या व्यानो अक्ष आहतः । अनों मनस्मयं सूर्या ऽऽरोहत् प्रयती पतिम् १२

सूर्यायां वहतुः प्रागात् सविता यमवासृजत् । अघासु हन्यन्ते गावो ऽर्जुन्योः पर्युह्यते १३

यदश्विना पृच्छमानावयातं त्रिचक्रेण वहतुं सूर्यायाः ।

फाल्गुन्योः

विश्वे देवा अनु तद्वामजानन् पुत्रः पितराववृणीत पूषा

१४

यदयात् शुभस्पती वरेयं सूर्यामुप । कैकै चक्रं वामासीत् क्र देष्ट्राय तस्थथुः १५ [२२]

दे ते चक्रे सूर्ये ब्रह्माणं क्रतुथा विदुः । अथैकं चक्रं यदुहा तदद्भ्रातय इद्विदुः १६

सूर्याये देवेभ्यो मित्राय वरुणाय च । ये भूतस्य प्रचेतस इदं तेभ्योऽकरं नमः १७

पूर्वापरं चरतो माययैतौ शिशू क्रीळन्तौ परि यातो अध्वरम् ।

विश्वान्यन्यो भुवनाभिचष्ट क्रतूरन्यो विदधजायते पुनः

१८

नवोनवो भवति जायमानो ऽह्नां केतुरुषसामेत्यग्रम् ।

मागं देवेभ्यो वि दधात्यायन् प्र चन्द्रमास्तिरते दीर्घमायुः

१९

मुक्तिशुकं शल्मलिं विश्वरूपं हिरण्यवर्णं सुवृतं सुचक्रम् ।

आ रोह सूर्ये अमृतस्य लोकं स्योनं पत्ये वहतुं कृणुष्व

२० [२३]

उदीर्ष्वातः पतिवती ह्येपा विश्वावसुं नमसा गीभिरीळे ।

अन्यामिच्छ पितृषवुं व्यक्तां स ते भागो जनुषा तस्य विद्धि

२१

उदीर्ष्वातो विश्वावसो नमसेळामहे त्वा ।

अन्यामिच्छ प्रफुल्लय सं जायां पत्या सृज

२२

(८९०)

अनुक्षरा कजवः सन्तु पन्था येभिः सखायो यन्ति नो वरेयम् ।
 समर्यमा सं भगो नो निनीयात् सं जास्पत्यं सुयममस्तु देवाः
 प्र त्वा मुञ्चामि वरुणस्य पाशाद् येन त्वावध्नात् सविता सुशेवः ।
 ऋतस्य योनौ सुकृतस्य लोके ऽरिष्टां त्वा सह पत्या दधामि
 प्रेतो मुञ्चामि नामृतः सुबन्धाममुतस्करम् ।
 यथेयमिन्द्र मीढ्वः सुपुत्रा सुभगासति

२३

२४

२५ [२४]

पूषा त्वेतो नयतु हस्तगृह्या—ऽश्विना त्वा प्र वहतां रथेन ।
 गृहान् गच्छ गृहपत्नी यथासौ वशिनी त्वं विदथमा वदासि
 इह प्रियं प्रजयां ते समृध्यता—मस्मिन् गृहे गार्हिपत्याय जागृहि ।
 एना पत्या तन्वं । सं सृजस्वा—ऽधा जिवी विदथमा वदाथः

२६

२७

नीललोहितं भवति कृत्यासक्तिर्व्यज्यते ।
 एधन्ते अस्या जातयः पतिर्वन्धेषु बध्यते
 परा देहि शामुल्यं ब्रह्मभ्यो वि भंजा वसु ।
 कृत्यैषा पद्वती भूत्वा जाया विशते पतिम्
 अश्रीरा तनूर्भवति रुशती पापयामुया ।
 पतिर्यद्वध्वोऽ वाससा स्वमङ्गमभिधित्सते

२८

२९

३० [२५]

ये वध्वश्चन्द्रं वहतुं यक्ष्मा यन्ति जनादनु ।
 पुनस्तान् यज्ञियां देवा नयन्तु यत् आगताः
 मा विदन् परिपन्थिनो य आसीदन्ति दंपती ।
 सुगेभिर्दुर्गमतीता—मप द्रान्त्वरतयः
 सुमङ्गलीरियं वधू—रिमां समेत पश्यत ।

३१

३२

३३

सौभाग्यमस्य दुन्वाया—ऽथास्तं वि परंतन
 तूष्टमेतत् कटुकमेत—दपाष्ठवद्विषवन्नैतदत्तवे ।
 सूर्या यो ब्रह्मा विद्यात् स इन्द्राधूयमर्हति
 आशसनं विशसन—मथो अधिविकर्तनम् ।
 सूर्यायाः पश्य रूपाणि तानि ब्रह्मा तु शुन्धति

३४

३५ [२६]

गृष्णामि ते सौभगत्वाय हस्तं मया पत्या जरदष्टिर्यथासः ।
 भगो अर्यमा सविता पुंरधि—मह्यं त्वादुर्गाहपत्याय देवाः

३६

(३०४)

तां पूषञ्छिवत्तमा मेरयस्व यस्यां बीजं मनुष्याऽवपन्ति । या न ऊरू उशती विश्रयाति यस्यामुशन्तः प्रहराम शेषम्	३७
तुभ्यमग्रे पर्यवहन त्सूर्या बहवतुना सह । पुनः पतिभ्यो जायां दा अग्रे प्रजया सह	३८
पुनः पत्नीमग्निरदा दायुषा सह वर्चसा । वीर्यायुरस्या यः पतिर्जीवाति शरदः शतम्	३९
सोमः प्रथमो विविदे गन्धर्वो विविद उत्तरः । तृतीयो अग्निष्ठे पतिस्तुरीयस्ते मनुष्यजाः	४० [२७]
सोमो ददन्नधर्वाय गन्धर्वो दददुमये । रयि च पुत्राँश्चादा दुग्निर्मह्यमथो इमाम्	४१
इहैव स्तं मा वि यौष्टं विश्वमायुर्व्यश्रुतम् । कीलन्तौ पुत्रैर्नप्तृभिर्मोदमानौ स्वे गृहे	४२
आ नः प्रजां जनयतु प्रजापतिराजरसाय समनक्त्वयमा । अदुर्मङ्गलीः पतिलोकमा विंश शं नो भव द्विपदे शं चतुष्पदे	४३
अघोरचक्षुरपतिद्वयेधि शिवा पशुभ्यः सुमनाः सुवर्चाः । वीरसूदेवकामा स्योना शं नो भव द्विपदे शं चतुष्पदे	४४
इमां त्वमिन्द्र मीढ्वः सुपुत्रां सुभगां कृणु । दशास्यां पुत्राना धेहि पतिमेकावुशं कृधि	४५
सम्राज्ञी श्वशुरि भव सम्राज्ञी श्वश्रवां भव । ननान्दरि सम्राज्ञी भव सम्राज्ञी अधि देवृषु	४६
समञ्जन्तु विश्वे देवाः समापो हृदयानि नौ । सं मातरिश्वा सं धाता समु देप्त्री दधातु नौ	४७ [२८] (९१५)

[चतुर्थोऽध्यायः ॥४॥ व० १-३१]

(८६)

(२३) इन्द्रः ७, १३, २३ ऐन्द्रो वृषाकपिः २-६, ९-१०, १५-१८ इन्द्राणी । इन्द्रः । पशुक्तिः ।

वि हि सोतो रसृक्षत नेन्द्रं देवममंसत ।

यत्रामदवृषाकपि रयः पुष्टेषु मत्सखा विश्वमादिह उत्तरः

१

(९१६)

परा हीन्द्र धावसि वृषाकपेरति व्यथिः ।

नो अह प्र विन्द स्यन्यत्र सोमपीतये विश्वस्मादिन्द्र उत्तरः

२

किमयं त्वां वृषाकपिश्चकार हरितो मृगः ।

यस्मा इरस्यसीदु न्वर्यो वा पुष्टिमद्रसु विश्वस्मादिन्द्र उत्तरः

३

यमिमं त्वं वृषाकपिं प्रियमिन्द्राभिरक्षसि ।

श्वा न्वस्य जम्भिषदपि कर्णे वराहयु विश्वस्मादिन्द्र उत्तरः

४

प्रिया तृष्टानि मे कपिर्व्यक्ता व्यदूदुषत् ।

शिरो न्वस्य राविषं न सुगं दुष्कृते भुवं विश्वस्मादिन्द्र उत्तरः

५ [१]

न मत स्त्री सुभसत्तरा न सुयाशुतरा भुवत् ।

न मत प्रतिच्यवीयसी न सक्थ्युद्यमीयसी विश्वस्मादिन्द्र उत्तरः

६

उवे अम्ब सुलाभिके यथेवाङ्ग भविष्यति ।

भसन्मे अम्ब सक्थि मे शिरो मे वीव हृष्यति विश्वस्मादिन्द्र उत्तरः

७

किं सुवाहो स्वङ्गुरे पृथुष्टो पृथुजावने ।

किं शूरपति नस्त्वमभ्यमीपि वृषाकपिं विश्वस्मादिन्द्र उत्तरः

८

अवीरामिव मामयं शरारुरभि मन्यते ।

उताहमस्मि वीरिणीन्द्रपत्नी मरुत्सखा विश्वस्मादिन्द्र उत्तरः

९

संहोत्रं स्मं पुरा नारी समनं वाव गच्छति ।

वेधा क्रतस्य वीरिणीन्द्रपत्नी महीयते विश्वस्मादिन्द्र उत्तरः

१० [२]

इन्द्राणीमासु नारिषु सुभगा महमश्रवम् ।

नहास्या अपरं च न जरसा मरते पति विश्वस्मादिन्द्र उत्तरः

११

नाहमिन्द्राणि रारण सख्युर्वृषाकपेर्कृते ।

यस्येदमप्यं हविः प्रियं देवेषु गच्छति विश्वस्मादिन्द्र उत्तरः

१२

वृषाकपायि रेवति सुपुत्र आदु सुसुपे ।

घसंत त इन्द्र उक्षणाः प्रियं काचित्करं हवि विश्वस्मादिन्द्र उत्तरः

१३

उक्षणा हि मे पञ्चदश साकं पचन्ति विंशतिम् ।

उताहमस्मि पीव इन्द्रा कुक्षी पुणन्ति मे विश्वस्मादिन्द्र उत्तरः

१४

वृषभो न तिम्रशृङ्गो अन्तर्धृथेषु शेरुवत् ।

मन्थस्त इन्द्र शं हवे यं ते सुभोति मावयु विश्वस्मादिन्द्र उत्तरः

१५ [३] (१३०)

न सेहो यस्य रम्बते	ऽन्तरा सक्थ्याऽ कपृत् ।	
नेदीशि यस्य रोमशं	निषेदुषो विजृम्भते विश्वस्मादिन्द्र उत्तरः	१६
न सेहो यस्य रोमशं	निषेदुषो विजृम्भते ।	
नेदीशि यस्य रम्बते	ऽन्तरा सक्थ्याऽ कपृद् विश्वस्मादिन्द्र उत्तरः	१७
अयमिन्द्र वृषाकपिः	परस्वन्तं हतं विदत् ।	
असिं सुनां नवं चरु-	मादेधस्यान आचितं विश्वस्मादिन्द्र उत्तरः	१८
अयमेमि विचाकशद्	विचिन्वन् दासमार्यम् । ✓	
पिबामि पाकसुत्वानो	ऽभि धीरमचाकशं विश्वस्मादिन्द्र उत्तरः	१९
धन्वं च यत् कृन्तत्रं च	कर्ति स्वित्र ता वि योर्जना ।	
नेदीयसो वृषाकपे	ऽस्तमेहि गृहोऽ उप विश्वस्मादिन्द्र उत्तरः	२०
पुनरोहि वृषाकपे	सुविता कल्पयावहे ।	
य एष स्वप्ननशनो	ऽस्तमेहि पथा पुन विश्वस्मादिन्द्र उत्तरः	२१
यदुदञ्चो वृषाकपे	गृहमिन्द्राजगन्तन ।	
कः स्य पुल्वघो मृगः	कर्मगञ्जनयोर्पनो विश्वस्मादिन्द्र उत्तरः	२२
पशुर्हि नाम मानवी	साकं संसूव विंशतिम् ।	
भद्रं भलु त्वस्या अभूद्	यस्या उदरमामयद् विश्वस्मादिन्द्र उत्तरः	२३ [४] (९३८)

(८७)

२५ पाशुभारद्वाजः । रक्षोहाग्निः । त्रिष्टुप्, २२-२५ अनुष्टुप् ।

रक्षोहणं वाजिनमा जिघर्षि	मित्रं प्रथिष्ठमुप यामि शर्म ।	
शिशानो अग्निः कर्तुभिः समिन्द्रः	स नो दिवा स रिषः पातु नक्तम्	१
अयोद्वेष्टो अर्चिषा यातुधाना-	नुप स्पृश जातवेदः समिन्द्रः ।	
आ जिह्या मूर्देवान् रभस्व	क्रव्यादो वृकत्वयि धत्स्वासन्	२
उभोर्मयाविनुप धेहि दंष्ट्रा	हिंस्रः शिशानोऽवरं परं च ।	
उतान्तरिक्षे परि याहि राज-	अम्भैः सं धेह्यभि यातुधानान्	३
यज्ञैरिषूः संनममानो अग्ने	वाचा शल्याँ अशनिभिर्दिहानः ।	
ताभिर्विध्य हृदये यातुधानान्	प्रतीचो बाहून् प्रति भङ्ध्येषाम्	४
अग्ने त्वचं यातुधानस्य भिन्धि	हिंसाशनिर्हरसा हन्त्वेनम् ।	
प पर्वणि जातवेदः शुणीहि	क्रव्यादो वृकत्वयि धत्स्वासन्	५ [५] (९४३)

यत्रेदानीं पश्यसि जातवेदुः स्तिष्ठन्तमग्न उत वा चरन्तम् ।

यद्वान्तरिक्षे पृथिभिः पतन्तं तमस्ता विध्य शर्वा शिशानः

उतालब्धं स्पृणुहि जातवेद आलेभानाहृष्टिभिर्यातुधानात् ।

अग्ने पूर्वा नि जहि शोशुचान आमादुः क्षिवङ्कास्तमदुन्त्वेनीः

इह प्र ब्रूहि यतमः सो अग्ने यो यातुधानो य इदं कृणोति ।

तमा रभस्व समिधा यविष्ठ नृचक्षसश्चक्षुषे रन्धयैनम्

तीक्ष्णेनाग्ने चक्षुषा रक्ष यज्ञं प्राञ्चं वसुभ्यः प्र णय प्रचेतः ।

हिंसं रक्षांस्यभि शोशुचानं मा त्वा दभन् यातुधाना नृचक्षः

नृचक्षा रक्षः परि पश्य विश्व तस्य त्रीणि प्रति गृणीह्यथा ।

तस्याग्ने पृष्ठीर्हरसा गृणीहि त्रेधा मूलं यातुधानस्य वृश्च

६

७

८

९

१० [६]

त्रियातुधानः प्रसितिं त ए—त्वृतं यो अग्ने अनृतेन हन्ति ।

तमर्चिषा स्फूर्जयत्जातवेदः समक्षमेनं गृणते नि वृद्धि

तदग्ने चक्षुः प्रति धेहि रेभे शफारुजं येन पश्यसि यातुधानम् ।

अथर्ववज्ज्योतिषा दैव्येन सत्यं धूर्वन्तमचितं न्योष

यदग्ने अद्य मिथुना शपातो यद्वाचस्तृष्टं जनयन्त रेभाः ।

मन्योर्मनसः शरव्याऽ जायते या तया विध्य हृदये यातुधानान्

परा गृणीहि तर्पसा यातुधानान् पराग्ने रक्षो हरसा गृणीहि ।

पराचिषा मूर्देवाऽऽगृणीहि परासुतृपो अभि शोशुचानः

पराद्य देवा वृजिनं गृणन्तु प्रत्यगेनं शपथा यन्तु तृष्टाः ।

वाचास्तेनं शरव क्रच्छन्तु मर्मन् विश्वस्येतु प्रसितिं यातुधानः

११

१२

१३

१४

१५ [७]

यः पौरुषेयेण क्रविषा समङ्के यो अद्व्येन पशुना यातुधानः ।

यो अघ्न्याया मरति क्षीरमग्ने तेषां शीर्षाणि हरसापि वृश्च

संवत्सरीणं परं उम्रियाया—स्तस्य माशीद्यातुधानो नृचक्षः ।

पीयूषमग्ने यतमस्तिनृप्सात् तं प्रत्यश्चमर्चिषा विध्य मर्मन्

विषं गवां यातुधानाः पिबन्त्वा वृश्च्यन्तामदितये दुरेवाः ।

परानान् देवः सविता ददातु परा मागमोर्पथीनां जयन्ताम्

सनादग्ने मृणसि यातुधानान् न त्वा रक्षांसि पतनासु जिग्युः ।

अनु दह सहमूरान् क्रव्यादो मा ते हत्या मुक्षत दव्यायाः

१६

१७

१८

१९

(१५७)

त्वं नो अग्ने अधरादुदक्तात् त्वं पश्चादुत रक्षा पुरस्तात् ।
प्रति ते ते अजरास्तपिष्ठा अवशंसं शोशुचतो दहन्तु

२० [८]

पश्चात् पुरस्तादधरादुदक्तात् कविः काव्येन परि पाहि राजन् ।

सखे सखायमजरो जरिष्णे ऽग्ने मर्ता अमर्त्यस्त्वं नः

२१

परि त्वाग्ने पुरं वयं विप्रं सहस्य धीमहि ।

धृषद्वर्णं दिवेदिवे हन्तारं भङ्गुरावताम्

२२

विषेण भङ्गुरावतः प्रति ऽम रक्षसो दह ।

अग्ने तिग्मेन शोचिषा तपुर्ग्राभिर्ऋषिभिः

२३

प्रत्यग्ने मिथुना दह यातुधाना किमीदिना ।

सं त्वा शिशामि जागृ ह्यदब्धं विप्र मन्मभिः

२४

प्रत्यग्ने हरसा हरः शृणीहि विश्वतः प्रति ।

यातुधानस्य रक्षसो बलं वि रुज वीर्यम्

२५ [९] (९६३)

(८८)

१९ आङ्गिरसो मूर्धन्वान् वामदेव्यो वा । सूर्य-वैश्वानरोऽग्निः । त्रिष्टुप् ।

हविष्पान्तमजरं स्वर्विदि दिविस्पृश्याहुतं जुष्टमग्नौ ।

तस्य भर्मेणे भुवनाय देवा धर्मेणे कं स्वधया पप्रथन्त

१

गीर्णं भुवनं तमसापगूळह माविः स्वरभवज्जाते अग्नौ ।

तस्य देवाः पृथिवी द्यौरुतापो ऽरण्यन्नोषधीः सख्ये अस्य

२

देवेभिर्विषितो यज्ञियेभि रग्निं स्तोषाण्यजरं बृहन्तम् ।

यो भानुना पृथिवीं द्यामुतेमा मातृतान रोदसी अन्तरिक्षम्

३

यो होतासीत् प्रथमो देवजुष्टो यं समाश्नन्नाज्येना वृणानाः ।

स पतन्नीत्वरं स्था जगद्य च्छान्नमग्निरकृणोज्जातवेदाः

४

यजातवेदो भुवनस्य मूर्ध न्नतिष्ठो अग्ने सह रोचनेन ।

तं त्वाहिम मतिभिर्गीर्भिरुक्थैः स यज्ञियो अभवो रोदसिप्राः

५ [१०]

मूर्धा भुवो भवति नक्तमग्नि स्ततः सूर्यो जायते प्रातरुद्यन् ।

मायामू तु यज्ञियानामेता मपो यत् तूर्णिश्वरति प्रजानन्

६

हशेन्यो यो महिना समिद्धो ऽरोचत दिवियोनिर्विभावा ।

तस्मिन्मग्नौ सूक्तवाकेन देवा हविर्विश्व आहुहवुस्तनूपाः

७

(९७०)

सूक्तवाकं प्रथममादिदुग्निमादिद्विविरजनयन्त देवाः ।
 स एषां यज्ञो अभवत् तनूपास्तं द्यौर्वेदुं तं पृथिवी तमापः
 यं देवासोऽजनयन्ताग्निं यस्मिन्नाजुहवुर्भुवनानि विश्वा ।
 सो अर्चिषा पृथिवीं द्यामुतेमा मृजुयमानो अतपन्महित्वा
 स्तोमैर्न हि दिवि देवासो अग्निमजीजनञ्छ्वितभी रोदसिप्राम् ।
 तमू अकृण्वन् त्रेधा भुवे कं स ओषधीः पचति विश्वरूपाः

८

९

१० [११]

यदेवेनमदधुर्यज्ञियासो दिवि देवाः सूर्यमादितेयम् ।
 यदा चरिष्णु मिथुनावभूतामादित प्रापश्यन् भुवनानि विश्वा
 विश्वस्मा अग्निं भुवनाय देवा वैश्वानरं केतुमह्नामकृण्वन् ।
 आ यस्ततानोषसो विभातीरपो ऊर्णोति तमो अर्चिषा यन्
 वैश्वानरं कवयो यज्ञियासो अग्निं देवा अजनयन्मजुर्यम् ।
 नक्षत्रं प्रत्नममिनच्चरिष्णु यक्षस्याध्यक्षं तविषं बृहन्तम्
 वैश्वानरं विश्वहा दीदिवांसं मन्त्रैरग्निं कविमच्छा वदामः ।
 यो महिम्ना परिवभूवोर्वी उतावस्तादुत देवः परस्तात्
 * द्वे सुती अंशृणवं पितृणा महं देवानामुत मर्त्यानाम् ।
 ताम्यामिदं विश्वमेजत् समेति यदन्तरा पितरं मातरं च

११

१२

१३

१४

१५ [१२]

द्वे समीची बिभृतश्चरन्तं शीर्षतो जातं मनसा विमृष्टम् ।
 स प्रत्यङ् विश्वा भुवनानि तस्थावप्रयुच्छन् तरणिर्भ्राजमानः
 यत्रा वदेते अवरः परश्च यज्ञन्योः कतरो नौ वि वेद ।
 आ शेकु रित सधमादुं सखायो नक्षन्त यज्ञं क इदं वि वोचत
 कत्यग्रयः कति सूर्यासः कत्युपासः कत्यु स्विदापः ।
 नोपस्पिजं वः पितरो वदामि पूच्छामि वः कवयो विद्वाने कम
 यावन्मात्रमुपसो न प्रतीकं सुपण्योर्द वसते मातरिश्चः ।
 तावद्दधात्युप यज्ञमायन् ब्राह्मणो होतुरवरो निपीदन्

१६

१७

१८

१९ [१३] (१८१)

(८९)

१८ रेणुवैश्वामित्रः । इन्द्रः, ५ इन्द्रासोमो । त्रिष्टुप् ।

इन्द्रं स्तत्रा नृतमं यस्य महा विवचाधे रोचना वि ज्यो अन्तान् ।
 आ यः प्रयो चर्षणीधृद्वरोमिः प्र सिन्धुभ्यो रिरिचानो महित्वा

१

(१८१)

स सूर्यः पर्युक्तं वरांस्येन्द्रो ववृत्याद्रथ्येव चक्रा ।
 अतिष्ठन्तमपस्यं न सर्गं कृष्णा तमांसि त्विष्या जघान २
 समानमस्मा अनपावृद्धं क्षमया दिवो असमं ब्रह्म नव्यम् ।
 वि यः पुष्टेव जनिमान्यर्य इन्द्रश्चिकाय न सखायमीषे ३
 इन्द्राय गिरो अनिशितसर्गा अपः प्रेरयं सगरस्य बुध्रात् ।
 यो अक्षेणेव चक्रिया शचीभिर्विष्वक् तस्तम्भं पृथिवीमुत द्याम् ४
 आपान्तमन्यस्तुपलप्रभर्मा धुनिः शिमीवाञ्छरुमां ऋजीषी ।
 सोमो विश्वान्यतसा वनानि नार्वागिन्द्रं प्रतिमानानि देभुः ५ [१४]

न यस्य द्यावापृथिवी न धन्व नान्तरिक्षं नाद्रयः सोमो अक्षाः ।
 यदस्य मन्युरधिनीयमानः शृणाति वीळु रुजति स्थिराणि ६
 जघान वृत्रं स्वधितिवनेव रुरोज पुरो अरदुन्न सिन्धून् ।
 विभेदं गिरिं नवमिन्न कुम्भमा गा इन्द्रो अकृणुत स्वयुग्भिः ७
 त्वं ह त्यहणया इन्द्र धीरो ऽसिर्न पर्वं वृजिना शृणासि ।
 प्र ये मित्रस्य वरुणस्य धाम युजं न जनां मिनन्ति मित्रम् ८
 प्र ये मित्रं प्रार्यमाणं दुरेवाः प्र संगिरः प्र वरुणं मिनन्ति ।
 न्यमित्रेषु वधमिन्द्र तुभ्यं वृषन् वृषाणमरुषं शिशीहि ९
 इन्द्रो दिव इन्द्र ईशे पृथिव्या इन्द्रो अपामिन्द्र इत् पर्वतानाम् ।
 इन्द्रो वृधामिन्द्र इन्मेधिराणामिन्द्रः क्षेमे योगे हव्य इन्द्रः १० [१५]

प्राक्तुभ्य इन्द्रः प्र वृधो अहभ्यः प्रान्तरिक्षात् प्र समुद्रस्य धासेः ।
 प्र वार्तस्य प्रथसः प्र जमो अन्तात् प्र सिन्धुभ्यो रिरिचे प्र क्षितिभ्यः ११
 प्र शोशुचत्या उषसो न केतु रसिन्वा ते वर्ततामिन्द्र हेतिः ।
 अश्मेव विध्य दिव आ सृजानस्तपिष्ठेन हेषसा द्रोघमित्रान् १२
 अन्वह मासा अन्विद्वना न्यन्वोषधीरनु पर्वतासः ।
 अन्विन्नुं रोदसी वावशाने अन्वापो अजिहत जायमानम् १३
 कर्हि स्वित्र सा त इन्द्र चेत्यासं दुधस्य यद्धिनदो रक्ष एषत् ।
 मित्रकुवो यच्छसने न गावः पृथिव्या आपृगमुया शयन्ते १४
 शत्रूयन्तो अभि ये नस्ततस्ते महि ब्राधन्त ओगणास इन्द्र ।
 अन्धेनामित्रास्तमसा सचन्तां सुज्यातिषो अक्तवस्तां अभि ण्युः १५ [१९७]

पुरुणि हि त्वा सर्वना जनानां ब्रह्माणि मन्दन् गृणतामृषीणाम् ।

इमामाघोषन्नवसा सहतिं तिरो विश्वाँ अर्चतो याह्यर्वाङ्

१६

एवा ते वयमिन्द्र भुञ्जतीनां विद्याम सुमतीनां नवानाम् ।

विद्याम वस्तोरवसा गृणन्तो विश्वामित्रा उत ते इन्द्र नूनम्

१७

शुनं हुवेम मघवानमिन्द्र मस्मिन् भरे नृतमं वार्जसातौ ।

शृण्वन्तमुग्रमृतये समत्सु घ्नन्तं वृत्राणि संजितं धनानाम्

१८ [१६] (१०००)

(९०)

१६ नारायणः । पुरुषः । अनुष्टुप्, १६ त्रिष्टुप् ।

सहस्रशीर्षा पुरुषः सहस्राक्षः सहस्रपात् ।

स भूमिं विश्वतो वृत्वा इत्यतिष्ठद्दशाङ्गुलम्

१

पुरुष एवेदं सर्वं यद्भूतं यच्च भव्यम् ।

उतामृतत्वस्येशानो यदन्नेनातिरोहति

२

एतावानस्य महिमा इतो ज्यायाँश्च पूरुषः ।

पादोऽस्य विश्वा भूतानि त्रिपादस्यामृतं दिवि

३

त्रिपादूर्ध्व उदैत् पुरुषः पादोऽस्येहाभवत् पुनः ।

ततो विष्वङ् व्यक्रामत् साशनानग्ने अग्नि

४

तस्माद्विराज्जायत विराजो अधि पूरुषः ।

स जातो अत्यरिच्यत पश्चाद्भूमिमथो पुरः

५ [१७]

यत् पुरुषेण हविषा देवा यज्ञमतन्वत ।

वसन्तो अस्यासीदाज्यं ग्रीष्म इध्मः शरद्भुविः

६

तं यज्ञं बर्हिषि प्रीक्षन् पुरुषं जातमग्रतः ।

तेन देवा अयजन्त साध्या कर्षयश्च ये

७

तस्माद्यज्ञात् सर्वहुतः संभृतं पृषदाज्यम् ।

पशून् तौश्वके वायव्या नारण्यान् ग्राम्याश्च ये

८

तस्माद्यज्ञात् सर्वहुतः कचः सामानि जज्ञिरे ।

छन्दांसि जज्ञिरे तस्माद्यजुस्तस्मादजायत

९

तस्मादश्वा अजायन्त ये के चोभयादतः ।

गावो ह जज्ञिरे तस्मात् तस्माज्जाता अजावयः

१० [१८] (१०१०)

यत् पुरुषं व्यदधुः कतिधा व्यकल्पयन् ।

मुखं किमस्य कौ बाहू का ऊरू पादा उच्येते ११

ब्राह्मणोऽस्य मुखमासीद्बाहू राजन्यः कृतः ।

ऊरू तदस्य यद्वैश्यः पद्भ्यां शूद्रो अजायत १२

चन्द्रमा मनसो जातश्चक्षोः सूर्यो अजायत ।

मुखादिन्द्रश्चाग्निश्च प्राणाद्वायुरजायत १३

नाभ्यां आसीदुन्तरिक्षं शीर्ष्णो द्यौः समवर्तत ।

पद्भ्यां भूमिर्दिशः श्रोत्रात् तथा लोकाँ अकल्पयन् १४

सप्तास्यासन् परिधयस्त्रिः सप्त समिधः कृताः ।

देवा यद्यज्ञं तन्वाना अबध्नन् पुरुषं पशुम् १५

यज्ञेन यजमयजन्त देवास्तानि धर्माणि प्रथमान्यासन् ।

ते ह नाकं महिमानः सचन्त यत्र पूर्वं साध्याः सन्ति देवाः १६ [१९] (१०१६)

(९१)

[अष्टमोऽनुवाकः ॥८॥ सू० ९१-९९]

१५ अरुणो वैतहव्यः । अग्निः । जगती, १५ त्रिष्टुप् ।

सं जागृवद्भिर्जरमाण इध्यते दमे दमूना इषयन्निळस्पदे ।

विश्वस्य होता हविषो वरेण्यो विभुर्विभावा सुषखा सखीयते १

स दर्शतश्चीरतिथिर्गृहेर्गृहे वनेवने शिश्रिये तक्ववीरिव ।

जनंजनं जन्यो नार्ति मन्यते विश आ क्षेति विश्योऽं विशंविशम् २

सुदक्षो दक्षैः क्रतुनासि सुक्रतुर्ग्रे कविः काव्येनासि विश्ववित् ।

वसुर्वसूनां क्षयसि त्वमेक इद् द्यावा च यानि पृथिवी च पुष्यतः ३

प्रजानन्नग्रे तव योनिर्मूत्वियमिळायास्पदे घृतवन्तमासदः ।

आ ते चिकित्र उपसामिवेतयो ऽरेपसः सूर्यस्येव रश्मयः ४

तव श्रियो वृष्यस्येव विश्रुतश्चित्राश्चिकित्र उपसां न केतवः ।

यदोषधीरभिसृष्टो वनानि च परि स्वयं चिनुषे अन्नमास्ये ५ [२०]

तमोषधीर्दधिरे गर्भमूत्वियं तमापो अग्निं जनयन्त मातरः ।

तमित् समानं वनिनश्च वीरुधो ऽन्तर्वेतीश्च सुवते च विश्वहा ६

वातोपधूत इषितो वशां अनु तूषु यदन्ना वेविषद्वितिष्ठसे ।

आ ते यतन्ते रथ्योऽं यथा पृथक् ७

(१०२३)

- मेधाकारं विदथस्य प्रसाधनमग्निं होतारं परिभूतमं मतिम् ।
तमिदमे हविष्या समानमित तमिन्महे वृणते नान्यं त्वत्
त्वामिदत्र वृणते त्वायवो होतारमग्ने विदथेषु वेधसः ।
यदेवयन्तो दधति प्रयांसि ते हविष्मन्तो मनवो वृक्तबर्हिषः
तवाग्ने होत्रं तव पोत्रमृत्विष्यं तव नेष्ट्रं त्वमग्निहतायतः ।
तव प्रशास्त्रं त्वमध्वरीयसि ब्रह्मा चासि गृहपतिश्च नो दमे
यस्तुभ्यमग्ने अमृताय मर्त्यः समिधा दाशदुत वा हविष्कृति ।
तस्य होता भवसि यासि दूत्यः । मुपं ब्रूषे यजस्यध्वरीयसि
इमा अस्मै मतयो वाचो अस्मदाँ ऋचो गिरः सुष्टुतयः समग्मत ।
वसूयवो वसवे जातवेदसे वृद्धासु चिद्वर्धनो यासु चाकनत्
इमां प्रत्ताय सुष्टुतिं नवीयसीं वोचेयमस्मा उशते शृणोतु नः ।
भूया अन्तरा हृद्यस्य निस्पृशे जायेव पत्यं उशती सुवासाः
यस्मिन्नश्वास ऋषभास उक्षणो वशा मेषा अवसृष्टास आहुताः ।
कीलालपे सोमपृष्ठाय वेधसे हृदा मतिं जनये चारुमग्रये
अहाव्यग्ने हविरास्ये ते सुचीव घृतं चम्बीव सोमः ।
वाजसर्नि रयिमस्मे सुवीरं प्रशस्तं धेहि यशसं बृहन्तम्

८

९

१० [२१]

११

१२

१३

१४

१५ [२२] (१०३१)

(१२)

१५ शार्यातो मानवः । विश्वे देवाः । जगती ।

- यज्ञस्य वो रथ्यं विश्पतिं विशां होतारमक्तोरतिथिं विभावसुम् ।
शोचञ्छुष्कासु हरिणीषु जर्भुरद वृषां केतुर्यजतो द्यामशायत
इममं अस्मामुभये अकृण्वत धर्माणमग्निं विदथस्य साधनम् ।
अक्तुं न यद्वमुपसः पुरोहितं तनूनपातमरूपस्य निंसते
बलस्य नीथा वि पुणेश्वं मन्महे वया अस्य प्रहुता आसुरत्तवे ।
यदा घोरासो अमृतत्वमाशता दिज्जनस्य दैव्यस्य चर्किरन्
ऋतस्य हि प्रसितिर्द्यौरु व्यचो नमो मह्यः रमतिः पनीयसी ।
इन्द्रो मित्रो वरुणः सं चिकित्रिरे ऽथो भगः सविता पूतदक्षसः
प्र रुद्रेण ययिना यन्ति सिन्धवस्तिरो महीमरमतिं दधन्विरे ।
येभिः परिज्मा परियन्नुरु अयो वि रोरुवज्जठरे विश्वमुक्षते

१

२

३

४

५ [२३] (१०३१)

क्राणा रुद्रा मरुतो विश्वकृष्टयो दिवः श्येनासो असुरस्य नीळयः ।

तेभिश्चष्टे वरुणो मित्रो अर्यभेन्द्रो देवेभिरर्वशेभिरर्वशः

६

इन्द्रे भुजं शशमानास आशत सूरौ दृशीके वृषणश्च पौंस्ये ।

प्र ये न्वस्यार्हणा ततक्षिरे युजं वज्रं नृपदनेषु कारवः

७

सूरश्चिदा हरितो अस्य रीरम् दिन्द्रादा कश्चिन्द्रयते तवीयसः ।

मीमस्य वृष्णो जठरादभिश्चसो दिवेदिवे सहुरिः स्तन्नवाधितः

८

स्तोमं वो अद्य रुद्राय शिकसे क्षयद्वीराय नमसा दिदिष्टन ।

येभिः शिवः स्ववो एवयार्वभिर्दिवः सिषक्ति स्वयंशा निकामभिः

९

ते हि प्रजाया अभरन्त वि श्रवो बृहस्पतिर्वृषभः सोमजामयः ।

यज्ञैरथवा प्रथमो वि धारय देवा दक्षैर्भृगवः सं चिकिन्त्रिरे

१० [२४]

ते हि द्यावापृथिवी भूरिरेतसा नराशंसश्चतुरङ्गो यमोऽदितिः ।

देवस्त्वष्टा द्रविणोदा ऋभुक्षणः प्र रोदसी मरुतो विष्णुरर्हिरे

११

उत स्य न उशिजामुर्विया कवि रहिः शृणोतु बुध्योऽ हवीमनि ।

सूर्यामासा विचरन्ता दिविक्षिता धिया शमीनहुषी अस्य बोधतम्

१२

प्र नः पूषा चरथं विश्वदेव्यो ऽपां नपादवतु वायुरिष्ट्ये ।

आत्मानं वस्यो अभि वातमर्चत तदंश्विना सुहवा यामनि श्रुतम्

१३

विशामासामभयानामधिक्षितं गीर्भिरु स्वयंशसं गृणीमसि ।

ग्रामिर्विश्वाभिरदितिमनर्वण मत्तोर्युवानं नृमणा अधा पतिम्

१४

रेभद्वं जनुषा पूर्वो अङ्गिरा ग्रावाण ऊर्ध्वा अभि चक्षुरध्वरम् ।

येभिर्विहाया अभवद्विचक्षणः पार्थः सुमेकं स्वधित्विनन्वति

१५ [२५] (१०४६)

(९३)

१५ तान्वः पार्थः । विश्वे देवाः । प्रस्तारपंक्तिः; २, ३, १३ अनुष्टुप्; ९ अक्षरैः पंक्तिः,

११ न्यङ्कुसारिणी, १५ पुरस्ताद्बृहती ।

महि द्यावापृथिवी भूतमुर्वी नारी यही न रोदसी सदै नः ।

तेभिर्नः पातं सहास एभिर्नः पातं शूषणि

१

यज्ञेयज्ञे स मर्त्यो

देवान् त्सर्पयति । यः सुमैर्दीर्घश्रुतम्

आविवासात्येनान्

२

विश्वेपामिरज्यवो

देवानां वामहः । विश्वे हि विश्वमहसो

विश्वे यज्ञेषु यज्ञियाः ३ (१०४९)

ते घा राजानो अमृतस्य मन्द्रा अर्यमा मित्रो वरुणः परिजमा ।

कद्रुद्रो नृणां स्तुतो मरुतः पूषणो भगः

उत नो नक्तमपां वृषण्वसू सूर्यामासा सदन्याय सधन्या ।

सचा यत् साद्येषा महिर्बुध्रेषु बुध्यः

४

५ [२६]

उत नो देवावश्विना शुभस्पती धामभिर्मित्रावरुणा उरुष्यताम् ।

महः स राय एषते ऽति धन्वेव दुरिता

उत नो रुद्रा चिन्मृळतामश्विना विश्वे देवासो रथस्पतिर्भगः ।

ऋभुर्वाज ऋभुक्षणः परिजमा विश्ववेदसः

ऋभुर्ऋभुक्षा ऋभुर्विधतो मदु आ ते हरीं जूजुवानस्य वाजिना ।

दुष्टरं यस्य सामं चिद्वर्धयज्ञो न मानुषः

कृधी नो अह्नयो देव सवितः स च स्तुपे मघोनाम् ।

सहो न इन्द्रो वह्निभिर्न्येषां चर्षणीनां चक्रं रश्मिं न योयुवे

ऐषु द्यावापृथिवी धातं महदस्मे वीरेषु विश्वचर्षणि श्रवः ।

पृक्षं वाजस्य सातये पृक्षं रायोत तूर्वणे

६

७

८

९

१० [२७]

एतं शंसमिन्द्रास्मयुध्वं कूचितं सन्तं सहसावन्नभिष्टये सदा पाह्यभिष्टये ।

मेदतां वेदतां वसो

११

एतं मे स्तोमं तना न सूर्ये द्युतद्यामानं वावृधन्त नृणाम् ।

संवर्ननं नाश्व्यं तप्तेवानपच्युतम्

१२

वावर्तं येषां राया युक्तैषां हिरण्ययी । नेमर्धिता न पौस्या वृथेव विष्टान्ता १३

प्र तद्दुःशीमे पृथ्वाने वेने प्र समे वोचमसुरे मघवन्सु ।

ये युक्त्वाय पञ्च शतास्मयु पथा विश्राव्येषाम्

१४

अधीन्वन्न सप्ततिं च सप्त च ।

सद्यो दिदिष्ट तान्वः सद्यो दिदिष्ट पार्थ्यः सद्यो दिदिष्ट मायवः

१५ [२८] (१०६)

(१४)

१४ अर्बुदः काद्रवेयः सर्पः । ग्रावाणः । जगती, ५, ७, १४ त्रिष्टुप् ।

प्रेते वर्दन्तु प्र वयं वदाम् ग्रावभ्यो वाचं वदता वर्दन्तः ।

यद्वयः पर्वताः साकमाशवः श्लोकं घोषं भरथेन्द्राय सोमिनः

१

एते वदन्ति शतवत् सहस्रव दुभि क्रन्दन्ति हरितेभिरासभिः ।

विष्ठी ग्रावाणः सुकृतः सुकृत्यया होतुश्चित् पूर्वं हविरद्यमाशत २

एते वदन्त्यविदन्नना मधु न्यूह्यन्ते अधि पक्व आमिषि ।

वृक्षस्य शाखामरुणस्य बप्सत स्ते सूभर्वा वृषभाः प्रेमराविषुः ३

बृहदन्ति मदुरेण मन्दिने न्हं क्रोशन्तोऽविदन्नना मधु ।

संभ्या धीराः स्वसृभिरनर्तिपु राघोषयन्तः पृथिवीमुपचिद्भिः ४

सुपर्णा वाचमक्रतोप द्यव्या स्वरे कृष्णा इषिरा अनर्तिपुः ।

न्यङ्कि यन्त्युपरस्य निष्कृतं पुरु रेतो दधिरे सूर्यश्चितः ५ [२९]

उग्रा इव प्रवहन्तः समार्यमुः साकं युक्ता वृषणो निभ्रतो धुरः ।

यच्छसन्तो जयसाना अराविषुः शृण्व एषां प्रोथथो अर्वतामिव ६

दशानिभ्यो दशकक्ष्येभ्यो दशयोक्त्रेभ्यो दशयोजनेभ्यः ।

दशाभीशुभ्यो अर्चताजरेभ्यो दश धुरो दश युक्ता वहद्भ्यः ७

ते अद्रयो दशयन्त्रास आशव स्तेषामाधानं पर्येति हर्यतम् ।

त ऊ सुतस्य सोम्यस्यान्धसोऽशोः पीयूषं प्रथमस्य भेजिरे ८

ते सोमादो हरी इन्द्रस्य निसतेऽशुं दुहन्तो अध्यासते गवि ।

तेभिर्दुग्धं पपिवान् त्सोम्यं मध्विन्द्रो वर्धते प्रथते वृषायते ९

वृषा वो अंशुर्न किला रिषाथने लावन्तः सद्रुमित् स्थनाशिताः ।

रैवत्येव महसा चारवः स्थन यस्य ग्रावाणो अजुषध्वमध्वरम् १० [३०]

तुविला अतृदिलासो अद्रयोऽश्रमणा अशृथिता अमृत्यवः ।

अनातुरा अजराः स्थामविष्णवः सुपीवसो अतृपिता अतृष्णजः ११

ध्रुवा एव वः पितरो युगेयुगे क्षेमकामासः सदसो न युञ्जते ।

अजुर्यासो हरिषाचो हरिद्रव आ द्यां रवेण पृथिवीमशुश्रुवुः १२

तविद्वन्त्यद्रयो विमोचने यामन्नश्नत्पा इव घेदुपचिद्भिः ।

वर्पन्तो बीजमिव धान्याकृतः पृथ्वान्ति सोमं न मिनन्ति बप्सतः १३

सुते अध्वरे अधि वाचमक्रताऽऽ क्रीळयो न मातरं तुदन्तः ।

वि पू मुञ्चा सुपुवुषो मनीषां वि वर्तन्तामद्रयश्चार्यमानाः १४ [३१] (१०७५)

[पञ्चमोऽध्यायः ॥५॥ व० १-२७]

(९५)

१८ ऐलः पुरुरवाः । उर्वशी देवता । २, ४-५, ७, ११, १३, १५-१६, १८,
उर्वशी ऋषिका । पुरुरवा देवता । त्रिष्टुप् ।

ह्ये जाये मनसा तिष्ठं घोरे वचांसि मिश्रा कृणवावहै नु ।
न नौ मन्त्रा अनुदितास एते मयस्करन् परंतरे चनाहन् १
किमेता वाचा कृणवा तवाहं प्राक्रमिषमुषसामग्रियेव ।
पुरुरवः पुनरस्तं परोहि दुरापना वार्त इवाहमस्मि २
इपुर्न श्रिय इषुधेरसना गोषाः शतसा न रंहिः ।
अवीरे क्रतौ वि दविद्युतन्नो रा न मायुं चितयन्त धुनयः ३
सा वसु दधती श्वशुराय वय उषो यदि वण्यन्तिगृहात् ।
अस्तं ननक्षे यस्मिञ्चाकन् दिवा नक्तं श्रथिता वैतसेन ४
त्रिः स्म माह्नः श्रथयो वैतसेनो त स्म मेऽव्यत्यै पूणासि ।
पुरुरवोऽनु ते केतमायं राजा मे वीर तन्वस्तदासीः ५ [१]

या सुजुणिः श्रेणिः सुम्रआपि हृदेचक्षुर्न ग्रन्थिनीं चरणयुः ।
ता अश्रयोऽरुणयो न संस्रुः श्रिये गावो न धेनवोऽनवन्त ६
समस्मिञ्चायमान आसत ग्रा उत्तेमवर्धन् नद्यः स्वगूर्ताः ।
महे यत् त्वा पुरुरवो रणाया ऽवर्धयन् दस्युहत्याय देवाः ७
सचा यदासु जहतीष्वत्क ममानुषीषु मानुषो निषेवे ।
अप स्म मत तरसन्ती न भुज्युस्ता अत्रसन् रथस्पृशो नाश्वाः ८
यदासु मर्तो अमृतासु निस्पृक् सं क्षोणीभिः क्रतुभिर्न पृङ्क्ते ।
ता आतयो न तन्वः शुम्भत स्वा अश्वासो न क्रीलयो दन्दशानाः ९
विद्युन्न या पतन्ती दविद्यो न्दरन्ती मे अप्या काम्यानि ।
जनिष्ठो अपो नयः सुजातः प्रोर्वशीं तिरत वीर्यमायुः १० [२]

जजिष इत्या गोपीथ्याय हि दृधाथ तत् पुरुरवो म ओजः ।
अशांसं त्वा विदुषी सस्मिन्नहन् न म आशृणोः किमभुग्वदासि ११
कदा सूनुः पितरं जात इच्छा चक्रन्नाथं वर्तयद्विजानन् ।
को दंपती समनसा वि यूयो दध यदग्निः श्वशुरेषु दीदयत् १२

प्रति ब्रवाणि वर्तयते अश्रुं चक्रन् न क्रन्दद्वाध्ये शिवायै ।	
प्र तत् ते हिनवा यत् ते अस्मे परेह्यस्तं नहि मूर मापः	१३
सुवेो अद्य प्रपतेदनावृत् परावतं परमां गन्तवा उ ।	
अथा शयीत निर्र्कतेरुपस्थे ऽधैनं वृकां रभसासो अद्युः	१४
पुर्व्वो मा मृथा मा प्र पप्तो मा त्वा वृकांसो अशिवास उ क्षन् ।	
न वै छैणानि सख्यानि सन्ति सालावृकाणां हृदयान्येता	१५ [३]
यद्विरूपाचरं मर्त्ये—ष्ववसं रात्रीः शरदुश्चतस्रः ।	
धृतस्य स्तोत्रं सकृदहं आश्नां तादेवेदं तातृपाणा चरामि	१६
अन्तरिक्षिणं रजसो विमानी—मुपं शिक्षाम्युर्वशीं वसिष्ठः ।	
उप त्वा रातिः सुकृतस्य तिष्ठता—न्नि वर्तस्व हृदयं तप्यते मे	१७
इति त्वा देवा इम आहुरैळ यथेमेतद्भवसि मृत्युबन्धुः ।	
प्रजा ते देवान् हविषा यजाति स्वर्गं उ त्वमपि मादयासे	१८ [४] (१०९३)

(९६)

१३ बरुराङ्गिरसः, सर्वहरिर्वा ऐन्द्रः । हरिः । जगती, १२-१३ त्रिष्टुप् ।

प्र ते महे विदथे शंसिषं हरी प्र ते वन्वे वनुषो हर्यतं मदम् ।	
धृतं न यो हरिभिश्चारु सेचत आ त्वा विशन्तु हरिर्वर्षसं गिरः	१
हरिं हि योनिमामि ये समस्वरन् हिन्वन्तो हरीं दिव्यं यथा सदः ।	
आ यं पूणन्ति हरिभिर्न धेनव इन्द्राय रूपं हरिर्वन्तमर्चत	२
सो अस्य वज्रो हरितो य आयसो हरिर्निकामो हरिरा गर्भस्त्योः ।	
युष्मो सुशिप्रो हरिमन्युसायक इन्द्रे नि रूपा हरिता मिमिक्षिरे	३
विवि न केतुरधि धायि हर्यतो विव्यचद्वज्रो हरितो न रंढ्या ।	
तुवदहिं हरिशिप्रो य आयसः सहस्रशोका अभवद्भरिभरः	४
त्वं त्वमर्ह्यथा उपस्तुतः पूर्वेभिरिन्द्र हरिकेश यज्वभिः ।	
त्वं हर्यसि तव विश्वमुक्थ्य—मसामि राधो हरिजात हर्यतम्	५ [५]
ता वज्रिणं मन्दिनं स्तोम्यं मद इन्द्रं रथे वहतो हर्यता हरी ।	
पुरुण्यस्मै सर्वनानि हर्यत इन्द्राय सोमा हरयो दधन्विरे	६
अरं कामाय हरयो दधन्विरे स्थिराय हिन्वन् हरयो हरी तुरा ।	
अर्वज्रियो हरिभिर्जोषमीर्यते सो अस्य काम हरिवन्तमानि	७

(११००)

हरिश्मशारुहरिकेश आयसस्तुरस्पेये यो हरिपा अवर्धत ।
 अर्वेन्द्रियो हरिभिर्वाजिनीवसुरति विश्वा दुरिता पारिषद्दरी
 सुवेव यस्य हरिणी विपेततुः शिप्रे वाजाय हरिणी दर्विध्वतः ।
 प्र यत् कृते चमसे मर्मजन्दरी पीत्वा मदस्य हर्यतस्यान्धसः
 उत स्म सद्य हर्यतस्य प्रस्त्योङ्—रत्यो न वाजं हरिवाँ अचिक्रदत् ।
 मही चिद्धि धिषणाहर्यदोजसा बृहद्रयो दधिषे हर्यतश्चिदा

८

९

१० [६]

आ रोदसी हर्यमाणो महित्वा नव्यैनव्यं हर्यसि मन्म नु प्रियम् ।
 प्र प्रस्त्यमसुर हर्यतं गो—रादिष्कृधि हरये सूर्याय

११

आ त्वा हर्यन्तं प्रयुजो जनानां रथे वहन्तु हरिश्शिप्रमिन्द्र ।
 पित्रा यथा प्रतिभृतस्य मध्वो हर्यन् यजं सधमादे दशोणिम्
 अपाः पूर्वेपां हरिवः सुताना—मथो इदं सर्वनं केवलं ते ।
 समन्द्रि सोमं मधुमन्तमिन्द्र सुत्रा वृषञ्छठर आ वृषस्व

१२

१३ [७] (११०)

(१७)

२३ आथर्वणो भिषग् । ओषधयः । अनुष्टुप् ।

या ओषधीः पूर्वा जाता देवेभ्यस्त्रियुगं पुरा ।
 मनै नु बभ्रूणामहं शतं धामानि सप्त च
 शतं वो अम्ब धामानि सहस्रमुत वो रुहः ।
 अधा शतक्रत्वो युय—मिमं मे अगदं कृत
 ओषधीः प्रति मोदध्वं पुष्पवतीः प्रसूवरीः ।
 अश्वा इव सजित्वरी—वीरुधः पारयिष्णवः
 ओषधीरिति मातर—स्तद्धो देवीरुपं ब्रुवे ।
 सनेयमश्वं गां वास आत्मानं तव पूरुष
 अश्वत्थे वो निषदनं पर्णे वो वसतिष्कृता ।
 गोभाज इत किलासथ यत् सनवथ पूरुषम्

१

२

३

४

५ [८]

यत्रौषधीः समग्मतं राजानः समिताविद ।

विप्रः स उच्यते भिषग् रक्षोहामीवचार्तनः

६

अश्वावतीं सोमावती—मूर्जयन्तीमुदोजसम् । आवित्सि सर्वा ओषधी—रस्मा अरिष्टतातये ७
 उच्छुष्मा ओषधीनां गावो गोष्ठादिवेरते । धनं सनिष्यन्तीना—मात्मानं तव पूरुष ८
 इष्कृतिर्नाम वो माता ऽथो यूयं स्थ निष्कृतीः ।
 सीराः पतत्रिणीः स्थन यदामयति निष्कृथ ९
 अति विश्वाः परिष्ठाः स्तेन इव व्रजमक्रमुः । ओषधीः प्राचुच्यवु—यत् किं च तन्वोऽरु रपः १० [९]

यदिमा वाजयन्तह—मोषधीर्हस्त आदुधे । आत्मा यक्ष्मस्य नश्यति पुरा जीवगृभो यथा ११
 यस्याषधीः प्रसर्पथा—ङ्गमङ्गं परुष्परुः । ततो यक्ष्मं वि बाधध्व उग्रो मध्यमशीरिव १२

साकं यक्ष्मं प्र पत चाषेण किकिदीविना ।
 साकं वातस्य धाज्यां साकं नश्य निहाकया १३

अन्या वो अन्यामव—त्वन्यान्यस्या उपावत ।
 ताः सर्वाः संविद्वाना इदं मे प्रावता वचः १४

याः फलिनीर्या अफला अपुष्पा याश्च पुष्पिणीः
 बृहस्पतिप्रसूता—स्ता नो मुञ्चन्त्वंहसः १५ [१०]

मुञ्चन्तु मा शपथ्याऽ—दथो वरुण्यादुत ।
 अथो यमस्य पङ्क्तिं शात सर्वस्माद्देवकिल्बिषात् १६

अवपतन्तीरवदन् द्विव ओषधयस्परि । यं जीवमश्रवामहे न स रिष्याति पूरुषः । १७
 या ओषधीः सोमराजी—बह्वीः शतविचक्षणाः । तासां त्वमस्युत्तमा—रं कामाय शं हृदे १८

या ओषधीः सोमराजी—विष्णिताः पृथिवीमनु । बृहस्पतिप्रसूता अस्यै सं दत्त वीर्यम् १९
 मा वो रिपत् खनिता यस्मै चाहं खनामि वः । द्विपञ्चतुष्पदस्माकं सर्वमस्त्वनातुरम् २०

याश्चेदमुपगृण्वन्ति याश्च दूरं परागताः । सर्वाः संगत्य वीरुधो ऽस्यै सं दत्त वीर्यम् २१
 ओषधयः सं वदन्ते सोमेन सह राजा । यस्मै कृणोति ब्राह्मण—स्तं राजन् पारयामसि २२

त्वमुत्तमास्योषधे तव वृक्षा उपस्तयः ।
 उपस्तिरस्तु सोऽस्माकं यो अस्मां अभिदासति २३ [११] [११२९]

(९८)

१२ आर्षिणेणो देवापिः (वृष्टिकामः) । देवाः । त्रिष्टुप् ।

बृहस्पते प्रति मे देवतामिहि मित्रो वा यद्वरुणो वासि पूषा ।
 आवित्यैर्वा यदसुभिर्मरुत्वान् तस पर्जन्यं शतमेव वृषाय

आ देवो दूतो अजिरश्चिकित्वान् त्वद्देवापे अभि मामगच्छत् ।

प्रतीचीनः प्रति मामा ववृत्स्व दधामि ते द्युमतीं वार्चमासन् २

अस्मे धेहि द्युमतीं वार्चमासन् बृहस्पते अनमीवामिषिराम् ।

यया वृष्टिं शतं नवे वनाव द्विवो द्रप्सो मधुमाँ आ विवेश ३

आ नो द्रप्सा मधुमन्तो विशन्तिव न्द्र देहाधिरथं सहस्रम् ।

नि पीद होत्रमृतुथा यजस्व देवान् देवापे हविषा सपर्य ४

आर्ष्टिषेणो होत्रमृषिर्निषीदन् देवापिर्देवसुमतिं चिकित्वान् ।

स उत्तरस्मादधरं समुद्रमपो द्विव्या असृजद्द्व्याँ अभि ५

अस्मिन् त्समुद्रे अध्युत्तरस्मिन्नापो देवेभिर्निवृता अतिष्ठन् ।

ता अद्रवन्नार्ष्टिषेणेन सृष्टा देवापिना प्रेषिता मृक्षिणीषु ६ [१२]

यद्देवापिः शतं नवे पुरोहितो होत्राय वृतः कूपयन्नदीधेत् ।

देवश्रुतं वृष्टिवनिं रराणो बृहस्पतिर्वार्चमस्मा अयच्छत् ७

यं त्वा देवापिः शुशुचानो अग्र आर्ष्टिषेणो मनुज्यः समीधे ।

विश्वेभिर्देवेरेनुमद्यमानः प्र पर्जन्यमीरया वृष्टिमन्तम् ८

त्वां पूर्व ऋषयो गीभिरीयन् त्वामध्वरेषु पुरुहूत विश्वे ।

सहस्राण्यधिरथान्यस्मे आ नो यज्ञं रोहिदुश्वोप याहि ९

एतान्यग्ने नवतिर्नव त्वे आहुतान्यधिरथा सहस्रा ।

तेभिर्वधस्व तन्वः शूर पूर्वी द्विवो नो वृष्टिमिषितो रिरिहि १०

एतान्यग्ने नवतिं सहस्रा सं प्र यच्छ वृष्णा इन्द्राय भागम् ।

विद्वान् पथ क्रतुशो देवयाना नप्यौलानं द्विवि देवेषु धेहि ११

अग्ने वार्धस्व वि मृधो वि दुर्गहा ऽपामीवामप रक्षांसि सेध ।

अस्मात् समुद्राद्देहतो द्विवो नो ऽपां भूमानमुप नः सृजेह १२ [१३] (१३४)

(११)

१२ वघ्नो वैखानसः । इन्द्रः । त्रिष्टुप् ।

कं नश्चित्रमिषण्यसि चिकित्वान् पृथुमानं वाश्रं वावृधध्यै । १

कत् तस्य दातु शर्वसो व्युष्टौ तक्षद्भजं वृत्रतुरमपिन्वत् २

स हि द्युता विद्युता वेति सामं पृथुं शोनिमसुता संसाद । ३

स सनीळिभिः प्रसहानो अस्य भ्रातुर्न क्रते सप्तथस्य मायाः ४

स वाजं यातापदुष्पदा यन् त्वर्षाता परि पदत् सन्निष्यन् ।
 अनर्वा यच्छतदुरस्य वेदो ब्रजिष्ठश्चदेवाँ अभि वर्षसा भूत् ३
 स यद्वयोऽवनीर्गोष्वर्वा ऽऽ जुहोति प्रधन्यासु ससिः ।
 अपादो यत्र युज्यासोऽरथा द्रोण्यश्वास ईरते घृतं वाः ४
 स रुद्रेभिरशस्तवार ऋश्वा हित्वी गर्यमारेअवद्य आगात् ।
 वमस्य मन्ये मिथुना विवन्वी अन्नमभीत्यारोदयन्मुपायन् ५
 स इद्दासं तुवीरवं पतिर्दन् पल्लक्षं त्रिशीर्षाणं दमन्यत् ।
 अस्य त्रितो न्वोजसा वृथानो विपा वराहमयोअग्रया हन् ६ [१४]

स द्रुहणे मनुष ऊर्ध्वसान आ साविषदर्शसानाय शरुम् ।
 स नृतमो नहुषोऽस्मत् सुजातः पुरोऽभिनदहन् दस्युहत्ये ७
 सो अभ्रियो न यवस उदुन्यन् क्षयाय गातुं विदन्नो अस्मे ।
 उप यत् सीदुदिदुं शरीरैः श्येनोऽयोपाष्टिर्हन्ति दस्यून् ८
 स वार्धतः शवसानेभिरस्य कुत्साय शुष्णं कूपणे परादात् ।
 अयं कविर्मनयच्छस्यमानमत्कं यो अस्य सन्तितो नृणाम् ९
 अयं दशस्यन् नर्योभिरस्य दुस्मो देवेभिर्वरुणो न मायी ।
 अयं कनीनं क्रतुपा अवेद्यमिमीतारुं यश्चतुष्पात् १०
 अस्य स्तोमेभिरौशिज ऋजिश्वा व्रजं दरयदृषभेण पिप्रोः ।
 सुत्वा यद्यजतो दीदयद्वीः पुरं इयानो अभि वर्षसा भूत् ११
 एवा महो असुर वक्षथाय वम्रकः पङ्क्तिरुप सर्पदिन्द्रम् ।
 स इयानः करति स्वस्तिमस्मा इषमूर्जं सुक्षितिं विश्वमाभाः १२ [१५] (११५३)

(१००)

[नवमोऽनुवाकः ॥९॥ सू० १००-११२]

१२ दुवस्युर्वान्दनः । विश्वे देवाः । जगती, १२ त्रिष्टुप् ।

इह ह्यहं मघवन् त्वावदिन्द्रज इह स्तुतः सुतपा बोधि नो वृधे ।
 देवेभिर्नः सविता प्रावतु श्रुतमा सर्वतातिमर्दिति वृणीमहे १
 भराय सु भरत भागमृत्वियं प्र वायवे शुचिपे क्रन्ददिष्टये ।
 गौरस्य यः पर्यसः पीतिमानश आ सर्वतातिमर्दिनि वृणीमहे २ (११५५)

आ नो देवः सविता साविषद्वयं ऋजूयते यजमानाय सुन्वते ।
यथा देवान् प्रतिभूषेम पाकवदा सर्वतातिमदिति वृणीमहे ३
इन्द्रो अस्मे सुमना अस्तु विश्वहा राजा सोमः सुवितस्याध्येतु नः ।
यथायथा मित्रधितानि संदधु—रा सर्वतातिमदिति वृणीमहे ४
इन्द्र उक्थेन शर्वसा परुर्दधे बृहस्पते प्रतरीतास्यायुषः ।
यज्ञो मनुः प्रमतिर्नः पिता हि क—मा सर्वतातिमदिति वृणीमहे ५
इन्द्रस्य नु सुकृतं दैव्यं सहो ऽग्निर्गृहे जरिता मेधिरः कविः ।
यज्ञश्च भूद्विदथे चारुरन्तम आ सर्वतातिमदिति वृणीमहे ६ [१६]

न वो गुहां चक्रम भूरिं दुष्कृतं नाविष्ट्यं वसवो देवहेळनम् ।
माकिर्नो देवा अनृतस्य वर्षस आ सर्वतातिमदिति वृणीमहे ७
अपामीवां सविता साविषद्वय—ग्वरीय इदं सेधन्त्वद्रयः
ग्रावा यत्र मधुषुदुच्यते बृह—दा सर्वतातिमदिति वृणीमहे ८
ऊर्ध्वो ग्रावा वसवोऽस्तु सोतरि विश्वा द्वेषांसि सनुतयुयोत ।
स नो देवः सविता पायुरीड्य आ सर्वतातिमदिति वृणीमहे ९
ऊर्जं गावो यवसे पीवो अत्तन क्रतस्य याः सदेने कोशे अङ्ध्वे ।
तनूरेव तन्वो अस्तु भेषज—मा सर्वतातिमदिति वृणीमहे १०
क्रतुपावा जरिता शर्वतामव इन्द्र इन्द्रा प्रमतिः सुतावताम् ।
पूर्णमूर्धादिव्यं यस्य सिक्तय आ सर्वतातिमदिति वृणीमहे ११
चित्रस्ते भानुः क्रतुपा अभिष्टिः सन्ति स्पृधो जरणिषा अधृष्टाः ।
रजिष्ठया रज्यां पृथ्व आ गो—स्तूर्पति पर्यगं दुवस्युः १२ [१७] (११६५)

(१०१)

१२ बुधः सौम्यः । विश्वे देवा, ऋत्विजो वा । त्रिष्टुप्: ४, ६ गायत्री; ५ बृहती; ९, १२ जगती ।

उद्ध्वं समनसः सखायः समग्निमिन्ध्वं बृहवः सनीलाः ।
वृधिक्रामग्निमुपसं च देवी—मिन्द्रावतोऽवसे नि ह्वये वः १
मन्द्रा कृणुध्वं धिय आ तनुध्वं नार्वमरित्रपरणीं कृणुध्वम् ।
इष्कृणुध्वमायुधारं कृणुध्वं प्राञ्च—यज्ञं यणयता सखायः २ (११६७)

युनक्त सीरा वि युगा तनुध्वं कृते योनौ वपतेह बीजम् ।
 गिरा च श्रुष्टिः सभरा असन्नो नेदीय इत् सृण्यः पक्रमेयात् ३
 सीरा युञ्जन्ति कवयो युगा वि तन्वते पृथक् । धीरा देवेषु सुम्नया ४
 निराहावान् कृणोतन् सं वरत्रा दधातन ।
 सिञ्चामहा अवतमुद्रिणं वयं सुपेकमनुपक्षितम् ५
 इष्कृताहावमवतं सुवरत्रं सुपेचनम् । उद्रिणं सिञ्चे अक्षितम् ६ [१८]

प्रीणीताश्वान् हितं जयाथ स्वस्तिवाहं रथमित् कृणुध्वम् ।
 द्रोणाहावमवतमश्मचक्रं मंसत्रकोशं सिञ्चता नृपाणाम् ७
 व्रजं कृणुध्वं स हि वो नृपाणो वर्म सीव्यध्वं बहुला पृथूनि ।
 पुः कृणुध्वमायसीरधृष्टा मा वः सुस्रोच्चमसो दंहता तम् ८
 आ वो धियं यज्ञियां वर्त ऊतये देवा देवीं यजतां यज्ञियामिह ।
 सा नो दुहीयद्यवसेव गत्वी सहस्रधारा पर्यसा मही गौः ९
 आ तू पिञ्च हरिमीं द्रोपस्थे वाशीभिस्तक्षताश्मन्मयीभिः ।
 पारिष्वजध्वं दशं कक्ष्याभिरुभे धुरौ प्रति वह्निं युनक्त १०
 उमे धुरौ वह्निरपिन्दमानो ऽन्तर्योनेव चरति द्विजानिः ।
 वनस्पतिं वन आस्थापयध्वं नि पू दधिध्वमखनन्त उत्सम् ११
 कपृन्नरः कपृथमुदधातन चोदयत खुदत वाजसातये ।
 निष्टिग्नयः पुत्रमा च्यावयोतय इन्द्रं सबाध इह सोमपीतये १२ [१९] (११७७)

(१०२)

१२ मुद्रलो भार्गवः । द्रुघण, इन्द्रो वा । त्रिष्टुप्; १, ३, १२ बृहती ।

प्र ते रथं मिथूकृतमिन्द्रोऽवतु धृष्णुया ।
 अस्मिन्नाजौ पुरुहूत श्रवाय्ये धनभक्षेषु नोऽव १
 उत स्म वातो वहति वासो अस्या अधिरथं यदजयत सहस्रम् ।
 रथीरभून्मुद्रलानी गविष्ठौ भरे कुतं व्यचेदिन्द्रसेना २
 अन्तर्यच्छ जिघांसतो वज्रमिन्द्राभिदासतः ।
 वासस्य वा मघवन्नार्यस्य वा सनुतयवयो धुधम् ३ (११८०)

उद्गो हृदमपिबज्जहृषाणः कूटं स्म तृहवृभिमातिमेति ।	
प्र मुष्कभारः श्रव इच्छमानो ऽजिरं बाहू अभरत् सिर्षासन्	४
न्यक्रन्दयन्नुपयन्त एन—ममेहयन् वृषभं मध्य आजेः ।	
तेन सूभर्वं शतवत् सहस्रं गवां मुद्गलः प्रधने जिगाय	५
ककर्दवे वृषभो युक्त आसी—दवावचीत् सारथिरस्य केशी ।	
दुर्धेयुक्तस्य द्रवतः सहानस कृच्छन्ति ष्मा निष्पदो मुद्गलानीम्	६ [२०]
उत प्रधिमुदहन्नस्य विद्रा—नुपायुनग्वंसंगमत्र शिक्षन् ।	
इन्द्र उदावत् पतिमघ्याना—मरंहत् पद्याभिः ककुद्धान्	७
शुनमघ्याव्यचरत् कपर्दी वस्त्रायां दार्वानह्यमानः ।	
नृम्णानि कृण्वन् बहवे जनाय गाः पस्पशानस्तविषीरधत्त	८
इमं तं पश्य वृषभस्य युञ्जं काष्ठाया मध्ये दुघणं शयानम् ।	
येन जिगाय शतवत् सहस्रं गवां मुद्गलः पृतनाज्येषु	९
आरे अघा को न्वि—त्था ददर्श यं युञ्जन्ति तम्वा स्थापयन्ति ।	
नास्मै तृणं नोदृकमा भर—न्त्युत्तरो धुरो वहति प्रदेदिशत्	१०
परिवृक्तेव पतिविद्यमानद्र पीप्याना कूचक्रेणेव सिञ्चन् ।	
एष्येप्या चिद्व्या जयेम सुमद्गलं सिनवदस्तु सातम्	११
त्वं विश्वस्य जगत्—श्रक्षुरिन्द्रासि चक्षुषः ।	
वृषा यद्वार्जि वृषणा सिर्षाससि चोदयन् वध्रिणा युजा	१२ [२१] (११९)

(१०३)

१३ ऐन्द्रोऽप्रतिरथः । इन्द्रः, ४ बृहस्पतिः, १२ अन्वा देवी, १३ मरुतो वा । त्रिष्टुप्, १३ अनुष्टुप् ।

आशुः शिशानो वृषभो न भीमो घनाघनः क्षोभणश्चर्षणीनाम् ।	
संक्रन्दनोऽनिमिष एकवीरः शतं सेना अजयत् साकमिन्द्रः	१
संक्रन्दननानिमिषेण जिष्णुना युत्कारेण दुश्चयवनेन धृष्णुना ।	
तदिन्द्रेण जयत् तत् सहध्वं युधो नर इषुहस्तेन वृष्णा	२
स इषुहस्तैः स निषङ्गिभिर्वशी संसृष्टा स युध इन्द्रो गुणेन ।	
संसृष्टजित् सोमपा बाहुशर्धुः—ग्रधन्वा प्रतिहिताभिरस्ता	३ (११९२)

बृहस्पते परि दीया रथेन रक्षोहामित्रौ अपबार्धमानः ।

प्रमञ्जन्त्सेनाः प्रमृणो युधा जयन्—हस्माकमेध्यविता रथानाम्

बलविज्ञायः स्थविरः प्रवीरः सहस्वान् वाजी सहमान उग्रः ।

अभिवीरो अभिसत्वा सहोजा जैत्रमिन्द्र रथमा तिष्ठ गोवित्

गोत्रभिदं गोविदं वज्रबाहुं जयन्तमज्मं प्रमृणन्तमोजसा ।

इमं सजाता अनु वीरयध्वमिन्द्रं सखायो अनु सं रभध्वम्

अभि गोत्राणि सहसा गार्हमानो ऽदृयो वीरः शतमन्युरिन्द्रः ।

दुश्च्यवनः पृतनापाळयुध्योऽहं ऽस्माकं सेना अवतु प्र युत्सु

इन्द्र आसां नेता बृहस्पतिर्दक्षिणा यज्ञः पुर एतु सोमः ।

देवसेनानामभिभञ्जतीनां जयन्तीनां मरुतो यन्त्वग्रम्

इन्द्रस्य वृष्णो वरुणस्य राज्ञ आदित्यानां मरुतां शर्ध उग्रम् ।

महामनसां भुवनच्यवानां घोषो देवानां जयतामुदस्थान्

उद्धर्षय मघवन्नायुधा न्युत् सत्त्वनां मामकानां मनांसि ।

उद्धृत्रहन् वाजिनां वाजिना न्युद्रथानां जयतां यन्तु घोषाः

अस्माकमिन्द्रः समृतेषु ध्वजेष्वस्माकं या इषवस्ता जयन्तु ।

अस्माकं वीरा उत्तरे भवन्त्वस्मां उ देवा अवता हवेषु

अमीषां चित्तं प्रतिलोभयन्ती गृहाणाङ्गान्यध्वे परेहि ।

अभि प्रेहि निर्देह हत्सु शोकै रन्धेनामित्रास्तमसा सचन्ताम्

प्रेता जयता नर इन्द्रो वः शर्म यच्छतु ।

उग्रा वः सन्तु बाहवो ऽनाधुष्या यथासंथ

(१०४)

११ अष्टको वैदवामित्रः । इन्द्रः । त्रिष्टुप् ।

असावि सोमः पुरुहूत तुभ्यं हरिभ्यां यज्ञमुप याहि तूयम् ।

तुभ्यं गिरो विप्रवीरा इयाना दधन्विर इन्द्र पिबा सुतस्य

अप्सु धूतस्य हरिवः पिबेह नृभिः सुतस्य जठरं पूणस्व ।

मिमिक्षुर्मदय इन्द्र तुभ्यं तेभिर्वर्धस्व मदमुक्थवाहः

प्रोषां पीति वृष्ण इयमि सत्यां प्रये सुतस्य हर्यश्च तुभ्यम् ।

इन्द्र धेनाभिरेह मादयस्व धीभिर्विधाभिः शक्या गृणानः

ऊती शचीवस्तव वीर्येण वयो दधाना उशिजं कृतज्ञाः ।

प्रजावदिन्द्र मनुषो दुरोणे तस्थुर्गुणन्तः सधमाद्यासः

प्रणीतिभिष्टे हर्वश्व सुष्टोः सुषुम्नस्य पुरुचो जनासः ।

मंहिष्ठामुतिं वितिरे दधानाः स्तोतार इन्द्र तव सुनृताभिः

४

५ [२४]

उप ब्रह्माणि हरिवो हरिभ्यां सोमस्य याहि पीतये सुतस्य ।

इन्द्र त्वा यज्ञः क्षममाणमानद्ध द्वाश्वौ अस्यध्वरस्य प्रकेतः

सहस्रवाजमभिमातिषाहं सुतेरणं मधवानं सुवृक्तिम् ।

उप भूषन्ति गिरो अप्रतीतमिन्द्रं नमस्या जरितुः पनन्त

सप्तापो देवीः सुरणा अमृक्ता यामिः सिन्धुमतर इन्द्र पूभित ।

नवतिं श्रोत्या नव च स्रवन्ती देवेभ्यो गातुं मनुषे च विन्दः

अपो महीरभिर्शस्तेरमुष्ट्रो ऽजागरास्वधि देव एकः

इन्द्र यास्त्वं वृत्रतूर्यं चकथ ताभिर्विश्वायुस्तन्वं पुपुष्याः

वीरेण्यः कतुरिन्द्रः सुशस्तिरुतापि धेना पुरुहूतमीडे ।

आर्दयद्ब्रह्मकृणोदु लोकं ससाहे शक्रः पृतना अभिष्टिः

शुनं हुवेम मधवानमिन्द्रमस्मिन् भरे नृतमं वाजसातौ ।

शृण्वन्तमुग्रमतये समत्सु व्रन्तं वृत्राणि संजितं धनानाम्

६

७

८

९

१०

११ [२५] (१११)

(१०५)

११ कौत्सो दुर्मित्रः सुमित्रो वा । इन्द्रः । उष्णिक् ; १ गायत्री वा ; २, ७ पिपीलिकमध्या ; ११ त्रिष्टुप् ।

कदा वसो स्तोत्रं हयंत आव इमंशा रुधद्राः । कृष्यं सुतं वाताप्याय

हरी यस्य सुयुजा विव्रता वे रवन्तानु शेपा । उभा रजी न केशिना पतिर्दन्

अप योरिन्द्रः पापंज आ मर्तो न शश्रमाणो विभीवान् । शुभे यद्युयुजे तविपीवान्

सचायोरिन्द्रश्चकृष आँ उपानसः सपर्यन् । नदयोर्विव्रतयोः शूर इन्द्रः

अधि यस्तस्थौ केशवन्ता व्यचस्वन्ता न पुष्ट्यै । वनोति शिप्राभ्यां शिपिणीवान्

१

२

३

४

५ [२६]

प्रास्ताहुष्वोजा कुप्वेभिस्ततश्च शूरः शर्वसा । क्रभुर्न कतुभिर्मातरिश्वा

वञ्चं यश्चक्रे सुहनाय दस्यवे हिरीमशो हिरीमान् । अरुतहनुरर्द्धतं न रजः

अव नो वृजिना शिशी ह्युचा वनेमानचः । नाब्रह्मा यज्ञ क्रधरजोपति त्वे

ऊर्ध्वा यत ते वेतिनी भू यज्ञस्य धूपं सदान् । सजूर्नावं स्वयंशसं सचायोः

६

७

८

९ (११२)

श्रिये ते पृथिरुपसेचनी भू—च्छिद्ये दर्विरेपाः । यया स्वे पात्रे सिञ्चस उत १०

ज्ञातं वा यदस्युयं प्रति त्वा सुमित्र इत्थास्तौदमित्र इत्थास्तौत ।

आवो यदस्युहृत्ये कुत्सपुत्रं प्रावो यदस्युहृत्ये कुत्सवत्सम् ११ [२७] (१००४)

—❀❀❀—

[पण्डोऽध्यायः ॥६॥ व० १-२७]

(१०६)

११ भूतांशः काश्यपः । अश्विनो । त्रिष्टुप ।

उमा उ नूनं तदिदर्थयेथे वि तन्वाथे धियो वस्त्रापसेव ।

समीचीना यातवे प्रेमजीगः सुदिनेव पृक्ष आ तंसयेथे १

उष्णारेव फर्वरेषु श्रयेथे प्रायोगेव श्वाज्या शासुरेथः ।

दूतेव हि ष्ठो यशसा जनेषु मापं स्थातं महिषेवावपानात् २

साकंपुजा शकुनस्येव पक्षा पश्वेव चित्रा यजुरा गमिष्टम् ।

अग्निरिव देवयोर्दीदिवांसा परिजमानेव यजथः पुरुत्रा ३

आपी वो अस्मे पितरेव पुत्रो—श्रेव रुचा नृपतीव तुर्ये ।

इयैव पुष्ट्यै किरणेव भुज्यै श्रुष्टीवानेव हवमा गमिष्टम् ४

वंसगेव पूष्यां निम्बाता मित्रेव क्रता शतरा शातपन्ता ।

वाजेवोच्चा वयसा घर्म्येष्टा मेधेवेपा संपर्याऽपुरीषा ५ [१]

सृण्येव जर्मरीं तुर्फरीतू नैतोशेव तुर्फरीं पर्फरीका ।

उवन्यजेव जेमना मदेरू ता मे जराय्वजरं मरायु ६

पजेव चर्चरं जारं मरायु क्षत्रेवार्थेषु तर्तरीथ उग्रा ।

ऋभू नापत खरमज्रा खरजु—वायुर्न पर्फरत् क्षयद्वयीणाम् ७

घर्मेव मधु जठरे सनेरू भगेविता तुर्फरी फारिवारम् ।

पतरेव चचरा चन्द्रनिणि—छन्नं क्रद्ग्न मनन्याऽ न जग्मी ८

बृहन्तेव गम्भरेषु प्रतिष्ठं पादेव गाधं तरते विदाथः ।

कर्णेव शासुरन्नु हि स्मराथां—ऽशेव नो भजतं चित्रमग्नः ९

आरङ्गरेव मध्वरेयेथे सारधेव गवि नीचीनवारे ।

कीनारेव स्वेदमासिष्विद्वाना क्षामेवोर्जा सूर्यवसात् सचेथे १०

ऋध्याम् स्तोमं सनुयाम वाज—मा नो मन्त्रं सरथेहोप यातम् ।

यज्ञो न पक्वं मधु गोप्सन्त—रा भूतांशो अश्विनोः काममपाः ११ [२] (१०३५)

यज्ञो न पक्वं मधु गोप्सन्त—रा भूतांशो अश्विनोः काममपाः

(१०७)

११ दिव्य आङ्गिरसः, दक्षिणा वा प्राजापत्या । दक्षिणा, दक्षिणादातारो वा ।
शिष्टुप्, ४ जगती ।

- आविरभून्महि माघोनमेषां विश्वं जीवं तमसो निरमोचि ।
महि ज्योतिः पितृभिर्दुत्तमागा—दुरुः पन्था दक्षिणाया अदशि १
- उच्चा दिवि दक्षिणावन्तो अस्थुर्ये अश्वदाः सह ते सूर्येण ।
हिरण्यदा अमृतत्वं भजन्ते वासोदाः सोम प्र तिरन्त आयुः २
- दैवीं पूर्तिर्दक्षिणा देवयज्या न कवारिभ्यो नहि ते पूणन्ति ।
अथा नरः प्रयतदक्षिणासो ऽवद्यभिया ब्रह्मवः पूणन्ति ३
- शतधारं वायुमर्कं स्वविदं नृचक्षस्ते अभि चक्षते हविः ।
ये पूणन्ति प्र च यच्छन्ति संगमे ते दक्षिणां दुहते सप्तमातरम् ४
- दक्षिणावान् प्रथमो हूत एति दक्षिणावान् ग्रामणीरग्रमेति ।
तमेव मन्ये नृपतिं जनानां यः प्रथमो दक्षिणामाविवाय ५ [३]
- तमेव ऋषिं तमु ब्रह्माणमाहु—र्यजन्यं सामगामुक्थशासम् ।
स शुक्रस्य तन्वो वेद तिस्रो यः प्रथमो दक्षिणया रराध ६
- दक्षिणाश्वं दक्षिणा गां ददाति दक्षिणा चन्द्रमत यद्विरण्यम् ।
दक्षिणान्नं वनुते यो न आत्मा दक्षिणां वर्म कृणुते विजानन् ७
- न भोजा ममूर्न न्यर्थमीयु—र्न रिप्यन्ति न व्यथन्ते ह भोजाः ।
इदं यद्विश्वं भुवनं स्वश्चै—तत् सर्वं दक्षिणैभ्यो ददाति ८
- भोजा जिग्युः सुरभिं योनिमये भोजा जिग्युर्वध्वं या सुवासाः ।
भोजा जिग्युरन्तःपेयं सुराया भोजा जिग्युर्व अहृताः प्रयन्ति ९
- भोजायाश्वं सं मृजन्त्याहुं भोजायास्ते कन्याऽ शुभ्रमाना ।
भोजस्येदं पुष्करिणीव वेदम् परिष्कृतं देवमानेव चित्रम् १०
- भोजमश्वाः सुपुत्राहो वहन्ति सुवदथो वर्तते दक्षिणायाः ।
भोजं देवासोऽवता भरेणु भोजः शत्रून्समनीकेषु जेता ११ [४] (१२४४)

(१०८)

११ पणयोऽसुराः । सरमा देवता । २, ४, ६, ८, १०-११ सरमा देवशुनी ऋषिका ।
पणयो देवता । त्रिष्टुप् ।

किमिच्छन्तीं सरमा प्रेदमानद् दूरे ह्यध्वा जगुरिः पराचैः ।
कास्मेहिनिः का परितक्म्यासीत् कथं रसाया अतरः पयांसि १
इन्द्रस्य दूतीरिषिता चरामि मह इच्छन्तीं पणयो निधीन् वः ।
अतिष्कदो भियसा तन्न आवत् तथा रसाया अतरं पयांसि २
कीदृङ्किन्द्रः सरमे का हंशीका यस्येदं दूतीरसरः पराकात् ।
आ च गच्छान्मित्रमेना दधामा—ऽथा गवां गोपतिर्नो भवाति ३
नाहं तं वैवृ दभ्यं दभत् स यस्येदं दूतीरसरं पराकात् ।
न तं गूहन्ति स्रवतो गभीरा हता इन्द्रेण पणयः शयध्वे ४
इमा गावः सरमे या ऐच्छः परि द्विवो अन्तान् सुभगे पतन्ती ।
कस्त एना अव सृजादयुध्व्यु—तास्माकमायुधा सन्ति त्रिमा ५ [५]

असेन्या वः पणयो वचांस्य—निपव्यास्तन्वः सन्तु पापीः ।
अधृष्टो व एतवा अस्तु पन्था बृहस्पतिर्व उभया न मृळात् ६
अयं निधिः सरमे अद्रिबुध्नो गोभिरश्वेभिर्वसुभिर्न्युष्टः ।
रक्षन्ति तं पणयो ये सुगोपा रेकु पदमलकमा जगन्थ ७
एह गमन्नृषयः सोमशिता अयास्यो अङ्गिरसो नवग्वाः ।
त एतमूर्ध्वं वि भजन्त गोना—मथैतद्वचः पणयो वमन्ति ८
एवा च त्वं सरम आजगन्थ प्रबाधिता सहसा दैव्येन ।
स्वसारं त्वा कृण्वै मा पुनर्गा अप ते गवां सुभगे भजाम ९
नाहं वेद भ्रातृत्वं नो स्वसृत्व—मिन्द्रो विदुरङ्गिरसश्च घोराः ।
गोकामा मे अच्छदयन् यदाय—मपात इत पणयो वरीयः १०
दूरमित पणयो वरीय उद्गावो यन्तु मिनतीर्कृतेन ।
बृहस्पतिर्या अविन्दुन्निगूळ्हाः सोमो आवाण कपयश्च विमाः ११ [६] (१२५७)

(१०९)

७ जुह्वर्ब्रह्मजाया, ब्राह्मः ऊर्ध्वनाभा वा । विश्वे देवाः । त्रिष्टुप्, ६-७ अनुष्टुप् ।

तेऽवदन् प्रथमा ब्रह्मकिल्बिषे ऽकूपारः सलिलो मातरिश्वा ।

वीरुहरास्तप उग्रो मयोभू—रापो देवीः प्रथमजा क्रतेन १

सोमो राजा प्रथमो ब्रह्मजायां पुनः प्रायच्छदहणीयमानः ।

अन्वर्तिता वरुणो मित्र आसी—दुग्निर्होता हस्तगृह्या निनाय २

हस्तेनैव ग्राह्य आधिरस्या ब्रह्मजायेयमिति चेद्वोचन् ।

न दूताय प्रहो तस्थ एषा तथा राष्ट्रं गुपितं क्षत्रियस्य ३

देवा एतस्यामवदन्त पूर्वे सप्तऋषयस्तपसे ये निषेदुः ।

भीमा जाया ब्राह्मणस्योपनीता दुर्धा दधाति परमे व्योमन् ४

ब्रह्मचारी चरति वेविषद्विषः स देवानां भवत्येकमङ्गम् ।

तेन जायामन्वविन्दुदृहस्पतिः सोमेन नीतां जुह्वं न देवाः ५

पुनर्वै देवा अददुः पुनर्मनुष्या उत ।

राजानः सत्यं कृण्वाना ब्रह्मजायां पुनर्ददुः ६

पुनर्दाय ब्रह्मजायां कृत्वी देवैर्निकिल्बिषम् ।

ऊर्जं पृथिव्या भक्त्वायो—रुगायमुपासते ७ [७] (११०)

(११०)

११ जमदग्निर्भागवः, जामदग्न्यो रामो वा । आप्रीसूक्तं = (१ इधमः समिन्द्रोऽग्निर्वा, २ तनूनपात्, ३ इलः, ४ बर्हिः, ५ देवीर्द्वारः, ६ उपासानक्ता, ७ दैव्यो होतारौ प्रचेतसौ, ८ तिस्रो देव्यः सरस्वतीळाभारत्यः, ९ त्वष्टा, १० वनस्पतिः, ११ स्वाहाकृतयः) । त्रिष्टुप् ।

समिन्द्रो अद्य मनुषो दुरोणे देवो देवान् यजसि जातवेदः ।

आ च वह मित्रमहश्चिकित्वान् त्वं दूतः कविरसि प्रचेताः १

तनूनपात् पथ क्रतस्य यानान् मध्वा समञ्जस्त्वेदया सुजिह्व ।

मन्मानि धीमिरुत यज्ञमृन्धन् देवत्रा च कृणुह्यध्वरं नः २

आजुह्वान ईड्यो वन्द्यश्वा ऽऽ याह्ये वसुभिः सजोषाः ।

त्वं देवानामसि यह्व होता स एनान् यक्षीपितो यजीयान् ३

प्राचीनं बर्हिः प्रदिशा पृथिव्या वस्तोरस्या वज्यते अग्रे अहाम् ।

व्यु प्रथते वितरं वरीयो दुर्वभ्यो अदितये स्योनम् ४

व्यचस्वतीरुर्विया वि श्रयन्तां पतिभ्यो न जनयः शुभमानाः ।
देवीर्द्वारो बृहतीर्विश्वमिन्वा देवेभ्यो भवत सुप्रायणाः

५ [८]

आ सुध्वयन्ती यजते उपाके उपासानक्ता सदतां नि योनौ ।
दिव्ये योषणे बृहती सुरुक्मे अधि श्रियं शुक्रपिशं दधानि
देव्या होतारा प्रथमा सुवाचा मिमाना यज्ञं मनुषो यजध्वै ।
प्रचोदयन्ता विदथेषु कारू प्राचीनं ज्योतिः प्रदिशां विशन्तां
आ नो यज्ञं भारती तूयमे—त्वित्वा मनुष्वद्विह चेतयन्ती ।

६

७

तिस्रो देवीर्वाहिरेदं स्योनं सरस्वती स्वपंसः सदन्तु

८

य इमे द्यावापृथिवी जनित्री रूपैरपिशुद्धवनानि विश्वा ।

९

तमद्य होतरिषितो यजीयान् देवं त्वष्टारमिह यक्षि विद्वान्

उपावसृज तमन्यां समञ्जन् देवानां पार्थ ऋतुथा हवीषि ।

१०

वनस्पतिः शमिता देवो अग्निः स्वदन्तु हव्यं मधुना घृतेन

सद्यो जातो व्यमिमीत यज्ञ—मग्निर्देवानामभवत् पुरोगाः ।

अस्य होतुः प्रदिश्युतस्य वाचि स्वाहाकृतं हविरदन्तु देवाः

११ [९] (१२७५)

(१११)

१० वैरूपोऽष्टादंष्ट्रः । इन्द्रः । त्रिष्टुप् ।

मनीषिणः प्र भरध्वं मनीषां यथायथा मतयः सन्ति नृणाम् ।

इन्द्रं सत्यैररयामा कृतेभिः स हि वीरो गिर्वणस्युर्विदानः

१

ऋतस्य हि सदसो धीतिरद्यौत् सं गर्ध्वयो वृषभो गोभिरानद्र ।

उदतिष्ठत् तविषेणा रवेण महान्ति चित् सं विव्याचा रजांसि

२

इन्द्रः किल श्रुत्या अस्य वेदु स हि जिष्णुः पथिकृत् सूर्याय ।

आग्नेनां कृण्वन्नच्युतो भुवद्भोः पतिर्दिवः सनजा अप्रतीतः

३

इन्द्रो महा महतो अर्णवस्य व्रतामिनादङ्गिरोभिर्गृणानः ।

पुरुणि चिन्ति तताना रजांसि दाधार यो धरुणं सत्यताता

४

इन्द्रो दिवः प्रतिमानं पृथिव्या विश्वा वेदु सर्वना हन्ति शुष्णाम् ।

महीं चिद् द्यामातनोत् सूर्येण चास्कम्भं चित् कम्भनेन स्कभीयान्

५ [१०]

वज्रेण हि वृत्रहा वृत्रमस्तु—रदेवस्य शूशुवानस्य मायाः ।

वि धृष्णो अत्र धृपता जघन्था—ऽधोमवो मधवन् साहोजाः

६

(१२८१)

सर्वन्त यदुषसः सूर्येण चित्रामस्य केतवो रामविन्दन् ।
 आ यन्नक्षत्रं ददृशे दिवो न पुनर्यतो नकिरन्द्वा नु वेद
 दूरं किल प्रथमा जग्मुरासा—मिन्द्रस्य याः प्रसवे ससुरापः ।
 क्व स्विदग्रं क्व बुध आसा—मापो मध्यं क्व वो नूनमन्तः
 सृजः सिन्धूरहिना जग्रसानां आदिदेताः प्र विविज्रे जवेन ।
 मुमुक्षमाणा उत या मुमुज्रे ऽधेदेता न रमन्ते नितिक्ताः
 संधीचीः सिन्धुमुशतीरिवायन् त्सनाज्जार आरितः पूर्भिदासाम् ।
 अस्तमा ते पार्थिवा वसू—न्यस्मे जग्मुः सूनृता इन्द्र पूर्वाः

७

८

९

१० [११] (११८)

(११२)

१० वैरूपो नभःप्रभेदनः । इन्द्रः । त्रिष्टुप् ।

इन्द्र पिव प्रतिक्रामं सुतस्य प्रातःसावस्तव हि पूर्वपीतिः ।
 हर्षस्व हन्तवे शूर शत्रू—नुक्थेभिष्टे वीर्याऽहं प्र ब्रवाम
 यस्ते रथो मनसो जवीया—नेन्द्र तेन सोमोपेयाय याहि ।
 तूयमा ते हरयः प्र द्रवन्तु येभिर्यासि वृषभिर्मन्दमानः
 हरित्वता वर्चसा सूर्यस्य श्रेष्ठं रूपैस्तन्वं स्पर्शयस्व ।
 अस्माभिरिन्द्र सखिभिर्हुवानः संधीचीनो मादयस्वा निषद्य
 यस्य त्यत ते महिमानं मदे—ष्विमे मही रोदसी नाविविक्ताम् ।
 तदोक् आ हरिभिरिन्द्र युक्तैः प्रियेभिर्याहि प्रियमन्नमच्छं
 यस्य शश्वत् पपिवाँ इन्द्र शत्रू—ननानुकृत्या रण्या चक्रथ ।
 स ते पुरंधिं तविषीमियति स ते मदाय सुत इन्द्र सोमः

१

२

३

४

५ [१२]

इदं ते पात्रं सनवित्तमिन्द्र पिबा सोममेना शतक्रतो ।
 पूर्ण आहावो मदिरस्य मध्वो यं विश्व इदंभिहयन्ति देवाः
 वि हि त्वामिन्द्र पुरुधा जनांसो हितप्रयसो वृषभ ह्वयन्ते ।
 अस्माकं ते मधुमत्तमानी—मा भुवन्त्सर्वना तेषु हर्य
 प्र त इन्द्र पूर्याणि प्र नूनं वीर्या वोचं प्रथमा कृतानि ।
 सतीनमन्युरश्रथायो अद्रिं सुवदूनामकृणोवह्मणे गाम्

६

७

८

ति पु सीदं गणपते गुणेषु त्वामाहुर्विप्रतमं कवीनाम् ।

न ऋते त्वत् क्रियते किं चनारे महामकं मघवश्चित्रमर्च

९

अभिरुत्या नो मघवन् नार्धमानान् तस्से बोधि वसुपते सखीनाम् ।

रणं कृधि रणकृत् सत्यशुष्मा ऽभक्ते चिदा भजा राये अस्मान्

१० [१३] (१२९५)

(११३)

[दशमोऽनुवाकः ॥१०॥ सू० ११३-११८]

१० वैरूपः शतप्रभेदनः । इन्द्रः । जगती, १० त्रिष्टुप् ।

तमस्य द्यावापृथिवी सचेतसा विश्वेभिर्देवैरनु शुष्ममावताम् ।

यदैत् कृण्वानो महिमानमिन्द्रियं पीत्वी सोमस्य क्रतुमौ अवर्धत

१

तमस्य विष्णुर्महिमानमोजसां ऽशुं दधन्वान् मधुनो वि रंशते ।

देवेभिरिन्द्रो मघवा सयावभिर्वृत्रं जघन्वा अभवद्वरेण्यः

२

वृत्रेण यदहिना बिभ्रदायुधा समस्थित्वा युधये शंसमाविदे ।

विश्वे ते अन्नं मरुतः सह रमना ऽवर्धन्नुग्र महिमानमिन्द्रियम्

३

जजान एव व्यबाधत स्पृधः प्रापश्यद्दीरो अभि पौंस्यं रणम् ।

अवृश्चदद्विमव सस्यदः सृज दस्तभ्नान्नाकं स्वपस्यया पृथुम्

४

आदिन्द्रः सत्रा तविपीरपत्यत वरीयो द्यावापृथिवी अबाधत ।

अवाभरद्भूषितो वज्रमायसं शेवं मित्राय वरुणाय वृशुषे

५ [१४]

इन्द्रस्यात्र तविपीभ्यो विरग्निनं ऋघायतो अरंहयन्त मन्यवे ।

वृत्रं यदुग्रो व्यवृश्चदोजसा ऽपो बिभ्रतं तमसा परीवृतम्

६

या वीर्याणि प्रथमानि कर्त्वा महित्वेभिर्यतमानौ समीयतुः ।

ध्वान्तं तमोऽव दध्वसे हत इन्द्रो मृह्ता पुर्वहृतावपत्यत

७

विश्वे देवासो अध वृष्ण्यानि ते ऽवर्धयन्त्सोमवत्या वचस्यया ।

इन्द्रं वृत्रमहिमिन्द्रस्य हन्मना ऽग्निर्न जम्भैस्तुष्वन्नमावयत्

८

भूरि दक्षोर्भिवचनेभिर्ऋकभिः सख्योभिः सख्यानि प्र वोचत ।

इन्द्रो धुनि च चुमुरिं च दम्भय ऽन्द्रद्वामनस्या शृणुते दूभीतये

९

त्वं पुरुण्या भरा स्वश्रव्या येभिर्मसै निवचनानि शंसन् ।

सुगोभिर्विश्वा दुरिता तरेम विदी पु न उर्विया गाधमद्य

१० [१५] (१३०५)

(११४)

१० वैरूपः सध्रिः, तापसो घर्मो वा । विश्वे देवाः । त्रिष्टुप्, ४ जगती ।

घर्मा समन्ता त्रिवृतं व्यापतु—स्तयोर्युष्टिं मातरिश्वां जगाम ।

द्विस्वयो दिधिषाणा अवेषन् विदुर्वेवाः सहसामानमर्कम्

तिस्रो देष्ट्राय निर्र्कतीरुपांसते दीर्घश्रुतो वि हि जानन्ति वह्नयः ।

तासां नि चिक्युः कवयो निदानं परेषु या गुह्येषु व्रतेषु

चतुष्कपदा युवतिः सुपेशा घृतप्रतीका वयुनानि वस्ते ।

तस्यां सुपर्णा वर्षणा नि षेदतु—र्यत्र देवा दधिरे भागधेयम्

एकः सुपर्णः स समुद्रमा विवेश स इदं विश्वं भुवनं वि चण्डे ।

तं पाकेन मनसापश्यमन्तित—स्तं माता रेळिह स उ रेळिह मातरम्

✓ सुपर्णं विप्राः कवयो वचोभि—रेकं सन्तं बहुधा कल्पयन्ति ।

छन्दांसि च दधतो अध्वरेषु ग्रहान्तसोमस्य मिमते द्वादश

पञ्चविंशान् चतुरः कल्पयन्त—छन्दांसि च दधत आद्वादशम् ।

यज्ञं विमाय कवयो मनीष क्रक्सामाभ्यां प्र रथं वर्तयन्ति

चतुर्विंशान्ये महिमानो अस्य तं धीरा वाचा प्र णयन्ति सप्त ।

आप्तानं तीर्थं क इह प्र वोच—द्येन पथा प्रपिबन्ते सुतस्य

सहस्रधा पञ्चदशान्युक्था यावद् द्यावापृथिवी तावदित् तत् ।

सहस्रधा महिमानः सहस्रं यावद्ब्रह्म विष्ठितं तावती वाक्

✓ कश्छन्दसां योगमा वेदु धीरः को धिष्ण्यां प्रति वाचं पपाद ।

कमृत्विजामष्टसं शूरमाहु—हरी इन्द्रस्य नि चिकाय कः स्वित

भूम्या अन्तं पर्येके चरन्ति रथस्य धूपं युक्तासो अस्थुः ।

श्रमस्य क्वायं वि भजन्त्येभ्यो यदा यमो भवति हर्म्यं हितः

(११५)

१ वाष्टिहृद्य उपस्तुतः । अग्निः । जगती, ८ त्रिष्टुप्, ९ शकरी ।

चित्र इच्छिणोस्तरुणस्य वक्षथो न यो मातरावप्येति धातवे ।

अनूधा यदि जीर्जनदधा च नु ववक्ष सद्यो महि दुत्यं चरन्

अग्निर्ह नाम धायि दक्षपस्तमः सं यो वना युवते भस्मना कृता ।

अभिप्रमुरा जुह्वा स्वध्वर इतो न प्रोथमानो यवसे वृषा

त वो विं न द्रुषदं देवमन्धस इन्दुं प्रोथन्तं प्रवपन्तमर्णवम् ।
 आसा वह्निं न शोचिषां विरिञ्चिनं महिमतं न सरजन्तमध्वनः
 वि यस्य ते जयसानस्याजर धक्षोर्न वाताः परि सन्त्यच्युताः ।
 आ रुणवासो युयुधयो न सत्वनं त्रितं नशन्त प्र शिषन्त इष्टये
 स इदृग्निः कण्वतमः कण्वसखा ऽर्यः परस्यान्तरस्य तरुषः ।
 अग्निः पातु गृणतो अग्निः सूरि नग्निर्ददातु तेषामवो नः

३

४

५ [१८]

वाजिन्तमाय सहस्रे सुपित्र्य तूषु च्यवानो अनु जातवेदसे ।
 अनुद्रे चिद्यो धृषता वरं सते महिन्तमाय धन्वनेदविष्यते
 एवाग्निर्मतैः सह सूरिभिर्वसुः ष्टवे सहसः सूनरो नृभिः ।
 मित्रासो न ये सुधिता क्रतायवो द्यावो न द्युन्नैरभि सन्ति मानुषान्
 ऊर्जो नपात् सहसावन्निति त्वो पस्तुतस्य वन्दते वृषा वाक् ।
 त्वां स्तोषाम त्वया सुवीरा द्राघीय आयुः प्रतरं दधानाः

६

७

८

इति त्वाग्ने वृष्टिहव्यस्य पुत्रा उपस्तुतास ऋषयोऽवोचन् ।
 तौश्च पाहि गृणतश्च सूरिन् वषट्पलित्युध्वासो अनक्षन् नमो नम इत्युध्वासो अनक्षन् ९ [१९]

(११६)

(१३२४)

९ स्थौरोऽग्नियुतः स्थौरोऽग्नियूपी वा । इन्द्रः । त्रिष्टुप् ।

पिवा सोमं महत इन्द्रियाय पिवा वृत्राय हन्तवे शविष्ठ ।
 पिब राये शवसे हूयमानः पिब मध्वस्तुपादिन्द्रा वृषस्व
 अस्य पिब क्षुमतः प्रस्थितस्येन्द्र सोमस्य वरमा सुतस्य ।
 स्वस्तिदा मनसा मादयस्वा ऽर्वाचीनो रेवते सौभगाय
 ममत्तु त्वा दिव्यः सोम इन्द्र ममत्तु यः सूयते पार्थिवेषु ।
 ममत्तु येन वरिवश्चकथं ममत्तु येन निरिणासि शत्रून्
 आ द्विर्वा अमिनो यात्विन्द्रो वृषा हरिभ्यां परिषिक्तमन्धः ।
 गव्या सुतस्य प्रभृतस्य मध्वः सत्रा खेदामरुशहा वृषस्व
 नि तिग्मानि भ्राशयन् भ्राश्या न्यव स्थिरा तनुहि यातुजूनाम् ।
 जगार्य ते सहो बलं ददामि प्रतीत्या शत्रून् विगदेषु वृक्ष

१

२

३

४

५ [२०] (१३२९)

व्य॒र्य इन्द्र॑ तनुहि श्रवा॑स्यो—जः स्थिरे॒व धन्व॑नोऽभिमा॑तीः

अ॒स्मद्वा॑ग्वानु॒धानः स॒होभि॑—रनि॒भृष्ट॑स्तन्वं वावृ॒धस्व

इदं॑ ह॒विर्म॑धवन् तुभ्यं रा॒तं प्रति॑ स॒न्नाळ॑हणानो गृ॒भाय ।

तुभ्यं सु॒तो म॑धवन् तुभ्यं प॒क्वोऽं॑ ऽद्धी॒न्द्र पि॒ब च॑ प्र॒स्थित॑स्य

अ॒द्धीदि॑न्द्र प्र॒स्थिते॑मा ह॒वीषि॑ च॒नो द॑धिष्व प॒चतो॑त सोम॑म् ।

प्र॒यस्व॑न्तः प्रति॑ ह॒र्याम॑सि त्वा स॒त्याः स॑न्तु य॒ज॑मानस्य॒ कामाः॑

प्रे॒न्नाग्नि॑भ्यां सुव॒चस्या॑मि॒यामि॑ सिन्धा॒विव प्रेर॑यं नाव॑म॒कैः ।

अ॒या इ॒व परि॑ चरन्ति दे॒वा ये अ॒स्मभ्यं॑ ध॒न॒दा उ॒द्भिद॑श्च

(११७)

१ भिक्षुराक्षिरसः । धनान्नदानं । त्रिष्टुप्, १-२ जगती ।

न वा उ॑ दे॒वाः क्षु॒धमि॒द्वधं॑ द॒दु—रु॒ताशित॑मुप॒ गच्छ॑न्ति मृत्य॒वः ।

उ॒तो र॒यिः पू॒णतो॑ नोप॒ दस्य॑—त्यु॒तापू॒णान् म॒डितारं॑ न वि॒न्दते॑

य आ॒धाय॑ च॒कमा॑नाय॒ पित्वो॑ ऽन्न॒वान्त॑सन् र॒फिता॑योप॒जग्मु॑षे ।

स्थि॒रं मनः॑ कृणु॒ते से॒वते॑ पु॒रो—तो चि॒त् स म॒डितारं॑ न वि॒न्दते॑

स इन्द्रो॑जो यो गृ॒हवे॑ द॒दा—त्यन्न॑कामाय॒ चर॑ते कृ॒शाय॑ ।

अ॒रम॑स्मै भवति या॒मह॑ता उ॒ताप॑रीषु कृणु॒ते सखा॑यम्

न स सखा॑ यो न द॒दाति॑ सख्यं स॒चाभु॑वे स॒चमा॑नाय॒ पित्वः॑ ।

अपा॑स्मात् प्रे॒यान्न॑ तदो॒को अ॑स्ति पू॒णन्त॑म॒न्यम॑रणं चिदिच्छे॒त्

पू॒णीयादि॑न्नार्ध॒मानाय॑ त॒न्यान् द्रो॑धी॒यांसम॑नु पश्ये॒त् पन्था॑म् ।

ओ हि॑ वर्त॑न्ते रथ्ये॒व च॒क्रा ऽन्य॑म॒न्यमु॑प॒ तिष्ठ॑न्त॒ रायः॑

मोघ॑मन्नं विन्दते अप्र॑चे॒ताः सु॒त्यं ब्र॑वीमि वृ॒ध इ॒त् स त॑स्य ।

ना॒र्यम॑णं पु॒ष्यति॑ नो सखा॑यं के॒वला॑घो भवति के॒वला॑दी

कृ॒पा॒न्नित् फा॒ल आ॑शितं कृणोति॒ यन्न॑ध्वानु॒मप॑ वृद्ध॒क्ते च॑रि॒त्रैः ।

व॒दन् ब्र॑ह्माव॒दतो॑ वर्नी॒यान् पू॒णान्ना॑पिरपू॒णन्त॑म॒भि प्या॑त्

ए॒कपा॑द्भ्यो द्वि॒पदो॑ वि च॒क्रमे॑ द्वि॒पात् त्रि॒पाद॑सुभ्येति प॒श्चात् ।

चतु॑ष्पादेति द्वि॒पदाम॑भि॒स्वोरे॑ संप॒श्यन् प॒द्धक्ती॑रु॒पति॑ष्ठ॒मानः॑

समौ चिद्धस्तौ न समं विविष्टः संमातरां चित्रं समं दुहाते ।
यमयोश्चिन्नं समा वीर्याणि जाती चित् सन्तौ न समं पुणीतः

९ [२३] (१३४२)

(११८)

९ उरुक्षय आमहीयवः । रक्षोहाऽग्निः । गायत्री ।

अग्ने हंसि न्यत्रिणं	दीद्यन्मर्त्येष्व	।	स्वे क्षये शुचिवत्	१
उत्तिष्ठसि स्वाहुतो	वृतानि प्रति मोदसे	।	यत् त्वा सुचः समस्थिरन्	२
स आहुतो वि रोचते	ऽग्निरीळैन्यो गिरा	।	सुचा प्रतीकमज्यते	३
वृतेनाग्निः समज्यते	मधुप्रतीक आहुतः	।	रोचमानो विभावसुः	४
जर्माणः समिध्यसे	देवेभ्यो हव्यवाहन	।	तं त्वा हवन्त मर्त्याः	५ [२४]

तं मर्ता अमर्त्यं	वृतेनाग्निं संपर्यत	।	अदाभ्यं गृहपातिम्	६
अदाभ्येन शोचिषा	ऽग्ने रक्षस्त्वं दह	।	गोपा ऋतस्य दीदिहि	७
स त्वमग्ने प्रतीकेन	प्रत्योष यातुधान्यः	।	उरुक्षयेषु दीद्यत्	८
तं त्वा गीर्भिरुरुक्षया	हव्यवाहं समीधिरे	।	यजिष्ठं मानुषे जने	९ [२५] (१३५१)

(११९)

१२ ऐन्द्रो लवः । आत्मा (इन्द्रः) । गायत्री ।

इति वा इति मे मनो	गामश्वं सनुयामिति	।	कुवित् सोमस्यापामिति	१
य वाता इव दोधत	उन्मा पीता अयंसत	।	कुवित् सोमस्यापामिति	२
उन्मा पीता अयंसत	रथमश्वं इवाश्वः	।	कुवित् सोमस्यापामिति	३
उप मा मतिरस्थित	वाश्वा पुत्रमिव प्रियम्	।	कुवित् सोमस्यापामिति	४
अहं तष्टेव वन्धुरं	पर्यचामि हृदा मतिम्	।	कुवित् सोमस्यापामिति	५
नहि मे अक्षिपच्चना	ऽच्छान्तसुः पञ्च कृष्टयः	।	कुवित् सोमस्यापामिति	६ [२६]
नहि मे रोदसी उमे	अन्यं पक्षं च न प्रति	।	कुवित् सोमस्यापामिति	७
अभि द्यां महिना भुव	मभीर्दमां पृथिवीं महीम्	।	कुवित् सोमस्यापामिति	८
हन्ताहं पृथिवीमिमां	नि दधानीह वेह वा	।	कुवित् सोमस्यापामिति	९
ओषमित् पृथिवीमहं	जङ्घनानीह वेह वा	।	कुवित् सोमस्यापामिति	१०
दिवि मे अन्यः पक्षोऽ	ऽधो अन्यमचीकृषम्	।	कुवित् सोमस्यापामिति	११ (१३६१)

अहमस्मि महामहो ऽभिनभ्यमुदीषितः । कुवित सोमस्यापामिति १२
गृहो याम्यरंकृतो देवेभ्यो हव्यवाहनः । कुवित सोमस्यापामिति १३ [२७] (११९४)

[सप्तमोऽध्यायः ॥७॥ व० १-३०]

(१२०)

९ आथर्वणो बृहद्विवः । इन्द्रः । त्रिष्टुप् ।

तदिदास भुवनेषु ज्येष्ठं यतो जज्ञ उग्रस्त्वेषु नृमणः ।
सद्यो जज्ञानो नि रिणाति शत्रू—ननु यं विश्वे मदुन्त्यूमाः १
वावृधानः शर्वसा भूर्योजाः शत्रुर्दुसाय भियसं दधाति ।
अव्यनच्च व्यनच्च सस्ति सं ते नवन्त प्रभृता मदेषु २
त्वे क्रतुमपि वृश्चन्ति विश्वे द्विर्यदेते त्रिर्भवन्त्यूमाः ।
स्वादोः स्वादीयः स्वादुना सृजा स—मदः सु मधु मधुनाभि योधीः ३
इति चिद्धि त्वा धना जयन्तं मदमदे अनुमदन्ति विप्राः ।
ओर्जीयो धृष्णो स्थिरमा तनुष्व मा त्वा दभन् यातुधाना दुरेवाः ४
त्वया वयं शाश्वद्गहे रणेपु प्रपश्यन्तो युधेन्यानि भूरि ।
चोदयामि त आयुधा वचोभिः सं ते शिशामि ब्रह्मणा वयोसि ५ [१]
स्तुपेय्यं पुरुवर्षसमृभ्व—मिनतममाप्त्यमाप्त्यानाम् ।
आ दपेते शर्वसा सप्त दानुन् प्र साक्षते प्रतिमानानि भूरि ६
नि तदधिषेऽवरं परं च यस्मिन्नाविथावसा दुरोणे ।
आ मातरां स्थापयसे जिगत्सू अत इनोपि कर्वरा पुरूणि ७
इमा ब्रह्म बृहद्विवो विवक्ती—न्द्राय शूपमग्रियः स्वर्षाः ।
महो गोत्रस्य क्षयति स्वराजो दुरेश्व विश्वा अवृणोदप स्वाः ८
एवा महान् बृहद्विवो अथर्वा ऽवोचत स्वां तन्वामिन्द्रमेव ।
स्वसारो मातरिर्भ्वरीररिप्रा हिन्वन्ति च शर्वसा वर्धयन्ति च ९ [२] (११९५)

(१२१)

१० हिरण्यगर्भः प्राजापत्यः । कः (प्रजापतिः) । त्रिष्टुप् ।

हिरण्यगर्भः समवर्तताये भूतस्य जातः पतिरेक आसीत् । १
स दाधार पृथिवीं यामुतेमां कस्मै देवाय हविषा विधेम २
य आत्मदा बलदा यस्य विश्वं उपासते पशुपं यस्य देवाः । ३
यस्य छायामृतं यस्य मृत्युः कस्मै देवाय हविषा विधेम ४

यः प्राणतो निमिषतो महित्वैक इद्राजा जगतो बभूव ।	
य ईशे अस्य द्विपदश्चतुष्पदः कस्मै देवाय हविषा विधेम	३
यस्येमे हिमवन्तो महित्वा यस्य समुद्रं रसया सहाहुः ।	
यस्येमाः प्रदिशो यस्य बाहू कस्मै देवाय हविषा विधेम	४
येन द्यौरुग्रा पृथिवी च हृळ्हा येन स्वः स्तभितं येन नाकः ।	
यो अन्तरिक्षे रजसो विमानः कस्मै देवाय हविषा विधेम	५ [३]
यं क्रन्दसी अवसा तस्तभाने अभ्यैक्षेतां मनसा रेजमाने ।	
यत्राधि सूर उदितो विभाति कस्मै देवाय हविषा विधेम	६
आपो ह यद्वृहतीर्विश्वमायन् गर्भं दधाना जनयन्तीरुग्निम् ।	
ततो देवानां समवर्ततासुरेकः कस्मै देवाय हविषा विधेम	७
यश्चिदापो महिना पर्यपश्यद् दक्षं दधाना जनयन्तीर्यज्ञम् ।	
यो देवेष्वधि देव एक आसीत् कस्मै देवाय हविषा विधेम	८
मा नो हिंसीज्जनिता यः पृथिव्या यो वा दिवं सत्यधर्मा जजान ।	
यश्चापश्चन्द्रा बृहतीर्जजान कस्मै देवाय हविषा विधेम	९
प्रजापते न त्वेदेतान्यन्यो विश्वा जातानि परि ता बभूव ।	
यत् कामास्ते जुहुमस्तन्नो अस्तु वयं स्याम पतयो रयीणाम्	१० [४] (१३८३)

(१२२)

८ चित्रमहा वासिष्ठः। अग्निः। जगतीः १, ५ त्रिष्टुप् ।

वसुं न चित्रमहसं गृणीषे वामं शेवमतिथिमद्विषेण्यम् ।	
स रासते गुरुधो विश्वधांसो ऽग्निर्होता गृहपतिः सुवीर्यम्	१
जुषाणो अग्ने प्राति हर्य मे वचो विश्वानि विद्वान् वयुनानि सुकतो ।	
धृतनिर्णिग्ब्रह्मणे गातुमेरय तव देवा अजनयन्ननु व्रतम्	२
सप्त धामानि परियन्नमर्त्यो दाशद्वाशुषे सुकृते मामहस्व ।	
सुवीरेण रयिणाग्ने स्वाभुवा यस्त आनद्र समिधा तं जुषस्व	३
यज्ञस्य केतुं प्रथमं पुरोहितं हविष्मन्त ईळते सप्त वाजिनम् ।	
गुणवन्तमग्निं धृतपृष्ठमुक्षणं पूणन्ति देवं पूणते सुवीर्यम्	४

(१३८७)

त्वं दूतः प्रथमो वरेण्यः स ह्ययमानो अमृताय मत्स्व ।
त्वां मर्जयन् मरुतो दाशुषो गृहे त्वां स्तोमैर्भिर्भृगवो वि रुरुचुः

५ [५]

इषं दुहन्त्सु दुधां विश्वधा यसं यज्ञप्रिये यजमानाय सुकतो ।
अग्ने घृतस्नुस्त्रिर्कृतानि दीद्य—द्वितीयं परिण्यन्त्सुकतूयसे
त्वामिदस्या उषसो व्युष्टिषु दूतं कृण्वाना अयजन्त मानुषाः ।
त्वां वेवा महयाय्याय वावृधु—राज्यमग्ने निमृजन्तो अध्वरे
नि त्वा वसिष्ठा अह्वन्त वाजिनं गृणन्तो अग्ने विदथेषु वेधसः ।
रायस्पोषं यजमानेषु धारय यूयं पात स्वस्तिभिः सदा नः

८ [६] (१२१)

(१२२)

८ वेनो भार्गवः । वेनः । त्रिष्टुप् ।

अयं वेनश्चोदयत् पृश्निगर्भा ज्योतिर्जरायू रजसो विमाने ।
इममपां संगमे सूर्यस्य शिशुं न विप्रा मतिर्भी रिहन्ति
समुद्रादूर्मिमुदियति वेनो नभोजाः पृष्ठं हर्यतस्य दर्शि ।
ऋतस्य सानावधिं विष्टपि भ्रातृ समानं योनिमभ्यनूषत वाः
समानं पूर्वारभि वावशाना—स्तिष्ठन् वत्सस्य मातरः सनीळाः ।
ऋतस्य सानावधिं चक्रमाणा रिहन्ति मध्वो अमृतस्य वाणीः
जानन्तो रूपमकृपन्त विप्रा मृगस्य घोषं महिषस्य हि गमन् ।
ऋतेन यन्तो अधि सिन्धुमस्थु—विददन्ध्रवो अमृतानि नाम
अप्सरा जारमुपसिष्मियाणा योषां विभर्ति परमे व्योमन् ।
चरत् प्रियस्य योनिषु प्रियः सन् त्सीदत् पक्षे हिरण्यये स वेनः

५ [७]

नाकं सुपर्णमुप यत् पतन्तं हृदा वेनन्तो अभ्यर्चक्षत त्वा ।
हिरण्यपक्षं वरुणस्य दूतं यमस्य योनौ शकुनं मुरण्युम्
ऊर्ध्वो गन्धर्वो अधि नाकं अस्थात् प्रत्यङ् चित्रा बिभ्रवुस्यायुधानि ।
वसानो अत्कं सुरमिं हृशे कं स्वर्णं नाम जनत प्रियाणि
वृप्सः समुद्रमभि यजिगति पश्यन् गुह्यस्य चक्षसा विधर्मन् ।
मानुः शुक्रेण शोचिषा चक्रान—स्तूतीयं चक्रे रजसि प्रियाणि

६

७

८ [८] (१२३)

(१२४)

१ अग्निः, १, ५-९ अग्नि-वरुण-सोमाः । १ अग्निः; २-४ अग्नेरात्मा; ५, ७-८ वरुणः;
६ सोमः, ९ इन्द्रः । त्रिष्टुप्, ७ जगती ।

इमं नो अग्न उरु यज्ञमेहि पञ्चयामं त्रिवृतं सप्ततन्तुम् ।
असौ हव्यवाहृत नः पुरोगा ज्योगेव दीर्घं तम आशयिष्ठाः १
अदेवादेवः प्रचता गुहा यन् प्रपश्यमानो अमृतत्वमेमि ।
शिवं यत् सन्तमशिवो जहामि स्वात् सख्यादरणीं नाभिमेमि २
पर्यन्नन्यस्या अतिथिं वयाया कृतस्य धाम वि मिमे पुरुणि ।
शंसामि पित्रे असुराय शेवमयजियाद्यज्ञियं भागमेमि ३
वहीः समा अकरमन्तरस्मिन्निन्द्रं वृणानः पितरं जहामि ।
अग्निः सोमो वरुणस्ते च्यवन्ते पर्यावर्द्धाष्टं तदवाम्यायन् ४
निर्माया उ त्वे असुरा अभूवन् त्वं च मा वरुण कामयसि ।
कृतेन राजन्ननृतं विविश्रन् मम राष्ट्रस्याधिपत्यमेहि ५ [९]

इवं स्वदिदिदास वाममयं प्रकाश उर्वान्तरिक्षम् ।
हनाव वृत्रं निरोहि सोम हविष्ठा सन्तं हविषा यजाम ६
कविः कवित्वा द्विवि रूपमासजदप्रभूती वरुणो निरपः सृजत् ।
क्षेमं कृण्वाना जनयो न सिन्धवस्ता अस्य वर्णं शुचयो भरिभ्रति ७
ता अस्य ज्येष्ठमिन्द्रियं संचन्ते ता इमा क्षेति स्वधया मदन्तीः ।
ता ई विशो न राजानं वृणाना बीभत्सुवो अप वृत्रादतिष्ठन् ८
वीमत्सूनां सयुजं हंसमाहुर्पां दिव्यानां सख्ये चरन्तम् ।
अनुष्टुभमनु चर्चुर्यमाणमिन्द्रं नि चिक्युः कवयो मनीषा ९ [१०] (१४०८)

(१२५)

८ वागाभृणी । आत्मा । त्रिष्टुप्, ९ जगती ।

अहं रुद्रेभिर्वसुभिश्चराभ्यहमादित्यैरुत विश्वेदेवैः ।
अहं मित्रावरुणोभा बिभर्म्यहमिन्द्राग्नी अहमश्विनोभा १
अहं सोममाहुनसं बिभर्म्यहं त्वष्टारमुत पूषणं भगम् ।
अहं दधामि द्रविणं हविष्मते सुप्रव्येयं यजमानाय सुम्वते २ (१४१०)

अहं राष्ट्रीं संगमनीं वसूनां चिकितुषीं प्रथमा यज्ञियानाम् ।
तां मां देवा व्यदधुः पुरुत्रा भूरिस्थात्रां भूर्यावेशयन्तीम् ३
मया सो अन्नमति यो विपश्यति यः प्राणिति य ईं शृणोत्युक्तम् ।
अमन्तवो मां त उप क्षियन्ति श्रुधि श्रुत श्रद्धिवं ते वदामि ४
अहमेव स्वयमिदं वदामि जुष्टं देवेभिरुत मानुषेभिः ।
यं कामये तंतमुग्रं कृणोमि तं ब्रह्माणं तमृषिं तं सुमेधाम् ५ [११]

अहं रुद्राय धनुरा तनोमि ब्रह्मद्विषे शरवे हन्तवा उ ।
अहं जनाय सुमदं कृणोम्यहं द्यावापृथिवी आ विवेश ६
अहं सुवे पितरमस्य मूर्धन् मम योनिरप्स्वन्तः समुद्रे ।
ततो वि तिष्ठे भुवनानु विश्वोतामूं द्यां वर्ष्मणोप स्पृशामि ७
अहमेव वात इव प्र वाम्या रभमाणा भुवनानि विश्वा ।
परो दिवा पर एना पृथिव्यै तावती महिना सं बभूव ८ [१२] (१४१)

(१२६)

८ शैलपिः कुलमलवर्हिषो, वामदेव्यांऽहोमुखा । विश्वे देवाः । उपरिष्ठाद्वृहती, ८ त्रिष्टुप् ।

न तमहो न दुरितं देवासो अष्ट मर्त्यम् ।
सजोषसो यमर्यमा मित्रो नयन्ति वरुणो अति द्विषः १
तद्धि वयं वृणीमहे वरुण मित्रार्यमन् ।
येना निरंहसो यूयं पाथ नेथा च मर्त्यमति द्विषः २
ते नूनं नोऽयमृतये वरुणो मित्रो अर्यमा ।
नयिष्ठा उ नो नेषणि पयिष्ठा उ नः पर्यणयति द्विषः ३
यूयं विश्वं परि पाथ वरुणो मित्रो अर्यमा ।
युष्माकं शर्मणि प्रिये स्याम सुप्रणीतयोऽति द्विषः ४
आदित्यासो अति सिधो वरुणो मित्रो अर्यमा ।
उग्रं मरुद्भी रुद्रं हुवेमेन्द्रमग्निं स्वस्तयेऽति द्विषः ५
नेतार ऊ पु णस्तिरो वरुणो मित्रो अर्यमा ।
अति विश्वानि दुरिता राजानश्चर्षणीनामति द्विषः ६
शूनमस्मभ्यमृतये वरुणो मित्रो अर्यमा ।
शर्म यच्छन्तु सप्रथ आदित्यासो यदीमहे अति द्विषः ७

यथा ह त्वद्वसवो गौर्यं चित् पदि पिताममुञ्चता यजत्राः ।

एवो ष्वस्मन्मुञ्चता व्यंहः प्र तार्यग्ने प्रतरं न आयुः

८ [१३] (१४२४)

(१२७)

८ कुशिकः सौभरः, रात्रिर्वा भारद्वाजी । रात्रिः । गायत्री ।

रात्री व्यस्यदायती पुरुत्रा देव्यक्षमिः । विश्वा अधि श्रियोऽधित १

ओर्विप्रा अमर्त्या निवतो देव्युद्वतः । ज्योतिषा बाधते तमः २

निरु स्वसारमस्कृतो पसं देव्यायती । अपेदु हासते तमः ३

सा नो अद्य यस्या वयं नि ते यामन्नविक्षमहि । वृक्षे न वसति वयः ४

नि ग्रामासो अविक्षत नि पद्वन्तो नि पक्षिणः । नि श्येनासश्चिद्वर्धिनः ५

यावया वृक्यं वृकं यवयं स्तेनमूर्ध्ने । अथा नः सुतरा भव ६

उप मा पेपिशत् तमः कृष्णं व्यक्तमस्थित । उप ऋणेव यातय ७

उप ते गा इवाकरं वृणीष्व तुहितर्दिवः । रात्रि स्तोमं न जिग्युषे ८ [१४] (१४३२)

(१२८)

९ विहव्य आङ्गिरसः । विश्वे देवाः । त्रिष्टुप्, ९ जगती ।

ममग्निं वचो विहवेष्वस्तु वयं त्वेन्धानास्तन्वं पुषेम ।

मह्यं नमन्तां प्रदिशश्चतस्रस्त्वयाध्यक्षेण पृतना जयेम १

मम देवा विहवे सन्तु सर्व इन्द्रवन्तो मरुतो विष्णुरग्निः ।

ममान्तरिक्षमुरुलोकमस्तु मह्यं वातः पवतां कामे अस्मिन् २

मयि देवा द्वविणमा यजन्तां मय्याशीरस्तु मयि देवहूतिः ।

देव्या होतारो वनुषन्त पूर्वे ऽरिष्टाः स्याम तन्वा सुवीराः ३

मह्यं यजन्तु मम यानि हव्या ऽऽकूतिः सत्या मनसो मे अस्तु ।

एतो मा नि गां कतमच्चनाहं विश्वे देवासो अधि वोचता नः ४

देवीः षष्ठ्वीरुरु नः कृणोत विश्वे देवास इह वीरयध्वम् ।

मा होस्महि प्रजया मा तनूभिर्मा रंधाम द्विषते सोम राजन् ५ [१५]

अग्ने मय्यं प्रतिनुदन् परेषा मदधो गोपाः परि पाहि नस्त्वम् ।

प्रत्यञ्चो यन्तु निगुतः पुनस्ते इमेषां भित्तं प्रबुधां वि नैशत ६ (१४३८)

धाता धातॄणां भुवनस्य यस्पतिर्देवं त्रातारमभिमातिषाहम् ।
इमं यज्ञमश्विनोभा बृहस्पतिर्देवाः पान्तु यजमानं न्यर्थात्
उरुव्यचा नो महिषः शर्म यंस दुस्मिन् हवै पुरुहूतः पुरुक्षुः ।
स नः प्रजायै हर्यश्व मृळयेन्द्र मा नो रीरिषो मा परा दाः
ये नः सपत्ना अप ते भवन्ति न्द्राग्निभ्यामव बाधामहे तान् ।
वसवो रुद्रा आदित्या उपरिस्पृशं मोघं चेत्तारमधिराजमक्रन्

७

८

९ [१६] (१४४२)

(१२९) [एकादशोऽनुवाकः ॥११॥ सू० १२९-१५१]

७ प्रजापतिः परमेष्ठी । भाववृत्तम् । त्रिष्टुप् ।

नासदासीन्नो सदासीत् तदानीं नासीद्रजो नो व्योमा परो यत् ।
किमावरीवः कुह कस्य शर्म न्नम्भः किमासीद्रहनं गभीरम्
न मृत्युरासीद्वृमृतं न तर्हि न रात्र्या अहं आसीत् प्रकेतः ।
आनीदवातं स्वधया तदेकं तस्माद्भान्यन्न परः किं चनासं
तम आसीत् तमसा गूळहमयेऽप्रकेतं सलिलं सर्वमा इदम् ।
तुच्छेनाभ्वपिहितं यदासीत् तपसस्तन्महिनाजायतैकम्
कामस्तदग्रे समवर्तताधि मनसो रेतः प्रथमं यदासीत् ।
सतो बन्धुमसति निरविन्दन् हृदि प्रतीप्या कवयो मनीषा
तिरश्चीनो विततो रश्मिरेषा मधः स्विदासीश्दुपरि स्विदासीत् ।
रेतोधा आसन् महिमान आसन् त्वधा अवस्तात् प्रयतिः परस्तात्
को अद्वा वेदु क इह प्र वोचत् कुत आजाता कुत इयं विसृष्टिः ।
अवाग्देवा अस्य विसर्जनेनाऽथा को वेदु यत आबभूव
इयं विसृष्टिर्यत आबभूव यदि वा दधे यदि वा न ।
यो अस्याध्यक्षः परमे व्योमन् त्सो अद्ग वेदु यदि वा न वेद

१

२

३

४

५

६

७ [१७] (१४४३)

(१३०)

७ यज्ञः प्राजापत्यः । भाववृत्तम् । त्रिष्टुप्, १ जगती ।

यो यज्ञो विश्वतस्तन्तुभिस्तत् एकशतं देवकर्मभिरायतः ।
इमे वयन्ति पितरो य आप्नुः प्रध्यात्वा च ये द्यासते तते

१

(१४४४)

पुमाँ एनं तनुत् उत कृणत्ति	पुमान् वि तत्ने अधि नाके अस्मिन् ।	
इमे मयूखा उप सेदुरु सदुः	सामानि चक्रुस्तसराण्योतवे	२
कासीत् प्रमा प्रतिमा किं निदान	माज्यं किमासीत् परिधिः क आसीत् ।	
छन्दः किमासीत् प्रउगं किमुक्थं	यद्देवा देवमयजन्त विश्वे	३
अग्नेर्गयिज्यभवत् सयुग्वो	ष्णिहया सविता सं बभूव ।	
अनुष्टुभा सोम उक्थैर्महस्वान्	बृहस्पतेर्बृहती वाचमावत्	४
विराणिमित्रावरुणयोरभिथी	रिन्द्रस्य त्रिष्टुबिह भागो अह्नः ।	
विश्वान् देवाश्चगत्या विवेश	तेन चाकलप्र ऋषयो मनुष्याः	५
चाकलप्रे तेन ऋषयो मनुष्या	यज्ञे जाते पितरो नः पुराणे ।	
पर्यन् मन्ये मनसा चक्षसा तान्	य इमं यज्ञमयजन्त पूर्वे	६
सहस्तोमाः सहछन्दस आवृतः	सहप्रमा ऋषयः सप्त दैव्याः ।	
पूर्वेषां पन्थामनुदृश्य धीरा	अन्वालेभिरे रथ्योऽ न रश्मीन्	७ [१८] (१४५५)

(१३१)

७ सुकीर्तिः काक्षीवतः । इन्द्रः, ४-५ अश्विनौ । त्रिष्टुप्, ४ अनुष्टुप् ।

अप प्राच इन्द्र विश्वाँ अमित्रा	नपापाचो अभिभूते नुदस्व ।	
अपोदीचो अप शूराधराच	उरौ यथा तव शर्मन् मदेम	१
कुविदुङ्ग यवमन्तो यवं चि	द्यथा दान्त्यनुपूर्वं वियूय ।	
इहेहैषां कृणुहि भोजनानि	ये बर्हिषो नमोवृक्तिं न जग्मुः	२
नेहि स्थूर्यतुथा यातमस्ति	नोत श्रवो विविदे संगमेषु ।	
गव्यन्त इन्द्रं स्रख्याय विप्रा	अश्वायन्तो वृषणं वाजयन्तः	३
युवं सुराममश्विना	नमुचावासुरे सचा ।	
विपिपाना शुभस्पती	इन्द्रं कर्मस्वावतम्	४
पुत्रमिव पितरावश्विनोभे	न्द्रावथुः काव्यैर्दुसनाभिः ।	
यत् सुरामं व्यपिबुः शचीभिः	सरस्वती त्वा मघवन्नभिष्णक्	५
इन्द्रः सुत्रामा स्ववाँ अवीभिः	सुमूलीको भवतु विश्ववेदाः ।	
वार्यतां द्वेषो अभयं कृणोतु	सुवीर्यस्य पतयः स्याम	६ (१४६१)

तस्य वयं सुमंतौ यज्ञियस्या—ऽपि भद्रे सौमनसे स्याम ।
स सुत्रामा स्ववाँ इन्द्रो अस्मे आराच्चिद् द्वेषः सनुतयुयोतु

७ [१९] (१४६४)

(१३२)

७ शकपूतो नामेधः । मित्रावरुणौ, १ द्युभूम्यश्विनः । विराड्रूपा, १ न्यङ्कुसारिणी,
२, ६ प्रस्तारपङ्क्तिः, ७ महासतोबृहती ।

ईजानमिद् द्यौर्गुतावसु—रीजानं भूमिरभि प्रभूषणि ।

ईजानं देवावश्विना वभि सुमैरवर्धताम्

१

ता वाँ मित्रावरुणा धारयत्क्षिती सुषुम्नेपितत्वता यजामसि ।

युवोः क्राणाय सख्यै रभि प्याम रक्षसः

२

अधा चिन्नु यद्विधिपामहे वा मभि प्रियं रेक्णः पत्यमानाः ।

दुद्धाँ वा यत् पुष्यति रेक्णः सभ्वारन् नकिरस्य मघानि

३

असावन्यो असुर सूर्यत द्यौस्त्वं विश्वेषां वरुणासि राजा ।

मूर्धा रथस्य चाकृन् नैतावतैनसान्तकधुकृ

४

अस्मिन्त्स्वेतच्छकपूत एनो हिते मित्रे निर्गतान् हन्ति वीरान् ।

अवोवा यद्धात तनूष्ववः प्रियासु यज्ञियास्ववाँ

५

युवोर्हि मातादितिर्विचेतसा द्यौर्न भूमिः पर्यसा पुपूतनि ।

अव प्रिया दिदिष्टन् सूरों निनिक्त रुश्मभिः

६

युवं ह्यप्नराजावसीदतं तिष्ठद्रथं न धूर्पदं वनर्षदम् ।

ता नः कणूकयन्ती नृमेधस्तत्रे अंहसः सुमेधस्तत्रे अंहसः

७ [२०] (१४६५)

(१३३)

७ सुदाः पैजवनः । इन्द्रः । शकरी, ४-६ महापङ्क्तिः, ७ त्रिष्टुप् ।

प्रो प्वस्मै पुरोथ—मिन्द्राय शूपमर्चत ।

अमीके चिदु लोककृत संगे समत्सु वृत्रहा ऽस्माकं बोधि चोदिता

१

नमन्तामन्यकेपाँ ज्याका अधि धन्वसु

त्वं सिन्धूरवासृजो ऽधराचो अहन्नहिम् ।

अशत्रुरिन्द्र जज्ञिषे विश्वं पुष्यसि वार्यं तं त्वा परि प्वजामहे

नमन्तामन्यकेपाँ ज्याका अधि धन्वसु

२

Digitized by eGangotriTrust

तथा च

द्वये प्राजापत्या देवाश्चायुरारब्धं

अवयव बहुत्वमादाय संख्येयं बहुत्वम्

अवयव बहुत्वैवावयवी नामैकः सा-

दिभिः संभवति यथा १०

चत्वारिंशो रज्जुः ।

(एकदशर)

मा० सभा० २२ / व२ ॥

T.O.

[illegible]

१७७७

CC-0 Br. Salva

CC-0. Prof. Satya Vrat Shastri Collection.

Satya Vrat Shastri

942 Feb 27

विषु विश्वा अरातयो ऽर्यो न शन्त नो धियः ।

अस्तासि शत्रवे वधं यो न इन्द्र जिघांसति या ते रातिर्दुर्दिवसु
नभन्तामन्यकेषां ज्याका अधि धन्वसु

३

यो न इन्द्राभितो जनो वृकायुरादिदेशति ।

अधस्पदं तमीं कृधि विबाधो असि सासहि नभन्तामन्यकेषां ज्याका अधि धन्वसु ४
यो न इन्द्राभिदासति सनाभिर्यश्च निष्ठ्यः ।

अव तस्य बलं तिर महीव द्यौरध त्मना नभन्तामन्यकेषां ज्याका अधि धन्वसु ५
व्यमिन्द्र त्वायवः सखित्वमा रभामहे ।

ऋतस्य नः पथा नया ऽति विश्वानि दुरिता नभन्तामन्यकेषां ज्याका अधि धन्वसु ६
अस्मभ्यं सु त्वमिन्द्र तां शिक्ष या दोहते प्रति वरं जरित्रे ।

अच्छिद्रोभी पीपयद्यथा नः सहस्रधारा परसा मही गौः ७ [२१] (१४७६)

(१३४)

७, १-६ (पूर्वार्धस्य) मान्धाता यौवनाश्वः, ६ (उत्तरार्धस्य)- ७ गोधा ऋषिका । इन्द्रः ।
महापङ्क्तिः, ७ पङ्क्तिः ।

उभे यदिन्द्र रोदसी आप्राथोषा इव ।

महान्तं त्वा महीनां सम्राजं चर्षणीनां देवी जनित्र्यजीजन ऋद्रा जनित्र्यजीजनत् १

अव स्म दुर्हणायतो मर्तस्य तनुहि स्थिरम् ।

अधस्पदं तमीं कृधि यो अस्मां आदिदेशति देवी जनित्र्यजीजन ऋद्रा जनित्र्यजीजनत् २

अव त्या बृहतीरिषो विश्वश्चन्द्रा अमित्रहन् ।

शचीभिः शक्र धूनुहीन्द्र विश्वाभिरुतिभिर्देवी जनित्र्यजीजन ऋद्रा जनित्र्यजीजनत् ३

अव यत् त्वं शतक्रतुविन्द्र विश्वानि धूनुषे ।

रयिं न सुन्वते सचा सहस्रिणीभिरुतिभिर्देवी जनित्र्यजीजन ऋद्रा जनित्र्यजीजनत् ४

अव स्वेदा इवाभितो विष्वक् पतन्तु दिद्यवः ।

दूर्वाया इव तन्तवो व्यधस्मदेतु दुर्मतिर्देवी जनित्र्यजीजन ऋद्रा जनित्र्यजीजनत् ५

दूर्ध्वं द्युक्षं यथा शक्तिं चिभर्षि मन्तुमः ।

पूर्वेण मघवन् पदा ऽजो वयां यथा यमो देवी जनित्र्यजीजन ऋद्रा जनित्र्यजीजनत् ६

नकिर्देवा मिनीमसि नकिरा योपयामसि मन्त्रश्रुत्यं चरामसि ।

पक्षेभिरपि पक्षेभिरत्राभि सं रभामहे

७ [२२] (१४८३)

(१३५)

७ कुमारो यामायनः । यमः । अनुष्टुप् ।

यस्मिन् वृक्षे सुपलाशे देवैः संपिबते यमः ।

अत्रा नो विस्पतिः पिता पुराणो अनु वेनति

पुराणो अनुवेनन्तं चरन्तं पापयामुया । असूयन्नभ्यचाकशं तस्मा अस्पृहयं पुनः

यं कुमार नवं रथं मचक्रं मनसाकृणोः । एकैषं विश्वतः प्राञ्च मपश्यन्नधि तिष्ठासि

यं कुमार प्रवर्तयो रथं विप्रैभ्यस्परि । तं सामानु प्रवर्तत समितो नाव्याहितम्

कः कुमारमजनय द्रथं को निर्वर्तयत् । कः स्विन् तदृद्य नो ब्रूया दनुदेयी यथामवत्

यथामवदनुदेयी ततो अग्रमजायत । पुरस्ताद्भुज आततः पश्चान्निरयणं कृतम्

इदं यमस्य सार्दनं देवमानं यदुच्यते ।

इयमस्य धम्यते नाली रयं गीर्भिः परिष्कृतः

७ [२३] (१३५)

(१३६)

[७] १ जूतिः, २ वातजूतिः, ३ विप्रजूतिः, ४ वृषाणकः, ५ करिकतः, ६ एतशः, ७ ऋष्यशृङ्गः
(एते वातरशना मुनयः) । केशिनः= अग्नि-सूर्य-वायवः । अनुष्टुप् ।

केश्यग्निं केशी विषं केशी बिभर्ति रोदसी ।

केशी विश्वं स्वर्हंशे केशीदं ज्योतिरुच्यते

१

मुनयो वातरशनाः पिशङ्गा वसते मला ।

वातस्यानु ध्राजिं यन्ति यद्देवासो अविक्षत

२

उन्मदिता मौनेयेन वाता आ तस्थिमा व्रयम् ।

शरीरेवस्माकं यूयं मर्तासो अभि पश्यथ

३

अन्तरिक्षेण पतति विश्वा रूपावचाकशत ।

मुनिर्वृवस्यदेवस्य सौकृत्याय सखा हितः

४

वातस्याश्वो वायोः सखा ऽथो देवेषितो मुनिः ।

उमौ समुद्रावा क्षेति यश्च पूर्वं उतापरः

५

अप्सरसां गन्धर्वाणां मृगाणां चरणे चरन् ।

केशी केतस्य विद्वान् तसखा स्वादुर्मदिन्तमः

६

वायुरस्मा उपामन्थत् पिनाष्टि स्मा कुनन्तमा ।

केशी विपस्य पात्रेण यद्वेदेणार्पित सह

७ [२४] (१३६)

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय
Digitized by eGangotri Trust

निर

~~Digitized by eGangotri Trust~~

वृत्

कः कुमार मज्जनसूत्रं को निरवतमम्
(मृ ०१०१३५६)

(१३७)

७, १ भरद्वाजः, २ कश्यपः, ३ गोतमः, ४ अत्रिः, ५ विश्वामिशः, ६ जमदग्निः,
७ वसिष्ठः । विश्वे देवाः । अनुष्टुप् ।

उत देवा अवहितं देवा उन्नयथा पुनः ।

उतागश्चक्रुषं देवा देवा जीवयथा पुनः

द्वाविमौ वातौ वात आ सिन्धोरा परावतः ।

दक्षं ते अन्य आ वातु परान्यो वातु यद्रपः

आ वात वाहि भेषजं वि वात वाहि यद्रपः ।

त्वं हि विश्वभेषजो देवानां दूत ईयसे

आ त्वागमं शन्तातिभि रथो अरिष्टतातिभिः

दक्षं ते भद्रमार्थं परा यक्ष्यं सुवामि ते

त्रायन्तामिह देवा स्त्रायतां मरुतां गणः ।

त्रायन्तां विश्वा भूतानि यथायमरपा असंत

आप इद्वा उ भेषजी रापो अमीवचातनीः ।

आपः सर्वस्य भेषजी स्तास्ते कृण्वन्तु भेषजम्

हस्ताभ्यां दशशाखाभ्यां जिह्वा वाचः पुरोगवी ।

अनामयितुभ्यां त्वा ताभ्यां त्वोप स्पृशामसि

(१३८)

६ अङ्ग औरवः । इन्द्रः । जगती ।

तव त्य इन्द्र सख्येषु वह्नय ऋतं मन्वाना व्यदर्दिरुर्वलम् ।

यत्रा दशस्यन्नुपसो रिणन्नपः कुत्साय मन्मज्ञह्यश्च दुंसयः

अवांसृजः प्रस्वः श्वश्चयो गिरी नुदाज उस्त्रा अपिन्नो मधु प्रियम् ।

अवर्धयो वनिनो अस्य दंससा शुशोच सूर्य ऋतजातया गिरा

वि सूर्यो मध्ये अमुचद्रथं दिवो विदद्वासाय प्रतिमानमार्यः ।

इह्वहानि पिप्रोरसुरस्य मायिन इन्द्रो व्यास्यच्चकुवां ऋजिश्चना

अनाधृष्टानि धृषितो व्यास्य न्निधोरदेवां अमृणव्यास्यः ।

मासेव सूर्यो वसु पुर्यमा ददे गृणानः शङ्खैरशुणाद्विरुक्मता

अयुद्धसेनो विश्वा विभिन्वता दाशद्वृत्रहा तुज्यानि तेजते ।
इन्द्रस्य वज्रादविभेदभिश्चथः प्राक्रामच्छुन्ध्यूरजहादुषा अनः
एता त्या ते श्रुत्यानि केवला यदेक एकमकृणोरयज्ञम् ।
मासां विधानमदधा अधि द्यवि त्वया विभिन्नं भरति प्रधि पिता

(१३९)

६ देवगन्धर्वो विश्वावसुः । सविता, ४-६ आत्मा । त्रिष्टुप् ।

सूर्यरश्मिर्हरिकेशः पुरस्तात् सविता ज्योतिरुदयाँ अर्जसम् ।
तस्य पूषा प्रसवे याति विद्वान् त्संपश्यन् विश्वा भुवनानि गोपाः
नूचक्षा एष दिवो मध्य आस्त आपप्रिवान् रोदसी अन्तरिक्षम् ।
स विश्वाचीरभि चण्डे घृताचीरन्तरा पूर्वमपरं च केतुम्
रायो बुधः संगमनो वसूनां विश्वा रूपाभि चण्डे शचीभिः ।
देव इव सविता सत्यधर्मेन्द्रो न तस्थौ समरे धनानाम्
विश्वावसुं सोम गन्धर्वमापो ददृशुषीस्तद्वतेना व्यायन् ।
तद्वन्वैदिन्द्रो रारहाण आसां परि सूर्यस्य परिधीरपश्यत्
विश्वावसुरभि तन्नो गृणातु दिव्यो गन्धर्वो रजसो विमानः ।
यद्वा घा सत्यमुत यन्न विद्म धियो हिन्वानो धिय इन्नो अव्याः
सस्मिन्विन्दुच्चरणे नदीनामपावृणोदुरो अश्मवजानाम् ।
प्रासां गन्धर्वो अमृतानि वोच दिन्द्रो दक्षं परि जानादुहीनाम्

(१४०)

६ अग्निः पाषकः । अग्निः । सतोबृहती, १-२ विष्टारपङ्क्तिः, ६ उपरिष्टाज्ज्योतिः ।

अग्ने तव श्रवो वयो महि भ्राजन्ते अर्चयो विभावसो ।
बृहन्नातो शर्वसा वार्जमुक्थ्यं दधासि दाशुषे कवे
पावकवर्चाः शुक्रवर्चा अनूनवर्चा उदियर्षि भानुना ।
पुत्रो मातरा विचरन्नुपावसि पूषाक्षि रोदसी उभे
ऊर्जो नपाज्जातवेदः सुशस्तिभिर्मन्दस्व धीतिभिर्हितः ।
त्वे इषः सं दधुर्मूर्तिवर्षसश्चित्रोत्तयो वामजताः

इज्यन्नग्निं प्रथयस्व जन्तुभिः—रस्मे रायो अमर्त्य ।

स दर्शितस्य वपुषो वि राजसि पूणक्षि सानसिं क्रतुम् ४

इष्कृतरिमध्वरस्य प्रचेतसं क्षयन्तं राधसो महः ।

रातिं वामस्य सुभगां महीमिपं दधासि सानसिं रयिम् ५

क्रतावानं महिषं विश्वदर्शित—मग्निं सुन्नायं दधिरे पुरो जनाः ।

श्रुत्कर्णं सप्रथस्तमं त्वा गिरा दैव्यं मानुषा युगा ६ [२८] (१५०२)

(१४१)

६ अग्निस्तापसः । विश्वे देवाः । अनुष्टुप् ।

अग्ने अच्छा वदेह नः प्रत्यङ् नः सुमना भव ।

प्र नो यच्छ विशस्पते धनदा असि नस्त्वम् १

प्र नो यच्छ त्वर्यमा प्र भगः प्र बृहस्पतिः ।

प्र देवाः प्रोत सुनृता रायो देवी ददातु नः २

सोमं राजानमवसे ऽग्निं गोभिर्हवामहे ।

आवित्यान् विष्णुं सूर्यं ब्रह्माणं च बृहस्पतिम् ३

इन्द्रवायू बृहस्पतिं सुहवेह हवामहे ।

यथा नः सर्व इज्जनः संगत्यां सुमना असत् ४

अर्यमणं बृहस्पति—मिन्द्रं दानाय चोदय ।

वातं विष्णुं सरस्वतीं सवितारं च वाजिनम् ५

त्वं नो अग्ने अग्निभि—र्ब्रह्म यज्ञं च वर्धय ।

त्वं नो देवतातये रायो दानाय चोदय ६ [२९] (१५२८)

(१४२)

८ शार्ङ्गाः— १-२ जरिता, ३-४ द्रोणः, ५-६ सारिस्तृकः, ७-८ स्तम्भमित्रः । अग्निः ।

त्रिष्टुप्, १-२ जगती, ७-८ अनुष्टुप् ।

अयमग्ने जरिता त्वे अभूदपि सहसः सूनो नृत्वा न्यदस्त्याप्यम् । १

भवं हि शर्म त्रिवरुथमस्ति त आरे हिंसानामप विद्युमा कृधि २

प्रवत् ते अग्ने जनिमा पितृयतः साचीव विश्वा भुवना न्यस्तसे ।

प्र सप्तयः प्र संनिषन्त नो धियः पुरश्चरन्ति प्रशुपा हव त्मना ३ (१५३०)

उत वा उ परि वृणक्षि बप्स—हृहोरं उलपस्य स्वधावः ।	
उत खिल्या उर्वराणां भवन्ति मा ते हेति तविषीं चुक्रुधाम	३
यदुद्धतो निवतो यासि बप्सत् पृथगेषि प्रगार्धिनीव सेना ।	४
यदा ते वातो अनुवार्ति शोचि—र्वसेव इमश्रु वपसि प्र भूमं	४
प्रत्यस्य श्रेणयो ददृश्र एकं नियानं बहवो रथांसः ।	
बाहू यदग्ने अनुमर्मृजानो न्यहुत्तानामन्वेषि भूमिम्	५
उत ते शुष्मा जिहतामुत ते अर्चि—रत् ते अग्ने शशमानस्य वाजाः ।	
उच्छ्वस्व नि नम वर्धमान आ त्वाद्य विश्वे वसवः सदन्तु	६
अपामिदं न्ययनं समुद्रस्य निवेशनम् ।	
अन्यं कृणुष्वेतः पन्थां तेन याहि वशां अनु	७
आयने ते परायणे दूर्वा रोहन्तु पुष्पिणीः ।	
हृदाश्च पुण्डरीकाणि समुद्रस्य गृहा इमे	८ [३०] (१५३६)

[अष्टमोऽध्यायः ॥८॥ व० १-४९]

(१४३)

६ आशिः सांख्यः । अश्विनौ । अनुष्टुप् ।

त्यं चिदत्रिमृतजुर—मर्थमश्वं न यातवे ।	
कक्षीर्वन्तं यद्वी पुना. रथं न कृणुथो नवम्	१
त्यं चिदश्वं न वाजिनं—मरेणवो यमत्तत ।	
हृळ्हं ग्रन्थि न वि प्यत—मत्रिं यविष्ठमा रजः	२
नरा दंसिष्ठावत्रये शुभ्रा सिपासतं धियः ।	
अथा हि वां विवो नरा पुनः स्तोमो न विशसे	३
चिते तद्वां सुराधसा रातिः सुमतिराश्विना ।	
आ यन्नः सदेने पृथौ समने पर्यथो नरा	४
युवं भुज्युं समुद्र आ रजसः पार ईक्षितम् ।	
यातमच्छा पतत्रिभि—नासत्या सातये कृतम्	५
आ वां सुमैः शंयू इव मंहिष्ठा विश्ववेदसा ।	
समस्मे भूपतं नरो—त्सं न पिप्युषीरिषः	६ [१] (१५४१)

(१४४)

६ तार्क्ष्यः सुपर्णः, यामायन ऊर्ध्वकृशनो वा । इन्द्रः । गायत्री, २ बृहती,
५ सतोबृहती, ६ विष्टारपङ्क्तिः ।

अयं हि ते अमर्त्य इन्दुरत्यो न पत्यते । दक्षो विश्वार्युर्वधसे १

अयमस्मासु काव्य ऋभुर्वज्रो दास्वते ।

अयं विभर्त्यूर्ध्वकृशनं मदं—मृभुर्न कृत्वयं मदम् २

धृषुः श्येनाय कृत्वन् आसु स्वासु वंसंगः । अव दीधेदहीशुवः ३

यं सुपर्णः परावतः श्येनस्य पुत्र आभरत् । शतचक्रं योऽह्यो वर्तनिः ४

यं ते श्येनश्चारुमवृकं पदाभर—दरुणं मानमन्धसः ।

एना वयो वि तार्यायुर्जीवस एना जागार बन्धुतां ५

एवा तदिन्द्र इन्दुना देवेषु चिन्द्रारयाते महि त्यजः ।

क्त्वा वयो वि तार्यायुः सुक्रतो क्त्वायमस्मदा सुतः ६ [२] (१५४८)

(१४५)

६ इन्द्राणी । सपत्नीवाधनम् (उपनिषत्) । अनुष्टुप्, ६ पङ्क्तिः ।

इमां खेनाम्योषधिं वीरुधं बलवत्तमाम् ।

यया सपत्नीं बाधते यया संविन्दते पतिम् १

उत्तानपर्णे सुभगे देवजूते सहस्वति ।

सपत्नीं मे परा धम पतिं मे केवलं कुरु २

उत्तराहमुत्तर उत्तरेदुत्तराभ्यः ।

अथा सपत्नी या ममा—ऽधरा साधराभ्यः ३

नद्यस्या नाम गृभ्णामि नो अस्मिन् रमते जने ।

परमिव परावतं सपत्नीं गमयामसि ४

अहमस्मि सहमाना ऽथ त्वमसि सासहिः ।

उमे सहस्वती भूत्वी सपत्नीं मे सहावहे ५

उप तेऽधां सहमाना—मभि त्वाधां सहीयसा ।

मामनु प्र ते मनो वत्सं गौरिव धावतु पथा वारिव धावतु ६ [३] (१५५४)

(१४६)

६ ऐरम्मदो देवमुनिः । अरण्यानी । अनुष्टुप् ।

अरण्यान्यरण्या—न्यसौ या प्रेव नश्यसि ।
 कथा ग्रामं न पृच्छसि न त्वा भीरिव विन्दतीऽ
 वृषारवाय वदते यदुपावति चिच्छिकः ।
 आघाटिभिरिव धावयन्नरण्यानिर्महीयते
 उत गाव इवादन्त्युत वेश्मेव दृश्यते ।
 उतो अरण्यानिः सायं शकटीरिव सर्जति
 गामङ्गैष आ ह्वयति दार्वङ्गैषो अपावधीत् ।
 वसन्नरण्यान्यां सायमकुक्षदिति मन्यते
 न वा अरण्यानिह न्यन्यश्चेन्नाभिगच्छति ।
 स्वादोः फलस्य जग्ध्वाय यथाकामं नि पद्यते
 आञ्जनगन्धिं सुरभिं बह्वन्नामकृषीवलाम् ।
 प्राहं मृगाणां मातरमरण्यानिर्मशंसिषम्

१

२

३

४

५

६ [४] (१५६)

(१४७)

५ सुवेदाः शैरीपिः । इन्द्रः । जगती, ५ त्रिष्टुप् ।

श्रुते दधामि प्रथमार्य मन्यवे ऽहन्यद्रुत्रं नर्यं विवेरपः ।
 उमे यत्त्वा भवतो रोदसी अनु रेर्जते शुष्मात् पृथिवी चिदद्विवः
 त्वं मायाभिरनवद्य मायिनं श्रवस्यता मनसा वृत्रमर्दयः ।
 त्वामिन्नरो वृणते गर्विष्ठिषु त्वां विश्वासु हव्यास्विष्ठिषु
 ऐषु चाकन्धि पुरुहूत सूरिषु वृधासो ये मधवन्नानशुर्मधम् ।
 अर्चन्ति तोके तनये परिष्ठिषु मेधसाता वाजिनमह्वये धने
 स इच्छु रायः सुभृतस्य चाकनन्मवुं यो अस्य रंह्यं चिकेताति ।
 त्वावृधो मधवन् वृश्वध्वरो मक्षू स वाजं भरते धना नृभिः
 त्वं शर्धाय महिना गृणान उरु कृधि मधवञ्छग्धि रायः ।
 त्वं नो मित्रो वरुणो न मायी पित्वो न दस्म दयसे विभक्ता

१

२

३

४

५ [५] (१५६)

(१४८)

५ पृथुर्वैभ्यः । इन्द्रः । त्रिष्टुप् ।

सुखाणासं इन्द्र स्तुमसिं त्वा ससवांसंश्च तुविनृम्णा वाजम् ।
 आ नो भर सुवितं यस्य चाकन् त्मना तना सनुयाम त्वोताः ।
 ऋष्वस्त्वमिन्द्र शूर जातो दासीर्विशः सूर्येण सहाः ।
 गुहा हितं गुह्यं गूळहमप्सु बिभ्रुमसिं प्रसवणे न सोमम्
 अर्यो वा गिरो अभ्यर्च विद्रा नृषीणां विप्रः सुमतिं चकानः ।
 ते स्याम ये रणयन्त सोमैरेनोत तुभ्यं रथोळ्ह भक्षैः
 इमा ब्रह्मेन्द्र तुभ्यं शंसि दा नृभ्यो नृणां शूर शर्वः ।
 तेभिर्मव सक्रतुर्येषु चाकन्नत त्रायस्व गृणत उत स्तीन्
 शुधी हवमिन्द्र शूर पृथ्या उत स्तवसे वेन्यस्याकैः ।
 आ यस्ते योनिं घृतवन्तमस्वा रुमिर्न निमैर्द्रवयन्त वक्त्राः

१

२

३

४

५ [६] (१५७०)

(१४९)

५ अर्चन् हैरण्यस्तूपः । सविता । त्रिष्टुप् ।

सविता यन्त्रैः पृथिवीमरम्णा दस्कम्भने सविता द्यामहंहत् ।
 अश्वमिवाधुक्षन्नुनिमन्तरिक्ष मतूर्ते बद्धं सविता समुद्रम्
 यत्रा समुद्रः स्कभितो व्यौन दपां नपात् सविता तस्य वेद ।
 अतो भूरत आ उत्थितं रजो ऽतो द्यावापृथिवी अप्रथेताम्
 पृथेदमन्यदभवद्यजत्र ममर्त्यस्य भुवनस्य भूना ।
 सुपर्णी अङ्ग सवितुर्गुरुत्मान् पूर्वो जातः स उ अस्यानु धर्मं
 गाव इव ग्रामं यूयुधिरिवाश्वान् वाश्रेव वत्सं सुमना दुहाना ।
 पतिरिव जायामभि नो न्येत धर्ता दिवः सविता विश्ववारः
 हैरण्यस्तूपः सवितुर्थया त्वा ऽऽङ्गिरसो जुह्वे वाजे अस्मिन् ।
 एवा त्वार्चन्नवसे वन्दमानः सोमस्येवांशुं प्रति जागराहम्

१

२

३

४

५ [७] (१५७१)

(१५०)

५ मृळीको वासिष्ठः । अग्निः । बृहती, ४-५ उपरिष्ठाज्ज्योतिः, ४ जगती वा ।

समिद्धश्चित् समिध्यसे देवेभ्यो हव्यवाहन ।

आदित्ये रुदैर्वसुमिर्न आ गंहि मृळीकाय न आ गंहि

१

(१५७६)

इमं यज्ञमिदं वचो जुजुषाण उपागहि ।

मतींसस्त्वा समिधान हवामहे मृळीकाय हवामहे

त्वामु जातवेदसं विश्ववारं गृणे धिया ।

अग्ने देवाँ आ वह नः प्रियव्रतान् मृळीकाय प्रियव्रतान्

अग्निर्देवो देवानां भवत् पुरोहितो ऽग्निं मनुष्याः ऋषयः समधिरे ।

अग्निं महो धनसाता वहं हुवे मृळीकं धनसातये

अग्निरग्निं भरद्वाजं गविष्ठिरं प्रावन्नः कण्वं त्रसदस्युमाहुवे ।

अग्निं वसिष्ठो हवते पुरोहितो मृळीकाय पुरोहितः

(१५१)

५ श्रद्धा कामायनी । श्रद्धा । अनुष्टुप् ।

श्रद्धयाग्निः समिध्यते श्रद्धया हूयते हविः ।

श्रद्धां भर्गस्य मूर्धनि वचसा वेदयामसि

प्रियं श्रद्धे ददतः प्रियं श्रद्धे दिदासतः ।

प्रियं भोजेषु यज्वस्विदं म उदितं कृधि

यथा देवा असुरेषु श्रद्धामुग्रेषु चक्रिरे ।

एवं भोजेषु यज्वस्वस्मार्कमुदितं कृधि

श्रद्धां देवा यजमाना वायुर्गोपा उपासते ।

श्रद्धां हृदय्ययाकूत्या श्रद्धया विन्दते वसु

श्रद्धां प्रातर्हवामहे श्रद्धां मध्यंदिनं परि ।

श्रद्धां सूर्यस्य निमृचि श्रद्धे श्रद्धापयेह नः

(१५२)

[द्वादशोऽनुवाकः ॥ १२ ॥ सू० १५२-१९१]

५ शासो भारद्वाजः । इन्द्रः । अनुष्टुप् ।

शास इत्या महाँ अस्य मित्रखादो अन्दुतः ।

न यस्य हन्यते सखा न जीयते कदा चन

स्वस्तिदा विशस्पतिं वृत्रहा विमृधो वशी ।

वृषेन्द्रः पुर एतु नः सोमपा अभयकरः

वि रक्षो वि मृधो जहि वि वृत्रस्य हनू रुज ।
 वि मन्युमिन्द्र वृत्रह त्रिमित्रस्याभिदासतः
 वि न इन्द्र मृधो जहि नीचा यच्छ पृतन्यतः ।
 यो अस्माँ अभिदास त्यधरं गमया तमः
 अपेन्द्र द्विषतो मनो ऽप जिज्यासतो वधम् ।
 वि मन्योः शर्म यच्छ वरीयो यवया वधम्

३

४

५ [१०] (१५९०)

(१५३)

५ देवजामय इन्द्रमातरः । इन्द्रः । गायत्री ।

इन्द्रयन्तीरपस्युव इन्द्रं जातमुपासते । भेजानासः सुवीर्यम्
 त्वमिन्द्र बलादधि सहसो जात ओजसः । त्वं वृषन् वृषेदसि
 त्वमिन्द्रासि वृत्रहा व्यन्तरिक्षमातिरः । उद् द्यामस्तभ्ना ओजसा
 त्वमिन्द्र सजोषस मकं बिभर्षि ब्राह्मोः । वज्रं शिशान ओजसा
 त्वमिन्द्राभिभूरासि विश्वा जातान्योजसा । स विश्वा भुव आभवः

१

२

३

४

५ [११] (१५९५)

(१५४)

५ यमी वैवस्वती । भाववृत्तम् । अनुष्टुप् ।

तोम एकेभ्यः पवते घृतमेक उपासते ।
 येभ्यो मधु प्रधावन्ति ताँश्चिदेवापि गच्छतात्
 तपसा ये अनाधृग्यास्तपसा ये स्वर्ग्ययुः ।
 तपो ये चक्रिरे महस्ताँश्चिदेवापि गच्छतात्
 ये युध्यन्ते प्रधनेषु शूरासो ये तनूत्यजः ।
 ये वा सहस्रदक्षिणास्ताँश्चिदेवापि गच्छतात्
 ये चित् पूर्व क्रतुसाप क्रतावान क्रतावृधः ।
 पितृन् तपस्वतो यम ताँश्चिदेवापि गच्छतात्
 सहस्रणीथाः कवयो ये गोपायन्ति सूर्यम् ।
 कपीन् तपस्वतो यम तपोजाँ अपि गच्छतात्

१

२

३

४

५ [१२] (१६००)

(१५५)

५ शिरिम्बिठो भारद्वाजः । अलक्ष्मीघ्नम्, २-३ ब्रह्मणस्पतिः, ५ विश्वे देवाः । अनुष्टुप् ।

अराधि काणे विकीटे गिरिं गच्छ सदान्वे ।	
शिरिम्बिठस्य सत्त्वमि-स्तोभिष्ठा चातयामसि	१
चत्तो इतश्चत्तामुतः सर्वा भूणान्यारुषी ।	
अराय्यं ब्रह्मणस्पते तीक्ष्णशृङ्गोदृषन्निहि	२
अदो यदारु पर्वते सिन्धोः पारे अपूरुषम् ।	
तदा रभस्व दुर्हणो तेन गच्छ परस्तरम्	३
यद्ध प्राचीरजगन्तो-रो मण्डूरधाणिकीः ।	
हता इन्द्रस्य शत्रवः सर्वे बुद्धुदयाशवः	४
परीमे गामनेषत पर्यग्निमहषत ।	
देवेष्वर्कतु श्रवः क इमाँ आ दधर्षति	५ [१३] (१६०)

(१५६)

५ केतुराग्नेयः । अग्निः । गायत्री ।

अग्निं हिन्वन्तु नो धियः सप्तिमाशुमिवाजिषु	। तेन जेष्म धनंधनम्	१
यया गा आकरामहे सेनयाग्ने तवोत्या	। तां नो हिन्व मधत्तये	२
आग्नें स्थूरं रुयिं भर पृथुं गोमन्तमश्विनम्	। अङ्घ्रि खं वर्तया पणिम्	३
अग्ने नक्षत्रमजर-मा सूर्यं रोहयो द्विवि	। दधज्ज्योतिर्जनेभ्यः	४
अग्ने केतुर्विशामसि प्रेष्ठः श्रेष्ठ उपस्थसत	। बोधां स्तोत्रे वयो दधत	५ [१४] (१६१)

(१५७)

५ भुवन आद्यः, साधनो वा भौवनः । विश्वे देवाः । त्रिपदा त्रिष्टुप् ।

इमा नु कं भुवना सीपधामे-न्द्रश्च विश्वे च देवाः		१
यज्ञं च नस्तन्वं च प्रजां चा-ऽऽदित्यैरिन्द्रः सह चीकलपाति	॥१॥	२
आदित्यैरिन्द्रः सर्गणो मरुद्भि-रुस्माकं भूत्वविता तनूनाम्		३
हत्वायं देवा असुरान् यदार्यन् देवा देवत्वमभिरक्षमाणाः	॥२॥	४
प्रत्यश्चमर्कमनयच्छचीमि-रादित स्वधामिपिरां पर्यपश्यन्	॥३॥	५ [१५] (१६२)

(१५८)

५ चक्षुः सौर्यः । सूर्यः । गायत्री, २ स्वराद् ।

सूर्यो नो दिवस्पातु वातो अन्तरिक्षात् । अग्निर्नः पार्थिवेभ्यः १	
जोषां सवितर्यस्य ते हरः शतं सवाँ अर्हति । पाहि नो दिद्युतः पतन्त्याः २	
चक्षुर्नो देवः सविता चक्षुर्न उत पर्वतः । चक्षुर्धाता दधातु नः ३	
चक्षुर्नो धेहि चक्षुषे चक्षुर्विष्यै तनूभ्यः । सं चेदं वि च पश्येम ४	
सुसंहरं त्वा वयं प्रति पश्येम सूर्य । वि पश्येम नृचक्षंसः ५	[१६] (१६१०)

(१५९)

६ पौलोमी शची । शची (आत्मानं तुष्टाव) । अनुष्टुप् ।

उदसौ सूर्यो अगा—दुदयं मामको भगः ।	
अहं तद्विद्वला पति—मभ्यसाक्षि विपासहिः १	
अहं केतुरहं मूर्धा ऽहमुग्रा विवाचनी ।	
ममेदनु क्रतुं पतिः सेहानाया उपाचरेत् २	
मम पुत्राः शत्रुहणो ऽथो मे दुहिता विराट् ।	
उताहमस्मि संजया पत्यौ मे श्लोकं उत्तमः ३	
येनेन्द्रो हविषा कृत्व्य—भवद् द्युभ्युत्तमः ।	
इदं तदकिं देवा असपत्ना किलाभुवम् ४	
असपत्ना सपत्नघ्नी जयन्त्यभिभूवरी ।	
आवृक्षमन्यासां वर्चो राधो अस्थेयसामिव ५	
समजैपमिमा अहं सपत्नीरभिभूवरी ।	
यथाहमस्य वीरस्य विराजानि जनस्य च ६	[१७] (१६२६)

(१६०)

५ पूरणो वैश्वामित्रः । इन्द्रः । त्रिष्टुप् ।

तीव्रस्याभिर्वयसो अस्य पाहि सर्वरथा वि हरीं इह मुञ्च ।	
इन्द्र मा त्वा यजमानासो अन्ये नि रीरमन् तुभ्यमिमे सुतासः १	
तुभ्यं सुतास्तुभ्यमु सोत्वास—स्त्वां गिरः श्वाज्या आ ह्वयन्ति ।	
इन्देदमद्य सर्वनं जुषाणो विश्वस्य विद्वो इह पाहि सोमम् २	
य उशता मनसा सोममस्मै सर्वहृदा देवकामः सुनोति ।	
न गा इन्द्रस्तस्य परा ददाति प्रशस्तामिन्द्राकमस्मै कृणोति ३	(१६२९)

अनुस्पष्टो भवत्येषो अस्य यो अस्मै रेवान् न सुनोति सोमम् ।
निरुत्तौ मघवा तं दधाति ब्रह्मद्विषो हन्त्यनानुदिष्टः
अश्वायन्तो गव्यन्तो वाजयन्तो हवामहे त्वोपगन्तवा उ ।
आभूषन्तस्ते सुमतौ नवायां वयमिन्द्र त्वा शुनं हुवेम

४

५ [१८] (१६११)

(१६१)

५ प्राजापत्यो यक्षमनाशनः । इन्द्राग्नी, राजयक्षमघं वा । त्रिष्टुप्, ५ अनुष्टुप् ।

मुञ्चामि त्वा हविषा जीवनाय क—मज्ञातयक्षमादुत राजयक्षमात् ।
ग्राहिर्जग्राह यदि वैतदेनं तस्या इन्द्राग्नी प्र मुमुक्तमेनम्
यदि क्षितायुर्यदि वा परेतो यदि मृत्योरन्तिकं नीत एव ।
तमा हरामि निरुक्तेरुपस्था—दस्पर्षमेनं शतशारदाय
सहस्राक्षेण शतशारदेन शतायुषा हविषाहर्षमेनम् ।
शतं यथेमं शरदो नयातीन्द्रो विश्वस्य दुरितस्य पारम्
शतं जीव शरदो वर्धमानः शतं हेमन्ताञ्छतमु वसन्तान् ।
शतमिन्द्राग्नी सविता बृहस्पतिः शतायुषा हविषेम पुनर्दुः
आहर्षं त्वाविदं त्वा पुनरागाः पुनर्नव ।
सर्वाङ्ग सर्व ते चक्षुः सर्वमायुश्च तेऽविदम्

१

२

३

४

५ [१९] (१६१६)

(१६२)

६ ब्राह्मो रक्षोहा । रक्षोहा । अनुष्टुप् ।

ब्रह्मणाग्निः संविदानो रक्षोहा बाधतामितः ।
अर्मीवा यस्ते गर्भं दुर्णामा योनिमाशये
यस्ते गर्भमर्मीवा दुर्णामा योनिमाशये ।
अग्निष्टं ब्रह्मणा सह निष्क्रव्यादमनीनशत्
यस्ते हन्ति पतयन्तं निपत्सुं यः संरीसृपम् ।
जातं यस्ते जिघांसति तमितो नाशयामसि
यस्तं ऊरु विहरत्यन्तरा दंपती शये ।
योनिं यो अन्तरारोळिह तमितो नाशयामसि
यस्त्वा भ्राता पतिर्भूत्वा जारो भूत्वा निपद्यते ।
प्रजां यस्ते जिघांसति तमितो नाशयामसि

१

२

३

४

५

(१६४१)

यस्त्वा स्वप्नेन तमसा मोहयित्वा निपद्यते ।
प्रजां यस्ते जिघांसति तमितो नाशयामसि

६ [२०] (१६४२)

(१६३)

६ विवृता काश्यपः । यक्षमनाशनम् । अनुष्टुप् ।

अक्षीभ्यां ते नासिकाभ्यां कर्णाभ्यां हृबुक्तादधि ।

यक्ष्मं शीर्षण्यं मस्तिष्का—जिह्वाया वि वृहामि ते

१

ग्रीवाभ्यस्त उणिहाभ्यः कीकसाभ्यो अनुक्यात् ।

यक्ष्मं दोष्ण्यं मंसाभ्यां बाहुभ्यां वि वृहामि ते

२

आन्त्रेभ्यस्ते गुदाभ्यो वनिष्ठोर्हृदयादधि ।

यक्ष्मं मतस्त्राभ्यां यक्रः प्लाशिभ्यो वि वृहामि ते

३

ऊरुभ्यां ते अष्टीवद्भ्यां पाष्णिभ्यां प्रपदाभ्याम् ।

यक्ष्मं श्रोणिभ्यां भासदा—जंघाभ्यां वि वृहामि ते

४

मेहनाद्वनकरणा—लोमभ्यस्ते नखेभ्यः ।

यक्ष्मं सर्वस्मादात्मन—स्तमिदं वि वृहामि ते

५

अङ्गादङ्गालोमोलोमो जातं पर्वणिपर्वणि ।

यक्ष्मं सर्वस्मादात्मन—स्तमिदं वि वृहामि ते

६ [२१] (१६४८)

(१६४)

५ प्रचेता आङ्गिरसः । दुःस्वप्ननाशनम् । अनुष्टुप्, ३ त्रिष्टुप्, ५ पङ्क्तिः ।

अपेहि मनसस्पते स्वं काम पुरश्चर ।

प्रो निर्रक्त्या आ चक्ष्व बहुधा जीवतो मनः

१

भद्रं वै वरं वृणते भद्रं युञ्जन्ति दक्षिणम् ।

भद्रं वैवस्वते चक्षु—बहुत्रा जीवतो मनः

२

यवाशसा निःशसाभिशासो—पारिम जाग्रतो यत् स्वपन्तः ।

अग्निर्विश्वान्यप दुष्कृता—न्यजुष्टान्यारे अस्मद् दधातु

३

यदिन्द्र ब्रह्मणस्पते ऽभिद्रोहं चरामसि ।

प्रचेता न आङ्गिरसो द्विपतां पात्वंहसः

४

अजैष्माद्यासनाम् चा—ऽभूमानागसो वयम् ।

जाग्रत्स्वप्नः संकल्पः पापो यं द्विष्मस्तं स क्रच्छतु यो मो द्रेष्टि तमुच्छतु ५ [२२] (१६५३)

(१६५)

५ नैर्ऋतः कपोतः । विश्वे देवाः । त्रिष्टुप् ।

- देवाः कपोत इषितो यदिच्छन् दूतो निर्ऋत्या इदमाजगाम ।
तस्मा अर्चाम कृण्वाम निष्कृतिं शं नो अस्तु द्विपदे शं चतुष्पदे १
शिवः कपोत इषितो नो अस्त्वनागा देवाः शकुनो गृहेषु ।
अग्निर्हि विप्रो जुषतां हविर्नः परि हेतिः पक्षिणी नो वृणक्तु २
हेतिः पक्षिणी न दभात्यस्मानाष्ट्रां पदं कृणुते अग्निधाने ।
शं नो गोभ्यश्च पुरुषेभ्यश्चास्तु मा नो हिंसीद्विह देवाः कपोतः ३
यदुलूको वदति मोचमेतद्यत् कपोतः पदमग्नौ कृणोति ।
यस्य दूतः प्रहित एष एतत् तस्मै यमाय नमो अस्तु मृत्यवे ४
ऋचा कपोतं नुदत प्रणोदमिषं मदन्तः परि गां नयध्वम् ।
संयोरप्यन्तो दुरितानि विश्वा हित्वा न ऊर्जं प्र पंतात् पतिष्ठः ५ [२३] (१६५८)

(१६६)

५ ऋषभो वैराजः, ऋषभः आकरो वा । सपत्नघ्नम् । अनुष्टुप्, ५ महापङ्क्तिः ।

- ऋषभं मा समानानां सपत्नानां विपासहिम् ।
हन्तारं शत्रूणां कृधि विराजं गोपतिं गवाम् १
अहमस्मि सपत्नहेन्द्र इवारिष्टो अक्षतः ।
अधः सपत्ना मे पदो रिमे सर्वे अभिष्ठिताः २
अत्रैव वोऽपि नह्याम्युभे आत्नी इव ज्यया ।
वाचस्पते नि पेंधेमान् यथा मदधरं वदान् ३
अभिभूहमार्गमं विश्वकर्मण धात्रा ।
आ वंश्चित्तमा वो व्रतमा वोऽहं समितिं ददे ४
योगक्षेमं व आदायाऽहं भूयासमुत्तम आ वो मूर्धानमक्रमीम् ।
अधस्पदान्म उद्वदत मण्डूका इवोवुका नमण्डूका उवुकादिव ५ [२४] (१६६३)

(१६७)

४ विश्वामित्र-जमदग्नी । इन्द्रः, ३ सोम-वरुण-बृहस्पति-अनुमति-
मधवत्-धातृ-विधातारः । जगती ।

तुभ्येदमिन्द्र परि पिच्यते मधु त्वं सतस्यं कलदास्य राजसि ।
त्वं गयिं पुरुवीरामु नस्कृधि त्वं तपः परितप्याजयः स्वः १

(१६६४)

स्वर्जितं महिं मन्वानमन्धसो हवामहे परि शक्रं सुताँ उप ।
 इमं नो यज्ञमिह बोध्या गहि स्पृधो जयन्तं मधवानमीमहे
 सोमस्य राज्ञो वरुणस्य धर्मणि बृहस्पतेरनुमत्या उ शर्मणि ।
 तवाहमद्य मधवन्नुपस्तुतौ धातुर्विधातः कलशौ अभक्षयम्
 प्रसूतो भुक्षमकरं चरावपि स्तोमं चेमं प्रथमः सूरिरुन्मृजे ।
 सुते सातेन यद्यागमं वां प्रति विश्वामित्रजमदग्नी दमे

2

3

४ [२५] (१६६७)

(११८)

४ अनिलो वातायनः । वायुः । त्रिष्टुप् ।

वातस्य नु महिमानं रथस्य रुजन्नेति स्तनयन्त्रस्य घोषः ।
द्विविस्पृग्यात्यरुणानि कृण्वन्नुतो एति पृथिव्या रेणुमस्यन्
सं प्रेरते अनु वातस्य विष्टा ऐनं गच्छन्ति समनं न योषाः ।
ताभिः सयुक् सरथं देव ईयते ऽस्य विश्वस्य भुवनस्य राजा
अन्तरिक्षे पथिभिरीयमानो न नि विंशते कृतमच्चनाहः ।
अपां सखा प्रथमजा ऋतावा कं स्विज्जातः कुत आ बभूव
आत्मा देवानां भुवनस्य गर्भो यथावृशं चरति देव एषः ।
योषा इदस्य शृण्विरे न रूपं तस्मै वाताय हविषा विधेम

?

2

3

୪ [୨୬] (୧୬୭୧)

(१६९)

४ शबरः काक्षवितः । गावः । त्रिष्टुप् ।

मयोभूवर्तौ अभि वातुस्त्रा ऊर्जस्वतीरोषधीरा रिंशन्ताम् ।
पीवस्वतीर्जिविधन्याः पिबन्त्ववसायं पद्धते रुद्र मृळ
याः सरूपा विरूपा एकरूपा यासांमग्निरिष्ट्या नामानि वेदं ।
या अङ्गिरसस्तपसेह चक्रुस्ताभ्यः पर्जन्य महि शर्म यच्छ
या देवेषु तन्वमैरयन्त यासां सोमो विश्वा रूपाणि वेदं ।
ता अस्मभ्यं पर्यसा पिन्वमानाः प्रजावतीरिन्द्र गोष्ठे रिरीहि
प्रजापतिर्महामेता रराणो विश्वैर्देवैः पितृभिः संविद्वानः ।
शिवाः सतीरुप नो गोष्ठमाकृस्तासां वधं प्रजया सं संवेम

3

२

三

४ [२७] (१६७५)

(१७०)

४ विभ्राद् सौर्यः । सूर्यः । जगती, ४ आस्तारपङ्क्तिः ।

विभ्राद् बृहत पिबतु सोम्यं मध्वायुर्दधद्यज्ञपतावविहृतम् ।	
वार्तजूतो यो अभिरक्षति त्मना प्रजाः पुंषोष पुरुधा वि राजति	१
विभ्राद् बृहत सुभृतं वाजसातमं धर्मन् द्विवो धरुणे सत्यमर्पितम् ।	२
अमित्रहा वृत्रहा दस्युहंतमं ज्योतिर्जज्ञे असुरहा संपत्नहा	३
इदं श्रेष्ठं ज्योतिषां ज्योतिरुत्तमं विश्वजिद्धं न जिदुच्यते बृहत् ।	४
विश्वभ्राद् भ्राजो महि सूर्यो हृश उरु पप्रथे सह ओजो अच्युतम्	५
विभ्राजुर्ज्योतिषा स्वर्गच्छो रोचनं द्विवः ।	
येनेमा विश्वा भुवना न्याभृता विश्वकर्मणा विश्वदेव्यावता	४ [२८] (१६७९)

(१७१)

४ इटो भार्गवः । इन्द्रः । गायत्री ।

त्वं त्यमिदतो रथमिन्द्र प्रावः सुतावतः । अशृणोः सोमिनो हवम्	१
त्वं मुखस्य दोधतः शिरोऽव त्वचो भरः । अगच्छः सोमिनो गृहम्	२
त्वं त्यमिन्द्र मर्त्यमास्त्रबुधाय वेन्यम् । मुहुः श्रद्धा मनस्यवे	३
त्वं त्यमिन्द्र सूर्यं पश्चा सन्तं पुरस्कृधि । देवानां चित्तिरो वशम्	४ [२९] (१६८१)

(१७२)

४ संवर्त आक्षिरसः । उपाः । त्रिपदा विराद् ।

आ याहि वनसा सह गावः सचन्त वर्तनिं यदूर्धभिः	१
आ याहि वस्या धिया मंहिष्ठो जारयन्मखः सुदानुभिः	२ ॥ १ ॥
पितृभृतो न तन्तुमिह सुदानवः प्रति दध्मो यजामसि	३
उपा अप स्वसुस्तमः सं वर्तयति वर्तनिं सुजातता	४ ॥ २ ॥ [३०] (१६८७)

(१७३)

६ ध्रुव आक्षिरसः । राजा । अनुष्टुप् ।

आ त्वाहार्पमन्तरेधि ध्रुवस्तिष्ठाविचाचलिः ।	
विशस्वा सर्वा वाञ्छन्तु मा त्वद्वाङ्मधि भ्रशत	१

इहैधि मापं च्योष्टाः पर्वत इवाविचाचलिः ।

इन्द्र इवेह भुवस्तिष्ठे ह राष्ट्रमु धारय

२

इममिन्द्रो अदीधरद् भुवं भुवेण हविषा ।

तस्मै सोमो अधि ब्रवत् तस्मा उ ब्रह्मणस्पतिः

३

भुवा द्यौर्भुवा पृथिवी भुवासः पर्वतो इमे ।

भुवं विश्वमिदं जगद् भुवो राजा विशामयम्

४

भुवं ते राजा वरुणो भुवं देवो बृहस्पतिः ।

भुवं त इन्द्रश्चाग्निश्च राष्ट्रं धारयतां भुवम्

५

भुवं भुवेण हविषा ऽभि सोमं मृशामसि ।

अथो त इन्द्रः केवली विशो बलिहृतस्करत्

६ [३१] (१६९३)

(१७४)

५ अभीवर्त आङ्गिरसः । राजा । अनुष्टुप् ।

अभीवर्तेन हविषा येनेन्द्रो अभिवावृते ।

तेनास्मान् ब्रह्मणस्पते ऽभि राष्ट्राय वर्तय

१

अमिवृत्य सपत्ना नभि या नो अरातयः ।

अभि पृतन्यन्तं तिष्ठा ऽभि यो न इरस्यति

२

अभि त्वा देवः सविता ऽभि सोमो अवीवृतत् ।

अभि त्वा विश्वा भूता न्यभीवर्तो यथासंसि

३

येनेन्द्रो हविषा कृत्य भवद् द्युम्युत्तमः ।

इदं तदकि देवा असपत्नः किलाभुवम्

४

असपत्नः सपत्नहा ऽभिराष्ट्रो विषासहिः ।

यथाहमेषां भूतानां विराजानि जनस्य च

५ [३२] (१६९८)

(१७५)

४ ऊर्ध्वग्रावा सर्प आर्बुदिः । ग्रावाणः । गायत्री ।

प्र वो ग्रावाणः सविता देवः सुवतु धर्मेणा । धूर्षु युज्यध्वं सुनुत

१

ग्रावाणो अप वृच्छुना मप सेधत कुर्मन्तिम् । जुसाः कर्तन भेषजम्

२

(१७००)

ग्रावाण उपरेष्वा महीयन्ते सजोषसः । वृष्णे दधतो वृष्ण्यम्
ग्रावाणः सविता नु वो देवः सुवतु धर्मणा । यजमानाय सुन्वते

३
४ [३३] (१७०९)

(१७६)

४ सूनुराभवः । १ ऋभवः, २-४ अग्निः । अनुष्टुप्, २ गायत्री ।

प्र सुनवं ऋभूणां बृहन्नवन्त वृजना ।
क्षामा ये विश्वधांसो ऽश्रन् धेनुं न मातरम्
प्र देवं देव्या धिया भरता जातवेदसम् ।

१

हव्या नो वक्षदानुपक्
अयमु प्य प्र देव्युर्होता यज्ञाय नीयते ।
रथो न योरभीवृता वृणीवाश्चेतति त्मना
अयमग्निरुप्यत्यमृतादिव जन्मनः ।
सहसश्चित सहीयान् देवो जीवार्तवे कृतः

२

३

४ [३४] (१७०९)

(१७७)

३ पतङ्गः प्राजापत्यः । मायाभेदः । त्रिष्टुप्, १ जगती ।

पतङ्गमक्तमसुरस्य मायया हृदा पश्यन्ति मनसा विपश्चितः ।
समुद्रे अन्तः कवयो वि चक्षते मरीचीनां पदमिच्छन्ति वेधसः
पतङ्गो वाचं मनसा विभर्ति तां गन्धर्वोऽवदुर्ध्वं अन्तः ।
तां द्योतमानां स्वयं मनीषा मृतस्य पदे कवयो नि पान्ति
अपश्यं गोपामनिपद्यमान मा च परा च पथिमिश्ररन्तम् ।
स सुधीचीः स विषूचीर्वसान् आ वरीवर्ति भुवनेष्वन्तः

१

२

३ [३५] (१७०९)

(१७८)

३ अरिष्टनेमिस्तार्क्ष्यः । तार्क्ष्यः । त्रिष्टुप् ।

त्यमू पु वाजिनं देवजुतं सहावानं तरुतारं रथानाम् ।
अरिष्टनेमिं पृतनार्जमाशुं स्वस्तये तार्क्ष्यमिहा हुवेम
इन्द्रस्येव रातिमाजोहुवानाः स्वस्तये नार्वमिवा रुहेम ।
उर्वी न पृथ्वी बहुले गर्भीरु मा वामेतौ मा परेतौ रिपाम

१

२

(१७११)

सद्यश्चिद्यः शर्वसा पञ्च कृष्टीः सूर्य इव ज्योतिषापस्ततान् ।
सहस्राः शतसा अस्य रहि—न स्मा वरन्ते युवतिं न शयीम्

३ [३६] (१७१८)

(१७९)

३ क्रमेण- शिविरौशीनरः, काशिराजः प्रतर्दनः, रौहिदश्वो वसुमनाः । इन्द्रः । त्रिष्टुप् । अनुष्टुप् ।

उत्तिष्ठताव पश्यते—न्द्रस्य भागमृत्वियम् ।

यदि श्रातो जुहोतन यद्यश्रातो ममत्तन

१

श्रातं हविरौ प्विन्द्र प्र याहि जगाम सूरौ अध्वनो विमध्यम् ।

परि त्वासते निधिभिः सखायः कुलपा न वाजपतिं चरन्तम्

२

श्रातं मन्य ऊर्ध्वानि श्रातमग्नौ सुश्रातं मन्ये तदृतं नवीयः ।

माध्यंदिनस्य सर्वनस्य वृधः पिबेन्द्र वजिन् पुरुकृज्जुषाणः

३ [३७] (१७१९)

(१८०)

३ जय पेन्द्रः । इन्द्रः । त्रिष्टुप् ।

प्र ससाहिषे पुरुहूत शत्रू—ज्येष्ठस्ते शुभं इह रातिरस्तु ।

इन्द्रा भर दक्षिणेना वसूनि पतिः सिन्धूनामसि रेवतीनाम्

१

मृगो न भीमः कुचरो गिरिष्ठाः परावत आ जगन्था परस्याः ।

सूकं संशायं पविमिन्द्र त्रिगं वि शत्रून् ताळिह वि मृधो नुदस्व

२

इन्द्र क्षत्रमभि वाममोजो ऽजायथा वृषभ चर्षणीनाम् ।

अपानुवो जनममित्रयन्त—मुरुं देवेभ्यो अकृणोरु लोकम्

३ [३८] (१७२०)

(१८१)

३ क्रमेण- प्रथो वासिष्ठः, सप्रथो भारद्वाजः, धर्मः सौर्यः । विश्वे देवाः । त्रिष्टुप् ।

प्रथश्च यस्य सप्रथश्च नामा—ऽऽनुष्टुभस्य हविषो हविर्यत् ।

धातुर्युतानात् सवितुश्च विष्णो रथन्तरमा जभारा वसिष्ठः

१

अविन्वन्ते अतिहितं यदासी—द्यज्ञस्य धाम परमं गुहा यत् ।

धातुर्युतानात् सवितुश्च विष्णो—भरद्वाजो बृहदा चक्रे अग्नेः

२

तेऽविन्वन् मनसा दीध्याना यजुः पृच्छन् प्रथमं देवयानम् ।

धातुर्युतानात् सवितुश्च विष्णो—रा सूर्यादिभारु धर्ममेते

३ [३९] (१७२१)

(१८२)

३ तपुर्मूर्धा बार्हस्पत्यः । बृहस्पतिः । त्रिष्टुप् ।

बृहस्पतिर्नयतु दुर्गहा तिरः पुनर्नेषदुघशंसाय मन्म ।
क्षिपदशस्तिमप दुर्मतिं ह न्नथा करद्यजमानाय शं योः
नराशंसो नोऽवतु प्रयाजे शं नो अस्त्वनुयाजो हवेषु ।
क्षिपदशस्तिमप दुर्मतिं ह न्नथा करद्यजमानाय शं योः
तपुर्मूर्धा तपतु रक्षसो ये ब्रह्मद्विषुः शरवे हन्तवा उ ।
क्षिपदशस्तिमप दुर्मतिं ह न्नथा करद्यजमानाय शं योः

१

२

३ [४०] (१७२४)

(१८३)

३ प्रजावान् प्राजापत्यः । १ यजमानः, २ यजमानपत्नी, ३ होत्राशिषः । त्रिष्टुप् ।

अपश्यं त्वा मनसा चेर्कितानं तपसो जातं तपसो विभूतम् ।
इह प्रजामिह रयिं रराणः प्र जायस्व प्रजया पुत्रकाम
अपश्यं त्वा मनसा दीध्यानां स्वायां तनू ऋत्वये नाधमानाम् ।
उप मामुच्चा युवतिर्वभूयाः प्र जायस्व प्रजया पुत्रकामे
अहं गर्भमदधामोषधी प्वहं विश्वेषु भुवनेष्वन्तः ।
अहं प्रजा अजनयं पृथिव्या महं जनिभ्यो अपरीषु पुत्रान्

१

२

३ [४१] (१७२५)

(१८४)

३ त्वष्टा गर्भकर्ता, विष्णुर्वा प्राजापत्यः । १ विष्णु-त्वष्ट-प्राजापति-धातारः, २ सिनीवाली-सरस्वत्यश्विनः, ३ अश्विनौ । अनुष्टुप् ।

विष्णुर्योनिं कल्पयतु त्वष्टा रूपाणि पिशतु ।
आ सिञ्चतु प्रजापतिर्धाता गर्भं दधातु ते
गर्भं धेहि सिनीवालि गर्भं धेहि सरस्वति ।
गर्भं ते अश्विनौ देवा वा धत्तां पुष्करस्रजा
हिरण्ययी अरणी यं निर्मन्यतो अश्विना ।
तं ते गर्भं हवामहे दशमे मासि सूतवे

१

२

३ [४२] (१७३०)

(१८५)

३ सत्यधृतिवार्हणिः । आदित्यः (स्वस्त्ययनम्) । गायत्री ।

महिं त्रीणामवोऽस्तु युक्षं मित्रस्यारिम्णाः । दुराधर्षं वरुणस्य

१

नहि तेषाममा चन नाध्वंसु वारणेषु । ईशे रिपुरघशंसः २
 यस्मै पुत्रासो अदितेः प्र जीवसे मर्त्याय । ज्योतिर्यच्छन्त्यजस्रम् ३ [४३] (१७३३)

(१८६)

३ वातायन उलः । वायुः । गायत्री ।

वात आ वातु भेषजं शंभु मयोभु नो हृदे । प्र ण आयूषि तारिषत् १
 उत वात पितासि न उत आतोत नः सखा । स नो जीवातवे कृधि २
 यद्वदो वात ते गृहेऽऽमृतस्य निधिर्हितः । ततो नो देहि जीवसे ३ [४४] (१७३६)

(१८७)

५ आग्नेयो वत्सः । अग्निः । गायत्री ।

प्राग्रये वाचमीरय वृषभार्य क्षितीनाम् । स नः पर्षदति द्विषः १
 यः परस्याः परावतस्तिरो धन्वातिरोचते । स नः पर्षदति द्विषः २
 यो रक्षांसि निजूर्वति वृषा शुक्रेण शोचिषा । स नः पर्षदति द्विषः ३
 यो विश्वाभि विपश्यति भुवना सं च पश्यति । स नः पर्षदति द्विषः ४
 यो अस्य पारे रजसः शुक्रो अग्निरजायत । स नः पर्षदति द्विषः ५ [४५] (१७४१)

(१८८)

३ आग्नेयः श्येनः । जातवेदा अग्निः । गायत्री ।

प्र नूनं जातवेदसमश्वं हिनोत वाजिनम् । इदं नो बर्हिःसदे १
 अस्य प्र जातवेदसो विप्रवीरस्य मीळहुषः । महीमियमि सुष्टुतिम् २
 या रुचो जातवेदसो देवत्रा हव्यवाहनीः । ताभिर्नो यज्ञमिन्वतु ३ [४६] (१७४४)

(१८९)

३ सारपराक्षी । आत्मा, सूर्यो वा । गायत्री ।

आयं गौः पृश्निरकमी दसदन्मातरं पुरः । पितरं च प्रयन्त्स्वः १
 अन्तश्चरति रोचनाऽस्य प्राणादपानती । व्यख्यन्महिषो दिवम् २
 विशन्धाम वि राजति वाक् पतङ्गार्य धीयते । प्रति वस्तोरह युभिः ३ [४७] (१७४७)

(१९०)

३ माधुच्छन्दसोऽधमर्षणः । भाववृत्तम् । अनुष्टुप् ।

ऋतं च सत्यं चाभीद्धात् तपसोऽध्यजायत । ततो रात्र्यजायत ततः समुद्रो अर्णवः १
 समुद्रादर्णवादधि संवत्सरो अजायत । अहोरात्राणि विदध—द्विष्वस्य मिषतो वृशी २
 सूर्याचन्द्रमसौ धाता यथापूर्वमकल्पयत् । दिवं च पृथिवीं चा—ऽन्तरिक्षमथो स्वः ३ [४८] (१७५०)

(१९१)

४ संवनन आङ्गिरसः । १ अग्निः, २-४ संज्ञानम् । अनुष्टुप्, ३ त्रिष्टुप् ।

संसमिद्युवसे वृष—क्षणे विश्वान्युर्य आ ।

इळस्पदे समिध्यसे स नो वसून्वा भर

सं गच्छध्वं सं वदध्वं सं वो मनांसि जानताम् ।

देवा भागं यथा पूर्वं संजानाना उपासति

समानो मन्त्रः समितिः समानी समानं मनः सह चित्तमेषाम् ।

समानं मन्त्रमभि मन्त्रये वः समानेन वो हविषा जुहोमि

समानी व आकूतिः समाना हृदयानि वः ।

समानमस्तु वो मनो यथा वः सुसहासति

१

२

३

४ [४९] (१७५४)

॥ इति दशमं मण्डलं समाप्तम् ॥

॥ ऋग्वेदसंहिता समाप्ता ॥

मन्त्रसंख्या

नवममण्डलस्यास्तपर्यन्तं ८७९८

दशममण्डलस्य १७५४

(चालखिल्यसहितः) सर्वयोगः १०५५२

चालखिल्यमन्त्राः ८०

(चालखिल्यरहितः) सर्वयोगः १०४७२

ऋग्वेदे मण्डलानुसारेण मन्त्रसंख्या ।

मण्डलानि ।	सूक्तसंख्या ।	मन्त्रसंख्या ।
प्रथममण्डलस्य	१९१	२००६
द्वितीयमण्डलस्य	४३	४२९
तृतीयमण्डलस्य	६२	६१७
चतुर्थमण्डलस्य	५८	५८९
पञ्चममण्डलस्य	८७	७२७
षष्ठमण्डलस्य	७५	७६५
सप्तममण्डलस्य	१०४	८४१
अष्टममण्डलस्य	९२	१६३६
नवममण्डलस्य	११४	११०८
दशममण्डलस्य	१९१	१७५४
	१०१७	१०४७२
वालखिल्यसूक्तानाम्	११	८०
	१०२८	१०५५२

अष्टकानुसारेण मन्त्रसंख्या ।

अष्टकानाम् ।	सूक्तानि ।	वर्गाः ।	ऋचः ।	अक्षराणि ।
प्रथमाष्टकस्य	१२१	२६५	१३७०	४८९३१
द्वितीयाष्टकस्य	११९	२२१	११४७	५१७१८
तृतीयाष्टकस्य	१२२	२२५	१२०९	४७६३६
चतुर्थाष्टकस्य	१४०	२५०	१२८९	४२७६२
पञ्चमाष्टकस्य	१२९	२३८	१२६३	४८०२२
षष्ठाष्टकस्य	१२४	३१३	१६५०	४८४१२
सप्तमाष्टकस्य	११६	२४८	१२६३	४७५६२
अष्टमाष्टकस्य	१४६	२४६	१२८१	५२१७८
	१०१७	२००६	१०४७२	३९४२२१
वालखिल्यसूक्तानाम्	११	१८	८०	३०४४
	१०२८	२०२४	१०५५२	४९७२६५

ऋग्वेदे गायत्र्यादिच्छन्दसां मन्त्रसंख्या ।

छन्दोनामानि ।	अक्षरसंख्या ।	छन्दसां मन्त्रसंख्या ।	अक्षराणि ।
१ गायत्री	२४	२४४९	५८,७७०
२ उष्णिक्	२८	३९८	११,१४४
३ अनुष्टुप्	३२	८५८	२७,४५६
४ बृहती	३६	३७१	१३,३०६
५ पङ्क्तिः	४०	४९८	१२,९२०
६ त्रिष्टुप्	४४	४२५१	१,८७,००४
७ जगती	४८	१३४६	६४,६०८
८ अतिजगती	५२	१७	८८४
९ शक्वी	५६	१९	१,०६४
१० अतिशक्वी	६०	१०	६००
११ अष्टिः	६४	७	४४८
१२ अत्यष्टिः	६८	८२	५,५७६
१३ धृतिः	७२	२	१४४
१४ अतिधृतिः	७६	१	७६
१५ द्विपदा गायत्री	१६	३	४८
१६ द्विपदा विराट्	२०	१३९	२,७८०
१७ द्विपदा त्रिष्टुप्	२२	१४	३०८
१८ द्विपदा जगती	२४	१	२४
१९ एकपदा विराट्	१०	५	५०
२० एकपदा त्रिष्टुप्	११	१	११
		१०४७२	३,२४,२२१

वाल्खिल्यादि सूक्तानां छन्दसां मन्त्रसंख्या ।

छन्दोनामानि ।	अक्षरसंख्या ।	छन्दसां मन्त्रसंख्या ।	अक्षराणि ।
१ गायत्री	२४	७	१६८
२ अनुष्टुप्	३२	२	६४
३ बृहती	३६	५६	२१२८
४ पङ्क्तिः	४०	१	४०
५ त्रिष्टुप्	४४	७	३०८
६ जगती	४८	७	३३६
		८०	३०४४
			३२,७२६५

अथ परिशिष्टानि ।

(अथ खिलसूक्तानि ।)

(१) [क्र० अ० १-४-८] [क्र० मं० ११५० सूक्तस्यानन्तरम्]

शनैश्चिदद्य सूर्येणा—ऽऽदित्येन सहीयसा । अहं यशस्विनां यशो विद्यारूपमुपा ददे १
उद्यन्नद्य वि नो भज पिता पुत्रेभ्यो यथा । दीर्घायुत्वस्य हेशिषे तस्य नो धेहि सूर्य २
उद्यन्तं त्वा मित्रमह आरोहन्तं विचक्षण । पश्येम शरदः शतं जीवेम शरदः शतम् ३

(२) [क्र० अ० २-५-१६] [ऋग्वेदस्य प्रथममण्डलस्यान्ते ।]

मा विभेन मरिष्यसि परि त्वा पामि सर्वतः । घनेन हन्मि वृश्चिक—महिं दण्डेनागतम् १
आदित्यरथवेगेन विष्णुबाहुबलेन च । गरुडपक्षनिपातेन भूमिं गच्छ महायशाः २
गरुडस्य पातमात्रेण त्रयो लोकाः प्रकंपिताः । प्रकंपिता मही सर्वा सशैलवनकानना ३
गगनं नष्टचन्द्रार्कं ज्योतिषं न प्रकाशति ।
देवता भयभीताश्च मारुतो न प्लवायति [मारुतो न प्लवायत्यो नमः] ४
भो सर्प भद्रं भद्रं ते दूरं गच्छ महाविष । जनमेजयस्य यज्ञान्ते आस्तीकवचनं स्मर ५
आस्तीकवचनं श्रुत्वा यः सर्पो न निवर्तते । शतधा भिद्यते मूर्ध्नि शिशवृक्षफलं यथा ६
नर्मदायै नमः प्रातर्नर्मदायै नमो निशि । नमोऽस्तु नर्मदे तुभ्यं त्राहि मां विषसर्पतः ७
यो जरत्कारुणा जातो जरत्कारुणा महायशाः । तस्य स्मराभिं भद्रं ते दूरं गच्छ महाविष ८
[असितिं चार्थसिद्धिं च सुनीतिं चापि यः स्मरेत् । दिवा वा यदि वा रात्रौ नास्ति सर्पभयं भवेत् ९
अस्तिमार्धवश्चैव मुचुकुंदो महामुनिः । कपिलो मुनिरास्तीकः पञ्चैते सुखशायिनः १०]

खिलक्षणं= “ परशास्त्रीयं स्वशाखायामपेक्षावशात्पठ्यते तत्खिलमुच्यते । ”

[म० भा० शां० ३२३।१० (कुं०) नीलकंठ-टीका]

सू० १ पाठभेदाः— १ शनैश्चिदसूर्येण आ० । ०रूपाण्या ददे । २ । देहि (तै० ब्रा० ७।६।२२) ।
सू० २ पाठभेदाः— १-०महं दण्डेना० । [१ घनेन० । अथर्व० १०।४।९] ३ जातमात्रेण । ४ भयवित्रस्ता ।
महायशाः । जनमेजयस्य । १० अगस्त्यो माधव० । [* ९-१० बहुषु पुस्तकेषु नोपलभ्येते ।]

(५-६ महाभारते आदि० ५८।२५-२६ कुं०)—

सर्पापसर्प भद्रं ते गच्छ सर्प महाविष । जनमेजयस्य यज्ञान्ते आस्तीकवचनं स्मर ॥
आस्तीकस्य वचः श्रुत्वा यः सर्पो न निवर्तते । शतधा भिद्यते मूर्ध्नि शिशवृक्षफलं यथा ॥
जरत्कारुणाज्जातो, जगत्कारुणाज्जातो । भूमिं गच्छ । महायशाः ।
(महाभारते आदि० ५८।२४ कुं०) यो जरत्कारुणा जातो जरत्कारौ महायशाः ।
हरेत् । (महाभारते आदि० ५८।२४ कुं०)
अस्तिं चार्तिमन्तं च सुनीथं चापि यः स्मरेत् । दिवा वा यदि रात्रौ वा नास्य सर्पभयं भवेत् ॥
क्र० १७

(३) [क्र० अ० २-७-१५] [क्र० मं० २-३२ सूक्तस्यानन्तरम् ।]

८ हिरण्यगर्भः । १-२ कुहूः, ३-४ अनुमतिः, ५-८ धाता ।
त्रिष्टुप्, ५ गायत्री; ३, ४, ७ अनुष्टुप् ।

कुहूमहं सुवृत्तं विज्ञानापस—मस्मिन् यज्ञे सुहवां जोहवीमि ।	
सा नो ददातु श्रवणं पितॄणां तस्यै ते देवि हविषा विधेम	१
कुहूर्देवानाममृतस्य पत्नीं हव्या नो अस्य हविषः गृणोतु ।	
सं द्रागुषे किरतु भूरि वामं रायस्पोषं यजमाने दधातु	२
अनु नोऽद्यानुमति—र्यज्ञं देवेषु मन्यताम् ।	
अग्निश्च हव्यवाहनो भवतं द्रागुषे मयः	३
अन्विदनुमते त्वं मन्यासै शं च नस्कृधि ।	
क्रत्वे दक्षाय नो हिनु प्र ण आयूषि तारिषत्	४
धाता दधातु नो रयि—मीशानो जगतस्पतिः । स नः पूर्णेन वावत	५
धाता ददातु द्रागुषे वसूनि प्रजाकामाय मीळहुषे दुरोणे ।	
तस्मै देवा अमृताः सं व्ययन्तां विश्वे देवासो अदितिः सजोषाः	६
धाता ददातु द्रागुषे प्राचीं जीवातुमक्षिताम् ।	
वयं देवस्य धीमहि सुमतिं वाजिनीवतः	७
धाता प्रजानामुत राय ईशे धातेदं विश्वं भुवनं जजान ।	
धाता कृष्णीरनिमिषाभिचण्डे धात्र इन्द्रव्यं घृतवज्जुहोत	८

(४) [क्र० अ० २-८-१२] [ऋग्वेदस्य द्वितीयमण्डलस्यान्ते ।]

भद्रं वद दक्षिणतो भद्रमुत्तरतो वद । भद्रं पुरस्तान्नो वद भद्रं पश्चात् कपिंजल	१
भद्रं वद पुत्रे—भद्रं वद गृहेषु च । भद्रमस्माकं नो वद भद्रं नो अभयं वद	२
भद्रमधस्तान्नो वद भद्रमुपरिष्टान्नो वद । भद्रं भद्रं न आ वद भद्रं नः सर्वतो वद	३
असपन्नः पुरस्तान्नः शिवं दक्षिणतस्कृधि । अभयं सततं पश्चाद् भद्रमुत्तरतो गृहे	४
यौवनानि मह्यसि जिग्युषामिव दुंदुभिः । शकुंतक प्रदक्षिणं शतपत्राभि नो वद	५
आववृंस्त्वं शकुने भद्रमा वद तूष्णीमासीनः सुमतिं चिकिन्धि नः ।	
यदुत्पतन् वदसि कर्करियथा बृहद्वदेम विदथे सुवीराः	६

सू० ४ पाठभेदाः— १ क-पिंजलः (निरु० ३।४।१८) । २ अस्माकं वद; अभयं कृधि । ४ असपन्नः ।
६ (क्र० २।४।३१) ॥

(५) [क्र० अ० ४-२-२५] [क्र० मं० ५४४ सूक्तस्यानन्तरम् ।]

जागर्षि त्वं भुवने जातवेदो जागर्षि यत्र यजते हविष्मान् ।
इवं हविः श्रद्धधानो जुहोमि तेन पासि गुह्यं नाम गोनाम्

१

(६) [क्र० अ० ४-३-३] [क्र० मं० ५४९ सूक्तस्यानन्तरम् ।]

तुक्तान्तेऽस्येत्तृणान्यग्ना विरिणे वोदुकेऽपि वा । यदुस्तृणैरधीतं तत् तृणानि भवति ध्रुवम् ?
वापीकूपतडागानां समुद्रं गच्छ स्वाहा [अग्निं गच्छ स्वाहा]

२

(७) [क्र० अ० ४-३-७] [क्र० मं० ५५१ सूक्तस्यानन्तरम् ।]

स्वस्त्ययनं ताक्ष्यमरिष्टनेमिं महद्भूतं वायुसं देवतानाम् ।
असुरघ्नमिन्द्रसखं समत्सु बृहद्यशो नारामिवा रुहेम
अहोमुचमाङ्गिरसं गयं च स्वस्त्यात्रियं मनसा च ताक्ष्यम् ।
पर्यतपाणिः शरणं प्र पद्ये स्वस्ति संवाधेष्वाभयं नो अस्तु

१

२

(८) [क्र० अ० ४-४-२९] [क्र० ५५४ सूक्तस्यानन्तरम् ।]

वर्षन्तु ते विभावरी दिवो अभ्रस्य विद्युतः । रोहन्तु सर्वबीजा न्यव ब्रह्माद्विषो जहि ?

(९) [क्र० अ० ४-४-३४] [ऋग्वेदस्य पञ्चममण्डलस्यान्ते ।]

आ ते गर्भो योनिमैतु पुमान् बाण इवेपुधिम् ।
आ वीरो जायतां पुत्रस्ते दशमास्यः
जुहोमि ते प्राजापत्यमा गर्भो योनिमैतु ते
अनूनः पूर्णो जायतामश्लोणोऽपिशाचधीतः
पुमैस्ते पुत्रो नारि तं पुमाननुजायताम् ।
तानि भद्राणि बीजा न्युषभा जनयन्ति नौ
यानि भद्राणि बीजा न्युषभा जनयन्ति नः ।
तेस्व पुत्रान् विन्दस्व सा प्रसूधेनुका भव

१

२

३

४

सू० ५५१ (क्र० ५५३३) ' तेन पासि० ' । सू० ६ पाठभेदाः— १ । निक्षिपेत्तत्प्रयत्नेन त्यक्तेऽन्यत्र
मयावहम् । (ऋग्विधाने) । २ लृणं हस्ते धृत्वा उदके निक्षिपेत् । यत् स्तृणैरध्ययनं तदधीतं स्तृणानि
भव ते भय । सू० ७ पाठभेदाः— १ महादभुत । २ भयं च नौ ।

कामः समृद्धयतां मह्यमपराजितमेव मे ।
यं कामं कामये देव तं मे वायो समर्द्धय

५

(१०) [क्र० अ० ४-४-३४] [ऋग्वेदस्य पञ्चममण्डलस्यान्ते]

अग्रिरैतु प्रथमो देवतानां सोऽस्यै प्रजां मुञ्चतु मृत्युपाशात् ।

तदयं राजा वरुणोऽनुमन्यतां यथेयं स्त्री पौत्रमध्वं न रोदात्

१

इमामग्निस्त्रायतां गार्हपत्यः प्रजामस्यै नयतु दीर्घमायुः ।

अशून्योपस्था जीवतामस्तु माता पौत्रमानन्दमभि प्रबुद्धयतामियम्

२

मा ते गृहे निशि घोष उत्थादन्यत्र त्वद्दुदत्यः सं विशन्तु ।

मा त्वं विकेश्युर आवाधिष्ठा जीवपत्नी पतिलोके विराज

पश्यन्ती प्रजां सुमनस्यमाना

३

अप्रजस्तां पौत्रमृत्युं पाप्मानमुत वाधम् ।

शीर्ष्णः स्रजमिवोन्मुच्य द्विषद्भ्यः प्रतिमुञ्चामि पाशम्

४

देवकृतं ब्राह्मणं कल्पमानं तेन हन्मि योनिपदः पिशाचान् ।

क्रव्यादो मृत्यूनध्वरान् पातयामि दीर्घमायुस्तव जीवन्तु पुत्राः

५

(११) [क्र० अ० ४-४-३४] [ऋग्वेदस्य पञ्चममण्डलस्यान्ते]

॥ अथ श्रीसूक्तम् ॥

(कषयः— आनन्द-कर्म-श्रीद-चिह्नीताः श्रीपुत्राः । देवता— श्रीरग्निश्च ।

छन्दः— अनुष्टुप्, ४ बृहती, ५-६ त्रिष्टुप्, १५ आश्वातरपंस्तिः)

हिरण्यवर्णां हरिणीं सुवर्णरजतस्रजाम् । चन्द्रां हिरण्यमीं लक्ष्मीं जातवेदो म आ वह १

तां म आ वह जातवेदो लक्ष्मीमनपगामिनीम् । यस्यां हिरण्यं विन्देयं गामश्वं पुरुषानहम् २

अश्वपूर्वा रथमध्यां हस्तिनादप्रमोदिनीम् । श्रियं देवीमुप ह्वये श्रीमीं देवी जुषताम् ३

कां सोऽस्मितां हिरण्यप्राकारामाद्रां ज्वलन्तीं तृसां तर्पयन्तीम् ।

पद्मेस्थितां पद्मवर्णां तामिहोप ह्वये श्रियम्

४

चन्द्रां प्रभासां यशसा ज्वलन्तीं श्रियं लोके देवजुष्टामुदाराम् ।

तां पद्मिनीमीं शरणां प्र पद्ये ऽलक्ष्मीमे नश्यतां त्वां वृणे

५ [१]

सू० ११ पाठभेदाः— १ ० स्रजम्; ममा वह । ३ अश्वपूर्णाः, प्रबोधिनीम्, देवीर्जु० । ५ पद्मनेमि, पद्मनेमी ।
शरणमहं प्र०; वृणोमि ।

आदित्यवर्णे तपसोऽधि जातो वनस्पतिस्तव वृक्षोऽथ ब्रिह्वः ।
 तस्य फलानि तपसा नुदन्तु या अन्तरा याश्च बाह्या अलक्ष्मीः ६
 उपैतु मां देवसखः—कीर्तिश्च मणिना सह । प्रादुर्भूतोऽस्मि राष्ट्रेऽस्मिन् कीर्तिमृद्धिं वृदातु मे ७
 क्षुत्पिपासामलां ज्येष्ठा—मलक्ष्मीं नाशयाम्यहम् । अभूतिमसंमृद्धिं च सर्वां निर्णुद मे गृहात् ८
 गन्धद्वारां दुराधर्षां नित्यपुष्टां करीषिणीम् । ईश्वरीं सर्वभूतानां तामिहोप ह्वये श्रियम् ९
 मनसः काममाकूतिं वाचः सत्यमशीमहि । पशूनां रूपमन्नस्य मयि श्रीः श्रयतां यशः १० [२]

कर्मैव प्रजा भूता मयि संभव कर्मम् । श्रियं वासय मे कुले मातरं पद्ममालिनीम् ११
 आपः सृजन्तु स्निग्धानि चिकीर्त वस मे गृहे । नि च देवीं मातरं श्रियं वासय मे कुले १२
 आर्द्रा पुष्करिणीं पुष्टिं पिङ्गलां पद्ममालिनीम् । चन्द्रां हिरण्मयीं लक्ष्मीं जातवेदो म आ वह १३
 आर्द्रा यः करिणीं यष्टिं सुवर्णां हेममालिनीम् । सूर्यां हिरण्मयीं लक्ष्मीं जातवेदो म आ वह १४
 तां म आ वह जातवेदो लक्ष्मीमनपगामिनीम् ।
 यस्यां हिरण्यं प्रभूतं गावो दास्योऽश्वान् विन्देयं पुरुषानहम् १५ [३]

यः शुचिः प्रयतो भूत्वा जुहुयादाज्यमन्वहम् । सूक्तं पञ्चदशर्चं च श्रीकामः सततं जपेत् १६
 पद्मानने पद्मविपद्मपत्रे पद्मप्रिये पद्मदलायताक्षि ।
 विश्वप्रिये विष्णुमनोऽनुकूले त्वत्पादपद्मं मयि सं नि धत्स्व १७
 पद्मानने पद्मऊरु पद्माक्षि पद्मसंभवे । तन्मे भजसि पद्माक्षि येन सौख्यं लभाम्यहम् १८
 अश्वदायि गोदायि धनदायि महाधने । धनं मे जुषतां देवि सर्वकामांश्च देहि मे १९
 पुत्रपौत्रधनं धान्यं हस्त्यश्वाश्वतरी रथम् । प्रजानां भवसि माता आयुष्मन्तं करोतु मे २०
 धनमग्निर्धनं वायु—धनं सूर्यो धनं वसुः । धनमिन्द्रो बृहस्पति—वर्षणो धनमश्विना २१ [४]

वेनेत्य सोमं पिब सोमं पिबतु वृत्रहा । सोमं धनस्य सोमिनो मह्यं ददातु सोमिनः २२
 न क्रोधो न च मात्सर्यं न लोभो नाशुभा मतिः ।
 भवन्ति कृतपुण्यानां भक्त्या श्रीसूक्तजार्पिनाम् । २३

१ मा यान्तरा०, ममान्तरा । ७ भूतःसु, ० भूतोऽस्तु, ० भूतोऽसि । ऋद्धि, वृद्धि । ११ मे गृहे ।
 १२ सृजन्तु, सृजन्ति । १३ यष्करि० । यष्टीं, पुष्टीं० । पिङ्गलां पद्म०, चन्द्रां हिर० । ममा वह । १४, ० यष्टीं,
 पुष्करिणीं यष्टीं, यः करिणीं यष्टिं, पुष्करिणीं पुष्टीं, पुष्करिणीं पुष्टि । १५, लक्ष्मी मलय० । प्रभूति ।
 १६ श्रियः पद्म० । १८ पद्मासने पद्म । पद्मिनि पद्मपात्रे० । १९ अश्वदायै च गौदायै धनदायै, लभतां ।
 २० हस्त्यश्वादिगवैडकम् । करोतु मां । २१ वर्षणं धनमस्तु मे, वर्षण धनमस्तु ते, ० धनमश्नुते ।
 २२ मर्ध । २३ श्रीसूक्तजपकारिणाम्; भक्तानां श्रीसूक्तं जपेत् ।

सरसिजनिलये सरोजहस्ते धवलतरांशुकगंधमाल्यशोभे ।
 भगवति हरिवल्लभे मनोज्ञे त्रिभुवनभूतिकरि प्र सीद मह्यम्
 विष्णुपत्नीं क्षमां देवीं माधवीं माधवप्रियाम् । लक्ष्मीं प्रियसखीं भूमिं नमाम्यच्युतवल्लभाम् २४
 महालक्ष्म्यै च विद्महे विष्णुपत्न्यै च धीमहि । तन्नो लक्ष्मीः प्र चोदयात् २५
 आनंदः कर्दमः श्रीद—श्चिकीर्त इति विश्रुताः । ऋषयः श्रियः पुत्राश्च श्रीर्देवीर्देवता मताः २६
 ऋणरोगादिदारिद्र्यपापक्षुद्रपमृत्यवः । भयंशोकमनस्तापा नश्यन्तु मम सर्वदा २७
 श्रीवर्चस्वमायुष्यमारोग्यमाविधा—च्छोभमानं महीयते । २८ [५]
 धनं धान्यं पशुं बहुपुत्रलाभं शतसंवत्सरं दीर्घमायुः २९

॥ इति श्रीसूक्तम् ॥ ×

२४ धवलतरा । शुभगन्धमाल्यशोभे, ०शुकगन्धमाल्यशो(शु)भे । ०भूतिकरी । २५ विष्णोः प्रिय० ।
 २६ महादेव्यै । २७ मा विधाच्छुभमानं, ०माविधाच् शुभमानं । २८ आनन्दकर्दमश्रीदचि० । २९ रोगशोक० ।

× श्रीसूक्तस्यान्ते एते श्लोकाः केषुचित्पुस्तकेषु दृश्यन्ते—

(१)

विश्वेश्वर विरूपाक्ष विश्वरूप सदाशिव । शरणं भव भूतेश करुणाकर शंकर १
 हर शंभो महादेव विश्वेशामरवल्लभ । शिव शंकर सर्वात्मन् नीलकंठ नमोऽस्तु ते २
 मृत्युंजयाय रुद्राय नीलकंठाय शंभवे । अमृतेशाय शर्वाय महादेवाय ते नमः ३
 एतानि शिवनामानि यः पठेन्नियतः सकृत् । नास्ति मृत्युभयं तस्य पापरोगादि किंचन ४

(२)

यज्ञेशाच्युत गोविन्द माधवानन्त केशव । कृष्ण विष्णो हृषीकेश वासुदेव नमोऽस्तु ते १
 कृष्णाय गोपिनाथाय चक्रिणे मुरवैरिणे । अमृतेशाय गोपाय गोविन्दाय नमो नमः २
 एतान्यनन्तनामानि मण्डलान्ते (सदा) पठेत् । ३

(३)

वासनाद् वासुदेवोऽसि वासितं ते जगत्त्रयं । सर्वभूतनिवासोऽसि वासुदेव नमोऽस्तु ते १
 दश सप्त च नामानि मण्डलान्तेषु यः पठेत् । स शिवस्य पदं गत्वा शिवलोके महीयते २
 एतानि शिवनामानि मण्डलान्ते सकृत्पठेत् ।
 (१) ३ श्रीमहादेवाय० ।

वक्षुश्च श्रोत्रं च मनश्च वाक् च प्राणापानौ देह इदं शरीरम् ।

द्वौ प्रत्यश्चावनुलोमौ विसर्गावितं तं मन्ये दशयन्त्रमुत्सम् १

नखश्च पृष्ठश्च करौ च बाहू जघ्ने चोरु उदरं शिरश्च ।

तेमाणि मांसं रुधिरास्थिमज्जमेतच्छरीरं जलबुद्बुदोपमम् २

ध्रुवीं ललाटे च तथा च कर्णौ हनू कपोलौ ह्यनुकेस्तथा च ।

ओष्ठौ च वृन्ताश्च तथैव जिह्वा मे तच्छरीरं मुखरत्नकोशम् ३

(१३) [अ० अ० ४-८-४] [अ० मं० ६।४८ सूक्तस्यानन्तरम् ।]

सूक्तान्तेऽस्येत्तृणान्यग्रा—विरिणे वोदुकेऽपि वा । यदुस्तृणैरधीतं तत् तृणानि भवति ध्रुवम् ?

वर्षीकूपतडागानां समुद्रं गच्छ स्वाहा [अग्निं गच्छ स्वाहा] २

(१४) [अ० अ० ५-३-३०] [अ० मं० ७।३५ सूक्तस्यानन्तरम् ।]

शंवतीः पारयन्त्येते तं पृच्छन्ति वचो युजा । अभ्यारं तं यमाकैतुं य एवेदमिति ब्रवन् १

मासाकैतुं परिस्रुतं भारतीर्ब्रह्मवर्धनीः । संजानाना मही माता य एवेदमिति ब्रवत् २

इन्द्रस्तं किं विभुं प्रभुं भानुनेयं सरस्वतीम् । येन सूर्यमरोचय—द्येनेमे रोदसी उभे ३

जुषस्वाग्ने अङ्गिरः काण्वं मेध्यातिथिम् । मा त्वा सोमस्य बर्बृहत् सुतस्य मधुमत्तमः ४

त्वमग्ने अङ्गिरः शोचस्व देववीतमः । आ शंतम् शंतमाभि—रभिष्टिभिः शान्तिः स्वस्तिमकुर्वत ५

शं नः कनिकदद् देवः पर्जन्यो अभि वर्षतु ।

शं नो द्यावापृथिवी शं प्रजाभ्यः शं न एधि द्विपदे शं चतुष्पदे ६

(१५) [अ० अ० ५-४-२२] [अ० मं० ७।५५ सूक्तस्यानन्तरम् ।]

स्वप्न स्वप्नाधिकरणे सर्वं नि ध्वापया जनम् । आसूर्यमन्यान् त्वापया—व्यु१ धं जाग्रियामहम् १

अजगरो नाम सर्पः सर्पिरविषो महान् । तस्मिन् हि सर्पः सुधित—स्तेन त्वा स्वापयामसि २

सर्पः सर्पो अजगरः सर्पिरविषो महान् । तस्य सर्पात् सिन्धव—स्तस्य गाधमंशीमहि ३

सू० १२ पाठभेदाः— २ उरश्च पृष्ठीश्च, उरश्च पृष्ठश्च, उरश्च पृष्ठिश्च । लोमानि । ३ हनुः ।

सू० १३ पाठभेदाः— १ यस्तृणैरध्ययनं तदधीति ०, यस्तृणैरध्ययनस्तदधीति स्तृणानि भवते भव ।

स्तृणान्य ० । यत् स्तृणैरध्ययनं ० । सूक्तान्ते स्तृणान्यग्रा ॥ २ ॥ (पश्य षष्ठं परिशिष्टम्)

सू० १४ पाठभेदाः— १ ०यन्त्येतं तं, यन्त्येतेदं । अभ्यारं सं । ब्रवत् । २ पुरुस्पृहं । ३ सरस्वती ।

५ शान्ति स्व०, शान्ति स्व० ।

सू० १५ पाठभेदाः— १ स्वप्नः, यामिनं । ०द्वयुषं यद्वयुः १८८ । २ यस्य शुष्कार्तिस्त्वय ० ।

कालिको नाम सर्पो नवनागसहस्रबलः । यमुनहृदे ह सो जातोऽ ४ यो नारायणवाहनः
 यदि कालिकदूतस्य यदि काःकालिकाद्भयात् ।
 जन्मभूमिमतिक्रान्तो निर्विषो याति कालिकः ५
 आ याहीन्द्र पृथिविरीळितेभि र्यज्ञमिमं नो भागधेयं जुषस्व ।
 तृप्तां जहृर्मातुलस्येव योषा भागस्ते पैतृष्वसेयी वपामिव ६
 यशस्करं बलवन्तं प्रभुत्वं तमेव राजाधिपतिर्बभूव ।
 संकीर्णनागाश्वपतिर्नराणां सुमंगल्यं सततं दूीर्धमायुः ७
 कर्कोटको नाम सर्पो यो हृष्टीविष उच्यते । तस्य सर्पस्य सर्पत्वं तस्मै सर्प नमोऽस्तु ते ८
 येऽदो रोचने दिवो ये वा सूर्यस्य रश्मिषु । येषामप्सु सदस्कृतं तेभ्यः सर्पेभ्यो नमः ९x
 या इषवो यातुधानानां ये वा वनस्पतीननु । ये वावटेषु शेरते तेभ्यः सर्पेभ्यो नमः १०
 नमो अस्तु सर्पेभ्यो ये के च पृथिवीमनु । ये अन्तरिक्षे ये दिवि तेभ्यः सर्पेभ्यो नमः ११
 उग्रायुधाः प्रमतिनः प्रवीरा मायाविनो बलिनो मिच्छमानाः ।
 ये देवानमुराः पराभवन् तांस्त्वं वज्रेण मघवन् निवारय १२

(१६) [अ० अ० ५।६।२०] [अ० मं० ७।१६ सूक्तस्यानन्तरम्]

यस्य व्रतं पशवो यन्ति सर्वे यस्य व्रतमुपतिष्ठन्त आपः ।
 यस्य व्रते पुष्टिपतिर्निविष्टस्तं सरस्वन्तमवसे हुवेम १

(१७) [अ० अ० ५।७।१४] [अ० मं० ७।१०३ सूक्तस्यानन्तरम्]

उपपुर्वत मण्डूकि वर्षमा वद तादुरि । मध्ये हृदस्य प्लवस्व निगृह्य चतुरः पदः १

(१८) [अ० अ० ७।२।१८] [अ० मं० ९।६७ सूक्तस्यानन्तरम्]

पावमानीः स्वस्त्ययनीः सुदृष्टा हि घृतश्रुतः । ऋषिभिः संभृतो रसो ब्राह्मणेष्वामृतं हितम् १
 पावमानीर्दिशन्तु न इमं लोकमर्थो अमुम् । कामान् त्समर्धयन्तु नो देवीर्देवैः समाहिताः २
 येन देवाः प्रवित्रेणात्मानं पुनते सदा । तेन सहस्रधारेण पावमान्यः पुनन्तु माम् । ३

४ यामुनहृदे संजातो ह । ५ काकालिकाद्भयात्, काकालिकाद्भयम्, काःकालिकाद्भयम् । ० भूमिपरिक्रान्तो ।
 x ९-११ ये वामी (वा० य० १३-८, ७, ६) । (१६) १ [श्री० सू० पू० अ० ३।८]
 सू० १७ पाठभेदाः- १ उपपुर्वत । मण्डूकी । प्लवस्य । निगृह्य । परः ।
 सू० १८ पाठभेदाः- २ म इमं । देवैर्देवी । सहस्रधारेण धारिण ।

प्राजापत्यं पवित्रं शतोद्यामं हिण्मयम् । तेन ब्रह्मविदो वयं पूतं ब्रह्म पुनीमहे	४
इन्द्रः पुनीती सह मा पुनातु सोमः स्वस्त्या वरुणः समीच्या ।	
यमो राजा प्रमृणाभिः पुनातु मा जातवेदा मूर्जयन्त्या पुनातु	५
ऋषयस्तु तपस्तेपुः सर्वे स्वर्गजिगीषवः । तपन्तस्तपसोऽग्रेण पावमानीर्कचोऽब्रुवन्	६ [१]
यन्मे गर्भे वसतः पापमुग्रं यज्जायमानस्य च किञ्चिदन्यत् ।	
जातस्य च यच्चापि च वर्धतो मे तत् पावमानीभिरहं पुनामि	७
मातापित्रोर्यन्न कृतं वचो मे यत् स्थावरं जङ्गममावभूव ।	
विश्वस्य तत् प्रहपितं वचो मे तत् पावमानीभिरहं पुनामि	८
गोघ्नात् तस्करत्वात् स्त्रीवधाद्यच्च किल्बिषम् ।	
पापकं च चरणेभ्यस् तत् पावमानीभिरहं पुनामि	९
ब्रह्मवधात् सुरापानात् स्वर्णस्तेयाद् वृषलिगमनमैथुनसंगमात् ।	
गुरोर्द्वाराधिगमनाच्च तत् पावमानीभिरहं पुनामि	१०
बालघ्नान्मातृपितृवधान्द्रुमितस्करात् सर्ववर्णगमनमैथुनसंगमात् ।	
पापेभ्यश्च प्रतिग्रहात् सद्यः प्रहरति सर्वदुष्कृतं तत् पावमानीभिरहं पुनामि	११
कथविक्रयाद्योनिदोषाद् भक्षान्द्रोज्यात् प्रतिग्रहात् ।	
असंभोजनाच्चापि नृशंसं तत् पावमानीभिरहं पुनामि	१२
दुर्यष्टं दुरधीतं पापं यच्चाज्ञानतो कृतम् ।	
अयाजिताश्चासंयाज्यास् तत् पावमानीभिरहं पुनामि	१३
अमन्त्रमन्त्रं यत् किञ्चिद्भूयते च हुताशने ।	
सर्वत्सरकृतं पापं तत् पावमानीभिरहं पुनामि	१४
कृतस्य योनयोऽमृतस्य धाम विश्वा देवेभ्यः पुण्यगन्धाः ।	
ता न आपः प्र वहन्तु पापं शुद्धा गच्छामि सुकृतां लोके तत् पावमानीभिरहं पुनामि	१५ [२]
पावमानीः स्वस्त्ययनी र्याभिर्गच्छति नान्दुनम् ।	
पुण्याश्च भक्षान् भक्षयत्यमृतत्वं च गच्छति	१६
पावमानीः पितॄन् देवान् ध्यायेद्यश्च सरस्वतीम् । पितॄंस्तस्योप वर्तेत क्षीरं सर्पिर्मधूदुकम्	१७

१ पुनीती, पुनीहि । मां । मोर्जयन्त्या, ऊर्जयन्त्या । २० वृषजि(ली)गमन० । १० दाराद्धि ग०, दाराभिग० ।
 १० पावमानीः, पावमानीं, पावमानं । ऋषींस्तस्योप तिष्ठे० ।
 क्र० ९८

पावमानं परं ब्रह्म शुक्रं ज्योतिः सनातनम् । ऋषींस्तस्योप तिष्ठेत क्षीरं सर्पिर्मधूदुकम् १८
 पावमानं परं ब्रह्म ये पठन्ति मनीषिणः । सप्त जन्म भवेद्विप्रो धनाढ्यो वेदुपारगः १९
 दशोत्तराण्यृचांश्चैव पावमानीः शतानि षट् । एतज्जुह्वन्जपेन् मन्त्रं घोरमृत्युभयं हरेत् २०
 एतत्पुण्यं पापहरं रोगमृत्युभयापहम् । पठतां शृण्वतां चैव दुदातिं परमां गतिम् । २१[३]

(१९) [अ० अ० ६।७।२०] [अ० मं० १।३।५ मन्त्रस्यानन्तरम्]

इल्लैव वामनु वस्तां घृतेन यस्याः पदे पुनते देवयन्तः ।
 घृतपदी शक्ररी सोमपृष्ठो—प यज्ञमस्थित वैश्वदेवी
 वैश्वदेवी पुनती देव्या गा—यस्यामिमा ब्रह्मयस्तन्वो वीतपृष्ठः ।
 तया मदन्तः सधमादेषु वयं स्याम पतयो रयीणाम्

(२०) [अ० अ० ७।५।२८] [ऋग्वेदस्य नवममण्डलस्थान्ते ।]

यत्र तत् परमं पदं विष्णोर्लोके महीयते ।
 देवैः सुकृतकर्मभि—स्तत्र माममृतं कृधी—न्द्रायेन्दो परि स्रव
 यत्र तत् परमाप्यं भूतानामधिपतिम् ।
 भावभावी च योगीश्च तत्र माममृतं कृधी—न्द्रायेन्दो परि स्रव
 यत्र लोकास्तनृत्यजः श्रद्धया तपसा जिताः ।
 तेजश्च यत्र ब्रह्म च तत्र माममृतं कृधी—न्द्रायेन्दो परि स्रव
 यत्र देवा महात्मानः सेन्द्राश्च समरुद्राणाः ।
 ब्रह्मा च यत्र विष्णुश्च तत्र माममृतं कृधी—न्द्रायेन्दो परि स्रव
 यत्र गंगा च यमुना च यत्र प्राची सुरस्वती ।
 यत्र सोमेश्वरो देव—स्तत्र माममृतं कृधी—न्द्रायेन्दो परि स्रव
 यत्र तद्विष्णुर्महीयते नराणामधिपतिम् ।
 यत्र शङ्खचक्रगदाधुरस्मरणं मुक्तिश्च तत्र माममृतं कृधी—न्द्रायेन्दो परि स्रव

(२१) [अ० अ० ७।६।५] [अ० मं० १०।९ सूक्तस्यानन्तरम्]

समुप्रीस्तदपसो दिवा नक्तं च समुप्रीः । वरेण्यक्रतूरहमा देवीरवसे हुवे

१८ पितृस्तस्योप वते । १९ सप्तजन्मा । २० ण्यृचश्चैव; घोरं मृतं । सू० १९ पाठभेदाः— १ इति ।
 पदेषु न । ० पृष्ठो । सू० २० पाठभेदाः— २ ०माद्यं । भूतानामधिपतिः, देवानामधिपति, भूतानामधिपति ।
 भावभावि । च योगी च, वयो गीश्च । ३ त्यजाः । ब्रह्मा । ४ ब्रह्म च । [१९।१] (वा० य० १९।४४)

सितासिते सरिते यत्र संगथे तत्रापुतासो दिवमुत्पतन्ति ।

वे वै तन्वं वि सृजन्ति धीरास्ते जनासो अमृतत्वं भजन्ते

१

(२३) [क०अ०८।३।२८] [क० म० १०।८।५ सूक्तस्यानन्तरम् ।]

अविधवा भव वर्षाणि शतं साग्रं तु सुव्रता । तेजस्वी च यशस्वी च धर्मपत्नी पतिव्रता १
जनयद्बहुपुत्राणि मा च दुःखं लभेत् क्वचित् । भर्ता ते सोमपा नित्यं भवेद्धर्मपरायणः २
अष्टपुत्रा भव त्वं च सुभगा च पतिव्रता । भर्तुश्चैव पितुर्भ्रातु हृदयानंदिनी सदा ३
इन्द्रस्य तु यथेन्द्राणी श्रीधरस्य यथा श्रिया । शंकरस्य यथा गौरी तद्भर्तुरपि भर्तारि ४
अत्रेयथानुसूया स्याद् वसिष्ठस्याप्यरुन्धती । कौशिकस्य यथा सती तथा त्वमपि भर्तारि ५
ध्रुवेधि पोष्या मयि मह्यं त्वादाद्बृहस्पतिः । मया पत्या प्रजावती सं जीव शरदः शतम् ६

(२४) [क०अ०८।५।२३] [क० म० १०।१०।३ सूक्तस्यानन्तरम् ।]

असौ या सेना मरुतः परेषामभ्यैति न ओजसा स्पर्धमाना ।

ता गूहत् तमसापव्रतेन यथामीषामन्यो अन्यं न जानात्

१

अन्धा अमित्रा भवता शीर्षाणा अहय इव ।

तेषां वो अग्निर्दधाना मग्निमूळहानामिन्द्रो हन्तु वरंवरम्

२

(२५) [क०अ०८।६।२] [क० म० १०।१०।६ सूक्तस्यानन्तरम् ।]

हविर्भिरके स्वरितः सचन्ते सुन्वन्त एके सर्वेनेषु सोमान् ।

शचीर्मदन्त उत दक्षिणाभिर्नैजिह्वायन्त्यो नरके पताम

१

(२६) [क०अ०८।७।१४] [क० म० १०।१२।७ सूक्तस्यानन्तरम् ।]

॥ अथ रात्रीसूक्तम् ॥

आ रात्रि पार्थिवं रजः पितरः प्रायु धामभिः ।

निवः सदांसि बृहती वि तिष्ठस आ त्वेषं वर्तते तमः

१

ये ते रात्रि नृचक्षसो युक्तासो नवतिर्नव । अशीतिः संत्वष्टा उतो ते सप्त सप्ततीः २

रात्रीं प्र पद्ये जननीं सर्वभूतनिवेशनीम् । भद्रां भगवतीं कृष्णां विश्वस्य जगतो निशाम् ३

सू० २२ पाठभेदाः- १ सरितो । संगते ।
सू० २३ पाठभेदः- ३ ०नंदनी । [सू० २४] १ यथामीषा अन्यो । १ [अथ० ३।२।६; वा० य० १७।४७; साम० १८६०] २ [अथ० ६।६।७।२; साम० १८७१] [सू० २५] नरकं । सू० २६ पाठभेदाः- १ पितुरः प्रायि, पितरप्रायु, पितुरप्रायि, पितुरः प्रायु, १ सन्त्यष्टा । सप्ततिः । ३ दिशां ।

CC-0. Prof. Satya Vrat Shastri Collection

संवेशिनीं संयमिनीं ग्रहनक्षत्रमालिनीम् ।
 प्रपन्नोऽहं शिवां रात्रीं भद्रे पारमशीमहि [भद्रे पारमशीमह्यो नमः]
 स्तोष्यामि प्रयतो देवीं शरण्यां बहुचप्रियाम् ।
 सहस्रसंमितां दुर्गां जातवेदसे सुनवाम सोमम्

शान्त्यर्थं तद् द्विजातीनां मृषिभिः सोमपाश्रिताः ।
 ऋग्वेदे त्वं समुत्पन्नाऽरातीयतो नि दहाति वेदः
 ये त्वां देवि प्र पद्यन्ति ब्राह्मणा हव्यवाहनीम् ।
 अविद्या बहुविद्या वा स नः पर्षदति दुर्गाणि विश्वा
 ये अग्निवर्णां शुभां सौम्यां कीर्तयिष्यन्ति ये द्विजाः ।
 तांस्तारयति दुर्गाणि नावेव सिन्धुं दुरितात्यग्निः

दुर्गेषु विषमे घोरे संग्रामे रिपुसंकटे । अग्निचोरनिपातेषु दुष्टग्रहनिवारिणि
 दुर्गेषु विषमेषु त्वं संग्रामेषु वनेषु च ।
 मोहयित्वा प्र पद्यन्ते तेषां मे अभयं कुरु [तेषां मे अभयं कुर्वो नमः]
 केशिनीं सर्वभूतानां पञ्चमीति च नाम च ।
 सा मां समा निशा देवीं सर्वतः परि रक्षतु [सर्वतः परि रक्षत्वो नमः]

तामग्निवर्णां तपसा ज्वलन्तीं वैरोचनीं कर्मफलेषु जुष्टां ।
 दुर्गां देवीं शरणमहं प्र पद्ये सुतरसि तरसे नमः सुतरसि तरसे नमः
 दुर्गां दुर्गेषु स्थानेषु शं नो देवीरभिष्टये । य इमं दुर्गास्तवं पुण्यं रात्रौरात्रौ सदा पठेत

[रात्रिः कुशिकः सोभरो रात्रिर्वा भारद्वाजो रात्रिस्तवो गायत्री ।]

रात्रीसूक्तं जपेन्नित्यं तत्कालमुपपद्यते ।
 न योनिं पुनरायाति सर्वपापैः प्रमुच्यते ।

सू० २६ पाठभेदाः— ४ संवेशनीं, संयमनीं । गृह० । ६ समुपाश्रिताः । ७ त्वां देव । प्रपद्यन्ते ? सा नः ।
 ८ अग्निवर्णां सौम्यां । ९ दुष्टग्रहनिवारण, ०पु सर्वग्रहनिवारणे, अग्निचोरनिपाते च सर्वग्रह-निवारणे
 (रिणि) सर्व (दुष्ट) ग्रहनिवार (रि) ण्यो नमः । १० त्वां ? कृणु; तेषां मे अभयं कुर्वो (कृण्वो) नमः । ११ नामुता
 समां दिशां देवीं देवी । १२ युग्यं । रात्रीसूक्तं जपेत्सदा । १४ रात्रिः कुशिकः सोभरो रात्रिस्तवो गायत्री
 रात्रि कुशिकं सोभरो रात्रिर्वा भारद्वाजी रात्रिस्तवं गायत्रं; रात्रिः कुशिकसोभरो रात्रिस्तवो गायत्री ।
 तत्काल उपपद्यते ।

क्षीरेण स्नापिता दुर्गा चन्दनेन विलेपिता	
विल्वपत्रकृतापीडा नमो दुर्गे नमो नमः	१५ [३]
सर्वभूतपिशाचेभ्यः सर्वसर्पसुरीसृपैः ।	
दैवैभ्यो मानुषेभ्यश्च उभयेभ्योऽभिरक्ष माम्	१६
या ऋग्वेदे स्तुता देवी काश्यपेन उदाहृता ।	
जातवेदप्रभा गौरी जातवेदसे सुनवाम सोमम्	१७
सुरासुरैर्द्विजवरैः पिशाचैरगराक्षसैः ।	
अरातिभय उत्पन्ने अरातीयतो नि दहाति वेदः	१८
गजद्वारेऽपथे घोरे संग्रामेषु च गौतमी ।	
सर्वं रक्षतु दुरितं स नः पर्यदाति दुर्गाणि विश्वा	१९
महाभये समुत्पन्ने स्मरन्ति च जपन्ति च ।	
सर्वं तारयते दुर्गा नावेव सिन्धुं दुरितात्यग्निः	२० [४]
य इमं दुर्गास्तवं पुण्यं शृण्वन्ति च जपन्ति च ।	
त्रिषु लोकेषु विख्यातं त्रिषु लोकेषु पूजितम्	२१
अपुत्रो लभते पुत्रान् धनहीनो धनं लभेत् ।	
अर्चक्षुर्लभते चक्षुर्बन्धो मुच्येत बन्धनात्	२२
व्याधितो मुच्यते रोगादुरोगी श्रियमाप्नुयात् ।	
दाति कामितं सर्वं कात्यायानि नमोऽस्तु ते	२३ [५]

[उलूकयातुं शुशुलूकयातुं जहि श्वयातुमुत कोकयातुम् ।

सुपर्णयातुमुत गृध्रयातुं हृषदेव प्रमृण रक्ष इन्द्र [क्र० मं० ७।१०४।२२] १

पिशंगमृष्टिमम्भुणं पिशाचिमिन्द्र सं मृण । सर्वं रक्षो निर्वह्य [क्र० मं० १।१३३।५] २

(२७) [क्र० अ० ८।७।१६] [क्र० मं० २।०।१२८ सूक्तस्यानन्तरम् ।]

११ सनक-सनन्दन-सनाननादयः । हिरण्यम् । अनुष्टुप् ; ५, ८-९ त्रिष्टुप्, ७ अतिशकरी, ११ जगती ।

आयुष्यं वर्चस्यं रायस्पोषमौज्जिदम् । इदं हिरण्यं वर्चस्व-जैत्राया विशतादिमाम् १

उच्चैर्वाजि पृतनापाद् सभासाहं धनंजयम् ।

सर्वाः समग्रा ऋद्धयो हिरण्येऽस्मिन् समाहिताः २

[उलूकयातुं १-२ इमौ मन्त्रौ ऋग्वेदस्थौ खिलेषु गणयितुं न योग्यौ ।]

सू० १७ पाठभेदाः- १ विशतादु मां० १ (वा० य० १४।५०) २ समाहिताः ।

शुनमहं हिरण्यस्य पितुर्मानेव जग्रभ । तेन मां सूर्यत्वचमकरं पुरुषं प्रियम् ३
 सम्राजं च विराजं चाभिष्टिर्या च मे ध्रुवा ।
 लक्ष्मी राष्ट्रस्य या मुखे तया मामिन्द्र सं सृज ४
 अग्नेः प्रजातं परि यद्विरण्यममृतं यज्ञे अधि मर्त्येषु ।
 य एनद्वेदु स इदेनमर्हति जरामृत्युर्भवति यो विभर्ति ५ [१]
 यद्वेदु राजा वरुणो यदु देवी सरस्वती । इन्द्रो यद्वृत्रहा वेदु तन्मे वर्चस आयुषे ६
 न तद्रक्षांसि न पिशाचाश्चरन्ति देवानामोजः प्रथमजं ह्येतत् ।
 यो विभर्ति दाक्षायणा हिरण्यं स देवेषु कृणुते दीर्घमायुः स मनुष्येषु कृणुते दीर्घमायुः ७
 यदावधन् दाक्षायणा हिरण्यं शतानीकाय सुमनस्यमाना ।
 तन्न आ बध्नामि शतशारदाया युष्मान् जरदष्टिर्यथासत् ८
 घृतादुल्लुप्तं मधुमत्सुवर्णं धनं जयं धरुणं धारयिष्णु ।
 ऋणक् सपत्नादधरांश्च कृण्वदाऽऽरोह मां महते सौभगाय ९
 प्रियं मां कुरु देवेषु प्रियं राजसु मा कुरु । प्रियं विश्वेषु गोप्त्रेषु मयि धेहि रुचा रुचम् १०
 अग्रियेन विराजति सूर्यो येन विराजति ।
 विराज्येन विराजति तेनास्मान् ब्रह्मणस्पते विराज समिधं कुरु ११ [२]

(२८) [क्र० अ० ८।७।१६] [क्र० मं० १।१२८ सूक्तस्यानन्तरम्]

(विहव्य आंगिरसः । इन्द्रः । जगती ।)

अवाञ्चमिन्द्रममुतो हवामहे यो गोजिन्द्रं नजिदंश्चजिद्यः ।
 इमं नो हव्यं विहवे जुपस्वाऽस्म कुलमो हरिवो मेदिनं त्वा १

(२९) [क्र० अ० ८।७।१६] [क्र० मं० १०।१२८ सूक्तस्यानन्तरम्]

यां कल्पयन्ति नोऽर्यः कूरां कृत्यां वधूमिव ।
 तां ब्रह्मणार्प निर्णुन्नः प्रत्यक्कृतरिमृच्छतु १
 शीर्षण्वतीं कर्णवतीं विषुरुपां भयंकरीम् ।
 यः प्रार्हिणोविहाय त्वां वि तं त्वं योजयासुभिः २

[२७] ३ हिरण्यस्य पितुर्मानेव । ० नामिह । पुरुषप्रियं । ५ इदेयमर्हति, इदेनमर्हति, इवेदमर्हति, इदेनदर्हति ।
 ७ दाक्षायणं हिरण्यं । (वा० य० ३४।५१) ८ ० मानाः । तन्म आ, तत्ते, तदा । यथासन्, ० सन्, ० सत् वा,
 यथासम् । (वा० य० ३४।५२) ९ घृतादुल्लुप्तं, घृतादुल्लुप्तं । सपत्नानध० । (अथ० १९।६२।१) १० गोत्रेषु ।
 ११ विराज्येन । [तै० सं० ४।७।१४] [तै० ब्रा० २।४।३६] Collection.

येन दिष्टेह वहसि	प्रतिकूलमघायिनि ।	
तमेवेतो निर्वर्तस्व	मास्मान् मृच्छो अनागसः	३
अभिवर्तस्व कर्तारं	निरस्तास्माभिरोजसा ।	
अयुरस्य निकृन्तस्व	प्रजां च पुरुषादिनि	४
यस्वा कृत्ये चकारेह	तं त्वं गच्छ पुनर्नवे ।	
अरातीः कृत्ये नाशय	सर्वाश्च यातुधान्यः	५ [१]
क्षिप्रं कृत्ये निर्वर्तस्व	कर्तुरेव गृहान् प्रति ।	
एवंश्चैवास्य नाशय	वीरांश्चास्य नि बर्हय	६
यस्वा कृत्ये प्रजिघाय	विद्राँ अविदुषो गृहान् ।	
तस्यैवेतः परेत्याशु	तनुं कृधि परुष्परुः	७
प्रतीचीं त्वापसेधतु	ब्रह्म रोचिष्ण्वमित्रहा ।	
अग्निश्च कृत्ये रक्षोहा	रिप्रहा चाज एकपात्	८
यथा त्वाङ्गिरसः पूर्वे	भृगवश्चाप सेधिरे ।	
अत्रयश्च वसिष्ठाश्च	तथैव त्वाप सेधिम	९
यस्ते पंक्षि सन्दधौ	रथस्येव विभुर्धिया ।	
तं गच्छ तत्र तेऽयन	मज्ञातस्ते अयं जनः	१० [२]
यो नः कश्चिद्गणस्थो वा	कश्चिद्द्वान्योऽभि हिंसति ।	
तस्य त्वं द्रोर्निवेद्धोऽग्नि	स्तनूमृच्छस्व हेळिता	११
भवाशर्वा द्वेवहेळि	मस्यत पापकृत्वने ।	
हरस्वती त्वं च कृत्ये	मोच्छिषस्तस्य किंचन	१२
यो नः कश्चिदुहाराति	मनसा प्रतिभूषति ।	
दूरस्थो वान्तिकस्थो वा	तस्य हृद्यमसृक् पिब	१३
येनासि कृत्ये प्रहिता	दूढ्येनास्मज्जिघांसया ।	
तस्य व्यानच्चाव्यानच्च	हिनस्तु हरसाशनिः	१४
ये नः शिवासः पन्थानः	परायन्ति परावर्तम् ।	
तेषां राज्याः कृत्या नो	गमयस्वानुकृतये	१५ [३]
यदि वैषि द्विपद्यस्मान्	यदि वैषि चतुष्पदी ।	
निरस्तो व्रजास्माभिः	कर्तुरष्टापदी गृहान्	१६

यो नः शपादशपतो यश्च नः शपतः शपात् ।	
वृक्षमिव विद्युदाशु तमामूलादनु शोषय	१७
यं द्विष्मो यश्च नो द्वेष्ट्यघायुर्यश्च नः शपात् ।	
शुने पिष्टमिव क्षामं तं प्रत्यस्य स्वमृत्यवे	१८
यश्च सापत्नः शपथो यश्च यामी शपाति नः ।	
ब्रह्मा च यत् क्रुद्धः शपात् सर्वं तत् कृध्यधस्पदम्	१९
सर्वन्धुश्चाप्यबन्धुश्च यो अस्माँ अभि दासति ।	
तस्य त्वं भिन्द्याधिष्ठाय पदा विस्फूर्य तच्छिरः	२० [४]

अभि प्रेहिँ सहस्राक्षं युक्त्वा तु शपथं रथे ।	
शत्रूनन्विच्छती कृत्ये वृकीवाविमतो गृहान्	२१
परि णो वृद्धि शपथान् दहन्नाग्निरिक् हृदम् ।	
शत्रूनेवाभितो जहि दिव्या वृक्षमिवाशनिः	२२
शत्रून् मे प्रोथ शपथात् कृत्याश्च सुहृदोऽसुहृत् ।	
जिह्वाः श्लक्षणाश्च दुर्हवः समिद्धं जातवेदसम्	२३
असपत्नं पुरस्तान्नः शिवं दक्षिणतः कृधि ।	
अभयं सततं पश्चात् भद्रमुत्तरतो गृहे	२४
परेहि कृत्ये मा तिष्ठ विद्धस्येव पदं नय ।	
मृगस्य हि मृगारिप्रो न त्वा नीकर्तुमर्हति	२५ [५]

अध्न्यास्येव घोररूपे विपुलरूपेऽविनाशिनि ।	
जृम्भिता प्रतिगृष्णीष्व स्वयमादाय चाद्भुतम्	२६
त्वमिन्द्रो यमो वरुणस्त्वमापोऽग्निरथानिलः ।	
त्वं ब्रह्मा चैव रुद्रश्च त्वष्टा चैव प्रजापतिः	२७
आवर्तध्वं निवर्तध्वमृतवः परिवत्सराः ।	
अहोरात्राश्चाब्दाश्च त्वं दिशः प्रदिशश्च मे	२८
त्वं यमं वरुणं सोमं त्वमापोऽग्निर्मथानिलम् ।	
अत्राहृत्य पशुंश्चैव मुत्पादयसि चाद्भुतम्	२९

ये मे दमे दारुगर्भे शयानं धिया सहितं पुरुषं निर्जहः ।	
कुम्भीपाकं नरकं ग्रीवबद्धं हुता एवं पुरुषासो यमस्य	३० [६]

अभ्यक्ताक्ता स्वलङ्कृता सर्वं नो दुरितं दह ।	
जानीथाश्चैव कृत्यानां कर्तृन् नृन् पापचेतसः	३१
यथा हन्ति पुरासीनि तथैवेष्वा सुकृन्नरः ।	
तथा त्वया युजा वयं निकृण्म स्थास्तु जङ्गमम्	३२
उत्तिष्ठैव परेहीतो ऽज्ञति किमिहेच्छसि ।	
ग्रीवास्ते कृत्ये पादौ चा—ऽभि कत्स्यामि विद्व	३३
स्वायसाः सन्ति नोऽसयो विन्न चैव परूपि ते ।	
तैस्ते निकृण्मस्तान्युग्रे यदि नो जीवयस्वरीन्	३४
मास्योच्छिषो द्विपदं मोत किञ्चित्चतुष्पदम् ।	
मा जातीननुजान् पूर्वान् मा वैशि प्रतिवेशिनौ	३५ [७]

शत्रूयता प्रहितासि दुद्वेनाभि यथायतः ।	
ततस्तथा त्वा नुदतु योऽयमन्तर्मयि श्रितः	३६
एवं त्वं निकृतास्माभि—ब्रह्मणा देवि सर्वशः ।	
यथेतमाश्रिता गत्वा पापधीनिव नो जहि	३७
यथा विद्युद्धतो वृक्ष आमूलादनु शुष्यति ।	
एवं स प्रतिशुष्यतु यो मे पापं चिकीर्षति	३८
यथा प्रतिशुको भूत्वा तमेव प्रतिधावति ।	
पापं तमेव धावतु यो मे पापं चिकीर्षति	३९
यो नः स्वो अरणो यश्च निष्टयो जिघांसति ।	
ग्रीवास्तं सर्वे धूर्वन्तु ब्रह्म वर्म ममान्तरम्	+ ४० [८]

उत्वा मन्दन्तु स्तोमाः कृणुष्व राधो अद्रिवः । अव ब्रह्मद्विषो जहि	४१
कुर्वे ते मुखं रौद्रं नन्दिन्नानन्दुमावह ।	
ज्वरमुत्पुभयं घोरं विश नाशय मे ज्वरम्	४२
यो मे करोति प्रहारे यो गृहे यो निवेशने ।	
यो मे केशनखे कुर्या दृक्षने दन्तधावने	४३
गतिस्व प्रतिधाव कुमारीव पितुर्गृहान् ।	
पुर्धानमेषां स्फोटय पदमेषां कुले कृधि	४४

ये नो रयिं दुश्चरितासो अग्ने जहुर्मतीसो अनृतं वदन्तः ।
 तेषां वपूँष्यर्चिषा जातवेदः शुष्कं न वृक्षमभि सं दहस्व ४५
 कृष्णवर्णे महद्रूपे बृहत्कर्णे महद्भ्ये । देवि देवि महादेवि मम शत्रून् विनाशय ४६
 खट् फट् जहि महाकृत्ये विधूमाग्निसमप्रभे ।
 जहि शत्रूँस्त्रिशूलेन कुध्यस्व पिब शोणितम् ४७
 ये दुह्युर्कजवे मह्यमग्ने कदाधियो दुर्मदा अश्मनासः ।
 आवधैतान् शोचिषा विध्य तन्तून् वैवस्वतस्य सदनं नयस्व ४८ [१]

(३०) [क्र० अ० ८।७।३०] [क्र० सं० १०।१४२ सूक्तस्यानन्तरम्]

हिमस्य त्वा जरायुणा शाले परि व्ययामसि । [उत हृदो हि नो धियो ऽग्निर्ददातु भेषजम्*] १
 शीतहृदो हि नो धियो ऽग्निर्ददातु भेषजम् । अन्तिकामग्निमजनय दूर्वादः शशहागमत २
 अजातपुत्रपक्षाया हृदयं मम दूयते । विपुलं वनं ब्रह्माकाशं चर जातवेदः कामाय ३
 मां च रक्ष पुत्रांश्च शरणमभूत तव । पिगाक्ष लोहितग्रीव कृष्णवर्ण नमोऽस्तु ते ४
 अस्मान्निर्वहर्हस्येनां सागरस्योर्मयो यथा । इन्द्रः क्षत्रं ददातु वरुणमभि पिंचतु ५
 शत्रवो निधनं यान्तु जय त्वं ब्रह्मतेजसा । ६ [१]

कपिलजटीं सर्वभक्षं चाग्निं प्रत्यक्षदेवतम् ॥ ७
 वरुणं च ब्रह्ममग्ने मम पुत्रांश्च रक्षतु [मम पुत्रांश्च रक्षत्वो नमः ।] ८
 साग्रं वर्षशतं जीव पिब खाद च मोद च ९
 दुःखितांश्च द्विजांश्चैव प्रजां च पशु पालय १०
 यावदादित्यस्तपति यावद्भ्राजति चन्द्रमाः । यावद्वायुः प्रवायति तावज्जीव जया जय ११

सू० ३० पाठभेदाः- १ जरायुणाग्ने । भुवोऽग्नि०, तुवोऽग्नि०, भवोऽग्नि०, भियोऽग्नि० । २ शीतहृदो । शीतहृदा । ० जरदूर्वादः, ० जनयदूर्वादः, ० जनयदूर्वादः, ० जनयदूर्वादः । शिशुरागमत । ३ दूयते, दूयते । ४ मांश्च । ५ अस्मान्निर्वहर्हस्येनां, अस्मान्निर्वहर्हस्येनां, अस्मान्निर्वहर्हस्येनां, अस्मान्निर्वहर्हस्येनां । ६ जयस्त्वं, जय त्वं । १० दुःखितां च, दुःखितां च, ० ताव । ११ वायुः प्रवायति । जय तावज्जीव जया जय ।

* [३०।१] नैष मन्त्रस्य आगः, पाठभेद एव ।

येन केन प्रकारेण को हि नाम नु जीवति । ✓

तेषामुपकारार्थं यज्जीवति स जीवति । एतां वैश्वानरीं सर्वदेवानामोऽस्तु ते

१२

न चोरभयं न च सर्पभयं न च व्याघ्रभयं न च मृत्युभयम् ।

यस्यापमृत्युर्न च मृत्युः सर्वं लभते सर्वं जयते

१३ [२]

(३१) [क्र० अ० ८।८।९] [क्र० सं० १०।१५१ सूक्तस्यानन्तरम् ।]

अथ मेधा-सूक्तम् ।

मेधां मह्यमङ्गिरसो मेधां सप्त ऋषयो ददुः । मेधामिन्द्रश्चाग्निश्च मेधां धाता ददातु ते १
मेधां ते वरुणो राजा मेधां देवी सरस्वती । मेधां ते अश्विनौ देवा वा धत्तां पुष्करस्त्रजा २
या मेधा अप्सरस्सु गन्धर्वेषु च यन्मनः । देवी या मानुषी मेधा सा मामा विशताद्विमाम् ३
यन्मे नोक्तं तद्रमतां शक्रेयं यदनुब्रुवे ।

निशामतं नि शामहे मयि व्रतं सह व्रतेषु भूयासं ब्रह्मणा सं गमेमहि ४
शरीरं मे विचक्षणं वाङ् मे मधुमद् दुहाम् ।

अवृद्धमहमसौ सूर्यो ब्रह्मणानी स्थः श्रुतं मे मा प्र हासीः ५ [१]

मेधां देवीं मनसा रेजमानां गन्धर्वजुष्टां प्रति नो जुषस्व ।

मह्यं मेधां वद मह्यं श्रियं वद मेधावी भूयासमजराज रिणु ६

सदस्सपतिमजुतं प्रियमिन्द्रस्य काम्यम् । सनि मेधामयासिषम् ७

यां मेधां देवगणाः पितरश्चोपासन्ते । तया मामद्यमेधयाऽग्ने मेधाविनं कुरु ८

मेधाव्यहं सुमनाः सुप्रतीकः श्रद्धामनाः सत्यमतिः सुशेवः ।

महायशा धारयिष्णुः प्रवक्ता भूयासमस्मै शरया प्रयोगे ९

सू० ३० पाठभेदाः-१२ विनामनु, हि नाम न, वीनामनु, हीनमनु । वैश्वानरं०, वैश्वानरं देवं सर्वदेव ।
अग्निं वैश्वानरं वन्दे सर्वदेव नमोऽस्तु ते । १३ यस्यापि मृ० । स सर्वं लभते स सर्वं जयते ।

सू० ३० पाठभेदाः- १ मेधां मह्यं दधातु ते, ददातु मे । २ मेधां मे । ३ अप्सरासु, अप्सरासो, अप्सरेषु ।
मानुषी युगा । सा मया; मेधा विशतादुमां, मामा विशतादिह । ४ तद्रमतां । यदनुब्रुवे । निशामहे
मयि व्रतं सह ब्रह्मणा संगमेमहि, निशामयि मयि... प्रियेण भूयासं ब्र० । ५ विचक्षण, मधुमद्दुहा,
०मद्रहा, ०मद्रुहां, मधुमत्तमा । अवृद्धम० । प्र हासीत् । ६ देवीमनसो, देवीं समनसां । मेधावि ।
०जरिणुः । ८ ०मेधया मेधा०, ०मामह्यमेधाग्ने मेधाविनयं ९ ०समनाः, मेधाव्यंसगणः, मेधाव्यं
सुमनाः । ०मनाः सत्यमुपः सु०, ०मनास्यप्रमति सुवीरः । प्रवक्ता-भूयासमस्ये, ०समर्थे, स्वधया प्रयोगे ।

११७-८ (वा० य० ३२।१३-१४) २ (वा० य० ३२।१५ सूक्तस्य) Collection.

नाशाधित्री पलाशस्या—रुषसौ पथिकामसु । अथो ततस्य यक्षमाण—मपापा रोगनाशिनी १०
ब्रह्मवृक्ष पलाश त्वं श्रद्धां मेधां च देहि मे । वृक्षाधिप नमस्तेऽस्तु अत्र त्वं संनिधौ भव ११ [२]

(३२) [क्र० अ० ८।८।१९] [क्र० सं० १०।१६१ सूक्तस्यानन्तरम्]

ऊर्ध्वरेखा प्र दहन्ते विष्णुरिममिन्द्राग्नी अमृतं जुषेथाम् ।
मह्यं दधाना उप दीर्घमायुरस्मे धत्तं पुरुभुजा पुरन्धिः ।

(३३) [क्र० अ० ८।८।२४] [क्र० सं० १०।१६६ सूक्तस्यानन्तरम्]

येनेदं भूतं भुवनं भविष्यत् परि गृहीतममृतेन सर्वम् ।
येन यज्ञस्तायते सप्तहोता तन्मे मनः शिवसंकल्पमस्तु १
येन कर्माण्यपसो मनीषिणो यज्ञे कृण्वन्ति विदथेषु धीराः ।
यदपूर्वं यक्षमन्तःप्रजानां तन्मे मनः शिवसंकल्पमस्तु २
यज्जाग्रतो दूरमुदैति दैवं तदु सुप्तस्य तथैवेति ।
दुरंगमं ज्योतिषां ज्योतिरेकं तन्मे मनः शिवसंकल्पमस्तु ३
यत् प्रजानमुत चेतो धृतिश्च यज्ज्योतिरन्तरमृतं प्रजासु ।
यस्मान्न ऋते किञ्चन कर्म क्रियते तन्मे मनः शिवसंकल्पमस्तु ४
यस्मिन्नृचः साम यजूंषि यस्मिन् प्रतिष्ठिता रथनाभाविंवाराः
यस्मिंश्चित्तं सर्वमोतं प्रजानां तन्मे मनः शिवसंकल्पमस्तु ५
सुषारथिरश्वानिव यन्मनुष्यान् नेनीयतेऽभीशुभिर्वाजिन इव ।
हृत्प्रतिष्ठं यदजिरं यविष्ठं तन्मे मनः शिवसंकल्पमस्तु ६ [१]

ये पञ्च पञ्चाशतः शतं च सहस्रं च नियुतं चार्बुदं च ।
ते यज्ञचित्तेष्टकाटं शरीरं तन्मे मनः शिवसंकल्पमस्तु ७
वेवाहमेतं पुरुषं महान्तं—मादित्यवर्णं तमसः परस्तात् ।
तस्य योनिं परिपश्यन्ति धीरा—स्तन्मे मनः शिवसंकल्पमस्तु ८
येन कर्माणि प्रचरन्ति धीरा विप्रा वाचा मनसा कर्मणा वा ।
यत् स्वां दिशमनु संयन्ति प्राणिनस्तन्मे मनः शिवसंकल्पमस्तु ९
ये मे मनो हृदयं ये च वेवा ये अन्तरिक्षं बहुधा कल्पयन्ति ।
ये श्रोत्रं च चक्षुषी संचरन्ति तन्मे मनः शिवसंकल्पमस्तु १०

यत्नेन धीराः पुनन्ति कवयो स्थावरं जङ्गमं च द्यौराकाशं	ब्रह्माणमेतं व्यावृणत इन्दुम् । तन्मे मनः शिवसंकल्पमस्तु	११ [२]
येन द्यौरा पृथिवी चान्तरिक्षं येनेदं सर्वं जगद्व्याप्तं प्रजानत	येन पर्वताः प्रदिशो दिशश्च । तन्मे मनः शिवसंकल्पमस्तु	१२
अव्यक्तं चाप्रमेयं च सूक्ष्मात् सूक्ष्मतरं ज्ञेयं	व्यक्ताव्यक्तपरं शिवम् । तन्मे मनः शिवसंकल्पमस्तु	१३
कैलासशिखरे रम्ये देवतास्तत् प्रमोदन्ते	शंकरस्य गृहालयम् । तन्मे मनः शिवसंकल्पमस्तु	१४
अद्वित्यवर्णं तपसा ज्वलन्तं शिवरूपं शिवमुदितं शिवालयं	यत् पश्यसि गुहासु जायमानः । तन्मे मनः शिवसंकल्पमस्तु	१५
येनेदं सर्वं जगतो बभूव यदेवा अपि महतो जातवेदाः ।	यदेवाप्यं तपसो ज्योतिरेकं तन्मे मनः शिवसंकल्पमस्तु	१६ [३]
गोभिर्जुष्टो धनेन ह्यायुषां च बलेन च । पूजया पशुभिः पुष्करार्धं	तन्मे मनः शिवसंकल्पमस्तु योऽसौ सर्वेषु वेदेषु पठ्यतेऽनदु ईश्वरः ।	१७
अकार्यो निर्बणो ह्यात्मा यो वेदादिषु गायत्री	तन्मे मनः शिवसंकल्पमस्तु सर्वव्यापी महेश्वरः ।	१८
तदुक्तं च यदा ज्ञेयं प्रयत्नप्राणं ओंकारं	तन्मे मनः शिवसंकल्पमस्तु प्रणवं च महेश्वरम् ।	१९
यः सर्वं यस्य चित् सर्वं यो वै वेद महादेवं	तन्मे मनः शिवसंकल्पमस्तु प्रणवं पुरुषोत्तमम् ।	२०
ओंकारं परमात्मानं ओंकारं चतुर्भुजं	तन्मे मनः शिवसंकल्पमस्तु लोकनाथं नारायणम् ।	२१ [४]
सर्वस्थितं सर्वगतं सर्वव्याप्तं तत् परात् परतो ब्रह्मा	तन्मे मनः शिवसंकल्पमस्तु तत् परात् परतो हरिः ।	२२
तत् परात् परतरं ज्ञानं य एवं शिवसंकल्पं	तन्मे मनः शिवसंकल्पमस्तु सदाधीयन्ति ब्राह्मणाः ।	२३
ते परं मोक्षमाप्स्यन्ति तन्मे मनः शिवसंकल्पमस्तु		२४

अस्ति नास्ति शयित्वा सर्वमिदं नास्ति पुनस्तथैव दृष्टं ध्रुवम् ।
 अस्ति नास्ति हितं मध्यमं पदं तन्मे मनः शिवसंकल्पमस्तु
 अस्ति नास्ति विपरीतो प्रवादो ऽस्ति नास्ति गुह्यं वा इदं सर्वम् ।
 अस्ति नास्ति परात् परो यत् परं तन्मे मनः शिवसंकल्पमस्तु

२५

२६ [५]

(३४) [ऋ० अ० ८।८।४२] [ऋ० मं० १०।१८४ सूक्तस्थानन्तरम्]

त्वष्टारूपकर्ता (नेजमेषः) । विष्णुः । अनुष्टुप् ।

नेजमेष परा पत सुपुत्रः पुनरा पत । अस्यै मे पुत्रकामायै गर्भमा धेहि यः पुमान् १
 यथेयं पृथिवी मत्तु ताना गर्भमादधे । एवं तं गर्भमा धेहि दशमे मासि सूतवे २
 विष्णोः श्रेष्ठेन रूपेणा ऽस्यां नार्यां गवीन्याम् । पुमांसं पुत्राना धेहि दशमे मासि सूतवे ३

(३५) [ऋ० अ० ८।८।४५] [ऋ० मं० १०।१८७ सूक्तस्थानन्तरम्]

वत्स आग्नेयः । अग्निः । गायत्री ।

अनीकवन्तमृतये ऽग्निं गीर्भिर्हवामहे । स नः पर्यदति द्विषः १

(३६) [ऋ० मं० ८।८।४६] [ऋग्वेदस्य दशममण्डलस्थान्ते ।]

संज्ञानमुशनावदत् संज्ञानं वरुणो ऽवदत् । संज्ञानमिन्द्रश्चाग्निश्च संज्ञानं सवितावदत् १
 संज्ञानं वः स्वेभ्यः संज्ञानमरणेभ्यः । संज्ञानमश्विना युव मिहास्मासु नि यच्छताम् २
 यत् कक्षीवां संवननं पुत्रो अङ्गिरसां भवेत् । तेन नो ऽद्य विश्वे देवाः सं प्रियां समजीजनन् ३
 सं वो मनांसि जानतां समाकूतिर्मनामसि । असौ यो विर्मना मनः सं सुमार्तयामसि ४
 नैर्हस्यं सेनादरणं परि वर्मेतु यद्धविः । तेनामित्राणां बाहून् हविषा शोषयामसि ५
 परिवर्त्मान्येषामिन्द्रः पूषा च सस्रतुः ।
 तेषां वो अग्निर्दग्धानामग्निर्मूळहाना मिन्द्रो हन्तु वरंवरम् ६
 ऐषु नह्यवृषाजिनं हरिणस्य धियं यथा । परौ अमित्रौ ऐष त्वर्वाची गौरुपार्जतु ७
 प्राध्वराणां पते वसो होतवरेण्यक्रतो । तुभ्यं गायत्रमृच्यते ८

सू० ३४ पाठभेदः— १ दशास्यां पुत्राना ।

सू० ३६ पाठभेदाः— १ वः स्वेभ्यः, वस्वभ्यः, नः स्वेभ्यः । ३ ०वांसंवननो, ०वान्संवननो । ०सामवे, ०सामवेत् समचीचरन् । ४ नमामसि । ५ पुनस्तं समामसि ।

गोत्रां अन्नकामः प्रजाकाम उत कश्यपः ।	
भूतं भविष्यत् प्रस्तौति सह ब्रह्मैकमक्षरं बहुब्रह्मैकमक्षरम्	९
यदक्षरं भूतकृतं विश्वेदेवा उपासते । महं ऋषिमस्य गोप्तारं जमदग्निरकुर्वतम्	१०
जमदग्निराप्यायते छन्दोभिश्चतुर्त्तरैः । राजा सोमस्य भक्षेण ब्रह्मणा वीर्यावता	११
शिवा नः प्रदिशो दिशः सत्या नः प्रदिशो दिशः ।	
अजो यत् तेजो ददृशे शुक्रं ज्योतिः परो गुहा	१२
यद्वपिः कश्यपः स्तौति सत्यं ब्रह्म चराचरं ध्रुवं ब्रह्म चराचरम् ।	
त्र्यायुषं जमदग्नेः कश्यपस्य त्र्यायुषम्—ऽगस्त्यस्य त्र्यायुषम्	१३
यदेवानां त्र्यायुषं तन्मे अस्तु त्र्यायुषं सर्वमस्तु शतायुषं ब्रूयायुषम् ।	१४
तच्छंयोरा वृणीमहे गातुं यज्ञाय गातुं यज्ञपतये ।	
देवीं स्वस्तिरस्तु नः स्वस्तिर्मानुषेभ्यः ।	
ऊर्ध्वं जिगातु भेषजं शं नो अस्तु द्विपदे शं चतुष्पदे	१५

॥ इति परिशिष्टानि ॥

अष्टौ विकृतयः ।

संहितालक्षणम् ।

परः सन्निकर्षः संहिता । (अष्टाध्याय्यां १।४।१०९ पाणिनिः) (वर्णानामतिशयितः संनिधिः संहितासंज्ञः स्यात्)

[१] संहितामन्त्रः ।

ओषधयः संवदन्ते सोमेन सह राजा । यस्मै कृणोति ब्राह्मणस्तं राजन् पारयामसि ॥

(क्र० अष्टक ८, अ० ५, व० ११; मं० १०, सू० ९७, मं० २२)

(पदच्छेदपूर्वको) मंत्रपाठः ।

ओषधयः सं वदन्ते सोमेन सह राजा । यस्मै कृणोति ब्राह्मणस् तं राजन् पारयामसि ॥

पदसंहितालक्षणम् ।

पदविच्छेदोऽसंहितः ॥ (प्रातिशाख्यसूत्रे कात्यायनः)

[२] पदपाठः ।

ओषधयः । सं । वदन्ते । सोमेन । सह । राजा ।

यस्मै । कृणोति । ब्राह्मणः । तं । राजन् । पारयामसि ॥ १ ॥

क्रमलक्षणम् ।

क्रमेण पदद्वयस्य पाठः । क्रमपाठो 'योगरूढा संहिता' इत्युच्यते । 'क्रमः स्मृतिप्रयोजनः' (प्रा०सू० ४।१० कात्यायनः)

[३] क्रमपाठः ।

ओषधयः सं । सं वदन्ते । वदन्ते सोमेन । सोमेन सह । सह राजा । राज्ञेति राजा ॥

यस्मै कृणोति । कृणोति ब्राह्मणः । ब्राह्मणस्तं । तं राजन् । राजन् पारयामसि ।

पारयामसीति पारयामसि ॥ १ ॥

[४] पञ्चसन्धिः ।

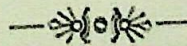
पञ्चसन्धिलक्षणम् ।

अनुक्रमश्चोत्क्रमश्च व्युत्क्रमोऽभिक्रमस्तथा । संक्रमश्चेति पञ्चैते जट्टायां कथिताः क्रमाः ॥

क्रमः = १ + २; २ + ३ । उत्क्रमः = २ + २; ३ + ३ । व्युत्क्रमः = २ + १; ३ + २ ।

अभिक्रमः = १ + १; २ + २ । संक्रमः = १ + २; २ + ३ ।

(क्रमः)	(उत्क्रमः)	(व्युत्क्रमः)	(अभिक्रमः)	(संक्रमः)
१-२	२-२	२-१	१-१	१-२
ओषधयः सं । १ २	सं सं । २ २	समोषधयः । २ १	ओषधय ओषधयः । १ १	ओषधयः सं । १ २
सं वदन्ते । १ ३	वदन्ते वदन्ते । ३ ३	वदन्ते सं । ३ २	सं सं । २ २	सं वदन्ते । २ ३
वदन्ते सोमेन । ३ ४	सोमेन सोमेन । ४ ४	सोमेन वदन्ते । ४ ३	वदन्ते वदन्ते । ३ ३	वदन्ते सोमेन । ३ ४
सोमेन सह । ४ ५	सह सह । ५ ५	सह सोमेन । ५ ४	सोमेन सोमेन । ४ ४	सोमेन सह । ४ ५
सह राज्ञा । ५ ६	राज्ञा राज्ञा । ६ ६	राज्ञा सह । ६ ५	सह सह । ५ ५	सह राज्ञा । ५ ६
राज्ञेति राज्ञा । ६ ६				

'तत्सवितुर्वरेण्यं भर्गो देवस्य धीमहि ।' (क्र० अ० ३।४।१०, मं० ३।६।१।१०) इत्यस्य—

पञ्चसन्धिः ।

तत्सवितुः ।	सवितुस्सवितुः ।	सवितुस्तत् ।	तत्तत् ।	तत्सवितुः ।
सवितुर्वरेण्यं ।	वरेण्यं वरेण्यं ।	वरेण्यं सवितुः ।	सवितुस्सवितुः ।	सवितुर्वरेण्यं ।
वरेण्यं भर्गः ।	भर्गो भर्गः ।	भर्गो वरेण्यं ।	वरेण्यं वरेण्यं ।	वरेण्यं भर्गः ।
भर्गो देवस्य ।	देवस्य देवस्य ।	देवस्य भर्गः ।	भर्गो भर्गः ।	भर्गो देवस्य ।
देवस्य धीमहि ।	धीमहि धीमहि ।	धीमहि देवस्य ।	देवस्य देवस्य ।	देवस्य धीमहि ।
धीमहि धीमहि ।				

विकृति-लक्षणानि ।

शैशिरीये समाम्नाये व्यालिनैव महर्षिणा ।
जटाद्या विकृतीरष्टौ लक्ष्यन्ते नातिविस्तरम् ॥ १ ॥
जटा माला शिखा रेखा ध्वजो दण्डो रथो घनः ।
अष्टौ विकृतयः प्रोक्ताः क्रमपूर्वा महर्षिभिः ॥ २ ॥

अष्टौ विकृतयः क्रमपूर्वा भवन्ति । तासु जटा-दण्डसंज्ञके द्वे विकृती मुख्ये । यत्त एताभ्यामेवान्या
विकृतयः संभवन्ति । तत्र जटां शिखाऽनुसरति । तथा च दण्डं माला-रेखा-ध्वज-रथा अनुसरन्ति ।
घनस्तु जटादण्डानुसरति ।

[१] जटा ।

प्रथमं जटालक्षणम् ।

अनुलोमविलोमाभ्यां त्रिवारं हि पठेत् क्रमम् । विलोमे पदवत्संधिः अनुलोमे यथाक्रमम् ॥

द्वितीयं जटालक्षणम् ।

क्रमे यथोक्ते पदजातमेव द्विरभ्यसेदुत्तरमेव पूर्वम् ।
अभ्यस्य पूर्वं च तथोत्तरे पदे ऽवसानमेवं हि जटाभिधीयते ॥

जटा= अनुलोमः १-२ + विलोमः २-१ + अनुलोमः १-२ ॥ [क्रमः १-२ + व्युत्क्रमः २-१ + संक्रमः १-२]

जटापाठः ।

ओषधयम् सं, समोषधय, ओषधयम् सम ॥ १ २ २ १ १ २	सं वदन्ते, वदन्ते सं, सं वदन्ते ॥ २ ३ ३ २ २ ३
वदन्ते सोमेन, सोमेन वदन्ते, वदन्ते सोमेन ॥ ३ ४ ४ ३ ३ ४	सोमेन सह, सह सोमेन, सोमेन सह ॥ ४ ५ ५ ४ ४ ५
सह राज्ञा, राज्ञा सह, सह राज्ञा ॥ ५ ६ ६ ५ ५ ६	राज्ञेति राज्ञा ॥ ६ ६
यस्मै कृणोति, कृणोति यस्मै, यस्मै कृणोति ॥ ७ ८ ८ ७ ७ ८	
कृणोति ब्राह्मणो, ब्राह्मणः कृणोति, कृणोति ब्राह्मणः ॥ ८ ९ ९ ८ ८ ९	
ब्राह्मणस्तं, तं ब्राह्मणो, ब्राह्मणस्तं ॥ ९ १० १० ९ ९ १०	तं राजन्, राजन्स्तं, तं राजन् ॥ १० ११ ११ १० १० ११
राजन्पारयामसि, पारयामसि राजन्, राजन्पारयामसि ॥ पारयामसीति पारयामसि ॥ १ ॥ ११ १२ १२ ११ ११ १२ १२ ११	

[२] माला ।

मालाया द्वौ भेदौ पुष्पमाला-क्रममाला चेति । तत्र क्रममालायाः लक्षणम्-
क्रम-मालालक्षणम् ।

वृत्तक्रमविपर्यासावर्धर्चस्यादितोऽन्ततः । अन्तं चादि नयेद्वं क्रममालेति गीयते ॥

(१ क्रम-माला)

ओषधयः सं । राज्ञेति राज्ञा ॥ सं वदन्ते । राज्ञा सह ॥ वदन्ते सोमेन । सह सोमेन ॥
१ २ ६ ६ २ ३ ६ ५ ३ ४ ५ ४
सोमेन सह । सोमेन वदन्ते ॥ सह राज्ञा । वदन्ते सं ॥ राज्ञेति राज्ञा । समोषधयः ॥
४ ५ ४ ३ ५ ६ ३ २ ६ ६ २ १
यस्मै कृणोति । पारयामसीति पारयामसि ॥ कृणोति ब्राह्मणः । पारयामसि राजन् ॥
७ ८ १२ १२ ८ ९ १२ ११
ब्राह्मणस्तं । राज्ञस्तं ॥ तं राजन् । तं ब्राह्मणः ॥ राजन्पारयामसि । ब्राह्मणः कृणोति ॥
९ १० ११ १० १० ११ १० ९ ११ १२ ९ ८
पारयामसीति पारयामसि ॥ कृणोति यस्मै ॥
१२ ११

+ क्रम-माला

ओषधयः सं । १ राज्ञेति राज्ञा
सं वदन्ते । ३ राज्ञा सह ।
वदन्ते सोमेन । ५ सह सोमेन ।
सोमेन सह । ७ सोमेन वदन्ते ।
सह राज्ञा । ९ १० वदन्ते सं ।
राज्ञेति राज्ञा । ११ १२ समोषधयः ।
यस्मै कृणोति । १३ १४ पारयामसीति पारयामसि ।
कृणोति ब्राह्मणः । १५ १६ पारयामसि राजन् ।
ब्राह्मणस्तं । १७ १८ राज्ञस्तं ।
तं राजन् । १९ २० तं ब्राह्मणः ।
राजन् पारयामसि । २१ २२ ब्राह्मणः कृणोति ।
पारयामसीति पारयामसि । २३ २४ कृणोति यस्मै ।

(क्रम-माला)

[आदितोऽन्ततः] = [अन्तं चादिं नयेत्]

[१]	१ ओषधयः सं	—	राज्ञेति राज्ञा	६
	२ सं वदन्ते	—	राज्ञा सह	५
	३ वदन्ते सोमेन	—	सह सोमेन	४
	४ सोमेन सह	—	सोमेन वदन्ते	३
	५ सह राज्ञा	—	वदन्ते सं	२
	६ राज्ञेति राज्ञा	—	समोषधयः	१

[आदितोऽन्ततः] = [अन्तं चादिं नयेत्]

[२]	७ यस्मै कृणोति	—	पारयामसीति पारयामसि	१२
	८ कृणोति ब्राह्मणः	—	पारयामसि राजन्	११
	९ ब्राह्मणस् तं	—	राजैस्तं	१०
	१० तं राजन्	—	तं ब्राह्मणः	९
	११ राजन् पारयामसि	—	ब्राह्मणः कृणोति	८
	१२ पारयामसीति पारयामसि	—	कृणोति यस्मै	७

(२ पुष्पमाला ।)

पुष्पमाला-लक्षणम् ।

माला मालेव पुष्पाणां पदानां ग्रन्थिनी हि सा । आवर्तन्ते त्रयस्तस्यां क्रमव्युत्क्रमसंक्रमाः ॥

जटावदेव पुष्पमाला भवति । तत्र प्रतिपदं विराम इतिकारश्चेति विशेषः । केचिच्च पुष्पमालाया-
मितिकारं पदसन्धिस्थानेऽपि वदन्ति । यथा- “समोषधयः” इति ‘सम् ओषधयः’ । “ब्राह्मणस्तं”
इति ‘ब्राह्मणः तम्’ । “राजैस्तं” इति राजन् तम् । इत्यादिः ।

(क्रमः) विरामः (व्युत्क्रमः) विरामः (संक्रमः)

१ ओषधयः सं	समोषधयः	ओषधयः सं ।	इति । (विराम)
२ सं वदन्ते	वदन्ते सं	सं वदन्ते	” ”
३ वदन्ते सोमेन	सोमेन वदन्ते	वदन्ते सोमेन	” ”
४ सोमेन सह	सह सोमेन	सोमेन सह	” ”
५ सह राज्ञा	राज्ञा सह	सह राज्ञा	” ”
६ राज्ञेति राज्ञा			
७ यस्मै कृणोति	कृणोति यस्मै	यस्मै कृणोति	” ”
८ कृणोति ब्राह्मणः	ब्राह्मणः कृणोति	कृणोति ब्राह्मणः	” ”
९ ब्राह्मणस्तं	तं ब्राह्मणः	ब्राह्मणस्तं	” ”
१० तं राजन्	राजैस्तं	तं राजन्	” ”
११ राजन्पारयामसि	पारयामसि राजन्	राजन्पारयामसि	
१२ पारयामसीति पारयामसि ।			

[३] शिखा ।

शिखा-लक्षणम् ।

पदोत्तरां जटामेव शिखामार्याः प्रचक्षते ।

ओषधयः सं, समोषधय, ओषधयः सं, — वदन्ते ।
 १ २ २ १ १ २ ३

सं वदन्ते, वदन्ते सं, सं वदन्ते, — सोमेन ।
 १ ३ ३ २ २ ३ ४

वदन्ते सोमेन, सोमेन वदन्ते, वदन्ते सोमेन, — सह ।
 ३ ४ ४ ३ ३ ४ ५

सोमेन सह, सह सोमेन, सोमेन सह, — राज्ञा ।
 ४ ५ ५ ४ ४ ५ ६

सह राज्ञा, राज्ञा सह, सह राज्ञा ।
 ५ ६ ६ ५ ५ ६

राज्ञेति राज्ञा ।
 ६ ६

यस्मै कृणोति, कृणोति यस्मै, यस्मै कृणोति, — ब्राह्मणः ।
 ७ ८ ८ ७ ७ ८ ९

कृणोति ब्राह्मणो, ब्राह्मणः कृणोति, कृणोति ब्राह्मणस्तम् ।
 ८ ९ ९ ८ ८ ९ १०

ब्राह्मणस्तं, तं ब्राह्मणो, ब्राह्मणस्तं, — राजन् ।
 ९ १० १० ९ ९ १० ११

तं राजन्, राजन्स्तं, तं राजन्, — पारयामसि ।
 १० ११ ११ १० १० ११ १२

राजन्पारयामसि, पारयामसि राजन्, राजन् पारयामसि ।
 ११ १२ १२ ११ ११ १२

पारयामसीति पारयामसि ।
 १२ १२

[४] रेखा ।

रेखा-लक्षणम् ।

क्रमाद् द्वित्रिचतुष्पञ्चपदक्रममुदाहरेत् । पृथक्पृथग्विपर्ययस्य लेखामाहुः पुनः क्रमात् ॥

पूर्वार्धस्य—

- २ (पदद्वयं) = ओषधयः सं । समोषधयः । ओषधयः सं ॥
 ३ (पदत्रयं) = सं वदन्ते सोमेन । सोमेन वदन्ते सं । सं वदन्ते ॥
 ४ (पदचतुष्कं) = वदन्ते सोमेन सह राज्ञा । राज्ञा सह सोमेन वदन्ते । वदन्ते सोमेन ॥
 सोमेन सह । सह राज्ञा । राज्ञेति राज्ञा ॥

उत्तरार्धस्य—

- २ = यस्मै कृणोति । कृणोति यस्मै । यस्मै कृणोति ॥
 ३ = कृणोति ब्राह्मणस्तं । तं ब्राह्मणः कृणोति । कृणोति ब्राह्मणः ॥
 ४ = ब्राह्मणस्तं राजन् पारयामसि । पारयामसि राजंस्तं ब्राह्मणः । ब्राह्मणस्तं ॥
 तं राजन् । राजन् पारयामसि । पारयामसीति पारयामसि ॥

[यद्वा सर्वस्य मन्त्रस्य]

- २ (पदद्वयं) = ओषधयः सं । समोषधयः । ओषधयः सम् ॥
 ३ (पदत्रयं) = सं वदन्ते सोमेन । सोमेन वदन्ते सं । सं वदन्ते ॥
 ४ (पदचतुष्कं) = वदन्ते सोमेन सह राज्ञा । राज्ञा सह सोमेन वदन्ते । वदन्ते सोमेन ॥
 ५ (पदपञ्चकं) = सोमेन सह राज्ञा यस्मै कृणोति । कृणोति यस्मै राज्ञा सह सोमेन । सोमेन सह ।
 ६ (पदषट्कं) = सह राज्ञा यस्मै कृणोति ब्राह्मणस्तं । तं ब्राह्मणः कृणोति यस्मै राज्ञा सह ।
 सह राज्ञा ॥

७ (पदसप्तकं) = राज्ञा यस्मै कृणोति ब्राह्मणस्तं राजन् पारयामसि ।

पारयामसि राजंस्तं ब्राह्मणः कृणोति यस्मै राज्ञा । राज्ञा यस्मै ॥
 यस्मै कृणोति । कृणोति ब्राह्मणः । ब्राह्मणस्तं । तं राजन् । राजन् पारयामसि ।
 पारयामसीति पारयामसि ॥

[५] ध्वजः ।

ध्वज-लक्षणम् ।

ध्रुवाददेः क्रमं सम्यगन्तादुत्तारयेद्यदि । वर्गे च ऋचि वा यत्र पठनं स ध्वजः स्मृतः ॥

(आदेः क्रमः)

(अन्तादुत्तारणं)

१ ओषधयः सं ।	२ पारयामसीति पारयामसि ।
३ सं वदन्ते ।	४ राजन् पारयामसि ।
५ वदन्ते सोमेन ।	६ तं राजन् ।
७ सोमेन सह ।	८ ब्राह्मणस्तं ।
९ सह राजा ।	१० कृणोति ब्राह्मणः ।
११ राजेति राजा ।	१२ यस्मै कृणोति ।
१३ यस्मै कृणोति ।	१४ राजेति राजा ।
१५ कृणोति ब्राह्मणः ।	१६ सह राजा ।
१७ ब्राह्मणस्तं ।	१८ सोमेन सह ।
१९ तं राजन् ।	२० वदन्ते सोमेन ।
२१ राजन् पारयामसि ।	२२ सं वदन्ते ।
२३ पारयामसीति पारयामसि ।	२४ ओषधयः सं ।

अत्र विशेषः ।

- १ अत्र ध्वजस्य पठनक्रमोऽङ्कैः प्रदर्शितः ।
 २ यथा मन्त्रस्थैकस्यैवं ध्वजो भवति, तथैव पञ्च-षट्-सप्त-मन्त्रसंख्याकस्य वर्गस्याप्येवमेव ध्वजो भवति ।
 ३ यत्र वर्गादिस्थितस्य पदद्वयस्य वर्गान्तस्थेन पदेन द्विरुक्तेनेतिकारसहितेन च संबद्धो ज्ञातव्यः ।
 ४ यथा 'अग्निमीळे...आ गमदिति आ गमत' इति प्रथमस्य वर्गस्य ऋग्वेदस्य ध्वजो बोद्धव्यः ।

५ वर्गे वा ऋचि वा यः स्यात्पठितः स ध्वजः स्मृतः । इति वा पाठः ।

[६] दण्डः ।

दण्ड-लक्षणम् ।

कममुक्त्वा विपर्यस्य पुनश्च कममुत्तरम् । अर्धर्चादेवमुक्तोऽयं कमदण्डोऽभिधीयते ॥

पूर्वार्धस्य-

- २ = ओषधयः सं ॥ समोषधयः ।
३ = ओषधयः सं । सं वदन्ते ॥ वदन्ते समोषधयः ।
४ = ओषधयः सं । सं वदन्ते । वदन्ते सोमेन ॥ सोमेन वदन्ते समोषधयः ।
५ = ओषधयः सं । सं वदन्ते । वदन्ते सोमेन । सोमेन सह ॥ सह सोमेन वदन्ते समोषधयः ।
६ = ओषधयः सं । सं वदन्ते । वदन्ते सोमेन । सोमेन सह । सह राजा ॥

राजा सह सोमेन वदन्ते समोषधयः ।

ओषधयः सं । सं वदन्ते । वदन्ते सोमेन । सोमेन सह । सह राजा ॥ राज्ञेति राजा ।

उत्तरार्धस्य-

- २ = यस्मै कृणोति ॥ कृणोति यस्मै ।
३ = यस्मै कृणोति । कृणोति ब्राह्मणः ॥ ब्राह्मणः कृणोति यस्मै ।
४ = यस्मै कृणोति । कृणोति ब्राह्मणः । ब्राह्मणस्तं ॥ तं ब्राह्मणः कृणोति यस्मै ।
५ = यस्मै कृणोति । कृणोति ब्राह्मणः । ब्राह्मणस्तं । तं राजन् ॥ राजस्तं ब्राह्मणः कृणोति यस्मै ।
६ = यस्मै कृणोति । कृणोति ब्राह्मणः । ब्राह्मणस्तं । तं राजन् । राजन् पारयामसि ॥

पारयामसि राजस्तं ब्राह्मणः कृणोति यस्मै ।

यस्मै कृणोति । कृणोति ब्राह्मणः । ब्राह्मणस्तं । तं राजन् । राजन् पारयामसि ॥

पारयामसीति पारयामसि ।

[७] रथः ।

रथ-लक्षणम् ।

पादशोऽर्धचर्चशो वापि सहोक्त्या दण्डवद्रथः ।

रथस्त्रिविधः । द्विचक्रस्त्रिचक्रश्चतुश्चक्रश्चेति । तत्र द्विचक्रो रथोऽर्धचर्चशो भवति । त्रिचक्रस्तु रथः प्रतिपादे समानपद-
संख्यायुतस्य गायत्रीछन्दस्कस्यैव मन्त्रस्य भवति । चतुश्चक्रो रथस्तु पादश एव भवति ।

(१) द्विचक्रो रथः (अर्धचर्चशः)

(पूर्वाधः) (उत्तरार्धः)

[१] (१) ओषधयः सं । यस्मै कृणोति ।

(प्रथम एकपात्क्रमः)

समोषधयः । कृणोति यस्मै ।

(व्युत्क्रमः)

[२] (१) ओषधयः सं । यस्मै कृणोति ।

(द्वितीयो द्विपात्क्रमः)

(२) सं वदन्ते । कृणोति ब्राह्मणः ।

”

वदन्ते समोषधयः । ब्राह्मणः कृणोति यस्मै ।

(व्युत्क्रमः)

[३] (१) ओषधयः सं । यस्मै कृणोति ।

(तृतीयस्त्रिपात्क्रमः)

(२) सं वदन्ते । कृणोति ब्राह्मणः ।

”

(३) वदन्ते सोमेन । ब्राह्मणस्तं ।

”

सोमेन वदन्ते समोषधयः । तं ब्राह्मणः कृणोति यस्मै ।

(व्युत्क्रमः)

[४] (१) ओषधयः सं । यस्मै कृणोति ।

(चतुर्थश्चतुष्पात्क्रमः)

(२) सं वदन्ते । कृणोति ब्राह्मणः ।

”

(३) वदन्ते सोमेन । ब्राह्मणस्तं ।

”

(४) सोमेन सह । तं राजन् ।

”

सह सोमेन वदन्ते समोषधयः । राजन्स्तं ब्राह्मणः कृणोति यस्मै ।

(व्युत्क्रमः)

[५] (१) ओषधयः सं । यस्मै कृणोति ।

(पञ्चमः पञ्चपात्क्रमः)

(२) सं वदन्ते । कृणोति ब्राह्मणः ।

”

(३) वदन्ते सोमेन । ब्राह्मणस्तं ।

”

(४) सोमेन सह । तं राजन् ।

”

(५) सह राजा । राजन् पारयामसि ।

”

राजेति राजा । पारयामसीति पारयामसि ।

(समासिः)

(२) द्विचक्रो रथः ।

अग्निमीळे पुरोहितं यज्ञस्य देवमृत्विजम् । होतारं रत्नधातमम् ॥

क्र० १।१।१

अयं देवाय जन्मने स्तोमो विप्रेभिरासया । अकारि रत्नधातमः ॥

क्र० १।२०।१

मन्त्रद्वयस्य सहोक्त्याऽपि द्विचक्रो रथो भवति । सहोक्तिपाठभेदेन स द्विधा विभज्यते । तत्र प्रथमः—

(क्र० १।१।१) (क्र० १।२०।१)

[१] अग्निमीळे । अयं देवाय ॥

ईळेऽग्निं । देवायाय ॥

[२] अग्निमीळे । ईळे पुरोहितं ॥ अयं देवाय । देवाय जन्मने ॥

पुरोहितमीळेऽग्निं । जन्मने देवायाय ॥

[३] अग्निमीळे । ईळे पुरोहितं । पुरोहितं यज्ञस्य ॥ अयं देवाय । देवाय जन्मने । जन्मने स्तोमः ॥

यज्ञस्य पुरोहितमीळेऽग्निं । स्तोमो जन्मने देवायाय ॥

[४] अग्निमीळे । ईळे पुरोहितं । पुरोहितं यज्ञस्य । 'पुरोहितमिति पुरःऽहितं' । यज्ञस्य देवं ॥

अयं देवाय । देवाय जन्मने । जन्मने स्तोमः । स्तोमो विप्रेभिः ॥

देवं यज्ञस्य पुरोहितमीळेऽग्निं ॥ विप्रेभिः स्तोमो जन्मने देवायाय ॥

[५] अग्निमीळे । ईळे पुरोहितं । पुरोहितं यज्ञस्य । 'पुरोहितमिति पुरःऽहितं' । यज्ञस्य देवं ।

देवमृत्विजं ॥

अयं देवाय । देवाय जन्मने । जन्मने स्तोमः । स्तोमो विप्रेभिः । विप्रेभिरासया ॥

ऋत्विजं देवं यज्ञस्य पुरोहितमीळेऽग्निं ॥ आसया विप्रेभिः स्तोमो जन्मने देवायाय ॥

[६] अग्निमीळे । ईळे पुरोहितं । पुरोहितं यज्ञस्य । 'पुरोहितमिति पुरःऽहितं' । यज्ञस्य देवं ।

देवमृत्विजं ॥

अयं देवाय । देवाय जन्मने । जन्मने स्तोमः । स्तोमो विप्रेभिः । विप्रेभिरासया ।

ऋत्विजमित्यृत्विजं । आसयेत्यासया ॥

[७] होतारं रत्नधातमं । अकारि रत्नधातमः ॥

रत्नधातमं होतारं । रत्नधातमोऽकारि ॥

होतारं रत्नधातमं । अकारि रत्नधातमः ॥

रत्नधातममिति रत्नऽधातमं । रत्नधातमं इति रत्नऽधातमः ॥

Digitized by eGangotri Trust
(३) द्विचक्रो रथः ।

पूर्वोक्तयोर्द्वयोर्मन्त्रयोः सहोक्त्या द्विचक्रो रथो भवति । तस्य द्वितीयः प्रकारो यथा—

(क्र० ११११)	(क्र० ११२०११)	(क्र० ११११)	(क्र० ११२०११)
१ अग्निमीळे । अयं देवाय ॥		[५](१) अग्निमीळे । अयं देवाय ॥	
ईळेऽग्निं । देवायायं ॥		(२) ईळे पुरोहितं । देवाय जन्मने ॥	
[२](१) अग्निमीळे । अयं देवाय ॥		(३) पुरोहितं यज्ञस्य । जन्मने स्तोमः ॥	
(२) ईळे पुरोहितं । देवाय जन्मने ॥		‘पुरोहितमिति पुरःऽहितं’ ।	
पुरोहितमीळेऽग्निं । जन्मने देवायायं ॥		(४) यज्ञस्य देवं । स्तोमो विप्रेभिः ॥	
[३](१) अग्निमीळे । अयं देवाय ॥		(५) देवमृत्विजं । विप्रेभिरासया ॥	
(२) ईळे पुरोहितं । देवाय जन्मने ॥		ऋत्विजं देवं यज्ञस्य पुरोहितमीळेऽग्निं ।	
(३) पुरोहितं यज्ञस्य । जन्मने स्तोमः ॥		आसया विप्रेभिः स्तोमो जन्मने देवायायं ।	
यज्ञस्य पुरोहितमीळेऽग्निं ॥		[६](१) अग्निमीळे । अयं देवाय ॥	
स्तोमो जन्मने देवायायं ॥		(२) ईळे पुरोहितं । देवाय जन्मने ॥	
[४](१) अग्निमीळे । अयं देवाय ॥		(३) पुरोहितं यज्ञस्य । जन्मने स्तोमः ॥	
(२) ईळे पुरोहितं । देवाय जन्मने ॥		‘पुरोहितमिति पुरःऽहितं’ ।	
(३) पुरोहितं यज्ञस्य । जन्मने स्तोमः ॥		(४) यज्ञस्य देवं । स्तोमो विप्रेभिः ॥	
‘पुरोहितमिति पुरःऽहितं’ ।		(५) देवमृत्विजं । विप्रेभिरासया ॥	
(४) यज्ञस्य देवं । स्तोमो विप्रेभिः ॥		(६) ऋत्विजमित्यूत्विजं । आसयेत्यासया ॥	
देवं यज्ञस्य पुरोहितमीळेऽग्निं ॥		[७](१) होतारं रत्नधातमं । अकारि रत्नधातमः ॥	
विप्रेभिः स्तोमो जन्मने देवायायं ॥		रत्नधातमं होतारं । रत्नधातमोऽकारिः ॥	
		होतारं रत्नधातमं । अकारि रत्नधातमः ॥	
		रत्नधातममिति रत्नऽधातमं ।	
		रत्नधातम इति रत्नऽधातमः ॥	

(४) त्रिचक्रो रथः ।

विष्णोः कर्माणि पश्यत यतो ब्रतानि पस्पशे । इन्द्रस्य युज्यः सखा ॥ (क्र० १।२२।१९)

इत्यस्य त्रिपदागायत्रीछन्दस्कस्य मन्त्रस्य प्रतिपादं समानपदसंख्यत्वात्त्रिचक्रो रथो भवति, यथा—

(प्रथमः पादः) (द्वितीयः पादः) (तृतीयः पादः)

[१] (१) विष्णोः कर्माणि । यतो ब्रतानि । इन्द्रस्य युज्यः । (प्रथमः क्रमः)
 कर्माणि विष्णोः । ब्रतानि यतः । युज्य इन्द्रस्य । (व्युत्क्रमः)
 [२] (१) विष्णोः कर्माणि । यतो ब्रतानि । इन्द्रस्य युज्यः । (द्वितीयः क्रमः)
 (२) कर्माणि पश्यत । ब्रतानि पस्पशे । युज्यः सखा । "

पश्यत कर्माणि विष्णोः । पस्पशे ब्रतानि यतः । सखा युज्य इन्द्रस्य । (व्युत्क्रमः)

(प्रथमः पादः) विष्णोः कर्माणि । कर्माणि पश्यत । पश्यतेति पश्यत । (समाप्तिः)
 (द्वितीयः ") यतो ब्रतानि । ब्रतानि पस्पशे । पस्पश इति पस्पशे । "
 (तृतीयः ") इन्द्रस्य युज्यः । युज्यः सखा । सखेति सखा । "

(५) चतुश्चक्रो रथः ।

चतुश्चक्रो रथश्चतुष्पान्मन्त्रस्य पादशो भवति, यथा—

(प्रथमः पादः) (द्वितीयः पादः) (तृतीयः पादः) (चतुर्थः पादः)

[१] (१) ओषधयः सं । सोमेन सह । यस्मै कृणोति । तं राजन् । (प्रथमः क्रमः)
 समोषधयः । सह सोमेन । कृणोति यस्मै । राजंस्तं । (व्युत्क्रमः)
 [२] (१) ओषधयः सं । सोमेन सह । यस्मै कृणोति । तं राजन् । (द्वितीयः क्रमः)
 (२) सं वदंते । सह राजा । कृणोति ब्राह्मणः । राजन्पारयामसि । "
 वदंते समोषधयः । राजा सह सोमेन । ब्राह्मणः कृणोति यस्मै । पारयामसि राजंस्तं । (व्युत्क्रमः)
 (प्रथमः पादः) ओषधयः सं । सं वदंते । वदंत इति वदन्ते । (समाप्तिः)
 (द्वितीयः ") सोमेन सह । सह राजा । राजेति राजा । "
 (तृतीयः ") यस्मै कृणोति । कृणोति ब्राह्मणः । ब्राह्मण इति ब्राह्मणः । "
 (चतुर्थः ") तं राजन् । राजन्पारयामसि । पारयामसीति पारयामसि । "

[८] घनः ।

घनश्चतुर्विधः । घनो घनबलमश्न । तौ च प्रत्येकं द्विधा भवतः ।

[१] प्रथमं घन-लक्षणम् ।

अन्तात्कमं पठेत्पूर्वमादिपर्यन्तमानयेत् । आदिकमं नयेदन्तं घनमाहुर्मनीषिणः ॥

(१) पूर्वार्धस्य (अन्तादादिपर्यन्तम्)

[१] राज्ञेति राज्ञा । सह राज्ञा । सोमेन सह । वदन्ते सोमेन । सं वदन्ते । ओषधयः सं-
(आदितोऽन्तपर्यन्तम्)

सं वदन्ते । वदन्ते सोमेन । सोमेन सह । सह राज्ञा । राज्ञेति राज्ञा ।

(२) उत्तरार्धस्य (अन्तादादिपर्यन्तम्)

[२] पारयामसीति पारयामसि । राजन् पारयामसि । तं राजन् । ब्राह्मणस्तं । कृणोति ब्राह्मणः ।
यस्मै कृणोति-

(आदितोऽन्तपर्यन्तम्)

कृणोति ब्राह्मणः । ब्राह्मणस्तं । तं राजन् । राजन् पारयामसि । पारयामसीति पारयामसि ।

[२] द्वितीयं घनलक्षणम् ।

शिखामुक्त्वा विपर्यस्य तत्पदानि पुनः पठेत् । अयं घन इति प्रोक्त [इत्यष्टौ विकृतीः पठेत्] ॥

[१]

शिखापाठः

तस्य विपर्यासः

← तत्पदानां पुनःपाठः →

ओषधयः सं	समोषधय	ओषधयः सं वदन्ते	वदन्ते	समोषधय	ओषधयः सं वदन्ते ॥
सं वदन्ते	वदन्ते सं	सं वदन्ते सोमेन	सोमेन	वदन्ते सं	सं वदन्ते सोमेन ॥
वदन्ते सोमेन	सोमेन वदन्ते	वदन्ते सोमेन सह	सह	सोमेन वदन्ते	वदन्ते सोमेन सह ॥
सोमेन सह	सह सोमेन	सोमेन सह राज्ञा	राज्ञा सह	सोमेन सह	सोमेन सह राज्ञा ॥
सह राज्ञा	राज्ञा सह	सह राज्ञा	॥	राज्ञेति राज्ञा ॥	

[२]

यस्मै कृणोति कृणोति यस्मै यस्मै कृणोति ब्राह्मणो ब्राह्मणः कृणोति यस्मै यस्मै कृणोति ब्राह्मणः ॥
कृणोति ब्राह्मणो ब्राह्मणः कृणोति कृणोति ब्राह्मणस्तं तं ब्राह्मणः कृणोति कृणोति ब्राह्मणस्तं ॥
ब्राह्मणस्तं तं ब्राह्मणो ब्राह्मणस्तं राजन् राजंस्तं ब्राह्मणो ब्राह्मणस्तं राजन् ॥
तं राजन् पारयामसि पारयामसि राजंस्तं तं राजन् पारयामसि ॥
पारयामसि राजन् राजन् पारयामसि ॥ पारयामसीति पारयामसि ।

घनपाठः ।

द्वितीयघनलक्षणस्थान्यदुदाहरणम् ।

(१ शिखापाठः, २ तस्राविपर्ययः, ३ तत्पदानां च पुनः पाठो घनः ।)

गायन्ति त्वा गायत्रिणोऽर्चन्त्यर्कमर्किणः ।

ब्रह्माणस्त्वा शतक्रतु उद्वंशमिव येमिरे ।

(ऋ० १।१०।१)

(१) प्रथमोऽर्थः ।

- [१] गायन्ति त्वा, त्वा गायन्ति, गायन्ति त्वा, गायत्रिणोः; गायत्रिणस्त्वा गायन्ति । गायन्ति त्वा
गायत्रिणः ॥
- [२] त्वा गायत्रिणोः, गायत्रिणस्त्वा, त्वा गायत्रिणोः, ऽर्चन्त्य;—ऽर्चन्ति गायत्रिणस्त्वा ।
त्वा गायत्रिणोऽर्चन्ति ॥
- [३] गायत्रिणोऽर्चन्त्य;—ऽर्चन्ति गायत्रिणोः, गायत्रिणोऽर्चन्त्यर्कम—ऽर्कमर्चन्ति गायत्रिणोः ।
गायत्रिणोऽर्चन्त्यर्कम ॥
- [४] अर्चन्त्यर्कम—ऽर्कमर्चन्त्य—ऽर्चन्त्यर्कम—ऽर्किणोः; ऽर्किणोऽर्कमर्चन्त्य—ऽर्चन्त्यर्कमर्किणः ॥
- [५] अर्कमर्किणोः,—ऽर्किणोऽर्कम—ऽर्कमर्किणः ॥ अर्किण इत्यर्किणः ॥

(२) द्वितीयोऽर्थः ।

- [१] ब्रह्माणस्त्वा, त्वा ब्रह्माणोः, ब्रह्माणस्त्वा, शतक्रतोः; शतक्रतो त्वा ब्रह्माणोः, ब्रह्माणस्त्वा
शतक्रतो ॥
- [२] त्वा शतक्रतो, शतक्रतो त्वा, त्वा शतक्रतु, उद्व—च्छतक्रतो त्वा । त्वा शतक्रतु उत ॥
- [३] शतक्रतु उद्वच्छतक्रतो, शतक्रतु उद्वंशमिव; वंशमिवोच्छतक्रतो, शतक्रतु उद्वंशमिव ॥
शतक्रतो इति शतऽक्रतो ॥
- [४] उद्वंशमिव, वंशमिवोद्वंशमिव, येमिरे; येमिरे वंशमिवोद्वंशमिव येमिरे ॥
- [५] वंशमिव येमिरे, येमिरे वंशमिव, वंशमिव येमिरे ॥
वंशमिवेति वंशमऽइव । येमिर इति येमिरे ॥

पञ्चसंध्युक्तो घनपाठः ।

(घनबलभः)

पदद्वयस्य क्रमोत्क्रमव्युत्क्रमाभिक्रमसंक्रमैः पञ्चसंध्युक्तो भवति । अनुलोमविलोमानुलोमैर्जटापाठो जायते । जटया सहोत्तरपदपाठेन शिक्षापाठो भवति । क्रममुक्तता, विपर्ययः, पुनश्च क्रमपाठे कृते ध्वजो भवति । जटादण्डाभ्यां घनपाठः सिद्ध्यति । सर्वमेवैतत्पञ्चसंध्युक्ते घनपाठे घनबलभे समुचयेन संगच्छते । पञ्चसंध्युक्तेन अन्तादादि-पर्यन्तमादेरन्तपर्यन्तं च पाठेन द्वितीयो घनबलभः सिद्ध्यति ।

परा मे यन्ति धीतयो गावो न गव्यूतीरनु ।

इच्छन्तीरुरुचक्षसम् ॥

(क्र० १/२/५/२६)

[१] परा मे । मे मे । मे परा । परा परा । परा मे ॥

परा मे, मे परा, परा मे, यन्ति; यन्ति मे परा, परा मे यन्ति ॥

[२] मे यन्ति । यन्ति यन्ति । यन्ति मे । मे मे । मे यन्ति ॥

मे यन्ति, यन्ति मे, मे यन्ति, धीतयो; धीतयो यन्ति मे, मे यन्ति धीतयः ॥

[३] यन्ति धीतयः । धीतयो धीतयः । धीतयो यन्ति । यन्ति यन्ति । यन्ति धीतयः ॥

यन्ति धीतयो, धीतयो यन्ति, यन्ति धीतयो, गावो; गावो धीतयो यन्ति, यन्ति धीतयो गावः ॥

[४] धीतयो गावः । गावो गावः । गावो धीतयः । धीतयो धीतयः । धीतयो गावः ।

धीतयो गावो, गावो धीतयो, धीतयो गावो, न; न गावो धीतयो, धीतयो गावो न ॥

[५] गावो न । न न । न गावः । गावो गावः । गावो न ॥

गावो न, न गावो, गावो न, गव्यूती;—गव्यूतीर्न गावो, गावो न गव्यूतीः ॥

[६] न गव्यूतीः । गव्यूतीर्गव्यूतीः । गव्यूतीर्न । न न । न गव्यूतीः ।

न गव्यूती, गव्यूतीर्न, न गव्यूतीर—ऽन्व;—ऽनु गव्यूतीर्न, न गव्यूतीरनु ॥

[७] गव्यूतीरनु । अन्वनु । अनु गव्यूतीः । गव्यूतीर्गव्यूतीः । गव्यूतीरनु ।

गव्यूतीरन्व—ऽनुगव्यूती—गव्यूतीरनु ॥ अन्वित्यनु ॥

[८] इच्छन्तीरुरुचक्षसं । उरुचक्षसमुरुचक्षसं । उरुचक्षसमिच्छन्तीः । इच्छन्तीरिच्छन्तीः ।

इच्छन्तीरुरुचक्षसं ॥

इच्छन्तीरुरुचक्षस—मुरुचक्षसमिच्छन्ती—रिच्छन्तीरुरुचक्षसम् ॥

उरुचक्षसमित्युरुचक्षसं ॥

पञ्चसंध्युक्तो जटापाठः ।

← पञ्चसंधिपाठः → ← जटापाठः →

- [१] परां मे । मे मे । मे परा । परा परा । परा मे ॥ परां मे, मे परा, परां मे ॥
- [२] मे यंति । यंति यंति । यंति मे । मे मे । मे यंति ॥ मे यंति, यंति मे, मे यंति ॥
- [३] यंति धीतयः । धीतयो धीतयः । धीतयो यंति । यंति यंति । यंति धीतयः ॥
यंति धीतयो, धीतयो यंति, यंति धीतयः ॥
- [४] धीतयो गावः । गावो गावः । गावो धीतयः । धीतयो धीतयः । धीतयो गावः ॥
धीतयो गावो, गावो धीतयो, धीतयो गावः ॥
- [५] गावो न । न न । न गावः । गावो गावः । गावो न ॥ गावो न, न गावो, गावो न ॥
- [६] न गव्यूतीः । गव्यूतीर्गव्यूतीः । गव्यूतीर्न । न न । न गव्यूतीः ॥ न गव्यूतीर्गव्यूतीर्न न गव्यूतीः ॥
- [७] गव्यूतीरनु । अन्वनु । अनु गव्यूतीः । गव्यूतीर्गव्यूतीः । गव्यूतीरनु ॥
गव्यूतीरन्वनु गव्यूतीर्गव्यूतीरनु ॥ अन्वित्यनु ॥
- [८] इच्छंतीरुरुचक्षंसं । उरुचक्षंसमुरुचक्षंसं । उरुचक्षंसमिच्छंतीः । इच्छंतीरिच्छंतीः ।
इच्छंतीरुरुचक्षंसं ॥
इच्छंतीरुरुचक्षंसमुरुचक्षंसमिच्छंतीरिच्छंतीरुरुचक्षंसं ।
उरुचक्षंसमित्युरुचक्षंसं ॥

[एवमेव पञ्चसंध्युक्ताः सर्वा अपि विकृतयः पठ्यन्ते वेदविद्भिः ।]

पदक्रमविशेषज्ञो वर्णक्रमविचक्षणः ।

स्वरमात्राविशेषज्ञो गच्छेदाचार्यसंपदम् ॥

संहितापाठतः पुण्यं द्विगुणं पदपाठतः ।

त्रिगुणं क्रमपाठेन जटापाठेन पदगुणम् ॥ (बराहपुराणे)

अथ भगवत्कृत्यायनविरचिता ऋग्वेद-सर्वानुक्रमणी ।

अथ ऋग्वेदास्त्राये शाकलके सूक्तप्रतीकऋक्संख्यऋषिदेवतच्छन्दांस्यनुक्रमिष्यामो यथोपदेशं । न ह्येतज्ज्ञानमृते
मृतस्तार्तकर्मप्रसिद्धिः । मंत्राणां ब्राह्मणार्थयच्छन्दोदेवतविद् याजनाध्यापनाभ्यां श्रेयोऽधिगच्छतीति । एताभ्यामेवानेवंविद्गो
पतयामासि च्छन्दांसि भवन्ति । स्थाणुं वच्छति, गते वा पात्यते, प्रमीयते वा, पापीयान्भवतीति विज्ञायते ॥१॥ [१]

अथ ऋषयः ॥१॥ शतर्चिन आद्ये मंडलं, उभे क्षुद्रसूक्तमहासूक्ता, मध्यमेषु माध्यमाः ॥२॥ कचिच्छ्रयं चिद्विशेषितं
अपि मस्त्रियमनुक्तगोत्रमांगिरसं विद्यात् ॥३॥ यस्य वाक्यं स ऋषिः ॥४॥ या तेनोच्यते सा देवता ॥५॥ यदक्षरपरिमाणं
तच्छन्दः ॥६॥ अर्थेऽस्य ऋषयो देवताश्छन्दोभिरुपाधावन् ॥७॥ तिस्र एव देवताः श्रित्यन्तरिक्षद्युस्थाना, अग्निर्वायुः सूर्य
॥८॥ एवं व्याहृतयः प्रोक्ता व्यस्ताः ॥९॥ समस्तानां प्रजापतिः ॥१०॥ ओंकारः सर्वदेवतः, पारमेष्ठ्यो वा ब्राह्मो, देव,
आप्यात्मिकः ॥११॥ तत्तत्स्थाना अन्यदेवतास्तद्विभूतयः ॥१२॥ कर्मपृथक्त्वाद्वि पृथगभिधानस्तुतयो भवन्ति ॥१३॥ एकैव
वा महानात्मा देवता ॥१४॥ स सूर्य इत्याचक्षते ॥१५॥ स हि सर्वभूतात्मा ॥१६॥ तदुक्तमृषिणा 'सूर्य आत्मा जगतस्तस्थु-
षेति' ॥१७॥ तद्विभूतयोऽन्या देवताः ॥१८॥ तदप्येतद्वचोक्तं ॥१९॥ 'इदं मित्रं वरुणमग्निमाहुरिति' ॥२०॥ यथाभिधानं
तु क्रमिष्यामः ॥२१॥ प्रायेणैन्द्रे मरुतः ॥२२॥ राज्ञां च दानस्तुतयः ॥२३॥ [२]

अथ च्छन्दांसि ॥१॥ गायत्र्युष्णिगनुष्टुप्बृहतीपङ्क्तित्रिष्टुप्जगत्यतिजगतीशक्वर्गतिशक्वर्ग्यष्टीष्ट्यतिष्टतयः ॥२॥
तुर्विशलक्षरादीनि चतुरुत्तराणि ॥३॥ ऊनाधिकेनैकेन निचृद्भुरिजौ ॥४॥ द्वाभ्यां विराट्स्वराजौ ॥५॥ पादपूरणार्थं तु
पञ्चयोगैकाक्षरीभावान्व्यूहेत् ॥६॥ आद्ये तु सप्तवर्गे पादविशेषात्संज्ञाविशेषाः ॥७॥ ताननुक्रामन्त एवोदाहरिष्यामः ॥८॥
विराटरूपा विराट्स्थानाश्च बहूना अपि त्रिष्टुभ एवेत्युद्देशः ॥९॥ तत्र दशैकादशद्वादशाक्षराणां वैराजत्रैष्टुभजागता इति
ज्ञाः ॥१०॥ अनादेशोऽष्टाक्षराः पादाः ॥११॥ चतुष्पदाश्चर्चः ॥१२॥ [३]

प्रथमं छन्दस्त्रिपदा गायत्री ॥१॥ पञ्चकाश्चत्वारः षट्कश्चैकश्चतुर्थश्चतुष्को वा पदपङ्क्तिः ॥२॥ षट्ससैकादशा उष्णिगर्भा
॥३॥ त्रयः सप्तकाः पादनिचृत् ॥४॥ मध्यमः षट्कश्चेति निचृत् ॥५॥ दशकश्चैव मध्या ॥६॥ यस्यास्तु षट्सप्तकाष्टकाः सा
पञ्चमाना ॥७॥ विपरीता प्रतिष्ठा ॥८॥ द्वौ षट्कौ सप्तकश्च ह्रस्वीयसी ॥९॥ [४]

द्वितीयमुष्णिक् त्रिपदांत्यो द्वादशकः ॥१॥ आद्यश्चेत्पुरउष्णिक् ॥२॥ मध्यमश्चेत्ककुप् ॥३॥ त्रैष्टुभजागतचतुष्काः
चतुष्पदकुशिरा ॥४॥ एकादशिनोः परः षट्कस्तनुशिरा ॥५॥ मध्ये चेत्पिपीलिकमध्या ॥६॥ आद्यः पञ्चकस्तयोऽष्टका
चतुष्पदगर्भा ॥७॥ चतुःसप्तकोष्णिगेव ॥८॥ [५]

तृतीयमनुष्टुप् ॥१॥ पञ्च पञ्चकाः षट्कश्चैको महापदपङ्क्तिः ॥२॥ जागतावष्टकश्च कृतिः ॥३॥ मध्ये चेदष्टकः पिपीलिकमध्या
॥४॥ नवकयोर्मध्ये जागतः काविराट् ॥५॥ नववैराजत्रयोदशैर्नष्टरूपी ॥६॥ दशकास्तयो विराट् ॥७॥ एकादशका वा ॥८॥ [६]

चतुर्थं बृहती तृतीयो द्वादशकः ॥१॥ आद्यश्चेत्पुरस्ताद्बृहती ॥२॥ द्वितीयश्चेन्न्यंकुसारिण्युरोबृहती वा स्कंधोऽग्नीवी वा
[१] ब्राह्मण आर्षेयः । स श्रेयोऽधिगच्छतीत्येताभ्याम् । अधिगच्छति । भवंत्यधस्तु विपरीते । स्थाणुमृच्छति ।

[२] (२) क्षुद्रसूक्ता । (३) ब्रह्म ऋषिः । (४) देवताश्छन्दोभिरभ्यधावन् । (१०) आर्षं तु प्रजापतिः । (११) आध्या-
पना । पारमेष्ठ्यो वा । (१२) तत्तत्स्थाना अन्यास्तद्विभूतयः । (१७) ऋ० १।१।५।१ । (२०) ऋ० १।१।४।४६

[३] (२) अस्य सूत्रस्यानन्तरमेव मंत्रो दृश्यते । 'कृतिः प्रकृतिराकृतिर्विकृतिः संकृतिस्तथा । षष्ठी चाभिकृतिर्नाम
प्रकृत्यैव कृतिरुच्यते' (ऋ० प्राति०) (४) एकेनानाधिकेन । [६] (७) सप्तकश्चेति । [५] (१) द्वादश ।

॥३॥ अंशश्चेदुपरिष्ठाद्बृहती ॥४॥ अष्टिनोर्मध्ये दशकौ विष्टारबृहती ॥५॥ त्रिजागतोर्ध्वबृहती ॥६॥ त्रयोदशिनोर्मध्येऽष्टकः
पिपीलिकसध्या ॥७॥ युजावष्टकावयुजौ नवैकादशिनौ बृहती विषमपदा ॥८॥ चतुर्नवका बृहत्वेव ॥९॥ [७]

पंचमं पंक्तिः पंचपदा ॥१॥ अथ चतुष्पदा ॥२॥ विराड् दशकैः ॥३॥ अयुजौ जागतौ सतोबृहती ॥४॥ युजौ चेद्विपरीता
॥५॥ आद्यौ चेत्पस्तारपंक्तिः ॥६॥ अंत्यौ चेदास्तारपंक्तिः ॥७॥ आद्यांस्तौ चेत्संस्तारपंक्तिः ॥८॥ मध्यमौ चेद्विष्टारपंक्तिः ॥९॥ [८]
षष्ठं त्रिष्टुप् त्रैषुभपदा ॥१॥ द्वौ तु जागतौ यस्याः सा जागते जगती ॥२॥ त्रैष्टुभे त्रिष्टुप् ॥३॥ वैराजौ जागतौ चाभि-
सारिणी ॥४॥ नवकौ वैराजस्त्रैष्टुभश्च द्वौ वा वैराजौ नवकस्त्रैष्टुभश्च विराट्स्थाना ॥५॥ एकादशिनस्त्रयोऽष्टकश्च विराड्स्था
॥६॥ द्वादशिनस्त्रयोऽष्टकश्च ज्योतिष्मती ॥७॥ यतोऽष्टकस्ततो ज्योतिः ॥८॥ चत्वारोऽष्टका जागतश्च महाबृहती ॥९॥ मध्ये
द्वेष्टवमध्या ॥१०॥ आद्यौ दशकावष्टकास्त्रयः पंचयुत्तरा विराट्पूर्वा वा ॥११॥ [९]

सप्तमं जगती जागतपदा ॥१॥ अष्टिनस्त्रयः स्वौ च द्वौ महासतोबृहती ॥२॥ अष्टकौ सप्तकः पदको दशको नवकश्च
षष्ठकः वा महापंक्तिः ॥३॥ [१०]

अथ प्रगाथाः ॥१॥ बृहतीसतोबृहत्यौ बार्हतः ॥२॥ ककुप् चेत्पूर्वा काकुभः ॥३॥ महाबृहतीमहासतोबृहत्यौ महा-
बार्हतः ॥४॥ बृहतीविपरीते विपरीतोत्तरः ॥५॥ अनुष्टुप्गायत्र्यौ चानुष्टुभोऽनुष्टुप्मुखास्तुचा इत्युक्ते ॥६॥ [११]

सूक्तसंख्यानुवर्तत आन्यस्याः सूक्तसंख्यायाः ॥१॥ ऋषिश्चान्यस्मादपेरवाविशिष्टः ॥२॥ तु-हि-ह-वै-तच्छब्दविशिष्टा-
नृषिदैवतच्छंदांसि द्वि-त्रि-चतुः-पंच-षट्-सूक्तभांजि यथासंख्यं ॥३॥ अनिरुक्ता संख्या विंशतिः ॥४॥ अनादेशो विंशो
देवता ॥५॥ त्रिष्टुप् छंदः ॥६॥ प्रगाथा बार्हताः ॥७॥ विंशतिका द्विपदा विराजः ॥८॥ तदर्थमेकपदाः ॥९॥ द्विद्विपदास्त्रयः
समामनन्ति ॥१०॥ अयुक्षंस्या द्विपदैव ॥११॥ संडलादिप्राग्नेयमैन्द्रात् ॥१२॥ त्रिष्टुवंतस्य सूक्तस्य शिष्टा जगत्यः ॥१३॥ आद्यौ
गायत्रं प्राग्वैरण्यस्तुपीयात् ॥१४॥ [१२]

॥ इति द्वादशकांडी तु परिभाषा प्रवर्णिता ॥

१ अग्निं नव मधुच्छंदा वैश्वामित्रः । २ वायो वायव्यैन्द्रवायवमैत्रावरुणास्तुचाः । ३ अश्विना द्वादशा श्विदैव-
वैश्वदेवसारस्वतास्तुचाः । सप्तैताः प्रउगदेवताः । ४ सुरूपकृत्नुं दशैंद्रं । ५ आ तु । ६ युंजंत्यादहेत्येताः षण्मास्त्यो
वीळु चिदिद्रेणैय्यैश्चौ च । ७ इंद्रमित् । ८ पंद्र सानसि । ९ इंद्रेहि । १० गायंति द्वादशानुष्टुभं तु । ११ इंद्रमष्टौ
जेता मधुच्छंदसः । १२ अग्निं द्वादश मेधातिथिः काण्व आग्नेयमग्निनेति पादो अग्निदैवतो निर्मेथ्याहवनीयौ । १३
मुसमिद्ध इतीधमः समिद्धो वाग्निस्तनूनपाक्षराशंस इत्यो बर्हिर्देवीर्द्वार उपासानक्ता देव्यौ होतारौ प्रचेतसौ तिस्रो देव्यः
सरस्वतीकाभारत्यस्वष्टा वनस्पतिः स्वाहाकृतय इति प्रत्यृचं देवताः । एतदाग्नीसूक्तं । एतेनान्यान्युक्तदैवतानि । एकादशकानि
तु नाराशंसान्याप्रशब्दोक्तान्यतनूनपांति । १४ ऐमिर्वैश्वदेवं । १५ इंद्र सोमसृत्वयं । तत्रैंद्री मारुती त्वाष्ट्याग्नेय्यैंद्री
मैत्रावरुणी चतस्रो द्रविणोदस आश्विन्याग्नेयीत्यनुदेवताः सर्वत्र । १६ आ त्वा नव । १७ इंद्रावरुणयोरैन्द्रावरुणं युवाकु
पादनिचृतौ इन्द्रो हृसीयसी वा । १८ सोमानमिति पंच ब्राह्मणस्पत्याश्चतुर्थ्यामिंद्रश्च सोमश्च पंचम्यां दक्षिणा चान्याः
सादयस्वत्या नाराशंसी वांत्या । १९ प्रति त्वमाग्निमारुतं ॥ [१] (मन्त्राः १२४)

२० अयमष्टावार्भवं । २१ इह पळेंद्राभं । २२ प्रातयुजा सैका चतस्र आश्विन्यस्तथा सावित्र्य आग्नेय्यौ द्वे देवीनामे-
कैंद्राणीवरुणान्यग्नायीनां यावापृथिव्ये पार्थिवी पृथ्वेण्योऽतो देवा देवी वा । २३ तीव्राश्चतुर्विंशतिर्वायव्यैकैत्रवायव्यौ
मैत्रावरुणमरुवतीयवैश्वदेवपौष्णास्तुचाः शिष्टा आप्योऽस्याध्यर्थाग्नेय्यस्त्रंतः पुरउगिक् परानुष्टुप्तिस्त्रांत्या एकविंशी प्रतिष्ठा ।

[७] (३) ०बृहती स्कंधोप्रीवी वा । (८) नवकाष्टकैकादशाष्टिनो विषमपदा; नवकाष्टयेकादश्याष्टिनो विषमपदा ।

[८] चतुष्पादा । (३) दशकाः । वैराजैर्विराट् ।

[१२] (८) विंशिका । (१०) नृचः, ०दा ऋचः ।

(१३) शेषा । (१४) प्राग्वैरण्यस्तुपात् ।

(१२) निर्मेथ्य; निर्मेथ्य । निर्मेथ्यः आहवनीयश्च । निर्मेथ्याहवनीयाभ्याम् ।

(१३) देवता । (१५) ०ग्नेय्यनुदेवताः । (१८) वा; चांत्या । (२२) देवीनामेकैंद्राणीवरुणानि । (२३) शेषा ।

२४ कस्य पंचोनाजीगर्तिः शुनःशेषः स कृत्रिमो वश्यामित्रो देवरातो वारुणं तु त्रैष्टुभमादौ काय्याश्रेय्यौ
नवित्रस्तुचो गायत्रोऽस्यांत्या भागी वा । २५ यच्चित्तैका । २६ वसिष्ठा दशाश्रेयं तु । २७ अश्वं ससोना गायत्रोऽस्या
त्रीष्टुप् । २८ यत्र प्रावा नव पळनुष्टुवादि यच्चिद्धयौल्लख्यौ परे मौसल्यौ च प्रजापतेर्हरिश्चंद्रस्यांत्या चर्मप्रशंसा वा ।
२९ यच्चित्तस पातं । ३० आ वो अधिकारमाकं पादनिचच्छत्रिष्टुप्परौ तृचावाश्विनोपस्यौ । ३१ त्वमश्रे द्यूना
हिरण्यस्तुप आश्रेयं त्रिष्टुवंत्याष्टमीपोळइत्यौ च । ३२ इन्द्रस्य पंचोना ॥ [२] (मन्त्राः १८९)

३३ एत । ३४ त्रिश्चिद्द्वादशाश्विनं नवम्यंत्ये त्रिष्टुभौ । ३५ ह्ययाम्येकादश सावित्रं नवमी जगत्याद्या च सा लिंगो-
नदेवतपादा । ३६ प्र वो विंशतिः कण्वो धौर आश्रेयं प्रागाथमूर्ध्व ऊ पु यौष्यौ । ३७ क्रीळं पंचोना मारुतं हि गायत्रं
तु । ३८ कद्ध । ३९ प्र यद्दश प्रागाथं तु । ४० उत्तिष्ठाष्टौ ब्राह्मणस्पत्यं । ४१ यं रक्षंति नव वरुणमित्रार्यम्णां मध्ये तृच
अदिलेभ्यो गायत्रं हि । ४२ सं पुषन्दश पौष्णं । ४३ कटुद्राय नव रौद्रं तृतीया मैत्रावरुणी चांत्यस्तुचः सौम्योऽस्यानुष्टुप् ।
४४ अश्रे पळूना प्रस्कण्वः काण्व आश्रेयं तु प्रागाथमाद्यो द्वचोऽभ्युपसां च । ४५ त्वमश्रे दशानुष्टुभमर्धचोऽन्त्यो देवः ।
४६ एषो पंचोनाश्विनं तु गायत्रं ॥ [३] (मन्त्राः १७३)

४७ अयं दश प्रागाथं तु । ४८ सह पोळशोपस्यं तु । ४९ उपश्रुतुष्कमानुष्टुभं तु । ५० उहु त्वं ससोना सौयं
ववाद्या गायत्रोऽन्त्यस्तुचो रोगान्न उपनिषत् । ५१ अभि त्वं पंचोना सव्यो द्वित्रिष्टुवंतं । अंगिरा इन्द्रतुल्यं पुत्रमिच्छन्नभ्य-
प्रावत्सव्य इतींद्र एवास्य पुत्रोऽजायत । ५२ त्वं सु त्रयोदश्यंत्ये त्रिष्टुभौ । ५३ न्यू ष्वेकादशांत्ये त्रिष्टुभौ । ५४ मा
नोऽस्या त्रिष्टुप् पष्ठयष्टमी नवमी च । ५५ दिवश्चिदष्टौ जागतं हि । ५६ एष प्रपद् । ५७ प्र मंहिष्ठा । ५८ नृ चिन्नव
शेषा गौतम आश्रेयं हि चतुस्त्रिष्टुवंतं । ५९ वया इत्सस वैश्वानरीयं । ६० वह्निं पंच । ६१ अस्मा इदु पोळश ॥ [४]
(मन्त्राः १५२)

६२ प्र ससोना । ६३ त्वं नव । ६४ वृष्णे पंचोना मारुतं त्रिष्टुवंतं । परमाश्रेयमैन्द्रात् । ६५ पश्चा दश पराशरः
गायत्रो द्वैपदं तत् । ६६ रयिः । ६७ वनेषु । ६८ श्रीणन् । ६९ शुक्रः । ७० वनेमैकादश । ७१ उप प्र दश ।
७२ नि काव्या । ७३ रयिर्न । ७४ उपप्रयंतो नव गोतमो राहुगणो गायत्रं तु । ७५ जुषस्व पंच । ७६ का ते ।
७७ कथा । ७८ अभि त्वा गायत्रं तु । ७९ हिरण्यकेशो द्वादशाद्यौ तृचौ त्रैष्टुभौषिगहौ पूर्वोऽशये वा मध्यमाय । ८०
एषा पोळशैंद्रं पातं हि यामित्यस्यां निपातिनो दध्यङ्मनुरथर्वा चेति ॥ [५] (मन्त्राः १८५)

८१ इन्द्रो नव । ८२ उपो पु पङ् जगत्यंतं । ८३ अश्वावति जागतं । ८४ असावि विंशतिः पळनुष्टुभ औषिगहपांक्त
गायत्रैष्टुभास्तृचाः प्रागाथः । ८५ प्र ये द्वादश मारुतं ह पंचम्यंत्ये त्रिष्टुभौ । ८६ मरुतो दश गायत्रं । ८७ प्रत्वशसः
८८ आ विद्युन्मद्गिरायांत्ये प्रस्तारपंक्ती पंचमी विराड्रूपा । ८९ आ नो दश वैश्वदेवं तु पंचाद्याः ससमी
य जगत्यः पष्ठी विराट्स्थाना । ९० ऋजुनीती नव गायत्रमंत्यानुष्टुप् । ९१ त्वं सोम अयिका सौम्यं पंचम्यादि
गायत्रो द्वादशोष्णिक् च । ९२ एता उ त्या द्यूनोपस्यं चतुर्जगत्यादि पळुणिगंतं तृचोऽस्य आश्विनः । ९३ अग्नीषोमौ
द्वादशाष्टीपोमीयमाथास्तिस्रोऽनुष्टुभ उपांत्यास्तिस्रो गायत्रोऽष्टमी जगती वा । ९४ इमं पोळश कुत्स आश्रेयं तद्वित्रिष्टुवंतं
पूर्वो देवास्तयः पादा देवास्तयो मित्रोऽर्धचो लिंगोक्तदेवतो यद्देवत्यं वा सूक्तं ॥ [६] (मन्त्राः १६३)

९५ द्वे एकादशोपसाय चाशये । ९६ स प्रत्नथा नव द्रविणोदसे । ९७ अप नोऽष्टौ शुचये गायत्रं । ९८ वैश्वानरस्य
शुचैश्वानरीयं । ९९ जातवेदस एका जातवेदस्यमेतदादीन्येकभूयांसि सूक्तसहस्रमेतत्कश्यपार्षं । १०० स यो वृषैकोना
गर्भान्नाविप्युपनिषत् । १०१ प्र मंदिन एकादश कुत्स आद्या गर्भान्नाविप्युपनिषत्तुस्त्रिष्टुवंतं ।

(२४) अस्यांता । (२६) वसिष्ठा । (२९) यच्चिद्धि । (३०) तृचावाश्विनोपस्यं । (३४) नवम्यंतं (३५) लिंगोक्तदेवताः
गायत्रयः देवतपादाः । (३६) धौर । (५०) उपनिषद् अंत्योऽर्धचः शनुभश्च । द्विषन्नः । (८५) पंचम्यंतं । (९४) देवत्योः
यद्देवत्यं । (९५) एकादशोपसाय । (९९) सूक्तसहस्रमेतत् कश्यपार्षं । (१०१) कुत्सश्चतुस्त्रिष्टुवंतमाथा
गर्भान्नाविप्युपनिषत् ।

१०२ इमां तैऽस्या त्रिष्टुप् । १०३ तत्तेऽष्टौ । १०४ योनिर्नव । १०५ चंद्रमा एकोनापत्यस्त्रितो वा वैश्वदेवं हि पांक्तमंथा त्रिष्टुबृहती महाबृहती यवमध्या । १०६ इंद्रं मित्रं सप्त त्रिष्टुबंतं । १०७ यज्ञस्तृचं । १०८ य इन्द्राग्नी सप्तोर्नैऽमां तु । १०९ वि ह्यष्टौ । ११० तत् नवार्भवं तु पंचम्यंत्वे त्रिष्टुभौ । १११ तक्षन्पंचांत्वा त्रिष्टुप् । ११२ ईंके पंचाधिकाश्विनमाद्यौ पादौ लिङ्गोक्तदेवतावंत्वे त्रिष्टुभौ ॥ [७] (मन्त्राः १७९)

११३ इदं विंशतिरूपस्य द्वितीयोऽर्धर्चो रात्रेश्च । ११४ इमा एकादश रौद्रं द्वित्रिष्टुबंतं । ११५ चित्रं पट् सौर्यं । ११६ नासत्याभ्यां पंचाधिका कक्षीवान्दैर्घतमस उशिकप्रसूत आश्विनं वै । ११७ मध्वः । ११८ आ वामेकादश । ११९ आ वां रथं दश जागतं । १२० का राधद्वादशांत्वा दुःस्वप्ननाशिन्याद्या गायत्री द्वितीया ककुप्तृतीयाचतुर्थ्यां काविराण्णष्टरूप्यौ पंचमी तनुशिरा षष्ठ्यक्षरैरुष्णिग्विष्टारबृहती कृतिर्विराट् तिस्रो गायत्र्यः । १२१ कदित्वा पंचोना वैश्वदेवं वा । [८] (मन्त्राः १३५) [इति प्रथमोऽष्टकः । मन्त्राः १३७०]

१२२ प्र वो वैश्वदेवमा वो विराड् रूपे । १२३ पृथुः सप्तो नोपस्यं तु । १२४ उषा उच्छंती । १२५ प्राता रत्नं सप्त स्वनयस्य दानस्तुतिरुपजगत्यौ । १२६ अमं दानिति कक्षीवान्दानतुष्टः पंचभिर्भावयव्यं तुष्टावांत्वे अनुष्टुभौ भावयव्यरोमशयोर्दपत्योः संवादः । १२७ अग्निमेकादश परुच्छेपो दैवोदासिराग्नेयं तु पारुच्छेपं सर्वमात्यष्टं तत्रातिष्ठतिः षष्ठी । १२८ अयं जायताष्टौ । १२९ यं त्वमेकादश षष्ठ्यदवी प्रमा वोऽतिशक्त्यां वषिष्ठं रंत्या । १३० पुंद्वा हि दशांत्वा त्रिष्टुप् । १३१ इन्द्राय सप्त । १३२ त्वया षड्युवंतमैद्रापावतोऽर्धर्चः । १३३ उभे सप्तादौ त्रिष्टुसिन्धोऽनुष्टुभो गायत्री धृतिरष्टिः । १३४ आ त्वा षड्वायव्यं त्वंत्वाष्टिः । १३५ स्तीर्णं नव चतुर्थ्याद्याः पंचैन्द्रश्चोपांत्वे अष्टी । १३६ प्र सु सप्त मैत्रावरुणं त्वंत्वे लिङ्गोक्तदेवत्ये अंत्वा त्रिष्टुप् ॥ [९] (मन्त्राः १३७)

१३७ सुपुम तृचमतिशक्तं । १३८ प्र चतुष्कं पौष्णं । १३९ अस्तु श्रीपळेकादश वैश्वदेवी मैत्रावरुण्याश्विन्यस्त्रिस्तु पुंद्वाग्नेयी मारुत्यैन्द्राग्नी बार्हस्पत्या वैश्वदेव्यंत्वा त्रिष्टुपंचमी बृहती वैश्वदेवमेतदेवमन्यासामपि सूक्तप्रयोगे वैश्वदेवं सूक्तमेदप्रयोगे यजिषं सा देवता । १४० वेदिपदे सप्तोना दीर्घतमा औचथ्य आग्नेयं तु द्वित्रिष्टुबंतं तु त्रिष्टुबृहती वा । १४१ बळित्वा । १४२ समिद्ध आप्रिय आनुष्टुभमंत्त्यैद्री । १४३ प्र तव्यसीमष्टावाग्नेयं तु तत्रिष्टुबंतं । १४४ पति प्र सप्त जागतं । १४५ तं पृच्छत पंचांत्वा त्रिष्टुप् । १४६ त्रिमूर्धानं । १४७ कथा । १४८ मथीयत् । १४९ महः स वैराजं । १५० पुरु तृचमौष्णिहं । १५१ मित्रं नव मैत्रावरुणं हि जागतं मैत्र्याद्या । १५२ युवं सप्त । १५३ यजामहे चतुष्कं । १५४ विष्णोः षड्वैष्णवं हि । १५५ प्र वो जागतं त्वैन्द्रश्चाद्यस्तृचः । १५६ भव पंच । १५७ अबोधि पळाश्विनं त्वंत्वे त्रिष्टुभौ ॥ [१०] (मन्त्राः १४३)

१५८ वसू अंत्वा अनुष्टुप् । १५९ प्र यावा पंच यावापृथिवीयं तु जागतं तु । १६० ते हि । १६१ किमु भेषा पळनाभवं त्रिष्टुबंतं । १६२ मा नो द्व्यधिकाश्वस्तुतिस्तु तृतीयापण्यौ जगत्यौ । १६३ यदक्रंदः सप्तोना । १६४ अस्य द्विपंचाशदत्यस्तवं त्वेतत्संशयोत्थापनप्रश्नप्रतिवाक्यान्यत्र प्रायेण ज्ञानमोक्षाक्षरप्रशंसा च पंचपादं साकंजानां यद्वायवेऽयं स शिक्ते सप्तार्धगर्भा गौरीरिति जगत्स्यः । एतदंतं वैश्वदेवं तस्याः समुद्रा इति वाचः समुद्रा आपोऽक्षरं सा प्रस्तारपंकितः शकमयमिति शकधूम उक्षाणं पृथिमिति सोमस्त्रयः केशिन इत्यग्निः सूर्यो वायुश्च केशिनश्चत्वारि चारवाच इंद्रं मित्रं सौर्यौ द्वादशेति संवत्सरसंख्यं कालचक्रवर्णनं यस्ते सरस्वत्यै यजेन साध्येभ्यः परानुष्टुप्सौरी पर्जन्याग्निदेवता वांत्वा सरस्वते सूर्याय वा । १६५ कथा पंचोना संवादोऽगस्त्यैन्द्रमरुतां तृतीयाद्ययुजो मरुतां वाक्यमंत्त्यस्तृचोऽगस्त्यस्य शिष्टा इन्द्रस्यैकादशी च मरुतांस्त्रिष्टुभो देवता ॥ [११] (मन्त्राः १३२)

(१०५) त्रिष्टुबंतं । (११०) पंचम्यंते । (१२०) पंचम्यौ । का राधद्वादशांत्वा दुःस्वप्ननाशिनी गायत्रानुष्टुभौष्णिहा बृचं विष्टारबृहती कृतिर्विराट् तिस्रो गायत्र्यो द्वितीयोष्णिगवा तृतीयाचतुर्थ्यां काविराण्णष्टरूप्यौ पंचमी तनुशिरा वा । (१२५) उप चरंति । (१२९) अतिशक्त्यां प्यंत्वा । (१३२) त्वया वयं । (१३६) ऽदेवते । (१४८) मथीयत् । (१५९) यावापृथिवीयं । (१६४) ऽपुतदंतं तु । (१६५) ऽसंवादोऽगस्त्यैन्द्रमरुतां तृतीयाद्ययुजो मरुतां वाक्यमंत्त्यस्तृचोऽगस्त्यस्य शिष्टा ।

१६६ तन्वगस्यो मारुतं हि द्वित्रिष्टुवंतं मित्रावरुणयोर्द्वित्रिष्टुवंतं संप्रसं दृष्ट्वा वासतीवरे कुंभे रेतोऽपतत्ततोऽ-
 नस्य-वसिष्ठावजायेतां । १६७ सहस्रमेकादशाद्यैत्री । १६८ यज्ञायज्ञा दश त्रिष्टुवंतं । १६९ महोऽष्टौ द्वितीया
 विराट् । १७० न नूनं पंचागस्येनैन्द्रे हविषि मरुतामुद्यत इन्द्रागस्ययोः संवाद ऐन्द्रस्तत्राद्या तृतीया चैन्द्रवाक्यं चतुर्थी
 वायौ बृहती तिस्रोऽनुष्टुभः । १७१ प्रति वः पणमारुतं तु चतस्रोऽस्या मरुत्वतीयाः । १७२ चित्रस्तृचं गायत्रं ।
 १७३ गायतसोना । १७४ त्वं राजा दश । १७५ मरुति पञ्चानुष्टुभं तु त्रिष्टुवंतं त्वाद्या स्कंधोमीवा । १७६ मरुति नः ।
 १७७ आ चर्पणि प्राः पंच । १७८ यद्वा स्या । १७९ पूर्वीः षड् जाया-पत्योर्लोपासुद्राया अगस्यस्य च द्विचाभ्यां सत्यं
 संवादं श्रुत्वांतेवासी ब्रह्मचार्यस्ये बृहत्यादी अपश्यत् । १८० युवोर्दशाश्विनं वै । १८१ कदु नव । १८२ अभूदिदमष्टौ
 पण्यस्यै त्रिष्टुभौ । १८३ तं युजाथां षट् ॥ [१२] (मन्त्राः १४२)
 १८४ ता वां । १८५ कतरैकादश द्यावापृथिवीयं । १८६ आ नो वैश्वदेवं । १८७ पितुं न्वन्नस्तुतिर्गायत्रं त्वाद्या-
 नुष्टुभार्मा तृतीया पंचम्याद्यश्च तिस्रोऽनुष्टुभोऽस्या च बृहती वा । १८८ समिद्ध आप्रियः । १८९ अग्ने नयाष्टावाग्नेयं ।
 १९० अनर्वाणं बार्हस्पत्यं । १९१ कंकतः षोडशोपनिषदानुष्टुभमन्तृणसौर्यं विपशंकावानगस्यः प्रात्रवीदशम्याद्यास्तिस्रो
 महापण्यो महाबृहती च ॥

॥ शतर्चिनां मण्डलं तु समाप्तं प्रथमं त्विति ॥ [प्रथममण्डलस्य मन्त्राः २००६]

य आगिरसः शौनहोत्रो भूत्वा भार्गवः शौनकोऽभवत्स गृत्समदो द्वितीयं मंडलमपश्यत् । १ त्वमग्ने जागतं तु ।
 २ यज्ञेन ससोना । ३ समिद्ध एकादशाग्रं ससमी जगती । ४ हुवे नव सोमाहुतिर्भागवो ह । ५ होताष्टावानुष्टुभं ।
 ६ इमां मे गायत्रं हि । ७ श्रेष्ठं षट् । ८ वाजयज्ञिवांत्यानुष्टुप् ॥ [१३] (मन्त्राः १५९)
 ९ नि होता । १० जोहूत्रः । ११ श्रुधि सैकेंद्रं विराट्स्थानमृतेऽस्यां । १२ यो जातः पंचोना । १३ ऋतुः
 ससोनास्या त्रिष्टुप् । १४ अध्वर्यवो द्वादश । १५ प्र व दश । १६ प्र वो नवांत्या त्रिष्टुप् । १७ तदस्मै द्वित्रिष्टुवंतं ।
 १८ प्रातः । १९ अपायि । २० वयं ते स नो विराड् रूपा । २१ विश्वजिते षट् त्रिष्टुवंतं । २२ त्रिकद्वकेषु चतुष्क-
 मप्याद्यतिशाकरमंत्याष्टिर्वा । २३ गणानामेकोना ब्राह्मणस्पत्यं ह बार्हस्पत्यास्तु दृष्टलिगाः पंचदश्यस्ये त्रिष्टुभौ ॥ [१४]
 (मन्त्राः १५७)

२४ सेमां षोडशांत्या त्रिष्टुब्बादशी च सैद्री च । २५ इंधानः पंच जागतं तु । २६ ऋजुश्चतुष्कं । २७ इमा-
 स्यूना कूर्मो गार्त्समदो हि वादित्येभ्यः । २८ इदमेकादश वारुणं । २९ धृतव्रताः सप्त वैश्वदेवं । ३० ऋतमेकादश
 जागर्थं पष्ट्यैद्रासोमी सरस्वति त्वमिति सारस्वतोऽर्धर्चो यो नो बार्हस्पत्या तं वो मारुती । ३१ अस्माकं सप्त वैश्वदेवं
 त्रिष्टुवंतं । ३२ अस्य मेऽष्टौ जागतं ज्यनष्टुवंतं द्यावापृथिव्यैका द्वे ऐंद्रयौ त्वाष्ट्यौ वा द्वे द्वे राकासिनीवात्योरन्त्या लिङोक्त
 देवता । ३३ आते पंचोना रौद्रं । ३४ धारावरा मारुतं त्रिष्टुवंतं । ३५ उपेमपोनप्त्रियं । ३६ तुभ्यं षडृतव्यं तु
 जागतं तु ॥ [१५] (मन्त्राः १३७)

३७ मंदस्व । ३८ उडु व्य एकादश सावित्रं । ३९ प्रावाणेवाष्टाश्विनं । ४० सोमापूषणा षट् सोमापौष्णमंत्योऽ-
 प्यैन्द्रादितेः । ४१ वायो सैका गायत्रमुक्ता देवताः प्रउगेणाद्ये तु तृचैऽत्यैन्द्रवायवी द्यावापृथिव्योऽस्यस्तृचो हाविर्धानो
 वा तृतीयः पादो वाभ्येयोऽवितमेऽनुष्टुभौ बृहती च । ४२ कनिक्रदत्तृचं । ४३ प्रदक्षिणिऽजागतं मध्येऽतिशक्यंष्टिर्वा ।
 एताभ्यामृषिरध्वनि वाश्यमानं शकुंतं तुष्टाव ॥

॥ इति गार्त्समंद द्वितीयं मंडलं समाप्तम् ॥ [द्वितीयमण्डलस्य मन्त्राः ४२९]

(१६९) ० विराट्पंक्तिः । (१७०) वादौ च बृहती । (१८७) (ऋग्विधाने, १।२६।६) तृतीयांत्ये । ० अंत्या बृहती-
 चानुष्टुभा । (१९१) ० दशम्याद्याश्च तिस्रो ० । ० निषदन्तृणसौर्यमानुष्टुभं ।
 (२) षड्गादि जगथ्यः, जगथ्यौ । (२३) ब्राह्मणस्पत्यं ह । (२७) इमा गिरः । वादित्यं । (२८) वारुणमुपांत्वा
 नुस्वपतनाशिनी । (३०) पष्ट्यैद्रासोमी... नो बृहस्पतिस्तवोऽस्या । (३५) ० नप्त्रियं, ० नप्यं ।

कुशिकस्वैरीरथिरिन्द्रतुल्यं पुत्रमिच्छन्ब्रह्मचर्यं चचार तस्येन्द्र एव गाथी पुत्रो जज्ञे गाथिनो विश्वामित्रः स तृतीयं मंडलम-
पश्यत् । १ सोमस्य व्यधिका । २ वैश्वानराय पंचोना वैश्वानरीयं तु जागतं तु । ३ वैश्वानरायैकादश । ४ समिध-
मिदाग्निः । ५ प्रत्यग्निः । ६ प्र कारवः । इत्याग्नेययोरन्यासामपि निपातो दृश्यते ॥ [१६] (मन्त्राः १४०)

[द्वितीयोऽष्टकः । मन्त्राः ११४७]

७ प्र ये । ८ अंजंति यूपस्तुतिः षष्ठ्याद्याभिर्बहवोऽस्था व्रश्चिन्यष्टमी वैश्वदेवी वा तृतीयाससम्यावनुष्टुभौ । ९ सखायो
नव बार्हतं त्रिष्टुवंतं । १० त्वामग्न औष्णिहं । ११ अग्निहोता गायत्रं तु । १२ इंद्राग्नी ऐंद्राग्नं । १३ प्र वः सस
ऋषभस्त्वानुष्टुभं । १४ आ होता । १५ वि पाजसा कात्य उत्कीलस्तु । १६ अयमग्निः षट् प्रागाथं । १७ समिध-
मानः पंच कतो वैश्वामित्रस्तु । १८ भवा नः । १९ अग्निं होतारं गाथी ह । २० अभिमुषसमाद्यात्ये वैश्वदेव्यौ । २१
इमं न उपाद्ये अनुष्टुभौ विराड्रूपा सतोवृहती चांत्या । २२ अयं स उपांत्यानुष्टुपुरीष्येभ्योऽग्निभ्यः । २३ निर्मथितो
देवश्रवा देववातश्च भारतौ तृतीया सतोवृहती । २४ अग्ने सहस्र गायत्रमाद्यानुष्टुप् । २५ अग्ने दिवो वैराजमुपांत्या-
मैंद्री । २६ वैश्वानरं नव तृचौ वैश्वानरीयमारुतौ जागतौ दृच आत्मस्तुतिर्वा पूर्वात्मगीतांत्योपाध्यायस्तुतिः । २७ प्र
वः पंचोना गायत्रं त्वृतव्या वाद्या । २८ अग्ने जुषस्व षट् तृतीयाद्युष्णिक् त्रिष्टुब्जगत्यः । २९ अस्तीदं षोडशाद्याचतुर्थी-
दशमीद्वादश्योऽनुष्टुभः षष्ठ्येकादश्युपांत्ये च जगत्यः पंचम्यृत्विग्भ्यो वा ॥ [१७] (मन्त्राः १७६)

३० इच्छंति व्यधिकेंद्रं । ३१ शासत्कुशिको विश्वामित्र एव वा श्रुतेः । ३२ इंद्र सोमं ज्यूना । ३३ प्र पर्वतानां
ससोना संवादां नदीभिर्विश्वामित्रस्योत्तिरीषोस्तत्र नदीवाक्यं चतुर्थीषष्ठ्यष्टमीदशम्यः षष्ठीसप्तम्योस्त्विन्द्रस्तुतिरंत्यानुष्टुप् ।
३४ इंद्रः पूर्भिदेकादश । ३५ तिष्ठा हरी । ३६ इमामू षूपांत्यां घोरोऽपश्यत्सा निर्दहेच्छस्यमानेति श्रूयते । ३७
वाग्नेहत्याय गायत्रमंत्यानुष्टुप् । ३८ अभि तष्टेव दश प्रजापतिः स वैश्वामित्रो वाच्यो वा द्वौ वा तौ न वैकोऽपि । ३९
इंद्रं मतिर्नव ॥ [१८] (मन्त्राः १३७)

४० इंद्र त्वा गायत्रं हि । ४१ आ तू नः । ४२ उप नः । ४३ आ याद्यष्टौ । ४४ अयं ते पंच बार्हतं तु । ४५
आ मैद्रेः । ४६ युधमस्य । ४७ मरुत्वान् । ४८ सद्यो ह । ४९ शंसा महान् । ५० इंद्रः स्वाहा । ५१ चर्पणी-
धृतं द्वादशाद्यांत्यौ तृचौ जागतगायत्रौ । ५२ धानावंतमष्टौ पूर्वांश्च गायत्रं षष्ठी जगती । ५३ इंद्रापर्वता चतुर्विंशति-
राष्ट्रद्रापार्वती पंचदश्याद्विद्वे वाचे ससर्पयै चतस्रो रथांगस्तुतयोऽस्या अभिशापास्ता वसिष्ठद्वेपिण्यो न वसिष्ठाः शृण्वन्ति ।
दशमीषोडश्यौ जगत्यौ त्रयोदशी गायत्री द्वादशीविंशीद्वादश्योऽनुष्टुभोऽष्टादशी वृहती । ५४ इमं महे व्यधिकोक्तगोत्रः
प्रजापतिर्हि वैश्वदेवं ह । ५५ उपसः ॥ [१९] (मन्त्राः १५८)

५६ न ताष्टौ । ५७ प्र मे षट् । ५८ धेनुर्नवाश्विनं । ५९ मित्रो मैत्रं चतुर्गायत्र्यंतं । ६० इहेह वः ससार्भवं जागतं
तृचोऽस्य ऐंद्रश्च । ६१ उप उपस्यं । ६२ इमा उ द्र्यूनेन्द्रावरुणबार्हस्पत्यपौष्णसावित्रसौम्यमैत्रावरुणास्तृचा अंत्यो
जमदग्न्याषो वा चतुर्थ्याद्या गायत्र्यः ॥

॥ इति वैश्वामित्रं तृतीयं मंडलं समाप्तम् ॥ [तृतीयमण्डलस्य मन्त्राः ६१७]

X वामदेवो गौतमश्चतुर्थं मंडलमपश्यत् । १ त्वां ह्यग्ने विंशतिरष्टयतिजगतीधृतय आद्या उपाद्याश्चतस्रो वारुण्यश्च
वा । २ यो मर्येणु । ३ आ वः षोडशाद्या रौद्री । ४ कृणुश्च पंचोना राक्षोहं ॥ [२०] (मन्त्राः १३५)

५ वैश्वानराय वैश्वानरीयं । ६ ऊर्ध्व ऊ त्वेकादश । ७ अयमिहादौ जगती पंचानुष्टुभः । ८ दूतं वोऽष्टौ गायत्रं तु ।
९ अग्ने मृळ । १० अग्ने तमद्य षट्पांक्तं पंचमी महापदपंक्तिरंत्योष्णिक् चतुर्थी षष्ठ्युपांत्या वा सप्तम्याः पंचकौ मुख्यौ
तृतीयः सप्तको नवकश्चाष्टम्याः पंचकः पादश्चतुष्कः सप्तकश्चैष्टुभश्च । ११ भद्रं षट् । १२ यस्त्वा । १३ प्रत्यग्निः
पंच लिगोक्तदैवतं त्वेकं । १४ प्रत्यग्निः । १५ अग्निहोता दश गायत्रमृषिर्बोधित्याभ्यां सोमकं साहदेव्यमभ्यवदत्पराम्भा-

(१५) कात्योत्की० (५३) अभिशापार्थास्ता । (६०) इहेह ससार्भवं । (६१) उप औपस्यं ।

(१५) गायत्रमृषिर्बोधिति द्वाभ्यां । X C यः पूर्वाभिर्देवैर्नृपुमनुष्यान् पंच आन्त्राणि क्षुनः श्येनरूपेणेन्द्रो वृत्त्य-
र्थमाहरन्मधु यस्य स वामदेवो० ।

मस्याश्चिनावायुरयाचत । १६ आ सत्यः सैकेंद्रं । १७ ख मही असिन्ध्यामेकपदा । १८ अयं पंथाः ससोना संवाद
इन्द्रादितिवामदेवानां ॥ [२१] (मन्त्राः १४८)

१९ एवैकादश । २० आ नः । २१ आ यातु । २२ यन्नः । २३ कथोपांत्यास्तिस्र ऋतदेव्यो वा । २४ का
मुदुतिरुपांत्यानुष्टुप् । २५ को अद्याष्टौ । २६ अहं मनुः ससाद्याभिस्तिस्रभिरिन्द्रमिवात्मानमृषिस्तुष्टावेन्द्रो वात्मानं
परा नवाष्टौ वा इयेनस्तुतिः । २७ गर्भे तु पंचांत्या शक्ररी । २८ त्वा युजैद्रासोमं वा । २९ आ नः स्तुतः । ३०
नकिश्चतुर्विंशतिर्विवाश्चित्तुच उपस्यश्च गायत्रं ह्यष्टम्यंते अनुष्टुभौ । ३१ कया पंचोनाभी पु पादनिचृत् । ३२ आ तू नश्च-
तुर्विंशतिरंत्याभ्यामिन्द्राश्चो स्तुतौ ॥ [२२] (मन्त्राः १५९)

३३ प्र क्रभुभ्य एकादशार्धवं वै । ३४ क्रभुर्विभ्वा । ३५ इहोप नव । ३६ अनश्चोऽस्या त्रिष्टुप् । ३७ उप नोऽष्टौ
चतुष्टुबंतं । ३८ उतो हि दश दाधिकं हि द्यावापृथिव्याद्या । ३९ आशुं पञ्चांत्यानुष्टुप् । ४० दधिक्रावणः पंच चतस्रो-
द्या जगत्थोऽस्या सौरी । ४१ इन्द्रा को वामेकादशैन्द्रावरुणं तु । ४२ मम द्विता दश त्रसदस्युः पौरुकुत्स्यः पळाद्या
आमस्तवः । ४३ क उ श्रवत्सस पुरुमीकहाजमीकहौ सौहोत्रौ त्वाश्चिनं हि । ४४ तं वां । ४५ एष स्य त्रिष्टुबंतं ।
४६ अयं वायव्याद्यैद्रवायवं तु गायत्रं । ४७ वायो चतुष्कमाद्या वायव्यानुष्टुभं तु । ४८ विहि पंच वायव्यं । ४९ इदं
वां पञ्चैन्द्रावार्हस्पत्यं गायत्रं । ५० यस्तस्तंभैकादश बार्हस्पत्यमंते ऐन्द्रौ चोपांत्या जगती ॥ [२३] (मन्त्राः १४४)

५१ इदमुपस्यं तु । ५२ प्रति ष्या सप्त गायत्रं । ५३ तदेवस्य सावित्रं तु जागतं । ५४ अभूदेवः षट् त्रिष्टुबंतं ।
५५ को वा दश वैश्वदेवं त्रिगायत्र्यंतं तु । ५६ मही सप्त द्यावापृथिवीयं । ५७ क्षेत्रस्याष्टौ तिस्रः क्षेत्रपस्याः शुना-
पैका परा पुरउष्णिक् सांत्या च शुनासीराभ्यामुपांते सीतायै ते चानुष्टुभावाद्याचतुर्थ्यौ च । ५८ समुद्रादेकादशान्तेयं
जगत्यंतं सौर्यं वापं वा गव्यं वा घृतस्तुतिर्वा ॥

॥ इति वामदेव्यं चतुर्थं मंडलं समाप्तम् ॥ [चतुर्थमण्डलस्य मन्त्राः ५८९]

नमोऽग्निभ्यो भौमोऽग्निः पंचमे मंडलेऽनुक्तगोत्रमात्रेयं विद्यात्पंक्त्यंतस्य च सूक्तस्य शेषमानुष्टुभं । १ अबोधि द्वादश
पुषगविष्टिरौ । २ कुमारं कुमारो वृशो वा जान उभौ वा शक्र्यंतं कं वीत्यृचोस्तु वृश एव । ३ त्वमग्ने वसुश्रुतः + । ४
त्वामग्ने एकादश । ५ सुसमिद्धायाग्रं गायत्रं । ६ अग्निं तं दश पांक्तं । ७ सखाय इषः पंक्त्यंतं । ८ त्वामग्ने सप्त
जागतं ॥ [२४] (मन्त्राः १५२) [इति तृतीयोऽष्टकः । मन्त्राः १२०९]

९ त्वामग्ने गयोऽस्यापंचम्यौ पंक्ती । १० अग्न ओजिष्ठसंस्याचतुर्थ्यौ च । ११ जनस्य षट् सुतंभरो जागतं । १२
यमनये । १३ अचैतो गायत्रं तु । १४ अग्निं स्तोमेन । १५ प्र वेधसे पंचांगिरसो धरुणः । १६ बृहत्पूरुः पंक्त्यंतं
हि । १७ आ यज्ञः । १८ प्रातर्मृक्त्वाहा द्वितः । १९ अभ्यवस्था वत्रिर्गायत्र्यावनुष्टुभौ विराड्रूपा । २० यमग्ने
चतुष्कं प्रयस्वंतः पंक्त्यंतं ह । २१ मनुष्वत्ससः । २२ प्र विश्वसामन्विश्वसामा । २३ अग्ने शुभ्रो विश्वचर्षणिः ।
२४ अग्ने त्वं गौपायना लौपायना वा बंधुः सुबंधुः श्रुतबंधुर्विप्रबंधुश्चैकर्चा द्वैपदं । २५ अच्छा वो नव वसूयव आनु-
ष्टुभं । २६ अग्ने गायत्रमन्त्या लिंगोक्तदेवता । २७ अनस्वंता षट् त्रैवृष्णपौरुकुत्स्यौ द्वौ त्र्यरुणत्रसदस्यू राजानौ भारत-
ह्यमेषोऽस्यास्तिस्रोऽनुष्टुभो नात्मात्मने दद्यादिति सर्वास्वत्रिं केचिदत्यैन्द्राग्नी । २८ समिद्धो विश्ववारात्रेयी त्रिष्टुब्जगती
त्रिष्टुबनुष्टुगायत्र्यौ । २९ त्र्ययमा पंचोना गौरिवीतिः शाक्य ऐन्द्रमुशना यदौशनसो वा पादः । ३० क स्य बभ्रुर्कण-

(१८) युजैद्रासोमं । (३०) ह्यष्टम्यंते । (४२) आत्मसंस्तवः । (४७) ० मानुष्टुभं त्वाद्या वायव्या ।
(५७) आद्या चतुर्थी च; ते अनुष्टुभावाद्या च चतुर्थी च ।
+ (३) आद्या विराट् तृतीया मारुतरौद्रावैष्णवी ।
(१०) अंत्या चतुर्थी च । (२१) मनुष्वत्ससः । (२२) प्र विश्वसामा । (२६) अंत्या वैश्वदेवी; अंत्या
वैश्वदेवी वा । (२७) वृष्णिपौरुकुत्स्यौ । त्रैवृष्णः पौरुकुत्स्यौ ० ।

चयोऽप्यत्र राजा स्तुतः । ३१ इंद्रो रथाय ससोनावस्युरुग्रमिति कौत्स्यौशनसौ वा पादौ परैर्द्राकौत्सी । ३२ अर्द्धद्वौ दश गातुः ॥ २५ ॥ (मन्त्राः १६८)

३३ महि दश प्राजापत्यः संवरणः । ३४ अजातशत्रुं नव त्रिष्टुवंतं । ३५ यस्तेऽष्टौ प्रभूवसुरांगिरसः पंकत्यंतं । ३६ स आ गमत् षट् तृतीया जगती । ३७ सं भानुना पंचात्रिः । ३८ उरोराणुष्टुभं । ३९ यदिन्द्र पंकत्यंतं । ४० आ याहि नव द्युष्णिगाद्यन्तानुष्टुम्मध्ये च सा सौरी तदादीतिहासः स्तुतिकर्मत्वादत्रिदैवतैव । ४१ को नु विंशतिर्वैश्वदेवं वै तत् षोडशाद्यतिजगत्यावंत्यैकपदा । ४२ प्र शंतमा द्वयनैकादशी रौद्री । ४३ आ धेनवस्यूना । एतयोरुपांत्यैकपदा । ४४ तं प्रतथा पंचोना काश्यपोऽवत्सारोऽन्ये च ऋषयोऽत्र दृष्टलिंगा द्वित्रिष्टुवंतं । ४५ विदा एकादश सदाष्टुणः । ४६ ह्योऽष्टौ प्रतिक्षत्रोऽस्यो हृचो देवपत्नीस्तवोऽस्या त्रिष्टुब्धिताया च ॥ [२६] (मन्त्राः १४६)

४७ प्रयुजंती सप्त प्रतिरथः । ४८ कटु पंच प्रतिभानुर्जागतं । ४९ देवं वः प्रतिप्रभोऽस्या तृणपाणिः । ५० विश्वः स्वस्यात्रेयः पंकत्यंतं । ५१ अग्ने पंचोना चतस्रो गायत्र्यः षष्ठ्युष्णिहस्तिस्रो जगत्यास्त्रिष्टुभो वांत्ये अनुष्टुभौ । ५२ प्र श्यावाश्च न्यूना श्यावाश्चो मारुतं ह तत्पंकितः षष्ठ्यंत्ये च । ५३ को वेद षोडश ककुब्जवृहत्यानुष्टुप्पुरवणिक् ककुप्सतो-बृहत्या गायत्री सतोबृहती ककुभौ गायत्री सतोबृहत्या ककुप्सतोबृहती । ५४ प्र शर्धाय पंचोना जागतमुपांत्या त्रिष्टुप् । ५५ प्रयज्यवो दशांत्या त्रिष्टुप् । ५६ अग्ने नव बार्हतं तृतीयासप्तम्यौ सतोबृहत्या । ५७ आ रुद्रासोऽष्टौ द्वित्रिष्टुवंतं । ५८ तसु । ५९ प्र वस्तिष्टुवंतं । ६० ईळे द्विजगत्यंतमग्नेयं च वा । ६१ केष्टैकोना गायत्रं श्यावाश्चोऽत्र वैददशी तरंतुरुमीकहौ दाक्ष्यं रथवीतिं मरुतश्च दानुष्टुः प्रशशंस बुध्वा च तरंतमहिषीं शशीयसीं पंचम्यनुष्टुप्प्रवमी सतोबृहती । ६२ ऋतेन नव श्रुतविन्मैत्रावरुणं वै तत् ॥ २७ ॥ (मन्त्राः १६४)

६३ ऋतस्य सप्ताचनाना जागतं । ६४ वरुणं पंकत्यंतं तु । ६५ यश्चिकेत पडातहव्यः । ६६ आ चिकितानानुष्टुभं तु । ६७ बलिस्था पंच यजतः । ६८ प्र वो गायत्रं । ६९ त्री रोचना चतुष्कमुचक्रिः । ७० पुरुषा गायत्रं तु । ७१ आ नस्तृचं बाहुवृक्तः । ७२ आ मित्र औष्णिहं । ७३ यदद्य दश पौर आश्विनं तदानुष्टुभं तु । ७४ कृष्टः । ७५ प्रति नवावस्युः पांक्तं । ७६ आ भाति पंचात्रिः । ७७ प्रातर्यावाणा । ७८ अश्विनौ नव सप्तवधिर्युष्णिगादि चतुर्थी त्रिष्टुप्पंचानुष्टुभोऽस्याः पंच गर्भस्ताविष्युपनिषत् । ७९ महे दश सत्यश्रवा उपस्यं तु पांक्तं । ८० द्युतद्यामानं षट् । ८१ युजते पंच श्यावाश्चः सावित्रं तु जागतं । ८२ तत्सवितुर्नव गायत्रमाद्यानुष्टुप् । ८३ अच्छ दशात्रिः पार्जन्य-मुपाद्यास्तिस्रो जगत्या उपांत्यानुष्टुप् । ८४ बलिस्था तृचं पार्थिवमानुष्टुभं । ८५ प्र सन्नाजिऽष्टौ वारुणं । ८६ इंद्राग्नी पल्लेद्राग्नमानुष्टुभं विराट्पूर्वांतं । ८७ प्र वो नवैवयामरुन्मारुतमतिजागतं ।

॥ इति आत्रेयं पंचमं मंडलं समाप्तम् ॥ [पञ्चममण्डलस्य मन्त्राः ७२७]

बाहस्पत्यो भरद्वाजः षष्ठं मंडलमपश्यत् । १ एवं ह्यग्ने ससोना ॥ [२८] (मन्त्राः १७७)

२ एवं ह्येकादशानुष्टुभं शक्यंतं । ३ अग्नेऽष्टौ । ४ यथा होतः । ५ ह्रुवे सप्त । ६ प्र नव्यसा । ७ सूर्यान् वैश्वानरीयं हि द्विजगत्यंतं । ८ पृथस्यांत्या त्रिष्टुप् । ९ अहश्च । १० पुरो वो द्विपदांतं । ११ यजस्व षट् । १२ मध्ये । १३ त्वद्विष्ठा । १४ अग्ना य आनुष्टुभं शक्यंतं । १५ इमम् प्वैकोना वीतहव्य ऋषिर्वा जागतं प्राग्दशम्या-स्तृतीयापंचदश्यौ शक्यौ षष्ठ्यतिशक्यनुष्टुब्जवृहत्या उपांत्ये । १६ त्वमग्नेऽष्टाचत्वारिंशद्गायत्रं वर्धमानाद्या षष्ठी च सप्त-विंशत्यनुष्टुप्त्रिष्टुप्पूर्वं चांत्ये ॥ [२९] (मन्त्राः १६०)

(४०) तदादीतिहासः स० । अत्रिरेव देवः । (५१) ० पंचोना चतुर्थ्येन्द्रवायवी वायव्यैकैन्द्रवायव्यौ गा० । (५२) षष्ठ्यंतं च; अंत्या च । (६१) दाक्ष्यं । (७८) त्रिष्टुप्पंचांत्या अनुष्टुभो गर्भस्ताविष्यः; त्रिष्टुप्पंचानुष्टुभः । (७) वैश्वानरं ।

१७ पिव पंचोनेंद्रं त्रैष्टुभं द्विपदांतं । १८ तसु पुहि । १९ महासतोना । २० द्यौर्न वि पिप्रोर्विराट् । २१ इमा
व द्वादश नवम्येकादशौ वैश्वदेव्यौ । २२ य एक एकादश । २३ सुत इदश । २४ वृषा । २५ या ते नव । २६
धुवी नोऽष्टौ । २७ किमस्यांत्या चायमानस्याभ्यावर्तिनो दानस्तुतिः । २८ आ गावो गव्यं द्वितीयैंद्री चांत्यश्च पादौ-
ऽन्यानुष्टुब्जागतस्तृचो द्वितीयादिः ॥ [३०] (मन्त्राः १३२)

२९ इदं पट् । ३० भूयः पंच । ३१ अभूरेकः सुहोत्रस्तु चतुर्थी शकरी । ३२ अपूर्व्या । ३३ य ओजिष्ठः क्षुन-
रोस्तु । ३४ सं च त्वे । ३५ कदा नरस्तु । ३६ सत्रा । ३७ अर्वाक् । ३८ अपात् । ३९ मंद्रस्य । ४०
इंद्र पिव । ४१ अहेलमानः । ४२ प्रत्यस्मै चतुष्कमानुष्टुभं बृहस्पतं । ४३ यस्यौगिहं । ४४ यो रयिवश्चतुर्विंशतिः
मनुर्बाहस्पत्यो ह्यादौ षडनुष्टुभस्तिस्रश्च विराजो मध्यमैव वासां । ४५ य आनयत्रयस्त्रिंशद्वायत्रं पुरुतममतिनिचू-
रयि वृषुः पादनिचूदंत्यानुष्टुप्चेंऽस्ये वृषुस्तक्षा देवतं । ४६ त्वामिद्वि पळ्ना प्रागाथं । ४७ स्वादुरेकत्रिंशद्गर्गः पंचादौ
मौयोऽगव्यूयधर्चो लिंगोक्तदेवतः प्रस्तोक इति त्रिष्टुबनुष्टुब्गायत्री द्विपदा सार्जयस्य प्रस्तोकस्य दानस्तुतिः परौ तृचौ
रथदुंभिदेवत्वावैंद्रोऽस्योऽर्धचो युजानो बृहती त्रिष्टुम्महि द्विपदा दिवस्पृथिव्या जगती ॥ [३१] (मन्त्राः १७६)

४८ यज्ञायज्ञा अधिका शंयुस्तृणपाणिकं पृश्निषूक्तं प्रगाथौ बृहती महासतोबृहती महाबाईतवार्हतौ प्रगाथाविस्थानेयः
काकुभः प्रगाथः पुरउणिगमृहस्यतिजगतीति मारुत्योऽस्यास्तिस्रो वासां लिंगोक्तदेवताः काकुभः प्रगाथः पुरउणिगमृहतीति
पौष्ण्यो बृहती महाबृहती यवमध्यांस्यानुष्टुप्मारुत्योऽस्या द्यावाभूम्योर्वा पृश्नेर्वा । ४९ स्तुपे पंचोन क्रजिश्वा ह वैश्वदेवं ह
तक्यंतं । ५० हुवे वः । ५१ उदुस्यषोलश ध्युणिगनुष्टुवंतं । ५२ न तल्यूना ससम्याद्याः पञ्चायज्यश्चतुर्दशी जगती ।
पुरोत्रादयोऽनुक्तगोत्रा भारद्वाजाः पौत्रा बृहस्पतेर्दोःपंतेर्वा भरतस्य । ५३ वयं दश पौष्णं तद्गायत्रं वै यां पूषन्ननुष्टुप् ।
५४ सं पूषन् । ५५ एहि वां षट् । ५६ य एनमंस्यानुष्टुप् । ५७ इंद्रा न्वेन्द्रं च । ५८ शुक्रं चतुष्कं द्वितीया
जगती । ५९ प्र नु दशैंद्राग्नं तु बार्हतं चतुरनुष्टुवंतं । ६० अथत्पंचोना गायत्रं तु त्रिनिष्टुबादि त्रिष्टुबृहस्यनुष्टुवंतं ।
६१ इयं पळ्ना सारस्वतं त्रिजगत्यादि जगतीत्रिष्टुवंतं ॥ [३२] (मन्त्राः १६६) [इति चतुर्थोऽष्टकः । मन्त्राः १२८९]

६२ स्तुप एकादशाश्विनं तु । ६३ क्वत्यैकपदांतं त्रैष्टुभं । ६४ उदु भ्रिये षळुषस्यं तु । ६५ एषा स्या । ६६
वपुर्नैकादश मारुतं । ६७ विश्वेषां मैत्रावरुणं । ६८ श्रुष्टी वामैद्रावरुणमुगांत्ये जगत्यौ । ६९ सं वामष्टावैंद्रावैष्णवं ।
७० धृतवती षट् द्यावापृथिवीयं जागतं । ७१ उदु प्य सावित्रं त्रिनिष्टुवंतं । ७२ इंद्रासोमा पंचैंद्रासोमं । ७३ यो
अग्निमिच्छं बार्हस्पत्यं । ७४ सोमारुद्रा चतुष्कं सोमारौद्रं । ७५ जीमूतस्यैकोना पायुर्भारद्वाजः संग्रामांगान्यूकशोऽ-
मितुशय वर्म धनुर्ज्यामास्नीं इषुधिं जगत्यर्धे सारथिमर्धे रश्मीनश्चान् रथं रथगोपाञ्जगत्याद्या लिंगोक्तदेवता द्वाभ्यामिषून्
प्रागं हस्तज्ञं द्वाभ्यामिषून् पराः पंकस्यादयो लिंगोक्तदेवताः संग्रामाशिषोऽस्यानुष्टुबृजीत आलाक्तेति च द्वे द्वे ॥

॥ इति भारद्वाजं षष्ठं मंडलं समाप्तम् ॥ (षष्ठमण्डलस्य मन्त्राः ७६५)

सप्तमं मंडलं × वसिष्ठोऽपश्यत् । १ अग्निं पंचाधिका विराजोऽष्टादशाद्याः ॥ [३३] (मन्त्राः १४३)
२ जुपस्वैकादशाग्रं । ३ अग्निं वो दश । ४ प्र वः । ५ प्राग्नये नव वैश्वानरीयं तु । ६ प्र सत्राजः सप्त । ७
प्र वो देवं । ८ इधे । ९ अवोधि षट् । १० उषो न पंच । ११ महान् । १२ अग्नम् तृचं । १३ प्राग्नये
वैश्वानरीयं । १४ समिधा बृहत्यादि । १५ उपसद्याय पंचोना गायत्रं । १६ पुना वो द्वादश प्रागाथं । १७ अग्ने
नव सप्त द्वैपदं त्रैष्टुभं । १८ त्वे ह पंचाधिकैंद्रं सुदासः पैजवनस्यांत्याश्चतस्रो दानस्तुतिः । १९ यस्तिगमशृंग एका-
दश ॥ [३४] (मन्त्राः १६६)

(२८) द्वितीयैंद्री चांत्यश्च । (४७) बृहती त्रिष्टुब्द्विपदा । (६३) त्रैष्टुभं आद्या विराट् । (७४) सोमारौद्रं ।
(७५) गोपाञ्जगत्यादि । ताभ्यामिषूः । × योऽद्भ्यः संभूतो वसतीवरीषु गृह्यमाणासु पुष्करे स्थितवान्सर्वतः पुष्करं
वर्षं विश्वदेवा अधारयन्नुत्थापयत्ततो महत्तपश्चकारादृष्टमिंद्रमन्यैर्ऋषिभिर्यो दृष्ट्वांस्तपसा पूर्वं स्तोमभागान्परितुष्टः शक्रः
यस्य स गुणतो नाम जज्ञे वसतः श्रेष्ठयकर्मणः स ।
सं० १०३

२० उग्रो दश । २१ असावि । २२ पिब नव वैराजमृतेऽस्यां । २३ उदु षट् । २४ योनिः । २५ आ ते । २६ न सोमः पंच । २७ इंद्रं नरः । २८ ब्रह्माणः । २९ अयं सोमः । ३० आ नः । ३१ प्र वो द्वादश गायत्रि विराळंतं । ३२ सो पु सप्ताधिका प्रागाथं तृतीया द्विपदा सौदासैरग्नौ प्रक्षिप्यमाणः शक्तिरंत्यं प्रगाथमालेभे सोऽर्धं च उक्तेऽदह्यत । तं पुनोक्तं वसिष्ठः समापयतेति शाव्यायनकं वसिष्ठस्यैव हतपुत्रस्यार्पमिति तांडकं । ३३ श्रित्यं चः पक्वना संस्तवो वसिष्ठस्य सपुत्रस्येद्रेण वा संवादः । ३४ प्र शुक्रा पंचाधिका वैश्वदेवं हाद्या एकाविंशतिर्द्विपदा अञ्जामहेरर्धं च उत्तरोऽहिर्बुध्न्याय । ३५ शं नः पंचोना शांतिः ॥ [३५] (मन्त्राः १५५)

३६ प्र ब्रह्म नव । ३७ आ वोऽष्टौ । ३८ उदु ष्य सावित्रमंत्ये वाजिन्यौ भगमिति भागो वार्धचः । ३९ ऊर्ध्वः सप्त वैश्वदेवं तु । ४० ओ श्रुष्टिः । ४१ प्रातर्भागं जगत्याद्या लिंगोक्तदेवतां त्योपस्या । ४२ प्र ब्रह्माणः पद्वैश्वदेवं तु । ४३ प्र वः पंच । ४४ दधिकां दधिकं जगत्याद्या लिंगोक्तदेवता । ४५ आ देवश्चतुष्कं सावित्रं । ४६ इमा रौद्रं त्रिष्टुबंतं । ४७ आपो यमार्पं । ४८ ऋभुक्षण आर्भवं मंत्या वैश्वदेवी वा । ४९ समुद्रज्येष्ठा आपं । ५० आ मां मैत्रावरुणयाग्नेयी वैश्वदेवी नदीस्तुतिर्जागतमंत्यातिजगती शकरो वा । ५१ आदित्यानां तृचमादित्यं तु । ५२ आदि-त्यासः । ५३ प्र छावा छावापृथिवीयं । ५४ वास्तोष्पते वास्तोष्पत्यं । ५५ अमीवहाष्टौ वास्तोष्पत्याद्या गायत्री शेपा-स्त्युपरिष्ठाद्बृहत्याद्योऽनुष्टुभः प्रस्वापिन्य उपनिपत् । ५६ क ईं पंचाधिका मारुतं हाद्या एकादश द्विपदाः । ५७ मध्वः सप्त । ५८ प्र साकमुक्षे षट् । ५९ यं गायध्वे द्वादश त्रिप्रगाथादि नवम्याद्या गायत्र्योऽस्यानुष्टुबौद्री मृत्युविमोचनी ॥ [३६] (मन्त्राः १५६)

६० यदद्य मैत्रावरुणं तु वै सौर्याद्या । ६१ उद्रां सप्त । ६२ उत्सूर्यः पलाद्यास्तिस्रः सौर्यः । ६३ उद्वेतीति चार्ध-पंचमाः । ६४ दिवि पंच । ६५ प्रति वां । ६६ प्र मित्रयोरेकोना गायत्रं दशम्यादयस्त्रयः प्रगाथाः पुरउष्णिक् चतु-र्ध्याद्या दशादित्यास्तिस्रः सौर्यः । ६७ प्रति वां दशाश्विनं तु तत् । ६८ आ शुभ्रा नव सप्ताद्या विराजः । ६९ आ वां रथोऽष्टौ । ७० आ विश्ववारा सप्त । ७१ अप स्वसुः षट् । ७२ आ गोमता पंच । ७३ अतारिष्म । ७४ इमा उ वां षट् प्रागाथं । ७५ व्युषा अष्टा उपस्यं तु वै । ७६ उदु सप्त । ७७ उपो रुहचे षट् । ७८ प्रति पंच । ७९ व्युषाः । ८० प्रति तृचं ॥ [३७] (मन्त्राः १५०)

८१ प्रत्यु षट् प्रागाथं । ८२ इंद्रावरुणा दशैन्द्रावरुणं ह जागतं तु । ८३ युवां नरा । ८४ आ वां पंच । ८५ पुनीषे । ८६ धीराष्टौ वारुणं ह । ८७ रदत्सप्त । ८८ प्र शुभ्र्युवमंत्या पाशविमोचनी । ८९ सो पु पंच गायत्रं जग-त्यंतं । ९० प्र वीरया सप्त वायव्यं छेद्यश्च या द्विवदुक्ताः । ९१ कुविदंग । ९२ आ वायो पंच । ९३ शुचिं नृष्टा-वैन्द्रागं तु । ९४ इयं वां द्वादश गायत्रमंत्यानुष्टुप् । ९५ प्र ओदसा षट् सारस्वतं तु तृतीया सरस्वते । ९६ वृहदु प्रगाथः प्रस्तारपंक्तिः परास्तिस्रो गायत्र्यः सरस्वते । ९७ यज्ञे दशैन्द्रादि बार्हस्पत्यमंत्यैद्री च तृतीयानवम्यावैन्द्राद्राह्मणस्पते । ९८ अध्वर्यवः सप्तोक्तदेवतां त्या । ९९ परो वैष्णवं तूर्मित्यैद्यश्च तिस्रः । १०० नृ मर्तः ॥ [३८] (मन्त्राः १४५)

१०१ तिस्रः षट् पार्जन्यं तु । १०२ पर्जन्याय तृचं गायत्रं । एते कुमार आग्नेयोऽपश्यद्वसिष्ठ एव वा वृष्टिकामाः । १०३ संवत्सरं दश पर्जन्यस्तुतिसंहृष्टान्महंकांस्तुष्टात्राद्यानुष्टुप् । १०४ इंद्रासोमा पंचार्थिकैर्द्रासौमं राक्षोघ्नं शापाभि-शापप्रायं षट् सप्त वाद्या जगत्य एकाविंशतीत्रयोविंशयौ चाष्टादशी मारुती च दशमी चतुर्दश्यावागनेयौ दैव्येकादश्यानुष्टु-अवमी द्वादशी त्रयोदशी सौम्यः सप्तदशी प्राण्यष्टमीपोलदश्यावैश्वी प्र वर्तयेति चतस्र पेंद्रो मा नो रक्ष इत्यृषेरात्मन आशी-रुत्तरोऽर्धचः पृथिव्यंतरिक्षदैवताः ॥

॥ इति वासिष्ठं सप्तमं मंडलं समाप्तं ॥ (सप्तममण्डलस्य मन्त्राः ८४१)

परं गायत्रं प्राग्वत्सप्तैः । ऋषिश्चानुक्तगोत्रः प्राङ्मास्याकाण्वः । १ मा चिच्चतुर्विंशशन्मेधातिथिमेध्यातिथी पुंस्त्रे बार्हतं

(३२) प्रगाथमारंभे । (५४) वास्तोर्वास्तोष्पत्यम् । (१०२) गायत्रं द्वितीया पादनिच्युत् । (१०३) पर्जन्यस्तुतिः । (१०४) पंचार्थिकैर्द्रासौमं । (१) प्रायोगिद्विजगती ।

[८१२-४५]

प्रगाथोऽपश्यत्स घोरः सन्भ्रातुः कण्वस्य पुत्रतामगात् स्थायोगिश्चासंगो यः स्त्रीभूत्वा
 द्वित्रिष्टुवंतमाद्यं दत्तुं च प्रगाथोऽपश्यत्स घोरः सन्भ्रातुः कण्वस्य पुत्रतामगात् स्थायोगिश्चासंगो यः स्त्रीभूत्वा
 मेधातिथये दानं दत्त्वा स्तुतिं स्तुहीति चतसृभिरात्मानं तुष्टाव पत्नी चास्यांगिरसी शश्वरी पुंसवमुपलभ्येनं
 २ इदं वसो द्विचत्वारिंशन्मेधातिथिरांगिरसश्च प्रियमेधः स्वादवोऽनुष्टुवंत्याभ्यां मेधातिथिर्विभिदोर्दानं
 ३ विव चतुर्विंशतिर्मेधातिथिः प्रागाथं त्वनुष्टुप् गायत्र्यौ बृहती चास्याः कौरयाणस्य पाकस्याज्ञो दानस्तुतिः ।
 यदिदं सैका देवातिथिस्तृचोऽस्यः पुरउष्णिगंतः कुसंगस्य दानस्तुतिस्तत्पूर्वाश्चतस्रः पौष्ण्यो वा ॥ [३९]
 (मन्त्राः १६५)

५ दूरादेकोनचत्वारिंशद् ब्रह्मातिथिराश्विने द्विवृहत्यनुष्टुवंतस्याः पंचार्धचाश्चैद्यस्य कशोर्दानस्तुतिः । ६ महौ द्वोऽ-
 न्नायस्त्रिंशद्दत्तुं चोऽस्यस्तिरिदिरस्य पार्श्वस्य दानस्तुतिः । ७ प्र यद्रः पट्त्रिंशत्पुनर्वसो मारुतं । ८ आ नश्यधिका
 नश्यधिका अश्विनं ह्यानुष्टुभं तु । ९ आ नूनं सैका शशकणोऽस्ये गायत्र्या उपाद्ये चाद्या चतुर्थी पष्ठी चतुर्दश्याद्ये च बृहत्यः
 ककुब्दशम्याद्यास्त्रिष्टुब्धिराद् जगत्यः । १० यत्स्थः पट् प्रगाथोऽपश्यद् बृहती मध्येज्योतिरनुष्टुवास्तारपंक्तिः
 ११ त्वमग्ने दश वत्स आग्नेये गायत्र्येऽस्या दैवी त्रिष्टुवाद्या प्रतिष्ठोपाद्या वर्धमाना ॥ [४०] (मन्त्राः १८३)
 [इति पञ्चमोऽष्टकः । मन्त्राः १२६३]

१२ य इन्द्र त्रयस्त्रिंशत्पर्वत औष्णिहं तु । १३ इन्द्रः सुतेषु नारदः । १४ यदिद्र पंचोना गोपूज्यश्चसूक्तौ काण्व्या-
 नौ । १५ तम्वभि ससोनौष्णिहं । १६ प्र सन्नाजं द्वादशेरिंविष्टिः । १७ आ याहि पंचोना प्रगाथांतं । १८ इदं ह
 यधिकादित्यमौष्णिहमष्टम्यश्विभ्यां पराग्निसूर्यानिळानां देवेभिरित्यदितेरदितिर्न इति च द्वे द्वे । १९ तं गृध्रय ससत्रिंशत्सोभ-
 रिराग्नेयं काकुभं प्रागाथं ह पितुर्न द्विपदास्ये कंकुप्पंक्ती त्रसदस्योर्दानस्तुतिस्तत्पूर्वे उष्णिक्सतोबृहत्यावादिभ्यः ।
 २० आ गंता पद्द्विंशतिमोरुतं ॥ [४१] (मन्त्राः २०६)

२१ वयसु द्वयूनास्ये दत्तुं च चित्रस्य दानस्तुतिः । २२ ओ त्वमाश्विनं त्रिप्रगाथादि बृहत्यनुष्टुबेकादश्याद्ये ककुभमध्ये-
 योतिषी । २३ ईळिक्व त्रिंशद्विश्वमना वैयश्च आग्नेयमौष्णिहं ह । २४ सखायस्तृचोऽस्यः सौषाम्णस्य वरोर्दानस्तुतिरित्या-
 नुष्टुप् । २५ ता वां चतुर्विंशतिर्मेत्रावरुणं दशम्याद्यास्तिस्रो वैश्वदेव्य उपांयोष्णिगर्भा । २६ युवोः पंचाधिका व्यश्वो
 गिरस आश्विनं विंश्याद्या वायव्यास्तत्पूर्वाश्चतस्रो गायत्र्योऽस्यैकविंशौ च विंशत्यनुष्टुप् । २७ अग्निरुक्थे व्यधिका
 नुर्वैश्वतो वैश्वदेवं ह प्रागाथं । २८ ये त्रिंशति पंचोपांस्या पुरउष्णिक् । २९ वरुदंश कश्यपो वा मारीचो द्वेपदं ।
 ३० नहि वदचतुष्कं पुरउष्णिग्बृहत्यनुष्टुवंतं । ३१ यो यजाति द्वयूनात्रेज्यास्तवो यजमानप्रशंसा च येत्यादि पंच दंपत्योः
 त्रिंशस्तदाशियोऽनुष्टुप् चतुष्पंक्त्यंतं नवम्यनुष्टुब्दशमी पादनिचृत् ॥ [४२] (मन्त्राः २०४)

३२ प्र कृतानि त्रिंशन्मेधातिथिः । ३३ वयं धैकोना मेधातिथिर्बर्हंत त्रिगायत्र्यनुष्टुवंतं । ३४ एन्द्र याहि द्वयूना
 योतिथिरानुष्टुभं तृचोऽस्यो गायत्रस्तं सहस्रं वसुरोचिषोऽगिरसोऽपश्यन् । ३५ अग्निना चतुर्विंशतिः श्यावाश्व आश्विन-
 गिरिष्टाज्यौतिषं पंक्तिमहाबृहतीपंक्त्यंतं । ३६ अविता सप्त शाकरं महापंक्त्यंतं । ३७ प्रेदं महापांक्तमाद्यातिजगती ।
 ३८ यजस्य दशैन्द्राग्नं । ३९ अग्निमस्तोषि नाभाक आग्नेयं महापांक्तं हि । ४० इन्द्राग्नी द्वादशैन्द्राग्नं त्रिष्टुवंतं
 त्रितीया शकरी । ४१ अस्मा ऊ पु दश वारुणं तु । ४२ अस्तज्ञात्पलर्वनाना वा त्रैष्टुभमंथं वा तृचमाश्विनमानुष्टुभ-
 मयश्च । ४३ इमे त्रयस्त्रिंशद्विरूप आंगिरस आग्नेयं तु । ४४ समिधाग्निं त्रिंशत् । ४५ आ घ द्विचत्वारिंशत्त्रिंशो ह
 आयाग्नेमी ॥ [४३] (मन्त्राः २५८)

(५) ब्रह्मातिथिराश्विनं द्विवृहत्यनुष्टुवंतं । (६) अन्यस्तिरिदिरस्य पार्श्वस्य । (१८) द्वयधिकादित्यमौष्णिहं
 चतुर्थीपंचमीषष्ठीसप्तमीध्वदितिः अष्टम्यश्विभ्यां ।
 (१९) ससत्रिंशत्सोभरिराग्नेयं ; ससत्रिंशत्सोभरमाग्नेयं ; काकुभप्रागाथं ; काकुभः प्रागाथः । (२२) नश्यधिवनौ ।
 (२५) वैश्वदेवो गोपात्योष्णिगर्भा ; वैश्वदेव । (३५) अश्विनानुष्टुबेकादश्याद्ये ककुभमध्ये-
 योतिषं । (३७-३९) महापांक्तं ।

४६ त्वावतस्त्रयस्त्रिंशद्दशोऽङ्ग्य आ स आदि कानीतस्य पृथुश्रवसो दानस्तुतिराद्या पादनिचृत् पंचम्यादि ककुभायत्री
बृहत्पुष्प सतोबृहती गायत्री विपरीतोत्तरः प्रगाथो द्विपदा चतुर्विंशिका बृहती पिपीलिकमध्या ककुम्भ्यंकुशिरा विराड्जगत्पु-
परिष्ठाद्बृहतीबृहत्यौ विषमपदोत्तरे पंक्ती गायत्री पंक्तिः प्रगाथौ च वायव्यौ गायत्री द्विपदोष्णिक् पंक्तिर्वायव्या गायत्री ।
४७ महि वो द्व्यूना त्रित आप्य आदित्येभ्योऽस्याः दुःस्वप्नः पंचोषसेऽपि महापांक्तं । ४८ स्वादोः पंचोना प्रगाथः सौम्यं
त्रैपुमं पंचमी जगती । ४९ अग्निं प्र दश प्रस्कण्वः प्रागाथं तत् । ५० प्र सुश्रुतं पुष्टिगुः । ५१ यथा मनौ श्रुष्टिगुः ।
५२ यथा मनावायुः । ५३ उपमं त्वाष्टौ मेध्यः । ५४ एतत्ते मातरिश्वा नो विश्व इति वैश्वदेवः प्रगाथः । ५५ भूरीत्यं च कृशः
प्रस्कण्वस्य दानस्तुतिर्गायत्रं तृतीयापंचम्यावनुष्टुभौ । ५६ प्रति ते पृषध्नोऽस्याग्निसौरी पंक्तिः । ५७ युवं देवा चतुष्कं मेध्य
आग्निं त्रैपुमं । ५८ यमृत्विजस्तुचं वैश्वदेवमाद्य ऋक्विजस्तुतिर्वा । ५९ इमानि वां सप्त सुपर्णं पेंद्रावरुणं जागतं । ६० अग्न
आ विंशतिर्भर्गः प्रागाथ अग्नेयं प्रागाथं तु । ६१ उभयं द्व्यूना । ६२ प्रो अस्मै द्वादश प्रगाथः पांक्तं सप्तम्याद्या
स्तिस्रो बृहत्यः । ६३ स पूर्व्यो गायत्रमाद्या चतुर्थ्यादिद्वे सप्तमी चानुष्टुभोऽस्या दैवी गायत्रेऽस्या दैवी त्रिष्टुप् । ६४ उच्चा ।
६५ यद्विद्र । ६६ तरोभिः पंचोना कलिः प्रागाथः प्रागाथमंत्यानुष्टुप् । ६७ त्यास्तु सैका मत्स्यः सांसदो मैत्रावरुणिर्मन्यो
वा बहवो वा मत्स्या जालनद्धा आदित्यानस्तुवन् दशम्याद्यास्तिस्रोप्यदितेः ॥ [४४] (मन्त्राः २६८)

६८ आ त्वैकोना प्रियमेध आदावनुष्टुम्मुखास्तृचाश्चत्वारोऽस्याः षट्षाश्वमेधयोर्दानस्तुतिः । ६९ प्रम द्व्यूनानुष्टुमं
द्विबृहत्त्यंतं द्वितीयोष्णिक् चतुर्थ्याद्यास्तिस्रो गायत्र्यः षोडशेकादशौ पंक्ती अपाद्वैश्वदेवोऽर्धचस्त्रयो वारुणाः । ७० यो
राजा पंचोना पुरुहन्मा बार्हतं त्रिप्रगाथाद्युष्णिगनुष्टुप्पुरडणिगंतं । ७१ त्वं नः सुदीतिपुरुमीळहौ तयोर्वान्यतर आग्नेयं
तु त्रिप्रगाथांतं । ७२ हविर्द्व्यूना हव्यतः प्रागाथो हविषां स्तुतिर्वा । ७३ उदीराथां गोपवन आत्रेयः सप्तवध्रिर्वाश्विनं ।
७४ विशो विशो वः पंचोनाग्नेयं त्वनुष्टुम्मुखास्तृचाश्चत्वारोऽस्यास्तिस्रोऽनुष्टुभ आर्क्षस्य श्रुतर्वणो दानस्तुतिः । ७५ युक्ष्वा
हि षोडश विरुपः । ७६ इमं तु द्वादश कुरुतिः काण्वः । ७७ जज्ञान एकादश प्रगाथांतं । ७८ पुरोळांशं दश
बृहत्त्यंतं । ७९ अयं कृतुर्नव कृतुर्भागीवः सौम्यमंत्यानुष्टुप् । ८० न ह्यन्यं दशैक्यूनौधसो गायत्रेऽस्या दैवी त्रिष्टुप् ।
८१ आ तु नो नव कुसीदी काण्वः ॥ [४५] (मन्त्राः १९५)

८२ आ प्र । ८३ देवानां वैश्वदेवं । ८४ प्रेष्टमुशना काव्य आग्नेयं । ८५ आ मे कृष्ण आश्विनं हि । ८६
उभा हि पंच विश्वको वा काष्णिजगंतं । ८७ युष्नी षड्वासिष्ठो वा युष्नीकः प्रियमेधो वा प्रागाथं ह । ८८ तं वो
दस्मं नोधाः । ८९ बृहदिद्राय सप्त नृमेधपुरुमेधौ द्व्यनुष्टुम्बृहत्त्यंतं । ९० आ नो विश्वासु पद् । ९१ कन्या वाः
सप्तत्रेयपालेतिहास पेंद्र आनुष्टुमं द्विपंक्त्यादि । ९२ पांतं त्रयस्त्रिंशत् श्रुतकक्षः सुकक्षो वाद्यानुष्टुप् । ९३ उद्ध चतु-
स्त्रिंशत्सुकक्षोऽर्धचत्वारिंशो । ९४ गौधेयति द्वादश विदुः पूतदक्षो वा मारुतं । ९५ आ त्वा नव तिरश्चीरांगिरस आनुष्टुमं ।
९६ अस्मै सैका द्युतानो वा मारुतिश्चैष्टुमं चतुर्थी विराड्व्यामीति मारुतः पादः परेंद्राबार्हस्पत्या । ९७ या इन्द्र पंचोना रेमः
काश्यपो बार्हतमतिजगत्पुपरिष्ठाद्बृहत्यावतिजगती त्रिष्टुब्जगतीत्यंततः ॥ [४६] (मन्त्राः १९७)

९८ इन्द्राय द्वादश नृमेध औष्णिहं सप्तम्युपांत्ये च ककुभोऽन्यानवम्यो पुरडणिहौ । ९९ त्वाभिदाष्टौ प्रागाथं । १००
अयं ते द्वादश नेमो भार्गवश्चैष्टुमं षष्ठी जगती परास्तिस्रोऽनुष्टुभोऽयमिति द्व्यूचेनंद्र आत्मानमस्तौदुपांत्ये वाच्यौ ।

(४६) एकविंशी पंक्तिः । द्वाविंशी संस्तारपंक्तिः माहापांक्तं । विषमपदोत्तरा पंक्तिः संस्तारपंक्तिः, विषमपदोत्तरा
पंक्तिः संस्तारपंक्तिः । प्रगाथौ वायव्यौ । वायव्यौ बृहत्यौ च । (५६) अंत्या सौरी । (६३) स पूर्व्य आद्या
चतुर्थ्यादिद्वे सप्तमी चानुष्टुभो गायत्रेऽस्या दैवी त्रिष्टुप् । स पूर्व्यो गायत्रमाद्या चतुर्थ्यादिद्वे सप्तमी चानुष्टुभो
गायत्रेऽस्या दैवी त्रिष्टुप् । (६७) आदित्यानस्तुवन् दशम्याद्यास्तिस्रोप्यदितेः । (७१) त्वं न सुदीतिः पुरुमीळहौ
राजोर्गृहपतियविष्टयोर्वा अन्यतर आयं तु त्रिप्रगाथांतं । (७४) आर्क्षस्य । (९४) द्वादश विदुः । (९५) तिरश्ची-
रानुष्टुमं । (९६) मारुतश्चैष्टुमं । (१००) आत्मानमस्तौदुपांत्ये वाच्यौ ।

१०१ ऋक् वोलश जमदग्निर्भागवो मैत्रावरुणं प्रागायं त्रिभिष्टुवंतं तृतीयादि गायत्री परा सतोवृहती स्तोत्रं राजस्वृक्सपादादि-
वाग्विन्धौ वायव्ये सौर्यौ बृहत्युपस्या सूर्यप्रभास्तुतिर्वा पावमानी गव्ये । १०२ त्वमग्ने द्व्यधिका भार्गवः प्रयोगो बार्ह-
स्पत्यो वाग्निः पावकः सहस्रः सुतयोर्वान्योर्गृहपतियविष्ठयोर्वान्यतर आग्नेयं तु । १०३ अदशिं पळूना सोमरिर्बाहंतं
रवमी विराड्रूपा सप्तम्याद्ययुजः सतोवृहत्योऽष्टम्यादि युजः ककुब्भसीयसी ककुवनुष्टुबंयामिमास्ती ।

॥ इत्यष्टमं मंडलं समाप्तं ॥ [अष्टममण्डलस्य मन्त्राः १७१६]

नवमं मंडलं पावमानं सौम्यं । १ स्वादिष्ठया दश मधुच्छंदाः । २ पवस्व मेधातिथिः । ३ एष शुनःशेषः । ४
न हिरण्यस्तूपः । ५ समिद्ध एकादश काश्यपोऽसितो देवलो वा विंशतिः सूक्तान्याद्यमाप्रियश्चतुरनुष्टुवंतं । ६ मंद्रया
नव । ७ असृग्रं । ८ एते सोमाः । ९ परि प्रिया । १० प्र स्वानासः । ११ उपास्मै । १२ सोमा असृग्रं ॥ [४७]
(मन्त्राः १९८)

१३ सोमः । १४ परि प्राष्टौ । १५ एष धिया । १६ प्र ते । १७ प्र निज्जेनेव । १८ परि सुवानः सप्त
१९ यत्सोम । २० प्र कविः । २१ एते धावन्ति । २२ एते सोमासः । २३ सोमा असृग्रं । २४ प्र सोमासः ।
२५ पवस्व पङ्कद्व्युत आगस्त्यः । २६ तममृक्षन्तेधमवाहो दाद्व्युतः । २७ एष कविर्नृमेधः । २८ एष वाजी
प्रियमेधः । २९ प्रास्य नृमेधः । ३० प्र धारा बिंदुः । ३१ प्र सोमासो गोतमः । ३२ प्र सोमासः इयावाश्वः ।
३३ प्र सोमासस्त्रितः । ३४ प्र सुवानः । ३५ आ नः पवस्व प्रभूवसुः । ३६ असर्जि । ३७ स सुतो रूहगणः ।
३८ एष उ स्यः । ३९ आशुर्यं बृहन्मतिः । ४० पुनानः । ४१ प्र ये गावो मेध्यातिथिः । ४२ जनयन् । ४३ यो
मल इव ॥ [४८] (मन्त्राः २०४) [इति षष्ठोऽष्टकः । मन्त्राः १७३०]

४४ प्र णोऽयास्यः । ४५ स पवस्व । ४६ असृग्रन् । ४७ अया सोमः पंच कविर्भागवः । ४८ तं स्वा । ४९
पवस्व । ५० उक्ते शुष्मास उचथ्यः । ५१ अध्वर्यो । ५२ परि युक्षः । ५३ उक्ते चतुष्कमवत्सारः । ५४ अस्य
प्रजा । ५५ यवयवं । ५६ परि सोमः । ५७ प्र ते धाराः । ५८ तरस्तः । ५९ पवस्व । ६० प्र गायत्रेणोपांत्या
पुराणिक् । ६१ अया वीती त्रिंशदमहीयुः । ६२ एते असृग्रं जमदग्निः । ६३ आ पवस्व निधुविः काश्यपः । ६४
इया सोम कश्यपः ॥ [४९] (मन्त्राः २००)

६५ हिन्वंति भृगुर्वारुणिर्जमदग्निर्वा । ६६ पवस्व शतं वैखानसा अष्टादश्यनुष्टुपरस्तिस्त्र आग्नेयः । ६७ त्वं
सोमासि द्वात्रिंशद्भरद्वाजः कश्यपो गोतमोऽत्रिर्विन्धामित्रो जमदग्निर्वसिष्ठ इतीह तृचाः सप्त ऋषयः शेषे पवित्रो वसिष्ठो
वोमी वा पवस्व सोम तिस्रो निर्यद्विपदा गायत्र्योऽविता नस्तिस्त्रः पौष्ण्यो वा यत्ते पवित्रं पंचाग्नेयः सावित्र्यमिसावित्री
प्रेषदेवी वासामंस्यास्त्रिंशी पुराणिक् सप्तविंश्यनुष्टुबंत्ये च ते पावमान्यध्येतृस्तुती । जागतमूर्ध्वं प्रागुशनसः । ६८ प्र देवं
वसवसमिर्भालंदनस्त्रिष्टुवंतं ह । ६९ इषुर्न हिरण्यस्तूपोऽस्ये त्रिष्टुभौ । ७० त्रिरस्मै रेणुः । ७१ आ दक्षिणा नव
ऋषयः । तौ वैश्वामित्रौ । ७२ हरिं हरिमंतः । ७३ सक्ते पवित्रः । ७४ शिशुर्न कक्षीवास्त्रिष्टुबष्टमी । ७५ अभि
प्रियाणि पंच कविः ॥ [५०] (मन्त्राः १६३)

७६ घर्ता । ७७ एषः । ७८ प्र राजा । ७९ अचोदसः । ८० सोमस्य वसुर्भारद्वाजः । ८१ प्र सोमस्य । ८२
यमातीति त्रिष्टुवंते । ८३ पवित्रं ते पवित्रः । ८४ पवस्व वाच्यः प्रजापतिः । ८५ इन्द्राय द्वादश वेनो भार्गवो
विभिष्टुवंतं । ८६ प्र तेऽष्टाचत्वारिंशदपिगणा दशर्चा अकुष्टा माषाः प्रथमे सिकता निवावरी द्वितीये पृथ्व्योऽजास्तृतीयेऽ-

(१०२) गृहपतियविष्ठयः । (१०३) पंचम्याद्ययुजः । ककुब्भसीयसी, ककुब् गायत्री ।
(५८) तरस्तः । (६८) वसवसमिर्भालंदनस्त्रिष्टुवंतं । (६९) हिरण्यस्तूपोऽस्ये । (८६) अजास्तृतीये त्रयः ।
पंचोपा तिष्ठः ।

प्रयश्चतुर्थेऽग्निः पंचांश्या गृत्समदः । ८७ प्र तु नवोशना । ८८ अयं सोमोऽष्टौ । ८९ प्रो स्य सप्त । ९० प्र हिन्वानः
षड्वासिष्ठः ॥ [५१] (मन्त्राः १३५)

९१ असर्जि कश्यपः । ९२ परि सुवानः । ९३ साकमुक्षः पंच नोधाः । ९४ अधि यत्कण्वः । ९५ कनिकंति
प्रस्कण्वः । ९६ प्र सेनानीश्चतुर्विंशतिर्देवोदासिः प्रतर्दनः । ९७ अस्य प्रेषाष्टापंचाशदाद्यं तृचं वसिष्ठोऽपश्यदुत्तराक्षव
पृथग्वासिष्ठा इन्द्रप्रमतिर्दृषगणो मन्युरूपमन्युर्व्याघ्रपाच्छक्तिः कर्णश्रुन्मृलीको वसुक्र इति चतुर्दश पराशरोऽस्याः कुत्सः । ९८
अभि नो द्वादशांबरीष ऋजिश्वा चानुष्टुभं ह बृहत्युपांश्या । ९९ आ हर्यतायाष्टौ रेभसून् काश्यपौ बृहत्याद्या । १००
अभी नवंते नव ॥ [५२] (मन्त्राः १३८)

१०१ पुरोजिती पोलशांधीगुः श्यावाश्विर्ययातिर्नाहुषो नहुषो मानवो मनुः सांवरण इति तृचाः शेषे प्रजापतिरुपाधे
गायत्र्यौ । १०२ क्राणाष्टौ त्रित औष्णिहं वै । १०३ प्र पुनानाय षड् द्वित आप्त्यः । १०४ सखायः पर्वतनारदौ
काश्यपौ द्वे शिखंडिन्यौ वाप्सरसौ । १०५ तं वः । १०६ इन्द्रमच्छ पक्ष्मनामिश्वाक्षुषश्चक्षुर्मानवो मनुरापसव इति तृचाः
पंचाग्निः । १०७ परीतः षड्विंशतिः सप्त ऋषयः प्रागाथं तृतीयापोलश्यौ द्विपदे अष्टम्याद्ये बृहत्यौ । १०८ पवस्व
पोलश गौरिवीतिर्द्वृचं शक्तिरेकामूर्त्तर्जिश्चोर्ध्वसन्ना कृतयशा ऋणंचय इत्यृषयो बृचास्तिस्रः शक्तिः काकुभाः प्रगाथाः स
सुन्वे गायत्री यवमध्या । १०९ परि प्र ब्यधिकाम्नो धिष्ण्या ऐश्वर्यो द्वैपदं । ११० पर्यु पु द्वादश व्यरुणन्नसदस्य
राजानौ तिस्रोऽनुष्टुभः पिपीलिकमध्याः पक्ष्मर्ध्वबृहत्यस्तिस्रश्च विराजः । १११ अया रुचा तृचमनानतः पारुच्छेपिरात्यष्टं ।
११२ नानानं चतुष्कं शिशुः पांक्तं हि । ११३ शर्यणावत्येकादश कश्यपः । ११४ य इंदोश्चतुष्कं ॥

॥ इति नवमं मंडलं समाप्तं ॥ (नवममण्डलस्य मन्त्राः ११०८)

१ अग्ने सप्त त्रितः । २ पिप्रीहि । ३ इनः । ४ प्र ते । ५ एकः ॥ [५३] (मन्त्राः १८९)

६ अयं । ७ स्वस्ति । ८ प्र केतुना नव त्रिगिरास्वाष्टृचोऽस्य ऐंद्रः । ९ आपो हि सिंशुद्वीपो वांबरीष आपं
गायत्रं इत्यनुष्टुबंतं पंचमी वर्धमाना सप्तमी प्रतिष्ठा । १० ओ चित्पक्ष्मना वैवस्वतयोर्यमयम्योः संवादः पण्डययुग्मिभर्यमी
मिथुनार्थं यमं प्रोवाच स तां नवमीयुग्मिभरनिच्छन् प्रत्याचष्टे । ११ वृषा नवांगिर्हविर्धान आग्नेयं तु त्रिगिष्टुबंतं । १२
धावा । १३ युजे पंच विवस्वान्वादित्यो हविर्धानं जगत्यंतं । १४ परेयिवांसं पोलश यमो यामं पण्टी लिंगोक्तदेवता
पराश्च तिस्रः पित्र्या वा तिस्रः इवम्यां परा अनुष्टुभो बृहत्युपांश्या । यामायनाः परे पंच । १५ उदीरतां पक्ष्मना शंखः
पित्र्यं जगत्येकादशी । १६ मैत्रं दमन आग्नेयं चतुरनुष्टुबंतं । १७ त्वष्टा देवश्चवा द्वे सरण्यूदेवते पौष्ण्यश्चतस्रः सारस्व-
त्यस्तिस्रः पंचाप्यो द्रप्सस्तिस्रः सौम्यो वांत्ये अनुष्टुभा उपांश्या पुरस्ताद्बृहती वा । १८ परं सृत्यो संकुसुकश्चतस्रो
सृत्युदेवताः परा धात्री परा त्वाष्ट्री पराः पितृमेधा एकादशी प्रस्तारपंक्तिर्जगत्युपांश्यात्यानुष्टुप् प्राजापत्या वा सानिरुक्ता ॥
[५४] (मन्त्राः १४१)

१९ नि वर्तध्वमष्टौ मथितो ऋगुर्वाक्णिर्भागवश्च्यवनो वापं गव्यं वानुष्टुभमग्नीषोमीयो द्वितीयोऽर्धेचः षष्ठी गायत्री ।
सप्तोत्तराण्यैंद्रो विमदः प्राजापत्यो वा वासुक्रो वसुकृद्वा । २० भद्रं दशाग्नेयं तु गायत्रमाद्यैकपदा पाद एव वा शांत्यर्थः
परानुष्टुबंत्ये विराट् त्रिष्टुभौ । २१ आग्निं नाष्टावास्तारपांक्तं । २२ कुह पंचोना पुरस्ताद्बृहत्तं त्रिष्टुबंतं त्वं त्या चिदा
नस्वं नोऽनुष्टुभः । २३ यजामहे सप्ताद्यात्ये त्रिष्टुभौ पंचम्यभिसारिणी । २४ इंद्रं सोमं पळास्तारपांक्तं त्वाश्विन्योऽ-
त्यास्तिस्रोऽनुष्टुभः । २५ भद्रमेकादश सौम्यं । २६ प्र हि नव पौष्णमानुष्टुभमाद्याचतुर्थ्या उष्णिहौ । २७ असत्सु

(१०१) श्यावाश्विर्ययातिर्नाहुषो नहुषो मानवो मनुः सांवरण इति तृचाः शेषे प्रजापतिरुपाधे

(११) तु त्रिगिष्टुबंतं । (१३) विवस्वान्वादित्यो हविर्धानं, हविर्धानं । (१७) वांते । (१९) वानुष्टुभम-
ग्निषोमीयो वा । द्वितीयोऽर्धेचः आनुष्टुभं षष्ठी । षष्ठी गायत्र्यैद्री च । प्राजापत्यो वासुक्रपुत्रो वा । (२६) आद्या
चतुर्थ्या च ।

वसुक्रः । २८ विश्वो हि द्वादशैन्द्रवसुकर्माः सवाद एद्रः सूक्तस्य प्रथमयेंद्रस्य स्तुषा परोक्षवदिन्द्रमाहेंद्रस्य
 पुत्रः सिष्टा ऋषेश्वरतुर्थी च । २९ वने नाष्टौ । ३० प्र देवत्रा पंचोना कवप ऐल्य आपमपोनप्रीयं वा । ३१ आ न
 द्वादश वैश्वदेवं । ३२ प्र सु गमता नव पंचाद्या जगत्यः ॥ [५५] (मन्त्राः १५३)

३३ प्र माद्या वैश्वदेव्यैन्द्रः प्रगाथः परा गायत्र्यो द्वे कुरुश्रवणस्य त्रासदस्यवस्य दानस्तुतिः परामिर्मृते मित्रातिथौ राशि
 त्वाहपिरुपमश्रवसं पुत्रमस्य व्यशोकयत् । ३४ प्रावेपाः पळूना मौजवान्वाक्षोऽक्षकृषिप्रशंसा चाक्षकितवनिंदा च ससमी
 जगती । ३५ अबुधं लुशो भानाको वैश्वदेवं तु द्वित्रिष्टुबंतं तु । ३६ उपासानक्ता । ३७ नमो द्वादश सौर्योऽभितपाः
 र्यं जागतं वै त्रिष्टुब्दशमी । ३८ अस्मिन्नः पंच मुष्कवानिन्द्रः । ३९ यो वां पळूना काक्षीवती घोषाश्विनं हि त्रिष्टुबंतं ।
 ४० रथं यांतं । ४१ समानं तृचं सुहस्त्यो घोषेयः । ४२ अस्तेवैकादश कृष्णः । ४३ अच्छा मे द्वित्रिष्टुबंतं तु ।
 ४४ आ यातु त्रिष्टुब्दादि । ४५ दिवस्परि द्वादश वत्सप्रीराग्नेयं तु ॥ [५६] (मन्त्राः १४४) [इति सप्तमोऽष्टकः ।
 मन्त्राः १२६३]

४६ प्र होता दश । ४७ जगृभमाष्टौ सप्तगुर्वैकुठमिन्द्रं तुष्टाव । विकुठा नामासुरीन्द्रतुल्यं पुत्रमिच्छन्ती महत्तपस्तेपे तस्याः
 स्वयंयेंद्रः पुत्रो जज्ञे । स सप्तगुस्तुतिसंहृष्ट आत्मानमुत्तरैस्त्रिभिस्तुष्टाव । ४८ अहं भुवमेकादशांत्ये त्रिष्टुभौ ससमी च ।
 ४९ अहं दामंत्योपाथे च त्रिष्टुभौ । ५० प्र वो महे सप्त द्विजगत्याद्यंतं के तेऽभिसारिण्यौ । वषट्कारेण वृक्नेषु अत्रुषु
 सौवीकोऽग्निरपः प्रविश्य देवैः समवददुत्तरैस्त्रिभिः । ५१ महत्तज्जवान् युजोऽग्निवाक्यं । ५२ विश्व इत्युत्तरं च षट्कम-
 पुत्रो देवानां । ५३ यमैच्छामेत्युत्तरं चैकादशकं तदद्येति तु द्वृचोऽग्नेस्तनुमाद्या जगत्योऽष्टमीवर्जं । ५४ तां सु षड्
 वृद्धयो वामदेव्यः । ५५ दूरेऽष्टौ । ५६ इदं ते सप्त वैश्वदेवं तु चतुर्ध्यास्तिस्रो जगत्यः । पराणि चत्वारि सूक्ता-
 न्मुक्ता ऋषयो द्वैपदे स्वत्रिमंडले । अथ हैक्षवाको राजासमातिगोपायनान्ब्रंधवादीन्पुरोहितांस्यक्त्वान्यौ मायाविनौ श्रेष्ठतमौ
 सत्वा पुरोदधे । तमितरे क्रुद्धा अभिचेरुः । अथ तौ मायाविनौ सुबंधोः प्राणानाचिक्षिपतुरथ हास्य आतरन्नयः । ५७ सा
 प्र गामेति षट्कं गायत्रं स्वस्त्ययनं जप्त्वा । ५८ यत्ते यममिति द्वादशर्चमानुष्टुभं मनआवर्तनं जेषुः । ५९ प्र तारीति
 दशर्चं चतस्रो निर्रत्यपनोदार्थं जेषुश्चतुर्ध्यां सोमं चास्तुवन्मृत्योरपगमायोत्तराभ्यां देवीमसुनीतिं सप्तम्यां लिंगोक्तदेवताः
 तिष्ठामिः पंक्तिमहापंक्तिपंच्युत्तराभिर्वावापृथिव्यौ समिद्रेतींद्रं चार्धर्चनं । ६० आ जनमिति द्वादशर्चं आनुष्टुभे चतसृ-
 भिरसमातिमस्तुवन् पंचम्येंद्रं षष्ठ्यागस्त्यस्य स्वसा मातैषां राजानमस्तौत्पराभिः सुबंधोर्जावमाह्वयंस्तमंत्यया लब्धसंज्ञमसृशन्
 पंचाद्या गायत्र्योऽष्टम्याद्ये पंक्ती । ६१ इदमित्था सप्ताधिका नाभानेदिष्ठो मानवो वैश्वदेवं तत् ॥ [५७] (मन्त्राः १६१)

६२ ये यज्ञेनैकादशाद्याः षळंगिरसां स्तुतिर्वास्या त्रिष्टुप्पंचम्यनुष्टुप्प्रगाथोऽनुष्टुभौ गायत्री चतस्रोऽत्याः सावर्णेर्दान-
 स्तुतिः । ६३ परावतस्त्र्यूना गयः श्लातो द्वित्रिष्टुबंतं तु स्वति नस्त्रिष्टुब्दा सा सहोत्तरया पथ्यास्वस्तिदेवत्या । ६४ कथा
 यो मे त्रिष्टुप् । ६५ अग्निरिन्द्रः पंचोना वसुकर्णो वासुकस्त्रिष्टुबंतं तु । ६६ देवान्हुवे । ६७ इमां धियं द्वादशायास्यो
 यार्हस्त्यं तु । ६८ उदग्रुतः । ६९ भद्राः सुमित्रो वाध्यश्च आग्नेयं द्विजगत्यादि । ७० इमां म एकादशाग्रं । ७१
 बृहस्पते बृहस्पतिर्ज्ञानं तुष्टाव नवमी जगती ॥ [५८] (मन्त्राः १३३)

७२ देवानां नव लौक्यो वा बृहस्पतिर्दाक्षायण्यदितिर्वा देवमानुष्टुभं । ७३ जनिष्ठा एकादश गौरिवीतिः । ७४
 पृथुनां षट् । ७५ प्र सु नव सिंधुक्षित्यैर्यमेधो नदीस्तुतिर्जागतं तु । ७६ आ वोऽष्टौ सर्प ऐरावतो जरस्कणो ग्राव्णोऽ-
 लौ । ७७ अन्नमुपः स्यूमरश्मिर्भागवो मारुतं तु पंचमी जगती । ७८ विप्रासो द्वितीया पंचम्याद्याश्च तिस्रो जगत्यः ।

(१८) युजः शेषाः । (४१) सुहस्तो । (४५) वत्सप्रिः । (४७) पुत्रमिच्छन्ति तपस्तेपे तस्याः । (४९)
 दामंत्योपाथे च; दामंत्योपाथे च त्रिष्टुभौ । (५१) महत्तज्जव तत्र । (५४) वामदेव्यः वा । (५६) प्राणाना-
 चिक्षिपतुरथ अस्य आतरः । (५९) चार्धर्चनं । (६०) द्वादशर्चमानुष्टुभं । (६३) सा सहोत्तरया; चोत्तरया;
 सहोत्तरया । (७१) ज्ञानं तु सिष्टा ।

७९ अपश्यं सप्त सौचीकोऽग्निर्वैश्वानरो वा सप्तर्षिर्वा वाजंभर आग्नेयं तु । ८० अग्निः सप्त । ८१ य इमा विश्वकर्मा भौवनो वैश्वकर्माणं तु द्वितीया विराड्रूपा । ८२ चक्षुषः । ८३ यस्ते मन्यो मन्युस्तापसो मान्यवं त्वाद्या जगती । ८४ त्वया मन्यो चतुर्जगत्यंतं । ८५ सत्येन सप्तचत्वारिंशत्सावित्री सूर्यात्मिदैवतमानुष्टुभं पंचभिः सोममस्तौत्पराभिः स्वविवाहं सप्तदश्या देवान्परया सोमाकौ परया चंद्रमसं परा नृणां विवाहमंत्रा आशीः प्रायाः परा देहीति द्वे वधूवासः संस्पर्शमोचन्यौ परा यक्षमनाशिनी दंपत्योर्नवोनवस्तिस्त्रोऽनुक्षरा गृभ्णामीति द्वे द्वे यदक्षिना पूषाघोरचक्षुरिति त्रिष्टुभस्त्रिष्टुभुरोवृहती पूर्वोपरमिह प्रियमा नः प्रजां जगत्यः ॥ [५९] (मन्त्राः १४८)

८६ वि हि त्र्यधिकैन्द्रो वृषाकपिरिंद्राणींद्रश्च समूदिरे पांक्तं । ८७ रक्षोहणं पंचाधिका पायुराग्नेयं रक्षोघ्नं चतुरनुष्टुवंतं । ८८ हविरेकोनागिरसो सूर्ध्वान्वामदेव्यो वा सौर्यवैश्वानरयिं । ८९ इंद्रं स्तव द्वयूना रेणुः पंचम्यैद्रासौमी । ९० सहस्रशीर्षा षोडश नारायणः पौरुषमानुष्टुभं त्रिष्टुवंतं तु । ९१ सं जागृवद्भिः पंचोनारणो वैतहव्य आग्नेयं । ९२ यज्ञस्य शार्वातो मानवो वैश्वदेवं तु जागतं । ९३ महि तान्वः पार्थः प्रास्तारपांक्तं पुरस्ताद्वृहत्यंतं त्रयोदशयुपाद्ये चानुष्टुभो नवम्यक्षरैः पंक्तिरेकादशी न्यंकुसारिणी । ९४ प्रैते षड्ना सप्तोऽर्बुदः काद्रवेयो ग्राव्णोऽस्तौत्पंचम्यंत्ये त्रिष्टुभौ सप्तमी च ॥ [६०] (मन्त्राः १६०)

९५ हये द्वयूनोर्वशीमैलः पुरुरवाः पूर्वोपितां कामात्पुनरासाद्यावरोद्धुमैच्छत्सा तमनिच्छंती प्रत्याचष्टे हय द्वयूया कदा मुदेवांस्तारिक्षमां सचेति तिस्रश्चैलवाक्यं शिष्टा उर्वश्याः । ९६ प्र ते सप्तोना वरुः सर्वहरिवैन्द्रो हरिस्तुतिर्द्वित्रिष्टुवंतं । ९७ या ओषधीस्त्यधिकाथर्वणो भिषगोषधिस्तुतिरानुष्टुभं । ९८ वृहस्पते द्वादशाष्टिपेणो देवापिष्टृष्टिकामो देवांस्तुष्टाव । ९९ कं नो वज्रो वैश्वानसः । १०० इंद्रं दुवस्युर्वादनो वैश्वदेवं तु त्रिष्टुवंतं । १०१ उद्बुध्यध्वं बुधः सौम्य ऋत्विक्स्तुतिर्वा नवम्यंत्ये जगत्यौ पंचमी वृहती गायत्र्योर्मध्ये । १०२ प्र ते मुद्गलो भार्ग्यश्चो द्रुघणेन ऋषभेण चाजि जिगायेति द्रौवणं वाद्या तृतीयांत्या च वृहत्यः । १०३ आशुः सप्तोर्नैन्द्रोऽप्रतिरथश्चतुर्थी बार्हस्पत्योपांत्याग्वादेव्यंत्यानुष्टुम्माहती वा । १०४ असाव्येकादशाष्टको वैश्वामित्रः । १०५ कदा कौत्सो दुर्मित्रो नाज्ञा सुमित्रो गुणतः सुमित्रो वा नाज्ञा दुर्मित्रो गुणत औणिहं हरी वज्रं पिपीलिकमध्ये त्रिष्टुवंत्याद्या गायत्री वा ॥ [६१] (मन्त्राः १४९)

१०६ उभौ भूतान्तः काश्यप आश्विनं । १०७ आविर्दिव्यो दक्षिणा वा प्राजापत्या दक्षिणां तद्वातृन्वास्तौचतुर्थी जगती । १०८ किमिच्छंती पणिभिरसुरैर्निरूढा गा अन्वेष्टुं सरमा देवशुनीमिंद्रेण प्रहितामयुग्मिभः पणयो मित्रीयन्तः प्रोचुः सा तान्युग्मांत्याभिरनिच्छंती प्रत्याचष्टे । १०९ तेऽवदंस्तस जुहूर्वाजाया ब्राह्मो वोधर्वनाभा वैश्वदेवं द्वयनुष्टुवंतं । ११० समिद्ध एकादश जमदग्निस्तस्सुतो वा राम आप्रियः । परे चत्वारो वैरूपाः । १११ मनीषिणो दशाष्टादंष्ट्रः । ११२ इंद्रं पिव नभःप्रभेदनः । ११३ तमस्य शतप्रभेदनोंऽस्या त्रिष्टुप् । ११४ घर्मा सध्रिस्तापसो वा घर्मो वैश्वदेवं चतुर्थी जगती । ११५ चित्र इक्षव वार्षिहव्य उपस्तुत आग्नेयं जागतं त्रिष्टुप्शक्यंतं । ११६ पिव स्थौरोऽग्निन्युतोऽग्निन्यूपो वा । ११७ न वा उ भिक्षुर्धनाज्ञदानप्रशंसाद्ये जगत्यौ । ११८ अग्ने हंस्युरुक्षयआमहीयव आग्नेयं राक्षोभं गायत्रं तु । ११९ इति वै सप्तोर्नैन्द्रो लव आत्मानं तुष्टाव ॥ [६२] (मन्त्राः १४०)

१२० तदिक्षवाथर्वणो वृहद्विवः । १२१ हिरण्यगर्भो दश हिरण्यगर्भः प्राजापत्यः कायं । १२२ वसुं नाष्टौ चित्रमहा वासिष्ठ आग्नेयं जागतमाद्यां पंचमीं चर्ते । १२३ अयं वेनो वैन्यं । १२४ इमं नो नवेंद्रयुत्तमा निहवोऽग्निवरुणसोमाना-

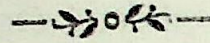
(८५) विवाहमंत्राशीः प्रायाः; विवाहमंत्राआशीः प्रायाः । संस्पर्शनिर्दार्यः; संस्पर्शमोचिन्यौ; परा देहीत्यृग्वये वधूवासःस्पर्शनिद्रा । यक्षमनाशिनी परा । (८९) पंचम्यैद्रासौमी । (९१) वीतहव्य । (९३) पार्थः । चानुष्टुभौ । (९५) पूर्वोपिता । (१००) त्वंत्या त्रिष्टुप् । (१०२) द्रुघणेन वृषभेन । तृतीयांत्या वृहत्यः । (१०७) दक्षिणा; दक्षिणाः । (१०८) निगूढाः । प्रेषिता अयुग्मिभः । प्रोचुः स । तान्युग्मांत्याभिः । (१११) दशाष्टादंष्ट्रः । (११३) त्रिष्टुवंतं । (११६) स्थौलः; स्थौवः । अग्निन्युतो । (११७) भिक्षुर्धनाज्ञदानप्रशंसा चाद्ये । (११९) सप्तोर्नैन्द्रो लव ।

विष्णोर्वी तिस्रश्चाग्नेरामस्तवः शिष्टा यथानिपातं सप्तमी जगती । १२५ अहमष्टौ वागांभृगी आत्मानं तुष्टाव द्वितीया
जती । १२६ न तं शैलपिः कुलमलवर्हिषो वामदेव्यो वाहोमुखैश्वदेवमुपरिष्टाद्बार्हतमस्या त्रिष्टुप् । १२७ रात्री
सिकः सौभरो रात्रिर्वा भारद्वाजी रात्रिस्तवं गायत्रं । १२८ ममाग्ने नव विहव्यो वैश्वदेवं जगत्यंतं । १२९ नाससस
तापतिः परमेष्ठी भाववृत्तं तु । १३० यो यज्ञो यज्ञः प्राजापत्यो जगत्याद्या । १३१ अप प्राचः सुक्रीतिः काक्षीवतो
नवेजुष्टुप्सोत्तरा चाग्निन्यौ । १३२ ईजानं शकपुनो नार्मेधो मैत्रावरुणमाद्या लिंगोक्तदेवता न्यकुमारिण्यस्या महासतो-
पुपाद्योपात्ये प्रस्तारपंक्ती शेषा विराड् रूपाः । १३३ प्रो पु सुदाः पैजवनः शाकरमहापांक्तावाद्यौ तृचौ त्रिष्टुवंत्या ।
१३४ उमे यन्मांधाता यौवनाश्वो महापांक्तं पंक्तिरंत्या तामध्यर्धा गोधाऽपश्यत् । १३५ यस्मिन्कुमारो यामायनो याममा-
नुष्टुभं हि । १३६ केसी मुनयो वातरशना जूतिर्चातजूतिर्विप्रजुतिर्वृषाणकः करिक्त एतश ऋष्यशृंगश्चैरुर्चाः केशिनं ।
१३७ उत देवाः सस ऋषय एकर्चा वैश्वदेवं । १३८ तव स्य पलंग औरवो जागतं । १३९ सूर्यरश्मिर्देवगंधर्वो विश्वा-
सुरात्मानमस्तौत्पूर्वार्धं सवितारं । १४० अग्ने तवाग्निः पावक आग्नेयं विष्टारपंक्तिस्तिस्रः सतोबृहत् उपरिष्टाज्ज्योतिः ।
१४१ अग्ने अच्छाग्निस्तापसो वैश्वदेवमानुष्टुभं हि । १४२ अयमष्टौ द्वृचाः शार्ङ्गा जरिता द्रोणः सारिसृकः स्तंभमित्र-
प्राग्नेयमाद्ये जगत्यौ चतस्रश्च त्रिष्टुभः ॥ [६३] (मन्त्राः १७२)
१४३ त्वं षट् सांख्योऽत्रिराश्विनं । १४४ अयं हि ताक्ष्यपुत्रः सुपर्णो यामायनो वोधर्वकृशानो गायत्री बृहती गायत्र्यौ
सोबृहती विष्टारपंक्तिः । १४५ इमामिन्द्राण्युपनिषत्सपत्नीयाधनमानुष्टुभं तु पंक्त्यंतं । १४६ अरण्यान्यैरमदो देवमुनि-
रार्थानि तुष्टाव । १४७ अत्ते पंच सुवेदाः शैरीपिस्त्रिष्टुवंतं । १४८ सुष्वाणासः पृथुर्न्यः । १४९ सविताचर्नैरण्य-
सुराः सवित्रं । १५० समिद्धो वासिष्ठो मृलीक आग्नेयं बार्हतमस्ये उपरिष्टाज्ज्योतिषी जगत्युपांत्या वा । १५१ श्रद्धया
प्रा कामायनी श्राद्धमानुष्टुभं तु । १५२ शासः शासो भारद्वाजः । १५३ ईश्वर्यंतीदेवजामय इन्द्रमातरो गायत्रं ।
१५४ सोमो यमी भाववृत्तमानुष्टुभं तु । १५५ अरायि शिरिर्विष्टो भारद्वाजोऽलक्ष्मीं द्वितीयातृतीये ब्राह्मणस्पत्ये अंत्या
पदेवी । १५६ अग्निं केतुराग्नेय आग्नेयं गायत्रं । १५७ इमा तु कं भुवन आप्यः साधनो वा भौवनो वैश्वदेवं द्वैपदं
भुवं । १५८ सूर्यो नश्वश्चुः सौर्यः सौर्यं गायत्रं । १५९ उदसौ षट् पौलोमी शच्यात्मानं तुष्टावानुष्टुभं । १६०
विषस्य पंच पूरणो वैश्वामित्रः । १६१ मुंचामि प्राजापत्यो यक्षमनाशनो राजयक्षमज्ञमंत्यानुष्टुप् । १६२ ब्रह्मगा षड् ब्राह्मो
शोहा गर्भंस्तत्वावे प्रायश्चित्तमानुष्टुभं हि । १६३ अक्षीभ्यां विवृहा काश्यपो यक्षमज्ञं । १६४ अपेहि पंच प्रचेता
यक्षमज्ञं पंक्त्यंतं त्रिष्टुभमध्यं । १६५ देवा नैर्जतः कपोतः कपोतोपहतौ प्रायश्चित्तं वैश्वदेवं । १६६ ऋषभसृषभो
राजः शाकरो वा सपत्न्यमानुष्टुभं महापंक्त्यंतं । १६७ तुभ्येदं चतुष्कं विश्वामित्रजमदग्नी जागतं तृतीया लिंगोक्तदेवता ।
१६८ वातस्यानिलो वातायनो वायव्यं । १६९ मयोभूः शंबरः काक्षीवतो गध्यं । १७० विश्राड्विश्राड् सौर्यः सौर्यं
राजमास्तारपंक्त्यंतं । १७१ त्वं त्यमिष्टो भार्गवो गायत्रं । १७२ आ याहि संवर्त उषस्यं द्वैपदं । १७३ आ स्वा
पुनो राजः स्तुतिस्त्वानुष्टुभं तु । १७४ अभीवर्तेन पंचाभीवर्तः । १७५ प्र बश्चतुष्कमूर्ध्वाप्रावा सपोऽऽर्बुदिर्मांणोऽस्तौ-
राग्रं । १७६ प्र सूनवः सूनुगर्भव आग्नेयमानुष्टुभं द्वितीया गायत्र्याद्यार्भवी । १७७ पतंगं तृचं पतंगः प्राजापत्यो
पतंगेदं जगत्यादि । १७८ त्वम् परिरष्टेमिस्ताक्ष्यस्ताक्ष्यं । १७९ उत्तिष्ठतैरुर्चाः शिविरौशीनरः काशिराजः प्रत-
ति रौहिदधो वसुमना आद्यानुष्टुप् । १८० प्र ससाहिपे जय ऐंद्रः । १८१ प्रथश्चैरुर्चाः प्रथो वासिष्ठः सप्रथो भार-
द्वो परमः सौर्यो वैश्वदेवं । १८२ बृहस्पतिस्तत्पुर्मुर्धा बार्हस्पत्यो बार्हस्पत्यं । १८३ अपश्यं प्रजावानप्राजापत्योऽनुष्टुचं
वसुमानपत्नी-होत्राशिषः । १८४ विष्णुस्त्वष्टा गर्भकर्ता विष्णुर्वा प्राजापत्यो गर्भार्थांशीलिंगोक्तदेवतमानुष्टुभं ।
(१२६) न तं शैलपः । कुलमलवर्हिषो । (१२७) रात्रिः भारद्वाजो । (१३३) त्रिष्टुभन्तम् । (१३५) याममानुष्टुभं हि ।
(१३९) सूर्यो । (१४०) आद्ये विष्टारपंक्ती, आद्या विष्टारपंक्तिः । (१४२) सारिसृकः । (१४४) वोधर्वकृशानो ।
(१४९) सविताचर्नो ह्यैरण्यस्तूपः, सवितार्यन्यैरण्यम् । सवितार्चन्तो । (१५०) मृलीको वासिष्ठः । (१५५)
द्वितीया तृतीया । (१६५) प्रायश्चित्तमिदं वैश्वदेवं । (१६७) लिंगोक्तदेवता वा । (१६९) शंबरः । (१७६)
सौर्यं गायत्र्यार्भवी । (१७९) शिविरौशीनरः । रौहिदधो । (१८४) लिंगोक्तदेवतमानुष्टुभं ।

१८५ महि सत्यधृतिर्वारुणिरादित्यं स्वस्वयनं गायत्रं वै । १८६ वातो वातायन उलो वायव्यं । १८७ प्रामये पंचानेयो वस आनेयं तु । १८८ प्र नूनं तृचमाभेयः श्येनो जातवेदस्यं । १८९ आयं गौः सार्वराज्यात्मदैवतं सौर्यं वा । १९० कृतं च माधुच्छंदसोऽधमर्षणो भाववृत्तमानुष्टुभं तु । १९१ संसं वतुस्कं संवननः संज्ञानमाद्याग्नेयी तृतीया त्रिष्टुप्, तृतीया त्रिष्टुप् । [६४] (मन्त्राः २१८) (इत्यष्टमाष्टकः । मन्त्राः १२८१)

इति दशमं मण्डलम् । (दशममण्डलस्य मन्त्राः १७५४)

॥ इति कात्यायनमुनिकृता सर्वानुक्रमणी समाप्ता ॥

॥ अथ शौनकाचार्यकृतानुवाकानुक्रमणी ॥

॥ श्रीगणेशाय नमः ॥

सर्वं कर्म सफलं यत्र तुष्टेऽतुष्टे न किञ्चित्तमहं नमामि ।

विनायकं गिरिराजेंद्रपुत्रीमहेश्वरप्रियसूनुं वृणाद्विध

वम्हचानां जनानां तु शौनकस्य प्रसादतः । अनुवाकानुक्रमणीरूपं किञ्चिदप्रवर्ण्यते

पितृदेवर्षिभ्राद्धेभ्यो बाह्येभ्यश्च सर्वशः । आचार्येभ्यो गुरुभ्यश्च प्रणम्य प्रयतः शुचिः

मधुच्छंदःप्रभृतिभिर्ऋषिभिर्हि तपोबलात् । दृष्टानामनुवाकानामृष्टु वक्ष्याम्यतंद्रितः

सूक्तादिपरिमाणं तु संख्यां च क्रममेव च । मंडले मंडले चैव यावंतो हि समीरिताः

सूक्तसंख्यानुवाकानां सूक्तानामृक्समाहिता । पदाक्षरसमाप्तायं छंदस्येव प्रतिष्ठितं

एकैकमनुवाकं तु खिलानि ब्राह्मणानि च । संवत्सरे संवत्सरे पठेदहरहः शुचिः

श्रावणस्य तु मासस्य पौर्णमास्यामुपक्रमः । समाप्य तर्पयेद्देवानृषीन्पितृनुक्रमान्

ऋग्वेदे शैतिरीयायां संहितायां यथाक्रमं । प्रमाणमनुवाकानां सूक्तैः शृणुत शाकलाः

आग्नीद्रष्टारः ।

१ कर्वा २ गिरो ३ अगस्त्यशुनका ४ विश्वामित्रोऽग्निरेव च । ५ वसिष्ठकश्यपवाध्वयश्वा ६ जमदग्निश्चोत्तरं

आग्नीसूक्तानि ।

श्लोकस्यास्य यथासंख्यं सूक्तानि दश वै विदुः । १ न आ ब्रह्मा, २ आ ब्रह्मा, ३ राजसी, ४ र्यग्निर्नि, च ११

समित्समित्सु, शोचिषे, जुषस्व, विश्वतस्तथा । इमां मे, अथ मन्विमा यथर्षिपक्ष आग्रियः

वसिष्ठशुनकौ विना समिद्धसर्वपक्षता । जुषस्वाद्वितीयया तन्नूनंपाद्विरोधिना ।

यजुः श्रुतौ तथाश्रुतेः समिद्धसूक्तमध्यतः

प्रजापतेः पशोः सदा भवेयुरथ मन्विमाः । इतीरितं हि बह्वृचैर्यथार्थं वेति सूत्रतः

(१) कर्मफलं । (२) पितृदेवर्षिभ्राद्धेभ्यो; पितृदेवर्षिसाध्येभ्यो, पितृदेवर्षिसिद्धेभ्यो । (४) मधुच्छंदमभृ-
तिभिर्ऋषिभिर्हि; दृष्टानामनुवाकानामृष्टु । दृष्टानामनुवाकानां संख्यां । (५) आदि सूक्तपरिमाणं संख्यां च क्रममेव च ।
(११) यथासंख्यं, राजसीर्यग्निर्निहितः । [१०-१२] (१) ऋ० १।१३; (२) ऋ० १।१४२ (दीर्घतमा); (३)
ऋ० १।१८८; (४) ऋ० २।३; (५) ऋ० ३।४; (६) ऋ० ५।५; (७) ऋ० ७।२; (८) ऋ० ९।५; (९)
ऋ० १०।७०; (१०) ऋ० १०।११०; (१३) जुषस्व द्वितीयया यजु याद्विरोधिनां, जुषस्व द्वितीयया यजु याद्विरोधिनां
यजुः श्रुतौ । (१४) यथो, यथो, यथो । यदा ।

- (१) अग्निमीळे त्रिसूक्तस्तु (१) सुरूषै (२) न चतुःसूक्तौ । (४) अग्नि (५) सोमानमित्येतौ षट्को (६) कस्येति सप्तकः १५
 (७) त्वमसो पंचकं विद्यात् (८) प्र वो यच्छमथाष्टकं । (९) अग्ने विवस्वद (१०) मि त्वं (११) नू चित्ते सप्तकाष्टयः १६
 (१२) पश्वा न नवकं विद्यात् (१३) पप्रयंतो दशैकं च । खैलिकानामनादेशोऽस्मिन्ग्रंथेऽनुवाकानां १७
 वस्तु चर्चायते वेदे तस्य संख्येति नः श्रुतिः । (१४) प्र ये शुभंते नवक (१५) मिमं द्वादशकं विद्यात् १८
 (१६) इंद्रं मिमं दशैवाथ (१७) नासत्याभ्यां तु पंचकं । (१८) कदित्या षट् परः सप्ता (१९) मिमा (२०) त्वा जुवः षट्कं १९
 (२१) वेदिपदे सप्तदशा (२२) बोधीत्यष्टौ सूक्तानि । (२३) कया त्रिपंचसूक्तस्तु (२४) युवोर्द्वादशकं विद्यात् २०
 इषाये मण्डले दृष्टाश्चत्वारो विंशतिश्चैव ।

प्रथमे मण्डले बाष्कलसंहिताक्रमः ।

गौतमादांशिजः कुःसः परच्छेपाद्वेः परः । कुःसादीर्वतमा इत्येष तु बाष्कलकः क्रमः २१

द्वितीयादिमण्डलानामनुवाकाः ।

- (२५) त्वं (२६) यो (२७) गणानामा (२८) ते दश तृतीय एकादशाष्टयः परे ।
 (२९) सोमस्य मा तवसं द्वादशोक्तं (३०) प्र वो देवायेति सप्तदशकं तु विद्यात् २२
 (३१) इच्छति त्वा नवं (३२) इमं मतिस्त्रिपंचको नवक (३३) इमं महे ।
 (३४) त्वां ह्यग्ने दश (३५) भद्रं (३६) यज्ञस्वेकादशकावुभाविमौ २३
 त्रयोदशायं (३७) प्र क्रभुभ्य ईरितो (३८) अग्रं पिबेत्येष चापि त्रयोदश ।
 (३९) अबोधयमिः समिधा चतुर्दशातः परोऽष्टादशकः (४०) प्र वेधसे २४
 (४१) महि महे द्वादशको (४२) विदास्तथा (४३) ऽऽरुद्रासः षोडश (४४) यत्त्रिपंचकः ।
 (४५) त्वं ह्यग्ने पंचदश (४६) त्वमष्टौ (४७) वृषा महो विंशति (४८) यो रयिवस्तु षट्कः २५
 विषट् (४९) हुवे (५०) स्तुपेऽथ द्विसप्तकः षष्टः षष्टे मंडले योऽनुवाकः ।
 (५१) अग्निं नरः सप्तदशाथ षोडश (५२) त्वे ह (५३) प्र शुका अधिका तु विंशतिः २६
 (५४) क ई षक्ताः पंचदशोना विंशतिर (५५) प स्वसुः पंचदश (५६) प्र वीरया ।
 (५७) मा चिन् (५८) महौ इन्द्र (५९) इन्द्रः सुतेषु पंचाथ सप्ताष्ट (६०) वयं द्विपंचकः २७
 (६१) यो यजाति द्वादशे (६२) मे ह षट्को (६३) अग्ने दशैकादशको (६४) य इत्युत ।
 त्रयोदशा (६५) तू न इन्द्र क्षुभंतमतः परो दशको (६६) गौर्धन्यत्ययं २८
 (६७) स्वादिष्ठया षष्टसूक्तः (६८) पवस्व त्रिंशत्सप्तकः परः सप्तको (६९) ऽया ।
 (७०) प्राष्टादशैकादशकः (७१) प्र ते (७२) ऽस्य प्रेषा सप्तैकादशकः (७३) सखायः २९
 (७४) अग्ने वृहन् षोडशकस्त्रयोदश (७५) त्वष्टा (७६) प्र देवनेति चाष्टादशा (७७) च्छ ।
 (७८) विदं षोडशकस्तु (७९) भद्राः (८०) सत्येन षट् (८१) सं नवं (८२) इ त्रयोदश ३०
 (८३) तमस्य थावापृथिवी अष्टकः परस्त्रयोविंशति (८४) नांसदासीत् ।

(१५) चतुष्कको । (१७) उपप्रयंतो दशैवं च, विद्यादुपैकादशकं तथा । अस्मिन्ग्रंथेऽनुवाकानामिह स्मृतः ।
 (१८) न श्रुति । नवकमिदं । द्वादशकं विदुः द्वादशके विदुः । (१९) जुवस्वट्कं, जुवश्च षट् । (२०) सप्त-
 दशाबोधीत्येषोऽष्टसूक्तकः । विदुः । (२१) विंशतिस्तथैव, विंशतिस्तथा । (२१) बाष्कलकः क्रमात् । (२५)
 षोडश । यत्त्रिपंचकः यत् पंचकः । रयिवः षट् । (२६) द्विषट् हुवे । द्विषट् हुवे । द्विः षडस्तु य । षोडश । त्वे ह यत् ।
 (२७) पंचदश जना विंशतिरप । पंचदशैकोनविंशतिप, पंचदशैको नु विंशतिपः । (२८) इत्यथ इत्य । इन्द्र ...
 मनः । (२९) सप्तकोऽयाः । प्राष्टादशैकादश । (३०) प्राष्टादशकस्त्रयोदश । चाष्टादशाथ । चाष्टादश ।

ऋग्वेदांत्यो द्वादशकोऽनुवाकश्चत्वारिंशच् (८५) छास इत्येति चास्मिन्

३१

मण्डलेष्वनुवाकसंख्या ।

[१] आद्ये चतुर्विंशतिर्हानुवाका [२] अतः परं मंडलं यच्चतुष्कं ।

[३-४] द्वे पंचके [५-६-७] त्रीणि षट्कानि चैव [८] दशाष्टमं [९] सप्त नवमं [१०] द्वादशांशं

३२

मण्डलेषु सूक्तसंख्या ।

एकाधिका स्यान्नवतिः शतं [१९१] च वदंति वै मण्डलमादितो यत् ।

चत्वारिंशत्त्रीणि [४३] चाहुर्द्वितीयं सूक्ते [६२] च षष्टिं च तृतीयमाहुः

३३

अष्टापंचाशदपि [५८] यच्चतुर्थं सप्ताधिकाशीतिरतः [८७] परं स्यात् ।

पंचाधिका [७५] सप्ततिरुत्तरं तु चत्वारि वासिष्ठमथो शतं [१०४] च

३४

द्वे चैव सूक्ते नवतिं [९२] च विद्यादथाष्टमं नवमं वै शतं [११४] स्यात् ।

चतुर्दश स्वाहुरथाधिकान्यप्याद्ये यदुक्तं दशमे [१९१] तथैव

३५

ऋग्वेदस्य सूक्तसंख्या ।

एतःसहस्रं दश सप्त [१०१७] चैवाष्टावतो बाष्कलकेऽधिकानि [१०२५] ।

वेदपारायणफलम् ।

तान्पारणे शाकले शैक्षिरीये वदंति शिष्टा न खिलेषु विप्राः

३६

पंचाशीति [८५] दांशतयेऽनुवाका दष्टाः पुराणैर्ऋषिभिर्महात्मभिः ।

यस्तानुविद्वेद चैवाप्यधीते स नाकपृष्ठं भजते ह शश्वत्

३७

अध्यायानां (६४) चतुः षष्टिमंडलानि दशैव (१०) तु । वर्गाणां (२००६) तु सहस्रे द्वे संख्याते च षडुत्तरे

३८

सहस्रमेतत्सुक्तानां निश्चितं खैलिकैर्विना । दश सप्त च पठ्यंते संख्यातं वै पदक्रमं

३९

ऋग्वेदस्य वर्गाः ।

एकचं एकवर्गः (१) स्यादेकश्च (१) नवकस्तथा । द्वौ (२) वर्गा तु द्वौ ज्ञेयौ, श्रूयन् तृचशतं (९७) स्मृतं

४०

चतुष्कं शतमेकं (१७४) च चत्वारः सप्ततिस्तथा । पंचकानां सहस्रं तु द्वे च सप्तोत्तरे शते (१२०७)

४१

त्रीणि शतानि (३४६) षट्कानां, चत्वारिंशत् षट् च वर्गाः ।

शतमूनविंशतिः (११९) सप्तकानां न्यूना षष्टिरष्टकानां (५९)

४२

ऋचां दश सहस्राणि ऋचां पंचशतानि च । ऋचामशीतिः पादश्च पारणं संप्रकीर्तितं ॥ (ऋचः १०५८० ।) ४३

अर्धर्चानां सहस्राणामेकविंशतिकं तथा । शतद्वयं तु द्वात्रिंशत्सपादं मुनिभिः पुरा ॥ (अर्धचः २१२३२ ।) ४४

शाकल्यदृष्टे पदलक्षमेकं सार्धं च वेदे त्रिसहस्रयुक्तं ।

शतानि चाष्टौ दशकद्वयं च पदानि षट् चेति हि चर्चितानि ॥ (चर्चितानि पदानि १५३८२६)

४५

एकं च शतसहस्रं दश च सहस्राणि सप्त शतानि चर्चापदानि ज्ञेयानि, पदानि चान्यानि चत्वारि (चर्चापदानि ११०७०४) ।

चत्वारि वाच शतसहस्राणि द्वात्रिंशच्चाक्षरसहस्राणि द्वात्रिंशच्चाक्षरसहस्राणि । (अक्षराणि ४३२०००)

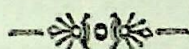
॥ इत्यनुवाकाद्यनुक्रमणी समाप्ता ॥

(३१) छास इत्या चास्मिन् । चत्वारिंशच्छास इत्येति चास्मिन्ऋग्वेदान्ते द्वादशकोऽनुवाकः । (३२) आद्यं ।
चतुर्विंशतिरिहानुवाका अतः । यत् ... अतः परं मंडलं चतुष्कं । द्वादशांशं च । (३५) स्वाहुरथाधिकानि स्वाद्ये ।
(३६) बाष्कलकोऽधिकारः । बाष्कलाधिकारो । पारण्ये शाकले शैक्षिरीय तान्पारणे शाकले शैक्षिरीये तु । शैक्षिरीया वदंति
शिष्टानखिलेषु विप्रा इति पठ्यन्त्ये । (३७) पंचाशीतिर्दांशतये । अजेतेह । (४०) एकवर्गं स्यात् । वर्गा ...
द्वौ । (४१) षट्कवर्गाः । पदकवर्गाः । शतमूनविंशकं । श्रूयन् द्विषष्टिरष्टकानां । (४३) पादश्चैतत्पारायणमुच्यते ।
(४५) सार्धं ... वेदे ।

॥ अथ छन्दःसंख्या ॥

एकपञ्चाशद्वेदे गायत्र्यः शकलेयके । सहस्रद्वितयं चैव चत्वार्येव शतानि तु	॥ १ ॥
त्रीणि शतानि सैकानि चत्वारिंशत्तथोष्णिहः । अनुष्टुभां शतान्यष्टौ पञ्चाशत्पञ्चसंयुता	॥ २ ॥
बृहतीनां शतं ज्येष्ठाशक्यधिकं बुधैः । शतानि त्रीणि पंक्तीनां द्वादशाभ्यधिकानि तु	॥ ३ ॥
पञ्चाशत्त्रिष्टुभः प्रोक्तास्तिस्रश्चैव ततोऽधिकाः । सहस्राण्येव चत्वारि विज्ञेयं तु शतद्वयं	॥ ४ ॥
चत्वारिंशत्तथाष्टौ च तथा चापि शतत्रयं । जगतीनामियं संख्या सहस्रं तु प्रकीर्तितं	॥ ५ ॥
दशैवातिजगत्सोऽपि तथा सप्त न संशयः । शक्यांऽपि तथैवोक्तास्तथा नव विचक्षणैः	॥ ६ ॥
नव चैवातिशक्यैः षष्ठ्यः प्रकीर्तिताः । अशीतिश्च चतस्रश्च तथात्यष्टिः स्मृताः	॥ ७ ॥
धृतिद्वयं विनिर्दिष्टमेकातिधृतिरेव च । एकपदास्तु पदं प्रोक्ता द्विपदा दश सप्त च	॥ ८ ॥
प्रगाथा बार्हता येऽत्र तेषां शतमुदाहृतं । चतुर्नवतिरेवोक्तास्तद्वद् द्वाचास्वसंशयः	॥ ९ ॥
काकुभानां तु पञ्चाशद्विज्ञेया पञ्चसंयुता । महाबार्हत एवैक एवं सार्धं शतद्वयं	॥ १० ॥
एवं दश सहस्राणि शतानां तु चतुष्टयं । ऋचां ब्यधिकमाख्यातमृषिभिस्तद्वर्जिभिः	॥ ११ ॥

॥ इति छन्दः संख्या समाप्ता ॥

परिभाषा-खण्डौ ।

(१३)

गोधा घोषा विश्ववारा, ऽपालोपनिषत्तत् ॥ ब्रह्मजाया जुहूर्नामागस्त्यस्य स्वसादितिः ॥
इन्द्राणी चन्द्रमाता च सरमा रोमशोर्वशी ॥ लोपामुद्रा च नक्षत्र यमी नारी च शश्वती ॥
श्रीलक्ष्मा सारंपराजी वाक् भद्रा मेधा च दक्षिणा ॥ रात्री सूर्या च मावित्री ब्रह्मवादिन्य ईरिताः ॥ १३ ॥

(१४)

पादा अतिजगत्स्यां तु त्रयो द्वादशकाः परौ ॥ अष्टकौ शकरीपादाः सप्तैवाष्टाक्षराः स्मृताः ॥
अतिशक्यपादौ द्वावादितः षोडशाक्षरौ + ॥ जागतश्चाष्टकावष्टिपादाः षोडशकाक्षयः ॥
अष्टकौ चात्यष्टिपादौ जागतौ चाष्टकाक्षयः ॥ जागतश्चाष्टकश्चाथ धृतिपादौ तु जागतौ ॥
पादाक्षयोऽष्टकाश्चाथ षोडशाक्षर एव च ॥ अष्टकश्चाथातिधृतौ द्वौ पादौ जागतौ ततः ॥
त्रयोऽष्टका जागतश्च तथैवाष्टक इत्यपि ॥ परः सप्तकपादास्तु प्रसंगात्स्वयमीरिताः ॥ १४ ॥

॥ श्रीः लाक्षा मेधा चेति तिसृणां मन्त्राः संहितायां न दृश्यन्ते । तथा च (१) काश्यप्यौ शिखण्डिन्यौ
मन्त्रसौ (१.१०४) (२) इन्द्रस्तुषा वसुकपजी (१.०१८११), (३) पौलोमी शची (१.०११५९),
(४) नीवावरी सिकता (१.८६१११-१०, पृथयोऽजाः ३१-४०) अत्र संग्रहीता न दृश्यन्ते ।
(५) ० क्षराश्च ते । (+) ० पादौ द्वौ कर्तव्यौ षोडशाक्षरौ । (५) जागत षोडशाक्षरः ।
॥ तथैवाष्टाक्षरावपि ।

अथ छन्दसामुदाहरणानि ।

अयं देवाय, —ऽऽभिष्टे अद्या, —ऽग्ने तमद्य, ता मे अश्वयानां, त्वावतः, पुरुतमं,
स सुन्वे य, ईशाना, आपः पृणीत, प्रेष्ठं दश ॥ ४ ॥ (१)

य इन्द्र, युजंति हरी, शर्धशर्ध वो, दूदी रेक्णः, प्र या घोषे, हरी यस्य, पितुं
नु, मंसीमह्यष्टौ ॥ ५ ॥ (२)

छन्दोभेदः	अक्षर- संख्या	क्षरणा- क्षराणि	सूत्रं	उदाहरणमंत्रप्रतीकं ।	मंत्रस्थानं म० सू० म०
१ (४) गायत्री					
गायत्री +	२४	८।८।८	(प्रथमं छन्दः) त्रिपदा गायत्री ।	अयं देवाय० ।	१ २० ७
पदपंक्तिः ॐ	२६	५।५।५।५।६	पंचकादश्चत्वारः षट्कदश्चैकः पदपंक्तिः ।	आभिष्टे अद्य० ।	४ १० ४
पदपंक्तिः	२५	५।५।५।४।६	(वा) चतुर्थश्चतुष्कः पदपंक्तिः ।	अग्ने तमद्य० ।	४ १० १
उष्णिगगर्भा	२४	६।७।११	षट्सप्तकादशा उष्णिगगर्भा ।	ता मे अश्वयानां० ।	८ २५ २३
पादनिचृत्	२१	७।७।७	त्रयः सप्तकाः पादनिचृत् ।	त्वावतः पुरुवसो० ।	८ ४६ १
अतिनिचृत्	२०	७।६।७	मध्यमः षट्कदश्चेत् अतिनिचृत् ।	पुरुतमं पुरुणां० ।	६ ४५ २९
यवमध्या	२४	७।१०।७	दशकदश्चेत् यवमध्या ।	स सुन्वे यो वसूनां० ।	९ १०८ १३
वर्धमाना	२१	६।७।८	यस्यास्तु षट्सप्तकाष्टकाः सा वर्धमाना ।	ईशाना वार्याणां० ।	१० ९ ५
प्रतिष्ठा	२१	८।७।६	त्रिपरीता प्रतिष्ठा ।	आपः पृणीत भेषजं० ।	१० ९ ७
ऋसीयसी	१९	६।६।७	द्वौ षट्कौ सप्तकश्च ऋसीयसी ।	प्रेष्ठमु प्रियाणां० ।	८ १०३ १०
[त्रिपरीता ऋसीयसी ,	७।६।६			इन्द्रः सहस्रदात्रां० ।	१ १७ ५]

२ (५) उष्णिक्

उष्णिक्	२८	८।८।१२	(द्वितीयम्) उष्णिक् त्रिपदाभ्यो द्वादश ।	य इन्द्र सोम पातमः ।	८ १२ १
पुरउष्णिक्	२८	१२।८।८	आद्यश्चेत् पुरउष्णिक् ।	युजंति हरी इषिर० ।	८ ९८ ९
ककुप्	२८	८।१२।८	मध्यमश्चेत् ककुप् ।	शर्धशर्ध व पषां० ।	५ ५३ ११
ककुब्न्यंकुशिरा	२७	११।१२।४	त्रैष्टुभजागतचतुष्काः ककुब् न्यंकुशिरा ।	दूदी रेक्णस्तन्वे० ।	८ ४६ १५
तनुशिरा	२८	११।११।६	एकादशिनोः परः षट्कस्तनुशिरा ।	प्र या घोषे भृगवा० ।	१ १२० ५
पिपीलिकमध्या	२८	११।६।११	मध्ये चेत् पिपीलिकमध्या ।	हरी यस्य सुयुजा० ।	१० १०५ २
अनुष्टुप् गर्भा	२९	५।८।८।८	आद्यः पंचकस्त्रयोष्टका अनुष्टुप् गर्भा ।	पितुं नु स्तोषं० ।	१ १८७ १
उष्णिक् x	२८	७।७।७।७	चतुः सप्तकोष्णिगोव ।	मंसीमहि त्वा वयं० ।	१० २६ ४

+ ओमामश्रवणी० (म० १, सू० ३, म० ७) । ॐ घृतं न पृतं० । (म० ४, सू० १०, म० ६) । [उष्णिगवा]
x नदं व ओदतीना० । (म० ८, सू० ३०, म० ६) ।

अग्ने ओजिष्ठं, तव स्वादिष्ट, मा कस्मै, पर्यु पु, ता वि द्वांसा, वि पृच्छामि,
प्रेक्षो अग्ने, अग्निं नरोऽष्टौ ॥ ६ ॥ (३)

मा चिद्वन्यन्, महो यस्पति, रीजानमिदद्यौ, ये पातयन्ते, युवं ह्यास्त, मध
यदिमे, अग्नि वो वीरं, सनितम्, तं त्वा वयं पितो नव ॥ ७ ॥ (४)

श्लोकः	अक्षर- संख्या	चरणा- क्षराणि	सूत्रं	उदाहरणमंत्रप्रतीकं ।	मंत्रस्थानं म०सू०मं०
--------	------------------	------------------	--------	----------------------	-------------------------

३ (६) अनुष्टुप्

अनुष्टुप्	३२	८।८।८।८	(नृतीयम्) अनुष्टुप् ।	अग्ने ओजिष्ठमा भर० ।	५ १० १
महापदपंक्तिः	३१	५।५।५।५।५।५	पंचपंचकाः षट्कद्वैको महोपपंक्तिः ।	तव स्वादिष्टा० ।	४ १० ५
वृत्तिः	३२	१२।१२।८	जागतावष्टकश्च कृतिः ।	मा कस्मै धातमभ्य० ।	१ १२० ८
मिरीलिकमध्या	३२	१२।८।१२	मध्ये चेदष्टकः पिपीलिकमध्या ।	पर्युष् प्र धन्व वाजसा० ।	९ ११० १
काविराट्	३०	९।१२।९	नवकयोर्मध्ये जागतः काविराट्	ता विद्वांसा हवामहे० ।	१ १२० ३
वदरूपी	३२	९।१०।१२	नव वैराजस्त्रयोदशो नष्टरूपी ।	वि पृच्छामि पाक्या० ।	१ १२० ४
विराट्	३०	१०।१०।१०	दशकास्त्रयो विराट् ।	प्रेक्षो अग्ने दीदिहि० ।	७ १ ३
विराट्	३३	११।११।११	एकादशका (वा) ।	अग्निं नरो दीधिति० ।	७ १ १

३ (७) बृहती

वृहती	३६	८।८।१२।८	(चतुर्थी) बृहती नृतीयो द्वादशकः ।	मा चिद्वन्यद्वि शं० ।	८ १ १
प्रस्ताद्वृहती	३६	१२।८।८।८	आश्विनपुरस्ताद्वृहती ।	महो यस्पतिः शव० ।	१० २२ ३
न्यकुसारिणी	३६	८।१२।८।८	द्वितीयश्चेत् (१) न्यकुसारिणी	रीजानमिद् द्यौ० ।	१० १३२ १
उरोबृहती वा +	"	"	(२) उरोबृहती वा	" "	"
स्कंधोमीवी वा	"	"	(३) स्कंधोमीवी वा ।	" "	"
अष्टिराद्वृहती	३६	८।८।८।१२	अंशश्चेत् उपरिष्टाद्वृहती ।	ये पातयन्ते अजम० ।	८ ४६ १८
विष्टारवृहती	३६	८।१०।१०।८	अष्टिनोर्मध्ये दशकौ विष्टारवृहती ।	युवं ह्यास्तं महो रन्० ।	१ १२० ७
त्रयंबृहती	३६	१२।१२।१२	त्रिजागतोर्ध्वबृहती ।	अध यदिमे पवमा० ।	९ ११० ९
मिरीलिकमध्या	३४	१३।८।१२	त्रयोदशिनोर्मध्येऽष्टकः पिपीलिकमध्या ।	अग्नि वो वीरमन्धसो० ।	८ ४६ १४
विषमपदा	३६	९।८।११।८	नवकाष्ट्येकादश्यष्टिनो विषमपदा ।	सनितः सुसनित० ।	८ ४६ २०
वृहती	३६	९।९।९।९	चतुर्नवका बृहती एव ।	तं त्वा वयं पितो वचो०	१ १८७ ११

+ एतं संसमिन्वास्मयुः० । (मं० १०, सू० ९३, मं० ११)

" नृष्टमेतत्कटुकमेतत्० । (मं० १०, सू० ८५, मं० ३४)

" मास्वपायि मे महः । (मं० १, सू० १७५, मं० १)

" युवमस्मभ्यमृतये० । (मं० १०, सू० १२६, मं० ७)

दानासो, वि पिप्रो, रायं नरो, य ऋष्वसु, तस्याः समुद्रा, आग्निं न, षष्टिं
सहस्रा, अतीयाम निदोऽष्टौ ॥ ८ ॥ (५)

कस्य नूनं, यूपवस्का, ये वाजिनं, यो वाचा, स्वस्ति न इन्द्रः, श्रुधी हवें, श्रुतं
मे, अग्निनेद्रेण, ताभिरा यातं, नवानां, सं मा तपन्त्ये, वेद्वामिभ्यां द्वादश ॥ ९ ॥ (६)

छन्दोभेदः	अक्षर- संख्या	चरणा- क्षराणि	सूत्रं	उदाहरणमंत्रप्रतीकं ।	मंत्रस्थानं म०सू०मं०
-----------	------------------	------------------	--------	----------------------	-------------------------

५ (८) पंक्तिः

पंक्तिः *	४०	८८८८८८८	(पंचमं) पंक्तिः पंचपदा ।	दानासः पृथुश्रवसः ।	८ ४६ २४
विराट्	४०	१०१०१०१०	अथ चतुष्पदा विराट् दशकैः ।	वि पिप्रोरहिमायस्य० ।	६ २० ७
सतोबृहती	४०	१२१८१२१८	अयुजौ जागतौ सतोबृहती ।	आ यं नरः सुदानवो० ।	५ ५३ ६
विपरीता	४०	८१२१८१२२	युजौ चेत् विपरीता ।	य ऋष्वः श्रावयत्स० ।	८ ४६ १२
प्रस्तारपंक्तिः	४०	१२१२२१८८	आद्यौ चेत् प्रस्तारपंक्तिः ।	तस्याः समुद्रा अधि० ।	१ १६४ ४२
आस्तारपंक्तिः	४०	८८१२२१२२	अंत्यौ चेत् आस्तारपंक्तिः ।	आग्निं न स्ववृ० ।	१० २१ १
संस्तारपंक्तिः	४०	१२१८८१२२	आद्यांत्यौ चेत् संस्तारपंक्तिः ।	षष्टिं सहस्रा० ।	८ ४६ २१
विष्टारपंक्तिः +	४०	८१२११२१८	मध्यमौ चेद् विष्टारपंक्तिः ।	अतीयाम निदस्तिरः ।	५ ५३ १४

६ (९) त्रिष्टुप्

त्रिष्टुप् *	४४	११११११११११	(षष्ठं) त्रिष्टुप् त्रैष्टुभपदा ।	कस्य नूनं कतमस्या० ।	१ २४ १
जगती	४६	१११११११११२	द्वौ तु जागतौ यस्याः सा जागते जगती ।	यूपवस्का उत ये य० ।	१ १६२ ६
त्रिष्टुप्	४६	१२१११११११२	त्रैष्टुभे त्रिष्टुप् ।	(सनेमि चक्रमजरं० ।	१ १६४ १४)
		१११११११११२	वा " "	ये वाजिनं परिप० ।	१ १६२ १२
अभिसारिणी	४४	१०१०१०१०१२	वैराजौ जागतौ च अभिसारिणी ।	यो वाचा विवाचो० ।	१० २३ ५
	३९	९१२१०१११	विराट्स्थाना ।	स्वस्ति न इन्द्रः ।	१ ८९ ६
वैराजत्रिष्टुप्	३९	१०१११११२	नवकौ वैराजस्त्रैष्टुभश्च ।	शंभं नु ते शंभं व० ।	२ ११ ४]
विराट्स्थाना	४०	१०१११०१११	द्वौ वा वैराजौ नवकः त्रैष्टुभश्च विराट्स्थाना ।	श्रुधी हवमिद्र मा रि० ।	२ ११ १
[विपरीता विराट्स्था	४१	८११११११११		क्रीळञ्जो रक्ष्म आ० ।	५ १९ ५]
विराटरूपा	४१	११११११११८	एकादशिनखयोऽष्टकश्च विराटरूपा ।	श्रुतं मे मित्रावरुणा० ।	१ १२२ ६
ज्योतिष्मती	४४	१२१११११२१८	द्वादशिनखयोऽष्टकश्च ज्योतिष्मती ।	अग्निनेद्रेण वरुणेन० ।	८ ३५ १

* इत्यादि सोम इन्मदे । (मं० १, सू० ८०, मं० १

+ अग्रे तव श्रवो वयः । १०११४०११

* सो चिन्नु वृष्टिर्यथा० । (मं० १०, सू० १३, मं० ४)

प्र^१ देवमच्छा, ऽऽयः^२ प्रमा, विंयत्तिका^३, तदन्नाय चत्वारि ॥ १० ॥

अयं वा^१, मा संखायो^२, बृहद्भिरग्ने^३, न हि ते शूरा, ऽऽत्वा रथं पञ्च ॥ ११ ॥

उद्देशः	अक्षर- संख्या	क्षरणा- क्षराणि	सूत्रं	उदाहरणमंत्रप्रतीकं ।	मंत्रस्थानं म०सू० मं०
ज्योतिः x	४४	१२।८।१२।१२	यतोऽष्टकस्ततो ज्योतिः ।	ताभिरायातं वृषणो० । ८ २२ १२	
महाबृहती	४४	८।८।८।८।१२	चत्वारोऽष्टका जागतश्च महाबृहती ।	नवानां नवतीनां० । १ १९१ १३	
परमध्या	४४	८।८।१२।८।८	मध्ये चेत् यवमध्या ।	सं मा तपन्त्यभितः । १ १०५ ८	
पञ्चुत्तरा विष्टपूर्वा	४४	१०।१०।८।८।८	आद्यौ दशकावष्टकाश्चयः पञ्चयुत्तरा विराट्पूर्वा वा ।	एवंद्राग्निभ्यामहा० । ५ ८६ ६	

(१०) जगती

जगती	४८	१२।१२।१२।१२	(सप्तमं) जगती जागतपदा ।	प्र देवमच्छा मधुमं० । ९ ६८ १	
महासतोबृहती	४८	१२।८।१२।८।८	अष्टिनस्त्रयः स्त्रौ च द्वौ महासतोबृहती ।	आ यः पप्रौ भानुना० । ६ ४८ ६	
महापंक्तिः	४८	८।८।७।६।१०।९	अष्टकौ सप्तकः षट्को दशको नवकश्च ।	इयत्तिका शकुन्ति० । १ १९१ ११	
"	"	८।८।८।८।८।८	षलष्टका वा महापंक्तिः ।	तदन्नाय तदपसे० । ८ ४७ १६	

(११) प्रगाथाः

प्रगाथाः	७६	८।८।१२।८= ३६	अथ प्रगाथा बृहतीसतोबृहत्यौ बार्हतः ।	अयं वां मधुमत्तमः० । १ ४७ १	
((३६+४०)	१२।८।१२।८= ४०			त्रिवन्धुरं त्रिवृता० । २)	
ककुभः प्रगाथाः	६८	८।१२।८= २८	ककुप् चेत्पूर्वा काकुभः ।	आ सखायः सवर्दु० । ६ ४८ ११	
((२८+४०)	१२।८।१२।८= ४०			या शर्धाय मारुताय० । १२)	
महाबार्हतः प्रगाथाः	९२	८।८।१२।८।८= ४४	महाबृहतीमहासतोबृहत्यौ महाबार्हतः ।	बृहद्भिरग्ने अर्वि० । ६ ४८ ७	
((४४+४८)	१२।८।१२।८।८= ४८			विश्वासां गृहपतिः० । ८)	
विपरीतोत्तरः	७६	८।८।१२।८= ३६	बृहतीविपरीते विपरीतोत्तरः ।	नहि ते शूर राधसः० । ८ ४६ ११	
((३६+४०)	८।१२।८।१२= ४०			य ऋष्वः श्रावयत्० । १२)	
चानुष्टुभः	८०	८।८।८।८= ३२	अनुष्टुब्गायत्र्यौ चानुष्टुभः ।	आ त्वा रथं यथोत० । ८ ६८ १	
((३२+२४)	८।८।८= २४			तुविशुभं तुविक्रतो० । २)	
((२४+२४)	" २४			यस्य ते महिना महः । ३)	

x प्रस्तावज्योतिः, मध्येज्योतिः, उपरिष्टाज्योतिः ।

म० १०५

प्र वो महे, प्रोष्वस्मै, साकं जात, त्रिकदुके, अग्निं होतार, अवर्मह इन्द्र, स हि शर्धो न सप्त ॥ १२ ॥

छंदोभेदः	अक्षर- संख्या	चरणा- क्षराणि	सूत्रं	उदाहरणमंत्रप्रतीकं ।	मंत्रस्थानं म०सू०मं०
----------	------------------	------------------	--------	----------------------	-------------------------

(१२) संकीर्णम्

१ अतिजगती	५२	१२।१२।१२।८।८	पादा अतिजगत्यां तु त्रयो- द्वादशकाः परौ अष्टकौ ।	प्र वो महे मतयो यंतु० । ५ ८७ १	
२ शक्ती	५६	८।८।८।८।८।८	शक्तीपादाः सप्तैवाष्टाक्षराश्च ते ।	प्रो ष्वस्मै पुरोरथं० । १० १३३ १	
३ अतिशक्ती	६०	१६।१६।१२।८।८	अतिशक्तीपादौ द्वौ आदितः कर्तव्यौ षोडशाक्षरौ जागतश्चाष्टकौ ।	साकं जातः क्रतुना० । २ २२ ३	
४ अष्टिः	६४	१६।१६।१६।८।८	अष्टिपादाः षोडशकास्त्रयः अष्टकौ च ।	त्रिकदुकेषु महिषो० । २ २२ १	
५ अत्यष्टिः	६८	१२।१२।८।८।८।१२।८	अत्यष्टिपादौ जागतौ चाष्टकास्त्रयः जागतश्चाष्टकश्च ।	अग्निं होतारं मन्ये दा० । १ १२७ १	
६ धृतिः	७२	१२।१२।८।८।८।१६।८	धृतिपादौ तु जागतौ । पादास्त्रयोष्टकाश्चाथ षोडशाक्षर एव च अष्टकश्च ॥	अवर्मह इन्द्र दादहि० । १ १३३ ६	
७ अतिधृतिः	७६	१२।१२।८।८।८।१२।८।८	अतिधृतिपादौ जागतौ । त्रयोऽष्टका जागतश्च तथैवाष्टकौ इत्यपि ।	स हि शर्धो न मारुतं तु० । १ १२७ ६	

१ कृतिः-	(त्रिशुधर्मो विभातु मे० । तै० आ० ४।२।१।१)	[८० अक्षराणि]
२ प्रकृतिः-	(भगो अनुप्रयुक्तां० ।)	[८४ "]
३ आकृतिः-	(तच्चक्षुर्देवहितं० । तै० आ० ४।३।५।३२; वा० सं० ३४।२४)	[८८ "]
४ विकृतिः-	(इमे सोमाः सुरामाणः० । वा० सं० २१।४२)	[९२ "]
५ संकृतिः-	(देवो अग्निः स्विष्टकृत्० । तै० ब्रा० ३।५।९।१)	[९६ "]
६ अमिकृतिः-	(देवो अग्निः स्विष्टकृद्देवान्यक्षत्० । वा० सं० २१।५८)	[१०० "]
७ उत्कृतिः-	(आगस्य हविष आत्तामथ । वा० सं० २१।४३)	[१०४ "]

ऋग्वेद-मन्त्राणां वर्णानुक्रमसूची ।

अथ दुहन्ति स्तनयन्तं २, ७९, ६
 अथेषु व ऋषयः ५, ५४, ११
 अथेषा मरुतः स्वादयो ७, ५६, १३; तै. ब्रा. २, ८, ५, ५
 अथेषु वस्तन्वस्तन्वते वि वयः ५, १५, ३
 अथर्मे ते स्वपसो अभूम ४, २, १९, अथर्व. १८, ३, २४
 अथर्मा दस्युरभि नो अमन्तु १०, २२, ८
 अथारि त इन्द्र गोतमेभिः १, ६३, ९
 अथारि ब्रह्म समिधान तुभ्यं ४, ६, ११
 अथारि वामन्धसो ६, ६३, ३
 अथन्द्रमिस्तनयन् १०, ४५, ४; वा. य. १२, ६; तै. सं. १, ३, १४, २; ४, २, १; २, २, २
 अथविहस्ता सुकृते ५, ६२, ६
 अथान्समुद्रः प्रथमे ९, ९७, ४०; साम. ५२९; १२५३; तैत्ति. आर. १०, १, १५; नि. १४, १६
 अथो न बभ्रिः समिधे ३, १, १२; नि. ६, १७
 अथपर्वतः कर्णवन्तः सखायो १०, ७१, ७; नि. १, ९
 अथशमीमदंत खव १, ८२, २; साम. ४१५; वा. य. ३५१; तै. सं. १, ८, ५, २
 अथानहो नक्षतनोत १०, ५३, ७
 अथाल इदं कुशिनः १०, ३४, ७
 अथितीति सनेदिमं १, ५, ९; अथर्व. २०, ६९, ७
 अथीम्याते नासिकाभ्यां १०, १६३, १; अथर्व. २, ३३, १; २०, ९६, १७
 अथैत्रविश्वेग्रविदं १०, ३२, ७
 अथैमो दीव्यः कृषिम् १०, ३४, १३
 अथोदयच्छवसा क्षाम ४, १०, ४; तै. ब्रा. २, ४, ५, २
 अथो न चक्रयोः शूर ६, २४, ३; नि. १, ४
 अथशिश्रातुवित्तरा ८, २५, ९
 अथच्छतं कृपमाणं परावति १, ११९, ८
 अथच्छतु विप्रतमः सखीयन् ३, ३१, ७
 अथच्छिन्द्र श्रवो बृहत् ३, ३७, १०; अथर्व. २०, २०, ३; २०, ५७, ६
 अथानम महा नमसा ७, १२, १; साम. १३०४; तै. ब्रा. ३, ११, ६, २
 अथान्मृति क्षेत्रमागन्म ६, ४७, २०
 अथानस्यः खनमानः खनित्रैः १, १७९, ६
 अथानस्य नक्षयः १०, ६०, ६

अगोरुधाय गविवे ८, २४, २०; अथर्व. २०, ६५, २
 अग्न आ याहि वीतये ६, १६, १०; साम. १, ६६०; तै. सं. २, ५, ७, ३; ८, १; तै. ब्रा. ३, ५, २, १
 अग्न आ याह्यमिभिः ८, ६०, १; साम. १५५२; अथर्व. २०, १०३, २
 अग्न आयूषि पवसे ९, ६६, १९; साम. ६२७; १४६४; १५१८; वा. य. १९, ३८; ३५, १६; तै. ब्रा. २, ६, ३, ४; तै. आ. २, ५, १ तै. सं. १, ३, १४, ७; ४, २९, १; ५, ५, १, ६, ६, २
 अग्न इळा समिध्यसे ३, २४, २
 अग्न इन्द्र वरुण मित्र देवाः ५, ४६, २; वा. य. ३३, ४८
 अग्न इन्द्रश्च दाशुषो ३, २५, ४
 अग्न ओजिष्ठमा भर ५, १०, १; साम. ८१
 अग्नये ब्रह्म ऋभवः १०, ८०, ७
 अग्ना यो मर्यां दुवो ६, १४, १
 अग्निं यंतुरमप्सुरं ३, २७, ११
 अग्निं वः पूर्य हुवे ८, २३, ७
 अग्निं वः पूर्य गिरा ८, ३१, १४; तै. सं. १, ८, २२, ३
 अग्निं वर्धन्तु नो गिरः ३, १०, ६
 अग्निं विश ईळते १०, ८०, ६
 अग्निं विश्वा अभि पृथः १, ७१, ७
 अग्निं विश्वायुवेपसं ८, ४३, २५
 अग्निं वो देवमग्निभिः ७, ३, १; साम. १२१९
 अग्निं वो देवयज्या ८, ७१, १२
 अग्निं वो वृधन्तं अध्वरागाम् ८, १०२, ७; साम. ११; ९४६
 अग्निं सुदीतिं सुदशं ३, १७, ४; तै. ब्रा. ३, ६, ९, १
 अग्निं सुम्नाय दधिरे पुरो जनः ३, २, ५
 अग्निं सूनुं सनश्नुतं ३, ११, ४
 अग्निं सूनुं सहसो जातवेदसं ८, ७१, ११; साम. १५५५
 अग्निं स्तोमेन बोधय ५, १४, १; वा. य. २२, १५; तै. सं. ४, १, ११, ४
 अग्निं हिन्वंतु नो धियः १०, १५६, १; साम. १५२७
 अग्निं होतारमीळते वसुधितिं १, १२८, ८
 अग्निं होतारं प्र वृणे ३, १९, १
 अग्निं होतारं मन्ये दास्वतं १, १२७, १; साम. ४६५; १८१३; अथर्व. २०, ६७, ३; वा. य. १५, ४७; तै. सं. ४, ४, ४, ८; निरुक्तं ६, ८

अग्निः पूर्वैर्भिर्ऋषिभिः १, १, २; नि. ७, १६
 अग्निः प्रत्नेन सन्मना ८, ४४, १२; साम. १७११ तै. ब्रा.
 ३, ५, ६, १
 अग्निः शुचिब्रततमः ८, ४४, २१, तै. सं. १, ३, १४, ८;
 ५, ५, ३
 अग्निः सनोति वीर्याणि ३, २५, २
 अग्निः ससिं वाजंभरं १०, ८०, १
 अग्निं घृतेन वावृधुः ५, १४, ६
 अग्निनाग्निः समिध्यते १, १२, ६; साम. ८४४; तै. सं.
 १, ४ ४६, ३; ३, ५, ११, ५; तै. ब्रा. २, ७, १२, ३
 अग्निना तुर्वशं यदुं १, ३६, १८
 अग्निना रयिमश्नवत् १, १, ३; तै. सं. ३, १, ११, १;
 ४, ३, १३, ५
 अग्निनेन्द्रेण वरुणेन ८, ३५, १; नि. ५, ५
 अग्निं तं मन्ये यो वसुः ५, ६, १; साम. ४२५; १७३७;
 वा. य. १५, ४१
 अग्निं दूतं वृणीमहे १, १२, १; साम. ३: ७९०, अथर्व.
 २०, १०१, १; तै. सं. २, ५, ८, ५; तै. ब्रा. ३, ५, २, ३
 अग्निं दूतं पुरो दधे ८, ४४, ३
 अग्निं दूतं प्रति यदब्रवीत न १, १६१, ३
 अग्निं देवासो अग्रियं ६, १६, ४८
 अग्निं देवासो मानुषीषु विश्व २, ४, ३
 अग्निं द्वेषो योतवै नो गृणीमसि ८, ७१, १५
 अग्निं घीभिर्मनीषिणः ८, ४३, १९
 अग्निं न सा मथितं सं दिदीपः ८, ४८, ६
 अग्निं नरो दीधितिभिः ७, १, १; साम. ७२; १३७३;
 नि. ५, १०
 अग्निमग्निं वः समिधा ६, १५, ६
 अग्निमग्निं वो अग्रियं ८, ६०, १७
 अग्निमग्निं हवीमसिः १, १२, २; साम. ७९१; अथर्व.
 २०, १०१, २; तै. सं. ४, ३, १३, ८
 अग्निमच्छा देवयतां ५, १, ४
 अग्निमस्तोष्यग्मियं ८, ३९, १; नि. ५, २३
 अग्निमिधानो मनसा ८, १०२, २२; साम. १९
 अग्निमीळिष्वावसे ८, ७१, १४; साम. ४९; अथर्व.
 २०, १०३, १
 अग्निमीलेन्यं कविं ५, १४, ५
 अग्निमीले पुरोहितं १, १, १; तै. सं. ४, ३, १३, ३;
 नि. ७, १५
 अग्निमीले मुजां यविष्ठं १०, २०, २
 अग्निमुक्थ्यैः ऋषयः १०, ८०, ५

अग्निमुषसमश्विना ३, २०, १
 अग्निं मद्रं पुरुप्रियं ८, ४३, ३१
 अग्निं मन्ये पितरमग्निमापि १०, ७, ३
 अग्निरग्निं भरद्वाजं १०, १५०, ५
 अग्निरप्तामृतीषहं ६, १४, ४
 अग्निरस्मि जन्मना जातवेदा ३, २६, ७; वा. य. १८, ६६;
 नि. १४, २
 अग्निरिद्धि प्रचेता ६, १४, २
 अग्निरिन्द्रो वरुणो मित्रः १०, ६५, १
 अग्निरिव मन्यो त्विषितः १०, ८४, २; अथर्व० ४, ३१, २;
 नि. १, १७
 अग्निरिषां सख्ये ददातु नः ८, ७१, १३
 अग्निरिषो बृहतः क्षत्रियस्य ४, १२, ३
 अग्निरिषो बृहतो अध्वरस्य ७, ११, ४
 अग्निरिषो वसव्यस्य ४, ५५, ८
 अग्निरुक्थे पुरोहितः ८, २७, १; साम. ४८
 अग्निर्ऋषिः पवमानः ९, ६६, २०; साम. १५१९; वा. य.
 २, ६, ९; तै. आ. २, ५, २
 अग्निर्जज्ञे जुह्वा रेजमानः ३, ३१, ३
 अग्निर्जागार तमृचः कामयन्ते ५, ४४, १५; साम. १८२७
 अग्निर्जाता देवानां अग्निः ८, ३९, ६
 अग्निर्जातो अथर्वणः १०, २१, ५
 अग्निर्जातो अरोचत ५, १४, ४
 अग्निर्जुषत नो गिरः ५, १३, ३; साम. १४०६
 अग्निर्देदाति सत्यतिं ५, २५, ६
 अग्निर्दाद्व द्रविणं १०, ८०, ४; तै. सं. २, २, १२, ६
 अग्निर्देवभिर्मनुषश्च जंतुभिः ३, ३, ६
 अग्निर्देवेषु राजति ५, २५, ४
 अग्निर्देवेषु संवसुः ८, ३९, ७
 अग्निर्देवो देवानामभवत् १०, १५०, ४
 अग्निर्द्यावापृथिवी ३, २५, ३
 अग्निर्धिया स चेतति ३, ११, ३
 अग्निर्न ये भ्राजसा १०, ७८, २; नि. ३, १५
 अग्निर्न यो वन आ ९, ८८, ५
 अग्निर्न शुष्कं वनं ६, १८, १०
 अग्निर्नता भग इव ३, २०, ४
 अग्निर्नो यजमुष वेतु साधुया ५, ११, ४
 अग्निर्मूर्धा दिवः ककुत् ८, ४४, १६; साम. २७ १५३१;
 वा. य. ३, १२; १३, १४; १५, २०; तै. सं.
 १, ५, ५, १, ४, ४, १, १; तै. ब्रा. ३, ५, ७, १
 अग्निर्मूर्धं सुधीर्मसिः १, ३६, १७

अग्निर्विष्वाणि जंघनत् ६, १६, ३४; साम. ४; १३९६;
 वा. य. ३३, ९; तै. सं. ४, ३, १३, १; तै. ब्रा. ३, ५, ६, १
 अग्निर्ह त्वं जरतः कर्णम् १०, ८०, ३
 अग्निर्ह नाम धायि १०, ११५, २
 अग्निर्ह जानि पूर्व्यः ८, ७, ३६
 अग्निर्ह वाजिनं विशे ५, ६, ३; साम. १७३८; तै. ब्रा.
 ३, ११, ६, ४
 अग्निर्ह विष्वाणा निदः ६, १४, ५
 अग्निर्होता कविक्रतुः १, १, ५
 अग्निर्होता गृहपतिः ६, १५, १३; तै. ब्रा. ३, ५, १२, १
 अग्निर्होता दास्वतः ५, ९, २
 अग्निर्होता नो अध्वरे ४, १५ १; तै. ब्रा. ३, ६, ४, १
 अग्निर्होता न्यसीदत् ५, १, ६; तै. ब्रा. १, ३, १४, १
 अग्निर्होता पुरोहितो ३, ११, १
 अग्निश्च यन्मरुतो ५, ६०, ७
 अग्निश्चियो मरुतो ३, २६, ५; तै. ब्रा. २, ७, १२, ३
 अग्निष्वात्ताः पितरः १०, १५, ११; अथर्व. १८, ३, ४४;
 वा. य. १९, ५९; तै. सं. २, ६, १२, २
 अग्निस्तिग्मेन शोचिषा ६, १६, २८; साम. २२; वा. य.
 १७, १६; तै. सं. ४, ६, १, ५
 अग्निस्तुविश्रवस्तमं ५, २५, ५
 अग्निस्त्रीणि त्रिधातुनि ८, ३९ ९; तै. सं. ३, २, ११, ३
 अग्नीपर्जन्याववतं ६, ५२, १६
 अग्नी रक्षसि सेधति ७, १५, १०; अथर्व. ८, ३, २६;
 तै. ब्रा. २, ४, १, ६
 अग्नीपोमा चेति तद् १, ९३, ४; तै. ब्रा. २, ८, ७, १०
 अग्नीपोमा पिपृतं १, ९३, १२
 अग्नीपोमा य आहुतिं १, ९३, ३; तै. ब्रा. २, ८, ७, १०
 अग्नीपोमा यो अथ वां १, ९३, २; तै. ब्रा. २, ८, ७, ९
 अग्नीपोमावनेन वां १, ९३, १०
 अग्नीपोमाविमं सु मे १, ९३, १; तै. सं. २, ३, १४, २
 अग्नीपोमाविमानि नो १, ९३, ११
 अग्नीपोमा वृषणा वाजं १०, ६६, ७
 अग्नीपोमा सवेदसा १, ९३, ९; तै. सं. २, ३, १४, १;
 तै. ब्रा. ३, ५, ७, २
 अग्नीपोमा हविषः प्रस्थितस्य १, ९३, ७; तै. सं. २, ३, १४, २
 अग्ने अष्टा वदेह नः १०, १४१, १; अथर्व. ३, २०, २;
 वा. य. ९, २८; तै. सं. १, ७, १०, २
 अग्ने अपां समिध्यसे ३, २५, ५
 अग्ने पूर्वं आतरो १०, ५१, ६
 अग्ने इहा समिध्यसे ३, २४, २

अग्ने कदा त आनुषक् ४, ७, २
 अग्ने कविर्वेधा असि ८, ६०, ३
 अग्ने केतुर्विशामसि १०, १५६, ५; साम. १५३१
 अग्ने घृतस्य धीतिभिः ८, १०२, १६
 अग्ने चिकिद्ध्यस्य नः ५, २२, ४
 अग्ने जरस्व स्वपत्य आयुनि ३, ३, ७
 अग्ने जरितर्विद्वपतिः ८, ६०, १९; साम. ३९
 अग्ने जुषस्व नो हविः ३, २८, १
 अग्ने जुषस्व प्रति हर्यं तद्वचः १, १४४, ७
 अग्ने तमद्याश्वं न स्तोमैः ४, १०, १; साम. ४३४; १७७७;
 वा. य. १५, ४४; १७, ७७; तै. सं. ४, ४, ४, ७
 अग्ने तव त्यदुक्थ्यं १, १०५, १३
 अग्ने तव ले अजर ८, २३, ११
 अग्ने तव श्रवो वयः १०, १४०, १; साम. १८१६; वा. य.
 १२, १०६; तै. सं. ४, २, ७, २
 अग्ने तृतीयो सवने हि ३, २८, ५
 अग्ने त्री ते वाजिना ३, २०, २; तै. सं. ३, २, ११, १
 अग्ने त्वं यशा अस्या ८, २३, ३०
 अग्ने त्वचं यातुधानस्य १०, ८७, ५; अथर्व. ८, ३, ४
 अग्ने त्वं नो अंतमः ५, २४, १; साम. ४४८; ११०७;
 वा. य. ३, २५; १५, ४८; २५, ४७; तै. सं.
 १, ५, ६, २; ४, ४, ४, ८
 अग्ने त्वमस्सद्युयोधि १, १८९, ३; तै. ब्रा. २, ८, २, ४
 अग्ने त्वं पारया नव्यः १, १८९, २; तै. सं. १, १, १४, ४;
 तै. ब्रा. २, ८, २, ५; तै. आ. १०, २, १
 अग्ने दा दाशुषे रयिं ३, २४, ५; तै. सं. २, २, १२, ६
 अग्ने दिवः सुनुरसि ३, २५, १
 अग्ने दिवो अर्णमच्छा ३, २२, ३; वा. य. १२, ४९;
 तै. सं. ४, २, ४, २
 अग्ने देवाँ इहा वह जज्ञानः १, १२, ३; साम. ७९२;
 अथर्व. २०, १०१, ३; तै. ब्रा. ३, ११, ६, २
 अग्ने देवाँ इहा वह सादया १, १५, ४
 अग्ने धुम्नेन जागृवे ३, २४, ३
 अग्ने घृतम्रताय ते ८, ४४, २५
 अग्ने नक्षत्रमजरं १०, १५६, ४; साम. १५३०
 अग्ने नय सुपथा राये १, १८९, १; वा. य. ३, ३६; ७, ४३
 ४०, १६; तै. सं. १, १, १४, ३; ४, ४३, १;
 तै. ब्रा. २, ८, २, ३; तै. आ. १, ८, ८; शत. ब्रा.
 १४, ८, ३, १
 अग्ने नि पाहि नस्त्वं ८, ४४, ११
 अग्ने नेमिषद्वं इव ५, १३, ६; तै. सं. २, ५, ९, ३

अग्ने पत्नीरिहा वह १, २२, ९; वा. य. २६, २०
 अग्ने पवस्व स्वपाः ९, ६६, २१; साम. १५२०; वा. य.
 ८, ३८; तै. सं. १, ३, १४, ८; ५, ५, २; ६, ६, २;
 तै. ब्रा. २, ६, ३, ४; तै. आ. २, ५, १
 अग्ने पावक रोचिषा ५, २६, १; साम. १५२१; वा. य.
 १७, ८; तै. सं. १, ३, १४, ८; ५, ५, ३; ४, ६, १, २
 अग्ने पूर्वा अनूषसो १, ४४, १०
 अग्ने बाधस्व वि मृधो १०, ९८, १२; तै. ब्रा. २, ५, ८, ११
 अग्ने भव सुषमिधा ७, १७, १
 अग्ने मूरीणि तव ३, २०, ३; तै. सं. ३, १, ११, ६
 अग्ने आतः सहस्कृत ८, ४३, १६
 अग्ने मन्मानि तुभ्यं कं ८, ३९, ३
 अग्ने मन्युं प्रतिनुदन् १०, १२८, ६; अथर्व. ५, ३, २;
 तै. सं. ४, ७, १४, २
 अग्ने मरुद्भिः शुभयद्भिः ५, ६०, ८
 अग्ने माकिष्टे देवस्य ८, ७१, ८
 अग्ने मृळ महीं असि ४, ९, १; साम. २३
 अग्ने यं यज्ञमध्वरं १, १, ४; तै. सं. ४, १, ११, १
 अग्ने यज्ञस्व हविषा २, ९, ४
 अग्ने यजिष्ठो अध्वरे ३, १०, ७; साम. १००
 अग्ने यत्ते दिवि वर्चः ३, २२, २; वा. य. १२, ४८; तै. ब्रा.
 ४, २, ४, २
 अग्ने यदद्य विशो ६, १५, १४; तै. सं. ४, ३, १३, ४;
 तै. ब्रा. ३, ५, ७, ६; ६, १२, २
 अग्ने याहि दूत्यं ७, ९, ५; तै. ब्रा. २, ८, ६, ४
 अग्ने याहि सुशस्तिभिः ८, २३, ६
 अग्ने युद्धवा हि ये तवा ६, १६, ४३; साम. २५; १३८३;
 वा. य. १३, ३६; तै. सं. ४, २, ९, ५
 अग्ने रक्षा णो अंहसः ७, १५, १३; साम. २४; तै. ब्रा.
 २, ४, १, ६
 अग्नेरग्रसः समिदस्तु १०, ८०, २
 अग्नेरिन्द्रस्य सोमस्य २, ८, ६
 अग्नेर्गायत्र्यभवत् १०, १३०, ४
 अग्नेर्वयं प्रथमस्यामृतानां १, २४, २
 अग्नेर्वमं परि गोभिः १०, १६, ७; अथर्व. १८, २, ५८;
 तै. आ. ६, १, ४
 अग्ने वाजस्य गोमतः १, ७९, ४; साम. ९९; १५६१;
 वा. य. १५, ३५; तै. सं. ४, ४, ४, ५
 अग्ने विवस्वदुपसः १, ४४, १; साम. ४०; १७८०
 अग्ने विश्वानि वायां ३, ११, ९
 अग्ने विश्वेभिः स्वनीक ६, १५, १६; तै. सं. ३, ५, १३, २

अग्ने विश्वेभिरग्निभिः ३, २४, ४
 अग्ने विश्वेभिरा गहि ५, २६, ४
 अग्ने वीहि पुरोळाशं ३, २८, ३
 अग्ने वीहि हविषा ७, १७, ३
 अग्ने वृधान आहुतिं ३, २८, ६
 अग्ने शकेम ते वयं ३, २७, ३; तै. ब्रा. २, ४, २, ५
 अग्ने शर्धतमा गणं ५, ५६, १
 अग्ने शर्ध महते सौभगाय ५, २८, ३; अथर्व. ७, ७३, १०;
 वा. य. ३३, १२; तै. ब्रा. २, ४, १, १; ५, २, ४
 अग्ने शुक्रेण शोचिषा विश्वाभिः १, १२, १२
 अग्ने शुक्रेण शोचिषोरु १०, २१, ८
 अग्ने स क्षेषहतपा ६, ३, १
 अग्ने सहन्तमा भर ५, २३, १; तै. सं. १, ३, १४, ६
 अग्ने सहस्व पृतना ३, २४, १; वा. य. ९, ३७
 अग्ने सुखतमे रथे १, १३, ४; साम. १३५०
 अग्ने सुतस्य पीतये ५, ५१, १
 अग्ने स्तोमं जुषस्व मे ८, ४४, २
 अग्नेः स्तोमं मनामहे ५, १३, २; साम. १४०५
 अग्ने हंसि न्यत्रिणं १०, ११८, १; तै. ब्रा. २, ४, १, ७
 अग्रं पिबा मधूनां सुतं ४, ४६, १
 अग्रेगो राजाप्यस्तविष्य ९, ८६, ४५; साम. १६१६
 अग्रे बृहन्नुषसामूर्ध्वो १०, १, १; वा. य. १२, १३;
 तै. सं. ४, २, १, ४
 अग्रे सिधूनां पवमानः ९, ८६, १२; साम. १०३३
 अवोरचक्षुरपतिघ्न्येधि १०, ८५, ४४; अथर्व. १४, २, १७
 अघ्नते विष्णवे वयं ८, २५, १२
 अंगादेगाह्योमोलोमः १०, १६३, ६; अथर्व. २, ३३, ७;
 २०, ९६, २२
 अंगिरसो नः पितरः १०, १४, ६; अथर्व. १८, १, ५८;
 वा. य. १९, ५०; तै. सं. २, ६, १२, ६; नि. ११, १९
 अंगिरस्वन्ता उत विष्णुर्वन्ता ८, ३५, १४
 अंगिरोभिरा गहि १०, १४, ५; अथर्व. १८, १, ५९;
 तै. सं. २, ६, १२, ६
 अचिकिवाञ्चिकितुषः १, १६४, ६; अथर्व. ९, ९, ७
 अचिक्रदद् वृषा हरिः ९, २, ६; साम. ४९७; १०४२; वा. य.
 ३८, २२; तै. आ. ४, ११, ६
 अचिन्ती यक्षकृमा ४, ५४, ३; तै. सं. ४, १, ११, १
 अचेति दक्षा द्युनाकमृष्वथः १, १३९, ४
 अचेति दिवो दुहिता मघोनि ७, ७८, ४
 अचेत्यग्निश्चिकितुः ८, ५६, ५; साम. ४४७
 अओदलो नो धन्वन्तु ९, ७९, १; साम. ५५५

अच्युता चिह्नो अजमन्ना ८, २०, ५
 अच्युत कृपे मारुतं गणं ५, ५२, १४
 अच्युत कविं नृमणो गा ४, १६, ९
 अच्युत कोशं मधुश्च्युतं ९, ६६, ११; साम. ६५८
 अच्युत गिरो मतयो ७, १०, ३; तै. ब्रा. २, ८, २, ४
 अच्युत चत्वेना नमसा ८, २१, ६
 अच्युत नः शीरशोचिषं ८, ७१, १०; साम. १५५४
 अच्युत नृचक्षा असरत् ९, ९२, २
 अच्युत नो अंगिरस्तमं ८, २३, १०
 अच्युत नो मित्रमहो देव ६, २, ११
 अच्युत नो मित्रमहो देव देवान् ६, १४, ६
 अच्युत नो याद्या वह ६, १६, ४४; साम. १३८४
 अच्युत म इन्द्रं मतयः १०, ४३, १; अथर्व. २०, १७, १
 अच्युत मही बृहती शतमा ५, ४३, ८
 अच्युतं वो मरुतः ७, ३६, ९
 अच्युत यो गंता नाधमान ४, २९, ४
 अच्युत वदा तना गिरा १, ३८, १३
 अच्युत वद तवसं गीर्भिः ५, ८३, १; तै. ब्रा. २, ४, ५, ५
 अच्युत विवक्षि रोदसी ३, ५७, ४
 अच्युत वो अग्निमवसे ५, २५, १
 अच्युत वोच्य शुशुचानं ४, १, १९
 अच्युत वो देवीमुपसं ३, ६१, ५
 अच्युत समुद्रमिदवः ९, ६६, १२; साम. ६५९
 अच्युत सिंधुं मातृतमां ३, ३३, ३
 अच्युत हि त्वा सहसः सूनो ८, ६०, २; साम. १५५३;
 अथर्व. २०, १०३, ३
 अच्युत हि सोमः कलशान् ९, ८१, २
 अच्युत शर्म जरितः ३, १५, ५
 अच्युत सूनो सहसो नो १, ५८, ८
 अच्युत अन्यस्य बह्वयः ६, ५७, ३
 अच्युत शत्रुमजरा स्वर्वती ५, ३४, १
 अच्युत वृत्त इन्द्र शूरपत्नीः १, १७४, ३
 अच्युत पशुपा वाजपस्यो ६, ५८, २; तै. ब्रा. २, ८, ५, ४
 अच्युत ससदप ध्वमाना ५, ४७, २
 अच्युत सौ हरयो येत आशव ८, ४९, ८
 अच्युत नमृतं मर्त्यासः ३, २९, १३; तै. ब्रा. १, २, १, १९
 अच्युत नो अमृतं ९, ११०, ४; साम. १५०८
 अच्युत नो हि पवमान ९, ११०, ३; साम. १३६५;
 वा. य. २२, १८
 अच्युत येऽहतये ९, ९६, ४
 अजैष्माद्यासनाम च ८, ४७, १८; १०, १६४, ५

अजैष्माद्यासनाम च १०, १६४, ५
 अजो न क्षां दाधार पृथिवीं १, ६७, ५
 अजो भागस्तपसा तं १०, १६, ४; अथर्व. १८, २, ८;
 तै. आ. ६, १, ४
 अजो हवीदक्षिना तौग्यो १, ११७, १५
 अजो हवीदक्षिना वर्तिका १, ११७, १६; नि. ५, २१
 अजो हवीक्षासत्या करा वां १, ११६, १३
 अज्येष्टासो अकनिष्ठासः ५, ६०, ५
 अज्रे चिदस्मै कृणुथा न्यंचनं ८, २७, १८
 अंजते व्यंजते ९, ८६, ४३; साम. ५६४; १६१४; अथर्व.
 १८, ३, १८
 अंजति त्वामध्वरे ३, ८, १; तै. ब्रा. ३, ६, १, १; नि. ८, १८
 अंजति यं प्रथयंतो न विप्राः ५, ४३, ७; तै. आ. ४, ५, २
 अंजत्येनं मध्वो रसेन ९, १०९, २०
 अत उ त्वा पितृभृतः १०, १, ४
 अतः परिज्मन्ना गहि १, ६, ९; अथर्व. २०, ७०, ५
 अतः समुद्रमुद्रतः ८, ६, २९
 अतः सहस्रनिर्णिजा ८, ८, ११
 अतप्यमाने अवसावंती १, १८५, ४
 अतश्चिदिन्द्र ण उपा ८, ९२, १०; साम. २१५
 अतस्त्वा रथिमभि ९, ४८, ३; साम. ८३८
 अतारिपुर्भरता गव्यवः सं. ३, ३३, १२
 अतारिष्म तमसस्पारमस्य प्रति १, १८३, ६; १, १८४, ६
 अतारिष्म तमसस्पारमस्य प्रति स्तोमं ७, ७३, १
 अतारिष्म तमसस्पारमस्योषा १, ९२, ६
 अतिवृष्टं ववक्षिथा ३, ९, ३
 अति त्री सोम रोचना ९, १७, ५
 अतिथिं मानुषाणां ८, २३, २५
 अति द्रव सारमेयौ १०, १४, १०; अथर्व. १८, २, ११;
 तै. आ. ६, ३, १
 अति नः सश्रुतो नय १, ४२, ७
 अति नो विषिता पुरु ८, ८३, ३
 अति वा यो मरुतो ६, ५२, २; अथर्व. २, १२, ६
 अति वायो ससतो याहि १, १३५, ७
 अति वारान्पवमानो असिष्यत् ९, ६०, ३
 अतिविद्धा विधुरेणा चिद्वत् ८, ९६, २
 अति विश्वाः परिष्ठाः १०, ९७, १०; वा. य. १२, ८४;
 तै. सं. ४, २, ६, ३
 अति श्रिती तिरश्चता ९, १४, ६
 अतिष्ठंतीनामनिवेशनानां १, ३२, १०; नि. २, १६
 अतिष्ठु शुक्र ओहत ८, ६९, १४; अथर्व. २०, ९२, ११

अतीयाम निदस्त्रिः ५, ५३, १४
 अतीहि मन्थुषाविणं ८, ३२, २१; साम. २२३
 अतृणुवतं वियतम ४, १९, ३
 अतो देवा अवन्तु नः १, २२, १६; साम. १६७४
 अतो न आ नूनतिथी ५, ५०, ३
 अतो वयमंतमेभिर्युजानाः १, १६५, ५
 अतो विश्वान्यहुता १, २५, ११
 अत्यं हविः सचते सच्च धातुः ५, ४४, ३
 अत्यं मृजंति कलशे ९, ८५, ७
 अत्यायातमश्विना ५, ७५, २; साम. १७४४
 अत्या वृधस्नु रोहिता ४, २, ३
 अत्यासो न ये मरुतः ७, ५६, १६; तै. सं. ४, ३, १३, ७
 अत्या हियाना न हेतुभिः ९, १३, ६; साम. ११९१
 अत्यु पवित्रमकमीत् ९, ४५, ४
 अत्युर्मिमेत्सरो मदः ९, १७, ३
 अत्यो न हियानो अभि ९, ८६, ३
 अत्यो नाजमन्सर्गप्रतक्तः १, ६५, ६
 अत्रा ते रूपमुत्तमं १, १६३, ७; वा. य. २९, १८;
 तै. सं. ४, ६, ७, ३; नि. ६, ८
 अत्रा वि नेमिरेषां ८, ३४, ३; साम. १८०८
 अत्राह गोरमन्वत १, ८४, १५; साम. १४७; ९१५
 अथर्व. २०, ४१, ३; तै. ब्रा. १, ५, ८, १; नि. ४, २५
 अत्राह तद्दहेये मध्व आहुतिं १, १३५, ८
 अत्राह ते हरिवस्ता उ ४, २२, ७
 अत्रिमनु स्वराज्यं २, ८, ५
 अत्रिर्यद्वामवरोहन् ५, ७८, ४
 अत्रीणां स्तोममद्रिवो मह ८, ३६, ६
 अत्रेदु मे मंससे सत्यमुक्तं १०, २७, १०
 अत्रेरिव शृणुतं पूर्वस्तुतिं ८, ३५, १९
 अत्रैव वोपि नह्यामि १०, १६६, ३
 अथा ते अंगिरस्तमः १, ७५, २
 अथा ते अन्तमानाम् १, ४, ३; साम. १०८९; अथर्व.
 २०, ५७, ३; ६८, ३
 अथा न उभयेषां १, २६, ९
 अद्वयया द्यते वार्याणि ५, ४९, ३
 अद्वया अमां महते वचस्यवे १, ५१, १३
 अद्वय इदो पवसे ९, ८५, ३
 अद्वयस्य स्वधावतः ८, ४४, २०
 अद्वयेभिः सवितः ६, ७१, ३; वा. य. ३३, ६९, ८४;
 तै. सं. १, ४, २४, १; तै. ब्रा. २, ४, ४, ७
 अद्वयोभिस्तव गोपाभिः ६, ८, ७

अदर्वस्तमसृजो वि खानि ५, ३२, १; साम. ३१५;
 नि. १०, ९
 अदर्शि गातुरवे वरीयसी १, १३६, २
 अदर्शि गातुवित्तमः ८, १०३, १; साम. ४७; १५१५
 अदान्मे पौरुकुत्स्यः ८, १९, ३६
 अदाभ्यः पुरगुता ३, ११, ५; साम. १५५६; तै. ब्रा.
 २, ४, ८, १
 अदाभ्येन शोचिषा १०, ११८, ७
 अदाभ्यो भुवनानि ४, ५३, ४
 अदितिर्यावापृथिवी ऋतं १०, ६६, ४
 अदितिर्द्यौरदितिरंतश्चिं १, ८९, १०; अथर्व. ७, ६, १;
 वा. य. २५, २३; तै. आ. १, १३, २; नि. ४, २३
 अदितिर्न उरुग्यतु ८, ४७, ९; तै. सं. १, ५, ११, ५
 अतिदिनो दिवा ८, १८, ६
 अदितिर्ह्यजनिष्ट १०, ७२, ५
 अदिते मित्र वरुणोत २, २७, १४
 अदिस्तंतं चिदाष्टुणे ६, ५३, ३
 अदिद्युतस्त्वपाको ६, ११, ४; अथर्व. ३, ३, १
 अदभ्रमस्य केतवः १, ५०, ३; अथर्व. १३, २, १८;
 २०, ४७, १५; वा० य० ८, ४०
 अदष्टान्हंत्यायती १, १९१, २
 अदेदिष्ट वृत्रहा गोपतिर्गाः ३, ३१, २१
 अदेवादेवः प्रचता १०, १२४, २
 अदेवेन मनसा २, २३, १२
 अदो यद्धारु प्लवते १०, १५५, ३
 अद्वीदिन्द्र प्रस्थितेमा १०, ११६, ८; नि. ६, १६
 अद्रिः सोम पृष्ठानस्य ९, ७४, ९
 अद्या चिन्नु चित्तदपो ६, ३०, ३; नि. ४, १७
 अद्या दूतं वृणीमहे १, ४४, ३
 अद्या देवा उदिता सूर्यस्य १, ११५, ६; वा. य. ३३, ४१;
 तै. ब्रा. २, ८, ७, २
 अद्याद्या श्वःश्च इन्द्रः ८, ६१, १७; साम. १४५८
 अद्या नो देव सवितः ५, ८२, ४; साम. १४१; तै. ब्रा.
 २, १४, ६, ३; तै. आ. १०, १०, २
 अद्या सूरिय यदि यातुधानः ७, १०४, १५; अथर्व. ८, ४, १५;
 नि. ७, ३
 अष्टेदु प्राणीदममन्त्रिमा १०, ३२, ८
 अद्रिणा ते मन्दिनः १०, २८, ३
 अद्रिभिः सुतः पवते गभस्त्योः ९, ७१, ३
 अद्रिभिः सुतः पवसे पवित्र ९, ८६, २३
 अद्रिभिः सुतो मतिभिः ९, ७५, ४

अक्षोषमा बहुशतो यविष्ठ्य ८, ६०, ४
 अक्षोष सत्यं तव तन्महित्वं ३, ३२, ९
 अक्षो चिदस्मा अन्तर्दुरोणे १, ७०, ४
 अक्षो अद्य बर्हिषः १०, ३५, ९
 अक्षो नो मरुतो गातुं ५, ८७, ८
 अक्षः पश्यस्व मोपरि ८, ३३, १९
 अक्ष कृत्वा सघवन्तुभ्यं देवाः ५, २९, ५
 अक्ष क्षपा परिष्कृतः २, ९९, २; साम. १६३१
 अक्ष मंता नहुषो हवं सुरैः १, १२२, ११
 अक्ष मंतोशना पृच्छतेषां १०, २२, ६
 अक्ष जिह्वा पापतीति ६, ६, ५; नि. ४, १७
 अक्ष इमो अक्ष वा दिवः ८, १, १८; साम. ५२
 अक्ष ते विश्वमनु हासदिष्ट १, ५७, २; अथर्व. २०, १५, २
 अक्ष त्वं द्रष्टुं विश्वं विचक्षणं १०, ११, ४; अथर्व. १८, १, २१
 अक्ष त्वमिन्द्र विद्धि १०, ६१, २२
 अक्ष त्वष्टा ते महः ६, १७, १०
 अक्ष त्वा विश्वे पुरः ६, १७, ८
 अक्ष त्विषीमां अभ्योजसा २, २२, २; साम. १४८८
 अक्ष धृतानः पित्रोः ४, ५, १०
 अक्ष धौक्षिते अपसा ६, १७, ९
 अक्ष द्रष्टो अंशुमत्या उपस्थे ८, ९६, १५; अथर्व. २०, १३७, ९
 अक्ष धारया मध्वा ९, ७७, ११; साम. १०२०
 अक्ष प्र जज्ञे तरणिर्ममसु १, १२१, ६
 अक्ष प्रियमिषिराय ८, ४६, २९
 अक्ष श्लाघो गिरति दासदन्यान् ८, १, ३३
 अक्ष यक्षारथे गणे ८, ४६, ३१
 अक्ष यदिमे पवमान ९, ११०, २; साम. १४९६
 अक्ष यद्राजाना गविष्टो १०, ६१, २३
 अक्ष श्रुतं कवयं वृद्धं ७, १८, १२
 अक्ष श्वेतं कलशं ९, ७४, ८
 अक्ष श्वेतं कलशं गोभिरक्तम् ४, २७, ५
 अक्ष स्म यस्यार्चयः ५, ९, ५
 अक्ष स्मा ते चर्षणयो ६, २५, ७
 अक्ष स्मा न उदवता २, ३१, २
 अक्ष स्मा नो वृधे भव ६, ४६, ११
 अक्ष स्मास्य पनयन्ति ६, १२, ५
 अक्ष स्वा योषणा मही ८, ४६, ३३
 अक्ष स्वनादुत विभ्युः १, ९४, ११
 अक्ष स्वमस्य निर्विदे १, १२०, १२
 अक्ष अक्षोः पृथिवीं २, १३, ५
 अ० १०६

अधाकृगोः प्रथमं वीर्यं २, १७, ३
 अधा गाव उपमाति १०, ६१, २१
 अधा चिन्नु यद्विषियामहे १०, १३२, ३
 अधा ते अप्रतिष्कृतं ८, ९३, १२
 अधा त्वं हि नस्करः ८, ८४, ६; साम. १५५१
 अधा नरो न्योहतेऽधा ५, ५२, ११
 अधा नो विश्वसामग १, ४२, ६
 अधा न्वस्य जेन्यस्य १०, ६१, २४
 अधा न्वस्य संदशं जगन्मान् ७, ८८, २
 अधा मन्ये वृद्धसुर्यम् ६, ३०, २
 अधा मन्ये श्रुते अस्मा अधा १, १०४, ७
 अधा मही न आयस्यना ७, १५, १४
 अधा मातुरूपसः सप्त विप्रा ४, २, १५
 अधा यथा नः पितरः परासः ४, २, १६; अथर्व. १८, ३, २१;
 वा. य. १९, ६९; तै. सं. २, ६, १२, ४
 अधायि धीतिरससुप्रं १०, ३१, ३
 अधा यो विश्वा भुवनाभिः २, १७, ४
 अधायग्निर्मानुषीषु विश्व ३, ५, ३
 अधारयतं पृथिवीं ५, ६२, ३
 अधारयतं बह्वयः १, २०, ८
 अधासु मन्द्रो अरतिः १०, ६१, २०
 अधा ह यद्वयमसं स्वया ४, २, १४
 अधा ह यन्तो अश्विना ७, ७४, ५
 अधा हि काव्या युवं ५, ६६, ४
 अधा हिन्वान इन्द्रियं ९, ४८, ५; साम. ८३९
 अधा हि विक्ष्वीक्योऽसि ६, २, ७
 अधा हीन्द्र गिर्वणः ८, ९८, ७; साम. ४०६; ७१०; अथर्व.
 २०, १००, १
 अधा होतान्यतीदो ६, १, २; तै. ब्रा. ३, ६, १०, १
 अधा ह्यस्य एषां ५, १६, ४
 अधा ह्यसं क्रनोभद्रस्य ४, १०, २; साम. १७७८; वा. य.
 १५, ४५; तै. सं. ४, ४, ४, ७
 अधा ह्यसं मह्ना निषद्या १०, ६, ७
 अधि घामस्याद् वृषभो ९, ८५, ९
 अधि द्वयोरध्वा उक्थ्यं वचः १, ८३, ३; अथर्व. २०, २५, ३
 अधि न इन्द्रैषां ८, ८३, ७; वा. य. ३३, ४७
 अधि पुत्रोपमश्रवः १०, ३३, ७
 अधि पेशांसि वपते नृत्वरिव १, ९२, ४
 अधि वृद्धः पणीनां ६, ४५, ३१
 अधि यदस्मिन्वाजिनीव ९, ९४, १; साम. ५३९; तै. सं.
 ७, १, २०, १

अधि यस्तस्थौ केशवन्ता १०, १०५, ५
 अधि या बृहतो दिवः ८, २५, ७
 अधि श्रियं नि दधुश्वाह १, ७२, १०
 अधि श्रिये दुहिता ६, ६३, ५
 अधि सानौ नि जिहते १, ८०, ६
 अधीन्वन्न सप्ततिं च सप्त च १०, ९३, १५
 अधीव यद्विरीणां ८, ७, १४
 अधीवासं परि मातु १, १४०, ९
 अधुक्षत प्रियं मधु ९, २, ३; साम. १०३९
 अधुक्षत्पिप्युषीमिषं ८, ७२, १६
 अधेनुं दत्ता सत्यं वि पक्ताम् १, ११७, २०
 अध्वर्यवः कर्तना २, १४, ९
 अध्वर्यवः पयसोधरं २, १४, १०
 अध्वर्यवश्चक्रवांसो मधूनि ५, ४३, ३
 अध्वर्यवा तु हि पिञ्च ८, ३२, २४
 अध्वर्यवोऽप इत्ता समुद्रं १०, ३०, ३
 अध्वर्यवो भरतेन्द्राय २, १४, १; नि. ५, १
 अध्वर्यवो य उरणं २, १४, ४
 अध्वर्यवो यः शतं शंवरस्य २, १४, ६
 अध्वर्यवो यः शतं २, १४, ७
 अध्वर्यवो यः स्वशनं २, १४, ५
 अध्वर्यवो यं नरः २, १४, ८
 अध्वर्यवो यो अपो वज्रिवांसं २, १४, २
 अध्वर्यवो यो दिव्यस्य २, १४, ११; नि. ३, २०
 अध्वर्यवो यो दृमीकम् २, १४, ३
 अध्वर्यवोऽर्णं दुग्धमंशु ७, ९८, १; अथर्व. २०, ८७, १
 अध्वर्यवो हविष्मन्तो हि १०, ३०, २
 अध्वर्युं वा मधुपाणिं १०, ४१, ३
 अध्वर्युभिः पंचभिः ३, ७, ७
 अध्वर्यो अद्रिभिः सुतं ९, ५१, १; साम. ४९९, १२२५;
 वा. य. २०, ३१
 अध्वर्यो द्रावया त्वं ८, ४, ११; साम. ३०८
 अध्वर्यो वीर प्र महे ६, ४४, १३
 अनच्छये तुरगानु जीवं १, १६४, ३०; अथर्व. ९, १०, ८
 अनसमप्सु दुष्टं ९, १६, ३
 अनमीवा उपस आ १०, ३५, ६
 अनमीवास इलया मन्दन्तो ३, ५९, ३; तै. सं. २, ८, ७, ५
 अनवाणं वृषभं मंजुजिह्वं १, १९०, १; नि. ६, २३
 अनवाणो ह्येषां पन्या ८, १८, २
 अनशरानि वसुदामुप स्तुहि ८, ९९, ४; साम. १३२०;
 अथर्व. २०, ५८, २; नि. ६, २३

अनवद्यौरभि युभिः १, ६, ८; अथर्व. २०, ४०, २, ७०, ४
 अनवस्ते रथमश्वाय तक्षन् ५, ३१, ४; सा. ४३९, ४४०;
 तै. सं. १, ६, १२, ६
 अनश्वो जातो अगभीशुरवा १, १५२, ५
 अनश्वो जातो अनभीशु ४, ३६, १
 अनस्वन्ता सप्ततिर्माहेमं ५, २७, १
 अनागसो अदितये ५, ८२, ६
 अनाधृष्टानि धृषितः १०, १३८, ४
 अनानुदो वृषभो जग्मिः २, २३, ११
 अनानुदो वृषभो दोधतः २, २१, ४
 अनायतो अनिवद्धः कथायं ४, १३, ५; ४, १४, ५
 अनारम्भणे तदवीरयेथा १, ११६, ५
 अनिरेण वचसा फल्गवेन ४, ५, १४
 अनुकामं तर्पयेथां १, १७, ३
 अनु कृष्णे वसुधित्ति जिहाते ३, ३१, १७
 अनु कृष्णे वसुधित्ति येमाते ४, ४८, ३
 अनु तदुर्वी रोदसी ७, ३४, २४
 अनु तन्नो जास्पतिः ७, ३८, ६
 अनु ते दायि मह इन्द्रियाय ६, २५, ८; तै. सं. १, ६, ११, ११
 तै. ब्रा. २, ८, ५, ७
 अनु ते शुष्मं तुरयंतमीयतुः ८, ९९, ६; साम. १६३८
 अथर्व. २०, १०५, २; वा. य. ३३, ६७
 अनुत्तमा ते मघवन्नकिर्तुं १, १६५, २; वा. य. ३३, ७९
 अनु त्रितस्य युध्यतः ८, ७, २४
 अनु त्वा मही पाजसी अचक्रे १, १२१, ११
 अनु त्वा रथो अनु मर्यो अर्वन् १, १६३, ८; वा. य. २९, ११;
 तै. सं. ४, ६, ७, ३
 अनु त्वा रोदसी उभे क्रक्षमाणं ८, ७६, ११; साम. ९८१;
 अथर्व. २०, ४२, २
 अनु त्वा रोदसी उभे चक्रं ८, ६, ३८
 अनु त्वाहिमे अथ देव ६, १८, १४
 अनु चावापृथिवी ६, १८, १५
 अनु द्रप्सास इंदवः ९, ६, ४
 अनु द्वा जहिता नयः ४, ३०, १९
 अनु पूर्वाण्योक्या ८, २५, १७
 अनु प्रत्नस्यौकसः ८, ६९, १८; अथर्व. २०, ९२, १५
 अनु प्रत्नस्यौकसः १, ३०, ९; साम. ७४४; अथर्व. २०, २६, १
 अनु प्रत्नास आयवः २, २३, २; साम. ५०९
 अनु प्र येजे जन आजो ६, ३६, २
 अनु यदी मरुतो मन्दसानं ५, २९, २
 अनु यत्ताय रन्ध्रयज्ञपवता १, ५१, ९

अनु श्रुताममतिं वर्धत ५, ६२, ५
 अनुस्वर्यो भवत्येषः १०, १६०, ४; अथर्व. २०, ९६, ४
 अनु स्वधामक्षरन्नापो १, ३३, ११; तै. ब्रा. २, ८, ३, ४
 अनु हि स्वा सुतं सोम ९, ११०, २; साम. ४३२; १३६६
 अनुनोद्व हस्तयतो अद्रि ५, ४५, ७
 अनुपे गोमान्गोभिरक्षाः ९, १०७, ९; साम. ९९८; नि. ५, ३
 अनुक्षरा कजवः १०, ८५, २३; अथर्व. १४, १, ३४
 अनेनो वो मरुतः ६, ६६, ७
 अनेहसं वो हवमानमृतये ८, ५०, ४
 अनेहसं प्रतरणं वि वक्षणं ८, ४२, ४
 अनेहो दात्रमदितेरनर्व १, १८५, ३
 अनेहो न उरुवजे ८, ६७, १२
 अनेहो मित्रार्यमनू ८, १८, २१
 अन्तरिक्षां रजसो १०, ९५, १७
 अन्तरिक्षेण पतति १०, १३६, ४; अथर्व. ६, ८०, १
 अन्तरिक्षे पथिभिः १०, १६८, ३
 अन्तरिक्षंति तं जने ८, ७२, ३
 अन्तरिक्षैस्तनयाय ६, ६२, १०
 अन्तर्वृत्तो रोदसी वरुम ईयते ३, ३, २
 अन्तर्वृच्छ जिघांसतः १०, १०२, ३
 अन्तर्हाम ईयसे २, ६, ७
 अन्तश्च प्रागा अदितिर्मेवा ८, ४८, २
 अन्तश्चरति रोचना १०, १८९, २; साम. १३७७; अथर्व.
 ६, ३१, २; २०, ४८, ५; वा. य. ३, ७, १; तै. सं.
 १, ५, ३, १
 अग्निं चित् संतमह ८, ११, ४
 अग्निवामा दूरे अग्निमुच्छ ७, ७७, ४
 अन्यदथ कर्वरमन्दु ६, २४, ५
 अन्यमस्मद्विया इयम् ८, ७५, १३; तै. सं. २, ६, ११, ३
 अन्यम् पु एवं यम्यन्यः १०, १०, १४; अथर्व. १८, १, १६;
 नि. ११, ३४
 अन्यघतममानुषं ८, ७०, ११
 अन्यथा वसं रिहती ३, ५५, १३
 अन्या वो अन्यामवतु १०, ९७, १४; वा. य. १२, ८८;
 तै. सं. ४, २, ६, ३
 अन्ये जायां परिमृशंत्यस्य १०, ३४, ४
 अन्योऽन्यमनु गृभ्णाति ७, १०३, ४
 अन्यर्पा खन्यन्तमोजसा ७, ८२, ३
 अन्यस्य स्थूरं ददशो पुरस्तात् ८, १, ३४
 अन्यह मासा अन्विह्नानि १०, ८९, १३; तै. सं. १, ७, १३, १
 अन्येको यदति यदति २, १३, ३

अपघ्नन्तो अरावणः ९, १३, ९; साम. ११९५
 अपघ्नन्नेषि पवमान ९, ९६, २३
 अपघ्नन्पवते मृधः ९, ६१, २५; साम. ५१०; १२१३
 अपघ्नन्पवसे मृधः ९, ६३, २४; साम. ४९२; १२३७
 अपघ्नन्सोम रक्षसः ९, ६३, २९
 अप ज्योतिषा तमो १०, ६८, ५; अथर्व. २०, १६, ५
 अप त्वं वृजिनं रिपुं ६, ५१, १३; साम. १०५
 अप त्वं परिपंथिनं १, ४२, ३
 अप त्या अस्थुरनिरा ८, ४८, ११
 अप त्ये तायवो यथा १, ५०, २; अथर्व. १३, २, १७;
 २०, ४७, १४
 अप द्वारा मतीनां ९, १०, ६; साम. ११२४
 अप नः शोशुचद्वं १, ९७, १-८; अथर्व. ४, ३३, १; तै. आ.
 ६, १०, १, ११, १
 अप प्राच ईन्द्र विधान् १०, १३१, १; अथर्व. २०, १२५, १;
 तै. ब्रा. २, ४, १, २
 अप योरिन्द्रः पापजे १०, १०५, ३
 अपश्चिदेव विभ्वो दमूनाः ३, ३१, १६
 अपश्यं गोपामनिपद्यमानं १, १६४, ३१; १०, १७७, ३;
 ऐ. आ. २, ६; अथर्व. ९, १०, ११; वा. य. ३७, १७;
 तै. आ. ४, ७, १; नि. १४, ३
 अपश्यं ग्रामं वहमानं १०, २७, १९
 अपश्यं स्वा मनसा चेकितानं १०, १८३, १
 अपश्यं स्वा मनसादीध्यानां १०, १८३, २
 अपश्यमस्य महतः १०, ७९, १; नि. ६, ४
 अप स्वसुरूपसो नरिजहीते ७, ७१, १
 अप हत रक्षसो भंगुरावतः १०, ७६, ४
 अपाः पूर्वेषां हरिवः १०, ९६, १३; अथर्व. १०, ३२, ३
 अपाः सोममस्तमिन्द्र ३, ५३, ६
 अपागृह्णन्मृतां १०, १७, २; अथर्व. १८, २, ३३;
 नि. १२, १०
 अपां गर्भं दर्शतम् ३, १, १३
 अपाङ् प्राहेति स्वधया १, १६४, ३८; ऐ. आ. २, ८; अथर्व.
 ९, १०, १६; नि. १४, २३
 अपादहस्तो अपृतन्यत् १, ३२, ७
 अपादित उदु नक्षित्रतमः ६, ३८, १
 अपादिद्रो अपादग्निः ८, ६९, ११; अथर्व. २०, ९२, ८
 अपादुशिष्यं धसः ८, ९२, ४; साम. १४५
 अपादेति प्रथमापद्धतीनां १, १५२, ३; अथर्व. ९, १०, २३
 अपाद्धोत्रादुत पोत्रादमत्र २, ३७, ४
 अपाद्धोत्रादुत पोत्रादमत्र २, ३७, ४
 अपाद्धोत्रादुत पोत्रादमत्र २, ३७, ४
 अपाद्धोत्रादुत पोत्रादमत्र २, ३७, ४

अपां नपातमवसे १, २२, ६
 अपां नपादा ह्यस्यादुपस्थं २, ३५, ९; तै. सं. २, ५, १२, १
 अपान्यदेत्यभ्याः न्यदेति १, १२३, ७
 अपामतिष्ठद्गुरुह्नां तमः १, ५४, १०
 अपाम सोमममृता अभूम ८, ४८, ३; तै. सं. ३, २, ५, ४
 अपामिदं न्ययनं १०, १४२, ७; अथर्व. ६, १०६, २; तै. सं.
 ४, ६, १, ३; वा. य. १७, ७
 अपामिवेदूर्ध्वस्तुराणाः ९, ९५, ३; साम. ५४४
 अपामीदां सविता १०, १००, ८
 अपामीवामप विश्वां १०, ६३, १२
 अपामीवाप सिध ८, १८, १०; साम. १०४७
 अपामुपस्थे महिषा ६, ८, ४; नि. ७, २६
 अपामूर्मिर्मदन्निव ८, १४, १०; अथर्व. २०, २८, ४; ३९, ५
 अपां पेरुं जीवधन्यं १०, ३६, ८
 अपां फेनेन नमुचेः ८ १४, १३; साम. २११; अथर्व.
 २०, २९, ३; वा. य. १९, ७१
 अपां मध्ये तस्थिवांस ७, ८९, ४
 अपायस्यान्धसः २, १९, १
 अपारो वो महिमा ५, ८७, ६
 अपि पंधासगन्महि ६, ५१, १६; वा. य. ४, २९; तै. सं.
 १, २, ९, १
 अपिबद्धुवः सुतम् ८, ४५, २६; साम. १३१
 अपि वृश्च पुराणवत् ८, ४०, ६; अथर्व. ७, ९०, १
 अपि दृतः सविता ७, ३८, ३
 अपूर्व्यां पुरुतमानि ६, ३२, १; साम. ३२२
 अपेत वीत वि च सर्पतातः १०, १४, ९; अथर्व. १८, १, ५५;
 वा. य. १२, ४५; तै. सं. ४, २, ४, १; तै. ब्रा.
 १, २, १, १६; तै. आ. १, २७, ५; ६, ६, १
 अपेद्र द्विषतो मनः १०, १५२, ५; अथर्व. १, २१, ४
 अपेहि मनसस्पते १०, १६४, १; अथर्व. २०, ९६, २३;
 नि. १, १७
 अपो देवीरुपह्वये १, २३, १८; अथर्व. १, ४, ३
 अपो महीरमिश्रः १०, १०४, ९
 अपो यदाद्रिं पुरुहूत ४, १६, ८; अथर्व. २०, ७७, ८
 अपो वसानः परिकोशमर्षति ९, १०७, २६
 अपो वृत्रं वाग्निवांसं ४, १६, ७; अथर्व. २०, ७७, ७
 अपोषा अनमः सरसं ४, ३०, १०; नि. ११, ४७
 अपो पुण ह्यं शरुः ८, ६७, १५
 अपो सुम्यक्ष वरुण २, २८, ६; नि. १३, १
 अपो ह्येपामनुपंत देवाः ४, ३३, ९
 अपूर्व्यं मरुत आपिः ३, ५१, ९

अमस्वतीमश्विना वाचम् १, ११२, २४; वा. य. ३४, २९
 अप्रक्षितं वसु विभर्षि हस्तयो १, ५५, ८
 अप्रतीतो जयति सं धनानि ४, ५०, ९
 अप्रयुच्छन्न प्रयुच्छन्निग्ने १, १४३, ८
 अप्रामिसत्य मघवन् ८, ६१, ४
 अप्सरसां गंधर्वाणां १०, १३६, ६
 अप्सरा जारमुपसिग्मियाणा १०, १२३, ५
 अपसा इन्द्राय वायवे ९, ६५, २०; साम. ९९५
 अप्सु त्वा मधुमत्तमं ९, ३०, ५
 अप्सु धूतस्य हरिवः १०, १०४, २; अथर्व. २०, ३३, १
 अप्सु मे सोमो अभवीत् १, २३, २०; १०, ९, ६; अथर्व.
 १, ६, २; तै. ब्रा. २, ५, ८, ६
 अप्सवग्ने सधिष्टव ८, ४३, ९; वा. य. १२, ३६; तै. सं.
 ४, २, ३, २; ११, ३
 अप्सवन्तरमृतमप्सु भेषजं १, २३, १९; अथर्व. १, ४, ४;
 वा. य. ९, ६; तै. सं. १, ७, ७, १
 अबुध्ने राजा वरुणो वनस्य १, २४, ७
 अबुध्सु त्य इन्द्रवंतः १०, ३५, १
 अबोधि जार उषसां ७, ९, १
 अबोधि होता यजथाय ५, १, २; साम. १७४७; नि. ६, १३
 अबोध्यग्निः समिधा ५, १, १; साम. ७३; १७४६; अथर्व.
 १३, २, ४६; वा. य. १५, २४; तै. सं.
 ४, ४, ४, १
 अबोध्यग्निर्जर्म उदेति सूर्यः १, १५७, १; साम. १७५८
 अब्रजामुक्थैरहिं ७, ३४, १६; नि. १०, ४४
 अभगाः सन्नप परेतः १०, ८२, ५; अथर्व. ४, ३२, ५
 अभि कण्वा अनूपत ८, ६, ३४
 अभि क्रवेन्द्र भूरध ७, २१, ६; तै. सं. ७, ४, १५, १
 अभि क्रंदन्कलशं ९, ८६, ११; साम. १०३२
 अभि क्रद्र स्तनयं ५, ८३, ७; तै. सं. ३, १, ११, ६;
 अथर्व. ४, १५, ६
 अभि क्षिपः समग्मत ९, १४, ७
 अभिध्या नो मघवन् १०, ११२, १०
 अभि गंधर्वमनृणत् ८, ७७, ५
 अभि गव्यानि वीतये ९, ६२, २३; साम. १०६२
 अभि गावो अधन्विषुः ९, २४, २; साम. ९६२
 अभि गावो अनूपत योषा ९, ३२, ५
 अभि गोत्राणि सहसा १०, १०३, ७; साम. १८५५; अथर्व.
 १९, १३, ७; वा. य. १७, ३९; तै. सं. ४, ६, ४, २
 अभि जंजीरसंचत स्पृधानं ३, ३१, ४
 अभि तवेव दीधया मनीषां ३, ३८, १

अभि ते मधुना पयः ९, ११, २; साम. ६५२
 अभि त्वं वीरं गिर्वणसं ६, ५०, ६
 अभि त्वं गावः पयसा ९, ८४, ५
 अभि त्वं पूर्यं मदं ९, ६, ३
 अभि त्वं मद्यां मदं ९, ६, २
 अभि त्वं मेपं पुरुहूतमृगिमयं १, ५१, १; साम. ३७६
 अभि त्रिपृष्ठं वृषणं ९, ९०, २; साम. ५२८; १४०८
 अभि त्वा गोतमा गिरा जातवेदः १, ७८, १
 अभि त्वा गोतमा गिरानूषत ४, ३२, ९
 अभि त्वा देवः सविताभिः १०, १७४, ३; अथर्व. १, २९, ३
 अभि त्वा देव सवितः १, २४, ३; तै. सं. ३, ५, ११, ३
 अभि त्वा नक्तीरुषसः २, २, १, २
 अभि त्वा पाजो रक्षसः ६, २१, ७
 अभि त्वा पूर्वपीतये ८, ३, ७; साम. २५६; १५७३;
 अथर्व. २०, ९९, १
 अभि त्वा पूर्वपीतये १, १९, २; नि. १०, ३७
 अभि त्वा योषणो दश ९, ५६, ३
 अभि त्वा वृषभा सुते ८, ४५, २२; साम. १६१; ७३८;
 अथर्व. २०, २२, १
 अभि त्वा शूर नोनुमः ७, ३२, २२; साम. २३३; ६८०;
 अथर्व. २०, १२१, १; वा. य. २७, ३५; तै. सं.
 २, ४, १४, २
 अभि त्वा सिंधो शिशुमित्र १०, ७५, ४
 अभि वां महिना भुवं १०, ११९, ८
 अभि युमं बृहद्यशः ९, १०८, ९; साम. ५७९; १०११
 अभि युमनानि वनिनः ३, ४०, ७; अथर्व. २०, ६, ७
 अभि द्रोणानि बभ्रवः ९, ३३, २; साम. ७६५
 अभि द्विजन्मा त्रिवृद् १, १४०, २
 अभि द्विजन्मा त्री रोचनानि १, १४९, ४; साम. १७७५
 अभि न इका यूथस्य माता ५, ४१, १९; नि. ११, ४९
 अभि नक्षत्रो अभि ये तं २, २४, ६
 अभि नो देवीरवसा १, २२, ११
 अभि नो नयं वसु ६, ५३, २
 अभि नो वाजसातमं ९, ९८, १; साम. ५४९; १२३८
 अभि प्र गोपतिं गिरा ८, ६९, ४; साम. १६८; १४८९;
 अथर्व. २०, २२, ४; ९२, १
 अभि प्र द्रुजंतयो न ४, १९, ५
 अभि प्र सर धृपता धृपत् ८, ८९, ४
 अभि प्रयासि वाहसा ३, ११, ७; साम. १४५७
 अभि प्रयासि सुधितानि ६, १५, १५

अभि प्र वः सुराधसः ८, ४९, १; साम. २३५; ८११;
 अथर्व. २०, ५१, १
 अभि प्रवंत समनेव ४, ५८, ८; वा. य. १७, ९६; नि. ७, १७
 अभि प्र स्थाताहेव ७, ३४, ५
 अभि प्रियाणि काव्या ९, ५७, २; साम. १७६२
 अभि प्रियाणि पवते ९, ७५, १; साम. ५५४; ७००
 अभि प्रियाणि पवते पुनानः ९, ९७, १२; साम. १०२१
 अभि प्रिया दिवस्पदं ९, १०, ९; साम. ११२७
 अभि प्रिया दिवस्पदा ९, १२, ८; साम. १२०४
 अभि प्रिया मरुतो या ८, २७, ६
 अभि प्रेहि दक्षिणतः १०, ८३, ७; अथर्व. ४, ३२, ७
 अभि ब्रह्मीरनूषत ९, ३३, ५; साम. ८७०
 अभि भुवेऽभिभंगाय २, २१, २
 अभिभूरहमागमं १०, १६६, ४
 अभि यज्ञं गृणीहि नः १, १५, ३; वा. य. २६, २१
 अभि यं देवी निर्रतिः ७, ३७, ७
 अभि यं देव्यदितिः ७, ३८, ४
 अभि ये त्वा विभावरी ५, ७९, ४
 अभि ये मिथो वनुषः ७, ३८, ५
 अभि यो महिना दिवं ३, ५९, ७; वा. य. ३८, १७; तै. सं.
 ४, १, ६, ३; तै. आ. ४, ३, १
 अभि वच्चा सुवसनानि ९, ९७, ५०; साम. १४२७
 अभि वह्नय ऊतये ८, १२, १५
 अभि वह्निरमर्त्यः ९, ९, ६
 अभि वां नूनमधिता ७, ६७, ३
 अभि वायुं वीत्यर्षा ९, ९७, ४५; साम. १४२६
 अभि विप्रा अनूषत गावः ९, १२, २; साम. ११९७
 अभि विप्रा अनूषत मूर्धन् ९, १७, ६
 अभि विश्वानि वार्या ९, ४२, ५
 अभिवृत्त्य सपत्नान् १०, १७४, २; अथर्व. १, २९, २
 अभि वेना अनूषत ९, ६४, २१
 अभि वो अर्चे पोष्यावतो ५, ४१, ८
 अभि वो देवीं धियं ७, ३४, ९
 अभि वो वीरमन्धसो मदेष्टु ८, ४६, १४; साम. ९१५
 अभि व्ययस्य खदिरस्य ३, ५३, १९
 अभि व्रजं न तलिषे ८, ६, २५
 अभि वल्लया चिद्विवः १, १३३, २
 अभि श्यावं न कृशनेभिः १०, ६८, ११; अथर्व. २०, १६, ११
 अभिष्टने ते अद्रिवः १, ८०, १४
 अभिष्टये सदावृष्टं ८, ६८, ५

अभि सिध्मो अजिगात १, ३३, १३; तै. ब्रा. २, ८, ४, ४;
नि. ६, १६

अभि सुवानास इंदवः ९, १७, २

अभि सूयवसं नय १, ४२, ८

अभि सोमास आयवः ९, २३, ४

अभि सोमास आयवः ९, १०७, १४; साम. ५२८; ८५६

अभि स्वपुर्मिर्मिथः ७, ५६, ३

अभि स्वरं तु ये तव ८, १३, २८

अभि स्ववृष्टिं मदे अस्य युध्य १, ५२, ५

अभि हि सत्य सोमपाः ८, ९८, ५; साम. १२४८; अथर्व.
२०, ६४, २

अभीक आसां पदवीः ३, ५६, ४

अभीश्दमेकमेकः १०, ४८, ७; नि. ३, १०

अभी न आ ववृत्स्व ४, ३१, ४

अभी नवंते अद्भुहः ९, १००, १; साम. ५५०

अभी नो अग्न उक्थम् १, १४०, १३

अभी नो अर्षा दिव्या ९, ९७, ५१; साम. १४२८

अभीश्ममध्या उत ९, १, ९

अभीमवन्वन्स्वभिष्टिमूतयः १, ५१, २

अभीमृतस्य दोहना अनृत १, १४४, २

अभीमृतस्य विष्टपं ९, ३४, ५

अभीवर्तेन हविषा १०, १७४, १; अथर्व. १, २९, १

अभीवृत्तं कृशनेर्विष्टरूपं १, ३५, ४; तै. ब्रा. २, ८, ६, १

अभी पतस्तदाभर ७, ३२, २४; साम. ३०९

अभी पु णः सखीनां ४, ३१, ३; साम. ६८४; अथर्व.
२०, १२४, ३; वा. य. २७, ४१; ३६, ६; तै. आ.
४, ४२, ३

अभी पु णस्त्वं रयिं ८, ९३, २१

अभीप्वर्यः पौर्यैः १०, ५९, ३

अभीहि मन्यो तवसः १०, ८३, ३; अथर्व. ४, ३२, ३

अभुस्तु प्र देव्या ८, ९, १६; अथर्व. २०, १४९, १

अभूदिदं वयुनमो पु भूपत १, १८२, १

अभूदु पारमेतवे १, ४६, ११

अभूदु भा उ अंशवे १, ४६, १०

अभूदु वो विधत्ते रत्नधेयं ४, ३४, ४

अभूदुपा इन्द्रतमा मघोनी ७, ७९, ३

अभूदुपा रुताप्यशुः ५, ७५, ९

अभूद्वेवः यविता वंशः ४, ५४, १; तै. ब्रा. ३, ७, १३, ४

अभूरु वीर गिर्यणः ६, ४५, १३

अभूरुको रयिपते ६, ३१, १

अभूर्वांश्चीर्युः आयुः १०, २७, ७

अभ्याभि हि श्रवसा ९, ११०, ५; साम. १५०७; नि. ५, ४

अभ्यर्च नभाकवत् ८, ४०, ४

अभ्यर्चत सुष्टुतिं गव्यम् ४, ५८, १०; अथर्व. ७, ८२, १;
वा. य. १७, ९८

अभ्यर्ष बृहद्यशः ९, २०, ४; साम. २७१

अभ्यर्ष महानां ९, १, ४

अभ्यर्ष विचक्षण ९, ५१, ५

अभ्यर्ष सहस्रिणं ९, ६३, १२

अभ्यर्ष स्वायुध ९, ४, ७; साम. १०५३

अभ्यर्षानपच्युतः ९, ४, ८; साम. १०५४

अभ्यवस्थाः प्रजायंते ५, १९, १

अभ्यारमिद्वयः ८, ७२, ११; साम. १६०३

अभ्यूर्णोति यज्ञग्नं ८, ७२, २

अभ्युषो न वाचा १०, ७७, १

अभ्राजि शर्धो मरुतः ५, ५४, ६; नि. ६, ४

अभ्रातरो न योषणः ४, ५, ५

अभ्रातृव्यो अना त्वं ८, २१, १३; साम. ३९९; १३८९;

अथर्व. २०, ११४, १

अभ्रातेव पुंस एति १, १२४, ७; नि. ३, ५

अमंथिष्टां भारता ३, २३, २

अमंदन्मा मरुत स्तोमः १, १६५, ११

अमंदान्स्तोमान्प्र भेरम १, १२६, १; नि. ९, १०

अमन्महीदनाशवः ८, १, १४; अथर्व. २०, ११६, १;

तांड्यब्रा. ९, १०, १

अमाजुरश्चिद्भवथो युवं १०, ३९, ३

अमाजुरिव पित्रोः २, १७, ७

अमादेयां भियसा ५, ५९, २

अमाय वो मरुतः ८, २०, ६

अमित्रहा विचर्षणिः ९, ११, ७; साम. १४४७

अमित्रायुधो मरुतामिव ३, २९, १५

अमिनती देव्यानि व्रतानि १, १२४, २

अमी य ऋक्षानि हितासः १, २४, १०; तै. आ. १, ११, १

नि. ३, २०

अमी ये देवा स्थन १, १०५, ५; साम. ३६८

अमी ये पंचोक्षणाः १, १०५, १०

अमी ये सप्त रश्मयः १, १०५, ९

अमीवहा वास्तोष्पते ७, ५५, १; नि. १०, १७

अमीयो चित्तं प्रति १०, १०३, १२; साम. १८६१; अथर्व.
३, २, ५; वा. य. १७, ४४; नि. ६, १२; ९, ३३

अमूरः कविरदितिः ७, ९, ३

अमूरः कविरदितिः ७, ९, ३

अमूरः कविरदितिः ७, ९, ३

अमृतो होतान्यसादि ४, ६, २
 अमृत्यो उप सूर्ये १, २३, १७; अथर्व. १, ४, २; वा. य. ६, २४
 अमृक्तेन रुशता ९, ६९, ५
 अमृतं जातवेदसं ८, ७४, ५
 अमेव नः सुहवा २, ३६, ३; वा. य. २६, २४
 अमवयो यन्त्यध्वभिः १, २३, १६; अथर्व. १, ४, १
 अम्वितमे नदीतमे २, ४१, १६
 अम्यवसा त इन्द्र ऋषिरस्मे १, १६९, ३; नि. ६, १५
 अयं यः संजये पुरः ४, १५, ४
 अयं यज्ञो देवया अयं १, १७७, ४
 अयं यथा न आ भुवत् ८, १०२, ८; साम. ९४७
 अयं यो निश्चक्रमायं वयन्ते ४, ३, २
 अयं यो वज्रः पुरुधा १०, २७, २१
 अयं यो होता किरु स १०, ५२, ३; नि. ६, ३५
 अयं रोचयदरुचः ६, ३९, ४
 अयं वां कृणो अग्निना ८, ८५, ३
 अयं वां घर्मो अग्निना ८, ९, ४; अथर्व. २०, १३९, ४
 अयं वामद्विभिः सुतः ८, २२, ८
 अयं वां परि पिच्यते ४, ४९, २; तै. आ. ३, ३, ११, १
 अयं वां भागो निहितः ८, ५७, ४
 अयं वां मधुमत्तमः १, ४७, १; साम. ३०६
 अयं वां मित्रावरुणा २, ४१, ४; साम. ९१०; वा. य. ७, १९;
 तै. सं. १, ४, ५, १
 अयं विचर्षणिर्हितः ९, ६२, १०; साम. ५०८
 अयं विदश्चित्रदशीकं ६, ४७, ५
 अयं विप्राय दाशुषे १०, २५, ११
 अयं विश्वा अभि श्रियः ८, १०२, ९; साम. ९४८
 अयं विश्वानि तिष्ठति ९, ५४, ३; साम. ७५७
 अयं वृतश्चातयते ४, १७, ९
 अयं वेनश्चोदयत् १०, १२३, १; वा. य. ७, १६; तै. सं.
 १, ४, ८, १; नि. १०, ३९
 अयं यो यज्ञ ऋभवः ४, ३४, ३
 अयं ऋग्वे अधजयन्नुत ४, १७, १०; तै. ब्रा. २, ८, ३, ३
 अयं समह मा तनू १, १२०, ११
 अयं स यस्य शर्मन् १०, ६, १
 अयं स यो दिवस्परि ९, ३९, ४; साम. ९००
 अयं स यो वरिमाणं ६, ४७, ४
 अयं स शिंके १, १६४, २९; अथर्व. ९, १०, ७; नि. २, ९
 अयं सहस्रमृषिभिः ८, ३, ४; साम. १६०८; अथर्व.
 २०, १०४, २; वा. य. ३३, ८३
 अयं स होता यो द्विजन्मा १, १४९, ५; साम. १७७६

अयं सु तुभ्यं वरुण स्वधावः ७, ८६, ८
 अयं सूर्य इवोपदक् ९, ५४, २; साम. ७५६
 अयं सो अग्निराहुतः ७, १, १६
 अयं सो अग्निर्यस्मिन् ३, २२, १; वा. य. १२, ४७; तै. सं.
 ४, २, ४, २
 अयं सोम इन्द्र तुभ्यं सुन्वे ७, २९, १
 अयं सोम इन्द्र तुभ्यं ९, ८८, १; साम. १४७१
 अयं सोमः कपर्दिने ९, ६७, ११
 अयं सोमश्चमू सुतो ५, ५१, ४
 अयं स्तुतो राजा वंदि १०, ६१, १६
 अयं स्वादुरिह मदिष्ठः ६, ४७, २
 अयं ह यद्वां देवया उ ७, ६८, ४
 अयं ह येन वा इदं ८, ७६, ४
 अयं हि ते अमर्त्यः १०, १४४, १
 अयं हि नेता वरुणः ७, ४०, ४
 अयं होता प्रथमः ६, ९, ४
 अयं कविरकविषु ७, ४, ४
 अयं कृत्स्नरगृभीतः ८, ७९, १; तै. ब्रा. २, ४, ७, ६
 अयं व स तुरो मदः १०, २५, १०
 अयं चक्रमिषणत्सूर्यस्य ४, १७, १४
 अयं जायत मनुषो धरीमणि १, १२८, १
 अयं त आ घृणे सुतः ९, ६७, १२
 अयं त इन्द्र सोमः ८, १७, ११; साम. १५९; ७२५;
 अथर्व. २०, ५, ५
 अयं त णमि तन्वा ८, १००, १
 अयं ते अस्तु हर्यतः ३, ४४, १
 अयं ते अस्म्युपमेहर्वाङ् १०, ८३, ६; अथर्व. ४, ३२, ६
 अयं ते मानुषे जने ८, ६४, १०
 अयं ते योनिर्ऋत्विग्यः ३, २९, १०; अथर्व. ३, २०, १; वा. य.
 ३, १४; १२, ५२; १५, ५६; तै. सं. १, ५, ५, २;
 ४, २, ४, ३; ७, १३, ५; तै. ब्रा. १, २, १, १६;
 २, ५, ८, ८
 अयं ते शर्यणावति ८, ६४, ११
 अयं ते स्तोमो अग्निः १, १६, ७
 अयं दक्षाय साधनः ९, १०५, ३; साम. ११००
 अयं दशस्यज्ञर्योभिः १०, ९९, १०
 अयं दिव ह्यति विश्वं ९, ६८, ९
 अयं दीर्घाय चक्षसे ८, १३, ३०
 अयं देवः सहसा ६, ४४, २२
 अयं देवाणां सप्तसामपक्ष १, १६०, ४
 अयं देवाय जन्मने १, २०, १

अयं देवेषु जागृविः ९, ४४, ३
 अयं द्यावापृथिवी ६, ४४, २४
 अयं द्योतयदद्युतः ६, ३९, ३
 अहं नाभा वदति वल्लु वः १०, ६२, ४
 अयं निधिः सरमे १०, १०८, ७
 अयं नो विद्वान् ९, ७७, ४
 अयमकुणोदुषसः ६, ४४, २३
 अयमग्निः सहस्त्रिणः ८, ७५, ४; वा. य. १५, २१; तै. सं. २, ६, ११, १; ४, ४, ४, १
 अयमग्निः सुवीर्यस्येशो ३, १६, १; साम. ६०
 अयमग्निरुप्यति १०, १७६, ४; तै. सं. ३, ५, ११, १
 अयमग्निर्विधयश्च १०, ६९, १२
 अयमग्ने जरिता त्वे १०, १४२, १
 अयमग्ने त्वे अपि ८, ४४, २८
 अयमस्मान्वनस्पतिः ३, ५३, २०
 अयमस्मासु काव्यः १०, १४४, २
 अयमस्मि जरितः पश्य ८, १००, ४
 अयमिन्द्र वृषाकपिः १०, ८६, १८; अथर्व. २०, १२६, १८
 अयमिन्द्रो मरुतस्ता ८, ७६, २
 अयमिह प्रथमो धायि ४, ७, १; वा. य. ३, १५, १५, २६; ३३, ६; तै. सं. १, ५, ५, १
 अयमु ते समतसि १, ३०, ४; साम. १८३; १५९९; अथर्व. २०, ४५, १; नि. १, १०
 अयमु ते सरस्वति वसिष्ठः ७, ९५, ६
 अयमु त्वा विचर्षणे ८, १७, ७; अथर्व. २०, ५, १
 अयमु वां पुरुतमो रयीणां ३, ६२, २
 अयमुशानः पर्यद्रि ६, ३९, २
 अयमु प्य प्र देवयुः १०, १७६, ३; तै. सं. ३, ५, ११, १
 अयमु प्य सुमहौ ७, ८, २
 अयमेक इत्या पुरु ८, २५, १६
 अयमेमि विचाकशात् १०, ८६, १९; अथर्व. २०, १२६, १९
 अयं पंथा अनुविताः ४, १८, १
 अयं पुनान उपसः ९, ८६, २१; साम. ८२३
 अयं पूषा रयिर्भगः ९, १०१, ७; साम. ५४६; ८१८
 अयं भराय सानसिः ९, १०६, २; साम. ६९५
 अयं मतवान्छकुनः ९, ८६, १३
 अयं मातायं पिता १०, ६०, ७
 अयं मित्रस्य वरुणस्य १, ९४, १२
 अयं मित्राय वरुणाय शतमः १, १३६, ४
 अयं मित्रो नमस्यः ३, ५९, ४; तै. ब्रा. २, ८, ७, ५
 अयं मे पीत उदिर्यति ६, ४७, ३

अयं मे हस्तो भगवान् १०, ६० १२; अथर्व. ४, १३, ६
 अयांसमग्ने सुक्षिति २, ३५, १५
 अया चित्तो विपानया ९, ६५, १२; साम. ८०५
 अया ते अग्ने विधेमोर्जे २, ६, २
 अया ते अग्ने सामिधा ४, ४, १५; तै. सं. १, २, १४, ६; नि. ३, २१
 अया धिया च गव्यया ८, ९३, १७; साम. १८८
 अया निजशिरोजसा ९, ५३, २; साम. १७१५
 अया पवस्व देवयुः ९, १०६, १४; साम. ७७२
 अया पवस्व धारया ९, ६३, ७; साम. ४९३; १२१६
 अया पवा पवस्वेना ९, ९७, ५२; साम. ५४१; ११०४
 अयाम धीवतो धियः ८, ९२, ११
 अयामि घोष इन्द्र ७, २३, २; अथर्व. १०, १२, २
 अयामि ते नमउक्ति ३, १४, २
 अया रुचा हरिण्या ९, १११, १; साम. ४६३; १५९०
 अया वाजं देवहितं ६, १७, १५; साम. ४५४; अथर्व. १९, १२, १; २०, ६३, ३; १२४, ६
 अया वीति परि स्ताव ९, ६१, १; साम. ४९५; १२१०
 अया सोमः सुकृत्यया ९, ४७, १; साम. ५०७
 अया ह त्वं मायया वावृधानं ६, २२, ६; अथर्व. २०, ३६, ६
 अयुक्त सप्त शुंध्युवः १, ५०, ९; अथर्व. १३, २, २४
 २०, ४७, २१; तै. ब्रा. २, ४, ५, ४
 अयुक्तं सप्त हरितः ७, ६०, ३
 अयुक्त सूर एतशं ९, ६३, ८; साम. १२१७
 अयुजो असमो नृभिः ८, ६२, २
 अयुजं त इन्द्र विश्वकृष्टीः १, १६९, २
 अयुद्ध इद्युधा वृत्तं ८, ४५, ३; साम. १३४०
 अयुद्धसेनो विभ्वा १०, १३८, ५
 अयुयुरसन्ननवद्यस्य सेनां १, ३३, ६
 अयो दंष्ट्रो अर्चिषा १०, ८७, २; अथर्व. ८, ३, २
 अयोद्धेव दुर्मद आ हि जुह्वे १, ३२, ६; तै. ब्रा. २, ५, ४, १
 नि. ६, ४
 अरं हि ऋमा सुतेपु नः ८, ९२, २६
 अरं कामाय हरयः १०, ९६, ७; अथर्व. २०, ३१, २
 अरं कृण्वंतु वेदिं १, १७०, ४
 अरं क्षयाय नो महे ८, १५, १३
 अरण्यान्यरण्यानि १०, १४६, १; तै. ब्रा. २, ५, ५, ६
 नि. ९, ३०
 अरण्योर्निहितो जातवेदाः ३, २९, २; साम. ७९
 अरं त इन्द्र कुक्षये ८, ९२, २४; साम. १६६२
 अरं त इन्द्रो त मीळुषे कराणि ७, ८६, ७

अरसातिरनर्वणो ८, ३१, १२
 अरसमाणो अत्येति ९, ७२, ३
 अरसयः सरपसः २, १३, १२
 अरसशाय गायति ८, २२, २५; साम. ११८
 अरं म उख्याम्ण ४, ३२, २४
 अरं मे गन्तं हवनायास्मै ६, ६३, २
 आहमानो येऽरथा ९, ९७, २०
 आ इवेचरमा ५, ५८, ५; तै. जा. २, ८, ५, ७
 आधि होता निषदा १०, ५३, २
 आधि होता स्वर्निषत्त १, ७०, ८
 आधि काणे विकटे १०, १५५, १; नि. ६, ३०
 आवीदंशुः सचमानः ९, ७४, ५
 अस्त्रिं वां दिवस्पृथु १, ४६, ८
 अरिष्टः स मर्तो विश्व १०, ६३, १३
 अरुणसुरुषा अभूत् ८, ७३, १६
 अरुणो मा सकृद् बृकः १, १०५, १८; नि. ५, २१
 अरुणस्य दुहितरा ६, ४२, ३
 अरुणो जनयन्गिरो ९, २५, ५
 अरुचदुषसः प्रभिः ९, ८३, ३; साम. ८७७
 ओवीद् वृणो अस्य २, ११ १०
 अर्चत प्राचेत ८, ६९, ८; साम. ३६२; अथर्व. २०, ९२, ५
 अर्चद् वृषा वृषभिः १, १७३, २
 अर्चत एके महि साम मन्वत ८, २९, १०
 अर्चतस्वा हवामहे ५, १३, १
 अर्चन्ति नारीरपसो न विष्टिभिः १, ९२, ३; साम. १७५७
 अर्चो दिवे बृहते शूष्यं १, ५४, ३; नि. ६, १८
 अर्चामि ते सुमतिं ४, ४, ८; तै. सं. १, २, १४, ३
 अर्चामि वां वर्धायापो १०, १२, ४; अथर्व. १८, १, ३१
 अर्चा राक्राय बाकिने शची १, ५४, २
 अर्णोसि चित्प्रधाना ७, १८, ५
 अर्थमिद्वा उ अर्थिन १, १०५, २
 अर्थिनो यंति चेदर्थं ८, ७९, ५
 अर्थे वीरस्य गृतपां ७, १८, १६
 अर्थको न कुमारकः ८, ६९, १५; अथर्व. २०, ९२, १२
 अर्थमणं वरुणं मित्रमेषां ४, २, ४
 अर्थमणं बृहस्पतिं १०, १४१, ५; अथर्व. ३, २०, ७;
 या. य. ९, २७; तै. सं. १, ७, १०, २
 अर्थमा णो अदितिः ३, ५४, १८
 अर्थम्यं वरुण मित्र्यं वा ५, ८५, ७
 अर्थो वा गिरो अभ्यर्चं १०, १४८, ३
 अर्थो विष्ठां गातुरेति १०, २०, ४
 १० १०७

अर्वाक्षिरमे अर्वतो नृभिः १, ७३, ९
 अर्वन्तो न श्रवसो भिक्षमाणा ७, ९०, ७; ९१, ७
 अर्वाग्रथं विश्ववारं ते ६, ३७, १
 अर्वाग्रथं नि यच्छतं ८, ३५, २२
 अर्वाडेहि सोमकामं त्वाहुः १, १०४, ९; अथर्व. २०, ८, २
 अर्वाङ् त्रिचक्रो मधुवाहनो १, १५७, ३; साम. १७६०
 अर्वाङ्गनरा दैव्येनावसा ७, ८२, ८
 अर्वाचीनं सु ते मनः ३, ३७, २; अथर्व. २०, १९, २
 अर्वाचीनो वसो भव ४, ३२, १४
 अर्वाची सुभगे भव ४, ५७, ६; अथर्व. ३, १७, ८; तै. आ.
 ६, ६, २
 अर्वाचं त्वा पुरुष्टुत ८, ६, ४५; ३२, ३०
 अर्वाचं त्वा सुखे रथे ३, ४१, २; अथर्व. २०, २३, ९
 अर्वाचं दैव्यं जनं १, ४५, १०
 अर्वाचमद्य यय्यं नृवाहणं २, ३७, ५
 अर्वाचा वां सप्तयो १, ४७, ८
 अर्वाच्यो अद्या भवता २, २९, ६; वा. य. ३३, ५१
 अर्वा इव श्रवसे साति ९, ९७, २५
 अर्वावतो न आ गहि परा ३, ४०, ८; अथर्व. २०, ६, ८
 अर्वावतो न आ गच्छथो शक्र ३, ३७, ११; अथर्व. २०, २०, ४;
 ५७, ७
 अर्वा णः सोम शं गवे ९, ६१, १५; साम. १३३७
 अर्वा सोम शुमत्तमो ९, ६५, १९; साम. ५०३; १९४
 अर्हन्तो ये सुदानवः ५, ५२, ५
 अर्हन्विभर्षि सायकानि २, ३३, १०; तै. आ. ४, ५, ७
 अलातृणो बल इन्द्र ३, ३०, १०; नि. ६, २
 अलायस्य परशुर्ननाश ९, ६७, ३०
 अवंशे यामस्तभायद् २, १५, २
 अवः परेण पर एवा १, १६४, १७; अथर्व. ९, ९, १७
 अवः परेण पितरं यः १, १६४, १८; अथर्व. ९, ९, १८
 अवक्रक्षिणं वृषमं यथारं ८, १, २; साम. १३६१; अथर्व.
 २०, ८५, २
 अव क्रन्द दक्षिणतो गृहाणां २, ४२, ३
 अव क्षिप दिवो अश्मानं २, ३०, ५
 अव चष्ट ऋचीषमो ८, ६२, ६
 अव ते हेलो वरुण नमोभिः १, २४, १४; तै. सं. १, ५, ११, ३
 अव त्मना भरते केतवेदाः १, १०४, ३
 अव त्या बृहतीरिषो १०, १३४, ३
 अव त्वे इन्द्र प्रवतो ६, ४७, १४
 अवद्यमिव मन्यमाना ४, १८, ५
 अव युतानः कलशां ९, ७५, ३; साम. ७०२

अव द्रप्सो अंशुमतीमतिष्ठ ८, ९६, १३; साम. ३२३;
अथर्व. २०, १३७, ७; तै. आ. १, ६, ३
अव दुग्धानि पिन्वा सृजानो ७, ८६, ५
अव हके अव त्रिका १०, ५९, ९
अव नो वृजिना शिशीहि १०, १०५, ८
अवन्तमत्रये गृहं ८, ७३, ७
अवन्तु नः पितरः सुमवाच १, १०६, ३
अवन्तु मामुपसो ६, ५२, ४
अवपतन्तीरवदन् १०, ९७, १७; वा. य. १२, ९१; तै. सं.
४, २, ६, ५
अव यच्छयेनो अस्वनीद् ४, २७, ३
अव यस्वं ज्ञतकतव १०, १३४, ४
अव यस्वे सदस्ये ८, ७९, ९
अवत्यां कुन आत्राणि ४, १८, १३
अवर्धयन् सुभगं सस यही ३, १, ४
अवर्तह इन्द्र दादहि श्रुधी नः १, १३३, ६
अवर्षावर्षमुहु ५, ८३, १०
अवविद्धं तौग्यमप्यु १, १८२, ६
अव वेदिं होत्राभिर्यजेत ७, ६०, ९
अव सिधुं वरुणो द्यौरिव ७, ८७, ६
अवसृजन्नुप त्मना १, १४२, ११
अवसृज पुनरस्ते १०, १६, ५; अथर्व. १८, २, १०; तै. आ.
६, ४, २
अव सृजा वनस्पते १, १३, ११
अवसृष्टा परा पत ६, ७५, १६; साम. १८६३; अथर्व. ३, १९, ८;
वा. य. १७, ४५; तै. सं. ४, ६, ४, ४; तै. वा. ३, ७, ६, २३
अव सृष्टि पितरं योधि ५, ३, ९
अव स दुर्हणायतः १०, १३४, २; साम. १०९२
अव स यस्य वेष्टे ५, ७, ५
अवस्यते स्तुवते कृष्णिनाय १, ११६, २३
अव स्य शूराध्वनो नान्ते ४, १६, २; अथर्व. २०, ७७, २
अव स्यसेव चिन्वती ३, ६१, ४
अव स्वयुक्ता दिव आ वृथा १, १६८, ४
अव स्वराति गर्गो ८, ६९, २; अथर्व. २०, ९२, ६
अव स्वेदा इवामितो १०, १३४, ५
अवा कल्पेष्टु नः पुमः ९, ९, ७
अवा चक्षश्च पदमस्य सत्तवः ५, ३०, २
अवा नु कं ज्यायान् १०, ५०, ५
अवा नो अग्न ऊतिभिः १, ७९, ७; साम. १५२४
अवा नो वाजयुं रथं ८, ८०, ६
अवावर्जत धीतयो ९, १९, ४

अवासां मघवजहि १, १३३, ३
अवासृजः प्रश्नः श्वचयः १०, १३८, २
अवासृजंत जिघ्रयो न ४, १९, २
अविता नो अजाश्वः ९, ६७, १०
अवितासि सुन्वतो ८, ३६, १
अविददक्षं मित्रो ६, ४४, ७
अविन्दद्विवो निहितं १, १३०, ३
अविन्दं ते अतिहितं १०, १८१, २
अविमे चिद्वयो दधत् ६, ४५, २
अविप्रो वा यदविधत् ८, ६१, ९
अविष्टं धीष्वाश्विना ७, ६७, ६; तै. वा. २, ४, ३, ७
अविष्टो अस्मान्विश्वासु ७, ३४, १२
अवीन्नो अग्निर्हव्यान् ७, ३४, १४
अवीरामिव मामयं १०, ८६, ९; अथर्व. २०, १२६, ९;
नि. ६, ३१
अवीवृधद्वो अमृता ८, ८०, १०
अवीवृधन्त गोतमा ४, ३२, १२
अवेयमश्वैरुवतिः १, १२४, ११
अवोचाम कवये ५, १, १२; वा. य. १५, २५; तै. सं. ४, ४, ४, ९
अवोचाम तमो अस्मा १, ११४, ११
अवोचाम निवचनानि १, १८९, ८
अवोचाम महते सौभगाय ८, ५९, ५
अवोचाम रहूगणा १, ७८, ५
अवो द्वाभ्यां पर एकया १०, ६७, ४; अथर्व. २०, ९१, ४
अवोरिस्था वां छर्दिषः ६, ६७, ११
अवोर्वा नूनमश्विना युवाकुः ७, ६७, ४
अव्ये पुनानं परि वार ९, ८६, २५
अव्ये वधूयुः पवते ९, ६९, ३
अव्यो वारे परि प्रियं ९, ५०, ३; साम. १२०७
अव्यो वारे परि प्रियो ९, ७, ६; साम. ११३३
अव्यो वारेभिः पवते ९, १०१, १६
अशोच्यग्निः समिधानो ७, ६७, २
अश्नापिनद्धं मधु १०, ६८, ८; अथर्व. २०, १६, ८; नि. १०, ११
अहमन्वती रीयते १०, ५३, ८; अथर्व. १२, २, २६; वा. य.
३५, १०; तै. आ. ६, ३, २
अहमास्यमवतं ब्रह्मणः २, २४, ४; नि. १०, १३
अहयाम तं काममग्ने ६, ५, ७; वा. य. १८, ७४; तै. सं.
१, ३, १४, ३
अहयाम ते सुमतिं देव १, ११४, ३
अश्वं हि भूरिदावत्तरा वां १, १०९, २; तै. सं. १, १, १४, १;
नि. ६, ९

अभीरा तनूर्भवति १०, ८५, ३०; अथर्व. १४, १, २७
 अथर्वे वो निषदनं १०, ९७, ५; वा. य. १२, ७९; ३५, ४;
 तै. सं. ४, २, ६, २
 अथर्वं न गीर्मी रथं ८, १०३, ७; साम. १५८४
 अथर्वं न गृह्णमन्विना १, ११७, ४
 अथर्वं न खा वारवन्तं १, २७, १; साम. १७; १६३४;
 नि. १, २०
 अथमित्रां रथमां ८, ७४, १०
 अथस्यात्र जनिमास्य २, ३५, ६
 अथा हवेदरुषासः ५, ५९, ५
 अथादियायति यद्वदन्ति १०, ७३, १०
 अथा न या वाजिना ६, ६७, ४
 अथायन्तो गव्यन्तो १०, १६०, ५; अथर्व. २०, ९६, ५;
 तै. ब्रा. २, ५, ८, १२
 अथावति प्रथमो गोषु १, ८३, १; अथर्व. २०, २५, १
 अथावती सोमावती १०, ९७, ७; वा. य. १२, ८१; तै. सं.
 ४, २, ६, ४
 अथावतीगौमतीर्न ७, ४१, ७; ८०, ३; अथर्व. ३, १६, ७;
 वा. य. ३४, ४०; तै. ब्रा. २, ८, ९, ९
 अथावतीगौमतीर्विश्ववारा १, १२३, १२
 अथावतीगौमतीर्विश्वसुविदो १, ४८, २
 अथावन्तं रथिनं वीरा १०, ४७, ५
 अथासो न ये ज्येष्ठास १०, ७८, ५
 अथासो ये वामुप ७, ७४, ४
 अथिना परि वामिषः ३, ५८, ८
 अथिना पिबतं मधु १, १५, ११; तै. ब्रा. २, ७, १२, १
 अथिना पुषदंससा १, ३, २
 अथिना मधुमत्तमं १, ४७, ३
 अथिना मधुपुत्तमो ३, ५८, ९
 अथिना यज्वरीरिषः १, ३, १
 अथिना यद्व कर्हिचित् ५, ७४, १०
 अथिना यामहूतमा ८, ७३, ६
 अथिना वर्तिरस्मदा १, ९२, १६; साम. १७३४
 अथिना वाजिनीवसु ५, ७८, ३
 अथिना वायुना युवं ३, ५८, ७
 अथिनावेह गच्छतं ५, ७५, ७; नि. ३, २०
 अथिनावेह गच्छतं ५, ७८, १
 अथिना सु विचाकशात् ८, ७३, १७
 अथिना स्वृषे स्तुहि ८, २६, १०
 अथिना हरिणात्रिव ५, ७८, २
 अथिनोरसनं रथं १, १२०, १०

अथो रथी सुरूप इत् ८, ४, ९; साम. २७७
 अथेव चित्रारुषी ४, ५२, २; साम. १७२६
 अथो न क्रदो वृषभिः ९, ९७, २८
 अथो न क्रदन्जनिभिः ३, २६, ३
 अथो न चक्रदो वृषा ९, ६४, ३
 अथो वोळ्हा सुखं ९, ११२, ४; नि. ९, २
 अथस्य त्मना रथस्य ४, ४१, १०
 अथ्यो वारो अभवः १, ३२, १२
 अथाळहं युत्सु पृतना १, ९१, २१; वा. य. ३४, २०; तै. ब्रा.
 २, ४, ३, ८; ७, ४, १
 अथाळहमुग्रं पृतनासु ८, ७०, ४; साम. ११५६; अथर्व.
 २०, ९२, १९
 अथाळहो अग्ने वृषभो ३, १५, ४
 अथा महो दिवो १, १२१, ८
 अथौ पुत्रासो अदितेः १०, ७२, ८; तै. आ. १, १३, २;
 तांड्य ब्रा. २४, १२, ६
 अथौ व्यस्यत् ककुभः १, ३५, ८; वा. य. ३४, २४
 असच्च सच्च परमे व्योमन् १०, ५, ७
 असत्सु मे जरितः १०, २७, १
 असदन्न सुवीर्यं ८, ३१, १८
 असन्नित्वे आहवनानि ७, ८, ५
 असपत्नः सपत्नहा १०, १७४, ५; अथर्व. १, २९, ६
 असपत्न सपत्नघ्नी १०, १५९, ५
 असमं क्षत्रमसमा मनीषा १, ५४, ८
 असमातिं नितोशनं १०, ६०, २
 असंशृष्टौ जायसे मात्रोः ५, ११, ३; तै. ब्रा. २, ४, ३, ३
 असजि कलशां अभि ९, १०६, १२; साम. ९४२
 असजि रथ्यो यथा ९, ३६, १; साम. ४९०
 असजि वक्त्रा रथ्ये ९, ९१, १; साम. ५४३
 असजि वां स्थविरा वेधसा १, १८१, ७
 असजि वाजी तिरः पवित्रं ९, १०९, १९
 असजि स्कम्भो दिव ९, ८६, ४६
 असश्रतः शतधारा ९, ८६, २७
 असश्रता मधवद्भ्यो हि ७, ६७, ९
 असश्रन्ती भूरिधारे ६, ७०, २; नि. ५, २
 असादि वृत्रो बह्निः ७, ७, ५
 असाम यथा सुपसाय १, १७३, ९
 असामि हि प्रयज्यवः १, ३९, ९
 असाम्योजो बिभृथा १, ३९, १०; नि. ६, २३
 असावन्मो असुर १०, १३२, ४

असावि ते जुषाणाय ५, ४३, ५
असावि देवं गोक्षजीकं ७, २१, १; साम. ३१३
असावि सोम इन्द्र ते १, ८४, १; साम. ३४७; १०२८;
तै. सं. १, ४, ३९, १
असावि सोमः पुरुहूत १०, १०४, १
असावि सोमो अरुषो ९, ८२, १; साम. ५६२; १३१६
असाव्यं शुर्मदायाप्सु ९, ६२, ४; साम. ४७३; १००८
असिक्न्यां यजमानो ४, १७, १५
असि यमो अस्यादित्यः १, १६३, ३; वा. य. २९, १४;
तै. सं. ४, ६, ७, १
असि हिं वीर सेन्यो १, ८१, २; साम. १००३; अथर्व.
२०, ५६, २
असुनीते पुनरस्मासु १०, ५९, ६
असुनीते मनो अस्मासु १०, ५९, ५; नि. १०, ४०
असुन्वन्तं समं जहि १, १७६, ४
असुन्वामिन्द्र संसदं ८, १४, १५; अथर्व. २०, २९, ५
असूत पूर्वो वृषभो ३, ३८, ५
असूत पृश्निमहते १, १६८, ९
असूक्षत प्र वाजिनो ९, ६४, ४; साम. ४८२; १०३४
असूग्रन्देववीतये ९, ४६, १
असूग्रन्देववीतये वाजयन्तो ९, ६७, १७; साम. १८१२
असूग्रमिन्द्रवः पथा ९, ७, १; साम. ११२८
असूग्रमिन्द्र ते गिरः १, ९, ४; साम. २०५; अथर्व.
२०, ७१, १०
असेन्या वः पणयो १०, १०८, ६
असौ च या न उर्वराद् ८, ९१, ६
असौ य एषि वीरको ८, ९१, २
असौ यः पथा आदित्यो १, १०५, १६
असून्नाह्वामसुरो ८, ४२, १; वा. य. ४, ३०; तै. सं.
१, २, ८, १
अस्तावी मन्म पूर्य ८, ५२, ९; साम. १६७७; अथर्व.
२०, ११९, १
अस्ताव्यग्निः शिमीवज्जिः १, १४१, १३
अस्ताव्यग्निरनंरां सुशेवो १०, ४५, १२; वा. य. १२, २९
अस्ति देवा अहोरः ८, ६७, ७
अस्ति सोमो अयं सुतः ८, ९४, ४; साम. १७४; १७८५
अस्ति हि वः सजायं ८, ९७, १०; नि. ६, १४
अस्ति हि वामिह स्तोत्रा ५, ७४, ६
अस्ति हि यमा मदाय १, ३७, १५
अस्तीदमधिमन्थनं ३, २९, १
अस्तु श्रीपद पुरो १, १३९, १; साम. ४६१

अस्तेव सु प्रतरं १०, ४२, १; अथर्व. २०, ८९, १
अस्तोद्वं स्तोम्या १, १२४, १३
अस्थुरु चित्रा उपसः ४, ५१, २
अस्मभ्यं रोदसी रयिं ९, ७, ९; साम. ११३६
अस्मभ्यं वाजिनीवसू ८, ५, १२
अस्मभ्यं सु त्वमिन्द्र १०, १३३, ७
अस्मभ्यं सु वृषण्वसू ८, २६, १५
अस्मभ्यं गातुवित्तमः ९, १०६, ६
अस्मभ्यं तद्विवो अजयः २, ३८, ११
अस्मभ्यं तद्वसो दानाय २, १३, १३; १४, १२
अस्मभ्यं तौ अपा वृधि ४, ३१, १३
अस्मभ्यं त्वा वसुविदं ९, १०४, ४; साम. ५७५
अस्मभ्यमिदर्विद्रयुः ९, २, ९; साम. १०४६
अस्मा-अस्मा इदन्धसो ६, ४२, ४; साम. १४४३
अस्मा इत्काव्यं वचः ५, ३९, ५
अस्मा इदु र्नाश्रिद् १, ६१, ८; अथर्व. २०, ३५, ८
अस्मा इदु त्यदनु १, ६१, १५; अथर्व. २०, ३५, १५
अस्मा इदु त्यमुपमं १, ६१, ३; अथर्व. २०, ३५, ३
अस्मा इदु त्वष्टा तक्षत १, ६१, ६; अथर्व. २०, ३५, ६
अस्मा इदु प्र तवसे तुराय १, ६१, १; अथर्व. २०, ३५, १;
नि. ५, ११
अस्मा इदु प्र भरा १, ६१, १२; अथर्व. २०, ३५, ११;
नि. ६, २०
अस्मा इदु प्रय इव १, ६१, २; अथर्व. २०, ३५, २
अस्मा इदु ससिमिव १, ६१, ५; अथर्व. २०, ३५, ५
अस्मा इदु स्तोमं १, ६१, ४; अथर्व. २०, ३५, ४
अस्मा उक्थाय पर्वतस्य ५, ४५, ३
अस्मा उ ते महि महे ६, १, १०; तै. ब्रा. ३, ६, १०, ४
अस्मा उपास आतिरंत ८, ९६, १
अस्मा ऊ पु प्रभूतये ८, ४१, १
अस्मा एतद्विष्य १ चैव ६, ३४, ४
अस्मा एतन्महागृपं ६, ३४, ५
अस्माकं व इन्द्रमुदमसि १, १२९, ४
अस्माकं शिप्रिणीनां १, ३०, ११
अस्माकं सु रथं पुर ८, ४५, ९
अस्माकं जोष्यध्वरं ४, ९, ७
अस्माकं त्वा मतीनां ४, ३२, १५
अस्माकं त्वा सुतौ उप ८, ६, ४२
अस्माकं देवा उभयाय १०, ३७, ११
अस्माकं धृष्णुया रथो ४, ३१, १४
अस्माकमसि अथर्व. ५, ४, ८

अस्माकमग्ने मघवन्सु दीदित्वा १, १४०, १०
 अस्माकमग्ने मघवन्सु धात्या ६, ८, ६; तै. सं. १, ५, ११, २
 अस्माकमत्र पितरः ४, ४२, ८
 अस्माकमत्र पितरो मनुष्या ४, १, १३
 अस्माकमद्य वामयं ८, ५, १८
 अस्माकमद्यान्तमं ८, ३३, १५
 अस्माकमायुर्वर्धय ३, ६२, १५
 अस्माकमित्सु शृणुहि ४, २२, १०
 अस्माकमिन्द्रः समृतेषु १०, १०३, ११; साम. १८५९;
 अथर्व. १९, १३, ११; वा. य. १७, ४३; तै. सं.
 ४, ६, ४, ३
 अस्माकमिन्द्रं दुष्टं ५, ३५, ७
 अस्माकमिन्द्रं भृतु ते ६, ४५, ३०
 अस्माकमिन्द्रावरुणा भरे ७, ८२, ९
 अस्माकमिन्द्रेहि नो ५, ३५, ८
 अस्माकमुत्तमं कृधि ४, ३१, १५
 अस्माकमूर्जा रथं १०, २६, ९
 अस्माकं मित्रावरुणावतम् २, ३१, १
 अस्माकैभिः सत्त्वभिः २, ३०, १०
 अस्मादहं तविषादीपमाणः १, १७१, ४
 अस्माँ अवन्तु ते शतं ४, ३१, १०
 अस्माँ अविद्वि विश्वहेन्द्र ४, ३१, १२
 अस्माँ इहा वृणीष्व ४, ३१, ११
 अस्मान्समर्थे पवमान ९, ८५, २
 अस्मान्सु तत्र चोदय १, ९, ६; अथर्व. २०, ७१, १२
 अस्मिन् इन्द्रं पृत्सुतो १०, ३८, १
 अस्मिन्पदे परमे २, ३५, १४
 अस्मिन्पदे अदाभ्या ५, ७५, ८
 अस्मिन्समुद्रे अधुत्तर १०, ९८, ६
 अस्मिन्स्वेतच्छकपत १०, १३२, ५
 अस्मे आ वहतं रथि ८, ५, १५
 अस्मे इन्द्रं सचा सुते ८, ९७, ८
 अस्मे इन्द्रावृहस्पती ४, ४९, ४; तै. सं. ३, ३, ११, १
 अस्मे इन्द्रावरुणा विश्ववारं ७, ८४, ४
 अस्मे इन्द्रो वरुणो ७, ८२, १०; ८३, १०
 अस्मे ऊ पु वृषणा १, १८४, २
 अस्मे तदिन्द्रावरुणा ३, ६२, ३
 अस्मे ता त इन्द्रं सन्तु १०, २२, १३
 अस्मे धेहि शुमती १०, ९८, ३
 अस्मे धेहि शुमयशो ९, ३२, ६
 अस्मे धेहि अश्वो बृहत् १, ९, ८; अथर्व. २०, ७१, १४

अस्मे प्र यंधि मघवन् ३, ३६, १०; नि. ६, ७
 अस्मे रथि न स्वर्थ १, १४१, ११
 अस्मे रायो दिवेदिवे ४, ८, ७
 अस्मे रुद्रा मेहना ८, ६३, १२; वा. य. ३३, ५०
 अस्मे वत्सं परि पंतं १, ७२, २
 अस्मे वर्षिष्ठा कृणुहि ४, २२, ९
 अस्मे वसूनि धारय ९, ६३, ३०
 अस्मे वीरो मरुतः ७, ५६, २४
 अस्मे श्रेष्ठेभिर्भानुभिः ७, ७७, ५
 अस्मे सा वां माध्वी रातिः १, १८४, ४
 अस्मे सोम श्रियमधि १, ४३, ७
 अस्मै तिस्रो अग्न्यध्याय २, ३५, ५
 अस्मै ते प्रतिहर्यते ८, ४३, २
 अस्मै बहूनामवसाय २, ३५, १२
 अस्मै भीमाय नमसा १, ५७, ३; अथर्व. २०, १५, ३
 अस्मै वयं यद्वावान ६, २३, ५
 अस्य क्रत्वा विचेतसो ५, १७, ४
 अस्य घा वीर ईवतो ४, १५, ५
 अस्य ते सख्ये वयं ९, ६१, २९; साम. ७७९
 अस्य ते सख्ये वयमियक्षंतः ९, ६६, १४
 अस्य त्रितः क्रतुना १०, ८, ७
 अस्य त्वेषा अजरा अस्य १, १४३, ३
 अस्य देवस्य मीळहुषः ७, ४०, ५
 अस्य देवस्य संसदि ७, ४, ३
 अस्य पिब क्षुमतः १०, ११६, २
 अस्य पिबतमश्विना ८, ५, १४
 अस्य पिब यस्य जज्ज्ञान ६, ४०, २
 अस्य पीत्वा मदानां देवो ८, ९२, ६
 अस्य पीत्वा मदानामिन्द्रो ९, २३, ७
 अस्य पीत्वा शतक्रतो १, ४, ८; अथर्व. २०, ६८, ८
 अस्य प्र जातवेदसो १०, १८८, २
 अस्य प्रजावती गृहे ८, ३१, ४
 अस्य प्रत्नामनु शुतं ९, ५४, १; साम. ७५५; वा. य.
 ३, १६; तै. सं. १, ५, ५, १
 अस्य प्रेषा हेमना ९, ९७, १; साम. ५२६; १३९९
 अस्य मदे पुरु वर्षासि ६, ४४, १४
 अस्य मदे स्वयं दा क्रताय १, १२१, ४
 अस्य मंदानो मध्वो २, १९, २
 अस्य मे धावापृथिवी २, ३२, १
 अस्य यामासो बृहतो १०, ३, ४
 अस्य रषवा स्वस्यैव पुष्टिः १, ४, ४

अस्य वामस्य पलितस्य १, १६४, १; अथर्व. ९, ९, १;
नि. ४, २६
अस्य वासा उ अर्चिषा ५, १७, ३
अस्य वीरस्य बर्हिषि १, ८६, ४
अस्य वृष्णो व्योदन ८, ६३, ९
अस्य वो ह्यवसा ९, ९८, ८
अस्य व्रतानि नाष्टये ९, ५३, ३; साम. १७१६
अस्य व्रते सजोषसो ९, १०२, ५
अस्य शासुहभयासः १, ६०, २
अस्य शुष्मासो दृढशानपवे १०, ३, ६
अस्य श्रवो नद्यः सप्त १, १०२, २; तै. ब्रा. २, ८, ९, २
अस्य श्रिये समिधानस्य ४, ५, १५
अस्य श्रेष्ठा सुभगस्य ४, १, ६
अस्य श्रोषत्वा भुवः १, ८६, ५
अस्य श्लोको दिवीषते १, १९०, ४
अस्य सुवानस्य मन्दिनः २, ११, २०
अस्य स्तुपे महिमघस्य राघः १, १२२, ८
अस्य स्तोमेभिरौशिजः १०, ९९, ११
अस्य स्तोमे मघोनः ५, १६, ३
अस्य हि स्वयशस्तरः ५, १७, २
अस्य हि स्वयशस्तरं ५, ८२, २
अस्या ऊ पु ण उप सातये १, १३८, ४; नि. ४, २५
अस्याजरासो दमां १०, ४६, ७; वा. य. ३३, १; तै. ब्रा.
२, ७, १२, १
अस्येदिन्द्रो मदेष्वा ग्रभं ९, १०६, ३; साम. ६९६
अस्येदिन्द्रो मदेष्वा विश्वा ९, १, १०
अस्येदिन्द्रो वावृषे वृष्णयंश ८, ३, ८; साम. १५७४;
अथर्व. २०, ९९, २; वा. य. ३३, ९७
अस्येदु त्वेषसा १, ६१, ११; अथर्व. २०, ३५, ११
अस्येदु प्र बृहि पूर्व्याणि १, ६१, १३; अथर्व. २०, ३५, १३
अस्येदु भिया गिरयश्च १, ६१, १४; अथर्व. २०, ३५, १४
अस्येदु मातुः सवनेषु १, ६१, ७; अथर्व. २०, ३५, ७;
नि. ५, ४
अस्येदेव प्र तिरिचे १, ६१, ९; अथर्व. २०, ३५, ९; तै. सं.
२, ४, १४, २
अस्येदेव शवसा शुषन्ते १, ६१, १०; अथर्व. २०, ३५, १०
अस्येदेवा सुमतिः पप्रथाना १०, ३१, ६
अस्यमजस्तारणयः ४, ४, १२; तै. सं. १, २, १४, ५
अस्यापयदमीतये ४, ३०, २१
अहं रन्ध्रं मृगयं १०, ४९, ५
अहं राजा वरुणो मघं ४, ४२, २

अहं राष्ट्री संगमनी १०, १२५, ३; अथर्व. ४, ३०, २
अहं रुद्राय धनुरा १०, १२५, ६; अथर्व. ४, ३०, ५
अहं रुद्रेभिर्वसुभिः १०, १२५, १; अथर्व. ४, ३०, १
अहं सप्त स्रवतो १०, ४९, ९
अहं सप्तहा नहुषो १०, ४९, ८
अहं स यो नववास्व १०, ४९, ६
अहं सुवे पितरमस्य १०, १२५, ७; अथर्व. ४, ३०, ७
अहं सूर्यस्य परि यामि १०, ४९, ७
अहं सो अस्मि यः पुरा १, १०५, ७
अहं सोममाहनसं १०, १२५, २; अथर्व. ४, ३०, ६
अहं हि ते हरिषो ब्रह्म ८, ५३, ८
अहं हुवान आक्षे ८, ७४, १३
अहं होता न्यसीदं १०, ५२, २
अहं केतुरहं मूर्धा १०, १५९, २
अहं गर्भमदधां १०, १८३, ३
अहं गुह्यगुह्यो अतिथिग्वं १०, ४८, ८
अहं च त्वं च वृत्रहन् ८, ६२, ११; तै. सं. ७, ४, १५, १;
नि. १, ४
अहं चन तत्सूरिभिः ६, २६, ७
अहं तदासु धारयं १०, ४९, १०
अहं तष्टेव वन्धुरं १०, ११९, ५
अहं ता विश्वा चकरं ४, ४२, ६
अहं दां गृणते पूर्यं १०, ४९, १
अहन्नहिं परिशयानं ३, ३२, ११; शत. ब्रा. ४, ५, ३, ३
अहन्नहिं पर्वते शिश्रियाणं १, ३२, २; अथर्व. २, ५, ६;
तै. ब्रा. २, ५, ४, २
अहन्निन्द्रो अदहदग्नि ४, २८, ३
अहन्वृत्रं वृत्रतरं व्यंसं १, ३२, ५; तै. ब्रा. २, ५, ४, १;
नि. ६, ४
अहन्वृत्रमृचीपमः ८, ३२, २६
अहमत्कं कवये १०, ४९, ३
अहमपो अपिन्वसुक्षमाणा ४, ४२, ४
अहमस्मि महामहो १०, ११९, १२
अहमस्मि सपत्नहेन्द्र १०, १६६, २
अहमस्मि सहमाना १०, १४५, ५; अथर्व. ३, १८, ५
अहमिद्धि पितुष्परि ८, ६, १०; साम. १५२, १५००;
अथर्व. २०, ११५, १
अहमिन्द्रो न परा गिरय १०, ४८, ५
अहमिन्द्रो रोषो वक्षो १०, ४८, २
अहमिन्द्रो वरुणस्ते मदि ४, ४२, ३

अहमेतं गन्धयमङ्ग्यं १०, ४८, ४
 अहमेताञ्छाश्वसतो १०, ४८, ६
 अहमेव वात इव १०, १२५, ८; अथर्व. ४, ३०, ८
 अहमेव स्वयमिदं १०, १२५, ५; अथर्व. ४, ३०, ३
 अहं पितेव वेतसू १०, ४९, ४
 अहं पुरो मंदसानो ४, २६, ३
 अहं प्रत्नेन मन्मना ८, ६, ११; साम. १५०१; अथर्व.
 १०, ११५, २
 अहं भुवं वसुतः १०, ४८, १
 अहं भूमिमददामार्याय ४, २६, २
 अहं मनुरभवत् सूर्यश्चाहं ४, २६, १
 अहश्च कृष्णमहरजुतं ६, ९, १; नि. २, २१
 अहस्ता यदपदी १०, २२, १४
 अहानि गृध्राः पर्याय १, ८८, ४
 अहा यदिन्द्र सुदिना ७, ३०, ३
 अहान्यग्ने हविरास्ये १०, ९१, १५; वा. य. २०, ७९;
 तै. ब्रा. १, ४, २, १
 अहितेन चिद्वर्त्ता ८, ६२, ३
 अहिरिव भोगैः पर्येति ६, ७५, १४; वा. य. २९, ५१;
 तै. सं. ४, ६, ६, ५; नि. ९, १५
 अहेळता मनसा श्रुष्टि २, २३, ३
 अहेळमान उप याहि ६, ४१, १; तै. ब्रा. २, ४, ३, १२
 अहेम यज्ञं पथामुराणा ७, ७३, ३
 अहेर्यातारं कमपश्यदं १, ३२, १४
 आकरे वसोर्जरीता ३, ५१, ३
 आ कलशा अनूपत ९, ६५, १४
 आ कलशेषु धावति पवित्रे ९, १७, ४
 आ कलशेषु धावति इयेनः ९, ६७, १४
 आर्क्षी सूर्यस्य रोचनात् १, १४, ९
 आ कृष्णेन रजसा वर्तमानः १, ३५, २; वा. य. ३३, ४३;
 ३४, ३१; तै. सं. ३, ४, ११, २
 आकेनिपासो अहभिः ४, ४५, ६
 आ क्रन्दय बलमोजो ६, ४७, ३०; अथर्व. ६, १२६, ९;
 वा. य. २९, ५६; तै. सं. ४, ६, ७, ७
 आक्षिर्प्वास्वपरा ३, ५५, ५
 आ क्षोदो महि वृत्तं ६, १७, १२
 आक्षणावाचानो वहन्ति ८, ७, ३५
 आगधिता परिगधिता १, १२६, ६; नि. ५, १५
 आ गन्ता मा रिषण्यत ८, २०, १; साम. ४०१
 आगन्धेव ऋतुभिर्वर्धत ४, ५३, ७
 आगन्धृणासिह ४, ३५, २

आगन्म वृत्रहन्तमं ८, ७४, ४; साम. ८९
 आ गावो अगमन्नुत ६, २८, १; अथर्व. ४, २१, १;
 तै. ब्रा. २, ८, ८, ११
 आ गोमता नासत्या रथेन ७, ७२, १
 आ ग्ना अग्न इहावसे १, २२, १०
 आग्निं न स्ववृक्तिभिः १०, २१, १; साम. ४२०
 आग्निरगाभि भारतो ६, १६, १९
 आग्ने गिरो दिव आ ७, ३९, ५
 आग्ने याहि मरुत्सत्ता ८, १०३, १४
 अग्ने वह वरुणं १०, ७०, ११
 आग्ने वह हविराया ७, ११, ५
 आग्ने स्थूरं रथि भर १०, १५६, ३; साम. १५२९
 आगमन्नाप उशतीर्वाहिः १०, ३०, १५
 आ प्रावभिरहन्येभिः ५, ४८, ३
 आ घ त्वावां त्मना १, ३०, १४; साम. १०८५; अथर्व.
 २०, १२२, २
 आ घा गमद्यदि श्रवत् १, ३०, ८; साम. ७४५; अथर्व.
 २०, २६, २
 आ वा ता गच्छानुत्तरा १०, १०, १०; अथर्व. १८, १, ११;
 नि. ४, २०
 आ वा ये अग्निमिन्धते ८, ४५, १; साम. १३३; १३३८;
 वा. य. ७, ३२; तै. ब्रा. २, ४, ५, ७; नि. ६, १४
 आ वा योषेव सूनरी १, ४८, ५
 आ च त्वामेता वृषणा ३, ४३, ४
 आ चन त्वा चिकित्सामो ८, ९१, ३
 आ च नो बहिः सदता ७, ५९, ६
 आ चर्षणिप्रा वृषभो १, १७७, १; तै. ब्रा. २, ४, ३, ११
 आ च वहसि तां इह १, ७४, ६
 आ चष्ट आसां पाथो ७, ३४, १०; नि. ६, ७
 आ चिकितान सुक्रतू ५, ६६, १
 आद्या जानु दक्षिणतो १०, १५, ६; अथर्व. १८, १, ५२;
 वा. य. १९, ६२
 आच्छद्विधानैर्गुपितः १०, ८५, ४; अथर्व. १४, १, ५
 आ जिह्वन्ति सावेषां ६, ७५, १३; वा. य. २९, ५०;
 तै. सं. ४, ६, ६, ५; नि. ९, २०
 आ जनं त्वेषसंक्षं १०, ६०, १
 आ जनाय हुहणे ६, २२, ८; अथर्व. २०, ३६, ८
 आ जागृविर्विप्र ऋता ९, ९७, ३७; साम. १३५७
 आ जातं जातवेदसि ६, १६, ४२; तै. सं. ३, ५, ११, ४
 आ जामिरस्के अय्यत ९, १०१, १४; साम. १३८७
 आज्ञासः पूषणं रथे ६, ५५, ६
 आजिमुर् संवति विश्व ८, ५३, ६

आजिपते नृपते त्वमिद्धि ८, ५४, ६
 आ जुहोता दुवस्यता ५, २८, ६; तै. ब्रा. ३, ५, २, ३
 आ जुहोता स्वध्वरं ३, ९, ८; नि. ४, १४
 आजुहान ईड्यो वंघः १०, ११०, ३; अथर्व. ५, १२, ३;
 वा. य. २९, २८; तै. ब्रा. ३, ६, ३, २; नि. ८, ८
 आजुहानो न ईड्यो देवाँ १, १८८, ३
 आजुनगन्धि सुरभि १०, १४६, ६; तै. ब्रा. २, ५, ५, ७
 आ त इन्द्रो मदाय कं ९, ६२, २०
 आ त इन्द्र महिमानं ८, ६५, ४
 आ त एता वचोयुजा ८, ४५, ३९
 आ त एतु मनः पुनः १०, ५७, ४; वा. य. ३, ५४; तै. सं.
 १, ८, ५, २
 आ तक्षत सातिमस्म्यं १, १११, ३
 आ तत्त इन्द्रायवः १०, ७४, ४; वा. य. ३३, २८
 आ तत्ते दक्षमंतुमः १, ४२, ५
 आ तं भज सौधवेयु १०, ४५, १०; वा. य. १२, २७;
 तै. सं. ४, २, २, ३
 आ तिष्ठतं सुष्ठुतं यो रथः १, १८३, ३
 आतिष्ठन्तं परि विश्वे ३, ३८, ४; अथर्व. ४, ८, ३; वा. य.
 ३३, २२; तै. ब्रा. २, ७, ८, १
 आ तिष्ठ रथं वृषणं १, १७७, ३
 आ तिष्ठ वृत्रहन्त्रं १, ८४, ३; वा. य. ८, ३३; तै. सं.
 १, ४, ३७, १
 आ तु गहि प्र तु द्रव ८, १३, १४
 आ तु न इन्द्रो शतदातु ९, ७२, ९
 आ तु न इन्द्र कौशिक १, १०, ११
 आ तु न इन्द्र क्षुमन्तं ८, ८१, १; साम. १६७; ७२८
 आ तु न इन्द्र मद्यग् ३, ४१, १; अथर्व. २०, २३, १
 आ तु न इन्द्र वृत्रहन् ४, ३२, १; साम. १८१; वा. य.
 ३३, ६५
 आ तु भर माकिरेत ३, ३६, ९; तै. सं. १, ७, १३, ३
 आ तु पिब कण्वमतं ८, २, २२
 आ तु पिब हरिमिन्द्रो १०, १०१, १०; नि. ४, १९
 आ तु मुनिप्र दस्यते ८, ६९, १६; अथर्व. २०, ९२, १३
 आ ते अग्न इधीमहि ५, ६, ४; साम. ४१९; १०२२; अथर्व.
 १८, ४, ८८; तै. सं. ४, ४, ४, ६
 आ ते अग्न क्रचा हविः ५, ६, ५; साम. १०२३; तै. सं.
 ४, ४, ४, ६
 आ ते अग्न क्रचा हविः ६, १६, ४७
 आ ते कारो शृणवामा ३, ३३, १०; नि. २, २७
 आ ते दक्षं वि रोचना ८, ९३, २६

आ ते दक्षं मयोभुवं ९, ६५, २८; साम. ४९८; ११३७
 आ ते दधामीद्वियं ८, ९३, २७
 आ तेन यातं मनसो १०, ३९, १२
 आ ते पितर्मस्तां सुन्न २, ३३, १; तै. ब्रा. २, ८, ६, ९
 आ ते मह इन्द्रोत्युग्र ७, २५, १; तै. सं. १, ७, १३, २
 आ ते रथस्य पूषन् १०, २६, ८
 आ ते रुचः पवमानस्य ९, ९६, २४
 आ ते वत्सो मनो यमत् ८, ११, ७; साम. ८; ११६५;
 वा. य. १२, ११५
 आ ते वृषन् वृषणो ६, ४४, २०
 आ तेऽवो वरेण्यं ५, ३५, ३
 आ ते शुष्मो वृषभ एतु ६, १९, ९; तै. ब्रा. २, ५, ८, १;
 ८, ५, ९
 आ ते सपर्यु जवसे ३, ५०, २
 आ ते सिद्धामि कुक्ष्योः ८, १७, ५; अथर्व. २०, ४, १
 आ ते सुपर्णा अभिनन्तं एवैः १, ७९, २; तै. सं. ३, १, ११, ५
 आ ते स्वस्तिमीमह ६, ५६, ६
 आ ते हन् हारिवः शूरशिमे ५, ३६, २
 आत्मन्वन्नभो दुह्यते ९, ७४, ४
 आत्मा ते वातो रज ७, ८७, २
 आत्मा देवानां भुवनस्य १०, १६८, ४
 आत्मानं ते मनसा रादजा १, १६३, ६; वा. य. २९, १७;
 तै. सं. ४, ६, ७, २
 आत्मा पितृस्तनूवासः ८, ३, २४
 आत्मा यज्ञस्य रक्षा ९, ६, ८
 आ त्वथ सधस्तुतिं ८, १, १६
 आ त्वथ सबर्हुषां ८, १, १०; साम. २९५
 आ त्वशत्रवा गहि ८, ८२, ४
 आ त्वा कण्वा अहूपत १, १४, २
 आ त्वा कण्वा द्वाहावसे ८, ३४, ४
 आ त्वागमं शन्तातिभिः १०, १३७, ४; अथर्व. ४, १३, ५
 आ त्वा गिरोरथीरिवास्थुः ८, ९५, १; साम. ३४९
 आ त्वा गीर्भिर्महासुरं ८, ६५, ३
 आ त्वा गोभिरिव व्रजं ८, २४, ६
 आ त्वा प्रावा वदन्निह ८, ३४, २; साम. १८०९
 आ त्वा जुवो रारहाणा अभि १, १३४, १
 आ त्वा बृहन्तो हरयो ३, ४३, ६
 आ त्वा ब्रह्मयुजा हरी ८, १७, २; साम. ६६७; अथर्व.
 २०, ३, २; ३८, २; ४७, ८
 आ त्वा मदस्युता हरी ८, ३४, ९

आ त्वा रथं यथोतये ८, ६८, १; साम. ३५४; १७७१;
 नि. ५, ३
 आ त्वा रथे हिरण्यये ८, १, २५; साम. १३९२
 आ त्वा रम्भं न जिन्नयो ८, ४५, २०; नि. ३, २१
 आ त्वा वहन्तु हरयो १, १६, १
 आ त्वा विप्रा अचुच्यबुः १, ४५, ८
 आ त्वा विशन्वाशवः १, ५, ७; अथर्व. २०, ६९, ५
 आ त्वा विशन्विमन्दवः ८, ९२, २२; साम. १९७; १६६०
 आ त्वा शुक्रा अचुच्यबुः ८, ९५, २
 आ त्वा सहस्रमा शतम् ८, १, २४; साम. २४५; १३९१
 आ त्वा सुतास इन्दवो ८, ४९, ३
 आ त्वा हरयो वृषणो ६, ४४, १९
 आ त्वा हर्यतं प्रयुजो १०, ९६, १२; अथर्व. २०, ३२, २
 आ त्वाहार्यमंतरेधि १०, १७३, १; अथर्व. ६, ८७, १;
 वा. य. १२, ११; तै. सं. ४, २, १, ४; तै. ब्रा.
 १, ४, २, ८
 आ त्वा होता मनुहिंतो ८, ३४, ८
 आ खेता. नि. पीदत १, ५, १; साम. १६४; ७४०; अथर्व.
 १०, ६८, ११
 आत्सोम हृद्रियो रसो ९, ४७, ३
 आथर्वणायाग्निना दधीचे १, ११७, २२
 आ दक्षिणा सृजते ९, ७१, १
 आदक्षिराः प्रथमं दधिरे १, ८३, ४; अथर्व. २०, २५, ४
 आ दधिकाः शवसा ४, ३८, १०; तै. सं. १, ५, ११, ४;
 नि. १०, ३१
 आ दशभिर्विवस्वत ८, ७२, ८
 आदस ते ध्वसयंतो १, १४०, ५
 आदस्य शुष्मिणो रसे ९, १४, ३
 आ दस्युन्ना मनसा ४, १६, १०
 आदह स्वधामनु १, ६, ४; साम. ८५१; अथर्व. २०, ४०, ३;
 ६२, १२
 आदाय इयेनो अभरत् ४, २६, ७; नि. ११, १
 आदारो वां मतीनां १, ४६, ५
 आदिते अस्य वीर्यस्य १, १३१, ५; अथर्व. २०, ७५, ३
 आदिते विश्वे क्रतुं १, ६८, ३
 आदित्यश्चा बुधधाना ४, १, १८
 आदित्यस्तस्य रेतसो ८, ६, ३०; साम. २०
 आदित्या अव हि ख्यता ८, ४७, ११
 आदित्यानां वसुनां १०, ४८, ११
 आदित्यानामवसा ७, ५१, १; तै. सं. २, १, ११, ६
 आदित्या रुद्रा वसवः सुनीथा ३, ८, ८

आदित्या रुद्रा वसवो ७, ३५, १४; अथर्व. १९, ११, ४
 आदित्या विश्वे मरुतश्च ७, ५१, ३
 आदित्यासो अति सिधो १०, १२६, ५
 आदित्यासो अदितयः ७, ५२, १
 आदित्यासो अदितिः ७, ५१, २
 आदित्यैरिन्द्रः सगणो १०, १५७, ३; साम. १११२; अथर्व.
 २०, ६३, २; १२४, ५; तै. आ. १, २७, १
 आदितास्तस्य चर्किरन् ८, ५५, ५
 आदिद्ध नेम हृद्रियं ४, २४, ५
 आदिद्धोतारं वृणते १, १४१, ६
 आदिन्द्रः सत्रा तविषीर् १०, ११३, ५
 आदिन्मातृराविशद् १, १४१, ५
 आ दिवस्पृष्टमश्वयुः ९, ३६, ६
 आदीं शवस्यम्वीद् ८, ७७, २
 आदीं हंसो यथा गणम् ९, ३२, ३; साम. ७७०
 आदीं के चित्पश्यमानास ९, ११०, ६; साम. १४९५
 आदीं त्रितस्य योषणो ९, ३२, २; साम. ७७१
 आदीमश्वं न हेतारो ९, ६२, ६; साम. १०१०
 आदू मे निवरो भुवत् ८, ९३, १५
 आदू नु ते अनु क्रतुं ८, ६३, ५
 आदृध्नोति हविष्कृतिं १, १८, ८
 आ देवानामग्रयावेह १०, ७०, २
 आ देवानामपि पन्थां १०, २, ३; अथर्व. १९, ५९, ३;
 तै. सं. १, १, १४, ३
 आ देवानामभवः केतुरमे ३, १, १७
 आ देवो ददे बुध्न्या ७, ६, ७
 आ देवो दूतो अजिरः १०, ९८, २
 आ देवो यातु सविता ७, ४५, १; तै. ब्रा. २, ८, ६, १
 आ दैव्यानि पार्थिवानि ५, ४१, १४
 आ दैव्यानि व्रता चिकित्वा १, ७०, २
 आ दैव्या वृणीमहे ७, ९७, २
 आद्य रथं भानुमो ५, १, ११
 आ द्यां तनोषि रश्मिभिः ४, ५२, ७
 आद्रोदसी वितरं विष्कंभा ५, २९, ४
 आ द्वाभ्यां हरिभ्यां २, १८, ४; नि. ७, ६
 आ द्विबर्हा अमिनो १०, ११६, ४
 आ धर्णसिबृंहद्विषो ५, ४३, १३
 आ धावता सुहस्त्यः ९, ४६, ४; नि. २, ५
 आधीषमाणायाः पतिः १०, २६, ६
 आ धूर्त्तस्मै दधाता ७, ३४, ४
 आ धेनवा पयसा ५, ४३, १

आ धेनवो धुनयंताम् ३, ५५, १६
 आ धेनवो सामतेयं १, १५२, ६
 आधेण चित्तद्वेकं ७, १८, १७
 आ न ह्वाभिर्विदधे १, १८६, १; वा. य. ३३, ३४; ४७
 आ न ह्न्दो महीमिषं ९, ६५, १३
 आ न ह्न्दो शतग्विनं ९, ६७, ६
 आ न ह्न्दो शतग्विनं गवां ९, ६५, १७; साम. ८३५
 आ न ह्न्द्र पृथसे १०, २२, ७
 आ न ह्न्द्र महीमिषं ८, ६, २३
 आ न ह्न्द्रावृहस्पती ४, ४९, ३
 आ न ह्न्द्रो दूरादा ४, २०, १; वा. य. २०, ४८
 आ न ह्न्द्रो हरिभिर्वा ४, २०, २; वा. य. २०, ४९
 आ न ऊर्जं वहतमश्विना युवं १, १५७, ४
 आ नः पवस्व धारया ९, ३५, १
 आ नः पवस्व वसुमद् ९, ६९, ८
 आ नः पूषा पवमानः ९, ८१, ४
 आ नः प्रजां जनयन्तु १०, ८५, ४३
 आ नः शुष्मं नृपायं ९, ३०, ३
 आ नः सहस्रशो भरा ८, ३४, १५
 आ नः सुतास ह्न्दवः ९, १०६, ९; साम. १३२८
 आ नः सोम पवमानः किरा ९, ८१, ३
 आ नः सोमं पवित्र आ ९, ६२, २१
 आ नः सोम संयतं ९, ८६, १८; साम. ११५४
 आ नः सोम सहो जुवो ९, ६५, १८; साम. ८३४
 आ नः सोमे स्वध्वर ८, ५०, ५
 आ नपातः शवसो ४, ३४, ६
 आ नस्तुजं रथिं ३, ४५, ४
 आ नस्ते गन्तु मस्तवः १, १७५, २; साम. १४३३
 आ न स्तुत उप वाजेभिः ४, २९, १
 आ न स्तोममुप द्रवत् ८, ५, ७
 आ न स्तोममुप द्रविध्यानो ८, ४९, ५
 आ नामभिर्मरुतो वक्षि ५, ४३, १०
 आ नायंस्य दक्षिणा ८, २४, २९
 आ नासत्या गच्छतं हूयते १, ३४, १०
 आ नासत्या त्रिभिः १, ३४, ११; वा. य. ३४, ४७
 आ निरेकमुत प्रियं ८, २४, ४
 आ निवर्तनं वर्तय १०, १९, ८; तै. सं. ३, ३, १०, १
 आ निवर्तं नि वर्तय पुनः १०, १९, ६
 आ नूनं यातमश्विना रथेन ८, ८, ९
 आ नूनं यातमश्विनाश्वभिः ८, ८७, ५
 आ नूनं यातमश्विनेमा ८, ९, १४; अथर्व. २०, १४१, ४

आ नूनं रघुवर्तनिं ८, ९, ८; अथर्व. २०, १४०, ३
 आ नूनमश्विना युवं ८, ९, १; अथर्व. २०, १३९, १
 आ नूनमश्विनोर्जद्विः ८, ९, ७; अथर्व. २०, १४०, २
 आ नो अग्ने रथिं भर १, ७९, ८; साम. १५२५
 आ नो अग्ने वयोवृधं ८, ६०, ११; साम. ४३
 आ नो अग्ने सुचेतना १, ७९, ९; साम. १५२६; तै. ब्रा.
 २, ४, ५, ३
 आ नो अथ समनसो ८, २७, ५
 आ नो अश्ववदश्विना ८, २२, १७
 आ नो अश्विना त्रिवृता १, ३४, १२
 आ नो गन्तं रिशादसा ५, ७१, १
 आ नो गन्तं रिशादसेमां ८, ८, १७
 आ नो गन्तं मयोभुवा ८, ८, १९
 आ नो गव्यान्ध्रव्या ८, ३४, १४
 आ नो गव्येभिरध्वैः ८, ७३, १४
 आ नो गव्येभिरध्वैर्वसव्यैः ६, ६०, १४
 आ नो गहि सख्येभिः शिवे ३, १, १९
 आ नो गोत्रा दूर्दहि गोपते ३, ३०, २१
 आ नो गोमन्तमश्विना ८, ५, १०
 आ नो दधिक्राः पथ्यां ७, ४४, ५
 आ नो दिव आ पृथिव्या ७, २४, ३
 आ नो दिवो बृहतः ५, ४३, ११; तै. सं. १, ८, २९, १
 आ नो देवः सविता त्रायमाणो ६, ५०, ८
 आ नो देवः सविता साविशद् १०, १००, ३
 आ नो देव शवसा ७, ३०, १
 आ नो देवानामुप वेतु १०, ३१, १
 आ नो देवेभिरुप देवहृतिं ७, १४, ३
 आ नो देवेभिरुप यातं ७, ७२, २
 आ नो धुमैरा भवोभिः ८, ५, ३२
 आ नो द्रप्सा मधुमन्तो १०, ९८, ४
 आ नो नावा मतीनां १, ४६, ७
 आ नो नियुद्धिः शतिनीभिः ७, ९२, ५; वा. य. २७, २८
 तै. ब्रा. २, ८, १, ९
 आ नो नियुद्धिः शतिनीभिः १, १३५, ३
 आ नो बर्हिः सधमादे १०, ३५, १०
 आ नो बर्हिं रिशादसो १, २६, ४
 आ नो बृहन्ता बृहतीभिः ४, ४१, ११
 आ नो ब्रह्माणि मरुतः २, ३४, ६
 आ नो भज परमेषु १, २७, ५; साम. १४९९
 आ नो अक्राः क्रतवो यंतु १, ८९, १; वा. य. २५, १४
 नि. ४, १९

आपो न सिंधुमभि यत् १०, ४३, ७; अथर्व. २०, १७, ७
 आपो भूयिष्ठा इत्येको १, १६१, ९
 आपो ये वः प्रथमं ७, ४७, १
 आपो रेवतीः क्षयथा १०, ३०, १२
 आपो ह यद् बृहतीविंश १०, १२१, ७; अथर्व. ४, २, ६;
 वा. य. २७, २५, ३२, ७; तै. सं. २, २, १२, १;
 ४, १, ८, ५; तै. आ. १, २३, ८
 आपो हि द्या मयोभुवः १०, ९, १; साम. १८३७; अथर्व.
 १, ५, १; वा. य. ११, ५०; ३६, १४; तै. सं.
 ४, १, ५, १; ५, ६, १४; ७, ४, १९, ४; तै. आ.
 ४, ४२, ४; १०, १, ११; नि. ९, २७
 आ प्यायस्व मदिन्तम १, ९१, १७; वा. य. १२, ११४;
 तै. सं. १, ४, ३२, १; तै. आ. ३, १७, १
 आ प्यायस्व समेतु १, ९१, १६; ९, ३१, ४; वा. य.
 १२, ११२; तै. सं. ३, २, ५, ३; ४, २, ७, ४;
 तांड्य ब्रा. १, ५, ८
 आ प्र द्रव परावतो ८, ८२, १
 आ प्र द्रव हरिवो ५, ३१, २; नि. ३, २१
 आ प्र यात मरुतो ८, २७, ८
 आप्रा रजांसि दिव्यानि ४, ५३, ३
 आप्रपायन्मधुन १०, ६८, ४; अथर्व. २०, १६, ४
 आ बुन्दं वृत्रहा ८, ४५, ४; साम. २१६
 आ भन्दमाने उपार्के १, १४२, ७
 आ भन्दमाने उपसा ३, ४, ६
 आ भरतं शिक्षतं वज्रबाहू १, १०९, ७; तै. ब्रा. ३, ६, ११, १
 आ भात्यग्निरुपसां ५, ७६, १; साम. १७५२
 आ भानुना पार्थिवानि ६, ६, ६
 आ भारती भारतीभिः ३, ४, ८; ७, २, ८
 आभिर्विधेमाग्नये ८, २३, २३
 आभिष्टे अद्य गीर्भिः ४, १०, ४; तै. सं. ४, ४, ४, ७
 आभिः स्पृधो मिथतीः ६, २५, २; तै. ब्रा. २, ८, ३, ३
 आभूत्या सहजा वज्र १०, ८४, ६; अथर्व. ४, ३१, ६
 आभूषण्यं वो मरुतो ५, ५५, ४
 आभोगयं प्र १, ११०, २
 आ मध्वो अस्मा असिचन १०, २९, ७; अथर्व. २०, ७६, ७
 आ मनीषामन्तरिक्षस्य १, ११०, ६
 आ मन्द्रमा वरेण्यं ९, ६५, २९; साम. ११३८
 आ मन्द्रस्य सनिष्यतो ३, २, ४
 आ मन्द्रैरिन्द्र हरिभिः ३, ४५, १; साम. २४६; १७१८;
 अथर्व. ७, ११७, १; वा. य. २०, ५३; तै. आ.
 १, १२, २

आ मन्येथामा गतं ३, ५८, ४
 आ मा पूषन्नुप द्रव ६, ४८, १६
 आ मा मित्रावरुणेह ७, ५०, १
 आमासु पक्कमैरय ८, ८९, ७; साम. १४३१; तै. सं.
 १, ६, १२, २; नि. ६, १४
 आ मित्रावरुणा भगं ९, ७, ८; साम. ११३५
 आ मित्रे वरुणे वयं ५, ७२, १
 आमूरज प्रत्यावर्तये ६, ४७, ३१; अथर्व. ६, १२६, ३;
 वा. य. २९, ५७; तै. सं. ४, ६, ६, ७
 आ मे अस्य प्रतीव्यं ८, २६, ८
 आ मे वचांस्युद्यता ८, १०१, ७
 आ मे हवं नासत्याश्विना ८, ८५, १
 आ यं हस्ते न खादिनं ६, १६, ४०; तै. सं. ३, ५, ११, ४
 आ यः पप्रौ जायमान ६, १०, ४
 आ यः पप्रौ भानुना ६, ४८, ६
 आ यः पुरं नार्मिणीम् १, १४९, ३; साम. १७७४
 आ यः सोमेन जठरं ५, ३४, २
 आ यः स्वर्णं भानुना २, ८, ४
 आयं गौः पृश्नीरकमीत् १०, १८९, १; साम. ६३०, १३७६;
 अथर्व. ६, ३१, १; २०, ४८, ४; वा. य. ३, ६;
 तै. सं. १, ५, ३, १
 आयजी वाजसातमा १, २८, ७; नि. ९, ३६
 आयजैर्देव मर्त्य ५, १७, १
 आयं जना अभिचक्षे ५, ३१, १२
 आ यत्पतत्येन्यः ८, ६९, १०; अथर्व. २०, ९२, ७
 आ यत्साकं यशसो ७, ३६, ६
 आ यदश्वान्वनन्वतः ८, १, ३१
 आ यदिन्द्रश्च दद्रुहे ८, ३४, १६
 आ यदिषे नृपतिं तेज आनत् १, ७१, ८; वा. य. ३३, ११;
 तै. सं. १, ३, १४, ६
 आ यद् दुवः शतक्रतु १, ३०, १५; साम. १०८६; अथर्व.
 २०, १२२, ३
 आ यद् दुवस्याद् दुवसे न कारुः १, १६५, १४
 आ यद्धरी इन्द्र विवता १, ६३, २
 आ यद्योनिं हिरण्ययं वरुण ५, ६७, २
 आ यद्योनिं हिरण्ययं आशुः ९, ६४, २०
 आ यद्गुहाव वरुणश्च नावं ७, ८८, ३
 आ यद्गुहं इन्द्र धरसे ८, ९६, ५
 आ यद्गो योषणा रथं ८, ८, १०
 आ यद्गो सूर्या रथं ५, ७३, ५
 आ यद्गोमीयवक्षसा ५, ६६, ६

आयने ते परायणे १०, १४२, ८; अथर्व. ६, १०६, १
 आयन्तारं महि स्थिरं ८, ३२, १४
 आ यन्नः पत्नीर्गमन् ७, ३४, २०
 आ यं नरः सदानवो ५, ५३, ६; तै. सं. २, ४, ८, १
 आ यन्मा वेना अरुहन्मृतस्य ८, १००, ५
 आ यन्मे अश्वं २, ४, ५; नि. ६, १७
 आयमद्य सुकृतं प्रातरिच्छ १, १२५, ३
 आ यं पृणन्ति दिवि १, ५२, ४
 आ ययोस्त्रिशतं तना २, ५८, ४; साम. १०६०
 आ यस्ततश्च रोदसी ६, १, ११; तै. ब्रा. ३, ६, १०, ५
 आ यस्तस्यौ भुवनानि ९, ८४, २
 आ यस्ते अग्न इधते ७, १, ८
 आ यस्ते सर्पिरासुते ५, ७, ९
 आ यस्मिन्ते स्वपाके ६, १२, २
 आ यस्मिन्सस रश्मयः २, ५, २
 आ यस्मिन्हस्ते नर्या ६, २९, २
 आ यस्य ते महिमानं ८, ४६, ३
 आ यातं नहुषस्परि ८, ८, ३
 आ यात मरुतो दिव ५, ५३, ८
 आ यातसुप भूषतं ७, ७४, ३; वा. य. ३३, १८
 आ यातं मित्रावरुणा जुषाणा ७, ६६, १९
 आ यातं मित्रावरुणा सुशस्ति ६, ६७, ३
 आ यात्विद्रः स्वपतिः १०, ४४, १; अथर्व. २०, ९४, १
 आ यात्विद्रो दिव आ ४, २१, ३
 आ यात्विद्रोऽवस उप ४, २१, १; वा. य. २०, ४७
 आ याहि कृण्वाम त ८, ६२, ४
 आ याहि पर्वतेभ्यः ८, ३४, १३
 आ याहि पूर्वीरति ३, ४३, २
 आ याहि वनसा सह १०, १७२, १; साम. ४४३
 आ याहि वस्या धिया १०, १७२, २
 आ याहि शश्वदुशत ६, ४०, ४
 आ याहि सुषुमा हि ते ८, १७, १; साम. १९१; ६६६; अथर्व.
 २०, ३, १; ३८, १; ४७, ७
 आ याहीम इन्द्रो ८, २१, ३; साम. ४०२
 आ याह्यसे पथ्या अनु ७, ७, २
 आ याह्यसे समिधानो अर्वा ३, ४, ११; ७, २, ११
 आ याह्यद्रिभिः सुतं ५, ४०, १
 आ याह्यर्था आ परि ८, ३४, १०
 आ याह्यर्वाह उप ३, ४३, १
 आयुर्विश्वायुः परि १०, १७, ४; अथर्व. १८, २, ५५;
 तै. आ. ६, १, २

आ युवानः कवयो ६, ४९, ११
 आ यूथेव क्षुमति पश्चा ४, २, १८; अथर्व. १८, ३, २३
 आ ये तन्वन्ति राश्मिभिः १, १९, ८
 आ ये तस्थुः पृषतीषु ५, ६०, २
 आ ये रजांसि तविषीभिः १, १६६, ४
 आ ये विश्वा पार्थिवानि ८, ९४, ९
 आ ये विश्वा स्वपत्यानि तस्थुः १, ७२, ९; तै. ब्रा. २, ५, ८, १०
 आ यो गोभिः सृज्यत ९, ८४, ३
 आ योनिमग्निर्धृतवन्तम ३, ५, ७
 आ योनिमरुणो रुद्र ९, ४०, २; साम. ९२५
 आ यो मूर्धानं पित्रोः १०, ८, ३
 आ यो योनिं देवकृतं ७, ४, ५
 आ यो वना तातृषाणो २, ४, ६
 आ यो विवाय सचथाय १, १५६, ५
 आ यो विश्वानि वार्या ९, १८, ४
 आरङ्गरेव मध्वे १०, १०६, १०
 आ रयिमा सुचेतुनं ९, ६५, ३०; साम. ११३९
 आराच्छत्रुमप बाधस्व १०, ४२, ७; अथर्व. २०, ८९, ७;
 तै. ब्रा. २, ८, २, ७; नि. ५, २४
 आ राजाना मह ऋतस्य ७, ६४, २
 आ रिक् किकिरा कृणु ६, ५३, ७
 आ रुक्मैरा युधा ५, ५२, ६; नि. ६, १६
 आ रुद्रास इन्द्रवंतः ५, ५७, १; नि. ११, १५
 आरे अघा को न्विस्था १०, १०२, १०
 आरे अस्मदमतिमारे ४, ११, ६
 आरे ते गोघ्नमुत १, ११४, १०; तै. सं. ४, ५, १०, ३
 आरे सा वः सुदानवो १, १७२, २
 आरोका इव वेदहो ८, ४३, ३
 आ रोदसी अपृणदा स्वः ३, २, ७; वा. य. ३३, ७५
 आ रोदसी अपृणा जायमान ३, ६, २
 आ रोदसी अपृणादोत १०, ५५, ३
 आ रोदसी बृहती वेविदानः १, ७२, ४
 आ रोदसी हर्यमाणो १०, ९६, ११; अथर्व. २०, ३२, १
 आ रोहत्यायुः १०, १८, ६; अथर्व. १२, २, २४; तै. आ.
 ६, १० १
 आर्चन्नम मरुतः १, ५२, १५
 आर्द्धिषेणो होत्रम् १०, ९८, ५; नि. २, ११
 आलाक्ता या रुहतीर्णी ६, ७५, १५
 आ व इन्द्रं किंवि यथा १, ३०, १; साम. २१४
 आ व ऋक्स ऊर्जा १०, ७६, १; नि. ६, २१

आ वंसते मघवा वीरवद्यश ८, १०३, ९; साम. ८७९
 आवः कुत्समिन्द्र वस्मिन् १, ३३, १४
 आवः शमं वृषभं तुग्या १, ३३, १५
 आ वक्षि देवाँ इह विप्र २, ३६, ४; अथर्व. २०, ६७, ५
 आ वच्यस्व महि प्सरो ९, २, २; साम. १०३८
 आ वच्यस्व सुदक्ष ९, १०८, १०; साम. १०१९
 आवदंस्त्वं शकुने भद्रमा २, ४३, ३
 आवद्रिद्रं यमुना ७, १८, १९
 आवर्तुतीरथ नु १०, ३०, १०
 आवहन्ती पोष्या वार्याणि १, ११३, १५
 आवहन्त्यरुणीजौतिषा ४, १४, ३
 आ वहेथे पराकात् ८, ५, ३१
 आ वां वेष्टाश्विना ५, ४१, ३
 आ वां रथं युवतिः १, ११८, ५
 आ वां रथं दुहिता सूर्यस्य १, ११६, १७
 आ वां रथमवस्थां व्युष्टौ ७, ७१, ३
 आ वां रथं पुरुमायं मनोजुवं १, ११९, १
 आ वां रथो अश्विना १, ११८, १
 आ वां रथो नियुत्वान्वक्षद १, १३५, ४
 आ वां रथो रथानां ५, ७४, ८
 आ वां रथो रोदसी ७, ६९, १; तै. ब्रा. २, ८, ७, ६
 आ वां रथोज्वनिर्न १, १८१, ३
 आ वां राजानावध्वरे ७, ८४, १
 आ वां वयोऽश्वसो ६, ६३, ७
 आ वां वहिष्ठा इह ते ४, १४, ४
 आ वां वाहिष्ठो अश्विना ८, २६, ४
 आ वां विप्र इहावसे ८, ८, ९
 आ वां विश्वाभिरुतिभिः ८, ८७, ३
 आ वां विश्वाभिरुतिभिः ८, ८, १८
 आ वां इयेनासो अश्विना वह १, ११८, ४
 आ वां सहस्रं हरय ४, ४६, ३
 आ वां सुम्ने वरिमन् ६, ६३, ११
 आ वां सुम्नेः शंयू इव १०, १४३, ६
 आ वां ग्रावाणो अश्विना ८, ४२, ४
 आ वाजा यातोप न क्रतुः ४, ३४, ५
 आ वात वाहि भेषजं १०, १३७, ३; अथर्व. ४, १३, ३;
 तै. ब्रा. २, ४, १, ७; तै. आ. ४, ४२, १
 आ वातस्य ध्रजतो ७, ३६, ३
 आ वां दानाय ववृतीय दक्षा १, १८०, ५
 आ वां धियो ववृथुरध्वरान् १, १३५, ५
 आ वां नरा मनोयुजो ५, ७५, ६

आ वामगन्सुमतिर्वा १०, ४०, १२; अथर्व. १४, २, ५
 आ वामश्वासः शुचयः १, १८१, २
 आ वामश्वासः सुयुजो ५, ६२, ४
 आ वामश्वासो अभिमातिपाह ६, ६९, ४
 आ वामुपस्थमहुहा २, ४१, २१; नि. ९, ३७
 आ वामृताय केशिनीरजुष १, १५१, ६
 आ वां भूषन्क्षितयो जन्म १, १५१, ३
 आ वां मित्रावरुणा हव्यः १, १५२, ७; तै. ब्रा. २, ८, ६, ५
 आ वायो भूष शुचिषा ७, २२, १; वा. य. ७, ७, तै. सं.
 १, ४, ४, १; ३, ४, २, १
 आ विशत्या त्रिशता २, १८, ५
 आ विबुन्मद्भिर्मरुतः १, ८८, १; नि. ११, १४
 आ विबाध्या परिरापः २, २३, ३
 आविरभून्महि माघोनं १०, १०७, १
 आ विवासन्परावतो ९, ३९, ५; साम. ९०२
 आविशन्कलशं सुतो ९, ६२, १९; साम. ४८९
 आ विश्वतः प्रत्यक्षा २, १०, ५; वा. य. ११, २४; तै. सं.
 ४, १, २, ५
 आ विश्वदेवं सत्पतिं ५, ८२, ७; तै. सं. ३, ४, ११, २
 आ विश्ववाराश्विना गतं नः ७, ७०, १
 आ विष्णो वर्धते चारुरासु १, ९५, ५; तै. ब्रा. २, ८, ७, ४;
 नि. ८, १५
 आ वृत्रहणा वृत्रहभिः ६, ६०, ३; तै. ब्रा. ३, ६, ८, १
 आ वृषस्व पुरुवसो ८, ६१, ३
 आ वृषस्व महामह ८, २४, १०
 आ वेधसं नीलपृष्ठं बृहन्तं ५, ४३, १२; तै. ब्रा. २, ५, ५, ४
 आ वो धियं यज्ञियां १०, १०१, ९
 आ वो मधूतनाय कं १, ३९, ७
 आ वो यक्ष्यमृतत्वं १०, ५२, ५
 आ वो यन्तृद्वाहासो ५, ५८, ३; तै. ब्रा. २, ५, ५, १
 आ वो यस्य द्विवर्हसो १, १७६, ५
 आ वो राजानं अध्वरस्य ४, ३, १; साम. ६९; तै. सं.
 १, ३, १४, १
 आ वो रुवण्युमौक्षिजो १, १२२, ५
 आ वो वहंतु सस्यो रघुप्यदः १, ८५, ६; अथर्व. २०, १३, २
 आ वो वाहिष्ठो वहतु ७, ३७, १
 आ वो होता जोहवीति ७, ५६, १८
 आ शर्म पर्वतानां वृणीमहे ८, ३१, १०
 आ शर्म पर्वतानामोतापां ८, १८, १६
 आशसनं विशसनं १०, ८५, ३५; अथर्व. १४, १, २८
 आशनीया नक्तयाया २, १८, ६

आशुः शिशानो वृषभो १०, १०३, १; साम. १८४९;
 अथर्व. १९, १३, २; वा. य. १७, ३३; तै. सं.
 ४, ६, ४, १; नि. १, १५
 आशुं दधिकानं तमु लुष्ट ४, ३९, १
 आशुं दूतं विवस्वतो ४, ७, ४
 आशुभिश्चिद्यान्वि २, ३८, ३
 आशुभ्रा यातमग्निना ७, ६८, १
 आशुर्यं बृहन्मते ९, ३९, १; साम. ८९८
 आशुवते अहपिता ४, ३, ३
 आश्वेनस्य जवसा १, ११८, ११; नि. ६, ७
 आश्वत्थं श्रुधी हवं १, १०, ९; नि. ७, ६
 आश्विनावश्वावस्येषा १, ३०, १७
 आश्वेयस्य जंतवो ५, १९, ३
 आस एतु य ईवदा ८, ४६, २१
 आसंयतमिन्द्र नः ६, २२, १०; अथर्व. २०, ३६, १०
 आसखायः सबर्हुधां ६, ४८, ११
 आस्यो यातु मघवो ४, १६, १; अथर्व. २०, ७७, १
 आसवं सवितुर्यथा ८, १०२, ६; तै. सं. ३, १, ११, ८
 आसन्नाणासः शवसानं ६, ३७, ३; नि. १०, ३
 आसहसं पथिभिरिन्द्र ६, १८, ११
 आसां पूर्वासामहसु १, १२४, ९
 आसीनासो अरुणीनां १०, १५, ७; अथर्व. १८, ३, ४३;
 वा. य. १९, ६३
 आसीमरोहस्युयमा ३, ७, ३
 आसुग्याय सुगम्यं ८, २२, १५
 आसुते सिंचत श्रियं ८, ७२, १३; साम. १४८०; वा. य.
 ३३, २१
 आसुतुवी नमसा वर्तयध्वै ५, ४३, २
 आसुष्मा णो मघवन् ६, ४४, १८
 आसुस्वयन्ती यजते १०, ११०, ६; अथर्व. ५, १२, ६; वा. य.
 २९, ३१; तै. ब्रा. ३, ६, ३, ३; नि. ८, ११
 आस्ये न रश्मयो ध्रुवासः १, ५९, ३
 आस्यो अरुह्यकुक् ५, ४५, १०
 आस्यो न भानुमन्तिः ६, ४, ६
 आस्यो यातु ससाधः ५, ४५, ९
 आसीता परि पिंचता ९, १०८, ७; साम. ५८०, १३९४
 आसोम सुवानो अग्निभिः ९, १०७, १०; साम.
 ५१३; १६८९
 आस्तुतासो मरुतो ७, ५७, ७
 आस्त्यापयन्त युवति युवानः १, १६७, ६
 आसो वृकस्य वर्तिकां १, ११६, १४

आस्मा रथं वृषपाणेषु १, ५१, १२
 आस्मिन्पिशंगमिन्द्रवो ९, २१, ५
 आस्मन् युवमानो अजरः १, ५८, २
 आहं सरस्वतीवतोः ८, ३८, १०
 आहं पितृन्सुविद्वान् १०, १५, ३; अथर्व. १८, १, ४५,
 वा. य. १९, ५६; तै. सं. २, ६, १२, ३
 आहरयः ससृजिरे ८, ६९, ५; साम. १४९०; अथर्व.
 २०, २२, ५; ९२, २
 आहर्यताय धृष्णवे ९, ९९, १; साम. ५५१
 आहर्यतो अर्जुने अक्के ९, १०७, १३; साम. ७६८
 आहार्यं स्वाविदं स्वा १०, १६१, ५; अथर्व. ८, १, २०;
 २०, ९६, १०
 आहि द्यावापृथिवी अग्न १०, १, ७
 आहि रुहतमग्निना ८, २२, ९
 आहिष्मा याति नर्यः ४, २९, २
 आहिष्मा सूनवे पिता १, २६, ३
 आहोता मन्द्रो विदधानि ३, १४, १
 इच्छन्त रेतो मिथस्तनुषु १, ६८, ८
 इच्छन्ति स्वा सोम्यासः सखा ३, ३०, १; वा. य. ३४, १८
 इच्छन्ति देवाः सुन्वतं ८, २, १८; साम. ७२१; अथर्व.
 २०, १८, ३
 इच्छन्तश्च यच्छिरः १, ८४, १४; साम. ९१४; अथर्व.
 २०, २१, २; तै. ब्रा. १, ५, ८, १
 इक्षामग्ने पुरुदंसं ३, १, २३; ५, ११; ६, ११; ७, ११;
 १५, ७; २२, ५; २३, ५; साम. ७६; वा. य.
 १२, ५१; तै. सं. ४, २, ४, ३
 इक्ष्वासुवा पदे वयं ३, २९, ४; वा. य. ३४, १५; तै. सं.
 ३, ५, ११, १
 इक्ष्वा सरस्वती मही १, १३, ९; ५, ५, ८
 इत उती वो अजरं ८, ९९, ७; साम. २८३; अथर्व.
 २०, १०५, ३
 इति चिद्धि स्वा घना १०, १२०, ४; अथर्व. ५, २, ४
 इति चिन्नु प्रजायै ५, ४१, १७
 इति चिन्मन्युमग्निजः ५, ७, १०
 इति त्वाम्ने वृष्टिहव्यस्य १०, ११५, ९
 इति त्वा देवा इम १०, ९५, १८
 इति वा इति मे मनो १०, ११९, १
 इति स्तुतासो असथा ८, ३०, २
 इतो वा साति १, ६, १०; अथर्व. २०, ७०, ६
 इत्था धीवन्तमद्रिवः ८, २, ४०; नि. ३, १६

इत्था यथा त ऊतये ५, २०, ४
 इत्था हि सोम इन्मदे १, ८०, १; साम. ४१०
 इदं यमस्य सादनं १०, १३५, ७
 इदं वचः पर्जन्याय ७, १०१, ५; तै. आ. १, २९, १
 इदं वचः शतसाः ७, ८, ६
 इदं वपुर्निवचनं ५, ४७, ५
 इदं वसो सुतमंधः ८, २, १; साम. १२४; ७३४
 इदं वामास्ये हविः ४, ४९, १; तै. सं. ३, ३, ११, १
 इदं वां मदिंरं मधु ८, ३८, ३; साम. १०७५
 इदं विष्णुर्वि चक्रमे १, २२, १७; साम. २२२; १६६९;
 अथर्व. ७, २६, ४; वा. य. ५, १५; तै. सं.
 १, २, १३, १; नि. १२, १९
 इदं श्रेष्ठं ज्योतिषां ज्योतिरागाच् १, ११३, १; साम. १७४९;
 नि. २, १९
 इदं श्रेष्ठं ज्योतिषां ज्योतिरुत्तमं १०, १७०, ३; साम. १४५५
 इदं सु मे जरितः १०, २८, ४; नि. ५, ३
 इदं स्वरिदमिदं १०, १२४, ६
 इदं ह नूनमेषां ८, १८, १
 इदं हविर्मधवन् १०, ११६, ७; नि. ७, ६
 इदं हि वां प्रदिवि ५, ७६, ४
 इदं ह्यन्वोजसा ३, ५१, १०; साम. १६५; ७३७
 इदं कवेरादित्यस्य २, २८, १
 इदं त एकं पर ऊ त १०, ५६, १; साम. ६५; अथर्व.
 १८, ३, ७; तै. ब्रा. ३, ७, १, ३; तै. आ. ६, ३, १; ४, २
 इदं ते पात्रं सनवित्तं १०, ११२, ६
 इदं ते सोम्यं मधु ८, ६५, ८
 इदं सत्याग्रमिन्द्रपानं ६, ४४, १६
 इदं द्यावापृथिवी सत्यं १, १८५, ११; तै. ब्रा. २, ८, ४, ८
 इदं नमो वृषभाय १, ५१, १५
 इदमकर्म नमो १०, ६८, १२; अथर्व. २०, १६, १२
 इदमग्ने सुधितं १, १४०, ११
 इदमापः प्र वहत १, २३, २२; १०, ९, ८; अथर्व. ७, ८९, ३;
 वा. य. ६, १७
 इदमित्था रौद्रं १०, ६१, १
 इदमु स्युस्तमं ४, ५१, १; नि. ४, २५
 इदमु स्यन्महि महां ४, ५, ९
 इदमुदकं पिबतेति १, १६१, ८
 इदं पितृभ्यो नमो अस्तु १०, १५, २; अथर्व. १८, १, ४६;
 वा. य. १९, ६८; तै. सं. २, ६, १२, ४
 इदं पित्रे मरुतां १, ११४, ६
 इदं मे अग्ने कियते ४, ५, ६

इदा हि त उषो अद्विसानो ६, ६५, ५
 इदा हि ते वेविषतः ६, २१, ५
 इदा हि व उपस्तुतिं ८, २७, ११
 इदा हि वो विधते ६, ६५, ४
 इदाहः पीतिं ४, ३३, १११
 इध्मं यस्ते जभर ४, १२, २
 इध्मेनाम इच्छमानो ३, १८, ३; अथर्व. ३, १५, ३
 इनोत पृच्छ ३, ३८, २
 इनो राजन्नरतिः १०, ३, १; साम. १५४६
 इनो वाजानां पतिः १०, २६, ७
 इन्द्रविद्राय बृहते ९, ६९, १०
 इन्द्रुं रिहंति महिषा ९, ९७, ५७
 इन्द्रुः पविष्ट चारुर्मदाय ९, १०९, १३; साम. ४३१
 इन्द्रुः पविष्ट चेतनः ९, ६४, १०; साम. ४८१
 इन्द्रुः पुनानः प्रजां ९, १०९, ९
 इन्द्रुः पुनानो अति ९, ८६, २६
 इन्द्रुरस्यो न वाजसृत् ९, ४३, ५
 इन्द्रुरिद्राय तोशते ९, १०९, २२
 इन्द्रुरिद्राय पवत ९, १०१, ५; साम. ८७३; अथर्व.
 २०, १३७, ५
 इन्द्रुर्देवानामुपसख्यं ९, ९७, ५
 इन्द्रुर्वाजी पवते ९, ९७, १०; साम. ५४०; १०१९
 इन्द्रुर्हिंवानो अर्पति ९, ६७, ४
 इन्द्रुर्हियानः सोतृभिः ९, ३०, २
 इन्द्रो यथा तव स्तवो ९, ५५, २; साम. ९७६
 इन्द्रो यददिभिः सुतः ९, २४, ५; साम. ९६४
 इन्द्रो व्यव्यमर्षसि ९, ६७, ५
 इन्द्रो समुद्रमील्य ९, ३५, २
 इन्द्र आशाभ्यस्परि २, ४१, १२; अथर्व. २०, २०, ७
 ५७; १०; तै. ब्रा. २, ५, ३, १; नि. ६, १
 इन्द्र आसां नेता १०, १०३, ८; साम. १८५६; अथर्व.
 १९, १३, २; वा. य. १७, ४०; तै. सं. ४, ६, ४, ३
 इन्द्र इत्सोमपा एक ८, २, ४
 इन्द्र इक्ष्वयोः १, ७, २; साम. ५९७; ७९७ अथर्व.
 २०, ३८, ५; ४७, ५; ७०, ८; तै. ब्रा. १, ५, ८, १
 इन्द्र इन्द्रो महानां ८, ९२, ३; साम. ७१५
 इन्द्र इषे वदातु नः ८, ९३, ३४; साम. १९९
 इन्द्र उक्थेन शवसा १०, १००, ५
 इन्द्र ऋभुभिर्वाजवज्रिः ३, ६०, ५
 इन्द्र ऋभुभिर्वाजिभिः ३, ६०, ७
 इन्द्र ऋभुमान्वाजवान् ३, ६०, ६

इन्द्र ओषधीरसनो ३, ३४, १०; अथर्व. २०, ११, १०
 इन्द्र वयं महाधन १, ७, ५; साम. १३०; अथर्व.
 २०, ७०, ११; तै. ब्रा. २, ७, १३, १
 इन्द्र वधंतु नो गिर ८, १३, १६
 इन्द्र वधंतो अप्तुरः ९, ६३, ५
 इन्द्र वाणीरनुत्तमन्युमेव ७, ३१, १२; साम. १७९५
 इन्द्र विश्वा अवीवृधन् १, ११, १; साम. ३४३; ८२७;
 वा. य. १२, ५६; १५, ६१; १७, ६१; तै. सं.
 ४, ६, ३, ४; तै. ब्रा. २, ७, १५, ५
 इन्द्र वृत्राय हन्तवे देवसो ८, १२, २२
 इन्द्र वृत्राय हन्तवे पुरुहूतं ३, ३७, ५; अथर्व. २०, १९, ५
 इन्द्र वो नरः सख्याय ६, २९, १
 इन्द्र वो विश्वतः परि १, ७, १०; साम. १६२०; अथर्व.
 २०, ३९, १; ७०, १६; तै. सं. १, ६, १२, १
 इन्द्र सोमस्य पीतये ३, ४२, ४; अथर्व. २०, २४, ४
 इन्द्र स्तवा नृतमं १०, ८९, १
 इन्द्रः किल श्रुत्या अस्य १०, १११, ३
 इन्द्रः पर्षिदातिरद् ३, ३४, १; अथर्व. २०, ११, १; नि. ४, १७
 इन्द्रः स दामने कृत ८, २३, ८; साम. १२२३; अथर्व.
 २०, ४७, २; १३७, १३; तै. ब्रा. १, ५, ८, ३
 इन्द्रः समत्सु यजमानं १, १३०, ८
 इन्द्रः सहस्रदाज्ञां १, १७, ५
 इन्द्रः सीतां नि ४, ५७, ७; अथर्व. ३, १७, ४
 इन्द्रः सुतेषु सोमेषु ८, १३, १; साम. ३८१; ७४६
 इन्द्रः सुत्रामा स्ववाँ ६, ४७, १२; १०, १३१, ६; अथर्व.
 ७, ९१, १; २०, १२५, ६; वा. य. २०, ५१;
 तै. सं. १, ७, १३, ४
 इन्द्रः सु पूषा वृषणा ३, ५७, २
 इन्द्रः सुशिप्रो मघवा ३, ३०, ३
 इन्द्रः सूर्यस्य रश्मिभिः ८, १२, ९
 इन्द्रः स्वर्षा जनयन् ३, ३४, ४; अथर्व. २०, ११, ४;
 तै. ब्रा. २, ४, ३, ६
 इन्द्रः स्वाहा पिबतु ३, ५०, १
 इन्द्रः कर्तुं न आ भर ७, ३२, २६; साम. २५९; १४५६;
 अथर्व. १८, ३, ६७; २०, ७९, १; तै. सं. ७, ५, ७, ४
 इन्द्रः कर्तुविदं सुतं ३, ४०, २; अथर्व. २०, ६, २; ७, ४
 इन्द्रः क्षत्रमभि वामं १०, १८०, ३; अथर्व. ७, ८४, २;
 तै. सं. १, ६, १२, ४
 इन्द्रः क्षत्रासमातिषु १०, ६०, ५
 इन्द्रः गृणीष उ स्तुषे ८, ६५, ५
 इन्द्रः कामा वसूयन्तो ४, १६, १५

इन्द्रं कुत्सो वृत्रहणं १, १०६, ६
 इन्द्र जहि पुमांसं ७, १०४, २४; अथर्व. ८, ४, २४
 इन्द्र जामय उत ये ६, २५, ३
 इन्द्र ज्येष्ठं न आ भरँ ६, ४६, ५; अथर्व. २०, ८०, १
 इन्द्रज्येष्ठान्वृहज्यः ४, ५४, ५
 इन्द्रज्येष्ठा मरुद्गणा १, २३, ८; २, ४१, १५
 इन्द्रतमा हि धिष्ण्या १, १८२, २
 इन्द्र तुभ्यमिदद्रिवो १, ८०, ७; साम. ४१२.
 इन्द्र तुभ्यमिन्मघवन् ६, ४४, १०
 इन्द्र त्रिधातु शरणं ६, ४६, ९; साम. २६६; अथर्व. २०, ८३, १
 इन्द्र त्वमवितेदसी ८, १३, २६
 इन्द्र त्वा वृषमं वयं ३, ४०, १; अथर्व. २०, १, १; ६, १
 इन्द्र त्वोतास आ वयं १, ८, ३; अथर्व. २०, ७०, १९
 इन्द्र दृष्ट मघवन् १०, १००, १
 इन्द्र दृष्ट यामकोशा ३, ३०, १५
 इन्द्र दृष्टस्व पूरसि ८, ८०, ७
 इन्द्र नेदीय एदिहि ८, ५३, ५; साम. २८२
 इन्द्रं तं शुभ ८, ७०, २; साम. ९३४; अथर्व. २०, ९२, १७;
 १०५, ५
 इन्द्रं नरो नेमधिता ७, २७, १; साम. ३१८; तै. सं. १, ६, १२, १
 इन्द्रं नो अग्ने वसुभिः ७, १०, ४
 इन्द्र पिब तुभ्यं सुतो ६, ४०, १
 इन्द्र पिब प्रतिकामं १०, ११२, १
 इन्द्र पिब वृषधूतस्य ३, ४३, ७
 इन्द्र पिब स्वधया चित्सुतस्य ३, ३५, १०
 इन्द्र प्र णः पुरण्तेव ६, ४७, ७
 इन्द्र प्र णो धितावानं ३, ४०, ३; अथर्व. २०, ६, ३
 इन्द्र प्र णो रथमव ८, ८०, ४
 इन्द्रप्रसूता वरुणप्रशिष्टा १०, ६६, २
 इन्द्र प्रेहि पुरस्त्वं ८, १७, ९; अथर्व. २०, ५, ३
 इन्द्र ब्रह्म क्रियमाणा जुषस्व ५, २९, १५
 इन्द्रमग्निं कविच्छदा ३, १२, ३; साम. ६७१
 इन्द्रमच्छ सुता इमे ९, १०६, १; साम. ५६६; ६९४
 इन्द्र मरुत्व इह पाहि ३, ५१, ७; वा. य. ७, ३५; तै. सं.
 १, ४, १८, १
 इन्द्रमिक्केशिना हरी ८, १४, १२; अथर्व. २०, २९, २
 इन्द्रमिस्था गिरो ३, ४२, ३; अथर्व. २०, २४, ३
 इन्द्रमिद्वायिनो बृहत् १, ७, १; साम. १९८, ७९६; अथर्व.
 २०, ३८, ४; ४७, ४; ७०, ७; तै. सं. १, ६, १२, २;
 तै. ब्रा. १, ५, ८, १; नि. ७, २

इन्द्रमिद्वेतातय ८, ३, ५; साम. २४९; १५८७; अथर्व.
२०, ११८, ३
इन्द्रमिद्वरी वहतो १, ८४, २; साम. १०३०; वा. य. ८, ३५;
तै. सं. १, ४, ३८, १
इन्द्रमिद्विमहीनां ८, ६, ४४
इन्द्रमिवेदुभये ४, ३९, ५
इन्द्रमीशानमोजसामि १, ११, ८; साम. १२५२
इन्द्रमुक्थानि वावृधुः ८, ६, ३५
इन्द्र मूल मद्यं ६, ४७, १०
इन्द्रमेव धिषणा ६, १९, २
इन्द्र परेऽवरे ४, २५, ८
इन्द्रं प्रत्नेन सम्मना ८, ७६, ६
इन्द्रं प्रातर्हवामह १, १६, ३
इन्द्रं मतिर्हन् आ ३, ३९, १
इन्द्रं मित्रं वरुणमग्निमाहुः १, १६४, ४६; अथर्व.
९, १०, २८; नि. ७, १८
इन्द्रं मित्रं वरुणमग्निमृतये १, १०६, १
इन्द्र य उ नु ते अस्ति ८, ८१, ८
इन्द्र यथा ह्यस्ति ते ८, २४, ९
इन्द्र यस्ते नवीयसीं ८, ९५, ५; साम. ८८४
इन्द्र वाजेषु नोऽत्र १, ७, ४; साम. ५९८; ७९८;
अथर्व. २०, ७०, १०; तै. ब्रा. १, ५, ८, २
इन्द्रवायू अयं सुतः ४, ४६, ६
इन्द्रवायू इमे सुता १, २, ४; वा. य. ७, ८; ३३, ५६;
तै. सं. १, ४, ४, १
इन्द्रवायू बृहस्पति सुहवेह १०, १४१, ४; अथर्व. ३, २०, ६;
वा. य. ३३, ८६
इन्द्रवायू बृहस्पति मित्राग्निम् १, १४, ३; वा. य. ३३, ४५
इन्द्रवायू मनोजुवा १, २३, ३
इन्द्र शविष्ट सत्यते ८, १३, १२
इन्द्र शुद्धो न आ गहि ८, ९५, ८; साम. १४०३
इन्द्र शुद्धो हि नो रयि ८, ९५, ९; साम. १४०४
इन्द्रश्च मृलयातिनः २, ४१, ११; अथर्व. २०, २०, ६; ५७, ९
इन्द्रश्च वायवेपां सुतानां ५, ५१, ६
इन्द्रश्च वायवेपां सोमानां ४, ४७, २; साम. १६२९
इन्द्रश्च सोमं पिबतं ४, ५०, १०; अथर्व. २०, १३, १
इन्द्रश्चिदातदग्रवीन् ८, ३३, १७
इन्द्र श्रुधि सु मे हवं ८, ८२, ६
इन्द्र श्रेष्ठानि द्रविणानि २, २१, ६
इन्द्र सोमं सोमपते ३, ३२, १
इन्द्र सोममिमं पिब १०, २४, १

इन्द्र सोमं पिब ऋतुना १, १५, १
इन्द्र सोमाः सुता इमे तव ३, ४०, ४; अथर्व. २०, ६, ४
इन्द्र सोमाः सुता इमे तान् ३, ४२, ५; अथर्व. २०, २४, ५
इन्द्रस्तुजो बर्हणा आ ३, ३४, ५; अथर्व. २०, ११, ५
इन्द्रस्ते सोम सुतस्य ९, १०९, २; साम. १३६९
इन्द्र स्थातर्हरीणां ८, २४, १७; साम. १६८५; अथर्व.
२०, ६४, ५
इन्द्रः स्पृकृत वृत्रहा ८, ६१, १५
इन्द्रस्य कर्म सुकृता पुरुणि ३, ३२, ८
इन्द्रस्य दूतीरिषिता १०, १०८, २
इन्द्रस्य नु वीर्याणि प्रवोचं १, ३२, १; साम. ६१२; अथर्व.
२, ५, ५; तै. ब्रा. २, ५, ४, १; नि. ७, १
इन्द्रस्य नु सुकृतं दैव्यं १०, १००, ६
इन्द्रस्य वज्र आयसो निमि ८, ९६, ३
इन्द्रस्य वज्रो मरुतां ६, ४७, २८; अथर्व. ६, १२५, ३;
वा. य. २९, ५४; तै. सं. ४, ६, ६, ६
इन्द्रस्य वृष्णो वरुणस्य १०, १०३, ९; साम. १८५७; अथर्व.
१९, १३, १०; वा. य. १७, ४१; तै. सं. ४, ६, ४, ३
इन्द्रस्य सख्यमृभवः ३, ६०, ३
इन्द्रस्य सोम पवमानं ९, ७६, ३; साम. १२३०
इन्द्रस्य सोम राधसे पुनानो ९, ८, ३; साम. ११८०
इन्द्रस्य सोम राधसे ९, ६०, ४
इन्द्रस्य हार्दि सोमधानं ९, १०८, १६
इन्द्रस्यांगिरसां चेष्टौ १, ६२, ३
इन्द्रस्यात्र तविषीभ्यः १०, ११३, ६
इन्द्रस्येव रातिमा १०, १७८, २
इन्द्राकुसा वहमाना रथेन ५, ३१, ९
इन्द्रा को वां वरुणा ४, ४१, १
इन्द्राग्नी अपसस्पर्युष ३, १२, ७; साम. १५७७; १६९४
इन्द्राग्नी अपादियं ६, ५९, ६; साम. २८१; वा. य. ३३, ९९
इन्द्राग्नी अवसागतं ७, २४, ७
इन्द्राग्नी आगतं सुतं ३, १२, १; साम. ६६९; वा. य. ७, ११;
तै. सं. १, ४, १५, १
इन्द्राग्नी आहि तन्वते ६, ५९, ७
इन्द्राग्नी उक्थवाहसा ६, ५९, १०
इन्द्राग्नी को अस्य वां ६, ५९, ५
इन्द्राग्नी जरितुः सचा ३, १२, २; साम. ६७०
इन्द्राग्नी तपंति माघा ६, ५९, ८
इन्द्राग्नी तविषाणि वां ३, १२, ८; साम. १५७८; १६९५
इन्द्राग्नी नवर्ति पुरो ३, १२, ६; साम. १५७६; १७०४
तै. सं. १, १, १४, १

इन्द्राग्नी मित्रावरुणादिति ५, ४६, ३; वा. य. ३३, ४९

इन्द्राग्नी यमवथ उभा ५, ८६, १

इन्द्राग्नी युवं सु नः ८, ४०, १

इन्द्राग्नी युवामिमे ६, ६०, ७; साम. २९१

इन्द्राग्नी युवोरपि ६, ५९, ९

इन्द्राग्नी रोचना दिवः ३, १२, ९; साम. १६९३; तै. सं.

४, २, ११, १; तै. ब्रा. ३, ५, ७, ३

इन्द्राग्नी वृत्रहृत्पु १०, ६५, २

इन्द्राग्नी शतदानि ५, २७, ६

इन्द्राग्नी शृणुतं हवं ६, ६०, १५

इन्द्राग्नीमासु नारिषु १०, ८६, ११; अथर्व. २०, १२६, ११;

तै. सं. १, ७, १३, १; नि. ११, ३८

इन्द्रानु पूषणा वयम् ६, ५७, १; साम. २०२

इन्द्रापर्यता बृहता रथेन ३, ५३, १; साम. ३३८

इन्द्रावृहस्पती वयं ४, ४९, ५

इन्द्राय गाव आशिरं ८, ६९, ६; साम. १४९१; अथर्व.

२०, २२, ६; ९२, ३; तै. ब्रा. २, ७, १३, ४; नि. ६, ८

इन्द्राय गिरो अनिशित १०, ८९, ४; साम. ३३९; तै. ब्रा.

१, ४, ५, २

इन्द्राय नूनमर्चतो १, ८४, ५; साम. ९५१

इन्द्राय पवते मदः ९, १०७, १७; साम. ५२०

इन्द्राय मद्ने सुतं ८, ९२, १९; साम. १५८; ७२२; अथर्व.

२०, ११०, १

इन्द्राय वृषणं मदं ९, १०६, ५

इन्द्राय साम गायत ८, ९८, १; साम. ३८८; १०२५;

अथर्व. २०, ६२, ५; नि. ७, २

इन्द्राय सु मर्दितं ८, १, १९

इन्द्राय सोम परि पिब्यसे ९, ७८, २

इन्द्राय सोम पवसे ९, २३, ६

इन्द्राय सोम पातवे नृभिः ९, १०८, १५

इन्द्राय सोम पातवे मदाय ९, ११, ८; साम. १४४८

इन्द्राय सोम पातवे वृत्रघ्ने ९, ९८, १०; साम. १३३१; १६७९

इन्द्राय सोम सुपुतः ९, ८५, १; साम. ५६१

इन्द्राय सोमाः प्र दिवो ३, ३६, २; तै. ब्रा. २, ४, ३, १२

इन्द्राय हि धौरसुरो अनञ्जत १, १३१, १

इन्द्रा याहि चित्रभानो १, ३, ४; साम. ११४६; अथर्व.

२०, ८४, १; वा. य. २०, ८७

इन्द्रा याहि तृणजानः १, ३, ६; साम. ११४८; अथर्व.

२०, ८४, ३; वा. य. २०, ८९

इन्द्रा याहि धियेयितो १, ३, ५; साम. ११४७; अथर्व.

२०, ८४, २; वा. य. २०, ८८

इन्द्रा युवं वरुणा ४, ४१, ४

इन्द्रा युवं वरुणा भूतं ४, ४१, ५

इन्द्रायेंदुं पुनीतनो ९, ६२, २९

इन्द्रायेंदो मरुत्वते ९, ६४, २२; साम. ४७२; १०७६

इन्द्रावरुण नू जु वां १, १७, ८

इन्द्रावरुणयोरहं १, १७, १; तै. सं. २, ५, १२, २

इन्द्रावरुण वामहं १, १७, ७

इन्द्रावरुणा मधुमत्तमस्य ६, ६८, ११; अथर्व. ७, ५८, २

इन्द्रावरुणा यदिमानि चक्रथुः ७, ८२, ५

इन्द्रावरुणा यदपिभ्यो ८, ५९, ६

इन्द्रावरुणा युवमध्वरायो नः ७, ८२, १; तै. सं. २, ५, १२, २;

तै. ब्रा. २, ८, ४, ५; नि. ५, २

इन्द्रावरुणा वधनाभिरप्रति ७, ८३, ४

इन्द्रावरुणावभ्या तपंति ७, ८३, ५

इन्द्रावरुणा सुतपाविमं ६, ६८, १०; अथर्व. ७, ५८, १

इन्द्रावरुणा सौमनसं ८, ५९, ७

इन्द्राविष्णू तपनयाय्यं ६, ६९, ५

इन्द्राविष्णू दंदिताः शंबरस्य ७, ९९, ५; तै. सं. ३, २, ११, ३

इन्द्राविष्णू पिबतं ६, ६९, ७

इन्द्राविष्णू मदपती ६, ६९, ३

इन्द्राविष्णू हविषा ६, ६९, ६

इन्द्रासोमा तपतं रक्ष उब्जतं ७, १०४, ३; अथर्व. ८, ४, १

इन्द्रासोमा दुष्कृतो ७, १०४, ३; अथर्व. ८, ४, ३

इन्द्रासोमा पक्कमामासु ६, ७२, ४

इन्द्रासोमा परि वां भूतु वि ७, १०४, ६; अथर्व. ८, ४, ६

इन्द्रासोमा महि तद्वां ६, ७२, १

इन्द्रासोमा युवमंग ६, ७२, ५

इन्द्रासोमा वर्तयतं दिवस्परि ७, १०४, ५; अथर्व. ८, ४, ५

इन्द्रासोमा वर्तयतं दिवो ७, १०४, ४; अथर्व. ८, ४, ४

इन्द्रासोमावहिमपः ६, ७२, ३

इन्द्रासोमा वासयथ ६, ७२, २

इन्द्रासोमा समघशंसं ७, १०४, २; अथर्व. ८, ४, २;

नि. ६, ११

इन्द्रा ह यो वरुणा ४, ४१, २

इन्द्रा ह रत्नं वरुणा ४, ४१, ३

इन्द्रियाणि शतक्रतो ३, ३७, ९; अथर्व. २०, २०, २;

५७, ५; तै. सं. १, ६, १२, १

इन्द्रे अमा नमो बृहत् ७, ९४, ४; साम. ८००

इन्द्रेण याथ सरथं सुते ३, ६०, ४

इन्द्रेण यजा निःसृजत १०, ६२, ७

इन्द्रेण रोचना दिवो ८, १४, ९; अथर्व. २०, २८, ३; ३९, ४

इन्द्रेण सं हि दक्षसे १, ६, ७; साम. ८५०; अथर्व. २०, ४०, १;
७०, ३; नि. ४, १२
इन्द्रेणैते तृत्सवो ७, १८, १५; नि. ६, ६; ७, २
इन्द्रे भुजं शशमानासः १०, ९२, ७
इन्द्रे विश्वानि वीर्या ८, ६३, ६
इन्द्रेपिते प्रसवं भिक्षमाणे ३, ३३, २
इन्द्रेहि मत्स्यंधसो १, ९, १; साम. १८०; अथर्व. २०, ७१, ७;
वा. य. ३३, २५
इन्द्रो अंग महज्य २, ४१, १०; साम. २००; अथर्व.
२०, २०, ५; ५७, ८
इन्द्रो अश्रायि सुध्यो निरेके १, ५१, १४; नि. ६, ३१
इन्द्रो अस्माँ अरदद्रजवाहुः ३, ३३, ६; नि. २, २६
इन्द्रो अस्मे सुमना अस्तु १०, १००, ४
इन्द्रोतिभिर्बहुलाभिर्नो ३, ५३, २१; अथर्व. ७, ३१, १
इन्द्रो दधीचो अस्थभिः १, ८४, १३; साम. १७९; ९१३;
अथर्व. २०, ४१, १; तै. ब्रा. १, ५, ८, १
इन्द्रो दिव इन्द्र इन्दो १०, ८९, १०; नि. ७, २
इन्द्रो दिवः प्रतिमानं १०, १११, ५
इन्द्रो दीर्घाय चक्षसे १, ७, ३; साम. ७९९; अथर्व.
२०, ३८, ६; ४७, ६; ७०, ९; तै. ब्रा. १, ५, ८, २
इन्द्रो न यो महा कर्माणि ९, ८८, ४
इन्द्रो नेदिष्ठमवसा ६, ५२, ६
इन्द्रो ब्रह्मं क्रपिः ८, १६, ७
इन्द्रो मदाय वावृषे १, ८१, १; साम. ४११; १००२;
अथर्व. २०, ५६, १
इन्द्रो मधु संभृतमुत्तियायां ३, ३९, ६
इन्द्रो महां सिधुमाशया २, ११, ९
इन्द्रो महा महतो १०, ६७, १२; अथर्व. २०, ९१, १२
इन्द्रो महा महतो १०, १११, ४
इन्द्रो महा रोदसी पप्रथच्छव ८, ३, ६; साम. १५८८; अथर्व.
२०, ११८, ४
इन्द्रो यज्वने पृणते ६, २८, २; अथर्व. ४, २१, २; तै. ब्रा.
२, ८, ८, ११
इन्द्रो यातामभवत्पराश ७, १०४, २१; अथर्व. ८, ४, २१;
नि. ३, २०, ६, ३०
इन्द्रो यातो वसितस्य राजा १, ३२, १५; तै. ब्रा. २, ८, ४, ३
इन्द्रो रथाय प्रवतं कृणोति ५, ३१, १
इन्द्रो राजा जगतः ७, २७, ३; अथर्व. १९, ५, १; तै. ब्रा.
२, ८, ५, ८
इन्द्रो वलं रक्षितारं १०, ६७, ६; अथर्व. २०, ९१, ६
इन्द्रो वसुभिः परि पातु १०, ६६, ३

इन्द्रो वा वेदियन्मघं ८, २१, १७
इन्द्रो वाजस्य स्थविरस्य ६, ३७, ५
इन्द्रो विश्वैर्वीर्यैः ३, ५४, १५
इन्द्रो वृत्रमवृणोच्छर्धनीतिः ३, ३४, ३; अथर्व. २०, ११, ३;
वा. य. ३३, २६
इन्द्रो वृत्रस्य तविर्षी १, ८०, १०
इन्द्रो वृत्रस्य दोधतः १, ८०, ५
इन्द्रो हरी युयुजे अश्विना रथं १, १६१, ६
इन्द्रो हर्यतमर्जुनं ३, ४४, ५
इधन्वभिर्धेनुभिः २, ३४, ५
इधानो अग्निं वनवत् २, २५, १; तै. ब्रा. २, ८, ५, २
इधे राजा समयो ७, ८, १; साम. ७०
इम आ यातमिदवः १, १३७, २
इम इन्द्र भरतस्य ३, ५३, २४
इम इन्द्राय सुन्विरे ७, ३२, ४; साम. २९३
इम उ त्वा पुरुक्षाक ६, २१, १०
इम उ त्वा वि चक्षते ८, ४५, १६; साम. १३६
इमं यजं सहसावनू ३, १, २२
इमं यजं चनो धा ६, १०, ६
इमं यजं त्वमस्माकं ४, २०, ३
इमं यजमिदं वचो १०, १५०, २
इमं यजमिदं वचो १, ९१, १०
इमं यम प्रस्तरमा हि १०, १४, ४; अथर्व. १८, १, ६०;
तै. सं. २, ६, १२, ६
इमं रथमधि ये सप्त तस्थुः १, १६४, ३; अथर्व. ९, ९, ३
इमं विधंतो अपां सधस्थे द्विता २, ४, २
इमं विधंतो अपां सधस्थे पशुं १०, ४६, २
इमं स्तोमं रोदसी ३, ५४, १०
इमं स्तोमं सक्तवो २, २७, २
इमं स्तोममभिष्टये ८, १२, ४
इमं स्तोममर्हते जातवेदसे १, ९४, १; साम. ६६; १०६४;
अथर्व. २०, १३, ३
इमं स्वस्मै हृद आ सु तष्टं २, ३५, २
इमं कामं मंदया गोभिरश्वैः ३, ३०, २०; ३, ५०, ४;
तै. ब्रा. २, ५, ४, १
इमं वा वीरो अमृतं ८, २३, १९
इमं च नो गवेषणं ६, ५६, ५
इमं जीवेभ्यः परिधिं १०, १८, ४; अथर्व. १२, २, २३;
वा. य. ३५, १५; तै. ब्रा. ३, ७, ११, ३; तै. आ. ६, १०, १
इमं जुषस्व गिर्वणः ८, १२, ५
इमं त पश्य वृषभस्य १०, १०२, ९; नि. ९, २४

इमं त्रितो भूर्यविदत् १०, ४६, ३
 इमं नराः पर्वतास्तुभ्यमापः ३, ३५, ८
 इमं नरो मरुतः सश्रतानु ७, १८, २५
 इमं नरो मरुतः सश्रता वृधं ३, १६, २
 इमं नु मायिनं हुव ८, ७६, १
 इमं नु सोममंति १, १७९, ५; नि. ६, ४
 इमं नो अग्न उप यज्ञं १०, १२४, १
 इमं नो अग्ने अध्वरं होतः ६, ५२, १२
 इमं नो अग्ने अध्वरं जुषस्व ७, ४२, ५
 इमं नो यज्ञममृतेषु ३, २१, १; तै. ब्रा. ३, ६, ७, १
 इममग्ने चमसं मा वि १०, १६, ८; अथर्व. १८, ३, ५३;
 तै. आ. ६, १, ४
 इममंजस्पासुभये १०, ९२, २
 इममिन्द्र गवाशिरं ३, ४२, ७; अथर्व. २०, २४, ७
 इममिन्द्र सुतं पिब १, ८४, ४; साम. ३४४; ९४९
 इममिन्द्रो अदीधरत् १०, १७३, ३; अथर्व. ६, ८७, ३;
 तै. ब्रा. २, ४, २, ९
 इमसु त्वमथर्ववद् ६, १५, १७
 इमसु पु त्वमस्माकं १, २७, ४; साम. २८; १४९७;
 तै. आ. ४, ११, ८
 इमसु पु वो अतिथिं ६, १५, १
 इमं विभर्मिं सुकृतं ते १०, ४४, ९; अथर्व. २०, ९४, ९
 इमं महे विदध्याय ३, ५४, १
 इमं मे गंगे १०, ७५, ५; तै. आ. १०, १, १३; नि. ९, २६
 इमं मे वरुण श्रुधि १, २५, १९; साम. १५८५; वा. य.
 २१, १; तै. ब्रा. २, १, ११, ६
 इमं मे स्तोममश्विना ८, ८५, २
 इमा अग्ने मतयस्तुभ्यं १०, ७, २
 इमा अभि प्र णोनुमो ८, ६, ७
 इमा अस्मै मतयो वाचो १०, ९१, १२
 इमा अस्य प्रतूर्तयः ८, १३, २९
 इमा इन्द्रं वरुणं मे ४, ४१, ९
 इमा उ त्वा पस्पृधाना ७, १८, ३
 इमा उ त्वा पुरुतमस्य ६, २१, १
 इमा उ त्वा पुरुशाक ६, २१, १०
 इमा उ त्वा पुरुवसो ८, ३, ३; साम. २५०; १६०७;
 अथर्व. २०, १०४, १; वा. य. ३३, ८१
 इमा उ त्वा शतक्रतो ६, ४५, २५; साम. १४६
 इमा उ त्वा सुतेसुते ६, ४५, २८
 इमा उ त्वा सुदानवो ८, ७, १९
 इमा उ वां दिविष्टयः ७, ७४, १; साम. ३०४; ७५३
 इमा उ वां भूमयो मन्यमा ३, ६२, १; नि. ५, ५

इमां वा मित्रावरुणा ७, ३६, २
 इमां सुपूर्या धियं ८, ६, ४३
 इमां गावः सरमेयाः १०, १०८, ५
 इमा गिर आदित्येभ्यो २, २७, १; नि. १२, ३६
 इमा गिरः सवितारं ७, ४५, ४
 इमां खनाम्योषधिं १०, १४५, १; अथर्व. ३, १८, १
 इमां गायत्रवर्तनिं ८, ३८, ६
 इमा जुषेथां सवना ८, ३८, ५
 इमा जुहाना युष्मदावनो ७, ९५, ५; तै. ब्रा. २, ४, ६, १
 इमां च नः पृथिवीं ३, ५५, २१
 इमा ते वाजिन्व मार्जनानि १.१६३, ५; वा. य. २९, १६;
 तै. सं. ४, ६, ७, २
 इमा धाना घृतस्तुवो १, १६, २; तै. ब्रा. २, ४, ३, १०
 इमा नारीरविधवाः १०, १८, ७; अथर्व. १२, २, ३१;
 १८, ३, ५७; तै. आ. ६, १०, २
 इमानि त्रीणि विष्टपा ८, ९१, ५
 इमानि वां भागधेयानि ८, ५९, १
 इमा नु कं भुवना १०, १५७, १; साम. ४५२; १११०
 अथर्व. २०, ६३, १; १२४, ४; वा. य. २५, ४६;
 तै. आ. १, २७, १
 इमां त इन्द्र सुष्टुतिं ८, १२, ३१
 इमां ते धियं प्र भरे महोमहोम् १, १०२, १; वा. य. ३३, २९;
 तै. ब्रा. २, ७, १३, ४
 इमां ते वाचं वसूयंत आयवो १, १३०, ६
 इमां त्वमिन्द्र मीद्वः १०, ८५, ४५
 इमां धियं शिक्षमाणस्य देव ८, ४२, ३; तै. सं. १, २, २, २
 इमां धियं सप्तशीर्ष्णीम् १०, ६७, १; अथर्व. २०, ९१, १
 इमा ब्रह्म बृहद्विवो १०, १२०, ८; अथर्व. ५, २, ८;
 २०, १०७, ११
 इमा ब्रह्म ब्रह्मवाहः ३, ४१, ३; अथर्व. २०, २३, ३
 तै. ब्रा. २, ४, ६, २; नि. ४, १९
 इमा ब्रह्म सरस्वति २, ४१, १८
 इमा ब्रह्माणि वर्धना ५, ७३, १०
 इमा ब्रह्मं तुभ्यं शंसि १०, १४८, ४
 इमामग्ने शरणिं मीमृषः १, ३१, १६; अथर्व. ३, १५, ४;
 नि. ६, २०
 इमा सु पु सोमसुतिमुप नः ७, ९३, ६
 इमामू नु कवितमस्य ५, ८५, ६; नि. ६, १३
 इमामू पु प्रभृतिं सातये धाः ३, ३६, १
 इमामू व्वासुरस्य ५, ८५, ५
 इमां प्रत्नाय सुष्टुति १०, ९१, १३

इमां म इंद्र सुष्टुति ८, ६, ३२
 इमां मे अग्ने सामिधं जुषस्व १०, ७०, १
 इमां मे अग्ने समिधमिमां २, ६, १
 इमां मे मरुतो गिरं ८, ७, ९
 इमा रुद्राय तवसे कपर्दिने १, ११४, १; वा. य. १६, ४८;
 तै. सं. ४, ५, १०, १
 इमा रुद्राय स्थिरधन्वने ७, ४६, १; तै. ब्रा. २, ८, ६, ८;
 नि. १०, ६
 इमास्त इंद्र पृथग्यो ८, ६, १९; साम. १८७
 इमे चित्तव मन्यवे १, ८०, ११
 इमे चेतारो अनृतस्य भूरे ७, ६०, ५
 इमे जीवा वि मृतैः १०, १८, ३; अथर्व. १२, २, २२; तै. आ.
 ६, १०, २
 इमे त इंद्र ते वयं पुरुष्टुत १, ५७, ४; साम. ३७३;
 अथर्व. २०, १५, ४
 इमे त इंद्र सोमाः ८, २, १०
 इमे तुरुं मरुतो ७, ५६, १९; तै. ब्रा. २, ८, ५, ६
 इमे दिवो अनिमिषा ७, ६०, ७; नि. ६, २०
 इमे नरो वृत्रहत्येषु ७, १, १०
 इमे भोजा अंगिरसो ३, ५३, ७
 इमे मा पीता यज्ञस उरुष्यवः ८, ४८, ५
 इमे मित्रो वरुणो दृढभासो ७, ६०; ६
 इमे यामासस्वद्विगभूवन् ५, ३, १२
 इमे ये ते सु वायो बाह्योजसः १, १३५, ९
 इमे ये नार्वाङ् न परः १०, ७१, ९
 इमे रश्मि चिन्मरुतो ७, ५६, २०
 इमे वां सोमा अप्स्वा सुता १, १३५, ६
 इमे विप्रस्य वेधसो ८, ४३, १
 इमे सोमास इंद्रवः १, १६, ६
 इमे हि ते कारवो चावशुर्वि ८, ३, १८
 इमे हि ते ब्रह्मकृतः ७, ३२, २; साम. १६७६
 इमो अग्ने वीततमानि ७, १, १८; तै. सं. ४, ३, १३, ६
 इमो देवो जायमानौ जुषंत २, ४०, २; तै. सं. १, ८, २२, ५
 इयं या नीच्यर्किणी ८, १०१, १३
 इयं वामस्य मम्मन ७, ९४, १; साम. ९१६
 इयं वामह्ये शृणुतं १०, ३९, ६
 इयं वां ब्रह्मणस्पते सुवृत्तिः ७, ९७, ९
 इयं विमृष्टियंत आ १०, १२९, ७; तै. ब्रा. २, ८, ९, ६
 इयं वेदिः परो अंतः १, १६४, ३५; अथर्व. ९, १०, १४;
 वा. य. २३, ६२
 इयं शुष्मेभिर्विमसा ६, ६१, २; तै. ब्रा. २, ८, २, ८; नि. ६, २४

इयं सा भूया उषसामिव क्षाः १०, ३१, ५
 इयं सा वो अस्मे दीधितिः १, १८६, ११
 इयत्तकः कुपुंभकः १, १९१, १५
 इयत्तिका बाकुंतिका १, १९१, ११
 इयं त इंद्र गिर्वणो ८, १३, ४
 इयं त ऋत्विगावती ८, १२, १०
 इयं ते नव्यसी मतिः ८, ७४, ७
 इयं ते पूषन्ना घृणे ३, ६२, ७
 इयं देव पुरोहितिर्युवभ्यां ७, ६०, १२; ६१, ७
 इयं न उक्ता प्रथमासु १०, ३५, ४
 इयमददाद्रभसं ६, ६१, १
 इयमिंद्रं वरुणमष्टमे गीः ७, ८४, ५; ८५, ५
 इयसु ते अनुष्टुतिः ८, ६३, ८
 इयमेषा मृतानाम् १०, ७४, ३
 इयं महां प्र स्तृणीते ६, ६७, २
 इयं मनीषा इयमखिना गीः ७, ७०, ७; ७१, ६
 इयं मनीषा बृहती बृहंतः ७, ९९, ६
 इयं मे नाभिरिह मे १०, ६१, १९
 इरिज्यन्तमे प्रथयस्व १०, १४०, ४; साम. १८१९;
 वा. य. १२, १०२; तै. सं. ४, २, ७, २
 इरावती धेनुमती ७, ९९, ३; वा. य. ५, १६; तै. सं.
 १, २, १३, १; तै. आ. १, ८, २
 इरावतीर्वरुण धेनवो वां ५, ६९, २
 इयं तोकाय नो दधत् ९, ६५, २१; साम. ९९६
 इयं तुहन्सुतुघां १०, १२२, ६
 इषमूर्जं च पिन्वस ९, ६३, २
 इषमूर्जमभ्यर्षां ९, ९४, ५
 इषमूर्जं पवमान ९, ८६, ३५
 इषा मंदस्त्रादु ते ८, ८२, ३
 इषिरेण ते मनसा सुतस्य ८, ४८, ७; नि. ४, ७
 इषुर्न धन्वन्प्रति ९, ६९, १
 इषुर्न श्रिय इषुधेः १०, ९५, ३
 इषे पवस्व धारया ९, ६४, १३; साम. ५०५; ८४१
 इष्कर्तारमध्वरस्य १०, १४०, ५; साम. १८२०; वा. य.
 १२, ११०; तै. सं. ४, २, ७, ३
 इष्कर्तारमनिष्कृतं सहस्कृत ८, ९९, ८
 इष्कृताहावमवतं १०, १०१, ६; तै. सं. ४, २, ५, ५
 इष्कृतिर्नाम वो माता १०, ९७, ९; वा. य. १२, ८१
 तै. सं. ४, ५, ६, २
 इष्टा होत्रा असृक्षत ८, ९३, २३; साम. १५१
 इष्यन्वाचमुप जनेय ९, ९५, ५

इह त्वा पुरुभूतमा देवा ८, २२, ३
 इह त्वा पुरुभूतमा पुरु ५, ७३, २
 इह त्वा सधमाद्या युजानः ८, १३, २७; नि. ६, २१
 इह त्वा सधमाद्या हरी ८, ३२, २९; ९३, २४
 इह त्वं सुनो सहसो नो ४, २, २
 इह त्वष्टारमग्रियं १, १३, १०; तै. सं. ३, १, ११, १
 इह त्वा गोपरीणसा ८, ४५, २४; साम. ७३३; अथर्व.
 २०, २२, ३
 इह त्वा भूर्य चरेदुप ४, ४, ९; तै. सं. १, २, १४, ४
 इह प्रजामिह रयि ४, ३६, ९
 इह प्रबूहि यतमः १०, ८७, ८; अथर्व. ८, ३, ८
 इह प्रयाणमस्तु वां ४, ४६, ७
 इह प्रियं प्रजया ते १०, ८५, २७; अथर्व. १४, १, २१;
 नि. ३, २१
 इह व्रीतु य ईमंग वेद १, १६४, ७; अथर्व. ९, ९, ५
 इह श्रुत इन्द्रो अस्मे १०, २२, २; नि. ६, २३
 इहागतं वृषण्वसू ८, ७३, १०
 इह तिष्ठः परावतः ८, ३२, २२
 इहेन्द्राग्नी उप ह्वये १, २१, १
 इहेन्द्राणीमुप ह्वये १, २२, १२; नि. ९, ३४
 इहेव शृण्व एषां १, ३७, ३; साम. १३५
 इहेह जाता समवावशीतां १, १८१, ४; नि. १२, ३
 इहेह यद्वां समना ४, ४३, ७; ४४, ७; अथर्व. २०, १४३, ७
 इहेह वः स्वतवसः ५, ५९, ११; तै. आ. १, ४, ३
 इहेह वो मनसा बंधुता ३, ६०, १
 इहेव सं मा वि यौष्टं १०, ८५, ४२; अथर्व. १४, १, २२;
 नि. १, १६
 इहेर्वधि माप च्योष्टाः १०, १७३, २; अथर्व. ६, ८७, २;
 तै. आ. २, ४, २, ८
 इहोप यात शवसो नपातः ४, ३५, १
 ईक्षे रायः क्षयस्य ४, २०, ८
 ईक्षयंतीरपस्युवो १०, १५३, १; साम. १७५; अथर्व.
 २०, ९३, ४
 ईजानमिहयौर्गता वसुः १०, १३२, १
 ईजे यजेभिः शशमे ६, ३, २
 ईक्षते स्वामवस्यवः १, १४, ५
 ईक्षानायावस्यवे २, ६, ६
 ईक्षितो अग्न आ वह १, १४२, ४
 ईक्षितो अग्न आ वह ५, ५, ३
 ईक्षितो अग्ने मनसा नः २, ३, ३

ईक्षित्वा हि प्रतीज्यं ८, २३, १; साम. १०३
 ईक्षे अग्निं विपश्चितं ३, २७, २; तै. आ. २, ४, २, ४
 ईक्षे अग्निं स्ववसं ५, ६०, १ अथर्व. ७, ५०, ३; तै. आ.
 २, ७, १२, ४
 ईक्षे गिरा मनुहितं ८, १९, २१
 ईक्षे च त्वा यजमानो हविर्भिः ३, १, १५
 ईक्षे चावापृथिवी पूर्वचित्तये १, ११२, १
 ईक्षेन्यं वो असुरं ७, २, ३
 ईक्षेन्यः पवमानो ९, ५, ३
 ईक्षेन्यो नमस्यः ३, २७, १३; साम. १५३८; अथर्व.
 २०, १०२, १; तै. आ. ३, ५, २, २
 ईक्षेन्यो वो मनुषो ७, ९, ४
 ईयिवांसमति त्रिधः ३, ९, ४
 ईयुरथं न न्यथं ७, १८, ९
 ईयुर्गावो न यवसाद् ७, १८, १०
 ईयुष्टे ये पूर्वतरामपश्यन् १, ११३, ११; तै. सं. १, ४, ३३, १;
 तै. आ. ३, १८, १
 ईर्मान्तासः सिलिकमध्यमा १, १६३, १०; वा. य. २९, २१;
 तै. सं. ४, ६, ७, ४; नि. ४, १३
 ईर्मान्यद्रुषे धायि ५, ७३, ३
 ईशान इमा भुवनानि ९, ८६, ३७; साम. ९५७
 ईशानकृतो धुनयो १, ६४, ५
 ईशानाय प्रहुतिं यस्त आ न ७, ९०, २
 ईशाना वार्याणां १०, ९, ५; अथर्व. १, ५, ४; तै. आ.
 २, ५, ८, ५; तै. आ. ४, ४२, ४
 ईशानासो ये दधते स्वर्णः ७, ९०, ६
 ईशिषे वार्यस्य हि ८, ४४, १८; साम. १५३३
 ईशे यो विश्वस्या देववीतेः १०, ६, ३
 ईशे ह्यग्निरमृतस्य ७, ४, ६
 उक्थ उक्थे सोम इन्द्रं ७, २६, २; तै. सं. १, ४, ४६, १
 उक्थं चन शस्यमानं ८, २, १४; साम. २२५; १८०५
 उक्थभृतं सामभृतं ७, ३३, १४
 उक्थमिन्द्राय शंसं १, १०, ५; साम. ३६३
 उक्थवाहसे विश्वे मनीषां ८, ९६, ११
 उक्थेभिरवागवसे १, ४७, १०
 उक्थेभिर्वृत्रहन्तमा ७, ९४, ११; वा. य. ३३, ७६
 उक्थेष्विन्नु शूर येषु २, ११, ३
 उक्षंते अर्धो अर्धो इव २, ३४, ३
 उक्षाजाय वशाजाय ८, ४३, ११; अथर्व. ३, २१, ६;
 १४, १, ३; तै. सं. १, ३, १४, ७

उक्षा महाँ अभि ववक्ष एने १, १४६, २
उक्षा मिमाति प्रति ९, ६९, ४; साम. १३७२
उक्षा समुद्रो अरुषः ५, ४७, ३; वा. य. १७, ६०; तै. सं.
४, ६, ३, ३
उक्षेव यूथा परियन् ९, ७१, ९
उक्ष्णो हि मे पंच दश १०, ८६, १४; अथर्व. २०, १२६, १४
उग्रं युयुज्म पृतनासु सास ८, ६१, १२
उग्रं व ओजः स्थिरा ७, ५६, ७
उग्रं न वीरं नमसोप सेदिम ८, ४२, ६
उग्रबाहुर्नक्ष कृत्वा पुरंदर ८, ६१, १०
उग्रस्तुरापाळभि भूत्योजा ३, ४८, ४
उग्रा हव प्रवहंतः समा यमुः १०, ९४, ६
उग्रा विघनिना मृध ६, ६०, ५; साम. ८५४; वा. य. ३३, ६१
उग्रा संता हवामह १, २१, ४
उग्रेष्व दूर इन्नु २, ११, १७
उग्रो जज्ञे वीयाय ७, २०, १
उग्रो वां ककुहो ययिः ५, ७३, ७
उचध्ये वपुषि यः स्वराट् ८, ४६, २८
उच्चा ते जातमंधसो ९, ६१, १०; साम. ४६७; ६७२;
वा. य. २६, १६
उच्चा दिवि दक्षिणावंतो १०, १०७, २
उच्छिष्टं चम्बोर्भर १, २८, ९
उच्छुष्मा ओषधीनां १०, ९७, ८; वा. य. १२, ८२;
तै. सं. ४, २, ६, ३
उच्छोचिषा सहसस्पुत्र ३, १८, ४
उच्छ्रयस्व वनस्पते ३, ८, ३; तै. ब्रा. ३, ६, १, १
उच्छ्रवंचमाना पृथिवी १०, १८, १२; अथर्व. १८, ३, ५१;
तै. आ. ६, ७, १
उच्छ्रवंचस्व पृथिवि १०, १८, ११; अथर्व. १८, ३, ५०;
तै. आ. ६, ७, १
उच्छंती या कृणोति मंहना ७, ८१, ४
उच्छंतीरथ चितयंत ४, ५१, ३
उच्छंसां मे यजता ५, ६४, ७
उच्छन्नुपसः सुदिना अरिप्राः ७, ९०, ४
उच्छा दिवो दुहितः ६, ६५, ६
उजातमिद्र ते शव ८, ६२, १०
उजायतां परशुः १०, ४३, ९; अथर्व. २०, १७, २
उत ऋतुभिर्ऋतुपाः ३, ४७, ३
उत कण्वं नृपदः १०, ३१, ११
उत गाव इवादंति १०, १४६, ३; तै. ब्रा. २, ५, ५, ६
उत मा अमिरध्वर ४, ९, ४

उत मा व्यंतु देवपत्नीः ५, ४६, ८; अथर्व. ७, ४९, २; तै. ब्रा.
३, ५, १२, १; नि. १२, ४६
उत वा नेमो अस्तुतः ५, ६१, ८
उत वा स रथीतमः ६, ५६, २
उत ते सुष्ठुता हरी ८, १३, २३
उत त्वं वीरं धनसामृजीषिणं ८, ८६, ४
उत त्वं चमसं नवं १, २०, ६
उत त्वदा स्वऋणं ८, ६, २४; तै. ब्रा. २, ७, १३, २
उत त्वद्वां जुरते ७, ६८, ६
उत त्वन्नो मारुतं शर्ध ५, ४६, ५
उत त्वं पुत्रममुवः ४, ३०, १६
उत त्वं भुज्युमश्विना सखा ७, ६८, ७
उत त्या तुर्वशायदू ४, ३०, १७
उत त्या दैव्या भिपजा ८, १८, ८; तै. ब्रा. ३, ७, १०, ५
उत त्या मे यशसाश्चतनायै १, १२२, ४; नि. ६, २१
उत त्या मे रौद्रावर्चिमन्ता १०, ६१, १५
उत त्या मे हवमा जग्म्यातं ६, ५०, १०
उत त्या यजता हरी ४, १५, ८
उत त्या सद्य आर्या ४, ३०, १८
उत त्या हरितो दश ९, ६३, ९; साम. १२१८
उत त्वे देवी सुभगे २, ३१, ५
उत त्वे नः पर्वतासः सुशस्त ५, ४६, ६
उत त्वे नो मरुतो ७, ३६, ७
उत त्वे मा ध्वन्यस्य जुष्टाः ५, ३३, १०
उत त्वे मा पौरुकुत्सस्य सूरैः ५, ३३, ८
उत त्वे मा मारुताश्चस्य ५, ३३, ९
उत त्वं सख्ये स्थिरपीतं १०, ७१, ५; नि. १, ८, २०
उत त्वं सूनो सहसो ६, ५०, ९
उत त्वः पश्यन्न ददर्श १, ७१, ४; नि. १, ८, १९
उत त्वं मघवञ्छृणु ८, ४५, ६
उत त्वाग्ने मम स्तुतो ८, ४३, १७
उत त्वा धीतयो मम ८, ४४, २२
उत त्वा नमसा वयं ८, ४३, १२
उत त्वा वधिरं वयं ८, ४५, १७
उत त्वा मृगुवच्छुचे ८, ४३, १३
उत त्वा मदिते महि ८, ६७, १०
उत त्वामरुणं वयं ९, ४५, ३
उत त्वा स्त्री शशीयसी ५, ६१, ६
उत दासं कौलितरं ४, ३०, १४
उत दासस्य वर्चिनः ४, ३०, १५
उत दासा परिविषे १०, ६२, २

उत स्मै न वस्त्रमथि नता ४, ३८, ५; नि. ४, २४
उत स्य देवः सविता ६, ५०, १३
उत स्य देवो भुवनस्य २, ३१, ४
उत स्य न इंद्रो विश्व २, ३१, ३
उत स्य न उशिजामुर्विया १०, ९२, १२
उत स्य वाजी क्षिपणि ४, ४०, ४; वा. य. ९, १४; तै. सं.
१, ७, ८, ३; नि. २, २८
उत स्य वाजी सहुरिर्कता ४, ३८, ७
उत स्य वाज्यरूपः ५, ५६, ७
उत स्या नः सरस्वती घोरा ६, ६१, ७
उत स्या नः सरस्वती जुषाणोप ७, ९५, ४
उत स्या नो दिवा ८, १८, ७; साम. १०२; तै. ब्रा.
३, ७, १०, ४
उत स्या वां रक्षतो बप्ससो १, १८१, ८
उत स्या वां मधुमन्मक्षिकार १, ११९, ९
उत स्या श्वेतयावरी ८, २६, १८
उत स्वया तन्वा ३ सं वदे तत् ७, ८६, २
उत स्वराजे अदितिः स्तोमं ८, १२, १४
उत स्वराजो अदितिः ७, ६६, ६; साम. १३५३
उत स्वस्य अरात्यः ९, ७२, ३
उत स्वानासो दिवि ५, २, १०; तै. सं. १, २, १४, ७
उतादः परुषे गवि ६, ५६, ३; नि. २, ६
उताभये पुरुहूत श्रवोभिः ३, ३०, ५; नि. ६, १; ७, ६
उतायातं संगवे प्रातः ५, ७६, ३; साम. १७५४
उतालब्धं स्पृणुहि १०, ८७, ७; अथर्व. ८, ३, ७
उताशिष्टा भन्तु शृण्वन्ति २, २४, १३
उतासि मैत्रावरुणो ७, ३३, ११; नि. ५, १४
उताहं नक्तमुत सोम ते दिवा ९, १०७, २०; साम. ९२३
उतेदानीं भगवंतः ७, ४१, ४; अथर्व. ३, १६, ४; वा. य.
३४, ३७; तै. ब्रा. २, ८, ९, ८
उतेशिषे प्रसवस्य ५, ८१, ५
उतो घा ते पुरुष्या ७, २९, ४
उतो नो अस्य कस्यचित् ५, ३८, ४
उतो नो अस्या उपसो जुषेत १, १३१, ६; अथर्व. २०, ७२, ३
उतो न्वस्य जोषमौ ८, ९४, ६; साम. १७८७
उतो न्वस्य यत्पदं ८, ७२, १८
उतो न्वस्य यन्महत् ८, ७२, ६
उतो पतिर्य उच्यते ८, १३, ९
उतो पितृभ्यां प्रविदानु ३, ७, ६
उतो स महामिन्दुभिः १, २३, १५
उतो सहस्रभर्णसं ९, ६४, २६

उतो हि वां रत्नधेयानि ७, ५३, ३
उतो हि वां दात्रा संति ४, ३८, १
उतो हि वां पूर्या आ विविद्र ३, ५४, ४
उत्तराहमुत्तरः १०, १४५, ३; अथर्व. ३, १८, ४
उत्तानपर्णे सुभगे १०, १४५, २; अथर्व. ३, १८, २
उत्तानायामजनयन् २, १०, ३
उत्तानायामव भरा ३, २९, ३; वा. य. ३४, १४
उत्तिष्ठाव पश्यते १०, १७९, १; अथर्व. ७, ७२, १
उत्तिष्ठ नूनमेषां ५, ५६, ५
उत्तिष्ठन्नोजसा सह ८, ७६, १०; साम. ९८८; अथर्व.
२०, ४२, ३; वा. य. ८, ३९; तै. सं. १, ४, ३०, १
उत्तिष्ठ ब्रह्मणस्पते १, ४०, १; वा. य. ३४, ५६; तै. आ.
४, २, २
उत्तिष्ठसि स्वाहुतो १०, ११८, २
उत्ते बृहन्तो अर्चयः ८, ४४, ४; साम. १५४१
उत्ते वयश्चिद्वसतेरपसन् १, १२४, १२; ६, ६४, ६
उत्ते शतान्मघवन्नुच्च भूय १, १०२, ७
उत्ते शुष्मा जिहतां १०, १४२, ६
उत्ते शुष्मास ईरते ९, ५०, १; साम. १२०५
उत्ते शुष्मासो अस्थुः ९, ५३, १; साम. १७१४
उत्ते स्तन्नामि पृथिवीं १०, १८, १३; अथर्व. १८, ३, ५१
तै. आ. ६, ७, १
उ त्वा मदंतु स्तोमाः ८, ६४, १; साम. १९४, १३५४;
अथर्व. २०, ९३, १
उत्पुस्तारसूर्य १, १९१, ८; अथर्व. ५, २३, ६
उत्पूषणं युवामहे ६, ५७, ६
उत्सूर्यो बृहदचींष्यश्रेत् ७, ६२, १
उत्स्य वातो वहति १०, १०२, २
उदगादयमादित्यो १, ५०, १३; तै. ब्रा. ३, ७, ६, २३
उदग्ने तव तद् घृतात् ८, ४३, १०
उदग्ने तिष्ठ प्रत्यातनुष्व ४, ४, ४; वा. य. १३, १२; तै. सं.
१, २, १४, २
उदग्ने भारत धुमत् ६, १६, ४५; साम. १३८५
उदग्ने शुचयस्तव ८, ४४, १७; साम. १५३४; तै. सं.
१, ३, १४, ८; ५, ५, ३; २, ४, १४, ४
उदपप्तदसौ सूर्यः १, १९१, ९; अथर्व. ६, ५२, १
उदपप्तन्नरुणा भानवो बृथा १, ९२, २; साम. १७५६
उदमुतो न वयो १०, ६८, १; अथर्व. २०, १६, १; तै. सं.
३, ४, ११, ३
उदभाषीत स्तनयन् ६, ४४, १२
उदसौ सूर्यो अगात् १०, १५९, १; अथर्व. १, २९, ५

उदस्तंभीरसमिधा ३, ५, १०
 उदस्य बाहू शिथिरा ७, ४५, २
 उदस्य शुष्माद्भानुः ७, ३४, ७
 उदस्य शोचिरस्थादाञ्जुहा ७, १६, ३; तै. सं. ४, ४, ४, ५
 उदस्य शोचिरस्थाद् दीदियुषो ८, २३, ४
 उदातेर्जिह्वे बृहद् ९, ५, ५
 उदानस्ककुहो दिवं ८, ६, ४८
 उदावता त्वक्षसा ६, १८, ९
 उदिता यो निदिता वेदिता ८, १०३, ११
 उदिन्वस्य रिच्यते ७, ३२, १२; अथर्व. २०, ५९, ३
 उदीरतां सुनृता उत १, १२३, ६
 उदीरतामवर उत १०, १५, १; अथर्व. १८, १, ४४;
 वा. य. १९, ४९; तै. ब्रा. २, ६, १२, ३; नि. ११, १८
 उदीरय कवितमं ५, ४२, ३
 उदीरयथा मरुतः ५, ५५, ५; तै. सं. २, ४, ८, २
 उदीरयन्त वायुभिः ८, ७, ३
 उदीरय पितरा १०, ११, ६; अथर्व. १८, १, २३; नि. ३, १६
 उदीराथामृतायते ८, ७३, १
 उदीरध्वं जिवो असुः १, ११३, १६
 उदीर्षं नार्यंभि १०, १८, ८; अथर्व. १८, ३, २; तै. आ. ६, १, ३
 उदीर्षातः पतिवती १०, ८५, २१; अथर्व. १४, २, ३३
 उदीर्षातो विश्वावसो १०, ८२, २२; अथर्व. १४, २, ३३;
 श. ब्रा. १४, ९, ४, १८
 उदु ज्योतिरमृतं ७, ७६, १; नि. ११, १०
 उदु तिष्ठ सवितः श्रुधि ७, ३८, २
 उदु तिष्ठ स्वधावर ८, २३, ५; वा. य. ११, ४१; तै. सं.
 ४, १, ४, १
 उदुत्तमं वरुण १, २४, १५; अथर्व. ७, ८३, ३; १८, ४, ६९;
 वा. य. १२, १२; तै. सं. १, ५, ११, ३; ४, २, १, ३;
 नि. २, १३
 उदुत्तमं सुमुग्धि नो १, २५, २१; तै. ब्रा. २, ४, २, ६
 उदु त्यच्चक्षुर्मही ६, ५१, १
 उदु सं जातवेदसं १, ५०, १; साम. ३१; अथर्व. १३, २, १६;
 २०, ४७, १३; वा. य. ७, ४१; ८, ४१, ३३, ३१;
 तै. सं. १, २, ८, २; ४, ४३, १; नि. १२, १५
 उदु त्यदर्शतं वपुः ७, ६६, १४
 उदु त्ये अरुणत्सव ८, ७, ७
 उदु त्ये मधुमत्तमा गिरा ८, ३, १५, साम. २५१; १३६२;
 अथर्व. २०, १०, १, ५९, १
 उदु त्ये सुनवो गिरः १, ३७, १०; साम. २२१
 उदु मन्वापरैरत ७, २३, १; साम. ३३०; अथर्व. २०, ११, १

उदु श्रिय उपसो ६, ६४, १
 उदु णुतः समिधा ३, ५, २
 उदु ण्य देवः सविता दमूना ६, ७१, ४
 उदु ण्य देवः सविता ययाम ७, ३८, १
 उदु ण्य देवः सविता सवाय २, ३८, १
 उदु ण्य देवः सविता हिरण्यया ६, ७१, १
 उदु ण्य वः सविता ८, २७, १२
 उदु ण्य शरणे दिवो ८, २५, १९
 उदु स्तोमासो अश्विनोः ७, ७२, ३
 उदु स्त्रियाः सृजते सूर्याः ७, ८१, २; साम. ७५२; तै. ब्रा.
 ३, १, ३, २
 उदु स्वानेभिरीरत ८, ७, १७
 उदू अर्या उपक्तेव ६, ७१, ५
 उदू पु णो वसो महे ८, ७०, ९
 उद्गा आजदङ्गिरोभ्य ८, १४, ८; साम. १६४१; अथर्व.
 २०, २८, २; ३९, ३
 उद्गातेव शकुने २, ४३, २
 उद्देदभि श्रुतामघं ८, ९३, १; साम. १२५; १४५०;
 अथर्व. २०, ७, १
 उद् ग्रामिवेत् वृष्णजो ७, ३३, ५
 उद्गर्षय मघवन् १०, १०३, १०; साम. १८५८; वा. य.
 १७, ४२; तै. सं. ४, ६, ४, ४
 उद्गो हृदमपिबजर्हवाणः १०, १०२, ४
 उद् बुध्यध्वम् १०, १०१, १
 उद्यत् सहः सहस ५, ३१, ३
 उद्यदिन्द्रो महते दानवाय ५, ३२, ७
 उद्यद् ब्रह्मस्य विष्टं ८, ६९, ७; अथर्व. २०, ९२, ४
 उद्यन्नय मित्रमह १, ५०, ११; तै. ब्रा. ३, ७, ६, २२
 उद्यम्यमीति १, ९५, ७
 उद्यस्य ते नवजातस्य ७, ३, ३; साम. १२२१
 उद्ग ऊर्मिः शम्या ३, ३३, १३; अथर्व. १४, २, १६
 उद्गस्वस्मा अकृणोतना १, १६१, ११; नि. ११, १६
 उद्गन्दनमैरतम् १, ११८, ६
 उद्गयं तमसस्पति १, ५०, १०; अथर्व. ७, ५३, ७; वा. य.
 २०, २१; २७, १०; ३५, १४; ३८, २४; तै. सं. ४, १, ७, ४;
 तै. ब्रा. २, ४, ४, ९; ६, ६, ४; तै. आ. ६, ३, २
 उद्गां चक्षुर्वरुण ७, ६१, १
 उद्गां पृक्षासो मधुमन्त ईरते ४, ४५, २
 उद्गां पृक्षासो मधुमन्तो अस्थुः ७, ६०, ४
 उद्गृहा रक्षः सह ३, ३०, १७; नि. ६, ३
 उद्गृहीता जनानां ७, ६३, २

उद्धेति सुभगो विश्वचक्षाः ७, ६३, १
 उनत्ति भूमिं पृथिवीं ५, ८५, ४
 उन्मदिता मौनेयेन १०, १३६, ३
 उन्मध्व ऊर्मिर्वनना ९, ८६, ४०
 उन्मा पीता अयंसत १०, ११९, ३
 उन्मा ममंद वृषभो २, ३३, ६
 उप क्रमस्वा भर ८, ८१, ७
 उप क्षत्रं पृचीत हन्ति १, ४०, ८
 उप क्षरन्ति सिंधवो मयोभुवः १, १२५, ४; तै. सं. १, ८, २२, ४
 उपक्षेतारस्तव सुप्रणीते ३, १, १६
 उप च्छायामिव घृणेः ६, १६, ३८; तै. ब्रा. २, ४, ४, ६
 उप ते गा इवाकरं १०, १२७, ८; तै. ब्रा. २, ४, ६, १०
 उप तेऽधां सहमाना १०, १४५, ६; अथर्व. ३, १८, ६
 उप ते स्तोमान्पशुपा इवाकरं १, ११४, ९
 उप त्मन्या वनस्पते १, १८८, १०
 उप त्या वह्नी गमतो विशाजः ७, ७३, ४
 उप त्रितस्य पाप्योः ९, १०२, २; साम. १०१४
 उप त्वा कर्मन्तूतये ८, २१, २; साम. ७०९; अथर्व.
 २०, १४, २; ६२, २
 उप त्वाग्ने दिवेदिवे १, १, ७; साम. १४; वा. य. ३, २२;
 तै. सं. १, ५, ६, २
 उप त्वा जामयो गिरो ८, १०२, १३; साम. १३; १५७०;
 तै. ब्रा. १, ८, ८, १
 उप त्वा जुहोइ मम ८, ४४, ५; साम. १५४२
 उप त्वा रण्वसंहरं ६, १६, ३७; साम. १७०५
 उप त्वा सातये नरो ७, १५, ९
 उप नः पितवा चर १, १८७, ३
 उप नः सवना गहि १, ४, २; साम. १०८८; अथर्व.
 २०, ५७, २; ६८, २
 उप नः सुतमागतम् ५, ७१, ३
 उप नः सुतमा गहि सोमं ३, ४२, १; अथर्व. २०, २४, १
 उप नः सुतमा गहि हरिभिः १, १६, ४
 उप नः सूनवो गिरः ६, ५२, ९; साम. १५९५; वा. य.
 ३३, ७७; तै. सं. २, ४, १४, ५
 उप नो देवा अवसा गमंतु १, १०७, २
 उप नो यातमश्विना ८, २६, ७
 उप नो वाजा अध्वर ४, ३७, १
 उप नो वाजिनीवसू ८, २२, ७
 उप नो हरिभिः सुतं ८, ९३, ३१; साम. १५०; १७९०
 उप प्र जिन्वन्नुशानीः १, ७१, १

उपप्रयंतो अध्वरं १, ७४, १; साम. १३७९; वा. य. ३, ११,
 तै. सं. १, ५, ५, १
 उप प्रागाच्छसनं वाज्यर्वा १, १६३, १२; वा. य. २९, २३;
 तै. सं. ४, ६, ७, ४
 उप प्रागात्परमं यत्सधस्थं १, १६३, १३; वा. य. २९, २४
 तै. सं. ४, ६, ७, ५
 उप प्रागात्सुमन्मे धायि म १, १६२, ७; वा. य. २५, ३०
 तै. सं. ४, ६, ८, ३; नि. ६, २२
 उप प्रियं पनिपतं ९, ६७, २२; अथर्व. ७, ३२, १
 उप प्रेत कुशिकाश्चेतय ३, ५३, ११; नि. ७, २
 उप ब्रध्नं वावाता वृषणा हरी ८, ४, १४
 उप ब्रह्माणि हरिवो १०, १०४, ६
 उपमं त्वा मघोनां ८, ५३, १
 उप मा पेपिपुत्तमः १०, १२७, ७
 उप मा मतिरस्थित १०, ११९, ४
 उप मा श्यावाः स्वनयेन १, १२६, ३
 उप मा षड् द्वा द्वा ८, ६८, १४
 उप यमेति युवतिः ७, १, ६; तै. सं. ४, ३, १४, ६
 उप यो नमो नमसि ४, २१, ५
 उप व एषे नमसा जिगीषा १, १८६, ४
 उप व एषे वंघोभिः शूषैः ५, ४१, ७
 उप शिक्षाप तस्थुषः ९, १२, ६; साम. ७६१
 उप श्वासय पृथिवीं ६, ४७, २९; अथर्व. ६, १२६, १;
 वा. य. २९, ५५; तै. सं. ४, ६, ६, ६; नि. ९, १३
 उपसथाय मीळहुषः ७, १५, १
 उप सर्पं मातरं भूमिं १०, १८, १०; अथर्व. १८, ३, ४९;
 तै. आ. ६, ७, १
 उपस्तुतिं नमस उद्यतिं च १, १९०, ३
 उपस्तुतिरौचध्यसुरुधे १, १५८, ४
 उपस्तुहि प्रथमं रत्नधेय ५, ४२, ७
 उपस्तृणीतमत्रये ८, ७३, ३
 उपस्थायं चरति यत्समारत १, १४५, ४
 उपस्थाय मातरमन्नं ३, ४८, ३
 उपस्रक्केषु वसतः ८, ७२, १५; साम. १४८९
 उपहृताः पितरः सोम्यासः १०, १५, ५; अथर्व. १८, ३, ४५;
 वा. य. १९, ५७; तै. सं. २, ६, १२, ३
 उप ह्ये सुदुधां धेनुमेतां १, १६४, २६; अथर्व. ७, ७३, ७;
 ९, १०, ४; नि. ११, ४३
 उप ह्ये सुदधं मावतं १०, ३६, ७
 उपहरे गिरीणां ८, ६, २८; साम. १४३; वा. य. २६, १५
 उपहरे यदधिध्वं १, ८७, २; तै. सं. ४, ३, १३, ७

उपाजिरा पुरुहूताय सतिः ३, ३५, २
 उपायातं दाशुषे मर्त्याय ७, ७१, २
 उपावसृज तन्मया १०, ११०, १०; अथर्व. ५, १२, १०;
 वा. य. २९, ३५; तै. ब्रा. ३, ६, ३, ४; नि. ८, १७
 उपासौ गायता नरः ९, ११, १; साम. ६५१; ७६३; वा. य.
 ३३, ६२; तै. ब्रा. १, ५, ९, ७
 उपेदमुपपर्चनं ६, २८, ८; अथर्व. ९, ४, २३; तै. ब्रा.
 २, ८, ८, १२
 उपेदहं धनदामप्रतीत १, ३३, २
 उपेन सृक्षि वाजयुः २, ३५, १
 उपो अदक्षि शुन्ध्युवो न वक्षः १, १२४, ४; नि. ४, १६
 उपो नयस्व वृषणा तपुष्पोतेमव ३, ३५, ३
 उपो मे परा मृक्ष मा मे १, १२६, ७; नि. ३, २०
 उपो मतिः पृच्यते ९, ६९, २; साम. १३७१
 उपो रथेषु पृषतीरयुध्वं १, ३९, ६
 उपो रुक्वे युवतिर्न योषा ७, ७७, १
 उपो पु जातमप्तुरं ९, ६१, १३; साम. ४८७; ७६२;
 १३३५
 उपो पु शृणुही गिरः १, ८२, १; साम. ४१६
 उपो ह यद्विदयं वाजिनो गुः ७, २३, ३; तै. ब्रा. ३, ६, १२, १
 उपो हरीणां पतिं ८, २४, १४; साम. १५१०
 उभयं शृणवच्च नो ८, ६१, १; साम. २९०; १२३३; अथर्व.
 २०, ११३, १
 उभयतः पवमानस्य ९, ८६, ६; साम. ८८७
 उभयं ते न क्षीयते २, ९, ५
 उभयासो जातवेदः स्याम २, २, १२
 उभा व नूनं तदिदं १०, १०६, १
 उभा जिग्यधुर्न परा ६, ६९, ८; अथर्व. ७, ४४, १; तै. सं.
 ३, २, ११, २; ७, १, ६, ७
 उभा देवा दिवि स्पृशा १, २३, २
 उभा देवा नृचक्षसा ९, ५, ७
 उभा पिबतमग्निना १, ४६, १५; वा. य. ३४, २८
 उभाभ्यां देव सवितः ९, ६७, २५; वा. य. १९, ४३;
 तै. ब्रा. १, ४, ८, २; २, ६, ३, ४
 उभा वामिन्द्राभी आहुवध्या ६, ६०, १३; वा. य. ३, १३;
 तै. सं. १, १, १४, १; ५, ५, १
 उभा वांसा नयामामविष्टा १, १८५, ९
 उभा हि दक्षा भिषजामयो ८, ८६, १
 उभे अस्मै पीपयतः २, २७, १५
 उभे चिद्विद् रोदसी ७, २०, ४
 उभे यावापृथिवी विश्वमिन्वे ९, ८१, ५

उभे धुरौ वहिरा पिन्दमानः १०, १०१, ११
 उभे पुनामि रोदसी ऋतेन १, १३३, १
 उभे भद्रे जोषयेते न मेने १, ९५, ६
 उभे यत्ते महिना शुभे अंध ७, २६, २
 उभे यद्विद् रोदसी १०, १३४, १; साम. ३७९; १०९०
 उभे सुश्र्वं सर्पिषो ५, ६, ९; साम. १०२४; वा. य. १५, ४३;
 तै. सं. २, २, १२, ७; ४, ४, ४, ६
 उभे सोमावचाकशान् ९, ३२, ४
 उभोभयाविन्नुपधेहि १०, ८७, ३; अथर्व. ८, ३, ३
 उरं यज्ञाय चक्रधुहिं ७, ९९, ४
 उरं हि राजा वरुणश्चकार १, २४, ८; वा. य. ८, २३;
 तै. सं. १, ४, ४५, १
 उरु गव्यूतिरभयानि ९, ९०, ४; साम. १४१०
 उरं गभीरं जनुषा ३, ४६, ४
 उरु णस्तन्वे ३ तने ८, ६८, १२
 उरु ते ज्रयः पर्येति बुध्न १, ९५, ९
 उरं नृभ्य उरं गव ८, ६८, १३
 उरं नो लोकमनु नेषि ६, ४७, ८; अथर्व. १९, १५, ४;
 तै. सं. २, ७, १३, ३; नि. ७, ६
 उरु वां रथः परि नक्षति ४, ४३, ५
 उरुग्यचसा महिनी असश्च १, १६०, २
 उरुग्यचसे महिने ७, ३१, ११; साम. १७९४
 उरुग्यचा नो महिषः १०, १२८, ८; अथर्व. ५, ३, ८;
 तै. सं. ४, ७, १४, ३
 उरुशंसा नमोवृधा ३, ६२, १७; साम. ६६४
 उरुग्या णो अभिशस्तेः १, ९१, १५
 उरुग्या णो मा परा दाः ८, ७१, ७
 उरुणसावसुतृषा १०, १४, १२; अथर्व. १८, २, १३;
 तै. भा. ६, ३, १
 उरोष्ट इन्द्र राधसो ५, ३८, १; साम. ३६६
 उरौ देवा अनिबाधे स्याम ५, ४२, १७; ४३, १६
 उरौ महौ अनिबाधे ववर्ध ३, १, ११
 उरौ वा ये अंतरिक्षे मदंति ३, ६, ८
 उर्वी पृथिवी बहुले वरे १, १८५, ७; तै. ब्रा. २, ८, ४, ८
 उर्वी सप्तनी बृहती ऋतेन १, १८५, ६
 उलूकयातुं शुशुलूकयातुं ७, १०४, २२; अथर्व. ८, ४, २२
 उवाच मे वरुणो मेधिराय ७, ८७, ४
 उवासोषा उच्छाब्ज नु १, ४८, ३
 उवे अग्नि सुकामिके १०, ८६, ७; अथर्व. २०, १२६, ७
 उवोचिथ हि मघवन् ७, ३७, ३
 उवोना वाग्विषा ८, २३, १७

उशना यत्परावत ८, ७, २६
उशना यत्सहस्यैः ५, २९, ९
उशन्तस्त्वा नि धीमहि १०, १६, १२; अथर्व. १८, १, ५६;
वा. य. १९, ७०; तै. सं. २, ६, १२, १
उशन्ता दूता न दभाय गोपा ७, ९१, २
उशन्ति घा ते अमृतास १०, १०, ३; अथर्व. १८, १, ३
उशन्तु पु णः सुमना उपाके ४, २०, ४
उशिक्षावको अरतिः १०, ४५, ७; वा. य. १२, २४;
तै. सं. ४, २, २, २
उशिक्षावको वसुर्मानु १, ६०, ४
उष आ भाहि भानुना १, ४८, ९
उष उषो हि वसो अग्रं १०, ८, ४
उषः प्रतीची भुवनानि ३, ६१, ३
उषसः पूर्वा अध यत् ३, ५५, १
उषसां न केतवो १०, ७८, ७
उषस्तच्चित्रमा भरा १, ९२, १३; साम. १७३१; वा. य.
३४, ३३; नि. १२, ६
उषस्तमश्यां यशसं सुवीरं १, ९२, ८
उषा अप स्वसुस्तमः १०, १७२, ४; साम. ४५१; अथर्व.
१९, १२, १
उषा उच्छन्ती समिधाने १, १२४, १
उषासानक्ता बृहती १०, ३६, १
उषो अद्येह गोमति १, ९२, १४; साम. १७३२
उषो देव्यमर्त्या वि भाहि ३, ६१, २
उषो न जारः पृथुपाजो ७, १०, १
उषो न जारो विभावो १, ६९, ९
उषो भद्रेभिरा गहि १, ४९, १
उषो मघोन्या बह सूनुते ४, ५५, ९
उषो यदग्निं समिधे चकथं १, ११३, ९
उषो यदथ भानुना १, ४८, १५
उषो ये ते प्र यामेषु १, ४८, ४
उषो वाजं हि वंस्र १, ४८, ११
उषो वाजेन वाजिनी प्रचेता ३, ६१, १
उष्टारेव फर्वरेषु १०, १०६, २
उष्ट्रा वेद वसूनां ९, ५८, २; साम. १०५८
ऊती देवानां वयमिन्द्रवंतः १, १३६, ७
ऊती शचीवस्तव १०, १०४, ४; अथर्व. २०, ३३, ३
ऊरभ्यां ते अष्टीवज्र्या १०, १६३, ४; अथर्व. २, ३३, ५;
२०, ९६, २०
ऊर्जं गावो यवसे १०, १००, १०

ऊर्जं नो द्यौश्च पृथिवी ६, ७०, ६
ऊर्जा देवां अवस्योजसा त्वां ८, ३६, ३
ऊर्जो नपाज्जातवेदः १०, १४०, ३; साम. १८१८; वा. य.
१२, १०८; तै. सं. ४, २, ७, २
ऊर्जो नपातं स हिनायं ६, ४८, २; साम. ७०४; वा. य.
२७, ४४
ऊर्जो नपातं सुभगं ८, १९, ४; साम. १४१४
ऊर्जो नपातमध्वरे ३, २७, १२
ऊर्जो नपातमा हुवे ८, ४४, १३; साम. १७१२
ऊर्जो नपात्सहसावन् १०, ११५, ८
ऊर्णम्रदा वि प्रथस्वाभ्य ५, ५, ४
ऊर्ध्व ऊषु ण ऊतये १, ३६, १३; साम. ५७; वा. य.
११, ४२; तै. सं. ४, १, ४, २; तै. ब्रा. ३, ६, १, १
ऊर्ध्व ऊ पु णो अध्वरस्य ४, ६, १
ऊर्ध्व केतुं सविता देवो ४, १४, २
ऊर्ध्व लुनुदेवतं त ओजसा १, ८५, १०
ऊर्ध्व भानुं सविता देवो ४, १३, २
ऊर्ध्वस्तिष्ठा न ऊतये १, ३०, ६; साम. १६०१; अथर्व.
२०, ४५, ३
ऊर्ध्वा धीतिः प्रत्यस्य प्रयाम १, ११९, २
ऊर्ध्वा यत्ते त्रेतिनी भूत १०, १०५, ९
ऊर्ध्वासस्त्वान्विन्दवः ७, ३१, ९
ऊर्ध्वा हि ते दिवेदिवो ८, ४५, १२
ऊर्ध्वो अग्निः सुमतिं ७, ३९, १
ऊर्ध्वो गन्धर्वो अधि १०, १२३, ७; साम. १८४४
ऊर्ध्वो गन्धर्वो अधि नाके ९, ८५, १२
ऊर्ध्वो ग्रावा बृहदग्निः १०, ७०, ७
ऊर्ध्वो ग्रावा वसवो १०, १००, ९
ऊर्ध्वो नः पाद्यहसो १, ३६, १४; तै. ब्रा. ३, ६, १, २
ऊर्ध्वो भव प्रति विध्या ४, ४, ५; वा. य. १३, १३;
तै. सं. १, २, १४, २
ऊर्ध्वो वां गानुरध्वरे अकारि ३, ४, ४
ऊर्ध्वो वामग्निरध्वरेषु ६, ६३, ४
ऊर्ध्वो ह्यस्यादध्यन्तरिक्षे २, ३०, ३
ऊर्मियस्ते पवित्र आ ९, ६४, ११
ऊक्कसामाभ्यामभिहितौ १०, ८५, ११; अथर्व. १४, १, ११
ऊक्चा कपोतं लुदत १०, १६५, ५; अथर्व. ६, २८, १
ऊक्चा त्वः पोषमास्ते १०, ७१, ११; नि. १, ८
ऊक्चो अक्षरे परमे व्योमन् १, १६४, ३२; अथर्व. ९, १०, १८;
तै. ब्रा. ३, १०, ९, १४; तै. आ. २, ११, १;
नि. १३, १०

ऋजिष्य ईमिन्द्रावतो ४, २७, ४
 ऋजीते परि वृद्धि ६, ७५, १२; वा. य. २९, ४९; तै. सं.
 ४, ६, ६, ४

ऋजीलेनी रुशती १०, ७५, ७
 ऋजीपी इयेनो ददमानो ४, २६, ६
 ऋजीपी वज्री वृषभस्तुरायाद् ५, ४०, ४; अथर्व. २०, १२, ७
 ऋतुः पवस्व वृजिनस्य ९, ९७, ४३
 ऋजुनीती नो वरुणो १, ९०, १; साम. २१८; नि. ६, २१
 ऋजुरिच्छंसो वनवत् २, २६, १

ऋग्नमुक्षण्यायने ८, २५, २२; नि. ५, १५
 ऋज्राविन्द्रोत आ ददे ८, ६८, १५
 ऋतं येमान ऋतमिन्द्रो ४, २३, १०
 ऋतं वदन्नृतद्युम्न ९, ११३, ४
 ऋतं वोचे नमसा पृच्छथ ४, ५, ११

ऋतं शंसन्त ऋजुदीध्यानाः १०, ६७, २; अथर्व. २०, ९१, २
 ऋतयेन क्षिप्रेण २, २४, ८

ऋतं च सत्यं चाभीक्षात् १०, १९०, १; तै. आ. १०, १, १३
 ऋतं चिकित्स्व ऋतमि ५, १२, २

ऋतधीतय आ गत ५, ५१, २
 ऋतं दिवे तदवोचं पृथिव्यै १, १८५, १०

ऋतं देवाय कृण्वते २, ३०, १
 ऋतमृतेन सपन्तेषिरं ५, ६८, ४; साम. १४६६

ऋतस्य गोपा न दभाय ९, ७३, ८
 ऋतस्य गोपावधि ५, ६३, १

ऋतस्य जिह्वा पवते मधु ९, ७५, २; साम. ७०१
 ऋतस्य तन्तुर्विततः ९, ७३, ९

ऋतस्य द्वाहा धरुणानि ४, २३, ९
 ऋतस्य देवा अनु व्रता १, ६५, ३

ऋतस्य पथि वेधा ६, ४४, ८
 ऋतस्य प्रेषा ऋतस्य धीतिः १, ६८, ५

ऋतस्य बुध्न उपसामिषण्य ३, ६१, ७
 ऋतस्य रश्मिमनुयच्छमाना १, १२३, १३

ऋतस्य वा केशिना योग्याभि ३, ६, ६
 ऋतस्य वो रथ्यः पूत ६, ५१, ९

ऋतस्य हि धेनवो वावशानः १, ७३, ६
 ऋतस्य हि प्रसितिर्घाः १०, २२, ४

ऋतस्य हि वर्तनयः १०, ५, ४
 ऋतस्य हि शुरुधः सन्ति ४, २३, ८; नि. ६, १६; १०, ४१

ऋतस्य हि सदसो १०, १११, २
 ऋतायिनी मायिनी १०, ५, ३

ऋतावरी दिवो अर्कैरबोध्या ३, ६१, ६

ऋतावान ऋतजाता ऋतावृधो ७, ६६, १३
 ऋतावानं यजियं विप्रमुक्थ्यं ३, २, १३
 ऋतावानं विचेतसं ४, ७, ३
 ऋतावानः प्रतिचक्ष्या २, २४, ७
 ऋतावानमृतायवो ८, २३, ९
 ऋतावानं महिषं १०, १४०, ६; साम. १८२१; वा. य.
 १२, १११; तै. सं. ४, २, ७, ३

ऋतावाना नि षेदतुः ८, २५, ८
 ऋतावा यस्य रोदसी ३, १३, २

ऋतुर्जनित्री तस्या २, १३, १
 ऋतेन ऋतं धरुणं धारयन्त ५, १५, २

ऋतेन ऋतं नियतमीक ४, ३, ९
 ऋतेन ऋतमपिहितं ५, ६२, १

ऋतेन देवः सविता शमायत ८, ८६, ५
 ऋतेन देवीरमृता ४, ३, १२

ऋतेन मित्रावरुणा १, २, ८; साम. ८४८
 ऋतेन यावृतावृधा १, २३, ५; साम. ७९४

ऋतेन हि ष्मा वृषभश्चिदक्तः ४, ३, १०
 ऋतेनाद्रिं व्यसन्भिदन्तः ४, ३, ११

ऋते स विन्दते युधः ८, २७, १७
 ऋदूदरेण सख्या सचेय ८, ४८, १०; तै. सं. २, २, १२, ३;
 नि. ६, ४

ऋधक्सा वो मरुतो ७, ५७, ४
 ऋधक्सोम स्वस्तये ९, ६४, ३०; साम. ६५६

ऋधगित्था स मर्यः ८, १०१, १; वा. य. ३३, ८७
 ऋधयस्ते सुदानवे ६, २, ४; साम. ३६५

ऋध्याम स्तोमं सनुयाम १०, १०६, ११
 ऋभुक्षणं न वर्तव ८, ४५, २९

ऋभुक्षणामिन्द्रमा हुव ऋतये १, १११, ४
 ऋभुक्षणो वाजा ७, ४८, १

ऋभुतो रथिः प्रथमभव ४, ३६, ५
 ऋभुमन्ता वृषणा वाजवन्ता ८, ३५, १५

ऋभुमृभुक्षणा रथिं ४, ३७, ५
 ऋभुर्कभुक्षा ऋभुर्विधतः १०, ९३, ८

ऋभुर्कभुभिरभि वः ७, ४८, २; नि. ५, २
 ऋभुर्न इन्द्रः शवसान १, ११०, ७

ऋभुर्न रथ्यं नवं ९, २१, ६
 ऋभुर्भराय सं शिशालु सातिं १, १११, ५

ऋभुर्विभ्वा वाज इन्द्रो ४, ३४, १
 ऋभुर्भक् ईक्ष्यं चारु नाम ३, ५, ६

ऋभ्यो न तुष्यन्नव ८, ४, १०

अथर्वं मा समानानां १०, १६६, १
अथर्वि नरावंहसः पांचजन्यं १, ११७, ३
अथर्विमना य अथर्विकृत् ९, ९६, १८; साम. ११७६
अथर्विर्न स्तुभ्वा विभु प्रशस्तः १, ६६, ४
अथर्विर्प्रः पुरस्ता ९, ८७, ३; साम. ६७९
अथर्विर्हि पूर्वजा असि ८, ६, ४१
अथर्वे मंत्रकृतां स्तोमैः ९, ११४, २
अथर्वो वो मरुतो ५, ५७, ६
अथर्वस्त्वमिन्द्र शूर जातः १०, १४८, २
अथर्वो ते पादा प्र यजिगाली १०, ७३, ३
एक एवामिर्बहुधा ८, ५८, २
एकं वि चक्र चमसं चतुर्वयम् ४, ३६, ४
एकः समुद्रो धरुणः १०, ५, १
एकः सुपर्णः स समुद्रं १०, ११४, ४; ऐ. आ. ३, ६;
नि. १०, ४६
एकं चमसं चतुरः कृणोतन १, १६१, २
एकं च यो विंशति ७, १८, ११
एकं नु त्वा सत्पति पांचजन्यं ५, ३२, ११
एकपाद्भ्यो द्विपदो १०, ११७, ८; अथर्व. १३, २, २७; ३, २५
एकया प्रतिधापिवत् ८, ७७, ४; नि. ५, १०
एकराजस्य भुवनस्य राजसि ८, ३७, ३
एकस्त्वष्टरस्य विशस्ता १, १६२, १९; वा. य. २५, ४२;
तै. सं. ४, ६, ९, ३
एकस्मिन्योगे भुरणा समाने ७, ६७, ८
एकस्य चिन्मे विश्वस्त्वोजः १, १६५, १०
एकस्या वस्तोरावत् रणाय १, ११६, २१
एकाचेत्तरस्वती नदीनां ७, ९५, २
एको द्वे वसुमती समीची ३, ३०, ११
एको बहूनामसि मन्यवीळि १०, ८४, ४; अथर्व. ४, ३१, ४
एत उ खे अवीवशन् ९, २१, ७
एत उ खे पतयन्ति श्रया तवः ७, १०४, २०; अथर्व. ८, ४, २०
एत उ खे प्रत्यदशन् १, १९१, ५
एतं वां स्तोममग्निना १०, ३९, १४
एतं शंसमिद्रामस्मयुष्टं १०, ९३, ११
एतं शर्थं धाम यस्य सूरैः १, १२२, १२
एतच्चन खो विचिकेतदेयाम् १, १५२, २
एतत्त इन्द्र वीर्यम् ८, ५४, १
एतस्यत्त इन्द्र वृष्ण उक्थं १, १००, १७
एतस्यत्त इन्द्रियं ६, २७, ४
एतस्यश्च योजनमचेति १, ८८, ५; नि. ५, ४

एतदस्या अनः शये ४, ३०, ११; नि. ११, ४८
एतद्वेदुत् वीर्यं ४, ३०, ८
एतद्वचो जरितर्मापि मृष्टाः ३, ३३, ८
एतं ते स्तोतं तुविजात ५, २, ११; तै. भा. २, ४, ७, ४
एतं त्वं हरितो दश ९, ३८, ३; साम. १२७९
एतं त्रितस्य थोषणो ९, ३८, २; साम. १२७५
एतमु त्वं दश क्षिपो ९, १५, ८; साम. १२७३
एतमु त्वं दश क्षिपः ९, ६१, ७; साम. १०८१
एतमु त्वं मदच्युतं सहस्रा ९, १०८, ११; साम. ५८१
एतं मृजन्ति मर्ज्यं पवमानं ९, ४६, ६
एतं मृजन्ति मर्ज्यमुप द्रोणे ९, १५, ७; साम. १२६८
एतं मे स्तोमं तना १०, ९३, १२
एतं मे स्तोममूर्ध्ने ५, ६१, १७
एता अग्न आशुपाणास हृष्टीः ७, ९३, ८
एता अर्षन्ति हृष्टात् ४, ५८, ५; वा. य. १७, १३;
१३, ३८
एता अर्षन्त्यलला भवन्ती ४, १८, ६
एता उ त्या उपसः १, ९२, १; साम. १७५५; नि. ११, ७
एता उ त्याः प्रत्यदशन् ७, ७८, ३
एता चिकित्वो भूमा १, ७०, ६
एता चौत्नानि ते कृता ८, ७७, २
एता ते अग्न उचथानि वेधो जुष्टानि १, ७३, १०
एता ते अग्न उचथानि वेधोऽवोचम ४, २, २०
एता ते अग्ने जनिमा ३, १, २०
एता त्या ते श्रुत्यानि १०, १३८, ६
एता धियं कृणवामा ५, ४५, ६
एतानि धीरो निण्या चिकेत ७, ५६, ४
एतानि भद्रा कलश १०, ३२, ९
एतानि वां श्रवस्या १, ११७, १०
एतानि वामग्निना वधेनानि २, ३९, ८
एतानि वामग्निना वीर्याणि १, ११७, २५
एतानि सोम पवमानो ९, ७८, ५
एता नो अग्ने सौमगा ७, ३, १०; ४, १०
एतान्यग्ने नवति सहस्रा १०, ९८, ११
एतान्यग्ने नवतिर्नव १०, ९८, १०
एतायामोप गध्यन्त १, ३३, १
एतावताश्रिदेयां सुभ्रं ८, ७, १५
एतावतस्त इमह इन्द्र ८, ४९, ९
एतावतस्ते वसो विद्याम ८, ५०, ९
एतावतां वृषणवस् ८, ५, २७
एतावद्वेदुपस् ५, ७९, १०

एतावानस्य महिमा १०, ९०, ३; अथर्व. १९, ६, ३;
 वा. य. ३१, ३; तै. आ. ३, १२, १
 एता विश्वा चक्रुर्वौ ५, २९, १४
 एता विश्वा विदुषे ४, ३, १६
 एता विश्वा सवना तलुमा १०, ५०, ६; नि. ५, २५
 एता वो वश्युयता २, ३१, ७
 एति प्र होता व्रतमस्य १, १४४, १
 एते असृग्रमाशवो ९, ६३, ४
 एते असृग्रमिन्द्रवः २, ६२, १; साम. ८३०
 एते त इन्द्र जन्तवो १, ८१, ९; अथर्व. २०, ५६, ६
 एते स्ये भानवो दर्शतायाः ७, ७५, ३
 एते स्ये बृधगङ्गाय ८, ४३, ५
 एते धुञ्जेभिर्विश्वं ७, ७, ६
 एते धामान्यार्या ९, ६३, १४
 एते धावन्तीन्द्रवः ९, २२, १
 एते नरः स्वपसो १०, ७६, ८
 एतेनाप्ते ब्रह्मणा १, ३१, १८
 एते पूता विपश्चितः (०। विपा) ९, २२, ३
 एते पूता विपश्चितः (०। सूर्यासो) ९, १०१, १२; साम. ११०२
 एते पृष्ठानि रोदसोः ९, २२, ५
 एते मृष्टा भमत्वाः ९, २२, ४
 एते वदन्ति शतवत् १०, ९४, २
 एते वदन्त्यविदञ्जना १०, ९४, ३
 एते वाता हवोरवः ९, २२, २
 एते विश्वानि वार्या ९, २१, ४
 एते शमीभिः सुशमी १०, २८, १२
 एते सोमा अति वाराण्यया ९, ८८, ६
 एते सोमा अभि गव्या ९, ८७, ५
 एते सोमा अभि प्रियं ९, ८, १; साम. ११७८
 एते सोमा असृक्षत ९, ६२, २२; साम. १०६१
 एते सोमाः पवमानास ९, ६२, २
 एते सोमास आशवो ९, २२, १
 एते सोमास इन्द्रवः ९, ४६, ३
 एते स्तोमा नरा नृतम ७, १९, १०; अथर्व. २०, ३७, १०
 एतो न्यघ सुधयो ५, ४५, ५
 एतो न्विन्द्रं स्ववाम शुद्धं ८, ९५, ७; साम. ३५०; १४०२
 एतो न्विन्द्रं स्ववाम सख्यायः ८, २४, १९; अथर्व.
 १०, ६५, १
 एतो न्विन्द्रं स्ववाममेषानं ८, ८१, ४
 एतो मे गावौ प्रमरस्य १०, २७, २०
 एतं मयतो अभिना ५, २६, ९

एतु मध्वो मदिन्तरं ८, २४, १६; साम. ३८५; १६८४;
 अथर्व. २०, ६४, ४
 एनाङ्गुषेण वयमिन्द्रवन्तो १, १०५, १९; नि. ५, ११
 एना मन्दानो जहि शूर ६, ४४, १७
 एना वयं पयसा ३, ३३, ४
 एना विश्वान्यर्य आ ९, ६१, ११; साम. ५२४; ६७४;
 वा. य. २६, १८
 एना वो अग्निं नमसो ७, १६, १; साम. ४५; ७४९;
 वा. य. १५, ३२; तै. सं. ४, ४, ४, ४; नि. ३, २१
 एन्दुमिन्द्राय सिञ्चत ८, २४, १३; साम. ३८६; १५०९
 एन्दो पार्थिवं रयि ९, २९, ६
 एन्द्र नो गधि प्रियः ८, ९८, ४; साम. ३९३; १२४७;
 अथर्व. २०, ६४, १
 एन्द्र याहि पीतये ८, ३३, १३
 एन्द्र याहि मत्स्व ८, १, २३
 एन्द्र याहि हरिभिः ८, ३४, १; साम. ३४८; १८०७
 एन्द्र याज्ञुप नः १, १३०, १; साम. ४५९
 एन्द्रवाहो नृपतिं १०, ४४, ३; अथर्व. २०, २४, ३
 एन्द्र सानसिं रयि १, ८, १; साम. १२९; अथर्व. २०, ७०, १७;
 तै. सं. ३, ४, ११, ३; तै. ब्रा. ३, ५, ७, ३
 एन्द्रस्य कुक्षा पवते ९, ८०, ३
 एन्द्रो बर्हिः सीदतु १०, ३६, ५
 एभिर्द्युभिः सुमना १, ५३, ४; अथर्व. २०, २१, ४
 एभिर्न इन्द्राहभिः ७, २८, ४
 एभिर्नृभिरिन्द्र त्वायुभिः ४, १६, १९
 एभिर्नो अकैर्भवा ४, १०, ३; साम. १७७३; वा. य.
 १५, ४६; तै. सं. ४, ४, ४, ७
 एभिर्भव सुमना अग्ने ४, ३, १५
 एमा अगमन्नेवतीः १०, ३०, १४
 एमाङ्गुमाशवे १, ४, ७; अथर्व. २०, ६८, ७
 एमेनं सृजता १, ९, २; अथर्व. २०, ७१, ८; नि. १, १०
 एमेनं प्रत्येतन ६, ४२, २; साम. १४४१
 एवौ अग्निं वसूयवः ५, २५, ९
 एवौ अग्निमजुयंमुः ५, ६, १०
 एवा कविस्तुवीरवौ १०, ६४, १६
 एवाग्निं सहस्यं ७, ४२, ६
 एवाग्निर्गोतमेभिर्जतावा १, ७७, ५
 एवाग्निर्मतैः सह १०, ११५, ७
 एवा च त्वं सरम १०, १०८, ९
 एवा जज्ञानं सहसे ६, ३८, ५
 एवा त इन्द्रो सुभ्वम् ९, ७९, ५

एवा त इन्द्रोच्चमहेम २, १९, ७
 एवा तदिन्द्रं इन्दुना १०, १४४, ६
 एवा तमाहुस्त ७, २६, ४
 एवा ता विश्वा चक्रवांसं ६, १७, १३
 एवा ते अग्ने विमदो १०, २०, १०
 एवा ते अग्ने सुमतिं ५, २७, ३
 एवा ते गृत्समदाः २, १९, ८
 एवा ते वयामिन्द्र भुञ्जतीनां १०, ८९, १७
 एवा ते हारियोजना १, ६१, १६; अथर्व. २०, ३५, १६
 एवा त्वामिन्द्र वज्रिन्व ४, १९, १
 एवा देव देवताते ९, ९७, २७
 एवा देवा इन्द्रो विद्ये १०, ४९, ११
 एवा न इन्द्रो अग्नि ९, ९७, २१
 एवा न इन्द्र वार्यस्य ७, २४, ६; २५, ६
 एवा न इन्द्रोतिमिरव ५, ३३, ७
 एवा न इन्द्रो मघवा ४, १७, २०
 एवा नः सोम परिपिच्यमान आ पवस्व ९, ९७, ३६;
 साम. ८६१
 एवा नः सोम परिपिच्यमानो वयो ९, ६८, १०
 एवा नपातो मम तस्य ६, ५०, १५
 एवा न स्पृधः सम ६, २५, ९
 एवा नूनमुप स्तुहि ८, २४, २३; अथर्व. २०, ६६, २
 एवा नृमिरिन्द्रः सुश्रवस्या १, १७८, ४
 एवा नो अग्ने अमृतेषु २, २, ९
 एवा नो अग्ने विक्ष्वा ७, ४३, ५
 एवा नो अग्ने समिधा १, ९५, ११; ९६, ९
 एवा पतिं द्रोणसाचं १०, ४४, ४; अथर्व. २०, ९४, ४
 एवा पवस्व मदिरा ९, ९७, १५; साम. ८०८
 एवा पाहि प्रलया ६, १७, ३; अथर्व. २०, ८, १; तै. ब्रा.
 २, ५, ८, ११
 एवा पित्रे विश्वदेवाय ४, ५०, ६; अथर्व. २०, ८८, ६;
 तै. सं. १, ८, २२, २
 एवा पुनान इन्द्रयुः ९, ६, ९
 एवा पुनानो अयः स्वः ९, ९१, ६
 एवा स्रतेः सृजरीवीवृद्धः १०, ६३, १७; ६४, १७
 एवा वज्रो वृषभ २, ३३, १५; तै. ब्रा. २, ८, ६, ९
 एवा महस्तुविजातः १, १९०, ८
 एवा महान्वृद्धदिवो १०, १२०, ९; अथर्व. ५, २, ९;
 २०, १०७, १२
 एवा महो अमुर १०, ९९, १२; नि. ५, ३
 एवा मृताय मह क्षयाय ९, १०९, ३; साम. ११६८

एवा राजेव क्रतुमां ९, ९०, ६
 एवा रातिस्तुवीमव ८, ९२, २९; साम. ८२५; अथर्व.
 २०, ६०, २
 एवारे वृषभा सुते ८, ४५, ३८
 एवा वन्दस्व वरुणं बृहन्तं ८, ४२, २; तै. ब्रा. २, ५, ८, ४
 एवा वसिष्ठ इन्द्रं ७, २६, ५
 एवा वस्वः इन्द्रः सत्यः ४, २१, १०
 एवा वामह ऊतये (०। इन्द्राग्नी) ८, ३८, ९
 एवा वामह ऊतये (०। नासत्या) ८, ४२, ६
 एवा सत्यं मघवाना युवं ४, २८, ५
 एवां हि ते विभूतय १, ८, ९; अथर्व. २०, ६०, ५; ७१, ५
 एवा हि ते शं सवना १, १७३, ८
 एवा हि त्वामृतुथा यातयन्त ५, ३२, १२
 एवा हि मां तवसं वर्धयन्ति १०, २८, ६
 एवा हि मां तवसं जजुः १०, २८, ७
 एवा ह्यसि वीरयुः ८, ९२, २८; साम. २३२, ८२४;
 अथर्व. २०, ६०, १
 एवा ह्यस्य काम्या १, ८, १०; अथर्व. २०, ६०, ६; ७१, ६
 एवा ह्यस्य सूनृता १, ८, ८; अथर्व. २०, ६०, ४; ७१, ४
 एवेदिन्द्रं वृषणं ७, २३, ६; अथर्व. २०, १२, ६; वा. य.
 २०, ५४
 एवेदिन्द्रः सुते अस्तावि ६, २३, १०
 एवेदिन्द्रः सुहव ६, २९, ६
 एवेदिन्द्राय वृषभाय ४, १६, २०
 एवेदेते प्रति मा १, १६५, १२
 एवेदेप तुविकूर्मिः ८, २, ३१
 एवेदेपा पुरतमा दशकं १, १२४, ६
 एवेद्युने युवतयो नमन्त १०, ३०, ६
 एवेन सद्यः पर्येति १, १२८, ३
 एवेन्द्राग्निभ्यामहावि ५, ८६, ६
 एवेन्द्राग्निभ्यां पितृवन् ८, ४०, १२
 एवेन्द्राग्नी पयिवांसा १, १०८, १३
 एवेन्नु कं सिंधुमेभिः ७, ३३, ३
 एवैवापागपरे १०, ४४, ७; अथर्व. २०, ९४, ७
 एष इन्द्राय वायवे ९, २७, २; साम. १२८७
 एष उ स्य पुरुवतो ९, ३, १०; साम. १२६५
 एष उ स्य वृषारथो ९, ३८, १; साम. १२७४
 एष एतानि चकारेन्द्रो ८, २, ३४
 एष कविरभिष्टुतः ९, २७, १; साम. १२८६
 एष क्षेति रथवीतिः ५, ६१, १९
 एष मधुरधकदत् ९, २७, ४; साम. १२८९

एष ग्रावेव जरिता ५, ३६, ४
एष च्छागः पुरो १, १६२, ३; वा. य. २५, २६; तै. सं.
४, ६, ८, १

एष तुन्नो अभिष्टुतः ९, ६७, २०
एष ते देव नेता ५, ५०, ५
एष दिवं वि धावति ९, ३, ७; साम. १२६२
एष दिवं व्यासरत् ९, ३, ८; साम. १२६३
एष देवः शुभायते ९, २८, ३; साम. १२८२
एष देवो भमत्यः ९, ३, १; साम. १२५६
एष देवो रथर्यति ९, ३, ५; साम. १२५९; नि. ६, २८
एष देवो विपन्त्युभिः ९, ३, ३; साम. १२६०
एष देवो विपा कृतो ९, ३, २; साम. १२६१
एष द्रष्टो वृषभो ६, ४१, ३
एष धिया यात्यण्या ९, १५, १; साम. १२६६
एष नृभिर्वि नीयते ९, २७, ३; साम. १२८८
एष पवित्रे अक्षरत् ९, २८, २; साम. १२८१
एष पुनानो मधुमाँ ९, ११०, ११
एष पुरु धियायते ९, १५, २; साम. १२६७
एष प्र कोशे मधुमाँ ९, ७७, १; साम. ५५६
एष प्रत्नेन जन्मना ९, ३, ९; साम. ७५८; १२६४
एष प्रत्नेन मन्मना ९, ४२, २; साम. ७५९
एष प्रत्नेन वयसा ९, ९७, ४७
एष प्र पूर्वैरव १, ५६, १
एष रुक्मिभिरीयते ९, १५, ५; साम. १२७०
एष वसूनि पिबन्ना ९, १५, ६; साम. १२७२
एष व स्तोमो मरुत इयं १, १६५, १५; १६६, १५;
१६७, ११; १६८, १०
एष वः स्तोमो मरुतो नमस्वान् १, १७१, २
एष वां स्तोमो अश्विनावकारि १, १८४, ५
एष वाजी हितो नृभिः ९, २८, १; साम. १२८०
एष वां देवावश्विना ४, १५, ९
एष विप्रैरभिष्टुतो ९, ३, ६; साम. १२५७
एष विश्वविस्पवते ९, ९७, ५६
एष विश्वानि वार्या ९, ३, ४; साम. १२५८
एष वृषा कनिक्रदत् ९, २८, ४; साम. १२८३
एष वृषा वृषवतः ९, ६२, ११
एष शुभ्यदाभ्यः ९, २८, ६; साम. १२९१
एष शुभ्यसिष्यदत् ९, २७, ६ साम. १२९०
एष शृङ्गाणि बोधुवत् ९, १५, ४; साम. १२७१
एष सुवानः परि सोमः ९, ८७, ७
एष सूर्यमरोचयत् ९, २८, ५; साम. १२८४

एष सूर्येण हासते ९, २७, ५; साम. १२८५
एष सोमो अधि त्वचि ९, ६६, २९
एष स्तोम इन्द्र तुभ्य १, १७३, १३
एष स्तोमो अधिक्रदद् ७, २०, ९
एष स्तोमो मह उग्राय ७, २४, ५; ऐ. आ. १, २१
एष स्तोमो मारुतं शर्धो अच्छ ५, ४२, १५
एष स्तोमो वरुण मित्र ७, ६४, ५; ६५, ५
एष स्य कारुजैरते ७, ६८, ९
एष स्य ते तन्वो २, ३६, ५; अथर्व. २०, ६७, ६
एष स्य ते पवत ९, ९७, ४६
एष स्य ते मधुमाँ ९, ८७, ४; साम. ५३१
एष स्य धारया सुतो ९, १०८, ५; साम. ५८४
एष स्य परि पिच्यते ९, ६२, १३
एष स्य पीतये सुतो ९, ३८, ६; साम. १२७८
एष स्य भानुरुदियति ४, ४५, १
एष स्य मद्यो रतो ९, ३८, ५; साम. १२७७
एष स्य सानुपीष्वा ९, ३८, ४; साम. १२७६
एष स्य मित्रावरुणा नृचक्षाः ७, ६०, २
एष स्य वां पूर्वंगस्वेव सख्ये ७, ६७, ७
एष स्य सोमः पवते ९, ८४, ४
एष स्य सोमो मतिभिः ९, ९६, १५
एष हितो वि नीयते ९, १५, ३; साम. १२६९
एषा गोभिररुणेभिः ५, ८०, ३
एषा जनं दर्शता बोधयन्ती ५, ८०, २
एषा दिवो दुहिता प्रत्यदर्शि ज्योतिः १, १२४, ३
एषा दिवो दुहिता प्रत्यदर्शि व्युच्छन्ती १, ११३, ७
एषा नेत्री राघसः ७, ७६, ७
एषा प्रतीची दुहिता ५, ८०, ६
एषा ययौ परमादन्तः ९, ८७, ८
एषायुक्त परावतः १, ४८, ७
एषा व्येनी भवति ५, ८०, ४
एषा शुभ्रा न तन्वो ५, ८०, ५
एषा स्या नव्यमायुर्दधाना ७, ८०, २
एषा स्या नो दुहिता दिवोजाः ६, ६५, १
एषा स्या युजाना ७, ७५, ४
एषा स्या वो मरुतोऽनुमर्त्री १, ८८, ६
एषो उषा अपूर्या १, ४६, १; साम. १७८; १७२८
एह गमन्नुपयः सोम १०, १०८, ८
एह देवा मयोभुवा १, ९२, १८; साम. १७३५
एह वा मुपितस्वो ८, ५, ३३

एह हरी ब्रह्मयुजा ८, २, २७; साम. १६५८
एहि प्रेहि क्षयो दिवीवि ८, ६४, ४
एहि मनुदेवयुः १०, ५१, ५
एहि वां विमुचो ६, ५५, १; नि. ५, ९
एहि स्तोमौ अभि स्वराभिः १, १०, ४
एह्यग्न इह होता नि १, ७६, २
एह्यु पु ब्रवाणि ६, १६, १६; साम. ७; ७०५; वा. य. २६, १३
ऐच्छाम त्वा बहुधा १०, ५१, ३;
ऐतान्नयेषु तस्थुषः ५, ५३, २
ऐतु पूषा रयिर्भगः ८, ३१, ११
ऐभिरग्ने दुवो गिरो १, १४, १
ऐभिरग्ने सरथं ३, ६, ९; अथर्व. २०, १३, ४
ऐभिर्देवे वृष्ण्या पौस्यानि १०, ५५, ७; साम. १७८४
ऐषु चाकन्धि पुरुहूत १०, १४७, ३
ऐषु चेतद् वृषण्वती ८, ६८, १८
ऐषु द्यावापृथिवी १०, ९३, १०
ऐषु धा वीरवधनाः ५, ७९, ६
ओकिवांसा सुते सवौ ६, ५९, ३
ओ चित्सस्त्रायं सख्या १९, १०, १; साम. ३४०;
अथर्व. १८, १, १
ओजस्तदस्य तित्विपे ८, ६, ५; साम. १८२; १६५३; अथर्व.
२०, १०७, २
ओजिष्टं ते मध्यतो ३, २१, ५; तै. ब्रा. ३, ६, ७, ४
ओ त्यमह आ रथं ८, २२, १
ओ त्ये नर इन्द्र मृतये १, १०४, २
ओमानमापो मानूषी ६, ५०, ७
ओमासश्चर्यणीष्टतो १, ३, ७; ऐ. आ. १, ४; वा. य.
७, ३३; तै. सं. १, ४, १६, १; नि. १२, ४०
ओर्वग्रा अमत्या १०, १२७, २
ओ श्रुष्टिर्विदध्या ७, ४०, १
ओषधयः सं वदन्ते १०, ९७, २२; वा. य. १२, ९६;
तै. सं. ४, २, ६, ५
ओषधीः प्रति मोदध्वं १०, ९७, ३; वा. य. १२, ७७;
तै. सं. ४, २, ६, १
ओषधीरिति मातरः १०, ९७, ४; वा. य. १२, ७८; तै. सं.
४, २, ६, १; नि. ६, ३
ओषमितृपृथिवीमहं १०, ११९, १०
ओ पु पृथ्विराधसो ७, ५९, ७
ओ पु प्र याहि वाजेभिः ८, २, १९; साम. २२७
ओ पु वृष्णः प्रयज्यन् ८, ७, ३३

ओ पु स्वसारः कारवे शृणोत ३, ३३, ९
ओ पू णो अग्ने शृणुहि त्वं १, १३९, ७
ओष्ठाविव मध्वाक्ने वदन्ता २, ३९, ६
ओ सुष्टुत इन्द्र याहि १, १७७, ५
औच्छत्सा रात्री परितक्म्या ५, ३०, १४
और्वभृगुवच्छुचि ८, १०२, ४; साम. १८; तै. सं.
३, १, ११, ८
क इमं वो निण्यमा चिकेत १, ९५, ४
क इमं दशभिर्मम ४, २४, १०
क ई वेद सुते सचा ८, ३३, ७; साम. २९७; १६९६;
अथर्व. २०, ५३, १; ५७, ११
क ई व्यक्ता नरः सनीलाः ७, ५६, १; साम. ४३३
क ई स्तवत्कः पृणात्को यजाते ६, ४७, १५
क ईषते तुज्यते १, ८४, १७; नि. १४, २६
क उ नु ते महिमनः समस्या १०, ५४, ३
क उ श्रवत्कतमो यज्ञियानां ४, ४३, १
कं याधः कं ह गच्छथः कः ५, ७४, ३
कः कुमारमजनयत् १०, १३५, ५
कः सिवद् वृक्षो निष्ठितो मध्ये १, १८२, ७
ककर्वे वृषभो युक्त आसीत् १०, १०२, ६
ककुहः सोम्यो रस ९, ६७, ८
ककुहं चित्वा कवे ८, ४५, १४
कंकतो न कङ्कतो १, १९१, १
कण्वा इन्द्रं यदकत ८, ६, ३; साम. १३०८; अथर्व.
२०, १३८, ३
कण्वा इव भृगवः सूर्या इव ८, ३, १६; साम. १३६३;
अथर्व. २०, १०, २; ५९, २
कण्वास इन्द्र ते मति ८, ६, ३१
कण्वेभिर्धृष्णवा ययत् ८, ३३, ३; ८६६; अथर्व. २०, ५२, ३;
५७, १६
कतरा पूर्वा कतरा परायोः १, १८५, १; नि. ३, २२
कत्यमयः कति सूर्यासः १०, ८८, १८
कथा कदस्या उपसो ४, २३, ५
कथा कविस्तुवीरवान्कया १०, ६४, ४
कथा त एतदहमा चिकेतं १०, २८, ५
कथा ते अग्ने शुचयन्त आयोः १, १४७, १
कथा दाशेम नमसा सुदानू ५, ४१, १६
कथा दाशेमाग्नये १, ७७, १
कथा देवानां कतमस्य याम १०, ६४, १
कथा नून वा विमना उपस्तव ८, ८६, २

कथा महामनुष्यकस्य होतुः ४, २३, १
कथामहे पुष्टिं भराय पुष्णे ४, ३, ७
कथामहे रुद्रियाय ब्रवाम ५, ४१, ११
कथा राधाम सखाय १, ४१, ७
कथा शार्धाय मरुतामृताय ४, ३, ८
कथा शृणोति हूयमानमिन्द्र ४, २३, ३
कथा सबाधः शशमानो अस्य ४, २३, ४
कथा ह तद्वरुणाय स्वमग्ने ४, ३, ५
कथो नु ते परिचराणि विद्वान् ५, २९, १३
कद्विपन्त सूरयः ८, ९४, ७
कदा क्षत्रियं नरं १, २५, ५
कदा गच्छाथ मरुतः ८, ७, ३०
कदा चन प्रयुच्छस्य ८, ५२, ७; वा. य. ८, ३; तै. सं. १, ४, २२, १
कदा चन स्तरीसि ८, ५१, ७; साम. ३००; वा. य. ३, ३४; ८, २; तै. सं. १, ४, २२, १; ५, ६, ४
कदा त इन्द्र गिर्वण ८, १३, २२
कदा भुवत्रयक्षयाणि ब्रह्म ६, ३५, १
कदा मर्तमराधसं १, ८४, ८; साम. १३४३; अथर्व. २०, ६३, ५; नि. ५, १७
कदा वसो स्तोत्रं हर्यतः १०, १०५, १; साम. २२८; नि. ५, १२
कदा वां तौग्यो विधत् ८, ५, २२
कदा सनुः पितरं जात इच्छात् १०, ९५, १२
कदित्था नूः पात्रं देवयतां १, १२१, १
कदु पुष्टमिन्द्र त्वावतो नृन् १०, २९, ४; अथर्व. २०, ७६, ४
कदु प्रियाय धात्रे मनमहे ५, ४८, १; नि. ५, ५
कदु प्रेष्टा विपां रयीणां १, १८१, १
कदु स्तुवंत क्रतयन्त देवता ८, ३, १४; अथर्व. २०, ५०, २
कदु न्वस्याकृतं ८, ६६, ९; अथर्व. २०, ९७, ३
कदु महीरष्टा अस्य तविषीः ८, ६६, १०; नि. ६, २६
कदु नूनं कधप्रियः पिता १, ३८, १
कदु नूनं कधप्रियो यदु ८, ७, ३१
कद्विण्यासु वृधसानो अग्ने ४, ३, ६
कदुवाय प्रचेतसे १, ४३, १; तै. आ. १०, १७, १
कदु क्रतस्य धर्मांसि १, १०५, ६
कदो अथ महानां ८, ९४, ८
कनिकरज्जुनुपं प्रभुवाणः २, ४२, १, नि. ९, ४
कनिकरकलशे गोभिरज्य ९, ८५, ५
कनिकरवनु पन्थामृतस्य ९, ९७, ३२
कनिकरित हरिरा सृज्यमानः ९, ९५, १; साम. ५३०

कनीनकेव विद्रधे ४, ३२, २३; नि. ४, १५
कं ते दाना असक्षत ८, ६४, ९
कन्नयो अतसीनां ८, ३, १३; अथर्व. २०, ५०, १
कं नश्चित्रमिषण्यसि १०, ९९, १
कन्या इव वहतु मे तवा उ ४, ५८, ९; वा. य. १७, ९७
कन्या३ वारवायती ८, ९१, १
कन्येव तन्वा३ शासदाना १, १२३, १०
कपृथरः कपृथमुदधातन १०, १०१, १२; अथर्व. २०, १३७, २
कमु शिदस्य सेनयाग्नेः ८, ७५, ७; तै. सं. २, ६, ११, २
कमेतं त्वं युवते कुमारं ५, २, २
कया तच्छृण्वे शक्या शचिष्ठ ४, २०, ९
कया ते अग्ने अङ्गिरः ८, ८४, ४; साम. १५४९
कया त्वं न ऊत्याभि ८, ९३, १९; साम. १५८६; वा. य. ३६, ७
कया नश्चित्र आ भववृत्ति ४, ३१, १; साम. १६९; ६८२; अथर्व. २०, १२४, १; वा. य. २७, ३९; ३६, ४; तै. सं. ४, २, ११, २; तै. आ. ४, ४२, १
कया नो अन्न क्रतयन्नुतेन ५, १२, ३
कया नो अग्ने वि वसः ७, ८, ३
कया शुभा सवयसः १, १६५, १
करंभ ओषधे भव १, १८७, १०
कर्णगुह्या मघवा शौरदेव्यः ८, ७०, १५
कहिंस्वित्तिदिन्द्र यज्जरित्रे ६, ३५, ३
कहिंस्वित्तिदिन्द्र यन्नुभिर्नृन् ६, ३५, २
कहिंस्वित्सा त इन्द्र चेत्यासत् १०, ८९, १४
कविं शशासुः कवयो दग्धा ४, २, १२
कविः कविषा दिवि रूपमास १०, १२४, ७
कविं केतुं धार्मिं भानुमग्ने ७, ६, २
कविमग्निमुप स्तुहि १, १२, ७; साम. ३२
कविमिव प्रचेतसं ८, ८४ २; साम. १२४५
कविं मृजन्ति मर्ज्यं ९, ६३, २०
कविर्न निष्यम् ४, १६, ३; अथर्व. २०, ७७, ३
कविर्नुचक्षा अभि वीमचष्ट ३, ५४, ६
कविर्वेधस्या पर्येषि ९, ८२, २; साम. १३१८
कवी नो मित्रावरुणा १, २, ९; साम. ८४९
कश्छन्दसां योगं १०, ११४, ९
कस्त उषः कधप्रिये १, ३०, २०
कस्तमिन्द्र त्वावतुं ७, ३२, १४; साम. २८०; १६८२
कस्ते जामिर्जनानां १, ७५, ३; साम. १५३५
कस्ते मद इन्द्र रन्स्यो १०, २९, ३; अथर्व. २०, ७६, ३
कस्ते अनादं विधवामचिक्त् ४, १८, १२

कस्त्वा सत्यो मदानां ४, ३१, २; साम. ६८३; अथर्व. २०, १२४, २; वा. य. २७, ४०; ३६, ५; तै. आ. ४, ४२, ३
 कस्या अद्य सुजाताय ५, ५३, १२
 कस्य नूनं कतमस्यामृतानां १, २४, १
 कस्य नूनं परीणसो ८, ८४, ७; साम. ३४
 कस्य बह्याणि जुजुषुर्युवा १, १६५, २
 कस्य वृषा सुते सचा ८, ९३, २०; तै. ब्रा. २, ४, ५, १; ७, १३, १
 कस्य स्विस्सवनं वृषा ८, ६४, ८
 का त उपेतिर्मनसो १, ७६, १
 का ते अस्त्यरंकृतिः सूक्तैः ७, २९, ३
 का मर्यादा वयुना कद्ध वामं. ४, ५, १३
 कामस्तदग्रे समवर्तताधि १०, १२९, ४; तै. ब्रा. २, ४, १, १०; ८, ९, ४; तै. आ. १, २३, १
 कायमानो वनात्वां ३, ९, २; साम. ५३; नि. ४, १४
 का राधद्योत्राश्विना १, १२०, १
 कारुहं ततोऽभिषक् ९, ११२, ३; नि. ६, ६
 का वां मृदुपमातिः कयानः ४, ४३, ४
 काव्येऽभिरदाभ्या ७, ६६, १७
 कासीधमा प्रतिमा १०, १३०, ३
 का सुष्टुतिः शवसः सूनुमिन्द्रः ४, २४, १
 किं स ऋधक् कृणवद्य सहस्रं ४, १८, ४
 किं सुबाहो स्वगुरे १०, ८६, ८; अथर्व. २०, १२६, ८
 किं स्विदासीदधिष्ठानमारंभ १०, ८१, २; वा. य. १७, १८; तै. सं. ४, ६, २, ४
 किं स्विद्वनं क उ स वृक्ष आस (०। मनीषिणो) १०, ८१, ४; वा. य. १७, २०; तै. सं. ४, ६, २, ५; तै. ब्रा. २, ८, ९, ६
 किं स्विद्वनं क उ स वृक्ष आस (०। संतस्थाने) १०, ३१, ७
 किं स्विद्यो राजा जगृहे १०, १२, ५; अथर्व. १८, १, ३३
 कितवासो यद्विरिपुर्न ५, ८५, ८; तै. सं. ३, ४, ११, ६
 किं ते कृणवन्ति कीकटेषु गावः ३, ५३, १४; नि. ६, ३२
 किं देवेषु त्यज एनश्चकथं १०, ७९, ६
 किं न इन्द्र जिघांससि १, १७०, २
 किं नो अस्य द्रविणं कद्ध रत्नं ४, ५, १२
 किं नो भ्रातरगस्य १, १७०, ३
 किमंग त्वा ब्रह्मणः सोम ६, ५२, ३
 किमंग त्वा मयवन्भोजमाहुः १०, ४२, ३; अथर्व. २०, ८९, ३
 किमङ्ग रध्रचोदनः ८, ८०, ३
 किमत्र दत्ता कृणुथः १, १८९, ३
 किमभ्ये पर्यासते ८, ८, ८

किमयं त्वां वृषाकपिः १०, ८६, ३; अथर्व. २०, १२६, ३
 किमस्य मदे किम्वस्य ६, २७, १
 किमाग आस वरुण ज्येष्ठं ७, ८६, ४
 किमादमत्रं सख्यं सखिभ्यः ४, २३, ६
 किमादुतासि वृत्रहन् ४, ३०, ७
 किमिच्छंती सरमा प्रेदमान १०, १०८, १; नि. ११, २५
 किमित्ते विष्णो परि चक्ष्यं भूत् ७, १००, ६; साम. १६२५, तै. सं. २, २, १२, ५; नि. ५, ८
 किमिदं वां पुराणवत् ८, ७३, ११
 किमु श्रेष्ठः किं यविष्ठान आ १, १६१, १
 किमु ध्विदस्मै निविदो ४, १८, ७
 किमू नु वः कृणवामा २, २९, ३
 किमेता वाचा कृणवा तवाहं १०, ९५, २; शत. ब्रा. ११, ५, १, ७
 किं भ्रातासद्यदनायं भवाति १०, १०, ११; अथर्व. १८, १, १२
 किमयः श्विच्चमस एष आस ४, ३५, ४
 कियती योषा मर्यतो वधूयो १०, २७, १२
 कियत्स्विदिन्द्रो अध्येति ४, १७, १२
 क्रियात्या यस्समया भवाति १, १२३, १०
 कीदृङ्किन्द्रः सरमे का दशीका १०, १०८, ३
 कीरिश्चिद्धि त्वामवसे जुहाव ७, २१, ८
 कुतस्त्वमिन्द्र माहिनः १, १६५, ३; वा. य. ३३, २७
 कुत्राचिद्यस्य समृतौ ५, ७, २; तै. सं. २, १, ११, ३
 कुत्सा एते हर्यश्वाय शूषं ७, २५, ५
 कुत्साय शुष्णमशुषं निवर्ही ४, १६, १२
 कुमारं माता युवतिः समुद्धं ५, २, १
 कुमारश्चित्पितरं २, ३३, १२
 कुरुश्रवणमावृणि १०, ३३, ४
 कुर्मस्त आयुरजरं यदग्रे १०, ५१, ७
 कुविच्छकत्कुवित्करत् ८, ९१, ४
 कुवित्स देवीः सनयो नवो ४, ५१, ४
 कुवित्सस्य प्र हि व्रजं ६, ४५, २४; साम. १६६८; अथर्व. २०, ७८, ३
 कुवित्सु नो गविष्ट्ये ८, ७५, ११; साम. १६४९; तै. सं. २, ६, ११, ३
 कुविदङ्ग नमसा ये वृधासः ७, ९१, १
 कुविदङ्ग प्रति यथा चिदस्यन १०, ६४, १३
 कुविदङ्ग यवमन्तो यवंचित् १०, १३१, २; अथर्व. २०, १२५, १; वा. य. १०, ३२; १९, ६; २३, ३८; तै. सं. १, ८, २१, १; ५, २, ११, २; तै. ब्रा. २, ६, १, ३
 कुविद् वृषण्यन्तीभ्यः ९, १९, ५

कुविज्ञो अग्निहव्यस्य १, १४३, ६
 कुविन्मा गोपां करसे जनस्य ३, ४३, ५
 कुपुमकस्तद्वचवीत् १, १९१, १६
 कुह त्या कुह न श्रुता ५, ७४, २
 कुह यान्ता सुष्टुति कान्यस्य १, ११७, १२
 कुह श्रुत इन्द्रः कस्मिन्नद १०, २२, १
 कुह स्थः कुह जग्मथुः ८, ७३, ४
 कुह स्विदोषा कुह वस्तोरधि १०, ४०, २; नि. ३, १५
 कृचिज्जायते सनयासु नव्यः १०, ४, ५
 कृष्टो देवावश्विनाद्या ५, ७४, १
 कृणुष पाजः प्रसितिं न पृथ्वीं ४, ४, १; वा. य. १३, ९;
 तै. सं. १, २, १४, १; नि. ६, १२
 कृणोत धूमं वृषणं ३, २९, ९
 कृणोष्यसौ वरिवो य इत्या ४, २४, ६
 कृण्वंतो वरिवो गवे ९, ६२, ३; साम. ८३२
 कृतं चिद्धि ष्मा सनेमि द्वेषः ४, १०, ७
 कृतं न श्वही वि चिनोति देवने १०, ४३, ५; अथर्व.
 १०, १७, ५; नि. ५, २२
 कृतं नो यज्ञं विदधेयु चारुं ७, ८४, ३
 कृतानीदस्य कर्त्वा ९, ४७, २
 कृते चिदत्र मरुतो रणन्त ७, ५७, ५
 कृषि रत्नं यजमानाय ७, १६, ६
 कृषि रत्नं सुसन्तिः ३, १८, ५
 कृषी नो अहयो देव १०, ९३, ९
 कृषिष्फाल १०, ११७, ७
 कृष्णः श्वेतोऽरुषो १०, २०, ९
 कृष्णं त एम रुशतः ४, ७, ९
 कृष्णं नियानं हरयः सुपर्णा १, १६४, ४७; अथर्व. ६, २२, १;
 ९, १०, २२; १३, ३, ९; तै. सं. ३, १, ११, ४; नि. ७, २४
 कृष्णपृती वेविजे अस्य १, १४०, ३
 कृष्णां यदेनीमभि १०, ३, २; साम. १५४७
 कृष्णा यद्वोष्वरुणीषु सोदत् १०, ६१, ४
 कृष्णा रजांसि पस्सुतः ८, ४३, ६
 कर्तुं यज्ञानां विदधस्य साधनं ३, ३, ३
 कर्तुं कृण्वन्दिवस्परि ९, ६४, ८; साम. ९५९
 कर्तुं कृण्वन्नकेतवे १, ६, ३; साम. १४७०; अथर्व. २०, २६, ६;
 ४७, १२, ६९, ११; वा. य. २९, ३७; तै. सं.
 ७, ४, २०, १; तै. ब्रा. ३, ९, ४, ३
 के ते अग्ने रिपवे ५, १२, ४
 के ते नर इन्द्र १०, ५०, ३
 केतेन शर्मन्सचते ८, ६०, १८

के मे मयिकं वि यवन्त ५, २, ५
 केश्यश्विं केशी १०, १३६, १; नि. १२, २६
 के छा नरः श्रेष्ठतमा ५, ६१, १
 को अग्निमीद्रे हविषा १, ८४, १८; नि. १४, २७
 को अद्धा वेद क इह प्र वोचत् कुत १०, १२९, ६; तै. ब्रा.
 २, ८, ९, ५
 को अद्धा वेद क इह प्र वोचद्देवां ३, ५४, ५
 को अद्य नर्यो देवकामः ४, २५, १
 को अद्य युङ्क्ते १, ८४, १६; साम. ३४१; अथर्व. १८, १, ६;
 तै. सं. ४, २, ११, ३; नि. १४, २५
 को अस्य वीरः सधमादमाप ४, २३, २
 को अस्य वेद प्रथमस्याहः १०, १०, ६; अथर्व. १८, १, ७
 को अस्य शुष्मं तविषीं ५, ३२, ९
 को ददर्श प्रथमं १, १६४, ४; अथर्व. ९, ९, ४
 को देवयन्तमश्ववत् १, ४०, ७
 को देवानामवो अद्या ४, २५, ३
 को नानाम वचसा ४, २५, २
 को नु मर्या अमिथितः ८, ४५, ३७; तै. आ. १, ३, १; नि. ४, २
 को नु वां मित्रावरुणावृतायन् ५, ४१, १
 को नु वां मित्रास्तुतो ५, ६७, ५
 को न्वत्र मरुतो १, १६५, १३
 को मा ददर्श कतमः १०, ५१, २
 को मृळाति कतम ४, ४३, २
 को व स्तोमं राधति १०, ६३, ६
 को वस्त्राता वसवः ४, ५५, १
 को वां दाशस्सुमतये १, १५८, २
 को वामद्या पुरुणां ५, ७४, ७
 को वामद्या करते ४, ४४, ३; अथर्व. २०, १४३, ३
 को वेद जानमेषां ५, ५३, १
 को वेद नूनमेषां ५, ६१, १४
 को वोऽन्तर्मरुत १, १६८, ५
 को वो महान्ति महता ५, ५९, ४
 को वो वर्षिष्ठ आ नरो १, ३७, ६
 क्रतुप्रावा जरिता १०, १००, ११
 क्रतूयन्ति क्रतवो १०, ६४, २
 क्रतूयन्ति क्षितयो ४, २४, ४
 क्रत्व इत्पूर्णमुदरं ८, ७८, ७
 क्रत्वः समह दीनता ७, ८९, ३
 क्रत्वा दक्षस्य तरुपो ३, २, ३
 क्रत्वा दक्षस्य रथ्यं ९, १६, २
 क्रत्वा वा अस्तु श्रेष्ठः ६, १६, २६; तै. ब्रा. २, ४, ६, २

क्रवा महीं अनुवधं १, ८१, ४; साम. ४२३
क्रवा यदस्य तविषीषु १, १२८, ५
क्रवा शुक्रभिरक्षभिः २, १०२, ८
क्रवा हि द्रोणे अज्यसे ६, २, ८
क्रवे दक्षाय नः कवे ९, १००, ५
क्रवा दमसिं प्र हिणोमि १०, १६, ९; अथर्व. १२, २, ८;
वा. य. ३५, १९

क्राणा रुद्रा मरुतो १०, ९२, ६
क्राणा रुद्रेभिर्वसुभिः १, ५८, ३
क्राणा शिशुर्महीनां ९, १०२, १; साम. ५७०; १०१३
क्रोळं वः शर्धो १, ३७, १; तै. सं. ४, ३, १३, ६; नि. ७, २
क्रोळं त्यस्य सुनृता ८, १३, ८
क्रोळो रश्म ५, १९, ५
क्रोळुर्मखो ९, २०, ७; साम. ९७४
क्व १ त्यानि नौ सख्या ७, ८८, ५
क्व १ त्या वल्गु पुरुहूताद्य ६, ६३, १
क्व १ श्री चक्रा त्रिवृतो १, ३४, ९
क्व नूनं सुदानवो ८, ७, २०
क्व नूनं कद्वो अर्थ १, ३८, २
क्व वः सुम्ना नव्यांसि १, ३८, ३
क्व १ वोऽश्वाः क्वा १ भीमवः ५, ६१, २
क्व १ स्य ते रुद्र मृळयाकुः २, ३३, ७
क्व १ स्य वीरः को अपश्यद् ५, ३०, १
क्व १ स्य वृषभे युवा ८, ६४, ७; साम. १४२
क्व १ स्या वो मरुतः १, १६५, ६; तै. ब्रा. २, ८, ३, ५
क्व सिदध कतमास्त्रिभिना १०, ४०, १४
क्व स्विदस्य रजसो महः १, १६८, ६
क्व स्विदासां कतमा पुराणी ४, ५१, ६
क्वेयथ क्वेदसि ८, १, ७; साम. २७१

क्षत्रं जिन्वत्वमुत ८, ३५, १७
क्षत्राय त्वं श्रवसे १, ११३, ६
क्षत्राय त्वमवसि ८, ३७, ६
क्षप उरश्च दीद्विहि ७, १५, ८
क्षपो राजन्नुत १, ७९, ६; साम. १५६३; वा. य. १५, ३७;
तै. सं. ४, ४, ४, ५
क्षियन्तं त्वमक्षियन्तं ४, १७, १३
क्षेति क्षेमेभिः साधुभिः ८, ८४, ९
क्षेत्रमिव वि समुः १, ११०, ५
क्षेत्रस्य पतिना वयं ४, ५७, १; तै. सं. १, १, १४, २;
नि. १०, १५

क्षेत्रस्य पते मधुमन्तं ४, ५७, २; तै. सं. १, १, १४, ३;
नि. १०, १६

क्षेत्रादपश्यं सनुतः ५, २, ४
क्षेमस्य च प्रयुजश्च ८, ३७, ५
क्षेमो न साधुः १, ६७, २

खे रथस्य खेऽनसः ८, ९१, ७; अथर्व. १४, १, ४१
गच्छतं दाशुषो गृहं ८, ८५, ६
गणानां त्वा गणपतिं २, २३, १; तै. सं. २, ३, १४, ३
गंता नो यज्ञं यज्ञियाः ५, ८७, ९
गन्तारा हि स्थोऽवसे १, १७, २
गंतैयान्ति सवना हरिभ्यां ६, २३, ४
गन्धर्व इत्या पदमस्य रक्षति ९, ८३, ४
गमद्वाजं वाजयन्निन्द्र मर्त्यः ७, ३२, ११
गमन्नसे वसुन्या हि शंसिषं १०, ४४, ५; अथर्व. २०, ९४, ५
गंभीरा उदधीरिव ३, ४५, ३; साम. १७२०
गंभीरेण न उरुणामत्रिन्प्रेषः ६, २४, ९
गयस्कानो अमीवहा १, ९१, १२; तै. सं. ४, ३, १३, ५
गर्भं धेहि सिनीवालि १०, १८४, २; अथर्व. ५, २५, ३;
शत. ब्रा. १४, ९, ४, २०

गर्भे नु नौ जनिता दंपती कः १०, १०, ५; अथर्व. १८, १, ५
गर्भे नु सं नन्वेषामवेद ४, २७, १; ऐ. आ. २, २४
गर्भे मातुः पितृष्वपिता ६, १६, ३५; साम. १३२७
गर्भे योषामदधुर्वत्समासनि १०, ५३, ११
गर्भो यज्ञस्य देवयुः ८, १२, ११
गर्भो यो अपां गर्भः १, ७०, ३
गवामिव श्रियसे शृंगमुत्तमं ५, ५९, ३
गवाशिरं मन्थिनमिन्द्र शुक्रं ३, ३२, २
गव्यन्त इन्द्रं सख्याय विप्राः ४, १७, १६
गव्यो पु णो यथा पुरा ८, ४६, १०; साम. १८६
गाथपतिं मेधपतिं १, ४३, ४
गाथश्रवसं सत्पतिं ८, २, ३८
गामङ्गेष आ ह्वयति १०, १४६, ४; तै. ब्रा. २, ५, ५, ७
गायत्रेण प्रति मिमीते अकं १, १६४, २४; अथर्व. ९, १०, १
गायत्साम नमन्यं १, १७३, १
गायन्ति त्वा गायत्रिणो १, १०, १; साम. ३४२; १३४४;
तै. सं. १, ६, १२, २; नि. ५, ५
गार्हपत्येन संत्य १, १५, १२
गाव इव ग्रामं यूयुधिरिवाश्वा १०, १४९, ४
गाव उपावतावतं ८, ७२, १२; साम. ११७; १६०१;
वा. य. १३, १९; ७१

गावश्चिद्धा समन्यवः ८, २०, २१; साम. ४०४
गावो न यूथमुप यन्ति ८, ४६, ३०
गावो भगो गाव इन्द्रो मे अच्छा ६, २८, ५; अथर्व.
४, २१, ५; तै. ब्रा. २, ८, ८, १२
गावो यवं प्रयुता अयो अक्षन् १०, २७, ८
गिरयश्चिन्ति जिहते ८, ७, ३४
गिरश्च यास्ते गिर्वाहः ८, २, ३०
गिरस्त इन्द्र ओजसा ९, २, ७; साम. १०४३
गिरा जात इह स्तुत ९, ६२, १५
गिरा य एता युनजद्धरी ते ७, ३६, ४
गिरा यदी सबंधवः ९, १४, २
गिरा ब्रह्मो न संभृतः ८, ९३, ९; साम. १२२४; अथर्व.
२०, ४७, ३; १३७, १४; तै. ब्रा. १, ५, ८, ३
गिरिर्न यः स्वतवाँ ऋषव इन्द्रः ४, २०, ६
गिराज्राज्रजमानाँ अधारय १०, ४४, ८; अथर्व. २०, ९४, ८
गिरो जुषेधामध्वरं जुषेथाँ ८, ३५, ६
गिर्वणः पाहि नः सुतं ३, ४०, ६; साम. १९५; अथर्व. २०, ६, ६
गीर्णं भुवनं तमसापगूहं १०, ८८, २
गीर्भिर्विप्रः प्रमतिमिच्छमान ७, ९३, ४; तै. ब्रा. ३, ६, ९, १
गुहा शिरो निहितमृधगक्षी १०, ७९, २
गुहा सतीरुप त्मना ८, ६, ८
गुहा हितं गुह्यं गूह्यं २, ११, ५
गूहता गुह्यं तमो १, ८६, १०
गृणाना जमदग्निना ३, ६२, १८; साम. ६६५
गृणानो अङ्गिरोभिर्दस् १, ६२, ५
गृणे तदिन्द्र ते शव ८, ६२, ८; साम. ३९१
गृभीतं ते मन इन्द्र द्विवर्हाः ७, २४, २
गृष्णामि ते सौभगत्वाय हस्तं १०, ८५, ३६; अथर्व. १४, १, ५०
गृष्टिः ससूवः स्थविरं तवागां ४, १८, १०
गृष्टगृहमहना यात्य १, १२३, ४
गृष्टमेधास आगत ७, ५२, १०; तै. सं. ४, ३, १३, ५
गृष्टो याम्यरंकृतो १०, ११९, १३
गोजिता बाहु अमितक्रतुः १, १०२, ६
गोजिज्ञः सोमो रथजिह्व ९, ७८, ४
गोत्रभिर्दं गोविदं वज्रबाहुं १०, १०३, ६; साम. १८५४;
अथर्व. ६, ९७, ३; १९, १३, ६; वा. य. १७, ३८;
तै. सं. ४, ६, ४, २
गोभिर्मिमिक्षुं दधिरे सुपारं ३, ५०, ३
गोभिर्दधीमन्ये अस्मत् ८, २, ६; नि. ५८, ३
गोभिर्वाणो अज्यते सोमरी ८, २०, ८

गोभिरेमामतिं दुरेवां १०, ४२, १०; ४३, १०; ४४, १०;
अथर्व. ७, ५०, ७; २०, १७, १०; ८९, १०; ९४, १०
गोमदश्चावद्रथवत्सुवीरं ५, ५७, ७
गोमदू पु नासत्या २, ४१, ७; वा. य. २०, ८१.
गोमद्विरण्यवद्रसु ७, ९४, ९
गोमज्ञ इन्द्रो अश्वत् २, १०५, ४; साम. ५७४; १६११
गोमज्ञः सोम वीरवत् ९, ४२, ६
गोमातरो यच्छुभयन्ते १, ८५, ३
गोमाँ अग्नेविमाँ अश्वी यज्ञः ४, २, ५; तै. सं. १, ६, ६, ४;
३, १, ११, १
गोमायुरदादजमायुरदात् ७, १०३, १०
गोमायुरेको अजमायुरेकः ७, १०३, ६
गोवित्पवस्व वसुविद्विरण्य ९, ८६, ३९; साम. २५५
गोपा इन्द्रो नृषा ९, २, १०; साम. १०४५
गोषु प्रशस्ति वनेषु धिषे १, ७०, ९
गौरमीमेदनु वत्सं मिपतं १, १६४, २८; अथर्व. ९, १०, ६;
१, ८; नि. ११, ४२
गौरीर्मिमाय सलिलानि १, १६४, ४१; अथर्व. ९, १०, २१;
१३, १, ४२; तै. ब्रा. २, ४, ६, ११; तै. आ. १, ९, ४;
नि. ११, ४०
गौर्धयति मरुतां ८, ९४, १; साम. १४९
ग्राश्च यज्ञश्च वावृधन्त ६, ६८, ४
ग्रन्थि न वि ह्य ग्रथितं ९, २७, १८
ग्रावाण उपरेष्वा १०, १७५, ३
ग्रावाणः सविता नु वो १०, १७५, ४
ग्रावाणः सोम नो हि कं ६, ५१, १४
ग्रावाणेव तदिदं जरेये २, ३९, १
ग्रावाणो अप दुच्छुनां १०, १७५, २
ग्रावाणो न सूरयः सिन्धुमात १०, ७८, ६
ग्रावा वदन्नप रक्षांसि सैधतुः १०, ३६, ४
ग्राव्णा तुज्ञो अभि द्रुतः ९, ६७, १९
ग्राव्णो ब्रह्मा युयुजानः सपर्य ५, ४०, ८
ग्रीवाभ्यस्त उणिहाभ्यः १०, १६३, २; अथर्व. २, ३३, २;
२०, ९६, १८
घृनेव विष्वग्वि जहा १, ३६, १६
घर्मा समन्ता त्रिवृतं व्यापतुः १०, ११४, १
घर्मेव मधु जठरे सनेरू १०, १०६, ८
घृतं न पूतं तनूरुपाः ४, १०, ६; तै. सं. २, २, १२, ७
घृतपृष्ठा मनोयुजो १, १४, ६
घृतप्रतीकं व ऋतस्य १, १४३, ७; तै. ब्रा. १, २, १, १२
घृतपृष्ठः सोम्या ८, ५९, ४

घृतमग्नेर्वधस्यस्य वर्धनं १०, ६९, २
घृतं पवस्व धारया ९, ४९, ३; साम. १४३७
घृतं मिसिक्षं घृतमस्य २, ३, ११; वा. य. १७, ८८; तै. आ.
१०, १०, २
घृतवती भुवनानामभिधि ६, ७०, १; साम. ३७८;
वा. य. ३४, ४५
घृतवन्तः पावक तै ३, २१, २; तै. ब्रा. ३, ६, ७, १
घृतवन्तसुप मासि १, १४२, २
घृताहवन दीदिवः १, १२, ५
घृताहवन संत्येमा १, ४५, ५
घृतेन द्यावापृथिवी अभीवृते ६, ७०, ४
घृतेनाग्निः समज्यते १०, ११८, ४
घृषुः इयेनाय कृत्वने १०, १४४, ३
घृषु पावकं वानिनं १, ६४, १२
घृतो वृत्रमतरन्नोदसी १, ३६, ८
घ्नन्मृध्राण्यप द्विषो ८, ४३, २६
चकार ता कृणवन्तु नमन्या ७, २६, ३
चक्रवांस क्रभवस्तदपृच्छत १, १६१, ४
चक्रं यदस्याप्स्वा निषत्तं १० ७३, ९; साम. ३३१
चक्रं न वृत्तं पुरुहूत वेपते ५, ३६, ३
चक्राणामः परीणहं पृथिव्या १, ३३, ८
चक्राथे हि सधयङ् नाम भद्रं १, १०८, ३
चक्रिर्विवः पवते कृत्वो रसः ९, ७७, ५
चक्रियों विश्वा भुवना ३, १६, ४
चक्षुर्नो देवः सविता १०, १५८, ३
चक्षुर्नो धेहि चक्षुषे १०, १५८, ४
चक्षुषः पिता मनसा हि धीरः १०, ८२, १; वा. य. १७, २५;
तै. सं. ४, ६, २, ४
चतस्र ई घृतदुहः सचंते ९, ८९, ५
चतुःसहस्रं गव्यस्य ५, ३०, १५
चतुर्गृध्रिदमानात् १, ४१, ९; नि. ३, १६
चतुर्देशान्ये महिमानो अस्य १०, ११४, ७
चतुर्भिः साकं नवति च नाम १, १५५, ६
चतुष्पदो युवतिः सुपेक्षाः १०, ११४, ३; तै. ब्रा.
१, २, १, २७; ३, ७, ६, ५; ७, १४
चतुर्विंशद्वाजिनो देव १, १६२, १८; वा. य. २५, ४१;
तै. सं. ४, ६, ९, ३
चतो हनश्चत्तामुतः १०, १५५, २
चत्वार ई विअति क्षेमयन्तः ५, ४७, ४
चत्वारिंशद्दशरथस्य १, १२६, ४
चत्वारि ते असुर्याणि नाम १०, ५४, ४

चत्वारि वाक्परिमिता पदानि १, १६४, ४५; अथर्व.
९, १०, २७; तै. ब्रा. २, ८, ८, ५; शत. ब्रा.
४, १, ३, १७; नि. १३, ९
चत्वारि श्रृंगा त्रयो अस्य पादा ४, ५८, ३; वा. य. १७, ११;
तै. आ. १०, १०, २; नि. १३, ७
चत्वारो मा पैजवनस्य दानाः ७, १८, २३
चत्वारो मा मशशारस्य १, १२२, १५
चनिष्टं देवा ओषधीषु ७, ७०, ४
चन्द्रमसि चन्द्ररथं हरिषतं ३, ३, ५
चन्द्रमा अपस्वन्तरा १, १०५, १; साम. ४१७; अथर्व.
१८, ४, ८९; वा. य. ३३, २०
चन्द्रमा मनसो जातः १०, ९०, १३; अथर्व. १९, ६, ७;
वा. य. ३१, १२; तै. आ. ३, १२, ६
चमूपच्छयेनः शकुनो ९, ९६, १९; साम. ११७७
चरन्वत्सो रुशन्निह ८, ७२, ५
चरित्रं हि वेरिवाच्छेदिपणं १, ११६, १५
चरुर्न यस्तमींखय ९, ५२, ३
चर्कृत्यं मरुतः पृत्सु १, ६४, १४
चर्पणीधृतं मघवानसुक्थ्यं ३, ५१, १; साम. ३७४
चाकल्ये तेन ऋपयो मनुष्याः १०, १३०, ६
चिकित्स्विन्मनसं ५, २२, ३
चिते तद्वां सुराधसा १०, १४३, ४
चित्तिमचित्तिं चिनवद् ४, २, ११; तै. सं. ५, ५, ४, ४
चित्तिरपां दमे विश्वायुः १, ६७, १०
चित्तिरा उपवर्हणं १०, ८५, ७; अथर्व. १४, १, ६
चित्र इच्छिशोस्तरुणस्य १०, ११५, १; साम. ६४
चित्र इद्राजा राजका इदन्यके ८, २१, १८
चित्रं ह यद्वां भोजनं न्वस्ति ७, ६८, ५
चित्रं तद्गो मरुतो याम २, ३४, १०
चित्रं देवानामुदगादनीकं १, ११५, १; ऐ. आ. ३, ९; अथर्व.
१३, २, ३५; २०, १०७, १४; वा. य. ७, ४१;
१३, ४६; तै. सं. १, ४, ४३, १, २, ४, ४४, ४; तै. ब्रा.
२, ८, ७, ३; तै. आ. १, ७, ६; २, १३, १; नि. १२, १६
चित्रस्ते भानुः क्रतुप्रा अभि १०, १००, १२
चित्रा वा येषु दीधितिः ५, १८, ४
चित्रैरंजिभिर्वपुषे १, ६४, ४
चित्रो यदभ्राद् श्वेतो न विष्णु १, ६६, ६
चित्रो वोऽस्तु यामः १, १७२, १
चोदयतं सूनृताः पिन्वतं धिय १०, ३९, २
चोदयिषी सूनृतानां १, ३, ११; वा. य. २०, ८५; तै. सं.
४, १, ११, २

छन्दस्तुभः कुम्भन्यवः ५, ५२, १२

छिद्यन्तमदाभ्यं ८, ८५, ५

जगता सिन्धुं दिव्यस्तभाय १, १६४, २५; अथर्व. ९, १०, ३

जगृम्भा ते दक्षिणमिन्द्र हस्तं १०, ४७, १; साम. ३१७;
तै. ब्रा. २, ८, २, ५

जघने चोद एषां ५, ६१, ३

जघन्याँ इन्द्र मित्रेणोद १, १७४, ६

जघन्याँ उ हरिभिः संभृत १, ५२, ८

जघान वृत्रं स्वधितिर्वनेव १०, ८९, ७

जघिर्वृत्रममित्रियं ९, ६१, २०; साम. ८१६

जज्ञान एव व्यबाधत स्पृधः १०, ११३, ४

जज्ञानं सप्तमातरो ९, १०२, ४; साम. १०१

जज्ञानः सोमं सहसे पपाथ ७, ९८, ३; अथर्व. २०, ८७, ३

जज्ञानो नु शतक्रतुः ८, ७७, १

जज्ञानो हरितो वृषा ३, ४४, ४

जज्ञिष इत्या गोपीथ्याय हि १०, ९५, ११

जनं वज्रिन्महि चिन् ६, १९, १२

जनयप्रोचना दिवो ९, ४२, १

जनस्य गोपा अजनिष्ट ५, ११, १; साम. ९०७; वा. य.

१५, २७; तै. सं. ४, ४, ४, २

जनाय चिष ईवत उ लोकं ६, ७३, २; अथर्व. २०, ९०, २

जनासो अग्निं दधिरे सहः १, ३६, २

जनासो वृक्तवर्हिषो ८, ५, १७

जनिता दिवो जनिता पृथिव्या ८, ३६, ४

जनिताश्चानां जनिता गवां ८, ३६, ५

जनिष्ट योषा पतयत्कनीनक १०, ४०, ९

जनिष्ट हि जेन्यो अग्ने अह्नां ५, १, ५; तै. सं. ४, १, ३, ४

जनिष्टा उग्रः सहसे तुराय १०, ७३, १; वा. य. ३३, ६४;
तै. ब्रा. २, ८, ३, ४

जनिष्ट्वा देववीतये ६, १५, १८

जनीयन्तो न्वग्रवः ७, ९६, ४; साम. १४६०; अथर्व.

१४, २, ७२

जनैश्चिह्नो मरुतस्त्वेष्येण ७, ५८, २

जने न शेष आहूयः १, ६९, ४

जनो यो मित्रावरुणा १, १२२, ९

जन्मजन्मजिहितो जातवेदा ३, १, २१

जन्मयतमभितो १, १८२, ४

जयतं च प्र स्तुतं च ८, ३५, ११

जयतामिव तन्यतुः १, २३, ११

जयेम कारे पुरुहूत कारिणः ८, २१, १२

जरतीभिरोषधीभिः ९, ११२, २

जरमाणः समिध्यसे १०, ११८, ५

जराबोध तद्विविद्धि १, २७, १०; साम. १५; १६६३;
नि. १०, ८

जातवेदसे सुनवाम सोममराति १, ९९, १; तै. आ. १०, २, १;
नि. १४, ३३

जातो अग्नी रोचते ३, २९, ७

जातो जायते सुदिनत्वे ३, ८, ५; तै. ब्रा. ३, ६, १, ३

जातो यदग्ने भुवना व्यस्यः ७, १३, ३; तै. सं. १, ५, ११, २

जानत्यहः प्रथमस्य १, १२३, ९

जानन्ति वृष्णो अरुषस्य ३, ७, ५

जानन्तो रूपमकृपन्त विप्राः १०, १२३, ४

जामिः सिंधूनां भ्रातवे १, ६५, ७

जाम्यतीतपे धनुः ८, ७२, ४

जाया तप्यते कितवस्य हीना १०, ३४, १०

जायेदस्तं मघवन्सेदयो निः ३, ५३, ४

जायेव पत्यावधि शेष मंहसे ९, ८२, ४

जिघर्ष्याग्निं हविषा २, १०, ४; वा. य. ११, २३; तै. सं.
४, १, २, ४

जिह्वां नुनुद्रेऽवतं तथा १, ८५, ११

जिह्वाश्च चरितवे मघोनी १, ११३, ५

जिह्वाभिरह नञ्मद ८, ४३, ८

जीमूतस्येव भवति प्रतीकं ६, ७५, १; वा. य. २९, ३८;
तै. सं. ४, ६, ६, १

जीवं रुदन्ति वि मयन्ते १०, ४०, १०; अथर्व. १४, १, ४६

जीवान्नो अभि घेतना ८, ६७, ५; नि. ६, २७

जुजुरुषो नासत्योत वग्निं १, ११६, १०

जुषद्व्या मानुषस्य १०, २०, ५

जुषस्व नः समिधमग्ने अद्य ७, २, १

जुषस्व सप्रथस्तमं १, ७५, १; तै. ब्रा. ३, ६, ७, १

जुषस्वाम इत्या सजोषाः ५, ४, ४

जुषाणो अग्ने प्रति हर्यमेव १०, १२२, २

जुषाणो अङ्गिरस्तमेमा ८, ४४, ८

जुषेथां यज्ञमिष्टये ८, ३८, ४

जुषेथां यज्ञं बोधतं हवस्य मे विश्वेह ८, ३५, ४

जुषेथां यज्ञं बोधतं हवस्य मे सत्तो २, ३६, ६

जुष्ट इन्द्राय मत्सरः ९, १३, ८; साम. ११९४

जुष्टी नरो ब्रह्मणा वः पितृणां ७, ३३, ४; तै. ब्रा. २, ४, ३, १

जुष्टो दमूना अतिथिर्दुरोणे ५, ४, ५; अथर्व. ७, ७३, ९;
तै. ब्रा. २, ४, १, १; नि. ४, ५

जुष्टो मदीय देवतात इन्द्रो ९, ९७, १९

जुष्टो हि दूतो असि १, ४४, २; साम. १७८१
जुष्ट्वी न इन्दो सुपथा सुगानि ९, ९७, १६
जुष्टुराणां चिद्विना ८, २६, ५
जुष्टुरे वि चितयन्तो ५, १९, २; नि. ४, १९
जैतानृभिरिन्द्रः पृत्सु शूरः १, १७८, ३
जोषद्यदीमसूर्या सचध्वै १, १६७, ५
जोषा सवितर्यस्य ते १०, १५८, २
जोष्यग्ने समिधं जोष्याहुति २, ३७, ६
जोहूत्रो अग्निः प्रथमः २, १०, १
ज्ञेया भागं सहसा नो २, १०, ६
ज्मया अत्र वसवो रन्त देवा ७, ३९, ३; नि. १२, ४३
ज्यायांसमस्य यतुनस्य केतु ५, ४४, ८; नि. ६, १५
ज्येष्ठ आह चमसाद्वाकरोति ४, ३३, ५
ज्येष्ठेन सोतरिन्द्राय सोमं ८, २, २३
ज्योतिर्यज्ञस्य पवते मधुप्रियं ९, ८६, १०; साम. १०३१
ज्योतिर्यज्ञाय रोदसी अनु ३, ३९, ८
ज्योतिर्वृणीत तमसो विज्ञान ३, ३९, ७
ज्योतिष्मतीमदिति धारयत् १, १३६, ३
ज्योतिष्मन्तं केतुमन्तं ८, ५८, ३
त आदित्या आ गता सर्वतातये भूत १, १०६, २
त आदित्या आ गता सर्वतातये वृधे नो १०, ३५, ११
त आदित्यास उरवो २, २७, ३
त आयजन्त द्रविणं समस्या १०, ८२, ४; वा. य. १७, २८;
तै. सं. ४, ६, २, २; नि. ६, १५
त इदुग्राः शवसा धृष्णुषेणाः ६, ६६, ६
त इद्वानां सधमाद आसन् ७, ७६, ४
त इद्वेदि सुभग त आहुति ८, १९, १८
त इक्षिण्यं हृदयस्य प्रकेतैः ७, ३३, ९
त इन्वस्य मधुमद्वि विप्र ३, ३२, ४
त उक्षितासो महिमामं १, ८५, २
त उग्रास वृषण ८, २०, १२
त ऊ पु णो महो यजत्राः १०, ६१, २७
तं यजं वर्हिषि १०, ९०, ७; अथर्व. १९, ६, ११; वा. य.
३१, ९; तै. आ. ३, १२, ३
तं यज्ञसाधमपि १, १२८, २
तं युजायां मनसो यो १, १८३, १
तं युवं देवावशिना ४, १५, १०
तं व इन्द्रं चितिनं ६, १९, ४
तं व इन्द्रं न सुकृतम् ६, ४८, १४
तं वः शर्धं रथानाम् ५, ५३, १०

तं वः शर्धं रथेशुभम् ५, ५६, ९
तं वः शर्धं मरुतं २, ३०, ११
तं वः सखायः सं ६, २३, ९
तं वः सखायो मदाय ९, १०५, १; साम. ५६९; १०९८
तं वर्धयन्तो मतिभिः १०, ६७, ९; अथर्व. २०, ९१, ९
तं वश्रताथा १, ६६, ९; नि. १०, २१
तं वां रथं वयमद्या हुवेम पृथुजयम् ४, ४४, १; अथर्व.
२०, १४३, १
तं वां रथं वयमद्या हुवेम स्त्रोमैः १, १८०, १०
तं वृधन्तं मारुतं ६, ६६, ११
तं वेधां मेधयाह्वन् ९, २६, ३
तं वो दस्ममृतीषहम् ८, ८८, १; साम. २३६; ६८५;
अथर्व. २०, ९, १; ४९, ४; वा. य. २६, ११
तं वो दीर्घायुशोचिषं ५, १८, ३
तं वो धिया नव्यस्या ६, २२, ७; अथर्व. २०, ३६, ७
तं वो धिया परमथा ६, ३८, ३
तं वो महो महाययम् ८, ७०, ८
तं वो वाजानां पतिं ८, २४, १८; साम. १६८६; अथर्व.
२०, ६४, ६
तं वो विं न द्रुषदम् १०, ११५, ३
तं शरमासो अरुपासो ७, ९७, ६
तं शश्वतीषु मातृषु ४, ७, ६
तं शिशीता सुवृक्तिभिः ८, ४०, १०
तं शिशीता स्वध्वरम् ८, ४०, ११
तं शुभ्रमग्निमवसे ३, २६, २
तं सखायः पुरोरुचम् ९, २८, १२; साम. १६८०; नि. ५, १५
तं सध्रीचीरुतयो ६, ३६, ३; तै. ब्रा. २, ४, ५, २
तं सबाधो यतस्तुच ३, २७, ६; तै. ब्रा. ३, ६, १, ३
तं सानावधि जामयो ९, २६, ५
तं सिन्धवो मरुतरं १०, ३०, ९
तं सुप्रतीकं सुदशम् ६, १५, १०; तै. सं. २, ५, १२, ५
तं सुष्टुत्या विवासे ८, १६, ३; अथर्व. २०, ४४, ३
तं सोतारो धनस्पृतं ९, ६२, १८
तं स्या रथं मघवन् १, १०२, ३
तं हिन्वन्ति मव्ययुतं ९, ५३, ४; साम. १७१७
तं हि शश्वन्त ईळते ५, १४, ३; तै. सं. ४, ३, १३, ८
तं हि स्वरानं वृषमं ८, ६१, २; साम. १२३४; अथर्व.
२०, ११३, २
तं हुवेम यतस्तुचः ८, २३, २०
तं होतारमध्वरस्य ७, १६, १२; साम. १५१४
तस्मा न भूणिः १, ६६, २

तक्षयत्त उशना १, ५१, १०
 तक्षयदी मनसो ९, ९७, २२; साम. ५३७
 तक्षत्रासत्याभ्यां १, २०, ३
 तक्षत्रं सुवृत्तं १, १११, १
 तं गायया पुराण्या ९, ९९, ४; साम. १६३३
 तं गावो अभ्यनूषत ९, २६, २
 तं गीर्भिर्वाचमीक्ष्यम् ९, ३५, ५
 तं गूर्तयो नेमश्चिपः १, ५६, २
 तं गूर्धया ८, १९, १; साम. १०९; १६८७
 तं गोभिर्बुध्पणं रसं ९, ६, ६
 तं वेमिस्था (०। अर्थं चिद्) ८, ६९, १७; अथर्व. २०, ९२, १४
 तं वेमिस्था (०। होत्राभिः) १, ३६, ७
 तच्चक्षुर्देवहितं ७, ६६, १६; वा. य. ३६, २४; तै. आ. ४, ४२, ५
 तच्चित्रं राध आ भरोपो ७, ८१, ५
 तत्तं मे अपः १, ११०, १; तै. ब्रा. ३, ७, ११, २
 तत्तुर्विर्वीरो नयों विचेताः ६, २४, २
 तत्तृदानाः सिन्धवः ५, ५३, ७
 तत्त इन्द्रियं परमं पराचैः १, १०३, १
 तत्तदभिर्वयो दधे ८, ३९, ४
 तत्तदिदक्षिनोः १, ४६, १२
 तत्तदिदस्य पौंस्यं १, १५५, ४
 तत्तु ते दंसो १, ६९, ८
 तत्तु प्रयः प्रत्यथा ते १, १३२, ३
 तत्ते भद्रं यत् १, ९४, १४
 तत्ते यज्ञो अजायत ८, ८९, ६; साम. १४३०
 तत्ते सहस्व ईमहे ८, ४३, ३३
 तत्त्वा यामि ब्रह्मणा १, २४, ११; वा. य. १८, ४९; २१, २;
 तै. सं. २, १, ११, ६
 तत्त्वा यामि सुवीर्यम् ८, ३, ९; अथर्व. २०, ९, ३; ४९, ६
 तत्रो अपि प्राणीयत ८, ५६, ४
 तत्सविता वोऽमृतत्वं १, ११०, ३
 तत्सवितुर्वरेण्यम् ३, ६२, १०; साम. १४६२; वा. य. ३, ३५;
 २२, ९, ३०, २; ३६, ३; तै. सं. १, ५, ६, ४;
 ४, १, ११, १; तै. आ. १, ११, २
 तत्सवितुर्वृणीमहे वयं ५, ८२, १; तै. आ. १, ११, ३
 तत्सु नः शर्म यच्छता ८, १८, १२
 तत्सु नः सविता भगो (०। इन्द्रो) ४, ५५, १०
 तत्सु नः सविता भगो (०। शर्म) ८, १८, ३
 तत्सु नो नव्यं सन्यस ८, ६७, १८
 तत्सु नो विश्वे (०। बृहस्पति) ६, ४५, ३३
 तत्सु नो विश्वे (०। मरुतः) ८, ९४, ३

तत्सु वां मित्रावरुणा ५, ६२, २; तै. ब्रा. २, ८, ६, ६
 तत्सूर्य रोदसी उमे ८, २५, २१
 तत्सूर्यस्य देवत्वं १, ११५, ४; अथर्व. २०, १२३, १;
 वा. य. ३३, ३७; तै. ब्रा. २, ८, ७, १; नि. ४, ११
 तथा तदस्तु सोमपाः १, ३०, १२
 तदमे चक्षुः प्रति १०, ८७, १२; अथर्व. ८, ३, २१
 तदमं युष्मत्ता भर ८, १९, १५; साम. ११३
 तदद्य वाचः प्रथमं १०, ५३, ४; नि. ३, ८
 तदद्या चित्त उक्थिनो ८, १५, ६; साम. ८८२; अथर्व.
 २०, ६१, ३
 तदज्ञाय तदपसे ८, ४७, १६
 तदस्तु मित्रावरुणा ५, ४७, ७; अथर्व. १९, ११, ६
 तदस्मै नव्यमङ्गिरस्वद् २, १७, १
 तदस्य प्रियमभि १, १५४, ५; तै. ब्रा. २, ४, ६, २
 तदस्यानीकमुत चारु २, ३५, ११
 तदस्येदं पश्यता १, १०३, ५
 तदित्सधस्थमभि चारु १०, ३२, ४
 तदित्समानमाशाते १, २५, ६
 तदिदास भुवनेषु १०, १२०, १; ऐ. आ. १, १२, अथर्व.
 ५, २, १; २०, १०७, ४; नि. १४, २४
 तदिद्वयस्य सवनं विवेरपः १०, ७६, ३
 तदिद्वयस्य चेतति ८, १३, २०
 तदिद्वदन्यद्रयो विमोचने १०, ९४, १३
 तदिन्द्र प्रेव वीर्यं १, १०३, ७
 तदिन्द्राव आ भर ८, २४, २५
 तदिज्ञत्तं तद्विवा मङ्गमाहुः १, २४, १२
 तदिन्नु ते करणं ५, ३१, ७
 तदिन्वस्य परिषद्धानो १०, ६१, १३
 तदिन्वस्य वृषभस्य ३, ३८, ७
 तदिन्वस्य सवितुः ३, ३८, ८
 तदिन्मे ऋन्तसद्रूपो १०, ३२, ३
 तदु प्रयक्षतमस्य १, ६२, ६
 तदु श्रेष्ठं सवनं १०, ७६, २
 तदुचुषे मानुषेमा १, १०३, ४
 तदु पु वामेना कृतं ५, ७३, ४
 तद्वतं पृथिवि बृहत् ५, ६६, ५
 तद्वधाना अवस्यवो ८, ६३, १०
 तद्वेवस्य सवितुर्वार्यं ४, ५३, १
 तद्वेवानां देवतमाय २, २४, ३
 तद्वि वयं धृणीमहे १०, १२६, २
 तद्वि वयं धृणीमहे १०, १२६, २
 तद्वि वयं धृणीमहे १०, १२६, २

तद्भद्रं तव दंसना ३, ९, ७
तद्वाधो अद्य सवितुर्वरेण्यं १, १५९, ५
तद् उक्थस्य बर्हणे ६, ४४, ६
तद्वाः सुजाता मरुतो १, १६६, १२
तद्वां नरा नासत्यावनुष्यात् १, १८२, ८
तद्वां नरा शंस्यं राध्यं १, ११६, ११
तद्वां नरा शंस्यं पञ्जिणेण १, ११७, ६
तद्वां नरा सनये १, ११६, १२
तद्वाभृतं रोदसी प्र ब्रवीमि १०, ७९, ४
तद्वायं वृणीमहे ८, २५, १३; नि. ५, १
तद्विप्रासो विपन्यवो १, २२, २१; साम. १६७३; वा. य. ३४, ४४
तद्विविडुहि यत्त इन्द्रो जुजोषत् ८, ९६, १२
तद्विष्णोः परमं पदं १, २२, २०; साम. १६७२; अथर्व.
७, २६, ७; वा. य. ६, ५; तै. सं. १, ३, ६, २; ४, २, ९, ३
तद्वीर्यं वो मरुतो ५, ५४, ५
तद्वो अद्य मनामहे ७, ६६, १२
तद्वो गाय सुते सचा ६, ४५, २२; साम. ११५; १६६६;
अथर्व. २०, ७८, १
तद्वो जामित्वं मरुतः १, १६६, १३
तद्वो दिवो दुहितरो विभातीः ४, ५१, ११
तद्वो यामि द्रविणं ५, ५४, १५
तद्वो वाजा ऋभवः ४, २६, ३
तनूत्यजेव तस्करा १०, ४, ६; नि. ३, १४
तनूनपाथपथ ऋतस्य १०, ११०, २; अथर्व. ५, १२, २; वा. य.
२९, २६; तै. ब्रा. ३, ६, ३, १; नि. ८, ६
तनूनपाथवमानः ९, ५, २
तनूनपादुष्यते ३, २९, ११
तनूनपादतं यते १, १८८, २
तनूष्टे वाजिन्तन्वं १०, ५६, २
तं तमिद्राधसे मह ८, ६८, ७
तन्तुं तन्वज्रजसो १०, ५३, ६; तै. सं. ३, ४, २, २
तन्तुं तन्वानमुत्तमं ९, २२, ६
तं ते मयं गृणीमसि ८, १५, ४; साम. ३८३; ८८०; अथर्व.
२०, ६१, १
तं ते यवं यथा गोभिः ८, २, ३; साम. ७३६
तं ते सोतारो रसं मदाय ९, १०९, ११; साम. १३३३
तं त्रिष्टुष्टं त्रिवंशुरे ९, ६२, १७
तं त्वा गीर्भिरुक्षया १०, ११८, ९
तं त्वा गीर्भिर्गिवैणसं २, ६, ३
तं त्वा घृतस्त्र वीमहे ५, २६, २; साम. १५४४
तं त्वाज्जनन्त मातरः ८, १०२, १७

तं त्वा दूतं कृणमहे ७, १६, ४
तं त्वा देवेभ्यो मधुमत्तमं ९, ८०, ४
तं त्वा धर्तारमोण्योः ९, ६५, ११; साम. ८०४
तं त्वा नरो दम आ १, ७३, ४
तं त्वा नृम्णानि बिभ्रतं ९, ४८, १; साम. ८३६
तं त्वा मज्जेषु ८, ४३, २०
तं त्वा मदाय घृष्वय ९, २, ८; साम. १०४४
तं त्वा मरुत्वती परि ७, ३१, ८
तं त्वा मर्ता अगृभ्रत ३, ९, ६
तं त्वा यज्ञेभिरीमहे ८, ६८, १०
तं त्वा वयं विश्ववारा १, ३०, १०
तं त्वा वयं सुध्यो ६, १, ७; तै. ब्रा. ३, ६, १०, ३
तं त्वा वयं हवामहे ८, ४३, २३
तं त्वा वयं पतिं १, ६०, ५
तं त्वा वयं पितो १, १८७, ११
तं त्वा वाजेषु वाजिनम् १, ४, ९; अथर्व. २०, ६८, ९
तं त्वा विप्रा वचोविदः ९, ६४, २३; साम. १०७७
तं त्वा विप्रा विपन्यवो ३, १०, ९
तं त्वा शोचिष्ठा दीदिवः ५, २४, ४; साम. ११०९; वा. य.
३, २६; १५, ४८; तै. सं. १, ५, ६, ३; ४, ४, ४, ८
तं त्वा समिद्धिरङ्गिरो ६, १६, ११; साम. ६६१; वा. य. ३३;
तै. सं. २, ५, ८, १; तै. ब्रा. १, २, १, १०; ३, ५, १, १
तं त्वा सहस्रचक्षसं ९, ६०, २
तं त्वा सुतेष्वाभुवो ९, ६५, २७
तं त्वा हविष्मतीः ८, ६, २७
तं त्वा हस्तिनो मधुमन्तं ९, ८०, ५
तं त्वा हिन्वन्ति वेधसः ९, २६, ६
तं दुरोषमभी नरः ९, १०१, ३; साम. ६९९
तं देवा बुधे रजसः २, २, ३
तश्च इंद्रस्तद्रुणः १, १०७, ३
तश्च इंद्रो वरुणो ७, ३४, २५; ५६, २५
तश्च प्रथं सख्यं ६, १८, ५
तं नव्यसी हृद् आ १, ६०, ३
तश्चस्तुरीपमज्जुतं १, १४२, १०; वा. य. २७, २०; तै. सं.
४, १, ८, ३; नि. ६, २१
तश्चस्तुरीपमध ३, ४, ९; ७, २, ९; तै. सं. ३, १, ११, १
तं नाकमर्यो ५, ५४, १२
तन्नु वोचाम रभसाय १, १६६, १
तन्नु सख्यं पवमानस्यास्तु ९, ९२, ५
तं तेमिभ्यो यथा ८, ७५, ५; तै. सं. २, ६, ११, १
तं नो अग्ने अभि नरो ५, ९, ७

तं नो भस्मे मघवद्भयः ७, ५, ९
 तन्नो अनर्वा सविता ५, ४९, ४
 तं नो दात मरुतो २, ३४, ७
 तन्नो देवा यच्छत १०, ३५, १२
 तं नो द्यावापृथिवी १०, ३७, ६
 तन्नो रायः पर्वताः ७, ३४, २३
 तं नो बाजा ऋभुक्षण ४, ३७, ८
 तन्नो वातो मयोभु १, ८९, ४; वा. य. २५, १७
 तन्नो वि वोचो यदि ६, २२, ४; अथर्व. २०, ३६, ४
 तं नो विश्वा अवस्युवो ९, ४३, २
 तन्नोऽहिर्बुध्न्यो अग्निः ६, ४९, १४
 तन्म ऋतमिन्द्र शूर ८, ९७, १५
 तन्मित्रस्य वरुणस्याभि १, ११५, ५; अथर्व. २०, १२३, २
 वा. य. ३३, ३८; तै. ब्रा. २, ८, ७, २
 तपन्ति शत्रुं स्वर्गं ७, ३४, १९
 तपसा ये अनाष्टयाः १०, १५४, २; अथर्व. १८, २, १६;
 तै. आ. ६, ३, २
 तपुर्जुम्भो वन आ १, ५८, ५
 तपुर्मूर्धा तपतु रक्षसो १०, १८२, ३
 तपोष्पविभ्रं विततं ९, ८३, २; साम. ८७६
 तपोष्वन्न अंतरां ३, १८, २; तै. आ. ४, ५, ५
 तम आसीत्तमसा १०, १२९, ३; तै. ब्रा. २, ८, ९, ४; नि. ७, ३
 तमग्निमस्ते ७, १, २; साम. १३७४
 तमग्ने पास्युत ६, १५, ११
 तमग्ने पृतनापहं ५, २३, २; तै. सं. १, ३, १४, ७
 तमग्नयः केशिनीः १, १४०, ८
 तमङ्गिरस्वज्जमसा ३, ३१, १९
 तमथ राधसे महे ८, ६४, १२
 तमध्वरोष्वीकते ५, १४, २
 तमन्सन्त शवस उरसवेषु १, १००, ८
 तमसृक्षन्त वाजिनं ९, २६, १
 तमर्कभिस्तं सामभिः ८, १६, ९
 तमर्वन्तं न सानसिं गृणीहि ८, १०२, १२
 तमर्वन्तं न सानसिमरुपं ४, १५, ६
 तमस्मेरा युवतयो २, ३५, ४; तै. सं. २, ५, १२, २
 तमस्य द्यावापृथिवी सचेत १०, ११३, १
 तमस्य पृक्षमुपरासु १, १२७, ५
 तमस्य मर्जयामसि ९, ९९, ३; साम. १६३२
 तमस्य राजा वरुणः १, १५६, ४
 तमस्य विष्णुर्महिमानमोज १०, ११३, २
 तमस्य भूरिजोर्धिया ९, २६, ४

तमहे वाजसातय ८, १३, ३; साम. ७४८
 तमागन्म सोभरयः ८, १९, ३२
 तमानूनं व्रजनमन्यथा ६, ३५, ५
 तमा नो अर्कममृताय ७, ९७, ५
 तमिच्छयौत्तरार्यन्ति ८, १६, ६
 तमित्यृच्छन्ति न सिमो १, १४५, २
 तमित्सखित्व १, १०, ६
 तमित्सुहृद्व्यमङ्गिरः १, ७४, ५
 तमित्स्वच्छन्ति जुह्वस्तवर्म १, १४५, ३
 तमित्स्वर्गं प्रथमं दध्न आपः १०, ८२, ६; वा. य. १७, ३०;
 तै. सं. ४, ६, २, ३
 तमिदोषा तमुपसि यविष्ठं ७, ३, ५
 तमिद्वनेषु हितेषु ८, १६, ५
 तमिद्व इन्द्रं सुहवं हुवेम ४, १६, १६
 तमिद्वर्धन्तु नो गिरो ९, ६१, १४; साम. १३३६
 तमिद्विप्रा अवस्यवः ८, १३, १७
 तमिद्वोचेम विदयेषु १, ४०, ६
 तमिन्द्रं वाजयामसि ८, ९३, ७; साम. ११९, १२२२; अथर्व.
 २०, ४७, १; १३७, १२; तै. ब्रा. १, ५, ८, ३; २, ४, १, ३
 तमिन्द्रं जोहवीमि ८, ९७, १३; साम. ४६०; अथर्व.
 २०, ५५, १; तै. ब्रा. २, ५, ८, ९
 तमिन्द्रं दानमीमहे ८, ४६, ६
 तमिन्द्र मदसा गहि ३, ४२, २; अथर्व. २०, २४, २
 तमिन्नरो वि ह्वन्ते समीके ४, २४, ३
 तमिन्वेव समना समान ४, ५, ७; नि. ६, १७
 तमीं हिन्वन्ति धीतयो १, १४४, ५
 तमीं हिन्वत्यमुवो ९, १, ८
 तमीं होतारमानुषक् ४, ७, ५
 तमीलत प्रथमं यज्ञसाधं १, ९६, ३
 तमीलिष्व य आहुतो ८, ४३, २२
 तमीलिष्व यो अर्चिषा ६, ६०, १०; साम. ११४९
 तमीमण्वीः समर्य आ ९, १, ७
 तमीमह इन्द्रमस्य रायः ६, २२, ३; अथर्व. २०, ३६, ३;
 नि. ६, ३
 तमीमहे पुरुष्टुतं ८, १३, २४
 तमी मृजन्त्यायवो ९, ६३, १७
 तमीशानं जगतः १, ८९, ५; वा. य. २५, १८
 तमुक्षमाणं राजसि २, २, ४
 तमुक्षमाणमन्यये ९, ९९, ५
 तमु ज्येष्ठं नमसा हविर्भिः ९, ९७, ३
 तमु स्वा मीतमा गिरा १, ७८, २

तमु त्वा दध्यङ् ऋषिः ६, १६, १४; वा. य. ११, ३३; तै. सं.
३, ५, ११, ३; ४, १, ३, २
तमु त्वा नूनमसुर ८, ९०, ६; साम. १४१२; नि. ५, २२
तमु त्वा नूनमीमहे ८, २४, २६
तमु त्वा पाथ्यो वृषा ६, १६, १५; वा. य. ११, ३४;
तै. सं. ३, ५, ११, ४; ४, १, ३, ३
तमु त्वा यः पुरासिथ ६, ४५, ११
तमु त्वा वाजसातमं १, ७८, ३
तमु त्वा वाजिनं नरो ९, १७, ७
तमु त्वा वृत्रहन्तमं १, ७८, ४
तमु त्वा सत्य सोमपा ६, ४५, १०
तमु धुमः ६, १०, २
तमु नः पूर्वं पितरो ६, २२, २; अथर्व. २०, ३६, २
तमु नूनं तविषीमन्तमेषां ५, ५८, १
तमु एवाम य इमा जजान ८, ९६, ५
तमु एवाम यं गिर ८, ९५, ६; साम. ८८५
तमु धुहि यः स्विपुः सुधन्वा ५, ४२, ११
तमु धुहि यो अभिभूत्योजाः ६, १८, १; तै. ब्रा. २, ८, ५, ८
तमु धुहीन्द्रं यो ह १, १७३, ५
तमु स्तुप इन्द्रं यो विदानः ६, २१, २
तमु स्तुप इन्द्रं तं गृणीषे २, २०, ४
तमु सोतारः पूर्व्यं १, १५६, ३; तै. ब्रा. २, ४, ३, ९
तमुस्त्रामिन्द्रं न १०, ६, ५
तमृतयो रणयन्च्छूरसातौ १, १००, ७
तमूर्मिमापो ७, ४७, २
तमु पु समना गिरा ८, ४१, २; नि. १०, ५
तमृत्विषा उप वाचः १, १९०, २
तमेव ऋषिं तमु १०, १०७, ६
तमोषधीर्दधिरे गर्भमृत्विषं १०, ९१, ६; साम. १८२४
तं पृच्छता स १, १४५, १
तं पृच्छन्ति वज्रहस्तं ६, २२, ५; अथर्व. २०, ३६, ५
तं पृच्छन्तोऽवरासः ६, २१, ६
तं प्रक्षथा पूर्वथा ५, ४४, १; वा. य. ७, १२; तै. सं.
१, ४, ९, १; नि. ३, १६
तं मर्जयन्ता सुक्रनुम् ८, ८४, ८; तै. सं. ३, ५, ११, ५
तं मर्ता अमर्त्यं १०, ११८, ६
तं मर्त्यजानं महिषं ९, ९५, ४
तम्बभि प्रगायत ८, १५, १; साम. ३८२, अथर्व. २०, ६१, ४;
६२, ८
तम्बभि प्रार्चतेन्द्रं ८, ९२, ५
तया पवस्व धारया यया गाव ९, ४९, २; साम. १४३६

तया पवस्व धारया यया पितो ९, ४५, ६
तयोरिदमवच्छवः ५, ८६, ३
तयोरिदवसा वयं १, १७, ६
तयोरिद् घृतवत्पयः १, २२, १४
तरणिं वो जनानां ८, ४५, २८; साम. २०४
तरणिरित्सिषासति ७, ३२, २०; साम. २३८, ८६७
तरणिर्विश्वदर्शतो १, ५०, ४; अथर्व. १३, २, १९;
२०, ४७, १६; वा. य. ३३, ३६; तै. सं. १, ४, ३१, १;
तै. भा. ३, १६, १
तरस्स मन्दी धावति १, ५८, १; साम. ५००, १०५७; नि.
१३, ६
तरस्समुद्रं पवमान ऊर्मिणा ९, १०७, १५; साम. ८५७
तरोभिर्वा विदद्वसुं ८, ६६, १; साम. २३७, ६८७
तव क्रत्वा तव तद्वसनाभिः ६, १७, ६
तव क्रत्वा तवोतिभिः २, ४, ६; साम. १०५२
तव क्रत्वा सनेयं ८, १९, २९
तव स्यौत्नानि वज्रहस्त ७, १९, ५; अथर्व. २०, ३७, ५
तव स्य इन्द्रो अन्धसो ९, ५१, ३; साम. १२२६
तव स्य इन्द्र सख्येषु बह्वयः १०, १३८, १; नि. ४, २५
तव स्यदिन्द्रियं बृहत् ८, १५, ७; साम. १६४५, अथर्व.
२०, १०६, १
तव स्यन्नयं २, २२, ४, साम. ४६६
तव स्ये अग्ने अर्चयो आजन्तो ५, १०, ५
तव स्ये अग्ने अर्चयो महि ५, ६, ७
तव स्ये अग्ने हरितो ४, ६, ९
तव स्ये पितो ददतः १, १८७, ५
तव स्ये पितो रसा १, १८७, ४
तव स्ये सोम पवमान ९, ९२, ४
तव स्ये सोम शक्तिभिः १०, २५, ५
तव त्रिधातु पृथिवी ७, ५, ४
तव त्विषो जनिम ४, १७, २
तव धुमन्तो अर्चयो ५, २५, ८
तव धारिन्द्र पौंस्यं ८, १५, ८; साम. १६४६, अथर्व.
२०, १०६, २
तव द्रप्सा उदयुत ९, १०६, ८; साम. १३२७
तव द्रप्सो नीलवान् ८, १९, ३१; साम. १८२३
तव प्रणीतीन्द्र जोहुवानान् ७, २८, ३
तव प्रत्नेभिरध्वभिः ९, ५२, २
तव प्र यक्षि संख्यां ६, १६, ८
तव प्रयाजा अनुयाजाश्च १०, ५१, ९; नि. ८, २२

तव भ्रमास आश्रया ४, ४, २; वा. य. १३, १०; तै. सं.
१, १, १४, १

तव वायव्यतस्पते ८, २६, २१; वा. य. २७, ३४

तव विश्वे सजोषसो ९, १८, ३; साम. १०९५

तव व्रते सुभगासः २, २८, २

तव शरीरं पतयिष्यन्वर्चन् १, १६३, ११; वा. य. २९, २२;
तै. सं. ४, ६, ७, ४

तव शुक्रासो अर्चयो दिवः २, ६६, ५

तव श्रिया सुदृशो ५, ३, ४

तव श्रिये मरुतो मर्जयन्त ५, ३, ३

तव श्रिये व्यजिहीत २, २३, १८

तव श्रियो वर्यस्येव १०, ९१, ५; साम. २८२

तव स्याम पुरुवीरस्य २, २८, ३

तव स्वादिष्टाग्ने ४, १०, ५

तव ह स्यदिन्द्र विश्वमाजौ ६, २०, १३

तवाने होत्रं तव २, १, २; १०, ९१, १०

तवायं सोमस्त्वमेष्टवार्द्ध ३, ३५, ६; वा. य. २६, २३

तवाहं शूर रातिभिः १, ११, ६

तवाहं सोम रारण ९, १०७, १९; साम. ५१६; २२२;

तांभ्य ब्रा. १२, ९, ३

तवाहमग्न ऊतिभिर्नेदिष्टाभिः ८, १९, २६

तवाहमग्न ऊतिभिर्मित्रस्य ५, ९, ६

तवेदं विश्वमभितः पशव्यं ७, ९८, ६; अथर्व. २०, ८७, ६;

तै. ब्रा. २, ८, २, ६

तवेदिन्द्र प्रणीतिपूत ८, ६, २२

तवेदिन्द्रावमं वसु ७, ३२, १६; साम. २७०

तवेदिन्द्राहमाशसा ८, ७८, १०

तवेदु ताः सुकीर्तयो ८, ४५, ३३

तवेमाः प्रजा दिव्यस्य रेतसः ९, ८६, २८

तवेमे सप्त सिन्धवः ९, ६६, ६

तवोतिभिः सचमाना ५, ४२, ८

तस्मा अभिर्भारत ४, २५, ४

तस्मा अरं गमाम वो १०, ९, ३; साम. १८३९; अथर्व.

१, ५, ३; वा. य. ११, ५२; ३६, १६; तै. सं. ४, १,

५, १; ५, ६, १, ४; ७, ४, १९, ४; तै. आ. ४, ४२, ४,

१०, १, १२

तस्मा अर्पति दिव्या २, २५, ४

तस्मा इवास्ये हविः ७, १०२, ३; तै. ब्रा. २, ४, ५, ६

तस्मा इद्विधे धुनयंत २, २५, ५

तस्मा इवा अजायन्त १०, ९०, १०; अथर्व. १९, ६, ११;

वा. य. ३१, ८; तै. आ. ३, १२, ५

तस्माद्यज्ञासर्वहुत ऋचः १०, ९०, ९; अथर्व. १९, ६, १३;

वा. य. ३१, ७, तै. आ. ३, १२, ४

तस्माद्यज्ञासर्वहुतः संभृतं १०, ९०, ८; अथर्व. १९, ६, १४;

वा. य. ३१, ६; तै. आ. ३, १२, ४

तस्माद्विराळजायत १०, ९०, ५; अथर्व. १९, ६, ९; वा. य.

३१, ५; तै. आ. ३, १२, २

तस्मिन्ना वेशया गिरो १, १७६, २

तस्मिन्नि सन्त्यूतयो ८, ४६, ७

तस्मै तवस्यमनु २, २०, ८

तस्मै नूनमभिद्यवे ८, ७५, ६; तै. सं. २, ६, ११, २

तस्य ते वाजिनो वयं ९, ६५, ९

तस्य धुमौ असद्रथो ८, ३१, ३

तस्य वज्रः क्रंदति १, १००, १३

तस्य वयं सुमतौ ६, ४७, १३; १०, १३१, ७; अथर्व.

७, ९२, १; २०, १२५, ७; वा. य. २०, ५२; तै. सं.

१, ७, १३, ५; नि. ६, ७

तस्याः समुद्रा १, १६४, ४२; तै. ब्रा. २, ४, ६, ११; नि. ११, ४१

तस्येदर्वन्तो रंहयंत ८, १९, ६

तस्येदिह स्तवथ वृष्णयानि ४, २१, २

ता अन्नत वयुनं ५, ४८, २

ता अभि सन्तमस्तुतं ९, ९, ५

ता अस्य ज्येष्ठमिन्द्रियं १०, १२४, ८

ता अस्य नमसा सहः १, ८४, १२; साम. १००७; अथर्व.

२०, १०९, ३

ता अस्य पृशनायुवः १, ८४, ११; साम. १००६; अथर्व.

२०, १०९, २

ता अस्य वर्णमायुवो २, ५, ५

ता अस्य सुदोहसः ८, ६९, ३; वा. य. १२, ५५; १५, ६०;

तै. सं. ४, २, ४, ४; तै. ब्रा. ३, ११, ६, २

ता आ चरन्ति समना ४, ५१, ८

ता इन्वेव समना ४, ५१, ९

ता इ वधन्ति मरुस्य १, १५५, ३

तां वां धेनुं न १, १३७, ३

तां वो देवाः सुमतिं ५, ४१, १८

तां सु ते कीर्तिम् १०, ५४, १

ता कर्मापतरास्मै १, १७३, ४

ता गृणीहि नमस्येभिः ६, ६८, ३

ता घा ता भद्रा उपसः ४, ५१, ७

ता जिह्या सदमेदं ६, ६७, ८

तां जुषस्व गिरं मम ३, ६२, ८

ता त इन्द्र महतो ४, २२, ५

ता तू ते सत्या तुवि ४, २२, ६
ता ते गृणन्ति वेधसो ४, २२, ११
ता न आ वोळ्ळमश्चिना २, ४१, ९; वा. य. २०, ८३
ता नः शक्तं पार्थिवस्य ५, ६८, ३; साम. ११४५; १४६५
ता नः स्तिपा तनूपा ७, ६६, ३
ता नव्यसो जरमाणस्य ६, ६२, ४
ताँ आ रुद्रस्य मीळ्ळुपो ७, ५८, ५; नि. ४, १५
ताँ आशिरं पुरोळाशं ८, २, ११
ताँ हवानो महि २, ३४, १४
तानीदहानि बहुलान्यासन् ७, ७६, ३
ताँ उशतो वि बोधय १, १२, ४
ता नृभ्य आ सौश्रवसा ६, १२, ५
ता नो अद्य वनस्पती १, २८, ८
ता नो रास्र्वातिषाचो ७, ३४, २२; नि. ६, १४
ता नो वाजवतीरिष ६, ६०, १२; साम. ११५१
तान्पूर्वया निविदा १, ८९, ३; वा. य. २५, १६
तान्यजत्रो कृतावृधो १, १४, ७
तान्वन्दस्व मरुतस्त्वाँ ८, २०, १४
तान्वो महो मरुत २, ३४, ११
ता बाहवा सुचेनुना ५, ६४, २
तामिरा गच्छतं नरो ६, ६०, ९; साम. ९९३
तामिरायातं वृषणोप ८, २२, १२
तामिरायातमूतिभिः ८, ५, २४
ता भुज्युं विभिरद्भ्यः ६, ६२, ६
ता भूतिपाशावनृभ्य ७, ६५, ३
ताभ्यां विश्वस्य राजसि ९, ६६, २
तामग्ने अस्मे इषं ७, ५, ८
ता मन्दसाना मनुषो १०, ४०, १३; अथर्व. १४, २, ६
तामस्य रीतिं ५, ४८, ४
ता महान्ता सदस्पती १, २१, ५
ता माता विश्ववेदसा ८, २५, ३
ता मित्रस्य प्रशस्तये १, २१, ३
ता मे अश्विना सनीनां ८, ५, ३७
ता मे अश्व्यानां ८, २५, २३
तां पृषन्विषवतमा १०, ८५, ३७; अथर्व. १४, २, ३८
नि. ३, २१
तां पूष्णाः सुमतिं वय ६, ५७, ६
ता यज्ञमा शुचिभिश्चक्रमा ६, ६२, २
ता यज्ञेषु प्र शंसते १, २१, २
ता योधिष्टमभि गा ६, ६०, २
ता राजाना शुचिप्रता ६, १६, २४

ता वज्रिणं मन्दिनं १०, ९६, ६; अथर्व. २०, ३१, १
तावदुषो राधो अस्मभ्यं ७, ७९, ४
ता वर्तिर्यातं जयुषा १०, ३९, १३
ता वल्गूदस्ता पुरु ६, ६२, ५
ता वां वास्तून्धुमसि १, १५४, ६; वा. य. ६, ३, १. सं.
१, ३, ६, १; नि. २, ७
ता वां विश्वस्य गोपा ८, २५, १
ता वां सम्यगदुह्याणे ५, ७०, २; साम. ९८६
ता वां गीर्भिर्विपन्यवः ७, ९४, ६; साम ८०२
ता वां धियोऽवसे ४, ४१, ८
ता वां नरा स्ववसे १, ११८, १०
ता वामद्य तावपरं १, १८४, १
ता वामद्य हवामहे ८, २६, ३
ता वामियानोऽवसे ५, ६५, ३
ता वामेषे रथानां इन्द्राग्नी ५, ८६, ४
ता वामेषे रथानां उर्वीम् ५, ६६, ३
ता वां मित्रावरुणा १०, १३२, २
ता विप्रं धैथे ६, ६७, ७
ताविदा चिदहानां ८, २२, १३
ताविदुशंसं मर्यं ७, ९४, १२
ताविदोषा ता उपसि ८, २२, १४
ता विद्वांसा हवामहे वां १, १२०, ३
ता वृधन्तावनु धून् ५, ८६, ५
ता सम्राजा धृतासुती २, ४१, ६; साम. ९१२; नि. २, १३
ता सानसी शवसाना ७, ९३, २
ता सुजिह्वा उप ह्वये १, १३, ८
ता सुदेवाय दाशुषे ८, ५, ६
ता ह त्यद्वर्तिर्यद् ६, ६२, ३
ता हि क्षत्रं धारयेथे ६, ६७, ६
ता हि क्षत्रमविदुतं ५, ६६, २
ता हि देवानामसुग ता ७, ६५, २
ता हि मध्यं भराणां ८, ४०, ३
ता हि शश्वत ईळत ७, ९४, ५; साम. ८०१
ता हि श्रेष्ठवर्चसा ५, ६५, २
ता हि श्रेष्ठा देवताना ६, ६८, २
ता हुवे ययोरिदं ६, ६०, ४; साम. ८५३
तिग्मजम्भाय तरुणाय ८, १९, २२
तिग्मं चिदेम ६, ३, ४
तिग्ममायुधं मरुतां ८, ९६, ९
तिग्ममेको विभतिं ८, २९, ५
तिग्मा यदन्तरशनिः ४, १६, १७

विष्णुयुधौ तिरमहेती ६, ७४, ४
तिरः पुरु चिदश्विना ३, ५८, ५
तिरश्चीनो विततो १०, १२९, ५; वा. य. ३३, ७४; तै. ब्रा.
२, ८, ९, ५
तिष्ठा सु कं मघवन् ३, ५३, २
तिष्ठा हरी रथ आ ३, ३५, १; तै. ब्रा. २, ७, १३, १
तिष्ठः क्षपाक्षिः १, ११६, ४; तै. आ. १, १०, ३
तिष्ठो देवार्वाहिरिदं वरीय १०, ७०, ८
तिष्ठो देष्टाय १०, ११४, २
तिष्ठो धावः सवितुः १, ३५, ६
तिष्ठो धावो निहिता ७, ८७, ५
तिष्ठो भूमीधोरयन् २, २७, ८; तै. सं. २, १, ११, ५
तिष्ठो मातृस्त्रीन्पितृन् १, १६४, १०; अथर्व. ९, ९, १०
तिष्ठो यदसं शरदः १, ७२, ३; तै. ब्रा. २, ४, ५, ६
तिष्ठो यदस्य समिधः ३, २, ९
तिष्ठो वाच ईरयति प्र वह्निः ९, ९७, ३४; साम. ५२५;
८५९; नि. १४, १४
तिष्ठो वाच उदीरते ९, ३३, ४; साम. ४७१; ८६९
तिष्ठो वाचः प्र वद ७, १०१, १
तीक्ष्णेनाग्ने चक्षुषा १०, ८७, ९; अथर्व. ८, ३, ९
तीक्ष्ण्याभिवयसो १०, १६०, १; अथर्व. २०, ९६, १
तीव्राः सोमास आ गहि सुतासो ८, ८२, ८
तीव्राः सोमास आ गह्याशीर्वतः १, २३, १
तीव्रान्वोषान्कृण्वते ६, ७५, ७; वा. य. २९, ४४; तै. सं.
४, ६, ६, ३
तीव्रो वो मधुमौ अयं २, ४१, १४
तुमो ह भुज्युमश्विनो १, ११६, ३; तै. आ. १, १०, २
तुचे तनाय तस्मिन् ८, १८, १८; साम. ३९५
तुजे नस्तने पर्वताः ५, ४१, ९
तुजेतुजे य १, ७, ७; अथर्व. २०, ७०, १३; नि. ६, १८
तुभ्यं वाता अभिप्रियः ९, ३१, ३
तुभ्यं शुक्रासः शुचयस्तु १, १३४, ५
तुभ्यं श्रोतन्त्यध्रिगो ३, २१, ४; तै. ब्रा. ३, ६, ७, २
तुभ्यं सुतास्तुभ्यमु १०, १६०, २; अथर्व. २०, ९६, २
तुभ्यं सोमाः सुता इमे ८, ९३, २५; साम. २१३
तुभ्यं स्लोका घृत ३, २१, ३; तै. ब्रा. ३, ६, ७, २
तुभ्यं हिन्वानो वसिष्ठ २, ३६, १
तुभ्यं गावो घृतं ९, ३१, ५
तुभ्यं घेत्ते जना ८, ४३, २९
तुभ्यं ता अङ्गिरस्तम ८, ४३, १८; वा. य. १२, ११६;
तै. सं. १, ३, १४, ३; तै. ब्रा. ३, ७, १, १

तुभ्यं दक्ष कविक्रतो ३, १४, ७
तुभ्यमग्ने पर्यवहन् १०, ८५, ३८; अथर्व. १४, २, १
तुभ्यमुषासः शुचयः १, १३४, ४
तुभ्यं पयो यत् १, १२१, ५
तुभ्यं ब्रह्माणि गिर ३, ५१, ६
तुभ्यं भरन्ति क्षितयो ५, १, १०; तै. ब्रा. २, ४, ७, ९
तुभ्यायं सोमः परिपूतो १, १३५, २
तुभ्यायमद्रिभिः सुतो ८, ८२, ५
तुभ्येदमग्ने मधुमत्तमं ५, ११, ५
तुभ्येदमिन्द्र परि विच्यते १०, १६७, १
तुभ्येदिन्द्र मरुत्वते ८, ७६, ८
तुभ्येदिन्द्र स्व ओक्ते ३, ४२, ८; अथर्व. २०, २४, ८
तुभ्येदिमा सवना ७, २२, ७; अथर्व. २०, ७३, १
तुभ्येदेते बहुला १, ५४, ९
तुभ्येदेते मरुतः ५, ३०, ६
तुभ्येसा भुवना कवे ९, ६२, २७; साम. ७७७
तुरण्यवोऽङ्गिरसो ७, ५२, ३
तुरण्यवो मधुमन्तं ८, ५१, १०; साम. १६१०; अथर्व.
२०, ११९, २
तुरीयं नाम यज्ञियं ८, ८०, ९
तुविक्षं ते सुकृतं ८, ७७, ११; नि. ६, ३३
तुविम्रीवो वणोदरः ८, १७, ८; अथर्व. २०, ५, २
तुविम्रीवो वृषभो वावृधानो ५, २, १२
तुविशुष्म तुविक्रतो ८, ६८, २; साम. १७७२
तूतुजानो महेमते ८, १३, ११
तुर्वक्त्रो जीयान् ६, २०, ३
तृणस्त्र्यस्य तु विशः १, १७२, ३
तृतीये धानाः सवने ३, ५२, ६
तृदिला अतृदिलासो १०, ९४, ११
तृपु यदक्षा तृपुगा ४, ७, ११
तृष्टमेतत्कटुकमेतत् १०, ८५, ३४; अथर्व. १४, १, २९
तृष्टामया प्रथमं १०, ७५, ६
ते अज्येष्ठा अकनिष्ठास ५, ५९, ६
ते अद्रयो दशयंत्रास १०, ९४, ८
ते अस्त्रभ्यं शर्म १, ९०, ३
ते अस्य सन्तु केतवो ९, ७०, ३; साम. १४२५
ते आचरन्ती समनेव ६, ७५, ४; वा. य. २९, ४१;
तै. सं. ४, ६, ६, २; नि. ९, ४०
ते क्षोणीभिररुणेभिः २, ३४, १३
ते गव्यता मनसा ४, १, १५
ते मा राजानो अमृतस्य १०, ९३, ४

ते घेदमे स्वाध्वो ये त्वा ८, १९, १७
 ते घेदमे स्वाध्वोऽहा विश्वा ८, ४३, ३०
 ते चिद्धि पूर्वोरभि ७, ४८, ३
 ते जज्ञिरे दिव ऋष्यास १, ६४, २
 ते जानत स्त्रमोक्यं ८, ७२, १४; साम. १४८१
 तेजिष्ठया तपनी २, २३, १४
 तेजिष्ठा यस्यारतिः ६, १२, ३
 ते ते अग्ने त्वोता ६, १६, २७
 ते ते देव नेतः ५, ५०, २
 ते ते देवाय दाशतः ७, १७, ७
 ते त्वा मदा अमदन् १, ५३, ६; अथर्व. २०, २१, ६
 ते त्वा मदा इंद्र मादयन्तु ७, २३, ५; अथर्व. २०, १२, ५
 ते त्वा मदा बृहदिन्द्र ६, १७, ४
 ते दक्षग्वाः प्रथमा २, ३४, १२
 ते न आस्तो वृकाणां ८, ६७, १४
 ते न इंद्रः पृथिवी ६, ५१, ११
 ते नः पूर्वास उपरास ९, ७७, ३
 ते नः सन्तु युजः सदा ८, ८३, २
 ते नः सहस्त्रिं रायि ९, १३, ५; साम. ११९२
 तेन नासत्या गतं १, ४७, ९
 तेन नो वाजिनीवसू परावतः ८, ५, ३०
 तेन नो वाजिनीवसू पथे ८, ५, २०
 तेन सत्येन जागृतम् १, २१, ६
 तेन स्तोम्य आ भर ८, ७७, ८
 ते नस्त्राध्वं ते ८, ३०, ३
 ते नूनं नोऽयमूतये १०, १२६, ३
 ते नो अर्धतो हवनश्रुतो १०, ६४, ६; वा. य. ९, १७;
 तै. सं. १, ७, ८, २
 ते नो गृणाने सहिनी १, १६०, ५
 ते नो गोपा अपाच्यः ८, २८, ३
 ते नो नावसुरूप्यत ८, २५, ११
 ते नो अद्रेण शर्मणा ८, १८, १७
 ते नो मित्रो वरुणो अर्यमा ५, ४१, २
 ते नो रत्नानि धत्तन १, २०, ७
 ते नो रायो युमतो वाजवतः ६, ५०, ११
 ते नो रुद्रः सरस्वती ६, ५०, १२
 ते नो वसूनि काम्या ५, ६१, १६
 ते नो वृष्टि दिवस्पति ९, ६५, २४; साम. ११६५
 ते प्रत्नासो व्युष्टिषु ९, २८, ११
 तेभ्यो गोधा अयथ १०, २८, ११
 तेभ्यो शुम्नं बृहद्यशः ५, ७९, ७

ते म आहुय आययुः ५, ५३, ३
 ते मन्वत प्रथमं नाम धेनोः ४, १, १६
 ते मर्त्यजत दहवांसो अग्निं ४, १, १४
 ते मायिनो ममिरे १, १५९, ४
 ते राया ते सुवीर्यैः ४, ८, ६
 तेऽरुणेभिर्वरमागैः १, ८८, २
 ते रुद्रासः सुमखा ५, ८७, ७
 तेऽवदन् प्रथमा १०, १०९, १; अथर्व. ५, १७, १
 तेऽवर्धन्त स्वतवसो १, ८५, ७; तै. सं. ४, १, ११, ३
 तेऽविंदन्मनसा १०, १८१, ३
 ते विश्वा दाशुषे वसु ९, ६४, ६; साम. १०३६
 ते वो हृदे मनसे ४, ३७, २
 तेषां हि चित्रमुक्थ्यं ८, ६७, ३
 तेषां हि मग्ना महतां १०, ६५, ३
 ते सत्येन मनसा गोपतिं १०, ६७, ८; अथर्व. २०, ९१, ८
 ते सत्येन मनसा दीध्यानाः ७, ९०, ५
 तै सीषपन्त जोषम् ७, ४३, ४
 ते सुतासो मदिन्तमाः ९, ६७, १८; साम. १८११
 ते सूनवः स्वपसः १, १५९, ३
 ते सोमादो हरी १०, ९४, ९; नि. २, ५
 ते स्पंद्रासो नोक्षणो ५, ५२, ३
 ते स्याम देव वरुण ७, ६६, ९; साम. १०६९
 ते स्याम ये अग्नये ४, ८, ५
 ते हि द्यावापृथिवी भूरिरेतसः १०, ९२, ११
 ते हि द्यावापृथिवी मातरा १०, ६४, १४
 ते हि द्यावापृथिवी विश्व १, १६०, १
 ते हिन्विरे अरुणं ८, १०१, ६
 ते हि पुत्रासो अदितेः ८, १८, ५
 ते हि प्रजाया अभरन्त १०, ९२, १०
 ते हि यज्ञेषु यज्ञियास ऊमा आदित्येन १०, ७७, ८
 ते हि यज्ञेषु यज्ञियास ऊमाः सधस्यम् ७, ३९, ४; नि. ६, १३
 ते हि वस्यो वसवानाः १, ९०, २
 ते हि श्रेष्ठवर्चसः ६, ५१, १०
 ते हि द्या वसुषो नरो ८, २५, १५
 ते हि सत्या ऋतस्पृश ५, ६७, ४
 ते हि स्थिरस्य शवसः ५, ५२, २
 तोके हिते तनय ४, ४१, ६
 तोशा बृहद्वणा हुवे ३, १२, ४; साम. १७०९
 तोशासा रथयावाना ८, ३८, २; साम. १०७४
 त्मना बृहन्तो १, ६९, १०
 त्मना समस्तु हिनोत ७, ३४, ६

सु मेघं १, ५२, १; साम. ३७७
स्यं चित्पर्वतं गिरिं ८, ६४, ५
स्यं चिदत्रिमृतजुरं १०, १४३, १
स्यं चिदणं ५, ३२, ८
स्यं चिदश्वं १०, १४३, २
स्यं चिदस्य क्रतुभिः ५, ३२, ५
स्यं चिदिस्था कल्पयं ५, ३२, ६; नि. ६, ३
स्यं चिदेपां स्वधया ५, ३२, ४
स्यं चिदा दीर्घं १, ३७, ११
स्यं नु मारुतं गणं ८, ९४, १२
स्यमु वः सन्नसाहं ८, ९२, ७; साम. १७०; १६४२
स्यमु वो अप्रहणं ६, ४४, ४; साम. ३५७
स्यमुषु वाजिनं १०, १७८, १; साम. ३३२; अथर्व. ७, ८५, १;
नि. १०, २८
स्यस्यचिन्महतो निर्मृगस्य ५, ३२, ३
स्यान्नु क्षत्रियां ८, ६७, १; तै. सं. २, १, ११, ५
स्यान्नु पतदक्षसो ८, ९४, १०
स्यान्नु ये वि रोदसी ८, ९४, ११
स्या न्वश्विना हुवे ८, १०, ३
प्रय इन्द्रस्य सोमाः ८, २, ७
प्रयः कृण्वन्ति भुवनेषु ७, ३३, ७
प्रयः केशिन १, १६४, ४४; अथर्व. ९, १०, २६; नि.
१२, २७
प्रयः कोशासश्चोतन्ति ८, २, ८
प्रयः पवयो मधुवाहने १, ३४, २
प्राता नो वोधि दृष्टान ४, १७, १७
प्रातारं स्वा तनूनां २, २३, ८
प्रातारमिन्द्रमवितारमिन्द्रं ६, ४७, ११; साम. ३३३; अथर्व.
७, ८६, १; वा. य. २०, ५०; तै. सं. १, ६, १२, ५
प्रातारो देवा अधि वोचता ८, ४८, १४
प्रायन्तामिह देवाः १०, १३७, ५; अथर्व. ४, १३, ४
प्रिशाच्छतं वर्मिण ६, २७, ६
प्रिशाद्धाम वि राजति १०, १८९, ३; साम. ६३२; १३७८;
अथर्व. ६, ३१, ३; २०, ४८, ६; वा. य. ३, ८;
तै. सं. १, ५, ३, १
प्रिः पष्टिस्वा मरुतो ८, ९६, ८
प्रिः सस मयूर्यः १, १९१, १४
प्रिः सस यदुद्यानि १, ७२, ६
प्रिः सस विष्पुलिङ्गका १, १९१, १२
प्रिः सस सखा नयो १०, ६४, ८
प्रिः समा माह्वः १०, ९५, ५; नि. ३, २१

त्रिकद्वुकेभिः पतति १०, १४, १६; अथर्व १८, २, ६;
तै. आ. ६, ५, ३
त्रिकद्वुकेषु चेतनं १० नो गिरः ८, ९२, २१; साम. ७२४;
अथर्व. २०, ११०, ३
त्रिकद्वुकेषु १० नो गिरः सदावृधम् ८, १३, १८; नि. १, १०
त्रिकद्वुकेषु महिषो २, २२, १; साम. ४५७; १४८६;
अथर्व. २०, ९५, १; तै. ब्रा. २, ५, ८, ९
त्रितः कूपे १, १०५, १७; नि. ६, २७
त्रिधा हितं पणिभिः ४, ५८, ४; वा. य. १७, ९२; तै. आ.
१०, १०, २
त्रिपञ्चाशः क्रीळति १०, ३४, ८
त्रिपाजस्यो वृषभो ३, ५६, ३
त्रिपादूर्ध्वं १०, ९०, ४; अथर्व. १९, ६, २; वा. य.
३१, ४; तै. आ. ३, १२, २
त्रिभिः पवित्रैरुपोद् ३, २६ ८
त्रिभिष्टवं देव सवितः ९, ६७, २६
त्रिमूर्धानं ससराईम १, १४६, १
त्रिरन्तरिक्षं सविता ४, ५३, ५
त्रिरश्विना सिंघुभिः १, ३४, ८
त्रिरस्यै ससधेनवो ९, ७०, १; साम. ५६०; १४२३
त्रिरस्य ता परमा ४, १, ७
त्रिरा दिवः सवितर्वायाणि ३, ५६, ६
त्रिरा दिवः सविता सोषवीति ३, ५६, ७
त्रिरुत्तमा दूणशा ३, ५६, ८
त्रिर्देवः पृथिवी ७, १००, ३; तै. ब्रा. २, ४, ३, ५
त्रिर्नो अश्विना दिव्यानी १, ३४, ६
त्रिर्नो अश्विना यजता १, ३४, ७
त्रिर्नो रथि वहतमश्विना १, ३४, ५
त्रियातुधानः प्रसितिं १०, ८७, ११; अथर्व. ८, ३, ११
त्रिर्वर्तिर्यातं त्रिरनुव्रते १, ३४, ४
त्रिवन्धुरेण त्रिवृता रथेन त्रिचक्रेण १, ११८, २
त्रिवन्धुरेण त्रिवृता रथेन यातं ८, ५८, ८
त्रिवन्धुरेण त्रिवृता सुपेशसा १, ४७, २
त्रिविष्टिधातु प्रतिमानं १, १०२, ८
त्रिश्चिदक्तोः प्र चिकितुः ७, ११, ३
त्रिश्चिन्नो अद्या १, ३४, १
त्रिषधस्था ससधातुः ६, ६१, १२
त्रिषधस्थे बर्हिषि १, ४७, ४
त्रीणि जाना परि १, ९५, ३
त्रीणि स आहुर्विधि १, १६३, ४; वा. य. २९, १५; तै. सं.
७, ६, ७, २

त्रीणि त्रितस्य धारया ९, १०२, ३; साम. १०१५
त्रीणि पदान्यधिनोः ८, ८, २३
त्रीणि पदा वि चक्रमे १, २२, १८; साम. १६७०; अथर्व.
७, २६, ५; वा. य. ३४, ४३; तै. ब्रा. २, ४, ६, १
त्रीणि राजाना विदधे ३, ३८, ६
त्रीणि शता त्री सहस्राणि ३, ९, ९; १०, ५२, ६; वा. य.
३३, ७; तै. ब्रा. २, ७, १२, २
त्रीणि शतान्यर्वतां ८, ६, ४७
त्रीणि सरांसि पृथगो ८, ७, १०
त्रीण्यायुषि तव ३, १७, ३; तै. सं. ३, २, ११, २
त्रीण्येक उरुगायो ८, २९, ७
त्री यच्छता महिषाणाम् ५, २९, ८
त्री रोचना दिव्या धारयंत २, २७, ९
त्री रोचना वरुण ५, ६९, १
त्री पथस्था सिंधवः ३, ५६, ५
अथर्वकं यजामहे ७, ५९, १२; अथर्व. १४, १, १७; वा. य.
३, ६०; तै. सं. १, ८, ६, २; नि. १४, ३५
अथर्वमा मनुषो ५, २९, १
अथर्वदायं देवहितं ४, ३७, ३
अथर्वविष्ट दाशुषो ८, ८४, ३; साम. १२४६; वा. य.
१३, ५२; १८, ७७
अथर्वं प्र भरो ६, २६, ४
अथर्वं पुरुवीरं ८, ७१, ६
अथर्वं राजेन्द्र ये च १, १७४, १
अथर्वं राजेन्द्र सुवतो ९, २०, ५; साम. ९७२
अथर्वं वरुण उत मित्रो ७, १२, ३; साम. १३०६; तै. ब्रा.
३, ५, २, ३; ६, १, ३
अथर्वं वरो सुपाग्ने ८, २३, २८
अथर्वं वर्मासि सप्रथः ७, ३१, ६; अथर्व. २०, १८, ६
अथर्वं वलस्य गोमतो १, ११, ५; साम. १२५१
अथर्वं विश्व प्रदिवः सीद ६, ५, ३
अथर्वं विप्रस्वं कविः ९, १८, २; साम. १०९४
अथर्वं विश्वस्य जगतश्चक्षुः १०, १०२, १२
अथर्वं विश्वस्य धनदा ७, ३२, १७
अथर्वं विश्वस्य मेधिरः १, २५, २०
अथर्वं विश्वा दधिषे १०, ५४, ५
अथर्वं विश्वपां वरुणासि २, २७, १०
अथर्वं विष्णो सुमतिं विश्व ७, १००, २
अथर्वं वृषा नद्य इन्द्र १, १३०, ५
अथर्वं वृषं हंद्र पृथ्वी ६, २०, ११
अथर्वं वृषा जनानां ८, १५, १०

अथर्वं शतान्यव शम्बरस्य ६, ३१, ४
अथर्वं शर्धाय महिना १०, १४७, ५
अथर्वं श्रद्धाभिर्मन्दसानः ६, २६, ६
अथर्वं सत्य इन्द्र धृष्णुरेता १, ६३, ३
अथर्वं सद्यो अपिबो जात ३, ३२, १०
अथर्वं समुद्रिया अपो ९, ६२, २६; साम. ७७६
अथर्वं समुद्रो असि विश्ववित् ९, ८६, २९
अथर्वं सिधूँरवासृजो १०, १३३, २; साम. १८०२; अथर्व.
२०, ९५, ३; नि. १, १५
अथर्वं सुतस्य पीतये १, ५, ६; अथर्व. २०, ६९, ४; तै. सं.
३, ४, ११, ४
अथर्वं सुतो नृमादनो ९, ६७, २; साम. १३२४
अथर्वं सुष्वाणो अद्रिभिः ९, ६७, ३; साम. १३२५
अथर्वं सूकरस्य दर्दहि ७, ५५, ४
अथर्वं सूरौ हरितो रामयो १, १२१, १३
अथर्वं सूर्ये न आ भज ९, ४, ५; साम. १०५१
अथर्वं सोम क्रतुभिः १, ९१, २; तै. ब्रा. २, ४, ३, ८
अथर्वं सोम तनूकृद्गयो ८, ७९, ३; वा. य. ५, ३५; तै. सं.
१, ३, ४, १
अथर्वं सोम नृमादनः ९, २४, ४; साम. ९६५
अथर्वं सोम पणिभ्य आ ९, २२, ७
अथर्वं सोम पवमानो ९, ५९, ३
अथर्वं सोम पितृभिः संविदानो ८, ४८, १३; वा. य. १९, ५४;
तै. सं. २, ६, १२, २
अथर्वं सोम प्र चिकितो १, ९१, १; वा. य. १९, ५२; तै. सं.
२, ६, १२, १
अथर्वं सोम महे १, ९१, ७; तै. ब्रा. २, ४, ५, ३
अथर्वं सोम विपश्चितं तना ९, १६, ८
अथर्वं सोम विपश्चितं पुनानो ९, ६४, २५
अथर्वं सोम सूर पृथस्तोकस्य ९, ६६, १८
अथर्वं सोमासि धायुः ९, ६७, १; साम. १३२३
अथर्वं सोमासि सपतिः १, ९१, ५; तै. सं. ४, ३, १३, १
तै. ब्रा. ३, ५, ६, १
अथर्वं ह त्वत्सप्तभ्यो जायमानो ८, ९६, १६; साम. ३२६;
अथर्व. २०, १३७, १०
अथर्वं ह त्वदप्रतिमानमोजः ८, ९६, १७; अथर्व. २०, १३७, ११
अथर्वं ह त्वदिन्द्र कुर्ममावः ७, १९, २; अथर्व. २०, ३७, २
अथर्वं ह त्वदिन्द्र चोदीः १, ६३, ४
अथर्वं ह त्वदिन्द्र सप्त १, ६३, ७
अथर्वं ह त्वदिन्द्रा रिपयन् १, ६३, ५
अथर्वं ह त्वरणया इन्द्र १०, ८९, ८

त्वं ह त्वद्वृषभ ८, ९६, १८
 त्वं ह तु त्वददमायो ६, १८, ३
 त्वं ह यद्यविष्ठय ८, ७५, ३; तै. सं. २, ६, ११, १
 त्वं हि क्षैतव्यशो ६, २, १; साम. ८४
 त्वं हि नः पिता वसो ८, ९८, ११; साम. ११७०; अथर्व.
 २०, १०८, २
 त्वं हि नस्तन्यः सोमगोपाः ८, ४८, ९
 त्वं हि मन्यो अभिभूत्योजा १०, ८३, ४; अथर्व. ४, ३२, ४
 त्वं हि मानुषे जने ५, २१, २
 त्वं हि राघस्पते ८, ६१, १४; साम. १३२२
 त्वं हि विश्वतोमुख १, ९७, ६; अथर्व. ४, ३३, ६;
 तै. आ. ६, ११, २
 त्वं हि वृत्रहक्षपां ८, ९३, ३३; साम. १७९२
 त्वं हि शश्वतीनामिन्द्र ८, ९८, ६; साम. १२४९; अथर्व.
 २०, ६४, ३
 त्वं हि शूरः सनिता १, १७५, ३; साम. १४३४
 त्वं हि ष्मा च्यावयन्नच्युता ३, ३०, ४
 त्वं हि सत्यो मघवन्नानतः ८, ९०, ४
 त्वं हि सुप्रतूरसि ८, २३, २९
 त्वं हि सोम वर्धयन् ९, ५१, ४
 त्वं हि स्तोमवर्धन ८, १४, ११; अथर्व. २०, २९, १
 त्वं होता मनुर्हितोऽग्ने १, १४, ११
 त्वं होता मनुर्हितो वह्निः ६, १६, ९
 त्वं होता मन्त्रतमो ६, ११, २
 त्वं ह्यग्ने अग्निना ८, ४३, १४; तै. सं. १, ४, ४६, ३;
 ३, ५, ११, ५
 त्वं ह्यग्ने दिव्यस्य १, १४४, ६
 त्वं ह्यग्ने प्रथमो ६, १, १; तै. ब्रा. ३, ६, १०, १
 त्वं ह्यङ्ग देव्या ९, १०८, ३; साम. ५८३; ९३८
 त्वं ह्यङ्ग ईशिष ४, ३२, ७
 त्वं ह्यहि चेरवे ८, ६१, ७; साम. २४०; १५८१
 त्वं कर्जमुत १, ५३, ८; अथर्व. २०, २१, ८
 त्वं कविं चोदयो ६, २६, ३
 त्वं कुसं क्षुण्णहृत्पु १, ५१, ६
 त्वं कुसेनाभि क्षुण्णं ६, ३१, ३
 त्वं गोत्रमङ्गिरोभ्यो १, ५१, ३
 त्वं च सोम जो वशो १, ९१, ६; तै. सं. ३, ४, ११, १
 त्वं चित्ती तव दक्षैः ८, ७९, ४
 त्वं चित्रः शम्वा ४, ३, ४
 त्वं जघन्य नमुचिं १०, ७३, ७
 त्वं जामिर्जनानां १, ७५, ४; साम. १५३६

त्वं जिगेथ न धना १, १०२, १०
 त्वदग्ने काव्या ४, ११, ३
 त्वद्धि पुत्र सहसो ३, १४, ६
 त्वद्भिषा विश आयन्नसि ७, ५, ३
 त्वद्भिषेन्द्र पार्थिवानि ६, ३१, २
 त्वद्वाजी वाजंभरो ४, ११, ४
 त्वद्विप्रो जायते ६, ७, ३
 त्वद्विश्वा सुभगा ६, १३, १
 त्वं तदुक्थं इन्द्र ६, २६, ५
 त्वं तं देव जिह्वा ६, १६, ३२
 त्वं तमग्ने अमृतत्वं १, ३१, ७
 त्वं तमिन्द्र पर्वतं न १, ५५, ३
 त्वं तमिन्द्र पर्वतं महान् १, ५७, ६; अथर्व. २०, १५, ६
 त्वं तमिन्द्र मर्त्यं ५, ३५, ५
 त्वं तमिन्द्र वावृधानो १, १३१, ७
 त्वं तं ब्रह्मणस्पते १, १८, ५
 त्वं तस्य द्वाविनो १, ४२, ४
 त्वं तौ अस्म उभयान्वि १, १८९, ७
 त्वं तौ इन्द्रोभयौ ६, ३३, ३
 त्वं तान्वृत्रहले १०, २२, १०
 त्वं तान्सं च प्रति चासि २, १, १५,
 त्वं तू न इन्द्र तं १, १६९, ४
 त्वं त्यत्पणीनां विदो ९, १११, २; साम. १५९२
 त्वं त्यमिन्द्रतो रथं १०, १७१, १
 त्वं त्यमिन्द्र मर्त्यम् १०, १७१, ३
 त्वं त्यमिन्द्र सूर्यं १०, १७१, ४
 त्वं त्या चिदच्युताग्ने ६, २, ९; तै. सं. ३, १, ११, ६
 त्वं त्या चिद्वातस्याश्वा १०, २२, ५
 त्वं त्यां न इन्द्र देव १, ६३, ८
 त्वं त्योमिरा गहि १, ३०, २२
 त्वं त्वमहयंथा १०, ९६, ५; अथर्व. २०, ३०, ५
 त्वं दाता प्रथमो ८, ९०, २; साम. १४९३; अथर्व.
 २०, १०४, ४
 त्वं दिवो धरुणं धिष १, ५६, ६
 त्वं दिवो वृद्धतः सातु १, ५४, ४
 त्वं दूतः प्रथमो १०, १२२, ५
 त्वं दूतस्त्वमु नः २, ९, २; तै. सं. ३, ५, ११, २
 त्वं दूतो अमर्त्य आ ६, १६, ६
 त्वं देवि सरस्वत्या ६, ६१, ६
 त्वं द्यां च महिषत ९, १००, ९; साम. १०१८
 त्वं धियं नमोयुजं ९, १००, ३

त्वं धुनिरिन्द्र १, १७४, ९; ६, २०, १२
 त्वं धृणो धृषता ७, १९, ३; अथर्व. २०, ३७, ३
 त्वं न इन्द्र ऋतयुः ८, ७०, १०
 त्वं न इन्द्र त्वाभिरुती २, २०, २
 त्वं न इन्द्र राया तरुषसो १, १२९, १०
 त्वं न इन्द्र राया परीणसा १, १२९, ९
 त्वं न इन्द्र वाजयुः ७, ३१, ३; साम. ७१८
 त्वं न इन्द्र शूर १०, २२, ९
 त्वं न इन्द्रा भरँ ओजो ८, ९८, १०; साम. ४०५; ११६९;
 अथर्व. २०, १०८, १
 त्वं न इन्द्रासां हस्ते ८, ७०, १२
 त्वं नः पश्चादधराद् ८, ६१, १६
 त्वं नः पाहं हसो जातवेदो ६, १६, ३०
 त्वं नः पाहं हसो दोषावस्ताः ७, १५, १५
 त्वं नः सोम विश्वतो गोपा १०, २५, ७
 त्वं नः सोम विश्वतो रक्षा १, ९१, ८; तै. सं. २, ३, १४, १
 त्वं नः सोम विश्वतो वयोधाः ८, ४८, १५
 त्वं नः सोम सुक्रतुः १०, २५, ८
 त्वं नश्चित्र ऊत्या ६, ४८, ९; साम. ४१; १६२३
 त्वं नृचक्षा असि सोम ९, ८६, ३८; साम. ९५६
 त्वं नृचक्षा वृषभानु ३, १५, ३
 त्वं नृभिर्नृमणो ७, १९, ४; अथर्व. २०, ३७, ४; तै. ब्रा.
 २, ५, ८, १०
 त्वं नो अग्न आयुषु ८, ३९, १०
 त्वं नो अग्न एषां ५, १०, ३
 त्वं नो अग्ने अग्निभिः १०, १४१, ६; साम. १५०५; अथर्व.
 ३, २०, ५
 त्वं नो अग्ने अङ्गिर स्तुतः ५, १०, ७
 त्वं नो अग्ने अद्भुत ५, १०, २
 त्वं नो अग्ने अधराद् १०, ८७, २०; अथर्व. ८, ३, १९
 त्वं नो अग्ने तव देव १, ३१, १२; वा. य. ३४, १३
 त्वं नो अग्ने पित्रोरुपस्थे १, ३१, ९
 त्वं नो अग्ने महोभिः ८, ७१, १; साम. ६
 त्वं नो अग्ने वरुणस्य ४, १, ४; वा. य. २१, ३; तै. सं.
 २, ५, १२, ३
 त्वं नो अग्ने सनये १, ३१, ८
 त्वं नो असि भारताग्ने २, ७, ५
 त्वं नो अस्या अमतेरुत ८, ६६, १४
 त्वं नो अस्या ह्यं दूर्ध्वायाः १, १२१, १४
 त्वं नो अस्या वृषसो ३, १५, २
 त्वं नो गोपाः पथिकृद् २, २३, ६

त्वं नो वायवेपामपूर्यः १, १३४, ६
 त्वं नो वृत्रहन्तमे १०, २५, ९
 त्वमग्ने ह्यं द्रो वृषभः २, १, ३
 त्वमग्ने ह्यं लिखितो जातवेदो १०, १५, १२; अथर्व. १८, ३, ४१;
 वा. य. १९, ६६; तै. सं. २, ६, १२, ५
 त्वमग्ने उरुशंसाय १, ३१, १४
 त्वमग्ने ऋभुराके २, १, १०
 त्वमग्ने अदितिर्देव २, १, ११
 त्वमग्ने गृहपतिः ७, १६, ५; साम. ६१
 त्वमग्ने त्वष्टा २, १, ५
 त्वमग्ने धुमिस्त्वमा २, १, १; वा. य. ११, २७; तै. सं.
 ४, १, २, ५; तै. आ. १०, ७६, १; नि. ६, १, १३, १
 त्वमग्ने द्रविणोदा २, १, ७
 त्वमग्ने पुरुरूपो ५, ८, ५
 त्वमग्ने प्रथमो अङ्गिरस्तमः १, ३१, २
 त्वमग्ने प्रथमो अङ्गिरा १, ३१, १; वा. य. ३४, १२
 त्वमग्ने प्रथमो मातरिश्चन १, ३१, ३
 त्वमग्ने प्रमतिस्त्वं १, ३१, १०
 त्वमग्ने प्रयतदक्षिणं १, ३१, १५
 त्वमग्ने बृहद्वयो ८, १०२, १; तै. सं. ३, ४, ११, १
 त्वमग्ने मनवे ग्राम् १, ३१, ४
 त्वमग्ने यज्ञानां ६, १६, १; साम. २; १४७४
 त्वमग्ने यज्यवे पायुः १, ३१, १३
 त्वमग्ने राजा वरुणो २, १, ४
 त्वमग्ने रुद्रो असुरो २, १, ६; तै. सं. १, ३, १४, १; तै. ब्रा.
 ३, ११, २, १
 त्वमग्ने वनुष्यतो ६, १५, १२; ७, ४, ९
 त्वमग्ने वरुणो जायसे ५, ३, १
 त्वमग्ने वसूरिह १, ४५, १; साम. ९६
 त्वमग्ने वाघते ४, २, १३
 त्वमग्ने वीरवद्यशो ७, १५, १२
 त्वमग्ने वृजिनवर्तनिं १, ३१, ६
 त्वमग्ने वृषभः १, ३१, ५
 त्वमग्ने व्रतपा असि ८, ११, १; अथर्व. १९, ५९, १; वा. य.
 ४, १६; तै. सं. १, १, १४, ४; २, ३, १
 त्वमग्ने शशमानाय १, १४१, १०
 त्वमग्ने शोचिषा चानः ७, १३, २; तै. सं. १, ५, ११, २
 त्वमग्ने सप्रथा असि ५, १३, ४; साम. १४०७; तै. ब्रा.
 २, ४, १, ६; नि. ६, ७
 त्वमग्ने सहसा १, १२७, ९
 त्वमग्ने सुभृत २, १, १२

स्वमसे सुहवो ७, १, २१
 स्वमङ्गल जरितारं ५, ३, ११
 स्वमङ्गल प्र संसिषो १, ८४, १९; साम. २४७; १७२३,
 वा. य. ६, ३७; नि. १४, २८
 स्वमध प्रथमं जायमानः ४, १७, ७
 स्वमध्वर्युक्त होतासि १, ९४, ६
 स्वमपामपिधाना वृणोरप १, ५१, ४
 स्वमपो यद्वे तुर्वशाय ५, ३१, ८
 स्वमपो यद्धृत्रं जघन्वान् ३, ३२, ६
 स्वमपो वि दुरो ६, ३०, ५
 स्वमर्यमा भवसि यत् ५, ३, २
 स्वमसि प्रज्ञस्यो ८, ११, २
 स्वमस्माकमिन्द्र विश्वध १, १७४, १०
 स्वमस्य पारे रजसो १, ५२, १२
 स्वमायसं प्रति १, १२१, ९
 स्वमाविध नर्यं तुर्वशं १, ५४, ६
 स्वमाविध सुश्रवसं १, ५३, १०; अथर्व. २०, २१, १०
 स्वमिस्तप्रथा अस्य ८, ६०, ५; साम. ४२
 स्वमिन्द्रो परि स्वव ९, ६२, ९; साम. ९८१
 स्वमिन्द्र नयो यौ १, १२१, १२
 स्वमिन्द्र प्रवृत्तिषु ८, ९९, ५; साम. ३११; १६३७; अथर्व.
 १०, १०५, १; वा. य. ३३, ६६
 स्वमिन्द्र बलादधि १०, १५३, २; साम. १२०; अथर्व.
 १०, ९३, ५; नि. ७, २
 स्वमिन्द्र यशा असि ८, ९०, ५; साम. २४८; १४११
 स्वमिन्द्र सजोषसं १०, १५३, ४; अथर्व. २०, ९३, ७
 स्वमिन्द्र क्षवित्वा अपस्कः ७, २१, ३
 स्वमिन्द्र स्वयशा ऋभुक्षाः ७, ३७, ४
 स्वमिन्द्राभिभूरसि स्वं सूर्यं ८, ९८, २; साम. १०२६;
 अथर्व. २०, ६२, ६
 स्वमिन्द्राभिभूरसि विश्वा १०, १५३, ५; अथर्व. २०, ९३, ८
 स्वमिन्द्राय विष्णवे ९, ५६, ४
 स्वमिन्द्रासि वृत्रहा १०, १५३, ३; अथर्व. २०, ९३, ६
 स्वमिमा ओषधीः सोम १, ९१, २२; वा. य. ३४, २२;
 तै. ब्रा. २, ८, ३, १
 स्वमिमा वार्या पुरु ६, १६, ५
 स्वमीशिपे वसुपते वसूनां १, १७०, ५
 स्वमीशिपे सुतानां ८, ६४, ३; साम. १३५६; अथर्व.
 १०, ९३, ३
 स्वमुत्तमास्योपधे १०, ९७, २३; अथर्व. ६, ८५, १; वा. य.
 १२, १०१
 स्वमुत्तमास्योपधे १०, ९७, २३; अथर्व. ६, ८५, १; वा. य.

स्वमुत्तमां ऋतुभिर्बद्धधानां ५, ३२, २
 स्वमेकस्य वृत्रहन् ६, ४५, ५
 स्वमेतदधारयः ८, ९३, १३
 स्वमेताजनराज्ञो द्विर्दशा १, ५३, ९; अथर्व. २०, २१, ९
 स्वमेतानि प्रपिबे १०, ७३, ८
 स्वमेतान्द्रुतो जक्षतः १, ३३, ७
 स्वं पवित्रे रजसो विधर्मणि ९, ८६, ३०
 स्वं पाहीन्द्र सहीयसो नृन् १, १७१, ६
 स्वं पिपुं मृगयं ४, १६, १३
 स्वं पुर इन्द्र चिकिद् ८, ९७, १४
 स्वं पुरं चरिष्ण्वं ८, १, २८
 स्वं पुरुषया भरा १०, ११३, १०
 स्वं पुरु सहस्राणि शतानि च ८, ६१, ८; साम. १५८२
 स्वं भगो न आ हि ६, १३, २
 स्वं भुवः प्रतिमानं पृथिव्या १, ५२, १३
 स्वं मत्स्य दोघतः १०, १७१, २
 स्वं महां इन्द्र तुभ्यं ४, १७, १
 स्वं महां इन्द्र यो १, ६३, १
 स्वं महीमवनिं विश्वधेनां ४, १९, ६
 स्वं मानेभ्य इन्द्र विश्वजन्त्या १, १६९, ८
 स्वं मायाभिरनवद्य १०, १४७, २
 स्वं मायाभिरप १, ५१, ५
 स्वया मन्यो सरथं १०, ८४, २; अथर्व. ४, ३१, १ तै. ब्रा.
 २, ४, १, १०; नि. १०, ३०
 स्वया यथा गृहसमदासो २, ४, ९
 स्वया वयं शाश्वद्दे १०, १२०, ५; अथर्व. ५, २, ५;
 २०, १०७, ८
 स्वया वयं सधम्यस्त्वोताः ४, ४, १४; तै. सं. १, २, १४, ६;
 नि. ५, १५
 स्वया वयं सुहृधा २, २३, ९; नि. ३, ११
 स्वया वयमुत्तमं २, २३, १०
 स्वया वयं पवमानेन सोम ९, ९७, ५८
 स्वया वयं मघवस्त्रिं १, १७८, ५
 स्वया वयं मघवन्पूयं १, १३२, १; नि. ५, २
 स्वया वीरेण वीरवो ९, ३५, ३
 स्वया ह स्विषुजा वयं चोदिष्टेन ८, १०२, ३
 स्वया ह स्विषुजा वयं प्रति ८, २१, ११; साम. ४०३
 स्वया हितमप्यमप्यु २, ३८, ७
 स्वया हि नः पितरः ९, ९६, ११; वा. य. १९, ५३; तै. सं.
 २, ६, १२, १
 स्वया वयं वरुणो वृत्रतो १, १४१, ९

त्वयेदिन्द्र युजा वयं ८, ९२, ३२
 त्वष्टा हुहिरे वहतुं १०, १७, १; अथर्व. १८, १, ५३;
 ३, ३१, ५; नि. १२, ११
 त्वष्टा साया वेदपसा १०, ५३, ९
 त्वष्टा यद्वज्रं सुकृतं १, ८५, ९
 त्वष्टारं वायुसृभवो १०, ६५, १०
 त्वष्टारं अग्रजां गोपां ९, ५, ९
 त्वष्टा रूपाणि हि प्रभुः १, १८८, ९
 त्वष्टुर्जासातरं वयं ८, २६, २२
 त्वां यज्ञोभिरुक्थैः १०, २४, २
 त्वां यज्ञेष्वीळते १०, २१, ६
 त्वां यज्ञेष्वृत्विजं चारुं १०, २१, ७
 त्वां यज्ञेष्वृत्विजं अग्रे ३, १०, २
 त्वां यज्ञैरवावृधन् ९, ४, ९; साम. १०५५
 त्वां रिहन्ति मातरो ९, १००, ७; साम. १०१७
 त्वां वर्धन्ति क्षितयः पृथिव्या ६, १, ५; तै. ब्रा. ३, ६, १०, २
 त्वां वाजी हवते वाजिनेयो ६, २६, २
 त्वां विश्वे अमृतं जायमानं ६, ७, ४; साम. ११४१
 त्वां विश्वे सजोपसो ५, २१, ३
 त्वां विष्णुर्हन्तव्यो ८, १५, ९; साम. १६४७; अथर्व.
 २०, १०६, ३
 त्वां शुष्मिन्पुरुहूतं वाजयं ८, ९८, १५; साम. ११७१; अथर्व.
 २०, १०८, ३
 त्वां सुतस्य पीतये ३, ४२, ९; अथर्व. २०, २४, ९
 त्वां सोमं पवमानं स्वाध्वः ९, ८६, २४
 त्वां स्तोमा अवीवृधन् १, ५, ८; अथर्व. २०, ६२, ६
 त्वां ह त्वदिन्द्राण्यसातो १, ६३, ६
 त्वां हि मद्रतममर्कसोऽर्कैः ६, ४, ७; वा. य. ३३, १३; नि. १, १७
 त्वां हि पसा चर्षणयो ६, २, २
 त्वां हि सत्यमद्रिवो ८, ४६, २
 त्वां हि सुप्तरस्तमं ८, २६, २४
 त्वां हीन्द्रावले विद्यावो ६, ३३, २
 त्वां ह्यग्रे सदमितसमन्यवः ४, १, १
 त्वां चित्रश्रवस्तम १, ४५, ६; वा. य. १५, ३१; तै. सं.
 ४, ४, ४, ३
 त्वां जना समसत्येर्विन्द्र १०, ४२, ४; अथर्व. २०, ८९, ४
 त्वादत्तेभी रुद्रं दातमेभिः २, ३३, २; तै. ब्रा. २, ८, ६, ८
 त्वां दूतमग्ने अमृतं युगयुगे ६, १५, ८; साम. १५६८
 त्वां देवेषु प्रथमं हवामहे १, १०२, ९
 त्वामग्ने आदित्यायः २, १, १३; तै. ब्रा. २, ७, १२, ६
 त्वामग्ने कृतायवः समीधि ५, ८, १

त्वामग्ने अङ्गिरसो गुहा हितं ५, ११, ६; साम. ९०८;
 वा. य. १५, २८; तै. सं. ४, ४, ४, २
 त्वामग्ने अतिथिं पूर्य विशाः ५, ८, २
 त्वामग्ने दम आ विश्पतिं २, १, ८
 त्वामग्ने धर्णांसि विश्वधा वयं ५, ८, ४
 त्वामग्ने पितरमिष्टिभिः २, १, ९
 त्वामग्ने पुष्करादधि ६, १६, १३; साम. ९; वा. य. ११, ३९,
 १५, २२; तै. सं. ३, ५, ११, ३; ४, १, ३, १;
 ४, ४, १
 त्वामग्ने प्रथमं देवयन्तो ४, ११, ५
 त्वामग्ने प्रथममायुम् १, ३१, ११
 त्वामग्ने प्रदिव आहुतं ५, ८, ७; तै. ब्रा. १, २, १, १२
 त्वामग्ने मनीषिणः सन्नाजं ३, १०, १
 त्वामग्ने मनीषिणस्त्वम् ८, ४४, १९
 त्वामग्ने मातुषीरीळते ५, ८, ३; तै. सं. ३, ३, ११, २
 त्वामग्ने यजमाना अनुयून् १०, ४५, ११; वा. य. १२, २८
 तै. सं. ४, २, २, ४
 त्वामग्ने वसुपतिं वसूनां ५, ४, १; तै. सं. १, ४, ४६, २
 त्वामग्ने वाजसातमं ५, १३, ५; तै. सं. १, ४, ४६, ३
 त्वामग्ने समिधानं यविष्ठय ५, ८, ६; तै. ब्रा. १, २, १, १२
 त्वामग्ने समिधानो वसिष्ठो ७, ९, ६; नि. ६, १७
 त्वामग्ने स्वाध्वो ६, १६, ७
 त्वामग्ने हरितो वावक्षाना ७, ५, ५
 त्वामग्ने हविष्मन्तो ५, ९, १; तै. ब्रा. २, ४, १, ४
 त्वामग्ने चरामसि ९, १, ५
 त्वामस्या व्युषि देव पूर्य ५, ३, ८
 त्वामिच्छवसस्पते ८, ६, २१
 त्वामिदन्नं वृणते त्वायवः १०, ९१, ९
 त्वामिदस्या उपसो व्युष्टिषु १०, १२२, ७
 त्वामिदा ह्यो नरो ८, ९९, १; साम. ३०२; ८१३
 त्वामिद्धि त्वावयो ८, ९२, ३३
 त्वामिद्धि सहसस्पुत्र १, ४०, २
 त्वामिद्धि हवामहे साता ६, ४६, १; साम. २३४; ८०९;
 अथर्व. २०, ९८, १; वा. य. २७, ३७; तै. सं.
 २, ४, १४, ३
 त्वामिध्वयुर्मम ८, ७८, ९
 त्वामिद् वृत्रहन्तम (०१ उग्रम्) ५, ३५, ६
 त्वामिद् वृत्रहन्तम (०१ हवन्ते) ८, ६, ३७
 त्वामिद् वृत्रहन्तम सुतावन्तो ८, ९३, २०
 त्वामीळते अजिरं ७, ११, २; तै. ब्रा. ३, ६, ८, २
 त्वामीळे अथ द्विता ६, १६, ४

स्वामुग्रमवसे चर्षणी सह ६, ४६, ६; अथर्व. २०, ८०, २
 स्वासु जातवेदसं १०, १५०, ३
 स्वासु ते दधिरे हव्यवाहं ७, १७, ६
 स्वासु ते स्वाशुवः १०, २१, २
 स्वां पूर्वा ऋषयो १०, २८, ९
 स्वां सृजन्ति दश ९, ६८, ७
 स्वा युजा तव तत्सोम सख्यः ४, २८, १
 स्वा युजा नि विदस्सूर्यस्य ४, २८, २
 स्वायेन्द्र सोमं सुषुमा सुदक्ष १, १०१, ९
 स्वावतः पुरुवसो ८, ४६, १; साम. १९३
 स्वावतो हीन्द्र ऋत्वे अस्मि ७, २५, ४
 त्विषीमन्तो अध्वरस्येव हि ६, ६६, १०
 त्वे अग्न आहवनानि ७, १, १७
 त्वे अग्ने विश्वे असृतासो २, १, १४
 त्वे अग्ने सुमतिं निक्ष १, ७३, ७; तै. ब्रा. २, ७, १२, ५
 त्वे अग्ने स्वाहुत प्रियासः ७, १६, ७; साम. ३८; वा. य.
 ३३, १४

त्वे असुर्य वसवो न्यृण्वन् ७, ५, ६
 त्वे इदग्ने सुभगे १, ३६, ६
 त्वे इन्द्राण्यभूम विप्रा २, ११, १२
 त्वे ऋतुमपि वृज्जन्ति विश्वे १०, १२०, ३; साम. १४८५;
 अथर्व. ५, २, ३, २०, १०७, ६; ऐ. आ. १, १२;
 तै. सं. ३, ५, १०, १

त्वे धर्माण आसते १०, २१, ३
 त्वे धेनुः सुदुधा जातवेदः १०, ६९, ८
 त्वे पितो महानां देवानां १, १८७, ६
 त्वे राय इन्द्र तोशतमाः १, १६९, ५
 त्वे वसुनि पुर्वणीक ६, ५, २; तै. सं. १, ३, १४, २
 त्वे वसुनि संगता ८, ७८, ८
 त्वे विश्वा तविषी सध्वनिव १, ५१, ७
 त्वे विश्वा सरस्वती २, ४१, १७
 त्वेयं रूपं कृणुत उत्तरं यत् १, ९५, ८
 त्वेयं रूपं कृणुते वर्णो अस्य ९, ७१, ८
 त्वेयं वयं रुद्रं यज्ञसाधं १, ११४, ४
 त्वेयं शर्षो न सारुतं तुविष्व ६, ४८, १५
 त्वेयं गणं तवसं ५, ५८, २

त्वेषमित्था समरणं शिमी १, १५५, २; नि. ११, ७
 त्वेषसो भूम ऋणवति ६, २, ६; साम. ८३; अथर्व.
 १८, ४, ५९

त्वेषासो अग्नेरमवन्तो १, ३६, २०
 त्वे सु पुत्र वावसो ८, ९२, १४; तै. सं. १, ४, ४६, १

त्वे सोम प्रथमा वृक्तवर्हिपः ९, ११०, ७; साम. १५०६
 त्वे ह यत्पितरश्चिन् ७, १८, १
 त्वोतासस्तवावसा ९, ६१, २४
 त्वोतासस्वा युजाप्सु ८, ६८, ९
 त्वोतासो मववर्जिद्र विप्राः ४, २९, ५
 त्वोतो वाज्यहयो १, ७४, ८

दक्षस्य वादिते जन्मनि १०, ६४, ५; नि. ११, २३
 दक्षिणावतामिदिमानि १, १२५, ६
 दक्षिणावान्प्रथमो १०, १०७, ५
 दक्षिणाश्वं दक्षिणा १०, १०७, ७
 दण्डा हवेद्रोभजनाम ७, ३३, ६
 ददानमिन्न ददभन्त १, १४८, २
 ददि रेक्णस्तन्वे ददिर्वसु ८, ४६, १५
 दधन्तुतं धनयज्ञस्य १, ७१, ३
 दधन्वे वा यदीमनु २, ५, ३; साम. ९४; तै. सं. ३, ३, ३, ३
 दधानो गोमदश्ववत् ८, ४६, ५
 दधामि ते मधुनो ८, १००, २
 दधामि ते सुतानां ८, ३४, ५
 दधिक्रां वः प्रथम ७, ४४, १
 दधिक्रामन्तिमुपसं ३, २०, ५
 दधिक्रामु नमसा बोधयन्तः ७, ४४, २
 दधिक्रावाणं बुबुधानो ७, ४४, ३
 दधिक्रावा प्रथमो वाज्यर्वा ७, ४४, ४
 दधिक्रावण इदु तु ४, ४०, १
 दधिक्रावण इष ऊर्जो ४, ३९, ४
 दधिक्रावणो अकारिणं ४, ३९, ६; साम. ३५८; अथर्व.
 २०, १३७, ३; वा. य. २३, ३२; तै. सं. १, ५, ११, ४;
 ७, ४, १९, ४; ताण्ड्य ब्रा. १, ६, १७

दधिष्ठा जठरे सुतं ३, ४०, ५; अथर्व. २०, ६, ५
 दधुष्ट्वा भृगवो मानुषे वा १, ५८, ६
 दध्यङ् ह मे जनुपं पूर्वो १, १३९, ९
 दनो विश इन्द्र १, १७४, २; नि. ६, ३१
 दभ्रं चिद्धि त्वावतः ८, ४५, ३२
 दभ्रभिश्चिच्छतीयांसं ४, ३२, ३
 दमूगसो अपसो ये सुस्ताः ५, ४२, १२
 दर्शं तु विश्वदर्शतं १, २५, १८
 दर्शनवन्न श्रुतपां अनिन्द्रान् १०, २७, ६
 दविद्युतस्या रुक्ता ९, ६४, २८; साम. ६५४
 दशक्षिपः पूर्य सीम् ३, २३, ३
 दशक्षिपो युजते बाहू ५, ४३, ४
 दश ते कलशानां ४, ३२, १९

दश मह्यं पौतकतः ८, ५६, २
 दश मासाञ्छशयानः ५, ७८, ९
 दश रथान् प्रष्टिमतः ६, ४७, २४
 दश राजानः समिता अयज्य ७, ८३, ७ -
 दश रात्रीरशिवेनानवधून् १, ११६, २४
 दश इवावा ऋधद्रयो ८, ४६, २३
 दशस्यन्ता मनवे पूर्व्य ८, २२, ६
 दशस्यन्तो नो मरुतो मृळन्तु ७, ५६, १७
 दशस्या नः पुर्वणीक होतः ६, ११, ६
 दशानामेकं कपिलं समानं १०, २७, १६
 दशावनिभ्यो दश कक्षेभ्यः १०, ९४, ७; नि. ३, ९
 दशाश्चान्दश कोशान् ६, ४७, २३
 दशेभ्यं स्वर्जुर्जनयन्त गर्भं १, ९५, २; तै. ब्रा. २, ८, ७, ४
 दसो हि ष्मा वृषणं १, १२९, ३
 दस्युञ्जिष्ठ्यैश्च पुरुहूत एवैः १, १००, १८
 दक्षा युवाकवः सुता १, ३, ३; वा. य. ३३, ५८
 दक्षा हि विश्वमानुषङ् ८, २६, ६
 दाता मे पृषतीनां ८, ६५, १०
 दादहाणो वज्रमिन्द्रो १, १३०, ४
 दाधार क्षेमं १, ६६, ३
 दाना मृगो न वारणः ८, ३३, ८; साम. १६९७; अथर्व. २०, ५३, २; ५७, १२
 दानाय मनः सोमपावन्न १, ५५, ७
 दानासः पृथुध्रवसः ८, ४६, २४
 दा नो अग्ने धिया रयिं ७, १, ५
 दा नो अग्ने बृहतो दाः २, २, ७; तै. सं. २, २, १२, ६
 दामानं विश्वचर्पणे ८, २३, २
 दादाराजे परिचत्ताय विश्व ७, ८३, ८
 दाशेभ्य कस्य मनसा ८, ८४, ५; साम. १५५०
 दासपत्नीरहिगोपा १, ३२, ११; नि. २, १७
 दिदक्षन्त उपसो ३, ३०, १३
 दिदक्षेण्यः परि काष्ठासु १, १४६, ५
 दिवः पीयूषसुचमं २, ५१, २; साम. १२२७
 दिवः पीयूषं पूर्व्य २, ११०, ८; साम. १४९४
 दिवक्षसो अग्निजिह्वा १०, ६५, ७
 दिवक्षसो धेनवो ३, ७, २
 दिवक्षिते बृहतो जातवेदः १, ५९, ५
 दिवश्चिदस्य वरिमा १, ५५, १
 दिवश्चिदा ते रुचयन्त ३, ६, ७
 दिवश्चिदा पूर्व्यां ३, ३९, २
 दिवश्चिदा धोऽमवतरेभ्यो १०, ७४, ५

दिवश्चिद् वा दुहितरं ४, ३०, ९
 दिवश्चिद्रोचनादधि ८, ८, ७
 दिवस्कण्वात इन्द्रवो १, ४६, ९
 दिवस्परि प्रथमं जज्ञे अग्निः १०, ४५, १; वा. य. १२, १८;
 तै. सं. १, ३, १४, ५; ४, २, २, १; नि. ४, २४
 दिवस्पृथिव्या अधि भवेन्दो ९, ३१, २
 दिवस्पृथिव्या पर्योज ६, ४७, २७; अथर्व. ६, १२५, १;
 वा. य. २९, ५३; तै. सं. ४, ६, ६, ५
 दिवस्पृथिव्योरव आ १०, ३५, २
 दिवा चित्तमः कृण्वन्ति १, ३८, ९; तै. सं. २, ४, ८, १
 दिवा यान्ति मरुतो भूम्याग्नि १, १६१, १४
 दिवि क्षयन्ता रजसः पृथिव्यां ७, ६४, १
 दिवि ते नाभा परमो य ९, ७९, ४
 दिवि न केतुरधि १०, ९६, ४; अथर्व. २०, ३०, ४
 दिवि मे अन्यः पक्षो १०, ११९, ११
 दिविरुपृशं यज्ञमस्माकं १०, ३६, ६
 दिवि स्वनो यतते भूम्योप १०, ७५, ३
 दिवेदिवे सङ्गीरन्त्यमर्धं ६, ४७, २१
 दिवो धर्ता भुवनस्य ४, ५३, २
 दिवो धर्तासि शुक्रः पीयूषः ९, १०९, ६; साम. १२४३
 दिवो धामभिर्वरुण ७, ६६, १८
 दिवो न तुभ्यमन्विन्द्र ३, २०, २
 दिवो न यस्य रेतसो दुधानाः १, १००, ३
 दिवो न यस्य विधतो ६, ३, ७
 दिवो न सर्गा अससृग्मह्नां २, ९७, ३०
 दिवो न सानु पिप्युपी ९, १६, ७
 दिवो न सानु स्तनयन्नचिक्र २, ८६, ९
 दिवो नाके मधुजिह्वा ९, ८५, १०
 दिवो नाभा विचक्षणो ९, १२, ४; साम. ११९९
 दिवो नो वृष्टिं मरुतो ५, ८३, ६; तै. सं. ३, १, ११, ७
 दिवो मानं नोत्सवन् ८, ६३, २
 दिवो य स्कम्भो धरुणः २, ७४, २
 दिवो रुक्म उरुचक्षा ७, ६३, ४; तै. ब्रा. २, ८, ७, ३
 दिवो वराहमरुपं १, ११४, ५
 दिवो वा सानु स्पृशता १०, ७०, ५
 दिव्यं सुपर्णं वायसं १, १६४, ५२; अथर्व. ७, ३९, १
 तै. सं. ३, १, ११, ३
 दिव्यः सुपर्णोऽव चक्षि ९, ९७, ३३
 दिव्यम्यः सदनं २, ४०, ४; तै. ब्रा. २, ८, १, ५
 दिव्या आप अग्नि यदेनम् ७, १०३, २
 दिवः सूर्या न मिनाति ३, ३०, १२

दीर्घांसमपूर्व ३, १३, ५
दीर्घं ब्रह्मकुशं १०, १३४, ६; साम. १०९१
दीर्घतन्तुर्बहुदुक्षायमग्निः १०, ६९, ७
दीर्घतमा मामतेयो १, १५८, ६
दीर्घस्ते अस्वद्वकुशो ८, १७, १०; अथर्व. २०, ५, ४
दुग्धो अदितिं स्तवयन्तो ७, १८, ८
दुरो अश्वस्य १, ५३, २; अथर्व. २०, २१, २
दुरोकशोचिः क्रतुर्ग १, ६६, ५
दुर्गे चित्रः सुगं कृधि ८, ९३, १०
दुर्मन्त्रागृतस्य नाम १०, १२, ६; अथर्व. १८, १, ३४
दुहन्ति ससैकामुप ८, ७२, ७
दुहान ऊर्ध्वदिभ्यं ९, १०७, ५; साम. ६७६
दुहानः प्रनमिष्य ९, ४२, ४; साम. ७६०
दुहीयन्मित्रधितये युवाकुः १, १२०, ९
दूणां सख्यं तव ६, ४५, २६
दूतं वो विश्ववेदसं ४, ८, १; साम. १२
दूरं किल प्रथमा १०, १११, ८
दूरमित पणयो वरीयः १०, १०८, ११
दूराधिदा वसतो ६, ३८, २
दूरादिन्द्रमनयज्ञा ७, ३३, २
दूरादिहेव यत्सती ८, ५, १; साम. २१९
दूरे तन्नाम गुह्यं पराचैः १०, ५५, १
दृढा चिदस्मा अजु दुः १, १२७, ४
दृढा चिदा वनस्पतीन् ५, ८४, ३
एतेरिव तेऽवृकमस्तु ६, ४८, १८
एतान् रुक्म उर्विया १०, ४५, ८; वा. य. १२, १; २५;
तै. सं. १, ३, १४, ५; ४, १, १०, ४; २, २, ४
एतेभ्यो यो महिना १०, ८८, ७
देवं वो अथ सवितारमेधे ५, ४९, १
देवं वो देवयज्यया ५, २१, ४
देव त्वष्टर्यन् १०, ७०, २
देवंदेवं राधसे चोदयन्ति ७, ७९, ५
देवंदेवं वोऽवस इन्द्रं इन्द्रं ८, १२, १९
देवंदेवं वोऽवसे देवंदेवं ८, २७, १३; वा. य. ३३, ९१
देवं नरः सवितारं ३, ६२, १२
देवं बहिर्वर्धमानं २, ३, ४
देवयन्तो यथा मतिं १, ६, ६; अथर्व. २०, ७०, २
देवस्वहा सविता विश्वरूपः ३, ५५, १९; नि. १०, ३४
देवस्य वयं सवितुः सवीमनि ६, ७१, २; नि. ६, ७
देवस्य सवितुर्वयं ३, ६२, ११
देवसि जगुर्ब्रह्मवय ७, १०३, ९

देवा एतस्यामवदन्त पूर्वे १०, १०९, ४; अथर्व. ५, १७, ६
देवाः कपोत इषितो १०, १६५, १; अथर्व. ६, २७, १;
नि. १, १७
देवानां युगे प्रथमे १०, ७२, ३
देवानां चक्षुः सुभगा वहन्ति ७, ७७, ३
देवानां दूतः पुरुष ३, ५४, १९
देवानां नु वयं जाना १०, ७२, १
देवानामिद्वो महत् ८, ८३, १; साम. १३८
देवानां परीरुशतीरवन्तु ५, ४६, ७; अथर्व. ७, ४९, १;
तै. ब्रा. ३, ५, १२, १; नि. १२, ४५
देवानां भद्रा सुमतिर्कजू १, ८९, २; वा. य. २५, १५;
नि. १२, ३९
देवानां माने प्रथमातिष्ठ १०, २७, २३; नि. २, २२
देवान्वसिष्ठो अमृतान् १०, ६५, १५; ६६, १५
देवान्वा यच्चकुमा १, १८५, ८
देवान्कुवे बृहच्छ्रवसः १०, ६६, १
देवाभ्यो नः परिविष्यमानाः ९, ९७, २६
देवाश्रिते अमृता जातवेदः १०, ६९, ९
देवाश्रिते असुर्य २, २३, २
देवाश्रिते असुर्याय पूर्वे ७, २१, ७
देवास आयन् परशूरविभ्रन् १०, २८, ८
देवास्त्वा वरुण मित्रो १, ३६, ४
देवासो हि ष्मा मनवे ८, २७, १४; वां. य. ३३, ९४
देवीं वाचमजनयन्त देवाः ८, १००, ११; तै. ब्रा. २, ४, ६, १०;
नि. ११, २९
देवीः षष्ठ्यैरु नः कृणोत १०, १२८, ५; अथर्व. ५, ३, ६;
तै. सं. ४, ७, १४, २
देवी दिवो दुहितरा सुशि १०, ७०, ६
देवी देवस्य रोदसी जनित्री ७, ९७, ८
देवी देवेभिर्यजते यजत्रैः ४, ५६, २
देवी यदि तविषी १, ५६, ४
देवीर्द्वारो वि अयध्वम् ५, ५, ५
देवेन नो मनसा देव १, ९१, २३; वा. य. ३४, २३
देवेभिर्देव्यदिते ८, १८, ४
देवेभिर्दिविषितो यज्ञियेभिः १०, ८८, ३
देवेभ्यः कमवृणीत मृत्युं १०, १३, ४; अथर्व. १८, ३, ४१
देवेभ्यस्त्वा मदाय कं ९, ८, ५; साम. ११८२
देवेभ्यस्त्वा वृथा पाजसे ९, १०९, २२
देवेभ्यो हि प्रथमं ४, ५४, २; वा. य. ३३, ५४
देवेर्नो देव्यदितिर्नि पातु (०। तन) १, १०६, ७
देवेर्नो देव्यदितिर्नि पातु (०। नहि) ४, ५५, ७

देवो देवानामसि मित्रो १, ९४, १३
 देवो देवान्परिभूक्ततेन १०, १२, २; अथर्व. १८, १, ३०;
 नि. ६, ४
 देवो देवाय धारयेन्द्राय ९, ६, ७
 देवो न यः पृथिवीं १, ७३, ३
 देवो न यः सविता १, ७३, २
 देवो भगः सविता रायो ५, ४२, ५
 देवो वो द्रविणोदाः ७, १६, ११; साम. ५५; १५१३
 दैवी पूर्तिर्दक्षणा देवयज्ञा १०, १०७, ३
 दैव्या होतारा प्रथमा न्यूजे ३, ४, ७; ७, ८
 दैव्या होतारा प्रथमा पुरोहित १०, ६६, १३
 दैव्या होतारा प्रथमा विदुष्टा २, ३, ७
 दैव्या होतारा प्रथमा सुवाचा १०, ११०, ७; अथर्व. ५, १२, ७;
 वा. य. २९, ३२; तै. ब्रा. ३, ६, ३, ३; नि. ८, १२
 दोहेन गामुप शिक्षा सखायं १०, ४२, २; अथर्व. २०, ८९, २
 धामिन्द्रो हरिषायसं ३, ४४, ३
 धावा चिदस्स पृथिवी २, १२, १३; अथर्व. २०, ३४, १४
 धावा नः पृथिवी हंसं २, ४१, २०; तै. सं. ४, १, ११, ४;
 नि. ९, ३८
 धावा नो अद्य पृथिवी १०, ३५, ३
 धावापृथिवी जनयस्मि १०, ६६, ९
 धावाभूमी अदिते ७, ६२, ४
 धावा यमसि पृथिवी १०, ४६, ९
 धावा ह क्षामा प्रथमे १०, १२, १; अथर्व. १८, १, २९
 धावो न यस्य पनयन्ति ६, ४, ३
 धावो न स्तुमिश्रित २, ३४, २
 धुशं सुदातुं तविपीभिरावृतं ८, ८८, २; साम. ६८६; अथर्व.
 २०, ९, २; ४९, ५
 धुतयामानं वृहतीमृतेन ५, ८०, १
 धुतानं वो अतिथिं स्वर्णं ६, १५, ४
 धुमिरक्षुभिः परिपातम १, ११२, २५; वा. य. ३४, ३०;
 तै. आ. ४, ४२, ३
 धुभिर्हितं मित्रमिव प्रयोगं १०, ७, ५
 धुमन्तमं दक्षं धेह्यसो ६, ४४, ९
 धुम्नी वां सोमो अश्विना ८, ८७, १
 धुम्नेषु पृतनाज्ये ३, ३७, ७; अथर्व. २०, १९, ७
 धौनं य इन्द्राभि भूमार्यः ६, २०, १
 धौमं पिता जनिता नाभि १, १६४, ३३; अथर्व. ९, १०, १२;
 नि. ४, २१
 धौर्वः पिता पृथिवी १, १९१, ६
 धौश्च खा पृथिवी यजियासा ३, ६, ३

धौश्च नः पृथिवी च प्रचेतसा १०, ३६, २
 धौश्चिदस्यामवाँ अहेः १, ५२, १०
 धौष्पितः पृथिवीमातर ६, ५१, ५; तै. ब्रा. २, ८, ६, ५
 द्रप्सः समुद्रमभि यजिगा १०, १२३, ८; साम. १८४८
 द्रप्समपश्यं विषुणे चरन्तं ८, ९६, १४; अथर्व. २०, १३७, ८
 द्रप्सश्चस्कन्द प्रथमो १०, १७, ११; अथर्व. १८, ४, २८;
 वा. य. १३, ५; तै. सं. ३, १, ८, ३; ४, २, ८, १;
 ९, ५; तै. आ. ६, ६, १
 द्रवतान्त उपसा ३, १४, ३
 द्रविणोदाः पिपीपति १, १५, ९; वा. य. २६, २२
 द्रविणोदा ददातु नो १, १५, ८
 द्रविणोदा द्रविणस्तुरस्य १, ९६, ८
 द्रविणोदा द्रविणसो ग्रावा १, १५, ७; नि. ८, २
 द्रापिं वसानो यजतो दिवि ९, ८६, १४
 द्रुहं जिघांसं ध्वरसमं ४, २३, ७
 द्रुहो निपत्तापृशनीचिदेवैः १०, ७२, २
 द्रवन्नः सर्पिरासुतिः २, ७, ६; वा. य. ११, ७०; तै. सं.
 ४, १, ९, २
 द्वयो अश्वे रथिनो विंशति ६, २७, ८
 द्वादश धून्यदगोक्षस्य ४, ३३, ७
 द्वादश प्रथयश्चक्र १, १६४, ४८; अथर्व. १०, ८४; नि. ४, २७
 द्वादशारं नहि तज्जराय १, १६४, ११; अथर्व. ९, ९, १३;
 नि. ४, २७
 द्वाविमौ धातौ वातः १०, १३७, २; अथर्व. ४, १३, १
 तै. ब्रा. २, ४, १, ७; तै. आ. ४, ४२, १
 द्वा सुपर्णा सयुजा सखाया १, १६४, २०; अथर्व. ९, ९, १०;
 नि. १४, ३०
 द्विता यदीं कीस्तासो १, १२७, ७
 द्विताय मृक्त्वाहसे ५, १८, २
 द्विता यो वृत्रहन्तमो ८, ९३, ३२; साम. १७९१; तै. ब्रा.
 २, ७, १३, २
 द्विता वि वध्रे सनजा १, ६२, ७
 द्विता व्यूष्यन्मृत्नस्य ९, ९४, २
 द्विधा सूनवोऽसुरं स्वविदं १०, ५६, ६
 द्विमाता होता विदयेषु ३, ५५, ७
 द्विर्यं पञ्च जीजनन्त्यवसा ४, ६, ८
 द्विर्यं पञ्च स्वयशसं ९, ९८, ६; साम. १३३०
 द्विषो नो विश्वतोमुखा १, ९७, ७; अथर्व. ४, ३३, ७;
 तै. आ. ६, ११, २
 द्वे इन्द्रस्य क्रमणे स्वर्दशो १, १५५, ५
 द्वे ते चक्रे सूर्ये १०, ८५, १६; अथर्व. १४, १, १६

हे नप्तुर्देवतः ७, १८, २२
हे विरूपे चरतः स्वर्ग्ये १, ९५, १; वा. य. ३३, ५; तै. ब्रा.
२, ७, १२, २
हेष्टि श्वरूप जाया १०, ३४, ३
हे समीची विभृतश्वरतं १० ८८, १६
हे सुती अश्वजवं पितृणां १०, ८८, १५; वा. य. १९, ४७;
तै. ब्रा. १, ४, २, ३; २, ६, ३, ५; वा. ब्रा. १४, ९, १, ४
धनं न स्पन्दं बहुलं यो अस्ते १०, ४२, ५; अथर्व. २०, ८९, ५
धनुर्हस्तादाददानो १०, १८, ९; अथर्व. १८, २, ५९-६०;
तै. आ. ६, १, ३
धन्या चिद्धि त्वे धिपणाव ६, ११, ३
धन्व च यत्कृन्तत्रं च १०, ८६, २०; अथर्व. २०, १२६, २०
धन्वना गा धन्वनाजि जये ६, ७५, २; वा. य. २९, ३९;
तै. सं. ४, ६, ६, १; नि. ९, १७
धन्वन्स्रोतः कृणुते गातुं १, ९५, १०
धर्ता दिवः पवते कृत्स्नोरसः ९, ७६, १; साम. ५५८, १२२८
धर्ता दिवो रजसस्पृष्ट ऊ ३, ४९, ४
धर्तारो दिव ऋभवः १०, ६६, १०
धर्मणा मित्रावरुणा ५, ६३, ७
धाता धातृणां भुवनस्य १०, १२८, ७; अथर्व. ५, ३, ९;
तै. सं. ४, ७, १४, ३
धानावन्तं करम्भिणं ३, ५२, १; साम. २१०; वा. य. २०, २९
धामन्ते विश्वं भुवनमधि ४, ५८, ११; वा. य. १७, ९९
धायोभिर्वा यो युज्येभिरके ६, ३, ८
धारयन्त आदित्यासो २, २७, ४; तै. सं. २, १, ११, ४
धारवरा मरुतो २, ३४, १; तै. ब्रा. २, ५, ५, ४
धासि कृण्वान ओषधीः ८, ४३, ७
धियं वो अप्सु दधिषे स्वर्पा ५, ४५, ११
धियं पूषा जिन्वतु २, ४०, ६; तै. ब्रा. २, ८, १, ६
धिया चक्रे वरेण्या ३, २७, ९; साम. १४७९
धिषा यदि धिपण्यन्तः ४, २१, ६
धिव्य वज्रं गभस्त्यो ६, ४५, १८
धिष्वा शवः शूर ये नः २, ११, १८
धीभिः सातानि काण्वस्य ८, ४, २०
धीभिरवज्रिर्वतो ६, ४५, १२
धीभिर्हिन्वन्ति वाजिनं ९, १०६, ११; साम. ९४१
धीरा स्वस्य महिना जन्मिषि ७, ८६, १
धीरासः पदं कवयो नयन्ति १, १४६, ४
धीरो ह्यस्यस्यसु ८, ४४, २९
धुनेतयः सुप्रकेतं ४, ५०, १; अथर्व. २०, ८८, २

धुनुथ यां पर्वतां दाक्षुषे ५, ५७, ३
धृतव्रता आदित्या हविषा २, २९, १
धृतव्रताः क्षत्रिया १०, ६६, ८
धृतव्रतो धनदाः सोमवृद्धः ६, १९, ५
धृपतश्चिद्वृषन्मनः ८, ६२, ५
धृपत्पिब कलशे ६, ४७, ६; अथर्व. ७, ७६, ६
धेनुः प्रत्नस्य काम्यं ३, ५८, १
धेनुं न त्वा सुयवसे दुदुक्षन् ७, १८, ४
धेनुष्ट इन्द्र सन्तना ८, १४, ३; साम. १८३६; अथर्व.
२०, २७, ३
धेनूजिन्वतमुत ८, ३५, १८
ध्रुव ज्योतिर्निहितं ६, ९, ५
ध्रुवं ते राजा वरुणो १०, १७३, ५; अथर्व. ६, ८८, २
ध्रुवं ध्रुवेण हविषा १०, १७३, ६; अथर्व. ७, ९४, १; वा. य.
७, २५; तै. सं. ३, २, ८, ६
ध्रुवा एव वः पितरो युगेयुगे १०, ९४, १२
ध्रुवा द्यौर्ध्रुवा पृथिवी १०, १७३, ४; अथर्व. ६, ८८, १;
तै. ब्रा. २, ४, २, ८
ध्रुवासु त्वासु क्षितिषु ७, ८८, ७
ध्वस्त्रयोः पुरुषन्त्योः ९, ५८, ३; साम. १०५९
नकिः परिष्टिर्मववन् ८, ८८, ६
नकिः सुदासो रथं ७, ३२, १०
नकिरस्य शचीनां ८, ३२, १५
नकिरस्य सहन्त्य १, २७, ८; साम. १४१६
नकिरिन्द्र त्वदुत्तरो ४, ३०, १; साम. २०३
नकिरेषां निदिता मर्त्येषु ३, ३९, ४
नकिर्देवा मनीमसि १०, १३४, ७; साम. १७६
नकिर्होषां जन्मिषि ७, ५६, २
नकिष्ट एता व्रता १, ६२, ७
नकिष्टं कर्मणा नशद्यस् ८, ७०, ३; साम. २४३; ११५५;
अथर्व. २०, ९२, १८
नकिष्टं कर्मणा नशद्य प्र ८, ३१, १७; तै. सं. १, ८, २२, ४
नकिष्टवद्वधीतरो १, ८४, ६; साम. ९५०
नकीं वृधीक इन्द्र ते ८, ७८, ४
नकीमिन्द्रो निकर्तवे ८, ७८, ५
नकीरेवन्तं सख्याय विन्दसे ८, २१, १४; साम. १३९०;
अथर्व. २०, ११४, २
नक्तोपासा वर्णमामेभ्याने १, ९६५; वा. य. १२, २, १७, ७०;
तै. सं. ४, १, १०, ४; ६, ५, २, ७, १२, ३
नक्तोपासा सुपेशसामिन् १, १३, ७
नक्षत्रवमरुणाः पृथ्व्यं राद १, १२१, ३

नक्षत्रोता परि सप्त १, १७३, ३
 नक्षत्र इन्द्रमवसे ८, ५४, १
 न क्षोणीभ्यां परिभवे २, १६, ३
 न वा त्वद्विगप १०, ४३, २; अथर्व. २०, १७, २
 न वा राजेन्द्र आ दमश्चः १, १७८, २
 न वा वसुनि यमते ६, ४५, २३; साम. १६६७; अथर्व.
 २०, ७८, २
 न वा स मामप जोषं जभार ४, २७, २
 न घेसम्यदा पपन ८, २, १७; साम. ७२०; अथर्व. २०, १८, २
 न जामये तान्वो रिक्थमा ३, ३१, २; नि. ३, ६
 न त इन्द्र सुमतयो न रायः ७, १८, २०
 न तं राजानावदिते कुतश्चन १०, ३९, ११
 न तं विदाथ य इमा जजान १०, ८२, ७; वा. य. १७, ३१;
 तै. सं. ४, ६, २, २; नि. १४, १०
 न तं जिनन्ति बहवो न दम्भा ४, २५, ५
 न तद्दिवा न पृथिव्या ६, ५२, १
 न तं तिरमं चन त्वजो ८, ४७, ७
 न तमहो न दुरितां कुतः २, २३, ५
 न तमहो न दुरितं देवासो १०, १२६, १; साम. ४२६
 न तमहो न दुरितानि ७, ८२, ७
 न तममे अरातयो ८, ७१, ४
 न तमभोति कश्चन १०, ६२, ९
 न तस्य मायया चन ८, २३, १५; साम. १०४
 न तस्य विद्य तदु पु १०, ४०, ११
 न ता अर्वा रेणुककाटो अश्लुते ६, २८, ४; अथर्व. ४, २१, ४;
 तै. ब्रा. २, ४, ६, ९
 न ता नशन्ति न दम्भाति ६, २८, ३; अथर्व. ४, २१, ३;
 तै. ब्रा. २, ४, ६, ९
 न ता मिनन्ति मायिनो ३, ५६, १
 न तिष्ठन्ति न नि १०, १०, ८; अथर्व. १८, १, ९; नि. ५, २
 न ते अदेवः प्रदिवो निवासते १०, ३७, ३
 न ते अन्तः शवसो ध्राव्यस्य ६, २९, ५
 न ते गिरो अपि सृप्ये तुरस्य ७, २२, ५; साम. १७९९
 न ते त इन्द्राभ्यस्मकृन् ५, ३३, ३; वा. य. १०, २२
 न ते कुरे परमा चित्रजांसि ३, ३०, २; वा. य. ३४, १९
 न ते वर्तास्ति राधस ८, १४, ४; अथर्व. २०, २७, ४
 न ते विष्णो जायमानो ७, ९९, २
 न ते सखा सख्यं वष्टयेत १०, १०, २; अथर्व. १८, १, २
 न ते सख्यं न दक्षिणं ८, २४, ५
 न त्वद्वोता पूर्वो अग्ने ५, ३, ५
 न त्वा गभीरः पुरुहूत सिन्धुः ३, ३२, १६

न त्वा देवास आशत ८, ९७, २
 न त्वा बृहन्तो अद्रयो ८, ८८, ३; साम. २९६
 न त्वा रासीषाभिश्चस्तये ८, १९, २६
 न त्वा वरन्ते अन्यथा ४, ३२, ८
 न त्वावो अन्यो दिव्यो ७, ३२, २३; साम. ६८१; अथर्व.
 २०, १२१, २; वा. य. २७, ३६
 न त्वा शतं चन हुतो ९, ६१, २७; साम. १२१५
 नदं व ओदतीनां ८, ६२, २; साम. १५१२; तै. आ. १, १३;
 न दक्षिणा वि चिकिते २, २७, ११; तै. सं. २, १, ११, ५
 नदं न भिन्नममुया १, ३२, ८
 नदस्य मा रुधतः काम १, १७९, ४; नि. ५, २
 न दुष्टुती मर्यो विन्दते ७, ३२, २१; साम. ८६८
 न देवानामति व्रतं १०, ३३, ९
 न देवानामपिहृतः ८, ३१, ७
 न द्याव इन्द्रमोजसा ८, ६, १५
 न नूनमस्ति नोऽश्वः १, १७०, १; नि. १, ६
 न नूनं ब्रह्मणामृणं ८, ३२, १६
 न पञ्चभिर्दशभिः ५, ३४, ५
 न पर्वता न नद्यो ५, ५५, ७
 नपाता शवसो सहः ८, २५, ५
 नपातो दुर्गहस्य मे ८, ६५, १२
 न पापासो मनामहे ८, ६१, ११; नि. ६, २५
 न पूषणं मेथामसि १, ४२, १०
 नक्षीभिर्यो विवस्वतः ९, १४, ५
 न प्रमिये सवितुर्देव्यस्य ४, ५४, ४
 न भोजा मरुर्न १०, १०७, ८
 नम हतुग्रं नम आ विवासे ६, ५१, ८
 न म इन्द्रेण सख्यं २, १८, ८
 नमः पुरा ते वरुणोत २, २८, ८
 न मरुक्षी सुमसत्तरा १०, ८६, ६; अथर्व. २०, १२६, ६
 नमसेतुप सीवत ९, ११, ६; साम. १४४६
 नमस्ते अग्न भोजसे ८, ७५, १०; साम. ११; १६४८;
 तै. सं. २, ६, ११, २
 नमस्यत हव्यदार्ति स्वध्वरं ३, २, ८
 न मा गरजद्यो मालृतमा १, १५८, ५
 न मा तमश्च अमज्जोत २, ३०, ७
 न मा मिमेथ १०, ३४, २
 न मृयुरासीदमृतं न १०, १२९, २; तै. ब्रा. २, ८, ९, ४;
 नि. ७, ३
 न मृषा श्रान्तं यदवन्ति देवाः १, १७९, ३
 नमो दिवे दृष्टे रोदसीभ्यां १, १३६, ६

नमो महज्जयो नमो १, २७, १३; नि. ३, २०
 नमो मित्रस्य वरुणस्य १०, ३७, १; वा. य. ४, ३५;
 तै. सं. १, २, ९, १
 नमो वाके प्रस्थिते ८, ३५, २३
 न य इषन्ते जनुषोऽया ६, ६६, ४
 न यं रिपवो न रिषण्यवो १, १४८, ५
 न यं विविक्षो रोदसी ८, १२, २४
 न यं शुक्रो न दुराशी ८, २, ५
 न यं हिसन्ति धीतयो ६, ३४, ३
 न यः संपृच्छे न पुनर्हवीतवे ८, १०१, ४
 न यजमान रिष्यसि ८, ३१, १६; तै. सं. १, ८, २२, ४
 न यं जरन्ति शरदो ६, २४, ७
 न यत्परो नान्तर २, ४१, ८; वा. य. २०, ८२
 न यत्पुरा चक्रमा कल नूनं १०, १०, ४; अथर्व. १८, १, ४
 न यं दिप्सन्ति १, २५, १४
 न यं दुध्रा वरन्ते ८, ६६, २; साम. ६८८
 नयसीद्वति द्विषः ६, ४५, ६
 न यस्य ते शवसान ८, ६८, ८
 न यस्य देवा देवता १, १००, १५
 न यस्य द्यावापृथिवी अजु १, ५२, १४
 न यस्य द्यावापृथिवी न धेन्व १०, ८९, ६; नि. ५, ३
 न यस्य वर्ता जनुषा न्वस्ति ४, २०, ७
 न यस्य सातुर्जनितो ४, ६, ७
 न यस्येन्द्रो वरुणो २, ३८, ९
 न यातव इन्द्र जजुवुर्नः ७, २१, ५; नि. ४, १९
 न युष्मे वाजबन्धवो ८, ६८, १९
 न ये दिवः पृथिव्या १, ३३, १०
 न योरुपदिदरभ्यः १, ७४, ७
 न यो वराय मरुतां १, १४३, ५
 नरा गौरेव विष्टुतं तृषाणा ७, ६९, ६
 नरा दंसिष्ठावन्नये १०, १४३, ३
 नरा वा शंसं पूषणमगोष्ठं १०, ६४, ३
 नराशंसं वाजिनं वाजयन्निह १, १०६, ४
 नराशंसं सुष्टमं १, १८, ९
 नराशंसः प्रतिधामानि २, ३, २
 नराशंसः सुपूदति ५, ५, २
 नराशंसमिह प्रियं १, १३, ३; साम १३४९
 नराशंसस्य महिमानमेषां ७, २, २; वा. य. २९, २७; तै. ब्रा.
 ३, ६, ३, १, नि. ८, ७
 नराशंसो नोऽवतु १०, १८२, २
 न रेवता पणिना सख्यमिन्द्रः ४, २५, ७

नरो ये के चासदा १०, २०, ८
 नवग्वासः सुतसोमास इन्द्रं ५, २९, १२
 नवं तु स्तोममग्नये ७, १५, ४; तै. ब्रा. २, ४, ८, १
 नव यदस्य नवतिं च भोगान् ५, २९, ६
 नव यो नवतिं पुरो ८, ९३, २; साम. १४५१; अथर्व. २०, ७, २
 न वा अरण्यानिर्हन्ति १०, १४६, ५; तै. ब्रा. २, ५, ५, ७
 न वा उ पतन्त्रियसे १, १६२, २१; वा. य. २३, १६;
 २५, ४४; तै. सं. ४, ६, ९, ४; तै. ब्रा. ३, ७, ७, १४
 न वा उ ते तन्वा तन्वं १०, १०, १२; अथर्व. १८, १, १३-१४
 न वा उ देवाः क्षुत्रमिद्वधं १०, ११७, १
 न वा उ मां वृजने वारयन्ते १०, २७, ५
 न वा उ सोमो वृजिनं ७, १०४, १३; अथर्व. ८, ४, १३
 नवानां नवतीनां १, १९१, १३
 नवा नो अरन आ भर ५, ६, ८
 न वि जानामि १. १६४, ३७; अथर्व. ९, १०, १५; नि.
 ७, ३; १४, २२
 न वीलवे नमते न स्थिराय ६, २४, ८
 न वेपसा न तन्यतेन्द्रम् १, ८०, १२
 न वो गुहा चक्रम १०, १००, ७
 नवोनवो भवति जायमानो १०, ८५, १९; अथर्व.
 ७, ८१, २; १४, १, २४; तै. सं. २, ३, ५, ३,
 ४, १४, १; नि. ११, ६
 नव्यं तदुक्थं हितं १, १०५, १५
 न संस्कृतं प्र मिमीतो ५, ७६, २; साम. १७५३
 न स जीयते मरुतो ५, ५४, ७
 न स राजा व्यथते यस्मिन् ५, ३७, ४
 न स सखा यो न ददाति सख्ये १०, ११७, ४
 न स स्त्रो दक्षो वरुण भुतिः ७, ८६, ६
 न सायकस्य चिकिते जनासः ३, ५३, २३; नि. ४, १४
 न सीमदेव आपदिषं ८, ७०, ७; साम. २६८
 न सेशे यस्य रम्बते १०, ८६, १६; अथर्व. २०, १२६, १६
 स सेशे यस्य रोमशं १०, ८६, १७; अथर्व. २०, १२६, १७
 न सोम इन्द्रमसुतो ७, २६, १
 नहि प्रभायारणः सुशेवः ७, ४, ८; नि. ३, ३
 नहि ते अग्ने वृषभ ८, ६०, १४
 नहि ते क्षत्रं न सहो १, २४, ६
 नहि ते पूर्वमक्षिपत् ६, १६, १८; साम. ७०७
 नहि ते शूर राधसो ८, ४६, ११
 नहि तेषाममा चन १०, १८५, २; वा. य. ३, ३२
 नहि त्वा रोदसी उमे १, १०, ८
 नहि त्वा शूर देवा ८, ८१, ३; साम. ७३०

नहि त्वा शूरो न तुरो ६, २५, ५
 नहि देवो न मर्यो १, १९, २
 नहि नु ते महिमनः समस्या ६, २७, ३
 नहि नु यादधीमसि १, ८०, १५
 नहि मन्युः पौरुषेय ८, ७१, २
 नहि मे अक्षिपन्न १०, ११९, ६
 नहि मे अस्त्यज्या ८, १०२, १९
 नहि मे रोदसी उमे १०, ११९, ७,
 नहि व ऊतिः पृतनासु ७, ५९, ४
 नहि वः शत्रुर्विविदे १, ३९, ४
 नहि वक्षरमं चन ७, ५९, ३; साम. २४१
 नहि वां वज्रयामहे ८, ४०, २
 नहि वामसि दूरके १, २२, ४
 नहि वो अस्त्यभको ८, ३०, १
 नहि पक्षव नो मम ८, ३३, १६
 नहि णम यद्ध वः पुरा ८, ७, २१
 नहि ण्मा ते शतं चन ४, ३१, ९
 नहि स्थूर्यनुथा यातमस्ति १०, १३१, ३; अथर्व. २०, १२५, ३
 नही नु वो मरुतो अन्त्यसे १, १६७, ९
 नह्यङ्ग नृतो त्वन् ८, २४, १२
 नह्यङ्ग पुरा चन ८, २४, १५; साम. १५११
 नह्यन्यं वळाकरं ८, ८०, १
 नह्यस्या नाम गृष्णामि १०, १४५, ४; अथर्व. ३, १८, ३
 नाकस्य पृष्ठे अधि १, १२५, ५
 नाके सुपर्णसुपर्णसिवांसं ९, ८५, ११
 नाके सुपर्णसुपर्ण यत्पतन्तं १०, १२३, ६; साम. ३२०, १८४६,
 अथर्व. १८, ३, ६६; तै. ब्रा. २, ५, ८, ५; तै. आ. ६, ३, १
 नाना चक्राते यस्या ३, ५५, ११
 नानानं वा उ नो धियो ९, ११२, १
 नाना हि त्वा हवमाना १, १०२, ५
 नाना ह्यग्नेऽग्ने ६, १४, ३
 नानोकांसि दुर्यो २, ३८, ५
 नापाभूत न वो ४, ३४, ११
 नाभा नाभि न आ ददे ९, १०, ८; साम. ११२६
 नाभा पृथिव्या धरुणो ९, ७२, ७
 नाभि यज्ञानां सदनं ६, ७, २; साम. ११४२
 नाभ्या आसीदन्तरिक्षं १०, ९०, १४; अथर्व. १९, ६, ८,
 वा. य. ३१, १३; तै. आ. ३, १२, ६
 नामानि ते शतक्रतो ३, ३७, ३; अथर्व. २०, १९, ३
 नावा न क्षोदः प्रदिशः १०, ५६, ७
 नावेव नः पारयन्तं १, ३९, ४

नासत्याभ्यां बर्हिर्विव १, ११६, १
 नासत्या मे पितरा बन्धुपृच्छा ३, ५४, १६
 नासदासीन्नो १० १२९, १; तै. ब्रा. २, ८, ९, ३; वा. ब्रा.
 १०, ५, ३, २
 नास्माकमस्ति तत्तरः ८, ६७, १९
 नास्मै विशुन्न तन्यतुः १, ३२, १३
 नास्य वतां न तरुता ६, ६६, ८
 नाहं वेद भ्रातृत्वं नो १०, १०८, १०
 नाहं तं वेद दध्यं दभत्सः १०, १०८, ४
 नाहं तं वेद य हति ब्रवीति १०, २७, ३
 नाहं तन्तुं न वि जानाम्योतुं ६, ९, २
 नाहमतो निरया ४, १८, २
 नाहमिन्द्राणि शरण १०, ८६, १२; अथर्व. २०, १२६, १२,
 तै. सं. १, ७, १३, २; नि. ११, ३९
 नि काव्या वेधसः शश्वत् १, ७२, १; तै. सं. २, २, १२, १
 निक्रमणं निषदनं विवर्तनं १, १६२, १४; वा. य. २५, ३८,
 तै. सं. ४, ६, ९, १
 निखातं चिद्यः पुरुसंभृतं ८, ६६, ४
 नि गव्यता मनसा सेदुरकैः ३, ३१, ९
 नि गव्यवोऽनवो द्रुष्टवश्च ७, १८, १४
 नि गावो गोष्ठे असदन् १, १९१, ४; अथर्व. ६, ५२, २
 नि ग्रामासो अविशत १०, १२७, ५
 निचेतारो हि मरुतो गृणन्तं ७, ५७, २
 नि तदधिपेऽवरं परं च १०, १२०, ७; अथर्व. ५, २, ६,
 २०, १०७, ९
 नितिक्ति यो वारणमन्नम् ६, ४, ५
 नि तिग्ममभ्यंशुं ८, ७२, २
 नि तिग्मानि आशयन् १०, ११६, ५
 नित्यं न सृजुं मधु विभ्रत १, १६६, २
 नित्यश्चाकन्यास्त्वपतिर्दम् १०, ३१, ४
 नित्यस्तोत्रो वनस्पतिः ९, १२, ७; साम. १२०२
 नित्ये चिन्तु यं सद्ने १, १४८, ३
 नि त्वा दधे वर आ ३, २३, ४
 नि त्वा दधे वरेण्यं ३, २७, १०
 नि त्वा नक्ष्य विशपते ७, १५, ७; साम. २६
 नि त्वामग्ने मनुर्दधे १, ३६, १९; साम. ५४
 नि त्वा यज्ञस्य साधनं १, ४४, ११; तै. ब्रा. २, ७, १२, ६
 नि त्वा वसिष्ठा अह्नन्त १०, १२२, ८
 नि त्वा होतारमृत्विजं १, ४५, ७
 नि दुरोणे अमृतो मर्यानां ३, १, १८
 नि दुर्गे इन्द्र शथिष्मिन्नान् ७, २५, २

निधीयमानमपगूहमप्सु १०, ३२, ६
 नि नो होता वरेण्यः १, २६, २
 नि पर्वतः साद्यप्रयुच्छन् २, ११, ८
 नि पस्यासु त्रित स्वभूयन् १०, ४६, ६
 निमिषक्षिजवीयसा ८, ७३, २
 नि यद्यामाय वो गिरिः ८, ७, ५
 नि यद्युवेथे नियुतः सुदान् १, १८०, ६
 नि यद् वृणक्षि श्वसनस्य सूर्य १, ५४, ५; नि. ५, १६
 नियुत्वन्तो ग्रामजितो यथा ५, ५४, ८
 नियुत्वान्वायवा गहि २, ४१, २; वा. य. २७, २९
 नियुवाना नि युतः स्पर्हवी ७, २१, ५
 नि येन मुष्टिहस्त्या १, ८, २; अथर्व. २०, ७९, १८
 नि ये रिणन्त्योजसा ५, ५६, ४
 निरग्नयो रुचुर्निरुसूर्यः ८, ३, २०
 निराविद्धयद्विरभ्य आ ८, ७७, ६; नि. ६, ३४
 निराहावान्कृणोतन १०, १०१, ५; तै. सं. ४, २, ५, ५
 निरिणानो वि धावति २, १४, ४
 निरिन्द्र वृद्धोभ्यो ८, ३, १९
 निरिन्द्र भूम्या अधि १, ८०, ४
 निरु स्वसारमस्कृतोपसं १०, १२७, ६
 निर्मथितः सुधित आ ३, २३, १
 निर्माया उ त्वे असुरा अभूवन् १०, १२४, ५
 निर्यप्तूतेव स्वधितिः शुचि ७, ३, ९
 निर्यदीं बुध्नान्महिषस्य १, १४१, ३
 निर्युवाणो अशस्तीः ४, ४८, २
 नि वर्तध्वं मानु गाता १०, १९, १
 नि वेवेति पलितो दूत ३, ५५, ९
 नि वो यामाय मानुषो १, ३७, ७
 नि शत्रोः सोम वृण्यं ९, १९, ७
 नि शुष्ण इन्द्र धर्णसि ८, ६, १४
 नि शुष्ममिन्द्रवेपां ९, ५२, ४
 निश्चर्मण ऋभवो गामपिंश १, ११०, ८
 निश्चर्मणो गामरिणीत १, १६१, ७
 नि पसाद धृतवतो १, २५, १०; वा. य. १०, २७, २०, २;
 तै. सं. १, ८, १६, १; तै. ब्रा. १, ७, १०, २;
 २, ६, ५, १
 नि पीमिदन्न गुह्या ३, ३८, ३
 नि पु ब्रह्म जनानां ८, ५, १३
 नि पु सीद गणपते गणेषु १०, ११२, ९
 नि पू नमातिमतिं १, १२९, ५
 निष्कं वा घा कृणवते ८, ४७, १५

नि प्वापया मिथूदशा १, २९, ३; अथर्व. २०, ७४, ३
 निष्पिध्वरीरोषधीराप ८, ५९, २
 निष्पिध्वरीस्त ओषधीरुता ३, ५५, २२
 नि सर्वसेन इषुधीर १, ३३, ३
 नि सामनामिषिरामिन्द्र ३, ३०, ९
 नि होता होतृषदने २, ९, १; वा. य. ११, ३६; तै. सं.
 ३, ५, ११, २; ४, १, ३ ३
 नीचावया अभवद् वृत्रपुत्र १, ३२, ९
 नीचा वर्तत उपरि १०, ३४, ९
 नीचीनवारं वरुणः कवन्धं ५, ८५, ३; नि. १०, ४
 नीललोहितं भवति १०, ८५, २८; अथर्व. १४, १, २६
 नू अन्यत्रा चिद्विद्वः ८, २४, ११
 नू हस्था ते पूर्वथा च १, १३२, ४
 नू इन्द्र राये वरिवस्कृधी नः ७, २७, ५
 नू इन्द्र शूर स्तवमान ७, १९, ११; अथर्व. २०, ३७, ११
 नू गृणानो गृणते प्रन्तराजन् ६, ३९, ५
 नू च पुरा च सदनं रथीणाम् १, ९६, ७; नि. ४, १७
 नू चित्स भेषते जनो नरेषन् ७, २०, ६
 नू चित्सहोजा अमृतो १, ५८, १
 नू चिन्न इन्द्रो मज्जवा ७, २७, ४
 नू चिन्नु ते मन्यमानस्य ७, २२, ८; अथर्व. २०, ७३, २
 नू त आभिरभिष्टिभिः ५, ३८, ५
 नू ते पूर्वस्यावसो २, ४, ८
 नूना इदिन्द्र ते वयं ८, २१, ७
 नू त्वामम ईमहे वसिष्ठाः ७, ७, ७; ८, ७
 नू देवासो वरिवः कर्तना नः ७, ४८, ४
 नू न इद्धि वार्यमासा ५, १७, ५
 नू न इन्द्रा वरुणा गृणाना ६, ६८, ८
 नू न एहि वार्यमग्ने ५, १६, ५
 नूनं सा ते प्रति वरं जरित्रे २, ११, २१; १५, १०; १६, ९;
 १७, ९; १८, ९; १९, ९; २०, ९; नि. १, ७
 नूनं तदिन्द्र दद्धि नो ८, १३, ५
 नूनं न इन्द्रापराय च ६, ३३, ५
 नूनमर्च विहायसे ८, २३, २४
 नूनं पुनानोऽविभिः परि स्त्रव ९, १०७, २; साम. १३१४
 नू नव्यसे नवीयसे ९, ९, ८
 नू नश्चित्रं पुरुवाजामिहृती ६, १०, ५
 नू नस्त्वं रथिरो देवसोम ९, ९७, ४८
 नू नो अम ऊनये सवाधसः ५, १०, ६
 नू नो अमऽवृकेभिः स्वदिन ६, ४, ८
 नू नो सोमदीरवद्धेहि ७, ७५, ८

नू नो रयिं रथ्य चर्षणिप्रां ६, ४९, १५
 नू नो रयिं उप मास्व ९, ९३, ५; नि. ६, २८
 नू नो रयिं पुरुवीरं बृहन्तं ४, ४४, ६; अथर्व. २०, १४३, ६
 नू नो रयिं महामिन्दो ९, ४०, ३; साम. ९२६
 नू नो रास्व सहस्रवत् ३, १७, ७
 नू म आ वाचमुप याहि ६, २१, ११
 नू मन्वान एषां ५, ५२, १५
 नू मर्तो दयते सनिध्यन् ७, १००, १, तै. ब्रा. २, ४, ३, ४
 नू मित्रो वरुणो अर्यमा नः ७, ६२, ६; ६३, ६
 नू मे गिरो नासत्याश्विना ८, ८५, ९
 नू मे ब्रह्माण्डम उच्छशाधि ७, १, २०; २५
 नू मे हवसा शृणुतं युवाना ७, ६७, १०; ६९, ८
 नू रोदसी अभिद्युते वसिष्ठेः ७, ३९, ७; ४०, ७
 नू रोदसी अहिना बुध्न्येन ४, ५५, ६
 नू रोदसी बृहज्जितो ४, ५६, ४
 नू द्युत इन्द्र नू गृगानः ४, १६, २१; १७, २१; १९, ११;
 २०, ११; २१, ११; २२, ११; २३, ११; २४, ११
 नू छिरं मरुतो वीरवन्तं १, ६४, १५
 नू सद्यान् दिव्यं ६, ५१, १२
 नू चक्षसं स्वा वयं ९, ८, ९; साम. ११८५
 नू चक्षसो अनिमिषन्तो १०, ६३, ४
 नू चक्षा एष दिवो मध्य १०, १३९, २; वा. य. १७, ५९;
 तै. सं. ४, ६, ३, ३
 नू चक्षा रक्षः परि पद्य १०, ८७, १०; अथर्व. ८, ३, १०
 नू णामु स्वा नूतमं गीभिः ३, ५१, ४
 नू धृतो अद्रिपुतो बर्हिषि ९, ७२, ४
 नू बाहुभ्यां चोदितो धारया ९, ७२, ५
 नू मिधृतः सुतो ८, २, २; साम. ७३५
 नू भिर्यमानो जज्ञानः पूतः ९, १०९, ८
 नू भिर्यमानो हर्यतो विचक्ष ९, १०७, १६; साम. ८५८
 नू वत्त इन्द्र नू तमाभिरूती ६, १९, १०; नि. ६, ६
 नू वदस्त्रा मनोयुजा ८, ५, २
 नू वदसो सदमिद्वेद्यस्मे ६, १, १२; तै. ब्रा. ३, ६, १०, ५
 नैतार ऊ पु णस्तिरो १०, १२६, ६
 नैमि नमन्ति चक्षसा ८, ९७, १२; साम. ९३१; अथर्व.
 २०, ५४, ३
 नैशत्तमो दुधितं ४, १, १७
 नैह अद्रं रक्षस्विने ८, ४७, १२
 नैतावदन्ये मरुतो यथेमे ७, ५७, ३
 नैतावदेना परो अन्यदस्ति १०, ३१, ८
 न्यक्तुन्मयिनो ७, ६, ३

न्यक्रन्दयन्नुपयन्त १०, १०२, ५; नि. ९, २३
न्यामिं जातवेदसं होत्रवा ५, २६, ७
न्यामिं जातवेदसं दधाता ५, २२, २
न्यग्ने नव्यसा वचः ८, ३९, २
न्यग्वातोऽव वाति १०, ६०, ११; अथर्व. ६, ९१, २
न्यघ्न्यस्य मूर्धनि १, ३०, १९
न्यर्बुदस्य विष्टपं ८, ३२, ३
न्यस्मै देवी स्वधितिर्जिहीत ५, ३२, १०
न्याविध्यदिलीविशस्य १, ३३, १२; नि. ६, १९
न्यु प्रियो मनुषः ७, ७३, २
न्यु पु वाचं १, ५३, १; अथर्व. २०, २१, १
पञ्चैव चर्चरं जारं १०, १०६, ७
पञ्च जना मम होत्रं लुपन्तां १०, ५३, ५;
पञ्च पदानि रूपो अन्वरोहम् १०, १३, ३; अथर्व. १८, ३, ४०
पञ्चपादं पितरं द्वादशाकृतिं १, १६४, १२; अथर्व. ९, ९, ११
पञ्चारे चक्रे परिवर्तमाने १, १६४, १३; अथर्व. ९, ९, ११;
नि. ४, २७
पतङ्गमक्कमसुरस्य १०, १७७, १; तै. आ. ३, ११, १०
पतङ्गो वाचं मनसा १०, १७७, २; तै. आ. ३, ११, ११
पताति कुण्डृणाच्या १, २९, ६; अथर्व. २०, ७४, ६
पतिर्भव घृत्रहन्समुत्तानां ३, ३१, १८
पतिर्ह्यध्वराणां १, ४४, ९
पत्तो जगार प्रत्यञ्चं १०, २७, १३; नि. ६, ६
पत्नीवन्तः सुता इम ८, ९३, २२; नि. ५, १८
पत्नीव पूर्वहृतिं १, १२२, २
पथ एकः पीपाय तस्करो ८, २९, ६
पथस्पथः परिपति ६, ४२, ८; वा. य. ३४, ४२; तै. सं.
१, १, १४, २; नि. १२, १८
पदं देवस्य नमसा ६, १, ४; तै. ब्रा. ३, ६, १०, १;
नि. ४, १९
पदं देवस्य मीळुहयो ८, १०२, १५, साम. १५७२
पदापणीरराधसो ८, ६४, २; साम. १३५५; अथर्व. २०, ९३, १
पदे इव निहिते दस्यं ३, ५५, १५
पदेपदे मे जरिमा निधायि ५, ४१, १५
पद्या वस्ते पुररूपाः ३, ५५, १४
पनायं तदग्निना ८, ५७, ३; अथर्व. २०, १४३, ९
पन्य आ दर्दिरच्छता ८, ३२, १८
पन्य इन्द्रप गायत ८, ३२, १७
पन्यं पन्यमित्योतारः ८, २, २५; साम. १२३; १६५७
पराकांतापदेयं ८, ७४, ३; साम. १५६४

पृष्ठेण्यमिन्द्र त्वे ह्योजः ५, ३३, ६
 पप्राथ क्षां महि ६, १७, ७
 पयस्वतीरोषधयः १०, १७, १४; अथर्व. ३, २४, १;
 १८, ३, ५६; तै. सं. १, ५, १०, २
 पर ऋणा सावीः २, २८, ९
 पराः सो अस्तु तन्वा ७, १०४, ११; अथर्व. ८, ४, ११
 परं मृत्यो अनु १०, १८, १; अथर्व. १२, २, २१; वा. य.
 ३५, ७; तै. ब्रा. ३, ७, १४ ५; तै. आ. ३, १५, २;
 ६, ७, ३; नि. ११, ८
 पराशु चिद्वि तपति ३, ५३, २२
 परस्या अधि संवतो ८, ७५, १५; वा. य. ११, ७१; तै. सं.
 २, ६, ११, ३; ४, १, ९, २
 पराकात्ताच्चिदद्विवः ८, ९२, २७
 परा गावो यवसं कश्चिद् ८, ४, १८
 परा चिच्छीर्षा ववृजुस्त इन्द्र १, ३३, ५
 परा गुदस्व मघवन्नमित्रान् ७, ३२, २५
 परा देहि शामुख्यं १०, ८५, २९; अथर्व. १४, १, २५
 पराध देवा वृजिनं १०, ८७, १५; अथर्व. ८, ३, १४
 परा पूर्वेषां सख्या वृणक्ति ६, ४७, १७
 परा मे यन्ति धीतयो १, २५, १६
 परायतीनामन्वेति पाथः १, ११३, ८
 परायतीं मातरं ४, १८, ३
 परा याहि मघवन् ३, ५३, ५
 परावतं नासत्या २, ११६, ९
 परावतो ये दिधिषन्तं १०, ६३, १
 परा वीरास एतन ५, ६१, ४
 परा व्यक्तो अरुपो ९, ७१, ७
 परा शुभा अयासो १, १६७, ४
 परा शृणीहि तपसा १०, ८७, १४; अथर्व. ८, ३, १३
 परा ह यत्स्थिरं १, ३९, ३
 परा हि मे विमन्यवः १, २५, ४
 परा हीन्द्र धावसि १०, ८६, २; अथर्व. २०, १२६, २
 परि कोशं मधुश्च्युतं ९, १०३, ३; साम. ५७७
 परिक्षिता पितरा १०, ६५, ८
 परि चिन्मर्तो द्रविणं १०, ३१, २
 परिणः शर्मयन्त्या ९, ४१, ६; साम. ८९७
 परिणता मतीनां ९, १०३, ४
 परिणो अश्वमश्ववित् ९, ६१, ३; साम. १२१२
 परिणो देववीतये ९, ५४, ४
 परिणो यादयसायुः ९, ६४, १८
 परिणो वृणवज्रघा ८, ४७, ५

परिणो हेती रुद्रस्य वृज्याः २, ३३, १४; वा. य. १६, ५०;
 तै. सं. ४, ५, १०, ४
 परि तृन्धि पणीनां ६, ५३, ५
 परि ते जिग्युषो यथा ९, १००, ४
 परि ते दूळभो रथो ४, ९, ८; वा. य. ३, ३६
 परि त्मना मितदुरेति ४, ६, ५
 परि त्यं हर्यतं हरिं ९, ९८, ७; साम. ५५२; १३२९; १६८१
 परि त्रिधातुरध्वरं ८, ७२, ९
 परि त्रिविष्टयध्वरं ४, १५, २; तै. ब्रा. ३, ६, ४, १
 परि त्वा गिर्वणो गिर १, १०, १२; वा. य. ५, २९; तै. सं.
 १, ३, १, २
 परि त्वाभं पुरं वयं १०, ८७, २२; अथर्व. ७, ७१, १;
 ८, ३, २२; वा. य. ११, २६; तै. सं. १, ५, ६, ४;
 ४, १, २, ५
 परि दिव्यानि मर्त्यशत् ९, १४, ८
 परि दैवीरनु स्वधा ९, १०३, ५
 परि युक्षं सहसः ९, ७१, ४
 परि युक्षः सनद्रयिः ९, ५२, १; साम. ४९६
 परि धामानि यानि ते ९, ६६, ३
 परि पूषा पुरस्तात् ६, ५४, १०; अथर्व. ७, ९, ४
 परि प्रजातः क्रत्वा १, ६९, २
 परि प्र धन्वेन्द्राय सोम ९, १०९, १; साम. ४२७; १३६७
 परिप्रयन्तं वयं सुवंसदं ९, ६८, ८
 परि प्र सोम ते रसो ९, ६७, १५
 परि प्रासिष्यदत्कविः ९, १४, १; साम. ४८६
 परि प्रियः कलशे ९, ९६, ९
 परि प्रिया दिवः कविः ९, ९, १; साम. ४७६; ९३५
 परि यत्कविः काव्या ९, ९४, ३
 परि यत्काव्या कविः ९, ७, ४; साम. ११३१
 परि यदिन्द्र रोदसी उभे १, ३३, ९
 परि यदेषामेको १, ६८, २
 परि यो रश्मिना दिवो ८, २५, १८
 परि यो रोदसी उभे ९, १८, ६
 परि वाजपतिः कविः ४, १५, ३; साम. ३०; वा. य. ११, २५;
 तै. सं. ४, १, २, ५; तै. ब्रा. ३, ६, ४, १
 परि वाजे न वाज्युं ९, ६३, १९
 परि वाराण्यव्यया ९, १०३, २
 परि विश्वानि चेतसा ९, २०, ३; साम. ९७०
 परि विश्वानि सुधितामः ३, ११, ८
 परिविष्टं जाहुषं विश्वतः १, ११६, २०
 परिविष्टं पविषिणं १०, १०२, ११

परि वो विश्वतो दध १०, १९, ७
 परिषद्यं ह्यरणस्य ७, ४, ७; नि. ३, २
 परिष्कृण्वन्ननिष्कृतं ९, ३९, २; साम. ८९९
 परिष्कृतास इन्द्रवो योषेव ९, ४६, २
 परि ष्य सुवानो अक्ष इन्द्रुः ९, ९८, ३; साम. १२४०
 परि ष्य सुवानो अव्ययं ९, ९८, २
 परि सन्नेव पशुमान्ति ९, ९२, ६
 परि ससिर्न वाजयुः ९, १०३, ६
 परि सुवानश्चक्षसे ९, १०७, ३; साम. १३१५
 परि सुवानास इन्द्रवो ९, १०, ४; साम. ४८५; ११२२
 परि सुवानो गिरिष्ठाः ९, १८, १; साम. ४७५; १०९३
 परि सुवानो हरिश्छुः ९, ९२, १
 परि सोम ऋतं बृहत् ९, ५६, १
 परि सोम प्र धन्वा ९, ७५, ५; नि. ४, १५
 परि स्पशो वरुणस्य ७, ८७, ३
 परि हि ष्मा पुरुहूतो ९, ८७, ६
 परिह्वतेदना जनो ८, ४७, ६
 परी घृगा चरति १, ५२, ६
 परीतो वायवे सुतं ९, ६३, १०
 परीतो पिच्यता सुतं सोमो ९, १०७, १; साम. ५१२;
 १३१३; वा.य. १९, २; तै. ब्रा. २, ६, १, १
 परीमे गामनेषत् १०, १५५, ५; अथर्व. ६, २८, २; वा.य.
 ३५, १८
 परोयिवांसं प्रवतो १०, १४, १; अथर्व. १८, १, ४९; तै. ब्रा.
 ६, १, १; नि. १०, २०
 परोहि विप्रमस्तृतं १, ४, ४; अथर्व. २०, ६८, ४
 परो दिवा पर एना १०, ८२, ५; वा. य. १७, २९; तै. सं.
 ४, ६, २, २
 परो मात्रशृचीषमं ८, ६८, ६
 परो मात्रया तन्वा ७, ९९, १; तै. ब्रा. २, ८, ३, २
 परो यश्वं परम आ जनिष्ठाः ५, ३०, ५
 परो हि मल्लैरसि ६, ४८, १९
 पर्जन्यः पिता महिषस्य ९, ८२, ३; साम. १३१७
 पर्जन्यवाता वृषभा ६, ४९, ६
 पर्जन्यबृद्धं महिषं ९, ११३, ३
 पर्जन्याय प्र गायत ७, १०२, १; तै. ब्रा. २, ४, ५, ५;
 तै. आ. १, २९, १
 पर्जन्यावाता वृषभा १०, ६५, ९
 पर्यु पुप्र धन्व वाजसातये ९, ११०, १; साम. ४२८; १३६४;
 अथर्व. ५, ६, ४
 पर्वतभिश्महि वृद्धो विभाय ५, ६०, ३; तै. सं. ३, ११३, ५

पशुह नाम मानवी १०, ८६, २३; अथर्व. २०, १२६ २३
 पशिं तोकं तनयं पशुभिष्ट्वं ६, ४८, १०; साम. १६२४
 पशिं दीने गभीर आं ८, ६७, ११
 पवते हर्यतो हरिरति ९, १०६, १३; साम. ५७६; ७७३
 पवते हर्यतो हरिर्गृणानो ९, ६५, २५
 पवन्ते वाजसातये ९, १३, ३; साम. ११८९; तांङ्य ब्रा. ४, २, १५
 पवमान ऋतः कविः ९, ६२, ३०
 पवमान ऋतं बृहत् ९, ६६, २४
 पवमानः सुतो नृभिः ९, ६२, १६
 पवमानः सो अद्य नः ९, ६७, २२; वा. य. १९, ४२
 पवमान धिया हितो ९, २५, २; साम. ९२१
 पवमान नि तोशसे ९, ६३, २३; साम. १२३६
 पवमानमवस्यवो ९, १३, २; साम. ११८८
 पवमान महि श्रवश्चित्रेभिः ९, १००, ८
 पवमान महि श्रवो गाम् ९, ९, ९
 पवमान मण्णो ९, ८६, ३४; नि. ५, ६
 पवमान रसस्तव ९, ६१, १८; साम. ८९०
 पवमान रुचारुचा ९, ६५, २; साम. ९०५
 पवमान विदा रयिमस्सभ्यं सोम दुष्टरम् ९, ६३, ११
 पवमान विदा रयिमस्सभ्यं सोम सुश्रियम् ९, ४३, ४
 पवमान सुवीर्यं ९, ११, ९; साम. १४४९
 पवमानस्य जङ्घतो ९, ६६, २५; साम. १३१०
 पवमानस्य ते कवे ९, ६६, १०; साम. ६५७
 पवमानस्य ते रसो ९, ६१, १७; साम. ८९१
 पवमानस्य ते वयं ९, ६१, ४; साम. ७८७
 पवमानस्य विश्ववित् ९, ६४, ७; साम. ९५८
 पवमाना स्त्रविदो ९, ५९, ४
 पवमाना असृक्षत पवित्रमति ९, १०७, २५; साम. ५२१
 पवमाना असृक्षत सोमाः ९, ६३, २५; साम. १६९९
 पवमाना दिवस्पति ९, ६३, २७; साम. १७००
 पवमानास आशवः ९, ६३, २६; साम. १७०१
 पवमानास इन्द्रवः ९, ६७, ७
 पवमानो अजीजनद् ९, ६१, १६; साम. ४८४; ८८९
 पवमानो अति स्त्रिधो ९, ६६, २२
 पवमानो अभि स्पृधो ९, ७, ५; साम. ११३२
 पवमानो अभ्यर्षा सुवीर्यम् ९, ८५, ८
 पवमानो असिष्यद्वक्षांसि ९, ४९, ५; साम. १४३९
 पवमानो रथीतमः ९, ६६, २६; साम. १३११
 पवमानो व्यश्ववत् ९, ६६, २७; साम. १३१२
 पवस्य गोजिदश्वजित् ९, ५९, १
 पवस्य गोजिदश्वजितो ९, ६६, ४

पवस्व दक्षसाधनो ९, २५, १; साम. ४७४; ९१९
 पवस्व देवमादनो ९, ८४, १
 पवस्व देववीतय इन्द्रो ९, १०६, ७; साम. ५७१; १३२६
 पवस्व देववीरति ९, २, १; साम. १०३७
 पवस्व देवायुषग् ९, ६३, २२; साम. ४८३; १२३५
 पवस्व मधुमत्तम इन्द्राय ९, १०८, १; साम. ५७८; ६९२
 पवस्व वाचो अग्रियः ९, ६२, २५; साम. ७७५
 पवस्व वाजसातमः ९, १००, ६; साम. १०१६
 पवस्व वाजसातयेऽभिविश्वानि ९, १०७, २३; साम. ५२१
 पवस्व वाजसातये विप्रस्य ९, ४३, ६
 पवस्व विश्वचर्षणे ९, ६६, १
 पवस्व वृत्रहन्तमोकथेभिः ९, २४, ६; साम. ९६६
 पवस्व वृष्टिमा सु नो ९, ४९, १; साम. १४३५
 पवस्व सोम क्रतुविन् ९, ८६, ४८
 पवस्व सोम क्रतवे दक्षाय ९, १०९, १०; साम. ४३०; १३३२
 पवस्व सोम दिव्येषु ९, ८६, २२
 पवस्व सोम देववीतये ९, ७०, ९
 पवस्व सोम युद्धी सुधारो ९, १०९, ७; साम. ४३६
 पवस्व सोम मधुमो ९, ९६, १३; साम. ५३२
 पवस्व सोम मन्दयन् ९, ६७, १६; साम. १८१०
 पवस्व सोम महान्तसमुद्रः ९, १०९, ४; साम. ४२९; १२४१
 पवस्वाङ्गयो अदाभ्यः ९, ५९, २
 पवस्वेन्द्रो पवमानो ९, ९६, २१
 पवस्वेन्द्रो वृषा सुतः ९, ६१, २८; साम. ४७९; ७७८
 पवित्रं ते विततं ९, ८३, १; साम. ५६५; ८७५; तै. आ.
 १, ११, १; ताण्ड्य ब्रा. १, २, ८
 पवित्रवन्तः परि वाचं ९, ७३, ३; तै. आ. १, ११, १; नि.
 १२, ३२
 पवित्रेभिः पवमानो ९, ९७, २४
 पवीतारः पुनीतन ९, ४, ४; साम. १०५०
 पशुं नः सोम रक्षसि १०, २५, ६
 पशुश्च चित्रा सुभगा १, ९२, १२
 पश्चात्पुरस्तादधरात् १०, ८७, २१; अथर्व. ८, ३, २०
 पश्चेदमन्यदभवत् १०, १४९, ३
 पश्यन्नन्यस्या अतिथिं १०, १२४, ३
 पश्वा न तायुं गुहा १, ६५, १
 पश्वा यत्पश्वा वियुता १०, ६१, १२
 पाकः पृच्छामि मनसा १, १६४, ५; अथर्व. ९, ९, ६
 पाकत्रा स्थन देवा ८, १८, १५
 पातं नो रुद्रा पायुभिः ५, ७०, ३; साम. ४८५
 पाता वृत्रहा सुतं ८, २, २६; साम. १६५९

पाता सुतमिन्द्रो अस्तु सोमं हन्ता ६, ४४, १५
 पाता सुतमिन्द्रो अस्तु सोमं प्रणेनीः ६, २३, ३
 पाति प्रियं रिपो अग्रं पदं ३, ५, ५
 पान्तं आ वो अन्धस ८, ९२, १; साम. १५५; ७१३
 पान्ति मित्रावरुणाववद्यात् १, १६७, ८
 पारावतस्य रातिषु ८, ३४, १८
 पार्षद्वाणः प्रस्कण्वं ८, ५१, २
 पावकया यश्चिन्तया ६, १५, ५; वा. य. १७, १०; तै. सं.
 ४, ६, १, २
 पावकवर्चाः शुक्रवर्चाः १०, १४०, २; साम. १८१७; वा. य.
 १२, १०७; तै. सं. ४, २, ७, ३
 पावकशोचे तव हि क्षयं ३, २, ६
 पावका नः सरस्वती १, ३, १०; साम. १८९; वा. य.
 २०, ८४; तै. ब्रा. २, ४, ३, १; नि. ११, २६
 पावमानीर्यो अध्येति ९, ६७, ३२; साम. १२९९
 पावीरवी कन्या चित्रायुः ६, ४९, ७; तै. सं. ४, १, ११, २
 पावीरवी तन्यतुरेकपादयः १०, ६५, १३; नि. १२, ३०
 पाहि गायान्धसो मदे ८, ३३, ४; साम. २८९
 पाहि न इन्द्र सुष्टुत १, १२९, ११
 पाहि नो अग्र एकया ८, ६०, ९; साम. ३६; १५४४;
 वा. य. २७, ४३
 पाहि नो अग्रं पायुभिः १, १८९, ४
 पाहि नो अग्रे रक्षसः पाहि १, ३६, १५
 पाहि नो अग्रे रक्षसो अजुष्टात् ७, १, १३
 पाहि विश्वस्माद्रक्षसो ८, ६०, १०; साम. १५४५
 पिता यज्ञानामसुरो ३, ३, ४; नि. ५, २
 पिता यस्त्वां दुहितरं १०, ६१, ७
 पितुः प्रत्नस्य जन्मना १, ८७, ५
 पितुं नु स्तोषं महो १, १८७, १; वा. य. ३४, ७; नि.
 ९, २५
 पितुभृतो न तन्तुमित् १०, १७२, ३
 पितुर्न पुत्रः सुभृतो ८, १२, २७
 पितुर्न पुत्राः क्रतुं १, ६८, ९
 पितुर्मातुरध्या ये ९, ७३, ५
 पितुश्च गर्भं जनिनुश्च ३, १, १०
 पितुश्चिदूधर्जनुषा ३, १, ९
 पितेव पुत्रमबिभः १०, ६९, १०
 पित्रे चिच्छकुः सदनं समस्यै ३, ३१, १२
 पित्रवन्त्यपो मरुतः सुदान १, ६४, ६; तै. सं. ३, १, ११, ७
 पिपतुं नो अदिती राजपुत्रा २, २७, ७
 पिपतुं मा तदस्तस्य १०, ३५, ८

पिपीले अंशुर्मद्यो न ४ २२, ८
 पिपीहि देवा उशतो १०, २, १; तै. सं. ४, ३, १३, ४; तै. ब्रा.
 ३, ५, ७, ५; ६, ११, ४
 पिबतं सोमं मधुमन्तं ८, ८७, ४
 पिबतं घर्मं मधुमन्तम् ८, ८७, २
 पिबतं च कृष्णतं च ८, ३५, १०
 पिबन्ति मित्रो अर्यमा ८, ९४, ५; साम. १७८६
 पिबन्त्यस्य विश्वे देवासो ९, १०९, १५
 पिब स्वर्धनवानां ८, ३२, २०
 पिबा स्वस्य गिर्वणः ८, १, २६; साम. १३९३
 पिबापिबेदिन्द्र शूर सोमं मन्दन्तु २, ११, ११
 पिबापिबेदिन्द्र शूर सोमं मा रिषण्यो १०, २२, १५
 पिबा वर्धस्व तव घा सुतासः ३, ३६, ३
 पिबा सुतस्य रसिनो ८, ३, १; साम. २३९; १४२१
 पिबा सोममभि यमुग्रतः ६, १७, १
 पिबा सोममिन्द्र मन्दन्तु ७, २२, १; साम. ३९८; ९२७;
 अथर्व. २०, ११७, १; तै. सं. २, ४, १४, ३
 पिबा सोममिन्द्र सुवानम् १, १३०, २
 पिबा सोमं मदाय कं ८, ९५, ३
 पिबा सोमं महत १०, ११६, १
 पिबेदिन्द्र मरुत्सखा ८, ७६, ९
 पिबन्मृष्टिमभृष्टं १, १३३, ५
 पिबन्मृष्टिः सुभगो २, ३, ९; तै. सं. ३, १, ११, २
 पीपाय धेनुगदितिः १, १५३, ३
 पीपाय स श्रवसा मर्त्येषु ६, १०, ३
 पीपिवांसं सरस्वत ७, ९६, ६; तै. सं. ३, १, ११, २
 पीवानं मेघमपचन्त १०, २७, १७
 पीवोअज्ञां रयिवृधः ७, ९१, ३; वा. य. २७, ३३; तै. ब्रा.
 २, ८, १, १
 पीवोअज्ञाः शुचद्रथा ४, ३७, ४
 पुत्रमिव पितरा १०, १३१, ५; अथर्व. २०, १२५, ५; वा. य.
 १०, ३४; २०, ७७; तै. ब्रा. १, ४, २, १
 पुत्रिणा ता कुमारिणा ८, ३१, ८
 पुत्रो न जातो रण्वो १, ६९, ५
 पुनः पत्नीमस्मिन्नाद् १०, ८५, ३९; अथर्व. १४, २, २;
 नि. ४, २५
 पुनः पुनर्जायमाना १, ९२, १०
 पुनः समध्यद्विततं २, ३८, ४; नि. ४, ११
 पुनन्तु मां देवजनाः ९, ६७, २७; वा. य. १९, ३९; तै. ब्रा.
 १, ४, ८, १; २, ६, ३, ४
 पुनरेता नि वर्तन्ताम् १०, १९, ३

पुनरेता नि वर्तय १०, १९, २
 पुनरेहि वृषाकपे १०, ८६, २१; अथर्व. २०, १२६, २१;
 नि. १२, २८
 पुनर्दाय ब्रह्मजायां १०, १०९, ७; अथर्व. ५, १७, ११
 पुनर्नः पितरो मनो १०, ५७, ५; वा. य. ३, ५५; तै. सं.
 १, ८, ५, ३
 पुनर्नो असुं पृथिवी १०, ५९, ७
 पुनर्ये चक्रुः पितरा युवाना ४, ३३, ३
 पुनर्वै देवा अददुः १०, १०९, ६; अथर्व. ५, १७, १०
 पुनाता दक्षसाधनं ९, १०४, ३; साम. ११५९
 पुनाति ते परिश्रुतं ९, १, ६; वा. य. १९, ४; तै. सं.
 १, ८, २१, १; तै. ब्रा. २, ६, १, २
 पुनाम हन्द्वा भर (०। एवं वसूनि०) ९, १००, २
 पुनाम हन्द्वा भर (०। वृषन्०) ९, ४०, ६
 पुनाम हन्द्वाषां पुरुहूत ९, ६४, २७
 पुनामः कलशेष्वा ९, ८, ६; साम. ११८३
 पुनामः सोम जागृविः ९, १०७, ६; साम. ५१९
 पुनामः सोम धारयापो ९, १०७, ४; साम. ५११; ६७५
 पुनामः सोम धारयेन्दो ९, ६३, २८
 पुनामश्चमू जनयन् ९, १०७, १८
 पुनामाश्चमूषदो ९, ८, २; साम. ११७९
 पुनाने तन्वा मिथः ४, ५६, ६; साम. १५९७
 पुनानो अक्रमीदभि ९, ४०, १; साम. ४८८; ९२४
 पुनानो देववीतय ९, ६४, १५; साम. ८४३
 पुनानो याति हर्यतः २, ४३, ३
 पुनानो रूपे अद्यये ९, १६, ६
 पुनानो वरिवस्कृधि ९, ६४, १४; साम. ८४२
 पुनीषे वामरक्षसं मनीषां ७, ८५, १
 पुनीं एनं तनुत उत् १०, १३०, २; अथर्व. १०, ७; ४३-४४
 पुरः सद्य हृत्थाधिये ९, ६१, २; साम. १२११
 पुरंदरा शिक्षतं वज्रहस्ता १, १०९, ८
 पुरं न धृष्णवा रुज ८, ७३, १८
 पुराप्ते दुरितेभ्यः ८, ४४, ३०
 पुराणमोकः सख्यम् ३, ५८, ६
 पुराणो अनुवेनन्तं १०, १३५, २
 पुराणा वां वीर्यां १०, ३९, ५
 पुरां भिन्दुर्युवा कविः १, ११, ४; साम. ३५९; १२५०
 तां ल्य ब्रा. १४, १२, ३
 पुरा यत्सुरस्तमसो अपीतेः १, १२१, १०
 पुरा सत्वादिभ्याववृत्तम् २, १६, ८

पुरीध्यासो अग्रयः ३, २२, ४; वा. य. १२, ५०; तै. सं.
४, २, ४, ३

पुरुकुसानी हि वामदाशव ४, ४२, ९

पुरुत्रा चिद्धि वां नरा ८, ५, १६

पुरुत्रा हि सदङ्कसि ८, ११, ८; ४३, २१; साम. ११६७;
तै. ब्रा. २, ४, ४, ४

पुरु त्वा दाशान्वोचे १, १५०, १; साम. ९७; नि. ५, ७

पुरुद्रप्सा अत्रिमन्तः ५, ५७, ५

पुरुप्रिया ण ऊतये ८, ५, ४

पुरुमन्द्रा पुरुवसू ८, ८, १२

पुरुष एवेदं सर्वं १०, ९०, २; साम. ६१९; अथर्व. १९, ६, ४;
वा. य. ३१, २; तै. आ. ३, १२, १

पुरुष्टतस्य धामभिः ३, ३७, ४; अथर्व. २०, १९, ४

पुरु हि वां पुरुभुजा ६, ६३, ८; नि. ६, २९

पुरुहूतं पुरुष्टुतं ८, ९२, २; साम. ७१४

पुरुहूतो यः पुरुगूर्तः ६, ३४, २

पुरुणि दसो नि रिणाति १, १४८, ४

पुरुणि हि त्वा सवना १०, ८९, १६

पुरुण्यमे पुरुधा त्वाया ६, १, १३; तै. ब्रा. ३, ६, १०, ५

पुरुवमं पुरुणां स्तोतृणां ६, ४५, २९

पुरुतमं पुरुणामीशानं १, ५, २; साम. ७४१; अथर्व.
२०, ६८, १२

पुरु यत्त इन्द्र सन्त्युक्था ५, ३३, ४

पुरुवो मा मृथा १०, ९५, १५; शत. ब्रा. ११, ५, १, ९

पुरुणा चिद्धयस्ति ५, ७०, १; साम. ९८५

पुरु वर्णस्यस्त्रिणा दधाना १, ११७, ९

पुरोगा अग्निर्देवानां १, १८८, ११

पुरोजिती वो अन्धसः ९, १०१, १; साम. ५४५; ६९७

पुरोका अग्ने पचतः ३, २८, २; नि. ६, १६

पुरोका इष्टुर्वशो ७, १८, ६

पुरोकाशं यो अरुमै सोमं ८, ३१, २

पुरोकाशं सनश्रुत ३, ५२, ४

पुरोकाशं च नो वसो ३, ५२, ३; ४, ३२, १६

पुरोकाशं नो अन्धस ८, ७८, १

पुरोकाशं पचत्वं ३, ५२, २

पुरो वो मन्द्रं दिव्यं सुवृत्ति ६, १०, १

पृष्टिर्न रणवा क्षितिर्न १, ६५, ५

पृष्याक्षमे अभियोगे ५, ३७, ५

पूर्वापरं चरतो १०, ८५, १८; अथर्व. ७, ८१, १; १३, २, ११;

१४, १, २३; तै. ब्रा. २, ७, १२, २; ८, ९, ३

पूर्वापुषं सुहवं पुरुष्टुहं ८, २२, २

क्र० ११६

पूर्वामनु प्रदिशं याति ९, १११, ३; साम. १५९१

पूर्वामनु प्रयतिम् १, १२६, ५

पूर्वा विश्वस्मान्भुवनाद् १, १२३, २

पूर्वाभिर्हि ददाशिम १, ८६, ६; तै. सं. ४, ३, १३, ५

पूर्वारस्य निष्पद्यो ३, ५१, ५

पूर्वारहं शरदः शश्रमाणा १, १७९, १

पूर्वारिद्रस्य रातयो १, ११, ३; साम. ८२९

पूर्वारूपसः शरदश्च ४, १९, ८

पूर्वाश्चिद्धि त्वे तुविकूर्मि ८, ६६, १२

पूर्वाष्ट इन्द्रोपमातयः ८, ४०, ९

पूर्वे अर्धे रजसो १, १२४, ५

पूर्वो देवा भवतु १, ९४, ८

पूर्व्य होतरस्य नो १, २६, ५

पूषणं न्वजाश्वं ६, ५५, ४

पूषणवते ते चक्रमा ३, ५२, ७

पूषणवते मरुत्वते १, १४२, १२

पूषन्तव व्रते वयं ६, ५४, ९; अथर्व. ७, ९, ३; वा. य.

३४, ४१; तै. ब्रा. २, ५, ५, ५

पूषन्ननु प्र गा इहि ६, ५४, ६

पूषा गा अन्वेतु नः ६, ५४, ५; तै. सं. ४, १, ११, २;

तै. ब्रा. २, ४, १, ५

पूषा त्वेतश्चावयतु १०, १७, ३; अथर्व. १८, २, ५४;

तै. आ. ६, १, १; नि. ७, ९

पूषा त्वेतो नयतु १०, ८५, २६; अथर्व. १४, १, २०

पूषा राजानमावृणिः १, २३, १४

पूषा विष्णुर्हवनं मे ८, ५४, ४

पूषा सुबन्धुर्दिव ६, ५८, ४; तै. ब्रा. २, ८, ५, ४

पूषेमा भाशा अनु वेद १०, १७, ५; अथर्व. ७, ९, २;

तै. ब्रा. २, ४, १, ५; तै. आ. ६, १, १

पूषणश्चक्रं न रिष्यति ६, ५४, ३

पृक्षप्रयजो द्रविणः ३, ७, १०

पृक्षस्य वृष्णो अरुषस्य ६, ८, १

पृक्षे ता विश्वा भुवना २, ३४, ४

पृक्षो वपुः पितुमान् १, १४१, २

पृच्छामि त्वा परमन्तं १, १६४, ३४; अथर्व. ९, १०, १३;

वा. य. २३, ६१

पृच्छे तदेनो वरुण ७, ८६, ३

पृणीयादिब्राधमानाय १०, ११७, ५

पृथक्प्रायन्प्रथमा १०, ४४, ६; अथर्व. २०, ९४, ६; नि.

५, २५

पृथुपाजा अमर्षो ३, २७, ५; तै. ब्रा. ३, ६, १, ३

पृथु करस्त्रा बहुला ६, १९, ३
 पृथु रथो दक्षिणाया १, १२३, १
 मुदाकुसलुर्गजतो गवेषणः ८, १७, १५
 पृषदश्वा सरुतः पृश्नि १, ८९, ७; वा. य. २५, २०
 पृषध्रे मेध्ये मातरिश्वाणि ८, ५२, २
 पृष्टो दिवि धाव्यमिः ७, ५, २
 पृष्टो दिवि पृष्टो अग्निः १, ९८, २; वा. य. १८, ७३; तै. सं.
 १, ५, ११, १; तै. वा. ३, ११, ६, ४
 पौरं चिद्वयुदमुतं ५, ७४, ४
 पौरो अश्वस्य पुरुक्कद् ८, ६१, ६; साम. १५८०; अथर्व.
 २०, ११८, २
 प्र ऋभुभ्यो दूतमिव ४, ३३, १
 प्र कविदेववीतये २, २०, १; साम. ९६८
 प्र कारवो मनना ३, ६, १; तै. वा. २, ८, २, ५
 प्र काव्यमुज्ञनेव ९, ९७, ७; साम. ५२४; १११६
 प्र कृतान्यृजीषिणः ८, ३२, १
 प्र कृष्टिहेव शूष एति ९, ७१, २
 प्र केतुना बृहता यात्यमिः १०, ८, १; साम. ७१; अथर्व.
 १८, ३, ६५; तै. आ. ६, ३, १
 प्र क्षोदसा धावसा ७, ९५, १
 प्र गायताभ्यर्चाम ९, ९७, ४; साम. ५३५
 प्र गायत्रेण गायत ९, ६०, १
 प्र वा न्वस्य महतो २, १५, १
 प्र चके सहसा सहो ८, ४, ५
 प्र चर्पणिभ्यः पृतना १, १०९, ६; तै. सं. ४, २, ११, १
 प्र चित्रमकं गुणते ६, ६६, ९; तै. सं. ४, १, ११, ३; तै. वा.
 २, ८, ५, ५; नि. ३, २१
 प्रचेतसं त्वा कवे ८, १०२, १८
 प्र च्यवानाञ्जुलुश्वो ५, ७४, ५
 प्रजानन्नमे तव योनिं १०, ९१, ४
 प्रजापतिर्महमेता १०, १६९, ४; तै. सं. ७, ४, १७, २
 प्रजापते न खदेतानि १०, १२१, १०; अथर्व. ७, ७९, ४;
 ८०, ३; वा. य. १०, २०; २३, ६५; तै. सं.
 १, ८, १४, २; ३, २, ५, ६; तै. वा. २, ८, १, २;
 ३, ५, ७, १; नि. १०, ४३
 प्रजाम्यः पुष्टिं विभजंत २, १३, ४
 प्रजामृतस्य पिप्रतः ८, ६, २; साम. १३०९; अथर्व.
 २०, १३८, २
 प्रजावता वचसा १, ७६, ४
 प्रजावतीः सुयवसं ६, २८, ७; अथर्व. ४, २१, ७; तै. वा.
 २, ८, ८, १२

प्रजा हारिस्त्रो अत्यायम् ८, १०१, १४; ऐ. आ. २, १; अथर्व.
 १०, ८, ३
 प्र जिह्वया भरते वेपो १०, ४६, ८
 प्र ण इन्दो महे तन ९, ४४, १; साम. ५०९
 प्र ण इन्दो महे रण ९, ६६, १३
 प्रणीतिमिष्टे हर्यश्च १०, १०४, ५
 प्र णु त्वं विप्रमध्वरेषु साधुं ५, १, ७
 प्रणेतारं वस्यो अच्छा ८, १६, १०; अथर्व. २०, ४६, १
 प्र णो देवी सरस्वती ६, ६१, ४; तै. सं. १, ८, २२, १
 प्र णो धन्वस्विन्दवो ९, ७९, २
 प्र त आशवः पवमान ९, ८६, १
 प्र त आश्विनीः पवमान ९, ८६, ४; साम. ८८६
 प्र त इन्द्र पूर्वाणि १०, ११२, ८
 प्र तं विविक्किम १, १६७, ७
 प्र तत्त अद्य शिपिविष्ट ७, १००, ५; साम. १६२६; तै. सं.
 २, २, १२, ५; नि. ५, ९
 प्र तत्ते अद्या कारणं कृतं भूत् ६, १८, १३
 प्र तद्दुःशीमे पृथवाने १०, ९३, १४
 प्र तद्विष्णु स्तवते १, १५४, २; अथर्व. ७, २६, २-३;
 तै. वा. २, ४, ३, ४; नि. १, २०
 प्र तद्वोचेयं भव्याये १, १२९, ६; नि. १०, ४२
 प्र तमिन्द्र नशीमहि ८, ६, ९
 प्र तव्यसीं नव्यसीं १, १४३, १
 प्र तव्यसो नमउक्तिं तुरस्य ५, ४३, ९
 प्र तौ अग्निर्वभसत् ४, ५, ४
 प्र तार्यायुः प्रतरं १०, ५९, १
 प्रति केतवः प्रथमा अदश्रन् ७, ७८, १
 प्रति घोराणामेतानाम् १, १६९, ७
 प्रति चक्ष्व वि चक्ष्वे ७, १०४, २५; अथर्व. ८, ४, २५
 प्रति ते दस्यवे वृक ८, ५६, १
 प्रति त्वं चारुमध्वरं १, १९, १; साम. १६; नि. १०, ३६
 प्रति त्वा दुहितर्दिवः ७, ८१, ३
 प्रति त्वाद्य सुमनसो ७, ७८, ५
 प्रति त्वा शवसी वदत् ८, ४५, ५
 प्रति त्वा स्तोमैरीकते ७, ७६, ६
 प्रति युतानामरुपासो ७, ७५, ६
 प्रति धाना भरत ३, ५२, ८
 प्रति न स्तोमं त्वष्टा जुपेत ७, ३४, २१
 प्रति प्रयाणमसुरस्य विद्वान् ५, ४९, २
 प्रति प्र याहीन्द्र मीळहुषो नृन् १, १६९, ६
 प्रति प्राशव्या इतः ८, ३१, ६

प्रति प्रियतमं रथं ५, ७५, १; साम. ४१८; १७४३
प्रति ब्रवाणि वर्तयते १०, ९५, १३
प्रति भद्रा अदक्षत ४, ५२, ५
प्रति मे स्तोममदितिर्जगृ ५, ४२, २
प्रति यस्या नीथा दर्शि १, १०४, ५; नि. ५, १६
प्रति यदापो अदक्षं १०, ३०, १३
प्रति वा एना नमसाहमेमि १, १७१, १
प्रति वां रथं नृपती जरथ्ये ७, ६७, १
प्रति वां सूर उदिते मित्रं ७, ६६, ७; साम. १०६७
प्रति वां सूर उदिते सूक्तैः ७, ६५, १
प्रति वो वृषदक्ष्ये ८, २०, ९
प्रति श्रुताय वो वृषत् ८, ३२, ४; नि. ५, १६
प्रति वीमभिर्जरते समिद्धः ७, ७८, २
प्रति षोभन्ति सिंधवः १, १६८, ८
प्रति व्या सुनरी जनी ४, ५२, १; साम. १७२५
प्रति स्तोमेभिरुपसं वसिष्ठाः ७, ८०, १
प्रति स्पशो वि सृज ४, ४, ३; वा. य. १३, ११; तै. सं.
१, २, १४, १
प्रति स्मरेथां तुजयद्भिरेवैः ७, १०४, ७; अथर्व. ८, ४, ७
प्रतीचीने मामहनी १०, १८, १४
प्रतु द्रव परि कोशं ९, ८७, १; साम. ५२३; ६७७
प्रतुविशुस्य स्थविरस्य ६, १८, १२
प्र ते अग्नयोऽग्निभ्यो वरं ७, १, ४
प्र ते अग्ने हविष्मतीं ३, १९, २
प्र ते अश्रोतु कुक्षयोः ३, ५१, १२; साम. ७३९
प्र ते अस्या उपसः १०, २९, २; अथर्व. २०, ७६, २
प्र ते दिवो न वृष्टयो २, ६२, २८
प्र ते धारा अत्यण्वानि ९, ८६, ४७
प्र ते धारा असश्चतो ९, ५७, १; साम. १७६१
प्र ते धारा मधुमतीः ९, ९७, ३१; साम. ५३४
प्र ते नावं न समने २, १६, ७
प्र ते पूर्वाणि करणानि विप्रा ४, १९, १०
प्र ते पूर्वाणि करणानि वोचं ५, ३१, ६
प्र ते बभू विचक्षण ४, ३२, २२
प्र ते मददासो मदिरास २, ८६, २
प्र ते महे विदधे शंसिषं १०, ९६, १; अथर्व. २०, ३०, १;
तै. ब्रा. २, ४, ३, १०; ३, ७, ९, ६
प्र ते यक्षि प्र त इयमि १०, ४, १; तै. सं. २, ५, १२, ४
प्र ते रथं मिथूकृतं १०, १०२, १
प्र तेऽश्वद्वरुणो यातवे १०, ७५, २
प्र ते वोचाम वीर्या ४, ३२, १०

प्र ते सौतार ओण्योः ९, १६, १
प्रत्नं रथीणां युजं ६, ४५, १०
प्रत्नं होतारमीड्यं ८, ४४, ७
प्रत्नवज्जनया गिरः ८, १३, ७
प्रत्नान्मानादध्या ये ९, ७३, ६
प्रत्नो हि कमीड्यो अध्वरेषु ८, ११, १०; तै. ब्रा. १०, २, १
प्रत्यग्निरुपसश्चेकितानो ३, ५, १
प्रत्यग्निरुपसामग्रम् ४, १३, १
प्रत्यग्निरुपसो जातवेदा ४, १४, १
प्रत्यग्ने मिथुना १०, ८७, २४
प्रत्यग्ने हरसा हरः १०, ८७, २५; साम. ९५; नि. ४, १९
प्रत्यङ् देवानां विशः १, ५०, ५; अथर्व. १३, २, २०;
२०, ४७, १७; नि. १२, २४
प्रत्यङ्मकमनयन् १०, १५७, ५; अथर्व. २०, ६३, ३;
१२४, ६
प्रत्यर्चीरुशदस्या १, ९२, ५
प्रत्यर्थिर्यज्ञानां १०, २६, ५
प्रत्यसौ विपीषते ६, ४२, १; साम. ३५२; १४४०; तै. ब्रा.
३, ७, १०, ६
प्रत्यस्थ श्रेणयो ददश्र १०, १४२, ५
प्रत्यु अदश्यायती ७, ८१, १; साम. ३०३; ७५१; तै. ब्रा.
३, १, ३, १
प्रत्यक्षसः प्रतवसो १, ८७, १
प्र त्वा दूतं वृणीमहे १, ३६, ३
प्र त्वा नमोभिरिन्दव ९, १६, ५
प्र त्वा मुञ्चामि वरुणस्य १०, ८५, २४; अथर्व. १४, १, १९, ५८
प्रथमं जातवेदसमग्निं ८, २३, २२
प्रथमभाजं यशसं वयोधां ६, ४९, ९
प्रथमा हि सुवाचसा १, १८८, ७
प्रथश्च यस्य सप्रथश्च १०, १८१, १
प्रथिष्ट यस्य वीरकर्म १०, ६१, ५
प्रथिष्ट यामन्पृथिवी चिदेपां ५, ५८, ७
प्रदक्षिणिदभि गृणन्ति २, ४३, १
प्र दानुदो दिव्यो दानु ९, ९७, २३
प्र दीधितिर्विश्ववारा ३, ४, ३
प्र देवत्रा ब्रह्मणे १०, ३०, १
प्र देवं देववीतये ६, १६, ४१; तै. सं. ३, ५, ११, ४
प्र देवं देव्या धिया १०, १७६, २; तै. सं. ३, ५, ११, १
प्र देवमच्छा मधुमन्त ९, ६८, १; साम. ५६३
प्र देवोदासो अग्निः ८, १०३, २; साम. ५१, १५१७
प्र सावा यज्ञैः पृथिवी कृतावृधा १, १५९, १

प्र द्यावा यज्ञैः पृथिवी नमोभिः ७, ५३, १
 प्र सुम्नाय प्र शवसे ८, ९, २०; अथर्व. २०, १४२, ५
 प्र धन्वा सोम जागृविः ९, १०६, ४; साम. ५६७
 प्र धारा अस्त्र शुष्मिणो ९, ३०, १
 प्र धारा मध्वो अग्रियो ९, ७, २; साम. ११२९
 प्र नः पूषा चरथं विश्वदेव्यः १०, ९२, १३
 प्र नव्यसा सहसः सूनुं ६, ६, १
 प्र निम्नेनेव सिन्धवो ९, १७, १
 प्र नु यदेषां महिना १, १८६, ९
 प्र नु वयं सुते या ५, ३०, ३
 प्र नु वोचा सुतेषु वां ६, ५९, १
 प्र नूनं जातवेदसं १०, १८८, १; नि. ७, २०
 प्र नूनं जायतामयं १०, ६२, ८
 प्र नूनं धावता पृथक् ८, १००, ७
 प्र नूनं ब्रह्मणस्पतिः १, ४०, ५; वा. य. ३४, ५७
 प्र नू महित्वं वृषभस्य १, ५९, ६; नि. ७, २३
 प्र नू स मर्तः शवसा १, ६४, १३
 प्र नेमस्मिन्दृशे १०, ४८, १०
 प्र नो यच्छत्वयमा १०, १४१, २; अथर्व. ३, २०, ३;
 वा. य. ९, २९; तै. सं. १, ७, १०, २
 प्र पये पथामजनिष्ट १०, १७, ६; अथर्व. ७, ९, १; तै. ब्रा.
 २, ८, ५, ३
 प्र पर्वतानामुशती उपस्था ३, ३३, १; नि. ९, ३९
 प्र पवमान धन्वसि ९, २४, ३; साम. ९६३
 प्र पस्यामदिति सिन्धुम् ४, ५५, ३
 प्र पीपय वृषभ जिन्व वाजानमे ३, १५, ६
 प्र पुनानस्य चेतसा ९, १६, ४
 प्र पुनानाय वेधसे ९, १०३, १; साम. ५७३
 प्र पूतास्त्रिमशोचिषे १, ७९, १०
 प्र पूर्वजे पितरा नव्यसीनिः ७, ५३, २; तै. सं. ४, १, ११, ४;
 तै. ब्रा. २, ८, ४, ७
 प्र पूषणं वृणीमहे ८, ४, १५
 प्र प्यायस्व प्र स्यन्दस्व ९, ६७, २८
 प्रप्र क्षयाय पन्थसे ९, ९, २; साम. ९३७
 प्रप्र पूष्णस्तुविजातस्य १, १३८, १
 प्रप्र वस्त्रिष्टुम् ८, ६९, १; साम. ३६०
 प्रप्रायमग्निर्भरतस्य ७, ८, ४; वा. य. १२, ३४; तै. सं.
 २, ५, १२, ४; ४, २, ३, २
 प्रप्रा वो अस्मे १, १२९, ८; नि. ६, ४
 प्र वध्रवे वृषभाय २, ३३, ८

प्र बाहवा सिस्तं ७, ६२, ५; वा. य. २१, ९; तै. सं.
 १, ८, २२, ३; तै. ब्रा. २, ७, १५, ६; ८, ६, ७
 प्र बुध्न्या व ईरते ७, ५६, १४; तै. सं. ४, ३, १३, ६
 प्र बोधयोषः पृणतो १, १२४, १०
 प्र बोधयोषो अश्विना ८, ९, १७; अथर्व. २०, १४२, २
 प्र ब्रह्माणि नभाकवद् ८, ४०, ५
 प्र ब्रह्माणो अङ्गिरसो नक्षन्त ७, ४२, १
 प्र ब्रह्मैतु सदानादृतस्य ७, ३६, १
 प्रभङ्गं दुर्मतीनां ८, ४६, १९
 प्रभङ्गी शूरो मघवा तुवीमवः ८, ६१, १८; साम. १४५९
 प्रभर्ता रथं गव्यन्त ८, २, ३५
 प्र भूर्जर्यन्तं महां १०, ४६, ५; साम. ७४
 प्र भ्रातृत्वं सुदानवो ८, ८३, ८
 प्र मंहिष्ठाय गायत ८, १०३, ८; साम. १०७, ८७८
 प्र मंहिष्ठाय बृहते त १, ५७, १; अथर्व. २०, १५, १
 प्र मन्दिने पितुमदर्चता १, १०१, १; साम. ३८०; नि.
 ४, २४
 प्र मन्महे शवसानाय १, ६२, १; वा. य. ३४, १६
 प्र मातुः प्रतरं गुह्यं १०, ७९, ३; नि. ५, ३
 प्र मात्रामी रिरिचे ३, ४६, ३
 प्र मा युयुजं प्रयुजो १०, ३३, १
 प्र मित्रयोर्वरुणयो ७, ६६, १
 प्र मित्राय प्रार्थम्णे ८, १०१, ५; साम. २५५
 प्र मे नमी साप्य १०, ४८, ९
 प्र मे पंथा देवयाना अदश्रन् ७, ७६, २
 प्र मे विविक्कां अविदन् ३, ५७, १
 प्र य आरुः शितिपृष्ठस्य ३, ७, १
 प्र यं राये निनीषसि ८, १०३, ४; साम. ५८
 प्र यज्ञ एतु हेत्वो न ससिः ७, ४३, २
 प्र यज्ञ एत्वानुषक् ५, २६, ८
 प्रयज्यवो मरुतो आजदृष्टयः ५, ५५, १
 प्र यत्ते अग्ने सूरयो १, ९७, ४; अथर्व. ४, ३३, ४; तै. आ.
 ६, ११, १
 प्र यत्पितुः परमान् १, १४१, ४
 प्र यत्सिन्धवः प्रसवं ३, ३६, ६; तै. ब्रा. २, ४, ३, ११
 प्र यदग्नेः सहस्रतो १, ९७, ५; अथर्व. ४, ३३, ५; तै. आ.
 ६, ११, १
 प्र यदिस्था परावतः १, ३९, १
 प्र यदिस्था महिना नृभ्यो १, १७३, ६
 प्र यद्वन्दिष्ट एषां १, ९७, ३; अथर्व. ४, ३३, ३; तै. आ.
 ६, ११, १

प्र यद्रथेषु पृथ्वीरयुग्ध्वं १, ८५, ५
प्र यद्रथेषु भूमिषं ८, ७, १
प्र यद्रथेषु मरुतः १०, ७७, ६
प्र यद्रथेषु महिना रथस्य १, १८०, ९
प्र यद्वां मित्रावरुणा ६, ६७, ९
प्र यन्तमित्परि जारं १, १५२, ४
प्र यन्ति यज्ञं विषयन्ति बर्हिः ७, २१, २
प्र यन्तु वाजास्तविषीभिः ३, २६, ४
प्र यमन्तवृषसवासो १०, ४२, ८; अथर्व. २०, ८९, ८
प्र याः सिन्धते सूर्यस्य १०, ३५, ५
प्र या वोषे भृगवाणे १, १२०, ५
प्र याजान्मे अनुयाजांश्च १०, ५१, ८; नि. ८, २२
प्र या जिगाति खर्गलेव ७, १०४, १७; अथर्व. ८, ४, १७
प्र यात श्रीभमाशुभिः १, ३७ १४
प्र याभिर्यासि दाश्यांसम् ७, ९२, ३; वा. य. २७, २७;
तै. सं. २, २, १२, ७
प्र या महिना महिनासु ६, ६१, १३
प्र युजो वाचो अग्नियो ९, ७, ३; साम. ११३०
प्र युजती दिव एति ब्रुवाणा ५, ४७, १
प्र ये गाधो न भूर्णयः २, ४१, १; साम. ४९१; ८९२
प्र ये गृहादममदुस्त्वाया ७, १८, २१; नि. ६, ३०
प्र ये जाता महिना ५, ८७, २
प्र ये दिवः पृथिव्या न १०, ७७, ३
प्र ये दिवो बृहत्तः ऋषिर्वे ५, ८७, ३
प्र ये धामानि पूर्याण्यर्चा ४, ५५, २
प्र ये मित्रं प्रार्थयन् १०, ८९, ९
प्र ये मे बन्धवे ५, ५२, १६
प्र ये ययुरवृकासो रथा इव ७, ७४, ६
प्र ये वसुभ्य ईवदानमोदुः ५, ४९, ५
प्र ये शुम्भन्ते जनयो १, ८५, १
प्र यो ननक्षे अभ्योजसा ८, ५१, ८
प्र यो वां मित्रावरुणाजिरो ८, १०१, ३
प्र राजा वाचं जनयन् ९, ७८, १
प्र रुद्रेण ययिना यन्ति १०, ९२, ५
प्र रेभ एत्यति वारं ९, ८६, ३१
प्र व इन्द्राय बृहते ८, ८९, ३; साम. २५७; वा. य. ३३, ९६
प्र व इन्द्राय मादनं ७, ३१, १; साम. १५६; ७१६
प्र व उग्राय निष्टुरे ८, ३२, २७
प्र व एको मिमय २, २९, ५
प्र व एते सुयुजो ५ ४४, ४
प्र वः पान्तं रघुमभ्यवो १, १२२, १

प्र वः पान्तमन्धसो १, १५५, १
प्र वः शंसाम्यद्रुहः ८, २७, १५
प्र वः शर्धाय वृष्वये १, ३७, ४
प्र वः शुक्राय भानवे ७, ४, १; तै. ब्रा. २, ८, २, ३
प्र वः सखायो अग्नये ६, १६, २२
प्र वः सतां ज्येष्ठतमाय २, १६, १
प्र वता हि क्रतूनां ४, ३१, ५
प्र वत्ते अग्ने जनिमा १०, १४२, २
प्र वत्स्वतीयं पृथिवी मरुद्भ्यः ५, ५४, ९
प्र वद्यामना सुवृता रथेन १, ११८, ३
प्र वर्तय दिवो अदमानमिन्द्र ७, १०४, १९; अथर्व. ८, ४, १९
प्र व स्पृकक्रन्सुवि ५, ५९, १
प्र वां रथो मनोजवा इत्यति ७, ६८, ३
प्र वां शरद्वान्वृषभो १, १८१, ६
प्र वां स मित्रावरुणावृतावा ७, ६१, २
प्र वां स्तोमाः सुवृक्तयो ८, ८, २२
प्र वाचमिन्दुरिष्यति ९, १२, ६; साम. १२०१
प्र वाच्यं वचसः ४, ५, ८
प्र वाच्यं शश्वधा वीर्यं तत् ३, ३३, ७
प्र वाजमिन्दुरिष्यति ९, ३५, ४
प्र वाता इव दोधत १०, ११९, २
प्र वाता वान्ति पतयन्ति ५, ८३, ४; तै. ब्रा. ६, ६, २
प्र वां दंसांस्त्रिणाववोचं १, ११६, २५
प्र वां निचेरुः कुकुहो वशां १, १८१, ५
प्र वामन्धांसि मघान्यस्थुः ७, ६८, २
प्र वामर्चस्युक्थिनो ३, १२, ५; साम. १५७५; १७०३
प्र वामवोचमश्विना ४, ४५, ७
प्र वामभोतु सुष्टुतिः १, १७, ९
प्र वां महि ऋवि ४, ५६, ५; साम. १५९६
प्र वायुमच्छा बृहती ६, ४९, ४; वा. य. ३३, ५५; तै. ब्रा.
२, ८, १, १
प्र वावृजे सुप्रया बर्हिरेषां ७, ३९, २; वा. य. ३३, ४४;
नि. ५, २८
प्र विश्वसामन् ५, २२, १
प्र विष्णवे शूषमेतु १, १५४, ३
प्र वीरमुग्रं विविचिं ८, ५०, ६
प्र वीरया शुचयो दक्षिरे ७, ९०, १; वा. य. ३३, ७०
प्र वीरया प्र तवसे तुराय ६, ४९, १२
प्र वृषवन्तो अभियुजः ९, २१, २
प्र वेधसे कवये वेद्यान ५, १५, १; तै. ब्रा. १, २, १, ९
प्र वेपयन्ति पर्वतान् १, ३९, ५; तै. ब्रा. २, ४, ४, ३

प्र वो प्रावाणः सविता १०, १७५, १
 प्र वोऽच्छा रिरिचे देवयुः १०, ३२, ५
 प्र वो देवं चिह्नसहसानमसि ७, ७, १
 प्र वो देवायामये ३, १३, १; आश्व. औ. ५, ९, २१
 प्र वो धियो मन्त्रयुवो ९, ८६, १७; साम. ११५३
 प्र वो भ्रियन्त इन्द्रवो १, १४, ४
 प्र वो मरुतस्त्रिषा ५, ५४, २
 प्र वो महीमरमतिं कृणुध्वं ७, ३६, ८
 प्र वो महे मतयो यन्तु ५, ८७, १; साम. ४६२
 प्र वो महे मन्दमानायान्वसः १०, ५०, १; वा. य. ३३, २३;
 नि. ११, ९
 प्र वो महे महि नमो १, ६२, २; वा. य. ३४, १७
 प्र वो महे महिबुधे भरध्वं ७, ३१, १०; साम. ३२८; १७२३;
 अथर्व. २०, ७३, ३
 प्र वो महे सहसा १, १२७, १०
 प्र वो मित्राय गायत ५, ६८, १; साम. ११४३
 प्र वो यज्ञेषु देवयन्तो अर्चन् ७, ४३, १
 प्र वो यहं पुरुणां १, ३६, १; साम. ५९
 प्र वो रयि युक्ताश्वं भरध्वं ५, ४१, ५
 प्र वो वाजा अभिद्यवो ३, २७, १; तै. सं. २, ५, ७, २;
 तै. ब्रा. ३, ५, २, १
 प्र वो वायुं रथयुजं कृणुध्वं ५, ४१, ६
 प्र वो वायुं रथयुजं पुरंधिम् १०, ६४, ७
 प्र शंसमानो अतिथिर्न ८, १९, ८
 प्र शंसा गोध्वघ्न्यं १, ३७, ५
 प्र शन्तमा वरुणं ५, ४२, १
 प्र शर्धे आर्तं प्रथमं ४, १, १२
 प्र शर्धाय मारुताय ५, ५४, १
 प्र शुक्रासो वयोजुवो ९, ६५, २६
 प्र शुक्रैतु देवी मनीषा ७, ३४, १; तै. आ. ४, १७, १;
 तांब्य ब्रा. १, २, ९
 प्र शुन्ध्युवं वरुणाय ७, ८८, १
 प्र शोशुचत्या उपसो १०, ८९, १२
 प्र श्यावाश्वं वृष्णुया ५, ५२, १
 प्र श्येनो न मदिरे ६, २०, ६
 प्र सक्षणो दिव्यः ५, ४१, ४
 प्र स क्षथं तिरते ८, २७, १६
 प्र सद्यो अग्ने अत्येय्ययान् ५, १, ९; तै. ब्रा. २, ४, ७, १०
 प्र सप्तगुमृतधीतिं १०, ४७, ६
 प्र सप्तवधिराशसा ८, ७३, ९
 प्र सप्तशोता मनकाशरोचद ३, २९, १४

प्र स मित्र मर्तो अस्तु ३, ५९, २; तै. सं. ३, ४, ११, ५;
 नि. २, १३
 प्र सभ्राजं चर्षणीनां ८, १६, १; साम. १४४; अथर्व. २०, ४४, १
 प्र सभ्राजे बृहते मन्मनु ६, ६८, ९
 प्र सभ्राजे बृहदर्चा गभीरं ५, ८५, १
 प्र सभ्राजो असुरस्य प्रशस्ति ७, ६, १; साम. ७८
 प्र सवे त उदीरते ९, ५०, २; साम. १२०६
 प्र ससाहिषे पुरुहूत १०, १८०, १; तै. सं. ३, ४, ११, ४;
 तै. ब्रा. २, ६, ९, १; ३, ५, ७, ४
 प्र साकमुक्षे अर्चता गणाय ७, ५८, १
 प्र सा क्षितिरसुर १, १५१, ४
 प्र सा वाचि सुष्टुतिर्मघोनां ७, ५८, ६
 प्र सीमादित्यो असृजत् २, २८, ४; नि. १, ७
 प्र सु गमन्ता धियसानस्य १०, ३२, १
 प्र सु ज्येष्ठं निचिराभ्यां १, १३६, १
 प्र सुन्वानस्यान्धसो ९, १०१, १३; साम. ५५३; ७७४;
 १३८६
 प्र सुमेधा गालुवित् ९, ९२, ३
 प्र सु व आपो महिमानं १०, ७५, १
 प्र सुवान इन्द्रुरक्षाः ९, ६६, २८
 प्र सुवानो अक्षाः सहस्र ९, १०९, १६; साम. ११६०
 प्र सुवानो धारया ९, ३४, १
 प्र सु विश्वात्रक्षसो १, ७६, ३
 प्र सु श्रुतं सुराधसं ८, ५०, १; अथर्व. २०, ५१, ३
 प्र सु ष विभ्यो मरुतो ४, २६, ४
 प्र सुष्टुतिः स्तनयन्तं रुवंतं ५, ४२, १४
 प्र सु स्तोमं भरत वाजयंतः ८, १००, ३
 प्र सू त इन्द्र प्रवता हरिभ्यां ३, ३०, ६; अथर्व. ३, १, ४
 प्रसृतो अक्षमकरं १०, १६७, ४
 प्र सू न एवध्वरो ८, २७, ३
 प्र सू नव ऋभूणां १०, १७६, १
 प्र सू महे सुशरणाय ५, ४२, १३
 प्र सेनानीः शूरो अग्ने ९, ९६, १; साम. ५३३
 प्र सो अग्ने तवोतिभिः ८, १९, ३०; साम. १०८; १८२१;
 तै. सं. ३, २, ११, १
 प्र सोता जिरो अध्वरेषु ७, ९२, २
 प्र सोम देववीतये ९, १०७, १२; साम. ५१४; ७६७
 प्र सोम मधुमत्तमो ९, ६३, १६
 प्र सोम याहि धारया ९, ६६, ७
 प्र सोम याहीन्द्रस्य कुक्षा ९, १०९, १८; साम. ११६२
 प्र सोम यजमानयोर्मया ९, ८१, १

प्र सोमाय व्यश्ववत् ९, ६५, ७
 प्र सोमासः स्वाध्यः ९, ३१, १
 प्र सोमासो अधन्विषुः ९, २४, १; साम. ९६१
 प्र सोमासो मदच्युतः ९, ३२, १; साम. ४७७; ७६२
 प्र सोमासो विपश्चितो ९, ३३, १; साम. ४७८; ७६४
 प्र सोमो अति धारया ९, ३०, ४
 प्र स्कम्भदेष्णा अनवअ १, १६६, ७
 प्रस्तुतिर्वा धाम १, १५३, २
 प्रस्तोक इन्नु राधसस्त इन्द्र ६, ४७, २२
 प्र स्तोषदुष गासिपत् ८, ८१, ५
 प्र स्वानासो रथा इवावन्तो ९, १०, १; साम. १११९
 प्र हंसासस्तुपलं मन्थुं ९, ९७, ८; साम. १११७
 प्र हि क्रतुं बृहथो २, ३०, ६
 प्र हि त्वा पूषन् १, १३८, २
 प्र हिन्वानास इन्द्रवो ९, ६४, १६
 प्र हिन्वानो जनिता ९, ९०, १; साम. ५३६
 प्र हि रिरिक्ष ओजसा ८, ८८, ५; साम. ३१२
 प्र होता जातो महान् १०, ४६, १; साम. ७७
 प्र होत्रे पूष्यं वचो ३, १०, ५; साम. २८; तै. सं.
 ३, २, ११, १
 प्र ह्यच्छा मनीषा १०, २६, १
 प्राक्तुभ्य इन्द्रः प्र १०, ८९, ११
 प्राप्नये तवसे भरध्वं ७, ५, १
 प्राप्नये बृहते यज्ञियाय ५, १२, १
 प्राप्नये चाचमीरय १०, १८७, १; अथर्व. ६, ३४, १
 प्राप्नये विश्वशुचे धियं ७, १३, १
 प्राप्नुवो नमन्वो ४, १९, ७
 प्राचीनां बहिः प्रदिशा १०, ११०, ४; अथर्व. ५, १२, ४;
 वा. य. २९, २९; तै. ब्रा. ३, ६, ३, २; नि. ८, ९
 प्राचीनं बहिरोजसा १, १८८, ४
 प्राचीनो यज्ञः सुधितं ७, ७, ३
 प्राचीसु देवाश्विना धियं ७, ६७, ५
 प्राच्यं यज्ञं चक्रम वर्षतां गीः ३, १, १
 प्रातः सुतमपिबो ४, ३५, ७
 प्रातरग्निः पुरुप्रियो ५, १८, १; साम. ८५
 प्रातरग्निं प्रातरिन्द्रं ७, ४१, १; अथर्व. ३, १६, १; वा. य.
 ३४, ३४; तै. ब्रा. २, ८, ९, ७
 प्रातर्जरेये जरणेव १०, ४०, ३
 प्रातर्जितं भगमुग्रं हुवेम ७, ४१, २; अथर्व. ३, १६, २;
 वा. य. ३४, ३५; तै. ब्रा. २, ८, ९, ७; नि. १२, १४
 प्रातर्देवीमदितिं जोहवीमि ५, ६२, ३

प्रातर्यजध्वमश्विना ५, ७७, २; तै. ब्रा. २, ४, ३, १३; नि. १२, ५
 प्रातर्यावभिरागतं ८, ३८, ७
 प्रातर्यावाणा प्रथमा यजध्वं ५, ७७, १; तै. ब्रा. २, ४, ३, १३
 प्रातर्यावाणा रथेव २, ३९, २
 प्रातर्याग्णः सहस्कृत १, ४५, ९
 प्रातर्युजं नासत्याधि तिष्ठतः १०, ४१, २
 प्रातर्युजा वि बोधय १, २२, १; तै. सं. १, ४, ७, १; तै. ब्रा.
 २, ४, ३, १३; नि. १२, ४
 प्राता रत्नं प्रातरिवा १, १२५, १
 प्राता रथो नवो २, १८, १
 प्रान्यच्चक्रमवृहः सूर्यस्य ५, २९, १०
 प्राव स्तोतारं मधवन्नव ८, ३६, २
 प्रावीविपद्वाच ऊर्मि २, ९६, ७; साम. ९४५
 प्रावेपा मा बृहतो १०, ३४, १; नि. ९, ८
 प्रास्त्रौह्वौजा ऋग्वेभिः १०, १०५, ६
 प्रास्त्रा ऊर्जं वृत्श्रुतं ८, ८, १६
 प्रास्त्रै गायत्रमर्चत ८, १, ८
 प्रास्त्रै हिनोत मधुमन्तं १०, ३०, ८
 प्रास्य धारा अक्षरन् ९, २९, १; साम. १७६५
 प्रास्य धारा बृहतीः ९, ९६, २२
 प्रियं श्रद्धे ददतः १०, १५१, २; तै. ब्रा. २, ८, ८, ६
 प्रियं दुग्धं न कान्यं ५, १९, ४
 प्रियमेधवदश्विवत् १, ४५, ३; नि. ३, १७
 प्रिया तष्टानि मे कपिः १०, ८६, ५; अथर्व. २०, १२६, ५
 प्रिया पदानि पशो १, ६७, ६
 प्रिया वो नाम हुवे तुराणां ७, ५६, १०; तै. सं. २, १, ११, १
 प्रियास इते मधवन्नभिद्यौ ७, १९, ८; अथर्व. २०, ३७, ८
 प्रियो नो अस्तु विश्वपतिः १, २६, ७; साम. १६१९
 प्रीणीताश्चान्हितं जयाथ १०, १०१, ७; नि. ५, २६
 प्रेतां यज्ञस्य शम्भुवा २, ४१, १९
 प्रेता जयता नरः १०, १०३, १३; साम. १८६२; अथर्व.
 ३, १९, ७; वा. य. १७, ४६; तै. सं. ४, ६, ४, ४
 प्रेतो मुंचामि नामुतः १०, ८५, २५; अथर्व. १४, १, १८
 प्रेदं ब्रह्म वृत्रतूर्येष्वविथ ८, ३७, १
 प्रेदो अग्ने दीदिहि पुरो ७, १, ३; साम. १३७५; वा. य.
 १७, ७६; तै. सं. ४, ६, ५, ४
 प्रेद्वभिर्वावृधे स्तोमेभिः ३, ५, २
 प्रेन्द्रस्य वोचं प्रथमा कृतानि ७, ९८, ५; अथर्व. २०, ८७, ५
 प्रेन्द्राभिभ्यां सुवचस्यां १०, ११६, ९
 प्रेरय सूरौ अर्थं न १०, २९, ५; अथर्व. २०, ७६, ५
 प्रेष्ठं वो अतिथिं स्तुषे ८, ८४, १; साम. ५; १२४४

प्रेष्ठं वो अतिथिं गृणीषे १, १८६, ३
 प्रेष्ठसु प्रियाणां ८, १०३, १०
 प्रेहि प्रेहि पथिभिः १०, १४, ७; अथर्व. १८, १, ५४
 प्रेक्षामीहि धृष्णुहि १, ८०, ३; साम. ४१३
 प्रेतु ब्रह्मणस्पतिः १, ४०, ३; साम. ५६; वा. य. ३३, ८९;
 ३७, ७; तै. आ. ४, २, २
 प्रेते वदन्तु प्र वयं १०, २४, १; नि. ९, ९
 प्रेष स्रोमः पृथिवीमन्तरि ५, ४२, १६
 प्रेषामज्मेषु विधुरेव १, ८७, ३; तै. सं. ४, ३, १३, ७
 प्रो अयासीदिन्दुरिन्द्रस्य ९, ८६, १६; साम. ५५७; ११५२;
 अथर्व. १८, ४, ६०
 प्रो अश्विनाववसे १, १८६, १०
 प्रो अस्मा उपस्तुतिं ८, ६२, १
 प्रोग्रां पीतिं वृष्ण इयमि १०, १०४, ३ अथर्व. २०, २५, ७;
 ३३, २
 प्रोतये वरुणं मित्रमिन्द्रं ६, २१, ९
 प्रो ले अग्नयोऽग्निषु ५, ६, ६
 प्रोथदशो न यवसे ७, ३, २; साम. १२२०; वा. य.
 १५, ६२; तै. सं. ४, ४, ३, ३
 प्रो द्रोणे हरयः ६, ३७, २
 प्रोरोमिन्नावरुणा ७, ६१, ३
 प्रोष्टेशया वष्टेशया ७, ५५, ८; अथर्व. ४, ५, ३
 प्रो प्वस्मै पुरोरथं १०, १३३, १; साम. १८०१; अथर्व.
 २०, ९५, २; तै. सं. १, ७, १३, ५; तै. ब्रा. २, ५, ८, १
 प्रो स्य वह्निः पथ्याभिः ९, ८९, १
 ब्रह्म सूर्यं श्रवसा ८, १०१, १२; साम. १७८९; अथर्व.
 २०, ५८, ४; वा. य. ३३, ४०
 बलस्य नीथा वि १०, ९२, ३
 बळिथा तद्रुपे १, १४१, १
 बळिथा देव निष्कृतं ५, ६७, १
 बळिथा पर्वतानां ५, ८४, १; तै. सं. २, २, १२, २; नि. ११, ३७
 बळिथा महिमा वां ६, ५९, २
 बळ् ऋत्विषाया धाम्ना ८, ६३, ११
 बष्महो असि सूर्यं ८, १०१, ११; साम. २७६; १७८८;
 अथर्व. १३, २, २९; २०, ५८, ३; तै. ब्रा. १, ४, ५, ३
 बतो बतसि १०, १०, १३; अथर्व. १८, १, १५; नि. ६, २८
 बभूवे जु स्वतवसे ९, ११, ४; साम. १४४४
 बभ्राणः सूनो सहसो ३, १, ८
 बभूरोको विष्णुः ८, २९, १
 बर्हिः प्राचीनमोजसा ९, ५, ४

बर्हिर्वा यत्स्वपत्याय १, ८३, ६; अथर्व. २०, २५, ६
 बर्हिषदः पितर ऊति १०, १५, ४; अथर्व. १८, १, ५१; वा. य.
 १९, ५५; तै. सं. २, ६, १२, २; नि. ४, २१
 बलं धेहि तनूषु नो ३, ५३, १८
 बलविज्ञाय स्थविरः १०, १०३, ५; साम. १८५३; अथर्व.
 १९, ३, ५; वा. य. १७, ३७; तै. सं. ४, ६, ४, २
 बहवः सूरचक्षसो ७, ६६, १०
 बह्वीः समा अकरमंतः १०, १२४, ४
 बह्वीनां पिता ६, ७५, ५, वा. य. २९, ४२; तै. सं. ४, ६, ६, २;
 नि. ९, १४
 बाधसे जनान्वृषमेव मन्यु ६, ४६, ४
 विभया हि त्वावतः ८, ४५, ३५
 विभर्ति चार्विद्रस्य ९, १०९, १४
 विभ्रद्वापिं हिरण्ययं १, २५, १३
 बीभत्सूनां सयुजं हंसं १०, १२४, ९
 बृबुक्थं हवामहे ८, ३२, १०; साम. २१७; नि. ६, ४, १७
 बृहती इव सूनवे रोदसी १, ५९, ४
 बृहत्सुन्नः प्रसवीता निवेश ४, ५३, ६
 बृहत्स्वश्चन्द्रममवथ १, ५२, ९
 बृहदिन्द्राय गायत ८, ८९, १; साम. २५८; वा. य.
 २०, ३०; तै. ब्रा. २, ५, ८, ३
 बृहदु गायिषे वचो सूर्यां ७, ९६, १
 बृहद्भिरग्ने अर्चिभिः ६, ४८, ७; साम. ३७
 बृहद्वदन्ति मदिरण १०, ९४, ४
 बृहद्वयो बृहते तुभ्यमग्ने ५, ४३, १५
 बृहद्वयो मघवद्भयो ७, ५८, ३
 बृहद्वयो हि भानवे ५, १६, १; साम. ८८
 बृहद्वरुथं मरुतां ८, १८, २०
 बृहन्त इज्जानवो ३, १, १४
 बृहन्त इन्नु ये ते २, ११, १६
 बृहन्तेव गम्भरेषु १०, १०६, ९
 बृहज्जच्छायो अपलाशः १०, २७, १४
 बृहज्जिदिधम एषां ८, ४५, २; साम. १३३९; वा. य.
 ३३, २४
 बृहस्पत इन्द्र वर्धेत ४, ५०, ११
 बृहस्पतिः प्रथमं जायमानो ४, ५०, ४; अथर्व. २०, ८८, ४;
 तै. ब्रा. २, ८, २, ७
 बृहस्पतिः समजयद्भुनि ६, ७३, ३; अथर्व. २०, ९०, १;
 तै. ब्रा. २, ८, २, ८
 बृहस्पतिर्नाम हि स्यत् १०, ६८, ७; अथर्व. २०, १६, ७

बृहस्पतिर्नः परि पातु १०, ४२, ११; ४३. ११; ४४, ११.
 अथर्व. ७, ५१, १; २०, १७, ११; ८९, ११; ९४, ११.
 तै. सं. ३, ३, ११; १
 बृहस्पतिर्नयतु दुर्गहा १०, १८२, १
 बृहस्पते अति यदयो २, २३, १५; वा. य. २६, ३; तै. सं.
 १, ८, २२, २
 बृहस्पते जुषस्व नो ३, ६२, ४; तै. सं. १, ८, २२, २
 बृहस्पते तपुषाश्वे २, ३०, ४
 बृहस्पते परि दीया १०, १०३, ४; साम. १८५२; अथर्व.
 १९, १३, ८; वा. य. १७, ३६; तै. सं. ४, ६, ४, १
 बृहस्पते प्रति मे देवताम् १०, ९८, १
 बृहस्पते प्रथमं वाचो १०, ७१, १; ऐ. आ. १, ११, १४
 बृहस्पते या परमा परावत् ४, ५०, ३; अथर्व. २०, ८८, ३
 बृहस्पते युवमिन्द्रश्च ७, ९७, १०; ९८, ७; अथर्व.
 २०, १७, १२; ८७, ७; तै. ब्रा. २, ५, ६, ३
 बृहस्पते सदमिज्ञः १, १०६, ५
 बोधधन्मा हरिभ्यां ४, १५, ७
 बोधा मे अस्य वचसो १, १४७, २; वा. य. १२, ४२;
 तै. सं. ४, २, ३, ४; नि. ३, २०
 बोधा सु मे मधवन्वाचमेमां ७, २२, ३; साम. ९२९;
 अथर्व. २०, ११७, ३
 बोधिन्मनसा रथ्ये ५, ७५, ५
 बोधिन्मना हृदस्तु नो ८, ९३, १८; साम. १४०
 ब्रह्म गामश्वं जनयन्त १०, ६५, ११
 ब्रह्म च ते जातवेदो १०, ४, ७
 ब्रह्मचारी चरति १०, १०९, ५; अथर्व. ५, १७, ५
 ब्रह्म जिन्वतमुत जिन्वतं ८, ३५, १६
 ब्रह्मणस्पतिरेता १०, ७२, २
 ब्रह्मणस्पते त्वमस्य यन्ता २, २३, १९; २४, १६; वा. य.
 ३४, ५८; तै. ब्रा. २, ८, ५, १
 ब्रह्मणस्पतेरभवद्यथा २, २४, १४; तै. ब्रा. २, ८, ५, २
 ब्रह्मणस्पते सुयमस्य २, २४, १५; तै. ब्रा. २, ८, ५, २
 ब्रह्मणाभिः संविदानो १०, १६२, १; अथर्व. २०, ९६, ११
 ब्रह्मणा ते ब्रह्मयुजा ३, ३५, ४; अथर्व. २०, ८६, १
 ब्रह्मन्वीर ब्रह्मकृतिं जुषाण ७, २९, २
 ब्रह्म प्रजावदा भर ६, १६, ३६; साम. १३९८
 ब्रह्मा कृणोति वरुणो १, १०५, १५
 ब्रह्मा ण इन्द्रोप याहि ७, २८, १
 ब्रह्माणं ब्रह्मवाहसं ६, ४५, ७
 ब्रह्माणस्त्वा वयं युजा ८, १७, ३; साम. ६६८; अथर्व.
 २०, ३, ३; ३८, ३; ४७, ९

ब्रह्माणि मे मतयः १, १६५, ४; वा. य. ३३, ७८
 ब्रह्माणि हि चकृषे वर्धनानि ६, २३, ६
 ब्रह्मा त इन्द्र गिर्वणः ८, ९०, ३
 ब्रह्मा देवानां पदवीः ९, ९६, ६; साम. ९४४; तै. सं.
 ३, ४, ११, १; तै. आ. १०, १०, १; नि. १४, १३
 ब्राह्मणादिन्द्र राधसः १, १५, ५; साम. २२९
 ब्राह्मणासः पितरः ६, ७५, १०; वा. य. २९, ४७;
 तै. सं. ४, ६, ६, ३
 ब्राह्मणासः सोमिनो वच ७, १०३, ८
 ब्राह्मणासो अतिरात्रे ७, १०३, ७
 ब्राह्मणोऽस्य सुखमासीत् १०, ९०, १२; अथर्व. १९, ६, ६;
 वा. य. ३१, ११; तै. आ. ३, १२, ५
 भग एव भगवो अस्तु देवाः ७, ४१, ५; अथर्व. ३, १६, ५;
 वा. य. ३४, ३८; तै. ब्रा. २, ५, ५, १; ८, ९, ८
 भगं धियं वाजयन्तः २, ३८, १०; तै. ब्रा. २, ८, ६, ३
 भग प्रणेतर्भग सत्यराधः ७, ४१, ३; अथर्व. ३, १६, ३;
 वा. य. ३४, ३६; तै. ब्रा. २, ५, ५, २; ८, ९, ८
 भगभक्तस्य ते वयं १, २४, ५
 भगस्य स्वसा वरुणस्य १, १२३, ५
 भजन्त विश्वे देवत्वं १, ६८, ४
 भद्रं वै वरं वृणते १०, १६४, २
 भद्रं कर्णेभिः शृणुयाम १, ८९, ८; साम. १८७४; वा. य.
 २५, २१; तै. आ. १, १, १
 भद्रं ते अग्ने सहसिन् ४, ११, १; तै. सं. ४, ३, १२, १
 भद्रं नो अपि वातय मनः १०, २०, १
 भद्रं नो अपि वातय मनो १०, २५, १; साम. ४२२
 भद्रमिदं रुशमा अग्ने अक्रु ५, ३०, १२
 भद्रमिन्द्रा ७, ९६, ३
 भद्रं भद्रं न आ भर ८, ९३, २८; साम. १७३
 भद्रं मनः कृणुष्व वृत्रतुर्ये ८, १९, २०; साम. १५६०;
 वा. य. १५, ३९-४०
 भद्रा अग्नेर्वध्यश्वस्य १०, ६९, १
 भद्रा अश्वा हरितः सूर्यस्य १, ११५, ३; तै. ब्रा. २, ८, ७,
 भद्रा ते अग्ने स्वनीक ४, ६, ६; तै. सं. ४, ३, १२, १
 भद्रा ते हस्ता सुकृतोत ४, २१, ९
 भद्रा ददक्ष उर्विया ६, ६४, २
 भद्रा वस्त्रा समन्या ९, ९७, २; साम. १४००
 भद्रो नो अग्निग्राहुतो ८, १९, १९; साम. १११; १५५
 वा. य. १५, ३८-३९
 भद्रो भद्रया सचमान १०, ३, ३; साम. १५४८
 भद्रादि विरतो ४, २६, ५

सरहाजाय सप्रथः ६, १६, ३३
 सरहाजायाव धुक्षत द्विता ६, ४८, १३
 सरासेधमं कृणवा १, २४, ४; साम. १०६५
 सराय सु भरत भागं १०, १००, २
 सरेषु हव्यो नमसोप २, २३, १३
 सरेष्विन्द्रं सुहवं १०, ६३, ९; तै. सं. २, १, ११, १; तै. ब्रा.
 २, ७, १३, ३
 सगो ह नामोत वस्य १०, ६१, १४
 सवा सुन्ती वाऽयश्वात १०, ६९, ५
 सवा नो अग्नेऽवितोत १०, ७, ७
 सवा नो अग्ने सुमना उपेतौ ३, १८, १
 सवा मित्रो न शेष्यो १, १५६, १; तै. ब्रा. २, ४, ३, ८
 सवा वरुधं गृणते १, ५८, ९
 सवा वरुधं सववन्मघोनां ७, ३२, ७
 भारतीले सरस्वति १, १८८, ८
 भारती पवसानस्य २, ५, ८
 भारती नेत्री सृन्तानां दिव १, ९२, ७
 भारती नेत्री सृन्तानानचेति १, ११३, ४
 भिनत्पुरो नवति इन्द्र १, १३०, ७
 भिनद्विरि शवला ४, १७, ३
 भिनद्वलमद्विरोभिः २, १५, ८; तै. सं. २, ३, १४, ५
 भिधि विश्वा अपद्विषः ८, ४५, ४०; साम. १३४; १०७०;
 अथर्व. २०, ४३, १
 भीताय नाथमानाय ५, ७८, ६
 भीमो विवेषायुधेभिरेषां ७, २१, ४
 भुज्युमंहसः पिष्टयो १०, ६५, १२
 भुगन्तु नो यक्षसः १०, ७६, ६
 भुवत्प्रितस्य मज्यो ९, ३४, ४
 भुवनस्य पितरं गोभिः ६, ४९, १०
 भुवश्चक्षुर्मह क्रतस्य १०, ८, ५
 भुवस्त्वमिन्द्र ब्रह्मणा १०, ५०, ४; तै. सं. ३, ४, ११, ४
 भुवो जनस्य दिव्यस्य राजा ६, २२, ९; अथर्व. २०, ३६, ९
 भुवो यज्ञस्य रजसश्च १०, ८, ६; वा. य. १३, १५;
 १५, २३; तै. सं. ४, ४, ४, १; तै. ब्रा. ३, ५, ७, १
 भुवोऽविता वामदेवस्य ४, १६, १८
 भूम्या अन्तं पर्येके चरन्ति १०, ११४, १०
 भूय इन्द्रावृधे वीर्यो ६, ३०, १
 भूयसा वसन्मचरत् ४, २४, ९
 भूयाम ते सुमती ८, ३, २; साम. १४२२
 भूयामो पु त्वावतः ४, ३२, ६
 भूरिकर्मणे वृषभाय १, १०३, ६

भूरि चक्र्यं युज्येभिः १, १६५, ७; नि. ६, ७
 भूरि चक्र मरुतः पित्र्याणि ७, ५६, २३
 भूरि त इन्द्र वीर्यं १, ५७, ५; अथर्व. २०, १५, ५
 भूरि दक्षोभिर्वचनेभिः १०, ११३, ९
 भूरिदा भूरि देहि ४, ३२, २०
 भूरिदा ह्यसि श्रुतः पुरुषा ४, ३२, २१
 भूरि नाम वन्दमानो दधाति ५, ३, १०
 भूरि द्वे अचरंती चरंती १, १८५, २; तै. ब्रा. २, ८, ४, ८
 भूरिभिः समह ऋषिभिः ८, ७०, १४
 भूरि हि ते सवना मानुषेषु ७, २२, ६; साम. १८००
 भूरीणि भद्रा नयेषु १, १६६, १०
 भूरीणि हि त्वे दधिरे ३, १९, ४
 भूरीदिन्द्र उदिनक्षंत १०, ८, ९
 भूरीदिन्द्रस्य वीर्यं ८, ५५, १
 भूर्जज्ञ उत्तानपदः १०, ७२, ४
 भूपन्न योऽधि बभूषु १, १४०, ६
 भूमिश्चिद्वासि तृत्तुजिः ४, ३२, २
 भोजं त्वामिन्द्र २, १७, ८
 भोजमश्वाः सुष्टुवाहः १०, १०७, ११
 भोजा जिग्युः सुरभि १०, १०७, ९
 भोजायान्धं समृजन्ति १०, १०७, १०; नि. ७, ३
 मंसीमहि त्वा वयं १०, २६, ४; नि. ६, २९
 मंहिष्टं वो मघोनां ५, ३९, ४
 मंहिष्टा वाजसातमेषा ८, ५, ५
 मशू कनायाः सख्यं नवरवा १०, ६१, १०
 मशू कनायाः सख्यं नवीयो १०, ६१, ११
 मशू ता त इन्द्र दानामस १०, २२, ११
 मशू देववतो रथः ८, ३१, १५; तै. सं. १, ८, २२, ३
 मशू न येषु दोहसे चिदया ६, ६६, ५
 मशू न वह्निः प्रजाया १०, ६१, ९
 मशू हि यमा गच्छथ हंवतोयू ४, ४३, ३
 मस्रस्य ते तविपस्य प्रजृतिं ३, ३४, २; अथर्व. २०, ११, ९
 मघोन आ पवस्व नो २, ८, ७; साम. ११८४
 मघोनः रम वृत्रहस्येषु चोदय ७, ३२, १५; साम. १६८३
 मतयः सोमपासुरं ३, ४१, ५; अथर्व. २०, २३, ५
 मती जुष्टो धिया हितः ९, ४४, २
 मरिष नो वस्य इष्टये १, १७६, १
 मरिष वायुमिष्टये ९, ९७, ४२; साम. १२५४
 मरिष सोम वरुणं ९, ९०, ५
 मस्यपायि ते सहः १, १७५, १; साम. १४३२
 मस्र्वा सुविप्र मोदभिः १, ९, ३; अथर्व. २०, ७१, ९

मत्स्वा सुशिप्र हरिस्तदीम ८, ९९, २; साम. ८१४
 मथीद्यदीं विभृतो १, ७१, ४
 मथीद्यदीं विष्टो मा १, १४८, १
 मदच्युक्षेति सादने ९, १२, ३; साम. ११९८
 मदेनेषितं मदं ८, १, २१
 मदेमदे हि नो ददिः १, ८१, ७; अथर्व. २०, ५६, ४;
 तै. ब्रा. २, ४, ४, ७
 मधु नक्तमुनोषो १, ९०, ७; वा. य. १३, २८; तै. सं.
 ४, २, ९, ३; तै. आ. १०, १०, २; श. ब्रा.
 १४, ९, ३, २२
 मधु नो द्यावापृथिवी ६, ७०, ५
 मधुपृष्ठं घोरमयासं ९, ८९, ४
 मधुमतीरोषधीर्वा आपः ४, ५७, ३; अथर्व. २०, १४३, ८
 मधुमन्तं तनूनपाद् १, १३, २; साम. १३४८
 मधुमन्मे परायणं १०, २४, ६
 मधुमाज्ञो वनस्पतिः १, ९० ८; वा. य. १३, २९; तै. सं.
 ४, २, ९, ३; तै. आ. १०, १०, २; श. ब्रा.
 १४, ९, ३, २३
 मधु वाता ऋतायते १, ९०, ६; वा. य. १३, २७; तै. सं.
 ४, २, ९, ३; तै. आ. १०, १०, २; श. ब्रा.
 १४, ९, ३, २१
 मधोर्धारामनु क्षर ९, १७, ८
 मध्या यत्कर्त्तव्यमभवत् १०, ६१, ६
 मध्ये होता दुरोणे बर्हिषोरा ६, १२, १
 मध्व ऊ पु मधूयुवा ५, ७३, ८
 मध्वः पिबतं मधुपेभिरास ४, ४५, ३
 मध्वः सूर्दं पवस्व ९, ९७, ४४
 मध्वः सोमस्याश्विना १, ११७, १
 मध्वो वो नाम मारुतं ७, ५७, १
 मनीषिणः प्र भरध्वं १०, १११, १
 मनीषिभिः पवते पूर्यः ९, ८६, २०; साम. ८२२
 मनुष्यत्वा नि धीमहि ५, २१, १; तै. ब्रा. ३, ११, ६, ३
 मनुष्यदम्नो अङ्गीरस्वदङ्गिराः १, ३१, १७
 मनुष्यदिन्द्र सवनं जुषाणः ३, ३२, ५
 मनो अस्या अन आसीत् १०, ८५, १०; अथर्व. १४, १, १०
 मनोजवसा वृषणा मदच्यु ८, २२, १६
 मनोजवा अयमान ८, १००, ८
 मनो न येषु हवनेषु १०, ६१, ३; वा. य. ७, १७
 मनो न योऽध्वनः १, ७१, ९
 मनो न्वा हुवामहे १०, ५७, ३; वा. य. ३, ५३; तै. सं.
 १, ८, ५, २

मन्त्रमखर्व सुधितं सुपेशसं ७, ३२, १३; अथर्व. २०, ५९, ४
 मंथता नरः कविमद्वयन्तं ३, २९, ५
 मन्दन्तु त्वा मघवन्निन्द्रेन्दवः ८, ४, ४; साम. १७२२
 मन्दन्तु त्वा मन्दितो १, १३४, २
 मन्दमान ऋतादधि १०, ७३, ५
 मन्दस्व होत्रादनु जोषमन्वसः २, ३७, १
 मन्दस्वा सु स्वर्णर ८, ६, ३९
 मन्दामहे दशतयस्य १, १२२, १३
 मन्दिष्ट यदुशने काव्ये १, ५१, ११
 मन्द्रं होतारं शुचिमद्वया ३, २, १५
 मन्द्रं होतारमुशिजो नमोभिः १०, ४६, ४
 मन्द्रं होतारमुशिजो यविष्ठं ७, १०, ५
 मन्द्रं होतारमृत्विजं ८, ४४, ६; साम. १५४३
 मन्द्रजिह्वा जुगुर्वणिः १, १४२, ८
 मन्द्रया सोम धारया ९, ६, १; साम. ५०६
 मन्द्रस्य कवेर्दिव्यस्य ६, ३९, १
 मन्द्रस्य रूपं विविहुः ९, ६८, ६
 मन्द्रा कृणुध्वं धिय १०, १०१, २
 मन्द्रो होता गृहपतिः १, ३६, ५
 मन्युरिन्द्रो मन्युरेवास १०, ८३, २; अथर्व. ४, ३२, २;
 तै. ब्रा. २, ४, १, ११
 मन्ये त्वा यज्ञियं यज्ञियानां ८, ९६, ४
 ममच्चन ते मघवन् ४, १८, ९
 ममच्चन त्वा युवतिः ४, १८, ८
 ममत्तु त्वा दिव्यः सोमः १०, ११६, ३
 ममत्तु नः परिजमा १, १२२, ३; तै. सं. २, १, ११, १
 मम त्वा सूर उदिते ८, १, २९
 मम देवा विह्वे सन्तु १०, १२८, २; अथर्व. ५, ३, ३
 तै. सं. ४, ७, १४, १
 मम द्विता राष्ट्रं क्षत्रियस्य ४, ४२, १
 मम पुत्राः शत्रुहणो १०, १५९, ३
 मम ब्रह्मेन्द्र याज्ञच्छ २, १८, ७
 ममामे वर्चो विह्वेषु १०, १२८, १; अथर्व. ५, ३, १
 तै. सं. ४, ७, १४, १
 मया सो अन्नमस्ति १०, १२५, ४; अथर्व. ४, ३०, ४
 मयि देवा द्रविणम् १०, १२८, ३; अथर्व. ५, ३, ५
 तै. सं. ४, ७, १४, १
 मयो दधे मेधिरः पूतदक्षः ३, १, ३
 मयोभूर्वातो अभि वातु १०, १६९, १; तै. सं. ७, ४, १७,
 नि. १, १७
 मरुतः पिबत ऋतुना १, १५, २

मरुतो मारुतस्य न ८, २०, २३
 मरुतो यद्ध वो दिवः ८, ७, ११; तै. सं. १, ५, ११, ४
 मरुतो यद्ध वो बलं १, ३७, १२
 मरुतो यस्य हि क्षये १, ८६, १; अथर्व. २०, १, २; वा. य. ८, ३१; तै. सं. ४, २, ११, १
 मरुतो वीक्षुपाणिभिः १, ३८, ११
 मरुत्वतो अप्रतीतस्य ५, ४२, ६
 मरुत्वन्तं वृषभं ३, ४७, ५; ६, १९, ११; वा. य. ७, ३६; तै. सं. १, ४, १७, १; तै. ब्रा. २, ८, ३, ४
 मरुत्वन्तं हवामह १, २३, ७
 मरुत्वन्तमृजीषिणं ८, ७६, ५
 मरुत्वाँ इन्द्रमीदृवः ८, ७६, ७
 मरुत्वाँ इन्द्र वृषभो ३, ४७, १; वा. य. ७, ३८; तै. सं. १, ४, १९, १; नि. ४, ९
 मरुसु वो दधीमहि ५, ५२, ४
 मरुस्तोत्रस्य वृजनस्य १, १०१, ११
 मर्तश्चिद्वो नृतवो रुक्मवक्ष ८, २०, २२
 मर्ता अमर्त्यस्य ते ८, ११, ५
 मर्माणि ते वर्मणा ६, ७५, १८; साम. १८७०; अथर्व. ७, ११८, १; वा. य. १७, ४९; तै. सं. ४, ६, ४, ५
 मर्मजानास आयवो ९, ६४, १७
 मर्यो न शुभ्रस्तन्वं ९, ९६, २०
 मह उग्राय तवसे सुवृक्षि ८, ९६, १०
 महः स राय एषते १, १४९, १
 महः सु वो अरमिषे स्त्वाम ८, ४६, १७
 महत्तत्सोमो महिषः ९, ९७, ४१; साम. ५४२; १२५५; नि. १४, १७
 महत्तदुख्यं स्थविरं १०, ५१, १; नि. ६, ३५
 महत्तद्वः कवयः ३, ५४, १७
 महत्तन्नाम गुह्यं पुरुस्पृक् १०, ५५, २
 महदय महतामावृणीमहे १०, ३६, ११
 महश्चक्रेर्म्यवैतः क्रतुप्राः ४, ३९, २
 महश्चिस्वमिन्द्र यत एतान् १, १६९, १
 महश्चिदस एनसो ४, १२, ५
 महौ अमत्रो वृजने विरप्यो ३, ३६, ४; नि. ६, २३
 महौ असि महिष ३, ४६, २
 महौ असि सोम ज्येष्ठ ९, ६६, १६
 महौ अस्यध्वरस्य ७, ११, १
 महौ आदित्यो नमसोप ३, ५९, ५; तै. ब्रा. २, ८, ७, ६
 महौ इन्द्रः परश्चतु १, ८, ५; साम. १६६; अथर्व. १०, ७१, १

महौ इन्द्रो नुवदा चर्षणिप्रा ६, १९, १; वा. य. ७, ३९; तै. सं. १, ४, २१, १; तै. ब्रा. ३, ५, ७, ४; नि. ६, १६-१७
 महौ इन्द्रो य ओजसा ८, ६, १; साम. १३०७; अथर्व. २०, १३८, १; वा. य. ७, ४०; तै. सं. १, ४, २०, १; तै. ब्रा. ३, ५, ७, ४
 महौ उग्रो बाह्वे वीर्याय ३, ३६, ५
 महौ उतासि यस्य ते ७, ३१, ७
 महौ ऋषिर्देवजा ३, ५३, ९
 महान्तं कोशमुदचा ५, ८३, ८; अथर्व. ४, १५, १६
 महान्तं त्वा महीरजु ९, २, ४; साम. १०४०
 महान्तं महिना वयं ८, १२, २३
 महान्ता मित्रावरुणा ८, २५, ४
 महान्तो मङ्गा विश्वो १, १६६, ११
 महान्तसधस्थे ध्रुव आनिष ३, ६, ४
 महिकेरव ऊतये १, ४५, ४
 महि क्षेत्रं पुरुश्चंद्रं विविद्वान् ३, ३१, १५; तै. ब्रा. २, ७, १३, ३
 महि ज्योतिर्निहितं वक्षणा ३, ३०, १४
 महि ज्योतिर्विभ्रतं त्वा १०, ३७, ८
 महि त्रीणामवोऽस्तु १०, १८५, १; साम. १९२; वा. य. ३, ३१
 महि त्वाष्ट्रमूर्जयन्तीरजुयं ३, ७, ४
 महि यावापृथिवी भूतं १०, ९३, १
 महि पसरः सुकृतं सौम्यं ९, ७४, ३
 महि महे तवसे दीध्ये नृन् ५, ३३, १
 महि महे दिवे अर्चा ३, ५४, २
 महिन्न एषो पितरः १०, ५६, ४
 महि राधो विश्वजन्यं ६, ४७, २५
 महि वो महतामवो वरुण मित्र दाशुपे ८, ४७, १
 महि वो महतामवो वरुण मित्रार्यमन् ८, ६७, ४
 महिपासो मायिनश्चिन्न १, ६४, ७
 मही अन्न महिना १, १५१, ५
 मही यावापृथिवी इह ज्येष्ठे ४, ५६, १
 मही धौः पृथिवी चनः १, २२ १३; वा. य. ८, ३२; १३, ३२
 तै. सं. ३, ३, १०, २; ५, ११, ३; ४, २, ९, ३
 मही मित्रस्य साधयः ४, ५६, ७; साम. १५९८
 महीमे अस्य वृषनाम ९, ९७, ५४; साम. ११०६
 मही यदि धिपणा विश्वे ३, ३१, १३
 महीरस्य प्रणीतयः (०ानास्य) ६, ४५, ३
 महीरस्य प्रणीतयः (०विश्वा वसुनि) ८, १२, २१
 मही वामूनिरक्षिना मयोभु १, ११७, १९

मही समैरचम्वा ३, ५५, २०
महे चन त्वामद्रिवः ८, १, ५; साम. २९१
महे नो अद्य बोधयोषो ५, ७९, १; साम. ४२१; १७४०
महे नो अद्य सुविताय बोधि ७, ७५, २
महे यत्पित्र ई रसं १, ७१, ५
महे शुल्काय वरुणस्य ७, ८२, ६
महो अग्नेः समिधानस्य १०, ३६, १२; वा. य. ३३, १७
महो अर्णः सरस्वती १, ३, १२; वा. य. २०, ८६; नि. ११, २७
महो देवान्यजसि यक्ष्याजु ६, ४८, ४
महो हुहो अप विश्वायु ६, २०, ५
महो नो अग्ने सुवितस्य ७, १, २४
महो नो राय आ भर ९, ६१, २६; साम. १२१४
महो महानि पनयन्त्यस्य ३, ३४, ६; अथर्व. २०, ११, ६
महो यस्पतिः शवसो १०, २२, ३
महो रुजामि बन्धुता ४, ४, ११; तै. सं. १, २, १४, ४
महो विश्वां अभि पतो ८, २३, २६
मह्यं यजन्तु मम १०, १२८, ४; अथर्व. ५, ३, ४; तै. सं.
४, ७, १४, २
मह्यं त्वष्टा वज्रमतक्षत् १०, ४८, ३
मह्या ते सख्यं ३, ३१, १४
मा कस्यै घातमभ्यमित्रिणे १, १२०, ८
मा कस्य नो अरुषो ७, ९४, ८
मा कस्य यक्षं सदमित् ४, ३, १३
मा कस्याहुतक्रत् ५, ७०, ४
मा काकम्बीरमुदहहो ६, ४८, १७
माकिरेना पथा गात् ८, ५, ३९
माकिर्न एना सख्या १०, २३, ७
माकिर्नेशान्माकीं ६, ५४, ७
माकुधयगिन्द्र शूर वस्वीः १०, २२, १२
मा चिद्व्यद्वि शंसत ८, १, १; साम. २४२; १३६०; अथर्व.
२०, ८५, १; नि. ७, २
मा षष्ठे रश्मीरिति १, १०९, ३; तै. ब्रा. ३, ६, ९, १
मा जस्वने वृषभ ६, ४४, ११
मां चत्वार आशवः ८, ७४, १४
मातली कव्यैर्यमो १०, १४, ३; अथर्व. १८, १, ४७; तै. सं.
२, ६, १२, ५
माता च यत्र दुहिता ३, ५५, १२
माता देवानामदितेः १, ११३, १९
माता पितरमृत आ भज १, १६४, ८; अथर्व. ९, ९, ८
माता रुद्राणां दुहिता ८, १०१, १५; तै. अ. १, १, १२, १

मातुर्दिधिषुम् ६, ५५, ५; नि. ३, १६
मातुष्यदे परमे ५, ४३, १४
मा ते अमाजुरो यथा ८, २१, १५
मा ते अस्यां सहसावन्परि ७, १९, ७; अथर्व. २०, ३७, ७;
तै. सं. १, ६, १२, ५
मा ते गोदत्र निरराम राघसः ८, २१, १६
मा ते राधांसि मा त ऊतयो १, ८४, २०; साम. १७२४;
नि. १४, ३७
मातेव यज्ञरसे पप्रथानः ५, १५, ४
मा ते हरि वृषणा व्रीतपृष्ठा ३, ३५, ५
मात्र पूषन्नाष्ट्रण इरस्यः ७, ४०, ६
मात्रे नु ते सुमिते १०, २९, ६; अथर्व. २०, ७६, ६
मा त्वामिध्वेनयीदूमगंधिः १, १६२, १५; वा. य. २५, ३७;
तै. सं. ४, ६, ९, २
मा त्वा तपस्त्रिय आत्मापि १, १६२, २०; वा. य. २५, ४३;
तै. सं. ४, ६, ९, ३
मा त्वा मूरा अविष्यवो ८, ४५, २३; साम. ७३२; अथर्व.
२०, २२, २
मा त्वा रुद्र चुकुषामा नमो २, ३३, ४
मा त्वा श्येन उद्वधीन् २, ४२, २
मा त्वा सोमस्य गल्दया ८, १, २०; साम. ३०७;
नि. ६, २४
मादयस्व सुते सचा १, ८१, ८; अथर्व. २०, ५६, ५
मादयस्व हरिभिः १, १०१, १०; नि. ६, १७
माध्यन्दिनस्य सवनस्य धानाः ३, ५२, ५
माध्यन्दिने सवने जातवेदः ३, २८, ४
मा न इन्द्र परा वृणक् ८, ९७, ७; साम. २६०
मा न इन्द्र पीयत्नवे ८, २, १५; साम. १८०६
मा न इन्द्राभ्यादिशः ८, ९२, ३१; साम. १२८
मा न एकस्मिन्नागसि ८, ४५, ३४
मानः शंसो अरुषो १, १८, ३; वा. य. ३, ३०
मा नः समस्य दूष्यः ८, ७५, ९; तै. सं. २, ६, ११, २;
नि. ५, २३
मा नः सेतुः सिषेदयं ८, ६७, ८
मा नः सोमपरिबाधो १, ४३, ८
मा नः सोम सं वीविजो ८, ७९, ८; तै. सं. ३, २, ५, २
मा नः स्तेनेभ्यो ये अभि २, २३, १६
मा नस्तोके तनये १, ११४, ८; वा. य. १६, १६; तै. सं.
३, ४, ११, २; ४, ५, १०, ३
मा निन्दत य इमां ४, ५, २
मा नो अग्ने दुर्भृतये ७, १, २२

मा भूम निष्ठा इवे ८, १, १३; अथर्व. २०, ११६, १;
 तांथ्य ब्रा. ९, १०, १
 मा भेम मा भमिष्मो ८, ४, ७; साम. १६०५
 मा मामिमं तव ५, ४०, ७
 मायाभिरिन्द्र मायिनं १, ११, ७
 मायाभिरुत्तिष्ठत्सत ८, १४, १४; अथर्व. २०, २९, ४
 माया वां मित्रावरुणा दिवि ५, ६३, ४
 मारे अस्मद्वि सुसुचो ३, ४१, ८; अथर्व. २०, २३, ८
 मार्जाव्यो मृज्यते स्वे ५, १, ८
 मा व एनो अन्यकृतं भुजेम ६, ५१, ७
 मा वां वृको १, १८३, ४
 मा विदन्परिपथिनो १०, ८५, ३२; अथर्व. १४, २, ११
 मा वो घ्नन्तं मा शपन्तं १, ४१, ८
 मा वो दात्रान्मरुतो ७, ५६, २१
 मा वो मृगो न यवसे १, ३८, ५
 मा वो रसानितभा ५, ५३, ९
 मा वो रिषस्त्रानिता १०, ९७, २०; वा. य. १२, ९५;
 तै. सं. ४, २, ६, ५
 मा शूने अग्ने नि षदाम नृणां ७, १, ११
 मा सख्युः शूनमा विदे ८, ४५, ३६
 मा सा ते अस्सः सुमतिर्विद १, १२१, १५
 मा सीमवद्य आ भाग् ८, ८०, ८
 मा स्नेधत सोमिनो दक्षता ७, ३२, ९
 माहं मघोनो वरुण २, २७, १७; २८, ११; २९, ७
 मित्रं वयं हवामहे १, २३, ४; साम. ७९३
 मित्रं हुवे पूतदक्षं १, २, ७; साम. ८४७; वा. य. ३३, ५७
 मित्रं कृणुध्वं खलु १०, ३४, १४
 मित्रं न यं शिष्या गोषु १, १५१, १; तै. ब्रा. २, ८, ७, ६
 मित्रं न यं सुधितं ६, १५, २
 मित्रश्च तुभ्यं वरुणः ३, १४, ४
 मित्रश्च नो वरुणश्च ५, ७२, ३
 मित्रस्तन्नो वरुणो देवो अर्यः ७, ६४, ३
 मित्रस्तन्नो वरुणो मामहन्त ७, ५२, २
 मित्रस्तन्नो वरुणो रोदसी ७, ४०, २
 मित्रस्य चर्षणीधृतो ३, ५९, ६; वा. य. ११, ६२; तै. सं.
 ३, ४, ११, ५; ४, १, ६, ३; तै. आ. ४, ३, १
 मित्रा तना न रथ्या ८, २५, २
 मित्राय पञ्च येमिरे ३, ५९, ८
 मित्राय शिक्ष वरुणाय १०, ६५, ५
 मित्रावरुणवन्ता उत ८, ३५, १३
 मित्रो अग्नेमिन्द्रादरु ५, ६५, ४

मित्रो अग्निर्भवति यत् ३, ५, ४
 मित्रो जनान्यातयति ३, ५९, १; तै. सं. ३, ४, ११, ५;
 तै. ब्रा. ३, ७, २, ३; नि. १०, २२
 मित्रो देवेष्वायुषु ३, ५९, ९
 मित्रो नो अलंहति ८, ६७, २
 मिमाति वह्निरेतशः ९, ६४, १९
 मिमातु घौरदितिर्वीतये नः ५, ५९, ८
 मिमीहि श्लोकमास्ये १, ३८, १४
 मिम्यक्ष येपु रोदसी ६, ५०, ५; नि. ६, ६
 मिम्यक्ष येपु सुधिता १, १६७, ३
 मिहः पावकाः प्रतता अभूव ३, ३१, २०
 मीढुष्मतीव पृथिवी ५, ५६, ३
 मुञ्चन्तु मा शपथ्याद् १०, ९७, १६; अथर्व. ६, ९६, २;
 ७, ११२, २; वा. य. १२, ९०
 मुञ्चामि त्वा हविषा जीवनाय १०, १६१, १; अथर्व.
 ३, ११, १; २०, ९६, ६
 मुनयो वातरशनाः १०, १३६, २
 मुमुक्ष्वो मनवे १, १४०, ४
 मुमोद गर्भो वृषभः १०, ८, २
 मुषाय सूर्यं कवे १, १७५, ४
 मूरा अमूरा न वयं १०, ४, ४; नि. ६, ८
 मूर्धा दिवो नाभिरग्निः १, ५९, २
 मूर्धानं दिवो भरति ६, ७, १; साम. ६७; ११४०; वा. य.
 ७, २४; ३३, ८; तै. सं. १, ४, १३. १
 मूर्धा भुवो भवति नक्तं १०, ८८, ६; नि. ७, २७
 मृगो न शिश्ना व्यदन्ति १०, ३३, ३
 मृगो न भीमः कुचरो गिरि १०, १८०, २; साम. १८७३;
 अथर्व. ७, ८४, ३; वा. य. १८, ७१; तै. सं.
 १, ६, १२, ४
 मृजन्ति त्वा दश क्षिपो ९, ८, ४; साम. ११८१
 मृजन्ति त्वा समग्रवो ९, ६६, ९
 मृजानो वारे पवमानो ९, १०७, २२; साम. १०८०
 मृज्यमानः सुहस्य ९, १०७, २१; साम. ५१७; १०७९
 मृळत नो मरुतो मा वधि ५, ५५, ९
 मृका नो रुद्रोत १, ११४, २; तै. सं. ४, ५, १०, २
 मृत्योः पदं योपयन्तो १०, १८, २, अथर्व. १२, २, ३०;
 तै. आ. ६, १०, २
 मेघन्तु ते वह्नयो २, ३७, ३; नि. ८, ३
 मेघाकारं विदधस्य १०, ९१, ८; साम. ९८४; तै. ब्रा.
 ३, ११, ६, ३
 मेहनादनंकरणात् १०, १६३, ५; अथर्व. २०, ९६, २१

मैनममे वि दहो १०, १६, १; अथर्व. १८, २, ४; तै. आ.
 ६, १, ४
 मोघमज्ञं विन्दते १०, ११७, ६; तै. ब्रा. २, ८, ८, ३;
 नि. ७, ३
 मो ते रिषन्ये अच्छोक्तिभिः ८, १०३, १३
 मो पु णः परापरा १, ३८, ६
 मो पु णः सोम मृत्यवे १०, ५९, ४
 मो पु त्वा वाघतश्चनारे ७, ३२, १; साम. २८४; १६७५
 मो पु देवा अदः स्वर १, १०५, ३
 मो पु ब्रह्मेव ८, ९२, ३०; साम. ८२६; अथर्व. २०, ६०, ३
 मो पु वरुण मृण्मयं ७, ८९, १
 मो पु वो अस्मदभि तानि १, १३९, ८; अथर्व. २०, ६७, २
 मो पु ण इन्द्रात्र पृत्सु १, १७३. १२; वा. य. ३, ४६
 मो पु णो अत्र जुहुरन्त ३, ५५, २
 मो घ्वद्य दुर्हणावान् ८, २, २०
 य आत्मदा बलदा यस्य १०, १२१, २; अथर्व. ४, २, १;
 १३, ३, २४; वा. य. २५, १३; तै. सं. ४, १, ८, ४;
 ७, ५, १७, १
 य आधाय चक्रमानाय १०, ११७, २
 य आनयत्परावतः ६, ४५, १; साम. १२७
 य आपिर्नित्यो वरुण प्रियः ७, ८८, ६
 य आयुं कुत्समतिथिग्व ८, ५३, २
 य आर्जकेषु कृत्वसु ९, ६५, २३; साम. ११६४
 य आस्तेयश्च चरति ७, ५५, ६; अथर्व. ४, ५, ५
 य आस्त्रक आशये ८, ४१, ७
 य इद्ध आविवासति ६, ६०, ११; साम. ११५०
 य इन्द्रोः पवमानस्यानु ९, ११४, १
 य इन्द्र चमसेत्वा ८, ८२, ७; साम. १६२
 य इन्द्र यतयस्त्वा ८, ६, १८
 य इन्द्र शुष्मो मघवन्ते अस्ति ७, २७, २; तै. ब्रा. २, ८, ५, ७
 य इन्द्र सस्त्यव्रतो ८, ९७, ३
 य इन्द्र सोमपातमो ८, १२, १; साम. ३९४; अथर्व.
 २०, ६३, ७
 य इन्द्राग्नी चित्रतमो रथे १, १०८, १
 य इन्द्राग्नी सुतेषु वां ६, ५९, ४; नि. ५, २२
 य इन्द्राय वचोयुजा १, २०, २
 य इन्द्राय सुनवत् सोमं ४, २४, ७
 य इमा विश्वा जातानि ५, ८२, ९
 य इमा विश्वा भुवनानि जुह्वद् १०, ८१, १; वा. य. १७, १७;
 तै. सं. ४, ६, २, १

इमे उमे अहनी ५, ८२, ८
 इमे घावापृथिवी जनित्री १०, ११०, ९; अथर्व. ५, १२, ९; वा. य. २९, ३४; तै. ब्रा. ३, ६, ३, ४; नि. ८, १४
 इमे रोदसी उमे अहं ३, ५३, १२
 इमे रोदसी मही समीची ८, ६, १७
 इमे रोदसी मही सं मातरेव ९, १८, ५
 इ राजानावृतुथा ६, ६२, ९
 इ वहन्त आशुभिः ५, ६१, ११
 इ ह्ययन्ति पर्वतान् १, १९, ७
 इ चकार न सो अस्य १, १६४, ३२; अथर्व. ९, १०, १०; नि. २, ८
 इ चिकेत गुहा १, ६७, ७
 इशिरे भुवनस्य १०, ६३, ८
 य उक्था केवला दधे ८, ५२, ३
 य उक्थेभिर्न विन्धते ८, ५१, ३
 य उग्र इव शर्याहा ६, १६, ३९; साम. १७०७; तै. सं. २, ६, ११, ४
 य उग्रः सन्ननिष्ठः ८, ३३, ९; साम. १६९८; अथर्व. २०, ५३, ३; ५७, १३
 य उग्रा अर्कमानुचुः १, १९, ४
 य उग्रेभ्यश्चिदोजियान् ९, ६६, १७
 य उदाजन्पितरो १०, ६२, २
 य उदानद् व्ययन् १०, १९, ५; अथर्व. ६, ७७, २
 य उदचि यज्ञे अध्वरोष्टा १०, ७७, ७
 य उदचीन्द्र देवगोपाः १, ५३, ११; अथर्व. २०, २१, ११
 य उद्रः फलियं भिनत् ८, ३२, २५
 य उशता मनसा सोमं १०, १६०, ३; अथर्व. २०, ९६, ३
 य उ श्रिया दमेष्वा २, ८, ३
 य उश्रिया अप्या अन्तः ९, १०८, ६; साम. ५८५
 य ऋक्षादंहसो मुचत् ८, २४, २७
 य ऋत्रामहं मामहे ८, १, ३२
 य ऋत्रा वातरंहसो ८, ३४, १७
 य ऋते चिदभिषिषः ८, १, १२; साम. २४४; अथर्व. १४, २, ४७; तै. आ. ४, २०, १; कात्या. श्रौ. सू. २५, ५, ३०; ताण्ड्य. ब्रा. ९, १०, १
 य ऋते चिद्रास्पदेभ्यः ८, २, ३९
 य ऋतेन सूर्यमारोहन् १०, ६२, ३
 य ऋष्यः धावयत्सला ८, ४६, १२
 य ऋष्या रिष्टिविद्युतः ५, ५२, १३
 य एक इच्छ्यावयसी ४, १७, ५

य एक इत्तमु धुहि ६, ४५, १६
 य एक इह्यन्यश्वर्षणीनां ६, २२, १; अथर्व. २०, ३६, १
 य एक इह्निदयते १, ८४, ७; साम. ३८९; १३४१; अथर्व. २०, ६३, ४; नि. ४, १७
 य एकश्वर्षणीनाम् १, ७, ९; अथर्व. २०, ७०, १५
 य एको अस्ति दंसना ८, १, २७
 य एनमादिदेवाति ६, ५६, १
 य ओजिष्ठ इन्द्र तं ६, ३३, १
 य ओजिष्ठस्तमा भर ९, १०१, ९; साम. ८२०
 य ओहते रक्षसो देववीतौ ५, ४२, १०
 यं यज्ञं नयथा नरः १, ४१, ५
 यं युवं दाश्वध्वराय देवा ६, ६८, ६
 यं रक्षन्ति प्रचेतसो १, ४१, १; साम. १८५
 यं वर्धयन्तीद्विरः ६, ४४, ५
 यं विप्रा उक्थवाहसो ८, १२, १३
 यं वै सूर्यं स्वर्मानुः ५, ४०, ९
 यं सीमकृष्वन्तमसे ४, १३, ३
 यं सीमनु प्रवतेव द्रवन्तं ४, ३८, ३
 यं सुपर्णः परावतः १०, १४४, ४
 यं सोममिन्द्र पृथिवीं ३, ४६, ५
 यं सा पृच्छन्ति कुह २, १२, ५; अथर्व. २०, ३४, ५
 यः ककुभो निधारयः ८, ४१, ४
 यः कुक्षिः सोमपातमः १, ८, ७; अथर्व. २०, ७१, ३
 यः कृन्तदिद्वि योन्यं ८, ४५, ३०
 यः पंचचर्षणीरभि ७, १५, २
 यः परस्याः परावतः १०, १८७, २; अथर्व. ६, ३४, ३; नि. ५, ५
 यः पावमानीरध्येति २, ६७, ३१; साम. १२९८
 यः पुष्पिणीश्च २, १३, ७
 यः पूर्याय वेधसे १, १५६, २; तै. ब्रा. २, ४, ३, ९
 यः पृथिवीं व्यथमानाम् २, १२, २; अथर्व. २०, ३४, १
 यः पौरुषेयेण ऋषिपा १०, ८७, १६; अथर्व. ८, ३, १५
 यः प्राणतो निमिषतो १०, १२१, ३; अथर्व. ४, २, २
 वा. य. २३, ३; २५, ११; तै. सं. ४, १, ८, ४
 ७, ५, १६, १
 यः शक्रो मृक्षो अश्व्यः ८, ६६, ३
 यः शग्मस्तुविशग्म ते ६, ४४, २
 यः शम्बरं पर्वतेषु २, १२, ११; अथर्व. २०, ३४, ११
 यः शम्भतो महोनो २, १२, १०; अथर्व. २०, ३४, १०
 यः शुक्र इव सूर्यो १, ४३, ५
 यः शूरभिह्वयो १, १०१, ६

यः श्वेताँ अधिनिर्णिजः ८, ४१, १०
यः संस्थे चिच्छतक्रतुः ८, ३२, ११
यः सत्राहा विचर्षणिः ६, ४६, ३; साम. २८६
यः ससरश्मिर्बृषभः २, १२, १२; अथर्व. २०, ३४, १३
यः समिधा य आहुती ८, १९, ५
यः सुनीथो ददाशुषे २, ८, २
यः सुन्वते पचते २, १२, १५; अथर्व. २०, ३४, १८
यः सुन्वतमवति यः २, १२, १४; अथर्व. २०, ३४, १५
यः सुषयः सुदक्षिणः ८, ३३, ५
यः सृविन्दमनर्शनिं ८, ३२, २
यः सोमः कलशेष्वाँ ९, १२, ५; साम. १२००
यः सोम सख्ये तव १, ९१, १४
यः स्तीहितीषु पूज्यः १, ७४, २; साम. १३८०
यः सारुधानो गध्यासम ४, ३८, ४
यं कुमार नवं रथं १०, १३५, ३
यं कुमार प्रावर्तयो १०, १३५, ४
यं क्रन्दसी अवसा १०, १२१, ६; अथर्व. ४, २, ३; वा. य.
३२, ७; तै. सं. ४, १, ८, ५
यं क्रन्दसी संयती २, १२, ८; अथर्व. २०, ३४, ८
यच्च गोषु दुध्वप्यं ८, ४७, १४
यच्चित्रमप्यन उपसो वहन्ती १, ११३, २०
यच्चिद्धि ते अपि व्यथिः ८, ४५, १९
यच्चिद्धि ते गणा इमे ५, ७९, ५
यच्चिद्धि ते पुरुषत्रा ४, १२, ४; तै. सं. ४, ७, १५, ६
यच्चिद्धि ते विशो यथा १, २५, १; तै. सं. ३, ४, ११, ४
यच्चिद्धि त्वं गृहेगृह १, २८, ५; नि. ९, २१
यच्चिद्धि त्वा जना इमे ८, १, ३; अथर्व. २०, ८५, ३
यच्चिद्धि वां पुर ऋषयो ८, ८, ६
यच्चिद्धि शश्वता तना १, २६, ६; साम. १६१८
यच्चिद्धि शश्वतामसीन्द्र ४, ३२, १३; ८, ६५, ७
यच्चिद्धि सत्य सोमपा १, २९, १; अथर्व. २०, ७४, १
यच्छक्रासि परावति (०। अतस्त्वा) ८, ९७, ४;
साम. २६४
यच्छक्रामि परावति (०। यद्वा) ८, १३, १५
यच्छरुमलौ भवति ७, ५०, ३
यच्छुश्रूया इमं हवं ८, ४५, १८
यजध्वेनं प्रियमेधा ८, २, ३७
यजन्ते अस्य सख्यम् ७, ३६, ५
यजमानाय सुन्वत आग्ने ५, २६, ५
यजस्व वीर प्र विहि २, २६, २
यजस्व होतरिपितो ६, ११, १

यजा नो मित्रावरुणा १, ७५, ५; साम. १५३७; वा. य.
३३, ३; तै. ब्रा. २, ७, १२, १
यजाम इक्षमसा वृद्धमिन्द्रं ३, ३२, ७
यजामह इन्द्रं वज्रं १०, २३, १; साम. ३३४
यजामहे वां महः १, १५३, १
यजिष्ठं त्वा यजमाना १, १२७, २; साम. १८१४
यजिष्ठं त्वा ववृमहे ८, १९, ३; साम. ११२; १४१३
यजातवेदो भुवनस्य १०, ८८, ५
यजायथा अपूर्व्यं ८, ८९, ५; साम. ६०१; १४२९
यजायथास्तदहरस्य ३, ४८, २
यज्ञ इन्द्रमवर्धयत् ८, १४, ५; साम. १२१; १६३९; अथर्व.
२०, २७, ५
यज्ञं च नस्तन्वं च १०, १५७, २; साम. ११११; अथर्व.
२०, ६३, १; १२४, ४
यज्ञं पृच्छामि १, १०५, ४
यज्ञस्य केतुः पवते ९, ८६, ७
यज्ञस्य केतुं प्रथमं पुरोहितं हविष्मन्त १०, १२२, ४
यज्ञस्य केतुं प्रथमं पुरोहितमग्निम् ५, ११, २; साम. ९०९;
तै. सं. ४, ४, ४, ३
यज्ञस्य वो रथ्य विष्पतिं १०, ९२, १
यज्ञस्य हि स्थ ऋषिजा ८, ३८, १; साम. १०७३
यज्ञानां रथ्ये वयं ८, ४४, २७
यज्ञायज्ञा वः समना तुतुर्वणिः १, १६८, १
यज्ञायज्ञा वो अग्नये ६, ४८, १; साम. ३५; ७०३; वा. य.
२७, ४२
यज्ञासाहं दुव इषे १०, २०, ७
यज्ञे दिवो नृषदने पृथिव्या ७, ९७, १
यज्ञेन गातुमप्सुरो २, २१, ५
यज्ञेन यज्ञमयजन्त देवाः १, १६४, ५०; १०, ९०, १६;
अथर्व. ७, ५, १; वा. य. ३१, १६; तै. सं. ३, ५, ११, ५;
तै. आ. ३, २, ७; श. ब्रा. १०, २, २, २
यज्ञेन वर्धत जातवेदसम् २, २, १
यज्ञेन वाचः पदवीयं १०, ७१, ३
यज्ञेनेन्द्रमवसा चक्रे अर्वाक् ३, ३२, १३
यज्ञेभिरनुतक्रतुं ८, २३, ८
यज्ञेभिर्यज्ञवाहसं ८, १२, २०
यज्ञेयज्ञे स मर्यो १०, ९३, २
यज्ञैः समिष्ठाः पृषतीभिः २, ३६, २; अथर्व. २०, ६७, ४
यज्ञैरथर्वा प्रथमः १, ८३, ५; अथर्व. २०, २५, ५
यज्ञैरिषू संनममानः १०, ८७, ४; अथर्व. ८, ३, ६
यज्ञैर्वा यज्ञमाहसो १, ८६, २; तै. सं. ४, २, ११, २

यज्ञो देवानां प्रत्येति सुप्तं १, १०७, १; वा. य. ८, ४;
३३, ६८; तै. सं. १, ४, २२, १; २, १, ११, ४
यज्ञो हि त इन्द्र वर्धनो भूत ३, ३२, १२
यज्ञो हि ष्मेन्द्रं १, १७३, ११
यज्ञो हीळो वो अन्तर ८, १८, १९
यं जनासो हविष्मन्तो ८, ७४, २; साम. १५६५
यत इन्द्र भयामहे ८, ६१, १३; साम. २७४; १३२१;
अथर्व. १९, १५, १; तै. ब्रा. ३, ७, ११, ४; तै. आ.
१०, १, १; तां. ब्रा. १५, ४, ३
यता सुजूर्णी रातिनी ४, ६, ३
यत्किं चेदं वरुण ७, ८९, ५; अथर्व. ६, ५१, ३; तै. सं.
३, ४, ११, ६
यत्तुदत्तूर एतसं ८, १, ११
यत्ततीयं सवनं रत्नधेयं ४, ३५, ९
यत्ते अपो यदोषधीः १०, ५८, ७
यत्ते कृष्णः शकुन १०, १६, ६; अथर्व. १८, ३, ५५; तै. आ.
६, ४, २
यत्ते गात्रादग्निना १, १६२, ११; वा. य. २५, ३४; तै. सं.
४, ६, ८, ४
यत्ते चतस्रः प्रदिशो १०, ५८, ४
यत्ते दिव्सु प्रग्राध्यं ५, ३९, ३; साम. ११७४
यत्ते दिवं यस्पृथिवीं १०, ५८, २
यत्ते पराः परावतो १०, ५८, ११
यत्ते पर्वतान्बृहतो १०, ५८, ९
यत्ते पवित्रमर्चिवत् ९, ६७, २४
यत्ते पवित्रमर्चिषि ९, ६७, २३; वा. य. १९, ४१; तै. ब्रा.
१, ४, ८, २
यत्ते भूतं च भव्यं च १०, ५८, १२
यत्ते भूमिं चतुर्भृष्टिं १०, ५८, ३
यत्ते मनुयैदनीकं १०, ६९, ३
यत्ते मरीचीः प्रवतो १०, ५८, ६
यत्ते यमं वैवस्वतं १०, ५८, १
यत्ते राजन्मृतं हविः ९, ११४, ४
यत्ते विश्वमिदं जगत् १०, ५८, १०
यत्ते समुद्रमर्णवम् १०, ५८, ५
यत्ते सादे महसा १, १६२, १७; वा. य. २५, ४०; तै. सं.
४, ६, ९, २
यत्ते सूर्यं यदुषसं १०, ५८, ८
यत्ते सोम गवाशिरो १, १८७, ९
यत्वा तुरीयमनुभिः १, १५, १०

यत्वा देवा प्रपिबन्ति १०, ८५, ५; अथर्व. १४, १, ४; नि.
११, ५
यत्वा पृच्छादीजानः ८, २४, ३०
यत्वा यामि दक्षि तज्ञः १०, ४७, ८
यत्वा सूर्य स्वर्भानुः ५, ४०, ५
यत्वा होतारमनजन् ३, १९, ५
यत्त्वेषया मा नदयन्त १, १६६, ५
यत्पर्जन्य कतिक्रदत् ५, ८३, ९
यत्पाकत्रा मनसा १०, २, ५; तै. ब्रा. ३, ७, ११, ५
यत्पाञ्चजन्यया विशेन्द्रे ८, ६३, ७; नि. ३, ८
यत्पुरुषं व्यदधुः १०, ९०, ११; अथर्व. १९, ६, ५; वा. य.
३१, १०; तै. आ. ३, १२, ५
यत्पुरुषेण हविषा १०, ९०, ६; अथर्व. १९, ६, १०; वा. य.
३१, १४; तै. आ. ३, १२, ३
यत्पूष्यं मरुतो यच्च नूतन ५, ५५, ८
यत्प्रायासिष्ट पृषतीभिरश्वैः ५, ५८, ६
यत्र कामा निकामाश्च ९, ११३, १०
यत्र क च ते मनो ६, १६, १७; साम. ७०६
यत्र ग्रावा पृथुबुध १, २८, १
यत्र उयोतिरजसं ९, ११३, ७
यत्र देवाँ ऋषायतो ४, ३०, ५
यत्र द्वाविज जघना १, २८, २
यत्र नार्यपच्यवं १, २८, ३
यत्र बाणाः संपतन्ति ६, ७५, १७; साम. १८६६; वा. य.
१७, ४८; तै. सं. ४, ६, ४, ४
यत्र ब्रह्मा पथमान ९, ११३, ६
यत्र मंथां वि बभूते १, २८, ४
यत्र राजा वैवस्वतो ९, ११३, ८
यत्र वह्निरभिहितो ५, ५०, ४
यत्र वेथ वनस्पते ५, ५, १०; तै. ब्रा. ३, ७, २, ५
यत्र शूरासस्तन्वो वितन्वते ६, ४६, १२
यत्रा चक्रमृता गातुमसौ ७, ६३, ५; नि. ६, ७
यत्रानन्दाश्च मोदाश्च ९, ११३, ११
यत्रा नरः समयन्ते कृतध्वजो ७, ८३, २
यत्रानुकामं चरणं ९, ११३, ९
यत्रा वदेते अवरः १०, ८८, १७; नि. ७, ३०
यत्रा समुद्रः स्कभितो १०, १४९, २
यत्रा सुपर्णा अमृतस्य १, १६४, २१; अथर्व. ९, ९, २१;
नि. ३, १२
यत्रोदानी पदयति १०, ८७, ६; अथर्व. ८, ३, ५

यत्रोत बाधितेभ्यः ४, ३०, ४
यत्रोत मर्त्याय कं ४, ३०, ६
यत्रोत्रधीः समग्रमत १०, ९७, ६; वा. य. १२, ८०; तै. सं.
४, २, ६, २
यत्संवत्समृभवो गामरक्षन् ४, ३३, ४
यत्सानोः साजुमारुहत् १, १०, २; साम. १३४५
यत्सिन्धौ यदसिक्क्यां ८, २०, २५
यत्सोम आ सुते नर ७, ९४, १०
यत्सोम चित्रमुक्थ्यं ९, १९, २; साम. ९९९
यत्सोममिन्द्र विष्णवि ८, १२, १६; साम. ३८४; अथर्व.
२०, १११, १
यत्सोमो वाजमर्षति ९, ५६, २
यत्स्थो दीर्घप्रसन्नानि ८, १०, १
यथा कण्वे मघवन्त्रसदस्यवि ८, ४९, १०
यथा कण्वे मघवन्मेघे ८, ५०, १०
यथा कलां यथा शफं ८, ४७, १७; अथर्व. ६, ४६, ३;
१९, ५७, १
यथा गौरो अपा कृतं ८, ४, ३; साम. २५२; १७२१, नि.
३, २०
यथा चिक्कण्वमावतं ८, ५, २५
यथा चिद्वृद्धमतसं ८, ६०, ७
यथा चिन्मन्यसे हृदा ५, ५६, २
यथा देवा असुरेषु १०, १५१, ३; तै. ब्रा. २, ८, ८, ७
यथा नो अदितिः करत् १, ४३, २; तै. सं. ३, ४, ११, २
यथा नो मित्रो अर्यमा ८, ३१, १३
यथा नो मित्रो वरुणो १, ४३, ३
यथापवथा मनवे ९, ९६, १२
यथा पूर्वभ्यः शतसा ९, ८२, ५
यथा पूर्वभ्यो जरितृभ्यः १, १७५, ६; १७६, ६
यथाभवदनुदेयी १०, १३५, ६
यथा मनौ विचस्वति ८, ५२, १
यथा मनौ सांवरणौ ८, ५१, १
यथायजो होत्रमग्ने पृथिव्या ३, १७, २
यथा युगं वरत्रया १०, ६०, ८
यथा रुद्रस्य सूनवो ८, २०, १७
यथा वः स्वाहा अग्नये दाशेम ७, ३, ७
यथा वरो सुषाणे ८, २४, २८
यथा वशन्ति देवास्तथेदसत् ८, २८, ४
यथा वातः पुष्करिणीं ५, ७८, ७; श. ब्रा. १४, ९, ४, २२
यथा वातो यथा वनं ५, ७८, ८; वा. य. ८, २८; नि. ३, १५
यथा वामत्रिरभिना ८, ४२, ५

यथा विद्वौ अरं करत् २, ५, ८
यथा विप्रस्य मनुषो १, ७६, ५
यथा ह त्यदसवो ४, १२, ६; १०, १२६, ८; तै. सं.
४, ७, १५, ७
यथाहान्यनुपूर्वं १०, १८, ५; अथर्व. १२, २, २५; तै. आ.
६, १०, १
यथा होतमनुषो देवताता ६, ४, १; तै. सं. ४, ३, १३, २
यथेयं पृथिवी मही १०, ६०, ९
यथोत कृत्ये धने ८, ५, २६
यदक्रन्दः प्रथमं जायमानः १, १६३, १; वा. य. २९, १२;
तै. सं. ४, २, ८, १; ६, ७, १
यदग्ने एषा समितिः १०, ११, ८; अथर्व. १८, १, २६
यदग्ने अथ मिथुना १०, ८७, १३; अथर्व. ८, ३, १२
यदग्ने कानि कानि चित् ८, १०२, २०; अथर्व. १९, ६४, ३;
वा. य. ११, ७३; तै. सं. ४, १, १०, १
यदग्ने दिविजा असि ८, ४३, २८
यदग्ने मर्त्यस्त्वं ८, १९, २५
यदग्ने स्यामहं त्वं ८, ४४, २३
यदङ्ग तविषीयवो ८, ७, २
यदङ्ग तविषीयस ८, ६, २६
यदङ्ग त्वा भरताः सं तरेषु ३, ३३, ११
यदङ्ग दाशुषे त्वं १, १, ६
यदचरस्तन्वा वावृधानो १०, ५४, २; श. ब्रा. ११, १, ६, १०
यदज्ञातेषु वृजनेषु १०, २७, ४
यदक्षुपजिह्वा ८, १०२, २१; वा. य. ११, ७४; तै. सं.
४, १, १०, १; नि. ३, २०
यददो दिवो अर्णव ८, २६, १७
यददो पितो अजगन् १, १८७, ७
यददो वात ते गृहे १०, १८६, ३; साम. १८४२; तै. ब्रा.
२, ४, १, ८; तै. आ. २, ४२, २
यदग्निः परिपिच्यसे ९, ६५, ६; साम. ७८५
यदक्ष कच्च वृत्रहन् ८, ९३, ४; साम. १२६; अथर्व. २०, ११२, १
वा. य. ३३, ३५
यदक्ष कर्हि कर्हि चित् ८, ७३, ५
यदक्ष त्वा पुरुष्टुत ६, ५६, ४
यदक्ष त्वा प्रयति यज्ञे अस्मिन् ३, २९, १६; अथर्व. ७, ९७, १
वा. य. ८, २०; तै. सं. १, ४, ४४, २
यदक्ष भागं विभजासि १, १२३, ३
यदक्ष वां नासत्योक्थेः ८, ९, ९; अथर्व. २०, १४०, ४
यदक्ष सूर उदितेऽनागा ७, ६६, ४; साम. १३५१; वा. य. ३३, २
यदक्ष सूर उदिते यन् ८, २७, २१

यदद्य सूर्य उद्यति ८, २७, १९
यदद्य सूर्य ब्रवो नागाः ७, ६०, १
यदद्य स्थः परावति ५, ७३, १
यदद्याश्विनावपाक ८, १०, ५
यदद्याश्विनावहस ८, ९, १३; अथर्व. २०, १४१, ३
यदध्रिगावो अध्रिगू ८, २२, ११
यदंतरा परावतम् ३, ४०, ९; अथर्व. २०, ६, ९
यदन्तरिक्षे पतथः पुरुभुजा ८, १०, ६
यदन्तरिक्षे यद्विवि ८, ९, २; अथर्व. २०, १३९, २
यदन्ति यच्च दूरके ९, ६७, २१
यदन्यासु वृषभो ३, ५५, १७
यदपामोषधीनां १, १८७, ८
यदप्सु यद्वनस्पतौ ८, ९, ५; अथर्व. २०, १३९, ५
यदब्रवं प्रथमं वां वृणानः १, १०८, ६
यदयातं शुभस्पती १०, ८५, १५; अथर्व. १४, १, १५
यदयातं दिवोदासाय वर्तिः १, ११६, १८
यदयुक्था अरुषा १, ९४, १०
यदर्जुन सारमेय ७, ५५, २
यदश्वस्य ऋविषो मञ्जिका १, १६२, ९; वा. य. २५, ३२;
तै. सं. ४, ६, ८, ३
यदश्वान्धूषु पृषतीरयुग्ध्वं ५, ५५, ६
यदश्वाय वास उपस्तृणति १, १६२, १६; वा. य. २५, ३९;
तै. सं. ४, ६, ९, २
यदश्विना पृच्छमानाव० १०, ८५, १४; अथर्व. १४, १, १४
यदस्य धामनि प्रिये ८, १२, ३२
यदस्य मन्युरध्वनीत् ८, ६, १३
यदाजि यास्याजिह्वत् ८, ४५, ७
यदा ते सारुतीर्विशः ८, १२, २९
यदा ते विष्णुगोजसा ८, १२, २७
यदा ते हयंता हरी ८, १२, २८
यदादीध्ये नद्विपाणि १०, ३४, ५; नि. १२, ७
यदापीतामो अंशवो ८, ९, १९; अथर्व. २०, १४२, ४
यदारमकन्नुभवः पितृभ्यां ४, ३३, २
यदा वज्रं हिण्यन्ति १०, २३, ३; अथर्व. २०, ७३, ४
यदा वलस्य पीयतो १०, ६८, ६; अथर्व. २०, १६, ६
यदा वाज्रमसजत् १०, ६७, १०; अथर्व. २०, ९१, १०
यदा वीर्यदर्पीच्यं ८, ४७, १३
यदा वीरस्य रेवतो दुरोणे ७, ४२, ४
यदा वृत्रं नदीवृत्तं ८, १२, २६
यदाशसा निःशसा १०, १६४, ३; अथर्व. ६, ४५, २;
तै. ब्रा. ३, ७, १२, ४

यदा समर्थं व्यचेद् ४, २४, ८
यदासु मर्तो अमृतासु १०, ९५, ९
यदा सूर्यमसुं दिवि ८, १२, ३०
यदि क्षितायुर्यदि वा १०, १६१, २; अथर्व. ३, ११, २;
२०, ९६, ७
यदिन्द्र चित्र मेहनास्ति ५, ३९, १; साम. ३४५, ११७२;
तांज्य ब्रा. १४, ६, ४; नि. ४, ४
यदिन्द्र ते चतस्रो ५, ३५, २
यदिन्द्र दिवि पार्ये यदधक् ६, ४०, ५
यदिन्द्र नाहुषीष्वां ६, ४६, ७; साम. २६२
यदिन्द्र पूर्वो अपराय शिक्षन् ७, २०, ७
यदिन्द्र पृतनाज्ये ८, १२, २५
यदिन्द्र प्रागपागुदङ् (०। आ याहि) ८, ६५, १
यदिन्द्र प्रागपागुदङ् (०। सिमा) ८, ४, १; साम. २७९;
१२३१; अथर्व. २०, १२०, १
यदिन्द्र ब्रह्मणस्पते १०, १६४, ४; अथर्व. ६, ४५, ३
यदिन्द्र मनमशस्त्वा ८, १५, १२
यदिन्द्र यावतस्त्वं ७, ३२, १८; साम. ३१०; १७९६;
अथर्व. २०, ८२, १
यदिन्द्र राधो अस्ति ८, ५४, ५
यदिन्द्र सरो अर्धतः ६, ४६, १३
यदिन्द्राग्नी अवमस्यां १, १०८, ९
यदिन्द्राग्नी उदिता सूर्यस्य १, १०८, १२
यदिन्द्राग्नी जना इमे ८, ४०, ७
यदिन्द्राग्नी दिवि द्यौ १, १०८, ११
यदिन्द्राग्नी परमस्यां १, १०८, १०; नि. १२, ३१
यदिन्द्राग्नी मदथः स्वे १, १०८, ७
यदिन्द्राग्नी यदुषु १, १०८, ८
यदिन्द्राहं यथा त्वं ८, १४, १; साम. १२२; १८३४; अथर्व.
२०, २७, १
यदिन्द्राहन्प्रथमजामहीनां १, ३२, ४; तै. ब्रा. २, ५, ४, ३
यदिन्द्रेण सरथं याथो ८, ९, १२; अथर्व. २०, १४१, २
यदिन्द्रो अनयद्रितो ६, ५७, ४; साम. १४८
यदिन्विन्द्र पृथिवी १, ५२, ११
यदि प्रवृद्ध सत्पते ८, १२, ८
यदिमा वाजयज्जहं १०, ९७, ११; वा. य. १२, ८५; तै. सं.
४, २, ६, २; नि. ३, १५
यदि मे शरणः सुत ८, ३२, ६
यदि मे सक्रयमावर ८, १३, २१
यदि वाहमनृतदेव ७, १०४, १४; अथर्व. ८, ४, १४
यदि स्तुतस्य मरुतो अधि ७, ५६, १५
यदि स्तोमं मम श्रवत् ८, १, १५

यदीं सुतास इन्द्रवोऽभि ८, ५०, ३
 यदीं सोमा बभ्रुधूता ५, ३०, ११
 यदी घृतेभिराहुतो ८, १९, २३
 यदीं गणस्य रक्षनामजीगः ५, १, ३; साम. १७४८
 यदीदहं युधये १०, २७, २
 यदी मधन्ति बाहुभिः ३, २९, ६
 यदी मातुरुप स्वमा २, ५, ६
 यदीमिन्द्र श्रवाय्यं ५, ३८, २
 यदीमृतस्य पयसा १, ७९, ३
 यदीमनौ उशतो ७, १०३, ३
 यदीशीयामृतानां १०, ३३, ८
 यदी सुतेभिरिन्दुभिः ६, ४२, ३; साम. १४४२
 यदुत्तमे मरुतो ५, ६०, ६; तै. ब्रा. २, ७, १२, ४
 यदुदञ्चो वृषाकपे १०, ८६, २२; अथर्व. २०, १२६, २२;
 नि. १३, ३
 यदुदीरत आजयो १. ८१, ३; साम. ४१४; १००४;
 अथर्व. २०, ५६, ३
 यदुद्वतो निवतो यासि १०, १४२, ४
 यदुल्लो वदति मोघं १०, १६५, ४
 यदुप औच्छः प्रथमा १०, ५५, ४
 यदुषो यासि भानुना ८, ९, १८; अथर्व. २०, १४२, ३
 यदूवध्यमुदरस्यापवाति १, १६२, १०; वा. य. २५, ३३;
 तै. सं. ४, ६, ८, ४
 यदेदेनमदधुर्यज्ञियासो १०, ८८, ११; नि. ७, २९
 यदेमि प्रस्फुरन्निव ७, ८९, २
 यदेपामन्यो अन्यस्य वाचं ७, १०३, ५
 यदेषां पृथती रथे ८, ७, २८; अथर्व. १३, १, २१
 यद्वायवे अधि गायत्रं १, १६४, २३; अथर्व. ९, १०, १
 यद्गोपावददितिः ७, ६०, ८
 यद्दधिपे प्रदिवि चार्धं ७, ९८, २; अथर्व. २०, ८७, २
 यद्दधिपे मनस्यसि ८, ४५, ३१
 यद्देवा अदः सलिले १०, ७२, ६
 यद्देवाः शर्म शरणं ८, ४७, १०
 यद्देवानां मित्रमहः पुरोहित १, ४४, १२
 यद्देवापिः शंतनवे १०, ९८, ७; नि. २, १२
 यद्देवा यतयो यथा १०, ७२, ७
 यद्देवाव इन्द्र ते शतम् ८, ७०, ५; साम. २७८; ८६२;
 अथर्व. २०, ८१, १; ९२, २०; तै. सं. २, ४, १४, ३;
 तै. आ. १, ७, ५; नि. १३, १
 यद्दत्तं पुरुमीळहस्य १, १५१, ३
 यद्दत्तं तव चाशनिं १, १३९, २

यद्द नूनं यद्वा यज्ञे ८, ४९, ७
 यद्द नूनं परावति ८, ५० ७
 यद्द प्राचीरजगन्तोरो १०, १५५, ४; अथर्व. २०, १३७, १
 यद्द यान्ति मरुतः १, ३७, १३
 यद्दविष्यमृतुशो देवयानं १, १६२, ४; वा. य. २५, २७;
 तै. सं. ४, ६, ८, २
 यद्द स्या त इन्द्र श्रुष्टिरस्ति १, १७८, १
 यद्दहिष्ठं नातिविधे सुदानू ५, ६२, ९; तै. ब्रा. २, ८, ६, ७
 यद्युज्जते मरुतो रुक्मवक्षसः २, ३४, ८
 यद्युजाथं वृषणमभिना १, १५७, २; साम. १७५९
 यद्युयं पृथिमातरो १, ३८, ४
 यद्योधया महतो मन्यमानः ७, ९८, ४; अथर्व. २०, ८७, ४
 यद्गोदसी प्रदिवो अस्ति ६, ६२, ८
 यद्दः श्रान्ताय सुन्वते ८, ६७, ६
 यद्वा उ विष्पतिः शितः ८, २३, १३; साम. ११४
 यद्वाग्वदन्यविचेतनानि ८, १००, १०; तै. ब्रा. २, ४, ६, ११;
 नि. ११, २८
 यद्वां कक्षीवाँ उत ८, ९, १०; अथर्व. २०, १४०, ५
 यद्वाजिनो दाम १, १६२, ८; वा. य. २५, ३३; तै. सं.
 ४, ६, ८, ३
 यद्वातजूतो वना १, ६५, ८
 यद्वा वृक्षौ मघवं हुत्वावाज ६, ४६, ८
 यद्वा दिवि पायें सुष्विमिन्द्र ६, २३, २
 यद्वा प्रवृद्ध सत्पते ८, ९३, ५; अथर्व. २०, ११२, २
 यद्वा प्रस्रवणे दिवो ८, ६५, २
 यद्वाभिपित्वे असुरा ८, २७, २०
 यद्वा मरुतः परमे सधस्थे १, १०१, ८
 यद्वा यज्ञं मनवे संमिमिक्ष ८, १०, २
 यद्वा रुमे रुशमे ८, ४, २; साम. १२३२; अथर्व. २०, १२०, २
 यद्वावन्य पुरुषुत ८, ६६, ५
 यद्वावान पुरुतमं १०, ७४, ६
 यद्वा शक्र परावति ८, १२, १७; अथर्व. २०, १११, २
 यद्वासि रोचने दिवः ८, ९७, ५
 यद्वासि सुन्वतो वृधो ८, १२, १८; अथर्व. २०, १११, ३
 यद्वाहिष्ठं तदग्नये ५, २५, ७; साम. ८६; वा. य. २६, १२;
 तै. सं. १, १, १४, ४
 यद्विजामन्परुषि ७, ५०, २
 यद्विरूपाचरं मर्त्येषु १०, ९५, १६; वा. ब्रा. ११, ५, १, १९
 यद्वीळाविन्द्र यस्थिरे ८, ४५, ४१; साम. २०७; १०७२
 अथर्व. २०, ४३, २
 यद्वा तव चाशनिं १, ८०, १३

यद्गो देवाश्चक्रम जिह्या १०, ३७, १२
यद्गो वयं प्रमिनाम १०, २, ४; अथर्व. १९, ५९, २; तै. सं.
१, १, १४, ४
यं ते इयेनः पदाभरत् ८, ८२, ९
यं ते इयेनश्चारुमवृकं १०, १४४, ५
यं त्रायध्व इदमिदं ७, ५९, १
यं त्वं रथमिन्द्र मेघसा १, १२९, १
यं त्वं विप्र मेघसातौ ८, ७१, ५
यं त्वमग्ने समदहः १०, १६, १३; अथर्व. १८, ३, ६;
तै. आ. ६, ४, १
यं त्वा गोपवनो गिरा ८, ७४, ११; साम. २९
यं त्वा जनास इन्धते ८, ४३, २७
यं त्वा जनास ईकते ८, ७४, १२
यं त्वा जनासो अभि संचरन्ति १०, ४, २; नि. ५, १
यं त्वा देवा दधिरे हृद्यवाहं १०, ४६, १०
यं त्वा देवापिः शुशुचानो १०, ९८, ८
यं त्वा देवासो मनवे दधुरिह १, ३६, १०
यं त्वा द्यावापृथिवी यं १०, २, ७
यं त्वा पूर्वमीळितो १०, ६९, ४; नि. ६, १७
यं त्वा वाजिह्वया अभि ९, ८०, २
यं देवासस्त्रिहन् ३, ४, २
यं देवासोऽजनयन्ताभि १०, ८८, ९
यं देवासोऽवथ वाजसातौ यं शूरसाता १०, ६३, १४
यं देवासोऽवथ वाजसातौ यं त्रायध्वे १०, ३५, १४
यस्य इन्द्रो जुहुये ४, २२, १
यस्मासत्या पराके अर्वाके ८, ९, १५; अथर्व. २०, १४१, ५
यस्मासत्या परावति यद्वा स्यो अधि तुर्वशे १, ४७, ७
यस्मासत्या परावति यद्वा स्यो अध्यम्बरे ८, ८, १४
यस्मासत्या भुरण्यथो ८, ९, ६; अथर्व. २०, १४०, १
यस्त्रियानं न्ययनं १०, १९, ४
यस्त्रिणिजा रेक्णसा १, १६२, २; वा. य. २५, २५; तै. सं.
४, ६, ८, १
यस्त्रीक्षणं मां स्पचन्या १, १६२, १३; वा. य. २५, ३६;
तै. सं. ४, ६, ९, १
यं नु नकिः पृतनासु ३, ४९, २; नि. ५, ९
यन्मूनं धीभिरश्विना ८, ९, २१; अथर्व. २०, १४२, ६
यन्मूनमश्यां गतिं ५, ६४, ३
यन्मन्यसे वरेण्यं ५, ३९, २; साम. ११७३; नि. ४, १८
यन्मरुतः सरमसः स्वणोरः ५, ५४, १०
यमसि मेघ्यातिथिः १, ३६, ११

यमग्ने पृत्सु मर्त्यं १, २७७; साम. १४१५; वा. य. ६, २९;
तै. सं. १, ३, १३, २
यमग्ने मन्यसे रथि १०, २१, ४
यमग्ने वाजसातम ५, २०, १; वा. य. १९, ६४
यमत्यमिव वाजिनं ९, ६, ५
यमश्विना ददधुः श्वेतमश्वं १, ११६, ६
यमश्वी नित्यमुपयाति य ७, १, १२
यमस्य मा यम्यं कामः १०, १०, ७; अथर्व. १८, १, ८
यमाचिदन्न यमसूरसूत ३, ३९, ३
यमादहं वैवस्वतात् १०, ६०, १०
यमादित्यासो अद्रुहः ८, १९, ३४
यमापो अद्रयो वना ६, ४८, ५
यमाय धृतवद्धविः १०, १४, १४; अथर्व. १८, २, ३; तै. आ.
६, ५, १
यमाय मधुमत्तमं १०, १४, १५; अथर्व. १८, २, २; तै. आ.
६, ५, १
यमाय सोमं सुनुत १०, १४, १३; अथर्व. १८, २, १; तै. आ.
६, ५, १
यमासा कृपनीकं १०, २०, ३
यमिन्द्र दधिषे त्वं ८, ९७, २; अथर्व. २०, ५५, ३
यमिमं त्वं वृषाकपिं १०, ८६, ४; अथर्व. २०, १२६, ४
यमी गर्भमृतावृधो ९, १०२, ६
यमीं द्वा सवयसा १, १४४, ४
यसु पूर्वमहुवे तमिदं हुवे २, ३७, २; अथर्व. २०, ६७, ७
यसृत्विजो बहुधा ८, ५८, १
यमे इव यतमाने १०, १३, २; अथर्व. १८, ३, ३८; तै. आ.
६, ५, १
यमेन दत्तं त्रित एनमायुन १ १६३, २; वा. य. २९, १३;
तै. सं. ४, ६, ७, १; नि. ४, १३
यमेरिरे शृगवो १, १४३, ४; नि. ४, २३
यमैच्छाम मनसा सो १०, ५३, १
यमो नो गातुं प्रथमो १०, १४, २; अथर्व. १८, १, ५०
यमो ह जातो यमो १, ६६, ८; नि. १०, २१
यं बहुतेव पिप्रती १, ४१, २
यं मर्त्यः पुरुस्पृहं ५, ७, ६
यं मे दुरिन्द्रो मरुतः ८, ३, २१; नि. ५, १५
यया गा आकरामहे १०, १५६, २; साम. १५२८
यया रथं पारयथात्यंहो २, ३४, १५
ययोरधि प्र यज्ञा ८, १०, ४
यवयवं नो अन्धसा ९, ५५, १; साम. ९७५
यव वृक्षणाश्विना वपन्ता १, ११७, २१; नि. ६, २६

यश्चिकेत स सुकृतुः ५, ६५, १
यश्चिदापो महिना १०, १२१, ८; वा. य. २७, २६; ३२, ७;
तै. सं. ४, १, ८, ६
यश्चिद्धि त इत्था भगः १, २४, ४
यश्चिद्धि त्वा बहुभ्यः १, ८४, ९; साम. १३४२; अथर्व.
१०, ६३, ६
यस्त इध्मं जभरत्ति ४, २, ६; तै. आ. ६, २, १
यस्त इन्द्र प्रियो जनो ७, २०, ८
यस्त इन्द्र महीरप ८, ६, १६
यस्त ऊरु विहरति १०, १६२, ४; अथर्व. २०, ९६, १४
यस्तस्तम्भ सहसा विजमः ४, ५०, १; अथर्व. २०, ८८, १
यस्ता चकार स कुह ६, २१, ४
यस्तिग्मशृङ्गो वृषभो ७, १९, १; अथर्व. २०, ३७, १
यस्तित्याज सचिविदं १०, ७१, ६; ऐ. आ. ३, १०; तै. आ.
१, ३, १; २, १५, १
यस्तुभ्यं दाशापो १, ६८, ६
यस्तुभ्यमग्ने अमृताय दाशद् ४, २, ९
यस्तुभ्यमग्ने अमृताय मर्त्यः १०, ९१, ११
यस्ते अग्ने नमसा यज्ञमीष्टे ५, १२, ६
यस्ते अग्ने सुमतिं मर्तो १०, ११, ७; अथर्व. १८, १, २४
यस्ते अथ कृणवद्भद्रशोचे १०, ४५, ९; वा. य. १२, २६;
तै. सं. ४, २, २, ३
यस्ते अनु स्वधामसत् ३, ५१, ११; साम. ७३८
यस्ते गर्भममीवा १०, १६२, २; अथर्व. २०, ९६, १२;
नि. ६, १२
यस्ते चित्रश्रवस्तमो ८, ९९, १७
यस्ते द्रप्स स्कन्दति यः १०, १७, १२; वा. य. ७, २६;
तै. सं. ३, १, १०, १
यस्ते द्रप्स स्कन्तो यस्ते १०, १७, १३
यस्ते नूनं शतक्रतव ८, ९२, १६; साम. ११६
यस्ते भरादक्षियते ४, २, ७
यस्ते मदः पृतनाषाळ ६, १९, ७
यस्ते मदो युज्यश्वाः ७, २२, २; साम. ९२८; अथर्व.
२०, ११७, २
यस्ते मदो वरेण्यस्तेना ९, ६१, १९; साम. ४७०, ८१५
यस्ते मदो वरेण्यो य ८, ४६, ८
यस्ते मन्योऽविध्वज १०, ८३, १; अथर्व. ४, ३२, १
यस्ते यज्ञेन समिधा ६, ५, ५
यस्ते रथो मनसा १०, ११२, २
यस्ते रेवो अदाशुरिः ८, ४५, १५

यस्ते शृङ्गावृषो नपात् ८, १७, १३; साम. ७२७; अथर्व.
२०, ५, ७; तै. ब्रा. २, ४, ५, १
यस्ते साधिष्ठोऽवस इन्द्र ५, ३५, १
यस्ते साधिष्ठोऽवसे ते स्या ८, ५३, ७
यस्ते सूनो सहसो गीभिः ६, १३, ४
यस्ते स्तनः शशयो १, १६४, ४९; अथर्व. ७, १०, १;
वा. य. ३८, ५; तै. आ. ४, ८, २; श. ब्रा.
१४, ९, ४, २८
यस्ते हन्ति पतयन्त १०, १६२, ३; अथर्व. २०, ९६, १३
यस्त्वद्धोता पूर्वो ३, १७, ५; नि. ५, ३
यस्त्वा देवि सरस्वति ६, ६१, ५
यस्त्वा दोषा य उपसि ४, २, ८
यस्त्वा भ्राता पतिभूत्वा १०, १६२, ५; अथर्व. २०, ९६, १५
यस्त्वामग्न इनधते ४, १२, १
यस्त्वामग्ने हविष्पतिः १, १२, ८; साम. ८४५
यस्त्वा स्वप्नेन तमसा १०, १६२, ६; अथर्व. २०, ९६, १६
यस्त्वा स्वधः सुहिरण्यो ४, ४, १०; तै. सं. १, २, १४, ४
यस्त्वा हृदा कीरिणा मन्यमानः ५, ४, १०; तै. सं.
१, ४, ४६, १
यस्पतिर्वायानामसि १०, २४, ३
यस्मा अन्ये दश प्रति ८, ३, २३
यस्मा अरासत क्षयं ८, ४७, ४
यस्मा अर्कं सप्तशीर्षाणाम् ८, ५१, ४
यस्मा ऊमासो अमृता १, १६६, ३
यस्मादिन्द्राद् बृहतः २, १६, २
यस्मादृते न सिध्यति १, १८, ७
यस्माद्वेजन्त कृष्टयः ८, १०३, ३; साम. १५१६
यस्माक्ष ऋते विजयन्ते २, १२, ९; अथर्व. २०, ३४, ९
यस्मिन्देवा मन्मनि १०, १२, ८; अथर्व. १८, १, ३६
यस्मिन्देवा विदधे १०, १२, ७; अथर्व. १८, १, ३५
यस्मिन्नास ऋषभासः १०, ९१, १४; वा. य. २०, ७०
तै. ब्रा. १, ४, २, २
यस्मिन्नुक्तानि रण्यन्ति ८, १६, २; अथर्व. २०, ४४, २
यस्मिन्वयं दधिमा १०, ४२, ६; अथर्व. २०, ८९, ६
यस्मिन्विश्वा अधि श्रियो ८, ९२, २०; साम. ७२३; अथर्व.
२०, ११०, २
यस्मिन्विश्वाणि काव्या चक्रे ८, ४१, ६
यस्मिन्विश्वाणि भुवनानि ७, १०१, ४
यस्मिन्विश्वाश्चर्षणयः ८, २, ३३
यस्मिन्वृक्षे मध्वदः सुपर्णा १, १६४, २२; अथर्व. ९, ९, १
यस्मिन्वृक्षे सुपर्णा १०, १३५, १; तै. आ. ६, ५, ३

यस्यै त्वं वसो दानाय मंहसे ८, ५२, ६
 यस्यै त्वं वसो दानाय शिक्षसि ८, ५१, ६
 यस्यै त्वं सुकृते जातवेदः ५, ४, ११; तै. सं. १, ४, ४६, १
 यस्यै त्वं सुद्रविणो १, ९४, १५; नि. ११, २४
 यस्यै त्वमायजसे १, ९४, २; नि. ४, २५
 यस्यै त्वं मघवस्त्रिन्द्र ८, ५२, ८
 यस्यै धायुरदधा मर्त्याय ३, ३०, ७
 यस्यै पुत्रासो अदितेः १०, १८५, ३; वा. य. ३, ३३
 यस्य गा अन्तरश्मनो ६, ४३, ३
 यस्य गावावरुषा ६, २७, ७
 यस्य तीव्रसुतं मदं ६, ४३, २
 यस्य ते अग्ने अन्ये अग्नय ८, १९, ३३
 यस्य ते छुन्नवत्पयः ९, ६६, ३०
 यस्य ते नू चिदादिशं ८, ९३, ११
 यस्य ते पीत्वा वृषभो ९, १०८, २; साम. ६९३
 यस्य ते पूषन्सख्ये १, १३८, ३
 यस्य ते मघं रसं ९, ६५, १५
 यस्य ते महिना महः ८, ६८, ३; साम. १७७३
 यस्य ते विश्वमानुषो ८, ४५, ४२; साम. १०७१, अथर्व.
 २०, ४३, ३
 यस्य ते विश्वा भुवनानि केतुना १०, ३७, ९
 यस्य ते स्वादु सख्यं ८, ६८, ११
 यस्य त्यच्छन्वरं मदे ६, ४३, १; साम. ३९२
 यस्य ह्यत्ते महिमानं १०, ११२, ४
 यस्य त्यन्महिषं वाताप्यम् १०, २६, २
 यस्य त्रिधात्ववृत्तं ८, १०२, १४; साम. १५७१
 यस्य श्री पूर्णा मधुना १, १५४, ४
 यस्य त्वमग्ने अध्वरम् ४, २, १०
 यस्य त्वमिन्द्र स्तोमेषु ८, ५२, ४
 यस्य त्वमूर्ध्वो अध्वराय ८, १९, १०
 यस्य दूतो असि क्षये १, ७४, ४
 यस्य धावापृथिवी पौंस्यं १, १०१, ३
 यस्य द्विवर्हसो वृहत् ८, १५, २; अथर्व. २०, ६१, ५; ६२, ९
 यस्य न इन्द्रः पित्राद्यस्य ९, १०८, १४; साम. १०९७
 यस्य प्रयाणमन्त्रय ५, ८१, ३; वा. य. ११, ६; तै. सं.
 ४, १, १, २
 यस्य प्रस्त्रादसो गिर १०, ३३, ६
 यस्य मन्दानो अन्धसो ६, ४३, ४
 यस्य मा परुषाः शतं ५, २७, ५
 यस्य मा हरितो रथे १०, ३३, ५
 यस्य वर्णं मधुमसुतं ९, ६५, ८

यस्य वा यूयं प्रति वाजिनो ८, २०, १६
 यस्य वायोरिव द्रवत् ६, ४५, ३२
 यस्य विश्वानि हस्तयोः पञ्च १, १७६, ३
 यस्य विश्वानि हस्तयोरुत्तुः ६, ४५, ८
 यस्य व्रते पृथिवी नक्षमीति ५, ८३, ५
 यस्य शर्मन्नुप विश्वे जनासः ७, ६, ६
 यस्य शश्वत्पिबो इन्द्र १०, ११२, ५
 यस्य श्रवो रोदसी ७, १८, २४
 यस्य श्वेता विचक्षणा ८, ४१, ९
 यस्य संख्ये न वृण्वते १, ५, ४; अथर्व. २०, ६९, २
 यस्या अनन्तो अहृतः ६, ६१, ८
 यस्याग्निर्वपुर्गृहे ८, १९, ११
 यस्याजस्रं शवसा १, १००, १४
 यस्याजुषन्नमस्विनः ८, ७५, १४; तै. सं. २, ६, ११, ३
 यस्या देवा उपस्थे व्रता ८, ९४, २
 यस्यानक्षा दुहिता १०, २७, ११
 यस्यानासः सूर्यस्येव यामः १, १००, २
 यस्यानूना गभीरा ८, १६, ४
 यस्यामितानि वीर्या ८, २४, २१; अथर्व. २०, ६५, ३
 यस्यायं विश्व आयो ८, ५१, ९; साम. १६०९; वा. य. ३३, ८९
 यस्या रुशन्तो अर्चयः १, ४८, १३
 यस्यावधीत्पितरं ५, ३४, ४
 यस्याश्वासः प्रदिशि २, १२, ७; अथर्व. २०, ३४, ७
 यस्येक्ष्वाकुरुष व्रते १०, ६०, ४
 यस्येमे हिमवन्तो १०, १२१, ४; अथर्व. ४, २, ५; वा. य.
 २५, १२; तै. सं. ४, १, ८, ४
 यस्यौषधीः प्रसर्पथा १०, ९७, १२; वा. य. १२, ८६
 या आपो दिव्या उत वा ७, ४९, २
 या इन्द्र प्रस्त्रस्वामा ८, ६, २०
 या इन्द्र भुज आभरः ८, ९७, १; साम. २५४; अथर्व.
 २०, ५५, २
 या ओषधीः पूर्वा जाताः १०, ९७, १; वा. य. १२, ७५;
 तै. सं. ४, २, ६, १; नि. ९, २८
 या ओषधीः सोमराजीर्बह्वीः १०, ९७, १८; अथर्व.
 ६, ९६, १; वा. य. १२, ९२; तै. सं. ४, २, ६, ४
 या ओषधीः सोमराजीर्विष्टिताः १०, ९७, १९; वा. य.
 १२, ९३; तै. सं. ४, २, ६, ४
 याः प्रवतो निवता ७, ५०, ४
 याः फलिनीर्या १०, ९७, १५; वा. य. १२, ८९; तै. सं.
 ४, २, ६, ४
 याः संरूपा विरूपाः १०, १६९, २; तै. सं. ७, ४, १७, १

याः सूर्यो रश्मिभिराततान ७, ४७, ४
 या गुह्यगूर्या सिनीवाली २, ३२, ८
 या गोमतीरूपसः सर्ववीरा १, १३३, १८
 या गौर्वर्तनि पर्वेति १०, ६५, ६
 या जामयो वृष्ण इच्छन्ति ३, ५७, ३
 या त ऊतिरमित्रहन् ६, ४५, १४
 या त ऊतिरवमा ६, २५, १
 या तं च्छर्दिष्वा उत्त नः परः ८, ९, ११; अथर्व
 २०, १४१, १
 याति देवः प्रवता १, ३५, ३
 या ते अग्ने पर्वतस्येव ३, ५७, ६
 या ते अष्टा गोओपशा ६, ५३, ९
 या ते काकुत्सुकता यावरि ६, ४१, २; तै. ब्रा. २, ४, ३, १२
 या ते जिह्वा मधुमती ३, ५७, ५
 या ते दिष्टुद्वसृष्टा ७, ४६, ३; नि. १०, ७
 या ते धामानि दिवि १, ९१, ४; तै. सं. २, ३, १४, १,
 तै. ब्रा. २, ८, ३, २
 या ते धामानि परमाणि १०, ८१, ५; वा. य. १७, २१;
 तै. सं. ४, ६, २, ५
 या ते धामानि हविषा १, ९१, १९; वा. य. ४, ३७; तै. सं.
 १, २, १०, १
 या ते भीमान्यायुधा ९, ६१, ३०; साम. ७८०
 या दम्पती समनसा ८, ३१, ५
 या दत्ता सिन्धुमातरा १, ४६, २; साम. १७२९
 यादगंगेव ददशे तादगुच्यते ५, ४४, ६
 या देवेषु तन्वमैरयन्त १०, १६९, ३; तै. सं. ७, ४, १७, १
 याद्वाध्यं वरुणो २, ३८, ८
 या धर्तारा रजसो रोचनस्यो ५, ६९, ४
 या धारयन्त देवाः ७, ६६, २; तै. ब्रा. २, ४, ६, ४
 या नः पीपरदक्षिणा १, ४६, ६
 याँ आभजो मरुत ३, ३५, ९
 यानि स्थानानि अश्विना ७, ७०, ३
 यानीन्द्राप्ती चक्रधुरीणी १, १०८, ५
 या नु श्वेतावबो दिव ८, ४०, ८
 याँ त्वा दिवो दुहितवर्धय ७, ७७, ६
 यान्राये मर्तान्सुपुद्गो १, ७३, ८
 यान्वो नरो देवयन्तो ३, ८, ६
 या पृतनासु दुष्टरा ५, ८६, २
 याभिः कण्वमभिष्टिभिः १, ४७, ५
 याभिः कण्वं मेधातिथिं ८, ८, २०
 याभिः कुलमाजुनेयं १, ११२, २३

याभिः कुशानुमसने १, ११२, २१
 याभिः पक्थमवथो ८, २२, १०
 याभिः पठर्वा जठरस्य १, ११२, १७
 याभिः पत्नीर्विमदाय १, ११२, १९
 याभिः परिज्मा तनयस्य १, ११२, ४
 याभिः शचीभिर्वृषणा १, ११२, ८
 याभिः शचीभिश्चमसाँ ३, ६०, २
 याभिः शंताती भवथो १, ११२, २०
 याभिः शुचन्ति धनसाँ १, ११२, ७
 याभिः सिन्धुमवथ याभि ८, २०, २४
 याभिः सिन्धुं मधुमन्तं १, ११२, ९
 याभिः सुदान् औशिजाय १, ११२, ११
 याभिः सूर्यं परियाथः १, ११२, १३
 याभिः सोमो मोदते १०, ३०, ५
 याभिरंगिरो मनसा १, ११२, १८
 याभिरन्तकं जसमानम् १, ११२, ६
 याभिर्नरं गोष्ठयुधं १, ११२, २२
 याभिर्नरा व्रसदस्युं ८, ८, २१
 याभिर्नरा शयवे याभिः १, ११२, १६
 याभिर्महामतिथिर्वं १, ११२, १४
 याभिर्वज्र विपिपानं १, ११२, १५
 याभिर्विष्पला धनसाँ १, ११२, १०
 याभीरसाँ श्रोदसो १, ११२, १२
 याभी रेभं निवृत्तं १, ११२, ५
 यामं येष्ठाः शुभाशोभिष्ठाः ७, ५६, ६
 यामथर्वा मनुष्यिता १, ८०, १६; नि. १२, ३४
 याँ पूषन्ब्रह्मचोदनीम् ६, ५३, ८
 याँ मे धियं मरुत १०, ६४, १२
 या रुवो जातवेदसो १०, १८८, ३
 या वः शर्म १, ८५, १२; तै. सं. १, ५, ११, ५; तै. ब्रा.
 २, ८, ५, ६
 यावत्तरस्तनो ७, ९१, ४
 यावदिदं भुवनं विश्व १, १०८, २
 यावन्मानारमुषसो १०, ८८, १९; नि. ७, ३१
 यावयद्द्वेपसं त्वा ४, ५२, ४
 यावयद्द्वेपा क्रतुपा क्रतेजाः १, ११३, १२
 यावया वृक्यं वृकं १०, १२७, ६
 या वां शतं नियुतो याः ७, ९१, ६
 या वां सन्ति पुरुस्पृहः (०। अस्ते ता) ४, ४७, ४
 या वां सन्ति पुरुस्पृहः (०। इन्द्राग्नी) ६, ६०, ८
 साम. ९९९

या वां कक्षा मधुमति १, २२, ३; वा. य. ७, ११; तै. सं.
१, ४, ६, १
या वा ते सन्ति दाक्षुषे ७, ३, ८
यावित्था श्लोकमादिच १, ९२, १७; साम. १७३६
या विश्वासां जनितारा ६, ६९, २
या वीर्याणि प्रथमानि १०, ११३, ७
या वृत्रहा परावति ८, ४५, २५
या वो भेषजा मरुतः २, ३३, १२
या वो माया अभिद्रुहे २, २७, १६
या शर्षाय मारुताय ६, ४८, १०
याश्चेदं उपमृण्वन्ति १०, ९७, २१; वा. य. १२, ९४; तै. सं.
४, २, ६, ५
यासां राजा वरुणो याति ७, ४९, ३; अथर्व. १, ३३, २;
तै. सं. ५, ६, १, १
यासां तिष्ठः पंचाशतो १, १३३, ४
यासि कुन्सेन सरथं ४, १६, ११; नि. ५, १५
या सुजृग्निः श्रेणिः सुत्रे १०, ९५, ६
या सुनीये शौचद्रथे ५, ७९, २; साम. १७४१
या सुबाहुः सांगुरिः २, ३२, ७; अथर्व. ७, ४६, २; तै. सं.
३, १, ११, ४
या सुरथा रथीतमोमा १, २२, २
यासु राजा वरुणो यासु ५, ४९, ७
यास्ते धारा मधुच्युतो ९, ६२, ७; साम. २७९
यास्ते पूषन्नावो ६, ५८, ३; तै. ब्रा. २, ५, ५, ५
यास्ते प्रजा अमृतस्य १, ४३, ९
यास्ते राके सुमत्तयः २, ३२, ५; अथर्व. ७, ४८, २; तै. सं.
३, ३, ११, ५
युक्ते अस्तु दक्षिण १, ८२, ५
युक्ता मातासीदुरि दक्षिणाया १, १६४, ९; अथर्व. ९, ९, ९
युक्तो ह यद्वां लौग्याय १, १५८, ३
युक्त्वा हि केकिना हरी १, १०, ३; साम. १३४६; वा. य. ८, ३४
युक्त्वा हि त्वं रथासहा ८, २६, २०
युक्त्वा हि देवदूतमौ अथौ ८, ७५, १; वा. य. १३, ३७;
३३, ४; तै. सं. २, ६, ११, १
युक्त्वा हि वाजिनीवती १, ९२, १५; साम. १७३३
युक्त्वा हि वृत्रहन्तम ८, ३, १७; साम. ३०१
युक्त्वा ह्यरुषी रथे १, १४, १२
युगेयुगे विदध्यं गृणजयः ६, ८, ५
युद्धं ह्यरुषी रथे ५, ५६, ६
युजं हि मामकृथा आदिदि ५, ३०, ८
युजा कर्माणि जनयन् १०, ५५, ८

युजानो अश्वा वातस्य १०, २२, ४
युजानो हरिता रथे ६, ४७, १९
युजे रथं गवेषणं हरिभ्यां ७, २३, ३; अथर्व. २०, १२, ३;
तै. ब्रा. २, ४, १, ३
युजे वां ब्रह्म पूर्य १०, १३, १; अथर्व. १८, ३, ३९; वा. य.
११, ५; तै. सं. ४, १, १, २
युजते मन उत युजते धियः ५, ८१, १; वा. य. ५, १४;
११, ४; ३७, २; तै. सं. १, २, १३, १; ४, १, १, १
तै. आ. ४, २, १
युजन्ति ब्रह्मरूप १, ६, १; साम. १४६८; अथर्व. २०, २६, ४;
४७, १०; ६९, ९; वा. य. २३, ५; तै. सं. ७, ४, २०, १
युजन्ति हरी इषिरस्य ८, ९८, १; साम. ७१२; अथर्व.
२०, १००, ३
युजन्त्यस्य काम्या १, ६, २; साम. १४६९; अथर्व. २०, २६, ५;
४७, ११; ६९, १०; वा. य. २३, ६; तै. सं. ७, ४, २०, १
युजाथां रासभं रथे ८, ८५, ७; वा. य. ११, १३
युधा युधसुप धेदेवि १, ५३, ७; अथर्व. २०, २१, ७
युधेन्द्रो महा वरिवश्चकार ३, ३४, ७; अथर्व. २०, ११, ७
युधं सन्तमनर्वाणं ८, ९२, ८; साम. १६४३
युधस्य ते वृषभस्य ३, ४६, १
युधो अनर्वा खजकुसम ७, २०, ३
युनक्त सीरा वि युगा १०, १०१, ३; अथर्व. ३, १७, २;
वा. य. १२, ६८; तै. सं. ४, २, ५, ५; नि. ५, २८
युनक्ति ते ब्रह्मणा १, ८२, ६
युयुपतः सवयसा १, १४४, ३
युयोता शरुमस्सदां ८, १८, ११
युयोप नाभिरुपरस्यायो १, १०४, ४
युवं रथेन विमदाय १०, ३९, ७
युवं रेभं परिपूतेरुह्यथा १, ११९, ६
युवं वन्दनं निर्कृतं जरण्यथा १, ११९, ७
युवं वरो सुपाण्ये ८, २६, २
युवं वस्त्राणि पीवसा १, १५२, १; तै. ब्रा. २, ८, ६, ६
युवं विप्रस्य जरणां १०, ३९, ८
युवं शक्रा मायाविना १०, २४, ४
युवं श्यावाय रक्षातीमदत्तं १, ११७, ८; नि. ६, ६
युवं श्रियमश्विना देवताता ४, ४४, २; अथर्व. २०, १४३, २
युवं श्रीभिर्देवताभिः ६, ६३, ६
युवं श्वेतं पेद्व हन्तृजतं १, ११८, ९
युवं श्वेतं पेद्वेश्विना १०, ३९, १०
युवं श्वेतं पेद्वेश्विना १०, ३३१, ४; अथर्व. २०, १२५, ४;
वा. य. १०, ३३; २०, ७६; तै. ब्रा. १, ४, २, १

युवं ह कृशं युवमश्विना १०, ४०, ८
 युवं ह गर्भं जगतीषु १, १५७, ५
 युवं ह धर्मं मधुमन्तमन्त्रये १, १८०, ४
 युवं ह भुज्युं युवमश्विना १०, ४०, ७
 युवं ह रेभं वृषणा १०, ३९, ९
 युवं ह स्थो भिषजा १, १५७, ६
 युवं हि ष्मा पुरुभुजेममेधतुं ८, ८६, ३
 युवं हि स्थः स्वर्पती ९, १९, २; साम. १००१
 युवं ह्यप्तराजाव सीदतं १०, १३२, ७
 युवं ह्यास्तं महो रन्युवं १, १२०, ७
 युवं कण्वाय नासत्या ८, ५, २३
 युवं कवी छः पर्यश्विनारयं १०, ४०, ६
 युवं चित्रं ददधुर्भोजनं ७, ७४, २; साम. ७५४
 युवं व्यवानं सनयं १०, ३९, ४; नि. ४, १९
 युवं व्यवानं जरसो सुसुक्तं ७, ७१, ५
 युवं व्यवानमश्विना जरन्तं १, ११७, १३
 युवं तमिन्द्रापर्वता १, १३२, ६; वा.य. ८, ५३
 युवं तासां दिव्यस्य १, ११२, ३
 युवं तुग्राय पूर्व्येभिरेवैः १, ११७, १४
 युवं दक्षं छतव्रता १, १५, ६
 युवं देवा क्रतुना ८, ५७, १
 युवं धेनुं शयवे १, ११८, ८
 युवं नरा स्तुवते कृष्णिनाय १, ११७, ७
 युवं नरा स्तुवते पञ्चिनाय १, ११६, ७
 युवं नो येषु वरुणा ५, ६४, ६
 युवमल्पस्याव नक्षत्रो १, १८०, २
 युवमन्त्रयेऽवनीताय तप्तं १, ११८, ७
 युवमेतं चक्रधुः सिंधुषु प्लवं १, १८२, ५
 युवमेतानि दिवि १, ९३, ५; तै. सं. २, ३, १४, १; तै. ब्रा. ३, ५, ७, २

युवं पय उस्त्रियायामधत्त १, १८०, ३
 युवं पेदेवे पुरुवारमश्विना १, ११९, १०
 युवं प्रतस्य साधयो महो यत् ३, ३८, ९
 युवं भुज्युं समुद्र आ १०, १४३, ५
 युवं भुज्युमवविद्धं समुद्र ७, ६९, ७; तै. ब्रा. २, ८, ७, ८
 युवं भुज्युं भुरमाणं १, ११९, ४
 युवं मित्रेभं जनं ५, ६५, ६
 युवं मृगं जागृवांसं ८, ५, ३६
 युवां यज्ञैः प्रथमा १, १५१, ८
 युवां स्तोमेभिर्देवयन्तो १, १३९, ३
 युवां ह घोषा पर्यश्विनायती १०, ४०, ५

युवां हवन्त उभयास ७, ८३, ६
 युवाकु हि शचीनां १, १७, ४
 युवां गीतमः पुरुमीळदो १, १८३, ५
 युवां चिद्धि ष्माश्विनावनु १, १८०, ८
 युवादत्तस्य धिष्ण्या ८, २६, १२
 युवानं विश्यति कविं ८, ४४, २६
 युवाना पितरा पुनः १, २०, ४
 युवानो रुद्रा भजरा १, ६४, ३
 युवां देवास्त्रय ८, ५७, २
 युवां नरा पश्यमानास ७, ८३, १
 युवाभ्यां वाजिनीवसु ८, ५, ३
 युवाभ्यां देवी धिषणा १, १०९, ४
 युवाभ्यां मित्रावरुणोपमां ५, ६४, ४
 युवामिन्द्रयवसे पूर्व्याय ४, ४१, ७
 युवामिद्युस्तु पृतनासु ७, ८२, ४
 युवामिन्द्राग्नी वसुनो १, १०९, ५
 युवां पूषेवाश्विना १, १८१, ९
 युवां मृगेव वारणा १०, ४०, ४
 युवा स मारुतो गणः ५, ६१, १३
 युवा सुवासाः परिवीत ३, ८, ४; तै. ब्रा. ३, ६, १, ३
 युवो श्रियं परि योषावृणीत ७, ६९, ४; तै. ब्रा. २, ८, ७, ८
 नि. ६, ४
 युवो राजांसि सुयमासो १, १८०, १
 युवोरग्निश्चिकेतति ५, ७३, ६
 युवो रथस्य परि चक्रमीयते ८, २२, ४
 युवोरश्विना वपुषे युवा युजं १, ११९, ५
 युवो राष्ट्रं बृहदिन्वतिष्ठाः ७, ८४, २
 युवोरुपा अनु श्रियं १, ४६, १४
 युवोरुपू रथं हुवे ८, २६, १
 युवोर्कतं रोदसी ३, ५४, ३
 युवोर्दानाय सुभरा १, ११२, २
 युवोर्यदि सख्यायास्मे १०, ६१, २५
 युवोर्हि मातादितिः १०, १३२, ६
 युष्माकं स्मा रथौ अनु ५, ५३, ५
 युष्माकं देवा भवसाहनि ७, ५९, २
 युष्माकं बुध्ने अपां १०, ७७, ४
 युष्मादत्तस्य मरुतो विचेत ५, ५४, १३
 युष्मां उ नक्तं ८, ७, ६
 युष्मे देवा अपि ष्मसि ८, ४७, ८
 युष्मेषितो मरुतो १, ३९, ८
 युष्मेभ्यो विप्रो मरुतः ७, ५८, ४

या वां कक्षा मधुमति १, २२, ३; वा. य. ७, ११; तै. सं.
१, ४, ६, १
या वा ते सन्ति दाक्षुषे ७, २, ८
याविस्था श्लोकमादिव १, ९२, १७; साम. १७३६
या विश्वासां जनितारा ६, ६९, २
या वीर्याणि प्रथमानि १०, ११३, ७
या वृत्रहा परावति ८, ४५, २५
या वो भेषजा मरुतः २, ३३, १३
या वो माया अभिद्रुहे २, २७, १६
या शर्षाय सारुताय ६, ४८, १०
याश्चेदं उपशृण्वन्ति १०, ९७, २१; वा. य. १२, ९४; तै. सं.
४, २, ६, ५
यासां राजा वरुणो याति ७, ४९, ३; अथर्व. १, ३३, २;
तै. सं. ५, ६, १, १
यासां तिस्रः पंचाशतो १, १३३, ४
यासि कुत्सेन सरथं ४, १६, ११; नि. ५, १५
या सुजृग्निः श्रेणिः सुमे १०, ९५, ६
या सुनीधे शौचद्रथे ५, ७९, २; साम. १७४१
या सुबाहुः सांगुरिः २, ३२, ७; अथर्व. ७, ४६, २; तै. सं.
३, १, ११, ४
या सुरथा रथीतमोभा १, २२, २
यासु राजा वरुणो यासु ५, ४९, ७
यास्ते धारा मधुच्युतो ९, ६२, ७; साम. २७९
यास्ते पृषक्षावो ६, ५८, ३; तै. ब्रा. २, ५, ५, ५
यास्ते प्रजा अमृतस्य १, ४३, ९
यास्ते राके सुमत्तयः २, ३२, ५; अथर्व. ७, ४८, २; तै. सं.
३, ३, ११, ५
युक्ते अस्तु दक्षिण १, ८२, ५
युक्ता मातायीदुरि दक्षिणाया १, १६४, ९; अथर्व. ९, ९, ९
युक्तो ह यद्वा तौग्याय १, १५८, ३
युक्त्वा हि केशिना हरी १, १०, ३; साम. १३४६; वा. य. ८, ३४
युक्त्वा हि त्वं रथासहा ८, २६, २०
युक्त्वा हि देवदूतमौ अर्था ८, ७५, १; वा. य. १३, ३७;
३३, ४; तै. सं. २, ६, ११, १
युक्त्वा हि वाजिनीवती १, ९२, १५; साम. १७३३
युक्त्वा हि वृत्रहन्तम ८, ३, १७; साम. ३०१
युक्त्वा हारपी रथे १, १४, १२
युगेयुगे विदध्यं गृण्ययः ६, ८, ५
युद्धं हारपी रथे ५, ५६, ६
युजं हि मामकृथा आदिदि ५, ३०, ८
युजा कर्माणि जनयन् १०, ५५, ८

युजानो अथा वातस्य १०, २२, ४
युजानो हरिता रथे ६, ४७, १९
युजे रथं गवेषणं हरिभ्यां ७, २३, ३; अथर्व. २०, १२, ३;
तै. ब्रा. २, ४, १, ३
युजे वां ब्रह्म पूर्ण्य १०, १३, १; अथर्व. १८, ३, ३९; वा. य.
११, ५; तै. सं. ४, १, १, २
युजते मन उत युजते धियः ५, ८१, १; वा. य. ५, १४;
११, ४; ३७, २; तै. सं. १, २, १३, १; ४, १, १, १;
तै. आ. ४, २, १
युजन्ति ब्रह्मरूप १, ६, १; साम. १४६८; अथर्व. २०, २६, ४;
४७, १०; ६९, ९; वा. य. २३, ५; तै. सं. ७, ४, २०, १
युजन्ति हरी इषिरस्य ८, ९८, १; साम. ७१२; अथर्व.
२०, १००, ३
युजन्यस्य काम्या १, ६, २; साम. १४६९; अथर्व. २०, २६, ५;
४७, ११; ६९, १०; वा. य. २३, ६; तै. सं. ७, ४, २०, १
युजायां रासभं रथे ८, ८५, ७; वा. य. ११, १३
युधा युधसुप वेदेवि १, ५३, ७; अथर्व. २०, २१, ७
युधेन्द्रो मन्हा वरिवश्चकार ३, ३४, ७; अथर्व. २०, ११, ७
युधमं सन्तमनर्वाणं ८, ९२, ८; साम. १६४३
युधस्य ते वृषभस्य ३, ४६, १
युधो अनर्वा खजकृतसम ७, २०, ३
युनक्त सीरा वि युगा १०, १०१, ३; अथर्व. ३, १७, २;
वा. य. १२, ६८; तै. सं. ४, २, ५, ५; नि. ५, २८
युनजिम ते ब्रह्मणा १, ८२, ६
युयूतः सवयसा १, १४४, ३
युयोता शरुमसदाँ ८, १८, ११
युयोप नाभिरुपरस्यायो १, १०४, ४
युवं रथेन विमदाय १०, ३९, ७
युवं रथं परिपूतेरुप्यथः १, ११९, ६
युवं वन्दनं निर्गतं जरण्यया १, ११९, ७
युवं वरो सुपाय्ये ८, २६, २
युवं वस्त्राणि पीवसा १, १५२, १; तै. ब्रा. २, ८, ६, ६
युवं विप्रस्य जरणां १०, ३९, ८
युवं शक्रा मायाविना १०, २४, ४
युवं दयावाय रुक्षतीमदत्तं १, ११७, ८; नि. ६, ६
युवं श्रियमश्विना देवताता ४, ४४, २; अथर्व. २०, १४३, २
युवं श्रीभिर्दशैताभिः ६, ६३, ६
युवं श्वेतं पेद्व हन्द्रजतं १, ११८, ९
युवं श्वेतं पेद्वेऽश्विना १०, ३९, १०
युवं सुसममक्षिना १०, १३१, ४; अथर्व. २०, १२५, ४;
वा. य. १०, ३३; २०, ७६; तै. ब्रा. १, ४, २, १

युवं ह कृशं युवमश्विना १०, ४०, ८
 युवं ह गर्भं जगतीषु १, १५७, ५
 युवं ह धर्मं मधुमन्तमन्त्रये १, १८०, ४
 युवं ह भुज्यं युवमश्विना १०, ४०, ७
 युवं ह रेभं वृषणा १०, ३९, ९
 युवं ह स्थो भिषजा १, १५७, ६
 युवं हि ष्मा पुरुषुजेममेधतुं ८, ८६, ३
 युवं हि स्थः स्वर्पती ९, १९, २; साम. १००१
 युवं ह्यप्तराजाव सीदतं १०, १३२, ७
 युवं ह्यास्तं महो रन्ध्रं १, १२०, ७
 युवं कण्वाय नासत्या ८, ५, २३
 युवं कवी छः पर्यश्विनारयं १०, ४०, ६
 युवं चित्रं ददधुभोजनं ७, ७४, २; साम. ७५४
 युवं च्यवानं सनयं १०, ३९, ४; नि. ४, १९
 युवं च्यवानं जरसो मुमुक्तं ७, ७१, ५
 युवं च्यवानमश्विना जरन्तं १, ११७, १३
 युवं तमिन्द्रापर्वता १, १३२, ६; वा.य. ८, ५३
 युवं तासां दिव्यस्य १, ११२, ३
 युवं तुषाय पूर्व्येभिरेवैः १, ११७, १४
 युवं दक्षं धृतव्रता १, १५, ६
 युवं देवा क्रतुना ८, ५७, १
 युवं धेनुं शयवे १, ११८, ८
 युवं नरा स्तुवते कृष्णिनाय १, ११७, ७
 युवं नरा स्तुवते पञ्चिनाय १, ११६, ७
 युवं नो येषु वरुणा ५, ६४, ६
 युवमत्यस्याव नक्षथो १, १८०, २
 युवमन्त्रयेऽवनीताय तसं १, ११८, ७
 युवमेतं चक्रथुः सिंधुषु प्लवं १, १८२, ५
 युवमेतानि दिवि १, ९३, ५; तै. सं. २, ३, १४, १; तै. ब्रा.
 ३, ५, ७, २

युवं पथ उश्वियायामधत्त १, १८०, ३
 युवं पेदेवे पुरुवारमश्विना १, ११९, १०
 युवं प्रसस्य साधथो महो यत् ३, ३८, ९
 युवं भुज्यं समुद्र आ १०, १४३, ५
 युवं भुज्युमवविद्धं समुद्र ७, ६९, ७; तै. ब्रा. २, ८, ७, ८
 युवं भुज्यं भुरमाणं १, ११९, ४
 युवं मित्रेभ्यं जनं ५, ६५, ६
 युवं मृगं जागृवांसं ८, ५, ३६
 युवां यज्ञैः प्रथमा १, १५१, ८
 युवां सोमेभिर्देवयन्तो १, १३९, ३
 युवां ह घोषा पर्यश्विनायती १०, ४०, ५

युवां हवन्त उभयास ७, ८३, ६
 युवाकु हि शचीनां १, १७, ४
 युवां गोतमः पुरुमीळ्हो १, १८३, ५
 युवां चिद्धि ष्माश्विनावनु १, १८०, ८
 युवादत्तस्य धिष्ण्या ८, २६, १२
 युवानं विष्पतिं कविं ८, ४४, २६
 युवाना पितरा पुनः १, २०, ४
 युवानो रुद्रा भजरा १, ६४, ३
 युवां देवाश्चय ८, ५७, २
 युवां नरा पश्यमानास ७, ८३, १
 युवाभ्यां वाजिनीवसु ८, ५, ३
 युवाभ्यां देवी धिषणा १, १०९, ४
 युवाभ्यां मित्रावरुणोपमां ५, ६४, ४
 युवामिन्द्रयवसे पूर्व्योय ४, ४१, ७
 युवामिद्युस्तु वृतनासु ७, ८२, ४
 युवामिन्द्राग्नी वसुनो १, १०९, ५
 युवां पूषेवाश्विना १, १८१, ९
 युवां मृगेव वारणा १०, ४०, ४
 युवा स मारुतो गणः ५, ६१, १३
 युवा सुवासाः परिवीत ३, ८, ४; तै. ब्रा. ३, ६, १, ३
 युवो श्रियं परि योषावृणीत ७, ६९, ४; तै. ब्रा. २, ८, ७,
 नि. ६, ४

युवो राजांसि सुयमासो १, १८०, १
 युवोरग्निश्चिकेतति ५, ७३, ६
 युवो रथस्य परि चक्रमीयते ८, २२, ४
 युवोरश्विना वपुषे युवा युजं १, ११९, ५
 युवो राष्ट्रं बृहदिन्वतिष्ठौः ७, ८४, २
 युवोरुषा अनु श्रियं १, ४६, १४
 युवोरुषू रथं हुवे ८, २६, १
 युवोर्कतं रोदसी ३, ५४, ३
 युवोर्दानाय सुभरा १, ११२, २
 युवोर्यदि सख्यायास्ते १०, ६१, २५
 युवोर्हि मातादितिः १०, १३२, ६
 युष्माकं स्मा रथौ अनु ५, ५३, ५
 युष्माकं देवा अवसाहनि ७, ५९, २
 युष्माकं बुध्ने अपां १०, ७७, ४
 युष्मादत्तस्य मरुतो विचेत ५, ५४, १३
 युष्मां उ नक्तं ८, ७, ६
 युष्मे देवा अपि षमसि ८, ४७, ८
 युष्मेपितो मरुतो १, ३९, ८
 युष्मोतो विप्रो मरुतः ७, ५८, ४

यून ऊषु नविष्ठया ८, २०, १९
यूपवस्का उत ये १, १६२, ६; वा. य. २५, २९; तै. सं.
४, ६, ८, २
यूयं रयिं मरुत ५, ५४, १४
यूयं राजानः कञ्चिच्चर्यणी ८, १९, ३५
यूयं राजानमियं जनाय ५, ५८, ४
यूयं विश्वं परि पाथ १०, १२६ ४
यूयं ह रत्नं मघवत्सु धत्थ ७, ३७, २
यूयं हि दवीर्कृत्युभिभरथैः ४, ५१, ५
यूयं हि छा सुदानव (०। अधा चिद्) ८, ८३, ९
यूयं हि छा सुदानव (०। कर्ता) ६, ५१, १५
यूयं हि छा सुदानवो रुद्रा ८, ७, १२
यूयं गावो मेदयथा कृशं ६, २८, ६; अथर्व. ४, २१, ६;
तै. ब्रा. २, ८, ८, १२
यूयं तत्सत्यशवस १, ८६, ९
यूयं देवाः प्रमतिर्युय २, २२, २
यूयं धृष्टं प्रयुजो न १०, ७७, ५
यूयं न उग्रा मरुतः १, १६६, ६; ६, ३०
यूयमस्मभ्यं विषणाभ्यः ४, ३६, ८
यूयमस्मान्नयत वस्यो ५, ५५, १०
यूयं मर्तं विपन्यवः ५, ६१, १५
ये अस्या ये अहस्याः १, १९१, ७
ये अग्नयो न शोशुचश्चिधाना ६, ६६, २
ये अग्निदग्धा ये अनग्निदग्धा १०, १५, १४; अथर्व.
१८, २, ३५; वा. य. १९, ६०
ये अग्नेः परि जज्ञिरे १०, ६२, ६
ये अग्ने चन्द्र ते गिरः ५, १०, ४
ये अग्ने नेरयन्ति ते ५, २०, २
ये अज्ञिषु ये वाशीषु ५, ५३, ४
ये अर्वाचरतां १, १६४, १९; अथर्व. ९, ९, १९
ये अश्विना ये पितरा ४, ३४, ९
ये के च उग्रा महिनो ६, ५२, १५
ये गव्यता मनसा शत्रुमाद ६, ४६, १०; अथर्व. २०, ८३, २
ये गोमन्तं वाजवन्तं सुवीरं ४, ३४, १०
ये च पूर्व ऋषयो ये ७, २२, ९
ये चाकनन्त चाकनन्त नू ते ५, ३१, १३
ये चार्हन्ति मरुतः सुदानवः ८, २०, १८
ये चिद्व्यं ऋतसाप १०, १५४, ४; अथर्व. १८, २, १५
ये चिद्धि त्वाष्टपयः पूर्व १, ४८, १४
ये चिद्धि पूर्व ऋतसाप १, १७९, २
ये चिद्धि मृत्युबन्धव ८, १८, २२

ये चेह पितरो ये च १०, १५, १३; वा. य. १९, ६७
ये तातृषुर्देवत्रा १०, १५, ९; अथर्व. १८, ३, ४७;
तै. ब्रा. २, ६, १६, २; नि. ६, १४
ये ते त्रिरहन्त्सवितः ४, ५४, ६
ये ते पन्थाः सवितः पूर्यासः १, ३५, ११; वा. य. ३४, २७;
तै. सं. ७, ५, २४, १
ये ते पवित्रमूर्मयो २, ६१, ५; साम. ७८८
ये ते विप्र ब्रह्मकृतः १०, ५०, ७
ये ते वृषणो वृषभास इन्द्र १, १७७, २
ये ते शुक्रासः शुचयः शुचि ६, ६, ४
ये ते शुष्मं ये तविषीमवर्धन् ३, ३२, ३
ये ते सन्ति दशग्विनः ८, १, ९
ये ते सरस्य कर्मयो ७, ९६, ५; तै. सं. ३, १, ११, ३; नि. १०, २४
ये त्रिशति त्रयस्परो ८, २८, १
ये त्वा देवोऽज्ञिकं मन्ये १, १९०, ५; नि. ४, २५
ये त्वामिन्द्र न तुष्टुः ८, ६, १२; साम. १५०२; अथर्व.
२०, ११५, ३
ये त्वाहिहव्ये मघवन् ३, ४७, ४; वा. य. ३३, ६३, ऐ. ब्रा.
३, २०
ये देवानां यज्ञिया यज्ञिया ७, ३५, १५; अथर्व. १९, ११, ५
ये देवास इह स्थन विश्वे ८, ३०, ४
ये देवासो अभवता सुकृत्या ४, ३५, ८
ये देवासो दिव्येकादश १, १३९, ११; वा. य. ७, १९;
तै. सं. १, ४, १०, १
ये द्रप्सा हव रोदसी ८, ७, १६
ये नः पूर्वं पितरः सोम्यासो १०, १५, ८, अथर्व. १८, ३, ४६;
वा. य. १९, ५१
ये नः सपत्ना अप ते १०, १२८, ९; अथर्व. ५, ३, १०;
वा. य. ३४, ४६; तै. सं. ४, ७, १४, ४
येन चष्टे वरुणो मित्रो अर्यमा ८, १९, १६
येन ज्योतीर्गयायवे ८, १५, ५; साम. ८८१; अथर्व. २०, ६१, २
येन तोकाय तनयाय धान्यं ५, ५३, १३
येन दीर्घं मरुतः १, १६६, १४
येन द्यौरुग्रा पृथिवी १०, १२१, ५; अथर्व. ४, २, ४;
वा. य. ३२, ६; तै. सं. ४, १, ८, ५
येन मानासश्रितयन्त उग्राः १, १७१, ५
येन वंसाम पृतनासु शर्यतः ८, ६०, १२
येन वृद्धो न शत्रसा ६, ४४, ३
येन सिन्धुं महीरपो ८, १२, ३; अथर्व. २०, ६३, ९
येन सूर्यं ज्योतिषा १०, ३७, ४
ये नाकस्याधि रोचने १, १९, ६

येना दशग्रामाणि ८, १२, २; अथर्व. २०, ६३, ८
 येना नवग्रामो दध्यङ्ग ९, १०८, ४; साम. ९३९
 येना पावक चक्षसा १, ५०, ६; साम. ६३७; अथर्व.
 १३, २, २१; २०, ४७, १८; वा. य. ३३, ३२;
 नि. १२, २२-२५
 येनाव तुर्वशं यदुं ८, ७, १८
 येना समुद्रमसृजो ८, ३, १०; अथर्व. २०, ९, ४; ४९, ७
 येनेन्द्रो हविषा कृत्वी (१० ... अथर्व. १) १०, १७४, ४
 येनेन्द्रो हविषा कृत्वी (१० असपत्नः ।) १०, १५९, ४
 येनेमा विश्वा च्यवना २, १२, ४; अथर्व. २०, ३४, ४
 ये पाकशंसं विहरन्त एवैः ७, १०४, ९; अथर्व. ८, ४, ९
 ये पातयन्ते अजमभिर्गिरी ८, ४६, १८
 ये पायवो मामतेयं १, १४७, ३; ४, ४, १३; तै. सं.
 १, २, १४, ५
 ये पृथ्वीभिर्ऋष्टिभिः १, ३७, २
 येभिः सूर्यमुषसं भन्दसानः ६, १७, ५
 येभिस्त्रिभिः परावतो ८, ५, ८
 येभ्यो माता मधुमत् १०, ६३, ३
 येभ्यो होत्रां प्रथमां १०, ६३, ७
 ये महो रजसो विदुः १, १९, ३
 ये मूर्धानः क्षितीनां ८, ६७, १३
 ये मे पञ्चाशतं ददुः ५, १८, ५; तै. ब्रा. २, ७, ५, २
 ये यजत्रा य ईक्ष्याः १, १४, ८
 ये यज्ञेन दक्षिण्या समक्ताः १०, ६२, १
 ये युध्यन्ते प्रधनेषु १०, १५४, ३; अथर्व. १८, २, १७;
 तै. आ. ६, ३, २
 ये राधांसि ददत्यङ्ग्या ७, १६, १०
 ये वध्वश्चन्द्रं वहतुं १०, ८५, ३१; अथर्व. १४, २, १०
 ये वाजिनं परिपश्यन्ति १, १६२, १२; वा. य. २५, ३५;
 तै. सं. ४, ६, ९, १
 ये वां दंसांस्यधिना ८, ९, ३; अथर्व. २०, १३९, ३
 ये वायव इन्द्रमादनास ७, ९२, ४
 ये वावृधन्त पार्थिवा ५, ५२, ७
 ये वृक्षणासो अधि क्षमि ३, ८, ७
 ये शुभ्रा घोरवर्षसः १, १९, ५
 येषां शिवाधि रोदसी ५, ६१, १२
 येषामजमेषु पृथिवी १, ३७, ८
 येषामर्णो न सप्रथो ८, २०, १३
 येषामावाध क्रमिय ८, २३, ३
 येषामिका घृतहस्ता ७, १६, ८
 ये सत्यासो हविरदो १०, १५, १०; अथर्व. १८, ३, ४८

ये सवितुः सत्यसवस्य १०, ३६, १३; तै. ब्रा. २, ८, ६, ४
 ये सोमासः परावति (०।ये वादः) ९, ६५, २२; साम. ११६३
 ये सोमासः परावति (०। सवांस्तौ) ८, ९३, ६; अथर्व.
 २०, ११२, ३
 ये स्तोतृभ्यो गोअग्राम् २, १, १६, २, १३
 ये स्था मनोर्यज्ञियास्ते १०, ३६, १०
 ये ह त्वे ते सहमाना ४, ६, १०
 ये हरी मेघयोक्था मदन्तः ४, ३३, १०
 यो अग्निं हव्यदातिभिः ८, १९, १३
 यो अग्निः कव्यवाहनः १०, १६, ११; वा. य. १९, ६५
 यो अग्निः क्रव्यात्प्रविशे १०, १६, १०; अथर्व. १२, २, ७
 यो अग्निः सप्तमानुषः ८, ३९, ८
 यो अग्निं तन्वो दमे ८, ४४, १५
 यो अग्निं देववीतये १, १२, ९; साम. ८४६
 यो अग्नीषोमा हविषा १, ९३, ८; तै. ब्रा. २, ८, ७, ९
 यो अत्य इव मृज्यते ९, ४३, १
 यो अदधाज्ज्योतिषि १०, ५४, ६
 यो अद्रिभिस्त्रयमजा क्रता ६, ७३, १; अथर्व. २०, ९०, १
 यो अध्वरेषु शन्तम १, ७७, २
 यो अनिधमो दीदयत् १०, ३०, ४; अथर्व. १४, १, ३७;
 नि. १०, १९
 यो अपाचीने तमसि ७, ६, ४
 यो अप्सु चन्द्रमा हव ८, ८२, ८
 यो अप्स्वा शुचिना दैव्येन २, ३५, ८
 यो अयो मर्तभोजनं १, ८१, ६
 यो अश्वस्य दधिक्लाव्गो ४, ३९, ३
 यो अश्वानां यो गवां गोपति १, १०१, ४; नि. ५, १५
 यो अश्वेभिर्वहते ८, ४६, २६
 यो अस्मा अन्नं तृषु १०, ७९, ५
 यो अस्मै प्रंस उत वाय ५, ३४, ३; नि. ६, १९
 यो अस्मै हविषाविधन् ६, ५४, ४
 यो अस्मै हव्यदातिभिः ८, २३, २१
 यो अस्मै हव्यैर्घृत २, २६, ४
 यो अस्य पारे रजसः १०, १८७, ५; अथर्व. ६, ३४, ५
 योगक्षेमं व आदायाहं १०, १६६, ५
 यो गर्भमोषधीनां ७, १०२, २; तै. ब्रा. २, ४, ५, ६;
 तै. आ. १, २९, १
 यो गृणतामिदासिथापिः ६, ४५, १७
 योगे-योगे तवस्तरं १, ३०, ७; साम. १६३, ७४३; अथर्व.
 २०, २६, १; वा. य. ११, १४; तै. सं. ४, १, २, १
 यो जमायद्विषां हवा १०, ६०, ३

यो जागार तमृचः ५, ४४, १४; साम. १८२६
 यो जात एव प्रथमो २, १२, १; अथर्व. २०, ३४, १;
 तै. सं. १, ७, १३, २; नि. ३, २१; १०, १०
 यो जिनाति न जीयते ९, ५५, ४; साम. ९७८
 यो दग्धेभिर्हव्यो यश्च १०, ३८, ४
 यो दुष्टो विश्ववारः अवाच्य ८, ४६, ९
 यो देवो देवतमो ४, २२, ३
 यो देहो अनमयद्वयैः ७, ६, ५; तै. ब्रा. २, ४, ७, ९
 योद्धासि क्त्वा शवसो ८, ८८, ४
 यो धर्ता भुवनानां ८, ४१, ५
 यो धारया पावकया ९, १०१, २; साम. ६९८
 यो धृषितो योऽवृत्तो ८, ३३, ६
 यो न आगो अभ्येनो भराति ५, ३, ७
 यो न हृदमिदं पुरा ८, २१, ९; साम. ४००; अथर्व.
 २०, १४, ३; ६२, ३
 यो न हन्तुः पितरो ह्यसुपीतः ८, ४८, १२
 यो न इन्द्रामितो जनो १०, १३३, ४
 यो न इन्द्रामिदासति १०, १३३, ५; अथर्व. ६, ६, ३
 यो नः कश्चिद्विरिश्चति ८, १८, १३
 यो नः पिता जनिता यो १०, ८२, ३; अथर्व. २, १, ३;
 वा. य. १७, २७; तै. सं. ४, ६, २, १; तै. आ.
 १०, १, ४
 यो नः पूषन्नवो वृकः १, ४२, २
 यो नः शम्भुराविधा ८, ८०, २
 यो नः सनुत्य उत २, ३०, ९
 यो नः सनुत्यो अमिदासद् ६, ५, ४
 यो नः स्त्रो अरणो यश्च ६, ७५, १९; साम. १८७२
 यो नन्वान्यनमन् २, २४, २
 यो नार्मेरं सहवसुं २, १३, ८
 योनिमेक आ ससाद् ८, २९, २
 योनिष्ट इन्द्र निषदे १, १०४, १; नि. १, १७
 योनिष्ट इन्द्र सद्ने ७, २४, १; साम. ३१४
 यो नो अग्ने अरविर्वा १, १४७, ४
 यो नो अग्ने दुरेव आ ६, १६, ३१
 यो नो अग्नेऽमिदासति १, ७९, ११
 यो नो दाता वसुनां ८, ५१, ५
 यो नो दाता स नः पिता ८, ५२, ५
 यो नो दास आर्यो वा १०, ३८, ३
 यो नो देवः परावतः ८, १२, ६
 यो नो मरुतो अभि दुर्हणायुः ७, ५९, ८; अथर्व. ७, ७७, २;
 तै. सं. ४, ३, १३, ३

यो नो मरुतो वृकताति २, ३४, ९
 यो नो रसं दिप्सति पित्वो ७, १०४, १०; अथर्व. ८, ४, १०
 यो ब्रह्मणे सुमतिमायजाते ७, ६०, ११
 यो भानुभिर्विभावा १०, ६, २
 यो भूयिष्ठं नासत्याभ्यां ५, ७७, ४
 यो भोजनं च दयसे २, १३, ६
 यो म इति प्रवोचति ५, २७, ४
 यो म इमं चिदु त्मना ८, ४६, २७
 यो मर्त्येष्वमृत कृतावा ४, २, १
 यो मा पाकेन मनसा चरन्तं ७, १०४, ८; अथर्व. ८, ४, ८
 यो मायातुं यातुधानेत्याह ७, १०४, १६; अथर्व. ८, ४, १६
 यो मित्राय वरुणायाविधजू १, १३६, ५
 यो मृळयाति चक्रुषे चिदा ७, ८७, ७
 यो मे धेनूनां शतं ५, ६१, १०
 यो मे राजन्युज्यो वा २, २८, १०
 यो मे शता च विशतिं च ५, २७, २
 यो मे हिरण्यसंदशो ८, ५, ३८
 यो यजाति यजात इत् ८, ३१, १
 यो यज्ञस्य प्रसाधनः १०, ५७, २; अथर्व. १३, १, ६०
 यो यज्ञो विश्वतस्तनुभिः १०, १३०, १
 यो रक्षांसि निजूर्वति १०, १८७, ३; अथर्व. ६, ३४, २
 यो रक्षांसि विममे पार्थिवानि ६, ४९, १३
 यो रधस्य चोदिता २, १२, ६; अथर्व. २०, ३४, ६
 यो रथिवो रथिन्तमो ६, ४४, १; साम. ३५१
 यो राजभ्य ऋतनिभ्यो २, २७, १२
 यो राजा चर्पणीनां याता ८, ७०, १; साम. २७३; ९३३;
 अथर्व. २०, ९२, १६; १०५, ४
 यो रायो अवनिर्महान् (०। तमिन्द्रम्) ८, ३२, १३
 यो रायो अवनिर्महान् (०। तस्मा इन्द्राय) १, ४, १०
 अथर्व. २०, ६८, १०
 यो रेवान्यो अमीवहा १, १८, २; वा. य. ३, २९;
 नि. ३, २१
 यो रोहितौ वाजिनौ ५, ३६, ६
 यो वः शिवतमो रसः १०, ९, २; साम. १८३८; अथर्व.
 १, ५, २; वा. य. ११, ५१; ३६, १५; तै. सं.
 ४, १, ५, १; ७, ४, १९, ४; तै. आ. ४, ४२, ४;
 १०, १, ११
 यो वः सुनोत्यभिपित्वे ४, ३५, ६
 यो वः सेनानीर्महतो १०, ३४, १२
 योऽवरे वृजने विश्वाविभु २, २४, ११
 यो वधेन ओषधीनां यो अपाः ७, १०१, २

यो वां यज्ञेभिरावृतो ८, २६, १३
यो वां यज्ञैः शशमानो १, १५१, ७; नि. ६, ८
यो वां यज्ञो नासत्या ७, ७०, ६
यो वां रजांस्यश्विना ८, ७३, १३
यो वां रथो नृपती अस्ति वो ७, ७१, ४
यो वाघते ददाति सुनुरं १, ४०, ४
यो वां गर्तं मनसा ७, ६४, ४
यो वाचा विवाचो १०, २३, ५; अथर्व. २०, ७३, ६
यो वां नासत्यावृषि ८, ८, १५
यो वामश्विना मनसो १, ११७, २
यो वामरुच्यचक्षुः ८, २६, १४
यो वामृजवे क्रमणाय ६, ७०, ३
यो वां परिजमा सुवृद्ध १०, ३९, १
यो विश्वतः सुप्रतीकः १, ९४, ७; नि. ३, ११
यो विश्वस्य जगतः १, १०१, ५
यो विश्वा दयते वसु ८, १०३, ६; साम. ४४, १५८३
यो विश्वान्यभि व्रता ८, ३२, २८
यो विश्वाभि विपश्यति (०। स नः पर्वद्) १०, १८७, ४;
अथर्व. ६, ३४, ४
यो विश्वाभि विपश्यति (०। स नः पूषा) ३, ६२, ९
यो वृत्राय सिनमन्ना २, ३०, २
यो वेदिष्ठो अव्यथिषु ८, २, २४
यो वो देवा वृत्स्तुना ६, ५२, ८
यो वो वृताभ्यो अकृणोद् १०, ३०, ७
यो व्यंसं जाह्नवाणेन १, १०१, २
यो व्यतीरफाणयत् ८, ६९, १३; अथर्व. २०, ९२, १०
यो हत्वाहिमरिणात् २, १२, ३; अथर्व. २०, ३४, ३
यो ह वां मधुनो दतिः ८, ५, १९
यो हव्यान्वैरयता मनुर्हितः ८, १९, २४
यो ह स्य वां रथिरा ७, ६९, ५; तै. सं. २, ८, ७, ८
यो होता सीत्प्रथमो १०, ८८, ४; नि. ५, ३
यो ते श्वानो यम रक्षितारो १०, १४, ११; अथर्व. १८, २, १२;
तै. आ. ६, ३, १
रक्षा णो अग्ने तव ४, ३, १४
रक्षा सु नो अरूपः ९, २९, ५
रक्षोहणं वाजिनमा जिघर्षि १०, ८७, १; अथर्व. ८, ३, १;
तै. सं. १, २, १४, ६
रक्षोहा विश्वचर्षणिः ९, १, २; साम. ६९०; वा. य. २६, २६
रण्यः संदष्टो पितुमान् १०, ६४, ११
रथं यान्तं कुह १०, ४०, १

रथं युजते मरुतः शुभे ५, ६३, ५; तै. आ. २, ४, ५, ३;
नि. ४, १९
रथं ये चक्रुः सुवृत्तं नरेष्ठां ४, ३३, ८
रथं ये चक्रुः सुवृत्तं सुचेतसो ४, ३६, २
रथं वामनुगायसं ८, ५, ३४
रथं हिरण्यवन्धुरं हिरण्याभीशुम् ८, ५, २८
रथं हिरण्यवन्धुरं इन्द्रवायू ४, ४६, ४
रथं तु मारुतं वयं ५, ५६, ८; नि. ११, ५०
रथवाहनं हविरस्य ६, ७५, ८; वा. य. २९, ४५; तै. सं.
४, ६, ६, ३
रथानां न येऽराः १०, ७८, ४
रथाय नावमुतनो १, १४०, १२
रथिरासो हरयो ये ते अस्ति ८, ५०, ८
रथीतमं कपर्दिनं ६, ५५, २
रथीव कक्षयाश्वं ५, ८३, ३
रथे तिष्ठन्नयति वाजिनः ६, ७५, ६; वा. य. २९, ४३; तै. सं.
४, ६, ६, २; नि. ९, १६
रथेन पृथुपाजसा ४, ४६, ५
रथेष्टायाध्वर्यवः ८, ४, १३
रथो न यातः शिकभिः १, १४१, ८
रथो यो वां त्रिवन्धुरो ८, २२, ५
रदत्यथो वरुणः सूर्याय ७, ८७, १
रपत्कविर्निन्द्रार्कसातौ १, १७४, ७
रपद्गन्धर्वीरप्या १०, ११, २; अथर्व. १८, १, १९
रमध्वं मे वचसे सोम्याय ३, ३३, ५; नि. २, २५
रथिं सुक्षत्रं स्वपत्यं १, ११६, १९
रथिं दिवो दुहितरो ४, ५१, १०
रथिं नक्षिप्रमश्विनं ९, ४, १०; साम. १०५६
रथिर्न चित्रा सूर्यो १, ६६, १
रथिर्न यः पितृवित्तो १, ७३, १
रे हव्यं मतिभिर्यज्ञियाणां ७, ३९, ६
रश्मीरिव यच्छतमध्वरौ ८, ३५, २१
रसं ते मित्रो अर्यमा ९, ६४, २४; साम. १०७८
रसाद्यः पयसा पिन्वमान ९, ९७, १४; साम. ८०७
राकामहं सुहवां सुष्टुती हुवे २, ३२, ४; अथर्व. ७, ४८, १;
तै. सं. ३, ३, ११, ५; नि. ११, ३१
राजन्तमध्वराणां १, १, ८; वा. य. ३, २३; तै. सं.
१, ५, ६, २
राजानावनभिदुहा २, ४१, ५; साम. ९११
राजानो न प्रशस्तिभिः ९, १०, ३; साम. ११२१
राजा मेधाभिरीयते ९, ६५, १६; साम. ८३३

राजा राष्ट्राणां पेशो नदीनां ७, ३४, ११
 राजा समुद्रं नद्यो ९, ८६, ८
 राजा सिन्धूनामवासिष्ठ ९, ८९, २
 राजा सिन्धूनां पवते पतिः ९, ८६, ३३
 राजेव हि जनिभिः ७, १८, २
 राजो नु ते वरुणस्य १, ९१, ३; ९, ८८, ८
 रातिं यद्वामरक्षसं हवामहे ८, १०१, ८
 रात्रीभिरस्मा अहभिः १०, १०, ९; अथर्व. १८, १, १०
 रात्री व्यस्यदायती १०, १२७, १; तै. ब्रा. २, ४, ६, १०
 रायः समुद्रांश्चतुरो ९, ३३, ६; साम. ८७१
 रायस्कामो वज्रहस्तं ७, ३२, ३
 रायस्पूर्धि स्वधावो १, ३६, १२
 राया वयं ससवांमो ४, ४२, १०; वा. य. ७, १०
 राया हिरण्यया मतिः ७, ६६, ८; साम. १०६८
 राये नु यं जज्ञतु रोदसी मे ७, ९०, ३; वा. य. २७, २४;
 तै. ब्रा. २, ८, १, १
 रायो धारास्याष्टमे ६, ५५, ३
 रायो बुध्नः संगमनो वसूनां यज्ञस्य १, ९६, ६
 रायो बुध्नः संगमनो वसूनां विश्वा रूपाभिः १०, १३९, ३;
 अथर्व. १०, ८, ४२; वा. य. १२, ६६; तै. सं.
 ४, २, ५, ४
 रारन्धि सवनेषु ण ३, ४१, ४; अथर्व. २०, २३, ४
 रासि क्षयं रासि मित्र २, ११, १४
 रिशादसः सस्पतीरदग्धा ६, ५१, ४
 रुजा दृढा चिद्रक्षसः ९, ९१, ४
 रुद्रस्य ये भीळदुषः सन्ति ६, ६६, ३
 रुद्राणामेति प्रदिशा १, १०१, ७
 रुवति भीमो वृषभः ९, ७०, ७
 रुद्रास्मा रुद्रती १, ११३, २; साम. १७५०; नि. २, २०
 रूपंरूपं प्रतिरूपो बभूव ६, ४७, १८
 रूपंरूपं मधवा बोभवीति ३, ५३, ८
 रेभद्र जनुषा पूर्वः १०, ९२, १५
 रेवर्तानः सधमाद १, ३०, १३; साम. १५३; १०८४; अथर्व.
 २०, १२२, १; तै. सं. १, ७, १३, ५; २, २, १२, ८;
 ४, १४, ४
 रेवद्वयो दधाये १, १५१, ९
 रेवा इद्रेवत स्तोता ८, २, १३; साम. १८०४; तै. सं.
 २, २, १२, ८
 रेश्यासीदनुदेयी १०, ८५, ६; अथर्व. १४, १, ७
 रोदसी आ वदता १, ६४, ९
 रोहिण्यावा १, १००, १६

रोहितं मे पाकस्थामा ८, ३, २२
 वंसगेव पूषया १०, १०६, ५
 वंस्व विश्वा वार्याणि ७, १७, ५
 वंस्वा नो वार्या पुरु ८, २३, २७
 वक्ष्यन्तीवेदा ६, ७५, ३; वा. य. २९, ४०; तै. सं. ४, ६, ६, १;
 नि. ९, १८
 वचो दीर्घप्रसजनीशे ८, २५, २०
 वचोविदं वाचमुदीरयन्तीं ८, १०१, १६
 वच्यन्ते वां ककुहासो १, ४६, ३; साम. १७३०
 वज्रं यश्चक्रे सुहनाय १०, १०५, ७
 वज्रमेको बिभर्ति ८, २९, ४
 वज्रेण हि वृत्रहा वृत्रं १०, १११, ६
 वज्रा सूनो सहसो ६, १३, ६
 वज्रा हि सूनो अस्य प्रसदा ६, ४, ४; तै. सं. १, ३, १४, ७
 वधीं वृत्रं मरुत १, १६५, ८; तै. ब्रा. २, ८, ३, ६
 वधीदिन्द्रो वरशिखस्य ६, २७, ५
 वधीर्हि दस्युं धनिनं धनेन १, ३३, ४
 वधूरियं पतिमिच्छन्त्येति ५, ३७, ३
 वधेन दस्युं प्र हि ५, ४, ६
 वधैर्दुःशांसो अप १, ९४, ९
 वनस्पतिं पवमान ९, ५, १०
 वनस्पतिरवसृजन्नुप २, ३, १०
 वनस्पते रशनया नियूयः १०, ७०, १०; नि. ६, ७
 वनस्पतेऽवसृजोप देवान् ३, ४, १०; ७, २, १०; वा. य.
 २७, २१; तै. सं. ४, १, ८, ३
 वनस्पते वीड्वंगो हि भूयाः ६, ४७, २६; अथर्व. ६, १२५, १;
 वा. य. २९, ५२; तै. सं. ४, ६, ६, ५; नि. २, ५; ९, १२
 वनस्पते शतवल्गो ३, ८, ११; तै. सं. १, ३, ५, १
 वनीवानो मम वृताम १०, ४७, ७
 वने न वा यो न्यधायि १०, २९, १; अथर्व. २०, ७६, १;
 नि. ६, २८
 वनेम तद्धोत्रया १, १३२, ७
 वनेम पूर्वीरयो १, ७०, १
 वनेषु जायुर्मतेषु १, ६७, १
 वनेषु व्यंतरिक्षं ततान ५, ८५, २; वा. य. ४, ३१; तै. सं.
 १, २, ८, १
 वनोति हि सुन्वन् १, १३३, ७; अथर्व. २०, ६७, १
 वन्दस्व मारुतं गणम् १, ३८, १५
 वन्वञ्जवातो अभि ९, ८९, ७
 वपन्ति मरुतो मिहं ८, ७, ४
 वपुनु तावकिनुष ६, ६६, १

वस्त्रीभिः पुत्रमशुचो ४, १९, ९; नि. ३, २०
 वयं वो वृक्षगर्हिषो ८, २७, ७
 वयं शूरेभिरस्तृभिः १, ८, ४; अथर्व. २०, ७०, २०
 वयं सोम व्रते तव १०, ५७, ६; वा. य. ३, ५६; तै. ब्रा.
 १, ४, २, ७; ३, ७, १४, ३
 वयं हि ते अमन्महि १, ३०, २१
 वयं हि त्वा वन्धुमन्तं ८, २१, ४
 वयं हि वां हवामह उक्षयन्तो ८, २६, ९
 वयं हि वां हवामहे विपन्यवो ८, ८७, ६
 वयः सुपर्णा उप सेतुः १०, ७३, ११; साम. ३१९; तै. ब्रा.
 १, ५, ८, ३; तै. आ. ४, ४२, ३; नि. ४, ३
 वयं व त्वा सुतावन्त ८, ३३, १; साम. २६१; ८६४;
 अथर्व. २०, ५२, १; ५७, १४
 वयं घा ते अपि वमसि ८, ३२, ७; साम. २३०
 वयं घा ते अपूर्व्येन्द्र ८, ६६, ११
 वयं घा ते स्वे इत् ८, ६६, १३
 वयं चिद्धि वां जरितारः १. १८०, ७
 वयं जयेम त्वया युजा वृतं १, १०२, ४; अथर्व. ७, ५०, ४
 वयं त इन्द्र सोमेभिः ८, ५४, ८
 वयं त पृभिः पुरुहूत सख्यैः ६, १९, १३
 वयं तद्वः सम्राज ८, २७, २२
 वयं ते अग्न उक्थैर्विधेम ५, ४, ७
 वयं ते अग्न समिधा विधेम ७, १४, २
 वयं ते अण ररिमा ३, १४, ५; वा. य. १८, ७५
 वयं ते अस्य वृत्रहन् वसो ९, ९८, ५; साम. १२३९
 वयं ते अस्य वृत्रहन् विषाम ८, २४, ८
 वयं ते अस्यामिन्द्र शुम्नहूतो ६, २६, ८
 वयं ते त इन्द्र ये च देव ७, ३०, ४
 वयं ते त इन्द्र ये च नरः ५, ३२, ५
 वयं ते वय इन्द्र विद्धि २, २०, १
 वयं नाम प्र ब्रवामा वृत्तस्य ४, ५८, २; वा. य. १७, ९०;
 तै. आ. १०, १०, २
 वयमग्ने अर्वता २, २, १०
 वयमग्ने वजुयाम स्वोता ५, ३, ६
 वयमयेन्द्रस्य प्रेष्ठा १, १६७, १०
 वयमिन्द्रः सुदानवः ८, ८३, ६
 वयमिन्द्र त्वायवः सखित्वं १०, १३३, ६
 वयमिन्द्र त्वायवोऽभि म णोनुमो ७, ३१, ४; साम. १३२;
 अथर्व. २०, १८, ४
 वयमिन्द्र त्वायवो हविषमन्तो ३, ४१, ७; अथर्व. २०, १३, ७
 वयमिन्द्र स्वे सचा ४, ३२, ४

वयसु त्वा गृहपते जनानां ६, १५, १९; तै. ब्रा. ३, ५, १२, १
 वयसु त्वा तदिदधा ८, २, १६; साम. १५७, ७१९;
 अथर्व. २०, १८, १
 वयसु त्वा दिवा सुते ८, ६४, ६
 वयसु त्वा पयस्पते ६, ५३, १; तै. सं. १, १, १४, २
 वयसु त्वा मपूर्य ८, २१, १; साम. ४०८, ७०८; अथर्व.
 २०, १४, १; ६२, १
 वयसु त्वा शतक्रतो ८, ९२, १२
 वयमेनमिदा ह्यो ८, ६६, ७; साम. २७२; १६९१; अथर्व.
 २०, ९७, १
 वयं मित्रस्यावसि ५, ६५, ५
 वयश्चित्ते पतत्रिणो १, ४९, ३; साम. ३६७
 वया इदमे अग्नयस्ते १, ५९, १
 वयो न ये श्रेणीः ५, ५९, ७
 वयो न वृक्षं सुपलाशं १०, ४३, ४; अथर्व. २०, १७, ४
 वरा इवेन्द्रैवतासो हिरण्यैः ५, ६०, ४
 वरिवो धातमो भव ९, १, ३; साम. ६९१
 वरिष्ठे न इन्द्र वन्धुरे ६, ४७, ९
 वरिष्ठो अस्य दक्षिणां ६, ३७, ४
 वरुण वो रिशादसं ५, ६४, १
 वरुणः प्राविता भुवन् १, २३, ६; साम. ७९५; वा. य.
 ३३, ४६
 वरुणो मित्रो अर्यमा ८, २८, १
 वरेथे अग्निमातपो ८, ७३, ८
 वर्धन्तीमापः पन्वा १, ६५, ४
 वर्धस्वा सु पुरुषुत ८, १३, २५
 वर्धांथं यज्ञ उत ६, ३८, ४
 वर्धान्यं विश्वं मरुतः ६, १७, ११
 वर्धान्यं पूर्वीः क्षपो १, ७०, ७
 वर्धिष्ठ क्षत्रा उरुचक्षसा ८, १०१, २
 ववक्ष इन्द्रो अमितं ४, १६, ५; अथर्व. २०, ७७, ५
 ववक्षुरस्य केतवो ८, १२, ७
 वव्राजा सीमनदतीः ३, १, ६
 वव्रासो न ये स्वजास्वतवसः १, १६८, २
 वषट् ते विष्णवासा ७, ९९, ७; १००, ७; साम. १६२७;
 तै. सं. २, २, १२, ४
 वसां राजानं वसति ५, २, ६
 वसिष्ठं ह वरुणो ७, ८८, ४
 वसिष्ठावः पितृवत् १०, ६६, १४
 वसिष्ठा हि मियेध्य १, २६, १
 वसुं न चित्रमहसं १०, १२२, १

वसुभिर्वसुभवा ५, २४, २; साम. ११०८; वा. य.
३, २५; १५, ४८; तै. सं. १, ५, ६, ३; ४, ४, ४, ८
वसुर्वसुपतिर्हि कं ८, ४४, २४; तै. सं. १, ४, ४६, २
वसुनां वा चक्रं १०, ७४, १
वसु रुद्रा पुरुमन्तु १, १५८, १
वसोविन्द्रं वसुपतिं १, ९, ९; अथर्व. २०, ७१, १५
वसुषो इन्द्रासि मे पितुः ८, १, ६; साम. २९२
वसुषी ते अग्ने संदृष्टिः ६, १६, २५
वह कुससिन्द्र यस्मिन् १, १७४, ५
वहन्ति सीमरुणासो ६, ६४, ३
वहन्तु त्वा मनोयुजो ४, ४८, ४
वहन्तु त्वा रथेषां ८, ३३, १४
वहिष्मिर्विहरन् ४, १३, ४; तै. ब्रा. २, ४, ५, ४
वाह्निं यशसं विदधस्य १, ६०, १
वाचं सु मित्रावरुणाविराव ५, ६३, ६; तै. ब्रा. २, ४, ५, ४
वाचमष्टापदीमहं ८, ७६, १२; साम. ९९०; अथर्व.
२०, ४२, १
वाचस्पतिं विश्वकर्माणं १०, ८१, ७; वा. य. ८, ४५; १७, ६३;
तै. सं. ४, ६, २, ५
वाचो जन्तुः कवीनां २, ६७, १३
वाजयस्त्रि नृ रथान् २, ८, १
वाजिनीवती सूर्यस्य यो ७, ७५, ५
वाजिन्तमाय सहाये १०, ११५, ६
वाजी वाजेषु धीयते ३, २७, ८; साम. १४७८
वाजिभिर्नो वाजसातां १, ११०, ९
वाजेवाजेवत वाजिनो नः ७, ३८, ८; वा. य. ९, १८;
२१, ११; तै. सं. १, ७, ८, २; ४, ७, १२, १
वाजेषु सासहिर्मेव ३, ३७, ६; अथर्व. २०, १९, ६
वाजो नु ते शयसस्पान्तं ५, १५, ५
वाज्यसि वाजिनेता १०, ५६, ३
वात आ वातु मेपजं १०, १८६, १; साम. १८४; १८४०;
तै. ब्रा. २, ४, १, ८; तै. आ. ४, ४२, २; नि.
१०, ३५
वातविषो मरुतो वर्षनि ५, ५७, ४
वातस्य नु महिमानं १०, १६८, १
वातस्य परमशीक्रिता ५, ५, ७
वातस्य युक्तान्सुयुजश्चिद् ५, ३१, १०
वातस्याश्वो वायोः सखा १०, १३६, ५
वातासो न ये धुनयो १०, ७८, ३
वातेवाज्या नद्येवरीतिः २, ३९, ५
वातोपधृत इषितो १०, ९१, ७; साम. ९८३

वामं वामं त आदुरे ४, ३०, २४; नि. ६, ३१
वामं नो अस्वर्गमन् ८, ८३, ४
वाममद्य सवितर्वामम् ६, ७१, ६; वा. य. ८, ६; तै. सं.
१, ४, २३, १; २, २, १२, २
वामस्य हि प्रचेतसो ८, ८३, ५
वामी वामस्य धृतयः ६, ४८, २०
वाय उक्थेभिर्जनन्ते १, २, २
वायवा याहि दर्शतेमे १, २, १; नि. १०, २
वायवा याहि वीतये ५, ५१, ५
वायविन्द्रश्च चेतयः १, २, ५
वायविन्द्रश्च शुष्मिणा ४, ४७, ३; साम. १६३०
वायविन्द्रश्च सुन्वत १, २, ६
वायुरस्मा उपामन्थन् १०, १३६, ७
वायुर्न यो नियुष्वो ९, ८८, ३
वायुर्युक्ते रोहिता १, १३४, ३
वायो तव प्रपुंषती १, २, ३
वायो याहि शिवा दिवो ८, २६, २३
वायो ये ते सहस्रिणो २, ४१, १; वा. य. २७, ३२
वायो शतं हरीणां ४, ४८, ५; तै. सं. २, २, १२, ७
वायो शुक्रो अयामि ते ४, ४७, १; साम. १६२८; वा. य.
२७, ३०; तै. ब्रा. २, ४, ७, ६
वार्णं त्वा यज्याभिः ८, ९८, ८; साम. ७११; अथर्व.
२०, १००, २
वान्रहत्याय शवसे ३, ३७, १; अथर्व. २०, १९, १; वा. य.
१८, ६८; तै. ब्रा. २, ५, ६, १
वावर्त. एषां राया १०, ९३, १३
वावसाना विवस्वती १, ४६, १३
वावृधान उप छवि ८, ६, ४०
वावृधानः शवसा भूर्यजाः १०, १२०, २; मे. आ. १, १९;
साम. १४८४; अथर्व. ५, २, २; २०, १०७, ५
वावृधानस्य ते वयं ८, १४, ६; अथर्व. २०, २७, ६
वावृधानाय तूर्वये ९, ४२, ३
वावृधाना शुभस्पती ८, ५, ११
वावृधानो मरुसखेन्द्रो ८, ७६, ३
वाशीमेत ऋष्टिमेतो ५, ५७, २
वाशीमेको विभर्ति ८, २९, ३
वाश्रा अर्पन्तीन्द्रयो ९, १३, ७; साम. ११९३
वाश्रेव विशुन्मिमाति १, ३८, ८; तै. सं. ३, १, ११, ५
वासयसीव वेधसस्यं नः ७, ३७, ६
वासोपते भुवा रथूणा ८, १७, १४; साम. २७५
वासोपते प्रतरणो ७, ५४, २

विद्या ते अग्ने त्रेधा १०, ४५, २; वा. य. १२, १९; तै. सं.
४, २, २, १
विद्या सखित्वमुत्त ८, २१, ८; नि. ६, १७
विद्या हि ते पुरा वयं ८, ७५, १६; तै. सं. २, ६, ११, ४
विद्या हि त्वा तुविकृमिं ८, ८१, २; साम. ७२९
विद्या हि त्वा धनंजयं वाजेषु ३, ४२, ६; अथर्व. २०, २४, ६
विद्या हि त्वा धनंजयमिन्द्र ८, ४५, १३
विद्या हि त्वा वृषन्तमं १, १०, १०
विद्या हि यस्ते अद्विवः ८, ९२, १८
विद्या हि रुद्रियाणां ८, २०, ३
विद्या ह्यस्य वीरस्य ८, २, २१
विद्यामादित्या अवसो २, २७, ५
विद्यामेपि रजस्पृथु १, ५०, ७; अथर्व. १३, २, २२;
२०, ४७, १९; नि. १२, २३
विद्युनो ज्योतिः परि ७, ३३, १०
विद्युद्धस्ता अभिद्यतः ८, ७, २५
विद्युद्रथा मरुत ३, ५४, १३
विद्युक्षया पतन्ती १०, ९५, १०; नि. ११, ३६
विद्युन्महसो नरो ५, ५४, ३
विद्वाँ अग्ने वयुनानि १, ७२, ७
विद्वाँसाविद्दुरः पृच्छेत् १, १२०, २
वि द्वीपानि पापतन् ८, २०, ४
वि द्वेषांसीनुहि वर्धयेळां ६, १०, ७
विधुं दद्राण समने १०, ५५, ५; साम. ३२५; १७८२;
अथर्व. ९, १०, ९; तै. आ. ४, २०, १; नि. १४, १८
विधेन ते पामे जन्मक्षमे २, ९, ३; वा. य. १७, ७५;
तै. सं. ४, ६, ५, ४
वि न इन्द्रमृधो जहि १०, १५२, ४; साम. १८६८;
अथर्व. १, २१, २; वा. य. ८, ४४; १८, ७०;
तै. सं. १, ६, १२, ४; नि. ७, २
वि नः पथः सुविताय १, ९०, ४
वि नः सहस्रं क्षुरधो ७, ६२, ३
वि नो देवासो अद्रुहो ८, २७, ९
वि नो वाजा क्रुशुणः ४, ३७, ७
वि पथो वाजसातये ६, ५३, ४
विपश्चिने पत्रमानाय ९, ८६, ४४; साम. १६१५; तै. घा.
३, १०, ८, १
वि पाजसा पृथुना ३, १५, १; वा. य. ११, ४९; तै. सं.
४, १, ५, १
वि पिप्रोरहिमायस्य हळ्हाः ६, २०, ७
वि पृथ्वास्मि ३, ५३, ६

वि पृष्ठो अग्ने मघवानो १ ७३, ५
 वि पृच्छामि पाक्या न देवाः १. १२०, ४
 विप्रं विप्रासोऽवसे ८, ११, ६; नि. १४, ३२
 विप्रं होतारमद्रुहं ८, ४४, १०
 वि प्रथतां देवजुष्टं १०, ७०, ४
 विप्रस्य वा स्तुवतः सहस्रो ८, १९, १२
 विप्रा यज्ञेषु मानुषेषु ७, २, ७
 विप्रासो न मन्मभिः १०, ७८, १
 विप्रोभिर्विप्र सन्त्य ५, ५१, ३
 विभक्तारं हवामहे १, २२, ७; वा. य. ३०, ४; तै. आ.
 १०, १०, २
 विभक्त्यासि चित्रमानो १, २७, ६; साम. १४९८
 विभावा देवः सुरणः ३, ३, ९
 विभिद्या पुरं शयथा १०, ६७, ५; अथर्व. २०, ९१, ५
 विभिर्द्वां चरत ८, २९, ८
 विभु प्रभु प्रथमं मेहनां २, २४, १०
 विभूतगतिं विप्र ८, १९, २; साम. १६८८
 विभूयस्म उभयौ ६, १५, ९; साम. १५६९
 विभ्राजजोतिषा स्वः (०। देवास्त) ८, ९८, ३; साम.
 १०२७; अथर्व. २०, ६२, ७
 विभ्राजजोतिषा स्वः (०। येनेमा) १०, १७०, ४
 विभ्राजमान उपसामुपस्थाः ७, ६३, ३
 विभ्राद् वृद्धिपुत्रो सोम्यं १०, १७०, १; साम. ६२८;
 १४५३; वा. य. ३३, ३०
 विभ्राद् वृद्धिपुत्रं १०, १७०, २; साम. १४५४
 वि मच्छयाय रक्षनाम् २, २८, ५
 वि मृळीकाय ते मनो १, २५, ३
 वि मे कर्णा पतयतो विचक्षुः ६, ९, ६
 वि मे पुरुषा पतयन्ति ३, ५५, ३
 वि यत्तिरो धरुणमच्युतं १, ५६, ५
 वि यदस्याद्यजतो १, १४१, ७
 वि यदहेरध विषो ८, ९३, १४
 वि यद्ग्रांसि पर्वतस्य ४, २१, ८
 वि यद्वाचं कीस्तासो भरन्ते ६, ६७, १०
 वि यस्य ते जयसानस्या १०, ११५, ४
 वि यस्य ते पृथिव्यां पाजो ७, ३, ४
 वि या जानाति जसुरि ५, ६१, ७
 वि या सृजति समनं १, ४८, ६
 वि ये चृतम्यृता सपन्त १, ६७, ८
 वि ये ते अग्ने भेजिरे अनीकं ७, १, ९
 वि ये दधुः शरदं मासमादहः ७, ६६, ११

वि ये आजन्ते सुमखास १, ८५, ४
 वि यो ममे यम्या संयती ९, ६८, ३
 वि यो रजांस्वामिमीत ६, ७, ७
 वि यो ररप्श कृषिभिः ४, २०, ५
 वि यो वीरुस्तु रोध १, ६७, २
 वि रक्षो वि मृधो जहि १०, १५२, ३; साम. १८६७;
 अथर्व. १, २१, ३
 विराट् सम्राड्विभ्वीः १, १८८, ५
 विराणिमन्नावरुणयोः १०, १३०, ५
 वि राय और्णोदुरः १, ६८, १०
 विरूपास इदृषयः १० ६२, ५; नि. ११, १७
 वि वातजूतो अतसेषु तिष्ठते १, ५८, ४
 वि वृक्षान्हन्त्युत हन्ति ५, ८३, २; नि. १०, ११
 वि वृत्रं पर्वशो ययुः ८, ७, २३
 विवेष यन्मा धिषणा जजान ३, ३२, १४; तै. सं.
 १, ६, १२, ३
 विव्यक्थ महिना वृषन् ८, ९२, २३; साम. १६६१
 विशंविशं मघवा परि १०, ४३, ६; अथर्व. २०, १७, ६
 विशां राजानमनुतं ८, ४३, २४
 विशां कविं विश्पतिं शश्वतीनां ६, १, ८; तै. आ.
 ३, ६, १०, ३
 विशां कविं विश्पतिं मानुषीणाम् ५, ४, ३
 विशां कविं विश्पतिं मानुषीः ३, २, १०
 विशां गोपा अस्य चरन्ति १, ९४, ५
 विशामासामभयानां १०, ९२, १४
 विशो यदह्ने नृभिः १, ६९, ६
 विशोविश इक्ष्ममध्वरेषु ६, ४९, २
 विशोविशो वा अतिथिं ८ ७४, १; साम. ८७; १५६४
 विश्पतिं यक्ष्मपतिथिं नरः ३, ३, ८
 वि श्रयन्तामुर्विया २, ३, ५
 वि श्रयन्तामृतावृधः प्रथे १, १४२, ६
 वि श्रयन्तामृतावृधो द्वारो १, १३, ६
 विश्वं सत्यं मघवाना २, २४, १२
 विश्वकर्मन् हविषा वावृधानः १०, ८१, ६; साम. १५८९;
 वा. य. १७, २२; तै. सं. ४, ६, २, ६; नि. १०, २७
 विश्वकर्मा विमना १०, ८२, २; वा. य. १७, २६; तै. सं.
 ४, ६, २, १; नि. १०, २६
 विश्वजिते धनजिते २, २१, १
 विश्वतश्चक्रुत १०, ८१, ३; अथर्व. १३, २, २६; वा. य.
 १७, १९; तै. सं. ४, ६, २, ४; तै. आ. १०, १, ३

विश्वदानीं सुमनसः स्याम ६, ५२, ५
विश्वमस्या नानाम चक्षसे १, ४८, ८
विश्वमित्सवनं सुतं १, १६, ८
विश्वं पश्यंतो विष्टया ८, २०, २६
विश्वं प्रतीची सप्रथा ७, ७७, २
विश्ववेदसो रयिभिः १, ६४, १०
विश्वस्मा अग्निं भुवनाय १०, ८८, १२
विश्वस्मा इत्यर्हसो ९, ४८, ४; साम. ८४०
विश्वस्मात्सीमधमौ ४, २८, ४
विश्वस्मात्तो अदितिः १०, ३६, ३
विश्वस्य केतुर्भुवनस्य १०, ४५, ६; वा. य. १२, २३;
तै. सं. ४, २, २, २
विश्वस्य राजा पवते ९, ७६, ४
विश्वस्य हि प्रचेतसा ५, ७१, २
विश्वस्य हि प्राणनं जीवनं १, ४८, १०
विश्वस्य हि प्रेषितो १०, ३७, ५
विश्वस्य हि श्रुष्टये देव ऊर्ध्वः २, ३८, २
विश्वा अग्नेऽप दहारातीः ७, १, ७
विश्वा उत त्वया वयं २, ७, ३
विश्वाः पृतना अभिभूतं ८, ९७, १०; साम. ३७०; ९३०;
अथर्व. २०, ५४, १
विश्वा द्वेषांसि जहि ८, ५३, ४
विश्वा घामानि विश्वचक्ष ९, ८६, ५; साम ८८८
विश्वानरस्य वस्पतिं ८, ६८, ४; साम. ३६४; नि. १२, २१
विश्वा अर्थो विपश्चितो ८, ६५, ९
विश्वानि देव सवितर्दुरितानि ५, ८२, ५; वा. य. ३०, ३;
तै. ब्रा. २, ४, ६, ३; तै. आ. १०, १०, २
विश्वानि देवी भुवना १, ९२, ९
विश्वानि नो दुर्गहा जातवेदा ५, ४, ९; तै. ब्रा. २, ४, १, ५;
तै. आ. १०, २, १
विश्वानि भद्रा मरुतो १, १६६, ९
विश्वानि विश्वमनसो ८, २४, ७
विश्वानि शुक्रो नर्थाणि ४, १६, ६; अथर्व. २०, ७७, ६
विश्वान्देवा आ वह १, ४८, १२
विश्वान्देवान्हवामहे १, २३, १०
विश्वान्यन्यो भुवना २, ४०, ५; तै. ब्रा. २, ८, १, ६
विश्वामिर्धाभिर्भुवनेन ८, ३५, २
विश्वामित्रा अरासत ३, ५३, १३
विश्वा रूपाणि प्रति मुञ्चते ५, ८१, २; वा. य. १२, ३;
तै. सं. ४, १, १०, ४; नि. १२, १३
विश्वा रूपाण्याविशन् ९, २५, ४

विश्वा रोधांसि प्रवतश्च ४, २२, ४
विश्वावसुं सोमगन्धर्वम् १०, १३९, ४; तै. आ. ४, ११, ७
विश्वावसुरभि तन्नो १०, १३९, ५; तै. आ. ४, ११, ७
विश्वा वसूनि संजयन् ९, २९, ४
विश्वासां गृहपतिर्विशाम् ६, ४८, ८
विश्वासां त्वा विशां १, १२७, ८
विश्वा सोम पवमान ९, ४०, ४
विश्वाहा त्वा सुमनसः १०, ३७, ७
विश्वा हि मर्त्यत्वेना ८, ९२, १३
विश्वा हि वो नमस्यानि १०, ६३, २
विश्वादेन्द्रो अधिवक्ता नो १, १००, १९; १०२, ११
विश्वे अद्य मरुतो विश्वे १०, ३५, १३; वा. य. १८, ३६;
३३, ५२; तै. सं. ४, ७, १२, १
विश्वे अस्या न्युषि माहिना ५, ४५, ८
विश्वं चनेदना त्वा ४, ३०, ३
विश्वे त इन्द्र वीर्यं ८, ६२, ७
विश्वेत्ता ते सवनेषु ८, १००, ६
विश्वेत्ता विष्णुराभरत् ८, ७७, १०; नि. ५, ४
विश्वदनु रोधना २, १३, १०
विश्वेदेते जनिमा ३, ५४, ८
विश्वे देवा अकृपन्त १०, २४, ५
विश्वं देवा अनमस्यन् ६, ९, ५
विश्वं देवा क्रतावृष ६, ५२, १०; तै. सं. २, ४, १४, ५
विश्वे देवाः शास्तन मा १०, ५२, १; श. ब्रा. १, ५, १, २६
विश्वं देवाः शृणुनेमम् ६, ५२, १३; वा. य. ३३, ५३;
तै. सं. २, ४, १४, ५; तै. ब्रा. २, ८, ६, ५
विश्वे देवाः सह धीभिः १०, ६५, १४
विश्वं देवाः स्वाहाकृतिं ९, ५, ११
विश्वं देवा नो अद्या स्वस्तये ५, ५१, १३
विश्वे देवा मम शृण्वन्तु ६, ५२, १४
विश्वे देवास आ गत २, ४१, १३; ६, ५२, ७; वा. य. ७, ३४
विश्वं देवासो अध वृण्वानि १०, ११३, ८
विश्वे देवासो अप्तुरः १, ३, ८; नि. ५, ४
विश्वं देवासो अस्ति १, ३, ९
विश्वेभिः सोम्यं १, १४, १०; वा. य. ३३, १०
विश्वेभिरग्ने अग्निभिः १, २६, १०; साम. १६१७
विश्वेभ्यो हि त्वा भुवनेभ्यः २, २३, १७
विश्वे यजत्रा अधि १०, ६३, ११
विश्वं यद्वा मंहना मन्दमानाः ६, ६७, ५
विश्वेषां वः सतां उपेष्टतमा ६, ६७, १
विश्वेषां वः सतां उपेष्टतमा १०, २, ६

विश्वेशामदितिर्षज्जिह्वाणां ४, १, २०; वा. य. ३३, १६;
 तै. ब्रा. २, ७, १२, ५
 विश्वेषामिरज्यन्तं वसूनां ८, ४६, १६
 विश्वेषामिरज्यवो १०, ९३, ३
 विश्वेषामिह स्तुहि ८, १०२, १०
 विश्वेषु हि त्वा सवनेषु १, १३१, २; अथर्व. २०, ७२, १
 विश्वे हि त्वा सजोषसो जनासो ५, २३, ३
 विश्वे हि त्वा सजोषसो देवासो ८, २३, १८
 विश्वे हि विश्ववेदसो ५, ६७, ३
 विश्वे हि ष्मा मनवे ८, २७, ४
 विश्वे ह्यसौ यजताय २, १६, ४
 विश्वेदेवैस्त्रिभिरेकादशैः ८, ३५, ३
 विश्वो देवस्य नेतुः ५, ५०, १; वा. य. ४, ८; ११, ६७;
 २२, २१; तै. सं. १, २, २, १; ४, १, ९, १
 विश्वो यस्य व्रते जनो ९, ३५, ६
 विश्वो विहाया अरतिः १, १२८, ६; तै. ब्रा. २, ५, ४, ४
 विश्वो ह्यन्यो अरिः १०, २८, १
 विषं गवां यातुधानाः १०, ८७, १८; अथर्व. ८, ३, १६
 वि षा होत्रा विश्वमश्नोति १०, ६४, १५
 वि षाह्ये गृणते ४, ११, २
 वि षु द्वेषो व्यंहति ८, ६७, २१
 वि षु विश्वा अभियुजो ८, ४५, ८
 वि षु विश्वा अरातयो १०, १३३, ३; साम. १८०३; अथर्व.
 २०, ९५, ४
 वि पू चर स्वधा अनु ८, ३२, १९
 विपूवो अइवान्युयुजे १०, ७९, ७
 वि पू सृधो अनुषा ५, ३०, ७
 विपूवृदिन्द्रो अमतेः १०, ४३, ३; अथर्व. २०, १७, ३
 विषेण सङ्गुरावतः १०, ८७, २३; अथर्व. ८, ३, २३
 विष्टमो दिवो धरुणः ९, ८९, ६
 विष्ट्वो शमी तरणित्वेन १, ११०, ४; नि. ११, १६
 विष्णुं सोमासः पुरुदसं ३, ५४, १४
 विष्णुरित्था परमस्य १०, १, ३
 विष्णुर्गोपाः परमं ३, ५५, १०
 विष्णुर्गोनिं कल्पयतु १०, १८४, १; अथर्व. ५, २५, ५;
 वा. ब्रा. १४, ९, ४, २०
 विष्णोः कर्माणि पश्यत १, २२, १९; साम. १६७१; अथर्व.
 ७, २६, ६; वा. य. ६, ४; १३, ३३; तै. सं. १, ३, ६, २
 विष्णोर्नु कं वीर्याणि १, १५४, १; अथर्व. ७, २६, १; वा. य.
 ५, १८; तै. सं. १, २, १३, २
 विष्णुर्नरो न शमैः १, १७३, १०

वि सद्यो विश्वा दंहितानि ७, १८, १३
 विसर्माणं कृणुहि वित्तमेषां ५, ४२, ९
 वि सुगणो अन्तरिक्षाण्यस्य १, ३५, ७; तै. ब्रा. २, ८, ६, २
 वि सूर्यो अमतिं न श्रियं ५, ४५, २
 वि सूर्यो मध्ये अमुचत् १०, १३८, ३
 वि हि त्वामिन्द्र पुरुषा १०, ११२, ७
 वि हि सोतोरसश्नत १०, ८६, १; अथर्व. २०, १२६, १;
 नि. १, ४; १३, ४
 विहि होत्रा अवीता ४, ४८, १
 वि ह्यरुणं मनसा १, १०९, १; तै. ब्रा. ३, ६, ८, १
 वीळु चिदारुजानुभिः १, ६५, ५; साम. ८५२; अथर्व. २०, ७०, १
 वीळु चिद् दृढा पितरो १, ७१, २
 वीळुपत्नमिराशुहेमभिर्वा १, ११६, २
 वीळुपविभिर्मरुत ८, २०, २
 वीळो सतीरभि धीरा ३, ३१, ५
 वीतिहोत्रं त्वा कवे ५, २६, ३; साम. १५२३
 वीतिहोत्रा कुतद्वसू ८, ३१, ९
 वीती जनस्य दिव्यस्य ९, ९१, २
 वीती यो देवं मर्तो दुवस्येत ६, १६, ४६
 वीन्द्र यासि दिव्यानि १०, ३२, २
 वीरस्य जु स्वध्वयं ३, ५५, १८
 वीरेण्यः क्रतुरिन्द्रः १०, १०४, १०
 वीरेभिर्वीरान्वनवद् २, २५, २
 वृकश्चिदस्य चारण ८, ६६, ८; साम. १६९२; अथर्व.
 २०, ९७, २; नि. ५, २१
 वृकाय चिज्जसमानाय ७, ६८, ८
 वृक्षाश्चिन्मे अभिपिबे ८, ४, २१
 वृक्षेवृक्षे नियता १०, २७, २२; नि. २, ६
 वृक्ष्याम ते परि द्विपो ८, ४५, १०
 वृक्षे ह यज्ञमसा बर्हिर्गमो ६, ११, ५; तै. ब्रा. २, ४, ३, २
 वृतेव यन्तं बहुभिर्वसव्यैः ६, १, ३; तै. ब्रा. ३, ६, १०, १
 वृत्रादो वलमरुजः ३, ४५, २; साम. १७१९
 वृत्रस्य त्वा इवसथादीपमाणा ८, ९६, ७; साम. ३२४;
 तै. ब्रा. २, ८, ३, ५; ऐ. ब्रा. ३, २०
 वृत्राण्यन्यः समिधेषु ७, ८३, ९
 वृत्रेण यदहिना विभ्रत १०, ११३, ३
 वृथा क्रीळन्त इन्द्रवः ९, २१, ३
 वृषणं त्वा वयं वृषन् ३, २७, १५; साम. १५४०; अथर्व.
 २०, १०२, ३; तै. ब्रा. ३, ५, २, २
 वृषणं धीभिरपतुरं ९, ६३, २१
 वृषणद्वेन मरुता ८, २०, १०

वृषणस्ते अभीशवो ८, ३३, ११

वृषणिन्द्र वृषपाणास १, १३९, ६

वृषभं चर्षणीनां ३, ६२, ६

वृषभो न तिग्मशृङ्गो १०, ८६, १५; अथर्व. २०, १२६, १५

वृषाकपाधि रेवति १०, ८६, १३; अथर्व. २०, १२६, १३;

नि. १२, ९

वृषा ग्रावा वृषा मदो (०। वृषणिन्द्र) ५, ४०, ३

वृषा ग्रावा वृषा मदो (०। वृषा यज्ञो) ८, १३, ३२

वृषा जजान वृषणं रणाय ७, २०, ५

वृषाणं वृषभिर्धत्तं ९, ३४, ३

वृषा ते वज्र उत ते २, १६, ६

वृषा त्वा वृषणं धर्षतु ५, ३६, ५

वृषा त्वा वृषणं हुवे (०। वाचन्थ) ८, १३, ३३

वृषा त्वा वृषणं हुवे (०। वृषणिन्द्र) ५, ४०, ३

वृषा न क्रुद्धः पतयत् १०, ४३, ८; अथर्व. २०, १७, ८

वृषा पवस्व धारया ९, ६५, १०; साम. ४६९; ८०३

वृषा पुनान आयुषु ९, १९, ३; साम. १०००

वृषा मतीनां पवते ९, ८६, १९; साम. ५५९; ८२१; अथर्व.

१८, ४, ५८

वृषा मद इन्द्रे श्लोक उक्था ६, २४, १

वृषा यज्ञो वृषणः १०, ६६, ६

वृषायन्ते महं अत्याय पूर्वाः ३, ७, ९

वृषायमाणोऽवृणीत सोमं १, ३२, ३; अथर्व. २, ५, ७;

तै. ब्रा. २, ५, ४, २

वृषायमिन्द्र ते रथ ८, १३, ३१

वृषा यूथेव वंसगाः १, ७, ८; साम. १६२२; अथर्व.

२०, ७०, १४

वृषा रवाय वदते १०, १४६, २; तै. ब्रा. २, ५, ५, ६

वृषा वि जज्ञे जनयन् ९, १०८, १२

वृषा वृषभिध चतुरः ४, २२, २

वृषा वृष्णे दुदुहे दोहसा १०, ११, १; अथर्व. १८, १, १८

वृषा वृष्णे रोरुवद् ९, ९१, ३

वृषा वो अङ्गुर्न किला १०, ९४, १०

वृषा शोणो अभिकनिकदद् ९, ९७, १३; साम. ८०६

वृषासि दिवो वृषभो ६, ४४, २१; नि. ६, १७

वृषा सोता सुनोतु ते ८, ३३, १२

वृषा सोम युमौ अग्नि ९, ६४, १; साम. ५०४, ७८१;

तै. सं. ४, २, ११, ३; ३, १३, ३

वृषा ह्यमे अजरो ६, ४८, ३

वृषा ह्यसि भानुना ९, ६५, ४; साम. ४८२, ७८४

वृषा ह्यसि राधसे ५, ३५, ४

वृषेव यूथा परि कोशं ९, ७६, ५

वृषो अग्निः समिध्यते ३, २७, १४; साम. १५३९; अथर्व.

२०, १०२, २; तै. ब्रा. ३, ५, २, २

वृष्टिद्यावा रीत्यापेषः ५, ६८, ५; साम. १४६७

वृष्टिं दिवः परि स्त्रव ९, ८, ८; साम. ११८६

वृष्टिं दिवः शतधारः ९, ९६, १४

वृष्टिं नो अर्प दिव्यां ९, ९७, १७

वृष्णः कोशः पवते २, १६, ५

वृष्णस्ते वृष्णयंशवो ९, ६४, २; साम. ७८२

वृष्णे यत्ते वृष्णो अर्कमर्चा ५, ३१, ५; तै. सं. १, ३, १२, ६

वृष्णे शर्धाय सुमखाय १, ६४, १

वृष्णो अस्तोपि भूम्यस्य ५, ४१, १०

वेत्या हि निर्झृतीनां ८, २४, २४; साम. ३९६; अथर्व.

२०, ६६, ३

वेत्या हि वेधो अध्वनः ६, १६, ३; साम. १४७६

वेत्युमुर्जनिवान्वा ५, ४४, ७

वेत्यध्वर्युः पथिभी रजिष्ठैः ८, १०१, १०

वेद मासो धृतव्रतो १, २५, ८

वेद यस्त्रीणि विदधान्येषां ६, ५१, २

वेद वातस्य वर्तनिं १, २५, ९

वेदा यो वीनां पदं १, २५, ७

वेदिषदे प्रियधामाय १, १४०, १

वेधा अदसो अग्निः १, ६९, ३

वेमि त्वा पूषन्नुजसे ८, ४, १७

वेरध्वरस्य दूत्यानि ४, ७, ८; नि. ६, १७

वेषि होत्रमुत पोत्रं जनानां १०, २, २

वेषि ह्यध्वरीयतामसे ६, २, १०

वेषी ह्यध्वरीयतामुपवक्ता ४, ९, ५

वेषीहस्य दूत्यं ४, ९, ६

वैश्यस्य श्रुतं नरोतो ८, २६, ११

वैश्वानरं विश्वहा १०, ८८, १४

वैश्वानरः प्रतथा नाकम् ३, २, १२; तांख्य ब्रा. १, ७, ६

वैश्वानरं कवयो यज्ञियासो १०, ८८, १३

वैश्वानर तव तत्सत्यमस्तु १, ९८, ३

वैश्वानर तव तानि व्रतानि ६, ७, ५

वैश्वानर तव धामान्या ३, ३, १०

वैश्वानरं मनसाग्निं ३, २६, १

वैश्वानरस्य दंसनाभ्यो ३, ३, ११; तै. सं. १, ५, ११, १

वैश्वानरस्य विमितानि ६, ७, ६; नि. ६, ३

वैश्वानरस्य सुमतौ स्याम १, ९८, १; वा. य. २६, ७; तै. सं.

१, ५, ११, ३; नि. ७, २२

वैश्वानराय धिषणात् ३, २, १
वैश्वानराय पृथुपाजसे ३, ३, १
वैश्वानराय मीळुषे ४, ५, १
वैश्वानरो महिम्ना १, ५९, ७
वोचेमेदिन्द्रं मघवानमेनं ७, २८, ५; २९, ५; ३०, ५
व्यकृणोत चमसं चतुर्धा ४, ३५, ३
व्यक्तुन्नुदा व्यहानि ५, ५४, ४
व्यचस्वतिरुर्विया १०, ११०, ५; अथर्व. ५, १२, ५; वा. य.
२९, ३० तै. ब्रा. ३, ६, ३, ३; नि. ८, १०
व्यजते दिवो अंतेष्वक्तुन् ७, ७९, २
व्यंजिमिदिव आतास्व १, ११३, १४
व्यनिनस्य धनिनः १, १५०, २
व्यन्तरिक्षमतिरन् ८, १४, ७; साम. १६४०, अथर्व. २०, २८, १;
३९, २
व्यन्निवन्नु येषु मन्दसानः २, ११, १५
व्यय इन्द्र तनुहि श्रवांसि १०, ११६, ६
व्ययमा वरुणश्चेति पन्थां ४, ५५, ४
व्यशस्वा वसुविदम् ८, २३, १६
व्यस्तभ्राद्रोदसी मित्रो ६, ८, ३
व्यस्से अधि शर्म तत् ८, ४७, ३
व्यानकिन्द्रः पृतनाः १०, २९, ८; अथर्व. २०, ७६, ८
व्युच्छन्ती हि रश्मिभिः १, ४९, ४
व्युच्छा दुहितर्दिवो ७, ७९, ९
व्युषा आवः पथ्या जनां ७, ७९, १
व्युषा आवो दिविजा ऋते ७, ७५, १
व्युषर्वती दिवो अन्तां १, ९२, ११
व्येतु दिद्युद् द्विषाम् ७, ३४, १३
व्रजं कृणुध्वं १०, १०१, ८
व्रता ते अग्ने महतो ३, ६, ५
व्रतेन स्थो ध्रुवक्षेमा ५, ७२, २
व्रातं-व्रातं गणं-गणं सुवास्ति ३, २६, ६
व्रां रोदसी सुबन्धवे १०, ५९, ८
व्रासा महामिन्द्रं ३, ४९, १
व्रासा मित्रस्य वरुणस्य ७, ६१, ४
व्रासावाध्वर्यो ३, ५३, ३; नि. ४, १६
व्रासेदुष्यं सुदानव ७, ३१, २; साम. ७१७
व्राकमयं धूममारादपथ्यं १, १६४, ४३; अथर्व. ९, १०, २५
व्राकेम त्वा समिधं १, ९४, ३; साम. १०६६
व्राग्धि पृथिं प्र यंसि १, ४२, ९
व्राग्धि वाजस्य सुभग प्रजा ३, १६, ६

व्राग्धी न इन्द्र यस्वा ८, ३, ११
व्राग्धी नो अस्य यद् ८, ३, १२
व्राग्ध्यु पु शचीपत ८, ६१, ५; साम. २५३; १५७९; अथर्व.
२०, ११८, १
शचीभिर्नः शचीवस् १, १३९, ५; साम. २८७
शचीव इन्द्र पुरुकुद् द्युमत्तम् १, ५३, ३; अथर्व. २०, २१, ३
शचीव इन्द्रमवसे १०, ७४, ५
शचीवतस्ते पुरुशाक ६, २४, ४
शच्याकर्त पितरा युवाना ४, ३५, ५
शतं राज्ञो नाधमानस्य १, १२६, २
शतं वा यः श्रुचीनां १, ३०, २
शतं वा यदसुर्यं १०, १०५, ११
शतं वा यस्य दश साकं २, १३, ९
शतं वेणूच्छतं श्रुतः ८, ५५, ३
शतं वो अम्ब धामानि १०, ९७, २; वा. य. १२, ७६; तै. सं.
४, २, ६, १
शतं श्वेतास उक्षणो ८, ५५, २
शतक्रतुमर्णवं शाकिनं ३, ५१, २
शतं जीव शरदो १०, १६१, ४; अथर्व. ३, ११, ४;
२०, ९६, ९; नि. १४, ३६
शतधारं वायुमर्कं १०, १०७, ४; अथर्व. १८, ४, २९
शतधारसुत्समक्षीयमाणं ३, २६, ९
शतं ते राजन् मिपजः सहस्रम् १, २४, ९; तै. सं. १, ४, ४५, १
शतं ते शिप्रिन्तयः सुदासे ७, २५, ३
शतं दासे वल्वथे ८, ४६, ३२
शतं धारा देवजाताः ९, ९७, २९
शतं न इन्द्र ऊतिभिः ९, ५२, ५
शतपवित्राः स्वधया मदे ७, ४७, ३; नि. ५, ६
शतव्रज इपुस्तव ८, ७७, ७
शतश्रुजिभिस्तमभिहृते १, १६६, ८
शतमश्मन्मयीनां ४, ३०, २०
शतमहं तिरिम्दिरे ८, ६, ४६
शतमिन्नु शरदो १, ८९, ९; वा. य. २५, २२
शतं मे गर्दभानां ८, ५६, ३
शतं मेषाम्बुक्ये चक्षदानं १, ११६, १६; नि. ५, २१
शतं मेषाम्बुक्ये मामहानं १, ११७, १७
शतानीका हेतयो अस्य ८, ५०, २; अथर्व. २०, ५१, ४
शतानीकेव प्र जिगाति ८, ४९, २; साम. ८१२; अथर्व.
२०, ५१, २
शतैवा जो अभिष्टिभिः ४, ४६, २
शतैरपद्रव्यणय ६, २०, ४

शत्रूयन्तो अभि ये नः १०, ८९, १५
 शनैश्चिन्तो अद्रिवो ८, ४५, ११
 शं न इन्द्राग्नी भवतामवो ७, ३५, १; अथर्व. १९, २०, १;
 वा. य. ३६, ११
 शं न इन्द्रो वसुभिर्देवो ७, ३५, ६; अथर्व. १९, १०, ६
 शं नः करस्वर्धते १, ४३, ६
 शं नः सत्यस्य पतयो भवन्तु ७, ३५, १२; अथर्व. १९, ११, १
 शं नः सूर्य उरुचक्षा ७, ३५, ८; अथर्व. १९, १०, ८
 शं नः सोमो भवतु ७, ३५, ७; अथर्व. १९, १०, ७
 शं नो अग्निर्गोतिरनीको ७, ३५, ४; अथर्व. १९, १०, ४
 शं नो अज एकपाद्वो ७, ३५, १३; अथर्व. १९, ११, ३
 शं नो अदितिर्भवतु ब्रह्मेभिः ७, ३५, ९; अथर्व. १९, १०, ९
 शं नो देवः सविता त्रायमाण ७, ३५, १०; अथर्व. १९, १०, १०
 शं नो देवा विश्वदेवा भवन्तु ७, ३५, ११; अथर्व. १९, ११, २;
 तै. ब्रा. २, ८, ६, ३
 शं नो देवीरभीष्टय १०, ९, ४; साम. ३३; अथर्व. १६, १;
 वा. य. ३६, १२; तै. ब्रा. १, २, ११; २, ५, ८, ५;
 तै. आ. ४, ४२, ४
 शं नो धावापृथिवी ७, ३५, ५; अथर्व. १९, १०, ५
 शं नो धाता शसु धर्ता ७, ३५, ३; अथर्व. १९, १०, ३
 शं नो भगः शसु नः ७, ३५, २; अथर्व. १९, १०, २
 शं नो भव चक्षसा १०, ३७, १०; तै. ब्रा. २, ८, ७, ३
 शं नो भवन्तु वाजिनो हवेषु ७, ३८, ७; वा. य. ९, १६;
 २१, १०; तै. सं. १, ७, ८, २; नि. १२, ४४
 शं नो भव हृद ८, ४८, ४
 शं नो मित्रः शं वरुणः १, ९०, ९; अथर्व. १९, ९, ६;
 वा. य. ३६, ९
 शमश्चिरमिभिः करत् ८, १८, ९; तै. ब्रा. ३, ७, १०, ५
 शम्भु पु वां मभूयुवा ५, ७४, ९
 शयुः परस्तादध जु ३, ५५, ६
 शरस्य चिदार्चकस्या १, ११६, २२
 शरासः कुशरासो १, १९१, ३
 शर्धशर्ध व एषां ५, ५३, ११
 शर्धो मारुतमुच्छंस ५, ५२, ८
 शर्धणावति सोमं इन्द्रः ९, ११३, १
 शवसा ह्यसि श्रुतो ८, २४, २; अथर्व. १८, १, ३८
 शविष्ठं न आ भर ६, १९, ६
 शशः क्षुरं प्रत्यञ्ज १०, २८, ९
 शशमानस्य वा नरः १, ८६, ८; साम. १५९४
 शश्वत्तममीकते वृत्ताय १०, ७०, ३
 शश्वत्पुरोषा व्यवास देव्य १, ११३, १३

शश्वदग्निर्वध्यश्चस्य शत्रून् १०, ६९, ११
 शश्वदिन्द्रः पोमुथङ्गिः १, ३०, १६
 शश्वद्धि वः सुदानव ८, ६७, १६
 शश्वन्त हि प्रचेतसः ८, ६७, १७
 शश्वन्तो हि शत्रवो ७, १८, १८
 शाकमना शाको अरुणः १०, ५५, ६; साम. १७८३
 शाचिगो शाचिपूजना ८, १७, १२; साम. ७२६; अथर्व.
 २०, ५, ६; नि. ३, १०
 शास इत्या महां अभि १०, १५२, १; अथर्व. १, २०, ४
 शासद्वद्भिर्दुहितुर्नस्यङ्गात् ३, ३१, १; नि. ३, ४
 शिक्षा ण इन्द्र राय ८, ९२, ९; साम. १६४४
 शिक्षा विभिन्दो अस्म ८, २, ४१
 शिक्षेयमस्मै दिस्तेयं ८, १४, २; साम. १८३५; अथर्व.
 २०, २७, २
 शिक्षेयमिन् महयते दिवेदिवे ७, ३२, १९; साम. १७९७;
 अथर्व. २०, ८२, २
 शिम्निवाजानां पते १, २९, २; अथर्व. २०, ७४, २; तै. ब्रा.
 २, ४, ४, ८
 शिवः कपोत इषितो नो १०, १६५, २; अथर्व. ६, २७, २
 शिवस्त्वष्टरिहा गहि ५, ५, ९; तै. सं. ३, १, ११, २
 शिवा नः सख्या सन्तु ४, १०, ८
 शिशानो ब्रुवभो यथाग्नि ८, ६०, १३
 शिशुं जज्ञानं हरिं ९, १०९, १२; साम. १३३४
 शिशुं जज्ञानं हर्यंतं ९, ९६, १७; साम. ११७५
 शिशु न त्वा जेन्यं वर्धयन्ति १०, ४, ३
 शिशुर्न जातोऽव चक्रदत् ९, ७४, १
 शीतिके शीतिकावति १०, १६, १४; अथर्व. १८, ३, ६०;
 तै. आ. ६, ४, १
 शीरं पावकशोचिषम् ८, १०२, ११
 शीर्ष्णः शीर्ष्णो जगतः ७, ६६, १५
 शुकेषु मे हरिमाणं १, ५०, १२; अथर्व. १, २२, ४; तै. ब्रा.
 ३, ७, ६, २२
 शुकः पवस्व देवेभ्यः ९, १०९, ५; साम. १२४२
 शुकः शुशुक्लं उषो न १, ६९, १
 शुकं ते अन्यद्यजन्ते ६, ५८, १; साम. ७५; तै. सं.
 ४, १, ११, २; तै. आ. १, २४; १०, १; ४, ५, ६;
 नि. १२, १७
 शुक्रस्याद्य गवाशिर २, ४१, ३
 शुक्रभिरङ्गै रज आ ततन्वा ३, १, ५
 शुचिः पावक उच्यते ९, २४, ७; साम. ९६७
 शुचिः पावक वन्द्योऽग्रे २, ७, ४; तै. सं. १, ३, १४, ५
 शुचिः पावको अहुतो १, १४२, ३

शुचिः पुनानस्तन्वं ९, ७०, ८
 शुचिः एव यस्या अत्रिवत् ५, ७, ८
 शुचिं न यानत्रिपिरं ३, २, १४
 शुचिं तु स्तोमं नवजातम ७, ९३, १; तै. सं. १, १४, १;
 तै. ब्रा. २, ४, ८, ३
 शुचिमैवैवृहस्पतिं ३, ६२, ५; तै. ब्रा. २, ४, ६, ३
 शुचिरपः स्यवसा २, २७, १३; तै. सं. २, १, ११, ४
 शुचिरसि पुरुनिष्ठाः ८, २, ९
 शुचिर्देवेषु अपिता १, १४२, ९
 शुची ते चक्रे १०, ८५, १२; अथर्व. १४, १, २२
 शुची वो हव्या मरुतः ७, ५६, १२; तै. ब्रा. २, ८, ५, ५
 शुनं वाहाः शुनं नरः ४, ५७, ४; अथर्व. ३, १७, ६; तै. ब्रा.
 ६, ६, २
 शुनं हुवेम सघवानमिन्द्रं ३, ३०, २२; ३१, २२; ३२, १७;
 ३४, ११; ३५, ११; ३६, ११; ३८, १०;
 ३९, ९; ४३, ८; ४८, ५; ४९, ५; ५०, ५;
 १०, ८९, १८; १०४, ११; साम. ३२९, अथर्व.
 २०, ११, ११; तै. ब्रा. २, ४, ४, ३
 शुनःक्षोपो ह्यह्मद गृभीतः १, २४, १३
 शुनं नः फाला ४, ५७, ८; अथर्व. ३, १७, ५; वा. य. १२, ६९;
 तै. सं. ४, २, ५, ६
 शुनमग्राय भरमह्ययसा १, ११७, १८
 शुनमग्रा व्यचरन् १०, १०२, ८
 शुनमस्यमृतये १०, १२६, ७
 शुनश्चिच्छेपं ५, २, ७
 शुनासीराविमां वाचं शुपे ४, ५७, ५; तै. ब्रा. ६, ६, २;
 नि. ९, ४१
 शुभं तु ते शुभं वर्धयन्तः २, ११, ४
 शुभमन्यो देवदातं २, ६२, ५; साम. १००९
 शुभो वः शुभः कुम्भी ७, ५६, ८
 शुभमान क्रतायुभिः ९, ३६, ४
 शुभमाना क्रतायुभिः ९, ३४, ५; साम. १०३५
 शुश्रुवांसाचिदश्विना ७, ७०, ५
 शुष्णं पिपुं कुयवं वृत्रमिन्द्र १, १०३, ८
 शुष्मासो ये ते अद्रिवो ५, ३८, ३
 शुष्मिन्तमं न ऊतये ३, ३७, ८; अथर्व. २०, २०, १; ५७, ४
 शुष्मिन्तमो हि ते मदो १, १७५, ५
 शुष्मी गर्धो न मारुतं २, ८८, ७; साम. १४७३
 शूरग्रामः सर्ववीरः ९, ९०, ३; साम. १४०९
 शूरस्यैव युध्यतो ३, ५५, ८
 शूरा हवेयुधयो १, ८५, ८

शूरो न घत्त आयुधा ९, ७६, २; साम. १२२९
 शूरो वा शूरं वनते शरीरैः ६, २५, ४
 शूषेभिर्वृधो जुषाणो १०, ६, ४
 शृङ्गाणीवेच्छृङ्गिणां ३, ८, १०; तै. ब्रा. २, ४, ७, ११
 शृङ्गेव नः प्रथमा २, ३९, ३
 शृणुतं जरितुर्हवं कृष्णस्य ८, ८५, ४
 शृणुतं जरितुर्हवमिन्द्राग्री ७, ९४, २; साम. ९१७
 शृणोतु न ऊर्जा पतिर्गिरः ५, ४१, १२
 शृण्वन्तं पूषणं वयं ६, ५४, ८
 शृण्वन्तु नो वृषणः ३, ५४, २०
 शृण्वन्तु स्तोमं मरुतः १, ४४, १४
 शृण्वे वीर उग्रमुग्रं दमायन् ६, ४७, १६; नि. ६, २२
 शृण्वे वृष्टेरिव स्वनः ९, ४१, ३; साम. ८९४
 शृतं यदा करसि १०, १६, २; अथर्व. १८, २, ५; तै. ब्रा. ६, १, ४
 शेवारे वार्या ८, १, २२
 शेष्णु त इन्द्र सस्मिन्योनौ १, १७४, ४
 शेपे वनेषु मात्रोः ८, ६०, १५; साम. ४६
 शोचा शोचिष्ठ दीदिहि ८, ६०, ६
 शनथवृत्रमुत सनोति वा ६, ६०, १; तै. सं. ४, २, ११, १;
 तै. ब्रा. ३, ५, ७, ३
 श्यावाश्वस्य रेभतस्तथा ८, ३७, ७
 श्यावाश्वस्य सुन्वतस्तथा ८, ३६, ७
 श्यावाश्वस्य सुन्वतोऽग्नीणां ८, ३८, ८
 श्येन आसामदितिः कक्ष्यो ५, ४४, ११
 श्येनाविव पतथो ८, ३५, ९
 श्येनो न योनिं सदनं ९, ७१, ६
 श्रुते दधामि प्रथमाय १०, १४७, १; साम. ३७१
 श्रद्धयामिः समिध्यते १०, १५१, १; तै. ब्रा. २, ८, ८, ६;
 नि. ९, ३१
 श्रद्धां देवा यजमाना १०, १५१, ४; तै. ब्रा. २, ८, ८, ७
 श्रद्धां प्रातर्हवामहे १०, १५१, ५; तै. ब्रा. २, ८, ८, ७
 श्रवः सूरियो अमृतं ७, ८१, ६
 श्रवच्छुक्कणं ह्ययते वसूनां ७, ३२, ५
 श्रवो वाजमिपमूर्जं वहन्ती ६, ६५, ३
 श्रातं हविरोऽपिन्द्र प्र याहि १०, १७९, २; अथर्व. ७, ७२, २
 श्रातं मय्य ऊधनि १०, १७९, ३; अथर्व. ७, ७२, ३
 श्रायन्त इव सूर्य ८, ९९, ३; साम. २६७, १३१९;
 अथर्व. २०, ५८, १; वा. य. ३३, ४१; नि. ६, ८
 श्रावयेदस्य कणां ४, २९, ३
 श्रियते नो यामुभिः १, ८७, ६; तै. सं. २, १, ११, २;
 ४, २, ११, २; नि. ४, १६

श्रिये कं वो अधि तनूय १, ८८, ३
 श्रिये जातः श्रिय आ ९, ९४, ४
 श्रिये से पादा हुव आ ६, २९, ३
 श्रिये ते पृश्निपसेचनी १०, १०५, १०
 श्रिये पूषणिपुक्तेव देवाः १, १८४, ३
 श्रिये मर्यासो अक्षी १०, ७७, २
 श्रिये सुदशीरुपरस्य यास्तः ५, ४४, २
 श्रीणन्नुप ख्याद्वं १, ६८, १
 श्रीणामुदारो १०, ४५, ५; वा. य. १२, २२; तै. सं. ४, २, २, ३
 श्रुतं वो वृत्रहन्तमं ८ ९३, १६; साम. २०८
 श्रुतं गायत्रं तकवानस्याहं १, १२०, ६
 श्रुतं मे मित्रावरुणा १, १२२, ६
 श्रुधि श्रुत्कर्णं वह्निभिः १, ४४, १३; साम. ५०; वा. य. ३३, १५; तै. ब्रा. २, ७, १२, ५
 श्रुधी न इन्द्र ह्यामसि ६, २६, १
 श्रुधी नो अग्ने सदने १०, ११, ९; १२, ९; अथर्व. १८, १, २५
 श्रुधी हवं विपियानस्याद्रः ७, २२, ४; साम. १७९८
 श्रुधी हवं तिरश्च्या ८, ९५, ४; साम. ३४६; ८८३
 श्रुधी हवमिन्द्र मा रिपयः २, ११, १
 श्रुधी हवमिन्द्र गूर १०, १४८, ५
 श्रुष्टी वां यज्ञ उद्यतः सजोषा ६, ६८, १
 श्रुष्टीवानो हि दाक्षुषे १, ४५, २
 श्रुष्यस्ते नवस्य मे ८, २३, १४; साम. १०६
 श्रूया अग्निश्चित्रभानुः २, १०, २
 श्रेष्ठ यविष्ठ भारतामे २, ७, १; तै. सं. १, ३, १४, ३
 श्रेष्ठं यविष्ठमतिथिं १, ४४, ४
 श्रेष्ठं वः पेशो अधि धायि दर्शतं ४, ३६, ७
 श्रेष्ठं नो अद्य सवितः १०, ३५, ७
 श्रेष्ठो जातस्य रुद्रा श्रियांसि २, ३३, ३
 श्रोणामेक उदकं गामवाज १, १६१, १०
 श्रुतित्यसु हंसो न १, ६५, ९
 श्रुत्यक्षौ मा दक्षिणत ७, ३३, १
 श्वेतं रूपं कृणुते यत् ९, ७४, ७
 षट्त्रिंशंश्च चतुरः १०, ११४, ६
 षड्भारो एको अचरन् ३, ५६, २
 षड्भारो आतिथिग्व ८, ६८, १७
 षष्टिं सहस्राश्वस्य ८, ४६, २२
 स आगमदिन्द्रो यो वसूनां ५, ३६, १
 स आ नो योनिं सदतु प्रेष्टो ७, ९७, ४
 स आ वक्षि महि न आ च १०, ६, ७; नि. ४, १६

स आहुतो वि रोचते १०, ११८, ३
 स इज्जनेन स विशा २, २६, ३; तै. सं. २, ३, १४, ३;
 तै. ब्रा. २, ८, ५, ३
 स इक्षेति सुधित ४, ५०, ८; तै. ब्रा. २, ४, ६, ४
 स इत्तन्तुं स वि जानात्योतुं ६, ९, ३
 स इत्तमोऽवयुनं तत्तन्वत् ६, २१, ३; नि. ५, १५
 स इत्सुदानुः स्वर्वा ६, ६८, ५
 स इत्स्वा भुवनेऽवास ४, ५६, ३; तै. ब्रा. २, ८, ४, ७
 स इदग्निः कण्वतमः १०, ११५, ५
 स इदस्तेव प्रति धाद् ६, ३, ५
 स इदानीय दम्भ्याय १०, ६१, २
 स इद्वासं तुवीरवं १०, ९२, ६
 स इन्द्रो जो यो गृहवे १०, ११७, ३
 स इन्द्राजा प्रतिजन्मानि ४, ५०, ७
 स इन्द्रने नमस्युभिर्वचस्यते १, ५५, ४
 स इधान उपसो राभ्या २, २, ८
 स इधान वसुष्कविः १, ७९, ५; साम. १५६२; वा. य. १५, ३६; तै. सं. ४, ४, ४, ५
 स इन्नु रायः सुभृतस्य १०, १४७, ४
 स इन्महानि समिथानि १, ५५, ५
 स इषुहस्तैः सनिषङ्गिभिः १०, १०३, ३; साम. १८५२;
 अथर्व. १९, १३, ४; वा. य. १७, ३५; तै. सं. ४, ६, ४, १
 स ई रथो न भुरिषाळ ९, ८८, २; साम. १४७२
 स ई रेभो न प्रति वस्त उक्ताः ६, ३, ६
 स ई वृषा जनयत्तासु गर्भं २, ३५, १३
 स ई वृषा न फेनमस्य १०, ६१, ८
 स ई सलोभिः सखिभिः १०, ६७, ७; अथर्व. २०, ९१, ७;
 तै. ब्रा. २, ८, ५, १; नि. ५, ४
 स ई स्पृधो वनते अप्रीतः ६, २०, ९
 स ई पाहि य ऋजीषी ६, १७, २; तै. ब्रा. २, ५, ८, १
 स ई महीं धुनिं २, १५, ५
 स ई मृगो अप्यो १, १४५, ५
 सं यं स्तुभोऽवनयो न १, १९०, ७
 सं यजनान् क्रतुभि १, १३२, ५
 सं यज्जनौ सुधनौ विश्वशर्ध ५, ३४, ८
 सं यत्त इन्द्र मन्थवः ४, ३१, ६
 सं यदिषो वनामहे ५, ७, ३; तै. सं. २, १, ११, ३
 सं यद्वनन्त मन्थुभिजना ७, ५६, २२
 सं यद्वयं यवसादो १०, २७, ९
 सं यन्मदाय शुग्मिणः १, ३०, ३
 सं यन्मही मिथती ७, ९३, ५
 सं यन्मिथः पशुधानासो १, ११९, ३

सं वस्मिन्निष्ठा वसुनि १०, ६, ६
 सं वा दानूनि येमधुः ८, २५, ६
 सं वत्स इव मातृभिः ९, १०५, २, साम. १०९९
 संवत्सरं शशयानाः ७, १०३, १; अथर्व. ४, १५, १३;
 नि. ९, ६
 संवत्सरीणं पय उज्जियायाः १०, ८७, १७; अथर्व. ८, ३, १७
 सं वां शतानासत्या सहस्रा ६, ६३, १०
 सं वां कर्मणा समिषा ६, ६९, १; तै. सं. ३, २, ११, १
 संवृक्तघृणुसुक्थं ९, ४८, २; साम. ८३७
 सं वो मदासो अगमते १, २०, ५
 संसमिधुवसे वृषन् १०, १९१, १; अथर्व. ६, ६३, ४;
 वा. य. १५, ३०; तै. सं. २, ६, ११, ४; ४४, ४४
 सं सीदस्व महौ असि १, ३६, ९; वा. य. ११, ३७; तै. सं.
 ४, १, ३, ३; तै. आ. ४, ५, २
 संसृष्टं धनमुभयं १०, ८४, ७; अथर्व. ४, ३१, ७
 संहोत्रं स्या पुरानारीः १०, ८६, १०; अथर्व. २०, १२६ १०
 सकृद्दधौरजायत ६, ४८, २२
 स केतुरध्वराणां ३, १०, ४
 सकतुमिव तितउना १०, ७१, २; नि. ४, १०
 स क्षपः पुरि पस्वजे ८, ४१, ३
 सखाय आ नि षीदत पुनानाय ९, १०४, १; साम. ५६८;
 ११५७
 सखाय आ नि षीदत सविता १, २२, ८
 सखाय आ शिषामहि ८, २४, १; साम. ३९०; अथर्व.
 १८, १, ३७
 सखायः क्रतुमिच्छत ८, ७०, १३
 सखायः सं वः सम्यञ्च ५, ७, १; वा. य. १५, २९; तै. सं.
 २, ६, ११, ४; ४, ४, ४, ३
 सखायस्त इन्द्र विश्वह स्याम ७, २१, ९
 सखायस्ते विपुण ५, १२, ५
 सखायस्वा ववृमहे ३, ९, १; साम. ६२
 सखायो ब्रह्मवाहसे ६, ४५, ४
 सखा सकथे अपचक्षुमग्निः ५, २९, ७
 सखा ह यत्र सखिभिर्नवग्वै ३, ३९, ५
 सखीयतामविता बोधि ४, १७, १८
 सखे विष्णो वितरं ८, १००, १२
 सखे सखायमभ्या ४, १, ३
 सकथे त इन्द्र वाजिनो १, ११, १; साम. ८२८
 स गृणानो अग्निर्देववान् १०, ६१, २६
 स गृणो अग्निस्तद्वृणश्चिद् ७, ४, २
 स गोमघा जरित्रे ६, ३५, ४

स गोरश्वस्य वि व्रजं ८, ३२, ५
 स ग्रामेभिः सनिता रथे १, १०० १०
 स वा तं वृषणं रथमधि १, ८९ ४; साम. ४२४
 स घा नः सूनुः शवसा १, २७, २; साम. १६३५
 स घा नो देवः सविता सहा ७, ४५ ३; तै. ब्रा. २, ८, ६, १
 स घा नो योग आ भुवत् १, ५, ३; साम. ७४२; अथर्व.
 २०, ६२, १
 स घा यस्ते ददाशति ३, १०, ३
 स घा राजा सत्पतिः १, ५४ ७
 स वा वीरो न रिष्यति १, १८ ४
 स घेदुतामि वृत्रहन् ४, ३०, २२
 संक्रदनेनानिमिषेण १०, १०३, २; साम. १८५०;
 अथर्व. १९, १३, ३; वा. य. १७, ३४; तै. सं.
 ४, ६, ४, १
 सं गच्छध्वं सं वदध्वं १०, १९१, २; अथर्व. ६, ६४, १
 तै. ब्रा. २, ४ ४, ४
 संगच्छमाने युवति १, १८५, ५
 सं गच्छस्व पशुभिः १०, १४, ८; अथर्व. १८, ३, ५८
 तै. आ. ६, ४, २
 सं गोभिर्जिह्वासो १०, ६८, २; अथर्व. २०, १६, २
 सं गोमदिन्द्र वाजवद् १ ९ ७; अथर्व. २०, ७१, १३
 सं घोषः शृण्वे वमैरभित्रैः ३, ३०, १६
 स चक्रमे महतो निरुः ५, ८७, ४
 सचन्त यदुपसः सूर्येण १०, १११ ७
 स चन्द्रो विप्र मर्या १, १५०, ३
 सचस्व नायमवसे अभीके ६, २४, १०
 सचा यदासु जहतीषु १०, ९५, ८
 सचायोरिन्द्रश्चक्रं १०, १०५, ४
 सचा सोमेषु पुरुहूत ८, ६६, ६
 स चिकेत सहीयमाग्नि ८, ३९, ५
 स चित्रचित्रं चितयन्तमस्मे ६, ६, ७
 स चेतयन्मनुषो ४, १, २
 स जातुमर्मा श्रद्धाने १, १०३, ३
 स जातेभिर्बृत्रहा ३, ३१, ११
 स जातो गर्भो अग्नि १०, १, २; वा. य. ११, ४३; तै. सं.
 ४, १, ४, २
 स जामिभिर्यत्समजाति १, १००, ११
 स जायत प्रथमः पस्यासु ४, १, ११
 स जायमानः परमे व्योमनि व्रतानि ६, ८, २
 स जायमानः परमे व्योमन्याविः १, १४३, २
 स जायमानः परमे व्योमन् घायुर्न ७, ५, ७

स जिन्वते जठरेषु प्रजज्ञि ३, २, ११
 स जिह्वा चतुरनीक ५, ४८, ५
 सज्जगदित्यैर्वसुभिः ५, ५१, १०
 सज्जैर्वेभिरपां नपातं ७, ३४, १५
 सज्जमित्रावरुणाभ्यां ५, ५१, ९
 सज्जर्विदेभिर्देवेभिः ५, ५१, ८
 सजोषम आदित्यैर्मादय ४, ३४, ८
 सजोषस्वा दिवो नरो ६, २, ३
 सजोषा इन्द्र वरुणेन सोम ४, ३४, ७
 सजोषा इन्द्र सगणो ३, ४७, २; वा. य. ७, ३७; तै. सं. १, ४, ४२, १; तै. आ. १०, १, ११
 सजोषा धीराः पदैर्गु १, ६५, २
 सं च त्वे जग्मुर्गिर इन्द्र ६, ३४, १
 सं चोदय चित्रमर्वाक् १, ९, ५; अथर्व. २०, ७१, ११
 सं जग्मुर्गणस्तुभिः सुते ५, ४४, ५
 सं जागृन्निर्जरमाण १०, ९१, १
 संजानाना उप सीदन् १, ७२, ५
 सतः सतः प्रतिमानं ३, ३१, ८
 स तत्कृषीषितस्तूपमं ६, ५, ६
 स तुर्वणिर्महौ अरेणु १, ५६, ३; नि. ६, १४
 स तु वस्त्राण्यधपेशनानि १०, १, ६
 स तु श्रुधि श्रुत्या यो ६, ३६, ५
 स तु श्रुधीन्द्र नूननस्य ६, २१, ८
 स तू नो अग्निर्नयतु ४, १, १०
 स तू पवस्व परि पार्थिवं राजा स्तोत्रे ९, ७२, ८
 स तू पवस्व परि पार्थिवं राजो दिव्या च ९, १०७, २४
 स ते जानाति सुमतिं यविष्ठ ४, ४, ६; तै. सं. १, २, १४, २
 स तेजीयसा मनसा त्वोतः ३, १९, ३; तै. सं. १, ३, १४, ६
 सतो नूनं कवयः सं १०, ५३, १०
 सत्तो होता न ऋत्विग्यः ३, ४१, २; अथर्व. २०, २३, २
 सत्तो होता मनुष्वदा १, १०५, १४
 सत्यं तत्तुर्वशे यदौ ८, ४५, २७
 सत्यं तदिन्द्रा वरुणा ८, ५९, ३
 सत्य त्वेषा अमवन्तो १, ३८, ७
 सत्यमित्तज्ञ त्वावाँ ६, ३०, ४; तै. आ. २, ६, ९, १
 सत्यमिश्वा महेनंदि ८, ७४, १५
 सत्यमिश्वा वृषेदसि ८, ३३, १०; साम. १६३
 सत्यमिद्वा उ अग्निना ५, ७३, ९
 सत्यमिद्वा उ तं वयं ८, ६२, १२
 सत्यमुमस्य बृहतः ९, ११३, ५

सत्यमूचुर्नर एवा हि चक्रुः ४, ३३, ६
 सत्यामाशिषं कृणुता १०, ६७, ११; अथर्व. २०, ९१, ११
 सत्या सत्यमिर्महती ७, ७५, ७
 सत्येनोत्तमिता भूमिः १०, ८५, १; अथर्व. १४, १, १
 सत्रा ते अनु कृष्टयो ४, ३०, २
 सत्रा त्वं पुरुष्टुतं ८, १५, ११
 सत्रा मदासस्तव ६, ३६, १
 सत्रा यदीं भावैरस्य ४, २१, ७
 सत्रासाहं वरेण्यं सहोदां ३, ३४, ८; अथर्व. २०, ११, ८
 सत्रासाहो जनभक्षो २, २१, ३
 सत्रा सोमा अभवन् ४, १७, ६
 सत्राहणं दाष्टुषि ४, १७, ८; साम. ३३५
 स त्रितस्याधि सानवि ९, ३७, ४; साम. १२२५
 सत्रे ह जाताविषिता नमो ७, ३३, १३
 स त्वं विप्राय दाष्टुषे ८, ४३, १५
 स त्वं दक्षस्यावृको ६, १५, ३
 स त्वं न इन्द्र धियमानो अकैः ५, ३३, २
 स त्वं न इन्द्र वाजेभिः ८, १६, १२; अथर्व. २०, ४६, ३
 स त्वं न इन्द्र सूर्ये सो अप्सु १, १०४, ६
 स त्वं न इन्द्राकवाभिः ६, ३३, ४
 स त्वं न ऊजां पते ८, २३, १२
 स त्वं नश्चित्र वज्रस्त घृणु ६, ४६, २; साम. ८१०; अथर्व. २०, ९८, १; वा. य. २७, ३८
 स त्वं नो अग्नेऽवमो ४, १, ५; वा. य. २१, ४; तै. सं. २, ५, १२, ३
 स त्वं नो अर्वक्षिदाया ६, १२, ६
 स त्वं नो देव मनसा ८, २६, २५
 स त्वं नो रायः शिशिहि ३, १६, ३
 स त्वमग्ने प्रतीकेन १०, ११८, ८; तै. सं. २, ५, १२, ५
 स त्वमग्ने विभावसुः ८, ४३, ३२
 स त्वमग्ने सौभगावस्य १, ९४, १६
 स त्वमस्मदप द्विषो ८, ११, ३
 सत्वा भरिषो गविषो दुव ४, ४०, २
 स त्वामदद् वृषा मदः १, ८०, २
 स दर्शतश्चिरतिथिः १०, ९१, २
 सदसस्पतिमद्भुतं १, १८, ६; साम. १७१; वा. य. ३२, १३; तै. आ. १०, १, ४
 सदस्य मदे सद्भस्य ६, २७, २
 सदा कवी सुमतिमाचके १, ११७, २३
 सदाष्टुणो यजतो विद्विषो ५, ४४, १२
 सदासि रण्वी यवसेव १०, ११, ५; अथर्व. १८, १, २९

सदा सुगः पितृभ्यो ३, ५४, २१
 सदिद्धि ते तुविजातस्य ६, १८, ४
 स दूतो विश्वेदमि वष्टि ४, १, ८
 स दहते चिदमि तृणति ८, १०३, ५
 सदशीरद्य सदशी १, १२३, ८
 स देवः कविनेषितो ९, ३७, ६; साम. १२९७
 सद्यो द्वा चक्राते उप ८, २९, ९
 सद्येव प्राचो विमिमाय २, १५, ३; तै. सं. २, ३, १४, ५
 सद्यश्चिद्यः शवसा पञ्च १०, १७८, ३; नि. १०, २९
 सद्यश्चिद्यस्य चकृतिः ६, ४८, २१
 सद्यश्चिन्नु ते सद्यश्चमि ७, १९, ९; अथर्व. २०, ३७, ९
 सद्यो अथर्वे रथिरं जनन्त ७, ७, ४
 सद्यो जात ओषधीभिः ३, ५, ८
 सद्यो जातस्य दृढमानं ४, ७, १०
 सद्यो जातो व्यमिमीत १०, ११०, ११; अथर्व. ५, १२, ११;
 वा. य. २९, ३६; तै. ब्रा. ३, ६, ३, ४; नि. ८, २१
 सद्योजुवस्ते वाजा ८, ८१, ९
 सद्यो ह जातो हृषभः ३, ४८, १
 स द्रुहणे मनुष १० ९९, ७
 स द्विधन्वुर्वैतरणो १०, ६१, १७
 स धारयत्यृथिवीं पप्रथ १, १०३, २
 सध्रीचीः सिन्धुमुगतीरिवा १०, १११, १०
 सध्रीमा यन्ति परि २, १३, २
 स न हन्द्रः शिवः सखा ८, ९३, ३; साम. १४५२;
 अथर्व. २०, ७, ३
 स न हन्द्र त्वयताया ह्येषाः ७, २०, १०; २१, १०
 स न हन्द्र यज्यवे ९, ६१, १२; साम. ५९२; ६७३;
 वा. य. २६, १७
 स न ह्येकानया सह ८, १०२, २
 स न कर्त्तव्यस्य ९, ४९, ४; साम. १४३८
 स नः क्षुप्रन्तं सदने १०, ३८, २
 स नः पप्रिः पारयाति ८, १६, ११; अथर्व. २०, ४६, २
 स नः पवस्त्र वाजयुः ९, ४४, ४
 स नः पवस्त्र शं गवे ९, ११, ३; साम. ६५३
 स नः पावक दीदिधो १, १२, १०; वा. य. १७, ९;
 तै. सं. १, ३, १४, ८; ५, ५, ३; ४, ६, १, ३
 स नः पावक दीदिदि ३, १०, ८
 स नः पितेव सूतवे १, १, ९; वा. य. ३, २४, तै. सं.
 १, ५, ६, २; नि. ३, २१
 स नः पुनान आ भर रथि वीरवतीम् ९, ६१, ६; साम.
 ७८९

स नः पुनान आ भर रथि स्तोत्रे ९, ४०, ५
 स नः पृथु भवाय्यं ६, १६, १२; साम. ६६२; तै. ब्रा.
 ३, ५, २, १
 स नः शक्रश्चिदाशकन् ८, ३२, १२
 स नः शर्माणि वीतये ३, १३, ४
 स नः सिंधुमिव नावयाति १, ९७, ८; अथर्व. ४, ३३, ८;
 तै. आ. ६, ११, २
 स नः सोमेषु सोमपाः ८, ९७, ६
 सनत्साभ्यं पशु ५, ६१, ५
 सनद्वाजं विप्रवीरं १०, ४७, ४
 स नश्चित्राभिरद्विवो ४, ३२, ५
 स न स्तवान आ भर गायत्रेण १, १२, ११
 स न स्तवान आ भर रथि ८, २४, ३
 सना च सोम जेषि च ९, ४, १; साम. १०४७
 सना ज्योतिः सना स्वः ९, ४, २; साम. १०४८
 सना ता का चिद्भुवना २, २४, ५
 सना ता त हन्द्र नव्या १, १७४, ८
 सना ता त हन्द्र भोजनानि ७, १९, ६; अथर्व. २०, ३७, ६
 सनात्सनीळा अवनीरवा १, ६२, १०
 सना दक्षमुत क्रतुं ९, ४, ३; साम. १०४९
 सनादग्ने मृगसि यातुधानान् १०, ८७, १९; साम. ८०;
 अथर्व. ५, २९, ११; ८, ३, १८
 सनादेव तव रायो १, ६२, १२
 सनाद्विं परि भूमा १, ६२, ८
 सना पुगणमध्येमि ३, ५४, ९
 सनामाना चिद् ध्वसयो १०, ७३, ६
 सनायेत गोतम हन्द्र १, ६२, १३
 सनायुवो नमसा नव्यो १, ६२, ११
 सनितः सुसनितरुग्र ८, ४६, २०
 सनिता विप्रो अर्वाङ्गिः ८, २, ३६
 सनितासि प्रवतो दाक्षुवे ७, ३७, ५
 सनिमित्रस्य पप्रथः ८, १२, १२
 स नीव्याभिर्जरितारः ६, ३२, ४
 सनेम तस्सुसनिता १०, ३६, ९
 सनेम तेऽवसा नव्य हन्द्र ६, २०, १०
 सनेम ये त ऊतिभिः २, ११, १९
 सनेमि कृध्यास्मादा ९, १०४, ६
 सनेमि चक्रमजरं १, १६४, १४; अथर्व. ९, ९, १४
 सनेमि त्वमस्मादा अदेवं ९, १०५, ६; साम. १६१३
 सनेमि सव्यं स्वपस्यमानः १, ६२, ९
 सनेम्यसाधुयात दिधुं ७, ५३, ९

स नो अण वसुतये ९, ४४, ६
 स नो अर्ष पवित्र आ ९, ६४, १२
 समो अर्षाभि कृत्यं ९, ४५, १
 स नो ज्योतीर्षि पूष्यं ९, ३६, ३
 स नो दूराक्षासाध १, २७, ३; साम. १६३६
 स नो देव देवताते ९, ९६, ३
 स नो देवेभिः पवमान ९, ९३, ४
 स नो धीती वरिष्ठया ५, २५, ३
 स नो नव्येभिर्बुधकर्मन् १, १३०, १०
 स नो नियुजिः पुरुहूत ६, २२, ११; अथर्व. २०, ३६, ११
 स नो नियुजिरा घृण ६, ४५, २१
 स नो नृणां नृत्तमो १, ७७, ४
 स नो नेद्रिष्ठं ददृशान १, १२७, ११
 स नो बोधि पुरपुता सुगेपूत ६, २१, १२
 स नो बोधि पुरोलाशं ६, २३, ७
 स नो बोधि शुधी हवं ५, २४, ३; वा. य. ३, २६
 स नो बोधि सहस्य २, २, ११
 स नो भगाय वायवे पूषा ९, ६१, ९; साम. १०८३
 स नो भगाय वायवे विप्रवीरः ९, ४४, ५
 स नो मदानां पत ९, ४४, ५
 स नो मन्दाभिरध्वरे ६, १६, २; साम. १४७५
 स नो मर्हो अनिमानो १, २७, ११; साम. १६६४
 स नो मित्रमहस्त्वं ८, ४४, १४; साम. १७१३
 स नो युवेन्द्रो जोहूत्रः २, २०, ३
 स नो राधांस्या भरे ७, १५, ११
 स नो रेवस्समिधानः २, २, ६
 स नो वस्व उप मासि ८, ७१, ९
 स नो वाजाय श्वस इषे च ६, १७, १४
 स नो वाजेष्वाविता पुरुष ८, ४६, १३
 स नो विभावा चक्षणिर्नव ६, ४, २
 स नो विश्वा दिवो वसुतो ९, ५७, ४; साम. १७६४
 स नो विश्वान्या भर सुवितानि ८, ९३, २९
 स नो विश्वाहा सुकतुः १, २५, १२
 स नो विश्वेभिर्देवेभिः ८, ७१, ३
 स नो वृषज्जुं चवं १, ७, ६; साम. १६२१; अथर्व.
 २०, ७०, १२; नि. ६, १६
 स नो वृषस्सनिष्ठया ८, ९२, १५
 स नो वृष्टिं दिवस्परि २, ६, ५
 स नो वेदो अमात्यं ७, १५, ३; साम. १३८१
 स नो हरीणां पत ९, १०५, ५; साम. १६१२
 सन्ति ह्यर्थ आशिष ८, ५४, ७

सं ते पयांसि ससु १, ९१, १८; वा. य. १२, ११३; तै.सं.
 ४, २, ७, ४
 सं श्री पवित्रा विततानि ९, ९७, ५५
 सं दक्षेण मनसा जायते ९, ६८, ५
 सं देवैः शोभते वृषा ९, २५, ३; साम. ९२०
 सं नः शिशीहि भुरिजो ८, ४, १६
 सं तु वोचावहै पुनः १, २५, १७
 सं नो राया बृहता विश्वपेश १, ४८, १६
 स पत्यत उभयोर्नृष्णमयोः ६, २५, ६
 स पप्रथानो अभि पञ्च ७, ६९, २; तै. ब्रा. २, ८, ७, ७
 सपयवो भरमाणा अभिजु ७, २, ४
 सपयैष्यः स प्रियो विद्व ६, १, ६; तै. ब्रा. ३, ६, १०, ३
 स पर्वतो न धरुणेवच्युतः १, ५२, २
 स पवस्व धनंजय ९, ४६, ५
 स पवस्व मदाय कं ९, ४५, १
 स पवस्व मदिन्तम ९, ५०, ५; साम. १२०९
 स पवस्व य अविथेन्द्रं ९, ६१, २२; साम. ४९४
 स पवस्व विचर्षण ९, ४१, ५; साम. ८९६
 स पवस्व सहमानः ९, ११०, १२
 स पवित्र विचक्षणो ९, ३७, २; साम. १२९३
 स पित्र्याण्यायुधानि १०, ८, ८
 स पुनान उप सरे न ९, ९७, ३८; साम. १३५८
 स पुनानो मदिन्तमः ९, ९९, ६
 स पूर्व्या निविदा १, ९६, २
 स पूष्यः पवते ९, ७७, २
 स पूष्यो महानां ८, ६३, १; साम. ३५५
 स पूष्यो वसुविज्जायमानो ९, ९६, १०
 सप्त क्षरन्ति शिशवे १०, १३, ५; अथर्व. ७, ५७, २
 सप्त स्वा हरितो रथे १, ५०, ८; अथर्व. १३, २, २३;
 २०, ४७, २०; तै. सं. २, ४, १४, ४
 सप्त दिशो नानासूर्याः ९, ११४, ३; तै. आ. १, ७, ४
 सप्त धामानि परियन् १०, १२२, ३
 सप्तभिः पुत्रैरदितिः १०, ७२, ९; तै. आ. १, १३, ३
 सप्त मर्यादाः कवयः १०, ५, ६; अथर्व. ५, १, ६; नि. ६, २७
 सप्त मे सप्त शाकिनः ५, ५२, १७
 सप्त युजन्ति रथमेकचक्रं १, १६४, २; अथर्व. ९, ९, ९;
 १३, ३, १८; तै. आ. ३, ११, ८; नि. ४, २७
 सप्त वीरासो अधरात् १०, २७, १५
 सप्त स्वसागो अभि मातरः ९, ८६, ३६
 सप्त सप्तहस्तीर्वावसानः १०, ५, ५; नि. ५, १
 सप्त होतारस्समिदीकते ८, ६०, १६

सप्त होत्राणि मनसा ३, ४. ५
सप्तानां सप्त ऋषयः ८, २८, ५
सप्तापो देवीः सुरणा १०, १०४. ८
सप्तार्धगर्भा भुवनस्य रेतः १, १६४, ३६; अथर्व. ९, १० १७;
नि. १४, २१
सप्तास्यासन्परिधयः १०, ९०, १५; अथर्व. १९, ६, १५;
वा. य. ३१, १५; तै. आ. ३, १२, ३
सप्तिं सृजन्ति वेधसो ९, २९, २; साम. १७६६
सप्ती चिह्ना मदच्युता ८, ३३, १८
स प्रकेत उभयस्य प्रविद्वान् ७, ३३, १२
स प्रतथा कविवृध ८, ६३, ४
स प्रतथा सहसा जायमानः १, ९६, १
स प्रतवन्नवीयसा ६, १६, २१; तै. सं. २, २, १२, १;
तै. ब्रा. २, ४, ८, १
स प्रतवन्नव्यसे ९, ९१, ५
स प्रथमे व्योमनि ८, १३, २; साम. ७४७
स प्रवोक्तृन्परिगत्या २, १५, ४
स प्राचीनान्पर्वतान् २, १७, ५
सबाधो यं जना इमे ८, ७४, ६
स बोधिं सुरिर्मघवा २, ६, ४; वा. य. १२, ४३; तै. सं.
४, २, ३, ४
स भन्दना उदियति ९, ८६, ४१; नि. ५, २
सन्नामेति कितवः १०, ३४, ६
स भिक्षमाणो असृत्स्य ९, ७०, २; साम. १४२४
स भृत्यो प्रथमाय २, १७, २
स ज्ञातरं वरुणमग्न ४, १, २
समजैषमिमा अहं १०, १५९, ६
समजमना जनिम मानुषाणाम् ६, १८, ७
समज्या पर्वत्या वसुनि १०, ६९, ६
समजन्तु विश्वे देवाः १०, ८५, ४७
समत्र गावोज्जितो ५, ३०, १०
स मत्सरः पृथु वन्वन् ९, ९६, ८
समासु स्वा शूरा सतासुराणं १, १७३, ७
समास्यमिमवसे ८, ११, ९; साम. ११६८; तै. ब्रा. २, ४, ४, ४
समध्वगार्थापयो ७, ४१, ६; अथर्व. ३, १६, ६; वा. य.
३४, ३९; तै. ब्रा. २, ८, ९, ९
समना तूर्णिक्य यासि १०, ७३, ४
समनेव वपुष्यतः ८, ६२, ९
स मन्दस्वा ह्यनु जोषम् ६, २३, ८
स मन्दस्वा ह्यन्वसो ३, ४१, ६; ६, ४५, १७; अथर्व.
२०, २३, ६

स मन्त्रया च जिह्वया ७, १६, ९
समन्या यन्त्युष यन्ति २, ३५, ३; साम. ६०७; तै. सं.
२, ५, १२, १
स मन्थुमीः समदनस्यक १, १००, ६
स मन्थु मर्त्यानां ८, ७८, ६
स मर्तो अग्ने स्वनीकरवान् ७, १, २३
स मर्तृजान आयुभिः प्रयस्वान् ९, ६६, २३
स मर्तृजान आयुभिरिभो ९, ५७, ३; साम. १७६३
स मर्तृजान इन्द्रियाय ९, ७०, ५
समश्चिनोरवसा ५, ४२, १८; ४३, १७; ७६, ५; ७७, ५
समस्मिञ्जायमान आसत् १०, ९५, ७; नि. १०, ४७
समस्य मन्यवे विशो ८, ६, ४; साम. १३७; १६५१;
अथर्व. २०, १०७, १
समस्य हरिं हरयो ९, ९६, २
स मग्ना विश्वा दुरितानि ७, १२, २; साम. १३०५
स मातरा न ददृशान् ९, ७०, ६
स मातरा विचरन् वाजयन् ९, ६८, ४
स मातरा सूर्येणा ६, ३२, २
स मातृश्वि पुरुवार १, ९६, ४
समान ऊर्वे अधि संगतासः ७, ७६, ५
समानं वत्समभि १, १४६, ३
समानं वां सजात्यं ८, ७३, १२
समानं नीळं वृषणो १०, ५, २
समानमज्येषां ८, २०, ११
समानमस्मा अनपावृत् १०, ८९, ३
समानमु त्वं पुरुहूतं १०, ४१, १
समानमेतदुदकं १, १६४, ५१; तै. आ. १, ९, ५; नि.
६, २२; ७, २३
समानं पूर्वारभि वावशाना १०, १२३, ३
समानयोजनो हि वां १, ३०, १८
समानी व आकृतिः १०, १९१, ४; अथर्व. ६, ६४, ३;
तै. ब्रा. २, ४, ४, ५
स मानुषीषु बृहभो ४, ९, २
स मानुषे वृजने शन्तमो १, १२८, ७
समाने अहन्निश्वस्यगोहना १, ३४, ३
समानो अध्वा स्वस्त्रोरनन्त १, ११३, ३; साम. १७५१
समानो मन्त्रः समितिः १०, १९१, ३; अथर्व. ६, ६४, २;
तै. ब्रा. २, ४, ४, ५
समानो राजा विभूतः ३, ५५, ४
समाना विभुः ३, ५४, ७; नि. ४, २५
स मासृजे तिरो अण्वानि ९, १०७, ११; साम. १६९०

समाववर्ति विहितो २, ३८, ६
 स माहिन इन्द्रो अर्णो २, १९, ३
 समित्तमघमश्चवत् ८, १८, १४
 समित्तान्वृत्रहाखिदद् ८, ७७, ३
 समित्समित्सुमना ३, ४, १
 समिद्धमग्निं समिधा गिरा ६, १५, ७; साम. १५६७
 समिद्धश्चिरसमिध्यसे १०, १५०, १
 समिद्धस्य प्रमहसो ५, २८, ४
 समिद्धस्य श्रयमाणः ३, ८, २; तै. ब्रा. ३, ६, १, १
 समिद्धाग्निर्वनवस्तीर्णं ५, ३७, २
 समिद्धे अग्नौ सुत इन्द्र ६, ४०, ३
 समिद्धेष्वग्निध्वानजाना १, १०८, ४
 समिद्धो अग्न आ वह १, १४२, १
 समिद्धो अग्न आहूत देवान् ५, २८, ५; तै. सं. २, ५, ८, ६;
 तै. ब्रा. ३, ५, २, ३
 समिद्धो अग्निर्दिवि ५, २८, १
 समिद्धो अग्निर्निहितः पृथिव्यां २, ३, १
 समिद्धो अद्य मनुषो दुरोणे १०, ११०, १; अथर्व. ५, १२, १;
 वा. य. २९, २५; तै. ब्रा. ३, ६, ३, १; नि. ८, ५
 समिद्धो अद्य राजसि १, १८८, १
 समिद्धो विश्वतस्पतिः ९, ५, १
 समिधाग्निं हुवस्यत ८, ४४, १; वा. य. ३, १; १२, ३०;
 तै. सं. ४, २, ३, १; तै. ब्रा. १, २, १, ९
 समिधा जातवेदसे ७, १४, १
 समिधान उ सन्त्य ८, ४४, ९
 समिधानः सहस्रजित् ५, २६, ६
 समिधा यस्त आहुतिं निशिते ६, २, ५
 समिधा यो निशितो दाशत् ८, १९, १४
 समिध्यमानः प्रथमानु ३, १७, १; तै. ब्रा. १, २, १, १०
 समिध्यमानो अध्वरेऽग्निः ३, २७, ४; तै. ब्रा. ३, ५, २, ३
 समिध्यमानो अमृतस्य ५, २८, २
 समिन्द्र गर्दभं १, २२, ५; अथर्व. २०, ७४, ५
 समिन्द्र णो मनसा नेषिगो ५, ४२, ४; अथर्व. ७, ९७, २;
 वा. य. ८, १५; तै. सं. १, ४, ४४, १; तै. ब्रा. २, ८, ८, ६
 समिन्द्र राया समिषा १, ५३, ५; अथर्व. २०, २१, ५
 समिन्द्रेणोत वायुना ९, ६१, ८; साम. १६७८
 समिन्द्रेय गामनद्वाहं १०, ५९, १०
 समिन्द्रो गा अजयत् ४, १७, ११
 समिन्द्रो रायो बृहती ८, ५२, १०; साम. १७३२
 समीं रेभसो अस्वरन् ८, ९७, ११; साम. ९३२; अथर्व.
 २०, ५४, २
 ऋ० १२२

समीचीना अनूषत ९, ३९, ६; साम. ९०३
 समीचीनास आसते ९, १०, ७; साम. ११२५
 समीचीने अभि त्मना यद्ही ९, १०२, ७
 समीं पणेरजति ५, ३४, ७
 समी रथं न भुरिजोः ९, ७१, ५
 समी वत्सं न मातृभिः ९, १०४, २; साम. ११५८
 समी सखायो अस्वरन् ९, ४५, ५
 समु त्वे महतीरपः ८, ७, २२
 समु त्वा धीभिरस्वरन् ९, ६६, ८
 समुद्रः सिन्धू रजो १०, ६६, ११
 समुद्रज्येष्ठाः सलिलस्य ७, ४९, १
 समुद्रमासामव तस्थे अग्निः ५, ४४, ९
 समुद्रादर्णवादधि १०, १९०, २; तै. आ. १०, १, १४
 समुद्रादूर्मिसुदियति १०, १२३, २
 समुद्रादूर्मिर्मधूमां ४, ५८, १; वा. य. १७, ८९; तै. आ.
 १०, १०, २
 समुद्रिया अपसरसो ९, ७८, ३
 समुद्रे अन्तः शयत ८, १००, ९
 समुद्रेण सिन्धवो ३, ३६, ७
 समुद्रे त्वा नृमणा १०, ४५, ३; वा. य. १२, २०; तै. सं.
 ४, २, २, १
 समुद्रो अप्सु मासृजे ९, २, ५; साम. १०४१
 समु पूर्णा गमेमहि ६, ५४, २
 समु प्र यन्ति धीतयः १०, २५, ४
 समु प्रिया अनूषत ९, १०१, ८; साम. ८१९
 समु प्रियो मृज्यते ९, ९७, ३; साम. १४०१
 समु वां यज्ञं महयज्ञमोभिः ७, ६१, ६
 समु वो यज्ञं महयज्ञमोभिः ७, ४२, ३
 स मृज्यते सुकर्मभिः ९, ९९, ७
 स मृज्यमानो दशभिः ९, ७०, ४
 समेनमहुता इमा ९, ३४, ६
 स मे व पुश्छदयदधिनोर्यः ६, ४९, ५
 समोहे वा य आशत १, ८, ६; अथर्व. २०, ७१, २
 समौ चिद्धस्तौ १०, ११७, ९
 सं पश्यमाना अमदक्षभि ३, ३१, १०
 सं पूषन्नध्वनस्तिर १, ४२, १
 सं पूषन्विदुषा नय ६, ५४, १
 सं प्रेरते अनु वातस्य १०, १६८, २
 सं भानुना यतते सूर्यस्य ५, ३७, १; नि. ५, ७
 सं भूम्या अन्ता ७, ८३, ३

सं माग्ने वर्चसा १, २३, २४; अथर्व. ७, ८९, २;
९, १, १५; तै. सं. १०, ५, ४७
सं मा तपन्त्यभितः (०१ नि बाधते) १०, ३३, २
सं मा तपन्त्यभितः (०१ मूषो) १, १०५, ८; नि. ४, ६
सं मातृभिर्न शिशुः ९, ९३, २; साम. १४१९
संमिश्रो अरुषो भव ९, ६१, २१; साम. ८१७
संमील्य चक्षुवना १, १६१, १२
सम्यक्सम्यञ्चो महिषा ९, ७३, २
सम्यक्सवन्ति सरितो न ४, ५८, ६; वा. य. १३, ३८;
१७, ९४; तै. सं. ४, २, ९, ६
सं यज्जनान्कनुभिः १, १३२, ५
सम्राजा उग्रा वृषभादिव ५, ६३, ३
सम्राजा या वृत्तयोनी ५, ६८, २; साम. ११४४
सम्राजावस्य सुवनस्य ५, ६३, २
सम्राजो ये सुवृधो यजं १०, ६३, ५
सम्राज्ञी श्वशुरे भव १०, ८५, ४६; अथर्व. १४, १, ४४
सम्राजन्यः स्वराजन्य ७, ८२, २
स यन्ता विप्र एषां ३, १३, ३
स यद्वयोऽवनीर्गोष्वर्वा १०, ९९, ४
स युध्मः सत्वा खजकृतसम ६, १८, २
स योजते अरुषा विश्वभोज ७, १६, २; साम. ७५०; वा. य.
१५, ३३; तै. सं. ४, ४, ४, ४
स यो न सुहे न मिथू ६, १८, ८
स यो वृषा नरां न १, १४९, २
स यो वृषा वृष्ण्येभिः १, १००, १; तै. ब्रा. २, ८, ३, ६
स यो व्यस्थादभि २, ४, ७
स रंहत उरुगायस्य ९, ९७, ९; साम. १११८
स रत्नं मय्यो वसु १, ४१, ६
स रथेन रथीतमो ६, ४५, ६५
स रन्धयस्सदिवः २, १९, ६
सरस्वति त्वमस्मौ २, ३०, ८
सरस्वति देवनिदो नि ६, ६१, ३
सरस्वति या सरयं १०, १७, ८; अथर्व. १८, १, ४३
सरस्वती यां पितरो १०, १७, ९; अथर्व. १८, १, ४२
सरस्वती देवयन्तो हवन्ते १०, १७, ७; अथर्व. १८, १, ४१
सरस्वती सरयुः सिन्धुः १०, ६४, ९
सरस्वती साधयन्ती २, ३, ८
सरस्वत्याभि नो नेपि ६, ६१, १४; तै. ब्रा. २, ४, ३, १
सरस्वान्धीभिर्वह्णः १०, ६६, ५
स राजसि पुरुषुर्न एको ८, १५, ३; अथर्व. २०, ६१, ६; ६२, १०
स रायस्त्रासुप सृजा ६, ३६, ४

स रुद्रेभिरशस्तवार १०, ९९, ५
सरूपैरा सु नो गहि ८, ३४, १२
स रेतोधा वृषभः ७, १०१, ६
स रेवां हव विश्वपतिः १, २७, १२; साम. १६६५
स रोचयज्जनुषा रोदसी ३, २, २
स रोरुवदभिपूर्वा ९, ६८, २
स रोरुवद् वृषभः १०, २८, २
स र्गां हव सृजतं सुष्टुतीरुप ८, ३५, २०
सर्वं परिक्रोशं जहि १, २९, ७; अथर्व. २०, ७४, ७
सर्वे नन्दन्ति यशसा १०, ७१, १०
स वज्रभृदस्युहा १, १००, १२
स वर्धिता वर्धनः ९, ९७, ३९; साम. १३५९
स वह्निः पुत्रः पित्रोः १, १६०, ३
स वह्निः सोम जागृविः ९, ३६, २
स वह्निभिर्नक्वभिः ६, ३२, ३
स वह्निरप्सु दुष्टरो ९, २०, ६; साम. ९७३
स वां यज्ञेषु मानवी ९, ९८, ९
स वाजं यातापदुष्पदायन् १०, ९९, ३
स वाजं विश्वचर्षणिः १, २७, ९; साम. १४१७
स वाजी रोचना दिवः ९, ३७, ३; साम. १२९४
स वाज्यक्षाः सहस्रेताः ९, १०९, १७; साम. ११६१
स वाज्यर्वा स ऋषिर्वचस्य ४, ३६, ६
स वावृधे नर्यो योषणासु ७, ९५, ३
सविता पश्चातासविता १०, ३६, १४
सविता यन्त्रैः पृथिवीं १०, १४९, १; नि. १०, ३२
सवितारमुषसमश्विना १, ४४, ८
स विद्वौ अङ्गिरोभ्य हन्द्रो ८, ६३, ३
स विद्वौ अपगोहं २, १५, ७
स विद्वौ आ च पिप्रयो २, ६, ८
स विप्रश्चर्षणीनां ४, ८, ८
स विश्वा दाशुपे वसु ९, ३६, ५
स वीरो अप्रतिष्कृत ७, ३२, ६
स वीरो दक्षसाधनो ९, १०१, १५; साम. १३८८
स वृत्रहत्ये हव्यः स ४, २४, २
स वृत्रहा वृषा सुतो ९, ३७, ५; साम. १२९६
स वृत्रहेन्द्र ऋभुक्षाः ८, ९६, २१
स वृत्रहेन्द्रः कृष्णयोनीः २, २०, ७
स वृत्रहेन्द्रश्चर्षणीधत् ८, ९६, २०
स वेतसुं वशमायं दशोणिं ६, २०, ८
स वेद देव आनमं ४, ८, ३
स वेद सुष्टुतीनां १०, २६, ३

स बाधुमिन्द्रमधिना ९, ७, ७; साम. ११३४
 स बावशान हृह पाहि ३, ५१, ८
 सव्यामनु द्विगुणं बावसे ८, ४, ८; साम. १६०६
 स ब्राधतः शवसानेभिः १०, ९९, ९
 स ब्राधतो नहुषो १, १२२, १०
 स शुद्धमी कलशेषवा ६, १८, ७
 स शेवृचमधि धा शुद्धमस्य १, ५४, ११; तै. ब्रा. २, ६, ९, १
 स शुधि यः स्या पृतनासु १, १२२, २
 स श्वितानस्तन्यतू ६, ६, २; तै. सं. १, ३, १४, ४
 सं संस्तिरो विष्टरः १, १४०, ७
 स सत्पतिः शवसा हस्ति ६, १३, ३
 स सत्यसत्वन्महते ६, ३१, ५
 स सप्त परि णीयते ४, ९, ३
 ससन्तु त्या अरातयो १, २९, ४; अथर्व. २०, ७४, ४
 स संनयः स विनयः २, २४, ९
 स सह भीतिभिर्हितो ९, ९, ४
 स समुद्रो अपीच्यः ८, ४१, ८
 स सर्गेण शवसा तक्को ६, ३२, ५
 ससर्परीरभरत् ३, ५३, १६
 ससर्परीरमति ३, ५३, १५
 स सव्येन यमति ब्राधतः १, १००, ९
 ससस्य यद्विद्युता ४, ७, ७
 ससानात्वा उत सूर्य ससान ३, ३४, ९; अथर्व. २०, ११, ९
 स सुक्रतुः पुरोहितो १, १२८, ४
 स सुक्रतुर्कृतचिदस्तु ७, ८५, ४
 स सुक्रतुर्यो वि दुरः पणीनां ७, ९, २
 स सुक्रतु रणिता यः सुतेषु ८, ९६, १२
 स सुतः पीतये वृषा ९, ३७, १; साम. १२९२
 स सुन्वत इन्द्रः सूर्य १, १९, ५
 स सुन्वे यो वसूनां ९, १०८, १३; साम. ५८२; १०९६
 स सुष्टुभा स क्रकता गणेन ४, ५०, ५; अथर्व. २०, ८८, ५;
 तै. सं. २, ३, १४, ४
 स सुष्टुभा स स्तुभा १, ६२, ४
 स सुबुभिर्न रुद्रेभिर्कर्म्या १, १००, ५
 स सुनुर्मातरा सुचिः ९, ९, ३; साम. ९३६
 स सूर्यः पर्युक्त वरांसि १०, ८९, २
 स सूर्य प्रति पुरो न उद्गाः ७, ६१, २
 स सूर्यस्य रश्मिभिः परि व्यत ९, ८६, ३२
 ससृवांसमिव त्मना ३, ९, ५
 स सोम आमिश्रतमः ६, २९, ४
 सस्तु माता सस्तु पिता ७, ५५, ५; अथर्व. ४, ५, ६

स सोम्यः स हव्यः ८, १६, ८
 सस्थावाना यवयसि ८, ३७, ४
 सस्तिमविन्द्राणो १०, १३९, ६; तै. आ. ४, ११, ८;
 नि. ५, १
 स सा कृणोति केतुमा ५, ७, ४
 सस्वश्चिद्धि तन्त्रः ७, ५९, ७
 सस्वश्चिद्धि समृत्तिस्वेव्ये ७, ६०, १०
 सहयानुं पुरुहूत क्षियन्तं ३, ३०, ८; वा. य. १८, ६९;
 नि. ६, १
 सह वामेन न उषो १, ४८, १
 स हव्यवाद्यमर्त्यः ३, ११, ९; वा. य. २२, १६; तै. सं.
 ४, १, ११, ४
 स ह श्रुत इन्द्रो नाम २, २०, ६
 सहस्रोनाः सहच्छन्दस १०, १३०, ७; वा. य. ३४, ४९
 सहस्र व्यतीनाम् ४, ३२, १७
 सहस्रं साकमर्चत १, ८०, ९
 सहस्रणीयः शतधारो ९, ८५, ४
 सहस्रणीयाः कवयो १०, १५४, ५; अथर्व. १८, २, १८
 सहस्रदा ग्रामणीः १०, ६२, ११
 सहस्रधा पञ्चदशानि १०, ११४, ८; ऐ. आ. १, १६
 सहस्रधारं वृषभं ९, १०८, ८; साम. १३९५
 सहस्रधारः पवते समुद्रो ९, १०१, ६; साम. ८७४;
 अथर्व. २०, १३७, ६
 सहस्रधारेऽव ता असञ्चतः ९, ७४, ६
 सहस्रधारेऽव ते सं ९, ७३, ४; अथर्व. ५, ६, ३
 सहस्रधारे वितते पवित्र ९, ७३, ७
 सङ्घं त इन्द्रोतयो १, १६७, १
 सहस्रवाजमभिमातिषाहम् १०, १०४, ७
 सहस्रशीर्षा पुरुषः १०, ९०, १; साम. ६१७; अथर्व.
 १९, ६, १; वा. य. ३१, १; तै. आ. ३, १२, १
 सहस्रशृङ्गो वृषभो यः ७, ५५, ७; अथर्व. ४, ५, १
 सदक्षसामाक्षिवेशि ५, ३४, ९
 सहस्राक्षेण शतशारदेन १०, १६१, ३; अथर्व. ३, ११, ३;
 २०, ९६, ८
 सहस्राक्षो विचर्षणिः १, ७९, १२
 सहस्रा ते शता वयं ४, ३२, १८
 सहस्रेणैव सचते यवीयुधा ८, ४, ६
 सहस्रे पृषतीनां ८, ६५, ११
 सहस्रोतिः शतामघो ९, ६२, १४
 सहस्र मन्थो अभिमार्ति १०, ८४, ३; अथर्व. ४, ३१, ३
 सहावा दक्ष तरणिः ३, ४९, ३

स हि क्रतुः स मर्यः १, ७७, ३
 स हि क्षत्रस्य मनसस्य ५, ४४, १०
 स हि क्षपावाँ अग्नी १, ७०, ५
 स हि क्षयेण क्षम्यस्य ७, ४६, २
 स हि क्षेमो हविर्वज्रः १०, २०, ६
 स हि त्वं देव शश्वते ९, ९८, ४
 स हि द्युता विद्युता १०, ९९, २
 स हि द्युभिर्जनानां ५, १६, २
 स हि द्यो हविषु १, ५२, ३
 स हि धीभिर्हव्यो अस्त्युग्र ६, १८, ६
 स हि पुरु चिदोजसा १, १२७, ३; साम. १८१५
 स हि यो मानुषा युगा ६, १६, २३
 स हि रत्नानि दाशुषे ५, ८२, ३
 स हि विश्वाति पार्थिवा ६, १६, २०
 स हि विश्वानि पार्थिवाँ एको ६, ४५, २०
 स हि वेदा वसुधितिं ४, ८, २
 स हि शधोँ न मारुतं १, १२७, ६
 स हि शुचिः शतपत्रः ७, ९७, ७; तै. ब्रा. २, ५, ५, ४
 स हि श्रवस्त्युः सदनानि १, ५५, ६
 स हि यमा जरितृभ्य आ ९, २०, २; साम. ९६९
 स हि यमा धन्वाक्षितं ५, ७, ७
 स हि यमा विश्वचर्पणिः ५, २३, ४
 स हि सत्यो यं पूर्वे ५, २५, २
 स हि स्वसृष्टपदधो १, ८७, ४
 स होता यस्य रोदसी ३, ६, १०
 स होता विश्वं परि २, २, ५
 स होता सेदु ४, ८, ४
 सहोभिर्विश्वं परि चक्रमू १०, ५६, ५
 सहो पु णो वज्रहस्तैः ८, ७, ३२
 साकं यक्ष्म प्र पत १०, ९७, १३; वा. य. १२, ८७; तै. सं.
 ४, २, ६, ४
 साकं युजा शकुनस्यैव १०, १०६, ३
 साकं यदन्ति बहवो ९, ७२, २
 साकं हि शुचिना शुचिः २, ५, ४
 साकं जातः क्रतुना २, २२, ३; साम. १४८७
 साकं जाताः सुभ्यः ५, ५५, ३
 साकं जानां सप्तथमाहुः १, १६४, १५; अथर्व. ९, ९, १६;
 तै. आ. १, ३, १; नि. १४, १९
 साकमुक्षो मर्जयन्त्र ९, ९३, १; साम. ५३८; १४१८
 सातिर्न चोऽमयती १, १६८, ७
 सा ते अग्ने शंसमा ८, ७४, ८

सा ते जीवातुहत तस्य १०, २७, २४; नि. ५, १९
 सा द्युसैद्युक्षिनी बृहत् ८, ७४, ९
 साधुर्न गृधुरस्यैव १, ७०, ११
 साध्वपांसि सनता २, ३, ६
 साध्वर्या अतिथिनीः १०, ६८, ३; अथर्व. २०, १६, ३
 साध्वीमकर्देववीतिं १०, ५३, ३; तै. सं. १, ३, १४, २
 सा नो अद्य यस्या वयं १०, १२७, ४
 सा नो अद्या भरद्वासुः ५, ७९, ३; साम. १७४२
 सा नो विश्वा अति द्विषः ६, ६१, ९
 सांतपना इदं हविः ७, ५९, ९; अथर्व. ७, ७७, १; तै. सं.
 ४, ३, १३, ३
 साम द्विबर्ही महि ४, ५, ३
 सामन्नु राये निधिमत् १०, ५९, २
 सा मा सत्योक्तिः परि पातु १०, ३७, २
 सा वसु दधती श्वशुराय १०, ९५, ४
 सा वह योक्षभिः ६, ६४, ५
 सा विट् सुवीरा मरुज्जिरस्तु ७, ५६, ५
 सास्सा अरं प्रथमं २, १८, २
 सास्सा अरं बाहुभ्यां २, १७, ६
 सास्साकेभिरेतरी न शूवैः ६, १२, ४; नि. ६, १५
 साहा ये सन्ति मुष्टिदेव हव्यः ८, २०, २०
 साह्वान्विश्वा अभियुजः ३, ११, ६; साम. १५५८
 सिंहं नसन्त मध्वो ९, ८९, ३
 सिंहा इव नानदति १, ६४, ८
 सिञ्चन्ति नमसावतं ८, ७२, १०; साम. १६०४
 सिध्वा अग्ने धियो अस्मे १०, ७, ४
 सिनीवालिं पृथुपुके २, ३२, ६; अथर्व. ७, ४६, १; वा. य.
 ३४, १०; तै. सं. ३, १, ११, ३; नि. ११, ३२
 सिधुर्न क्षोदः १, ६६, १०
 सिधुर्न क्षोदः शिमीवाँ २, २५, ३
 सिधुर्न वां रसया ४, ४३, ६
 सिधोरिव प्रवण आशुया ६, ४६, १४
 सिधोरिव प्रवणे निम्न ९, ६९, ७
 सिधोरिव प्राध्वने ४, ५८, ७; वा. य. १७, ९५
 सिषक्ति सा वां सुमतिश्चनि ७, ७०, २
 सिषक्तु न ऊर्जयस्य पुष्टेः ५, ४१, २०; नि. ११, ४९
 सिपासन् रथीणां ९, ४७, ५
 सीदन्तस्ते वयो यथा ८, २१, ५; साम. ४०७
 सीद होतः स्व उ लोके ३, २९, ८; वा. य. ११, ३५; तै. सं.
 ३, ५, ११, २; ४, १, ३, ३

सीरा युञ्जन्ति कवयो १०, १०१, ४; अथर्व. ३, १७, १;
वा. य. १२, ६७; तै. सं. ४, २, ५, ५

सुकर्माणः सुखो ४, २, १७; अथर्व. १८, ३, २२

सुकिंशुकं शलमलिं १०, ८५, २०; अथर्व. १४, १, ६१;
नि. १२, ८

सुकृत्सुगणिः स्वर्वा ३, ५४, १२

सुक्षेत्रिया सुगातुया १, ९७, २; अथर्व. ४, ३३, २; तै. आ.
६, ११, १

सुखं रथं युयुजे सिन्धुः १०, ७५, ९

सुगः पन्था अनुश्ररः १, ४१, ४

सुगव्यं नो वाजी स्वश्रव्यं पुंसः १, १६२, २२; वा. य. २५, ४२;
तै. सं. ४, ६, ९, ४

सुगस्ते अग्ने सनवित्तो ७, ४२, २

सुगुरसः सुहिरण्यः १, १२५, २; नि. ५, १०

सुगोत ते सुपथा पर्वते ६, ६४, ४

सुगो हि वो अर्थमन् २, २७, ६

सुज्योतिषः सूर्यं दक्षपितृन् ६, ५०, २

सुत इत्वं निमिश्च इन्द्र ६, २३, १

सुत इन्द्रो पवित्र आ ९, ९९, ८

सुत इन्द्राय वायवे ९, ३४, २

सुत इन्द्राय विष्णवे ९, ६३, ३

सुत एति पवित्र आ ९, ३९, ३; साम. ९०१

सुतः सोमो अमुतादिन्द्र ६, ४१, ४

सुतपात्रं मुता इमे १, ५, ५; अथर्व. २०, ६९, ३

सुतंभरो यजमानस्य सप्त ५, ४४, १३

सुता अनु स्वमारजो ९, ६३, ६

सुता इन्द्राय वज्रिणे ९, ६३, १५

सुता इन्द्राय वायवे वरुणाय ९, ३३, ३; साम. ७६६

सुता इन्द्राय वायवे सोमासो ५, ५१, ७

सुतावन्तस्त्वा वयं ८, ६५, ६

सुतासो मधुमत्तमाः ९, १०१, ४; साम. ५४७; ८७२;

अथर्व. २०, १३७, ४

सुते अध्वरे अधि वाचं १०, ९४, १४

सुतेसुते न्योकसे १, ९, १०; अथर्व. २०, ७१, १६

सुवामाणं पृथिवीं चां १०, ६३, १०; अथर्व. ७, ६, ३; वा. य.

२१, ६; तै. सं. १, ५, ११, ५

सुवक्षो दक्षैः क्रतुना १०, ९१, ३

सुवासे दत्ता वसु विभ्रता १, ४७, ६

सुवेवः समहासति ५, ५३, १५

सुवेवा स्थ काणवायुना ८, ५५, ४

सुदेवो अद्य प्रपतेद् १०, ९५, १४; श. ब्रा. ११, ५, १, ८;
नि. ७, ३

सुदेवो असि वरुण ८, ६९, १२; अथर्व. २०, ९२, ९;
नि. ५, २७

सुनिर्मथा निर्मथितः ३, २९, १२

सुनीतिभिर्नयसि त्रायसे २, २३, ४

सुनीथो वा स मत्स्यो ८, ४६, ४; साम. २०६

सुनोता मधुमन्तं सोमं ९, ३०, ६

सुनोता सोमपात्रे सोमं ७, ३२, ८; साम. २८५; अथर्व.
६, २, ३

सुन्वन्ति सोमं रथिरासो १०, ७६, ७

सुपर्ण इत्या नक्षमासि १०, २८, १०

सुपर्ण वस्ते सृगो ६, ७५, ११; वा. य. २९, ४८; तै. सं.
४, ६, ६, ४; नि. २, ५; ९, १९

सुपर्ण विप्राः कवयो १०, ११४, ५

सुपर्णा एत आसते १, १०५, ११

सुपर्णा वाचमक्रतोष १०, ९४, ५; अथर्व. ६, ४९, ३

सुपेशसं सुखं रथं १, ४९, २

सुपेशसं माव सृजन्त्यस्वं ५, ३०, १३

सुप्रतीके वयोवृधा ५, ५, ६

सुप्रवाचनं तव वीर २, १३, ११

सुप्रावर्गं सुवीर्यं ८, २२, १८

सुप्रावीरस्तु स क्षयः ७, ६६, ५; साम. १३५२

सुप्राव्यः प्राशुषाळ ४, २५, ६

सुप्रेतुः सूर्यवसो १, १९०, ६

सुमह्याणं देववन्तं १०, ४७, ३; तै. ब्रा. २, ५, ६, १

सुभगः स प्रयज्यवो १, ८६, ७

सुभगः स व ऊतिषु ८, २०, १५

सुभगाहो देवाः कृणुत १०, ७८, ८

सुमङ्गलीरियं वधूः १०, ८५, ३३; अथर्व. १४, २, २८

सुयुग्मिरक्षैः सुवृता ३, ५८, ३

सुयुग्महन्ति प्रति ३, ५८, २

सुरथो आतिथिगवे ८, ६८, १६

सुरुक्मे हि सुपेशसाधि १, १८८, ६

सुरूपकृतुसूतये १, ४, १; साम. १६०; १०८७; अथर्व.
२०, ५७, १; ६८, १

सुविज्ञानं चिकितुषे ७, १०४, १२; अथर्व. ८, ४, १२

सुवितस्य मनामहेऽति ९, ४१, २; साम. ८९३

सुविवृतं सुनिरजं १, १०, ७

सुवीरं रथिमा भर ६, १६, २९

सुवीरस्ते जनिता मय्यत ४, १७, ४

सुवीरासो वयं घना ९, ६१, २३
 सुवीर्यं स्वस्थं सुगन्धं ८, १२, ३३
 सुवृद्धो वर्तते यन् १, १८३, २
 सुतलो बोधि गृणते १, ४४, ६
 सुनिष्पे बृहती मही ९, ५, ६
 सुशेवो नो मृळयाकुः ८, ७२, ७
 सुषहा सोम तानि ९, २२, ३; साम. १७६७
 सुषुप्तांसं क्रमवस्तदपृच्छ १, १६१, २३
 सुषुप्तांसं न निर्कृतेरुपस्थे १, ११७, ५
 सुषुमा यातमद्रिभिः १, १३७, १
 सुषोमे शर्यणावति ८, ७, २९
 सुष्टुभो वां वृषण्वसू ५, ७५, ४
 सुष्ठामा रथः सुयमा १०, ४४, २; अथर्व. २०, ९४, २
 सुष्वाणास इन्द्रं सुमसि १०, १४८, १; साम. ३१६
 सुष्वाणासो व्यद्रिभिः ९, १०१, ११; साम. ११०३
 सुसंकाशा मातृमृष्टेव १, १२३, ११
 सुसंरक्ते स्त्रीक प्रतीकं ७, ३, ६
 सुसंरक्षं त्वा वयं प्रति पश्येम १०, १५८, ५
 सुसंरक्षं त्वा वयं मधवन् १, ८२, ३; वा. य. ३, ५२; तै. सं. १, ८, ५, १
 सुसमिद्धाय शोचिषे ५, ५, १; वा. य. ३, २
 सुसमिद्धो न आ वह १, १३, १; साम. १३४७
 सूक्तवाकं प्रथमम् १०, ८८, ८
 सूक्तेमिवो वचोभिः ५, ४५, ४
 सुनोर्मानेनाश्रिता गृणाना १, ११७, ११
 सुयवसाज्जगवती १, १६४, ४०; अथर्व. ७, ७३, ११; ९, १०, २०; नि. ११, ४४
 सुर उपाके तन्वं दधानो ४, १६, १४
 सुरश्चक्रं प्र बृहन् १, १३०, २
 सुरश्चिदा हरितो अस्य १०, ९२, ८
 सुरश्चिदथं परितक्म्यायां ५, ३१, ११
 सुरो न यस्य दशतिररेषाः ६, ३, ३
 सूर्यं चक्षुर्गच्छतु १०, १६, ३; अथर्व. १८, १, ७; तै. आ. ६, १, ४; ७, ३
 सूर्यरश्मिर्हरिकेलाः १०, १३९, १; वा. य. १७, ५८; तै. सं. ४, ६, ३, ३
 सूर्यस्येव रश्मयो दावयित्तवो ९, ६९, ६; साम. १३७०; नि. ७, २
 सूर्यस्येव वक्ष्यो ज्योतिरेषां ७, ३३, ८; नि. ११, २०
 सूर्याचन्द्रमसौ धाता १०, १९०, ३; तै. आ. १०, १, १४
 सूर्याया वहतुः प्रागात् १०, ८५, १३; अथर्व. १४, १, १३

सूर्यायै देवेभ्यो १०, ८५, १७; अथर्व. १४, १, ४६
 सूर्ये विषमा सजामि १, १२१, १०
 सूर्यो देवीमुषसं रोचमानां १, ११५, २; अथर्व. २०, १०७, १५; तै. आ. १, ८, ७, १
 सूर्यो नो दिवस्पातु १०, १५८, १
 सूर्यो रश्मिं यथा सृजा ८, ३२, २३
 सृजः सिधूं हिना १०, १११, ९
 सृजन्ति रश्मिमोजसा ८, ७, ८
 सृजो महीरिन्द्र या २, ११, २
 सृण्येव जर्भरी १०, १०६, ६; नि. १३, ५
 सेदभिरसीरस्यस्त्वन्या ७, १, १४; तै. आ. २, ५, ३, ३
 सेदभिर्यो वनुष्यतो ७, १, १५
 सेदभ्रे अस्तु सुभगः ४, ४, ७; तै. सं. १, २, १४, ३
 सेदुग्रो अस्तु मरुतः ७, ४०, ३
 सेदभवो यमवथ ४, ३७, ६
 सेनेव सृष्टामं दधा १, ६६, ७; नि. १०, २१
 सेमं नः काममा पृण १, १६, ९
 सेमं नः स्तोममागहि १, १६, ५
 सेमां वेतु वपट्कृतिम् ७, १५, ६
 सेमामविद्धि प्रभृतिं २, २४, १
 सेहान उग्र पृतना ८, ३७, २
 सैनानीकेन सुविदग्रो २, ९, ६; तै. सं. ४, ३, १३, २
 सो अग्न इजे दशमे च मर्तः ६, १, ९; तै. आ. ३, ६, १०, ४
 सो अग्न एता नमसा ७, ९३, ७
 सो अग्निर्यो वसुर्गणे ५, ६, २; साम. १७३९; वा. य. १५, ४२
 सो अग्रे अह्ना हरिः ९, ८६, ४२
 सो अग्निरसां उचथा २, २०, ५
 सो अग्नितोभिः १, १००, ४
 सो अदा दाश्वधरो ८, १९, ९
 सो अप्रतीनि मनवे २, १९, ४
 सो अभियो न यवस १०, ९९, ८
 सो अर्णवो न नद्यः १, ५५, २
 सो अर्षेन्द्राय पीतये ९, ६२, ८; साम. ९८०
 सो अस्य वज्रो हरितो १०, ९६, ३; अथर्व. २०, ३०, ३
 सो अस्य विशे महि शर्म ९, ८६, १५
 सो चिन्तु भद्रा क्षुमती १०, ११, ३; अथर्व. १८, १, २०
 सो चिन्तु वृष्टिर्यथा १०, २३, ४; अथर्व. २०, ७३, ५
 सो चिन्तु सख्या नयं हनः १०, ५०, २
 सोता हि सोममद्रिभिः ८, १, १७
 सोदक्ष सिन्धुमरिणान् २, १५, ६
 सोम इन्द्रं सुतो अस्तु ८, ६६, १५

सोम उ पुवाणः सोमभिः ९, १०७, ८; साम. ५१५; ९९७
सोम एकैभ्यः पवते १०, १५४, १; अथर्व. १८, २, १४;
तै. आ. ६, ३, २

सोमं राजानमवसे १०, १४१, ३; साम. ९१; अथर्व.
३, २०, ४; वा. य. ९, २६; तै. सं. १, ७, १०, ३

सोमः पवते जनिता ९, ९६, ५; साम. ५२७; ९४३;
नि. १४, १२

सोमः पुनान ऊर्मिणाभ्यो ९, १०६, १०; साम. ५७२; ९४०

सोमः पुनानो अर्पति ९, १३, १; साम. ११८७

सोमः पुनानो अवाय ९, ११०, १०

सोमः प्रथमो गिग्नि १०, ८५, ४०; अथर्व. १४, २, ३

सोमः सुनो धारयात्यो ९, ९७, ४५

सोम गीर्मिष्ठा वां १, ९१, ११; तै. ब्रा. ३, ५, ६, १;
तांज्य ब्रा. १, ५, ७

सोमं गावो घेनवो ९, ९७, ३५; साम. ८६०; नि. १४, १५

सोममन्य उपासदत् ६, ५७, २

सोममिन्द्रा बृहस्पती ४, ४९, ६

सोमं मन्यते पपिवान् १०, ८५, ३; अथर्व. १४, १, ३;
नि. ११, ४

सोम यास्ते मयोभुव १, ९१, ९; तै. सं. ४, १, ११, १

सोम राजन्मृकया नः ८, ४८, ८

सोम रारन्धि नो हृदि १, ९१, १३; तांज्य ब्रा. १, ५, ६

सोमस्य धारा पवते ९, ८०, १

सोमस्य मा तवसं वक्ष्ये ३, १, १

सोमस्य मित्रावरुणादिता ८, ७९, १७

सोमस्य राज्ञो वरुणस्य १०, १६७, ३; नि. ११, १२

सोमा असृग्रनाशवो ९, ९३, १

सोमा असृग्रमिन्द्रवः ९, १२, १; साम. ११९६

सोमाः पवन्त इन्द्रवो ९, १०१, १०; साम. ५४८; ११०१

सोमानं स्वरणं १, १८, १; साम. १३९; १४६३; वा. य.
३, २८; तै. सं. १, ५, ६, ४; तै. आ. १०, १, ११; नि. ६, १०

सोमापूषणा जनना रयीणां २, ४०, १; तै. सं. १, ८, २२, ५

सोमापूषणा रजसो विमानं २, ४०, ३; तै. सं. १, ८, २२, ५;
तै. ब्रा. २, ८, १, ५

सोमारुद्रा धारयेथाम् ६, ७४, १

सोमारुद्रा युवमेतान्यस्य ६, ७४, ३; अथर्व. ७, ४२, २;
तै. सं. १, ८, २२, ५

सोमारुद्रा वि वृहत् ६, ७४, २; अथर्व. ७, ४२, १; तै. सं.
१, ८, २२, १

सोमासो न ये सुताः १, १६८, ३

सोमेनादित्या बलिनः १०, ८५, २; अथर्व. १४, १, २

सोमो अर्पति अर्गमिः ९, २३, ५

सोमो अरुन्धं द्विपदे ३, ६२, १४

सोमो जिगाति गातुवित् ३, ६२, १३; तै. सं. १, ३, ४, १

सोमो ददन्नन्धर्वाय १०, ८५, ४१; अथर्व. १४, २, ४

सोमो देवां न सुयो ९, ६३, १३

सोमां घेनुं सोमो १, ९१, २०; वा. य. ३४, २१; तै. ब्रा.
२, ८, ३, १

सोमो न वेष्ठा कृतं १, ६५, १०

सोमो मीद्वान्पवते ९, १०७, ७

सोमो राजा प्रथमो ब्रह्म १०, १०९, २; अथर्व. ५, १७, २

सोमो वधूरभक्त १०, ८५, ९; अथर्व. १४, १, ९

सोमामिन्द्रस्य स्वः १०, ६८, ९; अथर्व. २०, १६, ९

स्वर्माद्व वां १, १२१, २

स्वरीरु स्वजवति ७, १०१, ३

स्वरीर्यसूत १०, ३१, १०

स्वत्वा तु त इन्द्र पूर्या २, ११, ६

स्वविष्यामि स्वामहं १, ४४, ५

स्तीर्णं ते बर्हिः सुत ३, ३५, ७

स्तीर्णं बर्हिरुप नो याहि १, १३५, १

स्तीर्णा अस्य संहतो ३, १, ७

स्तीर्णे बर्हिषि समिधाने अग्ना ऊर्ध्वो ४, ६, ४

स्तीर्णे बर्हिषि समिधाने अग्ना सूक्तेन ६, ५२, १७

स्तुत इन्द्रो मधवा यद् ४, १७, १९

स्तुतश्च यास्वा वर्धन्ति ८, २, २९

स्तुतासो नो मरुतो १, १७१, ३

स्तुष उ वो मह कृतस्य ६, ५१, ३

स्तुषे जनं सुव्रतं नयसीभिः ६, ४९, १

स्तुषे नरा दिवो अस्य प्रसन्ता ६, ६२, १

स्तुषेयं पुरुवर्षसं १०, १२०, ६; अथर्व. ५, २, ७;
१०, १०७, ९; नि. ११, २१

स्तुषे सा वां वरुण मित्र १, १२२, ७

स्तुहि भोजान्स्तुवतो अस्य ५, ५३, १६

स्तुहि श्रुतं विपश्चितं ८, १३, १०

स्तुहि श्रुतं गर्तसदं युवानं २, ३३, ११; अथर्व. १८, १, ४०;
तै. सं. ४, ५, १०, ३

स्तुहि स्तुहीदेते घा ते ८, १, ३०

स्तुहीन्द्रं व्यश्ववद् ८, २४, २२; अथर्व. २०, ६६, १

स्तृणानासो यतस्तुचो १, १४२, ५

स्तृणीत बर्हिरानुषक् १, १३, ५

स्तंगो न आमत्येति १०, ३१, ९; अथर्व. १८, १, ३९

स्तोनं राय सारमेय ७, ५५, ३

स्तोता यत्ते अनुव्रत ८, १३, १९
स्तोता यत्ते विचर्षणिः ८, १३, ६
स्तोत्रं राधानां पते १, ३०, ५; साम. १६००, अथर्व.
२०, ४५, २

स्तोत्रमिन्द्राय गाधत ८, ४५, २१
स्तोत्रमिन्द्रो मरुद्गणः ६, ५२, ११
स्तोत्रे राधे हरिरर्षा ९, २७, ६
स्तोमं वो अद्य रुद्राय १०, ९२, ९
स्तोमं जुषेथां युवशेव कन्ये ८, ३५, ५
स्तोमं त इन्द्र विमदा १०, २३, ६
स्तोमा आसन् प्रतिघयः १०, ८५, ८; अथर्व. १४, १, ८
स्तोमासस्वा गौरिवीतेरवर्धन् ५, २९, ११
स्तोमासस्वा विचारिणी ५, ८४, २; तै. सं. २, २, १२, ३
स्तोमेन हि दिवि देवासो १०, ८८, १०; नि. ७, २८
स्त्रियः सतीस्ता १, १६४, १६; अथर्व. ९, ९, १५; तै. आ.
१, ११, ४; नि. ५, १; १४, २०

स्त्रियं दृष्ट्वाय कितवं १०, ३४, ११
स्त्रियो हि दास आयुधानि ५, ३०, ९
स्थिरं हि ज्ञानमेवां १, ३७, ९
स्थिरं मनश्चक्रे ५, ३०, ४
स्थिरा वः सन्तु नेमयो १, ३८, १२
स्थिरा वः सन्त्वायुधा १, ३९, २
स्थिरेभिरङ्गैः पुरुष २, ३३, ९
स्थिरी गावो भवतां ३, ५३, १७
स्थूरां राधः ताताथं ८, ४, १९; नि. ६, २२.
स्थूराय राधो वृद्धो ४, २१, ४; तै. ब्रा. २, ८, ५, ८
स्थून्ते वा उ देवहूये ७, ८५, २
स्वादां यस्य श्रियो द्यो ७, १५, ५; तै. ब्रा. २, ४, ८, १
स्वापुरंधिनं आ गहि ८, ३४, ६
स्वदभीष्ट कशावन्ता ८, २५, २४
स्वदेतया सुकीर्त्या ८, २६, १९
स्याम ते त इन्द्र ये त २, ११, १३
स्याम वो मनवो देववीतये १०, ६६, १२
स्यूमना वाच उदियति १, ११३, १७
स्योना पृथिवि भवा १, २२, १५; अथर्व. १८, २, १९;
वा. य. ३५, २१; ३६, १३; तै. आ. १०, १, १०;
नि. ९, ३२

स्रक्ते द्रव्यस्य धमतः ९, ७३, १
सुवैव यस्य हरिणी १०, ९६, ९; अथर्व. २०, ३१, ४
स्व आ दमे सुदुवा यस्य २, ३५, ७
स्व आ यस्तुभ्यं दम १, ७१, ६

स्वः स्वाय धायसे २, ५, ७
स्वप्नयो वो अग्निभिः ८, १९, ७
स्वप्नयो हि वार्य १, २६, ८
स्वदस्व हव्या समिपो ३, ५४, २२
स्वधामनु श्रियं नरो ८, २०, ७
स्वध्वरा करति जातवेदा ७, १७, ४
स्वध्वरासो मधुमन्तो ४, ४५, ५
स्वना न यस्य भामासः १०, ३, ५
स्वनो न वोऽमवाग्नेजयद्वृषा ५, ८७, ५
स्वप्नेनाभ्युप्या जुमुर्हि २, १५, ९
स्वयं यजस्व दिवि देव १०, ७, ६
स्वयं कविर्विधर्तरि ९, ४७, ४
स्वयं चित्स मन्यते ८, ४, १२
स्वयं दधिध्वे तविषीं यथा ५, ५५, २
स्वयुरिन्द्र स्वराळसि ३, ४५, ५
स्वरन्ति त्वा सुते नरो ८, ३३, २; साम. ८६५; अथर्व.
२०, ५२, २; ५७, १५

स्वर्जितं महि मन्दानं १०, १६७, २
स्वर्जये भर आपस्य १, १३२, २
स्वर्णरमन्तरिक्षाणि १०, ६५, ४
स्वर्णवस्तोरुपसाम् ७, १०, २
स्वर्भानोरध यदिन्द्रमायाः ५, ४०, ६
स्वर्यद्वेदि सुदशीकं ४, १६, ४; अथर्व. २०, ७७, ४
स्ववृजं हि श्वामहमिन्द्र १०, ३८, ५
स्वश्वा यशसा यातमर्वाङ् ७, ६९, ३; तै. ब्रा. २, ८, ७, ७
स्वश्वा सिन्धुः सुरथा १०, ७५, ८
स्वया स्वस्ते ज्यायस्यै १, १२४, ८
स्वस्तये वाजिभिश्च ३, ३०, १८
स्वस्तये वायुसुप ब्रवामहे ५, ५१, १२
स्वस्तिदा विशस्पतिः १०, १५२, २; अथर्व. १, २१, १;
तै. ब्रा. ३, ७, ११, ४; तै. आ. १०, १, ९
स्वस्ति न इन्द्रो वृद्धश्रवाः १, ८९, ६; साम. १८७५,
वा. य. २५, १९; तै. आ. १, १, १; २१, ३;
१०, १, ९

स्वस्ति नः पथ्यासु १०, ६३, १५
स्वस्ति नो दिवो अग्ने १०, ७, १; तै. सं. ४, ३, १३, २
स्वस्ति नो मिमीतामग्निना ५, ५१, ११
स्वस्ति पन्थामनु चरेम ५, ५१, १५
स्वस्ति मित्रावरुणा स्वस्ति ५, ५१, १४
स्वस्तिरिद्धि प्रपथे श्रेष्ठा १०, ६३, १६; नि. ११, ४६
स्वस्ति नः सोमो आ याहि ८, २, २८

स्वादिष्टया मदिष्टया ९, १, १; साम. ४६८; ६८९; वा. य.
२६, २५; नि. ११, ३

स्वादुः पवस्व दिव्याय ९, ८५, ६

स्वादुपसदः पितरो वयो ६, ७५, ९; वा. य. २९, ४६;
तै. सं. ४, ६, ६, ३

स्वादुष्किलायं मधुमौ ६, ४७, १; अथर्व. १८, १, ४८

स्वादुष्टे अस्तु संसुदे ८, १७, ६; अथर्व. २०, ४, ३

स्वादो पितो मधो पितो १, १८७, २

स्वादोरभक्षि वयसः ८, ४८, १

स्वादोरित्था विपूवतो १, ८४, १०; साम. ४०९; १००५;
अथर्व. २०, १०३, १

स्वाध्वो दिव आ सप्त १, ७२, ८; तै. ब्रा. २, ५, ८, १०

स्वाध्वो वि दुरो देवयन्तो ७, २, ५

स्वायुधं स्ववसं सुनीथं १०, ४७, २

स्वायुधः पवते देव इन्द्रः ९, ८७, २; साम. ६७८

स्वायुधः सोमभिः पूयमानो ९, ९६, १६

स्वायुधस्य ते सतो ९, ३१, ६

स्वायुधास इध्मिणः ७, ५६, ११

स्वावुरदेवस्यामृतं यदी १०, १२, ३; अथर्व. १८, १, ३२

स्वाहा कृतस्य तृप्पत् ८, ३५, २४

स्वाहा कृतान्या गणुप १, १४२, १३

स्वाहास्ये वरुणाय ५, ५, ११

स्वाहा यज्ञं कृणोतने १, १३, १२

स्विध्मा यद्वनधितिः १, १२१, ७

हंसः शुचिपद्मसु ४, ४०, ५; वा. य. १०, २४; १२; १४;

तै. सं. १, ८, १५, २; ४, २, १, ५; तै. आ.

१०, १०, २

हंसा इव कृणुथ श्लोकं ३, ५३, १०

हंसा इव श्रेणिशो ३, ८, ९

हंसाविव पतथो ८, ३५, ८

हंसासो ये वां मधुमन्तो ४, ४५, ४

हंसैरिव सखिभिः १०, ६७, ३; अथर्व. २०, ९१, ३;

तै. सं. ३, ४, ११, ३

हतं च शत्रून्यततं च ८, ३५, १२

हत वृत्रं सुदानव १, २३, ९

हतो वृत्राण्यायां ६, ६०, ६; साम. ८५५

हत्वाय देवा असुरान्यदाय १०, १५७, ४; अथर्व. २०, ६३, २

हनामैनां इति त्वष्टा १, १६१, ५

हन्ता वृत्रं दक्षिणेनेन्द्रः ८, २, ३२

हन्ता वृत्रमिन्द्रः ७, २०, २

हन्ताहं पृथिवीमिमां १०, ११९, ९; नि. १, ४

हन्तो नु किमाससे ८, ८०, ५

हये जाये मनसा १०, ९५, १; श. ब्रा. ११, ५, १, ६

हये देवा यूयमिदं २, २९, ४

हये नरो मरुतो मृळता ५, ५७, ८; ५८, ८

हयो न विद्वां अयुजि ५, ४६, १

हरयो धूमकेतवो ८, ४३, ४

हरिं हि योनिमभि १०, ९६, २; अथर्व. २०, ३०, २

हरिः सृजनः पथ्याम् ९, ९५, २

हरित्वता वर्चसा सूर्यस्य १०, ११२, ३

हरिं मृजन्त्यरुहो न ९, ७२, १

हरिश्मशारुहरी १०, ९६, ८; अथर्व. २०, ३१, ३

हरी नु कं रथ इन्द्रस्य २, १८, ३

हरी नु त इन्द्र वाजयन्ता २, ११, ७

हरी न्वस्य या वने १०, २३, २

हरी यस्य सुयुजा विव्रता १०, १०५, २

हर्यन्नुपसमर्चयः ३, ४४, २

हर्यश्च सत्पतिं ८, २६, १०; अथर्व. २०, १४, ४; ६२, ४

हव एषामसुरो १०, ७४, २

हवं त इन्द्र महिमा ७, २८, २

हवन्त उ त्वा हव्यं ७, ३०, २

हविर्हविष्मो महि ९, ८३, ५

हविषा जारो अपां १, ४६, ४; नि. ५, २४

हविष्कृणुध्वमा गमत् ८, ७२, १

हविष्पान्तमजरं १०, ८८, १; नि. ७, २५

हवीमभिर्हवते यो हविभिः २, ३३, ५

हवे त्वा सूर उदिते ८, १३, १३

हव्यवाळगिरजरः ५, ४, २; तै. सं. ३, ४, ११, १

हस्काराद्विश्रुतस्पर्धतो १, २३, १२

हस्तच्युतेभिरद्रिभिः ९, ११, ५; साम. १४४५

हस्ताभ्यां दशशास्त्राभ्यां १०, १३७, ७; अथर्व. ४, १३, ७

हस्ते दधानो नृणां १, ६७, ३

हस्तेनैव ग्राह्य १०, १०९, ३; अथर्व. ५, १७, ३

हस्तेव शक्तिमभि २, ३९, ७

हारिद्रवेव पतथो वनेदुप ८, ३५, ७

हिङ्कृण्वती वसुपत्नी १, १६४, २७; अथर्व. ७, ७३, ८;

९, १०, ५; नि. ११, ४५

हितो न सप्तिरभि ९, ७०, १०

हिनीता नो अध्वरं १०, ३०, ११; नि. ६, २२

हिन्वन्ति सूरमुखयः पवमानं ९, ६७, ९

हिन्वन्ति सूरमुखयः स्वरासो ९, ६५, १; साम. ९०४

जन्मात्मा लोका इव २, १०, २, साम. ११३२
 जन्मात्मा वाचमिदमसि २, १०, २, साम. ११३०
 जन्मात्मा हेतुमिदमसि २, १०, २, साम. ११३१
 जन्मात्मा प्रत्ययमसि २, ११३, ६, नि. ३, ३३
 जन्मेव गतो मुचिता वामा १०, ११३, १०; अथर्व. २०, १३, १०
 हरण्यकर्म मणिदीप २, १२२, १३
 हरण्यकर्मो रजसो २, ७९, १, तै. सं. ३, १, ११, ४
 हरण्यकर्मो सत्यवर्ततामि १०, १२२, १, अथर्व. ४, २, ७, वा. य.
 १३, ४, २३, २, २५, १०; तै. सं. ४, १, ६, ३; २, ६, २;
 सांख्य भा. १, २, १२, नि. १०, २३
 हरण्यकर्मो वृद्धा ५, ७७, ३
 हरण्यकर्मो मुचिता ५, २, ३
 हरण्यकर्मो अथ ५, ६२, ७
 हरण्यकर्मो सविता विचरति १, ३५, १; वा. य. ३४, २५
 हरण्यकर्मो सविता मुचिता ३, ५४, ११
 हरण्यकर्मो मृतये १, २२, ५; वा. य. २२, १०; तै. सं.
 १, ४, २५, १; २, २, १२, २
 हरण्यकर्मो अरणी १०, १८४, ३; वा. भा. १४, २, ४, ११
 हरण्यकर्मो वां रमि ८, ५, २९
 हरण्यकर्मो वृद्धा ४, ४४, ४; अथर्व. २०, १४३, ४
 हरण्यकर्मो रथेन वृद्धा ८, ५, ३५
 हरण्यकर्मो पविमि १, ६४, ११
 हरण्यकर्मो स हरण्यकर्मो २, ३५, १०; नि. ३, १६
 हरण्यकर्मो मुचिता ५, ६०, ८; वा. य. १०, १६; तै. सं.
 १, ८, १२, ३; नि. ३, ५
 हरण्यकर्मो अथ १, १६३, ९; वा. य. २९, २०; तै. सं.
 ४, ६, ७, ४

हरण्यकर्मो सविमि १०, १७९, ५; नि. १०, ३३
 हरण्यकर्मो सविमि १, ११७, २४
 हरण्यकर्मो अथर्व. १, ३५, १०; वा. य. ३४, २३
 हुवे वा मुचिता २, ४, १
 हुवे वा मुचिता ३, ५, १
 हुवे वाचमि ८, १०२, ५; तै. सं. ३, १, ११, ८
 हुवे वाचमि ३, ५०, १
 हुवे वाचमि अथ हि मय ५, २, ८
 हुवे वाचमि युधमि ८, २, १२; नि. १, ४
 हुवे वाचमि मय १०, ७१, ८; नि. १३, १३
 हुवे वाचमि आसते १०, २५, ९
 हुवे वाचमि १०, १६५, ३; अथर्व. ६, २७, ३
 हुवे वाचमि चेतनः २, ५, १
 हुवे वाचमि अमर्त्यः ३, २७, ७; साम. १४७७; नि. ६, ७
 हुवे वाचमि १, १६२, ५; वा. य. २५, २८; तै. सं. ४, ३, ८
 हुवे वाचमि मनोरथे १, ६८, ७
 हुवे वाचमि १, १३९, १०
 हुवे वाचमि १, ४४, ७
 हुवे वाचमि अजिह्व १, ५८, ७
 हुवे वाचमि चित्राथं १०, १, ५; तै. भा. २, ४, ३, ६
 हुवे वाचमि वृणीमहे ५, २०, ३
 हुवे वाचमि दिव्यदाय १०, ५२, ४
 हुवे वाचमि १, ५२, ७
 हुवे वाचमि सोमधानाः ३, ३३, ८
 हुवे वाचमि ६, ४१, ५; तै. भा. २, ४, ३, ११
 हुवे वाचमि अथर्व. ७, ३४, ८
 हुवे वाचमि प्रथमं सत्यये १, ३५, १

